

10 rs. los cuatro tomos en Leipzig: portes de allá a Madrid 50 rs.: comision de Bailly-Baillière 7 rs.: portes de id. a Barcelona 24 rs.: gratificacion al mozo del correo 4 rs. : coste total 161 rs.

GRAMMATICA HEBRAICA ET CHALDAICA,

EX OPTIMIS, QUÆ HACTENUS prodierunt, nova facilique methodo concinnata.

AD SYNTAXIM,

In qua peculiares omnes Scripturæ loquutiones, quos vocant Idiotiſmos, fuſe & accurate explicantur,

ACCEDUNT

VARIA LITERATURAM HEBRAICAM SPECTANTIA, & multiplicis generis INDICES locupletiſſimi.

TOMUS I.

Complectens Grammaticæ Hebraïcæ analogiam, ſeu etymologiam, cum Syntaxi ejus ſimplici.

Auctore Domno PETRO GUARIN, *Presbytero & Monacho Ordinis Sancti Benedicti, è Congregatione S. Mauri.*

LUTETIÆ PARISIORUM,
Typis JACOBI COLLOMBAT, Regis Chriſtianiſſimi Typographi ordinarii, &c. viâ Jacobæâ, ſub ſigno Pelicani.

M. DCC. XXIV,
CUM APPROBATIONE ET PRIVILEGIO REGIS.

דברי חכמים כדרבנות ונמשמרות נטועים בעלי אספות נתנו מרעה אחד ׃ קהל פר׳ יב פס׳ יא

PRÆFATIO.

Um in more positum sit apud plerosque Grammaticos, ut linguæ, cujus elementa tradunt, antiquitatem, si quam habeat, dignitatem, utilitatemque commendent; Hebraïcæ, quæ ceteras his aliisque dotibus facile vincit, meritis suis laudibus exornandæ hîc esset locus. Verum cum partes illas præoccupaverint, qui ante nos erudite, copioseque de hoc argumento disputarunt; longiorem hac de re sermonem instituere haud operæ pretium esse arbitror. Paucis itaque dicere sufficiat eam esse linguæ hujus antiquitatem, ut illam mundi coævam, primisque nostris parentibus à Deo ipso concessam putent eruditi quamplurimi, iique nec spernendis rationibus adducti.

Dignitatem e us probant, quæ hoc idiomate, majorem sui partem, scripta sunt sacra Testamenti Veteris oracula. Hinc nobilissimis לְשׁוֹן יְהוָה *linguæ Domini*, לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ *linguæ sanctæ*, לְשׁוֹן מַלְאָכִים *linguæ angelorum*, לְשׁוֹן צַדִּיקִים *linguæ justorum*, & לְשׁוֹן לִמּוּדִים *linguæ eruditorum*, titulis decoratur.

Ejus denique utilitatem ad perfectam universæ Scripturæ sacræ cognitionem habendam cordatus, opinor, diffitetur nemo. At innumeros videas, qui, quod linguam illam ignorent, vel ut levissimum ejus addiscendæ laborem defugiant, ejus inficientur necessitatem. Hi quanto in errore versentur, ostendemus in prima hujusce præfationis parte, in qua etiam argumenta, quibus opinionem suam conantur

ã ij

adſtruere, diluemus. Secunda pars, quid nos ad opus iſtud aggrediendum impulerit, quamque in eo exſequendo viam ac methodum tenuerimus, declarabit. In tertia denique parte, ſtudii Hebraïci feliciter inſtituendi, & noſtra hac Grammatica utendi rationem proponemus.

Ceterum, cum Hebraïcæ linguæ cognitionem ad ſacros Codices perfecte intelligendos neceſſariam dicimus, mens noſtra non eſt, ut Hebræi ſermonis imperitus ſalutem nequeat adipiſci; ſed unum id potiſſimum volumus, nimirum linguæ hujus peritia inſtructum eſſe oportere eum, qui Chriſtianæ Catholicæque Religionis dogmata cum adverſus Judæos, tum etiam adverſus nonnullos alienæ communionis homines, argumentis ex Scriptura elicitis, tueri aut demonſtrare ſibi propoſuerit.

PARS PRIMA.

§. I.

Ad Scripturam perfecte intelligendam, non ſolum utilis, verum etiam neceſſaria eſt linguæ Hebraïcæ cognitio.

SACERDOTIBUS, Theologis, & Verbi Divini præconibus, quorum eſt παρακαλεῖν ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῇ ὑγιαινούσῃ, καὶ τοὺς ἀντιλέγοντας ἐλέγχειν, *exhortari in doctrina ſana, & eos, qui contradicunt, arguere*, ad genuinos Scripturæ ſenſus eruendos, linguæ Hebraïcæ cognitionem eſſe neceſſariam, nemo eſt, opinor, qui facto periculo neſciat, niſi ſe Divinis in literis peregrinum fateatur atque hoſpitem. Quis enim, v. g. Gallicum, Hiſpanicum, Germanicum, Italicum, &c. diploma intelligere, & ſingulas ejus voces appendere valeat, niſi, quo illud ſcriptum eſt, adprime calleat idioma? Sacræ paginæ Dei diploma ſunt, in quo, propoſitis certis quibuſdam conditionibus, & bona nobis promittit æterna, & mala nunquam deſitura minitatur. Qua autem ratione conditiones illas perfecte intelligere, hoc eſt, Divinam verborum, quibus proponuntur, ἐνέργειαν ſentire, eamque ceteris, ſine linguæ Hebraïcæ notitia, poterimus inculcare?

Tit. 1. v. 9.

Fateor equidem ſingulari Dei providentia factum, ut, quæ ab Eccleſia Catholica probantur Scripturæ verſiones, Græca videlicet, quæ Septuaginta interpretum nomine circumfertur, & Vulgata editio Latina, in iis, quæ credenda, facienda, fugiendaque præcipiuntur, ab archetypo ſuo, Hebraïca nimirum veritate, plerumque non diſcre-

pent : Attamen Divinum illud exemplar cum omnibus nativis ejus coloribus ac lineamentis ut referant, quam longe abesse videntur eruditis ! Enim vero quæ vocum singularium Hebraïcarum proprietas ? quæ virtus ? quæ efficacitas, qua *sermo Dei omni gladio ancipiti penetrabilior, usque ad divisionem animæ ac spiritus, compagum quoque ac medullarum pertingit ?* Quam simplex & naturalis earum inter se collocatio, quæ simplicissimam auctoris sui naturam quodam modo videtur imitari ! Quanta in sententiis gravitas ! Quanta denique, & quam digna Deo loquente in tota oratione majestas, quæ humanam eloquentiam tantum supereminet, *quantum lenta solent inter viburna cupressi.* *Heb. 4. v. 12.* *Virg. Eclog. 1. v. 26.*

Testes appello Linguæ Sanctæ peritos, qui quidem ea omnia sentiunt, alii vero minime. Neque id mirum ; *οὐ γὰρ ἰσοδυναμεῖ αὐτὰ ἐν ἑαυτοῖς Ἑβραϊστὶ λεγόμενα, καὶ ὅταν μεταχθῇ εἰς ἑτέραν γλῶσσαν, non enim eandem vim habent hæc, cum in seipsis Hebraïce dicuntur, atque cum ad alteram transferuntur linguam.* Sive, ut Vulgati interpretis Latini verbis utar : *deficiunt verba Hebraïca, quando translata fuerint ad alteram linguam.* Quî aliter fieri possit, cum lingua quælibet suos habeat tropos, sua idiomata, suos peculiares loquendi modos, sua proverbia ; &c. quæ in aliam linguam conversa, aut frigent, aut intereunt ? Id non semel expertus est S. Hieronymus, trium linguarum licet peritissimus. Quapropter exponens illud : *qui* (Spiritus sanctus) *est pignus hæreditatis nostræ in redemtionem τῆς περιποιήσεως adoptionis* (sic Itala vetus), ita loquitur : *Non habet in Græco υἱοθεσίαν (ADOPTIONEM), sed περιποίησιν, quam nos ACQUISITIONEM, seu POSSESSIONEM possumus dicere : nec tamen vim sermonis expressimus ; multa enim verba sunt, quæ nec de Græco in Latinum transferri valent, nec de Hebraïco in Græcum ; & reciproce, nec de Latino in Græcum, nec de Græco in Hebræum.* Idem confirmat ex Origene S. doctor. *Licet & illud in libris suis, quos ἐξηγητικοὺς* (commentarios) *vocant, Origenes asserat propter vernaculum linguæ uniuscujusque idioma non posse* (verba quædam Hebraïca) *ita apud alios sonare, ut apud suos dicta sunt ; & multo melius esse non interpretata ponere, quam vim eorum interpretatione tenuare.* Origeni & Hieronymo succinit Augustinus. *Latinæ linguæ homines*, inquit, *duabus aliis ad Scripturarum Divinarum cognitionem opus habent, Hebræa scilicet & Græca, ut ad exemplaria præcedentia recurratur, si quam dubitationem attulerit Latinorum interpretum infinita varietas. Quanquam & Hebræa verba non interpretata sæpe inveniamus in libris, sicut* Amen, Halleluia *&* Racha *&* Hosanna..... *sunt enim quædam verba certarum linguarum, quæ in usum alterius linguæ per interpretationem transire non possunt..... Sed non propter* *Prolog. Eccli.* *Ephes. cap. 1. v. 14* *Tom. 4. nov. edit. part. 1. col. 333.* *Epist. ad Marcellam, tom. 2. nov. edit. col. 75.* *Lib. 2 de Doct. Christ. cap. 11. tom. 3. nov. edit. part. 1. col. 25.*

hæc pauca, quæ notare atque interrogare facillimum est, sed propter diversitates interpretum, illarum linguarum est cognitio necessaria. Qui enim Scripturas ex Hebræa lingua in Græcam verterunt, numerari possunt: Latini autem interpretes, nullo modo. Ut enim primis cuique fidei temporibus in manus venit codex Græcus, & aliquantulum facultatis sibi utriusque linguæ habere videbatur, ausus est interpretari. Sed quid opus est, congestis pluribus Patrum testimoniis, fusius approbare, quod ad singula pene verba experiuntur etiam interpretum doctissimi? Aliis itaque supersedeo, ut eorum, qui Scripturam universam sine linguæ Hebraïcæ subsidio perfecte intelligere se posse arbitrantur, rationibus, quam brevissime potero, faciam satis.

§. II.

Adversariorum argumenta proponuntur simul & confutantur.

I. ARGUMENTUM

Ex Hebræo textu in Christianæ religionis odium à Judæis, literas & voces quod attinet, depravato petitum.

» NON desunt cum ex veteribus Ecclesiæ Patribus, tum ex recentioribus Scriptoribus, qui textum Hebræum à Judæis Christianæ religionis odio corruptum existiment, idque exemplis non paucis ostendant. Inter veteres recensentur [a] Justinus, [b] Origenes, [c] Eusebius, [d] Chrysostomus, [e] Hieronymus, &c. Inter recentiores, [f] Lyra, [g] Paulus Burgensis, [h] Porchetus, [i] Nebiensis, [k] Canus, [l] Lindanus, [m] Leo Castrius, [n] Garcias, [o] Salmero, [p] Augustinus Steuchus, [q] Mercennus, [r] Gregorius de Valentia, [s] Serarius, [t] Gordonus, & alii non pauci. Frustra igitur perfectam Scripturæ intelligentiam in Hebræo textu hodierno quæsieris, qui ad versiones antiquas emendandus, restituendusque potius est, quam versiones illæ ad eum exigendæ.

a *Dialog. cum Triph. p. 297. edit Paris. 1615.* b *Homil. 16 in Jerem. tom. 1. p. 157. edit. Huet. Paris. 1668* c *L. 4. hist. cap. 18. pag. 140. edit. Paris 1659.* d *Homil 5. in Matth. p. 57 edit. Paris. 1636.* e *In cap. 3. Epist. ad Galat. tom. 4. novæ editionis, part. 1. col. 257. Et in Mich. 5. v. 2. tom. 3. col. 1532. Et Epist. 74. alias 89. ad Augustinum, tom. 4. part. 2. col. 627.* f *In Ose. 9. v. 12.* g *In Psalm. 21. Hebr. 22* h *In victor. contra Judæos, part. 1. cap. 2. & 15.* i *In Psalm. 21. Hebr. 22.* k *Loc. lib 2. cap. 13* l *De opt. gen. interpr. lib. 1. cap. 1.* m *Prolegom. in Isaiam.* n *Contra perfid. Jud.* o *Prolegom 4.* p *In recognitione Veteris Testamenti.* q *In Genes. 3. v. 18.* r *Analy. lib. 8. cap. 5.* s *Prolegom. cap. 12. quæst. 2.* t *Controv. 1. cap. 9. Vide* Morinum, *l. 1. Exercit. Bibl. cap. 2.*

CONFUTATIO.

HEBRÆI textus, Christianæ religionis odio, à Judæis depravati commentum tot viri eruditi, totque gravissimis argumentis confutarunt, ut quæstionem hanc fusius eo loci retractare supervacaneum sit atque inutile. Sufficiat igitur his, quibus librorum illorum copia non suppetit, Origenem veteri illi calumniæ breviter dilucideque, ex Hieronymi verbis, audire respondentem *Quod si aliquis dixerit Hebræos libros à Judæis esse falsatos, audiat Origenem, quid in octavo volumine explanationum Isaiæ huic respondeat quæstiunculæ, quod nunquam Dominus & Apostoli, qui cetera crimina arguunt in Scribis & Pharisæis, de hoc crimine, quod erat maximum, reticuissent.* Pergit S. Doctor. *Sin autem dixerint post adventum Domini Salvatoris & prædicationem Apostolorum libros Hebræos fuisse falsatos, cachinnum tenere non potero, ut Salvator, & Evangelistæ, & Apostoli ita testimonia protulerint, ut Judæi postea falsaturi erant.* Eodem argumento evincitur codices Hebræos ab Apostolis, ad ætatem usque Hieronymi à Judæis corruptos non fuisse; quovis enim tempore non defuerunt ex eis, qui Christo nomen dederint, quique fraudem, si qua facta fuisset, Christianis procul dubio retexissent. Neque etiam post Hieronymi tempora depravati existimandi sunt illi libri; nisi dixeris S. Doctorem eos vertisse, quomodo erant à Judæis adulterandi; ejus enim interpretatio, quales nunc habemus, eos exhibet, & si quid ab eis recedit, discrimen istud aliunde, quam ab eorum depravatione, repetendum. Præterea, ut recte observavit Bellarminus, *si Judæi falsare voluissent Divinas Scripturas in odium Christianorum, sine dubio præcipua vaticinia sustulissent. Id autem minime fecerunt, siquidem ea, in quibus discrepant Hebræa à Græcis & Latinis, sæpe nullius momenti sunt, quantum attinet ad fidem & religionem; & sæpe codices Hebræi magis Judæos vexant, quam Græci aut Latini.* Hoc ut probet doctissimus Cardinalis, affert in exemplum נַשְּׁקוּ־בַר *osculamini filium*, hoc est, *adorate filium*, eum videlicet de quo superius dictum est: *Filius meus es tu, ego hodie genui te;* Orientales enim adorationem osculo exprimebant, ut liquet ex Jobo: *Si vidi Solem..... & osculatus sum manum meam*, &c. Unde Symmachus, προσκυνήσατε καθαρῶς, S. Hieronymus, *adorate pure.* Vox בַּר & *filium*, & *pure*, pro diversis radicibus & dialectis significat. Septuaginta autem interpretantur: δράξασθε παιδείας, Vulg. Lat. *apprehendite disciplinam.* Ex qua interpretatione *nihil aperte contra Judæos deduci potest*, pergit Bellarminus, *at in Hebræo OSCULAMINI FILIUM, locus est invictissimus contra eos.*

Comment. in Isai. cap. 6. tom. 3. nov. edit. col. 64.

Lib. 2 de Verbo Dei, cap. 2. col. 71. tom. 1. edit. Paris. 1608.

Psal. 2. v. 12.

Ibid. v. 7.

Cap. 31. vv. 26 27.

Anne igitur credibile est, concludit idem vir eruditissimus, *Judæos mutasse Scripturam, ut luculentius Dei filio testimonium perhiberent?*

Veteres, fateor, Ecclesiæ Patres & Scriptores Justinus, Origenes, Eusebius & Chrysostomus, Judæos, quasi ex Hebræis codicibus quædam eraserint, quædam etiam in odium Christianorum corruperint, accusant: sed de Septuaginta, Aquilæ, Theodotionis & Symmachi versionibus loquuntur, ut probant vel ipsa eorum verba, quæ, si vacat, locis in objectione citatis, potes consulere. Utrum autem veritate fundata sit isthæc Patrum illorum criminatio, præsentis hujus instituti nostri non est disquirere. At silere non possumus, quod objiciunt ex Hieronymo, cujus maximi profecto ponderis est auctoritas, quippe qui omnium ætatis suæ Christianorum in Hebræis literis fuerit exercitatissimus. Is itaque exponens illud Epistolæ ad Galatas: *Maledictus OMNIS, qui non permanserit IN OMNIBUS, quæ scripta sunt in libro Legis, ut faciat ea*, (qui contextus est Deuteronomii) postquam admonuit voces *omnis* & *in omnibus*, quæ apud Septuaginta leguntur, in Aquilæ, Symmachi & Theodotionis versionibus, quas Latinas affert, necnon in Hebræo desiderari, sic loquitur: *Ex quo intelligimus Apostolum, ut in ceteris, sensum magis testimonii posuisse, quam verba: & incertum habemus utrum Septuaginta interpretes addiderint OMNIS HOMO, & IN OMNIBUS: an in veteri Hebraïco ita fuerit, & postea à Judæis deletum sit. In hanc me autem suspicionem illa res stimulat: quod verbum OMNIS & IN OMNIBUS, quasi sensui suo necessarium ad probandum illud, quod quicunque ex operibus Legis sunt, sub maledicto sint, Apostolus vir Hebrææ peritiæ, & in Lege doctissimus, nunquam protulisset, nisi in Hebræis voluminibus haberetur. Quam ob causam Samaritanorum Hebræa volumina relegens, inveni CHOL, quod interpretatur OMNIS, sive OMNIBUS, scriptum esse: & cum Septuaginta interpretibus concordare. Frustra igitur illud tulerunt Judæi, ne viderentur esse sub maledicto, si non possent omnia complere, quæ scripta sunt: cum antiquiores alterius quoque gentis literæ id positum fuisse testentur.* Argumentorum omnium, quæ adversus Hebræi textus sinceritatem ex auctoritate ducuntur, illud videtur esse gravissimum. Tamen si Hieronymi verba, & rationes, quibus conjecturam suam adstruit, nonnihil attendas, id nullo negotio posse dilui, tute fateberis. Primo enim agnoscit ipse Hieronymus Apostolum in hoc contextu, sicut & in ceteris, quos ex Veteri Testamento adducit, sensum magis quam verba posuisse. Deinde cum S. Paulus Græcis scriberet, testimonia ex versione Græca ipsis nota proferre magis debuit, quam ex Hebræo textu, quem plane ignorabant.

Cap. 3. v. 10.

Cap. 27. v. 26.

Comment. in Epist. ad Gal. tom. 4. nov. edit. part. 1. col. 257.

ignorabant. Tum dubitanter, non fidenter, loquitur S. Doctor: *incertum habemus*, inquit, *utrum*, &c. Denique, quod spectat ad textum Samaritanum, in quo legitur ࠊࠋ *COL*, sive, ut Hieronymus, *CHOL*, *omnis*, *omnibus*, præterquam quod, fatentibus omnibus, textus ille consulto à Samaritanis ipsis corruptus est, Deut. 27. v. 4. ubi, Templo suo conciliandæ auctoritatis gratia, pro ࠏࠉࠁࠋ *Hebal*, reposuerunt ࠄࠓࠂࠓࠉࠆࠉࠌ *Gerizim*, seu *Garizim*: is etiam aliis in locis insigniter depravatus est, & ad Græcam Septuaginta interpretum versionem refectus. Certe, si Pentateuchum Samaritanum Hebræo puriorem credidisset Hieronymus, eum procul dubio vertisset potius, quam Hebræum; cumque id minime fecerit, hinc colligere est tantam non fuisse, nec esse debere ejus auctoritatem, quantam existimavit Morinus.

Alia, quæ objiciunt S. Doctoris loca, nihil eorum causæ patrocinantur; in iis siquidem, vel dubitando loquitur; vel aliorum, tacitis eorum nominibus, non suam, refert sententiam; vel denique per Judæos, quos depravati Hebræi textus insimulare videtur, Græcos interpretes, Septuaginta, Aquilam, Symmachum, Theodotionem, &c. ut Justinus & alii Patres supra laudati, intelligit. Ea autem loca citantur maxime, 1°. ex commentariis in caput V. Mich. v. 2. ubi postquam animadvertit S. Doctor in Hebræo, Jos. XV. post versum 59. desiderari urbes undecim, quas inter numeratur Ephratha, seu Bethlehem, quæque apud Septuaginta leguntur, hæc addit: *Sive* (istud) *de veteribus libris erasum sit malitia Judæorum, ne Christus de tribu Juda ortus videretur, sive à Septuaginta additum, nequaquam liquido cognoscentes, certum quid novimus.* Dubitans, ut vides, & sine asseveratione loquitur Hieronymus. 2°. ex Epist. LXXIV. alias LXXXIX. ad Augustinum: *Ego non tam vetera abolere conatus sum, quæ lingua mea hominibus emendata de Græco in Latinum transtuli, quam ea testimonia, quæ à Judæis prætermissa sunt vel corrupta, proferre in medium, ut scirent nostri, quid Hebraïca veritas contineret.* De Septuaginta interpretibus S. Doctorem loqui, ex ejus verbis qui non videt, hic sit talpa cæcior necesse est.

Comment. in c. 5. Mich. Tom. 3 nov. edit. col. 1532.

Tom. 4. nov. edit. part. 2. col. 617.

Recentiores nihil moror, quippe qui vel nihil diversum à veteribus afferant; vel si quid dicant novi, illud confutatione non indigeat. Hi enim depravationi sæpius adscribunt, quod mendum est graphicum, aut varia lectio, quibus nec ipsum sacrum Codicem plane immunem esse, post argumentum sequens confutatum, ostendemus.

Vocem כְּאֲרִי *sicut leo*, pro כָּאֲרוּ, aut potius כָּרוּ *foderunt*, quam in meditatæ corruptionis exemplum non sine aliqua verisimilitudine adducunt, expendemus in libro III. cap. V. art. III. num. IV.

Psal. 21. Heb. 22. v. 17.

II. ARGUMENTUM

Ex eodem Hebræo textu à Massorethis, cum puncta sua vocalia ei inscripserunt, corrupto elicitum.

» CONSTAT apud omnes eam esse literarum consonantium natu-
» ram, ut vocalibus destitutæ nihil significent; adeo ut, si literis
» iisdem diversas vocales adjunxeris, ut diversos sonos, sic diversos sen-
» sus efficias. Cum autem textus Hebræus à Mose ad Massorethas
» usque, sine vocalibus, aut saltem cum vocalibus incertis admodum
» & ambiguis descriptus fuerit: Judæi illi, qui puncta hodierna judicio
» arbitrioque suo adjecere, pravum animi sui erga Christianos affectum
» sequuti, punctis inscriptis, quæ literas alienum in sensum deflecte-
» rent, textum illum plurimis in locis insigniter depravarunt. Unum
» exemplum hîc ponere sufficiat. Isai. 9. v. 5. al. 6. *Parvulus enim natus*
» *est nobis.....,* ויקרא *& vocabitur nomen ejus Admirabilis, Consiliarius,*
» *Deus, Fortis, Pater futuri sæculi, Princeps pacis.* Hoc ut nobis eripe-
» rent invictum Christi Divinitatis argumentum, voci ויקרא puncta sub-
» jecerunt, quæ illam ad sensum activum determinarent, hoc modo:
» וַיִּקְרָא *& vocavit*, seu *& vocabit nomen ejus, Admirabilis, Consiliarius,*
» *Deus, Fortis, Pater futuri sæculi, Principem pacis;* adeo ut priora
» quinque nomina, seu epitheta, *Admirabilis, Consiliarius, Deus, Fortis,*
» *Pater futuri sæculi*, ad Deum Patrem referantur, posterius vero *Prin-*
» *cipem pacis*, ad Messiam. Falsam, & ex pravo Massoretharum animo
» profectam esse hanc punctationem liquet ex Paraphraste Chaldæo,
» Septuaginta, Aquila, Symmacho, & Vulgato interprete Latino, qui
» omnes vocem illam *passive* interpretati sunt, quia eam *passive* lege-
» runt וְיִקָּרֵא. Chald. וְאִתְקְרֵי *& vocabitur.* Septuaginta, καὶ καλεῖται, *& vo-*
» *catur.* Aquila, καὶ ἐκλήθη, *& vocatum est.* Symmachus, καὶ κληθήσεται, S.
» Hieronymus, *& vocabitur.* Ita quoque vocem illam exponunt veteres
» Ecclesiæ Patres, *SS. Ignatius, Irenæus,* &c. *Quo in loco Massoretharum*
» *insidias omnes ab una licet discere.*

D. Masclef. prolegom. Grammat. Hebr. p. 38.

CONFUTATIO.

SI alias omnes Massoretharum insidias ex his unis licet cognoscere, illi sane de textus Hebræi corrupti crimine non modo purgare se facile possunt, verum etiam accusatores suos calumniæ, summæque primorum linguæ sanctæ idiotismorum ignorantiæ accusare. Quem enim unius aut alterius mensis tyrunculum fugit, tertias verborum

activorum personas cum singulares, tum plurales, *passive*, & *impersonaliter*, ut loquuntur, sæpius accipi? Quod tamen nesciunt boni illi viri, qui Massorethas de textus Hebræi corruptione postulant, quod in eo Isaiæ loco voci ויקרא puncta vocalia activa supposuerint. Quas in sententiæ suæ confirmationem adducunt veterum interpretationes, illæ magis magisque produnt eorum imperitiam; quis enim nescit Chaldæum Paraphrasten, maxime vero Septuaginta, aliosque Græcos interpretes, loquutionem Hebraïcam interdum retinere; sæpius vero ad linguæ suæ indolem, quod hîc fecerunt, eam accommodare? Hinc Aquila in altera sua versione, quam *κατ' ἀκρίβειαν* elaboravit, & Theodotio, interpretati sunt *καὶ ἐκάλεσε*, *& vocavit*. Legerunt ergo וַיִּקְרָא, ut vocem illam quadringentis fere post annis legerunt, punctaruntque Massorethæ. Chald. Septuaginta, Symmachus, & S. Hieronymus, eodem quoque modo illam legere potuerunt; sed sensum ejus, non idiotismum, expresserunt.

Scio equidem contextum illum à RR. Davide Qimhhi, & Salomone Jarhhi, necnon ab omnibus fere Judæis recentioribus exponi pravo illo, qui Massorethis affingitur, sensu: at præterquam quod casus diversos comminiscuntur, alios nominandi, alios accusandi, quorum tamen in Hebræo nulla est distinctio; recedunt à veterum Judæorum, maxime Thalmudistarum sententia, qui uni eidemque personæ, Ezechiæ scilicet, omnia illa nomina tribuunt, quamvis eorum nonnulla homini nequeant convenire. Thalmudis locum afferre juvat, eumque punctis vocalibus instruere, ut ab iis, qui in legendis Hebræis non punctatis rudes sunt, facilius intelligatur. Hæc itaque in tractatu Sanhedrin legere est: יבא חזקיהו שיש־לו ח׳ שמות ויפרע מסנחריב שיש־לו ח׳ שמות חזקיהו דכתיב כי־ילד ילד־לנו בן־נתן־לנו ..... ויקרא שמו פלא יועץ אל גבור אבי־עד שר־שלום וגו׳, *veniet Ezechias, cui sunt octo nomina, & ulciscetur se de Sennacheribo, cui sunt octo nomina. Ezechias, de quo scriptum est: quia parvulus natus est nobis, filius datus est nobis...... & vocabit*, hoc est, *vocabitur nomen ejus, Admirabilis, Consiliarius, Deus, Fortis, Pater, Æternitas, Princeps, Pax, &c.* Sic nomina illa distinguenda sunt & interpretanda, ut octonarius eorum numerus, secundum Thalmudistas, inveniatur. Cum igitur Massorethæ paulo post absolutum Thalmud, hoc est, sexto ineunte sæculo, ut censet Elias Levita, puncta vocalia à se excogitata Hebræis voluminibus inscripserint; vero simile non est eos, subjectis voci ויקרא apicibus, qui illam ad activum sensum deflecterent, fraudem facere voluisse Christianis. At etiam si voluissent, quid inde profecissent? Nonne ad prædictum

Comment. in h. l.

Cap. ult. fol. 94. pag. 1. paulo post medium.

idiotiſmum, quo nullus in Scriptura frequentior, ut exemplis quamplurimis in Syntaxi ſimplici oſtendemus, provocaſſent Chriſtiani? Præterea, ſi is fuiſſet Judæorum illorum animus, nunquid unum illum locum depravaſſent? Nonne ſollicitaſſent & alia? Quod tamen ab eis non factum modo, ſed ne tentatum quidem, probant cetera de Chriſto vaticinia, quæ intacta reliquerunt, quanvis fraude ſimili in alienum ſenſum ea facile potuiſſent detorquere, ut norunt viri Hebraïce periti.

Pag. 531. can. 3.

Denique argumenta, quæ pro Hebræi textus integritate probanda, ex ſingulari Dei providentia ducuntur, punctorum etiam vocalium auctoritatem adſtruunt. Judæis enim, ex Apoſtolo, ἐπιστεύθησαν τὰ λόγια τοῦ Θεοῦ, *credita ſunt eloquia Dei.* Si autem Deus ſolas literas conſonantes ſine vocalibus Judæis credidit, quid illis credidit, niſi naſum cereum, corpus expers animæ, & oracula Pythiis Dodonæiſque longe obſcuriora? Sic ſunt enim, ut jam monuimus, in qualibet lingua literæ conſonantes, ut vocalibus expreſſis aut ſubintellectis deſtitutæ, nihil ſonent, ſignificent nihil? Si ergo vocales una cum literis populo Judaïco creditæ non fuerunt, jam textus Hebræus nullus eſt: aut, ſi judicio arbitrioque ſuo illas Judæi addere potuerunt, is nullius eſt auctoritatis, cum pro earum varietate, alius atque alius exoriatur ſenſus. Fruſtra *per omnes fere terras genteſque, unius veri Dei providentia, diſperſi ſunt* (Judæi), *ut de codicibus eorum probetur, quod cum legeretur in noſtris, à nobis putaretur eſſe confictum.*

Rom. 3. v. 2.

Aug. lib. 4. de Civit. Dei, cap. 34. tom. 7. nov. edit. col. 114.

Sed irritum factum eſſe Dei conſilium cave exiſtimes; non enim fruſtra Judæi *capſarii librariique noſtri* ſunt, ut eos vocat idem Auguſtinus, quandoquidem ſacros codices puros integroſque nobis conſervant, non ſolum literas quod attinet, verum etiam vocales; adeo ut verborum grammaticam poteſtatem teneant, licet in iis, quæ ad Chriſtum pertinent, pravos & alienos ſenſus eis conentur affingere. *Quid enim eſt aliud hodie gens ipſa,* (inquit iterum Auguſtinus), *niſi quædam ſeriniaria Chriſtianorum, bajulans legem & Prophetas ad teſtimonium aſſertionis Eccleſiæ, UT NOS HONOREMUS PER SACRAMENTUM, QUOD NUNTIAT ILLA PER LITERAM?* Ergo Scripturæ literam, eo, quo diximus, ſenſu, intelligit Judæus. Aut ſi illam ignorat, quod certum eſt, ſi, quæ vocales cum literis conſonantibus conjungendæ ſint, neſciat; jam Chriſtianæ religionis Sacramenta incerto, proindeque ruinoſo nituntur fundamento. Jam fruſtra *codicem portat Judæus, unde credat Chriſtianus*; cum illum nec Judæus, nec Chriſtianus, queat intelligere.

Enarrat. in Pſal. 40. & 56. tom. 4. nov. edit. col. 353 354.

Lib. 12. contra Fauſt. tom. 8. nov. edit. col. 238.

Aug. enarrat. in Pſal. 56. tom. 4. nov. edit. col. 534.

Verum id argumenti fusius in disputatione ad tomi secundi calcem edenda prosequemur, in qua probabimus puncta vocalia, si spectes eorum significandi vim, ejusdem esse antiquitatis auctoritatisque, cujus sunt ipsæ literæ consonantes, quanvis alia atque alia ratione, pro locorum diversitate, à Judæis & Christianis proferantur. In quo hallucinatus est non nemo, qui variam punctorum illorum pronuntiationem cum eorumdem potestate grammatica confundens, perperam colligit antiquam & genuinam linguæ Hebraïcæ prolationem hodie ignorari: quod quidem illi haud ægre concesserim, si antiquæ pronuntiationis nomine intelligat eosdem plane sonos, easdemque vocis inflexiones, quibus non solum vocales, verum etiam consonantes literæ, Mosis aut Davidis temporibus, efferebantur. Quis enim id asserere audeat, cum linguarum longe recentiorum, Græcæ & Latinæ, eadem, quæ Demostenis & Ciceronis ætate vigebat, pronuntiatio ad nos usque minime pervenerit? At si vocalium naturam, earumque cum literis compositionem ad certum sensum in qualibet Hebræi textus voce efficiendum intelligat (ut re vera debet intelligere, si ipse sibi consentiat) quam longe opinione fallitur! Puncta enim vocalia hoc modo considerata, literis posteriora non sunt, sed earum æqualia, licet figura illorum & inscriptio à Massorethis inventa sit atque excogitata. Rem exemplum illustrabit. In legendis tribus illis literis ברא, quæ sunt secundi Geneseos vocabuli consonantes, jam inde à Mosis tempore supplebantur vocales, quæ illas ad activum sensum *creavit*, non vero passivum *creatus est*, determinarent. Quæ lectio ad Massorethas usque, ut in prædicta diatriba demonstrabimus, perpetua & constanti traditione pervenit. Cum autem ob varia Judæorum exilia, lingua Hebraïca magis magisque in dies oblivioni traderetur; veriti Rabbini illi Tyberienses, aut quivis alii, ne his tribus literis aliæ adjungerentur vocales, proindeque alius efficeretur sensus: suppleri solitas expresserunt figura (ָ), quam ipsis placuit appellare *qaméts*, quamque geminatam duabus prioribus literis ב & ר hoc modo supposuerunt: בָּרָא. Quavis autem ratione proferatur illa vox, sive *bara*, ut eam nobiscum pronuntiant Judæi Lusitani & Constantinopolitani; sive *boro*, ut fere à Judæis Germanis effertur; apud omnes significat *creavit*, quia inter omnes de hac significatione convenit. Quemadmodum Græca vox βῆμα, sive *bema*, sive *vima* pronuntietur, semper est *tribunal*; vocalium enim natura, non sonus, aut pronuntiatio, una cum literis, sensum efficit. Frustra vocales inter Græcas & Hebræas aliquid excogitaretur discriminis, quod illæ quidem perpetuo expressæ

fuerint, hæ vero ad Massorethas usque subintellectæ; aliæ enim non sunt aliis certiores; nam si Græcas retinuit scriptura, Hebræas conservavit usus, isque, ex quo lingua desiit esse vernacula, inter populi Judaïci Sacerdotes, primores & eruditos, singulari Dei providentia, minime intermissus. Enimvero, si in captivitate Babylonica, aut sequutis proxime temporibus, antiqua linguæ Hebraïcæ pronuntiatio, hoc est, certa vocalium supplendarum cognitio periit, ut imprudenter asserunt quidam, periit etiam textus Hebræus, ut jam à nobis est observatum. Actum quoque est de Græca Septuaginta interpretum, & Vulgata Latina versione, quarum auctores vocum Hebræarum intelligentiam habere minime potuerunt, cum potiorem earum partem, nempe vocales, ignoraverint. Quod non satis diligenter attendisse videtur *Grammaticæ Hebraïcæ à punctis aliisque inventis Massorethicis liberæ auctor*. Sed de his in memorata diatriba fusius.

Quanvis autem textus Hebræus, Christianæ religionis odio, sive in literis, sive in punctis vocalibus, à Judæis consulto depravatus non sit; cum tamen mendis quibusdam graphicis, variisque lectionibus, sed nullius momenti, prorsus immunem non fuisse, nec etiamnum esse, probant I. Voces nonnullæ, quæ eruditis non paucis mendosæ videntur, ut גֵּה גְּבוּל pro זֶה גְּבוּל, Ezech. 47. v. 13. quæ verba Septuaginta interpretantur, *ταῦτα τὰ ὅρια*, *hi sunt termini*. Vulg. *hic est terminus*. Hi profecto legebant זֶה, unde mutato ז in ג amanuensium incuria, cui ansam dedisse videtur τὸ ג prima sequentis vocabuli litera, factum est גֵּה. Quod tamen Qimhhi explicat per literarum commutationem Qabbalisticam, de qua lib. 3°. affertque exemplum aliud ex ejusdem Ezech. cap. 25. v. 7. ubi pro לְבַז, quod Septuaginta vertunt, *εἰς διαρπαγήν*, Vulg. *in direptionem*, legitur לְבַג cum ג loco ז. II. Decem & octo Scribarum correctiones, quas vocant תִּקּוּן סוֹפְרִים, & de quibus in eodem lib. 3°. differemus. III. כְּתִיבִים & קְרִיִים, hoc est, voces aliter *scriptæ* & aliter *lectæ*, de quibus etiam vide eundem librum, caput & articulum. IV. Versuum quorumdam in nonnullis codicibus cum manuscriptis, tum editis, alias accuratissimis, prætermissio. Exemplo est caput XXI. Josue, in quo post versum 35. omittuntur duo, qui urbes quatuor Meraritis in tribu Ruben assignatas continebant. Hos autem versus in antiquis Hebræis codicibus exstitisse liquet, cum ex Septuaginta & Vulgato interprete Latino, qui eos, illi Græce, hic Latine, conversos exhibent; tum ex versibus 7. & 38. ubi filiis Merari duodecim civitates de tribu Ruben, de tribu Gad, & de tribu Zabulon concessæ leguntur, cum tamen versibus 34. 35. 36. & 37. octo

Cap. 4. art. 3. Tab. 1. Alph. 5. & Tab. 2. Alph. 9.

Cap. 5. art. 3.

duntaxat urbium nomina recenseantur, quatuor nempe de tribu Zabulon, & quatuor de tribu Gad, nulla facta mentione tribus Ruben, & quatuor urbium ejus, quæ tamen ad numeri duodenarii complementum sunt necessariæ. Desideratur etiam in Psal. 144. Heb. 145. qui *Alphabeticus* est, versus à litera נ incipiens, de quo egimus lib. 1. pag. 4. col. 1. V. Locorum quorumdam secum invicem collatio. Conferas v. g. Psal. 117. Heb. 118. cum 2. Samuelis, seu Regum cap. 22. & quatuor supra Septuaginta varietates, si illas accurate numeravit R. Abarbanel, invenies. Unde, quæso, in uno eodemque Psalmo tanta lectionum diversitas, nisi ex codicum ipsorum varietate?

Huc etiam pertinent variæ lectiones *Ben Ascher* & *Ben Nephtali*, quæ circa solos accentus & puncta vocalia versantur: & variæ itidem Judæorum Orientalium & Occidentalium lectiones, quæ spectant literas, quæque, uti & præcedentes, nullius sunt momenti, ut ex utrarumque catalogo in Bibliis Polyglottis Londinensibus excuso, judicare potest lector quilibet Hebraïce doctus. *Tom. 6. pagg. 8. & 14.* Et sane, cur hujuscemodi varietatibus immunis potius fuerit Hebræus Veteris Testamenti textus, quam Græcus novi, cujus innumeras pene varias lectiones ex SS. Patribus, codicibus manuscriptis, versionibus, & variis editionibus collectas edidit doctissimus *Millius*, pluresque adhuc prope diem editurus est vir antiquitatis cum sacræ tum profanæ consultissimus D. *Bentleius*.

III. ARGUMENTUM

Ex versionibus perfectæ SS. Scripturarum cognitioni habendæ sufficientibus ductum.

OMNES canonicæ Scripturæ libri in Græcum & Latinum sermonem conversi sunt à viris linguarum illarum peritissimis, iisque temporibus, quibus Hebraïcæ linguæ longe major erat cognitio, quam iis, quibus eam pene oblivioni traditam instaurare se putaverunt Judæi, & post eos Christiani: quo magis enim lingua demortua ab eo tempore, quo erat vernacula, recedit; eo magis ignoratur. Ex his autem versionibus duæ sunt, Græca scilicet, quæ septuaginta Senibus tribuitur, & Vulgata Latina, quas non vituperare modo, verum etiam non sequi, grande foret homini Christiano piaculum. Primam Christi ipsius & Apostolorum testimoniis consecratam quis gravissimæ auctoritatis esse negaverit? Illam Ecclesia vel ab ipsis, ut aiunt, incunabulis adhibuit, Græca quidem usu non interrupto, Latina vero ad ætatem usque Hieronymi. Illam SS. Patres in scriptis

» cum Polemicis, tum Exegeticis usurpare, imo Spiritus Sancti afflatu
» factam, ex eis nonnulli pronuntiare minime dubitarunt. Altera ver-
» sio, quæ, maximam sui partem, vel auctorem, vel emendatorem
» habet Hieronymum, visa est Occumenicæ Synodo Tridentinæ tanti
» esse pretii, ut, qui illam non reciperent, eos anathemate perculsos
» voluerit.

CONFUTATIO.

GRÆCAM Septuaginta interpretum, & Vulgatam Latinam versionem in docendis dogmatis, & moribus informandis, Hebræo, sensum quod attinet, consonare jam confessus sum, idque pro certo habent omnes ad unum Catholici; Judæi vero, & heterodoxi quamplurimi, non item. Si igitur res tibi sit cum hujusmodi hominibus, qui, spretis illis versionibus, rejectaque traditione, altera fidei nostræ regula, ad unum textum Hebræum provocant; quî illos confutabis? Quî cornicum, ut aiunt, oculos configes, hoc est, quî Christianæ Catholicæque veritatis hostes, suis ipsorum armis, si hæc ignoras, debellabis?

At, inquies, missa linguæ Hebraïcæ peritis, eorum, quæ nos inter & Judæos, hæreticosque in controversiam vocantur, disceptatione; ad solam meam institutionem augendam, alendamque pietatem, Sacra Volumina legere mihi propositum est, quo alio mihi opus est subsidio, quam Græca Septuaginta, & Vulgata Latina interpretatione, quibus alias etiam cum Græcas, tum Latinas, necnon sanctorum Patrum, recentiorumque Scriptorum lucubrationes in locis difficilioribus adjungam?

Christiana igitur Catholicaque signa deseris, mensium aliquot laboris impatiens? Proh pudor! maxime si Sacerdotem agis; cum labia tua custodire debeant scientiam, & ex ore tuo sit requirenda lex. An non times ne, quia scientiam repulisti, repellat te & Deus, ne fungaris ei sacerdotio? Sed quî, amabo te, privatæ tuæ eruditioni augendæ adlaborabis, si ne ipsam quidem eruditorum linguam intelligas; &, ignorata clave scientiæ, non solum iis, qui introire volunt, aperire nequeas, sed ne tu quidem ipse possis introire? Pietatem quod attinet, animæ quidem cibus est Scriptura, sed recte intellecta; quot enim, quantisque mentis ludificationibus plerumque obnoxius est sensus mysticus, nisi literali, tanquam fundamento, nitatur? Quam multos reperire est, qui Spiritus sancti nec sensum, nec scopum assequuti, quod ejus linguam non intellexerint, φαντασίας suas venerentur,

Malach. 2. v. 7. *Osе. 4. v. 6.* *Isai. 50. v. 4.* *Luc. 11. v. 52.*

venerentur, aliisque cum gravitate venditent. Quid plura? Solida pietas nonnisi veritate alitur. Ea fortasse veritas solo versionum auxilio innotesceret, si, quales ab auctoribus suis profectæ sunt, illæ ad nos usque pervenissent sinceræ. Verum ut à Græca Septuaginta interpretum, utpote omnium antiquissima, ducamus exordium, quot in locis ea vitiata est *εἴτε ἀπὸ ῥαθυμίας τινῶν γραφέων, εἴτε ἀπὸ τόλμης τινῶν, μοχθηρᾶς τε διορθώσεως τῶν γραφομένων, εἴτε καὶ ἀπὸ τῶν τὰ ἑαυτοῖς δοκοῦντα ἐν τῇ διορθώσει προστιθέντων, ἢ ἀφαιρούντων, tum propter Scribarum nonnullorum indiligentiam, tum propter quorumdam audaciam, pravamque scripturæ emendationem, tum propter eos, qui dum corrigerent, quædam pro arbitrio addiderunt, vel detraxerunt?* *Origen. in Matth. pag. 381. edition. Huet. Parif. 1679.*

Id etiam non semel conquestus est Hieronymus, qui prætermissionum, quæ in hac versione deprehenduntur, aliam insuper affert causam; nempe quod *Septuaginta Ptolemæo regi Alexandriæ mystica quæque in Scripturis sanctis prodere noluerint, & maxime ea, quæ Christi adventum pollicebantur, ne viderentur Judæi & alterum Deum colere: quos ille Platonis sectator, magni idcirco faciebat, quia unum Deum colere dicerentur. Sed & Evangelistæ, & Dominus quoque noster atque Salvator, necnon & Paulus Apostolus, multa quasi de veteri Testamento proferunt, quæ in nostris codicibus non habentur. Super quibus in suis locis plenius disseremus.* Loca illa ex parte affert Hieronymus in sua ad Pammachium epistola. *Præfat. in Quæst. Hebr. tom. 2. nov. edit. col. 506.* *Tom 4. nov. edit. part. 2. col. 252.*

Depravatam adeo Septuaginta interpretum versionem pristinæ suæ integritati restituere conatus est Origenes. Hoc ut perficeret, quæ in illa desiderabantur, quæque in Hebræo exstabant, hæc ex aliis interpretibus, sæpius autem ex Theodotione, præfixo asterisco, adjecit; quæ vero supervacanea erant, nec in Hebræo reperiebantur, ea, veru anteposito, resecuit. Sed Origenem ipsum de hoc suo labore disserentem audiamus: *τὴν μὲν οὖν ἐν τοῖς ἀντιγράφοις τῆς παλαιᾶς διαθήκης διαφωνίαν, θεοῦ διδόντος, εὕρομεν ἰάσασθαι, κριτηρίῳ χρησάμενοι ταῖς λοιπαῖς ἐκδόσεσιν. τῶν γὰρ ἀμφιβαλλομένων παρὰ τοῖς ἑβδομήκοντα διὰ τὴν τῶν ἀντιγράφων διαφωνίαν, τὴν κρίσιν ποιησάμενοι ἀπὸ τῶν λοιπῶν ἐκδόσεων, τὸ συνᾷδον ἐκείναις ἐφυλάξαμεν, καὶ τινὰ μὲν ὠβελίσαμεν ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ μὴ κείμενα, οὐ τολμήσαντες αὐτὰ πάντη περιελεῖν, τινὰ δὲ μετ᾽ ἀστερίσκων προσεθήκαμεν, ἵνα δῆλον ᾖ ὅτι μὴ κείμενα παρὰ τοῖς ἑβδομήκοντα ἐκ τῶν λοιπῶν ἐκδόσεων συμφώνως τῷ Ἑβραϊκῷ προσεθήκαμεν. Huic porro differentiæ, quæ in exemplaribus veteris Testamenti occurrit, Deo juvante, remedium attulimus reliquis editionibus usi, ut ex iis judicium faceremus. Nam quæ apud Septuaginta interpretes, propter exemplarium varietatem,* *Loco supra laudato.*

dubia erant, è reliquis editionibus æstimatione facta, quæ cum illis conveniebant, retinuimus; quædam vero, utpote quæ in Hebraïco non exstarent, obelis notavimus, ea penitus auferre non ausi: quædam autem alia cum asteriscis adjecimus, ut hinc indicaretur, nos ea, quæ in Septuaginta interpretibus non reperiebantur, ex reliquis editionibus, ut in Hebræo erant, adjecisse. Hanc Origenis emendationem, incorruptam & immaculatam Septuaginta interpretum translationem appellat Hieronymus. *Illud breviter admoneo,* inquit, *ut sciatis aliam esse editionem, quam Origenes, & Cæsariensis Eusebius, omnesque Græciæ tractatores κοινὴν, id est,* communem *appellant, atque* vulgatam, *& à plerisque nunc* Λουκιανὸς *dicitur; aliam Septuaginta interpretum, quæ & in ἑξαπλοῖς codicibus reperitur..... κοινὴ autem ista, hoc est,* communis editio, *ipsa est, quæ & Septuaginta: sed hoc interest inter utramque, quod κοινὴ pro locis & temporibus, & pro voluntate scriptorum, vetus corrupta editio est. Ea autem, quæ habetur in ἑξαπλοῖς, & quam nos vertimus, ipsa est, quæ in eruditorum libris INCORRUPTA & IMMACULATA Septuaginta interpretum translatio reservatur. Quidquid ergo ab hac discrepat, nulli dubium est, quin ita & ab Hebræorum auctoritate discordet.* Cave autem ex postremis illis Hieronymi verbis existimes editionem hanc hexaplarem, adjectis quæ desiderabantur, & quæ abundabant resectis, de cetero Hebræum in omnibus exprimere; contrarium enim liquet ex locis quamplurimis, quæ sensum ab eo diversum exhibent, quanvis in eis nihil additum, detractum nihil constet apud eruditos. Alia itaque S. Doctoris, cum hæc scriberet, mens non erat, quam ut in hac versione asteriscis obelisque notata, nihil reperiretur, quod in Hebræo non esset, nihil desideraretur, quod haberet, si verba numeres, minime vero si sensum ubique attendas.

Epist. ad Sun. & Fretel. tom. 3. nov. edit. col. 627.

At incorrupta & immaculata diu non perseveravit Origeniana hæc editio; asteriscis enim & obelis ab amanuensibus, dum illam describerent, neglectis; quæ addenda, quæque detrahenda notaverat Origenes, ea cum iis, quæ relinquenda censuerat, in codicibus hodiernis confuse posita reperiuntur. Imo quibusdam in locis, verborum eorumdem geminam videas interpretationem, alteram Septuaginta, alius interpretis alteram. Cum enim Septuaginta versio Hebraïcam veritatem accurate exprimere non videbatur Origeni, is, ea obelo aut potius lemnisco notata, aliam asterisco signatam adjiciebat. Exemplo est versus 1. Psalmi 28. Heb. 29. הָבוּ לַיהוָה בְּנֵי אֵלִים, quarum vocum duplex interpretatio in codicibus hodiernis legitur; prima Septuaginta, ἐνέγκατε τῷ κυρίῳ υἱοὶ θεοῦ, *afferte Domino filii Dei:*

ſecunda alius interpretis, ἐνέγκατε τῷ κυρίῳ υἱοὺς κριῶν, *afferte Domino filios arietum;* quia voces בְּנֵי אֵלִים & *filios Dei*, & *filios arietum* ſignificant. S. Hieronymus in ſua Pſalmorum ex Hebræo interpretatione, neglecta priori commatis hujus verſione (*afferte Domino filii Dei*), quam neque in Hebræo, neque apud alios interpreres, Aquilam ſcilicet, Symmachum, Theodotionem, &c. reperiri aſſerit Euſebius; poſteriorem (*afferte Domino filios arietum*) ſequutus eſt.

Comment. in h. l. pag. 107. edit. Pariſ. 1706.

Fruſtra igitur puram Septuaginta interpretum verſionem hodie quæſieris, etiam in editione Romana, in qua non ſolum integra Danielis tranſlatio opus Theodotionis eſt; verum etiam non paucæ aliarum verſionum lectiones deprehenduntur. Exempla inter alios ſuppeditat liber Eccleſiaſtis, in quo haud obſcura Aquilæ tranſlationis reperire eſt veſtigia. Is *contentioſus interpres*, ut eum vocat Hieronymus, *qui non ſolum verba, ſed etymologias quoque verborum, & ſyllabas ac literas transferre conatus eſt*, voculam את vulgarem caſus accuſandi notam, interpretari ſolet σὺν *cum*, quæ eſt primaria ejus ſignificatio, ut: Gen. 1. v. 1. *In principio creavit Deus* אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ, Aquila, σὺν τὸν οὐρανὸν, καὶ σὺν τὴν γῆν, *cum cælum, & cum terram* tranſtulit. Eodem modo particula illa converſa legitur Eccle. 7. v. 29. al. 30. עָשָׂה הָאֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם יָשָׁר, ἐποίησεν ὁ θεὸς σὺν τὸν ἄνθρωπον εὐθῆ, *fecit Deus cum hominem rectum.* Cap. 8. v. 15. וְשִׁבַּחְתִּי אֲנִי אֶת־הַשִּׂמְחָה, καὶ ἐπῄνεσα ἐγὼ σὺν τὴν εὐφροσύνην, *& laudavi ego cum lætitiam.* Et v. 17. כִּי לֹא יוּכַל הָאָדָם לִמְצוֹא אֶת־הַמַּעֲשֶׂה, ὅτι οὐ δυνήσεται ἄνθρωπος τοῦ εὑρεῖν σὺν τὸ ποίημα, *quia non poterit homo invenire cum opus*, &c.

Epiſt. ad Pammach. tom. 3. nov. edit. col. 255.

Vulgata interpretatio Latina longe propius ad Hebræum accedit, quam Græca Septuaginta. Quare plurimi eam faciunt ipſorum etiam Proteſtantium doctiſſimi; idque non ſolum habita veteris Teſtamenti ratione, verum etiam novi; cum illa verſio ad veteres codices recentioribus nonnunquam accuratiores fuerit adornata. Hinc [a] *Theodorus Beza* eam ſe *maxima ex parte amplecti, & ceteris omnibus anteponere* profitetur. [b] *Iſaacus Caſaubonus* ejus lectionem Græco textui hodierno, ſuis in notis ad Evangelia & Actus, non ſemel prætulit. *Ludovicus de Dieu* de ejus auctore hæc ſcribit: [c] *Si Vulgatum interpretem, quiſquis is tandem fuerit, doctum, imo doctiſſimum virum fuiſſe aſſeram, non me peccaſſe judicavero. Suos habet nævos, fateor, habet ſuos barbariſmos, ſed quin paſſim ejus fidem, judiciumque admirer, etiam ubi barbarus videtur, negare non poſſum.* In eadem ſententia erat *Hugo Grotius*, qui, cur notas ſuas ad Vulgatæ textum retulerit, rationem reddens, teſtatur [d] *ſe Vulgatum interpretem ſemper plurimi feciſſe, non*

[a] *Præfat. in verſion. ſuam Nov. Teſt.*
[b] *Vide not. in Matth. 15. v. 39 c. 21. v. 7. Joan. c. 12. v. 40. c. 18. v. 1. Act. c. 3. v. 2. c. 12. v. 8 &c.*
[c] *Præfat. in not. ad Evang.*
[d] *Præf. annot. in Vet. Teſt.*

modo quod nulla dogmata insalubria contineat, sed etiam quod multum habeat in se eruditionis, quanquam in dicendi genere satis horrido. Versionis hujus præstantiam plus omnibus commendat *Paulus Fagius.* Imo in sciolos, qui eam, si quando ab Hebræo dissentire videatur, reprehendunt, libenter invehitur. *Satis temere agunt*, inquit, *qui sicubi Vulgatam Latinam illam editionem non ad literam per omnia textui Hebraïco correspondere vident, exsibilant, damnant, rejiciunt, atque penitus explodunt, non attendentes quid vel quem sequitur Vulgatus auctor; cum enim à veritate Hebraïca dissentire videtur, vel Septuaginta, vel Paraphrastem Chaldæum, vel aliquem ex Rabbinis sequutum fuisse, fere semper deprehendo. Non est ergo temere nata Vulgata editio, ut quidam scioli stulte & imprudenter clamitant.* Denique vir doctissimus, & de Sacrarum Literarum studiosis optime meritus *Brianus Waltonus*, licet versionem illam *proprie authenticam* non agnoscat, quia αὐθεντίας vocabulum aliter quam Synodus Tridentina, & docti omnes Catholici, vult intelligere; concludit tamen eam *magni faciendam, & non temere proscindendam, tum propter ejus antiquitatem, & usum generalem per Occidentem per mille annos: tum propter interpretis, quem Hieronymum ex parte majore agnoscimus, doctrinam & fidelitatem, quem de Ecclesia bene meruisse gratis animis prædicant Protestantium doctissimi.... Ob easdem causas eandem in hac nostra Bibliorum editione exhibemus, reliquis Latinis hodiernis omissis, quæ cum omnes ex Hebræi veteris, & Græci novi Testamenti hodiernis codicibus facta sint; haud æquum judicavimus inter antiquas, quæ propter canitiem suam venerabiles existunt, neotericas hasce collocare.*

Not. in cap. 4. vers. sua Lat. Paraph. Chal. ad cap. 4. Gen. v. 8.

Prolegom. 10. num. 12.

Jure itaque optimo Vulgata Latina à Synodo Tridentina declarata est authentica, hoc est, in iis saltem, quæ ad fidem & mores pertinent, erroris expers. Neque enim audiendi sunt, qui hoc decreto Hebræum Græcumque textum aut abrogatum, aut Vulgatæ postpositum volunt. Sane, Tridentini Patres & doctiores erant, & Hieronymi ipsius observantiores, quam ut, declarata ejus versione authentica, ab ejusdem sententia tam immane discederent. Is autem sexcentis in operum suorum locis, Hebræos Græcosque fontes consulendos ait, si qua Græcos inter & Latinos codices reperiatur diversitas. Unum aut alterum hîc laudare sufficiat. *Sicut in Novo Testamento, si quando apud Latinos quæstio exoritur, & est inter exemplaria varietas, recurrimus ad fontem Græci sermonis, quo novum scriptum est Testamentum: ita in veteri Testamento, si quando inter Græcos Latinosque diversitas est, ad Hebraïcam confugimus veritatem, ut quidquid de fonte*

Sess. 4. can. 2.

Epist. ad Sun. & Fretel. tom. 2. nov. edit. col. 627.

proficiſcitur, hoc quæramus in rivulis. Et alio in loco : *Ut veterum librorum fides de Hebræis voluminibus examinanda eſt : ita novorum veritas Græci ſermonis normam deſiderat.* Aureum iſtud Hieronymi effatum tanti momenti ſemper fuit in Eccleſia Romana, ut vim legis in jure Canonico obtinuerit. Hîc obſervatum velim Hieronymum, cum hæc ſcriberet, Bibliorum Hebræorum partem maximam in Latinum ſermonem jam tranſtuliſſe, proindeque in ea non fuiſſe ſententia, ut, publici juris facta ſua interpretatione, fontem Hebræum adire non liceret, cum eam inter & veterem Italam, reperiretur diverſitas. Ea profecto erat S. Patris & modeſtia & æquitas, ut, quem Septuaginta interpretibus Spiritus ſancti afflatum negaverat, eum ſibi non arrogaret. *Neſcio*, inquit, *quis primus auctor Septuaginta cellulas Alexandriæ mendacio ſuo exſtruxerit, quibus diviſi eadem ſcriptitarent, cum Ariſtæus ejuſdem Ptolemæi ὑπερασπιςής, & multo poſt tempore Joſephus, nihil tale retulerint, ſed in una baſilica congregatos contuliſſe ſcribant, non propheta ſſe. Aliud eſt enim vatem, aliud eſſe interpretem. Ibi ſpiritus ventura prædicit, hic eruditio & verborum copia, ea, quæ intelligit, transfert. Niſi forte putandus eſt Tullius Oeconomicum Xenophontis, & Platonis Protagoram, & Demoſthenis pro Cteſiphonte, afflatus rhetorico ſpiritu tranſtuliſſe.* Sed tantum abeſt, ut ſuam verſionem quaſi Divino afflatu confectam, nec veritatis Hebraïcæ trutina examinandam crediderit S. Hieronymus : ut è contrario, qui illam exagitabant, eos ſæpius ad Judæorum tribunal provocaverit. *Edidi aliquid*, inquit, *quod non habetur in Græco, vel aliter habetur, quam à me verſum eſt : quid interpretem laniant ? Interrogent Hebræos, & ipſis auctoribus, interpretationi meæ vel arrogent, vel derogent fidem.*

Epiſt. ad Luc. tom. 4. nov. edit. part 2. col. 579

Grat. diſt. 9. cap. ut veterum.

Proleg. in Gen. tom. 1. nov. edit.

Lib. 2. adverſ. Ruff. tom. 4. nov. edition. col. 427. Vide etiam proleg. in Gen.

Eccleſia itaque Tridenti congregata, cum Vulgatam editionem Latinam authenticam declaravit, eam duntaxat Latinis aliis verſionibus, quæ tunc temporis circumferebantur, antepoſuit ; ſeu, repudiatis aliis, unam hanc Catholicis ſequendam propoſuit. Rei hujus teſtis eſt locupletiſſimus Alphonſus Salmero, è Societate Jeſu, qui & ipſe Concilio, Summorum Pontificum Pauli III. Julii III. & Pii IV. Theologus, interfuit. Is autem ſic loquitur : *Jam ſecundo loco oſtendamus non ita fuiſſe Vulgatam Hieronymi editionem approbatam, ut propterea rejecta ſint intelligenda vel Græca, vel Hebraica volumina : quod non eſt difficile oſtendere. Nibil enim ibi de exemplaribus aut Græcis, aut Hebræis agebatur ; tantum inter tot editiones Latinas, quot noſtra ſæcula parturierant, quænam ex illis præſtaret, ſermo erat : & rejectis reliquis Latinis, unam hanc Vulgatam reliquis tanquam veriorem, puriorem,*

Proleg. 3. pag. 24. edit. Colon. 1602.

dilucidiorem, ac suis fontibus, unde est orta, magis consentientem pronuntiavit..... liberum autem reliquit omnibus, qui Scripturas profundius meditantur, fontes Græcos aut Hebræos, quatenus opus sit, consulere, quo nostram vitio librariorum, vel temporum injuria corruptam emendare valeant...... voluit (enim) *sancta Synodus ad hanc Latinam editionem amplectendam & in omnibus consectandam nos arctare, non quidem simpliciter; sed dummodo esset à vitiis, quæ in eam irrepserunt, & ab omnibus mendis & erroribus emaculata atque repurgata..... Licebit* (igitur) *nobis, salva concilii Tridentini generalis auctoritate, sive Græci, sive Hebræi exemplaris lectionem variam producere, eamque uti verum Bibliorum textum expendere & enarrare; nec tantum bonos mores per eam ædificare, verum etiam fidei dogmata comprobare & stabilire; atque adeo ab illa sumere efficax argumentum, tanquam ex textu Spiritus sancti.* Doctissimo Salmeroni adstipulantur [a] *Andreas Vega*, qui & ipse concilio interfuit, [b] *Ribera*, [c] *Serarius*, [d] *Bellarminus*, [e] *Mariana*, [f] *Adamus Contzen*, [g] *Bonfrerius*, [h] *Pallavicinus*, aliique plures eruditi cum Theologi, tum Scripturæ interpretes, qui Vulgatam editionem Latinam Hebræis, Græcisque fontibus à concilio Tridentino non solum prælatam non fuisse sentiunt, sed nequidem in iis, quæ ad fidem & mores non spectant, declaratam authenticam, nisi quatenus emendatam. Et sane si alia fuit Patrum Tridentinorum sententia, quorsum Pius IV. Pontifex Maximus, [i] *lectissimis aliquot S. R. E. Cardinalibus, aliisque tum sacrarum Literarum, tum variarum linguarum peritissimis viris, eam provinciam demandavit, ut Vulgatam editionem Latinam, adhibitis antiquissimis codicibus manuscriptis, inspectis quoque HEBRAICIS GRÆCISQUE BIBLIORUM FONTIBUS, consultis denique veterum Patrum commentariis, accuratissime castigarent?* Cur idem institutum prosequuti sunt Pius V. & Sixtus itidem V. & alii, qui eos exceperunt, Summi Pontifices, donec tandem sub initium Pontificatus Clementis VIII. [k] *quanta fieri potuit diligentia castigata*, ex Vaticana typographia prodiit? Neque enim præfationis hujus auctores editionem illam *omnibus numeris absolutam, pro humana imbecillitate* affirmare audent: sed aiunt duntaxat eam *ceteris omnibus, quæ ad hanc usque diem prodierunt, emendatiorem, puriorem que esse, minime dubitandum.* Imo fatentur *in hac pervulgata Lectione, sicut nonnulla consulto mutata, ita etiam alia, quæ mutanda videbantur, consulto immutata relicta; quod ita faciendum esse, ad offensionem populorum vitandam, sanctus Hieronymus non semel admonuit*, &c.

a *Lib. 5. de Justif. c. 9.*
b *In cap. 9. Ose. num. 11.*
c *Proleg. Bibl. c. 19. qq. 11 12*
d *Lib 2. de Verb. Dei c. 10.*
e *Tract. de Vulg. Lat. c. 9.*
f *Polit. lib. 5. c. 23.*
g *Præloq. in Script. S c. 14.*
h *Hist. conc. Trid. l 6. c. 17.*
i *Præfat. in Bibl. Sixti V. jussu recognita, & Clem. VIII. auctoritate edita.*
k *Ibid.*

Alias versiones cum Græcas Aquilæ, Theodotionis, Symmachi, &c.

quarum fragmenta poſtremus omnium auctiora edidit noſter D. *Bernardus de Montfaucon ;* tum Latinas recentiores ad veritatem Hebraïcam adornatas, locis Sacrorum Voluminum difficilioribus intelligendis perutiles eſſe haud inficiamur, ſed quibus hominibus ? Hebraïce peritis tantum, qui illas ad textum Hebræum exigere poſſunt, & de earum ἀκριβείᾳ judicare. Aliis autem plus obeſſe ſolent, quam prodeſſe ; cum varia unius ejuſdemque vocis interpretandæ ratio ſuſpenſos incertoſque teneat eorum animos, & quam, utpote Hebræo magis conſentaneam ſequantur, neſciant. Hinc ſæpe illis accidit, *quod ſapientiſſimo cuidam apud Græcos* ætate ſua contigiſſe teſtatur Hieronymus, *ut interdum Scripturæ ſenſum relinquens, uniuſcujuſlibet interpretis ſequeretur errorem.* Is autem Græcorum ſapientiſſimus, ſed Hebræarum literarum rudis, videtur eſſe Apollinarius, de quo paulo poſt idem S. Doctor : *Prætermitto Apollinarium, qui bono quidem ſtudio, ſed non ſecundum ſcientiam, de omnium tranſlationibus in unum veſtimentum pannos aſſuere conatus eſt, & conſequentiam Scripturarum, non ex regula veritatis* (Hebræo ſcilicet textu) *ſed ex ſuo judicio texere.*

Lib. 2. adv. Ruff. tom. 4. nov. edition. part. 2. col. 427.

Ibid. col. 433.

Fruſtra ſunt igitur, qui ſine linguæ Hebraïcæ ſubſidio, & ſolis verſionibus inſtructi, germanum univerſæ Scripturæ ſenſum aſſequi ſe poſſe exiſtimant. Et certe, ſi verum eſt axioma illud Rabbinicum : אין בתורה אפילו אות אחת שאין הרים גדולים תלויים בה *non eſt in Lege vel una litera, à qua non montes magni dependeant.* Si vera eſt iſthæc Chryſoſtomi ſententia : οὐδὲν ἁπλῶς καὶ ὡς ἔτυχεν φθέγγεται ἡ θεία γραφή· ἀλλὰ κἂν συλλαβὴ τυγχάνῃ, κἂν κεραία μία, ἔχει τινὰ ἐγκεκρυμμένον θησαυρόν, *nihil temere vel fortuito loquitur Divina Scriptura ; ſed & ſyllaba, & apiculus unus reconditum habet theſaurum.* Et alio in loco : οὐδὲ συλλαβὴ, οὐδὲ κεραία μία ἐστὶν ἐγκειμένη παρὰ τῇ γραφῇ, ᾗ μὴ πολὺς ἐναπόκειται θησαυρὸς ἐν τῷ βάθει, *neque ſyllaba, neque apiculus unus eſt in Scriptura, in cujus profundo non ſit ingens theſaurus.* Si hæc, inquam, vera ſunt, montes illi magni, ingenteſque ſenſuum reconditorum theſauri pereunt in verſionibus, quæ voces omnes integras, nedum earum ſyllabas & apiculos, omni ex parte nequeunt exprimere, ut jam ex Eccli. prologo, Origene, Hieronymo, & Auguſtino probatum dedimus, utque vel unico exemplo facile eſt oſtendere. Chriſtus Dominus v. g. non ſemel in Scripturis appellatur גאל, quam vocem Vulgatus interpres Latinus tranſtulit *redemtorem ;* ſed vocabulum iſtud nec modum redemtionis, nec redemtoris perſonam exprimit. Lxx. interpretati ſunt λυτρωτήν, quæ vox innuit quidem pretium, quod in redemtione ſolvitur : at redemtoris qualitatem non aperit. Amplius adhuc ſigni-

Homil. 18. in Gen. tom. 4. nov. edition. pagg. 156. E. 157. A.

Homil. 21. in Gen. ibidem pagg. 180. E. 181. A.

ficat dictio Hebraïca גָּאַל; eum nempe, qui vel propinqui interfecti sanguinem ulciscitur; vel ejus bona, donatione, venditione, vel quoquomodo devoluta, aut quovis contractu implicata, jure propinquitatis sibi asserit & vendicat. Ex quo patet qualem exoptaverint exspectaverintque redemtorem Patriarchæ, Prophetæ, aliique quotquot exstitêre in veteri Testamento Sancti. Is enim alius esse non poterat ab Homine-Deo, Christo videlicet Servatore nostro, qui propinquus, imo & frater noster, ut se ipse vocat, necem nostram
Luc. 11. *vv.* ultus est sua; & victo forti armato, universa ejus arma, in quibus
21. 22. confidebat, abstulit; & spolia ejus, bona nempe, quibus ille nos spoliaverat, sibi nobisque postliminio restituit, asseruit, vendicavit.

Pereunt etiam, ut plurimum, in versionibus propriorum nominum etymologiæ, quæ sæpe mysterio non vacant, maxime cum à Deo vel Prophetis imponuntur. Quis enim Hebræi sermonis imperito sensus, v. g. cum in Græca aut Latina translatione legit Hevam primogenitum suum appellasse *Cain*, eo quod dixerit: *possedi hominem per Deum?* Quæ convenientia inter nomen *Cain*, & verbum *possedi*, quod in hac originatione respexit cunctorum viventium mater? Nulla sane
Gen. 4. *v.* 1. in versionibus; at in Hebræo maxima. *Adam vero cognovit uxorem suam Hevam, quæ concepit & peperit* קַיִן *CAIN, dicens:* קָנִיתִי *CANITHI possedi hominem per Deum.* Heva eadem tertium filium suum vocavit
Ibid. v. 25. *SETH*, vel, ut Hebræi pronuntiant, *SCHETH*, dicens: *POSUIT mihi Deus semen aliud pro Abel, quem occidit Cain.* Quæ analogia nomen inter *Seth*, & verbum *posuit?* Hebræum intelligas, & voces illas inter se quam aptissime cohærere deprehendes; ideo enim nomen istud huicce filio suo indidit Heva, quia dixit: שָׁת *SCHATH posuit mihi Deus semen aliud pro Abel, quem occidit Cain.* Mitto nomina primis aliis hominibus imposita, quorum origines in Hebræo plerumque inveniuntur, & ex quibus linguam hanc mundi coævam esse colligunt eruditi non pauci. Quod tamen argumentum aliis non videtur ἀποδεικτικόν. Quidni enim, inquiunt, fieri potuit, ut nomina illa Hebraïco sermone fuerint à Mose expressa, Hebræorum gratia, & in eundem significatum, quem in primæva lingua obtinuerant? Rei hujus exempla ponere difficile non est. S. Hieronymus exponens illud:
Gen. 2. *v.* 23. *hæc vocabitur* אִשָּׁה (ischschá) *quoniam* מֵאִישׁ (meisch) *sumta est*, eandem originationem nominibus Latinis eundem sensum, sed diversum ab Hebræis sonum habentibus expressit: *hæc vocabitur VIRAGO, quoniam de VIRO sumta est.* Eandem etymologiam in versione sua Græca retinuit quoque Symmachus: *αὕτη κληθήσεται ἀνδρὶς, ὅτι ἀπὸ ἀνδρὸς*

ἀνδρὸς ἐλήφθη, *hæc vocabitur VIRA, quia de VIRO sumta est.*

Sed quid opus est in peregrinis linguis exempla quærere, cum in Hebraïca Moses ipse luculentum nobis suppeditet? Sancti hujus legislatoris nomen purum putum Hebraïcum est; & tamen ex Ægyptiaca lingua ductum, quod ipsi primum impositum fuit. Nemo enim, opinor, finget sibi Pharaonis filiam, Hebraïcæ, ut verisimillimum est, ignaram linguæ, Hebraïcum nomen Mosi tribuisse. Sic tamen de se ipse scribit: Heb. *Cum autem crevisset puer, adduxit eum* (mater ejus) *ad filiam Pharaonis, fuitque illi in filium, & vocavit nomen ejus* משה *MOSCHE, dicens: quia de aqua* משיתהו *MESCHITHIHOU extraxi eum.* Viden' & nomen istud, & verbum, ex quo fluit, esse Hebraïcum? Quod erat igitur nomen Mosis Ægyptium? Μωϋσῆς, aut Μωυσῆς, ut illud expresserunt Septuaginta, qui, cum in Ægypto versionem suam confecerint, (si tamen & ipsi non fuerunt Ægyptii) nomen istud vel ab Ægyptiis accipere, vel traditione πατροπαραδότῳ scire facile potuerunt. At, inquies, quo fundamento nititur tua isthæc asseveratio? [a] Philonis, [b] Josephi, [c] Clementis Alexandrini, & [d] Eustathii auctoritate, qui scribunt vocem Ægyptiacam μῶς, sive μῶ, aut μῶϋ, *aquam* significare; & [e] Josephi [f] Eustathiique verbis, quorum ille ait ὕσης, hic σῆς, *servatum* exprimere. Itaque ex μῶ & ὕσης, vel ex μῶϋ & σῆς, factum est nomen Μωϋσῆς, aut Μωυσῆς, ex *aqua servatus;* quod genuinum est Moysi nominis etymon, cuique ex parte respondet Hebraïcum משה, quod *extractum* significat. Is enim, ut supra vidimus, sic à filia Pharaonis appellatus est, quod extractus fuerit ex aqua; unde in supposititiis [g] Orphicis dicitur ὑδογενής, *in aqua genitus*, quod in ea natus crederetur, ex qua fuerat eductus. At lingua Hebraïca hodierna, lingua sit Adami, necne, parvi refert; cum θεοπνεύστους Veteris Testamenti Scriptores, in consignandis Dei oraculis, si pauca capita Danielis & Esdræ, quæ Chaldaïca sunt, excipias, ea usos esse constet apud omnes.

Exod. 2. v. 10.

a *Lib. 1. de vita Mos. pag. 605. edit. Paris. 1640.*
b *Lib. 2. Antiq. c. 5. pag. 56. edit. Genev. 1611.*
c *Lib. 1. Strom. pagin. 251. edition. Lugd. Batav. 1616.*
d *In Hexaëm. pag. 79. edit. Lugd. 1629.*
e *Ibidem.*
f *Ibidem.*
g *Vide Voss. de Idol. lib. 1. c. 30. pag. 85. edit. Amstel. 1700 & Huet. Demonstrat. Evang. pagg. 61. 104. edit. Paris. 1679.*

Sæpius etiam in aliis linguis evanescunt jucundæ illæ *paronomasiæ*, lususque verborum, quibus puncti, aut literæ unius, pluriumve adjectione, detractione, trajectione, vel immutatione, alia efficitur sententia; ut cum Abraham dicit se עָפָר וָאֵפֶר aphár vaépher, *pulverem & cinerem.* Item: *Exspectavit* (Dominus) לְמִשְׁפָּט lemischpát *judicium, & ecce* מִשְׂפָּח misspáhh *contumacia*, Vulg. *iniquitas*, לִצְדָקָה litsdaqá *justitiam, & ecce* צְעָקָה tseaqá *clamor.* Et illud..... *quid tu vides Jeremia? Et dixi: virgam* שָׁקֵד schaqédh, Lxx. καρυΐνην, *nu-*

Gen. 18. v. 17.
Isai. 5. v. 7.
Jerem. 1. vv. 11. 12.

ceam, Theod. ἀμυγδαλίνlω, *amygdalinam ego video. Et dixit Dominus ad me: bene vidisti; quia* שקד ſchoqédh *vigilabo ego ſuper verbo meo, ut faciam illud.* S. tamen Hieronymus, &, ipſo teſte, Aquila, necnon Symmachus, ut paronomaſiam Hebraïcam ſervarent, verterunt *virgam vigilantem.* Sed quid virga vigilans? Mitto innumeros alios orationis Hebraïcæ floſculos, quos in Syntaxi figurata reperies, quoſque in verſionibus fruſtra quæſieris; linguæ enim ſanctæ, ſicuti & aliis, ſuæ ſunt dicendi veneres, ſui Atticiſmi, ſui lepores; nedum inculta ſit & barbara, qualis ejus imperitis, aut parum in ea exercitatis, videtur.

Comment. in h. l. tom. 3. nova edition. col. 530.

IV. ARGUMENTUM

Ex Commentariis linguæ Hebraïcæ intelligentiam ſupplentibus conflatum.

» SI duobus abhinc ſæculis tanta linguæ Hebraïcæ comparata eſt » intelligentia, quantam crepant ætatis noſtræ Hebraïzantes; in» numeros habemus in univerſam Scripturam commentarios à viris He» braïcæ peritiſſimis elaboratos, in quibus Hebræarum vocum poteſtas » accurate diſquiritur, linguæ hujus idiotiſmi erudite explicantur, & » reconditiora quæque illius myſteria Latine tantum ſcientibus aperiun» tur. Quid igitur opus eſt ut in addiſcenda lingua difficili, barbara, » à Græca & Latina, noſtriſque vulgaribus idiomatis plane diverſa, » tempus aliis in ſtudiis utilius ponendum conteramus?

CONFUTATIO.

NON minor ſæpe eſt de ejuſdem vocabuli aut commatis ſenſu, in optimis etiam quibuſque commentariis, quam in verſionibus, opinionum diverſitas. Præterquam quod igitur, ut verbis Hieronymi utar, *magnorum ſumtuum eſt, & infinitæ difficultatis* (eorum) *exempla habere omnia: qui habuerint, & Hebræi ſermonis ignari ſunt, magis errabunt ignorantes quis è multis verius dixerit.* Vocum poteſtatem, ſermonis idiotiſmos, &c. in commentariis exponi non inficior equidem: at quomodo ipſos etiam commentarios intelliges, niſi aliqua ſaltem linguæ Hebraïcæ cognitione imbutus ad eos acceſſeris? Quomodo picturæ rudis variam egregiæ alicujus tabellæ pulchritudinem ab eximio licet pictore tibi oſtenſam poteris animadvertere, nedum mirari? *Quam multa enim*, inquit Tullius, *vident pictores in umbris & in eminentia, quæ nos non videmus? Quam multa*, ut cum

Lib. 2. adv. Ruff. tom. 4. nov. editionis, part. 2. col. 427.

Acad. quæſt. IV num. Grut. 7. Vulg. 20.

eodem Tullio aliam è musica ducamus similitudinem, *quæ nos fugiunt in cantu, exaudiunt in eo genere exercitati, qui primo inflatu tibicinis, Antiopam esse aiunt, aut Andromacham, cum nos ne suspicemur quidem?* Sed quid opus est in eo probando diutius immorari, quod verissimum esse quotidiana docet experientia? Quotus enim quisque est, qui Hebræi sermonis ignarus, istiusmodi opera & perfecte intelligere, & iis, sine ullo erroris periculo, uti possit? *Ibidem.*

Cum igitur & in literis, & in vocalibus, mendorum saltem alicujus momenti, purus atque integer, singulari Dei beneficio, ad nos usque pervenerit textus Hebræus; ejusque intelligentia ad genuinos Scripturæ sensus eruendos sit necessaria: eam quovis pretio comparare debent SS. Literarum studiosi. Nihil autem est, quod eis hac in re majori adjumento esse possit, quam accurata Grammaticæ Hebrææ cognitio. Nam ut recte scribit Qimhhi in fine Michlól:

אֲשֶׁר לָמַד וְתוֹרָה לוֹ לְקִנְיָן
וְלֹא לָמַד יְסוֹד דִּקְדּוּק וְלֹא בָן
כְּמוֹ חוֹרֵשׁ אֲשֶׁר יִנְהַג שְׁוָרִים
וְיָדוֹ מִבְּלִי מַלְמַד וְדָרְבָן

Qui discit, ut Lex (sit) *ei in possessionem;*
Et non discit fundamentum Grammaticæ, neque intelligit,
(Est) *sicut arator, qui agit boves,*
Et manus ejus (est) *sine baculo aut stimulo.*

Qimhhio adjungimus *Aben-Esram*, qui comment. in cap. V. Ecclesiastis ridet eos, qui Grammaticarum institutionum ignari, cibis benedicendis obscœnitatem adhibent. אנחנו חייבים לדעת דקדוק הלשון היטב שלא נטעה כמו המברכים ברכת המזון שיאמרו זננו ולא ידעו כי זננו הוא מן זנה כמו עננו מן ענה ולא יאמרו מן זן כי אם זוננו כמו שובנו אלהי ישענו וגו׳ *linguæ grammaticam scire accurate tenemur, ut non erremus sicut ii, qui cibum benedicentes dicunt* זָנֵנוּ, *& nesciunt* זָנֵנוּ *esse à* זָנָה, *sicut* עֲנֵנוּ (exaudi nos) à עָנָה; *neque dici à* זָן, *nisi* זוּנֵנוּ (ciba nos), *ut:* שׁוּבֵנוּ אֱלֹהֵי יִשְׁעֵנוּ converte nos Deus salutis nostræ, &c.

Vides ad Hebræum intelligendum, recteque pronuntiandum, quantæ sit necessitatis accurata grammaticæ cognitio. Jam nostræ, in secunda præfationis hujus parte, exponenda est occasio, distributio, & argumentum.

ō ij

PARS SECUNDA.

§. I.

Suscipiendi hujus operis occasio, ejusque in libros ac volumina distributio.

TAMETSI duobus abhinc sæculis Grammaticarum Hebræarum numerus adeo excreverit, ut minuendus potius videatur quam augendus: nullam tamen hactenus publici juris esse factam, quæ & auctorum promissis, & legentium exspectationi responderet, diu est quod queruntur eruditi. Ex iis enim, inquiunt, qui ad id scribendi genus animum adpulêre, alii, dum breves esse laborarunt, facti sunt obscuri; dumque in tabellas & compendia adornanda toti incubuerunt, maximam artis illius partem silentio præteriêre, quam tamen qui nescit, is, cum Hebræi textus interpretationem aggreditur, in singulis pene versibus, imo & verbis, hæreat necesse est. Ex quo fit, ut in comparandis prolixioribus Grammaticis, duplicem sumtum facere cogatur; quod omnibus per eorum facultates non licet. Alios è contrario videas, qui omne punctum tulisse existiment, cum omnia fuse, sæpius etiam & confuse, ita prosequuntur; ut non tam necessaria perspicue docendi consilio, quam studio nihil omittendi, Grammaticas scripsisse videantur. Arduum sane opus ita brevitati simul & perspicuitati studere, ut nihil omittatur utile, & inutile ingeratur nihil. Geminum hunc scopulum ut declinarem, omni ope atque opera enisus sum. Utrum vero res ex sententia successerit, mediamque feliciter tenuerim viam, aliorum sit judicium: eam certe, qua potui diligentia, investigavi.

Ceterum nova hæc Grammatica tres in libros dividitur, quorum primus tractat Etymologiam, seu, ut accuratius loquar, Analogiam. Secundus tradit Syntaxim, seu vocum constructionem. Tertius varia cum ad grammaticam, tum ad literaturam Hebraïcam pertinentia complectitur; ita ut opus istud his, qui in Hebræis plus sapere nolunt, quam oportet sapere; sed sapere volunt ad sobrietatem, bibliothecæ Hebraïcæ loco esse posse videatur.

Tres autem illi libri duobus voluminibus comprehenduntur, quorum primum quidem Etymologiam cum Syntaxi simplici continet; alterum vero Syntaxim figuratam & Grammaticæ Chaldaïcæ compendium, una cum variis tractatibus in quarto secundæ hujus partis paragrapho recensendis, & indicibus.

§. II.

Libri primi argumentum.

Librum primum quod attinet, id ante omnia cavendum in eo duximus, ne præceptionum mole, tyronum obrueretur memoria. Unde, quæ primo aut altero mense discenda sunt, ea majori charactere, & ducto per integram paginam versu, edenda curavimus: quæ vero peritioribus, aut saltem per aliquod tempus hac in palæstra exercitatis conveniunt, ea duplici columna, minoribusque literis excusa reperies. Paginarum itaque numero, & voluminis spissitate, nequaquam terreatur linguæ sanctæ candidatus; omissis enim præsens in tempus Notis, Appendicibus, Exceptionibus, &c. pauca supererunt plane rudibus addiscenda. Nam quemadmodum in omnibus perspicuitati, ita & in iis, quæ aut facilia sunt, aut quæ incipientibus non sunt necessaria, brevitati consuluimus. At quæ sunt intricatiora, hæc paulo fusiori oratione prosequuti sumus, rati nihil nos in brevitatem peccaturos, modo ab omnibus intelligeremur, & regulas quasdam satis difficiles, tyronum omnium captui accommodaremus. Quapropter punctorum vocalium in nominibus ob constructionem & affixa mutatio quadruplici ratione proponitur, ut, quibus hac forte non successerit, alia aggrediantur via. Non solum verba perfecta, & simpliciter imperfecta: verum etiam quæ dupliciter imperfecta sunt, aut speciali aliqua ratione à perfectis, vel imperfectis discrepant, sic integra flectuntur; ut nullam in posterum exhibitura sint, opinor, tyronibus molestiam. Præter integram conjugationem *Qál* verbi מָסַר *tradidit*, cum affixis descriptam, exhibuimus etiam in appendice alias ejusdem verbi conjugationes, quæ affixa suscipiunt; necnon verborum imperfectorum personas singulas cum omnibus, aut saltem cum præcipuis affixis conjunctás: adeo ut quamlibet hujuscemodi personam cum affixis compositam in textu Biblico invenerit candidatus, adeat prædictam illam appendicem, in ea personam illam, aut aliam ei similem, reperiat. Quod quidem sine prolixitate aliqua fieri non potuit; sed eam non mediocri labore tyrones levaturam existimo. Haud minori ipsis erunt adjumento alia schemata, seu paradigmata, quæ longe plura in hac Grammatica, quam in aliis, reperiuntur; cum enim regulas variis in locis traditas, uno in conspectu collectas exhibeant; ad faciliorem earum intelligentiam ac recordationem non parum videntur conducere.

Ex variis modis, quibus regulas illas proponere licet, is à me selectus est, & aliis antepositus, quo illas statim, aut saltem facilius, ab omnibus intellectas animadverti, cum sodales meos linguam Hebraïcam, Chaldaïcam, & Græcam edocendi munus mihi à Præpositis meis decem annos & amplius assignatum sustinerem. Quid plura? Prima linguæ Hebraïcæ & Chaldaïcæ rudimenta ea brevitate, eaque, ut mihi videtur, perspicuitate tradita sunt, ac per schemata & tabellas disposita: ut bimestri ad summum labore, etiam qui præceptore destituuntur, ea facillime queant addiscere, & utrumque textum haud mediocriter interpretari; modo studii hujus feliciter instituendi rationem inferius proponendam accurate sequantur. Nec vero arroganter aut ὑπερϐολικῶς hoc dictum existimari velim; nam præterquam quod rei hujus periculum jam fecit non nemo; alias aliis scientias concedens; quod est grammatici proprium, clare distinctèque artis hujus regulas tradere, quoniam in eo studio maximam ætatis meæ partem consumsi, si id mihi assumo, videor id meo jure quodam modo vindicare. His de etymologia generatim observatis, quædam etiam de notis, appendicibus, & exceptionibus speciatim dicenda sunt.

Præcipua notarum argumenta sunt disquisitiones aliquot criticæ & historicæ; maxime vero fundamentorum, quibus pleraque artis hujus præcepta innituntur, expositio. Neque enim Lingua Hebraïca in otiosorum hominum loquacitate, aut arbitrio fundatur; sed in ratione ipsa: adeo ut vel Deum ipsum auctorem habeat necesse sit, ut arbitrantur quamplurimi; vel ipsam naturæ, quæ in primis hominibus totam se conspiciendam exhibebat, simplicitatem. Si enim quæratur v. g. cur in verbis Latinis primæ conjugationis, secunda persona singularis præteriti indicativi modi desinat in *avisti*, ut *amavisti*, nulla alia ratio reddi potest, quam *sic voluit usus*. At in Hebræo secus est; אָהַבְתָּה enim vel אָהַבְתָּ *amavisti*, componitur ex verbo אָהַב *amavit*, & ultima pronominis secundæ personæ syllaba אַתָּה vel אַתָּ attá *tu*. Neque etiam primariæ vocis, cum ex masculina fit feminina; aut cum ex singulari numero mutatur in dualem vel pluralem; aut cum recipit affixa, &c. puncta vocalia temere mutantur. Vicissitudinis hujus causæ sunt ex linguæ ipsius natura petitæ, quas his in notis passim expositas reperies; maxime vero in libri primi fine, & interdum etiam in observationibus mutationi illi præmissis, iisque majori charactere excusis. Cum enim opus istud non pueris, sed viris subacto ingenio, qui fere soli apud Christianos linguæ sanctæ operam navant, adornatum sit; futurum nihil credidimus, quod eos ad id studii exacueret magis, quam si

Cap. XVII. Art. III. pag. 413. & seqq.

regularum cum ratione ipsa, quoad ejus fieri potest, consensionem ostenderemus.

Appendices ea complectuntur, quæ licet ad argumentum, de quo disputatur, pertineant; incipientibus tamen non sunt plane necessaria. Nihil enim est, quod diligentius præcavere debeat is, qui linguæ cujusvis rudimenta tradit, quam ne regulis generalibus quid admisceat, quod in aliud tempus differri posse videatur. Secus, tyrones præceptionum multitudine terrentur, & vix stadium ingressi despondent animum. Permagni interest igitur, ut non solum anomala ab analogis, verum etiam regulæ minus necessariæ ab iis, sine quibus linguæ cognitio generalis haberi nequit, diligentissime secernantur.

In exceptionibus continentur voces anomalæ, quarum non minimam partem, fictis aliis nominum verborumque formis, ad analogiam revocare studuimus. Cum enim unicus nobis supersit liber purus putus Hebraïcus, Veteris nempe Testamenti codex, qui fieri potest, ut is omnes & nominum & verborum species complectatur? In definiendis autem vocibus analogis & anomalis, hanc sequuti sumus regulam: quas plures numero, sive in constructione, sive cum affixis, &c. eandem servare analogiam deprehendimus, ex his generales à nobis constitutæ sunt regulæ; ex aliis vero ejusdem formæ, sed paucioribus, & diversam sequentibus analogiam, fecimus exceptiones. Cum autem anomaliæ illæ, sive exceptiones, alia atque alia ratione à grammaticis exponantur, varias eorum, unà cum nostra, sententias attulimus, imo quamplures ex his anomaliis ad Chaldæorum Syrorumque dialectum, cum doctissimo *Altingio*, retulimus, ut quæ sibi magis arriserit explicandi ratio, eam sequatur diligens vocum Hebraïcarum indagator. *Lib. 1. Cap. XVII. Artic. I. II. pag. 406. & seqq.* Cum etiam hæ anomaliæ in solis plerumque punctis vocalibus positæ sint, hinc colligere est, ut jam observarunt viri eruditi, puncta illa à Massorethis non ad arbitrium suum, sed ad traditionis fidem, Hebræis voluminibus adjecta esse; alioquin Rabbini illi & planiorem & expeditiorem nobis tradidissent lectionem. Hîc etiam lectorem monitum velim, nos in ponendis regularum exceptionumque exemplis, Scripturæ loca, unde illa petuntur, sæpius non laudasse: tum ne volumen istud, quod jam sat spissum est, nimiam in molem excresceret; tum quia vocum regularium exempla non pauca ex ipsa analogia, ut ea magis ac magis pateret, attulimus; tum denique quod id tyronibus supervacaneum duximus atque inutile; cum in alterius voluminis fine, dictionum anomalarum & difficilium indicem habituri sint locupletissimum.

§. III.

Libri ſecundi argumentum.

LIBER ſecundus in tradenda Syntaxi cum ſimplici, tum figurata, totus occupatur.

In Syntaxi ſimplici, ſingulis orationis partibus diligenter excuſſis, quod in earum qualibet Hebraïcæ linguæ proprium eſt, id & diſtinctis canonibus explicatur, & exemplis cum ex Veteri, tum ex Novo Teſtamento, ſæpius etiam ex profanis auctoribus, adductis confirmatur. Quanvis enim Novi Fœderis ſcriptores θεόπνευστοι Græcis vocibus uſi ſint; eorum tamen phraſis, pluribus in locis, ſapit Hebraïſmum; nec ſine accurata linguæ hujus notitia poteſt intelligi. Quid mirum? Cum enim Hebræi eſſent Apoſtoli, linguæ ſuæ idiotiſmum plerumque retinuerunt; adeo ut politioris literaturæ Græcis eorum ſcribendi ratio extranea videatur atque barbara. Unde doctiſſ. *Heinſius* non in uno exercitationum ſuarum in *Nonni* paraphraſin loco obſervat S. Joannem Evangeliſtam *Helleniſtica lingua ſcripſiſſe, ſed in Syriaca ea, qua ſcripſit, concepiſſe.* Eodem plane modo de Septuaginta Græcis interpretibus judicandum, quorum eloquutio non ſolum ſæpiſſime Hebraïca eſt, ſed voces etiam quamplurimæ ſenſu Hebraïco, & à puriori Græcitate diverſo ſunt accipiendæ; quod in Novo etiam Teſtamento faciendum. Hinc librorum illorum dialectus non male ab erudito quodam, *Synagogæ Græciſmus* appellatur.

Rich. Simon. Hiſt.Crit.V.T. l. 2. c.3. p.200. col. 2. edition. Amſtel. 1685. Vide eund. in præf. verſ. ſua Gall. N. T. edit. Trevult. 1702. paulo ante med.

Vera narras, inquies, de Græcis Veteris Teſtamenti interpretibus, & ſcriptoribus Novi. Sed quid profanis auctoribus cum Hebræis? Quid? Jam audies. Lingua Hebraïca, cum ſit omnium prima, aut ſaltem antiquiſſima, nihil ab aliis mutuatur, ſed non viciſſim; aliæ enim ab illa acceperunt non ſolum voces quamplurimas, quas collegerunt eruditi, verum etiam idiotiſmos non paucos, qui linguæ hujus imperitis vocantur ἀρχαϊσμοὶ archaïſmi, ſeu *veteres loquendi formulæ.* Ita Donato (aut ſaltem ſcholiorum, quæ ejus nomine inſcribuntur, auctori) appellatur Terentiana illa loquutio: *Neſcio quid profecto abſente nobis turbatum eſt domi.* Hæc in verba ſic ſcribit ille Grammaticus: *aut ſubdiſtinguendum eſt & ſubaudiendum* me; *aut* ἀρχαϊσμὸς *figura eſt,* abſente nobis, *pro* nobis abſentibus. Verum archaïſmus ille fundatur in Hebræo, in quo adjectivum ſingulare nonnunquam conſtruitur cum ſubſtantivo plurali; qua Syntaxi diſtributio ſignificatur. Vide hunc canonem in lib. II. pag. 467. exemplis tum ex Hebræo, tum

Eunuch. Act. IV. Sc. III. v. VII.

tum ex Varrone, Pomponio, Catullo, Tibullo, petitis confirmatum. Quanto igitur in errore versantur, qui linguæ Hebraïcæ cognitionem ad unius Scripturæ intelligentiam utilem ad summum esse, quasi ex tripode pronuntiant!

In Syntaxi figurata traduntur figuræ cum Grammaticæ tum Rhetoricæ. Utraque autem Syntaxis ex *Salomonis Glassii* Philologia Sacra, eruditis omnibus notiori, quam ut de illa uberius hîc præfari necesse sit, maxima ex parte concinnata est. Neque enim doctissimi hujus viri opus ad verbum nobis transcriptum existimes. Nam quæ minus necessaria visa sunt, ea ipsi reliquimus, maxime vero prolixas illas, in quas identidem excurrit adversus Catholicos controversias, ex quibus nullum solidum conficitur argumentum. Vice versa, quæ deesse credidimus, hæc ex aliis auctoribus, qui in eodem argumento cum laude versati sunt, sæpius etiam ex nobis, adjecimus. Quænam vero illa sint, qui utriusque operis contentionem fecerit, is facile, ut ego quidem arbitror, animadvertet. Unum hîc commemorabo, nempe rationem, quam identidem atque obiter attuli, cur in vertendo uno eodemque Scripturæ loco aut verbo, sæpius & à se invicem, & ab Hebræo ipso dissideant interpretes. Ea autem est multiplex.

I. Literarum quarumdam similitudine decepti, aliam pro alia legerunt, ut: *Maledicta terra* בַּעֲבוּרֶךָ *propter te.* Lxx. ἐν τοῖς ἔργοις σου, Gen. 3. v. 17.
in operibus tuis. Vulg. *in opere tuo.* Legebant בַּעֲבוּדֶךָ cum ד loco ר, ab inusitato nomine עָבוּד, formæ חָרוּל.

II. Codices eorum voces Hebraïcas cum unius aut plurium literarum trajectione exhibebant. Unius: כִּתְּרוּ אֶת־בִּנְיָמִן *cinxerunt Benjamin*, Jud. 20. v. 43.
vel *Benjaminitas.* Lxx. κατέκοπτον τὸν Βενιαμὶν, *conciderunt Benjamin.* Legebant כִּרְתוּ in piél hodie inusitato, vel כָּרְתוּ in qál. Trajectis pluribus literis: *Ipse diripiet* אוֹצַר *thesaurum omnis vasis desiderabilis.* Lxx. Ose. 13. v. 15.
Ipse arefaciet τὴν γῆν αὐτοῦ, *terram ejus, & omnia vasa desiderabilia ejus,* pro אוֹצַר *thesaurum*, legebant אַרְצוֹ *terram ejus.*

III. Literas ejusdem organi quandoque invicem commutarunt. פֶּרֶא Ibid. c. 8. v. 9.
בּוֹדֵד לוֹ, Aquila, ὄναγρος μονάζων ἑαυτῷ, Vulg. *onager solitarius sibi.* Theodotio & V. editio, ὄναγρος μονάζων καθ' ἑαυτον, *onager solitarius apud seipsum.* Lxx. ἀνέθαλε καθ' ἑαυτὸν, *refloruit apud seipsum.* Symmachus, ἀνέθαλλεν ἐν ἐμοὶ, *reflorebat in me.* Pro פֶּרֶא nomine substantivo, Lxx. & Symm. legerunt פָּרַח *floruit, refloruit*, in præterito qál verbi פָּרַח; aut א in ח ejusdem organi literam commutandum existimaverunt. Præterea Symmachus pro לוֹ *sibi*, legit לִי *mihi*, vel בִּי *in me.*

IV. Voces hodie separatas conjunxerunt. *Humiliavi omnes inimicos* 1. Paral. 17. v. 10.

tuos , וְאֲגַּד לָךְ *& annuntio tibi* , &c. Vulg. *annuntio ergo tibi* , &c. Lxx. καὶ αὐξήσω σε , *& augebo te* , vel *magnificabo te* , &c. pro וְאֲגַּד לָךְ , conjunctim legerunt וְאֲגַדֶּלְךָ , à גָּדַל in hiphil.

V. Vice versa , voces conjunctas separarunt ; idque vel simpliciter , vel mutata , aut addita aliqua litera.

Ose. 11. v. 2. Simpliciter : *Vocaverunt eos , sic abierunt* מִפְּנֵיהֶם לַבְּעָלִים יְזַבֵּחוּ *à facie eorum , Baalim immolabant* , &c. Sic Vulg. At Lxx. καθὼς μετεκάλεσα αὐτοὺς , οὕτως ἀπῴχοντο ἐκ προσώπου μου , αὐτοὶ τοῖς Βααλεὶμ ἔθυον , *ut vocavi eos , sic abierunt à facie mea , ipsi Baalim immolabant.* Pro מִפְּנֵיהֶם divisim legebant מִפָּנַי , aut in pausa מִפָּנַי הֵם *à facie mea , ipsi* ; juncto pronomine הֵם *ipsi* cum sequenti pericope , *Baalim immolabant.*

Psal. 4. v. 3. Mutata litera : *Filii hominum , usquequo* כְּבוֹדִי לִכְלִמָּה *gloriam meam* (vertetis) *in ignominiam?* Lxx. *Filii hominum , usquequo* βαρυκάρδιοι ; ἵνα τί ἀγαπᾶτε ματαιότητα , &c. *graves* (estis) *corde , ut quid diligitis vanitatem* , &c. Pro כְּבוֹדִי *gloriam meam* , legerunt כִּבְדֵי *graves* , & vocem לִכְלִמָּה tribuerunt in duas , nempe לֵב , ex qua fecerunt לֵב *cor* , mutato כ in ב , & לָמָּה , cujus loco legerunt לָמָּה *ut quid ? quare ?*

Psal. 10. Heb. 11. v. 1. Addita litera : *In Domino confido , quomodo dicitis animæ meæ : transmigra* הַרְכֶם צִפּוֹר (in) *montem vestrum , ô avis?* Lxx. & Aquila , εἰς vel ἐπὶ τὰ ὄρη , ὡς στρουθίον , *in montes* , Vulg. Lat. *in montem , sicut passer?* S. Hieron. *in montem , ut avis?* Divisim legerunt הַר כְּמוֹ , adjecto (ו) ad secundæ vocis finem , unde factum est adverbium similitudinis

Jon. 1. v. 9. כְּמוֹ , de quo pag. 376. col. 2. pro כְּ *sicut.* Item : *Et dixit ad eos :* עִבְרִי אָנֹכִי Vulg. *Hebræus ego sum.* Lxx. δοῦλος κυρίου εἰμὶ ἐγὼ , *servus Dei sum ego.* Legerunt עֶבֶד יָהּ אָנֹכִי , mutato ר in ד , & adjecto ה ad (י) , quod ex priori voce detraxerunt , ut ex illo & ה addito , nomen Dei יָהּ efficerent. Vel sic præ se ferebant eorum codices.

VI. Cum aliis vocalibus legerunt , seu alias inter legendum vocales

Gen. 47. v. 31. suppleverunt , quod omnium sæpissime accidit. וַיִּשְׁתַּחוּ יִשְׂרָאֵל עַל־רֹאשׁ הַמִּטָּה , Aquila , καὶ προσεκύνησεν Ἰσραὴλ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τῆς κλίνης , *& adoravit Israël super caput lecti.* Symmachus , καὶ προσεκύνησεν Ἰσραὴλ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς κλίνης , *& adoravit Israël super summitatem lecti.* Vulg. Lat. *adoravit Israël* (Deum) *conversus ad lectuli caput.* Lxx. autem ,

Heb. 11. v. 21. & , qui eos sequutus est , Apostolus : καὶ προσεκύνησεν Ἰσραὴλ ἐπὶ τὸ ἄκρον τῆς ῥάβδου αὐτοῦ , interp. Lat. *& adoravit Israël* (Græc. super) *fastigium virgæ ejus.* Pro הַמִּטָּה *lecto* , Lxx. legerunt הַמַּטֶּה *virgam* ; quam

Tom. 2. nov. edit. part. 1. col. 544. lectionem non videtur approbare S. Hieronymus quæst. in Gen. ubi sic loquitur : *Et in hoc loco quidam frustra simulant adorasse Jacob summitatem sceptri Joseph , quod videlicet honorans filium , potestatem ejus adoraverit :*

cum in Hebræo multo aliter legatur, & adoravit, *inquit*, Israël ad caput lectuli, *quod scilicet postquam ei juraverat filius, securus de petitione, quam rogaverat, adoravit Deum contra caput lectuli sui.*

VII. Textus Hebræus quibusdam in locis amanuensium vitio potuit esse corruptus. אַךְ אִם־אַתָּה לוּ שְׁמָעֵנִי *veruntamen, si tu, quæso, audias me.* Quæ verba obscura sunt, nec sine vocum plurimarum ellipsi possunt intelligi. Vulg. *Quæso, ut audias me*, voces אַךְ אִם־אַתָּה, ut sensum planiorem efficeret, neglexit. Lxx. ἐπειδὴ πρὸς ἐμοῦ εἶ, ἄκουσόν μου, *quandoquidem à me es, audi me*, hoc est, quandoquidem mihi faves, &c. Pro לוּ legebant לִי, ut habet etiam Samaritanus: ࠀࠌ ࠀࠕࠄ ࠋࠉ *si tu mihi es*, &c. Occurrit eadem loquutio 4. Reg. 10. v. 6. אִם־לִי אַתֶּם, Lxx. εἰ ἐμοὶ ὑμεῖς, *si mihi vos* estis. Vulg. *si mei estis*, i. e. si à me statis, &c. Gen. 23. v. 13.

VIII. Versiones ipsæ eadem librariorum indiligentia vel etiam imperitia depravatæ sunt, quod frequentissimum est. צֵידָהּ בָּרֵךְ אֲבָרֵךְ msf. Alex. & alii quidam, τὴν χήραν αὐτῆς εὐλογῶν εὐλογήσω, Vulg. Lat. & Æthiop. *viduam ejus benedicens benedicam*, quod mendosum est, pro τὴν θήραν *venationem*, ut habent Lxx. Vatic. Theod. & V. editio. Eodem sensu Aquila ἐπισιτισμὸν, Symmachus σῖτον *cibum, escam*, interpretantur. Et alio in loco: בַּלֹּתִי בְּשֶׁמֶן רַעֲנָן S. Hieron. *senectus mea in oleo uberi*. Symm. ἡ παλαίωσίς μου ὡς ἐλαία εὐθαλὴς, *inveteratio*, seu *senectus mea ut oliva florida*. Legebat כְּשֶׁמֶן cum כ pro ב. Lxx. Vatic. mendose: τὸ γῆράς μου ἐν ἐλέῳ πίονι, Vulg. Lat. *senectus mea in misericordia uberi*. Recte editt. Aldina & Complutensis: ἐν ἐλαίῳ, *in oleo*, &c. Quin & olim ita verterint Lxx. nullus dubito. Psal. 131. Heb. 132. v. 15. Psal. 91. Heb. 92. v. 11.

IX. Denique variis interpretationibus locum dedit, 1°. Varia unius ejusdemque vocis Hebraïcæ, etiam eodem modo lectæ, significatio, quam alia atque alia ratione, pro ut series orationis sibi postulare videbatur, reddiderunt interpretes. 2°. Diversa commatum interpunctio; in antiquis enim Hebræis codicibus, sicut & in Græcis ac Latinis, nulla erat sententiarum, imo & vocum distinctio: sed illæ eodem ductu, & nullo relicto spatio, scribebantur. Unde Doctores Thalmudici aiunt totam legem fuisse primo traditam, quasi esset unum *pasouq*, seu versiculus. 3°. Minor, quam par erat, in quibusdam interpretibus linguæ Hebraïcæ cognitio. In libris enim difficilioribus, puta Psalmis, Jobo & Proverbiis, ipsi interdum Septuaginta sic interpretantur, ut, aut alium codicem Hebræum habuisse, aut parum admodum in eo exercitati videantur eruditis quamplurimis. Sæpe tamen immerito castigantur, idque maxime in vocum quarumdam sensibus, quos interdum jure amplifi-

cant, cum eorum plerique in linguis ab Hebræa derivatis inveniantur. Præterea verbis Græcis, Hebræorum poteſtatem nonnunquam affingunt. Unde, quæ in aliis Græcis ſcriptoribus unicam & ſimplicem actionem ſignificant, aut etiam intranſitiva ſunt, in hac Græca interpretatione duplicem, more *hiphil* Hebræorum, includunt, ut [a] ἐξανατέλλειν, *oriri facere*, ſeu *producere*; [b] κατασκηνῶσαι, *habitare facere*, *collocare*; [c] βασιλεύειν, *regnare facere*, *regem conſtituere*, &c. Et in Novo Teſtamento, cujus oratio eadem fere eſt atque Septuaginta, [d] θριαμβεύειν, *triumphare facere*; [e] πλεονάζειν & περισσεύειν, *abundare & ſuperare facere*, &c. Ex his, aliiſque obſervationibus, quas brevitatis gratia prætereo, liquet Septuaginta & aliorum etiam Græcorum interpretum verſionem ad purioris Græcitatis normam ſemper exigendam non eſſe, ſed ſæpius ad linguæ Hebrææ indolem, ſine qua non poteſt intelligi. 4°. Quam ſibi non raro aſſumunt interpretes licentiam. Sæpe enim paraphraſtas agunt, & ſenſum magis quam verba curant reddere. Imo, ſenſus plenioris efficiendi gratia, voces nonnullas interdum adjicere nihil dubitant. Contra vero, ſententias, quas, ut in animis noſtris altius imprimeret, iteravit Spiritus ſanctus, ſæpe contrahunt. Quod Vulgato interpreti Latino præ ceteris accidit.

a *Gen.* 2. *v.* 9. *Pſal.* 146. *v.* 8.
b *Pſal.* 7. *v.* 5.
c *In libr. Reg. aliquoties.*
d 2. *Cor.* 2. *v.* 14.
e 1. *Theſſ.* 3. *v.* 12.

Hæ ſunt, ni fallor, præcipuæ regulæ, quibus explicari poſſunt varia & ab Hebræo, & à ſe invicem, interpretum diſſidia. Alias, quas hîc longius eſſet perſequi, qui in Hebræis Græciſque nonnihil verſatus fuerit, is facile, ut puto, reperiet. Adeat etiam *Ludovici Cappelli* Criticam ſacram, in qua tamen plures, quam neceſſitas ipſa rogabat, Hebræi textus varias lectiones excogitatas inveniet.

Erunt, ſat ſcio, qui de hac Syntaxi, quod ſit plus æquo prolixior, conquerantur: at ſi pluſculum temporis in ea evolvenda contriverint, illud, uti ſpero, abunde compenſabit, quam ex ea percipient utilitatem. Qui enim illam ſemel atque iterum attente legerit, is in peculiaribus Scripturæ ſacræ loquutionibus, lociſque difficilioribus, ſenſum literæ quod attinet, intelligendis nihil aut parum admodum laborabit; neque indigebit ponderoſis illis interpretum voluminibus, quæ nec ab omnibus comparari poſſunt, nec per temporis anguſtias legi.

§. IV.

Libri tertii argumentum.

LIBRUM tertium quod ſpectat; cum opus iſtud ea ratione, eoque conſilio à nobis ſcriptum ſit, ut parvæ cujuſdam bibliothecæ Hebraïcæ, aut plurium ſaltem librorum, quos ubique locorum minime

repereris, vices suppleret: plura in librum istum congesta sunt cum ad Grammaticam, tum ad Scripturæ Sacræ intelligentiam, literaturamque Hebraïcam, ut jam diximus, pertinentia, quorum hîc indicem texere sufficiat. In eo itaque libro continentur,

I. Fusior de Accentibus disputatio; de iis enim, quantum satis est tyronibus, lib. I: cap. 3. pag. 19. & seqq. differuimus. Cumque apiculi illi hodiernæ Judæorum musicæ, qui in synagogis textum Hebræum non legunt modo, sed etiam cantillant, inserviat: Germanorum, Italorum, Hispanorumque Judæorum musicam, curiosorum gratia, in æs curavimus incidendam.

II. Recens Hebræorum Poëtica; veteris enim natura prorsus ignoratur; aut potius satis constat positam eam non esse in certo syllabarum longarum aut brevium numero, & in rythmis magna cum cura conquisitis: sed in dicendi genere conciso, sublimi, allegorico hyperbolicoque, & quibuslibet figurarum luminibus illustri; sive, ut loquitur Scaliger, *in mere soluta oratione charactere poëtico animata*. *Animad. in Chron. Euseb. pag. 6. col. 2. edit. Amstelod. 1658.*

III. Numeri tum literis, seu notis arithmeticis, tum vocibus integris expressi; necnon peculiaris eorum constructio.

IV. Qabbalæ, vel, ut alii scribunt, Kabbalæ, aut Cabbalæ, triplicisque ejus speciei adumbratio, cui subjiciuntur tres tabulæ varia Alphabetha Qabbalistica complexæ; ut quo fundamento nitatur illa scientia, lectis septem aut octo paginis, intelligatur.

V. Massoræ cum magnæ tum parvæ notio, cum utriusque specimine.

VI. Brevissima Thalmudis recensio, ut, quæ ex eo in Christianorum Judæorumque scriptis citantur loca, ab iis, qui ea consulere voluerint, facilius inveniantur.

VII. Kalendarium Hebraïcum, in quo de Judæorum horis, diebus, hebdomadis, mensibus, & annis; item de festis ac jejuniis, variisque eorum ritibus, quantum ad loca quædam Scripturæ intelligenda satis est, differitur. Neomeniæ mensis *Tischri*, à quo incipit annus Judæorum civilis, & neomeniæ *Nisan*, qui anno sacro dat initium, & omnium gentis hujus in quolibet anno proposito festorum inveniendorum ratio traditur. *Paraschoth*, sive majores Pentateuchi sectiones, & *Haphtaroth*, seu sectiones Propheticæ, quæ illis respondent, describuntur; simulque exhibentur quatuor & decem Kalendaria, quorum ope facile inveniet consuetudinum Judaïcarum curiosus, quænam Parascha cum sua Haphtara, quovis sabbatho aut festo in Germanorum Hispanorumque synagogis, cum illæ à se invicem discrepant, legatur.

VIII. Nummorum, ponderum, mensurarumque Hebraïcarum æsti-

matio, & cum nostris instituta collatio. Utque cavarum mensurarum capacitas ab iis etiam intelligeretur, qui mensuras nostras ignorant; earum æstimationem à D. *Le Pelletier* Rothomagensi, viro doctissimo, mihique, dum viveret, amicissimo, per pollices cubicos habitam exhibui. Siclos etiam aliquot antiquis literis Hebraïcis, hoc est, Samaritanis inscriptos una cum integro veterum literarum illarum alphabetho, & nummo Phœnicio, in æs incidi curavi.

IX. Descriptiones & figuræ 1°. תְּפִלִּין *Tephillín*, seu Phylacteriorum. 2°. Indumenti צִיצִית *Tsitsíth*, sive טַלִּית *Talléth* nuncupati. 3°. מְזוּזָה *Mezouzá*, seu duarum Legis pericoparum, quæ dextro januæ posti infiguntur. 4°. תָּגִין *Taghín*, seu corollarum, aut cuspidum, quibus literæ quædam in libris, iisque præsertim ad usum synagogarum, manu exaratis, coronantur.

X. Exercitatio grammatica in Canticum Moysi, Exod. XV. cujus textus literis Hebræis quadratis, rotundis seu Rabbinicis, & Samaritanis hodiernis, eorum gratia, qui Pentateuchum Samaritanum legere voluerint, describitur.

XI. Grammaticæ Chaldaïcæ compendium ad intelligendas SS. voluminum partes hoc idiomate scriptas adornatum; cui subjicitur etiam exercitatio grammatica in diploma Artaxerxis, 1. Esdræ, cap. VII.

XII. Principiorum, quibus innitur *Nova Grammatica à punctis aliisque inventis Massorethicis libera*, confutatio; & punctorum Massorethicorum, naturam seu potestatem eorum in significando quod attinet, antiquitas vindicata.

XIII. Triplicis generis indices copiosissimi, quorum primus est locorum S. Scripturæ, qui fere innumeri vel integri, vel ex parte explicantur. Secundus vocum anomalarum, & difficilium, quæ præsertim in etymologia expenduntur. Tertius denique rerum & verborum.

Ea est operis hujus ratio, quod, ut vel in ipsa ejus fronte declaravimus, ex optimis, quæ hactenus prodierunt tum Grammaticis, tum Philologiis sacris adornatum est. Neque enim is ego sum, qui non multo reddere mutuum, quam in furto deprehendi malim. Quapropter vel à limine gratum erga eos, per quos profecimus, & quorum opera usi sumus, testamur animum. Sed audire mihi videor, qui id nobis vitio vertant, atque in eo disputent, sic contaminari non decere Grammaticas. At, pace illorum dixerim, faciunt ne intelligendo ut nihil intelligant; auctores enim habemus eruditos non paucos, qui Grammaticas Hebræas, Græcas, & Latinas, quæ apud omnes maximo habentur in pretio, eadem ratione ac methodo scripserunt; & quorum æmulari

exoptamus negligentiam potius, quam aliorum quorumdam inutilem satis diligentiam. Lectis igitur optimis, quæ ad nos, amicosque nostros pervenere, Grammaticis; quæ convenerunt, in nostram hanc fatemur transtulisse, atque usos pro nostris. Hausimus itaque judicio arbitrioque nostro, quantum, quoque nobis visum est modo, è fontibus *R. Davidis Qimhhi*, *Sanctis Pagnini*, *Buxtorfii*, *Glassii*, *Altingii*, nostri *D. Thomæ Du Four*, aliorumque plurimorum, quos longius esset appellare. Sed præterire nequeo nostrum itidem *D. Antonium Pouget*, virum religiosissimum, & in linguis Orientalibus, si quis unquam fuit, versatissimum. Is ab annis viginti & amplius è Vasconia in Normanniam accitus, me, meosque sodales in Hebræis Græcisque literis, suis prælectionibus erudivit; nihil enim de linguis illis, magno earum detrimento, publici juris fecit; tanta erat docti hujus viri modestia. Verum si scriptis suis alios non docet mortuus, eos saltem discipulis, quos vivus bene multos instituit, docet suis; ex quo enim studiorum illorum, eo moderante, instaurata sunt curricula, ea nunquam in Congregatione fuerunt intermissa. Brevissimam hanc, in quam me conjecit erga præceptorem summa mihi observantia, quoad vixero, colendum, grati animi testificatio, digressionem ignoscat lector benevolus.

De operis hujus oratione ac stylo dicere nihil attinet; perspicuitati enim magis, quam elegantiæ studuimus, quandoquidem *ornari res ipsa negat contenta doceri*. Sive, ut Tullii verbis utar, quanvis eorum postrema mihi arrogare nolim: *omne, quod de re bona dilucide dicitur, mihi præclare dici videtur. Istiusmodi autem res dicere ornate velle, puerile est: plane autem & perspicue expedire posse, docti & intelligentis viri.* Nonnullas itaque voces, quibus uti solent Grammatici, quasque apud Tullium, ceterosque purioris Latinitatis auctores minime repereris; interdum usurpare nulla nobis fuit religio.

Manil. lib. 3. v. 39.

De fin. lib. 3. num Grut. 5. vulg. 19.

Adhibitam in emendandis speciminibus curam atque diligentiam, operæ quoque pretium non est commemorare; eam siquidem facile animadvertet lector in Hebræis Græcisque nonnihil exercitatus. Quanvis igitur menda quædam oculorum nostrorum aciem effugerint, & in folia, dum prelo committerentur, irrepserint (quod vix aliter fieri potest); tamen nullum fortasse hujus generis opus eo emendatius in lucem hactenus prodiisse, haud temere possumus affirmare.

Verum officio nostro ex parte deesse videremur, nisi eorum gratia, qui magistrum non habent, Hebraïci studii feliciter instituendi, & nostra Grammatica utendi rationem in ultima præfationis hujus parte traderemus.

PARS TERTIA.

Studii Hebraïci feliciter instituendi, & hac Grammatica utendi ratio.

ID in primis linguæ sanctæ tyronibus cavendum, ne varias simul grammaticas legant. Quamlibet igitur in manus sumserint, ei uni adhærescant. Alioquin varia elementorum tradendorum ratio maximam in eorum animis pariet confusionem, ex qua procul dubio consequetur linguæ fastidium. Qui hac nostra grammatica uti voluerit, ea solummodo legat, quæ majori charactere, & ducto per integram paginam versu excusa sunt; notas vero, appendices, exceptiones, &c. in aliud tempus differat; ne, lectis simul generalibus regulis & earum exceptionibus, analoga cum anomalis, &, vice versa, anomala cum analogis confundat.

Hæc præmonitus tyro, literarum omnium figuram curiose inspiciat, earum, quæ fere similes sunt, discrimen pag. 9. assignatum diligenter observet, & omnium potestatem pagg. 3. 5. 6. 7. 8. notatam accurate expendat. Utque isthæc omnia magis magisque ejus memoriæ infigantur, & characteribus eleganter pingendis paulatim adsuescat, alphabethum integrum sæpius describet, aptato calamo, formatisque characterum ductibus, eo, quem pag. 13. præscripsimus, modo. Idem faciet in punctis vocalibus, quorum figura & potestate cognita, ad lectionis regulas accedet, quas in praxi pag. 41. ipsis attexta periclitabitur, occultata prius superiori linea, in qua voces Hebraïcæ Latinis characteribus exarantur. Sic autem inter legendum pronuntiet, ut se ipse saltem audiat; si enim oculis tantum legerit, nunquam accurate & expedite leget: Idque cum accentuum synopsi, pag. 19. sit primæ hebdomadis pensum.

Sequenti hebdomada discat quæ spectant nomina; nempe eorum genera, numeros & casus; præsertimque punctorum mutationem, quam experiuntur, cum mutantur è singulari in dualem aut pluralem numerum, & è masculino in femininum genus. Perspecta atque cognita illa mutatione, nihil aut parum negotii facesset ea, quæ fit itidem in nominibus ob affixa & regimen; in multis enim utrique convenit. Utramque tamen seorsim tradendam duximus, ne simul proposita nimio foret tyronibus impedimento.

Tertiæ hebdomadis labor erit in addiscendis pronominibus cum integris seu separatis, tum mutilis seu affixis; & quam postrema illa pronomina efficiunt in nominibus, quibus affiguntur, punctorum mutationem,

tionem, cui etiam adjunximus eam, quam inducit regimen; seu status, quem vocant constructum; cum videlicet nomen aliquod regit aliud in gignendi casu. Cumque pars illa Hebrææ grammaticæ sit intricatior, auctores candidato nostro sumus, ut, lectis novem observationibus pagg. 85. 86. & 87. mutationi illi præmissis, discat tantum synopticam puncta illa mutandi rationem, quæ pag. 103. & sequentibus traditur, postea que adeat varias nominum in regimine & cum affixis compositorum formas, quæ exhibentur pag. 111. & seqq. illæ enim ad regulas generales cum facilius intelligendas, tum ad usum revocandas, haud mediocriter conducent.

Quarta hebdomada, caput septimum, quod de verbis perfectis est, aggrediatur. Cognitis conjugationum characteribus & formis, maxime vero personarum in quolibet tempore inflexionibus, quæ verborum omnium, etiam imperfectorum, communes sunt; verbum integrum מָסַר *tradidit*, cujus paradigma exhibetur pagg. 154. & 155. memoriter addiscat. Flectat ad ejus normam unum aut alterum verbum, cujus nulla è tribus literis radicalibus sit gutturalis, aut daghésch recipiendi incapax, ut לָמַד *didicit*, מָשַׁל *dominatus est*, &c. Tum legat pagg. 156. & 157. canones de schevá sub litera gutturali dilatatione, daghésch ex gutturali aut ר ejecti compensatione, & patháhh furtivi inscriptione, quorum omnium usum discat in verbo ficto אָרַע pagg. 158. & 159. quod si tenuerit, omnia verba perfecta facile expediet. Maximi autem momenti est, ut verba illa non dimittat, quin ea prius ad unguem perspecta exploratque habuerit. Alioquin imperfecta nunquam, ut par est, sciet.

Quintam hebdomadam verbis imperfectis ediscendis assignamus. Ea, notis perfectis, non erunt multum difficilia; nam præterquam quod plurimorum ex eis non pauca tempora, imo & conjugationes integræ, sequuntur analogiam perfectorum; quæ ab ea recedunt, quæque imperfecta vocantur, exceptiones potius & anomalias constituunt, quam novos flectendi modos. Ceteris paulo difficiliora sunt defectiva & quiescentia ע; sed quæ descripsimus schemata pagg. 213. & 245. in quibus forma eorum tum perfecta, tum imperfecta in primariis illorum vocibus exhibetur, eorum expedient flexionem. Verba dupliciter imperfecta nonnihil etiam negotii solent facessere: sed eorum integra, quæ pag. 308. & sequentibus eduntur paradigmata, difficultatem tollunt omnem.

Sexta hebdomada verborum cum perfectorum tum imperfectorum cum pronominibus affixis conjunctioni addiscendæ sufficiet. Cognita enim punctorum, quæ fit in nominibus ob affixa, mutatione; nullam

poteſt tyronibus exhibere moleſtiam ea, quam verba ob eadem pronomina, experiuntur.

Septima denique hebdomada facile diſcentur, quæ ſuperſunt incipientibus neceſſaria, nempe adverbia tum ſimplicia, tum cum affixis conjuncta; præpoſitiones itidem ſimplices & cum hiſce pronominibus compoſitæ; conjunctiones & interjectiones.

Septem itaque hebdomadis, aut, ſi tempus iſtud nonnullis brevius videatur, duobus ad ſummum menſibus, prima linguæ ſanctæ rudimenta tyro quilibet facile poteſt addiſcere. His imbutus ad Hebræi codicis interpretationem accedat, incipiatque à libris hiſtoricis, utpote facilioribus, à quibus ad propheticos poëticoſque procedat. Interea temporis relegat regulas generales cum exceptionibus, notis & appendicibus; ut, cum in vocem aliquam anomalam aut difficilem inciderit, ſciat ubinam illa, aut ejus ſimilis, quærenda ſit; neque ad indicem paſſim cogatur recurrere. Si magiſtro caret, ſit ipſe ſibi magiſter; nullamque vocem abire ſinat, quin prius grammaticam ejus analyſin, qua potuerit diligentia, expenderit. Si nomen eſt, v. g. quærat à ſe utrum maſculinum ſit an femininum, ſingulare an plurale, abſolutum an conſtructum, ſimplex an cum affixo compoſitum. Si jungatur affixo, videat quale ſit iſtud affixum; maſculini an feminini generis; ſingularis an pluralis numeri; abſoluti an conſtructi ſtatus; primæ, an ſecundæ, an tertiæ perſonæ; utram punctorum mutationem inducat, analogam an anomalam, &c. Eandem diligentiam in verbis, aliiſque orationis partibus adhibeat. Quapropter exercitationes aliquot grammaticas inſtar illius, quam in caput XV. Exodi compoſuimus, ſibi poterit adornare.

Iſthæc tam accurata vocum omnium diſquiſitio bene multis, ſat ſcio, minime probabitur, qui multum ſe profeciſſe putant, cum multa legerint. At quantum hallucinantur! Cum enim voces eædem ſæpius recurrant, niſi eas ſtatim perſpectas explorataſque habuerint, illæ perpetuum ipſis faceſcent negotium; ac in iis denuo alibi expendendis tantumdem fere temporis inſument, quanto ipſis opus erat, ut vel prima vice perfecte enuclearentur. Contra vero, qui unum aut alterum Scripturæ librum ſic accurate interpretatus fuerit, is nullo negotio ceteros intelliget, ſeque hac in lingua progreſſum ſpe ſua majorem intra paucos menſes habuiſſe mirabitur. In his tamen adhibendus eſt modus; neque enim regulis grammaticis tyronem plus æquo volumus immorari. Imo auctores ipſi ſumus, ut, cum in aliqua difficultate excutienda nonnihil temporis fruſtra contriverit, ulterius progrediatur; quod enim ignorat modo, id ſciet poſtea.

Cognita vocum analogia, discat linguæ indolem in Syntaxi cum simplici, tum figurata, in quam non minori diligentia, quam in etymologiam incumbet; in ea siquidem peculiares linguæ Hebraïcæ loquutiones fuse & accurate tractantur, ac innumerorum fere Scripturæ locorum sensus grammaticus & literalis exponitur.

Tametsi liber tertius plurima non minus utilia, quam curiosa complectatur; potest tamen in aliud tempus differri ejus lectio; nihil enim est, quod tyroni antiquius esse debeat, quam ut linguæ notitiam quantocyus sibi comparet; quem enim progressum in ea se fecisse deprehenderit, is addet ipsi animos, ac in dies ad studium illud prosequendum alacriorem efficiet. Maximo autem ad id erit ipsi adjumento, si cum regularum lectione, Hebræi codicis interpretationem indefesso labore conjungat.

De grammatica Chaldaïca præfari nihil attinet; qui enim Hebræam noverit, is quindecim ad summum diebus Chaldæam, quantum ad interpretanda Danielis & Esdræ capita hoc idiomate scripta necesse est, facile intelliget.

Hebræa sine punctis legendi methodum hîc etiam frustra præscriberemus; cum nulla usu ipso certior sit atque expeditior. Quis enim est, qui, si punctis instructos codices bis terve attente legerit, eosdem postea hisce apiculis destitutos facile & expedite non legat?

Haud multo etiam difficilius erit Rabbinorum in Vetus Testamentum commentarios legere atque intelligere, modo adsit accuratior Hebrææ, & mediocris Chaldææ grammaticæ peritia. Qui hujuscemodi studio delectatur, incipiat à R. Davide Qimhhi scriptore terso, facili, & styli Biblici æmulo. Ab eo ad Aben-Esram, à quo ad Salomonem Jarhhi progrediatur. Ut autem Rabbinorum illorum scripta facilius intelligat, legat inter alios libros, clarissimi Joannis Leusdeni *Joëlem explicatum*, in quo eorum commentarii Latinitate donati, brevibus, sed eruditis notis philologicis illustrantur. His addat, quibus Rabbini frequenter utuntur, abbreviaturas à clariss. Buxtorfio collectas, & à doctissimo Wolfio haud mediocri accessione locupletatas. *Biblioth. Heb. part. 2. pag. 575. edit. Hamburg. 1721.*

Ea est, Sodales amantissimi, quorum potissimum in usus opus istud elaboratum est, quam in edocenda lingua Hebraïca sequuti sumus methodum. Faxit Deus, ut ea duce, & citius & facilius illam discere, & Divinam Spiritus sancti verborum ἐνέργειαν sentire atque intelligere valeatis. Vobis, quos abscondit Deus in abscondito faciei suæ, datum est nosse mysterium regni ejus, & videre non per speculum & in ænigmate, sed quasi facie ad faciem. Quid igitur cum plebe in atriis stan-

tes è longinquo sacra contuemini? Quin potius cum Sacerdotibus in ipsa penetralia admissi, omnium, quæ intus aguntur, testes estis & arbitri. Pudeat alienis oculis cernere, quod facile & cito vestris intueri licet. Cur à recta, brevi, & plana veritatis Hebraïcæ via sponte aberratis, ut flexuosas, longas, &, ne quid amplius dicam, asperas interpretum semitas ineatis? His enim quantacunque tribuatur terræ sanctæ itinerum scientia, non sunt tamen ubique certi duces existimandi; cum & ipsi non raro viam quæsierint potius, quam aliis commonstraverint. Sive, ut missa metaphora, & secundum naturam cum [a] Hieronymo loquar, *rationem verbi uniuscujusque magis opinati sint, quam expresserint.* Quare denique relicto fonte purissimo, ex quo limpidissimas aquas nullo fere negotio potestis haurire, [b] *cænosos rivulos bibitis?* Purius, mihi credite, & dulcius ex ipsis hauritur fontibus unda. Macti igitur, qui Divina eloquia melle & favo dulciora vobis esse desideratis, Isthæc ab ore Dei potius, quam interpretis, accipite.

[a] *Epist. ad Marcellam, tom. 4. nov. edit. part. 2. col. 62.*
[b] *Idem. ibid.*

Eo majori studio ad linguæ hujus cognitionem adipiscendam ferri debetis, quod sit omnium facillima, ejusque principia rationibus fere geometricis innitantur. Enim vero quis eam, quod sit difficilis, merito conqueratur? Longe paucioribus anomaliis, quam alia pleraque idiomata, laborat; & quæ in ea reperiuntur, illæ majorem sui partem regulis, quas hîc illic tradidimus, ad analogiam facile revocantur. In illa non variantur nominum casus. Verba, si variam temporum inflexionem attendas, destituuntur modis. Septemplex eorum flectendorum ratio, quæ inexpertos terrere solet, & facilior & brevior est, quam vel unica Latini verbi activa aut passiva conjugatio. Vocum in oratione series institutum à natura sequitur, ut plurimum, ordinem; neque illæ, ut in Græca & Latina lingua fieri solet, fere trajiciuntur. Denique in uno Veteri Testamento continentur vocabula omnia, quæ supersunt, pura puta Hebraïca. Ex quo fit, ut, qui mensium aliquot laborem hoc in studio impenderit, is haud mediocrem Hebræi codicis adepturus sit intelligentiam.

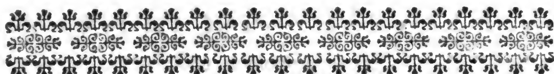
Ad id etiam studii maxime stimulare atque excitare vos debet primis Congregationis nostræ institutoribus obtemperandi cupiditas. Hi enim quantæ foret necessitatis ad Scripturam perfecte intelligendam linguæ sanctæ notitia, usu atque exercitatione edocti, studia Hebraïca in singulis provinciis instituenda sanxerunt. In quo etiam morem gessere Paulo V. Pontifici maximo, cujus super ea re diplomatis summam huicce præfationi attexere, ab instituto nostro non erit alienum.

PAULUS EPISCOPUS,

Servus servorum Dei.

AD PERPETUAM REI MEMORIAM.

Felicis recordationis Clementis Papæ V. prædecessoris nostri, quantum conditio temporis patitur, vestigiis insistentes..... hac nostra perpetuo valitura constitutione sancimus, statuimus, & ordinamus, ut in cujuscumque Ordinis, & instituti Regularium.... studiis omnibus, trium linguarum hujusmodi Hebraïcæ videlicet, Græcæ & Latinæ; in majoribus vero ac celebrioribus, etiam Arabicæ, doctores Regulares quidem, & ejusdem Ordinis, si in illo harum linguarum sufficientem notitiam habentes sint: sin minus, sæculares, aut alterius Ordinis Regulares, qui illas actu & diligenter doceant, habeantur; si studia in urbibus & locis existunt, ubi Linguarum prædictarum peritos conducendi facultas est: studiis vero locorum, ubi hujusmodi doctores desunt, cum primum in aliis studiis, ubi hujusmodi Linguæ docebuntur, scholares tantum profecerint, ut docendis aliis idonei sint, de iisdem scholaribus provideatur. Quod ut citius & facilius fieri possit, & sperati fructus ex Linguarum hujusmodi studio appareant; omnibus & singulis Regularium Superioribus sub indignationis nostræ pœna, eadem auctoritate tenore præsentium præcipimus & mandamus; &, si ipsi negligentes fuerint, eorumdem ordinum Regularium apud Nos & Sedem Apostolicam protectoribus injungimus, eorum conscientias desuper onerantes, ut omni cura & sollicitudine quantocius provideant, ut scholæ linguarum hujusmodi quamprimum instituantur, ac doctores prædicti deputentur, earumdemque linguarum lectionibus scholares assignentur, qui illis sedulam & assiduam operam navent. Hi vero scholares, ut alacrius huic studio incumbant, volumus & decernimus, ut in promotione ad doctoratus gradus, & ad alios sui ordinis honores, illi, ceteris paribus, præferantur, qui in cognitione trium saltem linguarum profecerint, ita ut ad illas docendas apti sint.... Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrorum sanctionis, statuti, ordinationis, præcepti, mandati, injunctionis, onerationis, voluntatis, decreti, & derogationis infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumserit, indignationem Omnipotentis Dei, ac beatorum Petri & Pauli Apostolorum ejus, se noverit incursurum. Datum Romæ apud S. Marcum prid. Kalend. Augusti, Incarnationis Dominicæ M. DC. X. Pontificatus nostri anno sexto.

SYLLABUS

Eorum quæ in hoc Tomo primo continentur.

LIBER PRIMUS.

De Etymologia, seu Analogia.

§. XXIX.

ē ē

DE VERBIS IMPERFECTIS.

LIBER II.

De Syntaxi.

PARS I.

De Syntaxi simplici.

Vocum

Vocum quarumdam abbreviatarum, aliarumque apud grammaticos frequentium explicatio.

NE quid hoc in opere legendo moretur candidatum, abbreviaturas, quibus ad minuendam hujus voluminis ſpiſſitatem uſi ſumus; necnon voces quaſdam grammaticorum aliorumque auctorum proprias, hîc non ab re fuerit explicare.

Abſ. Abſol. Abſolut. abſolutus.
Æthiop. Æthiops, Æthiopicus.
Aff. Affix. affixum.
Al. alius, aliàs.
Ald. Septuaginta interpretum Aldina editio.
Alex. mſ. codex Alexandrinus.
Ἀναμάρτητος, erroris expers, qui falli nequit.
Antepen. antepenultima, ſeu tertia ante finem ſyllaba aut litera.
Aphæreſis [ἀφαίρεσις] detractio literæ initio dictionis.
Apoc. Apocope [ἀποκοπὴ] detractio literæ in fine dictionis.
Ἀποδεικτικὸς, demonſtrativus, demonſtrandi vim habens, &c.
Apoſiopeſis [ἀποσιώπησις] reticentia.
Aq. Aquila, Græcus interpres.
Arab. Arabs, Arabicus.
Auxeſis [αὔξησις] augmentum, incrementum.
Begh. beghadh, ſeu בגד.
Ben. bénoni.
Buxt. D. Buxtorfius.
Cacophonia [κακοφωνία] injucunda pronuntiatio, ſonus aſper.
Cantab. mſ. codex Cantabrigienſis.
Chald. Chaldæus.
Cod. codex.
Codd. codices.
Com. Commun. communis.
Comm. Comment. commentarii.
Compl. Complut. Septuaginta interpretum Complutenſis editio.
Conjug. conjugatio.
Conſt. Conſtruct. conſtructio, conſtructus.
Curcell. mſ. codex Curcellæus.
Dagh. daghéſch.
Def. Defect. defectivus.
Dual. dualis numerus.
Ellipſis [ἔλλειψις] defectus.
Emphaſis [ἔμφασις] ſignificationis efficacia.
Emphaticus, habens ſingularem ſignificandi vim.
Emphatice, ſignificanter, efficaciter.
Enallage [ἐναλλαγὴ] immutatio, commutatio.
Ἐνέργεια, *vis, efficacia.*
Epentheſis [ἐπένθεσις] adjectio literæ in medio dictionis.
Epentheticus, in medio dictionis adjectus.
Euphonia [εὐφωνία] ſuavis & jucunda pronuntiatio.
Euphonicus, ad pronuntiationis jucunditatem pertinens.
Exegeticus [ἐξηγητικὸς] explanatorius.
Fem. femininus.
Fut. futurum.
Gut. Gutt. Guttur. gutturalis.
H. e. hoc eſt.
H. l. hic locus.
Heb. Hebræus, Hebraïce.
Hhol. hhólem.
Hiph. Hiphíl.
Hith. Hithpaél.
Hoph. Hophál.
Hypallage [ὑπαλλαγὴ] vocum aut ſententiæ membrorum inverſio.
Hyperbaton [ὑπερβατὸν] vocum in oratione trajectio.
I. id eſt.
Imperat. imperativus.

Infin. Infinit. infinitivus.
Interp. interpres.
Interpp. interpretes.
Keph. kephath, ſeu כפת.
L. locus.
Legeb. legebat, legebant.
Loc. locus, localis.
Lxx. Septuaginta duo interpretes Græci, qui numero rotundo dicuntur Lxx.
Maſc. maſculinus.
Maſſor. Maſſora, Maſſorethæ.
Meioſis [μείωσις] imminutio, extenuatio.
Metatheſis [μετάθεσις] trajectio.
Metonymia [μετωνυμία] tranſnominatio, poſitio nominis pro nomine.
Mill. D. Millius.
Mut. Mutt. mutat, mutant, mutatur, mutantur, &c.
Mſ. manuſcriptus codex.
Mſſ. manuſcripti codices.
Niph. Niphal.
Orig. Origenes.
Ox. Oxon. mſ. codex Oxonienſis.
Paragoge [παραγωγὴ] adductio, adjectio literæ in fine.
Parag. paragogicus, in fine adjectus.
Paraph. paraphraſis, paraphraſtes.
Pen. Penult. penultima, ſive ſecunda ante finem ſyllaba aut litera.
Perſ. perſona.
Pleonaſmus [πλεονασμὸς] abundantia, redundantia.
Pleonaſticus, redundans, abundans.
Pleonaſtice, redundanter, abundanter.
Plur. Plural. pluralis.
Polemicus [πολεμικὸς] hîc ad controverſiam pertinens.
Præc. Præced. præcedens, &c.
Præt. præteritum.
Proſtheſis [πρόσθεσις] adjectio initio dictionis.
Proſtheticus, adjectus initio dictionis.
Q. d. quaſi dicas, quaſi diceretur.
Quieſc. quieſcens.
Quieſcent. quieſcentes.
R. Rabbi.
RR. Rabbini.
Rad. Radic. radix, radicalis.
Reg. Regim. regimen.
Samar. Samaritanus.
Seq. ſequens.
Seqq. ſequentes, ſequentia.
Sing. ſingularis numerus.
Steph. mſ. codex Stephani.
Sup. Supp. ſupple.
Sym. Symmachus, Græcus interpres.
Synchyſis [σύγχυσις] confuſio.
Synecdoche [συνεκδοχὴ] acceptio totius pro parte, & viciſſim.
Synt. ſyntaxis.
Syr. Syrus interpres.
Thalm. Thalmud.
Theod. Theodotio, Græcus interpres.
Thren. Threni ſeu lamentationes Jeremiæ.
Tmeſis [τμῆσις] ſectio, diviſio.
V^a. edit. quinta editio, ſeu interpretatio Græca Hierichunte ab Origene reperta.
VI^a. edit. ſexta editio ab eodem Nicopoli ad Actium inventa.
VII^a. edit. ſeptima editio ab eodem, ſed loco incerto, reperta.
Vat. Vatic. Vaticana editio Lxx. interpretum.
Veleſ. mſ. codex Veleſii.
Ult. ultima ſyllaba aut litera.
Ὑπερβολικῶς, *hyperbolice, ſupra fidem.*
Vulg. Vulgatus interpres Latinus, Vulgata editio Latina.

ALiæ abbreviaturæ voceſque omnibus, opinor, erunt perviæ. Imo quædam in hoc ſyllabo poſitæ ſunt, quæ nonnullis procul dubio minus neceſſariæ videbuntur. At cum rudibus potius quam eruditis ſcribamus: operam noſtram abundare malumus, quam in ulla re deficere. Verum antequam præfari deſinamus, quædam monendus eſt lector.

I. Duos Samuëlis libros nomine primi & ſecundi Regum, prout à Catholicis laudari ſolent, citavimus. Qui igitur apud Hebræos primus Samuëlis

vocatur, is apud nos primus Regum dicitur; & quem Samuelis secundum nominant, eum nos secundum Regum nuncupamus. Quod vero pertinet ad duos libros Regum, hi tertius & quartus Regum à nobis appellantur. Esdræ etiam & Nehemiæ libros sic interdum laudavimus, ut, qui Nehemiæ liber est, is secundus Esdræ dicatur. Sæpe tamen libri illi auctorum suorum nominibus indicantur.

II. Hebræi, Græci, Latinique versiculi sibi invicem ubique non respondent. Quapropter sicubi versum aliquem loco citato minime repereris, superiorem aut inferiorem consulas necesse est. Interdum etiam diversa sunt capita, quod vulgo curavimus adnotandum. Præterea cum Psalmum ix. in duos tribuant Hebræi, & vice versa ex cxlvi. & cxlvij. unicum efficiant; Psalmos intercurrentes ita numerant, ut, qui Græcis & Latinis decimus est, is Hebræis sit undecimus. Psalmorum sequentium eadem est ratio ad cxlvij. in quo numerando Hebræi cum Græcis & Latinis consentiunt; idque discriminis perpetuo à nobis est observatum.

III. In vertendis Hebræis Græcisque Scripturæ locis, quos in exempla proposuimus, sequuti sumus fere Vulgatum interpretem Latinum, à quo utpote peritissimo & interdum etiam elegantissimo, quam rarissime fieri potuit, recessimus. Eum itaque non deseruimus, nisi cum vel ipse ab Hebræo nimis recedere videtur, in iis videlicet, quæ ad fidem & mores non pertinent; vel cum ipsi, ut candidatis nostris, quæ sit linguæ indoles ostenderemus, loca quædam verbo ad verbum reddenda curavimus.

IV. Sanctorum Patrum testimonia, quæ interdum hoc in opere citantur, ex eorum editionibus, quas adornarunt nostri, protulimus. Cum etiam R. Davidis Qimhhi Michlol *sive Grammatica sæpius laudetur, ea usi sumus, quam Daniel Bombergus Venetiis anno* 1545. *in octavo, ut vocant, modulo typis mandavit.*

V. Locorum S. Scripturæ, quas proposuimus explanationes, Ecclesiæ Catholicæ solius ἀναμαρτήτε Scripturarum interpretis judicio libentissime subjicimus. Si quid igitur in eis præter animum nobis exciderit, quod rectæ fidei non sit plane consentaneum, illud revocatum jam volumus ac damnatum.

VI. Denique licet ex variis sensibus, quibus interdum subjectus est unus idemque Scripturæ locus, eum duntaxat, qui & commodior nobis visus est, & ex orationis ipsius serie naturaliter magis fluere, attulerimus: non idcirco tamen alios, modo veritate nitantur, improbamus. Neque enim nos fugit verissima illa, quam Catholici amplectuntur, Augustini sententia. Quando ex eisdem Scripturæ verbis, *inquit*, non unum aliquid, sed duo vel plura sentiuntur, etiamsi latet quid senserit ille qui scripsit, nihil periculi est, si quodlibet eorum congruere veritati ex aliis locis Sancta-

rum Scripturarum doceri poteſt ; id tamen eo conante, qui divina ſcrutatur eloquia, ut ad voluntatem perveniatur auctoris, per quem Scripturam illam ſanctus operatus eſt Spiritus ; ſive hoc aſſequatur, ſive aliam ſententiam de illis verbis, quæ fidei rectæ non refragatur, exſculpat, teſtimonium habens à quocunque alio loco divinorum eloquiorum. Ille quippe auctor in eiſdem verbis, quæ intelligere volumus, & ipſam ſententiam forſitan vidit ; & certe Dei Spiritus, qui per eum hæc operatus eſt, etiam ipſam occurſuram lectori vel auditori, ſine dubitatione prævidit ; immo ut occurreret, quia & ipſa eſt veritate ſubnixa, providit. *S. Aug. lib. 3. de Doct. Chriſt. cap. 27. tom. 3. nov. edit. part. 1. col. 56.*

APPROBATIO.

JUbente illuſtriſſimo Galliarum Cancellario, legi librum cui titulus : *Grammatica Hebräica & Chaldäica*, &c. in quo nihil reperi quod fidei, boniſque moribus adverſetur. Imo inveni opus omni doctrina, eruditione ac pietate refertum, quod in totum textum Hebraïcum, Græcum & Latinum totius S. Scripturæ legitimus & completus commentarius dici poſſit. Datum Pariſiis anno ſupra milleſimum ſeptingenteſimo vigeſimo ſecundo, die vero quinta menſis Februarii.

PINSSONNAT.

PERMISSIO

RR. Superioris Generalis Congregationis S. Mauri.

F. DIONYSIUS DE SAINTE MARTHE, Superior Generalis Congregationis S. Mauri, Ordinis S. Benedicti, facultatem concedimus cariſſimo fratri noſtro *D. Petro Guarin*, ejuſdem Congregationis Preſbytero & Monacho, ut librum, cui titulus eſt : *Grammatica Hebräica & Chaldäica*, &c. duobus tomis in 4°. comprehenſum, quem elaboravit, quemque vir clariſſimus & eruditiſſimus Dominus Jacobus PINSSONNAT Sacræ Facultatis Pariſienſis Doctor Theologus, SS. Literarum profeſſor, necnon librorum cenſor Regius, jubente illuſtriſſimo Galliarum Cancellario, approbavit, in lucem edere poſſit. In cujus rei fidem has literas propria manu ſubſcriptas, & à Secretario noſtro ſubſignatas dedimus. Pariſiis in Monaſterio S. Germani à Pratis, die decima quinta menſis Maii, anno Domini milleſimo ſeptingenteſimo vigeſimo quarto.

Fr. DIONYSIUS DE STE MARTHE,
Superior Generalis.

De mandato Reverendiſſimi Patris Superioris Generalis.
Fr. JOSEPHUS CASTEL,
Secretarius.

PRIVILEGE DU ROY.

LOUIS, par la grace de Dieu, Roy de France & de Navarre : A nos amez & feaux Conseillers les Gens tenans nos Cours de Parlement, Maîtres des Requêtes ordinaire de notre Hôtel, Grand Conseil, Prevôt de Paris, Baillifs, Sénéchaux, leurs Lieutenans Civils & autres nos Justiciers qu'il appartiendra, SALUT. Notre bien-amé JACQUES COLLOMBAT l'un de nos Imprimeurs ordinaire, & le seul à notre Service pour notre Cabinet, Maison, Bâtimens, Arts & Manufactures ; Nous ayant fait remontrer qu'il desireroit imprimer & donner au Public un Manuscrit intitulé, *Grammatica Hebraïca & Chaldaïca ; cum Lexico Hebraïco & Chaldaïco*, &c. s'il Nous plaisoit luy accorder nos Lettres de Privilege sur ce necessaires. A CES CAUSES, Nous voulant favoriser ledit Collombat, & luy marquer la satisfaction où nous sommes de son attachement auprès de notre Personne, Nous luy avons permis & accordé, permettons & accordons par ces Presentes, d'imprimer ou faire imprimer ledit Livre ci-dessus specifié en un ou plusieurs volumes, conjointement ou separément, marge & caractere, & autant de fois que bon luy semblera ; de le faire vendre & debiter par tout notre Royaume, pendant le temps & espace de quinze années entieres & consecutives, à compter du jour de la date des Presentes ; durant lequel temps faisons défenses à toutes sortes de personnes de quelque qualité & condition qu'elles soient d'en introduire d'impression étrangere dans aucun lieu de notre Royaume. Comme aussi à tous Imprimeurs, Libraires & autres, d'imprimer ou faire imprimer, vendre, faire vendre & debiter, ni contrefaire ledit Livre en tout ni en partie, ni d'en faire aucuns extraits, sous prétexte d'augmentation, correction, changement de titre ou autrement, sous quelque prétexte que ce puisse être, sans le consentement par écrit dudit Exposant, ou de ses ayans causes, à peine de confiscation des Exemplaires contrefaits, de six mil livres d'amende, (de confiscation des Exemplaires contrefaits, Presses & Caracteres qui auront servi à ladite contrefaçon, que Nous entendons être saisis en quelque lieu qu'ils soient trouvez ;) dont un tiers à Nous, un tiers à l'Hôtel-Dieu de Paris, l'autre tiers audit Exposant, & de tous dépens, dommages & interêts. A la charge que ces Presentes seront enregistrées tout au long sur le Registre de la Communauté des Imprimeurs & Libraires de Paris, & ce dans trois mois de la date d'icelles. Que l'impression de ce Livre sera faite dans notre Royaume & non ailleurs, en bon papier & en beaux caracteres, conformement aux Reglemens de la Librairie ; & qu'avant que de l'exposer en vente, le Manuscrit ou Imprimé qui aura servi de copie à l'impression dudit Livre, sera remis dans le même état où l'Approbation y aura été donnée, és mains de notre tres-cher & feal Chevalier Garde des Sceaux de France le Sieur Fleuriau d'Armenonville, Commandeur de nos Ordres ; & qu'il en sera ensuite remis deux Exemplaires dans notre Bibliotheque publique, un dans celle de notre Château du Louvre, & un dans celle de notredit tres-cher & feal Chevalier Garde des Sceaux de France le Sieur Fleuriau d'Armenonville, Commandeur de nos Ordres ; le tout à peine de nullité des Presentes : Du contenu desquelles vous mandons & enjoignons de faire joüir l'Exposant ou ses ayans causes pleinement & paisiblement, sans souffrir qu'il leur soit fait aucun trouble ou empêchement. Voulons que la Copie desdites Presentes, qui sera imprimée tout au long au commencement ou à la fin dudit Livre, soit tenu pour duëment signifiée, & qu'aux Copies collationnées par l'un de nos amez & feaux Conseillers & Secretaires, foy soit ajoûtée comme à l'Original. Commandons au premier notre Huissier ou Sergent de faire pour l'execution d'icelles tous actes requis & necessaires, sans demander autre permission, & nonobstant clameur de Haro, Charte-Normande, & Lettres à ce contraires ; Car tel est notre plaisir. DONNE' à Paris le quatriéme jour du mois de May, l'an de grace mil sept cent vingt-quatre, & de notre Regne le neuviéme. Par le Roy en son Conseil. *Signé*, CARPOT.

Registré sur le Registre V. de la Chambre Royale des Imprimeurs & Libraires de Paris, num. 846. folio 532. conformement aux anciens Reglemens, confirmez par celuy du 28. Fevrier 1723. A Paris le vingt-six May mil sept cent vingt-quatre. Signé, BRUNET, *Syndic.*

ADMONITIO AD TYRONES.

Linguæ S. candidatum, qui hac grammatica uti voluerit, denuo monitum volumus, ut primum ea solummodo discat, quæ majoribus excusa sunt literis, & ducto per integram paginam versu. Quæ vero minoribus typis, & columna duplici edita sunt, isthac in aliud differat tempus; utpote quæ sint cum minus necessaria, tum forte etiam paulo difficiliora, quam ut ab eo possint intelligi.

Tomi I. menda sic emenda.

IN Præfat. pag. x. l. 27. lege ἐκλήθη. In Opere, pag. 40. c. 1. l. 11. חֲרָקִים. Pag. 43. c. 2. l. 8. בְּמַעְגְּלֵי. Pag. 48. c. 1. l. 20. מֵאֻזְנֵי. Pag. 59. l. penult. סֵפֶר. Pag. 75. c. 2. l. 14. שֶׁיַּעֲשֶׂה. Pag. 82. l. 27. תַּלְמִיד. Pag. 92. c. 1. l. 27. שְׁאֵלַת. Pag. 93. c. 2. l. 4. ante fin. חֲבַל. Pag. 102. c. 1. l. 13. מִימֵי. Pag. 138. in Hiphil, *Forma infinitivi, imperativi & futuri* (ִ) *sub prima radicali*, &c. Pag. 174. l. 1. & c. 2. l. 10. פְּרָשָׁיו. Pag. 230. c. 2. l. 15. *pluralis.* Pag. 243. l. 23. *bénoní hiphil.* Pag. 271. c. 2. l. 9. ante fin. צֵאת. Pag. 278. c. 1. l. 4. ante fin. *invenire fac.* Pag. 280. c. 2. l. 3. ante fin. וַיִּנָּשֵׂא. Pag. 298. c. 2. l. 19. dele & (ֶ) *in* (ֶ); & pro יִשְׂנָא lege יִשְׂנָא. Pag. 380. c. 1. l. 24. בַּקֹּדֶשׁ, בְּהַקֹּדֶשׁ. Pag. 414. c. 2. l. 19. *eandem.* Pag. 429. l. penult. lege *secundi.* Pag. 547. c. 2. l. penult. ἤλπιζον. Pag. 580. c. 1. l. 23. παρεσωκλήθη. Pag. 622. c. 1. l. 18. ἀποκτείνας. Pag. 623. c. 1. l. 12. *ferrati.* Alia emendet lector benevolus.

GRAMMATICA

GRAMMATICA HEBRAICA.

LIBER PRIMUS.

De Etymologia.

CAPUT PRIMUM.

De Literis.

HEBRÆI, [a] necnon cæteri Orientales, [b] & antiquitùs Græci, inter legendum & scribendum incipiunt à dextrâ sinistram versùs. Eorum Grammatica definitur: *Ars purè loquendi Hebraicè.* Rabbinis dicitur דִּקְדּוּק diqdóuq, id est, *subtilitas*, quia subtiliter & accuratè literas, puncta, inflexiones, & vocum omnium naturam considerat.

NOTÆ.

[a] *Necnon cæteri Orientales.* Chaldæi, Syri, Persæ, Arabes, Turcæ, &c. à dextrâ pariter ad sinistram scribunt. Hallucinatur *Quinquarboreus* cùm Grammaticæ suæ initio dicit Phœ-

Duabus constat partibus : Etymologiâ , [c] meliùs Analogiâ ; & Syntaxi.

Etymologia *vocum singularum* naturam & proprietates expendit.

Syntaxis *vocum conjunctarum* ex quibus sermo conficitur , rationem & elegantiam explicat.

Vox est pars orationis quæ ex instituto hominum aliquid significat. Componitur ex una vel pluribus syllabis.

Syllaba est vox articulata unius integri soni. Ejus vulgò partes sunt litera & vocalis.

Litera vel *absolutè* & in se consideratur , vel *relativè*. Si absolutè , est vox articulata individua : si relativè , est pars orationis sive dictionis itidem individua.

Literæ Hebræis vocantur אוֹתִיּוֹת óthiiíoth *signa* , quòd vocis legendæ ac proferendæ signa sint & characteres. Græci quoque suas literas *σημεῖα* , vel *σήματα signa* appellant : undè à Cadmo è Phœniciâ in Græciam allatæ *Φοινικήια σήματα Phœnicia signa* nuncupantur.

Duæ & viginti sunt Hebræis literæ , omnes consonantes , nulla hodie vocalis. Earum omnium pagina sequens exhibet 1°. Numerum & ordinem. 2°. Figuram cum antiquam sive Samaritanam , tum hodiernam sive Chaldaïcam ; & Rabbinicam. 3°. Nomen Hebraïcis & Latinis characteribus exaratum. 4°. Potestatem tam Grammaticam quàm Numericam.

nices à sinistrâ ad dextram scripsisse ac legisse; contrarium enim probant eorum quæ supersunt numismata. Vide lib. 3. cap. 8.

[b] *Et antiquitùs Græci.* Græcos more Phœnicum à quibus literas suas acceperunt , à dextrâ ad sinistram olim scripsisse testatur Pausanias lib. 5. pag. 338. edit. Hannov. 1613. de nomine Agamemnonis in ejus statuâ exarato sic loquens : *γέγραπται δὲ τοῦτο ἐπὶ τὰ λαιὰ ἐκ δεξιῶν* , *scriptum est autem illud* (nomen) *à dextrâ ad sinistram.* Posteà verò boum in arando versuras imitati, primam lineam à dextrâ ad sinistram ; sequentem statim à sinistrâ ad dexteram ; tertiam à dextrâ ad sinistram , & sic deinceps , inchoarunt : quod scribendi genus *βουστροφηδὸν* , id est , *boum arantium more* , appellatum est. Hujus meminit idem Pausanias Eliacorum lib. 1. pag. 320. ejusd. edit. in arcæ à Cypselidis dicatæ inscriptionibus , quæ exaratæ erant *γράμμασι τοῖς ἀρχαίοις antiquis literis* , h. e. Ionicis ; sed alia scribendi forma quæ *βουστροφηδὸν* dicitur ; nam inquit , *ἀπὸ τοῦ πέρατος τοῦ ἔπους ἐπιστρέφει τῶν ἐπῶν τὸ δεύτερον , ὥσπερ ἐν διαύλου δρόμῳ* , *à superioris versûs fine continuò fit versura ad initium sequentis , sicut curritur in diaulo.* Hesychius quoque ad vocem *βουστροφηδὸν* hæc habet : *οὕτως ἔλεγον ἐπὶ τὸ ὁμοίως τοῖς ἀροτριῶσι βουσὶ τὰς ἀντιστροφὰς ποιῇ τις* , *sic dicebant cùm* (inter scribendum) *instar arantium boum versuras quis facit.* Eadem etiam scribendi ratione exaratæ erant Solonis leges , teste Didymo cujus verba videsis apud Harpocrationem. Tandem Græci quos sequuti sunt Latini , &c. lineas omnes à sinistrâ dexteram versùs inchoarunt.

[c] *Meliùs Analogiâ.* Etymologia enim vocum origines propriè inquirit : Analogia verò tota est in considerandâ earum analogiâ & anomaliâ ; unde à potiori parte Analogia vocatur.

LITERARUM HEBRAICARUM

Numerus & Ordo.	*Figura.* Antiqua, seu Samaritana.	Hodierna, seu Chaldaica.	Quinque literæ finales.	Rotunda, seu Rabbinica.	Quinque literæ finales.	*Nomen.* Hebraicè.	Latinè exaratum.	*Potestas.* Grammatica.		Numerica.
1	ࠀ	א		א		אָלֶף	Áleph.	(')	Aspiratio leniſſima, qualis eſt ſpiritus lenis Græcorum. *Vide Appendicem.*	1
2	ࠁ	ב		ב		בֵּית	Béth.	b *vel* bh. *ſeu* V.	*b* cum puncto in medio, ſic: בּ; *bh* vero, ſive *v* conſonans ſine puncto, ſic: ב.	2
3	ࠂ	ג		ג		גִּימֶל	Gimel.	g *vel* gh.	*g* cum puncto in medio, ſic: גּ; *gh* verò, ſine puncto, ſic: ג. *Vide Appendicem.*	3
4	ࠃ	ד		ד		דָּלֶת	Dáleth.	d *vel* dh.	*d* cum puncto in medio, ſic: דּ; *dh* verò, ſine puncto, ſic: ד.	4
5	ࠄ	ה		ה		הֵא	Hé.	h.	Aſpiratio denſa ut ſpiritus aſper Græcorum, aut *h* in voce Gall. *heros.*	5
6	ࠅ	ו		ו		וָו	Váv.	V *vel* W *ſeu* υ Græc.	*Vide Appendicem.*	6
7	ࠆ	ז		ז		זַיִן	Zaïin.	z.	Melius *ſ* litera leniſſima inter duas vocales. *Vide Appendicem.*	7
8	ࠇ	ח		ח		חֵית	Hhéth.	hh.	Aſpiratio denſior. *Vide Appendicem.*	8
9	ࠈ	ט		ט		טֵית	Téth.	t.	*Vide Appendicem.*	9
10	ࠉ	י		י		יוֹד	Jódh.	j *conſon.*	*Vide Appendicem.*	10
11	ࠊ	כ	ך	כ	ך	כַּף	Cáph.	c *vel* ch. k *vel* kh.	*c vel k* cum puncto in medio, ſic: כּ; *ch* verò, ſeu *kh* ſine puncto, ſic: כ.	20
12	ࠋ	ל		ל		לָמֶד	Lámedh.	l.		30
13	ࠌ	מ	ם	מ	ם	מֵם	Mém.	m.		40
14	ࠍ	נ	ן	נ	ן	נוּן	Nún.	n.	*Vide Appendicem.*	50
15	ࠎ	ס		ס		סָמֶךְ	Sámech.	ſ *durum.*	*Vide Appendicem.*	60
16	ࠏ	ע		ע		עַיִן	Aïin.	hhh *vel* h *aut* (') *græ*	Aliis eſt aſpiratio vehementiſſima; aliis verò leniſſima. *Vide Appendicem.*	70
17	ࠐ	פ	ף	פ	ף	פֵּה	Pé.	p *vel* ph *ſeu* φ *græc.*	*p* cum puncto in medio, ſic: פּ; *ph* verò ſine puncto, ſic: פ.	80
18	ࠑ	צ	ץ	צ	ץ	צָדִי	Tſadhé.	tſ *vel* tz. *aut* ſſ.	Sic vulgò literam illam pronuntiant, ſed melius effertur per ſimplex *s. Vide App.*	90
19	ࠒ	ק		ק		קוֹף	Qóph.	q.	*Vide Appendicem.*	100
20	ࠓ	ר		ר		רֵישׁ	Réſch.	r.		200
21	ࠔ	שׁ שׂ		ש		שִׁין Schín. שִׂין Sín.		ſch. ſ	*Vide Appendicem.*	300
22	ࠕ	ת		ת		תָּו	Táv.	t *vel* th. *ſeu* θ *græc.*	*t* cum puncto in medio, ſic: תּ; *th* verò, ſeu θ Græcum ſine puncto, ſic: ת.	400

&c. ץ ף ן ם ך ﬡ

1000. 900. 800. 700. 600. 500.

Literæ quæ ad dextram ך, ם, ן, ף, ץ, pinguntur, eædem ſunt, ſed finales de quibus infrà art. 2. Alphabethum Rabbinicum ſuas etiam habet finales; Samaritanum vero minimè.

De hac poteſtate numerica Literarum ſpeciatim agemus infrà lib. 3. cap. 3. ubi Hebræorum arithmeticam trademus.

NOTÆ.

Numerus & ordo literarum Hebraïcarum colligitur cum ex praxi, tum ex quibusdam S. Scripturæ locis in quibus versus incipiunt à singulis Alphabethi literis. Ea autem loca inter cætera sunt cap. ult. Prov. à versu 10. ad finem usque capitis. Thren. capp. 1. 2. 3. 4. sed in capp. 2. 3. 4. ע & פ librariorum, ut videtur, oscitantiâ transponuntur. Psalm. 33. Heb. 34. sed deest ו, aut ה & ו in versu 6. comprehenduntur, ut quibusdam placet. Psal. 144. Heb. 145. at in eo deficit versus à נ incipiens, qui tamen adfuisse videtur tempore LXX. Interpretum qui eum sic reddidere: Πιστὸς Κύριος ἐν πᾶσι λόγοις αὐτοῦ, καὶ ὅσιος ἐν πᾶσι τοῖς ἔργοις αὐτοῦ. Verosimile est eos in Hebræo suo codice sic legisse: נֶאֱמָן יְהוָה בְּכָל־דְּבָרָיו וְחָסִיד בְּכָל־מַעֲשָׂיו *Fidelis Dominus in omnibus verbis suis: & sanctus in omnibus operibus suis.* Hic tamen versus in Hebræo desiderabatur jam à Divi Hieronymi temporibus; neque etiam apud Græcos Interpretes Aq. Sym. Theod. &c. exstabat, teste antiquo scholiastâ. Denique in Psal. 118. Heb. 119. octoni versus à singulis Alphabethi literis sumunt exordium; quare Psalmus iste *Alphabethum magnum* appellatur.

Figura literarum quibus exarati sunt Sacri codices à captivitate Babylonicâ, alia est ab eâ quâ ante id temporis utebantur Hebræi; characteres enim Phœnicios sive Samaritanos, ante Templi Jerosolymitani à Chaldæis eversionem, Judæis & Samaritanis communes fuisse, testificantur veteres cum Christiani tum Judæi.

Origenes in fragmento mss. cod. Regii num. 1818. fol. 10. à nostro D. Bernardo *De Montfaucon* in Palæogr. Græcâ pag. 119. & in Hexaplis Origenis pag. 86. Prælimin. edito, sic scribit: *ἐν τοῖς ἀκριβέσι τῶν ἀντιγράφων, Ἑβραϊκοῖς ἀρχαίοις γράμμασι γέγραπται, ἀλλ' οὐχὶ τοῖς νῦν· φασὶ γὰρ τὸν Ἔσδραν ἑτέροις χρήσασθαι μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν, in accuratioribus exemplaribus, antiquis Hebraïcis literis scriptum est* (nomen Dei tetragrammon יהוה) *sed non hodiernis; aiunt enim Esdram aliis usum fuisse post captivitatem.* Græci Judæos imitati, idem tetragrammon Dei nomen literis Hebraicis sed hodiernis, suis etiam in libris interdum scribebant, *quod quidam non intelligentes propter elementorum similitudinem, cùm in Græcis libris repererint*, ΠΙΠΙ (pro יהוה) *legere consueverant*, scribit S. Hieron. Epist. ad Marcellam, tom. 2. nov. edit. col. 705. Hi nimirum à sinistrâ ad dextram, more Græcorum legentes, ה pro Π, י autem & י pro Ι accipiebant. Vide ibidem col. 276. Evagrii fragmentum in quo pro יהוה scribitur ΠΙΠΙ. Lege pariter notas Editoris in hoc fragmentum.

Eusebius in Chron. ad annum mundi 4740. *Fuit Esdras eruditissimus Legis divinæ..... affirmatúrque divinas Scripturas memoriter condidisse; & ut Samaritanis non miscerentur* (Judæi è captivitate Babylonicâ reduces) *literas Judaïcas commutasse.* Quæ sunt autem antiquæ illæ literæ quibus Dei nomen tetragrammon in accuratioribus exemplaribus Hebraïcis scribebatur, teste Origene; & quas commutavit Esdras, secundùm Eusebium? Procul dubio Samaritanæ, ut disertè asserit S. Hieron. præfat. in libros Reg. tom. 1. nov. edit. col. 317. *Certum est*, inquit, *Esdram Legis Doctorem, post captam Hierosolymam, & instaurationem Templi sub Zorobabel, alias literas reperisse quibus nunc utimur: cùm ad illud usque tempus iidem Samaritanorum & Hebræorum characteres fuerint.* Quod ait S. Hieronymus alias ab Esdra repertas fuisse literas, id intelligendum non est quasi novas cuderit; sed quod Chaldaïcas quibus assuefacti erant Judæi tempore captivitatis, suâ authoritate invexerit, aut saltem permiserit.

Antiquis Christianis succinunt Judæi veteres. In Thalmude Babylonico, tractatu Sanhedrin, sect. 2. fol. 21. hæc leguntur: בַּתְּחִלָּה נִתְּנָה תוֹרָה לְיִשְׂרָאֵל בִּכְתָב עִבְרִי וּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ׃ חָזְרָה וְנִתְּנָה לָהֶם בִּימֵי עֶזְרָא בִּכְתָב אַשּׁוּרִית וְלָשׁוֹן אֲרָמִי׃ בֵּרְרוּ לָהֶן לְיִשְׂרָאֵל כְּתָב אַשּׁוּרִית וּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ וְהִנִּיחוּ לְהֶדְיוֹטוֹת כְּתָב עִבְרִית וּלְשׁוֹן אֲרָמִית׃ *Initio data est lex Israëli cum scripturâ Hebraïcâ & Linguâ Sanctâ. Deinde data est ipsis in diebus*

Ezra cum scripturâ Assyriacâ & Linguâ Aramæâ (five Chaldaïcâ). *Elegerunt autem pro Ysraëlitis scripturam Assyriacam & Linguam Sanctam : & reliquerunt Idiotis scripturam Hebräicam & linguam Aramæam.* Cùm dicit *Mar-Zutra* in hoc contextu Legem datam esse sub Esdrâ scripturâ Assyriacâ, linguâ autem Aramæâ seu Chaldaicâ; sensus non est Legem translatam fuisse ab Esdrâ in Chaldæorum linguam; sed vulgus Judæorum quod linguam & characteres Chaldaïcos melius callebat quàm Hebræos, exemplaria Legis linguâ & literis Chaldaïcis sibi descripsisse : quæ exemplaria abrogavit Esdras retento solùm charactere Assyriaco seu Chaldaïco; relictis verò Hebræo, & versionibus Chaldaïcis לְהֶדְיוֹטוֹת *idiotis*, h. e. Cuthæis seu Samaritanis, ut explicat ibidem Rabbi Hhasda. Et sane Pentateuchi Samaritana versio parùm à Chaldaïcâ dialecto recedit.

In eodem tractatu Sanhedrin, capite I. Rabbi Jose Esdram cum Mose comparans sic scribit : *Quanquam autem data non fuerit Lex per manum ejus* (Esdræ) *immutata est per manum ejus Scriptura*... לָמָּה נִקְרָאת אַשּׁוּרִית שֶׁעָלְתָה עִמָּהֶם מֵאַשּׁוּר *Quare* (Scriptura per Esdram mutata) *vocata est Assyria? Quia ascendit cum eis ex Assyria.* Nihil moror ridiculam Rabbinorum quorumdam expositionem, quâ volunt scripturam hodiernam vocari אַשּׁוּרִית quòd sit *beata*, à verbo אָשַׁר *beavit*, quasi verò literæ & linearum ductus beatitatis essent capaces. Haud solidiori fundamento nititur characteris Hebraïci in sacrum & profanum distinctio, quam inter alios Ludov. Capellus in eruditâ suâ de antiquis Hebræorum literis diatribâ, invictis argumentis confutavit.

Jure itaque Samaritanos characteres, utpote vetera Linguæ Sanctæ elementa, è regione Judaïcorum seu Chaldaïcorum edendos curavimus eâ quam in Bibliis impressis habent figuram; ut qui Pentateuchum Samaritanum legere voluerit, is alio non indigeat Alphabetho. Qui veteres eorum formas inspicere desiderat, adeat lib. 3. cap. 8. ibi deprehendet verissimum esse quod scribit Origenes in cap. 9. Ezech. τὰ ἀρχαῖα στοιχεῖα ἐμφερὲς ἔχειν τὸ Ταῦ τῷ τοῦ σταυροῦ χαρακτῆρι, *vetera elementa* Tav *crucis figuræ simile præferre.* Et S. Hieronym. in eumdem locum, col. 754. tom. 3. nov. edit. *Antiquis Hebræorum literis quibus usque hodie utuntur Samaritani*, *extrema* (Alphabethi) Tav *litera crucis habet similitudinem.* Eam siquidem crucis formam [+] in Nummis Samaritanis passim observavit doctissimus *Toinardus.* Immeritò igitur S. Doctorem castigat Vossius lib. I. de Arte Grammaticâ, cap. 32. in fine, *quòd figuram quidem crucis videre sit in Græco* T, inquit, *at non item* Tav *Hebræo vel Samaritano.* Verùm hallucinatur Vossius qui procul dubio literas Samaritanas alias ab iis quæ in libris editis excusæ sunt, non viderat : ut ipse ibidem innuit vir alioquin doctissimus.

APPENDIX

De Literarum quarumdam potestate fusiùs explicatâ.

CUm per chartæ spatium, literarum quarumdam prolationem ac potestatem satis explicare non licuerit, hîc de iis paulò fusiùs operæ pretium est differere.

אָלֶף *Aleph.* Aspiratio lenissima fallens magis quàm feriens aures; non enim sonus ejus auditur, sed tantùm motionis quâ afficitur, ut : אַל ál *non*, אֵל él *Deus*, &c. non *hál*, *hél*, &c. neque *aál*, *aël*, &c. nam א non est *h*, aut *a*; sed sola aspiratio lenissima.

גִּימֶל *Gimel.* Profertur ubique *Guimel*, sive ut *g* antè *a*, *o* & *u*, non ut *j* consonans, sive *g* in voce Gallicâ *regir.* ג itaque cum *i* & *e* pronunciatur ut *g* in vocibus Gallicis *guitarre*, *guérir.*

וָו *Vav* cum *v* consonante in fine, non *Vau* cum *u* vocali; nam ultimum elementum ו in hac voce וָו *vav* non minùs est litera consonans, quàm primum. Eâdem de causâ proferendum est *Tav*, non *Tau.*

Cæterum ו quodammodo respondet τῷ *v* consonanti Latinorum. Quare Qimhhi in *Michlol* fol. 96. col. 2. monet distinguendum inter ב lene seu Daghesch destitutum, & inter ו; quod argumento est sonum literæ ו ad sonum ב lenis accedere; ו enim quiddam crassius densiusve sonat τῷ ב leni quod valet *v* consonans Latinorum. Judæi tamen Orientales ו per *ou* efferunt; v. gr. וָ per *oua* monosyllabωs, ut w Germanicum. Græci quoque hanc literam exprimunt per ου, ut: חָיְיִ οὐαὶ (sic enim legebant) & *vixit*. Iidem etiam *v* consonans Latinorum per ου interdùm expressere, ut Σεουῆρος *Severus*, Οὐῆρος *Verus*, Οὐάρων *Varon*, Οὐεσπασιανὸς *Vespasianus*, &c.

זַיִן *Zäin*. Græci hanc literam semper exprimunt per Z; sed melius effertur per *ſ* lene, seu inter duas vocales, ut in voce *Misericordia*; nam Z constat ex *d* & *ſ*, quæ compositio Hebræis ignoratur.. מִזְמוֹר itaque pronuntiandum est *misмór*, non *mizmór*.

חֵית *Hhéth*. Aspiratio densior, qualis est halitus hominis ex nimio cursu, aut alio quovis labore fortiter spirantis ac respirantis: aut cùm quis rigentes digitos ex imo fovet gutture. Græci & Latini characterem huic literæ respondentem non habent. Lxx. Interpretes eam per χ sæpius exprimunt, ut יְרִיחוֹ Ἰεριχὼ, חֲרָקִית Χαρακὼθ, &c. Hos sequuntur Grammatici non pauci, sed perperam. Si enim ח proferatur per χ aut *ch*, sonus ejus confundetur cum sono τῷ כ lenis quod effertur per *ch*. S. Hieron. in nominibus de Genesi, ad vocem *Cham* hæc scribit: *Sciendum est quod* Chi *literam in Hebræo non habeat; scribitur autem per* Heth *quæ duplici aspiratione profertur*. Vide eumdem comm. in Jerem. 19. v. 2. Cùm itaque ח sit aspiratio densior; sive ut scribit Sanct. Hieron. cum duplici aspiratione proferatur; hanc literam per duplex *h* exprimimus.

טֵית *Téth*. Ore pleniore ac voce crassiori proferendum est quam *t* Latinum; illud enim format lingua latior anteriora palati pulsando. Hinc docet Qimhhi in loco Michlol suprà laudato, distinguendum inter ט & ת Daghesch affectum, quod ת cum illo Daghesch sonat ut nostrum *t*. Prætereà in 7. Conjugatione Verborum quæ incipiunt à צ, mutatur ת cum Daghesch notatum in ט euphoniæ gratiâ. Quod evincit ת & ט non eodem planè modo sonare; proindeque ט sonum nonnihil diversum à *t* Latino obtinere.

יוֹד *Iódh*. Melius יוֹת *Ioth*. Eusebius enim lib. 10. de Præp. Evang. legit Ἰώθ. Cod. mſ. PP. Jesuitarum Collegii Ludovici Magni, in Thr. Jeremiæ: Codex Coislinianus N. 191. aliique innumeri Codd. Græci mſſ. habent Ἰώθ, unde ἰῶτα Græcorum, mutatâ aspiratâ in tenuem. Psalterium nostrum S. Germani undecim saltem abhinc sæculis descriptum, & Alphabethum Murbacense mille circiter annorum, habent pariter *Ioth*. Porrò י est quidem *j* consonans, sed non profertur ut nostrum *j* in vocibus Gallicis *jour*, *jardin*, &c. verùm sonat ut ï in *faïence*, vel ut *y* in *Mayence*. Sic etiam profertur י à Judæis Orientalibus, Syris & Arabibus. Atque ita proferendum esse probat quod docet Qimhhi in Michlol folio 71. col. 1. nempè in אֶפָּקֵד eppaqédh *visitabor*, א affici (ּ) quamvis aliæ literæ characteristicæ hujus Futuri afficiantur *hhiriq qaton*, ne, si proferretur אִפָּקֵד *ippaqédh*, prima illa persona, quantùm ad sonum attinet, confunderetur cum tertiâ singulari masculinâ יִפָּקֵד *iippaqédh*. Quod sane non accideret, si pronuntiaretur *gippaqédh*; h. e. si י sonaret ut *g* molle, aut nostrum *j* consonans. Proferendum itaque *ioth* monosyllabωs, non *joth*; יוֹם iom, monosyll. non jom, *dies*.

כַּף *Cáph*. Eodem modo profertur ante *i* & *e*, ac ante *a*, *o* & *u*. Sic כִּי Kí, non çi, *quia*. כֶּלֶב Kélev, non çélev, *canis*.

נוּן *Noún* cum *u* German. quod respondet τῷ ו: non *Nún* cum *u* Gallico quod sonat ut (ֻ) Sic Græc. Νοῦ, non Νῦ.

סָמֶךְ *Sámech*. *S* durum, ut initio dictionum *Sanctus*, *Sacerdos*, &c. Eumdem sonum retinet in media dictione, etiam inter duas vocales, ut חֲמָסִים hhamasim, vel potius hhamacim, ut nos Galli pronuntiamus *c* ante *i*, non hhamazim, *violentiæ*.

עַיִן *Aïn*. Aspiratio densissima Judæis Orientalibus, Syris & Arabibus, qui hanc

literam summi gutturis & narium adminiculo proferunt. Quare potestatem ejus triplici *b* in Alphabetho expressimus. Aliis è contrariò ע ferè pronunciatur ut א. Unde monet Qimhhi folio 96. col. 2. unicuique diligenter cavendum esse ne, cùm א profert, audiatur ע; cùm verò ע, audiatur א. Quod ostendit ע & א affinis esse soni; proindeque τὸ ע tantam non esse aspirationem quantam ipsi affingunt nonnulli. Veteres etiam Rabbini, teste eodem Qimhhi loco mox laudato, monuerunt cùm legeretur illud Deuteronomii capite 11. v. 9. אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לַאֲבֹתֵיכֶם *quam* (terram) *juravit Dominus patribus vestris*, &c. ע verbi נִשְׁבַּע disertè esse proferendum; ne quis dici ac legi putet נִשְׁבָּה *captivus abductus est.* Ex mente igitur veterum illorum Rabbinorum ע ferè ἄφωνον est, i. e. *mutum*; nam ה in fine vocum planè silet, ut videbimus infrà. Cùm autem litera ע Græcis & Latinis barbara sit, sicuti ח de quo suprà; eam exprimere conati sunt modò Græci per γ, Latini per *g*, ut: עַזָּה Γάζα *Gaza*, עֲמֹרָה Γομόῤῥα *Gomorrha*, &c. Modò eam planè omiserunt, ut: עָדָה Ἀδά *Ada* Lamechi uxor, עֵשָׂו Ἡσαῦ *Esau*, &c. Nos quoque hanc literam in vocibus Hebraicis Latino charactere scribendis omittemus.

צָדִי *Tsadhé* vel *Tzadhé*. Melius *Sadhé*. Est enim *S*, at densius aliquanto & plenius quam ס *Samech*: Hebræi enim compositionem ex *ts* aut *tz* non agnoscunt. Cùm tamen litera illa sic communiter scribatur, pronuntieturque: nos quoque vulgarem in hac & in aliis quibusdam, modum sequemur. De ejus prolatione sic S. Hieronym. comm. in cap. 9. Isai. tom. 3. novæ edit. col. 99. *Sciendum est quod hic* Nezer *per* Sade *literam scribatur, cujus proprietatem & sonum inter* z *&* s *Latinus sermo non exprimit; est enim stridulus, & strictis dentibus vix linguæ impressione profertur.* Idem in nominibus de Matthæo, in voce Nazareth; tom. 2. col. 65. novæ edit. *Scribitur autem non per* z *literam, sed per Hebræum* Sade *quod nec* z *nec* s *literam sonat.* Et in lib. de nominibus Hebraïcis ad vocem *Ramesses*, col. 11. ejusdem tomi & edit. Sade *nostræ aures penitus reformidant.*

קוֹף *Qóph.* *Q* Latinum, sive figuram, (modo tamen invertatur, i. e. scribatur à dexterâ ad sinistram) sive potestatem attendas; densius enim profertur quam *C* Latinum aut Κ Græcum. Unde Qimhhi in Michlol fol. 96. col. 2. scribit distinguendum inter כּ Daghesch affectum quod sonat ut *C* Latinum, & inter ק cujus sonus similis est voci quam edit gallina facto ovo.

שִׁין *Schin.* } Figura illa ש cum puncto
שִׂין *Sin.* } in dextro cornu sic: שׁ, profertur cum stridore, ut *ch* in vocibus Gallicis *charité*, *chemin*, *chien*, &c. sive ut *sch* Germanorum, aut *sh* Anglorum. At cum punctum illud in sinistro cornu pingitur sic: שׂ, eumdem fermè sonum obtinet ac ס *Sámech* cum quo à vulgo etiam Judæorum hodie confunditur. Imò Ephrathæi שׁ olim pronuntiabant ut שׂ; nempè שִׂבֹּלֶת *sibbóleth* pro שִׁבֹּלֶת *chibbóleth*, aut *schibbóleth*; quo symbolo proditi, perierunt ex eis 42000. Vide lib. Judic. cap. 12. Quare שׂ dicitur *Sin Sibboleth*, seu Ephrathæum; שׁ verò *Schin Schibboleth*, seu Hebræum. Ceterùm literam illam, sive in dextro, sive in sinistro cornu punctum habeat, Græci per Σ, Latini per *S* semper exprimunt. Unde S. Hieronym. comm. in Epist. ad Titum, tom. 4. nov. edit. col. 437. *Nos & Græci*, inquit, *unam tantùm literam* S *habemus*, *illi vero* (Hebræi) *tres*: Samech, Sade *&* Sin *quæ tres diversos sonos possident.* Quartam, nempè שׁ, non meminit S. Doctor, vel forte quia sonus ejus, jam eâ ætate, cum sono τὸ ס confundebatur; vel quia *varietatem accentûs*, quæ mox explicabitur, pro soni & literæ diversitate non accipiebat. Ex hoc, ut videtur, S. Hieronymi silentio, male colligit D. *Masclefius* Grammaticæ suæ pagg. 14 & 213. duplicem pronuntiationem שׁ & שׂ veteribus ignotam recentiores ab Arabibus accepisse: contrarium enim liquet ex plurimis Sancti Patris contextibus. Unum pro omnibus hîc afferre sufficiat. Is quæst. in Gen. tom. 2. nov. edit. coll. 509. & 510.

in hæc verba cap. 2. v. 23. *Hæc vocabitur mulier, quoniam ex viro sumta est*, hæc adnotat: [*Non videtur in Græco & Latino sonare cur* (Heva) *mulier appelletur, quia ex viro sumta sit: sed etymologia in Hebræo sermone servatur. Vir quippe vocatur* IS (אִישׁ) *& mulier* ISSA (אִשָּׁה.) *Rectè ab* IS *appellata est mulier* ISSA. *Unde & Symmachus pulchrè etymologiam etiam in Græco voluit custodire dicens: hæc vocabitur* ἀνδρὶς, ὅτι ἀπὸ ἀνδρὸς ἐλήφθη; *quod nos Latinè possumus dicere: hæc vocabitur* virago, quia ex viro sumta est. *Porro Theodotio aliam etymologiam suspicatus est dicens:* hæc vocabitur *assumtio*, quia ex viro sumta est. *Potest quippe* ISSA *secundùm* varietatem accentûs, & assumtio *intelligi;*] nimirum si proferatur אִשָּׂה, & deducatur ex נָשָׂה vel נָשָׂא *sumsit, assumsit.* Hîc, ut liquet, per *varietatem accentûs*, nihil aliud intelligit S. Hieronym. quàm variam literæ ש pronuntiationem; quod etiam constat ex pluribus aliis S. Doctoris testimoniis. Vide imprimis commentarium ejus in caput 27. Ezech. tom. 3. nov. edition. col. 887. & in cap. 12. Eccle. v. 5. tom. 2. ejusd. edit. col. 784. Veteres itaque duplicem literæ ש pronuntiationem, quæcumque illa fuerit, nequaquam ignorarunt. Frustrà hîc opponeretur author libri Judic. qui, ut exprimeret Ephrathæum שִׁבֹּלֶת *sibbóleth*, illud scripsit cum ס *Samech*, non vero cum ש *Sin*; quia cùm tunc temporis puncta non essent inventa, si scripsisset שבלת *Sibboleth*, distinctionem, & variam pronuntiationem שִׁבֹּלֶת & שִׂבֹּלֶת planè indicare non potuisset. Majoris itaque perspicuitatis gratiâ, non quòd ignota esset duplex pronunciatio literæ ש, eo in loco usurpavit *Sámech*; scripsitque סבלת non שבלת.

Hæc sunt quæ docent melioris notæ Grammatici circa literarum Hebraïcarum prolationem, de quâ plus æquo solliciti esse non debent Linguæ S. candidati, cùm ea ferè pro regionum varietate mutetur. Et sane fieri non potest ut literæ illæ hisce temporibus cum eâdem prorsus vocis inflexione proferantur, quâ eas pronuntiabant qui tempore Mosis, Davidis, aut captivitatis Babylonicæ Hebraïcè loquebantur. Satis sit, ut ipsa, si fas ita loqui, pronuntiationis *substantia* servata fuerit, quamvis ejus *accidentia* fuerint immutata.

Missas facio nominum literis Hebraïcis impositorum quas vulgò afferunt etymologias, ut אַלֻּף *Dux, Princeps*, בַּיִת *domus*, גָּמָל *camelus*, &c. quòd illæ vel incertæ sint, vel nullæ; diversæ siquidem à diversis assignantur. Vide, si vacat, inter veteres Eusebium lib. 10. de Præpar. Evang. & S. Hieron. in Epist. ad Paulam, tom. 2. nov. edit. col. 709. ubi horumce elementorum nomina, etymologias & mysteria in eorum connexione exposita reperies. Inter recentiores, Quinquarboreum, Bellarminum, &c.

Denique è regione characterum hodiernorum Hebraïcorum excusi sunt Rabbinici qui apud Judæos Hispanos & Italos in usu sunt; quique à Biblicis non discrepant nisi in formâ tenuiori, rotundiorique; & ad scribendi celeritatem magis accommodatâ.

ARTICULUS I.

De Literarum ferè similium discrimine.

CUM plures alphabethi Hebraïci literæ pene similes sint, discrimen quod inter eas reperitur, diligenter est attendendum, ne inter legendum altera pro alterâ accipiatur. Ea autem differentia vel in *quantitate*, vel in *qualitate* posita est. In quantitate, cùm lineæ sive deorsùm, sive in transversum ductæ, aliæ alias superant. In qualitate, cùm in quibusdam literis anguli magis recti, in aliis sunt obtusiores.

Ut

Ut autem diſcrimen illud intuenti melius pateat, affines hujuſmodi literas unà congerendas, atque alias aliis ſupponendas duximus.

Béth.	Gimel.	Dáleth.	Dáleth.	Hé.	Váv.	Váv.	Váv.	Zaiin.	Hhéth.	Téth.	Sámech.	Aiin.	Schin.
ב	ג	ד	ד	ה	ו	ו	ו	ז	ח	ט	ס	ע	שׁ
כ	נ	ר	ך	ח	ז	י	ן	ן	ת	מ	ם	צ	שׂ
Caph.	Noun.	Reſch.	Caph fin.	Hhéth.	Zaiin.	Iódh.	Noun fin.	Noun fin.	Táv.	Mém.	Mem fin.	Tſadhé.	Sin.

DISCRIMINANTUR

ב *béth* & כ *cáph.* Linea inferior τῶ ב *béth* lateralem tantillum excedit, & cum ea angulum rectum efficit; כ *cáph* verò ſupra & infra rotundum eſt ut C latinum ad ſiniſtram verſum.

ג *gímel* & נ *noún.* Ductus perpendicularis literæ ג *gímel* in apicem deſinit; idem vero ductus in נ *noún* ſine apice ad ſiniſtram continuo flectitur.

ד *dáleth* & ר *réſch.* Angulus cum interior, tum exterior τῶ ד *dáleth* rectus eſt: ר *réſch* vero ibidem rotundum eſt, ac fere medium circulum imitatur.

ד *dáleth* & ך *cáph* finale. ד *dáleth* lineam inferiorem non excedit: ך *cáph* vero finale infra eam protenditur.

ה *hé* & ח *hhéth.* Inter lineam lateralem ſiniſtram & ſuperiorem τῶ ה *hé* relinquitur ſpatium: ח *hhéth* vero ibidem clauditur.

ו *váv* & ז *zaím.* In ו *váv* linea deorſum ducta recta eſt, & à dextra puncti quadrati ſuperioris inferne protenditur: in ז *zaím* autem linea illa à mediâ fere parte puncti quadrati tenue ducit exordium, & in apicem deſinit.

ו *váv* & י *iódh.* ו *váv* ad extremam uſque lineam deſcendit: י *iódh* vero minime.

ו *váv* & ן *noún* finale. ו *váv* lineam inferiorem non excedit: contra vero ן *noún* finale.

ז *zaíin* & ן *noún* finale eadem fere ratione à ſe invicem diſcrepant.

ח *hhéth* & ת *táv.* In ח *hhéth* utraque linea lateralis recta eſt, & cum ſuperiori angulum rectum conſtituit: in ת *táv* vero linea dextra recta quidem eſt, ſed ſine angulo in ſuperiori ſui parte. Linea autem ſiniſtra paululum inflectitur, & in craſſiuſculum apicem ſiniſtram verſus deſinit.

ט *téth* & מ *mém.* ט *téth* ſuperne, מ *mém* vero inferne apertum eſt.

ס *ſámech* & ם *mém* finale. ס *ſámech* fere rotundum eſt; at ם *mém* finale quadratum.

ע *aïn* & צ *tſadhé.* Cauda τῶ ע *aïn* à dextra ad ſiniſtram curvatur: in צ *tſadhé* autem à ſiniſtra ad dextram; & iterum à dextra ad ſiniſtram replicatur.

שׁ *ſchín* & שׂ *ſín.* שׁ *ſchín* habet punctum in dextro cornu; שׂ *ſín* vero in ſiniſtro.

Ea ſunt præcipua literarum pene ſimilium diſcrimina. Cætera facile animadvertet qui eas diligenter inſpexerit, aut paginas aliquot evolverit.

ARTICULUS II.

De Literarum diviſione.

VIGINTI & duæ Hebræorum literæ dividuntur

I. In Literas quæ in principio, medio, & fine dictionis ſuam retinent figuram, & in Literas quæ cùm in fine vocis reperiuntur, ſuam ex parte immutant formam. Omnes alphabethi literæ, quinque exceptis, ubique ſunt eædem; at כ, מ, נ, פ, צ initio & in medio tantùm dictionis hanc ſervant figuram; nam in fine, h. e. quando ſunt ultima vocis litera, hâc formâ deſcribuntur:

	Cáph.	Mém.	Noún.	Pé.	Tſadhé.
Figura initio & in medio dictionis.	כ	מ	נ	פ	צ
Figura in fine dictionis tantum.	ך	ם	ן	ף	ץ

Quinque illæ literæ, memoriæ juvandæ gratiâ, in hoc vocabulo; כַּמְנַפֵּץ cammenappéts *ſicut diſpergens*, incluſæ ſunt.

II. In quinque claſſes, ſecundùm præcipua quinque organa quæ natura cuique ſono diſtinctè proferendo deſtinavit; nempe in Literas

1°. *Gutturis.*	ſcilicet	א ה ח ע	Quæ ſpiritu in gutture formato pronuntiantur	vulgò dictas	אהחע *Abhhá.*
2°. *Palati.*		ג י כ ק	Quæ aëre ad palatum oris protruſo efferuntur.		גיכק *Gichâq.*
3°. *Linguæ.*		ד ט ל נ ת	Quæ linguâ ad radices ſuperiorum dentium alliſâ proferuntur.		דטלנת *Datlenáth.*
4°. *Dentium.*		ז ס צ ר ש	Quæ dentibus anterioribus pulſatis formant.		זסצרש *Zaſtſeráſch.*
5°. *Labiorum.*		ב ו מ ף	Quæ labiis compreſſis erumpunt		בומף *Boumâph.*

Literæ illæ vulgò vocantur à gutture, *gutturales*; à palato, *palatinæ*; à linguâ, *linguales*; à dentibus, *dentales*; denique à labiis, *labiales.* Ex his autem literis *gutturales* & *labiales* à tyronibus potiſſimum obſervandæ ſunt, ac memoriâ tenendæ. Finales literæ, de quibus num. 1°.

ad easdem etiam classes pertinent, ad quas revocantur, cùm in principio, vel in medio dictionis collocantur.

III. In *sonantes*, seu prolatas, aut pronuntiatas; & in *quiescentes*, sive mutas. Omnes literæ, si quatuor excipias, semper sonantes sunt, seu pronuntiantur. At quatuor illæ א ה ו י quæ memoriæ causâ his punctis vocalibus affectæ אֶהֱוִי *éhevi* nuncupantur, quando motione, seu vocali expressâ aut subintellectâ carent, non proferuntur. Quare vocantur *quiescentes*, seu mutæ. De his infrà cap. 4. art. 2.

Ad literarum divisionem quodammodo pertinent literæ *productæ*, seu protractæ. Hebræi enim in fine versuum, seu linearum, voces non intersecant, ita ut pars dictionis lineam terminet, pars sequentem lineam incipiat. Sed ne quid remaneat spatii, sex illas literas אהל תמר his vocibus comprehensas: אֹהֶל תָּמָר óhel Tamár, *tabernaculum Tamar*, latiùs in transversum diducunt hoc modo: אהל תמר Rarius tamen ל & ר sic producuntur.

APPENDIX.

DUÆ & viginti Hebræorum literæ dividuntur insuper in *Radicales* & *Serviles*. Radicales, quas etiam *fundamentales* appellant, sic vocantur; quod sint dictionis radix ac fundamentum, ejusque essentiam constituant. Sic v. g. in voce Latinâ *amaverunt*, *a* & *m* literæ radicales sunt, utpote quæ essentiam Verbi *amo* constituant; reliquæ vero serviles. Undecim porrò literæ radicales numerantur; videlicet:

ג ד ז ח ט ס ע פ צ ק ר

Undecim illæ literæ radicales quatuor his vocibus includuntur: טִפְסַר חָג זָע צֶדֶק tiphsar hhagh, zá tsédheq, *princeps tripudiavit*, *mota est justitia*.

Serviles literæ sic dictæ sunt, quod radicalibus additæ, numeris, generibus, personis, &c. formandis serviant. Sic in exemplo superiùs allato *amaverunt*, præter duas priores literas *a* & *m*, reliquæ censentur serviles, & tertiam personam pluralem præteriti hujus perfecti constituunt. Undecim pariter numerantur literæ serviles, nimirum:

א ב ה ו י כ ל מ נ שׁ ת

Has undecim literas serviles complectuntur tria hæc vocabula: מֹשֶׁה כָּתַב אֵלֵינוּ Mosché chathav elénou, *Moyses ad nos scripsit*. Id autem discriminis est radicales inter & serviles; quod radicales munia servilium numquam obeant, nisi fortè ד & ט quæ in septima Verborum conjugatione interdum ponuntur loco ת. Sed de his suo loco. At sæpe serviles naturâ, fiunt officio radicales. Imò voces non paucas reperire est quæ meris constent servilibus, ut tria superiora vocabula משה, &c. tuncque, cùm opus est, pro formandis modis, seu accidentibus dictionum in quibus serviles illæ sunt radicales, aliæ serviles adjiciuntur. Qui Nomina & Verba leviter attigerit, is quandonam serviles literæ suas, aut radicalium partes agant, facilè intelliget.

Porrò omnes Alphabethi Hebraïci literæ; etiam finales; imò & puncta omnia vocalia, si *hhatéph qaméts hhatoléph* excipias, in hoc versu octavo capitis 3. Sophoniæ continentur.

לָכֵן חַכּוּ־לִי נְאֻם־יְהוָה לְיוֹם קוּמִי לְעַד כִּי מִשְׁפָּטִי
לֶאֱסֹף גּוֹיִם לְקָבְצִי מַמְלָכוֹת לִשְׁפֹּךְ עֲלֵיהֶם זַעְמִי
כֹּל חֲרוֹן אַפִּי כִּי בְּאֵשׁ קִנְאָתִי תֵּאָכֵל כָּל־הָאָרֶץ׃

Quapropter exspectate me (vulg. *exspecta me*) *dicit Dominus, in die resurrectionis meæ in æternum: quia judicium meum ut congregem gentes, ut colligam regna, ut effundam super eos indignationem meam, omnem iram furoris mei; in igne enim zeli mei devorabitur omnis terra.*

NOTÆ.

I. QUAMVIS literæ finales non reperiantur nisi in fine dictionum, ם tamen legitur in mediâ voce לְםַרְבֵּה *ad multiplicationem*, Isai. 9. v. 7. quod Judæi & Christiani quidam Mysterio adscribunt. Existimant enim hac literâ quæ in numeris 600. repræsentat, Prophetam indicare voluisse annos qui fluxuri erant à tempore quo vaticinium illud edidit, ad ortum usque Messiæ quem eo loci prædicit. Vide horumce annorum computationem apud Petrum *Galatinum* lib. 4. de Arcan. Cath. veritatis, cap. 19. At in fere sesquiseculo hallucinatur; Christus enim natus est annis 735. post istud Oraculum. Consule Annales *Usserii*. Christiani quidam autumant hoc charactere clauso, B. Mariæ Virginis integritatem post Divinum puerperium prænuntiari. Alii alia Mysteria comminiscuntur.

E contrario Nehem. sive 2. Esd. cap. 2. v. 13. מ apertum, seu non finale videre est in fine vocis הֵמ *ipsi*, muri scilicet; quo murorum Jerusalem aperturam pingere, atque ob oculos ponere voluisse prophetam hariolatur R. Abraham.

Sic Job. 38. v. 1. & 40. v. 6. legitur מִנ pro מִן *de*. Quæ priorum amanuensium sphalmata à posterioribus scrupulosiùs descripta eruditis non paucis videntur. Idem judicium ferunt de literis *Majusculis* quæ in nonnullis Scripturæ locis occurrunt, ut: א 1. Paralip. cap. 1. v. 1. ב Genes. 1. v. 1. ג Levit. 13. v. 33. ד & ע Deut. 6. v. 4. ה Deut. 32. v. 6. ו Lev. 11. v. 42. & Esth. 9. v. 9. ז Malach. 3. v. 3. ח Esth. 1. v. 6. ט Job. 9. v. 34. Eccle. 7. v. 1. י Num. 14. v. 17. כ Psal. 79. Heb. 80. v. 16. ל Deut. 29. v. 28. Lev. 11. v. 30. מ in titulo Proverbiorum. נ Exod. 34. v. 7. ן Num. 27. v. 5. ס Eccle. 12. v. 13. ע Deut. 6. v. 4. פ Dan. 6. v. 20. ף Gen. 30. v. 4. צ Isai. 56. v. 10. ק Psal. 83. Heb. 84. v. 4. ר Exod. 34. v. 14. ש in titulo Cant. ת Deut. 18. v. 13. & Esth. 9. v. 29.

Minusculis, א Levit. 1. v. 1. ב Prov. 30. v. 15. ג Job. 7. v. 15. ד Prov. 28. v. 17. ה Gen. 2. v. 4. ו Num. 25. v. 12. Psal. 23. Heb. 24. v. 4. ז Esth. 9. v. 9. ח Job. 33. v. 9. ט Thren. 2. v. 9. י Deut. 32. v. 18. כ Gen. 23. v. 2. ל Thren. 1. v. 12. ן Isai. 44. v. 14. Jerem. 39. v. 13. Prov. 16. v. 28. ס Nah. 1. v. 3. Psal. 26. Heb. 27. v. 5. ע Thren. 3. v. 36. פ Dan. 6. v. 20. צ Jerem. 14. v. 2. Job. 16. v. 14. ק Exod. 32. v. 25. Gen. 27. v. 46. ש Esth. 9. v. 7. ת ibidem.

Suspensis, נ Jud. 18. v. 30. ע Psal. 79. Heb. 80. v. 14. Job. 38. v. 13. 15.

Inversis, נ Num. cap. 10. post v. 34. & 35.

Huc pertinet ו abscissum in voce שָׁלוֹם *pax*, Num. 25. v. 12. Qui Rabbinorum sententiam circa insolitas hujusmodi literas scire desiderat, legat Clariss. *Buxtorfii* Tyberiadem, sive Commentarium Massorethicum, Historicum & Didacticum, capp. 14. 15. & 16. ubi generatim significari volût literis *majusculis* magnum aliquid ac singulari attentione dignum: *minusculis* vile quid & contemtibile: *inversis* populi Israëlitici, vel hostium ejus perversitatem, &c. Verùm circa omnes illas literas neque Massora magna cum parva, neque libri mss. cum editis ubique concordant; quod argumento est mysticos sensus quos in iis latere volunt, nullo alio fundamento niti, quam mendis graphicis, ut mox diximus, & evanidis otiosorum hominum commentationibus.

II. Literarum in quinque classes divisio non solum ratione præcipuorum quinque organorum instituta est; verum etiam quia ejusdem ordinis elementa invicem facile permutantur. Sic V. G.

Ex *Gutturalibus*, א & ה, ut: שֵׁנָא, pro שֵׁנָה, *somnus*. ה & א, ut: מִקְשָׁה, pro מִקְשָׁא, *cucumerarium*, &c.

Ex *Palatinis*, ק & כ, ut: קוֹבַע & כּוֹבַע, *galea*.

Ex *Lingualibus*, ד & ת, ut: הִזְדַּמֵּן, pro הִזְתַּמֵּן, *præparavit se*. ט & ת, ut: הִצְטַדֵּק, pro הִצְתַּדֵּק *justificavit se*.

Ex *Dentalibus*, שׂ & ס, ut: שִׂכְלוּת, & סִכְלוּת *stultitia*.

Ex *Labialibus*, ב & פ, ut: בָּצַע & פָּצַע *vulneravit*.

Hæc autem literarum ejusdem, sæpe etiam diversi ordinis permutatio frequens est in vo-

ctibus quas Linguæ quæ cum Hebraïcâ affinitatem habent, puta Chaldaica, Syriaca & Arabica, ab eâ mutuantur. Linguæ Chaldaïcæ, ob eosdem cum Hebraïcâ Characteres, nonnulla ex Doctiss. *Buxtorfio* proponemus exempla; quæ ad linguam illam cujus Grammaticam infrà libro tertio trademus, instar isagoges erunt.

Mutantur itaque:

א & י ; רֹאשׁ Heb. רֵישׁ Chald. *caput.*

ב & פ ; בַּרְזֶל Heb. פַּרְזֶל Chald. *ferrum.*

ג & כ ; גָּפְרִית Heb. כִּבְרִית Chald. *sulphur.* ubi insuper פ mutatur in ב.

ד & ט ; דִּבָּה Heb. טִבָּה Chald. *infamia.*

ז & ד ; זָהָב Heb. דְּהַב Chald. *aurum.*

כ & ק ; כָּפַל Heb. קְפַל Chald. *duplicavit.*

ל & ר ; אַלְמָנָה Heb. אַרְמְלָה Chald. *vidua.* ubi præterea נ mutatur in ל.

ם & ן ; מְלָכִים Heb. מַלְכִין Chald. *reges.* & sic semper in pluralibus terminationis masculinæ.

ס & ז ; סוּר Heb. זוּר Chald. *recessit.*

ע & א ; זֶרַע Heb. זַרְעָא Chald. *semen.*

צ & ע ; אֶרֶץ Heb. אֲרַע Chald. *terra.* צ & ט ; יָעַץ Heb. יְעַט Chald. *consuluit.* צ & ס ; עֵץ Heb. קִס Chald. *lignum*, ubi etiam ע mutatur in ק.

ק & ע, & א ; קָרָה Heb. אֲרַע & עֲרַע Chald. *evenit.* (ubi insuper ה mutatur in ע.) item ק & כ ; תָּקַן Heb. תְּכַן Chald. *ordinavit.*

ש & ט ; קָשַׁר Heb. קְטַר Chald. *ligavit.* ש & ת frequentissime ; שֶׁלֶג Heb. תְּלַג Chald. *nix.* ש & ס, שָׁמַר Heb. סְמַר Chald. *custodivit.*

ת & ט ; תָּעָה Heb. טְעָה Chald. *erravit.* &c.

Hæc de literis Hebraïcis ad quarum decorem & elegantiam pertinet ut lineæ superiores & inferiores, rectæ vel transversæ, pinguiores fiant lateralibus quæ macrescunt & extenuantur. Punctum etiam quod quibusdam virgulis dat initium & finem, debet esse crassius, & quadratum imitari. Hæc autem singula commodè præstabit calamus si cuspis ejus æqualiter præcisa non fuerit; sed pars sinistra quæ inter scribendum pollicem respicit, dexterâ sit paululo brevior.

CAPUT II.

De Vocalibus.

HEBRÆI vocales suas תְּנוּעוֹת tenouóth *motiones* vocant, quòd per eas *moveantur*, h. e. proferantur consonantes; sicuti per animam, ut volunt, movetur corpus. Dicuntur etiam *puncta vocalia*, quia punctis ut plurimum componuntur, & vocales repræsentant.

Triplicis autem generis sunt *motiones* quæ in Bibliis punctatis reperiuntur. Aliæ magnæ, seu longæ. Aliæ parvæ, seu breves. Aliæ denique minimæ, seu brevissimæ, quæque *puncta rapta* vocantur, quia raptim, & cum maxima celeritate proferuntur. Quinque magnas; quinque parvas, & quatuor minimas motiones numerant, quarum omnium figuram, nomen & potestatem schema sequens exhibet.

PUNCTORUM VOCALIUM

	Figura.	*Nomen.*		*Poteſtas.*		
Motiones magnæ, ſeu longæ.	ָ	קָמֵץ	Qaméts.	ā.	*Vide*	*App.*
	ֵ	צֵרֵי	Tſeré.	ē.	*Vide*	*App.*
	ִי.	חִירִיק גָּדוֹל	Hhiríq gadhól, ſeu *magnum*.	ī.	*Vide*	*App.*
	וֹ (ֹ) *	חוֹלֶם	Hhólem.	ō.	*Vide*	*App.*
	וּ	שׁוּרֶק	Schouréq.	ū.	*Vide*	*App.*
Motiones parvæ, ſeu breves.	ַ	פַּתַח	Páthahh.	ă.	*Vide*	*App.*
	ֶ	סֶגוֹל	Seghól.	ĕ.	*Vide*	*App.*
	ִ	חִירִיק קָטֹן	Hhiríq qatón, ſeu *parvum*.	ĭ.	*Vide*	*App.*
	ָ	קָמֶץ חָטוּף	Qaméts hhatoúph.	ŏ.	*Vide*	*App.*
	ֻ	קִבֻּץ	Qibbúts.	ŭ.	*Vide*	*App.*
Motiones minimæ, ſeu breviſſimæ, vel puncta rapta.	ְ	שְׁוָא	Schevá.	ĕ̆.	*Vide*	*App.*
	ֲ	חֲטַף פַּתַח	Hhatéph páthahh.	ă̆.	*Vide*	*App.*
	ֱ	חֲטַף סֶגוֹל	Hhatéph ſeghól.	ĕ̆.	*Vide*	*App.*
	ֳ	חֲטַף קָמֶץ חָטוּף	Hhatéph qaméts hhatoúph.	ŏ̆.	*Vide*	*App.*

Motiones omnes conglobatæ, ac circa literam ב deſcriptæ.								
	בָּ	בַּ	בֲּ		bā.	bă.	bă̆.	
	בֵּ	בֶּ	בֱּ	בְּ	bē.	bĕ.	bĕ̆.	bĕ̆.
	בִּי	בִּ			bī.	bĭ.		
	בּוֹ	בֹּ	בָּ	בֳּ	bō.	bō.	bŏ.	bŏ̆.
	בּוּ	בֻּ			bou.	bŭ.		

* *Hhólem* duplicis eſt generis; aliud cum ו otioſo, ut: קוֹל qól *vox*, quod *Hhólem* plenum vocatur. Aliud ſine ו, eſtque punctum ad latus ſiniſtrum, & ſuperius literæ cujus eſt vocalis, deſcriptum ſic: כֹּל cól *omnis*; illudque dicitur *Hhólem* deficiens, quia ו deficit. *Hhólem* hujus deficientis munere ſæpe fungitur punctum quod in *dextro*, vel *ſiniſtro* cornu τοῦ ש pingitur.

In dextro, cùm litera præcedens caret motione, ut : חֹשֶׁן hhóſchen *rationale*. Tuncque punctum illud & *Hhólem* deficiens eſt, & *Schín* conſtituit.

In ſiniſtro, cùm figura illa שׂ motione deſtituitur, ut: שֹׂבַע ſóvà *ſatuitas*. Ibi quoque punctum iſtud vices agit *Hhólem* deficientis, & *Sín* efficit.

Si utrumque cornu puncto coronetur ſic : שׁׂ ; vel aliqua litera præcedit, vel non præcedit.

Si præcedit, vel motionem habet litera illa præcedens, vel eâ deſtituitur. Si motionem habet, punctum quod eſt in dextro cornu, *Schín* connotabit; quod vero eſt in ſiniſtro cornu, erit *Hhólem* deficiens, ut: מֹשֵׁךְ meſchóch *trahe*. Si litera illa præcedens motione careat; punctum dextrum erit *Hhólem* deficiens, ſiniſtrum vero *Sín* conſtituet, ut: עֹשֶׂה oſé *faciens*.

At quando nulla præcedit litera; punctum quod dextro cornu inſidet, *Schín* efficit: quod vero ſiniſtro imminet, *Hhólem* deficiens exprimit, ut: שֹׁנֶה ſchoné *iterans*.

Diligenter notandum eſt *Hhólem* iſtud deficiens quando poſt ו ſcribitur, ac ejus eſt motio; ne cum *Hhólem* pleno confundatur, ut: עֲוֹנוֹת avonóth, non עֹונוֹת aonóth, *iniquitates*.

Cavendum quoque eſt ne ו cum daghesch in medio ſic וּ confundatur cum ſchouréq. In eo diſcriminantur quod וּ cum daghesch ſemper habet infrà ſe, vel poſt ſe motionem, ut: קִוָּה qivvá *expectavit*. קַוֹּה qavvó *expectare*. Schouréq verò minime.

APPENDIX.

Motiones magnæ, ſeu *longæ*.

קָמֵץ (ָ) qaméts, *a* obſcurum & mixtum ex *a* & *o*; ita ut ſonus *a* prævaleat. Olim ſic pingebatur, ָ, atque ita facile à *qaméts hhatoúph* de quo infra, diſtinguebatur. Grammaticis Hebræis vulgo dicitur *qaméts gadhól*, i. magnum, ad diſcrimen צֵרֵי (ֵ) *tſeré* quod etiam ab iis vocatur *qaméts qatón*, hoc eſt, *qaméts parvum*.

צֵרֵי (ֵ) tſeré, quibuſdam tſerí; *e* clarum & apertum ut η Græcorum: vel ut *e* in vocibus Gallicis *bête*, *fête*, *tête*, &c. Veteres illud etiam appellarunt *qaméts qatón*; vel ſimpliciter *qaméts*.

חִירִק גָּדוֹל (ִי) hhiriq gadhól, ſeu hhiriq magnum, *i* longum. Differt ab *hhiríq qatón* ſeu parvo, de quo infra, quod *hhiríq gadhól* præter punctum ſub litera quam afficit exaratum, habeat inſuper ad latus ſiniſtrum ejuſdem literæ י depictum. At vero *hhiríq qatón* conſtat puncto ſimplici infra literam cujus eſt vocalis, deſcripto.

חֹלֶם (וֹ) hhólem *o* craſſum, quale eſt ω Græcorum. Sæpe etiam deficit ו, ut diximus ſupra, & conſtat puncto ſimplici ad latus ſiniſtrum & ſuperius literæ quam afficit, ſic notato: (ֹ), tuncque vocatur *hhólem* deficiens; & æque eſt magna motio atque *hhólem* plenum, ſeu *hhólem* cum ו; in quo hallucinati ſunt quidam Grammatici qui *hhólem* deficiens parvis motionibus annumerarunt. At

quandonam plenum, quandonam deficiens scribendum sit; hac de re certas regulas tradere difficile est. Generatim tamen observatur Hhólem deficiens usurpari 1. in penultimâ vocum desinentium in (ֶ) aut in (ַ) cum litera sonante in fine, & accentu in penultimâ, ut: קֹדֶשׁ qódesch *sanctitas*, גֹּבַהּ góvah *altitudo.* 2. Sæpè in fine pluralium fœmininorum constructorum, ut: צִדְקוֹת אָדָם tsidhqóth adhám *justitiæ hominis.* 3. Sæpius in ultimâ syllabâ infinitivi, imperativi, & futuri primæ conjugationis, ut: שְׁמֹר *schemór custodire*, vel *custodi.* יִשְׁמֹר iischmór *custodiet.* 4. Cùm gutturalibus aut ר contiguum est, idque sæpius, ut: אֱלֹהִים elohím *Deus* גָּאֹה ghaó *magnificando*, דֹּרֹתָיו dórotháv *generationes ejus.* 5. Interdùm cum in syllabâ immediatè sequenti est י, aut alterum ו, aut ו mobile, ut: אֲדֹנָי adhonai *Dominus*, כְּבֹדוֹ kevodhó *gloria ejus*, לֹוֶה lové *mutuans.* 6. quandoque cùm sequitur daghesch forte, ut: סֹבִּי Sóbbi *circumda.*

שׁוּרֶק (וּ) schouréq, ου Græcorum, vel *u* Germanicum, seu Italicum, h. e. ut Germani & Itali pronuntiant *u*; non *u* Gallicum, sive ut nos Galli hanc vocalem pronuntiamus. Quare in vocibus Hebræis Latino charactere scriptis, ו per *ou* expressimus.

Motiones parvæ, seu *breves.*

פַּתַח (ַ) páthahh, *a* clarum & apertum, quale est *a* Latinum. Hebræis vulgo dicitur *páthahh gadhól*, i. *páthahh magnum*, ad differentiam ־ַ (ֶ) *seghól* quod etiam *qaméts qatón*, h. e. *qaméts parvum*, appellant.

סְגוֹל (ֶ) seghól, *e* apertum, sed minus quam (ֵ) *tseré*; profertur enim ut prius *e* in vocibus Gallicis *pére*, *mére*, &c. Rabbinis plerumque vocatur *páthahh qatón*, id est, *páthahh parvum.*

חִירִיק קָטֹן (ִ) hiriq qatón, hoc est, *hhiriq parvum*, seu *i* parvum, vel *i* breve. Est punctum infra literam quam afficit, notatum; in quo differt ab *hholem* deficiente quod etiam punctum est, sed ad latus sinistrum & superius literæ cujus est vocalis, exaratum. In quo discriminetur ab *hhiriq gadhól*, vide ibi.

קָמֵץ חָטוּף (ָ) qaméts hhatoúph, h. e. *qaméts abbreviatum*, *correptum* (id enim sonat vox חָטוּף hhatoúph) *o* breve, seu ο Græcorum. Grammaticis Hebræis dicitur etiam *qaméts hhatéph*, *qibbúts*, & quandoque *schouréq*; quia tres illæ motiones facile invicem permutantur. Qua ratione distinguatur à *qaméts magno*, vide infra. cap. 4. art. 5.

קִבּוּץ (ֻ) qibbúts, υ Græcorum, vel *u* Gallicum, seu *u* more nostro Gallico pronuntiatum.

Motiones minimæ, seu *Puncta rapta.*

שְׁוָא (ְ) schevá, *e* brevissimum ac mutum, quale est *e* in fine vocum Gallicarum *homme*, *femme*, &c. Hæc motio cum tribus aliis, nempe (ַ) *páthahh*, (ֶ) *seghól*, & (ָ) *qaméts hhatoúph* composita, ex parvis facit minimas, & ex brevibus brevissimas; seu puncta rapta. Quare vocantur etiam *schevá páthahh*, *schevá seghól*, *schevá qaméts hhatoúph.*

חֲטַף פַּתַח (ֲ) hhatéph páthahh, seu שְׁוָא פַּתַח schevá páthahh, *a* brevissimum.

חֲטַף סְגוֹל (ֱ) hhatéph seghól, seu שְׁוָא סְגוֹל schevá seghól, *e* brevissimum.

חֲטַף קָמֵץ חָטוּף (ֳ) hhatéph qaméts hhatoúph, seu שְׁוָא קָמֵץ חָטוּף schevá qaméts hhatoúph, *o* brevissimum.

NOTÆ.

CODICES Hebræos absque certis ac definitis vocalibus olim exaratos fuisse opinantur doctiores cum Judæi, tum Christiani. Enimvero literæ אהוי, vel, ut aliis placet, אוי quæ vocales erant, non eumdem ubique sonum obtinebant. א siquidem sæpe per *e*, sæpius per *a*; interdum etiam per *i* & *o* pronuntiabatur. ה sæpius per *e*; sæpe etiam per *a* exprimebatur, teste S. Hieron. quæst. in Gen. tom. 2. nov. edit. col. 522. ו initio di-

ctionis

ctionis per *u* semper; in medio autem & in fine, modo per *u*, modo per *o* efferebatur. י denique *i* & *e* sonabat.

Ex his colligere est difficilem admodum, & ambiguam olim fuisse Hebraïcè legendi rationem; idque tribus de causis. 1°. quia eadem litera pro diversis vocalibus usurpabatur; nec cuique obvium erat divinare hujusne, an illius obtineret locum. 2°. quia eædem literæ interdum suo, id est, consonantium, interdum alieno, nempe vocalium munere fungebantur; nec facile dijudicari poterat quando alio aut altero fungerentur officio. Sic in עור, v. g. secunda litera ו modo erat consonans, ut: עִוֵּר ivvér *cæcus*; modo vocalis, ut: עוֹר ór *pellis*, *cutis*; עוּר oúr *evigilare*, *expergisci*. 3°. Denique quia sæpe nulla harumce literarum in vocibus Hebraïcis exprimebatur, teste S. Hieron. epist. ad *Evangelium*, al. *Evangelum*, tom. 2. novæ editionis, col. 574. *Nec refert*, inquit, *utrum* (שלם) SALEM, *aut* SALIM *nominetur, cùm vocalibus in medio literis perraro utantur Hebræi; & pro voluntate lectorum, aut varietate regionum, eadem verba diversis sonis atque accentibus proferantur.* Et sane Linguæ Hebraicæ, sicuti & aliis, suas olim fuisse dialectos, nemo sanus, opinor, negaverit. Præterea in nominibus propriis, quale est *Salem*, aliæ atque aliæ vocales, salvâ textûs Biblici authoritate, pro voluntate lectorum, aut varietate regionum poterant inter legendum suppleri: at non item in aliis vocibus, in quibus secundùm diversas vocales cum literis consonantibus compositas, diversus, ut plurimum, exoritur sensus. Quapropter Judæi Tiberienses veriti ne germana vocum Biblicarum pronuntiatio, proindeque genuinus earum sensus interiret, si privatorum indoctorumque hominum arbitrio vocales subintelligendæ permitterentur; puncta, seu figuras pro singulis vocalibus exprimendis adinvenerunt sexto ineunte sæculo, ut censet *Elias Levita* Judæorum ætatis suæ peritissimus, qui præfat. lib. 3. *Massoreth Hammassoreth* id contigisse scribit anno post dirutum Templum secundum 436. hoc est, Æræ Christianæ 506. Porrò Judæi illi in lectione SS. codicum definiendâ, haud præconceptas suas opiniones, neque aniles fabulas sequuti sunt, ut gratis asserunt nonnulli; sed traditionem παρὰ τοῖς ἀξιόπιστον apud eruditos omnes; imo ipsos etiam *Qaraïtas* eorum hostes infensissimos, & aliarum fere omnium traditionum osores, receptam. Quare punctorum illorum authores *Massorethæ* dicti sunt, i. e. traditionis sequaces, seu interpretes; à verbo מָסַר masar *tradidit*.

Verum de hac punctorum vocalium ætate & origine inter omnes eruditos non convenit. Judæi quidam cum nonnullis Protestantibus, ea Moysi ipsi accepta referunt; quæ tamen in posterum brevitatis gratiâ in libris describendis fuerunt omissa. Alii Esdram virosque Synagogæ Magnæ qui Sacros Codices recensuere, punctorum authores, aut saltem instauratores faciunt. Sicque sentit Judæorum neotericorum maxima pars, quorum plerique volunt puncta illa ore tenus à Mose tradita Josuæ & illius temporis Senioribus, deinde traditione ad Esdram pervenisse. Ceteri verò hæc ab Esdrâ excogitata, ac Sacro Textui inscripta contendunt. Alii denique ut Elias Levita qui XVI. seculo ineunte florebat, Massorethas qui post Talmud absolutum, ac D. Hieronymi ætatem vixere, puncta vocalia reperisse, ac Bibliis apposuisse, autumant. In hanc sententiam concedunt Christianorum Judæorumque peritissimi, quorum præcipua argumenta paucis hîc referemus.

I. Samaritani nulla puncta inscribunt suo Pentateucho quem procul dubio receperunt à sacerdote quem Rex Assyriæ misit ut illos Legem & cultum Dei edoceret. Vide 4. Reg. cap. 17. Quod argumento est Codicem illum quem secum advexerat iste Sacerdos, aut à Judæis Tribûs Juda mutuatus fuerat, punctis quoque fuisse destitutum. Neque etiam volumina sacra quibus Judæi hodierni in Synagogis utuntur, cum punctis vocalibus describuntur.

II. In toto Talmude, tam Mischnâ quam Gemarâ, nulla fit punctorum mentio, cùm tamen sexcentis in locis de iis commemorandi sese dederit occasio; ut v. g. quando controversia erat de vocabuli alicujus lectione,

quod variis punctis vocalibus instructum, varios sensus efficere poterat; tunc solas consonantes repetere contenti, vulgarem lectionem sequendam non esse innuunt. Sic in illo Isai. 54. v. 13. ubi in Bibliis punctatis legimus בָּנַיִךְ banáiich *filii tui*, notant Talmudistæ in disputatione ad finem lib. *Berachoth*, non legendum esse בניך בניך sed בניך, quo indicare volunt non legendum בָּנַיִךְ *filii tui*, cum (ָ) sub ב, sed בֹּנַיִךְ bonáiich *ædificatores tui*, cum hholem deficiente motione τῦ ב.

Si puncta tunc temporis in usu fuissent, Rabbinis istis dictu proclive fuisset: *ne legas cum qaméts, sed cum hhólem.* Talmudistarum autem, cùm vocis ambiguæ solas consonantes repetunt, mens intelligitur *attentâ Textûs Sacri & Talmudici consideratione; nam cùm linguam Hebraïcam primarii illi Rabbini probè callerent, quot modis dictio illa sic scripta juxtà usum linguæ pronuntiari posset, perpendebant; deinde perpensis Talmudis, seu Midraschim circumstantiis, colligebant de quâ lectione inter eos esset disceptatio*, scribit Morinus lib. 2. exercit. Biblic. exercit. 12. cap. 3. Porrò cùm Talmudistæ voces aliquot aliter legendas esse pronuntiant ac Massorethæ illas punctarunt, non inde sequitur alios aliis esse contrarios, quasi vocum illarum incerta esset lectio: sed Talmudistæ sic loquuti sunt, quòd literali ac genuinæ vocis explicationi aliam adjungere voluerint, non ad verum vocis sensum tradendum, sed ad alium allegoricum inde eliciendum per modum disputandi opinabilem. Quæ communis est Rabbinorum consuetudo.

III. Antiqui Interpretes Græci, & versionum Chaldaïcæ & Syriacæ authores, sæpè diversè interpretantur voces Hebraïcas quæ licet iisdem constent literis consonantibus, pro diversis tamen punctis vocalibus quæ ipsis affingi possunt, diversa significant. Unum aut alterum ex sexcentis exemplis hîc retulisse sufficiat. Gen. 47. v. 31. dictionem מטה Lxx. Author epist. ad Hebræos, cap. 11. v. 21. & Syrus Interpres reddunt *virgam.* Aq. Sym. Paraph. Chald. & S. Hieron. interpretantur *lectum.* Unde ista interpretationum varietas, nisi ex eo quod vox מטה pro diversis punctis & *virgam* & *lectum* significet? Si enim cum punctis hodiernis legatur מִטָּה mittâ, erit *lectus, cubile*; si מַטֶּה matté, erit *virga.* Isai. 9. v. 6. המשרה à Lxx. Syro, Arabe, & S. Hieron. redditur *principatus*, quia legebant מִשְׂרָה misrá. Aquila verò transtulit *μέτρον mensuram*, quia legebat מְשׂוּרָה mesurá. Habacuc, 3. v. 5. *Ante faciem ejus ibit.* דבר Aq. *pestis*, legebat ut Codd. hodierni דֶּבֶר déver. Sic etiam legebant Sym. v^a. edit. & S. Hieron. qui *mortem* interpretantur. Lxx. & Theodotio, *λόγος sermo*, legebant דָּבָר davár. Vide S. Hieron. comm. in h. l. tom. 3. nov. edit. col. 756. Si tunc temporis adscripta fuissent puncta vocalia, sane non ita variassent Interpretes.

IV. Punctorum vocalium nomina quæ plerumque Chaldaïca sunt, aut Syriaca, illorum novitatem arguunt; haud secus ac multiplex eorum figura pro longis, brevibus ac brevissimis designandis excogitata. Si Hebraïcam exceperis, nulla est lingua in quâ figuræ distinctæ longarum & brevium inveniantur. In Græca quidem sunt η & ω pro ε & ο longis exprimendis; at Græci veteres figuras illas ignorarunt, ut liquet ex Platone in Cratylo. Prætereà Massorethæ veteres, duas tantum motiones nominant, nempe *qaméts* sub quo *tseré* comprehendunt; & *páthahh*, quo etiam nomine *seghól* nuncupant. Aben-Esra qui medio 12°. seculo florebat, septem duntaxat motiones memorat, nimirum: *qaméts, tseré, hhólem, schouréq, páthahh, hhiríq & seghól*, quarum Massorethas Tiberienses authores agnoscit. Posteriores itaque Rabbini ceteras addiderunt.

V. Linguæ Orientales quæ Hebraïcæ affines sunt, nullas olim vocales præter veteres Hebræas, nempe אהוי receperunt. Chaldaïcæ puncta in posterum adjecta fuisse probat literarum illarum, punctis inscriptis, redundantia in Bibliis Venetis & Regiis; quas literas in editione suâ Basileensi, maximâ ex parte sustulit clarissimus Buxtorfius. Eadem de causa antiquæ illæ vocales in Hebræo punctis Massorethicis instructo interdum ut superfluæ notantur. Quin plures in eo, ante punctorum hodiernorum inscriptionem, exstiterint, non dubito. Syri quinque tantùm vocales habent, quarum figuras ferè à Græcis

mutuati sunt. Tres sunt duntaxat Arabibus, nempè, *Phatha* quod valet *a* & *e*; *Damma* nunc *u* purum & clarum, nunc *o* obscurum; & *Kesre* *i* simplex. Easdem nec plures habent Persæ & Turcæ, quarum ope cum paucis regulis, & ex consuetudine, omnes vocalium sonos distinguunt, & verum loquendi modum assequuntur.

VI. Non desunt inter Judæos doctissimi qui sententiam istam propugnarunt. Hos inter primas tenent Elias Levita jam laudatus, & Aben-Esra qui in libro Elegantiarum sic scribit: וְכֵן הַמִּנְהָג חַכְמֵי טִבֶרְיָא וְהֵם הָעִקָּר כִּי מֵהֶם הָיוּ אַנְשֵׁי הַמָּסוֹרֶת וּמֵהֶם קִבַּלְנוּ כָּל־הַנִּקּוּד *talis est consuetudo sapientum Tiberiadis; ipsi autem norma sunt* (lectionis;) *ex iis enim sunt Massorethæ à quibus totam punctationem accepimus.* h. e. totam punctationem quæ Rabbini hujus tempore exstabat.

Hæc sunt præcipua argumenta pro novitate punctorum vocalium demonstranda. Plura alia vide apud Lud. Capellum in suo *Arcano punctationis revelato.* Vossium lib. 1. de Arte Gram. c. 31. Waltonum Prol. 3. num. 40. &c.

Quamvis autem per solas literas consonantes textus Hebraïcus olim legeretur, incerta tamen & anceps non erat ejus lectio; quas enim Massorethæ vocales postea adscripserunt, eas inter legendum supplebant veteres. Frustra sunt qui contrarium ex interpretum circà voces quasdam dissensione probare nituntur; Judæis enim potius quam aliis hac in re credendum docet ipsa ratio. Genuinam porrò Linguæ Hebraïcæ pronuntiationem, saltem quantum ad ejus *substantiam* pertinet, ad Massorethas usque certa & inconcussa traditione pervenisse probabimus in confutatione novæ Grammaticæ cui author titulum fecit: *Grammatica Hebraïca à punctis, aliisque inventis Massorethicis libera.*

CAPUT III.

Accentuum Hebræorum Synopsis.

QUANDOQUIDEM in regulis de lectione Hebraïcâ mox tradendis, diversorum apud Hebræos accentuum mentionem faciemus, non abs re fuerit quædam de iis hìc præmittere; ceteris quæ accuratiorem eorum notitiam spectant, ad librum tertium ablegatis.

Accentus Hebraïcus duplicis est generis: *Tonicus*, sive Grammaticus; & *Euphonicus* seu Rhetoricus. Accentus tonicus is est qui vulgò syllabam in quâ reperitur, attollit. Accentus vero euphonicus tonico in eadem voce præmissus pronuntiationem suaviorem efficit. Sic in voce תּוֹלְדוֹת tóledhóth *generationes*, prior accentus sub ת euphonicus est; posterior verò sub ד, tonicus.

Ex accentibus tonicis alii sunt *Reges*, alii *Ministri*. Accentus reges spiritum vel leviuscule suspendunt, vel plenius sistunt, sermonemque aliquo membro incîdunt; ut *punctum*, *colon*, *semicolon* & *comma*; quamvis nec omnes, nec semper id muneris fungantur. Vulgò tamen *Silouq* puncto æquivalet; *Athnâhh* duobus punctis; *Zaqéph qatón* & *Revía*, quandoque etiam ceteri, virgulæ aut puncto cum virgula. Unde qua-

tuor primi illi accentus *pausantes* vocantur, quod pausam in oratione efficiant.

Ministri Reges antecedendo, spiritum & sermonem ad ipsos usque promovent, ac continuant. Accentus reges decem & septem numerant, quorum duodecim suprà, quinque verò infrà dictiones scribuntur. Ministri octo recensentur; superiores, sive suprà scripti duo; sex verò inferiores, seu infrà dictionem exarati. Qui plures accentus tam reges quam ministros numerant, varia nomina pro variis muniis imposita, loco accentuum habent. Ut autem eorum omnium situs meliùs dignoscatur, illos circà literam א hîc describemus.

ACCENTUS REGES.

	Figura;	*Nomen.*	
1.	אֽ׃	סִילוּק *vel* סוֹף פָּסוּק	Siloúq, *vel* Sóph pasoúq, i. e. *finis versûs.*
2.	א֑	אַתְנָח	Athnáhh.
3.	א֔	זָקֵף קָטוֹן	Zaqéph qatón, i. e. *parvum.*
4.	א֗	רְבִיעַ	Revía.
5.	א֒	סְגוֹלְתָּא	Segholtá.
6.	א֕	זָקֵף גָּדוֹל	Zaqéph gadhól, i. e. *magnum.*
7.	א֛	תְּבִיר	Tevír.
8.	א֖	תִּפְחָא	Tiphhhá, *al.* Tarhhá.
9.	א֙	פַּשְׁטָא	Paschtá.
10.	א֘	זַרְקָא	Zarqá.
11.	א֜	גֶּרֶשׁ	Géresch.
12.	א֞	גֵּרְשַׁיִם	Geraschaiim.
13.	א֡	פָּזֵר	Pázer.
14.	אࠠ	תְּלִישָׁא גְדוֹלָה	Telischá Ghedholá.
15.	א֓	שַׁלְשֶׁלֶת	Schalschéleth.
16.	א֟	קַרְנֵי פָרָה	Qarné Phará.
17.	א֚	יְתִיב	Iethív.
	א׀	פְּסִיק	Pesíq Accentibus Regiis subjungimus, quia instar eorum, literis בְּגַד כְּפַת initio dictionis daghesch lene imprimit.

ACCENTUS MINISTRI.

Figura.		*Nomen.*
1. א	מוּנַח	Mounáhh.
2. א	מַהְפָּךְ	Mahhpách.
3. א	מֵרְכָא	Mérechá.
4. א	מֵרְכָא כְפוּלָה	Mérechá khephoulá, i. e. *duplex.*
5. א	דַּרְגָּא	Dargá.
6. א	תְּלִישָׁא קְטַנָּה	Telischá qetanná, i. e. *parvum.*
7. א	קַדְמָא	Qadmá.
8. א	יֶרַח־בֶּן־יוֹמוֹ	Iérahh-ben-iomó.

Unicus eſt Accentus Euphonicus, nempe א, מֶתֶג Méthegh, id eſt, *frænum*; ut enim frænum dirigit inceſſum equi: ſic accentus ille vocis lectionem moderatur. Ejus figura eſt linea recta, ac infrà dictionem ſcripta. Differt à *Siloúq* quando in eadem voce cum illo concurrit, quòd *Siloúq* ſit dictionis ultimus, *Méthegh* verò eum antecedat.

Grammatici quidam accentui euphonico *Méthegh*, adjungunt מַקָּף Maqqáph, i. *vinculum*. Linea eſt ſimilis פַּתַח (-) Páthahh, ſed paulò craſſior, quæ duas vel tres dictiones ſimul conjungit. Verùm hallucinantur; non ſolùm enim *Maqqáph* accentus euphonicus non eſt, ſed naturæ accentuum è diametro opponitur. In cauſâ enim eſt cur è duabus vocibus quas conjungit, prior accentu tonico, ſæpe etiam & euphonico deſtituatur, ut: זַרְעוֹ־בוֹ zaro-vó, *ſemen ejus in eo.*

Præter Méthegh, omnes accentus tam reges quam miniſtri, tonici ſunt; & à ſe invicem diſcrepant figurâ vel ſitu. Cùm figura diverſa eſt, diſcrimen facile agnoſcitur. At cùm figura eſt eadem, vario ſitu ſic diſcriminantur.

א *Iethív* & א *Mahhpách* diſtinguuntur, quòd *Iethív* primam dictionis motionem antecedat, ſic: אֵלֶּה élle, *illi*. *Mahhpách* verò nequaquam, ut: הָיוּ haïou, *fuerunt*.

א *Paſchtá* differt à א *Qadmá*; quòd *Paſchtá* ſuprà ultimam dictionis literam ſcribatur, ſæpeque geminetur: *Qadmá* verò non item, ut: וַיִּקְרָא אֱלֹהִים לָאוֹר vaiiiqrá elohím laór, *& vocavit Deus lucem.* In לָאוֹר eſt *Paſchtá*, in וַיִּקְרָא *Qadmá*.

א *Telischá ghedholá* & א *Telischá qetanná* א *Tiphhhá* & א *Mérechá* א *Géresch* & א *Paschtá* & א *Qadmá* א *Athnáhh* & א *Iérahh-ben-iomó*	contrario situ differunt.

Vox quælibet Hebraïca suum habet accentum tonicum in ultimâ vel in penultimâ, nisi jungatur alteri per *Maqqáph*, de quo suprà; tunc enim solo accentu euphonico quandoque insignitur, tonico verò nunquam. Quandonam autem accentus tonicus reponendus sit in ultimâ vel in penultimâ, & accentus euphonicus adhibendus; dicemus in tractatu prolixiori de Accentibus, lib. 3. cap. 1.

In hoc opere Grammatico accentum tonicum rectâ virgulâ exprimemus in vocibus singularibus quæ in exempla proferentur. Si alia virgula recta in eadem dictione præcesserit, erit accentus euphonicus *Méthegh*, posterior vero accentus tonicus: v. g. in הָרָקִיעַ háraqía *expansum*, *firmamentum*, prior virgula post (·) est *Méthegh*, posterior vero sub ק post hhiríq, est accentus tonicus.

CAPUT IV.

De Scripturam Hebraïcam legendi ratione.

ID discriminis interest Linguam Hebraïcam inter & Latinam, v. g. quod qui consonas & vocales Latinas, earumque potestatem noverit, is scripturam Latinam facile legat. At in Linguâ Hebraïcâ res aliter se habet; quædam enim literæ modo leguntur, modo silent. Aliæ interdum duplicantur, interdum simplices sonant. Eædem hîc cum aspiratione, illîc citra aspirationem proferuntur. Sic ex punctis vocalibus, quædam figurâ similia sunt, licet sono dissimilia: Schevá modò legitur, modò inter legendum negligitur, &c. Quare præter consonantium & vocalium cognitionem, ut quis Hebraïcè legere possit, necesse est ut sciat 1°. Punctorum vocalium cum literis consonantibus compositionem, sive situm. 2°. Prolationem quatuor literarum אהוי. 3°. Naturam puncti *Daghésch*. 4°. Lectionem τῦ *Schevá*. 5°. Distinctionem *Qaméts* magni & *Qaméts hhatoúph*. Has quinque leges, seu conditiones in quinque sequentibus articulis expendemus.

ARTICULUS I.

De Punctorum vocalium situ, & eorum prolationis ordine.

PUNCTA vocalia Hebræorum literis consonantibus subjiciuntur, ac post ipsas proferri debent; ita ut syllaba à consonante, non vero à vocali incipiat, ut בָּ *ba*, non *ab*.

Duæ tamen motiones וּ *Schouréq* & וֹ *Hhólem* cum plenum tum deficiens, non subjiciuntur; sed ad latus sinistrum literæ, cujus sunt vocales, describuntur hoc modo: לוּ lóu *utinam*, לוֹ ló *illi*, אֱלֹהִים elohím *Deus*. Hhiriq gadhól, quantum ad (ׄ) otiosum, non subscribitur etiam, sed ad latus sinistrum suæ consonantis reponitur, ut: לִי lí *mihi*.

Quod ad punctorum vocalium post consonantes prolationem attinet, excipitur (-) páthahh, quod interdum reperitur sub literis ח, ע, & הּ cum puncto dicto *Mappiq*, quando sunt ultima dictionis litera; istud enim *páthahh* raptim, & quasi furtim ante ipsas pronuntiari debet, unde dicitur *páthahh furtivum*, ut: מָשִׁיחַ maschíahh, non maschíhha, *Messias*: רָקִיעַ raqíaע non raqíעa, *expansum, firmamentum*: אֱלוֹהַּ elóah non elóha, *Deus*.

Idem páthahh furtivum est, & pronuntiatur ante ח & ע, quando sunt penultima litera dictionis, cujus ultima habet in medio sui punctulum, quod vocant *daghésch*, & insuper afficitur ( ) *schevá*, ut: מָשַׁחְתָּ maschàahht, non maschâhhat, *unxisti*: יִחַדְּ iiahhd, non iíhhad, *lætabitur*: שָׁמַעַתְּ schamáaעt, non schamáעat,, *audivisti*.

Denique וּ *schouréq* initio dictionis syllabam incipit, aut potius constituit, ut: וּשְׁמוֹ ouschemó, *& nomen ejus*.

NOTÆ.

PUNCTORUM vocalium subscriptio eorum novitatem probat; si enim literarum essent coævæ, ipsis insererentur, sicuti antiquæ vocales אהוי, quarum idcirco ו, ex quo componitur *hhólem* & *schouréq*, & (׳) ex quo partim constat *hhiríq gadhól*, non subscribuntur, sed inter alias literas suum habent locum. Massorethæ igitur Sacrum Textum interpolare non ausi, suos apices infra literas consonantes pinxerunt.

Ut facilius intelligatur quam ob causam *páthahh furtivum* subjiciatur literis ח, ע & הּ cum puncto in medio dicto *mappíq*, quod soli הּ, non duabus aliis literis competit, & ante ipsas proferatur, sciendum est sub qualibet litera sonante in fine dictionis, (sonant autem omnes præter אחה) subintelligi *schevá* quiescens, sive mutum, quod efficit ut ultima illa litera cum vocali & consonante præcedente in unam syllabam coalescat. Sic v. g. in דָּבָר davár *verbum*, schevá subintelligitur sub ר hoc modo: דָּבָרְ; quod schevá in causâ est cur ר pronuntietur vi (-) præcedentis, & cum eo & ב supra scripto, unam syllabam

efficiat, sic: דָּבָר da-vár. Idque linguarum omnium commune est. At in Hebraica, schevá istud mutum seu quiescens & sub aliis literis vulgo subintellectum, exprimitur 1°. in gremio ך finalis, ut: בָּרַךְ barach *benedixit.* 2°. sub ultima dictionis litera, quando præcedit aliud schevá, aut páthahh furtivum sub litera penultima, ut: שָׁאַלְתְּ schaált *periisti*, יִחַדְּ iíahhd *lætabitur.* Excipitur ן, cui non subjicitur schevá post páthahh, quod furtivum esse volunt in voce שְׁמַעַן schemáavn *audite*, pro שְׁמַעְנָה schemávna. 3°. sub prædictis literis ח, ע, & ה, modo non præcedat (ּ) & (ֹ) sub penultima dictionis litera; sed istud schevá sub his literis mutatur in páthahh furtivum, ut facilius proferantur. Pathahh enim os dilatat, & foramen his gutturalibus, ut par est, pronuntiandis idoneum emittit, ut: שַׁבֵּחַ schabbéahh *laudans*, שׁוֹמֵעַ schoméav *audiens*, גָּבֹהַ gavóah *altus.* At cum immediate præcedit (ּ) vel (ֹ), literæ illæ non assumunt istud páthahh furtivum, quia duæ illæ motiones cum os diducant, sonum sufficientem edunt ut & litera, cui subjiciuntur, & sequens gutturalis commode proferantur, ut: נִמְשָׁח nimschâhh *unctus*: שָׁמַע schamáv *audivit*: גֹּבַהּ góvah *altitudo.*

Sic facilioris pronuntiationis gratia, quando ח & ע (non ה) sunt penultima dictionis litera, & ex analogia requirunt sub se schevá mutum; pro hujusmodi schevá muto, sumunt páthahh furtivum, etiam si præcesserit (ּ) aut (ֹ); quia motiones illæ non sufficiunt ut litera, cui subjiciuntur, gutturalis sequens, & ultima dictionis litera commode proferantur, ut: לָקַחַתְּ laqáahht pro לָקַחְתְּ laqahht *accepisti*: יָדַעַתְּ iadhaavt pro יָדַעְתְּ iadhávt *nosti.* ה excluditur ex hac regula, quia nunquam reperitur cum isto *mappiq*, nisi in fine dictionis.

Liquet ex dictis páthahh furtivum esse loco schevá muti seu quiescentis, nec proinde syllabam constituere; ita ut אֱלוֹהַּ elóah sit vox dissyllaba, non trisyllaba. Sic לָקַחַתְּ laqáahht, יָדַעַתְּ iadháavt, duabus tantum constant syllabis.

ARTICULUS II.

De Literis אֶהֱוִי éhevi *dictis.*

QUATUOR illæ literæ *quiescentes* seu *mutæ* vulgo appellantur, quod vocali expressa aut subintellecta destitutæ quiescant, seu non proferantur. Vocalis autem non subintelligitur nisi interdum *schevá*, idque in fine dictionis, & sub ו & (י) tantum. Subintelligitur schevá

1°. Sub ו quando non est comes ּוֹ hhólem vel schouréq, tuncque pronunciatur ut *v* consonans; sic: קָו qáv non qáu, *linea*: אֲדֹנָיו adhonáv non adhonáu, *Dominus ejus.* שָׁלֵו schalév non schaléu, *tranquillus.* פִּיו píy non píu, *os ejus.* At quando ו comes est ּוֹ hhólem vel schouréq, tunc non subintelligitur schevá, ac proinde quiescit, ut: דְּבָרוֹ devaró non devaróv, *verbum ejus.* כָּלוּ calou non caloúv *consumti sunt.*

2°. Schevá subintelligitur sub (י) in fine dictionis, cum immediate præcedit vel (ָ) vel (ַ) vel (ֹ) vel (ּ), ut: אֲדֹנָי adhonái *Dominus.* דַּי dái *sufficiens*; tuncque (ָ) & (ַ) cum (י) pronuntiantur ut Græcorum diphthongus *αι* in voce *μοῦσαι musæ*: sive ut *ay* in vocabulo Gallico *fayence*; non vero ut Gallice *j'ay* (habeo); neque cum diphthongi diæresi

diæresi, *adhonâï*, *dâï*, ut voces illæ à linguæ S. imperitis pronuntiantur.

גּוֹי gói *gens*, ut Græcorum diphthongus *οι* in λόγοι *sermones*; sive ut *oy* in voce Gallica *loyer* (merces); non *goy*, ut Gallice *moy* (ego): neque cum diæresi & dissyllabωs *goï*.

גָּלוּי galóui *revelatus*, ut *ouy* in voce Gallica *lóuyez* (laudetis); non *galóuï* trisyllabωs; neque *galóuy*, ut Gallice *ouy* (ita.)

Præcedente qualibet alia motione, (י) in fine quiescit, ut: דְּבָרִי devarî, non devarîi, *verbum meum*. דִּבְרֵי divré, non divréi, *verba*. Silet pariter in media dictione cum puncto vocali destituitur, ut: דְּבָרָיו devaráv, non devaráiv, *verbà ejus*. הֵיכָל hechál, non heichál, *palatium*.

Quod pertinet ad א & ה, sive in medio, sive in fine dictionis repe-riantur, silent cum motione destituuntur, ut: רֵאשִׁית reschíth *principium*, בָּרָא bará *creavit*, חֲזָהאֵל *Hhazaél*, nomen proprium, צְדָקָה tsedhaqá *justitia*.

At quando ה notatur cum puncto *mappíq*, הּ, pronuntiatur, ut: יָהּ iáh *Deus*: בִּגְדָהּ bighdháh *vestis ejus*, &c.

NOTÆ.

IDEO quatuor illæ literæ אהוי sæpius hodie mutæ sunt, quod olim, ut jam monuimus, vocalium munere fungerentur. Postquam vero Massorethæ puncta vocalia hodierna sacro textui inscripserunt, antiquæ illæ vocales pronuntiari desiere. Neque tamen propterea ubique supervacaneæ sunt; pertinent enim ad substantiam & formam essentialem vocis, quæ sine illis non esset integra. In aliis autem locis, ubi erant duntaxat vocales, à Massorethis sublatæ sunt. Id liquet 1°. ex pluribus S. Scripturæ vocibus, in quibus literæ illæ, quæ priorum Massorethatum diligentiam effugerunt, à posterioribus ut otiosæ & redundantes, adscriptis punctis vocalibus, vulgo notantur. Sic in קָאם qám *surrexit*, Ose. 10. v. 14. א superfluum est ex quo vocalis *a*, quam olim exprimebat, per (ָ) sub ק signata est. Eandem ob causam א nunc vacat in מַלְאָכִים melachím *reges*, 2. Reg. cap. 11. v. 1. חֶלְאמָה Hhelâma *in Hhelam*, ibid. cap. 10. v. 17. &c.

ה vacat in עֲשָׂהאֵל *Asáel* nomine proprio, 2. Reg. 2. v. 18. &c. חֲזָהאֵל *Hhazaél* nomine itidem proprio, 2. Paral. 22. v. 5. quod 3. Reg. 19. v. 17. scribitur absque ה in medio חֲזָאֵל.

ו supervacaneum est in קָסוֹמִי qósomi *hariolare*, 1. Reg. 28. v. 8. אֶצּוֹרְךָ etstsorchá *formarem te*, Jerem. 1. v. 5. (י) redundantis exempla hîc missa facio; sexcenta quippe in hoc opere passim observabuntur. 2°. ex antiquis mss. codicibus, qui sine punctis exarati sunt, & in quibus literæ illæ vocalium antiquarum notæ longe plures reperiuntur, quam in codicibus hodiernis; quas literas puncta posteriori manu inscribendo erasere Judæi in quorum manus inciderunt. Exstat in Bibliotheca PP. Oratorii Parisiensis in vico S. Honorati, ms. codex Josue, cujus meminit Rich. *Simon*, lib. 1. hist. critic. Vet. Test. cap. 22. & quem R. P. *Desmolets* doctissimus hujusce Bibliothecæ Præfectus, pro singulari sua humanitate cum editis conferendum mihi permisit. Is Codex anno Domini 1207. ex antiquiori pro Theodoro Levita filio Rabbi Meir exscriptus est cum punctis vocalibus, quæ mihi videntur ejusdem esse ætatis cum literis, quanvis aliter sentiat Rich. *Simon* mox laudatus. In eo autem cod. literæ ו & (י) abrasæ sunt, ubi in libris editis, & ad Massoram exactis desiderantur. Lituræ hujus exempla & notæ conspiciuntur cap. 1. vers. 11. in צֵידָה *viaticum*. cap. 2. v. 14. נַפְשֵׁנוּ *anima nostra*.

Ibid. v. 19. בְּרֹאשֵׁינוּ *in caput nostrum* ; ubi (י) erasi locus cernitur. (י) similiter sublatum est in בְרִאשֹׁנָה *ante*, cap. 8. v. 5. Alia exempla brevitatis ergo missa facio. Harum autem literarum detractio S. Scripturæ auctoritati non officit ; nam præterquam quod Rabbini, qui illas sustulere, linguam Hebraïcam apprime callebant ; ac proinde quæ erant puræ vocales, quæ vero ad formam & substantiam vocum pertinebant, optime dignoscere poterant : Textus Hebræus hodiernus, in his saltem quæ ad fidem & mores pertinent, cum antiquis Versionibus ab Ecclesia Catholica probatis, mirum in modum concordat.

Grammatici non pauci tres tantum literas אוי (excluso ה) vocales olim fuisse contendunt, eaque de causa *matres lectionis* appellatas : sed falluntur ; nam 1°. Josephus lib. 6. de bello Jud. cap. 14. edit. Græc. Lat. Genev. 1635. scribit nomen Dei tetragrammon יהוה cum quatuor vocalibus in lamina aurea, quæ tiaram summi Sacerdotis ornabat, descriptum fuisse. περὶ ἣν χρυσοῦς ἄλλος ἦν στέφανος ἐκτύπωμα φέρων τὰ ἱερὰ γράμματα· ταῦτα δ' ἐστὶ φωνήεντα τέσσαρα, *circa quam* (tiaram) *alia corona erat aurea, scriptas ferens sacras literas, quæ sunt quatuor elementa vocalia.*

2°. Antiqui Græci interpretes literam ה per vocalem exprimunt, ut : Jud. 3. vv. 20. 23. nomen proprium אהוד, Symmachus & alius interpres legunt Ἀώδ. Cant. 7. v. 6. ברהטים *in canalibus*, vetus interpres legit βερατίμ. Vide supra duo nomina propria, in quibus ה erat antiquitus vocalis α.

3°. S. Hieron. quæst. in Gen. tom. 2. nov. edit. col. 522. sic loquitur : *Nec mirandum quare cum apud Græcos & nos* A *litera videatur addita* (nomini *Abram*) *nos* HE *literam Hebræam dixerimus ; idioma enim linguæ illius est per* HE *quidem scribere, sed per* A *legere.*

Imo antiquis interpretibus Græcis ה & ע vocales fuisse videntur. Ac ה quidem initio dictionis sæpe exprimunt per ἱ aspiratum, ut Gen. 2. v. 14. חִדֶּקֶל ἱδδεκέλ. Jos. 15. v. 30. חרמה ἑρμά. Sæpius per ἀ, Psal. 9. v. 7. חרבות ἀρβώθ, &c. In medio, sæpe per ε vel α ; ut : Psal. 7. v. 15. יְחַבֶּל ἰεβάλ. Isai. 15. v. 5. לחית λωείθ. 4. Reg. 1. v. 2. אחזיה Ἀαζία, &c. In fine, modo per ε, modo per η, Deut. 16. v. 1. פסח φεσέ. Psal. 48. Heb. 49. v. 1. קרח κορέ. Gen. 3. v. 8. לרוח λαρυή. Psal. 8. v. 1. למנצח λαμανασσή. &c.

Quod spectat ad ע, initio dictionis legebatur modo per ἰ vel ἡ, modo per ἀ. Per ἰ, Gen. 2. v. 8. עדן ἰδέν. Jos. 7. v. 24. עמק ἰμέκ, &c. עשו ἡσαῦ, &c. Per ἀ, Gen. 3. v. 1. ערום ἀρώμ. Jos. 7. v. 24. עכור ἀχώρ, &c. In medio, modo per ε, modo per α ; & quidem frequentius, Malach. 2. v. 13. תעשה θεσέ. Ose. 11. v. 1. נער νέρ, &c. Psal. 8. v. 6. מעט μάτ. 4. Reg. 1. v. 2. בעל βάλ, &c. In fine, per ε fere semper, 1. Paral. 7. v. 26. יהושע ἰησοέ. 4. Reg. 18. v. 34. הנע ἀνέ, &c. Interdum etiam per α, Deut. 1. v. 38. יהושע ἰησοά. Jos. 15. v. 26. שמע σαμαά, &c. Vide Hexapla Orig. D. Bernardi *de Montfaucon*, tom. 2. pagg. 396. 397. Nisi dixeris, quod vero similius est, hasce literas à Græcis neglectas fuisse utpote ipsis barbaras, & in earum locum vocales substitutas.

Græcis interpretibus adstipulatur S. Hieronymus, qui in nominibus propriis ex lib. 2. Reg. deductis, ad nomen חירם dicit illud *apud Hebræos per diphthongum scribi.* Et comm. in Ose. cap. 2. v. 16. al. 18. *Hunc* (בעל) *Sidonii & Phœnices appellant* BAAL, *eadem enim inter* BETH *&* LAMED *literas consonantes*, AIN *vocalis litera ponitur, quæ juxta linguæ hujus proprietatem nunc* BEEL, *nunc* BAAL *legitur.* Vide eundem in nominibus Hebraïcis ad voces *Gomorrha, Gaza & Segor*, ubi *Ain* vocalem esse scribit. Non videtur tamen sibi ipse constare S. Doctor in comm. epist. ad Titum, tom. 4. col. 436. nov. edit. ubi sic loquitur : *Septuaginta interpretes, per quos in Græcum sermonem Lex Divina translata est, specialiter* HETH *literam &* AIN.... *quia cum duplici aspiratione in Græcam linguam transferre non potuerunt, aliis literis additis expresserunt, ut dicerent* RAHEL, RACHEL, &c.

Plurimi Grammatici diphthongos constituunt ex וָ, וֵ, וִ, יַ, יֹ, וּי, הִי, sic : *au, eu, iu, ai, oi, oui* ; sed perperam, Nam 1°. diphthongus est sonus ex duarum vocalium sonis conflatus, adeo ut utraque vo-

calis ſub uno eodemque ſpiritu audiatur. ו autem & י quibus ut partibus conſtant fictæ illæ diphthongi non ſunt hodie vocales, ut fatentur artis periti; veras itaque diphthongos cum vocali præcedente non efficiunt. 2°. Præter Pàthahh furtivum de quo ſupra, nunquam duæ vocales apud Hebræos ſeſe immediate conſequuntur, quod in diphthongis fieri neceſſe eſt. 3°. Quidquid addatur poſt diphthongum, ea integra remanet, ut apud Græcos *τύπτει*, & *τύπτει-τον*; at in illis Grammaticorum diphthongis res aliter ſe habet, ut: עָנָו anáv *afflictus*, pl. עֲנָ־וִים ana-vím, non anau-ìm, *afflicti*. שָׁלֵו ſchalév *tranquillus*, plur. שַׁלְ־וִים ſchele-vim, non ſcheleu-im, *tranquilli*, &c. 4°. Judæi Germani, Luſitani & alii qui linguam Hebraïcam melius pronuntiant, hujuſmodi diphthongos non agnoſcunt; legunt enim עָנָו anáv, non anáu: קָו qàv, non qàu: אָבִיו aviv, non aviu, &c. Neque in voce יְרוּשָׁלַםִ ierouſchaláim *Jeruſalem*, páthahh & hhiriq qatón veram diphthongum conſtituunt, defective enim ſcribitur pro יְרוּשָׁלַיִם uti quater in Scriptura legitur. Judæi itaque, ſaltem hodierni, diphthongos non habent.

Nulla vox Hebraïca per magnam motionem abſque litera quieſcente poſt ipſam expreſſa vel ſubintellecta terminatur. Quare poſt dictiones finitas in ךָ, תָּ, ןָ, תָ, ut: לְךָ lechà *tibi*, בָּגַדְתָּ baghadhta *prævaricatus es*, תִּלְבַּשְׁןָ tilbáſchna *veſtientur*, צִוָּתָ tſivváthha *præcepit ei*, ſubintelligitur ה quod etiam ſæpe exprimitur, ut: לְכָה, בָּגַדְתָּה, תִּלְבַּשְׁנָה, צִוָּתָה contractè pro צִוָּתְהָ. In vocibus deſinentibus in (י.) & (ו), poſt motionem magnam ſunt י & ו quieſcentes, ut: דְּבָרִי devari *verbum meum*, דְּבָרוֹ devaró *verbum ejus*. Cum vero dictiones terminantur in ſchouréq, poſt magnam illam motionem eſt pars literæ quieſcentis, nempe pars curva capitis τῦ ו, ut: מָרוּ maroú *rebellarunt*, &c. nam וּ proprie ו non eſt, ſed punctum in eo deſcriptum.

ARTICULUS III.

De דָּגֵשׁ *Daghéſch.*

Daghesch punctum eſt quod omnium fere literarum medio quandoque inſcribitur. Duplex eſt, *forte* & *lene*.

Daghéſch forte literas in pronuntiatione geminat, ut: שִׁלַּח ſchilláhh *miſit*. Ejus recipiendi omnes ſunt capaces, exceptis gutturalibus & ר; illis quidem ob difficultatem eas in pronuntiatione geminandi: hoc vero propter ſoni aſperitatem. א tamen & ר in pauciſſimis Scripturæ locis daghéſch iſtud recipiunt. Vide Appendicem.

Daghéſch lene competit tantum ſex illis literis בגדכפת quæ memoriæ causâ בְּגַד כְּפַת *beghádh kephâth* appellantur. Eas non duplicat, ut daghéſch forte, ſed roborat tantum, aſpirationem ab eis tollendo, ita ut proferantur

	b.	g.	d.	c.	p.	t.
cum daghéſch,	בּ	גּ	דּ	כּ	פּ	תּ
	bh. *vel v conſ.*	gh.	dh.	ch. *vel* χ.	ph. *vel* φ.	th. *vel* θ.
ſine daghéſch,	ב	ג	ד	כ	פ	ת

Porro ſex illæ literæ daghéſch lene vulgo recipiunt 1°. initio dictio-

nis, ut: בָּכָה bachá *flevit*, גָּדוֹל gadhól *magnus*, דָּבָר dabhár vel davár *verbum*, כָּתַב cathábh vel catháv *scripsit*, פֶּגֶר pégher *cadaver*, תָּפַר taphár *consuit*. Vides in his exemplis sex illas literas cum daghésch sine aspiratione, sine daghésch cum aspiratione proferri. 2°. in medio & in fine dictionis, cum immediate præcedit schevá quiescens, de quo in art. seq. aut páthahh furtivum. In medio, ut: חַרְבִּי hharbí *gladius meus*, יִדְגּוּ iidhgóu *multiplicabuntur*, תַּרְדֵּמָה tardemá *sopor*, דַּרְכּוֹ darcó *via ejus*, נֶחְפְּשׂוּ nehhpesóu *pervestigata sunt*, אָמַרְתִּי amárti *dixi*. In fine, ut: קַמְתְּ qámt *surrexisti*; שָׁמַעַתְּ schamáat *audivisti*, cum páthahh furtivo sub ע loco schevá quiescentis.

Alias, hoc est, cum sex illæ literæ dictionem non incipiunt, aut non sunt in medio aut in fine dictionis, post schevá quiescens, aut páthahh furtivum, daghésch quod in illis reperitur, forte est, easque, sicuti ceteras, duplicat, & aspirationem ab eis removet, ut: שַׁבָּת schabbáth *sabbathum*, מִגֵּן miggén *tradidit*, צַדִּיק tsaddíq *justus*, הִכָּה hiccá *percussit*, לַפִּיד lappídh *lampas*, יִתֵּן iittén *dabit*. Unde in דִּבַּרְתָּ dibbárta *loquutus es*, primum daghésch in ד lene est initio dictionis; secundum in ב forte est, quia est in medio, nec præcedit schevá quiescens: tertium in ת lene est post schevá quiescens sub ר. Quandonam autem & quibus de causis daghésch forte sex illis literis, & aliis interdum imprimatur, per totum hujus operis librum primum declarabimus. Generatim tamen observari potest illud scripturæ abbreviandæ gratia adhiberi, ut: לִמֵּד pro לִמֵּד limmádh *docuit*.

APPENDIX.

De Daghésch forti, ac præsertim ejus compensatione.

QUAMVIS literæ gutturales & ר daghésch fortis vulgo sint incapaces; in א tamen & ר recipitur in his Scripturæ locis.

In א quidem, Gen. 43. v. 26. & 1. Esd. 8. v. 18. וַיָּבִיאּוּ vaiiaviou *& adduxerunt*. Lev. 23. v. 17. תָּבִיאּוּ taviou *adducetis*. Job. 33. v. 21. in Athianis & aliis quibusdam Bibliis, רֻאּוּ ruóu *videntur*.

In ר, 1. Reg. cap. 1. v. 6. הַרְּעִמָהּ harreimmáh *provocabat eam*, ad verbum, *fremere faciebat eam*. Ibidem cap. 10. v. 24. cap. 17. v. 25. 4. Reg. 6. v. 32. הֲרְּאִיתֶם harreithém *videtisne?* Cant. 5. v. 2. שֶׁרֹּאשִׁי scherroschi *quod caput meum*. Jerem. 39. v. 12. מְאוּמָה רָּע meóumar rá *ullum malum*. Ezech. 16. v. 4. לֹא־כָרַּת שָׁרֵּךְ ló-chorráth schorréch *non est præcisus umbilicus tuus*. Prov. 3. v. 8. לְשָׁרֶּךָ lerschorréch *umbilico tuo*. cap. 11. v. 21. מָרַּת נַפְשׁוֹ morráth naphschó *amaritudo animæ ejus*. In quibusdam Bibliis ר afficitur etiam Daghésch in tribus locis sequentibus. Psal. 51. Heb. 52. v. 5. אָהַבְתָּ רָּע ahávtar rá *dilexisti malum*. Prov. 11. v. 21. לֹא־יִנָּקֶה רָּע ló-iinnáqer rá *non sit impunis malus*. cap. 15. v. 1. מַעֲנֶה־רַּךְ maanerrách *responsio mollis*.

Alias daghésch forte quod literis gutturalibus אהחע & ר ex analogia imprimendum est, excidit; ejusque jactura, seu excidium compensatur plerumque per magnam motionem loco parvæ sub litera gutturalem aut ר immediate præcedente. Illa autem magna motio est

(-) Si præcessit (-), ut: הָאָדָם háadhám, pro הָאָדָם hanadham, *homo.* בָּהָר bahár, pro בָּהָר bahhár, *in monte.* כַּחֵשׁ cahhésch, pro כַּחֵשׁ cahhhhésch, *mentiri.* הָעָם haʋám, pro הָעָם haʋʋám, *populus.* הָרֹמֵשׂ hároméś, pro הָרֹמֵשׂ harroméś, *reptans.*

(··) Si præcessit (.) hhiriq qatón, vel (·) duæ enim illæ motiones in lingua Hebraica sicut & in aliis *i* & *e* sæpius permutantur, ut: בֵּאֵר beér, pro בֵּאֵר binnér *declaravit.* אֵאָמֵר éamér, pro אֵאָמֵר ennamér, *dicar.* אֵהַב ehév, pro אִהֵב ihhév, *dilexit.* אֵהָרֵג éharégh, pro אֵהָרֵג ehharégh, *occidar.* אֵחַר ehhar, pro אִחַר ihhhhar, *distulit.* אֵחַל ehhál, pro אֵחַל ehhhhal, *profanabor.* רֵעָה reʋá, pro רִעָה riʋʋá, *sociavit.* אֵעָבֵר eʋavédh, pro אֵעָבֵר eʋʋavédh, *colar.* בֵּרֵךְ beréch, pro בֵּרֵךְ birréch, *benedixit.* אֵרָאֶה éraé, pro אֵרָאֶה erraé, *appareba.*

ו (·) Si præcessit (~), vel (· hhatoúph), nam duæ illæ motiones sæpius etiam invicem commutantur, ut: מְגוֹאָל, vel מְגֹאָל meghoál, pro מְגֹאָל meghunnál; aut cum (· hhatoúph) מְגֹאָל meghonnál, *pollutus.* מְבֹהֶלֶת mevohéleth, pro מְבֹהֶלֶת mevuhhéleth, aut cum (· hhatoúph) מְבֹהֶלֶת mevohhéleth *accelerata.* רֹחַץ rohháts, pro רֻחַץ ruhhhháts; vel cum (· hhatoúph) רָחַץ rohhhhats, *ablutus est.* מְבֹעֶרֶת mevoʋéreth, pro מְבֹעֶרֶת mevuʋʋéreth; aut cum (· hhatoúph) מְבֹעֶרֶת mevoʋʋéreth, *accensa.* מְבֹרָךְ mevorach, pro מְבֹרָךְ mevurrách; vel cum (· hhatoúph) מְבֹרָךְ mevorrách, *benedictus.*

Sæpe tamen ad euphoniam daghésch forte ex א & ע; sæpissime ex ה & ח excidit absque compensatione; tuncque parva motio quæ in magnam mutanda erat si daghésch excidens fuisset compensatum, fulcitur vulgo accentu euphonico, cum sequitur immediate *schevá* dilatatum; aut cum parva illa motio distat ab accentu tonico plus una syllaba, ut: נִאֲצוּ niatsoú, pro נִאֲצוּ néatsoú, *spreverunt.* הַהֹלֵךְ, pro הַהֹלֵךְ hahholéch *ambulans*, &c.

Sæpius etiam ob eamdem euphoniam daghésch istud excidit ex literis ejus recipiendi capacibus, quando afficiuntur scheva, ut: תְּבַקְשׁוּ tevaqeschoú, pro תְּבַקְשׁוּ tevaqqeschoú *quæretis*, &c.

Vocales longas rarissimè & impropriè sequitur daghésch forte; illæ etenim cum sua consonante syllabam efficiunt, quod non fit accedente daghésch forti. Raro tamen post magnum qamêts, idque intercedente accentu, venit illud daghésch, ut: לָמָּה lamma *quare.* שָׁמָּה schámma *illic, illuc.* Post (-) & (ו) sæpiusculè, & interstante pariter accentu, ut: הֵנָּה hénna *huc.* שֹׁמּוּ schómmou, *obstupescite.* Post hhiriq gadhól plane anomalus, ut: וָאֲמִיתִּיו váhamittiv *interficiebam eum.* בִּיקְּרוֹתֶיךָ biqqerothécha *inter pretiosas tuas.* Denique post schouréq raro admodum, ut: נוּלְּדוּ noúlledhóu *nati sunt*, הוּלֶּדֶת houlédh *nasci*, גְּדוּלָּה gedhoullá *magnificentia.*

At post vocales breves quæ longarum vices non obeunt, sequitur semper daghésch forte, nisi sequatur accentus, aut schevà. Post motiones autem brevissimas nunquam venit daghésch forte, quia prolationis earum nimia est celeritas, quam ut literæ cui subjiciuntur, & alteri quam annectit daghésch istud, pronuntiandis inserviant.

Præter artis regulas, & solius euphoniæ gratia, daghésch forte quibusdam vocibus imprimitur, ut: מִקְּדָשׁ miqqedhasch, pro מִקְדָּשׁ miqdásch (quod etiam invenitur) *sanctuarium.* יִקְּהַת iiqqehá, pro יִקְהַת iiqha, *congregatio.* עִקְּבֵי iqqevé, pro עִקְבֵי iqvé, *calces.* מִטֳּהַר mittohár, unde מִטָּהֳרוֹ, mittoharó pro מִטְהָרוֹ mitharó *nitor ejus.* וַאֲעַכְּרֶהָ váekkeréha, pro וַאֲעַכְרֶהָ váechréha, *& comparavi eam.*

Huc pertinet daghésch illud quod post voces penacutas desinentes in הָ ה ֶה ה, & ה ֶ, primæ literæ sequentis dictionis sæpe infigitur, ut: יְהַלְלוּךָ סֶּלָה iehaleloúchas séla *laudabunt te semper.* מָשַׁחְתָּ שָּׁם maschahhtasch schám *unxisti illic.* יָלְדָה בַּת ialedhab báth *peperit filiam.* וַאֲעַכְּרָה לִּי váekkeréhal li *& comparavi mihi.* עֹשֶׂה לָּךְ ósel lách, *faciens tibi.* Sic cum prima vox per maqqáph alteri jungitur, ut: עָשָׂה־לִּי áśal-li *fecit mihi.* עֹשֶׂה־פְּרִי ósep-peri *faciens fructum.*

מַה־ & זֶה־ primæ quoque literæ dictionis sequentis daghésch forte semper imprimunt, quando ipsi mediante Maqqaph adhærent, ut: מַה־תַּעֲשֶׂה־לּוֹ mat-táasel-lò *quid facies ei?* זֶה־לְּךָ zel-lechá *hoc tibi.*

Specialia sunt illa : Exod. 12. v. 31. קוּמוּ צְּאוּ qóumouts tséou *surgite, exite*. Deut. 2. v. 24. קוּמוּ סְּעוּ qoúmous seoú *surgite, proficiscimini* 1. Reg. 8. vers. 19. וַיֹּאמְרוּ לֹּא vaiióméroúl ló *& dixerunt; non*: cum dagh. forti in צ, ס, & ל. Et illud Exod. 13. v. 1. & alibi אֶל־מֹשֶׁה לֵּאמֹר el-Moschel lemór *ad Moysen dicens;* ubi ל afficitur daghésch, quamvis dictio præcedens non sit penacuta.

In his porro exemplis, & in aliis quibusdam supra allatis, cum prima litera dictionis sequentis vi daghésch impressi geminetur, inter legendum altera voci præcedenti, altera sequenti annectitur, ut characteribus Latinis expressimus. Sic הוֹשִׁיעָה נָּא hoschian ná Psal. 117. Heb. 118. v. 25. unde per elisionem vocalis *i*, hosanná *serva quæso*.

Quidam Grammatici volunt punctum illud quod imprimitur τῷ י post hhiriq qatón, ut in voce שְׁתִיָּה schethiiia *potus*, non esse daghésch forte, sed mappiq quod efficit ut י istud proferatur, neque spectetur à tyronibus ut hhiriq gadhól. Verum falluntur; nam punctum illud in quibusdam verbis, tertiæ conjugationis character est quem daghésch forte constituit, non mappiq, ut : קִיֵּם qiiiam *stabilivit*, חִיָּה hhiiia *vivificavit*, &c. Mappiq itaque soli ה quandoque insignitur, non י.

Porro ut antè punctorum hodiernorum inventionem, plures literas י ו ה א in Hebræo olim exstitisse puto, quàm in eo nunc conspiciuntur : sic ante daghésch à Massorethis ad literas geminandas excogitatum, eas in scriptura duplicatas fuisse suspicor. Id conjicio ex quibusdam sanctæ Scripturæ locis, in quibus altera ex literis geminatis post inscriptum daghésch redundat. Sic יִשָּׂשכָר *Issachar*, nomen proprium, ubique cum ש redundante scribitur, quia prius ש geminatur hodie per daghésch. Eadem de causa צ superfluum est in לַמְחַצְצְרִים lámehhatserím, *tuba clangentibus*, 2. Paral. 5. v. 13. ubi daghésch ex priori צ ejicitur ob schevá ipsi subjectum, quod sæpius accidit.

APPENDIX.

De Daghésch leni, & Raphe.

DAGHESCH lene, ut diximus suprà, sex literis בגד כפת *beghádh kepháth* imprimitur 1°. initio dictionis. 2°. in medio post schevá quiescens. 3°. in fine post schevá itidem quiescens, aut páthahh furtivum ejus vicarium.

INITIO dictionis semper 1°. cum vox immediate præcedens in literam sonantem desinit, ut : בְּרֵאשִׁית בָּרָא bereschíth bará *in principio creavit*. Quod etiam accidit cum voces per maqqáph junguntur, ut : אֶת־כָּל־ eth-col- *omnes, omnia*, &c.

2°. Cum vox illa præcedens accentu regio insignitur, quamvis litera quiescens eam terminet, ut : וַאֲנִי בְּרֹב vaáni beróv *ego autem in multitudine*. יְהוּדָה גַּם iehoudhá gám *Juda quoque*. בְּרִיתוֹ דָּבָר berithó davár *fœdus verbi*. וַיְהִי כִּי vaiehí ki *factum est cum*. כִּי פִּי יְהוָה ki pi adhonái *quia os Domini*. אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת élle tóledhóth *hæ sunt generationes*, &c.

At quando vox præcedens per literam quiescentem finita, accentu tantum ministro fulcitur, aut omninò caret; sequens *beghádh kepháth* aspiratur, seu daghésch lene non recipit initio dictionis, ut : כְּסֻכָּה בְכָרֶם kesuccá bhechárem *sicut umbraculum in vinea*, כִּי־גָדוֹל יְהוָה ki-ghadhól Adhonai *quoniam magnus est Dominus*, רָגְשׁוּ גוֹיִם ragheschóu ghoiím *fremuerunt gentes*, דִּבְרֵי דָוִד divré Dhavidh *verba Davidis*, בְּבוֹא כְשׁוֹאָה bevó cheschoá *cum venerit sicut desolatio*, זֶה פַעֲמַיִם zé pháamáiim *jam duabus vicibus*, כִּי־תִזְכְּרֶנּוּ ki-thiscerénnou *quoniam memor es ejus*. אָבוֹא בֵיתְךָ בְעוֹלוֹת abhó bhéthechá bheolóth *introibo in domum tuam cum holocaustis*. In voce בֵּיתְךָ subintelligitur ה post ךָ sic : בֵּיתְכָה. Vide suprà Notas ad art. 2. pag. 27. col. 2.

Interdum tamen licet vox præcedens accentu regio destituta sit, ac per literam quiescentem finiatur, sequens *beghádh kepháth* daghésch lene recipit. 1°. cum dictio à duabus literis ex *beghádh kepháth* ejusdem organi incipit, ut : אֱמוּנָתְךָ בַּפֵּי emounáthechá

bephí *veritas tua in ore meo*; ita habent plurima exemplaria. In כְּפִי, ב & פ ejuſdem ſunt organi, nempe labiorum. 2°. cum litera ex *beghádh kephâth* geminatur, ac prior afficitur ſchevá, ut: וַתִּתְפְּשֵׂהוּ בְּבִגְדוֹ vattithpeſéhou bebhighdhó *& apprehendit eum veſte ejus.* 3°. cum intercedit virgula dicta *Peſiq*, ut: וְעַתָּה׀ פֶּן־יִשְׁלַח veattá pen-iiſchláhh *& nunc ne mittat.* מִי־כָמֹכָה׀ בָּאֵלִם mi-chamócha báelim *quis ſicut tu inter Deos.* 4°. cum vox præcedens terminatur per א antecedente ſchevá muto, ut: וַיַּרְא בָּלָק vaiiár Baláq *& vidit Balaq.*

Sunt præterea voces nonnullæ, quæ anomalas habent daghéſch lene poſt dictionem litera quieſcente cum accentu miniſtro finitam, ut: Exod. 15. v. 1. כִּי־גָאֹה גָּאָה ki-ghaó gaá *quia magnificando magnificatus eſt.* Ibidem v. 11. מִי כָּמֹכָה mi camócha *quis ſicut tu.* Ibidem v. 13. עַם־זוּ גָּאָלְתָּ am-zou gaálta *populum quem redemiſti.* Ibidem v. 16. יִדְּמוּ כָּאָבֶן iiddemóu caáven *conticeſcant ſicut lapis.* Iſai. 54. v. 12. וְשַׂמְתִּי כַּדְכֹד veſamti cadhcódh *& ponam jaſpidem.* Jerem. 20. v. 9. וְנִלְאֵיתִי כַּלְכֵל venilethi calkél *& defeci ferens.* Dan. 3. verſ. 2. גְּדָבְרַיָּא דְּתָבְרַיָּא gedhavraiiá dethavraiiá *quæſtores, juriſperiti.* Ibidem cap. 5. v. 11. וְחָכְמָה כְּחָכְמַת־ vehhochmá kehhochmáth- *& ſapientia ſecundum ſapientiam.* Pagninus in Inſtitutionibus Hebraïcis alia quædam profert exempla, quæ in Bibliis accuratioribus deſiderantur.

Poſt ה cum mappíq ſic, הּ, *beghádh kephâth* daghéſch lene recipit; tunc enim non quieſcit ה, ſed ſonat, ut diximus ſup. art. 2. p. 25. בְּצִדָּהּ תָּשִׂים betſiddáh tasím *in latere ejus pones*, Gen. 6. v. 16. Idem daghéſch in his literis recipitur poſt ו, quod non eſt ſchouréq nec hhólem, quia tunc temporis ſonat, ut: עֵשָׂו בְּכֹרֶךָ Eſav bechorécha *Eſau primogenitus tuus*, Gen. 27. v. 19. Item poſt (י), quod antecedunt (-) vel (·), (ו) vel ו), quia (י) iſtud poſt iſtas motiones pariter non ſilet, ſed profertur, ut diximus ſupra art. 2. pagg. 24. & 25. Pſal. 50. Heb. 51. v. 17. שְׂפָתַי תִּפְתָּח ſephathái tiphthahh *labia mea aperies.* Tria excipiuntur. Primum, Pſal. 67. Heb. 68. v. 18. אֲדֹנָי בָם adhonái vám *Dominus in eis.* Secundum, Iſai. 34. v. 11. קַו־תֹהוּ qav-thóhou *linea vacuitatis*, ſeu *deformationis.* Tertium, Ezech. 23. verſ. 42. שָׁלֵו בָהּ ſchalév váh, *tranquilla* (multitudo) *in ea.*

Voces יְהוָה & יֱהוִה quanvis accentu miniſtro inſtructæ *beghádh kephâth* ſequenti daghéſch lene imprimunt, quia pro יְהוָה legitur אֲדֹנָי, & pro יֱהוִה profertur אֱלֹהִים, proindeque in literas quieſcentes non deſinunt. Vide infra lib. III. cap. V. art. III.

Denique in Pſalmis, Jobo & Proverbiis, accentus regii *Tiphhhá* & *Athnâhh* ſæpe inſtar miniſtrorum literas *beghádh kephâth* poſt ſe aſpiratas relinquunt. Vide ibid. c. I. art. I. §. IV.

IN MEDIO dictionis poſt ſchevá quieſcens *beghádh kephâth* daghéſch leni inſignitur. Excipe tamen

1°. Cum ſchevá illud quieſcens natum eſt ex (·) vel (-); ut: כִּדְבָרֶךָ kidhvárechá *ſecundum verbum tuum*; à דָּבָר davár *verbum.* מַלְכֵי malché *reges*, plur. conſt. ab abſoluto מְלָכִים melachím. רִשְׁפֵּי riſchphé *prunæ*, plural. itidem conſt. ab abſol. רְשָׁפִים reſchaphím. Tamen Cant. 8. v. 6. legitur רִשְׁפֶּי riſchpé, cum daghéſch. בִּלְבַב bilváv *in cor*, conſtr. ab abſol. לֵבָב leváv. Id etiam interdum accidit cum (·) natum eſt ex (·), ut: סֻבְכוֹ ſuvchó *perplexitas ejus*, à סְבָךְ ſovech *perplexitas.*

2°. Poſt ſchevá initiale, cui præponitur aliqua particula motione brevi affecta, ſive illud ſchevá nativum ſit, ſive ſit deductum ex alia motione, ut: בִּגְדֹל bighdhól *in magnitudine*, à גְּדֹל gedhól *magnitudo.* לִגְבוּל lighvoúl *termino*, à גְּבוּל gevoúl *terminus.* לִקְבָרוֹת liqvaróth *ad ſepulchra*, à קְבָרוֹת qevaróth *ſepulchra*, cujus ſing. קֶבֶר qéver *ſepulchrum.* Sic in infinitivo *Qál* præcedentibus ב & כ, ut: בִּכְתֹב bichthóv *in ſcribendo.* כִּנְבֹל kinvól *ſicut defluit.* At præcedente ל, daghéſch ſæpius imprimitur, ut: לִסְגֹּר liſgór *ad claudendum.*

3°. Poſt ſchevá quieſcens ſub ſecunda rad. in Infinitivo & Imperativo ejuſdem *Qál*, ut: רָדְפִי ródhphi *perſequi me.* (Quare רָהְבָּם *præſtantiſſimum eorum*, Pſal. 89. Heb. 90. v. 10, eſt potius nomen ſubſtant. רֹהַב róhav *robur, præſtantiſſimum*, cum affixo; quam infinitivus *qál* verbi רָהַב *corroborari.*) עָרְכָה erchá *diſpone*, cum ה paragogico, à ſimplici עֲרֹךְ

eróch. מַלְכִּי molchí *regna.* מַלְכוּ molchóu *regnate.* שִׁכְבוּ ſchichvóu *cubate*, &c.

4°. Poſt ſchevá quieſcens, quod in cauſa fuit cur motio compoſita in ſimplicem mutaretur, ut: יַעַבְדֶנּוּ iaavdhénnou, pro יַעֲבְדֶנּוּ, *colet eum.* נַעַמְדָה náamdhá *ſtabimus.* At ſi motio compoſita ad ſchevá ſimplex reducatur, tunc imprimitur daghéſch, ut: יַחְפֹּץ iahhpóts, pro יַחֲפֹץ iahhaphóts *volet.* יֶהְגֶּה iéhgé, pro יֶהֱגֶה iéheghé *meditabitur*, &c.

5°. Pronomina affixa ךָ, כֶם, כֶן, post ſchevá quieſcens aſpirantur, ut: יֹצֶרְךָ iótſerchá *formator tuus.* דִּבְרְכֶם devarchém *verbum veſtrum*, viri. דִּבְרְכֶן devarchén *verbum veſtrum*, mulieres. Excipitur אֶתְּקֶנְךָּ etteqénka *evellam te*, Jerem. 22. v. 24.

6°. Nomina quædam uſu aſpirata remanent, ut: בִּגְדוֹ bighdó *veſtis ejus*, & ſic cum omnibus affixis cum hoc nomine בֶּגֶד conjunctis; quia, ut diximus ſupra, *beghádh kephàth* poſt (ִ) quieſcens natum ex (ְ) interdum *aſpiratur.* יַלְדוּת ialdhoúth *pueritia.* יָקְתְאֵל *Ioqtheél*, יָקְדְעָם *Ioqdheám*, quæ duo nomina ſunt propria, & in quibus ſecundum etiam ſchevá quieſcere ob ſequentem gutturalem ſcribit Qimhhi, ſic: *Ioqthél*, *Ioqdhám.* צָרְפַת Tſórpháth *Gallia*, צָרְפָתִי Tſórphathí *Gallus*, ſecundum Rabbinos; in quibus duobus nominibus (ָ) ſub צ eſt qaméts hhatoúph, de quo in artic. V. quanvis in accuratioribus Bibliis, inter (ָ) & ſchevá reperiatur accentus euphonicus. מַלְכוּת malchoúth *regnum*, נֶגְדָּה neghdhá *coram*, עַבְדוּת avdhoúth *ſervitus.* Et ſi quæ ſunt alia.

7°. In בַּיְתָה báietha *in domo*, ת aſpiratur, quia ſchevá præcedens mobile eſt ob accentum, quo páthahh ſub ב quaſi producitur, ſive ut ſcribit doctiſſimus *Buxtorfius*, quia *Páthahh* in בַּיִת (unde בַּיְתָה cum ה paragogico) חַיִת & *ſimilibus*, *habet naturam vocalis longæ.* Verum cum ex ſupra traditis regulis ſchevá quieſcat poſt vocalem longam accentu tonico ſuffultam, ſchevá in בַּיְתָה debet quieſcere, ac proinde ת ſequens daghéſch leni affici. Cum autem aſpiretur, malim vocem hanc aliis in num. præcedenti recenſitis adjungere, & ſchevá ſub (י) reticere. At in voce חַיְתוֹ־ hhâiétho *beſtia*, Gen. 1. v. 24. recte ת aſpiratur; ſchevá enim præcedens mobile eſt, quia ſubjicitur literæ daghéſch notandæ; eſt enim ab חַיָּה hhaiiá *beſtia*, conſt. חַיַּת hhaiiath, & cum ו paragogico, חַיְתוֹ־ hhâietho; mutato anomalus (ָ) in (ַ), ejecto daghéſch ex (י) ob iſtud ſchevá ipſi ſuppoſitum, quod ſæpius fieri jam monuimus, & poſito accentu euphonico inter (ַ) & (ְ); cum enim vox illa ſequenti per *maqqáph* jungatur, accentu tonico caret.

Cum literæ *beghádh kephàth* utroque daghéſch deſtituebantur, olim ſupra ipſas ſcribebatur lineola (ֿ), quam *raphé* vocabant, h. e. *remiſſum*; eaque lineola indicabat literas illas cum aſpiratione eſſe proferendas, ut: דָּבָר dabhár, vel davár *verbum.* Sic in mſ. Joſue, ſupra pag. 25. laudato, literæ illæ cum *raphé* notantur quoties carent utroque daghéſch. Raphé hujus veſtigia etiam ſuperſunt Exod. cap. 20. vv. 9. 13. 14. & 15. Sed prorſus anomala; daghéſch enim cum illa lineola conjunctum ibidem reperitur. Vide lib. III. c. I. art. 1. §. IV. Nunc vero nota hæc in deſuetudinem abiit ut plane inutilis; nolle enim ſatis eſt literas *beghádh kephàth* abſente daghéſch cum aſpiratione eſſe proferendas.

Varia ſex illarum literarum prolatio cum daghéſch afficiebantur, vel eo erant deſtitutæ, Lxx. aliiſque interpretibus Græcis, & S. Hieronymo latuiſſe videtur. Illi enim tres priores ב, ג, ד ſemper exprimunt per β, γ, δ, S. Hieron. *b. g. d.* Tres vero poſteriores כ, פ, ת, per χ, φ, θ, S. Hieron. *ch*, *f* vel *ph*, & *th.* Id liquet cum ex nominibus propriis, tum ex fragmentis quibuſdam Hexaplorum Origenis à SS. Patribus laudatis. Videatur in primis liber S. Hieronymi de Nominibus Hebraïcis. Unicum vocabulum refert S. Doctor, in quo פ pronuntiatur ut *p* Latinum. Illud eſt *Apadno*, Dan. 11. v. 45. de quo ſic loquitur comm. in h. l. tom. 3. col. 1134. nov. edit. *Notandum autem eſt, quod* p *literam Hebræus ſermo non habeat, ſed pro ipſa utatur* phe, *cujus vim Græcum* φ *ſonat; in iſto tantum loco apud Hebræos ſcribatur quidem* phe, *ſed legatur* pe. Ex his recentiores nonnulli pronuntiationem Maſſorethicam omnium eſſe peſſimam inferunt: ſed male; nam præterquam

quam quod in Linguæ Hebraicæ prolatione Judæi præ ceteris audiendi sunt, ut jam diximus; antiqui illi interpretes Græci eodem modo prædictas literas expresserunt, ne, si pro variis Grammatices circumstantiis, earum variassent potestatem, vocabula in quibus reperiuntur, quæque jam Græcis & Latinis auribus erant barbara, his duriora adhuc, & asperiora viderentur. Neque etiam hodie discrimen inter literas illas daghésch leni affectas, aut eo destitutas, à Judæis ipsis observatur, nisi in duabus duntaxat, nempe in ב quod cum daghésch בּ proferunt *b*; sine daghésch, ב *bh*, vel *v* consonans; & in פ quod daghésch affectum פּ ab iis pronuntiatur *p*; absque daghésch, פ *ph*, vel *f*.

ARTICULUS IV.

De Lectione (:) *Schevá.*

SCHEVA duplicis est generis, aliud *simplex* quod constat duobus punctis quorum alterum alteri superscribitur hoc modo (:), aliud *compositum* quod est schevá simplex præpositum tribus parvis motionibus (ַ), (ֶ) & (ָ hhatoúph), sic : (ֲ) (ֱ) (ֳ); & est gutturalium proprium. De schevá composito nulla est difficultas, illud enim semper legitur. At schevá simplex modò *mobile* est, id est, profertur; modò *quiescit*, hoc est, silet seu non legitur.

Movetur seu legitur schevá simplex 1°. initio dictionis, ut: פְּרִי perí *fructus*. עַל־פְּנֵי al-pené *super facies*; (quamvis enim duæ illæ voces per Maqqáph jungantur, & unam veluti dictionem in prolatione efficiant; re tamen ipsa diversæ sunt, & veluti duæ quantum ad lectionem τοῦ schevá considerantur.) Excipitur vox unica שְׁתַּיִם schtáiim *duæ*, in quâ volunt schevá quiescere. 2°. sub literâ daghésch notatâ, modò tamen non sit ultima dictionis litera sub quâ schevá nunquam legitur, ut: לִמְּדוּ limmedhóu *docuerunt*. 3°. post aliud schevá, modò pariter posterius illud schevá non sit sub ultima dictionis litera, ut: יִלְמְדוּ iilmedhóu *discent*. 4°. post motionem magnam non fultam accentu tonico, ut: לָמְדוּ lámedhóu *didicerunt*. Cum plures in voce aliquâ sunt accentus, ultimus vulgo tonicus est.

Quiescit seu non legitur schevá simplex 1°. ante socium, ut: אֶלְמְדָה elmedhá, non elemedhá, *discam*. 2°. in fine dictionis, ut: לִמַּדְתְּ limmádht, non limmádhte, *docuisti*. קֹשְׁטְ qóscht, non qóschte, *veritas*. לָךְ lách, non láche, *tibi*. 3°. post motionem magnam fultam accentu tonico, ut: לְמֹדְנָה lemódhna, non lemódhena, *discite*. 4°. post motionem parvam, ut: לִמְדוּ limdhoú, non limedhoú, *discite*. Quarta hæc regula triplicem exceptionem patitur; schevá enim legitur post motionem parvam, 1°. quando schevá istud reperitur sub litera repetita, eaque

priori, ut: הִנְנִי hineni *ecce ego.* 2°. cùm idem ſchevá occurrit ſub litera daghéſch notanda, quamvis eo non ſit notata, ut: לַמְנַצֵּחַ lámenatſtſé-ahh *victori.* 3°. cùm parva illa motio poſita eſt loco magnæ, ut: יְגֻרְךָ ieghúrechá, pro יְגוּרְךָ ieghoúrechá *habitabit tecum.* Quando autem literæ daghéſch imprimi debet, quamvis ipſi non imprimatur; & parva motio locum magnæ occupat, in Bibliis accuratius editis inter parvam motionem & ſchevá iſtud mobile, accentus euphonicus vulgò pingitur.

APPENDIX.

De dilatatione ſchevá, & ejus concurſu.

SCHEVA compoſitum gutturalium proprium eſt, & earum gratiâ excogitatum. Cum enim literæ illæ ob ſuam aſpirationem moram aliquam in prolatione requirant, moveri, ſeu legi non poſſunt per ſchevá ſimplex quod citiſſime pronuntiatur. Quare cum ex analogia ſub literis illis reperitur hujuſmodi ſchevá ſimplex mobile, dilatatur vulgo per (-), fitque (-), ut: חֲכָם hhachám *ſapiens*, plur. חֲכָמִים hhachamim, pro חְכָמִים hhechamím, *ſapientes.* Interdum etiam dilatatur in (-), ac præſertim ſub א initiali, ut: עֱרוּךְ eroúch, pro עְרוּךְ, *ordinatus.* הָאֹהֱלָה haóhela, pro הָאֹהְלָה, *in tabernaculum.* אֱכֹל echól, pro אְכֹל, *comedere, comede*, &c.

Schevá mutum ſæpius quoque dilatatur ſub gutturali, ſed habita ratione parvæ motionis præcedentis quæ ſi fuerit (-), ſchevá dilatatur in (-), ut: מַעֲמִיד máamidh, pro מַעְמִיד mamídh, *ſtare faciens.* Si fuerit hhiriq vel (·), ſchevá ſimplex dilatatur in (-), ut: הֶעֱשִׁיר héeſchir, pro הִעְשִׁיר hiſchir, *ditavit;* tuncque loco hhiriq reponitur (·), ſecundùm hanc regulam: *Litera gutturalis notat ſe & præcedentem eodem ſono, licet non eodem puncto.* אֶעֱרֹךְ eéróch, pro אֶעְרֹךְ eróch, *ordinabo.* Denique ſi fuerit (· hhatoúph) vel (·), ſchevá dilatatur in (-), ea tamen lege ut ſubjiciatur (· hhatoúph) loco (·) ſecundùm præcedentem regulam, ut: הָעֳמַד hóomádh, pro הָעְמַד homádh, *ſtare factus eſt.* מָעֳמָד móomádh, pro מֻעְמָד mumádh, *ſtare factus, conſtitutus.*

Sæpe tamen ſchevá iſtud mutum, ſeu quieſcens non dilatatur ſub literâ gutturali, ac 1°. quidem ſub tertia radicali in ſecundis & primis perſonis Præteritorum, cum ſingularibus, tum pluralibus, ut: שָׁמַעְתָּ ſchamata *audiviſti*, maſc. שָׁמַעַתְּ ſchamáat *audiviſti*, fem. ubi eſt (-) furtivum ſub ע loco (·). שָׁמַעְתִּי ſchamati *audivi.* שְׁמַעְתֶּם ſchematém *audiviſtis*, maſc. שְׁמַעְתֶּן ſchematén *audiviſtis*, fem. שָׁמַעְנוּ ſchamánou *audivimus.* 2°. poſt accentum tonicum, ut: תִּשְׁמַעְנָה tiſchmana *audient.* 3°. non raro poſt motiones (·) (-) (·) exiſtentes ſub litera ſervili, ut: יִהְיֶה iihié, pro יֶהְיֶה iéheié, *erit.* אֶחְזֵק ehhzéq, pro אֶחֱזַק ehhazéq, *confirmabo.* אֶהְיֶה éhié, pro אֶהֱיֶה éheié, *ero.* 4°. denique ſæpius etiam alibi ſchevá ſimplex quieſcens non dilatatur ſub gutturali, ut זַעְמִי zamí, pro זַעֲמִי záamí, *indignatio mea*, &c.

Quando poſt hujuſmodi ſchevá dilatatum ſequitur aliud ſchevá; ut vitetur concurſus duplicis ſchevá mobilis, alterius utpote compoſiti; alterius quatenus poſt ſocium; tunc ſchevá compoſitum reſolvitur vel in parvam motionem ex qua componitur, ut: יַאַרְכוּ iáarchóu, pro יַאֲרְכוּ iáarechóu, *prolongabuntur.* נֶעֶרְמוּ néermoú, pro נֶעֱרְמוּ néeremoú, *coacervatæ ſunt.* מָאָסְכֶם móoſchém, pro מָאֳסְכֶם móoſechém, *aſpernari vos.* Vel in ſimplex ſchevá, ut: יַעְזְרוּ iazeroú, pro יַעַזְרוּ iiazroú, *auxiliabuntur.* יֶאְשְׁמוּ ieſchemoú, pro יֶאֶשְׁמוּ iéeſchmoú, *deſolabuntur.* הָעָמְדוּ homedhoú, pro הָעָמְדוּ hóomdhoú, *ſtare facti ſunt.* Quod fit etiam interdum ſolius euphoniæ gratiâ, & ſine concurſu duplicis ſchevá, ut: נֶחְבֵּאתָ nahhbétha, pro נַחֲבֵאתָ nahhabhétha, *abſcondiſti te.* יֶהְגֶּה iehgé, pro יֶהֱגֶה ieheghé, *meditabitur.* הָחְתֵּל hohhtél, pro הָחֳתֵּל hóhhothél, *faſciis involvi.* In hac autem reductione ſchevá compoſiti ad ſchevá ſimplex; vel ad par-

vam motionem ex qua componitur, prima dictionis litera ſervat motionem quâ afficiebatur antequam ſchevá compoſitum ſic reſolveretur; vel quam habebat ob ſcheva ſimplex ſic dilatatum; h. e. retinet (-), vel (ּ) vel qamêts hhatoúph.

Quamvis ſchevá compoſitum gutturalium causâ propriè excogitatum fuerit, ut diximus ſuprà, interdum tamen ſub aliis etiam reperitur, ut: אֶשְׁקֳטָה eſchqotá *quieſcam*, כֻּתֳּנוֹת cuttonóth *tunicæ*, לֻקֳּחָה lúqohhá *ſumta eſt*, &c. Quod præſertim fieri volunt ſub literis repetitis, earumque priori, ad pronuntiationem ejus dilatandam, ut: מְחַלֲלֶיהָ mehhálaléha *profanantes illud*, צָלֲלוּ tſalaloú *profundum petierunt*, &c. Verum circa hujuſmodi ſchevá compoſitum ſub literis repetitis variant codices cum mſſ. tum editi.

Schevá mobile ſive ſimplex, ſive compoſitum, ſyllabam cum ſua litera non conſtituit; ſed ſuam literam ſequenti ſyllabæ ſono rapidiſſimo adjungit, ut: יְבָרְכוּ ieva-rechoú *benedicent*, diſſyllabas. הֶעֱמַדְתָּ hé-emádh-ta *conſtituiſti*, triſyllabas. Hinc לְךָ lechá *tibi* in הִשָּׁמֶר לְךָ hiſchſchámer lechá *cave tibi*, cenſetur vox monoſyllaba, quare in הִשָּׁמֶר accentus retrahitur ab ultima ad penultimam, ne duo accentus tonici ſeſe immediatè conſequantur. De hoc concurſu fuſius infra lib. 3.

E contrario ſchevá quieſcens literam ſuam eadem celeritate ſyllabæ præcedenti annectit, ut: יִשְׁמָרְכֶם iiſch-mor-chém *cuſtodiet vos*, &c.

Duo ſchevá mobilia ob nimiam qua pronuntiantur celeritatem nunquam ſibi proximè ſuccedunt. Quapropter cùm initio dictionis reperiuntur, eorum prius mutatur vulgo in hhiriq qatón, ut: בֶּגֶד béghedh *veſtis*, cum affixis duo (ּ) in ſingulari numero mutat in duo ſchevá quorum prius ob concurſum tranſit in hhiriq qatón, ſic: בִּגְדוֹ bighdhó, pro בְּגְדוֹ beghedhó, *veſtis ejus*. Interdum prius ſcheva convertitur in (-) ut קֶשֶׁת géſcheth *arcus*, קַשְׁתּוֹ qaſchtó, pro קְשְׁתוֹ qeſchethó, *arcus ejus*. Quandoque in (ּ), ut: חֵלֶק hhéleq *pars*, חֶלְקוֹ hhelqó, pro חְלְקוֹ hheleqó *pars ejus*. Cum prius ſcheva compoſitum eſt, ſequente altero reſolvitur vulgò in motionem ex qua componitur, h. e. (ֲ) in (-); (ֱ) in (ּ); & (ֳ) in (ּ hhatouph), ut: חֲכָמִים hhachamím, conſt. חַכְמֵי hhachmé *ſapientes*. עֲרֹךְ eróch, cum ה paragogico עֶרְכָה erchá *diſpone*. חֳדָשִׁים hhodhaſchim, conſt. חָדְשֵׁי hhodhſché *menſes*.

At quando duo ſchevá concurrunt in media dictione; vel eorum prius venit poſt motionem parvam, tuncque ſilet, & legitur poſterius; vel prius illud ſchevá eſt poſt motionem magnam; tumque mutatur vulgò in (ּ), & quieſcit alterum ſchevá utpote poſt motionem parvam, ut: כֹּרֵם corém *vinitor*, כֹּרֶמְךָ córemchá, pro כֹּרְמְךָ córemechá *vinitor tuus*. Quandoque in hhiriq qatón, ut: אֹיֵב oiév *inimicus*, אֹיִבְךָ óiivchá, pro אֹיְבְךָ óiechá *inimicus tuus*. Interdum etiam in (-), ut: גֹּאֵל goél *redemtor*, גֹּאַלְךָ góalchá, pro גֹּאֶלְךָ góelechá *redemtor tuus*.

Si denique duo ſchevá ſeſe immediate conſequantur in fine dictionis, ibi ſilent ambo; nam eorum prius vel ſequitur motionem parvam, tuncque mutum eſt; vel motio illa præcedens magna eſt, ſed fulta accentu tonico, quare poſt ipſam ſilet quoque ſchevá. Ultimum vero ſchevá mutum eſt quatenus in fine dictionis ubi nunquam legitur, ut mox in notis probabimus.

Hæc de dilatatione & concurſu ſchevá inſtar proluſionum ſint eorum quæ dicturi ſumus de mutatione punctorum in nominibus ob regimen: in Verbis ob flexionem; & in utriſque ob affixa.

NOTÆ.

[1] *De mobilitate, ſeu lectione ſchevá, & ejus quiete.*

IDEO ſchevá legitur poſt motionem magnam non fultam accentu tonico, quia motionis magnæ proprietas eſt, ut cum ſola ſua litera ſyllabam efficiat, ut: אֱלִי e-li *Deus meus*. גָּלוּ ga-lóu *revelarunt*. הָיִיתִי ha-ii-thi *fui*, &c. eaque ſyllaba ſimplex vocatur. At quando magna motio habet accentum tonicum, tunc quieſcit ſchevá; quamvis enim mobile ſyllabam non conſtituat, ut in ſuperiori appendice diximus, auget tamen ſemiſſe temporis

syllabam cui literam suam adjungit; quare si legeretur post accentum tonicum, vocis hujuscemodi tonus esset ferme in antepenultima, quod prosodiæ Hebraicæ adversatur, ut videbimus infra lib. 3. in tractatu prolixiori de accentibus. Legitur itaque לְמָדְנָה lemódhna, cum schevá muto, & accentu in penultima: non lemódhena, cum schevá mobili, & accentu fere in antepenultima. Si tamen ob accentuum tonicorum concursum de quo infra lib. 3. accentus ab ultima prioris vocis retrahatur ad ferme antepenultimam, scheva legitur post motionem magnam etiam accentu tonico munitam, ut: עָנְתָה בָּנוּ ánetab bánou *respondet pro nobis*, ubi ת aspiratum argumento est legi schevá præcedens. Vide superiorem articulum, pag. 28.

Plures Grammatici docent schevá quiescere post ו initiale, sic וּנְרוֹמְמָה ounrómemá, non ounerómemá, *& exaltemus*, istud enim schouréq, inquiunt, ibi est loco hhiriq qatón, nempe; וִנְרוֹמְמָה vinrómemá. Verum hallucinantur. 1°. quia si sequatur post istud schevá aliqua ex literis בְּגַד כְּפַת *beghádh kepháth*, de quibus in art. præced. litera illa daghésch lene non recipit, ut fit post schevá quiescens, sic Psal. 1. v. 1. וּבְדֶרֶךְ ouvedhéreq, non וּבְּדֶרֶךְ ouvdéreq, *& in via.* 2°. quia post istud ו schevá compositum pro simplici sub literis non gutturalibus interdum conspicitur, quod non accidit, nisi cum schevá mobile est, ut: וּתְבֻקְשִׁי oúthavúqeschí, pro וּתְבֻקְשִׁי outhevúqeschí, *& quæreris*, Ezech. 26. v. 21. וּשֲׁבֵה oúschavé, pro וּשְׁבֵה ouschevé, *& captivam abducito*, Jud. 5. v. 12. Hoc ultimo argumento probatur etiam schevá legendum esse post parvam motionem sub litera repetita, eaque priori; ibi enim schevá compositum loco simplicis interdum cernere est, ut: רְבָבוֹת rivavóth, pro רִבְבוֹת rivevóth, *myriades.* At schevá quiescit post motionem parvam, cum illud reperitur sub secunda litera repetita, ut: רוֹמַמְתִּי romamti *extuli.*

Schevá legitur in media dictione sub litera daghésch notata, quia daghésch istud syllabæ compendium efficit; nam v. g. in לִמְּדוּ limmedhóu *docuerunt*, contractio est pro לִמְמְדוּ, unde tollitur prius מ cum suo schevá, & retinetur posterius cum suo itidem schevá mobili post socium. Legitur quoque schevá sub litera daghésch notanda, quamvis eo non sit notata, ex ea enim solius euphoniæ gratia daghésch excidit; nimirum ut litera cui daghésch istud imprimendum erat, in prolatione non geminetur, ut: הַמְכַסֶּה hámechassé, pro הַמְּכַסֶּה hammechassé, *operiens.* Non videtur tamen legi cum sequitur schevá compositum, alioquin duo schevá mobilia proximè jungerentur, ut: כִּסְאֲךָ kisachá, non kiseachá, *solium tuum*, à כִּסֵּא kissé. Verum כִּסְאֲךָ venire potest à forma inusitata in hac significatione, כֶּסֶא, vel כֶּסֶא kesé.

Schevá non legitur in fine dictionis, etiam post socium, & sub litera daghésch notata. 1°. quia vox sequens, si ab aliqua ex literis בְּגַד כְּפַת *beghádh kepháth* incipiat, daghésch lene recipit, quod non fit nisi post schevá quiescens, ut: וְיָלַדְתְּ בֵּן veialádht bén *& paries filium.* Nec quidquam ibi discriminis affert vocum distinctio, illæ siquidem conjunctim proferuntur, quomodo etiam, ut ex msſ. codicibus liquet, olim scribebantur, 2°. quia si schevá legeretur in fine, duo schevá mobilia aliquando concurrerent; alterum in fine dictionis præcedentis, alterum initio sequentis; quod Hebraicæ lectionis analogiæ plane adversatur, ut; וְלָקַחַתְּ בְּיָדְךָ velaqáahht beiádhechá *& accipies in manu tua.* 3°. quia schevá mobile literam suam sequenti syllabæ sono rapidissimo adjungit, ut dictum est supra, quod fieri nequit, cum schevá istud sit in fine dictionis, interdum & sententiæ; quamvis enim voces conjunctim legantur; ultima tamen syllaba dictionis præcedentis cum priori syllaba sequentis nequaquam conjungitur, Gen. 45. v. 14. וַיֵּבְךְּ וּבִנְיָמִין בָּכָה vaiiévk, ouviniamin bachá, *& flevit* (Joseph), *& Benjamin flevit.* Vide cap. 21. v. 16. ubi וַתֵּבְךְּ vattévk *& flevit*, versum & sensum claudit.

Schevá quiescit post motionem parvam ex qua syllaba composita constituitur. Sic autem vocatur syllaba quæ ex parva motione cum duabus saltem literis consonantibus componitur, ut: גִּלְגַּל gil-gál *rota*, הִפְקַדְתֶּם hiphqadh-tém, *præfecistis*, &c. Quare post parvam

motionem sequitur semper VEL daghésch forte quod cum geminet literam cui imprimitur, prior litera geminata jungitur cum litera præcedente quam afficit parva motio, ut: לִמֵּד lim-médh *docuit.* VEL schevà mutum quod pariter suam literam præcedenti adjungit, ut: לָמַדְתָּ la-madh-ta *didicisti.* VEL denique accentus qui syllabam in qua est parva motio, retinet; ac fere producit: unde Pagnino syllaba ista dicitur longa, ut: מֶלֶךְ me-lech *rex.*

Cæterum lingua Hebraïca, quantum ad schevà mutum in medio, & interdum etiam in fine dictionis expressum attinet, nihil habet ab aliis linguis diversum, in quibus schevà, seu *e* istud ibidem inter legendum suppletur. Sic *tartarus* v. g. pronuntiatur quasi scriberetur *taretarus*, &c.

Antiqui interpretes Græci circà lectionem τοῦ schevà regulas longè diversas ab iis quas tradunt hodierni grammatici, sequebantur. 1°. enim illud sæpe non legebant initio dictionis, ut: Gen. I. v. I. בְּרֵאשִׁית bereschith *in principio*, Græci βρησιθ. Levit. 13. v. 19. שְׂאֵת seéth *tumor*, Græci σηθ. Psal. 117. Heb. 118. v. 10. בְּשֵׁם beschém *in nomine*, Græci βσημ. E contrario quandò duo schevà initio dictionis concurrunt, prius secundum grammatices hodiernæ canones mutatur vulgo in hhiriq qatón; posterius vero quiescit: illi vero interdum utrumque legebant, ut: Psal. 150. v. 2. בִּגְבוּרֹתָיו bighbhóurothàv *in potentiis ejus*, pro בְּגְבוּרֹתָיו, sic Græci βεγεβουρωθαυ. Quandoque prius tantum, posteriori suppresso, efferebant, idque modo per ε, modo per α. Per ε, Psal. 11. Heb. 12. v. 9. לִבְנֵי livné *filiis*, pro לְבְנֵי levené; Græci λεβνη. Per α, Psal. 115. Heb. 16. v. 1. מִכְתָּם michtàm *aureum*, pro מְכְתָּם, Græci μαχθαμ. קִבְרוֹת qivróth, pro קְבְרוֹת qeveróth, *sepulchra*, Num. 11. v. 34. Græci χαβρωθ, melius καβρωθ, solent enim ק per κ exprimere. 2°. schevà initiale sæpissime cum eodem sono pronuntiabant quo vocalem immediate sequentem, ut Gen. 14. v. 5. רְפָאִים Rephaím, Græci Ραφαειμ. Psal. 45. Heb. 46. v. 8. צְבָאוֹת tsebhaóth *exercitus*, Græci σαβαωθ. Si סְדֹם Sedhóm, Græci Σόδομα. שְׁלֹמֹה Schelomó, Græci Σολομών. כְּנַעַן Kenáan, Græci Χαναάν, &c. Sic etiam à Qimhhio, Pagnino, Genebrardo, Bellarmino, Drusio, &c. Schevà initio dictionis legitur voce puncti literæ gutturalis sequentis, ut: תְּחִי tihi, non tehi, *eris.* Eâdem euphoniâ legunt per *i* schevà initiale, quando sequitur (י) alio puncto vocali quam schevà affectum, ut: בְּיַד biiadh, non beiadh, *in manu*, לְיוֹם liióm, non leióm, *diei*, *ad diem.* 3°. schevà quod in medio dictionis post socium mobile est, Græcis interdum silebat, ut: Psal. 47. Heb. 48. v. 3. יַרְכְּתֵי iarkethé *latera*, Græci ιερχθη. Schevà quod ibidem post parvam motionem quiescit, interdum pronuntiabant, ut: Psal. 109. Heb. 110. v. 4. יַלְדֻתֶךָ ialdhuthécha *nativitatis tuæ*, Græci ιελιδεθεχ, ubi insuper α & υ Massorethæarum per ε legebant. Ex his aliisque plurimis exemplis quæ passim occurrunt in Origenis Hexaplis à nostro D. Bern. de *Montfaucon* editis, videtur constare variam admodum ac incertam fuisse apud veteres schevà legendi rationem; si tamen hac in re mss. codicibus fides habenda: vero enim simile est librariis, in peregrinis illis vocibus exscribendis, menda non pauca irrepsisse. De hac amanuensium oscitantia vel imperitia conqueritur S. Hieron. comm. in cap. 40. Ezech. v. 7. tom. 3. nov. edit. col. 981. *Et diligentem, & studiosum lectorem admonendum puto*, inquit, *si tamen scientia Scripturarum, & non vanis oratorum declamationibus ducitur; ut sciat omnia propè verba Hebraïca, & nomina quæ in Græca & Latina translatione sunt posita, nimia vetustate corrupta; & dum de inemendatis scribuntur inemendatiora, de verbis Hebraïcis facta esse Sarmatica, imo nullius gentis; dum & Hebræa esse desierint, & aliena esse non cœperint.* De his fuse infra lib. 3. ubi fundamenta quibus innititur nova D. *Masclefii* Grammatica, speciali diatribâ convellemus. Sed etiam si veteres illos interpretes ita legisse pro certo haberemus; non idcirco tamen explodenda foret Massorethica pronuntiatio; Judæi enim quorum pars sanior linguam Hebraïcam semper excoluit, audiendi sunt potius quam illi interpretes quibus, si forte LXX. exceperis, lingua illa perinde ac nobis, barbara erat atque extranea.

ARTICULUS V.

De ratione diſtinguendi Qaméts magnum à Qaméts hhatoúph.

QAMETS magnum olim ſic pingebatur (׳) quam formam in antiquis editionibus adhuc retinet ; qaméts verò hhatoúph ſic , (׳) atque ita alterum ab altero facile ſecernebatur. Nunc autem librariorum incuriâ , utraque figura confunditur : quamobrem regulas excogitarunt Grammatici quibus cognoſcatur quandonam illa figura (׳) vel per qaméts magnum ſeu *a* , vel per qaméts hhatoúph ſeu *o* , inter legendum proferenda ſit.

I. REGULA.

Illa figura (׳) eſt qaméts hhatoúph immediatè ante (׳ hhatéph qaméts hhatoúph) ut : אָהֳלִיאָב vulg. *Ooliab* , Exod. 31. v. 6. אָהֳלָה Lxx. Ὀολᾶ , vulg. *Oola*. אָהֳלִיבָה Lxx. Ὀολιϐᾶ , vulg. *Ooliba* , Ezech. 23. v. 4. &c. quæ ſunt nomina propria. פָּעֳלוֹ póoló *opus ejus* , &c. Excipe tamen cùm (׳) eſt ſub ה articulo , tunc enim eſt qaméts magnum , ut : הָחֳלִי háhholí , non hóhholí , *morbus ille.* Vel cùm (׳) eſt ſub ב , ל , כ , ו , quæ quatuor literæ ſæpe ה articulum excludunt aſſumtâ ejus motione , ut : בָּחֳלִי báhholí , non bóhholí , *in morbo illo.* Sic לָחֳלִי láhholí *morbo illi.* כָּחֳלִי cáhholí *ſicut morbus ille.* וָחֳלִי váhholí *& morbus ille.*

II. REGULA.

Illa figura (׳) eſt qaméts hhatoúph ante aliud qaméts hhatoúph quod non eſt ultima dictionis motio , ut : אָהָלְךָ óholchá *tabernaculum tuum.* (Cur (׳) ſub ה ſit qaméts hhatoúph , docebit regula quinta.) Excipe pariter cùm (׳) eſt ſub ה articulo , aut ſub quatuor literis ב , ל , כ , ו , tunc enim eſt qaméts magnum , non qaméts hhatoúph , ut : הָאָהָלְךָ haóholchá , non hoóholchá , *tabernaculum tuum.* Sic בָּאָהָלְךָ baóholchá , non boóholchá , *in tabernaculo tuo* , &c.

III. REGULA.

Illa figura (׳) eſt qaméts hhatoúph ante daghéſch forte nullo interſtante accentu , ut : חָנֵּנִי hhonnéni , non hhannéni , *miſerere mei.* רָנּוּ ronnoú , non rannoú , *cantate.* [Accentus ſub נ in 2°. exemplo pertinet ad ultimam ſyllabam , proindeque non eſt inter (׳) & daghéſch ; in vocibus enim deſinentibus in וּ vel י , accentus poſt illas motiones , ſicuti poſt ceteras , non ponitur ; ſed ſubjicitur (ſi ſit inferior) literæ conſo-

ſtanti cujus ו vel ו ſunt motiones, ut: לֹו, non לוֹ, loú *utinam.* לוֹ, non לֹו, ló *illi.*] Excipitur vox בָּתִּים battím, non bottím, *domus*, plur. At quando intercedit accentus inter (ָ) & daghéſch, tunc (ָ) eſt magnum qaméts, ſeu *a* longum, ut: לָמָּה lámma *quare.*

IV. REGULA.

Illa figura (ָ) eſt qaméts hhatoúph, quando eſt ultima motio dictionis quæ in literam ſonantem deſinit; nec accentus ponitur inter literam illam ſonantem, & figuram (ָ), ut: וַיָּקָם vaiiáqom, non vaiiáqam, *& ſurrexit.* Sic cùm vox illa ſequenti per *Maqqáph* jungitur, ut: יִקְבָּץ־אָוֶן iiqbots-áven *congregabit iniquitatem*, כָּל־בּוֹ col-bó *omnia in eo.*

V. REGULA.

Illa figura (ָ) eſt qaméts hhatoúph ante (ְ) ſchevá, nullo intercedente accentu, expreſſo aut ſubintellecto, ut: קָרְבָּן qorbán, non qarebán, *donum*, &c. In Bibliis autem accuratius editis, putà Roberti Stephani, Joſephi Athiæ; præſertimque in editione Amſtelædamenſi & Ultrajectinâ quam adornavit doctiſſimus *Everardus Vander Hooght* anno 1705. quoties ſubintelligitur accentus inter (ָ) & (ְ), toties ibidem exprimitur; ſicque tollitur omnis difficultas: nam ſi reponatur accentus inter (ָ) & (ְ), tunc (ָ) eſt qaméts magnum ſeu *a*, ut: חָכְמָה hháchemá *ſapiens fuit*, fem. Si vero abſit iſte accentus inter (ָ) & (ְ), neque etiam ibidem ſubintelligitur; ac proinde (ָ) eſt qaméts hhatoúph ſecundùm hanc regulam, ut: חָכְמָה hhochmá *ſapientia.*

APPENDIX.

ACCENTUS inter (ָ) & (ְ) ubique ſubintelligitur, præterquam 1°. in nominibus ſubſtantivis, ut: עָרְמָה ormá *aſtutia*, חָכְמָה hhochmá *ſapientia*, &c. 2°. in adverbiis, ut: אָמְנָם omnám *vere.* 3°. in Infinitivo *Qal*, & in 2. perſ. ſing. maſc. Imperativi ejuſdem conjugationis, quando accedit ה paragogicum, aut affixum, ut: שָׁמְרָה ſchomrá *cuſtodire*, *cuſtodi*: שָׁמְרוֹ ſchomró *cuſtodire eum*, vel *cuſtodi eum*, &c. In 2. perſ. ſing. fem. שָׁמְרִי ſchomrí *cuſtodi.* In 2. perſ. plur. maſc. שָׁמְרוּ ſchomroú *cuſtodite.* Sic in Futuro cum pronominibus affixis ךָ, כֶם, כֶן, ut: יִשְׁמָרְךָ iiſchmorchá *cuſtodiet te*, יִשְׁמָרְכֶם iiſchmorchém *cuſtodiet vos*, maſc. יִשְׁמָרְכֶן iiſchmorchén *cuſtodiet vos*, fem. & ſic in 3. perſ. ſing. femin. & in 1. tam ſing. quam plur. cum iiſdem affixis. 4°. in tota conjugatione *Hophal*, ut: הָפְקַד hophqádh *præfectus eſt*, מָפְקָד mophqádh *præfectus*, הָפְקֵד hophqédh *præfici*, יָפְקַד iophqádh *præficietur*, &c. Hæ ſunt præcipuæ regulæ circa diſtinctionem (ָ *a*) & (ָ *o.*) Paucæ quæ ſuperſunt, pro datâ occaſione, in hoc opere proponentur.

Quamvis (ָ) ante (ְ) ſit qaméts magnum, ſeu *a*, quando inter utramque figuram exprimitur accentus, ſunt tamen voces nonnullæ in quibus (ָ) ante (ְ) eſt qaméts hhatoúph, licet intercedat accentus, ut: צָרְפַת tſorpháth 3. Reg. 17. v. 9. Abd. v. 20. *Gallia*, ſecundùm Rabbinos. Inde צָרְפָתִי tſorphathi *Gallus.* יָרְדִי iórdhi *deſcendere me*, Pſal. 29. Heb. 30. v. 4. רָדְפִי ródhphí *perſequi me*, Pſal. 37. Hebr. 38. v. 21. Vide infrà in Append. ad Infinit. *Qal* cum affixis.

NOTÆ.

Cum figura illa (ָ) occurrit sub ה articulo ante (ֳ), non est qaméts hhatoúph ; quia motio genuina ה illius articuli est páthahh cum daghésch forti in literâ sequente, ut : ספר sépher, *liber*, cum ה articulo הַסֵּפֶר hassépher, *liber ille*. Cùm autem litera illa sequens cui daghésch imprimi debet, ejus recipiendi est incapax, utpote gutturalis aut Resch ; daghésch istud ejectum compensatur per qaméts magnum loco páthahh sub ה articulo, ut : הָרָקִיעַ háraqía, pro הַרְקִיעַ harraqía *expansum*, *firmamentum*.

Eadem ratione (ָ) subjectum literis וכלב est magnum qaméts ante (ֳ), non qaméts hhatoúph ; quia literæ illæ excluserunt ה articulum motione ejus assumtâ, quæ cum sit qaméts magnum, ut mox diximus, perseverat sub quatuor illis literis cum quibus fit contractio ; nam בָּחֳלִי bahholí v. g. contractè est pro, בְּהָחֳלִי behahholi, *in morbo*. Sic in secundâ regulâ cui etiam observatio illa competit, בָּאָהָלְךָ baóholchá, per contractionem est, pro : בְּהָאָהָלְךָ behaóholchá, *in tabernaculo tuo*. Illa itaque figura (ָ) sub ה articulo, & quatuor literis וכלב ante (ֳ) est naturâ suâ qaméts magnum, non vero qaméts hhatoúph quod non ponitur nisi loco hhólem, schouréq & qibbúts ; minime verò loco páthahh & daghésch fortis ejecti, pro quo semper usurpatur magnum qaméts, & interdum (ֵ). Unde cùm figura (ָ) terminat dictionem quæ in literam sonantem desinit ante maqqaph, & caret accentu, illa, inquam, figura non est (ָ hhatoúph,) secundum quartam regulam, nisi oriatur ex hhólem ; si enim ex alia motione deducatur, est qaméts magnum, non qaméts hhatoúph, ut : עָם־רָב am, non om, rábh, *populus multus* ; יָם־הַמֶּלַח iam, non iom, hammélahh *mare salsum*, &c. Sic in vocibus קָבְלוֹ qavolló *contra eum*, קָטְבְךָ qatovkhá *excisio tua*, קָטְנִּי qatonní *minimus meus*, illa figura (ָ) non est qaméts hhatoúph licet sit ante (ְ) ex prima regula ; & ante (ָ hhatoúph non finale, ex secunda regula ; sed est qaméts magnum, quia non pro hhólem, vel schouréq, aut qibbúts ponitur ; sed est ipsum (ָ) magnum quod in his dictionibus anomalis retinetur.

Omnes ferè Grammatici, etiam Judæi, qaméts hhatoúph cum hhatéph qaméts hhatoúph confundunt. Accuratior fuit Elias Levita qui *o* breve vocat qaméts hhatoúph ; *o* verò brevissimum, hhatéph qaméts appellat. Quam recte sentiat is Judæus sequentia declarant argumenta.

I°. Hhatéph qaméts hhatoúph componitur ex (ָ) & (ְ) hoc modo : (ֳ) porro (ְ) quod jungitur cum illâ figurâ (ָ), vel jungitur cum qaméts magno, vel cum qaméts hhatoúph. Componi non potest cum qaméts magno, alioquin figura illa (ֳ) sonaret *a*, ut idem schevá junctum cum (ַ) sic : (ֲ) profertur *a* ; & cum (ֶ) hoc modo : (ֱ) pronuntiatur *e*. In hac itaque motione (ֳ) quæ effertur *o*, jungitur (ְ) cum qaméts hhatoúph quod corripit, sicuti cùm sociatur τῷ (ַ) illud ex *a* brevi facit *a* brevissimum ; & cum jungitur τῷ (ֶ), illud ex *e* brevi mutat in *e* brevissimum.

II°. Puncta rapta, seu motiones brevissimæ ob gutturales quibus subjiciuntur loco schevá simplicis, excogitatæ sunt. Eodem munere hîc fungitur hhatéph qaméts hhatoúph cum initio, tum in medio dictionis.

Initio dictionis. Nomina hujus formæ פְּרִי peri *fructus*, h. e. quæ habent schevá sub prima radicali, & hhiriq gadhól cum secunda, si primam radicalem gutturalem habeant, hæc prima radicalis pro schevá simplici afficitur schevá composito, seu puncto rapto, ut : חֲלִי hhali, *ornamentum*, עֱלִי eli, *pistillum*. Sic quoque adhibetur (ֳ) ut : חֳלִי hholí, *morbus*, חֳרִי hhori, *æstus*, &c. Illa itaque figura (ֳ) æque est motio brevissima atque (ֲ) & (ֱ).

In medio dictionis. Nomina formæ קֹדֶשׁ qódesch *sanctitas*, i. quorum prima radicalis afficitur hhólem, secunda vero (ֶ) cum literâ sonante in fine ; cum pronominibus affixis mutant hhólem in qaméts hhatoúph ; & (ֶ) in (ְ), ut : קָדְשׁוֹ qodschó *sanctitas ejus*. Si secunda radicalis fuerit gutturalis, pro schevá simplici, ea afficitur hhatéph qaméts hhatoúph

toúph, ut: אָהֳלוֹ óholó *tabernaculum ejus*, ab אֹהֶל óhel *tabernaculum*. Ibi, ut vides, (ֳ) locum occupat τῶ ſchevá ſimplicis, quod non accidit τῷ qaméts hhatoúph, niſi forte per accidens, & cum ſequitur aliud ſchevá. Itaque hhatéph qaméts hhatoúph diſtinguitur à qaméts hhatoúph.

III°. Poſt motiones parvas ſeu breves, quæ pro magnis, ſeu longis non uſurpantur, ſequitur ſemper vel ſchevá expreſſum aut ſubintellectum; vel daghéſch forte; vel accentus: poſt hhatéph qaméts hhatoúph vero nunquam. Igitur aliud eſt à qaméts hhatoúph. In nonnullis quidem Bibliis qaméts hhatoúph pingitur interdum cum ſchevá, ut hhatéph qaméts hhatoúph, ſic: הָפְקַד hhophqádh *præfectus eſt*; verum id fit rudiorum gratia, & ut facilius qaméts hhatoúph à qaméts magno diſtinguant; neque legant *a* ubi *o* legendum eſt. Alioquin duo ſchevá mobilia ſeſe invicem conſequerentur, prius initio dictionis, & quatenus compoſitum; poſterius poſt ſocium; quod lectionis analogiæ è diametro adverſatur.

IV°. In metris hodiernis qaméts hhatoúph, ſicuti & aliæ parvæ motiones, ſyllabam longam efficit; hhatéph qaméts hhatoúph vero brevem duntaxat, ſicuti ſchevá ſimplex mobile, (ְ) & (ֳ). Ergo ejuſdem eſt naturæ cum minimis illis motionibus, ſeu punctis raptis.

V°. His rationibus accedit auctoritas doctiſſimorum Grammaticorum Eliæ Levitæ, Buxtorfii, Muiſii, noſtri Thomæ Du Four, &c. qui qaméts hhatoúph parvis motionibus; & hhatéph qaméth hhatoúph minimis, ſeu punctis raptis annumerant. Hos ſequuti, qaméts hhatoúph ab (ֳ) diſtinximus.

ARTICULUS VI.

Lectionis Hebraïcæ Praxis.

UT facilius ad praxim reducantur, quas ſupra tradidimus de lectione Hebraïca regulas: earum exempla paucis lineis, Hebræiſque characteribus per Latinos expreſſis proponere, regulas ipſas ſummatim repetere, ſimulque loca, ubi fuſius explicantur, indicare operæ pretium eſſe duximus.

I.

. ór — váichi , ór ichi : amárta aſchér ſchaddái Él

אֵל שַׁדַּי אֲשֶׁר־אָמַרְתָּ יְהִי אוֹר וַיְהִי־אוֹר׃

. lux eſt facta & , lux fiat : dixiſti qui , omnipotens Deus

אֵל él *Deus*. א æquivalet ſpiritui leni Græcorum, p. 3. Fallit magis quam ferit aures; nihil enim addit motioni qua afficitur, p. 5. col. 1.

שַׁדַּי ſchaddái *omnipotens*. Dagh. forte in ד quanvis ex *beghádh kephách*, quia non præcedit ſchevá quieſcens, aut páthahh furtivum, p. 28. י legitur in fine quia præcedit (ַ), p. 24.

אֲשֶׁר־ aſchér *qui*. Réſch productum, p. 11.

אָמַרְתָּ amárta *dixiſti*. Schevá quieſcens ſub ר poſt magnam motionem fultam accentu tonico, p. 33. Daghéſch lene in ת utpote ex *beghádh kephách* poſt ſchevá quieſcens, p. 28.

יְהִי ichi *fiat*. Schevá mobile initio dictionis, pag. 33. י in fine quieſcit, quia non præcedit (ָ) vel (ַ) vel (וּ) vel (וֹ), pag. 25.

אוֹר ór *lux*. Hhólem non ſubjicitur τῷ א, ſed poſtponitur, pag. 23.

וַיְהִי־ vaichi *& facta eſt*. Schevá mobile ſub י, quod τῷ daghéſch afficiendum eſt, licet eo non afficiatur; unde inter (ַ) & (ְ) ponitur accentus euphonicus, pag. 34.

אוֹר ór *lux*. ר productum, pag. 11.

I I.

.hhoschcáh - col - eth vehavríahh : naphschí ené ná Haíran

תָּאִירָה נָּא עֵינַי נַפְשִׁי וְהַבְרִיחַ אֶת־כָּל־חֶשְׁכָּהּ׃

.ejus tenebras omnes . fuga & : meæ mentis oculos quæso Illumina

תָּאִירָה haíran *illumina.* ה silet in fine quia caret motione expressa & subintellecta, p. 25. In fine adjicitur *noún* ex altero *noún* initio dictionis sequentis ob dagh. forte geminato desumtum, pag. 29. col. 2. & pag. 30. col. 1.

נָּא ná *quæso.* Daghésch forte in נ quod proinde geminatur, p. 27. א quiescit in fine, caret enim motione expressa & subintellecta, pag. 25.

עֵינַי ené *oculos.* Utrumque י mutum est, quia motione expressa & subintellecta destituitur, pag. 25.

נַפְשִׁי naphschí *mentis meæ.* Schevá quiescens sub פ post motionem parvam, pag. 33. פ aspiratur, quia nullo daghésch afficitur, pag. 27.

וְהַבְרִיחַ vehavríahh *& fuga.* Schevá mobile initio dictionis, pag. 33. Schevá quiescens sub ב post motionem parvam, ibid. ב aspiratur, quia caret daghésch, pag. 27. Páthahh furtivum sub ח utpote in fine dictionis, proindeque ante ipsum ח mobile, pag. 23.

אֶת־כָּל־ eth-col- *omnes.* Voces junctæ per maqqáph, pag. 21. quare accentu tonico destituuntur, ibid. Daghésch lene in כ initio dictionis; quanvis enim vox illa præcedenti jungatur per maqqáph, nihilominus tamen divisa censetur quantum ad daghésch impressionem, pag. 30. col. 1. Qaméts hhatoúph sub כ, quia sequitur litera sonans inter quam & figuram (ֽ) non intercedit accentus, pag. 39.

חֶשְׁכָּהּ hhoschcáh *tenebras ejus.* Qaméts hhatoúph sub ח, quia sequitur schevá, inter quod & (ֽ) præced. non exprimitur, neque subintelligitur accentus, p. 39. Schevá quiescens sub ש post motionem parvam, pag. 33. Daghésch lene in כ post schevá quiescens in media dictione, pag. 28. ה legitur in fine, quia notatur cum mappiq, pag. 25. Producitur, pag. 10.

I I I.

. áven báh veiérd : meórehhothécha titté Pén

פֶּן תִּטֶּה מֵאָרְחוֹתֶיךָ וְיֵרְדְּ בָּהּ אָוֶן׃

. iniquitas ea in dominetur & : tuis semitis à declines Ne

פֶּן pén *ne.* Daghésch lene in פ initio dictionis, quare non aspiratur, pagg. 27. 28. Noún finale, pag. 10.

תִּטֶּה titté *declines.* Daghésch lene in ת initio dictionis, pagg. 27. 28. Daghésch forte in ט, non est enim ex *beghádh kephâth*, quare ט duplicatur, pag. 27. ה quiescit in fine, quia motione expressa & subintellecta caret, pag. 25.

מֵאָרְחוֹתֶיךָ meórehhothécha *à semitis tuis.* Schevá mobile sub ר post motionem magnam non fultam accentu tonico, sed tantum euphonico, pag. 33. ח aspiratur, quia caret daghésch, pag. 27. י quiescit, motione enim expressa & subintellecta destituitur, pag. 25. Cáph finale, pag. 10.

וְיֵרְדְּ veiérd *& dominetur.* Schevá mobile initio dictionis, pag. 33. Duo schevá sub ר & ד quiescunt, prius ante socium, & posterius motionem magnam fultam accentu tonico; posterius quia est in fine dictionis, ibid. Daghésch lene in ד, quia præcedit schevá quiescens, pag. 28.

בָּהּ báh *in ea.* Daghésch lene in ב initio dictionis, p. 28. ה profertur ob mappiq, p. 25.

אָוֶן áven *iniquitas.* Noún finale, pag. 10.

IV.

.tſédheq bemagelé vethanhéni , aſchurái taggíah : Adhonái attá neri Kí

כִּי נֵירִי אַתָּה אֲדֹנָי תַּגִּיהַּ אֲשֻׁרַי וְתַנְחֵנִי בְּמַעְגְּלֵי צֶדֶק׃

.juſtitiæ ſemitas in me deduces & , meos greſſus illuminabis : Domine (es) tu mea lucerna Quia

כִּי ki *quia.* Daghéſch lene initio dictionis, ideo caph non aſpiratur, pag. 27.

נֵירִי neri *lucerna mea.* י quieſcens, quia vocali expreſſa & ſubintellecta caret, pag. 25.

אַתָּה attá *tu.* Daghéſch forte in ת licet ex *beg. kepb.* quia non præcedit ſchevá quieſcens, pag. 28. ה quieſc. in fine, quia ibi motione expreſſa & ſubintellecta deſtituitur, pag. 25.

אֲדֹנָי Adhonái *Domine.* ד aſpiratur, quia caret utroque dagh. pag. 27. Hhólem deficiens, pagg. 14. 15. י legitur in fine poſt (ָ), p. 24.

תַּגִּיהַּ taggíah *illuminabis.* Daghéſch lene in ת initio dictionis, pag. 27. Dagh. forte in ג quamvis ex *beg. kepb.* quia non præcedit ſcheva quieſc. aut (ַ) furtivum, p. 28. Páthahh furtivum ſub ה, ac proinde ante ipſum mobile, pag. 23. ה legitur ob mappiq, pag. 25.

אֲשֻׁרַי aſchurái *greſſus meos.* Iódh legitur in fine poſt páthahh, pag. 24.

וְתַנְחֵנִי vethanhéni *& deduces me.* Schevá legitur initio dictionis, pag. 33. ת aſpiratur, quia nullum ei daghéſch imprimitur, p. 27. Schevá quieſcens ſub נ poſt parvam motionem, p. 33. י quieſc. in fine quia non præcedit immediate vel (ָ) vel (ַ) vel (ו) vel (וּ) p. 25.

בְּמַעְגְּלֵי bemagelé *in ſemitas.* Schevá mobile ſub ב initio dictionis, pag. 33. Eadem ratione בְּ habet daghéſch lene, ideoque non aſpiratur, pag. 27. Schevá quieſc. ſub ע poſt motionem parvam, pag. 33. Schevá mobile ſub ג poſt ſocium non in fine, ibid. ג habet dagh. lene poſt ſchevá quieſc. pag. 28. י ſilet in fine, quia vocali expreſſa aut ſubintellecta caret, pag. 25.

צֶדֶק tſédheq *juſtitiæ.* ד aſpiratur quia non habet daghéſch, pag. 27.

V.

.bách hhóſeb- anáv thoſchiaγ ki : batáhhti bháadhàm ló, bechá kén-Al

עַל־כֵּן בְּךָ לֹא בָאָדָם בָּטַחְתִּי כִּי תוֹשִׁיעַ עָנָו חוֹסֶה־בָּךְ׃

. te in confidentem humilem ſalvabis quia : ſperavi homine in non , te in Quapropter

עַל־כֵּן al-kén *quapropter.* עַל־ caret accentu tonico, imo & euphon. quia jungitur voci ſequenti per maqqáph, p. 22. כ in כֵּן non aſpiratur quia dagh. leni afficitur initio dictionis, p. 28.

בְּךָ bechá *in te.* Daghéſch lene in ב initio dictionis, pag. 28. Caph finale, pag. 10.

לֹא ló *non.* א quieſcit in fine, quia caret motione expreſſa & ſubintellecta, pag. 25.

בָאָדָם bhaadhàm *in homine.* ב & ד aſpirantur quia carent dagh. p. 27. ם finale, p. 10.

בָּטַחְתִּי batáhhti *ſperavi.* Daghéſch lene in ב initio dictionis, p. 28. Schevá ſub ח quieſcit poſt motionem magnam fultam accentu tonico, pag. 33. Daghéſch lene in ת poſt ſchevá quieſc. pag. 28. י quieſcit in fine.

כִּי ki *quia.* Vide ſupra verſ. 4. 1.

תוֹשִׁיעַ toſchiaγ *ſalvabis.* ת aſpiratur initio dictionis quia daghéſch deſtituitur, pag. 27. Páthahh furtivum ſub ע, quod proinde ante ע pronuntiatur, pag. 23.

עָנָו anáv *humilem.* ו legitur in fine, quia non eſt ſchouréq, neque hhólem; & quia præcedit (ָ), pag. 24.

חוֹסֶה־ hhóſeb- *confidentem.* ה quieſcit in fine quia caret motione expreſſa & ſubintellecta, pag. 25. In fine jungitur *b* vocis ſequentis, pag. 29. col. 2. & 30. col. 1.

בָּךְ bách *in te.* Dagh. forte in ב quia vox præcedens deſinit in ה, ſine accentu in ult. p. 29. col. 2. Caph finale, p. 10. & aſpiratum, quia caret dagh. p. 27. Schevá in eo exprimitur, p. 24. col. 1. ſed non legitur utpote in fine, pag. 33.

VI.

.hhattothái léchol- vesá : hhasdécha kerobh- Hhonnéni

חָנֵּנִי כְּרָב־ חַסְדֶּךָ וְשָׂא לְכָל־ חַטֹּאתָי׃

.mea delicta omnia dimitte & : tuæ misericordiæ multitudinem secundum mei Miserere

חָנֵּנִי hhonnéni *miserere mei.* Qaméts hhatoúph sub ח ante daghésch forte, nullo intercedente accentu, pag. 38.

כְּרָב־ kerobh-*secundum multitudinem.* Schevá mobile initio dictionis, pag. 33. כ ibidem daghésch leni instructum, proindeque non aspiratum, pagg. 27. 28. Qaméts hhatoúph sub ר, quia est ultima vocis motio expressa quam sequitur litera sonans absque accentu inter eam & (-), pag. 39.

חַסְדֶּךָ hhasdécha *misericordiæ tuæ.* Schevá quiesc. sub ס post motionem parvam, pag. 33. Daghésch lene in ד post schevá quiesc. in medio dictionis, pag. 28. Caph finale & aspiratum, quia caret daghésch, pagg. 10. & 27.

וְשָׂא vesá *& dimitte.* Schevá mobile initio dictionis, pag. 33. א quiescens in fine ubi caret motione expressâ & subintellecta, pag. 25.

לְכָל־ lechol- *omnia.* Scheva mobile initio dictionis, & qaméts hhatoúph sub כ ut supra in כְּרָב־. כ aspiratum, quia nullum habet daghésch, pag. 27.

חַטֹּאתָי hhattothái *peccata mea.* Daghésch forte in ט quod idcirco duplicatur, pag. 27. א quiescit, quia non habet motionem expressam, nec subintellectam, pag. 25. ת aspiratur, quia caret utroque daghésch, pag. 27. י legitur in fine post (-) pag. 24.

VII.

.ráscha ló táhhschov- aschér vehoí : páscha nesoúi haísch Aschré

אַשְׁרֵי הָאִישׁ נְשׂוּי פֶּשַׁע וְהוֹי אֲשֶׁר תַּחְשֹׁב־ לוֹ רֶשַׁע׃

.iniquitatem illi imputabis cui væ & : prævaricatio (est) dimissa (cui) ille vir Beatus

אַשְׁרֵי aschré *beatus.* Schevá quiescens post parvam motionem, pag. 33. Iódh quiescit in fine, quia non præcedit (,) (-) (ו & (ו), pag. 25.

הָאִישׁ haísch *vir ille.* nulla difficultas.

נְשׂוּי nesoúi *dimissa.* Schevá mobile initio dictionis, pag. 33. י itidem mobile post ו, pag. 25.

פֶּשַׁע páscha *prævaricatio.* פ non aspiratur ob daghésch lene ipsi impressum initio dictionis, pag. 27.

וְהוֹי vehoí *& væ.* Schevá mobile initio dictionis, pag. 33. Iódh itidem mobile in fine post ו, pag. 25.

אֲשֶׁר aschér *cui.* nulla difficultas.

תַּחְשֹׁב־ táhhschov *imputabis.* ת non aspiratur ob daghésch lene initio dictionis, pag. 27. Schevá quiescens sub ח post parvam motionem, pag. 33. Qaméts hhatoúph sub ש, quia vox desinit in literam sonantem, inter quam & (-) non est accentus, pag. 39. ב aspiratur, quia daghésch non habet, pag. 27.

לוֹ ló *illi.*
רֶשַׁע ráscha *iniquitas.* } nulla difficultas.

VIII.

.avónothécha miccól pedhénna : naphschí nasáthi Elécha

אֵלֶיךָ נָשָׂאתִי נַפְשִׁי פְּדֶנָּה מִכָּל עֲוֹנוֹתֶיהָ׃

.ejus iniquitatibus omnibus ex eam redime : meam animam levavi te Ad

אֵלֶיךָ elécha *ad te.* י quiescit quia motione expressa & subintellecta caret, pag. 25.

נָשָׂאתִי nasáthi *levavi.* א quiescit, pag. 25. ת aspiratur, quia dagh. destituitur, pag. 27.

נַפְשִׁי naphſchí *animam meam*. Schevá quieſcit poſt motionem parvam, pag. 33. פ aſpiratur, quia caret daghéſch, pag. 27.

פְּדֶנָּה pedhénna *redime eam*. Schevá mobile initio dictionis, pag. 33. ד aſpiratur quia daghéſch deſtituitur, pag. 27. נ habet daghéſch forte, idcirco duplicatur, ibid. ה quieſcit in fine, quia caret motione expreſſâ & ſubintellectâ, pag. 25.

מִכֹּל miccól *ex omnibus*. Daghéſch forte in כ quamvis ex *beghádh kephàth*, quia non præcedit ſchevá quieſc., aut (-) furtivum, pag. 28. Ideo duplicatur, ibidem.

עֲוֹנֹתֶיהָ avónothéha *iniquitatibus ejus*. Hhólem deficiens poſt ו quod proinde conſonat, pag. 15. lin. 19. & 20. Tav aſpiratur, quia daghéſch deſtituitur, pag. 27. Iódh quieſcit, caret enim motione expreſſâ & ſubintellectâ, pagin. 25. Hé movetur in fine, quia afficitur motione.

IX.

. ſách	méhhato-	otháh	váhhaſóch	: ráhhamécha		aléha	Meſchóch
: לָךְ־	מֵחֲטֹא	אוֹתָהּ	וַחֲשֹׂךְ	רַחֲמֶיךָ		עָלֶיהָ	מְשֹׁךְ
. *tibi*	*peccet ne*	*eam*	*cohibe &*	*: tuas*	*miſericordias*	*eam ſuper*	*Extende*

מְשֹׁךְ meſchóch *extende*. Schevá mobile initio dictionis; pag. 33. Punctum in ſiniſtro cornu שׂ ש vices ſupplet hhólem defic. pag. 15. Caph finale in quo exprimitur ſchevá ſub aliis literis ſonantibus ſubintellectum, p. 24. col. 1.

עָלֶיהָ aléha *ſuper eam*. י quieſcit, quia motione expreſſâ & ſubintellectâ deſtituitur, p. 25.

רַחֲמֶיךָ ráhhamécha *miſericordias tuas*. י quieſcit in medio, quia motione expreſſâ & ſubintellectâ caret, pag. 25.

וַחֲשֹׂךְ váhhaſóch *& cohibe*. Punctum in ſiniſtro cornu שׂ ש, & ſin ſibbóleth conſtituit, & vices hhólem defic. ſupplet, pag. 15. Cáph fin. vide ſupra in מְשֹׁךְ, & infra in לָךְ.

אוֹתָהּ otháh *eam*. ת aſpiratur quia caret daghéſch, pag. 27. ה legitur in fine ob mappiq ipſi impreſſum, pag. 25.

מֵחֲטֹא־ méhhato- *ne peccet*. א quieſcit in fine, quia caret motione cum expreſſâ, tum ſubintellectâ, pag. 25. Vox deſtituitur accentu tonico, quia jungitur alteri per maqqaph, p. 21.

לָךְ lách *tibi*. Cáph finale, pag. 10. & aſpiratum quia caret daghéſch, pag. 27. In eo exprimitur ſchevá quod ſub aliis literis ſonantibus in fine dictionis ſubintelligitur, pag. 24. col. 1.

X.

. mahhſéha		lebhádh	veattá	ghóaláh	qivvathchá	Qavvó
: מַחְסֶהָ		לְבַד	וְאַתָּה	גֹּאֲלָהּ	קִוִּתְךָ	קַוֵּה
. *ejus refugium*	*(es)*	*ſolus*	*tu nam*	*: ſuum redemtorem*	*te expectat*	*Expectans*

קַוֵּה qavvó *exſpectans*. Daghéſch forte in ו quod proinde non eſt ſchouréq, habet enim motionem, pagin. 15. duplicatur, pagin. 27. ה quieſcit in fine, pag. 25.

קִוִּתְךָ qivvathchá *exſpectat te*. Daghéſch forte in ו quod idcirco duplicatur, pag. 27. ת aſpiratum quia caret dagh. ibid. Eadem ratione Caph fin. cum aſpiratione profertur.

גֹּאֲלָהּ ghóaláh *redemtorem ſuum*. ג aſpiratur quia caret daghéſch, pag. 27. ה legitur in fine ob mappiq, pag. 25.

וְאַתָּה veattá *nam tu*. Schevá mobile initio dictionis, pag. 33. Daghéſch forte in ת licet ex *beghádh kephàth*, quia non præcedit ſchevá quieſcens, aut (-) furtivum, pag. 28. ה quieſcit in fine ubi caret motione expreſſâ & ſubintellectâ, pag. 25.

לְבַד lebhádh *ſolus*. Schevá legitur initio dictionis, pag. 33. ב & ד aſpirantur, quia non habent daghéſch, pag. 27.

מַחְסֶהָ mahhſéha *refugium ejus*. (·) quieſcens ſub ח poſt parvam motionem, pag. 33.

XI.

.leolám póolchá teabbédh veál óiebhêha becháph tittenáh Ál

אַל תִּתְּנָהּ בְּכַף אֹיְבֶיהָ וְאַל־תְּאַבֵּד פָּעָלְךָ לְעוֹלָם׃

.æternum in suum opus perdas ne & : ejus inimicorum manum in eam tradas Ne

אַל ál *ne.* א spiritus lenis Græcorum, pag. 3. תִּתְּנָהּ tittenáh *tradas eam.* Daghésch lene in priori ת initio dictionis, pag. 27. Daghésch forte in altero, quia non præcedit schevá quiescens, aut (-) furtivum, pag. 28. Schevá mobile sub ת, quia cum daghésch notatur, nec est ultima dictionis litera, pag. 33. ה mobile in fine ob mappiq, pag. 25.

בְּכַף becháph *in manum.* Daghésch lene in ב initio dictionis, pagin. 27. Schevá ibidem & eadem de causa mobile, pag. 33. כ aspiratum ob defectum daghésch, pag. 27. ף finale, pag. 10. & aspiratum propter τῶ daghésch absentiam, pag. 27.

אֹיְבֶיהָ óievêha *inimicorum ejus.* Schevá mobile sub י post motionem magnam non fultam accentu tonico, pag. 33. ב aspiratur quia caret daghésch, pag. 27. י quiescit, motione enim expressa & subintellecta destituitur, pag. 25.

וְאַל־ veál *& ne.* Schevá mobile initio dictionis, pag. 33. ל producitur, pag. 11.

תְּאַבֵּד teabbédh *perdas.* ת cum daghésch leni, & schevá mobili initio dictionis, p. 27. 33. Daghésch forte in ב, quia non præcedit schevá quiescens, aut (-) furtivum, pag. 28. quare duplicatur, ibid. Aspiratur ד ob daghésch absentiam, pag. 27.

פָּעָלְךָ póolchá *opus tuum.* Daghésch lene in פ initio dictionis, pag. 28. Qaméts hhatoúph sub eadem litera ob aliud qaméts hhatoúph non finale sequens sub ע, pag. 38. Illa autem figura (־) sub ע est qaméts hhatoúph ob schevá sequens inter quod & (־) non exprimitur, nec subintelligitur accentus, pag. 39. Schevá quiesc. sub ל post motionem parvam, pag. 33. Caph fin. pag. 10. & aspiratum ob daghésch absentiam, pag. 27.

לְעוֹלָם leolám *in æternum.* Schevá mobile sub ל initio dictionis, pag. 33.

XII.

háqedhoschím-ben vesimáh ,qahhénna : meóholáh betsetháh ím-Ki

כִּי־אִם בְּצֵאתָהּ מֵאָהֳלָהּ קַחֶנָּה וְשִׂימָהּ בֵּין־הַקְּדשִׁים

sanctos inter eam pone & , eam suscipe : suo tabernaculo de ipsa egredietur cum Sed

.laádh iireschoúcha ascher

אֲשֶׁר־יִרָשׁוּךְ לָעַד׃

.finem in te possidebunt qui

כִּי־אִם ki-ím *sed.* Daghésch lene in כ initio dictionis, pag. 27. ם finale productum, p. 11. בְּצֵאתָהּ betsethá *cum egredietur ipsa.* Daghésch lene in ב initio dictionis, pagin. 28. Schevá ibidem & eadem de causa mobile, pag. 33. א quiescit, quia caret motione cum expressa tum subintellecta, pag. 25. ת aspiratur ob τῶ dagh. absentiam, pag. 27. ה legitur in fine propter mappiq, pag. 25.

מֵאָהֳלָהּ meóholáh *de tabernaculo suo.* Qaméts hhatoúph sub א ob sequens hhatéph qaméts hhatoúph sub ה, pag. 38. ה legitur propter mappiq, pag. 25.

קַחֶנָּה qahhénna *suscipe eam.* Daghésch forte in נ quod idcirco duplicatur, pag. 27. ה quiescit in fine, pag. 25. forma ejus producta est, pag. 11.

וְשִׂימָהּ vesimáh *& pone eam.* Schevá mobile

initio dictionis, pag. 33. ה itidem legitur in fine ob mappiq, pag. 25.

בֵּין־ ben- *inter.* Daghésch lene in ב initio dictionis, pag. 28. י quiescit, pag. 25. ן finale, pag. 10.

הַקְּדֹשִׁים háqedhoschím *sanctos.* Schevá mobile sub ק dagh. notando, quamvis eo non sit notatum; quare est accentus euphonicus inter (-) & (:) pagg. 33. 34. ד aspiratur, quia caret daghésch, pag. 27. Punctum in dextro cornu שׁ ש & hholem defic. vices supplet, & schín schibbóleth constituit, pag. 15.

אֲשֶׁר־ ascher *qui.* Vox sequenti juncta per maqqáph, pag. 21. ideoque caret accentu tonico, ibid. אֲ producitur, pag. 11.

יִרָשׁוּךָ iireschoúcha *possidebunt te.* Schevá mobile sub ר post motionem parvam positam loco magnæ, quapropter apponitur accentus euphonicus, inter hhiriq qatón & schevá, pag. 34.

לָעַד laádh *in finem.* ד aspiratur quia caret daghésch, pag. 27.

XIII.

.ſéla outhevárechechá : hhaiiim meqór bechá tiahhd Schám

שָׁם תָּחַד בָּךְ מְקוֹר חַיִּים וּתְבָרֶכְךָ סֶלָה :

.semper tibi benedicet & : vitæ fonte te in lætabitur Ibi

שָׁם schám *ibi.* Mém finale, pag. 10.

תָּחַד tiahhd *lætabitur.* Daghésch lene in ת initio dictionis, pag. 27. ת illud producitur, pag. 11. Pathahh furtivum sub ח quod proinde ante ח pronuntiatur, pag. 23. Dagh. lene in ד post pathahh istud furtivum, pagin. 28. Schevá exprimitur sub eodem ד ob (-) furtivum præcedens, p. 24. col. 1. Silet quia est in fine dictionis, pag. 33.

בָּךְ bechá *in te.* Daghésch lene in ב, p. 27. & schevá mobile sub eodem initio dictionis, pag. 33.

מְקוֹר meqór *fonte.* Schevá mobile initio dictionis, pag. 33. Résch producitur, p. 10.

חַיִּים hhaiiim *vitæ.* Daghésch forte in priori י quod idcirco duplicatur, pag. 27.

וּתְבָרֶכְךָ outhevárechechá *& benedicet tibi.* ת aspiratur, quia caret daghésch, pag. 27. Schevá sub eodem legitur post motionem magnam non fultam accentu tonico, pag. 33. & pag. 36. col. 1. Schevá itidem legitur sub כ quia repetitur, pag. 33. Caph utrumque & ב aspirantur ob דּ daghésch absentiam, pag. 27.

סֶלָה séla *semper.* ה quiescit in fine, quia non habet motionem expressam, nec subintellectam, pag. 25.

CAPUT V.

De Orationis partibus secundum Hebræos.

HEBRÆIS tres sunt principes orationis partes. שֵׁם *Nomen*, quod & pronomen; פֹּעַל *Actio* seu *Verbum*, quod & Participium; & מִלָּה *Dictio*, quæ Adverbia, Præpositiones, Conjunctiones & Interjectiones complectitur. Unamquamque ex tribus illis orationis partibus cum suis appendicibus explicaturi, initium faciemus à Nomine.

NOTÆ.

PARTIUM orationis numerum, uti & methodum, ab Arabibus mutuati sunt Judæi qui de arte Grammatica scribere cœperunt, cum illi desiêre. Primus inter Judæos hancce materiam cum aliqua diligentia tractandam suscepit Rabbi *Juda Hhiough* oriundus ex Feza urbe Africæ, qui circa annum Christi M.XL. duos edidit libellos, unum de *Raphe*, sive de literis *beghádh kephàth* modo durius, modo mollius pronuntiandis: alterum de *geminatione*, sive de vocibus literam quampiam geminantibus.

Proximus ab eo R. *Jonas* Cordubensis, qui itidem libros scripsit duos; unum *de artis præceptis*, alterum *de significationibus verborum.* Tertius *Aben-Esra* Hispanus, qui circa annum Christi M. CLX. floruit. Is præter commentarios in Sacram Scripturam, scripsit ספר צחות בדקדוק *librum elegantiarum Grammaticarum*: & ספר מֹאזְנֵי לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ *librum bilancis linguæ sanctæ.* Quartus R. *David Qimhhi* qui vixit circa annum Christi M. CXC. Hic cum videret multa confuse diffuseque scripta fuisse à RR. *Juda & Jona*, multaque scitu digna ab iis prætermissa fuisse, ea plenius complecti studuit, atque idcirco operi suo nomen fecit: סֵפֶר מִכְלוֹל *liber comprehensionis.* Duabus constat partibus; Grammatica & Lexico. Quintus R. *Abraham de Balmis* qui circa annum Christi M. DXX. scripsit Grammaticam cui titulus: מקנה אברהם *possessio Abraham.* Sextus *Elias Levita* Germanus qui eodem tempore florebat, multosque Christianos, etiam Cardinales, invitis licet popularibus, cum viva voce, tum multis editis libellis linguam Hebraïcam docuit.

Hi sunt præcipui Judæorum Grammatici. Rich. *Simon* lib. 1. cap. 30. hist. critic. V. T. catalogum refert 38. Grammaticorum Hebr. à sæculo X. ad annum Christi M. DC. in quo primum obtinet locum R. *Saadias Gaon* qui scholæ in Babylonia præerat anno Christi 927. septimum vero R. *Juda Hhioug.* Verum R. *Saadias* ut quinque sequentes cum id genus argumenti subtiliter, jejune & sine methodo tractarint, jure merito Grammaticorum Hebræorum primus statuitur R. *Juda.*

Græci quoque veteres tres tantum principes orationis partes agnoscebant, nempe *ὀνόματα nomina*, *ῥήματα verba*, *& συνδέσμους conjunctiones.* Id diserte asserit Dionysius Halicar. lib. de compositione verborum, pag. 3. novæ edit. Oxon. 1704. ταῦτα δὲ Θεοδέκτης, καὶ Ἀριστοτέλης, καὶ οἱ κατ' ἐκείνους φιλοσοφήσαντες τοὺς χρόνους ἄχρι τριῶν προήγαγον, ὀνόματα, καὶ ῥήματα, καὶ συνδέσμους, πρῶτα μέρη τῆς λέξεως ποιοῦντες. οἱ δὲ μετ' αὐτοὺς γενόμενοι, καὶ μάλιστα οἱ τῆς Στωϊκῆς αἱρέσεως ἡγεμόνες, ἕως τεττάρων προὐβίβασαν, χωρίσαντες ἀπὸ τῶν συνδέσμων τὰ ἄρθρα. εἶθ' οἱ μεταγενέστεροι τὰ προσηγορικὰ διελόντες ἀπὸ τῶν ὀνομάτων, πέντε ἀπεφήναντο τὰ πρῶτα μέρη. ἕτεροι δὲ καὶ τὰς ἀντωνυμίας ἀποζεύξαντες ἀπὸ τῶν ὀνομάτων, ἕκτον στοιχεῖον τοῦτο ἐποίησαν. οἱ δὲ καὶ τὰ ἐπιῤῥήματα διεῖλον ἀπὸ τῶν ῥημάτων, καὶ τὰς προθέσεις ἀπὸ τῶν συνδέσμων, καὶ τὰς μετοχὰς ἀπὸ τῶν προσηγορικῶν. οἱ δὲ καὶ τὰς ἄλλας τινὰς εἰσαγαγόντες τομὰς, πολλὰ τὰ πρῶτα μόρια τῆς λέξεως ἐποίησαν. *Theodectes & Aristoteles, & qui eorum temporibus philosophabantur, ad ternarium reduxere, Nomina, Verba & Conjunctiones; quæ primas orationis partes statuêre. Qui vero postea sequuti, ac præcipue Stoïcæ sectæ principes, Articulos à Conjunctionibus separando, ad quaternarium usque processerunt. Recentiores autem sejungendo Appellativa à Nominibus ipsis, quinque primas esse partes ostendebant. Aliqui & Pronomina sejungendo à Nominibus, sextum fecere elementum. Alii item & Adverbia divisere à Verbis, & Præpositiones à Conjunctionibus, & Participia à Nominibus Appellativis. Aliqui & alias inducendo sectiones, multas fecere vocum partes.*

Idem docet Quintilianus, lib. 1. cap. 4. *Veteres*, inquit, *quorum fuerunt Aristoteles & Theodectes, Verba modo, & Nomina, & Convinctiones tradiderunt..... paulatim à Philosophis, ac maxime Stoïcis auctus est numerus; ac primum Convinctionibus Articuli adjecti; post Præpositiones; Nominibus Appellatio; deinde Pronomen; deinde mixtum Verbo Participium; ipsis Verbis Adverbia, &c.* Vide etiam Priscianum, lib. 2.

CAPUT.

CAPUT VI.

De Nomine.

NOMEN vox eſt quæ ex inſtituto hominum aliquid nominat. Dividitur in *proprium*, & in *appellativum*. Nomen proprium uni convenit, ut: דָּוִד *David*, כֵּיפָא *Cephas*, ſeu *Petrus*, &c. Appellativum pluribus tribuitur, ut: אָדָם *homo*, quod nomen omnibus hominibus competit. In hoc capite agemus de nomine appellativo; de proprio autem in Syntaxi.

Tres ſunt communes nominis affectiones, videlicet *genus*, *numerus*, & *caſus* ſeu *declinatio*, quas in ſequentibus articulis expendemus.

APPENDIX.

NOMEN dividitur inſuper 1°. in *ſubſtantivum* & in *adjectivum*. Subſtantivum quod Hebræis dicitur שֵׁם הַדָּבָר *nomen rei*, illud eſt quod per ſe ſubſiſtit in oratione, & ſolam rei aut perſonæ ſubſtantiam, nulla habita ratione accidentium ejus ſeu modorum exprimit, ut: אֱלֹהַּ *Deus*, &c. Nomen adjectivum quod Hebræi vocant שֵׁם הַתֹּאַר *nomen formæ*, ſubſtantivo cujus ope in oratione indiget, adjectum; rei aut perſonæ accidentia ſeu modos deſignat, ut: קָדוֹשׁ *ſanctus*: ſupponit enim rem aut perſonam cui ſanctitas adjicitur, unde & nomen adjectivum appellatur.

2°. Nomen, potiſſimum ratione Grammatices, dividitur in *primitivum* & in *derivativum*, ſeu *derivatum*. Nomen primitivum dicitur illud quod eſt ipſa radix, ut: אִישׁ *vir*, סוּס *equus*, &c. Nomen vero derivatum eſt quod à verbo ceu à radice derivatur, ut: דָּבָר *verbum*, à verbo דָּבַר, vel דִּבֵּר, aut דִּבֶּר *loquutus eſt*. Nomen autem derivatum vel *perfectum* eſt, vel *imperfectum*. Derivatum perfectum dicitur quod ex verbo perfecto derivatur, ut: זָכָר *maſculus*, ex verbo perfecto זָכַר *recordatus eſt*. Derivatum imperfectum appellatur quod ex verbo imperfecto deducitur, ut: גַּן *hortus*, ex verbo imperfecto גָּנַן *protexit*.

Denique ex nominibus derivatis, cum perfectis, tum imperfectis, alia ſunt *ſimplicia*; alia *compoſita*. Nomina ſimplicia ea ſunt quæ puris conſtant radicalibus, ut: חָכָם *ſapiens*, à verbo perfecto חָכַם *ſapiens fuit*. שָׁלָל *ſpolium*, à verbo imperfecto שָׁלַל *ſpoliavit*. Nomina compoſita cenſentur quæ præter radicales aliquam ex hiſce ſex literis האמנתי quæ memoriæ cauſa his motionibus afficiuntur: הֶאֱמַנְתִּי héemánti *credidi*, in principio vel in fine; & interdum etiam utrobique aſſumunt; eaque nomina idcirco vocantur *heemantica*, ut: מִשְׁפָּט *judicium*, à verbo perfecto שָׁפַט *judicavit*. הַצָּלָה *liberatio*, à verbo imperfecto נָצַל in Hiphil *liberavit*. אַשְׁמֹרֶת *cuſtodia*, *vigilia*, à verbo perfecto שָׁמַר *cuſtodivit*, &c.

ARTICULUS I.

De Nominum Hebræorum generibus.

GENUS eſt Nominis ratione utriuſque ſexûs differentia. Quare iis quæ ſexum non habent, improprie tribuitur; ea tamen in ſubſtantivi & adjectivi convenientia, ſexum habentium naturam ſequuntur.

Ut autem duplex est duntaxat sexus, masculinus videlicet & femininus; ita Hebræi duplex tantummodo genus agnoscunt, masculinum scilicet & femininum.

Tertium, nempe neutrum Græcorum & Latinorum ignorant. Quare in adjectivis quæ absolute ponuntur, neutrum illud genus exprimunt modo masculino, modo feminino genere. Masculino, ut Gen. 2. v. 18. לֹא־טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ *bonus* (i. bonum) *non est hominem esse solum.* Feminino, ut Psal. 26. Heb. 27. v. 4. אַחַת שָׁאַלְתִּי מֵאֵת־יְהוָה אוֹתָהּ אֲבַקֵּשׁ *unam* (i. unum) *petii à Domino*, *hanc* (i. hoc) *requiram.* Sic in plurali numero, in quo tamen genus femininum frequentius usurpatur, ut videbimus in Syntaxi. Genus commune & epicœnum ad masculinum & femininum pertinet.

Nominum Hebr. genus dignoscitur vel *significatione* vel *terminatione.*

Significatione masculina sunt 1°. Nomina propria virorum, officiorumque virilium, ut: שְׁלֹמֹה *Salomon*, מֶלֶךְ *Rex*, פֶּחָה *dux*, פֻּרָה *Pura*, nomen proprium pueri Gedeonis, שַׂר *princeps*, &c. 2°. Fluviorum, ut: פִּישׁוֹן *Phison*, יַרְדֵּן *Jordanis*, &c. 3°. Montium, ut: כַּרְמֶל *Carmel*, הֹר *Hor*, &c. 4°. Populorum, ut: עִבְרִי *Hebræus*, מִצְרִי *Ægyptius*, צָרְפָתִי tsórphathí *Gallus*, secundum Rabbinos. 5°. Mensium, ut: נִיסָן *Nisán*, אִיָּר *Iiár*, &c.

Significatione feminina sunt 1°. Nomina mulierum, & officiorum muliebrium, ut: חַוָּה *Eva*, רָחֵל *Rachel*, אֵם *mater*, שֵׁגַל *conjux*, &c. 2°. Urbium, ut: בָּבֶל *Babel*, שֹׁמְרוֹן *Samaria*, יְרִיחוֹ *Jericho*, &c. 3°. Provinciarum & Regionum, ut: מִצְרַיִם *Ægyptus*, עֲרָב *Arabia*, צָרְפַת tsórpháth *Gallia*, ut volunt Rabbini. 4°. Membrorum corporis præsertim geminorum, ut: יָד *manus*, רֶגֶל *pes*, יָרֵךְ *femur*, כָּתֵף *humerus*, &c. Eorum tamen quædam communis sunt generis, sed sæpius feminini.

Terminatione masculina sunt quæ aliter desinunt ac sequentia, nisi infra excipiantur.

Terminatione feminina sunt quæ desinunt 1°. in ָה cum accentu post (·), ut: צְדָקָה *justitia*, חָכְמָה hhochmá *sapientia*, שִׂמְחָה *lætitia*, &c. Si accentus desideretur post (·), masculina sunt, ut: לַיְלָה *nox*, אַחְלָמָה *amethystus*, quamvis aliis sit fem. generis, הַחִיצוֹנָה *exterior*, שְׁפָלָה *humilis*, בֹּעֲרָה *ardens*, *succensus*, &c. 2°. in ָתָה cum accentu in penultima, ut: יְשׁוּעָתָה *omnimoda salus*, עֶזְרָתָה *præsens auxilium*, אֵימָתָה *terror maximus*, hæc enim forma auxesim importat. 3°. in ת servile, h. e. quod non est de radice nominis, ut: מַלְכוּת *regnum*, à radice מָלַךְ *regnavit.* דַּעַת *scientia*, à radice יָדַע *scivit*, &c. Excipitur דְּמוּת *similitudo*, masc. à radice דָּמָה *similis fuit.*

APPENDIX.

Nomina quantum ad genus anomala.

I. Nomina ſequentia, licet terminatione maſculina, ſunt tamen genere feminina.

אגן	*crater.*	ברך	*genu.*	לחי	*maxilla.*	רחל	*ovis.*
אזרוע	*brachium.*	בת	*bathus.*	נגה	*ſplendor.*	שבע	*ſeptem.*
אח	*focus.*	גרן	*area.*	נעל	*calceus.*	שגל	*conjux.*
אם	*mater.*	גת	*torcular.*	סלת	*ſimila.*	שלו	*coturnix.*
אפעה	*vipera.*	דת	*lex.*	עב	*nubes.*	שלש	*tres.*
אצבע	} *digitus.*	חמש	*quinque.*	עיש	*arcturus.*	שמנה	*octo.*
אצבע		חרב	*gladius.*	ערש	*ſponda.*	שוק	*armus.*
ארבע	*quatuor.*	ימין	*dextera.*	עשר	*decem.*	שש	*ſex.*
אשור	*inceſſus.*	יתד	*paxillus.*	פילגש	*concubina.*	תבל	*orbis.*
אתון	*aſina.*	כד	*cadus.*	פת	*buccella.*	תשע	*novem.*
באר	*puteus.*	ככר	*talentum.*	צאן	*ovis.*	In סלת	*ſimila,*
בטן	*venter.*	כוס	*calix.*	צפון	*ſeptentrio.*	ת	radicale eſt.

II. Nomina ſequentia, licet terminatione maſculina, ſunt genere communia.

אני	*navis.*	זקן	*barba.*	מחנה	*caſtra.*	שמיר	*ſentis.*
ארון	*arca.*	חלון	*feneſtra.*	מצח	*frons.*	שן	*dens.*
אות	*ſignum.*	יציע	*ſubſtructio.*	סיר	*olla.*	תער	*novacula.*
גדר	*maceria.*	מזבח	*altare.*	רתם	*juniperus.*		

III. Nomina ſequentia, licet terminatione maſculina, ſunt tamen communia, ſed ſæpius maſculina.

איל	*cervus.*	חבל	*funis.*	מגן	*clypeus.*	קרן	*cornu.*
בגד	*veſtis.*	חמור	*aſinus.*	מקנה	*poſſeſſio.*	שבט	*ſceptrum.*
המון	*multitudo.*	לב	*cor.*	עם	*populus.*	שה	*pecus parva.*
זית	*oliva.*	לחם	*panis.*	ערב	*veſpera.*	In זית ת	radicale eſt.

IV. Nomina ſequentia, licet terminatione maſculina, ſunt tamen genere communia, ſed ſæpius feminina.

אבן	*lapis.*	זרוע	*brachium.*	עין	*oculus.*	רגל	*pes.*
ארח	*ſemita.*	חצר	*atrium.*	עיר	*civitas.*	רוח	*ventus.*
ארץ	*terra.*	יובל	*aries.*	עצם	*os, oſſis.*	רחב	*platea.*
אש	*ignis.*	יד	*manus.*	עת	*tempus.*	שאול	*ſepulchrum.*
גפן	*vitis.*	כנף	*ala.*	פעם	*ictus.*	שבת	*ſabbathum.*
דב	*urſus.*	לשון	*lingua.*	צפור	*avis.*	שמש	*ſol.*
דלת	*porta.*	מטה	*virga.*	צפון	*abſconditum.*	תהום	*abyſſus.*
דרך	*via.*	נפש	*anima.*	קשת	*arcus.*	In דלת, &c. ת	radicale.

V. Nomina sequentia, licet terminatione feminina, sunt tamen genere masculina.

אַרְבָּעָה *quatuor.*	נְחָלָה *torrens.*	שִׁבְעָה *septem.*	שְׁמֹנָה *octo.*
חֲמִשָּׁה *quinque.*	עֲשָׂרָה *decem.*	שָׂדֶה *ager.*	תִּשְׁעָה *novem.*
מִקְשָׁה *cucumeratium.*	פֶּחָה *dux.*	שְׁלשָׁה *tres.*	In צָבָה, מוֹרָה, מִקְשָׁה,
מוֹרָה *novacula.*	צָבָה *exercitus.*	שִׁשָּׁה *sex.*	ה est loco א.

VI. Nomina sequentia, licet terminatione feminina, sunt tamen genere communia.

בַּיִת *domus*, מֵאָה *centum*, מִנְחָה *munus*, נְחֹשֶׁת *as*, שָׁנָה *annus.*

Nomina Epicœna.

In animalium & volucrum nominibus, uterque sexus fere unico genere quod *epicœnum*, seu promiscuum vocant, comprehenditur. Sic in terminatione masculina: חֲזִיר *porcus*, tam mas quam femina. כֶּלֶב *canis*, mas & femina. נֶשֶׁר *aquila*, mas & femina, &c. In terminatione feminina: חֲסִידָה *ciconia*, mas & femina. יַעֲנָה *ulula*, mas & femina. Sic אַרְנֶבֶת *lepus*, דַּיָּה *milvus*, &c.

Ad sexum distinguendum semel in Scripturis adduntur voces זָכָר *masculus*, & נְקֵבָה *femina*; nempe Levit. cap. 4. v. 23. שְׂעִיר עִזִּים זָכָר *hircum caprarum masculum.* Ibid. v. 28. שְׂעִירַת עִזִּים נְקֵבָה *capram caprarum feminam.*

Denique adjectivum כֹּל *omnis*, &c. est utriusque generis & numeri.

ARTICULUS II.

De Nominum Hebræorum numeris.

NUMERUS est differentia vocis secundum unitatem & multitudinem. In Nominibus Hebraïcis triplex est; *Singularis*, *Dualis* & *Pluralis.*

Singularis numerus proprie numerus non est, sed numeri initium; quemadmodum nec punctum linea; nec momentum, tempus est; sed ejus initium.

Nomina singularia varias habent formas, ut ex articulo præcedente liquet, & infra melius adhuc patebit.

Dualis numerus tam in Masculinis quam in femininis Nominibus, desinit in יִם, formaturque à singulari cui adjicitur illa terminatio, ut: יוֹם *dies*, masc. יוֹמַיִם *duo dies.* שָׁנָה *annus*, fem. שְׁנָתַיִם *duo anni.* De mutatione (·) תשׂ שׁ in (.), & ה in ת, agemus infra, art. III. Duali autem numero utuntur Hebræi ad exprimendas 1°. res natura geminas, ut: יָדַיִם *duæ manus*, à singulari יָד *manus.* 2°. arte geminatas, sed rarius, ut: נַעֲלַיִם *duo calcei*, à sing. נַעַל *calceus.*

Pluralis Numerus masculini generis desinit in ים; feminini vero generis in וֹת; fitque à singulari cui terminationes illæ adjiciuntur, ut:

טוֹב *bonus*, plur. masc. טוֹבִים *boni*. Plur. fem. טוֹבוֹת *bonæ*. Quæ igitur nomina non desinunt in ־ִים, ־ַיִם, & ־וֹת, ea, ut plurimum, singularia censenda sunt.

Præterea singularis numerus movetur etiam è masculino in femininum genus, adjecta terminatione femin. ־ָה; idque tam in substantivis (quod tamen rarius accidit) quam in adjectivis nominibus.

In substantivis, ut: אִישׁ *vir*, אִשָּׁה *vira*. מֶלֶךְ *rex*, מַלְכָּה *regina*, &c.

In adjectivis, ut: גָּדוֹל *magnus*, גְּדוֹלָה *magna*. עִוֵּר *cæcus*. עִוֶּרֶת *cæca*, &c. De mutatione (·) & (-) in (:) in his duobus exemplis, infra.

In hac porro mutatione singularis masculini in femininum; & ejusdem in dualem & pluralem numerum tam masculinum quam femininum, quando sing. masc. desinit in ־ֶה, tollitur illa terminatio, & ejus loco reponitur ־ָה pro formando sing. feminino; ־ַיִם pro duali masculino; ־ִים pro plurali masculino, & ־וֹת pro plurali feminino, ut: יָפֶה *pulcher*, יָפָה *pulchra*, יָפַיִם *duo pulchri*, יָפִים *pulchri*, יָפוֹת *pulchræ*. Dualis numerus femin. est יָפְתַיִם *duæ pulchræ*. De cujus formatione, infra.

At cum singularis numerus masc. desinit in ־ִי, ad femininum exprimendum additur ־ָה vel ת altera terminatio feminina, ut: שֵׁנִי *secundus*, fem. שֵׁנִיָּה, vel שֵׁנִית *secunda*, שֵׁנִים *secundi*, שֵׁנִיּוֹת *secundæ*. Sic מִצְרִי *Ægyptius*, מִצְרִיָּה vel מִצְרִית *Ægyptia*, &c.

APPENDIX I.

Singulari masculino vel communi interdum accedit ה paragogicum præcedente (·) sed cum accentu in penultima, in quo singularia illa differunt à femininis quæ accentum habent in ultima, ut: לַיִל, & cum ה paragogico, לַיְלָה masc. *nox*. Sic: בַּיִת & בַּיְתָה *domus*, מָוֶת & מָוְתָה *mors*, &c.

Ex Nominibus Hebraïcis alia sunt quæ singularem, alia quæ dualem, alia quæ pluralem tantum habent numerum.

Singularia tantum sunt 1°. Nomina propria, ut: דָּוִד *David*, כֵּיפָא *Cephas*, רָחֵל *Rachel*, &c. 2°. Nomina metallorum, ut: זָהָב *aurum*, כֶּסֶף *argentum*, cujus tamen pluralis invenitur, sed sumitur pro nummis argenteis. בְּדִיל *stannum*, cujus pariter pluralem numerum reperire est, sed significat stanni scorias quibus improbi metaphorice designantur. בַּרְזֶל *ferrum*, עֹפֶרֶת *plumbum*, נְחֹשֶׁת *æs*. 3°. Nomina liquorum, ut: יַיִן *vinum*, תִּירוֹשׁ *mustum*, יִצְהָר *oleum*, שֵׁכָר *sicera*, &c. 4°. plurima alia, ut: גָּפְרִית *sulphur*, בֹּרִית *smegma*, יַלְדוּת *juventus*, גָּזֵל *rapina*, עֹשֶׁק *calumnia*, &c.

Dualem tantum numerum agnoscunt hæc nomina quæ res natura geminas, aut arte geminatas, interdum etiam & alias significant, ut: חָפְנַיִם *pugilli*, מָתְנַיִם *lumbi*, מֹאזְנַיִם *bilances*, מִכְנָסַיִם *femoralia*, כִּלְאַיִם *heterogenea*, כִּירַיִם *testu*, vas fictile; אָבְנַיִם *sella parturientium*, & *sella*, vel potius *rota figuli*, רֵחַיִם *duæ molæ*, שְׁפַתַּיִם *duæ strues lapidum*, מִשְׁפְּתַיִם *duæ sarcinæ*, צָהֳרַיִם *meridies*, מַיִם *aquæ*, שָׁמַיִם *cæli*, &c.

Hic observandum est terminatione duali pluralem numerum quandoque designari, ut: Lev. 11. v. 23. *Quidquid autem ex volucribus habet* אַרְבַּע רַגְלַיִם *quatuor pedes*. 1. Reg. 2. v. 16..... *& habebat fuscinulam* שְׁלֹשׁ הַשִּׁנַּיִם *trium dentium*. Ezech. 1. v. 6. וְאַרְבַּע כְּנָפַיִם *& quatuor alæ*. Zach. 3. v. 9. שִׁבְעָה עֵינָיִם *septem oculi*. Et sunc adject. numerali, 2. Reg.

12. v. 6. *ovem restituet* אַרְבַּעְתָּיִם *in quadruplum*, seu *quadruplicatam*, non bis quadruplicatam. Prov. 6. v. 31. .... *reddet* שִׁבְעָתָיִם *septuplum*; non bis septuplum, &c.

Plurali tantum gaudent numero hæc status & ætatis nomina. בְּתוּלִים *virginitas*, זְקֻנִים *senectus*, נְעוּרִים *pueritia*, עֲלוּמִים *adolescentia*. Sic: פָּנִים *facies*, חַיִּים *vita*, &c.

In plurali terminationis masculinæ pro ִים cum hhiriq gadhól, sæpe usurpatur ִם cum hhiriq qatón; non raro enim ad euphoniam parva motio pro magna reponitur. תַּנִּינִם *dracones*, pro תַּנִּינִים. Sic תְּמִימִם *integri*, נְשִׂיאִם *principes*, צַדִּיקִם *justi*, גּוֹיִם *gentes*, לְוִיִּם *levitæ*, נְתוּנִם *dati*.

In eodem plurali nonnunquam pro ִים adhibetur terminatio Chaldaica ִין, ut Job. 31. v. 10. אַחֲרִין pro אֲחֵרִים *alii*. Sic Ezech. 26. v. 18. אִיִּין *insulæ*. Ibid. cap. 4. v. 9. חִטִּין *tritica*. Job. 24. v. 22. חַיִּין *vita*. Dan. 12. vers. 13. יָמִין *dies*. Job. 12. v. 11. מִלִּין *sermones*. Prov. 31. v. 3. מַלְכִין *Reges*. Mich. 3. v. 12. עִיִּין *acervi*. 3. Reg. 11. v. 13. רָצִין *cursores*. Ibidem, v. 33. צִידֹנִין *Sidonii*. Thren. 1. v. 4. שֹׁמֵמִין *desolatæ*, (portæ.) Cum Chaldaica dialecto uterentur qui post captivitatem Babylonicam sacros codices exscripserunt, mirum non est eos in quibusdam nominibus Chaldaicas terminationes loco Hebraïcarum incogitantia usurpasse.

Eadem ratione nomina quædam in hoc plurali numero formam Nominum Syrorum construct. imitantur, hoc e. desinunt in ֵי pro ִים, ut: גּוֹבַי *locustæ*, Nah. 3. v. 17. pro גּוֹבִים. Sic הָרֵי *montes*, Zach. 14. v. 5. חַלּוֹנֵי *fenestræ*, Jerem. 22. v. 14. חוֹרָי *alba opera*, vel ut Vulg. *subtilia*, Isai. 19. v. 9. חֲשׂוּפַי *retecti*, ibid. cap. 20. v. 4. סוּרֵי *recedentes*, Jerem. 17. v. 13. שָׂדַי *agri*, Ose. 10. v. 4. שָׂרַי *principes*, Jud. 5. v. 15.

Interdum etiam fit apocope τοῦ ם, sic: חִצָּי *sagittæ*, 1. Reg. 20. v. 38. pro חִצִּים, ut legendum monent Massorethæ. Ita: עַמִּי *populi*, 2. Reg. 22. v. 4. Psal. 144. Heb. 145. v. 2. Thren. 3. v. 14. חוֹרָי *foramina*, ut quidam interpretantur, Gen. 40. v. 16. קַדְמֹנִי *antiqui*, 1. Reg. 24. v. 14. כָּרִי *primores*, 4. Reg. 11. v. 4. & 19. רֹעַי *pastores*, Isai. 38. v. 12. צִדֹנִי *Sidonii*, Ezech. 32. v. 30. רִמֹּנַי *malogranata*, Cant. 8. v. 2. פְּלִילִי *Judices*, Job. 31. v. 28. pro quo v. 21. legitur פְּלִילִים. Sic יָדֵי *manus*, Ezech. 13. v. 18. pro dual. יָדַיִם. Denique in plurali numero forma masculina, & forma feminina interdum concurrunt, ut: רַאֲשֹׁתַיִם unde מְרַאֲשֹׁתָי *à cervicibus*, 1. Reg. 26. v. 12. ex רָאשִׁים & רָאשׁוֹת. Sic, בָּמוֹתַיִם unde בָּמוֹתֵי cum ו olim vocali *o*, sed nunc otioso post adscriptum (ֲ) sub מ, *excelsa*, Deut. 32. v. 13. Isai. 14. v. 14. ex בָּמִים & בָּמוֹת. Nisi potius fingantur singularia רַאֲשׁוֹת & בָּמוֹת, unde plural. const. רַאֲשֹׁתֵי & בָּמוֹתֵי, mutato ad euphoniam in ultimo nomine (ֹ) in (ֲ), ut à צִפּוֹר *avis*, fit in plur. צִפֳּרִים *aves*.

APPENDIX II.

Nomina in motione è singulari in pluralem numerum anomala.

I. Nomina sequentia licet masculina, in plurali numero sumunt terminationem femininam.

אָב	*pater.*	חָזֶה	*pectus.*	מָטָר	*pluvia.*	קוֹל	*vox.*
אוֹב	*Pytho.*	חוּץ	*platea.*	מַעֲשֵׂר	*decima.*	קִיר	*paries.*
אוֹצָר	*thesaurus.*	חֲלוֹם	*somnium.*	מַקֵּל	*baculus.*	קְרָב	*conflictus.*
אַרְמוֹן	*palatium.*	חֶשְׁבּוֹן	*numerus.*	מָצַד	*arx.*	רַתּוֹק	*catena.*
אֶשְׁכּוֹל	*botrus.*	טֶפַח	*palmus.*	מָקוֹם	*locus.*	שֻׁלְחָן	*mensa.*
בֹּהֶן	*pollex.*	כֹּחַ	*virtus.*	נֹאד	*uter.*	שֵׁם	*nomen.*
בּוֹר	*fovea.*	כִּסֵּא	*solium.*	נֵר	*lucerna.*	שֶׁמֶשׁ	*sol.*
גַּג	*tectum.*	לַיִל	*nox.*	עָפָר	*pulvis.*	שׁוֹפָר	*buccina.*
גּוֹרָל	*sors.*	לוּחַ	*tabula.*	עוֹר	*pellis.*	שׁוּר	*murus.*
דָּרְבָן	*stimulus.*	מִזְבֵּחַ	*altare.*	עֵשֶׂב	*herba.*	שֵׁת	*nates.*
זָנָב	*cauda.*	מַזְלֵג	*fuscinula.*	פּוֹת	*cardo.*		
חִזָּיוֹן	*visio.*	מָחוֹל	*chorus.*	צְרוֹר	*loculus.*		

II. Nomina ſequentia, licet feminina, in plurali numero habent terminationem maſculinam.

אלה	*quercus.*	זמורה	*palmes.*	לבנה	*later.*	רצפה	*pavimentum.*
אשה	*ſemita.*	זנות	*ſcortatio.*	מלה	*dictio.*	שבלת	*ſpica.*
בת	*bathus.*	חשכה	*tenebræ.*	נמלה	*formica.*	שבות	} *captivitas.*
ביצה	*ovum.*	חטה	*triticum.*	סאה	*ſatum.*	שבית	
בכרה	*dromas.*	יונה	*columba.*	פת	*buccella.*	שטה	*cedri ſpecies.*
דבלה	*carica.*	יענה	*ſtruthio.*	פשתה	*linum.*	שערה	*hordeum.*
דבורה	*apis.*	כד	*cadus.*	פילגש	} *concubina.*	תאנה	*ficus.*
דת	*lex.*	כסמת	*ſpelta.*	פלגש		תזנות	*ſcortatio.*

III. Nomina ſequentia maſculina, ſumunt in plurali numero utramque terminationem.

ארי	} *leo.*	כנור	*cithara.*	מסב	*accubitus.*	פה	*os, oris.*
אריה		לבב	*cor.*	מעגל	*orbita.*	פרץ	*ruptio.*
גב	*dorſum.*	מאור	*luminare.*	מעין	*fons.*	צבא	*exercitus.*
גדוד	*turma.*	מבצר	*munitio.*	מקצע	*angulus.*	צואר	*collum.*
דור	*generatio.*	מגדל	*turris.*	משכב	*cubile.*	קבר	*ſepulchrum.*
היכל	*palatium.*	מגרש	*ſuburbium.*	משכן	*tabernaculum.*	קנה	*canna.*
זבח	*ſacrificium.*	מוסר	*vinculum.*	נוה	*habitaculum.*	קרדם	*ſecuris.*
זכרון	*memoriale.*	מועד	*conventus.*	סביב	*circuitus.*	שדה	*ager.*
יום	*dies.*	מוקש	*laqueus.*	סף	*limen.*	שריון	*lorica.*
יער	*ſylva.*	מושב	*ſedes.*	עבות	*funis contortus.*	תענוג	*deliciæ.*
זיק	*ſcintilla.*	מזרק	*pelvis.*	עון	*iniquitas.*		
כיור	*urna.*	מכאוב	*dolor.*	עקב	*calcaneus.*		

IV. Nomina ſequentia feminina, in plurali numero ſumunt utramque terminationem.

אימה	*terror.*	חנית	*lancea.*	מכה	*plaga.*	פרסה	*ungula.*
אלמה	*manipulus.*	ככר	*talentum.*	ערמה	*acervus.*	קינה	*lamentum.*
אשרה	*lucus.*	כתף	*humerus.*	עב	*nubes.*	שנה	*annus.*
בכורה	*primogenitura.*	מדה	*menſura.*	פנה	*angulus.*	תהלה	*laus.*

V. Nomina ſequentia communis generis, ſumunt tantum terminationem maſculinam.

אבן	*lapis.*	דרך	*via.*	יובל	*aries.*	רתם	*juniperus.*
גפן	*vitis.*	דב	*urſus.*	צפור	*avis.*	שבט	*tribus*, &c.

VI. Nomina ſequentia communia, ſumunt tantum terminationem femininam.

אני	*navis.*	כנף	*ala.*	ערב	*veſpera.*	רחוב	*platea.*
אות	*ſignum.*	לשון	*lingua.*	קרן	*cornu.*	שבת	*ſabbathum.*
ארץ	*terra.*	נפש	*anima.*	קשת	*arcus.*	תהום	*abyſſus.*
יד	*manus.*	עין	*oculus.*	רוח	*ventus.*		

VII. Cætera nomina communia ſumunt utramque terminationem.

איל	*cervus.*	זרוע	*brachium.*	מגן	*clypeus.*	סיר	*olla.*
בגד	*veſtis.*	חלון	*feneſtra.*	מחנה	*caſtra.*	עצם	*os, oſſis.*
גדר	*maceria.*	חצר	*atrium.*	מטה	*virga.*	עת	*tempus*, &c.

ARTICULUS III.

Mutatio punctorum ob motionem ſingularis numeri in dualem & pluralem, & maſculini in femininum genus.

IN motione ſingularis numeri in dualem & pluralem; & maſculini in femininum genus, puncta ſæpius mutantur. Sed antequam mutationem illam expendamus, quædam obſervanda ſunt.

I°. Puncta omnia non ſunt mutationi obnoxia; ſed vulgo tantum quatuor, nempe (ָ) (ֵ) (ֹ) & (ֶ) cum ſuis vicariis (ַ) & (ֻ) Vide appendicem. Imo puncta illa remanent cum ad compenſandum daghéſch ex gutturali aut ר ejectum uſurpantur, ut: חָרָשׁ *artifex*, plur. חָרָשִׁים *artifices.* חֵרֵשׁ *ſurdus*, plur. חֵרְשִׁים *ſurdi.* חוֹר *nobilis*, plur. חוֹרִים *nobiles.* גַּחַל *carbo*, plur. גֶּחָלִים *carbones*, &c.

II°. Puncta illa mutantur duntaxat in penultima & in ultima nominis ſyllaba, nulla habita ratione antepenultimæ, niſi forte ob ſchevá quod ſi ibi occurrat, ſequente immediate altero, mutatur communiter in (ִ), quandoque in (ַ), raro in (ֶ), ut: בְּרָכָה *benedictio*, dual. בִּרְכָתַיִם *duæ benedictiones*, ſeu *duplex benedictio.*

III°. Iſthæc punctorum mutatio fit maxime ob accentum tonicum qui in vocibus Hebraïcis à magna motione plus una ſyllaba diſtare non ſolet. Si ulterius removeatur, magna motio præcedens vel mutatur in (ְ) ſimplex ſub litera à gutturali diverſa; & in (ְ) compoſitum ſub gutturali; vel accentu euphonico ſuſtentatur: ea eſt enim Hebræorum pronuntiandi ratio, ut ad tonum, ſeu ſyllabæ elevationem, quam fieri poteſt, citius perveniant. Accedente autem terminatione feminina ad maſculinum genus; & duali vel plurali ad ſingularem numerum, augetur numerus ſyllabarum, & accentus qui ſæpius eſt in ultima, removetur plus una ſyllaba à penultima in qua ſi fuerit magna motio, ea vulgo mutatur in (ְ); aucto enim ſyllabarum numero, minuitur ut plurimum quantitas motionum, ut: גָּדוֹל *magnus*, גְּדוֹלָה *magna*, גְּדוֹלִים *magni*, גְּדוֹלוֹת *magnæ.* חָלָץ *lumbus*, in duali חֲלָצַיִם *lumbi*, &c.

IV°. Puncta etiam mutantur interdum ad *euphoniam*, hoc eſt, ad prolationis ſuavitatem & elegantiam. Ea autem mutatio locum habet maxime in magnis motionibus quæ convertuntur in parvas ſibi reſpondentes, VEL ſimpliciter, ut: חָגוּר *accinctus*, fem. חֲגֻרָה cum (ֻ) pro (וּ) *accincta.* VEL cum daghéſch forti quod literæ ſequenti imprimitur, ut:

גָּמָל

גְּמַל *camelus*, plur. גְּמַלִּים pro גְּמָלִים *cameli*, &c. quæ ultima conversio fit per legem *æquivalentiæ*, parva enim motio cum daghésch in litera sequenti æquivalet magnæ; & vicissim magna motio respondet parvæ cum eodem daghésch literæ sequenti impresso. Sæpius etiam ad euphoniam in lingua Hebraïca (ִ) (ַ) (ֶ) sicuti *i*, *a* & *e* in aliis linguis, invicem permutantur.

V°. Páthahh furtivum de quo supra pag. 23. in motione singularis numeri in dualem & pluralem; & masculini in femininum genus, plane excidit, uti & (ְ) sub ultima vocis litera expressum, ut: שׁוֹמֵעַ *audiens*, dual. שׁוֹמְעַיִם *audientes duo*, plur. שׁוֹמְעִים *audientes*. שָׂמֵחַ *lætus*, fem. שְׂמֵחָה *læta*. דֶּרֶךְ *via*, plur. דְּרָכִים *viæ*, &c. Excidit quoque punctum mappíq, ut: אֱלוֹהַּ *Deus*, plur. אֱלֹהִים *Dii*. גָּבֹהַּ *altus*, plur. גְּבֹהִים *alti*, &c.

VI°. Hæc generatim circa punctorum illorum mutationem observanda sunt. (ֵ) (ֶ) & (ָ) cum altero è suis vicariis (ַ), mutantur communiter in (ְ) in penultima, quod etiam τῷ (ֹ) interdum ibidem accidit. In ultima autem, (ָ) & (ֹ) vulgo remanent, sicuti & (ֶ) quod præcedit (ָ) in penultima. Cùm alia motio occurrit in hac penultima, (ֶ) ultimæ mutatur in (ִ). Quod pertinet ad (ֵ) ultimæ cum suis vicariis (ַ) & (ִי) mutatur in (ֵ) in plurali; in (ְ) in motione singularis numeri in dualem, & masculini in femininum genus. Quæ omnia fusius in sequentibus paragraphis explicanda, exemplis illustranda, & exceptionibus confirmanda sunt.

APPENDIX.

De (ַ) *&* (ִי) *vicariis* τῷ (ֵ).

PATHAHH vices gerit τῷ (ֵ) in nominibus quæ terminanda in (ֵ) habent pro ultima litera ה, ח, aut ע; tunc enim in ultima eorum syllaba reponitur (ַ) loco (ֵ) ut gutturalis litera facilius, & distinctius proferatur, sic: גֹּבַהּ *altitudo*, פֶּתַח *ostium*, נֶגַע *plaga*; pro גֹּבֵהּ, נֶגֵע, פֶּתֵח. Idem etiam contingit semper, cum penultima litera est ח aut ע, ut: רֹחַב pro רֹחֵב *latitudo*, פֹּעַל pro פֹּעֵל *opus*. Et interdum quando penultima illa litera est א aut ה, ut: תֹּאַר *forma*, רֹהַב *robur*, *excellentia*. Sic quando nomina in duplex (ֵ) terminanda sunt, pro illo duplici (ֵ) habent duplex (ַ) cum eorum penultima litera est ה, ח, aut ע, ut: לַהַב pro לֵהֵב *flamma*, שַׁחַר pro שֵׁחֵר *aurora*, בַּעַל pro בֵּעֵל *Dominus*. Excipiuntur duo, nempe לֶחֶם *panis*, & רֶחֶם *vulva*. Argumentum autem páthahh sive unicum, sive geminum positum esse pro (ֵ), est accentus in penultima quam in exemplis allatis, ut vides, afficit; nomina enim quæ desinunt in (ַ) genuinum, seu quod non est vicarium τῷ (ֵ), habent accentum in ultima, ut: מָרַע *malignus*, אַחַת *una*, אַחַר *post*, *postea*, *posteaquam*, &c.

Hhiríq gadhól ponitur etiam pro (ֵ) in nominibus dissyllabis quorum penultima afficitur schevá simplici vel composito; & ultima desinit in (ִי) purum, h. e. post quod nulla sequitur litera, ut: פְּרִי *fructus*, חֲלִי *ornamentum*, עֱלִי *pistillum*, חֳלִי *morbus*, &c.

Cum autem (ַ) & (ִי) ponuntur loco (ֵ), eodem modo mutantur ac ipsum (ֵ). Vide infra paragraph. 7. 8. 9.

§. I.

Mutatio (ָ) in penultima.

QAMETS penultimæ mutatur in (ְ) simplex sub non gutturali; in schevá compositum, nempe (ֲ) sub gutturali, ut: יָשָׁר *rectus*, יְשָׁרָה *recta*, יְשָׁרִים *recti*, יְשָׁרוֹת *recta*. חָכָם *sapiens*, masc. חֲכָמָה *sapiens*, fem. חֲכָמִים *sapientes*, masc. חֲכָמוֹת *sapientes*, fem. Sic in duali; דָּבָר *verbum*, דְּבָרִים *duo verba*. יָרֵךְ *femur*, יְרֵכַיִם *duo femora*.

EXCIPIUNTUR

I°. Nomina quæ ibi (ָ) habent ad compensandum daghésch ex gutturali aut ר ejectum, magna enim motio quæ hujusmodi daghésch, & literæ quiescenti compensandis inservit, vix mutatur, ut: חָרָשׁ pro חַרָּשׁ *artifex*, plur. חָרָשִׁים *artifices*. Invenitur etiam חֲרָשִׁים, sed est ex forma דָּבָר. Sic עָרִיץ *latro*, plur. עָרִיצִים *latrones*. סָרִיס *eunuchus*, plur. סָרִיסִים *eunuchi*. His adjunguntur שָׁלִישׁ *tribunus*, plur. שָׁלִישִׁים *tribuni*, servato (ָ) ad differentiam שְׁלִישִׁים *tertii*. Et שָׁבוּעַ *septimana*, plur. שָׁבֻעוֹת *septimanæ*, ut discrepet à שְׁבֻעוֹת *juramenta*. (ֻ) est pro ו ut sæpe fit; magnæ enim motiones non raro ad euphoniam mutantur in parvas. בָּגוֹדָה *prævaricatrix* retinet (ָ) præter morem, venit enim à בָּגוֹד formæ גָּדוֹל. Accedente ה paragogico, remanet quoque (ָ) penult. quia plus æquo non distat accentus, ut: שְׁפָלָה *humilis*, &c.

II°. Dissyllaba in הֶ & in הֶ finita, ut: קָמָה *seges*, plur. קָמוֹת *segetes*. צָרָה *angustia*, plur. צָרוֹת *angustiæ*, &c. Verum in duali numero (ָ) mutatur in (ְ), ut: שָׁנָה *annus*, dual. שְׁנָתַיִם *duo anni*, quia removetur accentus. אָמָה *ancilla*, habet in plur. אֲמָהוֹת *ancillæ*, ubi (ָ) mutatur in schevá & quidem compositum ob gutturalem, quia remanet ה præter analogiam, ac proinde aucto syllabarum numero, accentus tonicus plus una syllaba distat à (ָ). בָּלֶה *vetus*, masc. בָּלָה *vetus*, fem. בָּלִים *veteres*, masc. בָּלוֹת *veteres*, fem. In duali retinetur etiam (ָ) penultimæ, ut: שָׂדֶה *ager*, dual. שָׂדַיִם *duo agri*. Quædam hujus formæ nomina mutant ה in ו (ex facili permutatione literarum אהוי, & (ָ) in (ְ), quia augetur numerus syllabarum, ut: קָצֶה *extremitas*, plur. קְצָוִים *extremitates*, ubi צ afficitur (ְ) quasi à sing. קָצַו formæ שָׁלֵו *tranquillus*.

III°. Dissyllaba ex verbis duplicantibus orta, quibus præponitur מ heemanticum, seu servile, ut: מָגֵן *clypeus*, plur. מָגִנִּים *clypei*, à rad. גָּנַן *protexit*. מָעוֹז *fortitudo*, plur. מָעֻזִּים *fortitudines*, ab עָזַז *robustus fuit*, &c.

IV°. Nomina formæ צְדָקָה *justitia*, h. e. quæ habent sub prima rad. schevá sive simplex sive compositum; & quæ desinunt in duplex (ָ) cum ה in fine, ut: צְדָקָה *justitia*, plur. צְדָקוֹת *justitiæ*. חֲרָבָה *vastitas*, cum (ֲ) ob gutturalem, plur. חֲרָבוֹת *vastitates*. At in duali, (ָ) penult. mutatur in (ְ) & prius schevá in (ִ) ob concursum, ut: בְּרָכָה *benedictio*, dual. בִּרְכָתַיִם *duæ benedictiones*.

V°. Trisyllaba finita in ה præcedente duplici (ָ), & quorum primæ radicali affectæ schevá præponitur מ servile notatum cum (ַ) (ֶ) vel (ִ) ut: מַמְלָכָה *regnum*, plur. מַמְלָכוֹת *regna*. מֶמְשָׁלָה *dominium*, plur. מֶמְשָׁלוֹת *dominia*. מִלְחָמָה *bellum*, plur. מִלְחָמוֹת *bella*.

VI°. Trisyllaba in ה finita præcedente duplici (ָ), & quorum secunda radic. afficitur daghésch forti, ut: גַּעֲרָה *cohibitio*, pl. גַּעֲרוֹת *cohibitiones*. Sic בַּקָּשָׁה *petitio*, בַּקָּרָה *inquisitio*, חַטָּאָה *peccatum*, &c. Et cum (ַ) sub prima rad. ad compensandum dagh. ejectum, נְאָצָה *contumelia*, plur. נְאָצוֹת *contumeliæ*. Sic פָּרָשָׁה *expositio*, חָרָבָה *siccum*, *siccitas*. Et cum (ֶ) euphonico sub prima radic. pro (ַ), בֶּהָלָה *perturbatio*, &c.

§. II.

Mutatio (ָ) *in ultima.*

QAMETS ultimæ vulgo remanet in nominibus maſculinis, ut: לָבָן *albus*, לְבָנָה *alba*. כּוֹכָב *ſtella*, dual. כּוֹכָבַיִם *duæ ſtellæ*, plur. כּוֹכָבִים *ſtellæ*. Remanet quoque in duali femininorum, ſed ה mutatur in ת, ut: שָׁנָה *annus*, dual. שְׁנָתַיִם *duo anni*. At in plur. numero (ָ) iſtud mutatur in (ו), & ה in ת; vel, ſi malueris, pro terminatione ſingulari femin. ה ָ ſubſtituitur וֹת, ut: צְדָקָה *juſtitia*, plur. צְדָקוֹת *juſtitiæ*, &c. Vide except. num. 2.

EXCIPIUNTUR

I°. Nomina quædam quæ (ָ) illud mutant in (ַ) cum daghéſch forti in litera ſequente, per legem æquivalentiæ de qua ſupra, pag. 56. ut: אוֹפָן *rota*, dual. אוֹפַנַּיִם *duæ rotæ*. Plur. אוֹפַנִּים *rotæ*, pro אוֹפָנִים, &c. Sic גָּמָל *camelus*, זְמָן *tempus*, נִכְבָּד *honoratus*, קָטָן *parvus*, שָׁפָן *mus-montanus*, שַׁאֲנָן *tranquillus*, &c. At סִירָה *tribula*, habet סִירוֹת *tribulæ*, 2. Reg. 24. v. 22. cum (ִ) pro (ַ) quia duæ illæ motiones, ſicut & (ֵ), ſæpius invicem euphoniæ gratia permutantur.

II°. Nomina terminationis femininæ ה ָ in quorum plurali numero (ָ) mutatur in (ו) & ה in ת, ut: חָכְמָה *ſapientia*, plur. חָכְמוֹת *ſapientiæ*, &c. At in duali remanet (ָ), & ſolum ה mutatur in ת, ut: מַלְכָּה *regina*, dual. מַלְכָּתַיִם *duæ reginæ*, יַרְכָה *latus*, יַרְכָתַיִם *duo latera*.

Quædam nomina feminina retinent etiam (ָ) iſtud in plurali numero, & mutant ה in ו, vel י, vel א, ob harumce literarum inter ſe affinitatem, & ת pro terminatione plurali feminina adſciſcunt, ut: קָצָה *extremitas*, plur. קְצָוֹת *extremitates*. קָשָׁה *dura*, plur. קָשׁוֹת *duræ*. מָנָה *pars*, plur. מָנוֹת, מְנָיוֹת & מְנָאוֹת *partes*. אָמָה *ancilla*, retinet ה, ut: אֲמָהוֹת *ancillæ*. Vide except. §. præced. num. 2.

III°. Monoſyllaba ex Verbis ſecundam radicalem duplicantibus orta, quæ (ָ) mutant in (ַ) ſequente daghéſch forti literæ excidentis compenſandæ gratia, ut: חָם *calidus*, ab חָמַם *incaluit*, plur. חַמִּים *calidi*, dual. חַמַּיִם *duo calidi*. Sic יָם *mare*, תָּם *perfectus*, &c.

Alia vero monoſyllaba ex aliis verbis derivata, ſervant (ָ), ut: דָּג *piſcis*, dual. דָּגַיִם *duo piſces*, plur. דָּגִים *piſces*. Sic דָּם *ſanguis*, זָר *alienus*, עָר *inimicus*, עָב *nubes*, צָר *hoſtis*, רָשׁ *pauper*, רָם *excelſus*, שָׂר *princeps*, &c. in quibus (ָ) remanet ad literam ו quieſcentem & occultam compenſandam; veniunt enim à verbis in ſecunda rad. quieſcentibus דוּג *piſcari*, זוּר *alienum eſſe*, &c. אָח *frater*, habet in plurali אַחִים *fratres*, ad euphoniam pro אָחִים.

§. III.

Mutatio (ֵ) *in penultima.*

TSERÉ penultimæ mutatur in (ְ) ſimplex ſub non gutturali; in ſchevá compoſitum ſub gutturali, ut: לֵבָב *cor*, plur. לְבָבִים, & ex terminatione feminina, לְבָבוֹת *corda*. In duali, לְבָבַיִם *duo corda*. עֵנָב *uva*, plur. עֲנָבִים *uvæ*. אֵסוּר *vinculum*, plur. אֲסוּרִים *vincula*. אֵמוּן *fidelis*, plur. אֱמוּנִים *fideles*, &c. סֵפֶר *liber*, סְפָרִים *libri*, &c. cur (ֶ) in ultimo exemplo mutetur in (ָ), videbimus in §. 8.

EXCIPIUNTUR

I°. Dissyllaba finita in ה ֵ & ה ֶ quæ in plurali numero (ֵ) penultimæ retinent, quia non augetur syllabarum numerus, ut: שֵׁנָה *somnus*, plur. שֵׁנוֹת *somni*. עֵצָה *consilium*. plur. עֵצוֹת *consilia*, &c. גֵּאֶה *superbus*, plur. גֵּאִים *superbi*. Sic in trisyllabis femininis, ut: תּוֹעֵבָה *abominatio*, plur. תּוֹעֵבוֹת *abominationes*, &c.

II°. Nomina in quibus ante illud (ֵ) penultimæ præcedit (ְ) sive simplex, sive compositum; aut post illud (ֵ) sequitur litera otiosa expressa vel subintellecta, ut: תְּאֵנָה *ficus*, plur. in forma masc. תְּאֵנִים *fici*. אֲפֵלָה *caligo*, plur. אֲפֵלוֹת *caligines*. אֵיתָן *fortis*, plur. אֵיתָנִים *fortes*. אֵלוֹן pro אֵילוֹן *planicies*, plur. אֵלוֹנִים, *planicies*, &c.

III°. Nomina in quibus (ֵ) istud penultimæ daghésch ejectum compensat, ut: חֵרֵשׁ pro חֵרֵּשׁ *surdus*, plur. חֵרְשִׁים *surdi*, &c. magnæ enim motiones quæ ad compensandum daghésch deperditum, aut literam quiescentem adhibentur, vix mutationi sunt obnoxiæ, ut monuimus, supra pag. 56.

§. IV.

Mutatio (ֵ) in ultima.

TSERE' ultimæ, modo non præcedat (ָ) in penultima, mutatur quoque in (ְ) simplex sub non gutturali; compositum sub gutturali, ut: עִוֵּר *cæcus*, dual. עִוְרִים *duo cæci*, plur. עִוְרִים *cæci*. מוֹעֵד *solemnitas*, plur. מוֹעֲדִים *solemnitates*, &c. At quando præcedit (ָ) in penultima, (ֵ) ultimæ remanet. Vide except. num. I.

EXCIPIUNTUR

I°. Nomina quæ habent (ָ) in penultima, ea enim (ֵ) ultimæ retinent, ut: זָקֵן *senex*, dual. זְקֵנַיִם *duo senes*, plur. זְקֵנִים *senes*. Sic אָבֵל *lugens*, חָצֵר *atrium*, יָבֵשׁ *aridus*, קָרֵב *propinquus*, קָדֵשׁ *cinædus*, *scortator*, femin. קְדֵשָׁה *meretrix*, &c.

II°. Quæ habent (ְ) in penultima, ut: בְּאֵר *puteus*, plur. בְּאֵרוֹת *putei*. Et à singulari inusitato בְּאֵרָה, plur. בֶּאֱרֹת, Gen. 14. v. 10. idem. Vel (ֵ) mutatur ibi in (ֱ) ob statum regiminis de quo infra. Sic זְאֵב *lupus*, פְּאֵר *ornamentum*, מַקְהֵל *congregatio*, אַבְנֵט *balteus*, פַּרְדֵּס *paradisus*, עִוָּרוֹן *cæcitas*, &c.

III°. Nomina quædam quæ præter artis regulas, & solius euphoniæ gratia, (ֵ) illud retinent, ut: שׁוֹמֵם *desolatus*, fem. שׁוֹמֵמָה *desolata*, plur. masc. שׁוֹמֵמִים *desolati*. Sic מוֹסֵר *vinculum*, שִׁלֵּשׁ *abnepos*, רִבֵּעַ *quartanus*, seu quartæ generationis filius, מִתְנַכֵּר unde in fem. מִתְנַכֵּרָה *alienam se gerens*.

IV°. Monosyllaba ex aliis verbis quam ex duplicantibus secundam radicalem derivata, ut: אֵל *Deus*, *fortis*, plur. אֵלִים *Dii*, *fortes*. Sic גֵּר *peregrinus*, זֵד *superbus*, עֵד *testis*, עֵץ *arbor*, כֵּן *rectus*, *probus*, &c. quæ (ֵ) retinent ad literam quiescentem & excidentem compensandam, nam אֵל v. g. est pro אֵיל cum (י) quod exprimitur in plur. constructo Ezech. 17. v. 13. אֵילֵי הָאָרֶץ *Dii terræ*. At בֵּן *filius*, facit anomalus בָּנִים *filii*, quasi à sing. בָּנֶה.

Verum cum monosyllaba ista nata sunt ex verbis duplicantibus secundam radicalem, mutant (ֵ) in hhiriq qatón sequente daghésch forti ad literam excidentem compensandam, ut: חֵץ *sagitta*, ab חָצַץ *discidit*, duale חִצַּיִם *duæ sagittæ*, plur. חִצִּים *sagittæ*. Sic לֵב *cor*, קֵן *nidus*, שֵׁן *dens*. &c. Quam formam imitantur dissyllaba ex iisdem verbis prognata, ut: מָגֵן *clypeus*, plur. מָגִנִּים *clypei*, ubi servatur (ָ) penult. Vide supra §. 1. except. 3. pag. 58.

§. V.

Mutatio (ו) in penultima.

HHÓLEM penultimæ non mutatur, nisi sequatur in ultima (ֶ), aut (ַ) pro (ֶ) cum litera sonante in fine; tunc enim in plurali numero mutatur in (ָ) etiam sub litera non gutturali, ut: קֹדֶשׁ *sanctitas*, plur. קֳדָשִׁים *sanctitates*. אֹרַח *semita*, plur. אֳרָחוֹת *semitæ*, &c.

In duali autem numero, hhólem istud mutatur in (ָ hhatoúph); ut: אֹזֶן *auris*, dual. אָזְנַיִם oznáiim *duæ aures*. אֹהֶל *tabernaculum*, dual. אָהֳלַיִם óholáiim *duo tabernacula*, &c.

EXCIPIUNTUR

Nomina quædam in quorum plurali numero hhólem istud penultimæ mutatur in (ְ), ut: קֹמֶץ *pugillus*, plur. קְמָצִים *pugilli*. פֹּעַל *opus*, plur. פְּעָלִים *opera*. Sic רֹתֶם *juniperus*, רֹמַח *lancea*, &c. Nisi pluralia illa sint à singularibus inusitatis, קֶמֶץ, פֶּעַל, רֶתֶם, רֶמַח, &c. Aut קְמַץ, פְּעַל, רְתַם, רְמַח, &c.

Hhólem istud videtur etiam mutari in (ָ) ut: קֹדֶשׁ *sanctitas*, plur. קֳדָשִׁים *sanctitates*, nisi sit à sing. inusit. קֶדֶשׁ unde plur. קְדָשִׁים, & cum (ָ) pro (ְ) & daghésch per legem *æquivalentiæ* קָדָשִׁים. Ita שֹׁרֶשׁ *radix*, plur. שָׁרָשִׁים *radices*, servato (ָ) ad compensandum daghésch ejectum, pro שְׁרָשִׁים à sing. inusit. שֶׁרֶשׁ.

Quædam nomina hhólem istud modo retinent, modo mutant in (ָ), ut: אֹהֶל *tabernaculum*, plur. אֹהָלִים & אֳהָלִים *tabernacula*.

Quando ultima dictionis litera est ה præcedente seghól, hhólem penult. remanet, ut: בּוֹנֶה *ædificans*, plur. בּוֹנִים *ædificantes*.

§. VI.

Mutatio (ו) in ultima.

HHÓLEM ultimæ vulgo remanet, ut: קָדוֹשׁ *sanctus*, plur. קְדוֹשִׁים *sancti*. יָתוֹם *pupillus*, dual. יְתוֹמַיִם *duo pupilli*, plur. יְתוֹמִים *pupilli*. גָּדוֹל *magnus*, גְּדוֹלָה *magna*, &c.

EXCIPIUNTUR

1°. Nomina quædam quæ (ו) istud mutant in (ֻ), sequente daghésch forti; idque solius euphoniæ gratia, & per legem *æquivalentiæ*, ut: אָדֹם *rufus*, plur. אֲדֻמִּים *rufi*. Sic: חַרְטֹם *magus*, נָקֹד *punctatum*, עָרֹם *nudus*, קַרְדֹּם *securis*, עָקֹד *cruribus varium*, עָמֹק *profundum*, &c. Mirum non est hhólem in horumce nominum plurali mutari in (ֻ) loco (ָ hhatoúph) sequente dagh. forti, nam in linguis omnibus *o* & *u* sæpius invicem permutantur. Nisi dixeris pluralia illa esse à singularibus inusitatis אָדֻם, חַרְטֻם, נָקֻד, &c.

Interdum etiam hhólem istud ad euphoniam convertitur in (ֳ), ut: צִפֹּר *avis*, plur. צִפֳּרִים, & צִפֳּרִים *aves*. שִׁבֹּל sing. inusit. *spica*, unde plur. שִׁבֳּלִים *spicæ*. Videtur etiam mutari in (ָ), ut: אֱנוֹשׁ *homo*, plur. אֲנָשִׁים *homines*, sed venit potius à sing. inusitato אֱנָשׁ.

Rarissime convertitur in (ְ), ut: אַרְמוֹן *palatium*, plur. אַרְמְנוֹת *palatia*, nisi sit à sing. inusitato אַרְמָנָה, formæ אַלְמָנָה *vidua*; in reg. plur. אַלְמְנוֹת, sic אַרְמְנוֹת; vox enim

illa spectari potest in forma constructa in omnibus Scripturæ locis ubi occurrit. Vide concordantias. אֶשְׁכּוֹל *botrus*, plur. אֶשְׁכָּלוֹת, & cum (-) pro (ָ) אַשְׁכְּלוֹת *botri*.

II°. Monosyllaba ex verbis secundam radicalem geminantibus nata quæ י istud mutant in (ֻ) sequente daghésch forti ad literam excidentem compensandam, ut: חֹק *decretum*, à rad. חָקַק *decrevit*, plur. חֻקִּים *decreta*. Sic תֹּם *perfectio*, plur. תֻּמִּים *perfectiones*. Cum secunda & tertia rad. gutturalis est aut ר, remanet hhólem ad compensandum daghésch ejectum, ut: חֹר *foramen*, plur. חֹרִים *foramina*.

Hanc formam sequuntur dissyllaba ex iisdem verbis derivata, ut: מָעוֹז *robur*, ab עָזַז *roboratus est*, plur. מָעֻזִּים *robora*, *fortitudines*.

Alia monosyllaba ex aliis verbis orta retinent hhólem, ut: טוֹב *bonus*, plur. טוֹבִים *boni*. Sic אוֹר *lux*, גּוֹי *gens*, דּוֹד *dilectus*, עוֹר *pellis*, קוֹל *vox*, &c. Excipiuntur tamen יוֹם *dies*, plur. יָמִים, quasi à יָם; & רֹאשׁ *caput*, plur. רָאשִׁים *capita*, quasi à רָאשׁ; שׁוֹר *bos*, שְׁוָרִים *boves*, cum ו sonante, quasi à sing. שָׁוָר; חוֹחַ *spina*, plur. חוֹחִים & חֲוָחִים *spinæ*, quasi à sing. חָוָח. Contractum est תֹּמִים pro תְּאוֹמִים *gemelli*, Gen. 25. v. 24.

§. VII.

Mutatio (ֶ) *&* (ַ) *vicarii* (ֶ) *in penultima.*

SEGHÓL, & Páthahh positum pro seghól in penultima, mutantur in (ְ) sub litera non gutturali; in (ֲ) sub gutturali, ut: בֶּגֶד *vestis*, plur. בְּגָדִים *vestes*. (ֶ ultimæ mutari in (ָ) videbimus in §. seq.) הֶבֶל *vanitas*, plur. הֲבָלִים *vanitates*. בַּעַל *Dominus* (cum duplici (ַ) pro duplici (ֶ)) plur. בְּעָלִים *Domini*, &c.

In duali numero duo (ֶ) mutantur in duo (ִ), quorum prius ob concursum transit in hhiríq qatón, vel in (ַ), maxime si prima aut secunda radicalis daghésch recipiendi sit incapax, aut ultima litera ה, ut: בֶּגֶד *vestis*, dual. בִּגְדַיִם *duæ vestes*. רֶגֶל *pes*, dual. רַגְלַיִם *duo pedes*. קֶשֶׁת *arcus*, dual. קַשְׁתַּיִם *duo arcus*. נַעַל *calceus*, נַעֲלַיִם *duo calcei*. Eodem modo puncta mutantur, cum singularis numerus è masculino in femininum genus movetur, ut: מֶלֶךְ *rex*, מַלְכָּה *regina*.

EXCIPIUNTUR

I°. Nomina in quibus post illud (ֶ) penultimæ sequitur (ִ), tunc enim remanet (ֶ), ut: אֶצְבַּע *digitus*, plur. אֶצְבָּעוֹת *digiti*. אֶפְרֹחַ *pullus avium*, plur. אֶפְרֹחִים *pulli*, &c.

II°. Quæ habent (ֵ) in penultima ad euphoniam loco (ַ) & daghésch in litera sequente, ut: נֵחֶל pro נַחַל, est enim formæ נַגַּב, & ejecto dagh. ex ח, eoque compensato per (ֵ) נֵחֶל, & mutato (ֶ) penultimæ in (ַ) euphonicum ob aliud (ַ) sequens sub gutturali, נַחַל, unde plur. גֶּחָלִים *carbones*. Sic in trisyllabis, בֶּהָרוֹת *papulæ albæ*, à sing. inusit. בַּהֶרֶת pro בַּהֶרֶת quod & ipsum est pro בַּהֶרֶת.

Nomen פִּלֶגֶשׁ *concubina*, anomalum est in plurali פִּילַגְשִׁים pro פִּלַגְשִׁים *concubinæ*.

III°. Quæ desinunt in ת servile præcedente duplici (ֶ), aut duplici (ַ) pro (ֶ); illa enim mutant prius (ֶ) aut (ַ) in (ְ); & posterius (ֶ) aut (ַ) in (ָ), servato ת pro formanda terminatione feminina, ut: עֲטֶרֶת *corona*, plur. עֲטָרוֹת *coronæ*. לֶהָבָה *flamma*, plur. לֶהָבוֹת *flammæ*, mutato insuper (ְ) τὸ ל in (ֶ) ad euphoniam ob sequentem gut-

turalem (ֶ) affectam: vel est à sing. inusit. לַחְבָה, vide num. præced. אֲדַמְדֶּמֶת *subrubida*, in plur. habet אֲדַמְדַּמּוֹת *subrubidæ*, cum (-) sub posteriori ד, & daghésch in literam seq. injecto, pro (ֶ), per legem *æquivalentiæ*. Sic יְרַקְרַקּוֹת *subvirides*, quasi à sing. יְרַקְרֶקֶת.

Eadem fit mutatio duplicis (-) pro duplici (ֶ) positi, ut: תּוֹכַחַת *redargutio*, plur. תּוֹכָחוֹת *redargutiones*. Sic אַמְתַּחַת *saccus*, plur. אַמְתְּחוֹת *sacci*. טַבַּעַת *annulus*, טַבָּעוֹת *annuli*, &c. Interdum tamen assumitur novum ת pro formando isto plur. numero, ut à שֹׁקֶת *canalis*, fit שְׁקָתוֹת, & in constructo anomalo שִׁקְתוֹת pro שִׁקֲתוֹת, Gen. 30. vers. 38. nempe cum schevá pathahh sub non gutturali, pro schevá simplici. At quando ת radicale est, servatur analogia, ut: קֶשֶׁת *arcus*, plur. קְשָׁתוֹת *arcus*, *arcuum*.

§. VIII.

Mutatio (ֶ) *&* (-) *ejus vicarii in ultima.*

SEGHÓL ultimæ cum vicario suo (-), in pluralibus nominibus quæ desinunt in literam sonantem vel א, mutatur in (ְ), ut: מֶלֶךְ *rex*, plur. ▭ מְלָכִים *reges*. נֶגַע cum (-) pro (ֶ) *plaga*, plur. ▭ נְגָעִים *plagæ*, &c. Hîc literæ sonantis munere fungitur א, ut: ▭ גֶּבֶא *lacuna*, plur. ▭ גְּבָאִים *lacunæ*. Sic ▭ כֶּלֶא *carcer*, ▭ פֶּלֶא *miraculum*, &c. At cum nomen desinit in ה, litera illa tollitur cum (ֶ) præcedente; & in ejus locum substituitur terminatio pluralium masculinorum ▭ ִים, ut: ▭ מִקְנֶה *possessio*, plur. ▭ מִקְנִים *possessiones*.

In duali autem numero (ֶ) istud vel (-) ultimæ in literam sonantem aut א desinentis, mutatur in (ְ) simplex aut compositum ratione literæ cui subjicitur. Vide exempla in paragr. præced. Si vero post (ֶ) sequatur litera ה, ea cum (ֶ) præcedente exsulat, & ejus loco reponitur dualium terminatio ַיִם, ut: ▭ מַחֲנֶה *castra*, dual. מַחֲנַיִם *duo castra*.

§. IX.

Mutatio (ִי) *vicarii* τῶ (ֶ).

HHIRÍQ gadhól vices gerit τῶ (ֶ) in fine nominum dissyllaborum quæ habent in penultima (ְ) sive simplex sive compositum. Vide supra pag. 57. in append. col. 2. Quapropter hhiríq istud eodem modo mutatur ac (ֶ), h. e. in (ְ) in plurali numero, remanente (י) quod movetur per hhiríq gadhól terminationis ִים. ut: גְּדִי *hædus*, plur. גְּדָיִים *hædi*. עֲדִי *ornamentum*, plur. עֲדָיִים *ornamenta*. חֳלִי *morbus*, plur. חֳלָיִים *morbi*, &c. Quædam ex vicaria literarum אהוי permutatione, mutant (י) in א, ut: חֲלִי *ornamentum*, plur. חֲלָאִים pro חֲלָיִים *ornamenta*. Hæc imitatur ▭ לְבִיא *leo*, plur. לְבָאִים *leones*. Quædam utramque formam habent, ut: פְּתִי *simplex*, *fatuus*, plur. פְּתָיִם cum unico (י)

pro פְּתָיִים, & פְּתָאִים *simplices.* Sic צְבִי *caprea*, plur. צְבָיִם pro צְבָיִים, & צְבָאִים, & fem. צְבָאוֹת *capreæ.*

In duali numero Hhiríq istud vicarium τῶ (ֵ) mutatur ut (ֵ) ibid. h. e. in (ָ), & schevá penultimæ, si fuerit simplex, mutatur vulgo in hhiríq qatón, ut: גְּדִי *hædus*, dual. גְּדָיַיִם *duo hædi*, &c. Si fuerit compositum, resolvitur in parvam motionem ex qua componitur, ut: עֲדִי *ornamentum*, עֲדָיַיִם *duo ornamenta.* חֳלִי *morbus*, חָלְיַיִם hholiáiim *duplex morbus.* Quæ dualia secundum analogiam sunt formata.

§. X.

Mutatio (ִי) *non vicarii τῶ* (ֵ).

NOMINA quæ desinunt in (ִי) quod vices non gerit τῶ (ֵ), id est, quæ sunt monosyllaba, aut quorum penultima non afficitur (ְ) simplici vel composito, formant pluralem numerum adscita terminatione integra ִים, & impresso daghésch forti τῷ (י) singularis numeri, quod (י) ex muto factum mobile per ִים, in causa est cur hhiríq magnum mutetur in parvum sequente dagh. forti; nam post motiones parvas sequitur semper vel dagh. hujusmodi, vel accentus, vel schevá quiescens, ut diximus supra, pag. 37. col. 1. אִי *insula*, plur. אִיִּים *insulæ.* עִי *acervus*, plur. עִיִּים *acervi.* נָקִי *innocens*, plur. נְקִיִּים, & cum unico (י) נְקִיִם *innocentes.* Sic לְוִיִּם *levita*, שֵׁנִים *secundi*, שְׁלִישִׁיִּם *tertii*, &c. Quædam sumunt simpliciter ם, ut: חָפְשִׁי hhophschí *liber*, plur. חָפְשִׁים hhophschím *liberi*, &c. Sic יְהוּדִי *Judæus*, מִצְרִי *Ægyptius*, צָרְפָתִי tsórphatí *Gallus*, נָכְרִי nochrí *alienus*, &c. sed est contractio pro חָפְשִׁיִּים aut חָפְשִׁים; nam נָכְרִי de quo mox, habet in fem. נָכְרִיָּה nochriiiá *aliena.*

Dualis numerus, si esset in usu, facile secundum hanc analogiam formaretur, sic: אִיַּיִם *duæ insulæ*, עִיַּיִם *duo acervi*, &c.

§. XI.

Mutatio punctorum quorumdam vocalium quæ vulgo non sunt mutationi obnoxia.

PUNCTA vocalia *schouréq*, *hhiríq gadhól*, *hhiríq qatón*, *páthahh* quod non est pro seghól, & *seghól* ipsum penultimæ, sequente schevá, quamvis communiter sint immutabilia; interdum tamen mutantur ad euphoniam. Ac 1°. quidem magnæ motiones *schouréq* & *hhiríq gadhól* ultimæ nonnunquam convertuntur ad euphoniam in parvas sibi

ſibi reſpondentes, cum daghéſch forti quod ſequenti literæ imprimitur. 2°. *Hhiríq qatón*, *páthahh* & *ſeghól* penultimæ quandoque tranſeunt in *ſchevá* quod & ipſum ibidem mutatur in *qaméts*, &c. Verum cum iſthæc mutatio ab uſu communi recedat, nec incipientibus ſit plane neceſſaria; eam duntaxat in ſequenti appendice duximus proponendam.

APPENDIX.

Mutatio (וּ) *&* (ִי) *in ultima ſyllaba.*

SCHOUREQ ultimæ mutatur interdum in (ֻ) ſequente daghéſch forti, per legem *æquivalentiæ*, ut: חָרוּל *urtica*, plur. חֲרֻלִּים *urticæ*. Sic: בָּרוּד *grandine tactus*, נָקוּד *punctatus*, *punctis reſperſus*, עָקוּד *varius*, *maculoſus*, אָמוּץ unde אֲמֻצִּים *fortes*, &c.

Quandoque (וּ) vel (ו) conſonat, ut: שׁוּק *platea*, plur. שְׁוָקִים *plateæ*, quaſi à ſing. inuſit. שָׁוָק. Sic: דּוּד *caniſtrum*, plur. דּוּדִים, & דְּוָדִים quaſi à דָּוָד. At שִׁקּוּי *potio*, habet in plur. שִׁקּוּיִים, & mutato ſchouréq in qibbúts, & (ו) conſonante, שִׁקֻּוִים *potiones*.

Quando poſt (וּ) ſequitur ת ſervile, ſeu *heemanticum*, vide ſup. pag. 50. ו vel (וּ) mutatur in (ו) cum daghéſch notatum, & punctum quod proprie ſchouréq conſtituit, convertitur in (ֻ), ut: מַלְכוּת *regnum*, à מָלַךְ *regnavit*, plur. מַלְכֻיּוֹת *regna*. חָנוּת *cellula*, *manſiuncula*, ab חָנָה *manſit*, plur. חֲנֻיּוֹת *manſiunculæ*. Interdum tamen remanet (וּ), ut: זְנוּת *ſcortatio*, plural. ex terminatione maſc. זְנוּתִים *ſcortationes*. Sic ex eadem terminatione, אַלְמְנוּת *viduitas*, plur. אַלְמְנוּתִים *viduitates*.

Per eamdem æquivalentiæ legem (ִי) mutatur interdum in hhiriq qatón ſequente daghéſch forti, ut: סִיג *ſcoria*, plur. סִגִּים pro סִיגִים *ſcoriæ*.

Mutatio (ַ) *in penultima & in ultima ſyllaba.*

PATHAHH penultimæ, ſequente (י) cum hhiriq qatón notato, & litera ſonante in fine; mutatur cum hhiriq in (ֵ) remanente (י) otioſo, ut: זַיִת *oliva*, plur. זֵיתִים *olivæ*. עַיִן *oculus*, dual. עֵינַיִם *oculi*. לַיִל *nox*, plur. ex terminatione femin. לֵילוֹת *noctes*.

Excipiuntur חַיִל *exercitus*, plur. חֲיָלִים *exercitus*. תַּיִשׁ *hircus*, plur. תְּיָשִׁים *hirci*. עַיִר *pullus*, plur. עֲיָרִים *pulli*. Verum ſunt à ſingularibus inuſitatis חָיָל, תָּיָשׁ, עָיָר. Nomen עִיר *civitas* ſemel etiam habet in plur. עֲיָרִים *civitates*. Jud. 10. v. 4. Alibi eſt עָרִים à ſing. inuſit. in hoc ſenſu עָר. Denique בַּיִת *domus*, facit in plurali anomalo בָּתִּים battím *domus*, cum (ָ) magno quamvis ſequatur daghéſch forte, nec intercedat accentus. Vide ſupra pag. 39.

Pathahh ultimæ quod non eſt pro (ָ), vulgo ibi remanet, ſed ſequente daghéſch forti quod venit ſemper poſt motiones parvas quas non ſequitur ſchevá quieſcens, aut accentus, vide ſupra pag. 29. col. 2. ut: הֲדַס *myrtus*, plur. הֲדַסִּים *myrti*. Sic אֶתְנַן *merces meretricia*, מִשְׁבַּת *ceſſatio*, מִשְׁמַן *pinguedo*, &c. Rariſſime (ַ) iſtud mutatur in (ָ), ut: גַּרְגַּר *granum*, plur. גַּרְגְּרִים *grana*.

Monoſyllaba ex verbis ſecundam radicalem geminantibus orta, retinent illud (ַ), ſed ſequente daghéſch forti ad literam excidentem compenſandam, ut: דַּל *tenuis*, à rad. דָּלַל, plur. דַּלִּים *tenues*. Sic גַּן *hortus*, עַם *populus*, רַב *multus*, &c. Cum daghéſch iſtud recipi non poteſt in litera ſequente quatenus gutturali aut ר, páthahh iſtud mutatur in (ָ), vide ſupra pag. 29. col. 1. ut: הַר *mons*, plur. הָרִים pro הַרִּים *montes*. Sic פַּר *juvencus*, &c. Quandoque tamen daghéſch iſtud excidit abſque compenſatione, ut: לַח *virens*, plur. לַחִים pro לַחִּים *virentes*.

Interdum etiam usurpatur hhiriq qatón loco hujusce páthahh, quia duæ illæ motiones sæpius invicem permutantur, vide supra pag. 57. ut: סַף *postis*, plur. סִפִּים pro סַפִּים *postes.* Sic מַס *tributum*, צַד *latus*, פַּת *frustum*, &c. Quibus adde מֵסַב *circuitus*, à סָבַב *circuivit*, plur. מְסִבִּים *circuitus*, ubi insuper (-) penult. mutatur in (.). Vide supra p. 59.

Mutatio (.), (-), (..) in penultima.

Nomina feminina dissyllaba desinentia in ־ָה, quibus nulla præmittitur litera servilis, seu *heemantica* de qua supra pag. 49. col. 2. & quorum penultima afficitur vel (.), vel (-), vel (..) cum (:) in eadem penultima, mutant in plurali numero (.), (-), (..) in (:); & (:) sequens in (..), ut: שִׂמְחָה *lætitia*, à שָׂמַח *lætatus est*, plur. שְׂמָחוֹת *lætitiæ.* מַלְכָּה *regina*, à מָלַךְ *regnavit*, plur. מְלָכוֹת *reginæ.* נַחֲלָה *possessio*, cum (-:) loco (:) simplicis sub gutturali, plur. נְחָלוֹת *possessiones.* חֶלְקָה *pars*, ab חָלַק *partitus est*, plur. חֲלָקוֹת *partes.* At in duali numero nulla fit mutatio in horumce nominum penultima, ut: שִׂמְחָה *lætitia*, dual. שִׂמְחָתַיִם *duplex lætitia.* מַלְכָּה *regina*, מַלְכָּתַיִם *duæ reginæ.* חֶלְקָה *pars*, חֶלְקָתַיִם *duæ partes.*

Cum vero prima radicalis alia motione afficitur quam (.), (-), (..), nulla pariter fit mutatio in hac penultima, in duali & plurali numero, ut: חָכְמָה hhochmá *sapientia*, plur. חָכְמוֹת hhochmóth *sapientiæ.* Ibi quoque prædicta puncta remanent quando literæ servili, seu heemanticæ subjiciuntur, ut: מִרְמָה *dolus*, à רָמָה in quinta conjugatione *decepit*, plur. מִרְמוֹת *doli.* מַרְאֶה *visio*, à רָאָה *vidit*, plur. מַרְאוֹת *visiones.* מִצְוָה *præceptum*, à צִוָּה *præcepit*, plur. מִצְוֹת *præcepta*, &c.

§. XII.

Dualia & pluralia quædam specialiter anomala.

PRÆTER dualium & pluralium anomalias in superioribus appendicibus expositas, speciales adhuc supersunt in appendice sequenti explicandæ. 1°. enim sunt quædam dualia quæ ex duali & plurali numero compositam habent formam. 2°. dualia & pluralia non pauca reperire est quæ à singulari inusitato formantur. Duplicis hujus anomaliæ exempla in subjecta appendice proponemus.

APPENDIX.

Dualia ex duali & plurali numero composita.

Nomina sequentia habent in duali formam ex ipso duali & plurali numero compositam.

חֹמָה vel חוֹמָה *murus*, plur. חוֹמוֹת *muri.* Dual. חֹמֹתַיִם pro חֹמָתַיִם, *duo muri.*

לוּחַ *tabula*, plur. לֻחוֹת cum (\) euphonico pro (וּ) לוּחוֹת *tabulæ.* Dual. לֻחֹתַיִם pro לוּחַיִם, aut לֻחַיִם, *duæ tabulæ.*

לְחִי *maxilla*, ubi (ְ) est pro (..), plur. לְחָיִים *maxillæ.* Dual. לְחָיַיִם pro לְחָיַיִם, *duæ maxillæ.*

רִבּוֹא *myrias*, plur. רִבּוֹאוֹת, & contracte רִבּוֹת *myriades.* Dual. רִבּוֹתַיִם pro רִבּוֹאַיִם, *duæ myriades.*

מֵאָה *centum*, format dualem numerum secundum analogiam, nisi quod fiat punctorum contractio in antepenultima, sic מָאתַיִם pro מְאָתַיִם *ducenta.*

Dualia & pluralia à singulari inusitato formata.

Nomina sequentia formant dualem numerum à singulari inusitato, quod frustra in vocabulariis quæreretur.

דְּרָכַיִם *duæ viæ*, non à דֶּרֶךְ, sed à דְּרָךְ inusitato formatur.

נְהָרַיִם *duo flumina*, non à נָהָר, sed ab inusit. נְהַר.

עֲצַלְתַּיִם *duplex pigritia*, non ab עַצְלָה, sed ab inusit. עַצֶּלֶת.

Quæ sequuntur nomina pluralem suum numerum à singulari inusitato mutuantur.

אַחְיוֹת *sorores*, venit à sing. inusit. אַחְיָה cujus ה mutatur in (י), non ab אָחוֹת.

אַשְׁפַּתּוֹת *stercora*, ab אַשְׁפָּה aut אַשְׁפַּת, non ab אַשְׁפּוֹת.

בִּירָנִיּוֹת *palatia*, à sing. inusit. בִּירָנִיָּה.

גֵּאָיוֹת, vel גֵּיאָיוֹת *valles*, à גֵּאָה vel גֵּיאָה mutato ה in (י), non à גַּיְא.

חֲנִיתוֹת *lanceæ*, non ab חֲנִית cujus plurale analogum esset חֲנִיּוֹת, sed ab חֲנִיתָה cujus rad. חָנַת inusit.

עֲיָנוֹת *fontes*, non ab עַיִן, sed ab עָיָן, aut עֲיָנָה. Et sic de aliis dualibus aut pluralibus anomalis quæ à singularibus analogis, licet inusitatis, repetenda sunt; cum enim unicus supersit liber Hebraïce scriptus, quin plura interierint nomina, & nominum formæ, nullus est dubitandi locus. Quare in hocce articulo dualia non pauca secundum analogiam, ut ea magis pateret, formavimus. Si cui paulo difficiliora videantur, is præsens in tempus ea potest omittere; pro iis enim formandis regulam unicam & breviorem & certiorem trademus in mutatione punctorum in nominibus ob affixa. Vide infra cap. VII. art. VI. initio.

Satis superque, ni fallor, de mutatione punctorum in nominibus quæ moventur è singulari in dualem ac pluralem numerum; & è masculino in femininum genus. Hanc qui recte noverit, is facile intelliget eam quæ fit in nominibus ob affixa cum eis conjuncta; utraque enim eadem fere est, & iisdem nititur principiis.

ARTICULUS IV.

De nominum Hebræorum casibus.

NOMINUM Hebræorum casus non varia terminatione, ut apud Græcos & Latinos, sed quatuor articulis nominibus præmissis utcunque distinguuntur.

Illi autem articuli sunt ה pro nominativo, genitivo, vocativo, & interdum etiam aliis casibus. ל pro dativo, sæpe etiam & genitivo. את pro accusativo. מן vel מ pro ablativo. Ex his quatuor articulis, ה, ל & מ in eamdem dictionem cum nominibus coalescunt.

Articulorum illorum communes motiones quod attinet, ה afficitur (-) cum daghésch in litera sequenti, ut: הַסֵּפֶר *liber*, *libri*, &c. Vide appendicem.

ל notatur cum (ִ) ut: לְסֵפֶר *libro*. Vide appendicem.

את habet (-) sub א si non jungatur nomini sequenti per maqqáph,

ut: אֵת סֵפֶר *librum*. Si intercedat maqqáph, א afficitur (ֶ) ut: אֶת־הָאוֹר *lucem* Vide appendicem.

מִן, vel per apocopen מִ ן, מ notatur cum hhiríq qatón, ut: מִן סֵפֶר; vel מִסֵּפֶר *à libro*. Vide appendicem.

Paradigma nominum Hebræorum cum articulis.

Nomen mascul. תַּלְמִיד *Discipulus*.

Singul. Numerus.

Discipulus.	התלמיד	Nomin.
Discipuli.	התלמיד	Genitiv.
Discipulo.	לתלמיד	Dativ.
Discipulum.	את־התלמיד	Accusat.
ô Discipule.	התלמיד	Vocativ.
à Discipulo.	מהתלמיד	Ablativ.

Dual. Numerus.

Duo discipuli.	התלמידים	Nomin.
Duorum discipulorum.	התלמידים	Genitiv.
Duobus discipulis.	לתלמידים	Dativ.
Duos discipulos.	את־התלמידים	Accusat.
ô duo Discipuli.	התלמידים	Vocativ.
à duobus Discipulis.	מהתלמידים	Ablativ.

Plural. Numerus.

Discipuli.	התלמידים	Nomin.
Discipulorum.	התלמידים	Genitiv.
Discipulis.	לתלמידים	Dativ.
Discipulos.	את־התלמידים	Accusat.
ô Discipuli.	התלמידים	Vocativ.
à Discipulis.	מהתלמידים	Ablativ.

Nomen femin. תּוֹרָה *Lex*.

Singul. Numerus.

Lex.	התורה	Nomin.
Legis.	התורה	Genitiv.
Legi.	לתורה	Dativ.
Legem.	את־התורה	Accusat.
ô Lex.	התורה	Vocativ.
à Lege.	מהתורה	Ablativ.

Dual. Numerus.

Duæ Leges.	התורתים	Nomin.
Duarum Legum.	התורתים	Genitiv.
Duabus Legibus.	לתורתים	Dativ.
Duas Leges.	את־התורתים	Accusat.
ô duæ Leges.	התורתים	Vocativ.
à duabus Legibus.	מהתורתים	Ablativ.

Pluralis Numerus.

Leges.	התורות	Nomin.
Legum.	התורות	Genitiv.
Legibus.	לתורות	Dativ.
Leges.	את־התורות	Accusat.
ô Leges.	התורות	Vocativ.
à Legibus.	מהתורות	Ablativ.

NOTÆ.

Casus secundum vulgus Grammaticorum est ratio diversa cadendi, i. desinendi, à nominativo qui proprie casus non est, sed aliorum casuum origo. Si accurata esset illa casus definitio, neutra nomina apud Græcos & Latinos tres tantum haberent casus, siquidem tres duntaxat inflexiones diversæ pro quovis numero in iis reperiuntur. Et Nomina Hebraica & Gallica omnibus destituerentur casibus, cum iis nulla sit diversa inflexio à nominativo.

Casus itaque non tam diversa est *cadendi* quam *significandi* ratio. Etenim casuum ministerio varia rerum inter se cohærentia, seu relatio designatur. Nam v. g.

Nominativus vulgo Verbis præponitur, estque propositionis subjectum, ut: *Dominus regit me.*

Genitivus indicat rei convenientiam cum altera ad quam pertinet, ut: totius ad partem; partis ad totum. Subjecti ad accidens; accidentis ad subjectum. Causæ ad effectum;

effectus ad causam, &c.

Dativo casu exprimitur id in cujus commodum aut detrimentum aliquid cedit, ut: *utilis Ecclesiæ, perniciosus reipublicæ.*

Accusativus indicat subjectum, vel objectum ad quod transit, vel tendit actio Verbi, ut: *cædo lignum, amo Deum.*

Vocativus denotat rem aut personam ad quam dirigitur oratio, ut: *Domine exaudi orationem meam.*

Ablativus denique non unum exprimit respectum, sed pene innumeros habet. Sæpius tamen instrumentum aut modum actionis significat, ut: *baculo percussit, fecit cum sapientia*, &c. Jungitur semper cum præpositione expressa aut subintellecta; unde Grammaticis dicitur *Casus perpetuus præpositionis.*

Cum autem in linguis omnibus isthæc reperiatur rerum inter se convenientia quam varii exprimunt casus; patet nomina Hebraïca suos etiam habere casus, non vero declinationes quæ varia ceterorum casuum à nominativo inflexione constituuntur.

Verum Nominum Hebræorum casus longe melius ex structura sermonis, & ratione syntactica distinguuntur, quam ex quatuor articulis supra memoratis. ה enim casibus omnibus convenit, ut jam diximus. ל non modo dativum, verum etiam genitivum possessoris sæpissime denotat; non raro etiam alium usum obtinet. את accusativum quidem vulgo indicat, interdum tamen ablativum; imo & nominativum, maxime cum Verbis passivis & intransitivis. Sæpe etiam est præpositio *cum.*

APPENDIX.

Variæ articulorum Hebræorum motiones.

ARTICULUS הַ.

Articulus ה afficitur (ַ) cum daghésch forti in litera sequente, quia desumitur ex adverbio demonstrativo הֵן *ecce*, cujus ן tollitur, & compensatur per istud daghésch forte quod sequitur post ה articulum. Si illud daghésch recipi nequeat in prima dictionis litera (utpote gutturali aut ר) cui ה præponitur, pro (ַ) sub ה subscribitur (ָ), ut: הָאָדָם *homo*, הָרָקִיעַ *expansum, firmamentum*, &c.

Ante literas ה, ח & ע affectas (ָ) (modo vox non sit monosyllaba) pro (ָ) sub ה, reponitur (ֶ) ad euphoniam, ne duo qaméts immediate se se consequantur sub gutturalibus, ut: הֶהָמוֹן *copia*, הֶחָרָשׁ *artifex*, הֶעָרֵל *incircumcisus.* Quod etiam interdum accidit ante (ֳ), ut: הֶחֳרָבוֹת *vastitates.* At ante monosyllaba, ה articulus habet (ָ), ut: הָהָר *mons*, הָעָם *populus.* Excipitur הֶחָג *festum*, Ezech. 45. v. 23. Sic ante dissyllaba ab א inchoata, הָאָרֶץ *terra*, ab אֶרֶץ, sed in hoc nomine prius (ֶ) semper mutatur in (ָ) cum ה articulo.

Ante ה & ח quamvis daghésch excidat, sæpissime retinetur (ַ) sub ה articulo, ut: הַהֶבֶל *vanitas*, הַחֵרֶם *anathema*, הַחַי *vivens.* Invenitur etiam הֶחָי cum (ֶ) ad euphoniam; & הַחַי cum (ַ) ex analogia. Rarius ante alias gutturales daghésch excidit citra compensationem, ut: הַעִוְרִים 2. Reg. 5. v. 6. 8. *cæci*, pro הָעִוְרִים, ut habent ibidem codd. accuratiores.

Sæpissime etiam ex litera schevá affecta tollitur daghésch ad euphoniam, nec compensatur sub ה per (ָ) loco (ַ), ut: הַלְוִיִּם *Levitæ*, הַיְקָרִים *pretiosi*, &c. At si illa litera schevá affecta, fuerit (י) ante gutturalem, ipsi infigitur daghésch, ut: הַיְּעֵלִים *rupicapræ*, הַיְּהוּדִים *Judæi.* Excipiuntur duo, nempe בַּיְעֵנִים, pro בְּהַיְעֵנִים *sicut ululæ.* הַיְאֹר *rivus*, & plur. הַיְאֹרִים *rivi.*

Plurimis Grammaticis שֶׁל est articulus genitivi casus; at in textu Biblico hunc usum non habet, sed tantum apud Rabbinos. Legitur quidem Cant. 8. v. 12. שֶׁלִּי at non est genitivus; sed pronomen relativum שֶׁ *qui, quæ, quod*, &c. junctum cum dativo singulari לִי *mihi*, hoc sensu; *vinea mea quæ mihi est*; i. vinea mea, mea inquam, לִי enim pronom. possessiv. *meus*, &c. etiam exprimit.

ARTICULUS ל.

ARTICULUS ל habet pro motione communi ſchevá. Vide ſupra. Cum ſequitur aliud (ְ) ſimplex ſub prima dictionis litera cui ל præponitur, (ְ) תּ ל mutatur in hhiriq qatón, ut: לִגְבוּל *termino*, à גְּבוּל. Vide ſupra pag. 35. col. 1.

Verum ſi prima illa dictionis litera fuerit (י), ex ſchevá ipſi ſuppoſito, & ex ſchevá תּ ל fit hhiriq gadhól, ut: יְהוּדָה *Juda*, לִיהוּדָה *Judæ*, pro לִיְהוּדָה. Sic יְשָׁרִים *recti*, לִישָׁרִים *rectis*. יְשׁוּעָה *ſalus*, לִישׁוּעָה *ſaluti*, vel *in ſalutem*, &c.

Ante motionem compoſitam, ל afficitur motione ſimili ejus quæ cum ſchevá componitur, ut: אֲבוֹתֶיךָ *patres tui*, לַאֲבוֹתֶיךָ *patribus tuis* אֱלוּל *menſis Auguſtus*, לֶאֱלוּל *menſi Auguſto*. At ante (ֳ), ל habet (ָ magnum) non (ָ hhatoúph), quamvis illud analogia requirat, quia excluditur ה articulus, ut: חֳדָשִׁים *menſes*, לָחֳדָשִׁים lahhodaſchím, non lóhhodaſchím, *menſibus*. Loco (ָ) interdum etiam ibidem aſſumit (ָ) ad euphoniam, ut: לֶחֳרָבוֹת *vaſtitatibus*.

Schevá páthahh ſub א, & (ֲ) ſub ל ſæpe contrahuntur, remanente ſolo (ַ) תּ ל, ut: אֲדֹנָי *Dominus*, לַאֲדֹנָי, & contracte לַאדֹנָי *Domino*. Sic לַיהוָה quia legitur *ládhonái*, non *láhová*, ut probabimus infra lib. 3. Idem (ֱ) ſub א contrahi etiam videtur, ſed in (ֶ) ſub ה articulo, in הָאסַפְסֻף, pro הָאֲסַפְסֻף *colluvies*, *turba promiſcua*, Num. 11. v. 4. Ita quoque (ֱ) ſub א, & (ֵ) ſub ל ſæpe contrahuntur in (ֵ) ſub ל, ut: לֵאֱלֹהִים, contracte לֵאלֹהִים *Deo*.

Denique ל articulus ſæpe excludit ה alterum articulum cujus motionem aſſumit, ut: לַחֹשֶׁךְ pro לְהַחֹשֶׁךְ *tenebris*. Sic לָאֱלֹהִים pro לְהָאֱלֹהִים *Diis*. לָרָקִיעַ pro לְהָרָקִיעַ *expanſo*. לֶחָכָם pro לְהֶחָכָם *ſapienti*. לֶעָנִי pro לְהֶעָנִי *pauperi*. לֶחָי pro לְהֶחָי *viventi*, &c.

ARTICULUS את.

ARTICULUS את habet (ֵ) ſub א quando jungitur dictioni ſequenti per maqqáph, ſic: אֶת־; ſecus, א afficitur (ֵ) ut diximus ſupra pagg. 67. 68. Tamen ſemel cum maqqaph habet (ִ) nempe Job. 41. v. 26. אִת־כָּל־גָּבֹהַּ *omnem altum*, vulg. *omne ſublime*, ubi Leuſdeni Biblia habent אֵת כָּל־גָּבֹהַּ ſine maqqáph. E contrario ter abſque maqqáph את notatur cum (ֶ); ſcilicet, Pſal. 46. Hebr. 47. v. 5. אֶת גְּאוֹן יַעֲקֹב *ſuperbiam*, vulg. *ſpeciem Jacob.* Pſ. 59. Hebr. 60. v. 2. אֶת אֲרַם נַהֲרַיִם *Meſopotamiam Syriæ*, ſic Vulg. Alii, *Meſopotamiam interamnem*, hoc e. quæ Euphratem inter & Tigrim ſita eſt. Prov. 3. v. 12. אֶת אֲשֶׁר־יֶאֱהַב *quem diligit*. In duobus tamen prior. exemplis codd. nonnulli habent אֶת־ cum maqqáph.

ARTICULUS מן *vel* מ.

ARTICULUS integer מִן *a*, *ab*, *ex*, *de*, &c. vulgo uſurpatur ante ה alterum articulum, ut: מִן־הָאָדָם *ab homine*. Alias tollitur ן cujus defectus compenſatur per daghéſch forte in litera ſequenti, modo ſit illius recipiendi capax; ſecus, daghéſch ejectum compenſatur per (ֵ) loco hhiriq qatón ſub מ, ut: מֵעִיר *ex civitate*. Sæpe tamen ante ה, ח & ר nulla fit compenſatio daghéſch excidentis, ut: מִהְיוֹת *ab eſſe*, pro מֵהְיוֹת, ubi (ֵ) non legitur ſub ה quamvis ſit ſub litera daghéſch afficienda; quia, ut diximus ſupra pag. 34. in appendice, columna 1. ſchevá ſimplex nunquam mobile eſt ſub gutturali. מִחוּט *à filo*. מִחוּץ *extra*. מִרְגְזֶךָ miroghzechá *à commotione tua*.

Ante (י) ſchevá affectum, craſis fit in hhiriq gadhól, ſchevá & daghéſch ſublatis, ut: יְגִיעָם *labor eorum*, מִיגִיעָם *à labore eorum*. יָמִי *dies*, מִימֵי *à diebus*. יְקָבִים *torcularia*, מִיקָבִים *à torcularibus*, &c. Duo excipiuntur quæ analogiam ſervant, מִיְּשֵׁנֵי *à dormientibus*. מִיְּרֻשָּׁתְךָ *ab hæreditate tua*. Invenitur etiam מִיהוּדָה *ex Juda*, Jud. 15. v. 11.

Ab alia litera ſchevá affecta daghéſch ſæpe excidit ſine compenſatione, ut: מִקְצֵיהֶם

pro מִקְצֵיהֶם *ab extremitatibus eorum*, &c.

Nomini tetragrammo יְהוָה præpositum מ afficitur (-) quasi ante אֲדֹנָי quod nomen legitur pro יְהוָה, sic: מֵיְהוָה méadhonii, non mehova, *à Deo.* Vocales enim quæ componuntur cum quatuor illis literis יהוה non sunt hujus nominis propriæ, sed nominis אֲדֹנָי. Nec contrarium probat (-) sub א, cum (.) simplex subjiciatur τῷ (י) nominis יְהוָה; nam scheva simplex mobile non reperitur sub gutturali qualis est hic א, sed dilatatur in (-) aut (-), cum autem (י) τῷ יְהוָה non sit litera gutturalis, ideo (.) simplici secundum analogiam afficitur. Vide infra lib. 3.

Rarissime מ istud notatur cum (-) loco hhiriq qatón, quia duæ illæ motiones sæpius invicem permutantur, ut: לְמִבְּרִאשׁוֹנָה, pro לְמִבְּרִאשׁוֹנָה *inde à principio.* לְמִדַּי, pro לְמִדַּי *à sufficientia.* Forte etiam errores sunt amanuensium.

Articulo integro מִן quandoque additur (י) quod vocant paragogicum, ut: מִנִּי־בֶטֶן *à ventre.* מִנִּי־רֶחֶם *à vulva.* Et cum (-) loco hhiriq sub נ, instar nominum pluralium constructorum, מִנֵּי־דֶרֶךְ *à via*, מִנֵּי־אֹרַח *à semita.* Forte (י) istud quod nunc redundare volunt, erat antiqua vocalis *e* quæ subintelligitur sub נ, quæque interdum exprimitur per (.). Vide supra pagg. 23. 24. col. 1.

Daghésch forte in his exemplis imprimitur τῷ נ, quia post motionem parvam sequitur semper hujusmodi daghésch, vel accentus, vel schevá. Vide supra pag. 37. col. 1. Vel potius quia articulus ille, seu præpositio derivatur à radice inusitata מנן, ut nonnullis videtur.

CAPUT VII.

De Pronomine.

PRONOMEN vox est quæ primario nomen respicit, secundario vero rem significat. Hebræis dicitur כִּנּוּי à radice כָּנָה *cognominavit*, *occultavit*, seu *occulto nomine appellavit.* Pronomen enim quoddam est nominis principalis *cognomen*, illudque occulte significat. Illius excogitandi causa fuit in eadem oratione de iisdem rebus sæpius disserendi necessitas, quarum nomina continuo repetere incommodum fuisset ac injucundum.

Pronomina Hebræorum alia sunt *separata*, seu *separabilia*; alia *conjuncta*, seu *inseparabilia.* Pronomina separata ea sunt quæ separatam dictionem constituunt; conjuncta vero quæ cum certis quibusdam orationis partibus conjunguntur, & cum eis vocem unicam efficiunt.

ARTICULUS I.

De Pronominibus separatis.

EX Pronominibus separatis alia sunt *primitiva*, alia *demonstrativa*, alia *relativa*, alia denique *interrogativa.*

§. I.

De Pronominibus primitivis.

PRONOMINA primitiva vocantur ea ex quibus alia deducuntur, nempe conjuncta, seu inseparabilia. Tria sunt tres personas indicantia. Pronomen primæ personæ tam in singulari quam in plurali numero, communis est generis. Secundæ vero, & tertiæ personæ pronomina utroque genere donantur.

	Prima perſ. cōmunis.		Femin.	Sec. Perſ.	Maſc.	Femin.	Tert. Perſ.	Maſc.
Singul.	*Ego*	אָנֹכִי vel אֲנִי	אַתְּ	*Tu*	אַתָּה	*illa* הִיא		הוּא *ille.*
Plural.	*Nos*	אֲנַחְנוּ	אַתֵּן	*Vos*	אַתֶּם	*illæ* הֵן		הֵם *illi.*

Horumce pronominum casus obliquos formant pronomina inseparabilia cum nominibus & articulis conjuncta. Sed de his infra art. 2. §. 3.

APPENDIX.

אֲנִי] Pronomen istud cum accentu distinguente, seu pausante, vulgo penacutum est, & א afficitur (ֶ), ut: אָֽנִי *ego.* Eadem etiam motione afficitur א, quamvis accentus pausans aut regius remaneat in ultima, ut: אֲנִי, אֲנִ֑י, &c.

אָנֹכִי] formatur ex præcedente אֲנִי inserto כ. Cum accentu distinguente fit pariter penacutum, ut: אָנֹ֗כִי cum revia, אָנֹ֑כִי cum athnahh, &c. Interdum tamen cum ultimo illo accentu in fine acuitur, ut: אָנֹכִ֑י *ego.*

אֲנַחְנוּ] In pausa (ַ) τῶ נ producitur in (ָ), sic: אֲנָֽחְנוּ *nos.* Anomalum est אֲנוּ, Jerem. 42. v. 6. quod secundum motiones legendum אֲנַחְנוּ, secundum vero consonantes, אָנוּ forma Rabbinis usitata. Ter legitur נַחְנוּ, & in pausa נָֽחְנוּ, per aphæresin τῶ א. Ea porro loca sunt: Gen. 42. v. 11. Thren. 3. v. 42. Num. 32. v. 32.

אַתָּה] In pausa accentus transit ab ultima ad penultimam & mutat (ַ) in (ָ), ut: אָ֫תָּה *tu.* Interdum tamen cum illo accentu, & aliis quibusdam pausantibus, (ַ) penultimæ remanet, ut: אַתָּה, Psal. 2. v. 7. & Psal. 24. Heb. 25. v. 7. אַתָּה Isai. 44. v. 21. In hoc pronomine ת habet daghésch forte ad compensandum נ deperditum; nam, teste Aben-Esra, pronomen istud derivatur ab אֲנִי, quasi אַנְתָּה, ut in lingua Chaldaica dicitur אַנְתְּ *tu.* Quinquies reperitur absque ה in fine sic: אַתְּ; ut enim punctis vocalibus adscriptis veteres quædam vocales in textu superfluæ relictæ sunt: ita quædam necessariæ saltem ad formam vocis constituendam, librariorum, ut videtur, oscitantia exciderunt. Ex earum numero est ה illud quod Massorethæ posteriores restituerunt, ac legendum notarunt אַתָּה. Vel est enallage fem. generis pro masculino.

אַתְּ] In pausa אָתְּ. Daghésch forte imprimitur τῶ ת ob נ deperditum ut in pronomine masculino, אַתְּ enim est pro אַנְתְּ; unde (ְ) exprimitur sub ת quia præcessit aliud. Vide supra pag. 24. col. 1. אַתְּ septies scribitur cum (י) redundante sic: אַתְּי, vel ob daghésch forte τῶ ת infixum, illud enim daghésch in ultima dictionis litera analogum non occurrit; vel potius quia (י) istud erat antiquitus vocalis *e* quæ nunc per (ְ) sub ת exprimitur; quare (י) istud ut superfluum à Massorethis notatur. Ter legitur אַתְּ femin. pro אַתָּה masculino. Remotis punctis, את

(cujus

(cujus ה sublatum fuerit ut supra in אַתָּה) tam potest significare *tu*, masc. quam *tu*, femin. unde si recte hic conjicio, אַתְּ *tu*, masc. octies, non quinquies erit sine ה in fine. Forte etiam in tribus illis locis error est amanuensium qui scripsere אַתְּ pro אַתָּ.

אַתֵּן] cum (··) sub ת, ut scribunt fere omnes Grammatici, & ut nos quoque in pagina præcedente hanc vocem expressimus; vel אַתֶּן cum (ֶ) sub eodem ת, ut legitur Ezech. 34. v. 31. quam lectionem deinceps sequemur, quater est cum ה paragogico & accentu in penultima, sic: אַתֵּנָה *vos.* Vide Massoram magnam ad caput 31. Geneseos v. 6. ubi loca illa adducuntur.

הִוא] 3. Reg. cap. 17. v. 15. anomalos legitur הִוא־וָהִיא, ubi secundum literas legendum הוּא־וָהִיא *ille & illa.* Verum cum præcedat וַתֹּאכַל feminini generis, Massorethæ punctis transpositis legendum notarunt הִיא־וָהוּא *illa & ille.*

הִוא] Ex facili & mutua permutatione literarum אהוי, sæpissime ו ponitur loco (י), ut: הִוא *illa.* Quod in Pentateucho perpetuum est, exceptis undecim duntaxat locis quæ vide sis in Massora ad cap. 14. v. 2. & cap. 38. v. 25. Geneseos.

הֵמָּה] Cum ה paragogico, daghésch euphonico, & accentu in penultima, quapropter (ֶ) remanet, הֵמָּה *illi.*

הֵן] Cum ה paragogico, &c. ut in masc. הֵנָּה *illæ.* Bis reperitur הֵן pro הֵם, id est, femininum pro masculino, quod videtur ex amanuensium errore profectum.

Primæ & secundæ personæ pronomina in recto tantum casu, seu nominativo occurrunt; at tertiæ personæ pronomen alios etiam casus, maxime accusativum & ablativum quandoque agnoscit, præsertim cum ei præponitur ה articulus. Accusativum, Eccle. 9. v. 15. אֶת־הָאִישׁ הַמִּסְכֵּן הַהוּא *virum illum pauperem.* Vide Ezech. 30. v. 18. Ablativum, בַּיּוֹם הַהוּא *die isto.* Et sine articulo, בַּלַּיְלָה הוּא *nocte ista.* Sic in feminino, בָּעֵת הַהִיא *in tempore illo.* Idem ה articulus nominativis etiam præponitur, ut: הַהוּא *ille ipse*, הַהִיא *illa ipsa.* הָהֵם *illi ipsi.* הָהֵנָּה *illæ ipsæ*, cum ה paragogico.

§. II.

De Pronominibus demonstrativis.

PRONOMINA *demonstrativa* ea sunt quæ rem, aut personam præsentem demonstrant. Hebræi in singulari numero, alia pro masculino, alia pro feminino, alia denique pro communi genere exprimendo habent pronomina demonstrativa. At in plurali, אֵל vel אֵלֶּה communis est generis. Ea autem pronomina demonstrativa sunt:

	Masc.	Commun.	Feminin.
Singul.	זֶה *hic.*	זוּ & זוֹ *hic, hæc.*	זֹה, vel זֹאת *hæc.*
Plural.		אֵל, vel אֵלֶּה *hi, hæ.*	

APPENDIX.

UT magis adhuc pronomina illa demonstrent, his interdum præponitur ה articulus, ut: הַזֶּה *hic iste.* Cum ל epenthetico nihil significationi addente, הַלָּזֶה; & sublato ה ultimo per apocopen, הַלָּז idem, quod etiam femininum est 4. Reg. 4. v. 25. Sic ex זוּ cum eodem ל epenthetico, sed cum (ֶ) notato, הַלֵּזוּ *hic iste*, vel *hæc ista.* הַזֹּאת *hæc ista.* הָאֵל & הָאֵלֶּה *hi isti, hæ istæ.*

Pro הַזֶּה usurpatur interdum עֶצֶם *ille ipse*,

ipſemet. Et ſic frequentiſſime apud Rabbinos. Ezech. 47. v. 13. legitur גֵּה pro זֶה *hic.* Quod procul dubio error eſt amanuenſium qui pro ז ſcripſere ג, harum literarum ſimilitudine decepti. Et ſane voces Hebraïcas גֵּה גְּבוּל Lxx. interpretantur *ταῦτα τὰ ὅρια hi ſunt termini.* Vulg. *hic eſt terminus.* Qabbaliſtæ volunt ג hîc poſitum fuiſſe pro ז ex nono Alphabetho dicto אט בח *at bahh.* Vide infra lib. 3.

Pronomen commune זוּ ſæpius maſculinum eſt, זוֹ vero ſæpius femininum. Utrumque formatur à זֶה mutato ה in ו ex facili literarum אהוי permutatione. Ab eadem origine prodit זֹאת mutato ה in ת, ut ſæpe fit, & interpoſito א.

אֵלֶּה derivatur ab אֵל cum daghéſch euphonico in ל, & ה paragogico præcedente (ֶ) quod rariſſimum eſt; ה enim iſtud paragogicum habet vulgo ante ſe (ָ), ut plurimis exemplis infra patebit.

Ceterum pronomina illa ſæpe etiam neutrius ſunt generis, ſeu adhibentur ad exprimendum neutrum genus, quo Hebræos carere diximus ſupra p. 50. ut: Pſ. 117. Heb. 118. v. 23. *A Domino factum eſt*, זֹאת *iſtud*, &c.

§. III.

De Pronominibus relativis.

PRONOMINA relativa ſic vocantur, quod ad antecedens ſive nomen, ſive pronomen referantur. Duo ſunt Hebræis, aut potius unicum ex quo aliud deducitur. Unicum illud pronomen eſt:

אֲשֶׁר *qui*, *quæ*, *quod*, *cujus*, &c. *qui*, *quæ*, *quorum*, &c.

pro omnibus generibus, numeris, caſibus & perſonis.

Ex illo pronomine formatur aliud, nempe:

שֶׁ quod idem eſt cum אֲשֶׁר

cujus prima litera א per aphæreſin tollitur, ſicuti & ultima ר per apocopen; quæ ultima litera ſublata compenſatur per daghéſch forte in prima dictionis cui שֶׁ præponitur (modo tamen ſit illius recipiendi capax) & cum qua in unam vocem coaleſcit. Pronomen iſtud apud Rabbinos frequentiſſimum eſt; at in textu Biblico rarius. Communis ejus motio eſt (ֶ), ut: שֶׁתַּקִּיף מִמֶּנּוּ *qui potentior eſt ipſo.* שֶׁבְּשִׁפְלֵנוּ *qui in humilitate noſtra*, &c. Vide appendicem.

APPENDIX.

QUAMVIS pronomen שֶׁ imprimat dagh. forte primæ literæ dictionis cui præfigitur, tamen ſi prima illa litera fuerit gutturalis aut ר, daghéſch iſtud ſine compenſatione excidit, ut: שֶׁעֲמָלוֹ *cujus labor ejus.*

Raro שׁ afficitur (ַ) loco (ֶ), ut: שַׁקַּמְתִּי *quod ſurrexi.* שַׁלָּמָּה *quia adquid?* שַׁדִּין *quod judicium.*

Raro etiam uſurpatur (ִ) pro eodem (ֶ) ut: שְׁהוּא עָמֵל *quo ipſe laborat*, Eccle. 2. v. 22. ubi tamen codices etiam accuratiores habent שֶׁהוּא cum (ֶ) ſub שׁ. שֶׁהֵם *quod ipſi.*

Denique ſemel legitur (ָ) pro (ֶ), ut: שָׁאַתָּה *qui tu*, Jud. 6. v. 17. Niſi ſit error amanuenſium; ex (ָ) enim cujus puncta ſeſe contingunt, facile naſcitur (ֶ).

§. IV.

De Pronominibus interrogativis.

HEBRÆIS duo ſunt pronomina interrogativa : alterum perſonæ, rei alterum.

Pronomen interrogativum perſonæ eſt מִי *quis ? quæ ? qui ? quæ ?* &c. pro omnibus generibus, numeris & perſonis, ut : מִי אַתָּה בְּנִי *quis es tu fili mi ?* מִי אַתְּ בִּתִּי *quæ es tu filia mea ?* מִי אֵלֶּה *qui ſunt iſti ?* &c.

Pronomen interrogativum rei eſt מָה, vel מֶה, vel מַה *quis ? quid ? quæ ?* &c. Pro omnibus generibus & numeris, ut : מַה־תָּאֳרוֹ *quæ eſt forma ejus ?* מָה־אֱנוֹשׁ *quid eſt homo ?* מֶה מִשְׁפַּט הָאִישׁ *quis eſt habitus viri illius ?*

APPENDIX.

PRONOMEN interrogativum perſonæ מִי *quis ?* quandoque videtur eſſe etiam interrogativum rei ; ſed exempla quæ proferuntur, ad perſonam facile revocari poſſunt, ut :

1. Reg. 18. v. 8. מִי חַיַּי *quæ vita mea ?* h. e. quis ſum ego vita mea ?

Gen. 33. v. 8. מִי לְךָ כָּל־הַמַּחֲנֶה הַזֶּה *quæ tibi tota acies illa ?* h. e. *quis eſt ille cui mittis totam aciem*, ſive *turmam iſtam ?* ut Aben-Eſra & Qimhhi explicant. Prior ibidem, מִי, inquit, *ſemper reperitur de homine.* Poſterior in fine hujus radicis לֹא־תִמְצָא מִי כִּי־אִם עַל חַי מְדַבֵּר *non invenies* מִי *niſi de animali loquente*, h. e. de perſona dictum.

Jud. 9. v. 28. מִי שְׁכֶם *quæ eſt Sichem ?* i. e. qui ſunt habitatores Sichem ? Qui ſunt Sichemitæ ?

Ibid. cap. 13. v. 17. מִי שְׁמֶךָ *quod eſt nomen tuum ?* i. quis es tu nomine tuo ?

Mich. 1. v. 5. מִי־פֶשַׁע יַעֲקֹב .... מִי בָּמוֹת יְהוּדָה *quæ prævaricatio Jacob ? .... quæ excelſa Judæ ?* i. quis fuit cauſa prævaricationis Jacob ? .... quis fuit cauſa excelſorum Judæ ? ut interpretatur Qimhhi in lib. radicum.

Quando מִי ſubſtantivo, aut τῷ ל poſtponitur, genitivum poſſeſſoris notat, ut : בֶּן־מִי אַתָּה *filius cujus es tu ?* 1. Reg. 17. v. 58. בַּת־מִי אַתְּ *filia cujus es tu ?* Gen. 24. v. 23. לְמִי אַתָּה וּלְמִי אֵלֶּה לְפָנֶיךָ *cujus es, & cujus ſunt iſta ante te ?* Gen. 32. v. 17. לְמִי הַנַּעֲרָה הַזֹּאת *cujus eſt puella hæc ?* Ruth. 2. v. 5. In his exemplis לְמִי proprie eſt *ad quem*, ſcilicet ſpectat, vel pertinet.

Pronomen interrogativum rei מַה imprimit daghéſch forte primæ literæ dictionis cui præponitur, niſi prima illa litera ſit gutturalis aut ר, tunc enim daghéſch excidit abſque compenſatione, ut : מַה־לִּי *quid mihi ?* מַה־חֶפְצֵךְ *quæ voluntas ejus ?* ſicque ſæpius eſt cum maqqáph.

Sequente relativo שֶׁ, pronomen interrogans מַה fit & ipſum relativum, exponiturque per *id*, ut : מַה־שֶּׁהָיָה הוּא שֶׁיִּהְיֶה *id quod fuit idem* (eſt) *quod futurum eſt*, Eccle. 1. v. 9. וּמַה־שֶּׁנַּעֲשָׂה הוּא שֶׁיֵּעָשֶׂה *& id quod fit, idem* (eſt) *quod fiet.* Ibidem.

מָה quinquies tantum legitur ante vocem ab ה vel ע incipientem, ſæpius vero ante alias voces, vel intercedente maqqáph, vel ſine eo.

מֶה vigeſies quater ſolummodo reperitur, ſecundum Maſſoram, maxime ante voces quarum prima litera afficitur (ָ).

Pronomina interrogativa cum perſonæ, tum rei, in media phraſi indefinite & citra interrogationem ſumuntur, ut : וְלֹא יֵדַע מִי אֹסְפָם *& neſcit quis congregabit ea*, Pſal. 38. Heb. 39. v. 7.

כִּי הִגִּידָה אֶסְתֵּר מַה־הוּא לָהּ *nam indicaverat Eſther quid ipſe* (eſſet) *ſibi*, Eſth. 8. v. 1.

זְכָר־אֲנִי מֶה־חָלֶד *recordare ego quod tempus ſim*, hoc eſt, quantuli ævi ſim, Pſal. 88.

Heb. 89. verſ. 48.

Pronomen interrogativum מָה, & demonſtrativum זֶה contrahuntur Exod. 4. v. 2. מַזֶּה *quid eſt hoc?* quod Maſſorethæ legendum docent מַה־זֶּה.

Sic cum dativo plur. maſc. pronom. ſecundæ perſonæ, מַלָּכֶם pro מַה־לָּכֶם, ut legunt Maſſorethæ, *quid vobis?* Iſai. 3. v. 15. Ita quoque מָה cum nominat. plural. maſc. tertiæ perſonæ מֵהֶם pro מַה־הֵם *quid illi?* Ezech. 8. v. 6. Huc pertinet מַתְּלָאָה *quantum defatigationis?* Malach. 1. v. 13. pro מַה־תְּלָאָה.

ARTICULUS II.

De Pronominibus conjunctis, ſeu inſeparabilibus.

PRONOMINA conjuncta ſeu inſeparabilia ea ſunt quæ cum dictionibus quibus junguntur, in unam vocem coaleſcunt. Junguntur autem vel in principio, vel in fine dictionum. Si in principio, ***præfixa***; ſi in fine, ***ſuffixa***, ſeu ***affixa*** vocantur.

Pronomina præfixa duo ſunt, nempe ה articulus, & שֶׁ de quibus ſupra pagg. 67. & 74.

Pronomina ſuffixa, ſeu affixa plura numerantur quæ ex pronominibus primitivis quorum particulæ quædam ſunt, hoc modo deducuntur.

§. I.

Pronominum affixorum ex primitivis origo:

Numer.		Prima Perſona Communis.	Secunda Perſona Feminina.	Secunda Perſona Maſculina.	Tertia Perſona Feminina.	Tertia Perſona Maſculina.
Singul.		*Ego* אָנֹכִי vel אֲנִי	אַתְּ *Tu*	אַתָּה	*Illa* הִיא	*Ille* הוּא
		producit	producit	producit	producit	producit
		נִי , י	ךְ	ךָ	הּ , הָ , נָּה	וֹ , ו , הו , נו
Plural.		*Nos* אֲנַחְנוּ	אַתֵּן *Vos*	אַתֶּם	*Illæ* הֵן	*Illi* הֵם
		producit	producit	producit	producit	producit
		נוּ	כֶן	כֶם	הֶן , ן	הֶם , ם

NOTÆ.

Pronomina illa affixa ex ultimis fere Primitivorum ſyllabis formantur, ut patet ex hoc ſchemate.

In affixis ſecundæ perſonæ, ת pronominis primitivi mutatur in ך, ſic: ךָ pro תָּ, ךְ pro תְּ; כֶם pro תֶּם; כֶן pro תֶּן; quia תָּ, תְּ, תֶּם, תֶּן in Verbis formant ſecundas perſonas præteritorum, ut videbimus infra cap. 8. Ut ergo nomina cum affixis illis conjuncta à ſecundis præteritorum perſonis diſtinguantur, ת mutatur in ך.

Poſt affixa ךָ & ךְ ſubintelligitur ה quod etiam interdum exprimitur, ut: לְכָה *tibi*, כָּמֹכָה *ſicut tu*, &c. quia nunquam magna motio ultimam dictionis literam afficit, niſi ſequatur litera quieſcens ſaltem ſubintellecta. Vide ſupra pag. 27. col. 2. Loco iſtius ה ſubintellecti & nonnunquam expreſſi, reponitur א in וְאַתִּיקֵיהָא *& periſtylia ejus*, Ezech. 41. v. 15.

In tertia perſona ſing. tam maſc. quam feminina, ה mutatur in נ pro formandis ultimis pronomin. affixis נוּ maſc. & נָּה femin.

Interdum ex facili permutatione literarum אהוי, uſurpatur ה pro ו affixo tertiæ perſonæ ſing. maſculinæ; pro quo etiam raro uſurpatur הִי Chaldaïcum. Quandoque etiam כִי itidem Chaldaïcum ponitur pro ךְ, ſicut מו affixum poëticum pro ם, vel הֶם affixis tertiæ perſonæ plur. maſculinæ; & interdum etiam pro ו affixo tertiæ perſonæ ſing. maſculinæ. Horum omnium exempla reperiuntur in libris poëticis, ſcilicet Pſalmis, Jobo, & Proverbiis. Sed de his fuſius infra in anomaliis affixorum cum nominibus conjunctorum.

§. II.

Orationis partes quibus affixa conjunguntur.

Pronomina affixa cum ſex orationis partibus componuntur. 1°. cum articulis. 2°. cum nominibus. 3°. cum verbis. 4°. cum participiis. 5. cum præpoſitionibus. 6°. denique cum adverbiis. Juncta articulis לְ, אֵת, מִ, vel מִן, formant pronominum primitivorum caſus obliquos. Eadem cum nominibus compoſita dant pronomina poſſeſſiva quibus integris carent Hebræi. De obliquis pronominum primitivorum caſibus, & pronominibus poſſeſſivis, in §. ſequenti.

§. III.

De obliquis pronominum primitivorum caſibus, & pronominibus poſſeſſivis.

Pronomina primitiva in recto tantum caſu, ſeu nominativo, communiter accipi diximus ſupra pag. 72. Eorum caſus obliquos formant pronomina affixa juncta nominibus & articulis לְ, אֵת, מִן hoc modo:

Genitivus fit per affixa juncta cuilibet nomini quod in ſchemate mox ſubjiciendo triplici ſtellula *** deſignatur. Hoc genitivo, ſeu hac affixorum cum nominibus compoſitione, exprimuntur pronomina poſ-

ſeſſiva ***meus***, ***tuus***, ***ſuus***, quibus integris & abſolutis carent Hebræi. In hac autem affixorum cum nominibus conjunctione, nulla habetur ratio generis & numeri nominis cui adjiciuntur; ſed tantummodo generis & numeri rei vel perſonæ de qua agitur. Adeo ut ſi de viro, eoque ſingulari & unico ſermo ſit; affixa maſculina, eaque ſingularia cum nomine feminino & plurali recte conjungantur. Et vice verſa, ſi agatur de muliere unica & ſingulari; affixa feminina, & ſingularia cum nomine maſculino & plurali ſocientur. Horum itaque affixorum alia eſt ratio atque nominum adjectivorum quæ cum ſuis ſubſtantivis in genere, numero & caſu concordare debent, cum affixa generi & numero perſonæ vel rei de qua agitur, tantummodo reſpondeant. Sic v. g. ſi ſermo ſit de viri alicujus uxore, recte dicitur אִשְׁתּוֹ *uxor ejus*, ubi affixum ו quod maſculinum eſt, quia refertur ad virum, conjungitur cum nomine feminino אשׁה *uxor*. E contrario affixum femininum הּ bene cohæret cum nomine maſculino אִישׁ *vir*, ſi agatur de mulieris alicujus viro, ſic אִישָׁהּ *vir ejus*. Idem dicendum de numeri diſcrepantia, ut: רָעוֹתָיו *malitiæ ejus*, ubi affixum ו ſingulare eſt & maſculinum, quia ad virum unicum referri hîc ſupponitur; nomen vero femininum & plurale. דְּבָרֶיהָ *verba ejus*, affixum הָ ſingulare eſt & femininum, quia cenſetur pertinere ad mulierem; nomen vero maſculinum & plurale. Sic nomina ſingularia & maſculina cum affixis pluralibus & femininis; & viciſſim nomina ſingularia & feminina cum affixis pluralibus & maſculinis, pro ratione generis & numeri perſonæ vel rei de qua ſermo eſt, recte componuntur. Hæc de affixorum natura, eorumque cum nominibus conjunctione ſemel monuiſſe ſufficiat.

Dativus exprimitur per eadem affixa juncta τῷ ל quod ante affixa conſona & ךָ afficitur (ְ). Excipe tamen ךָ ante quod ל notatur ad euphoniam cum (ְ) loco (ָ) ne duo qaméts ſeſe ibi conſequantur. Affixa vero vocalia motiones ſunt τῷ ל; ſeu ל iſtud aliis motionibus non afficitur, quam ipſiſmet affixis vocalibus.

Affixa autem vocalia ea ſunt quæ puris conſtant vocalibus, ut: וֹ, & ַי; aut quorum vocalis auditur ante conſonantem ſubſequentem, ut ַהּ, ךְ, ם, ן. Cetera vero affixa conſona ſunt, quia eorum litera conſonans in prolatione prius auditur quam vocalis ei ſubjecta, ut: הוּ, נוּ, כֶן, כֶם הֶן, הֶם, נִי, ךָ, נָּה, הָ, נוּ.

Accuſativus formatur ex iiſdem affixis additis articulo אֶת־ qui hanc formam retinet ante affixa כֶן, כֶם, הֶן, הֶם. Ante alia vero, mutatur in אוֹת cujus ת afficitur (ְ) ante affixa conſona & ךָ. Excipe pariter ךָ ante quod notatur ad euphoniam cum (ְ) ut præcedens ל. Cum affixis

vero vocalibus nullas alias motiones præter ipſa affixa vocalia recipit.

Vocativus in uſu non eſt, niſi forte in ſecunda perſona ubi nominativo ſimilis eſt, præpoſito duntaxat articulo ה, ut: הָאַתָּה *ô tu*, הָאַתֶּם *ô vos*, &c.

Ablativus componitur ex affixis & præpoſitione, ſeu articulo מִן cujus ן excidit, & compenſatur per daghéſch forte in litera ſequente, modo illius recipiendi ſit capax. Secus, compenſatur & ipſum daghéſch ejectum per (ֵ) ſub מ loco hhiríq qatón, vide ſupra pag. 29. col. 1. ut: מֵהֶם *ab illis*, maſc. מֵהֶן *ab illis*, femin. Ante alia affixa geminatur præpoſitio מִן utroque ן excidente, ac compenſato priori quidem per daghéſch forte in ſecundo מ; poſteriori vero per aliud daghéſch forte in affixo, ut: מִמֶּנִּי *à me*, pro: מִנְמֶנְנִי. Si tamen motio quæ immediate præcedit affixum, ſit magna, aut (ְ); ן poſterioris מִן ſine compenſatione excidit: quia poſt (ְ) nunquam, poſt motionem magnam improprie ſequitur daghéſch forte. Vide ſupra pag. 29. col. 2. Sic: מִמְּךָ, non מִמֶּךָּ *à te*, מִמֶּנּוּ ſecundum Judæos orientales, non מִמֶּנּוּ *à nobis*. At Judæi occidentales (ֶ) ſub ſecundo מ mutant in (ֶ) ut daghéſch habeat locum, ſic: מִמֶּנּוּ; atque ita primam illam perſonam pluralem communem confundunt cum tertia ſingulari maſculina מִמֶּנּוּ *ab illo*.

Cum plura ex uno eodemque pronomine primitivo deducuntur affixa, ל & אֵת prima ſuſcipiunt. In tertia tamen perſona plurali אֵת utraque ſibi vindicat. Quod pertinet ad מ, ultima tantum affixa recipit, præterquam in tertia perſona plurali, ubi cum primis jungitur.

Verum ea omnia ex ſequenti ſchemate melius patebunt, in quo præter pronomina affixa juncta nominibus & articulis ad exprimendos pronominum primitivorum caſus obliquos, pronomina ipſa primitiva iterum exhibentur, ut ea magis magiſque à linguæ ſanctæ candidatis addiſcantur. E regione gignendi caſus, tres conſpiciuntur ſtellulæ quibus indicantur tres literæ radicales quibus, ut plurimum, conſtant nomina Hebraïca, præſertim perfecta & ſimplicia. Poſt ſtellulas ſequuntur pronomina affixa quæ juncta nomini cuilibet his aſtericis ſignificato, formant pronomina poſſeſſiva, ut: תַּלְמִידִי *diſcipulus mei*, hoc eſt, *meus*, nam pronomina illa eodem modo in lingua Hebraïca exprimuntur ac in Græca *μαθητής μου* idem. Quando plura affixa ſequuntur aſtericos, ea ſeligenda ſunt quæ formæ nominum cum iis componendorum conveniunt. Is autem affixorum, imo & motionum quæ illa ſolent antecedere, delectus in ſchemate pag. 87. apponendo, breviter &, uti ſpero, perſpicue explicabitur.

SCHEMA

Pronominum primitivorum cum obliquis eorum casibus.

Singularis Numerus.

	Prima persona Communis.		Secunda persona Femin.		Secunda persona Masc.	Tertia Persona Femin.		Tertia Persona Masc.
Nomin.	*Ego.*	אֲנִי vel אָנֹכִי	אַתְּ	*Tu.*	אַתָּה	הִיא	*Illa. Ille.*	הוּא
Genit.	*Mei.*	*** י	*** ךְ	*Tui.*	*** ךָ	*** הּ, הָ	*Illius.*	*** וֹ, ו, הוּ
Dativ.	*Mihi.*	לִי	לָךְ	*Tibi.*	לְךָ	לָהּ	*Illi.*	לוֹ
Accus.	*Me.*	אוֹתִי	אוֹתָךְ	*Te.*	אוֹתְךָ	אוֹתָהּ	*Illam. Illum.*	אוֹתוֹ
Ablativ.	*A me.*	מִמֶּנִּי	מִמֵּךְ	*A te.*	מִמְּךָ	מִמֶּנָּה	*Ab illa. Ab illo.*	מִמֶּנּוּ

Pluralis Numerus.

	Prima persona Communis.		Secunda persona Femin.		Secunda persona Masc.	Tertia Persona Femin.		Tertia Persona Masc.
Nomin.	*Nos.*	אֲנַחְנוּ	אַתֵּן	*Vos.*	אַתֶּם	הֵן	*Illæ. Illi.*	הֵם
Genit.	*Nostrûm.*	*** נוּ	*** כֶן	*Vestrûm.*	*** כֶם	*** הֶן, ן	*Illarum. Illorũ.*	*** הֶם ם
Dativ.	*Nobis.*	לָנוּ	לָכֶן	*Vobis.*	לָכֶם	לָהֶן	*Illis.*	לָהֶם
Accus.	*Nos.*	אוֹתָנוּ	אֶתְכֶן	*Vos.*	אֶתְכֶם	אֶתְהֶן vel אוֹתָן	*Illas. Illos.*	אֶתְהֶם vel אוֹתָם
Ablativ.	Judæi Orient. *A nobis.* Judæi Occid.	מִמֶּנּוּ / מִמֶּנּוּ	מִכֶּן	*A vobis.*	מִכֶּם	מֵהֶן	*Ab illis.*	מֵהֶם

NOTÆ.

Genitivo singulari & plurali tertiæ personæ plura in præcedenti schemate tribuuntur affixa, ob varias nominum formas. Ex iis enim formis aliæ cum certis quibusdam affixis; aliæ cum aliis duntaxat conjunguntur, ut in proximo schemate videbimus. At quando unicum est affixum, illud necessario adhibendum, nec optioni datur locus.

APPENDIX.

Prima persona.

מִמֶּנִּי] Cum unico ם, מִנִּי, & cum (ֵ) pro (ִ), & accentu in penultima ob pausam מֶנִּי *a me.*

מִמֶּנּוּ] secundum Judæos Orientales, h. e. qui in Babylonia degunt; vel

מִמֶּנּוּ] secundum Judæos Occidentales qui in terra Israelis habitant, *à nobis.* Invenitur 4. Reg. 6. v. 11. מִשֶּׁלָּנוּ compositum 1°. ex מִן cujus ן tollitur & compensatur per daghésch forte in שׁ sequenti. 2°. ex pronomine relativo שֶׁ de quo supra pag. 74. 3°. ex dativo plur. לָנוּ, q. d. *ex iis qui nobis*, vel *nobiscum* sunt. Dagh. forte imprimitur τῷ ל ob relativum שֶׁ præced. Vide pag. 74.

Secunda

Secunda persona.

לָךְ masc.] Expresso ה subintellecto de quo supra pag. 27. col. 2. לְכָה *tibi*. In pausa (ָ) & (ְ) לָךְ sedem commutant sic : לָךְ idem, tuncque non differt, nisi sensu, à sequenti לָךְ fem.

לָךְ fem.] Cum י paragogico לָכִי *tibi*, 4. Reg. 4. v. 2. Iódh istud hodie superfluum, erat antiqua vocalis *e* quæ nunc exprimitur per (ֵ) in ך sic, לָךְ, ut ibi legendum docent Massorethæ. Sic ibid. v. 3. cum nomine plurali, שְׁכֵנָיְכִי cum (ְ) loco (ִ) ob pausam, pro שְׁכֵנַיִךְ *vicini tui*. Vide etiam vv. 7. 23.

אוֹתְךָ masc.] In pausa (ָ) & (ְ) invicem commutatis ut supra in לָךְ, אוֹתָךְ *te*. Expresso in fine ה quod ibi latebat, vide supra pag. 27. col. 2. אוֹתְכָה, & in pausa אוֹתָכָה, idem.

מִמְּךָ masc.] Schevà secundi מ mutato in (ֶ) ob pausam, daghésch forte infigitur affixo ך ad compensandum נ hujus מ ejectum, sic : מִמֶּךָּ *à te*.

אֶתְכֶם masc.] את mutato in אוֹת, אוֹתְכֶם *vos*, Jos. 23. v. 15.... עַד־הַשְׁמִידוֹ אוֹתְכֶם .... *donec disperdat ipse vos*, &c.

מִכֶּם masc.] Cum unico מ, seu præpositione מִן nequaquam geminata, מִכֶּם *à vobis*, masc.

מִכֶּן fem.] Cum unico מ, ut supra in eadem persona masc. מִכֶּן *à vobis*, fem.

Tertia persona.

לָהּ *illi*, fem.] Ter legitur לָה sine mappiq in ה, nempe Num. 32. v. 42. Ruth. 2. v. 14. Zach. 5. v. 11.

מִמֶּנּוּ *ab illo*.] Cum unico מ affecto (ִ) loco (ֶ), & affixo הוּ cum hac forma anomalo, מִנְהוּ ejecto daghésch ex נ ob (ְ) ei suppositum, vide supra p. 29. col. 1. in fine; & מִנְּהוּ *ab illo*, ubi נ notatur cum dagh. quia מִן venit ab inusit. מנן. Vide infra מֵהֶם in מֵהֶם. Quinquies מִמֶּנּוּ legitur pro מִמֶּנָּה per enallagen generis masc. pro feminino.

לָהֵן fem.] Cum ה paragogico, dagh. in נ, (ָ) sub ה, & accentu in penult. לָהֵנָּה *illis*.

אֶתְהֶם] את mutato in אוֹת, אוֹתְהֶם *illos*, Ezech. 23. v. 45.

אֶתְהֶן] את mutato pariter in אוֹת, אוֹתְהֶן *illas*, Ezech. 23. v. 47.

אוֹתָן] Cum ה paragogico, אוֹתָנָה *illas*, Exod. 35. v. 26.

מֵהֶם masc.] Cum præpositione integra, מִנְהֶם *ab illis*, masc. Job. 11. v. 20. נ afficitur daghésch forti ad compensandum aliud נ ejectum, מִן enim venit à radice inusit. מנן. Cum ה paragogico, מֵהֵמָּה *ab illis*, masc.

מֵהֶן fem.] Cum ה paragogico, מֵהֵנָּה *ab illis*, fem.

ARTICULUS III.

De pronominibus affixis cum nominibus.

PRONOMINA possessiva integra & separata more Græcorum ἐμός, σός, ὅς, &c. & Latinorum *meus*, *tuus*, *suus*, &c. Hebræi non habent, ut diximus supra p. 78. sed mira brevitate, & singulari artificio illa exprimunt per *affixa* nominibus addita. Lege iterum quæ ibidem scripsimus.

Cum autem ex uno eodemque pronomine primitivo plura deducuntur affixa, ea non sine delectu adhibentur : alia siquidem nominibus

non conveniunt, ut : נו , בָּה , בִּי ; quare in ſequenti ſchemate, quod affixa cum nominibus tantum conjungenda exhibet, deſiderantur. Alia conveniunt quidem, ſed tantum in ſingulari ; alia in plurali duntaxat ; alia denique tum in ſingulari, tum in plurali numero.

Præterea ex affixis, alia ſunt quæ cum certis quibuſdam nominum formis ſociantur ; alia ſunt è contrario, quæ formas illas refugiunt.

Inſuper affixa reperire eſt quæ nominibus junguntur *ad purum*, h. e. abſque ulla prævia motione ; vel quia affixa illa meræ ſunt motiones, ut : ִ & ֵי ; vel quia nominibus deſinentibus in vocalem adjunguntur, ut ו nominibus terminatis in ִי adſcitium ; ſic אָב *pater*, cum affixis aſſumit ִי , אָבִי , unde cum affixo ו , אָבִיו , & cum affixo הו , אָבִיהוּ *pater ejus*.

Alia ſecum afferunt certas quaſdam motiones, quibus afficitur ultima litera nominum, quæ cum affixis illis componuntur, modo tamen illa nomina non deſinant in vocalem ; tunc enim perit motio quam ſecum apportat affixum : nam, ſi (֑) furtivum excipias, in lingua Hebraïca nunquam duæ motiones ſeſe abſque literis conſonantibus immediate conſequuntur.

Denique affixorum genera quod attinet ; cum primæ perſonæ pronomen primitivum ac integrum communis ſit generis : affixa, quæ ex illo deducuntur, ſunt quoque communia. Cum vero ſecundæ & tertiæ perſonæ pronomina utrumque genus agnoſcant ; ſic eorum affixa utroque genere donantur ; alia ſiquidem maſc. ſunt, alia vero femin.

Hæc autem omnia ex ſequenti ſchemate patent, in quo affixorum cum variis nominum formis convenientiam definientes, methodo excluſoria, utpote breviori, uſi ſumus ; adeo ut affixa cum præviis eorum motionibus, his nominum formis conveniant, à quibus non excluduntur. Sic v. g. affixum ֹו convenit nomini תַּלְמִיד *diſcipulus*, in ſingulari numero ; quia excluditur tantum à pluralibus, & à ſingularibus deſinentibus in ֶה , aut ſumentibus (ִי) ; proindeque cum nomen iſtud non ſit plurale, neque deſinat in ֶה aut ſumat (ִי) : recte componitur cum ֹו ſic : תַּלְמִידוֹ *diſcipulus ejus.* Alia duo affixa reſpuit ; nempe ו , quia non ſumit (ִי) : & הו , quia non terminatur in ֶה . Eadem ratione ex duobus affixis tertiæ perſonæ ſing. femin. ſumit tantum ָה .

In eodem etiam ſchemate diſtinximus inter τὸ deſinere in ִי , & inter τὸ aſſumere ִי . Nomina quædam analogως terminantur in ִי , ut : פְּרִי *fructus*, &c. Quædam licet aliter deſinant, in ſingulari tamen numero cum omnibus affixis ִי in fine adſciſcunt, ut : אָב *pater*, vide ſupra, אָח *frater*, חָם *ſocer* : quibus adjunge פֶּה *os*, *oris*, quod mutat ה in (י), & (ֶ) in (ִ), ſic : פִּי , cum affix. פִּיו *os ejus*, &c.

SCHEMA

Pronominum affixorum cum præviis eorum motionibus.

AFFIXA

Feminina. — **Communia.** — **Masculina.**

III. p. sing.

- Feminina: ָהּ (Non singularibus nisi terminentur in ה, aut sumant (ִי)) ; ָהּ (Non pluralibus, nec singularibus desinentibus in ה, aut sumentibus (ִי))
- Masculina: הוּ (Non pluralibus, nec singularibus, nisi terminentur in ה ; aut (ִי) vel geminum, vel adscititium.) ; ו ad purū sing. (Non singularibus nisi sumant (ִי) ut: אָב, אָבִי, אָבִיו *pater ejus*, &c.) ; ו ad purū. (Non pluralibus, nec singularibus desinentibus in ה, aut sumentibus (ִי) ut: אָב, אָבִי, אָבִיו, &c.) ; יו pluralibus.

II. perf. singul.

- Feminina: ַיִךְ plur. ; ֵךְ sing.
- Masculina: ךָ plural. ; ךָ singul.

I. perf. singul. communis. ַי pluralibus. ; ִי singularibus.

III. perf. plur.

- Feminina: ן (Non pluralibus, nisi femininis, idque rarius, & sine (ִי) indice pluralis numeri.) ; הֶן (Non singularibus, nisi terminentur in ה, aut (ִי) sive geminum, sive adscititium.)
- Masculina: ם (Non pluralibus, nisi femininis, idque rarius, & sine (ִי) indice pluralis numeri.) ; הֶם (Non singularibus, nisi terminentur in ה, aut (ִי) sive geminum, sive adscititium.)

II. perf. plur.

- Feminina: כֶן pluralibus. ; singularibus.
- Masculina: כֶם plural. ; singul.

I. persona plural. communis. נוּ

Schema istud diligenter à tyronibus observandum est, ac memoria retinendum ; eo enim cognito, facile intelligent quodnam affixum, ubi plura occurrunt, assumendum sit, & cum nominis cujuslibet propositi forma conjungendum. Eadem etiam facilitate cognoscent motiones, quæ in singulari aut plurali numero affixis præmittendæ sunt vel omittendæ ; maxime si in sequentia duo nomina, quæ idcirco cum affixis conjuncta descripsimus, nonnihil intendant animum.

SCHEMA

Pronominum affixorum cum nominibus conjunctorum.

AFFIXA		
Feminina.	Communia.	Masculina.
	Singul. masc. תַּלְמִיד *Discipulus.*	
תַּלְמִידָהּ	*ejus.*	תַּלְמִידוֹ
תַּלְמִידֵךְ	*tuus.*	תַּלְמִידְךָ
	meus. תַּלְמִידִי	
תַּלְמִידָן *earum.*		*eorum.* תַּלְמִידָם
תַּלְמִידְכֶן	*vester.*	תַּלְמִידְכֶם
	noster. תַּלְמִידֵנוּ	
	Plural. תַּלְמִידִים *discipuli.*	
תַּלְמִידֶיהָ	*ejus.*	תַּלְמִידָיו
תַּלְמִידַיִךְ	*tui.*	תַּלְמִידֶיךָ
	mei. תַּלְמִידַי	
תַּלְמִידֵיהֶן *earum.*		*eorum.* תַּלְמִידֵיהֶם
תַּלְמִידֵיכֶן	*vestri.*	תַּלְמִידֵיכֶם
	nostri. תַּלְמִידֵינוּ	

AFFIXA		
Feminina.	Communia.	Masculina.
	Singul. femin. תּוֹרָה *Lex.*	
תּוֹרָתָהּ	*ejus.*	תּוֹרָתוֹ
תּוֹרָתֵךְ	*tua.*	תּוֹרָתְךָ
	mea. תּוֹרָתִי	
תּוֹרָתָן *earum.*		*eorum.* תּוֹרָתָם
תּוֹרַתְכֶן	*vestra.*	תּוֹרַתְכֶם
	nostra. תּוֹרָתֵנוּ	
	Plural. תּוֹרוֹת *Leges.*	
תּוֹרוֹתֶיהָ	*ejus.*	תּוֹרוֹתָיו
תּוֹרוֹתַיִךְ	*tuæ.*	תּוֹרוֹתֶיךָ
	meæ. תּוֹרוֹתַי	
תּוֹרוֹתֵיהֶן *earum.*		*eorum.* תּוֹרוֹתֵיהֶם
תּוֹרוֹתֵיכֶן	*vestræ.*	תּוֹרוֹתֵיכֶם
	nostræ. תּוֹרוֹתֵינוּ	

Horumce prononinum affixorum cum his duobus nominibus conjunctorum interpretationes diligenter notandæ sunt, ac memoriæ tradendæ : eas enim in aliis paradigmatis, brevitatis causa, omittemus. Cum autem pronomina affixa æque sint indeclinabilia ac nomina ipsa quibus conjunguntur: idem affixum, pro ratione syntactica, per varios casus explicari debet, ut : תַּלְמִידוֹ *discipulus ejus*, *discipuli ejus*, vel *sui*; *discipulo ejus*, vel *suo*; *discipulum ejus*, vel *suum*; *ô discipule ejus*; *à discipulo ejus*, vel *suo*. Et sic in aliis numeris, personis & generibus.

In nomine תַּלְמִיד nulla fit punctorum ob affixa mutatio, quare illud in exemplum protulimus. De ם in plurali cum affixis abjecto, agemus in §. sequente. In nomine vero תּוֹרָה, (ָ) interdum remanet, interdum mutatur in (ַ), interdum etiam convertitur in ו, ut in paradigmate vides; ה vero cum omnibus affixis, sicut & in plurali, mutatur in ת. De quibus omnibus in eodem §. sequente.

Alia etiam de causa motiones in nominibus mutantur; nempe ob *regimen*; cum videlicet nomen aliquod ab alio in gignendi casu regitur, ut : דְּבַר יְהוָה *verbum Domini*. In hoc exemplo nomen regens est דָּבָר *verbum*, quod, cum regat יְהוָה in genitivo, mutat prius (ָ) in (ְ); posterius vero (ָ) convertit in (ַ). Nomen autem rectum יְהוָה puncta

ſua retinet ; haud ſecus ac ſi diceretur *verbi Dominus.* Hanc punctorum mutationem cum ea quæ fit ob affixa , conjungemus ; ſunt enim affixa quædam quorum gratia puncta non aliter mutantur, ac propter ipſum regimen. Vide §. ſequentem , num. IV.

§. I.

Mutatio punctorum in nominibus ob affixa & regimen.

ANTEQUAM mutationis hujus leges proponamus , quædam obſervanda ſunt, quibus cognitis, ea punctorum mutatio, quæ tyronibus pluſculum negotii exhibere ſolet , facile , opinor , intelligetur.

I. Mutatio punctorum ob affixa plurimum accedit ad eam, quæ fit ob motionem ſingularis numeri in dualem & pluralem , & è maſculino in femininum genus. Eædem enim motiones , & iiſdem in locis mutationi obnoxiæ ſunt ; nempe (ָ) (ַ) (וֹ) & (ֵ) cum ſuis vicariis (ֲ) & (ְ). Vide ſupra pag. 56. num. 1. 2.

II. Nomina ſub duplici ratione conſiderantur ; ſunt enim vel in *ſtatu abſoluto* , vel in *ſtatu conſtructo* , ſeu in *regimine.* Dicuntur eſſe in ſtatu abſoluto , quando nec cum affixis junguntur , nec aliud alio regitur. Status conſtructus , ſeu regimen , eſt cum nomen aliquod regit aliud in gignendi caſu. Vide paulo ſupra.

III. Nomina pluralia terminationis maſculinæ quæ eſt ִים , & dualia quæ in maſculinis & femininis nominibus deſinunt in ַיִם , cum affixis & in regimine abjiciunt ם cum (.) in pluralibus , cum (.) & (-) in dualibus , remanente (י) quieſcente pro nota pluralis aut dualis numeri ; quod (י) quieſcens in pluralibus & dualibus conſtructis requirit (-) ſub litera immediate præcedente , ut : דָּבָר *verbum* , plurale abſolutum דְּבָרִים *verba* , cum affixis דְּבָרָיו *verba ejus* , &c. In regimine דִּבְרֵי דָוִד *verba Davidis.* אֱלֹהַּ *Deus* , plur. abſol. אֱלֹהִים , conſtruct. אֱלֹהֵי אָבִי *Deus patris mei.* רֶגֶל *pes* , in duali abſoluto רַגְלַיִם , in duali conſtructo רַגְלֵי הַכֹּהֲנִים *pedes ſacerdotum* , in duali cum affixis רַגְלֶיךָ *pedes tui.* In prima tamen perſona ſingulari , (י) iſtud etiam abjicitur ; tuncque (י) affixum duplici munere fungitur , pronominis videlicet , & notæ pluralis numeri , ut : דְּבָרַי non דְּבָרַיי *verba mea.* Sic רַגְלַי non רַגְלַיי *pedes mei.* In ſecunda autem perſona ſingulari feminina , (י) iſtud remanet quidem , ſed pronuntiatur , ut : דְּבָרַיִךְ *verba tua* , רַגְלַיִךְ *pedes tui.*

Nomina pluralia terminationis femininæ וֹת adſciſcunt pariter י iſtud otioſum cum affixis , præterquam cum ם & ן , ut : אָב *pater* , plur. abſol. אָבוֹת *patres* , plur. cum affixis אֲבוֹתֵינוּ *patres noſtri* , &c. At cum affi-

xis ם & ן, י istud negligitur, ut: אֲבוֹתָם patres eorum, אֲבוֹתָן patres earum. Sic in plurali constructo sola terminatio וֹת usurpatur, vel potius retinetur ex plurali absoluto, ut: צִדְקוֹת יְהוָה justitiæ Domini, à sing. צְדָקָה; plur. absol. צְדָקוֹת, plur. const. & cum affixis צִדְקוֹת; pluralia enim terminationis femininæ affixa omnia fere suscipiunt in forma constructa.

IV. Ex affixis, alia sunt *absoluta*, alia *constructa* seu *regiminis*.

Affixa absoluta sic vocantur, quod in nominibus quibus junguntur, puncta status absoluti, saltem in plurali numero terminationis masculinæ, patiantur, ut: דָּבָר *verbum*, plur. absol. דְּבָרִים *verba*, cum affixis absolutis, דְּבָרָיו *verba ejus*, &c. Omnia autem affixa absoluta sunt, præter הֶם, הֶן, כֶם, כֶן, quæ appellantur affixa constructa, seu regiminis, quia iis accedentibus ad nomina, retinetur, ut plurimum, ea punctorum mutatio, quæ fit ob regimen, ut: דָּבָר *verbum* constr. דְּבַר, cum affixis construct. דְּבַרְכֶם *verbum vestrum*. Sic in plur. constr. דִּבְרֵי, cum affixis constructis, דִּבְרֵיהֶם *verba eorum*, &c.

V. Nomina desinentia in ָה, in regimine singulari & cum omnibus affixis, h. e. tam absolutis quam constructis, mutant ה in ת, ut: מַלְכָּה *regina*, const. מַלְכַּת שְׁבָא *regina Saba*, cum affixis absol. מַלְכָּתוֹ *regina ejus*, &c. Cum affixis regim. מַלְכַּתְכֶם *regina vestra*, &c. At in nominibus quæ desinunt in ֶה, ה remanet tantum in regimine singulari, præcedente (ֵ), ut: מִקְנֶה *possessio*, constr. מִקְנֵה צֹאן *possessio ovium*. Alibi, ה cum (ֶ) præcedente abjicitur, ut: מִקְנֵהוּ *possessio ejus*, מִקְנְךָ *possessio tua*, &c. Plur. absol. מִקְנִים *possessiones*, constr. מִקְנֵי, cum omnibus affixis, מִקְנֵיהֶם *possessiones eorum*, מִקְנֵינוּ *possessiones nostra*, &c.

VI. In mutatione punctorum ob affixa & regimen, (ֵ) (ַ) & (ֶ) sæpius invicem permutantur, ut jam diximus. Quare cum ex analogia schevá mutandum est in (ֵ), sæpe mutatur in (ַ) aut in (ֶ), & vicissim quando in (ַ) convertendum est, sæpe transit in (ֵ) vel in (ֶ), &c. quia tres illæ motiones cognatæ sunt, & sibi invicem affines.

VII. Lex *æquivalentiæ*, de qua supra pag. 56. hîc etiam locum habet; interdum enim parva motio cum daghésch forti literæ sequenti impresso, vel etiam sine hujusmodi daghésch, pro magna euphonice usurpatur, ut: גָּמָל *camelus*, plur. cum affixis גְּמַלֶּיךָ pro גְּמָלֶיךָ *cameli tui*. גְּמוּל *retributio*, cum affixis גְּמֻלְךָ pro גְּמוּלְךָ *retributio tua*. לְחֻמָם pro לְחוּמָם *caro eorum*, &c.

VIII. Patháhh furtivum perit cum affixis, sicuti in motione è singulari in pluralem & dualem numerum, &c. vide supra p. 57. ut: רוּחַ *spiritus*, cum affixis רוּחֲךָ *spiritus tuus*, &c. Accedentibus affixis, exci-

dit quoque mappíq , quod interdum imprimitur τῷ ה , vide ibidem , ut : גֹּבַהּ *altitudo* , גָּבְהוֹ govhó *altitudo ejus* , &c. נֹגַהּ *splendor* , נָגְהָם *splendor eorum* , &c. Perit similiter (ִ) τῷ ך finalis , ut : דֶּרֶךְ *via* , affix. דַּרְכּוֹ *via ejus* , &c.

IX. Denique accentus pausantes, de quibus supra pagg. 19. 20. & fusius infra lib 3. mutant in (ְ) τῷ schevá quod præmittitur affixo ךָ , ut : דְּבָרְךָ , in pausa דְּבָרֶךָ *verbum tuum.* Iidem accentus mutant etiam in (ָ) τῷ pathhâh affixi ַיךְ , ut : דְּבָרֶיךָ , in pausa דְּבָרָיךְ *verba tua.* Sic in prima persona singulari דְּבָרַי , in pausa דְּבָרָי *verba mea.*

His prænotatis, punctorum mutationem in nominibus ob affixa & regimen expendamus.

§. II.

Mutatio (ָ) *in penultima.*

QAMETS penultimæ ob quamcumque causam , h. e. sive ob regimen , sive ob affixa cum absoluta tum constructa , mutatur in (ְ) simplex sub non gutturali ; in (ְ) compositum , nempe (ֲ) sub gutturali. Sequente autem altero schevá in ultima , schevá istud penultimæ, si simplex fuerit , mutatur in hhiríq qatón , raro in seghól ; si compositum , videlicet (ֲ) , resolvitur in simplex (ַ) , cujus loco interdum etiam ponitur hhiríq qatón , ut : דָּבָר *verbum* , cum affix. absolut. דְּבָרוֹ *verbum ejus* , &c. Const. דְּבַר , cum affix. const. דְּבַרְכֶם *verbum vestrum* , &c. Plur. abs. דְּבָרִים *verba* , cum affix. abs. דְּבָרָיו *verba ejus* , &c. Const. דִּבְרֵי , cum affix. const. דִּבְרֵיהֶם *verba eorum* , &c. Sic חָכָם *sapiens* , cum affix. absol. חֲכָמוֹ *sapiens ejus* , &c. Const. חֲכַם , cum affix. const. חֲכַמְכֶם *sapiens vester* , &c. Plur. absol. חֲכָמִים *sapientes* , cum affix. absol. חֲכָמָיו *sapientes ejus* , &c. Const. חַכְמֵי , cum affixis construct. חַכְמֵיהֶם *sapientes eorum* , &c.

EXCIPIUNTUR

I. Nomina quædam ex Verbis quiescentibus , & defectivis in secunda rad. nata , ut : צָרָה *angustia* , const. צָרַת . Affix. צָרָתָהּ *angustia ejus*, &c. Plurale absol. & construct. צָרוֹת *angustiæ.* Affix. צָרוֹתֵיהֶם *angustiæ eorum.* צָרוֹתֵיכֶם *angustiæ vestræ* , &c. Sic אֱיָלוּת *fortitudo* , אָסוּךְ *lecythus* , בָּבָה *pupilla* , בָּמָה *excelsum* , מָגֵן *clypeus* , מָסָךְ *tegumentum* , מָעוֹז *robur* , נָפָה *agitatio* , קָמָה *seges* , קָרָה *frigus* , &c. Et pluralia הָרוֹת *gravidæ* , זָוִיּוֹת *anguli* , עָרִים *urbes* , שָׂרִים *principes* , רָאשִׁים *capita.* Ita quoque ex Verbis quiescentibus in tertia radicali ה orta , אָלָה *exsecratio* , יָפָה *pulchra* , מָנָה *pars* , גָּלוּת *deportatio* , הָגוּת *meditatio* , חָזוּת *visio* , רָמוּת *excelsum* , &c. quæ saltem ob affixa (ָ) penultimæ retinent.

Huc pertinent nomina quædam dissyllaba in הֶ finita , & ex verbis quiescentibus lamedh ה derivata , quæ cum affixis absolutis servant (ָ) penultimæ ; in regimine vero , & cum affixis regiminis , illud mutant in (ְ) simplex sub non gutturali ; in (ֲ) sub gutturali , ut : עָלֶה *folium* . construct. עֲלֵה . Affix. עָלֵהוּ *folium ejus* , &c. Sic יָפֶה *pulcher* , קָצֶה.

extremitas, שָׂדֶה *ager*, קָנֶה *calamus*, &c.

II. Quæ habent (ֶ) in penultima pro (ָ) & dagh. retinent ibi (ֶ) istud ad compensandum daghésch ejectum, ut: חָרָשׁ pro חָרָּשׁ *artifex*, conſt. חָרַשׁ. Cum affixis חָרָשׁוֹ *artifex ejus*, &c. חָרַשְׁכֶם *artifex vester*, &c. Plur. abſol. חָרָשִׁים *artifices*. Conſt. ſervato anomalos (ֶ) ultimæ, חָרָשֵׁי. Affix. חָרָשָׁיו *artifices ejus*, חָרָשֵׁיהֶם *artifices eorum*, &c. Sic מְשָׁרֵת *minister*, סָרִיס *eunuchus*, פָּרִיץ *latro*, פָּרָשׁ *eques*, שָׂרִיג *palmes*, &c. In regimine tamen, & cum affixis, סָרִיס & פָּרִיץ mutant interdum (ֶ) in (ִ) ſecundum analogiam, tuncque ſunt formæ קָצִיר, non צַדִּיק. Nomen שָׁלִישׁ *princeps*, *tribunus*, ſervat etiam (ֶ) ut diſtinguatur à שְׁלִישִׁי *tertius*; unde in plurale cum affix. שָׁלִישָׁיו *principes ejus*.

III. Triſyllaba quædam feminina, quæ (ֶ) penultimæ retinent ſub litera daghéſch affecta, ut: הַכָּרָה *agnitio*. Affix. abſol. הַכָּרָתוֹ *agnitio ejus*, &c. Conſt. הַכָּרַת, affix. conſt. הַכָּרַתְכֶם *agnitio vestra*, &c. Sic אַזְכָּרָה cum daghéſch leni, *ſacrificium memoriale*, בַּקָּשָׁה *petitio*, עַוָּתָה *perverſitas*, בַּלָּהָה *terror*, quod tamen in plur. conſt. mutat (ֶ) in (ִ) ſecundum analogiam, ut: בַּלְהוֹת *terrores*, ejecto daghéſch ex ל ob ſchevá ipſi ſuppoſitum. Sic cum affix. דִּבְרֹתוֹ *ſermones*, à ſing. inuſitato דִּבָּרָה. Sic etiam חַטָּאָה *peccatum*, ſed ſæpius contrahitur in חַטָּאת. Conſt. & interdum etiam abſol. חַטַּאת idem. Cum affix. abſol. חַטָּאתוֹ *peccatum ejus*. Cum affix. conſt. חַטַּאתְכֶם *peccatum veſtrum*. Plur. abſol. חַטָּאוֹת, conſt. & cum omnibus affixis, חַטֹּאת *peccata*, חַטֹּאותַי cum ו otioſo, *peccata mea*, חַטֹּאתֵיהֶם *peccata eorum*. Ejuſdem formæ eſt פָּרָשָׁה *expoſitio*, cum (ֶ) ſub פ loco (ַ) & daghéſch in litera ſequente, ſic: פַּרָּשָׁה; quare utrumque (ֶ) retinetur.

Huc pertinent quantum ad (ֶ) penultimæ ſervatum, מְעָרָה *ſpelunca*, קְעָרָה *ſcutella*, תְּעָלָה *aquaductus*. Conſt. מְעָרַת, &c. Plur. abſol. & cum affix. תְּעָלוֹת, unde תְּעָלוֹתֶיהָ *aquæductus ejus*, קְעָרֹתָיו *ſcutellæ ejus*.

Verum alia hujus formæ nomina (ֶ) penultimæ mutant in (ִ); & ſchevá antepenultimæ ob concurſum, in hhiriq qatón, vel in (ַ), aut (ֶ), ſi prima vel ſecunda radicalis fuerit gutturalis, ut: צְדָקָה *juſtitia*; affix. abſol. צִדְקָתוֹ *juſtitia ejus*, &c. Conſt. צִדְקַת, cum affix. conſt. צִדְקַתְכֶם *juſtitia veſtra*, &c. Plur. abſol. צְדָקוֹת *juſtitiæ*, conſt. & cum omnibus affixis (nomina enim pluralia terminationis femininæ vulgo ſuſcipiunt affixa, etiam abſoluta, in forma regiminis) צִדְקוֹת. Cum omnibus affixis צִדְקוֹתָיו *juſtitiæ ejus*, צִדְקוֹתֵיכֶם *juſtitiæ veſtræ*, &c. Sic צְעָקָה *clamor*; cum affixis abſolutis צַעֲקָתוֹ *clamor ejus*, &c. Conſt. צַעֲקַת, cum affix. conſt. צַעֲקַתְכֶם *clamor veſter*. Plur. abſolutum צְעָקוֹת *clamores*. Conſt. צַעֲקוֹת. Cum omnibus affix. צַעֲקוֹתָיו *clamores ejus*. צַעֲקוֹתֵיהֶם *clamores eorum*, &c. עֲגָלָה *plauſtrum*. Affix. עֶגְלָתוֹ *plauſtrum ejus*. Plur. abſolut. עֲגָלוֹת, conſt. עֶגְלוֹת *plauſtra*. קְרָאָה *occurſus*, contrahitur in קְרָאת, unde cum affix. abſolutis לִקְרָאתוֹ *in occurſum ejus*, &c. conſt. & cum affix. conſt. לִקְרַאת, &c.

IV°. Nomina polyſyllaba terminata in ה præcedente duplici (ֶ), & quibus præponitur litera ſervilis מ affecta (ַ), vel (ִ), vel (ֶ), ſequente (ְ) ſub prima radicali, in reg. ſingulari mutant utrumque (ֶ) in (ֶ), ut: מַמְלָכָה *regnum*, à מָלַךְ *regnavit*; conſt. מַמְלֶכֶת *regnum*. At in eodem numero cum omnibus affixis, utrumque (ֶ) mutatur in duo ſchevá, quorum prius ob concurſum convertitur in (ַ), ut: מַמְלַכְתּוֹ *regnum ejus*, &c. מַמְלַכְתְּכֶם *regnum veſtrum*, &c. In plur. numero abſol. (ֶ) penultimæ, formæ מַמְלָכָה remanet, ut: מַמְלָכוֹת *regna*. At in regimine, & cum omnibus affixis, (ֶ) illud mutatur in (ְ), ut: מַמְלְכוֹת; affix. מַמְלְכוֹתָיו *regna ejus*, &c. מַמְלְכוֹתֵיהֶם *regna eorum*, &c. Sic מִלְחָמָה *bellum*, מֶמְשָׁלָה *dominium*, מֶרְכָּבָה *currus*, plur. abſol. מֶרְכָּבוֹת, conſt. & cum affix. מַרְכְּבוֹת, cum (ַ) ſub מ pro (ֶ), niſi potius ſit à forma מַרְכָּבָה.

V°. Nomina deſinentia in literam ſonantem, quam præcedit ו cum (ֶ), & quorum prima rad. afficitur (ָ); illa, inquam, nomina mutant (ָ) & (ֶ) in hhólem, quod ex ו conficiunt, ut: מָוֶת *mors*. Conſt. & cum omnibus affixis, מוֹת *mors*, מוֹתוֹ *mors ejus*, מוֹתְכֶם *mors veſtra*, &c. Plur. abſol. מוֹתִים *mortes*,

mortes, conſt. מֹתֵי. Cum affixis, מוֹתָיו *mortes ejus*, מוֹתֵיהֶם *mortes eorum*, &c. Sic אָוֶן *iniquitas*, *moleſtia*, &c. unde בְּאוֹנִי *in iniquitate*, vel *in moleſtia mea*. תָּוֶךְ *medium*, &c. Excipiunt עָוֶל *iniquitas*, cujus conſt. eſt עֶוֶל, & cum affixis עַוְלוֹ *iniquitas ejus*. Sed eſt potius à forma abſol. עֶוֶל, de qua infra.

VI°. קָבֹל *contra*, קָטֹב *exciſio*, קָטֹן *minimus*, retinent (ׇ) cum affixis, ut: קָבְלוֹ *contra eum*, קָטָבְךָ *exciſio tua*, קָטַנִּי *minimus meus*. In regimine tamen ſingulari קָטֹן mutat (ׇ) in (ֹ), ut: קְטֹן בָּנָיו *minimus filiorum ejus*, 2. Paralip. 21. v. 17. Denique חָגוּר *accinctus*, in regimine ſing. retinet (ׇ) Jud. 18. v. 11. per enallagen ſtatus abſolut. pro conſtructo.

Nomen כָּנָף *ala*, in plur. conſt. & cum affixis conſt. pro hhiriq qatón ſub prima rad. habet (ֶ), ut: כַּנְפֵי, affix. conſt. כַּנְפֵיהֶם *alæ eorum*, &c. quia hhiriq qatón & (ֶ) facile invicem permutantur.

Denique מוֹצָאוֹת, מוֹצָא *egreſſus*, *egreſſiones*, cum affixis retinet (ׇ), ut: מוֹצָאָיו *egreſſus ejus*, Mich. 5. v. 1.

§. III.

Mutatio (ׇ) *in ultima.*

QAMETS ultimæ in regimine ſingulari, & cum affixis regiminis; mutatur in (ַ); in regimine vero plurali, & cum affixis regiminis, mutatur in (ְ); &, ſi aliud (ׇ) præceſſerit in penultima, ſchevá illud præcedens mutatur in hhiríq qatón, ſi fuerit ſimplex; in (ַ), ſi fuerit compoſitum, nempe (ֲ). Alibi remanet (ׇ) ultimæ ſyllabæ, ut: מָשָׁל *parabola*, affix. abſol. מְשָׁלוֹ *parabola ejus*, &c. Conſt. מְשַׁל, affix. conſt. מְשַׁלְכֶם *parabola veſtra*, &c. Plur. abſol. מְשָׁלִים *parabolæ*, affix. abſol. מְשָׁלָיו *parabolæ ejus*, &c. Plur. conſtr. מִשְׁלֵי, affix. conſtr. מִשְׁלֵיהֶם *parabolæ eorum*, &c. Sic חָכָם *ſapiens*, conſt. חֲכַם, &c.

In nominibus deſinentibus in ָה, ה ubique mutatur in ת, & (ׇ) in (ַ) in reg. ſing. & cum affix. reg. Cum affix. autem abſol. ibidem remanet. In plur. vero abſ. conſt. & cum omnibus affix. (ׇ) iſtud mutatur in (וֹ), ut: צְדָקָה *juſtitia*, conſt. צִדְקַת, affix. abſol. צִדְקָתוֹ *juſtitia ejus*, affix. conſt. צִדְקַתְכֶם *juſtitia veſtra*, plur. abſol. צְדָקוֹת *juſtitiæ*, conſt. צִדְקוֹת, cum omnibus affixis, צִדְקוֹתֶיךָ *juſtitiæ tuæ*, צִדְקוֹתֵינוּ *juſtitiæ noſtræ*, צִדְקוֹתָם, & צִדְקוֹתֵיהֶם *juſtitiæ eorum*, &c. Vide infra num. 5.

EXCIPIUNTUR

I. Nomina quædam diſſyllaba, in quorum penultima eſt ſchevá ſive ſolum, ſive cum parva motione præcedente conjunctum, ut: כְּתָב *ſcriptura*, conſtruct. כְּתָב בֵּית יִשְׂרָאֵל *ſcriptura domus Iſrael*, Ezech. 13. v. 9. Sic שְׁאָר *reſiduum*, שְׁאָט *contemtus*, יְקָר *gloria*, (quamvis reperiatur etiam in conſt. יְקַר, & præcedente כ, כִּיקַר, Pſ. 36. Heb. 37. v. 20.) מַתָּן pro מַתָּן *donum*, פִּתְגָם *verbum*, *decretum*. Quibus adjunge אוּלָם *porticus*, unde plur. conſt. אוּלַמֵּי, & cum (ַ) & daghéſch forti per legem æquivalentiæ, אֵלַמֵּי, ubi inſuper א afficitur (ֵ) ad euphoniam, pro (וּ). Vice verſa מִשְׁפָּט *judicium*, in ſtatu abſol. habet (ַ) Levit. 24. verſ. 22. niſi ſit error amanuenſium.

II. Nomina non pauca in quibus (ׇ) iſtud ſupponitur literæ daghéſch affectæ, quæque

saltem in plur. const. & cum affix. const. retinent (ֵ), ut: חֹטֵא peccator, plur. const. חֹטְאֵי עַמִּי peccatores populi mei, Amos 9. v. 10. אִכָּר agricola, plur. cum affix. const. אִכָּרֵיכֶם agricolæ vestri, Isai. 61. v. 5. מַטָּע plantatio, מוֹרָשׁ pro מוֹרָשׁ morrásch, aut מֹרָשׁ possessio, מְכַשֵּׁף præstigiator, &c. Et sine dagh. תּוֹשָׁב inquilinus, pl. const. תּוֹשָׁבֵי inquilini, 3. Reg. 17. vers. 1.

Huc pertinent חָרָשׁ artifex & פָּרָשׁ eques, de quibus in §. præced. in except. num. II. sunt enim pro חָרָשׁ & פָּרָשׁ, ut ibidem diximus.

III. Nomina desinentia in א, quæ (ָ) ultimæ retinent ob א quiescens, ut: צָבָא exercitus, const. צְבָא מִלְחָמָה exercitus belli. Sic מִקְרָא convocatio, plur. const. מִקְרָאֵי convocationes, מִבְטָא pronuntiatum, מַשָּׂא onus, &c.

IV. Nomina aliquammulta, quæ mutant (ָ) ultimæ in (ַ) sequente daghésch, per legem æquivalentiæ, ut: מִשְׂגָּב munitio, const. מִשְׂגַּב. Affix. מִשְׂגַּבִּי munitio mea, &c. Sic: אוֹפָן rota, אֶתְנַן merces meretricia, גָּמָל camelus, זְמָן tempus, לְשָׁד præstans humor, קָטָן parvus, שַׁאֲנָן tranquillus, tranquillitas, שָׁפָן mus-montanus, &c. Hanc formam sequitur שַׁבָּת in sing. cum affix. Nomen לָבָן albus, & subst. albedo, in regim. sing. mutat (ָ) in (ֶ) loco (ַ), sic: לְבֶן Gen. 49. v. 12. pro לְבַן.

Idem (ָ) mutatur in (ַ) cum affixis in fine nominum, quæ desinunt in ח, idque euphoniæ gratia, ne videlicet sese immediate consequantur duo (ָ), quorum posterius literam gutturalem afficit, ut: מִבְטָח fiducia, cum affix. מִבְטַחָם pro מִבְטָחָם fiducia eorum.

V. Feminina terminata in ָה, in quorum singulari quidem constructo, & cum affixis constructis, (ָ) mutatur in (ַ); cum affix. vero absolutis remanet, secundum regulas communes. At in plurali absoluto & constructo, necnon cum omnibus affixis, (ָ) mutatur in (ֹ); ה vero ubique convertitur in ת, ut: חָכְמָה sapientia, affix. absol. חָכְמָתוֹ sapientia ejus, &c. Const. חָכְמַת, cum affix. const. חָכְמַתְכֶם sapientia vestra, &c. Plurale absol. & const. חָכְמוֹת sapientiæ. Cum omnibus affixis, חָכְמוֹתָיו sapientiæ ejus, &c. חָכְמוֹתֵיהֶם sapientiæ illorum, &c.

VI. Monosyllaba (ָ) affecta, & ex verbis quiescentibus in secunda radicali nata, quæ in regimine tantum sing. & cum affixis regiminis, mutant (ָ) in (ַ); interdum etiam (ָ) illud ibidem retinent. At in sing. cum affixis absolutis, & in plurali tam absoluto, quam constructo, & cum omnibus affixis, servant (ָ) ad literam quiescentem & ejectam compensandam, ut: צָר à rad. צוּר, const. צַר hostis, cum affixis absolutis צָרוֹ hostis ejus, &c. Cum affixis const. צָרְכֶם hostis vester, &c. Plur. absol. צָרִים, const. צָרֵי hostes. Cum omnibus affixis, צָרָיו hostes ejus, צָרֵיהֶם hostes eorum, &c. Sic זָר alienus, עָב nubes, רָשׁ pauper, רָע malus, &c. Sic etiam Participia Benoní quiescent. Aiin, ut: קָם insurgens, plur. cum affix. קָמֶיךָ insurgentes in te, &c. צַר & רַע cum (ַ) in statu absol. melius deducuntur ex verbis duplicantibus secundam radicalem צָרַר & רָעַע, quam ex verbis צוּר & רוּעַ; ut enim verba quiescentia & defectiva in secunda radic. formas sæpe commutant: sic & nomina ex eis derivata. Unde vicissim ex verbis duplicantibus secundam radicalem, monosyllaba quædam deducta cum (ָ), quasi ex quiescentibus in secunda radicali proficiscerentur, notata reperire est, ut: הַר mons, זַךְ purus, חַם calidus, יָם mare, תָּם integer, &c. pro הַר, זַךְ, חַם, יַם, תַּם, &c. quod (ַ) in singul. const. & cum affixis constructis retinent, in plurali autem absoluto, constructo, & cum omnibus affixis, adsciscunt insuper daghésch forte in litera sequenti ad compensandam secundam radicalem deperditam. Si autem litera cui daghésch istud imprimi debet, gutturalis fuerit vel ר, pro (ַ) adhibetur (ָ), ut: הַר const. הַר mons. Cum affix. construct. הַרְכֶם mons vester. Plur. absol. הָרִים pro הַרִּים, const. הָרֵי pro הַרֵּי montes. Cum omnibus affixis, הָרָיו pro הַרָּיו montes ejus, &c. הָרֵיהֶם pro הַרֵּיהֶם montes eorum, &c. Sic nomen dissyllabum מֵצַר angustia, in plur. construct. מְצָרֵי angustiæ, à צָרַר. Quandoque tamen in sing. const. retinetur (ָ), ut: יָם הָעֲרָבָה mare solitudinis, Deut. 4. v. 49. vel est enal-

lage status absol. pro constr. de qua infra.

At quando monosyllaba ista (ּ) insignita deducuntur ex verbis quiescentibus in tertia rad. ה, aut radices sunt, in regimine singulari & cum affixis regiminis, mutant vulgo (ּ) in (-), יָד *manus*, const. יַד cum affixis const. יֶדְכֶם cum (ּ) loco (-), pro יַדְכֶם *manus vestra*. Sic דָּם *sanguis*, const. דַּם, cum affix. const. דִּמְכֶם *sanguis vester*, cum (·) pro (-). Alibi in sing. retinent (ּ), ut: יָדִי *manus mea*, &c. In plurali autem & duali absoluto & cum affixis absol. (ּ) retinent, ut: יָדַיִם dual. *manus*. Affixa absol. יָדָיו *manus ejus*. Sic דָּמָיו *sanguines ejus*. At in plur. & duali const. & cum affix. const. (ּ) mutatur in (·), ut: יְדֵי *manus*. Affix. construct. יְדֵיהֶם *manus eorum*. Sic דְּמֵי, דְּמֵיהֶם *sanguines*, seu *cædes eorum*. Alia nomina monosyllaba ex his verbis deducta, quæ (ּ) istud retinent in sing. constructo, pertinent, quoad formam istam, ad verba quiescentia in secunda rad. ut: עֵץ עָב *trabs ligni*, i. *lignea*.

Tria illa nomina אָב *pater*, אָח *frater*, חָם *socer*, in regimine sing. & cum omnibus affixis in eodem singulari, adsciscunt י; vel, si malueris, tertia rad. ה verborum unde derivantur, mutatur in י. Præterea in reg. singul. & cum affixis regim. mutant (ּ) in (-:), ut: אָב, const. אֲבִי (bis sine י & cum (-) אַב *pater*. Cum affix. const. אֲבִיכֶם *pater vester*, &c. cum affix. absol. remanet (ּ) אָבִיו vel אָבִיהוּ *pater ejus*, &c. Sic אָח const. אֲחִי *frater*, cum affix. const. אֲחִיכֶם *frater vester*, &c. Cum affix. absol. אָחִיו *frater ejus*, &c. חָם *socer* reperitur tantum cum affix. absol. הָ & ךְ, sic: חָמִיהָ *socer ejus*, חָמִיךְ *socer tuus*. In plurali autem numero, primum ex tribus illis nominibus אָב *pater*, terminatur in וֹת more nominum feminin. ac in absoluto quidem retinet (ּ), sic: אָבוֹת. In constructo autem, & cum omnibus affixis (ּ) mutatur in (-:), ut: const. אֲבוֹת *patres*. Cum omnibus affixis, אֲבוֹתַי *patres mei*, &c. אֲבוֹתֵיהֶם *patres eorum*, &c. אָח *frater*, in plur. num. absoluto & cum affix. absol. mutat (ּ) in (-), ut: אַחִים *fratres*. Affix. absol. אַחֶיךָ *fratres tui*, אַחֵינוּ *fratres nostri*, &c. Si ח afficiatur (ּ), pro (-) sub א scribitur (ּ) ad euphoniam, ut: אֶחָיו *fratres ejus*, אֶחָי *fratres mei*, cum (ּ) loco (-) ob accentum athnáhh. In plurali autem const. & cum affixis const. א afficitur (-:), ut: אֲחֵי *fratres*. Affix. const. אֲחֵיכֶם *fratres vestri*, &c. Tertii nominis חָם *socer*, exempla non inveniuntur in plur. numero, sed tantum in singulari cum affix. הָ & ךְ, ut mox diximus.

§. IV.

Mutatio (-) in penultima.

TSERE penultimæ, sequente (ּ) in ultima, mutatur in (:) simplex sub litera quæ gutturalis non est; in (:) compositum, seu (-:) sub gutturali. Sequente autem altero (:) in ultima, schevá istud penultimæ mutatur in ( ), si fuerit simplex; reducitur ad (-), si fuerit compositum, ut: לֵבָב *cor*, construct. לְבַב, cum affix. absol. לְבָבוֹ *cor ejus*, &c. Cum affixis regiminis לְבַבְכֶם *cor vestrum*, &c. Plur. absol. לְבָבִים *corda*, construct. לִבְבֵי, cum affix. absol. לְבָבֵינוּ *corda nostra*, &c. Cum affixis const. לִבְבֵיהֶם *corda eorum*, &c. Sic עֵנָב *uva*, construct. עֲנַב, cum affix. absolut. עֲנָבוֹ *uva ejus*, &c. Cum affix. const. עֲנַבְכֶם *uva vestra*, &c. Plur. absol. עֲנָבִים *uva*, const. עִנְּבֵי, & cum (·) sub ע loco (-), & cum daghésch anomalo in נ, עִנְּבֵי *uva*, Deut. 32. v. 32. Cum affixo poëtico עֲנָבֵמוֹ *uva eorum*, ibidem.

At quando non sequitur (ֶ) in ultima, (ֵ) istud penultimæ remanet tantum in regimine singulari, ut: סֵפֶר הַזִּכְרוֹנוֹת *liber annalium*, יֵשַׁע יְהוָֹה *salus Domini*, אֵבוּס בְּעָלָיו *præsepe Domini sui*, &c. Alibi mutatur in (ְ) simplex sub non gutturali; in (ֲ) sub gutturali; quod (ְ) sequente altero transit in (ִ) si fuerit simplex; in (ַ) si fuerit compositum. Sic: סֵפֶר *liber*, cum affix. סִפְרוֹ *liber ejus*, סִפְרְכֶם *liber vester*, &c. Plur. absol. סְפָרִים *libri*, construct. סִפְרֵי, cum affix. absolut. סְפָרָיו *libri ejus*, &c. Cum affix. const. סִפְרֵיהֶם *libri eorum*, &c. חֵלֶב *adeps*, cum affix. חֶלְבָּם *adeps eorum*, &c. Plur. absol. חֲלָבִים *adipes*, construct. חֶלְבֵי, cum affixis absol. חֲלָבָיו *adipes ejus*, &c. Cum affixis const. חֶלְבְּהֶן, pro חֶלְבֵיהֶן *adipes earum*, &c.

EXCIPIUNTUR

I. Nomina quamplurima in quibus (ֵ) penultimæ remanet, quamvis sit (ֶ) in ultima eorum syllaba. Illud autem (ֵ) perseverans fere habet ante se (ְ) sive simplex, sive compositum; vel post se literam quiescentem aut expressam, aut subintellectam. Si præcedat (ְ), remanet (ֵ) ut duplicis (ְ) mobilis, quantum fieri potest, vitetur concursus. Si sequatur litera otiosa, servatur pariter (ֵ) ad ejus quietem compensandam. Sic: אֲבֵדָה *perditio*, const. אֲבֵדַת pro אַבְדַת idem. אֵיבָה *inimicitia*, const. אֵיבַת pro אֵיבַת idem. Alia exempla sunt: אֵימָה *terror*, אֲפֵלָה *caligo*, בְּרֵכָה *piscina*, גְּזֵלָה *rapina*, הֵיכָל *palatium*, זֵעָה *sudor*, טְמֵאָה *impura*, מַהְפֵּכָה *subversio*, מֵיטָב *optimum*, מְכֵרָה *pactio*, al. *machæra*, מַצֵּבָה pro מַצֶּבֶת *statua*, מַגֵּפָה pro מַגֶּפֶת *plaga*, נְבֵלָה *cadaver*, פְּלֵיטָה *evasio*, *residuum*, צֵאָה *excrementum*, שְׁאֵלָה *petitio*, שֵׂיבָה *canities*, תְּאֵנָה *ficus*, תֵּבָה *arca*, &c. A נְבֵלָה tamen legitur etiam in const. נִבְלַת *cadaver*; & cum affix. נִבְלָתוֹ *cadaver ejus*, quasi à נִבְלָה. Invenitur etiam נְבֵלָתִי *cadaver meum*, servato (ֵ) secundum hanc exceptionem. Sic à שְׁאֵלָה, est שְׁאֵלָתֵךְ *petitio tua*, שְׁאֵלָתִי, & שְׁאֶלָתִי *petitio mea*, quasi à שְׁאֶלָה, unde cum affixis שְׁאֶלַת, & dilatato (ְ) sub א per (ֱ) (quare pro hhiriq qatón sub שׁ, repositum est (ְ) secundum dilatationis leges supra pag. 34. col. 1.) שְׁאֶלַת, & cum affixis שְׁאֶלָתִי *petitio mea*.

Nomen בְּהֵמָה *bestia*, habet in singulari const. בֶּהֱמַת, mutato videlicet ex analogia (ֵ) in (ְ), & priori (ְ) in hhiriq qatón; deinde dilatato (ְ) sub ה in (ֱ), & reposito (ֶ) sub ב loco hhiriq qatón, ut in voce שְׁאֶלָתִי, fit singul. const. בֶּהֱמַת. In eodem singulari cum omnibus affixis usurpatur forma בֶּהֱמַת, unde בְּהֶמְתְּךָ *bestia tua*, &c. cum (ַ) sub ה loco (ֶ) sic: בְּהֶמְתְּךָ; in nominibus enim hujus formæ cum affixis, duo segól mutantur in duo schevá, quorum prius ob concursum transit in (ֶ), ut videbimus infra. In plur. absoluto retinetur (ֵ) בְּהֵמוֹת *bestiæ*. At in regimine, & cum omnibus affixis, quæ ex analogia adjungi possunt, (ְ) istud mutatur in (ֲ) ob gutturalem, quare ב notatur cum (ַ) sic: בַּהֲמוֹת שָׂדָי *bestiæ agri*, Psal. 8. vers. 8. Cum affixis בְּהֶמְתּוֹ *bestiæ ejus*, בַּהֲמוֹתֵיהֶם *bestiæ eorum*, &c.

II. Nomina (ֵ ֶ) h. e. quæ habent (ֵ) in penultima, & (ֶ) in ultima cum litera sonante in fine, in quibus (ֵ) literæ gutturali subjectum, in singul. numero cum affixis omnibus; & plurali const. necnon cum affixis constructis, mutatur quidem in (ְ), sed concurrente altero non mutatur vulgo in hhiriq qatón, sed in (ֶ), ut: עֵגֶל *vitulus*, affix. absol. עֶגְלוֹ *vitulus ejus*, &c. affix. const. עֶגְלְכֶם *vitulus vester*, &c. Plur. absol. עֲגָלִים *vituli*. affix. absol. עֲגָלָיו, *vituli ejus*, &c. Plur. const. עֶגְלֵי, affix. const. עֶגְלֵיהֶם *vituli eorum*, &c. Sic חֵלֶק *pars*, חֵפֶץ *voluntas*,

עזר *auxilium*, עֵרֶךְ *æstimatio*, &c. Analogiam sequuntur, אֹמֶר *sermo*, אֵשֶׁת *uxor*, חֹזֶק *fortitudo*, חֵקֶר *pervestigatio*, חֵשֶׁק *desiderium*, נֵרְדְּ, vel resoluto (·) in duplex (:) נֵרְדְּ *nardus*, &c. quæ prius schevá natum ex (-) mutant in (·) loco (·), ut; אִמְרִי *sermo meus*, &c. חִקְרֵי plur. const. *pervestigationes*, &c. אֵשֶׁת tamen semel mutat istud schevá in (·), ut: אֶשְׁתְּךָ *uxor tua*, Psal. 127. Hebr. 128. v. 3.

Quando ultima nominis syllaba desinit in ח præcedente (·), tseré penultimæ remanet, quia vicinus est accentus, ut: רֵעַ *amicus*, *socius*, cum affix. רֵעֵהוּ *amicus ejus*. At מֵרֵעַ idem, cum affixis modo servat (·) penultimæ, ut: מֵרֵעֵהוּ *amicus ejus*, Gen. 26. v. 26. modo mutat illud in (:), ut: מֵרֵעֵהוּ, Prov. 19. vers. 7. ubi tamen exemplaria quædam, etiam accuratiora, habent (·). Utrobique autem affixum הו præter analogiam est loco ו, sed de hac anomalia infra. Nisi pro מֵרֵעַ fingatur forma מֵרְעֶה.

§. V.

Mutatio (·) *in ultima.*

TSERE ultimæ, præcedente (·) in penultima, eodem modo mutatur aut remanet ac (·) ultimæ; hoc est, in regimine singulari & cum affixis reginimis, mutatur in (-). In plurali constructo & cum affixis constructis convertitur in (:). Alibi remanet, ut: זָקֵן *senex*, affix. absol. זְקֵנוֹ *senex ejus*, &c. Const. זְקַן, affix. const. זְקַנְכֶם *senex vester*, &c. Plur. absol. זְקֵנִים, affix. absol. זְקֵנָיו *senes ejus*, &c. Plur. const. זִקְנֵי, affix. const זִקְנֵיהֶם *senes eorum*, &c.

At quando non præcedit (·) in penultima, (·) ultimæ remanet tantum in singul. constructo, ut: יוֹצֵר *formator*, const. יוֹצֵר הָאָרֶץ *formator terræ*. Alibi mutatur in schevá, quod, concurrente altero, convertitur in (·), quandoque in (·), interdum etiam in (-), maxime si secunda aut tertia radicalis fuerit gutturalis, ut: יוֹצְרוֹ *formator ejus*, יוֹצֶרְךָ *formator tuus*, יוֹצֶרְכֶם *formator vester*. Plur. absol יוֹצְרִים *formatores*, affix. absol. יוֹצְרָיו *formatores ejus*, &c. Plur. const. יוֹצְרֵי *formatores*, cum affix. const. יוֹצְרֵיהֶם *formatores eorum*. Sic רֹכֵב *ascensor*, רֹכְבוֹ *ascensor ejus*, &c. אוֹיֵב *inimicus*, אוֹיִבְךָ *inimicus tuus*, cum hhiriq pro (·). גּוֹאֵל *redemtor*, גּוֹאַלְךָ *redemtor tuus*, cum (-) pro (·). Sic בּוֹרֵא *creator*, בּוֹרַאֲךָ *creator tuus*: מִזְבֵּחַ *altare*, מִזְבַּחֲךָ *altare tuum*, &c. ubi (:) simplex dilatatur in (-:) ob gutturalem cui subjicitur.

EXCIPIUNTUR

I. Aliquot nomina, quæ saltem in regimine tam singulari quam plurali, (·) ultimæ retinent, quamvis præcesserit (·) in penultima, ut: אָבֵל *lugens*, const. כַּאֲבֶל־אֵם *sicut lugens matrem*, Psal. 34. Heb. 35. v. 14. ubi est (·) pro (·) ob maqqaph. Vel (·) istud est loco (-), sicque servatur analogia. Plur. absol. אֲבֵלִים, const. אֲבֵלֵי, unde אֲבֵלֵי צִיּוֹן *lugentes Sionis*, Isai. 61. v. 3. Sic הָבֵל *vanitas*, חָלָב *lac*, חָפֵץ *volens*, יָשֵׁן *dormiens*, שָׁכֵחַ *oblitus*, שָׂמֵחַ *lætans*, יָוֵן *lutum*, יָפֵחַ *spirans*, &c.

II. Quæ ante illud (ֶ) immediate habent (ִ) ut: פְּאֵר *ornamentum.* Affix. פְּאֵרְךָ *ornamentum tuum*, &c. Plur. פְּאֵרִים *ornamenta.* Affix. פְּאֵרֵיכֶם *ornamenta vestra.* Invenitur in plur. conſt. פַּאֲרֵי pro פְּאֵרֵי, ſed venit à forma inuſit. פַּאַר aut פְּאַר. Sic אַבְנֵט *balteus*, בְּאֵר *puteus*, cujus plur. conſtruct. eſt בְּאֵרֹת quaſi à בְּאֵרָה, זְאֵב *lupus*, כְּאֵב *dolor*, מֻרְאָה *ingluvies*, מַשְׁחֵת *perditio*, שְׁאֵר *caro*, &c. מוֹסֵר *vinculum*, retinet etiam (ֶ) in plur. cum affixis, ut: מוֹסֵרַי *vincula mea.* מִזְבֵּחַ *altare*, in regimine ſing. contrahit (ֵ) & (ַ) furtivum in (ַ), ſic: מִזְבַּח. In eodem regimine מַקֵּל *baculus* mutat (ֵ) in (ַ) מַקַּל quaſi ab abſoluto מַקָּל.

III. Monoſyllaba ex verbis ſecundam radicalem geminantibus orta, quæ in ſingulari tantum abſol. & conſt. (ֵ) retinent, alibi vero illud mutant in hhiriq qatón ſequente daghéſch forti ad literam excidentem compenſandam, ut: עֵת *tempus*, conſt. idem. Affix. עִתּוֹ *tempus ejus*, &c. Plur. abſol. עִתִּים *tempora*, conſt. עִתֵּי. Affix. עִתֶּיךָ *tempora tua*, &c. à rad. עָתַת. Sic אֵם *mater*, אֵשׁ *ignis*, חֵךְ *palatum*, חֵן *gratia*, חֵץ *ſagitta*, לֵב *cor*, &c. קֵן *nidus* invenitur cum (ֶ) in regimine ſing. קֶן, niſi ſit error amanuenſium: ex (ֵ) enim cujus duo puncta ſeſe contingunt, facile naſcitur (ֶ). כֵּן *baſis*, *officium*, cum affixis mutat etiam (ֵ) in (ַ) ſic, כַּנּוֹ, & in pauſa כַּנֶּךָ *baſis tua.* Vel eſt ab inuſitato כַּן à rad. itidem inuſit. כנן.

His monoſyllabis adjungenda ſunt diſſyllaba ex iiſdem verbis ſecundam radicalem geminantibus orta, ut: מָגֵן *clypeus*, à rad. גָּנַן *protexit*, cum affix. מָגִנִּי *clypeus meus*, &c.

Quæ vero monoſyllaba proficiſcuntur à verbis quieſcentibus in ſecunda radicali, (ֵ) ubique retinent ad compenſandam ſecundam rad. deperditam, ut: עֵד *teſtis*, ab עוּד *teſtari*, in conſt. עֵד, cum affixis, עֵדִי *teſtis meus*, עֵדְכֶם *teſtis veſter*, &c. plur. abſol. עֵדִים *teſtes*, conſt. עֵדֵי, cum omnibus affixis, עֵדַי *teſtes mei*, עֵדֵיהֶם *teſtes illorum*, &c. Sic אֵל *Deus*, אֵלִי *Deus meus*, &c. גֵּר *peregrinus*, זֵר *corona*, כֵּן *rectus*, נֵד *acervus*, נֵר *lucerna*, עֵר *vigil*, רֵעַ *vociferatio*, unde בְּרֵעֹה *in vociferatione ejus*, cum ה pro ו. רֵשׁ *pauper*, שֵׂיחַ *meditatio*, שֵׂיחוֹ *meditatio ejus*, &c. כֵּן *baſis*, &c. vide in præced. numero.

Quæ autem ex aliis quieſcentibus derivantur, aut ſunt radices, partim retinent (ֵ), partim illud mutant in (ִ).

Retinent, דֵּעַ *ſcientia*, רֵעַ *amicus*, &c. ut: דֵּעִי *ſcientia mea*, רֵעֵהוּ *amicus ejus*, רֵעֲךָ, & in pauſa רֵעֶךָ *amicus*, *proximus tuus*, רֵעִי *amicus meus*, &c.

Mutant, שֵׁם *nomen*, בֵּן *filius*, עֵץ *lignum*, &c.

שֵׁם quidem in ſing. conſt. & in plur. abſoluto retinet (ֵ); alibi vero illud mutat in (ִ), quod, altero concurrente, tranſit in hhiriq qatón, ut: שֵׁם *nomen*, conſt. idem. Affix. שְׁמוֹ *nomen ejus*, &c. שִׁמְךָ *nomen tuum*, &c. Plur. abſol. in forma fem. שֵׁמוֹת *nomina.* Conſtruct. & cum omnibus affixis, שְׁמוֹת, unde שְׁמוֹתָם *nomina eorum*, שְׁמוֹתֵיכֶם *nomina veſtra*, &c.

בֵּן *filius* in reg. ſing. præſertim ante maqqáph, mutat (ֵ) in (ֶ), quandoque etiam in hhiriq qatón, ut: בֶּן־מָוֶת *filius mortis*, בִּן הַכּוֹת *filius percuſſionis.* In hoc ſing. cum omnibus affixis, (ֵ) mutatur in (ִ), & ob alterius concurſum, in (ְ), ut: בְּנוֹ *filius ejus*, בִּנְךָ *filius tuus*, &c. At in plur. abſol. & cum affixis abſol. (ֵ) mutatur in (ָ), ut: בָּנִים *filii.* Cum affix. abſol. בָּנָיו *filii ejus*, &c. Vel (ָ) iſtud venit à ſing. inuſit. בָּנֶה. In plur. conſt. & cum affix. conſt. (ֵ) mutatur in (ְ), ut: בְּנֵי, cum affix. conſt. בְּנֵיהֶם *filii eorum*, &c.

Nomen plur. פָּנִים *facies*, mutat vel retinet (ָ) ut בָּן, ſic: פָּנָיו *facies ejus*, maſc. פָּנֶיהָ *facies ejus*, fem. פָּנֶיךָ *facies tua*, maſc. פָּנַיִךְ, & in pauſa פָּנָיִךְ *facies tua*, fem. פָּנַי, & in pauſa פָּנָי *facies mea*, com. Plur. conſt. פְּנֵי *facies.* Cum affix. conſt. פְּנֵיהֶם *facies eorum*, פְּנֵיכֶם *facies veſtræ*, &c.

עֵץ *lignum* ubique retinet (ֵ), præterquam in plurali conſtructo, ut: עֵצוֹ *lignum ejus*, עֵצְךָ *lignum tuum.* Plur. abſol. עֵצִים *ligna.* Cum affix. abſol. עֵצָיו *ligna ejus*, maſc. עֵצֶיהָ *ligna ejus*, fem. עֵצֶיךָ *ligna tua*, maſc. עֵצַיִךְ *ligna tua*, fem. עֵצֵינוּ *ligna noſtra.* At in plur. conſt. (ֵ) mutatur in (ְ), ut: עֲצֵי *ligna*

§. VI.

Mutatio (׳) *in penultima.*

HHólem penultimæ non mutatur, nisi sequatur in ultima (ֶ), vel (ַ) pro (ֶ), cum litera sonante in fine; tunc enim remanet in regimine singulari tantum; nam in eodem numero cum omnibus affixis, in plur. const. & cum affix. const. mutatur in qaméts hhatoúph. In plurali autem absoluto & cum affixis absolutis, mutatur in hhatéph qaméts hhatoúph, ut: קֹדֶשׁ *sanctitas*, construct. idem; cum omnibus affixis קָדְשׁוֹ qodhschó *sanctitas ejus*, קָדְשְׁךָ qodhschechá *sanctitas tua*, קָדְשְׁכֶם qodhschechém *sanctitas vestra*, &c. Plur. absol. קֳדָשִׁים *sanctitates*, cum affix. absol. קֳדָשָׁיו *sanctitates ejus*, &c. Plur. const. קָדְשֵׁי qodhsché *sanctitates*, cum affixis construct. קָדְשֵׁיהֶם qodhschehém *sanctitates eorum*, &c.

Sic cum (ַ) ponitur pro (ֶ), ut: אֹרַח *semita*, const. idem, cum omnibus affixis אָרְחוֹ orhhó *semita ejus*, אָרְחֲכֶם orhhachém *semita vestra*, &c. Quando secunda radicalis guttur. est, pro (ְ) simplici in quod mutatur (ֶ) aut (ַ) ultimæ, ut dicemus infra §. 8. reponitur (ֲ) si non sequatur (ְ); si vero sequatur hujusmodi (ְ), subjicitur qaméts hhatoúph, ut: אֹהֶל *tabernaculum*, אָהֳלוֹ óholó *tabernaculum ejus*, אָהָלְךָ óholchá *tabernaculum tuum*, &c. Sic quando (ַ) est pro (ֶ), ut: פֹּעַל *opus*, פָּעֳלוֹ póoló *opus ejus*, פָּעָלְךָ póolchá *opus tuum*, &c.

EXCIPIUNTUR

I. Nomina quædam, quæ in plurali absoluto, & cum affixis absol. retinent hhólem, quamvis etiam illud mutent in (ֳ) ex analogia, ut: אֹרַח *semita*, plur. absol. אֳרָחוֹת, & אֹרְחוֹת *semitæ*. Cum affixis, אָרְחוֹתָיו, & secundum Judæos Orientales, אֹרְחוֹתָיו *semitæ ejus*, אָרְחוֹתֶיךָ, & אֹרְחוֹתֶיךָ *semitæ tuæ*, אָרְחוֹתַי, & אֹרְחוֹתַי *semitæ meæ*. Ita אֹהֶל *tabernaculum*, in plur. absol. אֹהָלִים *tabernacula*. Cum affix. absol. אֹהָלָיו *tabernacula ejus*, &c. Forte etiam plurale istud est à sing. inusitato אֹהַל, formæ כּוֹכָב. At in plur. const. & cum affixis const. hhólem mutatur in (ָ) hhatoúph, secundum superiorem doctrinam, ut: אָהֳלֵי, & cum affixis const. אָהֳלֵיהֶם *tabernacula eorum*, &c.

II. Aliquot itidem nomina, quæ hhólem istud in plur. absoluto, & cum affixis absolutis, mutant in (ָ), ut: קֳדָשִׁים, & קָדָשִׁים *sanctitates*; unde קֳדָשָׁיו, & קָדָשָׁיו *sanctitates ejus*, קָדָשַׁי *sanctitates meæ*. Sic à שֹׁרֶשׁ *radix*, invenitur שָׁרָשָׁיו *radices ejus*, &c. Postremum istud exemplum referri potest ad formam חֹדֶשׁ, de qua supra pag. 88. col. 1. Vide etiam pag. 61. §. V. in except.

III. Nomina פֹּעַל *opus*, תֹּאַר *forma*, & si quæ sunt alia, quæ in singulari numero cum affixis saltem absol. hhólem retinent, & mutant ex analogia, ut: פָּעֳלוֹ & פֹּעֲלוֹ *opus ejus*; תָּאֳרוֹ & תֹּאֲרוֹ *forma ejus*.

IV. Nonnulla nomina in quibus hhólem mutatur in (ֻ) loco (ָ hhatoúph): duæ enim illæ motiones sæpius ad euphoniam invicem permutantur, ut: גֹּדֶל *magnitudo*,

גָּדְלוֹ *magnitudo ejus*, מַשְׂכֹּרֶת *merces*, מַשְׂכֻּרְתִּי *merces mea*, חֹפֶשׁ *libertas*, חֻפְשָׁה *libertas ejus*, absque mappiq in ה; סְבַךְ *perplexitas*, סֻבְּכוֹ *perplexitas ejus*. חֹצֶן *brachium*, habet חָצְנִי, & חִצְנִי cum hhiriq qatón, *brachium meum*. At vel hhiriq istud error est amanuensium; vel חִצְנִי venit ab inusitato חֵצֶן, aut חִצֶן.

Nomen fem. גֻּלְגֹּלֶת *caput*, &c. in plur. cum affix. habet גֻּלְגְּלֹתָם *capita eorum*, quasi à singul. גֻּלְגֹּלֶת, unde plur. absol. גֻּלְגָּלֹת, const. & cum affix. גֻּלְגְּלֹת.

Nomen masc. צִפֹּרֶן *unguis*, in plurali numero sumit affixa absol. in forma duali, sic: צִפָּרְנֶיהָ tsippornéha; Deut 21. v. 12. quasi à duali צִפָּרְנַיִם tsippornáiim, pro צִפָּרְנֶיהָ tsipporanéha, aut צִפֳּרֶנֶיהָ *ungues ejus*. Vel reipsa numerus dualis est cum affixo.

Cum post (ֶ) ultimæ sequitur litera quiescens, nempe ה, hhólem penultimæ remanet; & in const. (ֶ) mutatur in (ֵ), ut: רֹעֶה *pastor*, const. רֹעֵה צֹאן *pastor ovium*. Cum affixis, ה & (ֶ) præcedens excidunt, ut: רֹעִי *pastor meus*. Sed de his infra.

Quamvis א in fine quiescat, nihilominus tamen puncta mutat perinde ac si ibidem legeretur, ut: דֹּבֶא *sermo*, const. idem. Cum affixis, דָּבְאֲךָ dobhéch *sermo tuus*. Sic סֹבֶא *merum*, *vinum*, סָבְאֲךָ sobhéch *merum tuum*, סָבְאָם sobhám *merum eorum*, &c. Denique pro (ֱ) in quod mutatur (ֶ) natum ex (ֶ) vel (ֵ), interdum reponitur simplex (ְ), ut: בְּאֹשׁ *fœtor*, בָּאְשׁוֹ boschó *fœtor ejus*, בָּאְשָׁם boschám *fœtor eorum*, pro בָּאְשׁוֹ, &c.

§. VII.

Mutatio (ֹ) *in ultima.*

HHÓLEM ultimæ vulgo non mutatur, nisi in nominibus ex verbis secundam radicalem geminantibus, derivatis; tunc enim extra regimen singulare ubi remanet, mutatur in (ֻ) vel in (ָ hhatoúph) sequente daghésch forti ad secundam radicalem excidentem compensandam, ut: מָעוֹז *fortitudo*, à verbo עָזַז *fortis fuit*, *roboratus est*, &c. Const. idem. Cum omnibus affix. מָעֻזּוֹ *fortitudo ejus*, מָעֻזִּי, & cum ו pro ( ) & dagh. per legem æquivalentiæ, מָעוּזִּי *fortitudo mea*, מָעֻזְּכֶם *fortitudo vestra*, &c. Plur. absol. מָעֻזִּים *fortitudines*, const. מָעֻזֵּי, cum omnibus affix. מָעֻזָּיו *fortitudines ejus*, מָעֻזֵּיהֶם *fortitudines eorum*, &c. Sic monosyllaba ex iisdem verbis orta, ut: חֹק *decretum*, à rad. חָקַק *decrevit*, cum affix. חֻקִּי vel חָקִּי hhoqqí *decretum meum*, &c. In his enim, ut mox diximus, (ָ hhatoúph) pro (ֻ) non raro usurpatur. עֹז *fortitudo*, עָזִּי ozzí *fortitudo mea*, עָזְּךָ ozzekhá *fortitudo tua*, &c. כֹּל *omnis*, *omnes*, *omnia*; *totus*, *universus*, &c. cujusvis generis & numeri, כֻּלֹּה pro כֻּלּוֹ *totus ipse*, כֻּלָּם *universi ipsi*, &c. Alia vero monosyllaba, quæ ex verbis secundam radicalem geminantibus non derivantur, retinent hholém, ut: אוֹר *lux*, const. idem, cum affixis אוֹרְךָ *lux tua*, אוֹרְכֶם *lux vestra*, &c.

EXCIPIUNTUR

I. Nomina ex verbis secundam radicalem geminantibus orta, quibus à fine accedit litera servilis: illa enim hhólem retinent, ut: חַלּוֹן *fenestra*, ab חָלַל *perforatus est*, plur. absol.

abſ. חַלּוֹנִים *feneſtræ*, conſt. חַלּוֹנֵי, cum affix. חַלּוֹנֵינוּ *feneſtræ noſtræ*, &c. Sic גָּרוֹן *guttur*, סִלּוֹן vel סַלּוֹן *ſpina*, רִמּוֹן *malus punica*, &c. Ratio exceptionis eſt, quod hhólem mutetur in (ֻ) ob ſequens daghéſch forte, quod non venit communiter poſt motiones magnas, vide ſupra pag. 29. col. 2. Cum autem in his nominibus daghéſch non ſequatur poſt hhólem iſtud, ideo hhólem invariatum remanet.

Quidam huc referunt מָחוֹל *chorus*, ab חָלַל in poël *ſaltavit*, unde cum affix. מְחֹלֵנוּ *chorus noſter*; ſed derivatur potius ab inuſit. מָחַל: diſſyllaba enim à verbis duplicantibus ſecundam rad. formata, (ָ) penultimæ non mutant, cum è contrario in מָחוֹל convertatur in (ְ), ut ex exemplo mox allato liquet. מָחוֹל itaque eſt formæ קָדוֹשׁ.

II. Nomina quorum ſecunda & tertia radicalis gutturalis eſt, aut ר, ac proinde daghéſch recipiendi incapax: illa enim retinent hhólem daghéſch excidentis compenſandi gratia, ut: חֹר *foramen*, ab חָרַר, plur. abſol. חֹרִים, pro חֻרִּים hhorrím, aut חוֹרִים *foramina*. Conſt. חֹרֵי. Cum affix. חֹרֵיהֶם *foramina eorum*, &c.

III. Pauca nomina, quæ licet ex verbis ſecundam radicalem geminantibus non ſint orta, mutant tamen hhólem ultimæ, alia quidem in (ְ), ut: אַרְמוֹן *palatium*, plur. cum affixis, אַרְמְנוֹתָיו *palatia ejus*; niſi ſit à ſing. inuſitato אַרְמְנָה. Vide ſupra pag. 61. col. 2. in fine. Alia vero in (ֳ) etiam ſub non gutturali, ut: סֹבֶל *onus*, סֻבֳּלוֹ *onus ejus*. Sic קָדְקֹד qodhqódh *vertex*, cum affix. קָדְקֳדוֹ qodhqodhó, & ſecundum alia exemplaria קָדְקֳדוֹ qodhqedhó *vertex ejus*, &c. Alia denique in (ָ hhatoúph) ſequente daghéſch forti, idque per legem *æquivalentiæ*, ut: קָטֹן *minimus*, affix. קָטָנִּי *minimus meus*. קְבֹל *contra*, קָבָלוֹ *contra eum*. In quibus (ֳ) ſcribitur pro (ָ hhatoúph) in favorem rudiorum; nam poſt (ֳ) verum ac genuinum, nunquam ſequitur daghéſch forte. Vide ſupra pag. 29. col. 2. קֹטֶב קָטוֹב *exciſio*, קָטָבְךָ qátovechá *exciſio tua*, ubi daghéſch ex litera ב excidit ad euphoniam, ob ſchevá ipſi ſuppoſitum. In his tribus nominibus (ָ) ſub prima rad. eſt (ָ) magnum, quamvis ante (ָ hhatoúph) non finale: quia ut illa figura (ָ) ſit qaméts hhatoúph ante aliud qaméts hhatoúph non finale, neceſſe eſt ut veniat ab hhólem; nam qaméts magnum non mutatur in qaméts hhatoúph. Vide ſupra pag. 40. col. 1.

IV. Tria nomina אֱנוֹשׁ *homo*, יוֹם *dies*, רֹאשׁ *caput*, quæ in plurali abſoluto, & cum affixis abſolutis, mutant hhólem in (ָ), ut: אֲנָשִׁים *homines*, אֲנָשָׁיו *homines ejus*, &c. יָמִים *dies*, יָמָיו *dies ejus*, &c. רָאשִׁים *capita*, *primores*, רָאשָׁיו *primores eius*, &c. At in plur. conſt. & cum affix. conſt. (ָ) natum ex hhólem mutant in (ְ), ſic: אַנְשֵׁי, & cum affix. אַנְשֵׁיהֶם *homines eorum*. יְמֵי, & cum affix. conſt. יְמֵיהֶם *dies eorum*. At רָאשׁ retinet (ָ) ob א quieſcens, ut: רָאשֵׁי, & & cum affix. רָאשֵׁיהֶם *primores eorum*, &c. Forte pluralia illa veniunt ab inuſitatis ſingularibus אֱנָשׁ, יָם, & רָאשׁ; vel ideo hhólem ſingularis numeri mutatur in (ָ) in plurali, quia ſonus ָ qaméts compoſitus eſt ex *a* & *o*. Vide ſupra pag. 15.

§. VIII.

Mutatio (ֶ) in penultima & in ultima ſyllaba.

SEGHÓL in penultima remanet, niſi ſequatur in ultima aliud (ֶ), aut (ַ) pro (ֶ), cum litera ſonante in fine, aut א, quod ibi literæ ſonantis, quantum ad punctorum mutationem attinet, vices fungitur, ut: אֶשְׁכָּר *munus*, cum affix. אֶשְׁכָּרְךָ *munus tuum*. גֶּחָל *carbo*, plurale cum affix. גֶּחָלָיו *carbones ejus*, &c. At quando ſequitur hujuſmodi (ֶ), aut (ַ) pro (ֶ), in ultima ſyllaba dictionis, quæ deſinit in literam ſo-

nantem, vel א; tunc (ֵ) penultimæ remanet in solo regimine singulari. Alibi mutatur in (ִ) quod, altero concurrente, transit vulgo in hhiríq qatón. Exempla mox proferentur.

Seghól ultimæ sequente litera sonante, aut א, retinetur duntaxat in regimine singulari. Alibi, h. e. in toto singulari cum omnibus affixis; in plurali constructo & cum affixis constructis, mutatur in ( ). In plurali autem absoluto & cum affixis absolutis, mutatur in (ָ), ut: בֶּגֶד *vestis*, const. idem, cum omnibus affixis בִּגְדוֹ *vestis ejus*, &c. בִּגְדְכֶם *vestis vestra*, &c. Plur. absol. בְּגָדִים *vestes*, cum affix. absol. בְּגָדָיו *vestes ejus*, &c. Plur. const. בִּגְדֵי *vestes*, cum affix. const. בִּגְדֵיהֶם *vestes eorum*, &c. De (ַ) vicario תֵּשׂ (ִ) in §. sequenti.

EXCIPIUNTUR

NOMINA quorum prima aut secunda radicalis gutturalis est, vel ר; aut ultima ח: illa enim nomina in concursu תֵּשׂ (ִ), pro hhiríq qatón nato ex priori (ִ) sub prima radicali, habent (ַ), ut: אֶרֶץ *terra*, const. idem, cum affix. אַרְצוֹ *terra ejus*, אַרְצְכֶם *terra vestra*, &c. Plur. absol. אֲרָצוֹת *terræ*, const. אַרְצוֹת, cum affix. אַרְצוֹתָם *terræ eorum*, &c. Sic אֶבֶן *lapis*, אֶרֶז *cedrus*, דֶּלֶת *porta*, דֶּרֶךְ *via*, חֶרֶב *gladius*, חֶסֶד *misericordia*, טֶרֶף *rapina*, כֶּרֶם *vinea*, לֶחֶם *panis*, רֶחֶם *vulva*, *uterus*, עֶבֶד *servus*, עֶצֶם *os*, *ossis*, קֶרֶן *cornu*, קֶרֶשׁ *asser*, קֶשֶׁת *arcus*, רֶגֶל *pes*, &c.

Hanc nominum formam imitantur sequentia, quamvis eorum prima aut secunda rad. non sit gutturalis, aut ר; vel ultima ח, ut: גֶּפֶן *vinea*, affix. גַּפְנוֹ *vinea ejus*, &c. sic: טֶנֶא *corbis*, כֶּלֶב *canis*, כֶּסֶף *argentum*, מֶלֶךְ *rex*, נֶפֶשׁ *anima*, סֶלַע *rupes*, (cum (ַ) in fine pro (ֶ)) פֶּלֶג *rivus*, פִּילֶגֶשׁ *concubina*, צֶלֶם *imago*, צֶלַע *costa*, צֶמֶר *lana*, קֶלַע *funda*, שֶׁוַע *clamor*, שֶׁלֶם *pacificum*, שֶׁמֶן *oleum*, & si quæ sunt alia.

Sunt è contrario quædam nomina, quæ licet habeant literam ר pro prima aut secunda radicali, vel ח pro ultima; sequuntur tamen analogiam, h. e. sumunt hhiriq qatón sub prima radicali, ut: פֶּרֶד *mulus*, cum affix. פִּרְדּוֹ *mulus ejus*. Sic יֶבֶמֶת *glos*, גֶּרֶשׂ *contusum*, מֵינֶקֶת *nutrix*, פֶּרַח *flos*, cum (ַ) pro (ֶ), פֶּרֶץ *ruptura*, פֶּרֶשׁ *fimus*, קֶרֶב *intimum*, רֶבַע *accubitus*, cum (ַ) pro (ֶ), בֶּרֶךְ *genu*, רֶכֶב *currus*, רֶסֶן *frænum*, רֶשַׁע *improbitas*, cum (ַ) pro (ֶ) רֶשֶׁת *rete*, &c. Et sic Infinitivi Verborum quiesc. *Pe* י, ut: שֶׁבֶת *sedere*, לְשִׁבְתְּךָ *sessionis*, vel *habitationis tuæ*; sæpe enim Infinitivi nominum naturam induunt.

Pro hhiriq qatón, vel (ַ) sub prima radicali, nomina quædam habent (ֶ), tres enim illæ motiones sæpius invicem, ut jam sæpius diximus, permutantur, ut: הֶבֶל *vanitas*, הֶבְלְךָ *vanitas tua*. חֶבֶל *funiculus*, *caterva*, plur. const. חַבְלֵי. Cum affix. const. חַבְלֵיהֶם, & cum (ַ) חַבְלֵיהֶם *funes eorum*. Sic חֶלֶד *ævum*, חֵרֶם *anathema*, נֶגֶד *coram*, נֶגֶב *meridies*, יֶשַׁח *depressio*, &c.

Polysyllaba desinentia in ת præcedente duplici (ֶ), aut duplici (ַ), mutant cum affixis prius (ֶ) VEL in (ַ), ut: מוֹלֶדֶת *cognatio*, מוֹלַדְתְּךָ *cognatio tua*. Sic מַחְבֶּרֶת *commissura*, אַדֶּרֶת *magnificentia*, תִּפְאֶרֶת *gloria*, &c. Sic cum duplex (ַ) pro duplici (ֶ) usurpatur, ut: תּוֹכַחַת *redargutio*, cum affix. תּוֹכַחְתִּי *redargutio mea*, &c. VEL in hhiriq qatón, ut: גְּבֶרֶת *domina*, גְּבִרְתּוֹ *domina ejus*. אֱמֶת *veritas*, contracte pro אֱמֶנֶת, cum affix. אֲמִתּוֹ *veritas ejus*, per contractionem pro אֲמִנְתּוֹ; ubi insuper (ֱ) תֵּשׂ אֱמֶת vel אֱמֶנֶת, mutatur in (ֲ); quia ut (ֶ) simplex sæpe cum (ַ) itidem simplici permutatur: sic (ֱ) cum (ֲ). Nisi אֲמִתּוֹ sit à forma inusit. אֱמֶנֶת. VEL denique (ֶ) retinetur, ut: חֶבֶרֶת *socia*, cum affix. חֶבְרְתֶּךָ *socia tua*, sic שְׁכֶנֶת *vicina*.

Quando ultima dictionis litera est ה, in solo regimine singulari servatur istud ה, & (ֶ) praecedens convertitur in (ַ), ut: מִקְנֶה *possessio*, const. מִקְנֵה צֹאן *possessio ovium.* Sic עֹשֶׂה *factor*, נָוֶה *habitaculum*, צִחֶה *arens, siccus*, &c. Alibi ה cum (ֶ) praecedente plane excidit, ut: מִקְנֵהוּ *possessio ejus*, ubi ה non ad nomen, sed ad affix. הו pertinet; מִקְנְךָ *possessio tua*, מִקְנְכֶם *possessio vestra*, &c. Plur. absol. מִקְנִים, const. מִקְנֵי *possessiones.* Cum affix. מִקְנָיו *possessiones ejus*, מִקְנֵיהֶם *possessiones eorum*, &c. Sic מַרְאֶה *aspectus*, מִשְׁנֶה *duplum*, מַחְסֶה *perfugium*, מַחֲנֶה *castra*, מַעֲשֶׂה *opus*, מַשְׁקֶה *pincerna*, עָלֶה *folium*, קָצֶה *extremitas*, קָנֶה *calamus*, שָׂדֶה *ager*, &c.

Nomen substantivum פֶּה *os, oris*, in reg. singulari, & cum omnibus affixis, mutat ה in י ex facili permutatione literarum אהוי, & (ֶ) in hhiriq, ut: פִּי יְהוָה *os Domini.* Cum affix. פִּיו, vel פִּיהוּ, *os ejus*, פִּיךָ *os tuum*, פִּיכֶם *os vestrum*, &c. Plur. פִּים contracte pro פִּיִּים, & in forma femin. פִּיּוֹת, & cum (ִ) pro hhiriq, פִּיפִיּוֹת *ora, acies*, de gladio.

שֶׂה *pecus, agnus*, in reg. singul. mutat (ֶ) in (ֵ), & retinet ה secundum superiorem doctrinam, ut: שֵׂה כְשָׂבִים *pecus ovium.* At cum affixis ה mutatur in י, ut, שֵׂיוֹ, & שֵׂיהוּ *pecus ejus*, vel est à forma שֵׂיָה, ut גֵּאָה, unde per syncopen factum est שֵׂה. Caret plur. numero, & aliis affixis.

רֵעֶה *socius, amicus*, in regimine singulari retinet (ֶ), 2. Reg. 15. v. 37. רֵעֶה דָוִד *amicus Davidis.* Sed vel est error amanuensium, vel status absolutus pro constructo, de qua enallage infra.

At cum vox desinit in א, seghól sive simplex, sive geminum, eodem modo mutatur ac si vox desineret in literam sonantem, ut: כֶּלֶא *carcer*, cum affix. כִּלְאוֹ *carcer ejus*, &c. Sic חֵטְא, & (ֵ) mutato in (ֶ) חֵטְא *peccatum*, cum affix. חֶטְאוֹ *peccatum ejus*, &c. Plur. absolutum & cum affix. absol. חֲטָאִים *peccata*, חֲטָאַי *peccata mea*, &c. const. חֶטְאֵי anomalos pro חַטְאֵי.

§. IX.

Mutatio (ַ) *&* (ִ) *vicariorum* τῶ (ֶ).

PATHÁHH & Hhiríq gadhól interdum pro (ֶ) reponi diximus supra pag. 57. in appendice. Patháhh autem sive unicum pro unico (ֶ), sive geminum pro gemino (ֶ) positum, mutatur aut remanet ut ipsum (ֶ). Consule §. superiorem; ut: זֶבַח pro זֶבֶח *sacrificium*, const. idem, cum affix. זִבְחוֹ *sacrificium ejus*, זִבְחֲכֶם *sacrificium vestrum*, &c. Plur. absol. זְבָחִים *sacrificia*, cum affix. absol. זְבָחָיו *sacrificia ejus*, &c. Plur. const. זִבְחֵי *sacrificia*, cum affix. const. זִבְחֵיהֶם *sacrificia eorum*, &c. Sic בֶּצַע *quaestus*, מֶנַח *victima*, יֶשַׁע *salus*, נֶגַע *plaga*, פֶּשַׁע *defectio*, פֶּתַח *ostium*, שֶׁלַח *missile*, שֶׁמַע *fama*, &c. Cum prima aut secunda radicalis est ר, pro hhiríq qatón in quod mutatur prius (ֶ) sequente schevá, usurpatur (ַ), sicuti cum vox desinit in duplex (ֶ), ut: זֶרַע *semen*, cum affix. זַרְעוֹ *semen ejus*, &c.

Eodem modo mutatur aut remanet duplex (ַ) pro duplici (ֶ) positum, ac mutatur vel remanet ipsum duplex (ֶ); sed pro hhiríq qatón sub prima radicali, usurpatur (ַ); & pro (ֶ) simplici sub secunda, adhibetur (ֲ), quod sequente altero (ֶ) reducitur ad simplex (ַ), ut: בַּעַל *dominus*, const. idem, cum affixis בַּעְלוֹ *dominus ejus*, בַּעַלְךָ

dominus tuus, בַּעַלְכֶם *dominus vester*, &c. Plurale absol. בְּעָלִים *domini*; cum affix. absol. בְּעָלָיו *domini ejus*, &c. Plur. const. בַּעֲלֵי, cum affixis const. בַּעֲלֵיהֶם *domini eorum*, &c. Sic דַּעַת *scientia*, זַעַם *indignatio*, זַעַף *aestus*, *ira*, כַּחַשׁ *mendacium*, נַעַר *puer*, צַעַד *gressus*, רַעַם *tonitru*, שַׁחַר *aurora*, שַׁחַת *corruptio*, שֵׂעָר *pilus*, &c.

Hhiríq gadhól positum pro (ֵ) in fine nominum, eodem modo remanet aut mutatur ac ipsum (ֵ), h. e. remanet in singulari constr. Cum affixis in eodem numero convertitur in (ִ); & schevá præcedens si fuerit simplex, transit in hhiríq qatón, interdum in (ֶ). Si autem fuerit compositum, reducitur ad parvam motionem ex qua componitur. At in plurali absoluto & cum affixis absolutis, hhiríq istud mutatur in (ָ) sicuti & (ֵ) ibidem. In plurali autem constructo & cum affixis constructis, mutatur in (ִ); & schevá penultimæ convertitur in hhiríq qatón, si fuerit simplex; vel reducitur ad parvam motionem ex qua constat, si fuerit compositum, ut: פְּרִי *fructus*, const. idem, cum affix. פִּרְיוֹ *fructus ejus*, פֶּרְיְךָ, & cum (ֶ) pro (ִ) פֶּרְיְךָ *fructus tuus*, masc. פִּרְיֵךְ *fructus tuus*, fem. פִּרְיִי *fructus meus*, פִּרְיָם, & cum affixo הֶם, quod etiam huic formæ integræ convenit, פִּרְיְהֶם *fructus eorum*, פִּרְיְכֶם *fructus vester*, masc. &c. Sic בְּכִי *fletus*, לְחִי *maxilla*, (unde schevá nato ex hhiríq dilatato in (ֳ), quare ל afficitur (ֳ), לֶחֱיוֹ *maxilla ejus*) מְרִי *rebellio*, שְׁבִי *captivitas*, &c. Cum (ִ) composito, עֲדִי *ornamentum*, const. idem, cum affix. עֶדְיוֹ *ornamentum ejus*, ubi (ֶ) est loco (ַ), vel est à forma inusitata עֲדִי ut עֲלִי. Sic חֲצִי *dimidium*, const. idem, cum affix. חֶצְיוֹ pro חֲצִיוֹ, *dimidium ejus*; vel est quoque ab חֵצִי inusit. vel (ַ) mutatur similiter in (ֶ), חֳלִי *morbus*, const. idem, cum affix. חָלְיוֹ hholió *morbus ejus*, חָלְיְכֶם *morbus vester*, חָלְיִי *morbus meus*. Plurale absol. חֳלָיִים *morbi*, cum affix. absol. חֳלָיֵינוּ *morbi nostri*. Plur. const. חֳלָיֵי hholié *morbi*, cum affix. const. חֳלָיֵיהֶם hholiehém *morbi eorum*.

EXCIPIUNTUR

Nomina quædam in hhiríq gadhól vicarium τῶ (ֵ) desinentia, quæ in duali & plurali tum constructo, tum cum affixis conjuncto, patiuntur anomaliam.

גְּדִי *hœdus*, pro גְּדָיֵי *hœdi*, in plur. constructo habet גְּדָיֵי, vel secundum alia exemplaria, גְּדָיֵי Gen. 27. v. 9. cum (ַ) & dagh. pro (ָ) per legem *aequivalentia*.

דְּלִי *situla*, format pluralem numerum analogos דְּלָיִים *situlæ*. Cum affixis absolutis, דְּלָיָיו, unde punctis transpositis, דָּלְיָו, & absque (י) indice pluralis numeri, דָּלְיָו *situlæ ejus*, Num. 24. v. 7.

לְחִי *maxilla*, in duali numero anomalo habet לְחָיַיִם ex terminatione duali יִם, & ex plur. לְחָיִים, ut diximus supra pag. 66. col. 1. in fine, pro לְחָיִים. Hinc in const. לְחָיֵי pro לְחָיֵי *maxillæ*, Isai. 30. v. 28. Plur. cum affix. absol. לְחָיַי *maxillæ meæ*, לְחָיָו *maxillæ ejus*, cum syncopa, & deficiente (י) indice pluralis numeri, pro לְחָיָיו. Sic cum affix. const. לְחָיֵיהֶם *maxillæ eorum*, pro לְחָיֵיהֶם.

Vel לְחָו, & לְחָיִם veniunt à plurali absol. & inusitato לְחָיִם.

Cum autem hhiriq gadhól in fine non est pro (ׄ), aut cum sequitur aliqua litera post istud hhiriq; tunc non mutatur, sed in nominibus desinentibus in (י) purum, (י) movetur per daghésch forte ipsi impressum, ut: עָנִי *pauper*, cum affix. עֲנִיֶּה, & in pausa עֲנִיֶּךָ *pauper tuus.* Plur. const. עֲנִיֵּי *pauperes*, cum affix. absol. עֲנִיָּיו *pauperes ejus*, &c.

Quando post (י) sequitur litera, tunc illud remanet, ut: עִיר *civitas*, cum affix. עִירוֹ *civitas ejus*, &c. In plurali numero mutari videtur in (ׄ) in hoc nomine, sic עָרִים *civitates*. Cum affixis עָרָיו *civitates ejus*, &c. Plur. const. עָרֵי, cum affix. const. עָרֵיהֶם *civitates eorum*, עָרֵיכֶם *civitates vestræ*, &c. Verum plur. istud formatur potius à sing. inusit. in hoc sensu עָר, ut diximus sup. p. 65. col. 1.

Denique hhiriq istud magnum mutatur interdum in hhiriq qatón sequente daghésch forti, per legem æquivalentiæ, ut: סִיג *scoria*. Plur. סִיגִים & סִגִּים *scoriæ*. Cum affixis סִגַּיִךְ *scoriæ tuæ*, &c.

§. X.

Mutatio (ַ) genuini, seu non vicarii צֵרֵי (ֵ).

Pathāhh, quod genuinum est, seu quod vice צֵרֵי (ֵ) non fungitur, sive sit in penultima, sive in ultima dictionis syllaba, ibi communiter immutabile est. Tamen

In penultima vocum quæ desinunt in literam sonantem, & quarum penultima litera est (י) affectum hhiríq qatón, patháhh primæ literæ, & hhiríq qatón secundæ contrahuntur in (ֵ) sub prima dictionis litera, remanente (י) otioso, ut: חַיִל *virtus*, *exercitus*, &c. Constr. חֵיל, cum omnibus affixis חֵילוֹ *virtus ejus*, חֵילְכֶם *virtus vestra*, &c. Plur. absol. ex analogia חֵילִים *virtutes*, constr. חֵילֵי, cum omnibus affixis חֵילָיו *virtutes ejus*, חֵילֵיהֶם *virtutes eorum*, &c. Sic זַיִת *oliva*, יַיִן *vinum*, לַיִל *nox*, עַיִן *oculus*, צַיִד *venatio*, &c.

In ultima syllaba vulgo remanet (ַ), sed sequente daghésch forti, quod venit semper post motionem parvam, quam non sequitur (ׄ) quiescens, aut accentus tonicus, vide supra pag. 29. col. 2. ut: מַחְמָד *desiderium*, plurale absol. מַחֲמַדִּים *desideria*, construct. מַחֲמַדֵּי, cum affixis, מַחֲמַדַּי *desideria mea*. Sic אֶתְנַן *merces meretricia*, &c. At in nominibus monosyllabis aut dissyllabis, quæ ex verbis secundam radicalem geminantibus deducuntur, daghésch istud ad secundam radicalem excidentem compensandam imprimitur, ut: גַּן à גָּנַן, *hortus*, const. idem, cum omnibus affixis גַּנִּי *hortus meus*, &c. Sic טַל *ros*, עַם *populus*, מַד *mensura*, *vestimentum*, מַדּוֹ, & cum (ׄ) de quo mox, מִדּוֹ *vestimentum ejus*, &c.

In hujusmodi nominibus (ַ) sæpe convertitur in hhiríq qatón ob maximam, quæ inter duas illas motiones intercedit necessitudinem, ut: סַף *limen*, construct. idem, cum affixis סִפָּם *limen eorum*, &c.

Sic בַּז *præda* , צַד *latus* , מַס *tributum* , פַּת *buccella* , &c. Ita etiam dissyllab. מֵסַב *accubitus* , cum affixis מְסִבּוֹ *accubitus ejus* , &c.

APPENDIX.

FORMAM חֵיל imitatur in singulari numero בַּיִת *domus*. Construct. בֵּית. Cum omnibus affixis, בֵּיתוֹ *domus ejus*, בֵּיתְכֶם *domus vestra*, &c. At in plurali, ב afficitur (ָ) magno cum daghésch forti in litera sequente, sic: בָּתִּים *domus*. Construct. בָּתֵּי. Cum omnibus affixis, בָּתֶּיךָ *domus tua*, בָּתֵּיכֶם *domus vestra*, &c. Nomen שַׁיִת *vepres*, mutat (ַ) in hhiriq, ut: שִׁיתוֹ *vepres ejus*. Verum forma illa venit potius à sing. inusit. in hac significatione שִׁית. Denique מַיִם aquæ habet in duali constructo מֵי, & geminato nomine, מֵימֵי *aqua*.

Nomen בַּת *filia*, quamvis ex verbo quiescente lamedh ה deducatur, nempe בָּנָה, cum affixis, in singulari numero, eodem modo mutat (ַ), ac monosyllaba ex verbis secundam radical. geminantibus orta, h. e. in hhiriq qatón, sequente daghésch ad compensandam secundam radicalem נ excidentem: forma enim ejus integra esset בַּנְת, sublato נ cum sua motione בַּת, & mutato (ָ) in (ַ), בַּת. Const. idem. Cum omnibus affixis, בִּתּוֹ *filia ejus*, בִּתְּכֶם *filia vestra*, &c. Plur. absol. בָּנוֹת *filiæ*, sed est à singul. inusitato בָּנָה, & sequitur analogiam.

Denique (ַ) ultimæ mutatur interdum in (ְ), ut: דְּבַשׁ *mel*. Const. idem. Cum affix. דִּבְשִׁי *mel meum*. טִפְסָר, vel טַפְסַר *princeps*, plur. cum affix. טַפְסְרַיִךְ *principes tui*, &c.

§. XI.

Mutatio punctorum ob ה locale nominibus adjectum.

LOCO præpositionum motum vel quietem exprimentium, Hebræi sæpius usurpant ה præcedente (ָ), & cum accentu vulgo in penultima. Istud autem ה eamdem fere punctorum mutationem inducit, ac affixa absoluta, aut ה paragogicum. Hinc

(ָ) ultimæ retinetur, ut: הַמִּדְבָּר, cum ה articulo, *desertum*; cum alio ה locali, הַמִּדְבָּרָה *in desertum*. מִזְרָח *oriens*, מִזְרָחָה *ad orientem*. Invenitur etiam מִזְרָחָה, sed est à forma מִזְרַח cum (ַ) loco (ָ) ob ultimam literam gutturalem ח. עָפְרָה *Ophra*, nomen proprium, עָפְרָתָה *in Ophram*.

(ֵ) ultimæ remanet, maxime cum accentu pausante, ut: בְּאֵר *puteus*, בְּאֵרָה *ad puteum*. יַרְדֵּן *Jordanus*, יַרְדֵּנָה *ad Jordanem*. מִזְבֵּחַ *altare*, הַמִּזְבֵּחָה *super, ad, versus altare*. Sine accentu pausante mutatur vulgo in (ְ), ut: מִזְרְחָה *ad orientem*, à forma inusit. מִזְרֵחַ, vel מִזְרֵח.

(ֹ) penultimæ, sequente (ֶ) in ultima, cum litera sonante in fine, remanet; (ֶ) vero mutatur in (ְ), & accentus modo penultimam, modo ultimam occupat, ut: חֹרֶשׁ *sylva*, חֹרְשָׁה *in sylvam*. גֹּרֶן *area*, גֹּרְנָה *in aream*.

(ַ) penultimæ, sequente (ִ) affecto hhiriq qatón, & voce in literam sonantem desinente, istud, inquam, (ַ) remanet, nisi mutetur in (ָ) ob pausam; sed hhiriq qatón mutatur in (ְ), ut: מִצְרַיִם *Ægyptus*,

מִצְרַיְמָה, & in pausa, מִצְרָיְמָה *in Ægyptum*, בַּיִת *domus*, בַּיְתָה, & in pausa, בָּיְתָה *in domum*, &c.

Duplex (ֶ) mutatur ut cum affix. sic: אֶרֶץ *terra*, אַרְצָה, & in pausa, אָרְצָה *in terram.* נֶגֶב *meridies*, נֶגְבָּה *versus meridiem.* חֶדֶר *conclave*, חַדְרָה, & in pausa, חָדְרָה *in conclave.* קֶדֶם *oriens*, קֵדְמָה cum (ֵ) pro (ֶ), aut (ֶ), quasi à קֵדֶם, *ad orientem.*

Denique (ֶ) ultimæ, maxime in pausa, & præcedente (ְ), remanet, ut: שְׁכֶם *Sichem*, שְׁכֶמָה *in Sichem.* Sic בָּבֶלָה *in Babylonem*, &c.

Mutationem punctorum, quam inducunt accentus pausantes in nominibus absolutis, & in pronominibus cum integris, tum affixis, expendemus infra lib. 3. in prolixiori de accentibus tractatu.

ARTICULUS IV.

Generalis mutationis punctorum ob affixa & regimen synopsis.

NE forte prolixior tyronibus videatur, quam in præcedentibus paragraphis tradidimus de mutatione punctorum ob affixa & regimen doctrinam: eam in sequentibus contrahere visum est, ac synopticos exhibere. In iis itaque punctorum mutatio cum in penultima, tum in ultima nominum syllaba conjunctim proponitur, simulque loca ubi fusius explicatur, & firmatur exceptionibus, post regulas generales indicantur.

§. I.

Mutatio (ָ) *in penultima & in ultima syllaba.*

QAMETS penultimæ mutatur in (ְ) simplex sub non gutturali, in (ֲ) sub gutturali. Sequente altero (ְ) in ultima, schevá istud penultimæ si fuerit simplex, mutatur in hhiriq qatón; si fuerit compositum nempe (ֲ), reducitur ad simplex (ַ). Vide supra pag. 87.

Qaméts ultimæ mutatur in (ַ) in regimine singulari, & cum affixis regiminis; in (ְ) in regimine plur. & cum affixis regiminis. Alibi, h. e. in singulari & plurali cum affixis absolutis remanet, ut: דָּבָר *verbum*, cum affix. absol. דְּבָרוֹ *verbum ejus*, דְּבָרְךָ *verbum tuum*, &c. Const. דְּבַר. Cum affix. const. דְּבַרְכֶם *verbum vestrum*, &c. Plur. absol. דְּבָרִים *verba*. Cum affix. absolut. דְּבָרָיו *verba ejus*, &c. Plur. const. דִּבְרֵי *verba*. Cum affix. const. דִּבְרֵיהֶם *verba eorum*, &c. Sic חָכָם *sapiens*. Cum affix. absol. חֲכָמוֹ *sapiens ejus*, &c. Construct. חֲכַם. Cum affix. constr. חֲכַמְכֶם *sapiens vester*, &c. Plur. absol. חֲכָמִים *sapientes*. Cum affixis absolutis, חֲכָמָיו *sa-*

pientes ejus, &c. Plur. conſt. חַכְמֵי *ſapientes*. Cum affix. conſt. חַכְמֵיהֶם *ſapientes eorum*, &c. Vide ſupra pag. 89.

§. II.

Mutatio ( ) *in penultima & in ultima ſyllaba.*

TSERÈ vel eſt contiguum *τῷ* (·), vel non eſt contiguum. Eſt contiguum *τῷ* (·), quando eſt in penultima, & (·) eſt in ultima, ut: לֵבָב *cor*. Vel quando (·) eſt in penultima, (·) vero in ultima, ut: זָקֵן *ſenex*. Tſeré ſic contiguum *τῷ* (·), mutatur, vel remanet, ut (·): h. e. in penultima mutatur in ( ) ſimplex ſub non gutturali, in (-) ſub gutturali. Sequente vero altero ( ) nato ex (·) in ultima, ( ) ſimplex penultimæ convertitur in ( ); ſchevá vero compoſitum reducitur ad motionem ſimplicem ex qua componitur, nempe ad (-), cujus loco interdum etiam reponitur ( ), quia duæ illæ motiones ſæpius invicem permutantur, ut: לֵבָב *cor*, conſt. לְבַב, cum affix. abſol. לְבָבוֹ *cor ejus*, maſc. לְבָבָהּ *cor ejus*, fem. לְבָבְךָ, & in pauſa לְבָבֶךָ *cor tuum*, maſc. לְבָבֵךְ *cor tuum*, fem. לְבָבִי *cor meum*, com. לְבָבָם *cor eorum*, לְבָבֵנוּ *cor noſtrum*, com. Cum affix. conſt. לְבַבְכֶם *cor veſtrum*, maſc. Plur. abſol. לְבָבִים *corda*, unde conſt. לִבְבֵי, & cum affix. conſt. לִבְבֵיהֶן *corda earum*, &c. Sic עֵנָב *uva*, conſt. עֵנַב, plur. abſol. עֲנָבִים *uvæ*, cum affixo poëtico עֲנָבֵימוֹ *uvæ eorum*, plur. conſt. עִנְבֵי cum daghéſch anomalo in נ, pro עִנְבֵי *uvæ*, Deut. 32. v. 32.

Cum (··) eſt in ultima, (·) vero in penultima; (·) iſtud ultimæ in regimine ſingulari, & cum affixis regiminis in eodem numero, mutatur in (-); in regimine vero plurali, & cum affixis regiminis, convertitur in ( ). Alibi, h. e. in ſingulari & plurali abſoluto & cum affixis abſolutis, remanet, ut: זָקֵן *ſenex*, conſt. זְקַן, plur. abſolut. זְקֵנִים *ſenes*, conſt. זִקְנֵי, cum affix. abſol. זְקֵנָיו *ſenes ejus*, maſc. זְקֵנֶיהָ *ſenes ejus*, fem. זְקֵנֶיךָ *ſenes tui*, maſcul. זְקֵנַי *ſenes mei*, com. Cum affixis conſt. זִקְנֵיכֶם *ſenes veſtri*, maſc. Sic שָׁכֵן *vicinus*, cum affix. שְׁכֵנוֹ *vicinus ejus*, &c. Vide ſupra pagg. 91. 93.

At quando (·) non eſt contiguum *τῷ* (·), vel eſt in penultima, vel in ultima. Si in penultima; remanet in ſolo regimine ſingulari. Alibi mutatur in ( ), quod in alterius concurſu fit ( ) ſub non gutturali, (·) ſub guttur. ut: סֵפֶר *liber*. Conſt. idem. Cum omnibus affixis, סִפְרוֹ *liber ejus*, סִפְרְכֶם *liber veſter*, &c. Plur. abſol. סְפָרִים *libri*. Cum affix. abſolut. סְפָרָיו *libri ejus*, &c. Plur. conſt. סִפְרֵי *libri*. Cum affix. conſt. סִפְרֵיהֶם *libri eorum*, &c. חֵלֶק *pars*. Conſt. idem. Cum omnibus affixis, חֶלְקוֹ *pars ejus*, חֶלְקְכֶם

חֶלְקְכֶם *pars vestra*, &c. Plur. absol. חֲלָקִים *partes*, cum (ֲ) loco (ְ) simplicis ob gutturalem. Cum affix. absol. חֲלָקָיו *partes ejus*, &c. Plur. const. חֶלְקֵי *partes*. Cum affix. construct. חֶלְקֵיהֶם *partes eorum*, &c. Vide supra pag. 92.

Cum (ֵ) est in ultima, remanet in solo regimine singulari. Alibi mutatur in ( ), quod, concurrente altero, transit vulgo in (ְ), quandoque in (-), interdum etiam in ( ), ut : כּוֹרֵם *vinitor*. Const. idem. Cum affix. כּוֹרְמוֹ *vinitor ejus*, כּוֹרֶמְךָ *vinitor tuus*, &c. Plur. absol. כּוֹרְמִים *vinitores*. Construct. כּוֹרְמֵי. Cum omnibus affixis, כּוֹרְמָיו *vinitores ejus*, כּוֹרְמֵיהֶם *vinitores eorum*, &c. Sic גּוֹאֵל *redemtor*, גּוֹאֲלוֹ *redemtor ejus*, גּוֹאַלְךָ *redemtor tuus*, &c. אוֹיֵב *inimicus*, אֹיְבוֹ *inimicus ejus*, אֹיִבְךָ *inimicus tuus*, &c. Vide supra pag. 93.

§. III.

Mutatio (ֹ) *in penultima & in ultima syllaba.*

HHÓLEM penultimæ, quod non sequitur in ultima (ֵ), vel (-) pro (ֵ), cum litera sonante in fine; non mutatur, ut : אוֹצָר *thesaurus*, const. אוֹצַר, cum affixis absolutis אוֹצָרוֹ *thesaurus ejus*, &c. Plur. absol. ex terminatione feminina אוֹצָרוֹת, const. & cum omnibus affix. אוֹצְרוֹת *thesauri*, cum affix. אוֹצְרוֹתָיו *thesauri ejus*, masc. אוֹצְרוֹתֶיהָ *thesauri ejus*, femin. אוֹצְרוֹתֶיךָ *thesauri tui*, mascul אוֹצְרוֹתַי *thesauri mei*, com. אוֹצְרוֹתָם *thesauri eorum*.

At cum (ֵ), vel (-) sequitur in ultima syllaba, quæ definit in literam sonantem : tunc hhólem penultimæ remanet in solo regimine singulari. Alibi, hoc est, in singulari cum omnibus affixis, in plurali constructo, & cum affixis constructis, mutatur in (ָ hhatoúph). In plurali autem absoluto, & cum affixis absolutis, mutatur in (ֳ), ut : קֹדֶשׁ *sanctitas*, const. idem, cum omnibus affixis קָדְשׁוֹ qodhschó *sanctitas ejus*, קָדְשְׁכֶם qodhschechém *sanctitas vestra*, &c. Plur. absol. קֳדָשִׁים *sanctitates*, cum affix. absol. קֳדָשָׁיו *sanctitates ejus*, &c. Plur. const. קָדְשֵׁי qodhsché *sanctitates*, cum affix. const. קָדְשֵׁיהֶם qodhschehém *sanctitates eorum*, &c.

Litera א, quod ad illam punctorum mutationem attinet, in fine dictionis munere literæ sonantis fungitur, ut : דֹּבֶא *sermo*, al. *robur*, vulg. *senectus*, cum affixis דָּבְאֲךָ dovécha Deut. 33. v. 25. *sermo*, *robur*, *senectus tua*, masc. דָּבְאֵךְ dovéch, ex analogia, *sermo tuus*, &c. femin. Vide supra pag. 96. col. 2.

Sic cum (-) est pro (ֵ), ut : תֹּאַר *forma*, constructum idem, cum

affixis תָּאֳרוֹ tóoró *forma ejus* , תָּאֳרְךָ tóorchá *forma tua* , &c. Vide supra pag. 95.

Hholém ultimæ vulgo non mutatur , nisi in nominibus , quæ ex verbis secundam radicalem geminantibus deducuntur ; tunc enim remanet in solo regimine singulari. Alibi mutatur vulgo in (ֻ) , interdum etiam in (ָ hhatoúph) , sequente post utramque motionem daghésch forti , ut : עֹז *fortitudo* , à verbo עָזַז *fortis fuit* , const. idem , cum omnibus affix. עֻזּוֹ , vel עָזּוֹ ozzó *fortitudo ejus* , עֻזְּכֶם , vel עָזְּכֶם ozzechém *fortitudo vestra* , &c. Plur. absol. עֻזִּים & עָזִּים ozzím *fortitudines* , cum affix. abs. עֻזָּיו , vel עָזָּיו ozzáv *fortitudines ejus* , &c. Plur. const. עֻזֵּי vel עָזֵּי ozzé *fortitudines* , cum affixis const. עֻזֵּיהֶם , vel עָזֵּיהֶם ozzehém *fortitudines eorum* , &c. Vide supra pag. 96.

§. IV.

Mutatio (ֶ) *& vicariorum ejus* (ַ) *&* (ִ) *in penultima & in ultima syllaba.*

SEGHÓL penultimæ non mutatur , nisi sequatur in ultima aliud (ֶ) , aut (ַ) pro (ֶ) , cum litera sonante in fine ; tunc enim (ֶ) penultimæ remanet in solo regim. singulari : alibi mutatur in (ִ) , quod , altero concurrente , transit in (ְ) , quandoque in (ַ) , maxime cum prima aut secunda litera gutturalis est vel ר , aut ultima ח ; interdum etiam , sed rarissime , in (ֶ) convertitur. Vide supra pagg. 97. 98.

Seghól ultimæ , sequente litera sonante in fine , remanet tantum in regimine singulari : alibi , h. e. in singulari cum omnibus affixis , in plurali constructo & cum affixis constructis , mutatur in (ְ) : in plurali autem absoluto & cum affixis absolutis , convertitur in (ָ) , ut : בֶּגֶד *vestis* , const. idem , cum omnibus affixis בִּגְדוֹ *vestis ejus* , בִּגְדְכֶם *vestis vestra* , &c. Plur. absolutum בְּגָדִים *vestes* , cum affix. absol. בְּגָדָיו *vestes ejus* , &c. Plur. constructum בִּגְדֵי *vestes* , cum affixis const. בִּגְדֵיהֶם *vestes eorum* , &c.

Cum prima aut secunda radic. gutturalis est , aut ר , vel ultima ח , pro hhiriq qatón sub prima radicali , scribitur páthahh , ut : חֶרֶב *gladius* , cum affix. חַרְבּוֹ *gladius ejus* , &c. קֶשֶׁת *arcus* , cum affix. קַשְׁתּוֹ *arcus ejus* , &c.

Páthahh sive unicum , sive geminum , pro (ֶ) positum , eodem modo mutatur ac ipsum (ֶ). Unicum , ut : זֶרַע *semen* , const. idem , cum affix. זַרְעוֹ *semen ejus* , Plur. absol. זְרָעִים *semina* , cum affix. absol. זְרָעָיו *semina ejus* , &c. Plur. const. זַרְעֵי *semina* , cum affix. const. זַרְעֵיכֶם *semi-*

na vestra, &c. Sic (-) geminum, ut : בַּעַל *dominus*, construct. idem, cum affixis בַּעְלוֹ *dominus ejus*, בַּעַלְךָ *dominus tuus*, &c. Plurale absolutum בְּעָלִים *domini*, cum affixis absolutis בְּעָלָיו *domini ejus*, &c. Plurale constructum בַּעֲלֵי *domini*, cum affix. const. בַּעֲלֵיהֶם *domini eorum*, &c. Vide supra pagg. 99. 100.

Hhiriq gadhól vicarium תַּחַת (ּ) eodem modo remanet, aut mutatur ac ipsum (ּ) ; nempe remanet in singul. constructo : in eodem vero singulari cum omnibus affixis, in plur. const. & cum affix. construct. mutatur in (ּ), & quod præcedit schevá, si fuerit simplex, mutatur in hhiríq qatón, quandoque in (ּ) : si fuerit compositum, ad simplicem motionem ex qua constat, revocatur. In plurali absol. & cum affixis absol. (ִי) istud mutatur in (ּ), ut : פְּרִי *fructus*, constructum idem, cum affixis פִּרְיוֹ *fructus ejus*, &c. Sic חֳלִי *morbus*, constructum idem, cum affixis חָלְיוֹ hholió *morbus ejus*, &c. Plurale absolutum חֳלָיִים *morbi*, cum affixis absolutis חֳלָיֵינוּ *morbi nostri*. &c. Constructum חָלְיֵי hholié, cum affixis constructis חָלְיֵיהֶם hholiehém *morbi eorum*, &c. Vide supra pag. 99. 100.

At cum (-) vicarium non est תַּחַת (ּ), tunc vel remanet sequente daghésch forti, ut : גַּן *hortus*, cum affixis גַּנִּי *hortus meus*, &c. vel mutatur in (ּ) sequente itidem daghésch forti, ut : מֵסַב *accubitus*, cum affixis מְסִבּוֹ *accubitus ejus*, &c. vel denique mutatur in (ּ), ut : דְּבַשׁ *mel*, cum affixis דִּבְשִׁי *mel meum*. Vide supra pag. 101.

Sic quando hhiriq vices non gerit תַּחַת (ּ), remanet ; sed daghésch forte imprimitur תַּחַת (ּ) ex quo hhiríq istud componitur, ut : עָנִי *pauper*, plur. absol. עֲנִיִּים *pauperes*, const. עֲנִיֵּי, cum affixis עֲנִיֶּיךָ *pauperes tui*. Vide supra pag. 101. col. 1.

ARTICULUS V.

Alia mutationis punctorum ob affixa & regimen synoptica ratio.

CUM punctorum vocalium ob affixa & regimen mutatio, pars sit Grammaticæ Hebraïcæ intricatior : Linguæ S. tyronibus gratissimum fore existimavi, si eam in sequenti tabella summatim adhuc proponerem. In ea itaque quatuor vocales mutationi vulgo obnoxiæ cum in penultima, tum in ultima dictionis syllaba exhibentur iterum, & quandonam, ac qua ratione ibi mutentur, aut remaneant, exemplis aliquot allatis, brevi oratione declaratur.

-
  - penult.
    - mutatur
      - in (ְ) simplex sub non gutturali; in (ֲ) sub gutturali. Sequente autem altero (ְ) in ultima, prius, si fuerit simplex, mutatur in (ִ); si fuerit (ֲ), reducitur ad simplex (ַ), ut: דָּבָר *verbum*, constructum דְּבַר, cum affixis דְּבָרוֹ *verbum ejus*, &c. Plurale constructum דִּבְרֵי *verba*. חָכָם *sapiens*, constructum חֲכַם, cum affixis חֲכָמוֹ *sapiens ejus*, &c. Plur. constructum חַכְמֵי, &c.
    - remanet
      - 1°. in nominibus in quibus ponitur vice (ַ) & daghésch in litera sequenti, ut: חָרָשׁ pro חָרָּשׁ *artifex*, const. חָרַשׁ, &c.
      - 2°. in quibusdam nominibus ex verbis in 2ª. rad. quiesc. aut def. derivatis, ut: צָרָה, à צוּר, *angustia*. מָגֵן, à גָּנַן, *clypeus*.
      - 3°. sub litera cum daghésch notata, ut: הַכָּרָה *agnitio*, &c. Vide supra pagg. 87. 88.
  - ultim.
    - mutatur
      - in (ַ) in regimine singulari, & cum affixis regiminis. In plurali autem constructo, & cum affixis constructis, mutatur in (ְ), ut: מָשָׁל *parabola*, constructum מְשַׁל *parabola*, cum affixis constructis מְשַׁלְכֶם *parabola vestra*, &c. Plurale constructum מִשְׁלֵי *parabolæ*, cum affixis constructis מִשְׁלֵיהֶם *parabolæ eorum*, &c.
    - remanet
      - in singulari cum affixis absolutis, & in plurali absoluto, & cum affixis absolutis, ut: מָשָׁל *parabola*, cum affixis absolutis מְשָׁלוֹ *parabola ejus*, &c. Plurale absolutum מְשָׁלִים *parabolæ*, cum affixis absolutis מְשָׁלָיו *parabolæ ejus*, &c. Alia nomina, in quibus retinetur (ָ) in regimine & cum affixis, vide supra pag. 89.
-
  - penult.
    - mutatur
      - in (ְ) simplex sub non gutturali, in (ֲ) sub gutturali. Sequente altero, prius illud (ְ) convertitur in (ִ) sub litera non gutturali; in (ֶ) sub gutturali, ut: סֵפֶר *liber.*, cum affixis, סִפְרוֹ *liber ejus*, &c. Plur. absol. סְפָרִים *libri.*, cum affix. absol. סְפָרָיו *libri ejus*, &c. חֵלֶק *pars*, cum affix. חֶלְקוֹ *pars ejus*, &c. Plur. absol. & cum affix. absol. חֲלָקִים *partes*, חֲלָקָיו *partes ejus*, &c.
    - remanet
      - 1°. in regimine singulari quando non sequitur in ultima (ֵ), ut: סֵפֶר *liber*, constructum idem. יֵשַׁע *salus*, constructum idem, &c.
      - 2°. ubique cum præcedit (ְ), aut sequitur litera quiescens, ut: בְּרֵכָה *piscina*, אֵיבָה *inimicitia*, נְבֵלָה *cadaver*, שֵׂיבָה *canities*, &c. Vide supra pag. 92.
  - ultim.
    - mutatur
      - 1°. in (ַ) in regim. sing. & cum affix. reg. quando præcedit (ָ) in penult. ut: זָקֵן *senex*, const. זְקַן, affix. const. זְקַנְכֶם *senex vester.*
      - 2°. in (ְ) quod in concursu alterius transit vulgo in (ֶ), quandoque in (ַ), interdum etiam in (ִ), ut: כֹּרֵם *vinitor*, cum affixis כֹּרְמוֹ *vinitor ejus*, כֹּרֶמְךָ *vinitor tuus*, &c. גֹּאֵל *redemtor*, גֹּאַלְךָ *redemtor tuus*, אֹיֵב *inimicus*, אֹיִבְךָ *inimicus tuus.*
    - remanet
      - 1°. in regimine singulari quando non præcedit (ָ) in penultima, ut: יוֹצֵר *formator*, constructum idem.
      - 2°. in sing. & plur. cum affix. abs. quando præcedit (ָ) in penult. ut: זָקֵן *senex*, זְקֵנוֹ *senex ejus*; זְקֵנִים *senes*, זְקֵנָיו *senes ejus*, &c.
      - 3°. ubique cum præcedit (ְ) in penult. ut: פְּאֵר *ornamentum*, cum affixis פְּאֵרוֹ *ornamentum ejus*, פְּאֵרְךָ *ornamentum tuum*, &c.

- ו
  - penult.
    - mutatur
      - in (׳ hhatoúph) in singul. cum omnibus affix. in plur. constr. & cum affix. constr. In (׳) in plur. abs. & cum affix. abs. in nomin. in quorum ult. est (׳), aut (-) pro (׳), cum litera sonante in fine, ut : קֹדֶשׁ *sanctitas*, קָדְשׁוֹ qodhschó *sanctitas ejus*, &c. קָדְשֵׁי qodhsché *sanctitates*, קָדְשֵׁיהֶם qodhschehém *sanctitates eorum*, &c. קֳדָשִׁים *sanctitates*, קֳדָשָׁיו *sanctitates ejus*, &c.
    - remanet
      - 1°. in regimine tantum singulari nominum, quæ desinunt in (׳), vel (-) pro (׳), cum litera sonante in fine, ut : חֹדֶשׁ *mensis*, constructum idem.
      - 2°. ubique in alterius formæ nominibus, ut : אוֹצָר *thesaurus*, constr. אוֹצַר, cum affix. אוֹצָרוֹ *thesaurus ejus*, &c. Plur. absol. אוֹצָרוֹת *thesauri*, const. & cum omnibus affix. אוֹצְרוֹת, &c.
  - ultim.
    - mutatur
      - in (׳ hhatoúph), vel (׳), sequente post utramque motionem daghésch forti, in nominibus, quæ ex verbis secundam radicalem geminantibus deducuntur, ut : עֹז, ab עָזַז, *fortitudo*, cum affixis עֻזּוֹ ozzó, vel עָזּוֹ *fortitudo ejus* : sicque in toto singulari cum omnibus affixis ; in plurali absoluto, constructo, & cum omnibus pariter affixis.
    - remanet
      - in solo regimine singulari nominum, quæ ex verbis in secunda radicali defectivis oriuntur, ut : חֹק, ab חָקַק, *decretum*, constructum idem. Sic עֹז *robur*, עֹל *jugum*, תֹּם *integritas*, &c. In aliis nominibus ubique remanet hhólem ultimæ, ut : קָרוֹב *propinquus*, constructum קְרוֹב *propinquus*, cum affixis קְרוֹבוֹ *propinquus ejus*, &c.
- י
  - penult.
    - mutatur
      - in (׳) quod, sequente altero, transit in (·), interdum etiam in (-), maxime cum prima aut secunda radicalis daghésch recipiendi incapax est, aut ultima ח, ut : בֶּגֶד *vestis*, בִּגְדוֹ *vestis ejus*, &c. Plurale absolutum & cum affixis absolutis, בְּגָדִים *vestes*, בְּגָדָיו *vestes ejus*, &c. רֶגֶל *pes*, רַגְלִי *pes meus*, &c. קֶשֶׁת *arcus*, קַשְׁתּוֹ *arcus ejus*, &c.
    - remanet
      - ubique cum non sequitur in ultima (׳) aut (-) pro (׳), ut : אֶשְׁכָּר *munus*, cum affixis אֶשְׁכָּרְךָ *munus tuum*, &c. גַּחֶלֶת *carbo*, plurale גֶּחָלִים, cum affixis גֶּחָלָיו *carbones ejus*, &c. At cum sequitur in ultima (׳) vel (-), remanet tantum in regimine singulari, ut : מֶלֶךְ *rex*, constructum idem ; זֶרַע *semen*, constructum idem.
  - ultim.
    - mutatur
      - 1°. in (׳) in singulari cum omnibus affixis, in plurali constructo, & cum affixis constructis, ut : בֶּגֶד *vestis*, בִּגְדוֹ *vestis ejus*, בִּגְדְכֶם *vestis vestra*, &c. בִּגְדֵי *vestes*, בִּגְדֵיהֶם *vestes eorum*, &c.
      - 2°. in (-) in plurali absoluto, & cum affixis absolutis, ut : בְּגָדִים *vestes*, בְּגָדָיו *vestes ejus*, &c.
    - remanet
      - in singulari constructo, modo ultima dictionis litera non sit ח, ut : בֶּגֶד *vestis*, constructum idem. At cum ultima litera est ח, tunc (׳) mutatur in (-), ut : מִקְנֶה *possessio*, constructum מִקְנֵה אַבְרָהָם *possessio Abrahami.* (-) & (׳) cum vices gerunt τῶ (׳), eodem modo remanent, aut mutantur ac ipsum (׳). Vide supra pag. 99.

ARTICULUS VI.

Variæ nominum in regimine & cum affixis conjunctorum formæ; necnon dualium absolutorum, constructorum, & cum affixis conjunctorum formatio.

UT nihil in hoc opere grammatico desideretur, quod ad punctorum vocalium mutationem in nominibus ob affixa & regimen facilius intelligendam, addiscendamque conducat: varias nominum in regimine, & cum pronominibus affixis conjunctorum formas in sequentibus paradigmatis describere operæ pretium esse judicavimus. Præcipuas insuper mutationis hujus regulas in capite cujuslibet formæ summatim retractare visum est, tum ut tyronum animo magis magisque obversentur, tum ut eas in superioribus articulis & paragraphis quærendi minuatur labor.

In his autem paradigmatis dualia prætermisimus, quod ea sive in regimine, sive cum affixis, eamdem vulgo punctorum mutationem retineant, cum ea quam status dualium absolutus inducit, ut: עַיִן *oculus*, dual. absol. עֵינַיִם *duo oculi*, const. עֵינֵי, cum omnibus affixis עֵינָיו *oculi ejus*, עֵינֵיהֶם *oculi eorum*, &c. Excipitur (·) quod daghésch excidentis compensandi gratia non adhibetur; illud enim in statu constructo, & cum affix. constructis, mutatur in (ְ), ut: יָד *manus*, dual. absol. יָדַיִם *ambæ manus*, const. יְדֵי, cum affix. const. יְדֵיהֶם *manus eorum*, &c. At cum affixis absolutis remanet istud (·), ut: יָדָיו *manus ejus*, &c. Sic: שָׂפָה *labium*, dual. absol. שְׂפָתַיִם *labia*, const. שִׂפְתֵי, cum affix. absol. שְׂפָתַי *labia mea*, &c. Cum affix. const. שִׂפְתֵיהֶם *labia eorum*, &c.

Ceterum cognita punctorum mutatione, quæ fit ob affixa absoluta, dualia nullo negotio formantur: ea siquidem habebis, si in locum affixi absoluti, dualium terminationem ַיִם substitueris, ut: חֶלֶץ *lumbus*, cum affix. חֲלָצוֹ *lumbus ejus*, dual. חֲלָצַיִם *lumbi*. שָׂפָה *labium*, cum affix. שְׂפָתוֹ *labium ejus*, dual. שְׂפָתַיִם *labia*. יָרֵךְ *femur*, cum affix. יְרֵכוֹ *femur ejus*, dual. יְרֵכַיִם *femora*. אֹזֶן *auris*, cum affix. אָזְנוֹ oznó *auris ejus*, dual. אָזְנַיִם oznaîim *aures*. עַיִן *oculus*, cum affix. עֵינוֹ *oculus ejus*, dual. עֵינַיִם *oculi*. בֶּרֶךְ *genu*, cum affix. בִּרְכּוֹ *genu ejus*, dual. בִּרְכַּיִם *genua*. רֶגֶל *pes*, cum affix. רַגְלוֹ *pes ejus*, dual. רַגְלַיִם *pedes*, &c. Quæ dualia aliter formantur, ea censenda sunt anomala. Vide supra pag. 66. & 67.

§. I.

NOMINA formæ דָּבָר *verbum*, five ob reg. five ob affix. mutant (ָ) penult. in (ְ) fimplex fub non gutt. in (ֲ) fub gutt. quod in concurfu alterius mutatur in (ִ), fi fuerit fimplex; in (ַ), fi fuerit compofitum.

At (ָ) ult. mutant in (ַ) in regim. fingul. & cum affix. regim. in (ְ), in plur. conft. & cum affix. conft. Alibi (ָ) iftud ultimæ retinent.

Sing. { Abfol. דָּבָר / Conft. דְּבַר } *verbum.*

AFFIXA

Femin.	Commun.	Mafcul.
דְּבָרָהּ		דְּבָרוֹ
דְּבָרֵךְ		דְּבָרְךָ
	דְּבָרִי	
דְּבָרָן		דְּבָרָם
דְּבַרְכֶן		דְּבַרְכֶם
	דְּבָרֵנוּ	

Plur. { Abfol. דְּבָרִים / Conft. דִּבְרֵי } *verba.*

Femin.	Commun.	Mafcul.
דְּבָרֶיהָ		דְּבָרָיו
דְּבָרַיִךְ		דְּבָרֶיךָ
	דְּבָרַי	
דִּבְרֵיהֶן		דִּבְרֵיהֶם
דִּבְרֵיכֶן		דִּבְרֵיכֶם
	דְּבָרֵינוּ	

QUANDO 1ª. rad. gutt. eft, pro (ְ) ei fubjicitur (ֲ) & pro (ִ), (ַ); ut: חָכָם *fapiens*, cum affix. חֲכָמִי, conft. חֲכַם, affix. conft. חַכְמְכֶם. Plur. abf. חֲכָמִים, affix. abf. חֲכָמָיו, conft. חַכְמֵי, affix. conft. חַכְמֵיהֶם. &c. Pro (ַ) fub 1ª. gutt. interdum reponitur (ְ), ut: חִזְקֵי *fortes*, &c. Et pro (ִ) fub eadem 1. litera rad. fed non gutt. quandoque confpicitur (ֵ), ut: גֶּלְלֵי *ftercora*, &c.

§. II.

NOMINA formæ צְדָקָה *juftitia*, retinent (ָ) penult. in folo plur. abfol. Alibi mutant illud in (ְ) fub non guttur. in (ֲ) fub guttur. & (ְ) antepen. in (ִ) ante (ְ), in (ַ) ante (ֲ). Ultimæ autem (ָ) mutant in (ַ) in reg. fing. & cum affixis regim. Cum aliis affixis illud ibidem retinent. In plurali autem abfol. conftr. & cum omnibus affixis illud mutant in (ו), & ה ubique in ת.

Sing. { Abfol. צְדָקָה / Conft. צִדְקַת } *juftitia.*

AFFIXA

Femin.	Commun.	Mafcul.
צִדְקָתָהּ		צִדְקָתוֹ
צִדְקָתֵךְ		צִדְקָתְךָ
	צִדְקָתִי	
צִדְקָתָן		צִדְקָתָם
צִדְקַתְכֶן		צִדְקַתְכֶם
	צִדְקָתֵנוּ	

Plur. { Abfol. צְדָקוֹת / Conft. צִדְקוֹת } *juftitiæ.*

Femin.	Commun.	Mafcul.
צִדְקוֹתֶיהָ		צִדְקוֹתָיו
צִדְקוֹתַיִךְ		צִדְקוֹתֶיךָ
	צִדְקוֹתַי	
צִדְקוֹתֵיהֶן		צִדְקוֹתֵיהֶם
צִדְקוֹתֵיכֶן		צִדְקוֹתֵיכֶם
	צִדְקוֹתֵינוּ	

PRO צִדְקוֹתֵיהֶם & צִדְקוֹתֵיהֶן, dicitur etiam צִדְקוֹתָם *juftitiæ eorum*, & צִדְקוֹתָן *juftitiæ earum*. Cum fecunda rad. gutturalis eft, pro (ְ) fimpl. afficitur (ֲ), & prima radic. notatur cum (ַ) loco (ִ), ut: צְעָקָה *clamor*, conft. צַעֲקַת, cum affix. צַעֲקָתוֹ. Plur. abfol. צְעָקוֹת, conftr. & cum affixis צַעֲקוֹת. Contractum eft לַבַּת pro לַהֶבֶת conft. *flamma*, ab abfoluto לֶהָבָה.

§. III.

NOMINA formæ מִלְחָמָה *bellum*, מַמְלָכָה *regnum*, מֶמְשָׁלָה *dominium*, (ָ) penult. retinet in folo plur. abf. In pl. autem conft. & cũ omnibus affix. illud mut. in (ְ) vel in (ֲ). At in fing. conft. fumunt formam ת præc. dupl. (ֶ), fic: מִלְחֶמֶת, quam formam fervant in toto fing. cum omnibus affixis fed mut. duo (ֶ) in duo (ְ), quorum prius fit (ַ) ob concurfũ. Plur. definit in וֹת ut in §. præc.

Sing. { Abfol. מִלְחָמָה / Conft. מִלְחֶמֶת } *bellum.*

AFFIXA

Femin.	Commun.	Mafcul.
מִלְחַמְתָּהּ		מִלְחַמְתּוֹ
מִלְחַמְתֵּךְ		מִלְחַמְתְּךָ
	מִלְחַמְתִּי	
מִלְחַמְתָּן		מִלְחַמְתָּם
מִלְחַמְתְּכֶן		מִלְחַמְתְּכֶם
	מִלְחַמְתֵּנוּ	

Plur. { Abfol. מִלְחָמוֹת / Conft. מִלְחֲמוֹת } *bella.*

Femin.	Commun.	Mafcul.
מִלְחֲמוֹתֶיהָ		מִלְחֲמוֹתָיו
מִלְחֲמוֹתַיִךְ		מִלְחֲמוֹתֶיךָ
	מִלְחֲמוֹתַי	
מִלְחֲמוֹתֵיהֶן		מִלְחֲמוֹתֵיהֶם
מִלְחֲמוֹתֵיכֶן		מִלְחֲמוֹתֵיכֶם
	מִלְחֲמוֹתֵינוּ	

SIC מַמְלָכָה *regnum*, מֶמְשָׁלָה *dominium*. Sed pro (ֲ) fub fecunda radicali, fubjicitur fchevâ fimplex, quia non eft gutturalis. Pro מִלְחֲמוֹתֵיהֶם & מִלְחֲמוֹתֵיהֶן, dicitur etiam מִלְחֲמוֹתָם & מִלְחֲמוֹתָן, ut in paragrapho præcedenti. Hanc formam imitatur מְלָאכָה *opus*. Conftructum מְלֶאכֶת, cum omnibus affixis מְלַאכְתּוֹ *opus ejus* מְלַאכְתְּךָ, & in paufa, מְלַאכְתֶּךָ *opus tuum*, &c.

§. IV.

NOMINA formæ מַלְכָּה *regina*, &c. h. e. quæ habent sub 1ª. rad. (-), (·) vel (·), & sub 2ª. (:), motiones illas ubique retinent, excepto plur. absol. ubi (-), (·), (·) mutantur in (:) simplex sub non guttur. in (-:) sub gutturali: secundæ autem rad. (:) mutatur ibid. in (·). Quod attinet (·) ultimæ, remanet vel mutatur ut (·) ultimæ nominis in secundo §. descripti.

Sing. { Absol. מַלְכָּה / Const. מַלְכַּת } *regina*.

AFFIXA

Femin.	Commun.	Mascul.
מַלְכָּתָהּ		מַלְכָּתוֹ
מַלְכָּתֵךְ		מַלְכָּתְךָ
	מַלְכָּתִי	
מַלְכָּתָן		מַלְכָּתָם
מַלְכַּתְכֶן		מַלְכַּתְכֶם
	מַלְכָּתֵנוּ	

Plur. { Absol. מְלָכוֹת / Const. מַלְכוֹת } *reginæ*.

Femin.	Commun.	Mascul.
מַלְכוֹתֶיהָ		מַלְכוֹתָיו
מַלְכוֹתַיִךְ		מַלְכוֹתֶיךָ
	מַלְכוֹתַי	
מַלְכוֹתֵיהֶן		מַלְכוֹתֵיהֶם
מַלְכוֹתֵיכֶן		מַלְכוֹתֵיכֶם
	מַלְכוֹתֵינוּ	

SIC לִשְׁכָּה *conclave*, unde cum ה locali לִשְׁכָּתָה *in conclave*. חֶלְקָה *pars*, constr. חֶלְקַת, cum affix. חֶלְקָתִי *pars mea*, &c. נַחֲלָה *possessio*, (cum (-:) loco (:) ob gutt.) constr. נַחֲלַת, affix. abs. נַחֲלָתִי *possessio mea*, affix. const. נַחֲלַתְכֶם *possessio vestra*, Plur. absol. נְחָלוֹת *possessiones*.

At cum prima rad. alia motione afficitur, ea remanet, ut: חָכְמָה *sapientia*, cum affix. חָכְמָתוֹ *sapientia ejus*, &c.

§. V.

NOMINA formæ זָקֵן *senex*, mutant (·) in (:) sub non gutt. in (-:) sub gutt. ubi sequente altero, transit in (·) si fuerit simplex; in (-), si fuerit compositum.

At (·) ult. mutant in (-) in reg. sing. & cum affix. reg. in (:) vero in reg. plur. & cum affix. reg. Alibi remanet. Uno verbo (·) contiguum שְׁ (·), ut est eo loci, remanet, aut mutatur ut (·). Vide §. 1.

Sing. { Absol. זָקֵן / Const. זְקַן } *senex*.

AFFIXA

Femin.	Commun.	Mascul.
זְקֵנָהּ		זְקֵנוֹ
זְקֵנֵךְ		זְקֵנְךָ
	זְקֵנִי	
זְקֵנָן		זְקֵנָם
זְקַנְכֶן		זְקַנְכֶם
	זְקֵנֵנוּ	

Plur. { Absol. זְקֵנִים / Const. זִקְנֵי } *senes*.

Femin.	Commun.	Mascul.
זְקֵנֶיהָ		זְקֵנָיו
זְקֵנַיִךְ		זְקֵנֶיךָ
	זְקֵנַי	
זִקְנֵיהֶן		זִקְנֵיהֶם
זִקְנֵיכֶן		זִקְנֵיכֶם
	זְקֵנֵינוּ	

ITA חָצֵר *atrium*, &c. Sed cum prima rad. gutt. est, pro (:) simplici afficitur (-:), ut: חֲצֵרוֹ *atrium ejus*, &c. Cum sequitur aliud (:), tunc (-:) reducitur ad simplex (-) cujus loco interdum etiam ponitur (·), ut: plurale const. חַצְרֵי *atria*, cum affix. const. חַצְרֵיהֶם *atria eorum*, חַצְרֵיהֶן *atria earum*. Et cum (·) pro (-), עָמֹק *profundus*, pl. const. עִמְקֵי pro עַמְקֵי *profundi*, Isai. 33. v. 19.

§. VI.

NOMINA formæ לֵבָב *cor*, mutant (·) in (:) sub non gutt. in (-:) sub gutt. Cum sequitur aliud (:), prius illud mutatur in (·) si fuerit simpl. in (-) si fuerit compositum.

Verum (·) ult. mutatur ut (·) ultim. nominis דָּבָר, vide §. 1. h. e. mutatur in (-), in reg. sing. & cum affix. reg. in (:) in reg. plur. & cum affix. regim. Alibi, h. e. in sing. & plur. cum affix. abs. remanet.

Sing. { Absol. לֵבָב / Const. לְבַב } *cor*.

AFFIXA

Femin.	Commun.	Mascul.
לְבָבָהּ		לְבָבוֹ
לְבָבֵךְ		לְבָבְךָ
	לְבָבִי	
לְבָבָן		לְבָבָם
לְבַבְכֶן		לְבַבְכֶם
	לְבָבֵנוּ	

Plur. { Absol. לְבָבִים / Const. לִבְבֵי } *corda*.

Femin.	Commun.	Mascul.
לְבָבֶיהָ		לְבָבָיו
לְבָבַיִךְ		לְבָבֶיךָ
	לְבָבַי	
לִבְבֵיהֶן		לִבְבֵיהֶם
לִבְבֵיכֶן		לִבְבֵיכֶם
	לְבָבֵינוּ	

SIC שֵׂעָר *pilus*, const. שְׂעַר, cum affixis שְׂעָרוֹ *pilus ejus*, masc. שְׂעָרָהּ *pilus ejus*, femin. שְׂעָרֵךְ *pilus tuus*, femin. עֵנָב *uva*, cum affix. עֲנָבוֹ *uva ejus*, &c. cum (-:) pro (:) sub ע, quia litera guttur. est cui (:) simpl. mobile nunquam subjicitur. Constr. עֲנַב. Plurale absol. עֲנָבִים *uvæ*, const. עִנְּבֵי, Deut. 32. v. 32. cum daghesch anomalo in נ pro עִנְבֵי, aut, servata analogia, עִנְבֵי *uvæ*.

§. VII.

Nomina formæ סֵפֶר liber, eam in ſolo regimine ſingulari retinent. Alibi mutant (‥) in (:) ſimplex ſub non gutturali, in (-:) ſub gutturali. Si ſequatur aliud ſchevá, prius natum ex (‥) mutatur in hhiriq qatón ſub litera non gutturali, in (∴) ſub gutturali. (∴) ultimæ mutatur ubique in (:), præterquam in plurali abſoluto, & cum affixis abſolutis, ubi mutatur in (∴).

Sing. { Abſol. סֵפֶר / Conſt. סֵפֶר } liber.

AFFIXA

Femin.	Commun.	Mascul.
סִפְרָהּ		סִפְרוֹ
סִפְרֵךְ		סִפְרְךָ
	סִפְרִי	
סִפְרָן		סִפְרָם
סִפְרְכֶן		סִפְרְכֶם
	סִפְרֵנוּ	

Plur. { Abſol. סְפָרִים / Conſt. סִפְרֵי } libri.

Femin.	Commun.	Mascul.
סְפָרֶיהָ		סְפָרָיו
סְפָרַיִךְ		סְפָרֶיךָ
	סְפָרַי	
סִפְרֵיהֶן		סִפְרֵיהֶם
סִפְרֵיכֶן		סִפְרֵיכֶם
	סְפָרֵינוּ	

Eodem modo mutatur (-) poſitum pro (∴), ut: יֶשַׁע ſalus, conſt. idem, cum affixis יִשְׁעוֹ ſalus ejus, &c. Quando prima litera guttur. eſt, pro (·) afficitur (∴), ut: חֵפֶץ voluntas, conſtructum idem, cum affix. חֶפְצוֹ voluntas ejus, חֶפְצְךָ voluntas tua, &c. Plur. abſolutum חֲפָצִים voluntates, cum affixis abſolutis, חֲפָצֶיךָ voluntates tuæ, &c. Plurale conſtructum חֶפְצֵי, &c.

§. VIII.

Nomina formæ כּוֹרֵם vinitor, eam retinent in ſolo regimine ſingulari. Alibi hhólem ubique retinent; tſeré vero ultimæ ubique mutant in ſchevá, quod altero concurrente cum affixis כֶם, ךָ, כֶן, mutatur vulgo in (∴), interdum in (-), quandoque etiam in (·); quia tres illæ parvæ motiones ſæpius invicem commutantur, ut diximus ſupra pagg. 57. 86. &c.

Sing. { Abſol. כּוֹרֵם / Conſt. כּוֹרֵם } vinitor.

AFFIXA

Femin.	Commun.	Mascul.
כּוֹרְמָהּ		כּוֹרְמוֹ
כּוֹרְמֵךְ		כּוֹרֶמְךָ
	כּוֹרְמִי	
כּוֹרְמָן		כּוֹרְמָם
כּוֹרֶמְכֶן		כּוֹרֶמְכֶם
	כּוֹרְמֵנוּ	

Plur. { Abſol. כּוֹרְמִים / Conſt. כּוֹרְמֵי } vinitores.

Femin.	Commun.	Mascul.
כּוֹרְמֶיהָ		כּוֹרְמָיו
כּוֹרְמַיִךְ		כּוֹרְמֶיךָ
	כּוֹרְמַי	
כּוֹרְמֵיהֶן		כּוֹרְמֵיהֶם
כּוֹרְמֵיכֶן		כּוֹרְמֵיכֶם
	כּוֹרְמֵינוּ	

Sic גֹּאֵל redemtor, conſtr. idem, cum affix. גֹּאֲלוֹ redemtor ejus, גֹּאֲלִי redemtor meus, גֹּאֲלָם redemtor eorum, &c. cum (-:) ſub א pro (:), quod mobile nunquam ſubjicitur literæ gutt. גֹּאַלְךָ redemtor tuus, גֹּאַלְכֶם redemtor veſter, &c. cum (-) pro (:), ut diximus ſupra. אוֹיֵב inimicus, conſtr. idem, cum affixis אוֹיְבִי inimicus meus, אוֹיִבְךָ inimicus tuus, &c. cum (·) pro (:).

§. IX.

Nomina formæ קֹדֶשׁ ſanctitas, eam in ſolo reg. ſing. retinent. Alibi, h. e. in ſing. cum omnibus affix. in plurali conſtr. & cum affixis conſtr. mutant hhólem penultimæ in qamèts hhatoúph. At in plur. abſol. & cum affixis abſol. illud vulgo mutant in (-:). Seghól autem ultimæ mutatur in (:), præterquam in plurali abſol. & cum affix. abſolutis, ubi mutatur in (∴).

Sing. { Abſol. קֹדֶשׁ / Conſt. קֹדֶשׁ } ſanctitas.

AFFIXA

Femin.	Commun.	Mascul.
קָדְשָׁהּ		קָדְשׁוֹ
קָדְשֵׁךְ		קָדְשְׁךָ
	קָדְשִׁי	
קָדְשָׁן		קָדְשָׁם
קָדְשְׁכֶן		קָדְשְׁכֶם
	קָדְשֵׁנוּ	

Plur. { Abſol. קֳדָשִׁים / Conſt. קָדְשֵׁי } ſanctitates.

Femin.	Commun.	Mascul.
קֳדָשֶׁיהָ		קֳדָשָׁיו
קֳדָשַׁיִךְ		קֳדָשֶׁיךָ
	קֳדָשַׁי	
קָדְשֵׁיהֶן		קָדְשֵׁיהֶם
קָדְשֵׁיכֶן		קָדְשֵׁיכֶם
	קֳדָשֵׁינוּ	

Sic Polyſyllaba, ut: קְטֹרֶת ſuffitus, cum affix. קְטָרְתִּי ſuffitus meus, &c. In hac nominum forma, eaſdem mutationis leges ſubit (-) poſitum pro (∴), ob ultimam ח aut ע, ut: אֹרַח ſemita, conſt. idem, cum affixis אָרְחוֹ ſemita ejus, &c. Plur. abſ. אֳרָחוֹת, conſt. אָרְחוֹת ſemitæ, affix. אָרְחֹתָיו ſemitæ ejus, &c. Interdum tamen nomina illa in plur. ſaltem cum affix. abſol. retinent hhólem.

§. X.

NOMINA formæ אֹהֶל *tabernaculum*, mutant aut retinent hhólem & seghól ut nomina in §. præced. descripta; nisi quod in locis ubi seghól mutatur in schevá, in his nominibus mutetur in schevá compositum ob gutturalem, nempe in (ֱ), quod sequente altero schevá, mutatur in (ָ hhatoúph), ne duo schevá mobilia se se immediate consequantur.

Sing. { Absol. / Const. } אֹהֶל { *tabernaculum.* }

AFFIXA

Femin.	Commun.	Mascul.
אָהֳלָהּ		אָהֳלוֹ
אָהָלֵךְ		אָהָלְךָ
	אָהֳלִי	
אָהֳלָן		אָהֳלָם
אָהָלְכֶן		אָהָלְכֶם
	אָהֳלֵנוּ	

Plur. { Absol. אֹהָלִים / Const. אָהֳלֵי } *tabernacula.*

Femin.	Commun.	Mascul.
אָהָלֶיהָ		אֹהָלָיו
אֹהָלַיִךְ		אֹהָלֶיךָ
	אֹהָלַי	
אָהֳלֵיהֶן		אָהֳלֵיהֶם
אָהֳלֵיכֶן		אָהֳלֵיכֶם
	אֹהָלֵינוּ	

PATHAHH positum pro (ֶ) eodem modo mutatur ac ipsum (ֶ), ut: פֹּעַל *opus*, constructum idem, cum affixis פָּעֳלוֹ *opus ejus*, פָּעָלְךָ *opus tuum*, &c.

In plurali absoluto, & cum affixis absolutis, hhólem interdum remanet, ut: אֹהָלִים *tabernacula*, cum affix. אֹהָלָיו *tabernacula ejus*. Quandoque mutatur in (ְ), ut: פְּעָלָיו *opera ejus*, &c. Vide supra p. 61.

§. XI.

NOMINA formæ בֶּגֶד *vestis*, eam retinent in singul. constr. tantum. Alibi mutant (ֶ) penult. in (ִ) quod altero concurrente convertitur in (ְ), interdum in (ָ).

Seghól ultimæ mutatur pariter in (ְ) in singulari cum omnibus affixis; in plurali constructo, & cum affixis constructis. In plurali autem absoluto, & cum affixis absolutis mutatur in (ָ).

Sing. { Absol. / Const. } בֶּגֶד { *vestis.* }

AFFIXA

Femin.	Commun.	Mascul.
בִּגְדָהּ		בִּגְדוֹ
בִּגְדֵךְ		בִּגְדְךָ
	בִּגְדִי	
בִּגְדָן		בִּגְדָם
בִּגְדְכֶן		בִּגְדְכֶם
	בִּגְדֵנוּ	

Plur. { Absol. בְּגָדִים / Const. בִּגְדֵי } *vestes.*

Femin.	Commun.	Mascul.
בְּגָדֶיהָ		בְּגָדָיו
בְּגָדַיִךְ		בְּגָדֶיךָ
	בְּגָדַי	
בִּגְדֵיהֶן		בִּגְדֵיהֶם
בִּגְדֵיכֶן		בִּגְדֵיכֶם
	בְּגָדֵינוּ	

QUANDO 1ª. aut 2ª. radic. gutt. est vel ר, pro (ִ) vulgo reponitur (ַ) sub 1ª. rad. ut: עֶבֶד *servus*, עַבְדּוֹ *servus ejus*: כֶּרֶם *vinea*, כַּרְמִי *vinea mea*. Sic cum ult. est ת, ut: קֶשֶׁת *arcus*, קַשְׁתּוֹ *arcus ejus*. Hanc formam imitantur alia quædam nomina, ut: מֶלֶךְ *rex*, מַלְכּוֹ *rex ejus*, &c. (ֶ) ultimæ pro (ֵ) mutatur ut (ֶ), sic: זֶבַח *sacrificium*, זִבְחוֹ *sacrificium ejus*, &c.

§. XII.

NOMINA formæ בַּעַל *dominus*, in quibus dupl. (ַ) pro dupl. (ֶ) ponitur ob secund. radic. gutt. ח aut ע; duo illa (ַ) mutant, aut retinent, ut duo (ֶ) in §. præcedenti; nisi quod ubi (ֶ) ultimæ mutatur in (ְ) simplex sub non gutturali, (ַ) ibidem in his nominibus mutetur sub gutturali in (ֲ), quod sequente (ְ) cum affixo, reducitur ad simplex (ַ).

Sing. { Absol. / Const. } בַּעַל { *dominus.* }

AFFIXA

Femin.	Commun.	Mascul.
בַּעְלָהּ		בַּעְלוֹ
בַּעְלֵךְ		בַּעַלְךָ
	בַּעְלִי	
בַּעְלָן		בַּעְלָם
בַּעַלְכֶן		בַּעַלְכֶם
	בַּעְלֵנוּ	

Plur. { Absol. בְּעָלִים / Const. בַּעֲלֵי } *domini.*

Femin.	Commun.	Mascul.
בְּעָלֶיהָ		בְּעָלָיו
בְּעָלַיִךְ		בְּעָלֶיךָ
	בְּעָלַי	
בַּעֲלֵיהֶן		בַּעֲלֵיהֶם
בַּעֲלֵיכֶן		בַּעֲלֵיכֶם
	בְּעָלֵינוּ	

INTERDUM ad euphoniam schevá pathahh reducitur ad simplex (ְ), ut: זַעַם *indignatio*, cum affixis זַעְמוֹ, pro זַעֲמוֹ *indignatio ejus*, זַעְמֶךָ in pausa, *indignatio tua*, זַעְמִי *indignatio mea*, &c.

Sic לֶחֶם *panis*, & רֶחֶם *vulva*, cum duplici (ֶ) pro duplici (ַ), quamvis secunda eorum radicalis sit ח, ut: לַחְמוֹ *panis ejus*, mascul. רַחְמָהּ *vulva ejus*, femin. &c.

§. XIII.

NOMINA formæ מִקְנֶה *possessio*, hoc est, quæ desinunt in ה præcedente (ֶ), ה istud retinent in solo regimine singulari, ubi insuper (ֶ) mutatur in (ֵ). Alibi, id est, in singul. cum omnibus affix. in plur. absol. constr. & cum omnibus affixis, ה, & (ֶ) præcedens abjiciuntur. Nam in מִקְנֵהוּ, v. g. ה pertinet ad affixum, minime vero ad nomen substantivum מִקְנֶה.

Sing. { Absol. מִקְנֶה / Const. מִקְנֵה } *possessio.*

AFFIXA

Femin.	Commun.	Mascul.
מִקְנֵהָ		מִקְנֵהוּ
מִקְנֵךְ		מִקְנְךָ
	מִקְנִי	
מִקְנָן		מִקְנָם
מִקְנֵכֶן		מִקְנֵכֶם
	מִקְנֵנוּ	

Plur. { Absol. מִקְנִים / Const. מִקְנֵי } *possessiones.*

Femin.	Commun.	Mascul.
מִקְנֶיהָ		מִקְנָיו
מִקְנַיִךְ		מִקְנֶיךָ
	מִקְנַי	
מִקְנֵיהֶן		מִקְנֵיהֶם
מִקְנֵיכֶן		מִקְנֵיכֶם
	מִקְנֵינוּ	

HANC formam imitantur nomina formæ שָׂדֶה *ager*, quæ (ָ) penultimæ ubique retinent, præterquam in singulari constructo, & cum affixis constr. Item in plurali const. & cum affix. const. ubi mutatur in (ְ), ut: sing. const. שְׂדֵה, cum affix. const. שְׂדֵכֶם, cum affix. absol. שָׂדֵהוּ. Plurale absol. שָׂדִים, cum affix. absol. שָׂדֶיהָ. Plur. const. שְׂדֵי, cum affix. const. שְׂדֵיהֶם, &c.

§. XIV.

NOMINA dissyllaba formæ פְּרִי *fructus*, עֲדִי *ornamentum*, עֱלִי *pistillum*, חֳלִי *morbus*, mutant vel retinent (ִי) ultimæ, quod est pro (ֶ), ut ipsum (ֶ) ultimæ. Vide supra §. XI. Cum autem (ִי) istud mutatur in (ְ), scheva penult. si fuerit simplex, mutatur in (ִ), quandoque in (ֶ); si composit. revocatur ad parvam motionem ex qua componitur. Exemplum sit

Sing. { Absol. / Const. חֳלִי } *morbus.*

AFFIXA

Femin.	Commun.	Mascul.
חָלְיָהּ		חָלְיוֹ
חָלְיֵךְ		חָלְיְךָ
	חָלְיִי	
חָלְיָן		חָלְיָם
חָלְיְכֶן		חָלְיְכֶם
	חָלְיֵנוּ	

Plur. { Absol. חֳלָיִים / Const. חָלְיֵי } *morbi.*

Femin.	Commun.	Mascul.
חֳלָיֶיהָ		חֳלָיָיו
חֳלָיַיִךְ		חֳלָיֶיךָ
	חֳלָיַי	
חָלְיֵיהֶן		חָלְיֵיהֶם
חָלְיֵיכֶן		חָלְיֵיכֶם
	חֳלָיֵינוּ	

SIC דְּכִי *contritio*, עֳנִי *afflictio*, חֲצִי *dimidium*, quod cum affixis mutat (ֲ) in (ֶ) pro (ָ), quia duæ illæ motiones facile invicem permutantur, ut: חֶצְיוֹ *dimidium ejus*, masc. חֶצְיָהּ *dimidium ejus*, fem. חֶצְיָם *dimidium eorum*, &c. Cum (ְ) simpl. פְּרִי *fructus*, const. idem, cum affix. פִּרְיוֹ *fructus ejus*, פֶּרְיְךָ *fructus tuus*, cum seghól pro hhitiq qatón: פֶּרְיָם & פִּרְיָם *fructus eorum*, &c.

§. XV.

NOMINA formæ מָוֶת *mors*, hoc est, quæ desinunt in literam sonantem præcedente ו cum seghól; & qaméts antepenultimæ supposito, mutant ubique qaméts & seghól in hhólem. Vel, si malueris, in regimine & cum affixis usurpatur forma inusitata מוֹת; insolens enim videtur contractio qaméts & seghól in hhólem. Istud porro hhólem ubique est immutabile.

Sing. { Absol. מָוֶת / Const. מוֹת } *mors.*

AFFIXA

Femin.	Commun.	Mascul.
מוֹתָהּ		מוֹתוֹ
מוֹתֵךְ		מוֹתְךָ
	מוֹתִי	
מוֹתָן		מוֹתָם
מוֹתְכֶן		מוֹתְכֶם
	מוֹתֵנוּ	

Plur. { Absol. מוֹתִים / Const. מוֹתֵי } *mortes.*

Femin.	Commun.	Mascul.
מוֹתֶיהָ		מוֹתָיו
מוֹתַיִךְ		מוֹתֶיךָ
	מוֹתַי	
מוֹתֵיהֶן		מוֹתֵיהֶם
מוֹתֵיכֶן		מוֹתֵיכֶם
	מוֹתֵינוּ	

HUJUS formæ sunt אָוֶן *iniquitas*, const. אוֹן, cum affix. אוֹנוֹ *iniquitas ejus*, אוֹנָם *iniquitas eorum*, &c. תָּוֶךְ *medium*, const. תּוֹךְ, cum affix. תּוֹכוֹ *medium ejus*, masc. תּוֹכָהּ *medium ejus*, femin. תּוֹכִי *medium mei*, comm. תּוֹכָם *medium eorum*, &c. Excipitur עָוֶל *iniquitas*, quod habet in singulari constructo עֶוֶל, & cum affixis, עַוְלוֹ, sed venit potius à forma עֶוֶל.

§. XVI.

NOMINA formæ זַיִת *oliva*, hoc est, quæ desinunt in literam sonantem, præcedente Iódh cum hhiriq, & supposito pathàhh antepenultimæ literæ, contrahunt ubique pathàhh & hhiriq in tseré, remanente Iódh otioso, quod efficit ut tseré istud ubique immutabile perseveret: nam magna motio, quæ literam quiescentem præcedit, vix est mutationi obnoxia.

Sing. { Absol. זַיִת / Const. זֵית } *oliva.*

AFFIXA

Femin.	Commun.	Mascul.
זֵיתָהּ		זֵיתוֹ
זֵיתֵךְ		זֵיתְךָ
	זֵיתִי	
זֵיתָן		זֵיתָם
זֵיתְכֶן		זֵיתְכֶם
	זֵיתֵנוּ	

Plur. { Absol. זֵיתִים / Const. זֵיתֵי } *olivæ.*

Femin.	Commun.	Mascul.
זֵיתֶיהָ		זֵיתָיו
זֵיתַיִךְ		זֵיתֶיךָ
	זֵיתַי	
זֵיתֵיהֶן		זֵיתֵיהֶם
זֵיתֵיכֶן		זֵיתֵיכֶם
	זֵיתֵינוּ	

SIC חַיִל *exercitus*, יַיִן *vinum*, לַיִל *nox*, מַיִם *aqua*, עַיִן *oculus*, צַיִר *esca*, &c. Sic etiam בַּיִת *domus*, in sing. numero construitur & recipit affixa, ut: constructum בֵּית, cum affixis בֵּיתוֹ *domus ejus*, &c. At in plurali numero sumit qaméts magnum, sequente daghésch forti, ut: בָּתִּים *domus*, constructum בָּתֵּי, cum omnibus affixis, בָּתֵּינוּ *domus nostræ*, בָּתֵּיהֶם *domus eorum*, &c.

§. XVII.

MONOSYLLABA ex verbis quiescentibus in secunda radicali nata, & (ָ) affecta, ut: צַר *hostis*, à radice צוּר *hostiliter egit*, (ָ) ubique retinent, excepto singul. const. & cum affix. const. ubi interdum mutatur in (ַ), quod tamen venit potius à צָרַר: nam magna motio, quæ ad literam quiesc. aut excidentem compensandam usurpatur, immutabilis vulgo perseverat.

Sing. { Absol. צָר / Const. צַר } *hostis.*

AFFIXA

Femin.	Commun.	Mascul.
צָרָהּ		צָרוֹ
צָרֵךְ		צָרְךָ
	צָרִי	
צָרָן		צָרָם
צָרְכֶן		צָרְכֶם
	צָרֵנוּ	

Plur. { Absol. צָרִים / Const. צָרֵי } *hostes.*

Femin.	Commun.	Mascul.
צָרֶיהָ		צָרָיו
צָרַיִךְ		צָרֶיךָ
	צָרַי	
צָרֵיהֶן		צָרֵיהֶם
צָרֵיכֶן		צָרֵיכֶם
	צָרֵינוּ	

ITA עָב *nubes*, ab עוּב, plur. absſ. עָבִים, const. עָבֵי, &c. Et sic de reliquis monosyllabis ex iisdem verbis quiesc. in secunda rad. derivatis, & cum (ָ) notatis. Sunt tamen nonnulla, quæ in plur. const. mutare videntur (ָ) in (ְ), ut: דָּג *piscis*, plur. abs. דָּגִים, const. דְּגֵי, &c. Sed nomen istud, & ei similia, deducuntur potius ex verbis quiesc. in tertia rad. ה, de quibus in §. sequente.

§. XVIII.

MONOSYLLABA ex verbis quiescentibus in tertia radicali ה deducta, & cum qaméts notata, ut: דָּם *sanguis*, in regimine singulari mutant qaméts in pathàhh; & sic cum affixis constructis, cum quibus tamen illud etiam interdum mutant in (ִ), quandoque in (ְ). At in plurali constructo, & cum affixis constructis, illud mutant in (ְ). Alibi (ָ) retinent.

Sing. { Absol. דָּם / Const. דַּם } *sanguis.*

AFFIXA

Femin.	Commun.	Mascul.
דָּמָהּ		דָּמוֹ
דָּמֵךְ		דָּמְךָ
	דָּמִי	
דָּמָן		דָּמָם
דִּמְכֶן		דִּמְכֶם
	דָּמֵנוּ	

Plur. { Absol. דָּמִים / Const. דְּמֵי } *sanguines.*

Femin.	Commun.	Mascul.
דָּמֶיהָ		דָּמָיו
דָּמַיִךְ		דָּמֶיךָ
	דָּמַי	
דְּמֵיהֶן		דְּמֵיהֶם
דְּמֵיכֶן		דְּמֵיכֶם
	דָּמֵינוּ	

PRO (ַ) in singul. cum affix. constr. quandoque usurpatur (ֶ) ut supra: interdum etiam (ְ), ut: יָד *manus*, const. יַד, cum affixis constr. יֶדְכֶם, pro יְדְכֶם, *manus vestra.*

Monosyllaba, quæ ex verbis secundam radicalem geminantibus deducuntur, quæque (ָ) ob pausam afficiuntur, mutant (ָ) in (ַ) sequente dagh. forti, ut: שַׂק *saccus*, שַׂקּוֹ *saccus ejus*, &c.

§. XIX.

MONOSYLLABA ex verbis secundam radicalem geminantibus orta, & cum (-) notata, ut: גַּן *hortus*, à גָּנַן, vulgo retinent pathâhh, sed insuper assumunt dagh. forte, quod tertiæ literæ radic. ad secundam excidentem compensandam imprimitur, quando singulari numero accedit affixum tum absol. tum constr. aut terminatio pluralis absoluta, vel constructa.

Sing. { Absol. / Const. } גַּן *hortus.*

AFFIXA

Femin.	Commun.	Mascul.
גַּנָּהּ		גַּנּוֹ
גַּנֵּךְ		גַּנְּךָ
	גַּנִּי	
גַּנָּן		גַּנָּם
גַּנְּכֶן		גַּנְּכֶם
	גַּנֵּנוּ	

Plur. { Absol. גַּנִּים / Const. גַּנֵּי } *horti.*

Femin.	Commun.	Mascul.
גַּנֶּיהָ		גַּנָּיו
גַּנַּיִךְ		גַּנֶּיךָ
	גַּנַּי	
גַּנֵּיהֶן		גַּנֵּיהֶם
גַּנֵּיכֶן		גַּנֵּיכֶם
	גַּנֵּינוּ	

QUÆDAM ex his monosyllabis pro (-) sumunt (·), ut: סַף *limen*, סִפִּי *limen meum*, plur. absol. סִפִּים *limina.* Sic צַד *latus*, affix. צִדּוֹ *latus ejus*, plur. absol. צִדִּים, constr. צִדֵּי *latera*, cum affixis צִדָּיו *latera ejus*, צִדֵּיכֶם *latera vestra*, &c. פַּת *buccella*, affix. פִּתִּי *buccella mea*, &c. Ita etiam dissyllaba ex iisdem verbis derivata, ut: מֵסַב *accubitus*, cum affix. מְסִבּוֹ *accubitus ejus*, &c.

§. XX.

MONOSYLLABA tseré affecta, & ex verbis secundam radicalem geminantibus orta, ut: עֵת *tempus*, ab עָתַת *tempestive loquutus est*, tseré istud retinent in solo regim. singul. Alibi illud mutant in (·), sequente dagh. forti ad secundam radicalem excidentem compensandam: nam post motionem magnam non sequitur analogas dagh. forte, nisi intercedat accentus.

Sing. { Absol. / Const. } עֵת *tempus.*

AFFIXA

Femin.	Commun.	Mascul.
עִתָּהּ		עִתּוֹ
עִתֵּךְ		עִתְּךָ
	עִתִּי	
עִתָּן		עִתָּם
עִתְּכֶן		עִתְּכֶם
	עִתֵּנוּ	

Plur. { Absol. עִתִּים / Const. עִתֵּי } *tempora.*

Femin.	Commun.	Mascul.
עִתֶּיהָ		עִתָּיו
עִתַּיִךְ		עִתֶּיךָ
	עִתַּי	
עִתֵּיהֶן		עִתֵּיהֶם
עִתֵּיכֶן		עִתֵּיכֶם
	עִתֵּינוּ	

DISSYLLABA ex iisdem verbis prognata sic etiam (-) ult. mutant vel retinent, ut: מָגֵן *clypeus*, מָגִנִּי *clypeus meus*, &c.

Monosyllaba ex verb. quiesc. in secunda rad. derivata, (·) illud ubique retinent, ut: עֵד *testis*, ab עוּד, affix. עֵדִי *testis meus*, &c. Quæ vero ex aliis verbis deducuntur, mutant illud in (·), & seq. altero (:), in (·), ut: שֵׁם *nomen*, שְׁמִי *nomen ejus*, שִׁמְךָ, &c.

§. XXI.

MONOSYLLABA hhólem affecta, & ex verbis secundam radicalem geminantibus orta, ut: עֹז *robur*, *fortitudo*, ab עָזַז, hhólem istud retinent in solo regimine singulari. Alibi illud mutant in qibbúts, vel in qaméts hhatoúph, sequente post utramque motionem daghésch forti, ad secundam radicalem excidentem compensandam. Vide quæ in §. præced. diximus.

Sing. { Absol. / Const. } עֹז *robur.*

AFFIXA

Femin.	Commun.	Mascul.
עֻזָּהּ		עֻזּוֹ
עֻזֵּךְ		עָזְּךָ
	עֻזִּי	
עֻזָּן		עֻזָּם
עָזְּכֶן		עָזְּכֶם
	עֻזֵּנוּ	

Plur. { Absol. עֻזִּים / Const. עֻזֵּי } *robora.*

Femin.	Commun.	Mascul.
עֻזֶּיהָ		עֻזָּיו
עֻזַּיִךְ		עֻזֶּיךָ
	עֻזַּי	
עֻזֵּיהֶן		עֻזֵּיהֶם
עֻזֵּיכֶן		עֻזֵּיכֶם
	עֻזֵּינוּ	

SIC כֹּל, & sequ. maqqáph כָּל־ col *omnis*, &c. כֻּלּוֹ, & cum ה pro ו, כֻּלֹּה *universus ipse*, כֻּלָּהּ *universa ipsa*, &c.

Ita etiam dissyllaba ex iisdem verbis orta, ut: מָעוֹז *robur*, מָעֻזּוֹ *robur ejus*, &c. Sic cum (ָ hhatoúph): עָזְּךָ ozzechá *robur tuum*, &c.

Alia monosyllaba ex aliis verbis deducta (ו) ubique retinent, ut: אוֹר *lumen*, cum affixis אוֹרוֹ *lumen ejus*, &c.

Quæ hucusque descripsimus nomina cum affixis conjuncta, ea sequuntur analogiam, & similium sunt norma: quæ vero sequuntur, specialia sunt, nec aliorum regula.

§. XXII.

אב *pater.*

Sing. { Absol. אב / Const. אבי } *pater.*

AFFIXA

Femin. Commun. Mascul.

אביה		אביו vel אביהו
אביך		אביך
	אבי	
אביהן		אביהם
אביכן		אביכם
	אבינו	

Plur. { Absol. אבות / Const. אבות } *patres.*

אבותיה		אבותיו
אבותיך		אבותיך
	אבותי	
אבותיהן		אבותיהם
אבותיכן		אבותיכם
	אבותינו	

NOMEN istud in singulari tam constructo, quam cum omnibus affixis conjuncto, sumit hhiriq gadhól in fine; quare omnia affixa junguntur ad purum, hoc est, sine prævia motione. Quod qaméts attinet, servatur in singulari cum affixis absolutis, & in plurali absoluto. At in singulari constructo, & in plurali cum omnibus affixis, mutatur in (ֲ).

Pro אבותיהם *patres eorum*, & אבותיהן *patres earum*, dicitur etiam אבותם & אבותן sine Iódh indice pluralis numeri.

§. XXIII.

אח *frater.*

Sing. { Absol. אח / Const. אחי } *frater.*

AFFIXA

Commun. Femin. Mascul.

אחיה		אחיו vel אחיהו
אחיך		אחיך
	אחי	
אחיהן		אחיהם
אחיכן		אחיכם
	אחינו	

Plur. { Absol. אחים / Const. אחי } *fratres.*

אחיה		אחיו
אחיך		אחיך
	אחי	
אחיהן		אחיהם
אחיכן		אחיכם
	אחינו	

Hoc nomen, sicut & præcedens, sumit hhiriq gadhól in sing. tam const. quam cum omnibus affixis conjuncto. In eodem singulari servatur (ָ) cum affixis absolut. cum affixis vero const. in utroque numero, sicut in singul. & plurali constr. mutatur in (ֲ). Alibi, h. e. in plur. absol. & cum affixis absol. mutatur in (ַ) quod sequente (ִ), fit (ָ) euphoniæ gratia.

חם *socer* adsciscit quoque hhiriq gadhól, ut: חמיה *socer ejus*, חמיך *socer tuus*. Cum aliis affixis non invenitur.

§. XXIV.

אחות *soror.*

Sing. { Absol. אחות / Const. אחות } *soror.*

AFFIXA

Femin. Commun. Mascul.

אחותה		אחותו
אחותך		אחותך
	אחותי	
אחותן		אחותם
אחותכן		אחותכם
	אחותנו	

Plur. { Absol. אחיות / Const. אחיות } *sorores.*

אחיותיה		אחיותיו
אחיותיך		אחיותיך
	אחיותי	
אחיותיהן		אחיותיהם
אחיותיכן		אחיותיכם
	אחיותינו	

IN hoc nomine qaméts penultimæ mutatur ubique in schevá pathahh, quod sequente altero schevá, mutatur in pathahh.

In plurali interdum deficit (י), quod assumitur post ת, vel potius in quod mutatur tertia radicalis ה, ut: אחותיך pro אחיותיך *sorores tuæ*, &c. E contrario ה remanet in plurali numero nominis אמה *ancilla*, ut: אמהות pro אמות *ancillæ*, constructum אמהות *ancillæ*, cum omnibus affixis אמהותיו *ancillæ ejus*, אמהותיהם *ancillæ eorum*, &c.

§. XXV.

בֵּן *filius.*

Sing. { Abſol. בֵּן / Conſt. בֶּן־ } *filius.*

AFFIXA

Femin.	Commun.	Maſcul.
בְּנָהּ		בְּנוֹ
בְּנֵךְ		בִּנְךָ
	בְּנִי	
בְּנָן		בְּנָם
בִּנְכֶן		בִּנְכֶם
	בְּנֵנוּ	

Plur. { Abſol. בָּנִים / Conſt. בְּנֵי } *filii.*

Femin.	Commun.	Maſcul.
בָּנֶיהָ		בָּנָיו
בָּנַיִךְ		בָּנֶיךָ
	בָּנַי	
בְּנֵיהֶן		בְּנֵיהֶם
בְּנֵיכֶן		בְּנֵיכֶם
	בָּנֵינוּ	

In hoc nomine, (ֵ) mutatur in (ֶ) ante maqqaph in regimine ſingulari. Pro (ֶ) ibidem interdum eſt (ִ), ut: בִּן, etiam ſine maqqaph. In ſingul. cum omnibus affixis, in plurali conſtructo, & cum affixis conſtructis, (ֵ) mutatur in (ְ), quod ſequente altero, convertitur in (ִ) In plurali autem abſoluto, & cum affix. abſolutis, (ֵ) iſtud mutatur in (ָ), quaſi à ſingulari בָּנֶה.

Nomen plurale פָּנִים *facies*, formam τοῦ בֵּן in plurali imitatur, ut: פָּנָיו *facies ejus*, &c. Conſtructum פְּנֵי *facies*, cum affixis conſtructis פְּנֵיהֶם *facies eorum*, quaſi à ſingulari פָּנֶה

§. XXVI.

בַּת *filia.*

Sing. { Abſol. / Conſt. בַּת } *filia.*

AFFIXA

Femin.	Commun.	Maſcul.
בִּתָּהּ		בִּתּוֹ
בִּתֵּךְ		בִּתְּךָ
	בִּתִּי	
בִּתָּן		בִּתָּם
בִּתְּכֶן		בִּתְּכֶם
	בִּתֵּנוּ	

Plur. { Abſol. בָּנוֹת / Conſt. בְּנוֹת } *filiæ.*

Femin.	Commun.	Maſcul.
בְּנוֹתֶיהָ		בְּנוֹתָיו
בְּנוֹתַיִךְ		בְּנוֹתֶיךָ
	בְּנוֹתַי	
בְּנוֹתֵיהֶן		בְּנוֹתֵיהֶם
בְּנוֹתֵיכֶן		בְּנוֹתֵיכֶם
	בְּנוֹתֵינוּ	

NOMEN iſtud formatur à בֶּנֶת, unde ſublato נ cum ſua motione, בֶּת, & cum pathàhh pro ſeghòl, בַּת. Vide ſupra pag. 102. coll. 1. 2. In ſingulari conſtructo remanet pathàhh. In eodem ſingulari cum omnibus affixis, mutatur in hhiriq qatón, ſequente daghéſch forti, ad literam נ excidentem compenſandam. Vide ibidem. In plurali abſol. pathàhh mutatur in qaméts, quod in plurali conſtructo, & cum omnibus affixis, convertitur in (ְ) more nominum femininorum. Vel potius plurale abſol. בָּנוֹת, conſtr. בְּנוֹת, cum affix. בְּנוֹתָיו, &c. venit à ſingulari inuſitato בָּנֶה formæ שָׁנָה *annus.*

§. XXVII.

חַטָּאת *peccatum.*

Sing. { Abſol. חַטָּאת / Conſt. חַטַּאת } *peccatum.*

AFFIXA

Femin.	Commun.	Maſcul.
חַטָּאתָהּ		חַטָּאתוֹ
חַטָּאתֵךְ		חַטָּאתְךָ
	חַטָּאתִי	
חַטָּאתָן		חַטָּאתָם
חַטַּאתְכֶן		חַטַּאתְכֶם
	חַטָּאתֵנוּ	

Plur. { Abſol. חַטָּאוֹת / Conſt. חַטֹּאת } *peccata.*

Femin.	Commun.	Maſcul.
חַטֹּאתֶיהָ		חַטֹּאתָיו
חַטֹּאתַיִךְ		חַטֹּאתֶיךָ
	חַטֹּאתַי	
חַטֹּאתֵיהֶן		חַטֹּאתֵיהֶם
חַטֹּאתֵיכֶן		חַטֹּאתֵיכֶם
	חַטֹּאתֵינוּ	

חַטָּאת contractum eſt pro חַטָּאָה, unde contr. utroque (ָ) in unum, & mutato ה in ת more Syrorum, חַטָּאת. In ſing. conſt. & cum affix. conſt. (ָ) ex analogia mutatur in (ַ). Plur. conſtr. & cum omnibus affix. חַטֹּאת, quod contractum quoque eſt pro חַטָּאוֹת. Interdum etiam redundat ו, ſic: חַטֹּאות, &c. Speciem etiam contractionis refert חֵטְא *peccatum*, pro חֵטֶא formæ חֵפֶץ, ſupra §. 7. in notis; unde cum affix. חֶטְאוֹ *peccatum ejus*, &c. Plurale abſol. חֲטָאִים *peccata*, conſtruct. חַטְאֵי, cum omnibus affixis חֲטָאָיו *peccata ejus*, חֲטָאֵיהֶם *peccata eorum*, &c. ſervato (ָ) præter analogiam, pro חַטְאֵיהֶם, &c.

§. XXVIII.

יוֹם *dies.*

Sing. { Abſol. / Conſt. יוֹם } *dies.*

AFFIXA

Femin.	Commun.	Maſcul.
יוֹמָהּ		יוֹמוֹ
יוֹמֵךְ		יוֹמְךָ
	יוֹמִי	
יוֹמָן		יוֹמָם
יוֹמְכֶן		יוֹמְכֶם
	יוֹמֵנוּ	

Plur. { Abſol. יָמִים / Conſt. יְמֵי } *dies.*

Femin.	Commun.	Maſcul.
יָמֶיהָ		יָמָיו
יָמַיִךְ		יָמֶיךָ
	יָמַי	
יְמֵיהֶן		יְמֵיהֶם
יְמֵיכֶן		יְמֵיכֶם
	יָמֵינוּ	

PLURALE abſolutum יָמִים, & conſtructum יְמֵי, ſumi videtur ex alia forma, nempe יָם, aut יָמָה, ab inuſit. verbo יָמָה: neque enim fieri poteſt, ſicuti jam monuimus ſupra, pag. 67. col. 2. ut qui nobis ſupereſt Hebraïce ſcriptus unicus liber, nempe vetus Teſtamentum, omnes nominum formas, imo & radices complectatur. Alias itaque, ut vocum anomalarum minueretur numerus, interdum fingere nihil dubitavimus.

Forte etiam ו ſing. numeri mutatur in (ָ) in plur. abſol. & cum affix. abſol. quia (ָ), quantum ad ejus ſonum attinet, componitur ex *a* & *o*, ut diximus ſupra pag. 15.

§. XXIX.

רֹאשׁ *caput.*

Sing. { Abſol. / Conſt. רֹאשׁ } *caput.*

AFFIXA

Femin.	Commun.	Maſcul.
רֹאשָׁהּ		רֹאשׁוֹ
רֹאשֵׁךְ		רֹאשְׁךָ
	רֹאשִׁי	
רֹאשָׁן		רֹאשָׁם
רֹאשְׁכֶן		רֹאשְׁכֶם
	רֹאשֵׁנוּ	

Plur. { Abſol. רָאשִׁים / Conſt. רָאשֵׁי } *capita.*

Femin.	Commun.	Maſcul.
רָאשֶׁיהָ		רָאשָׁיו
רָאשַׁיִךְ		רָאשֶׁיךָ
	רָאשַׁי	
רָאשֵׁיהֶן		רָאשֵׁיהֶם
רָאשֵׁיכֶן		רָאשֵׁיכֶם
	רָאשֵׁינוּ	

IN hoc pariter nomine hhólem ſingularis numeri mutatur in (ָ) in plurali: quia, ut in præcedenti §. diximus, (ָ) componitur ex *a* & *o*. Vel plurale iſtud formatur à ſingulari inuſitato רָאשׁ, cujus (ָ) ſervatur etiam in plurali conſtructo, & cum affixis conſtructis, ob א quieſcens: nam magna motio, quæ hujuſmodi literam quieſcentem præcedit, & ad ejus quietem compenſandam uſurpatur, vix eſt mutationi obnoxia, ut diximus ſupra pag. 58. col. 1. in exceptionibus. Cum itaque magna illa motio plus una ſyllaba diſtat ab accentu tonico, fulcitur accentu euphonico, ut hic cernere licet.

§. XXX.

כְּלִי *vas.*

Sing. { Abſol. / Conſt. כְּלִי } *vas.*

AFFIXA

Femin.	Commun.	Maſcul.
כֶּלְיָהּ		כֶּלְיוֹ
כֶּלְיֵךְ		כֶּלְיְךָ
	כֶּלְיִי	
כֶּלְיָן		כֶּלְיָם
כֶּלְיְכֶן		כֶּלְיְכֶם
	כֶּלְיֵנוּ	

Plur. { Abſol. כֵּלִים / Conſt. כְּלֵי } *vaſa.*

Femin.	Commun.	Maſcul.
כֵּלֶיהָ		כֵּלָיו
כֵּלַיִךְ		כֵּלֶיךָ
	כֵּלַי	
כְּלֵיהֶן		כְּלֵיהֶם
כְּלֵיכֶן		כְּלֵיכֶם
	כֵּלֵינוּ	

SINGULARI numero hujus nominis affixa ex analogia addidimus; neque enim in ſacris Scripturis cum hoc numero conjuncta reperiuntur.

Plurale abſolutum כֵּלִים, & conſtructum כְּלֵי, venit à ſingulari inuſit. כֵּלֶה, formæ גֵּאֶה; ſi enim formaretur à ſingul. כְּלִי; plur. eſſet כְּלָיִים, conſtructum כְּלְיֵי, cum affixis abſolutis כְּלָיָיו, &c. Cum affixis conſtructis כְּלְיֵיהֶם, &c. In hoc enim nomine (ְ) vices gerit תְּנוּ (ֶ), proindeque eodem modo mutandum foret ac ipſum (ֶ), hoc eſt, in (ָ), in plurali abſol. & cum affixis abſol. in (ֵ), in plurali conſtr. & cum affixis conſtr. Vide ſupra pag. 100.

NOTÆ,

NOTÆ

In præcedentia ſchemata.

In præcedentibus ſchematis, imo in toto hoc capite, non pauca exempla conſulto protulimus, quæ fruſtra in S. Scripturis quærerentur; ea enim ex ſola analogia, ut ea magis pateret, non raro exhibuimus. Et ſane cum unicus ſuperſit liber Hebraïce ſcriptus, fieri non poteſt ut omnia affixa, quæ cum nominibus conjungi poſſunt, cum ipſis revera in eo conjuncta reperiantur.

Nominibus quorum forma diverſa eſt ab iis, quæ in his paradigmatis deſcripſimus, facile eſt affixa adjungere. Si enim nomina illa habeant punctum aliquod mutabile, illud ſecundum regulas ſupra traditas mutandum eſt. Sic v. g. in קָצִיר *meſſis*, כָּבוֹד *gloria*, עָצוּם *robuſtus*, (ָ) penultimæ ubique mutatur in (ְ) ſimplex ſub non gutturali; compoſitum, ſeu (ֲ) ſub gutturali. Hhiriq autem & (וּ) invariata remanent, quia non ſunt è numero punctorum mutabilium. Remanet pariter (וֹ) in כָּבוֹד, quia nomen illud à verbo ſecundam radicalem geminante non venit. Sic in עֹלָם *ſæculum*, &c. hhólem penultimæ remanet, quia non ſequitur in ultima (ָ), vel (ַ) pro (ָ), cum litera ſonante in fine; ſed (ָ), quod ibidem eſt, mutatur aut remanet ut (ָ) ultimum in דָּבָר *verbum*, ſupra §. 1. pag. 111.

In nominibus deſinentibus in ת, diligenter obſervandum eſt utrum ת illud ſit radicale, necne. Si radicale eſt, pro plurali terminationis femininæ exprimendo aliud ת adjiciendum eſt, ut: קֶשֶׁת *arcus*. Plur. abſol. קְשָׁתוֹת, conſtruct. & cum omnibus affixis קַשְׁתוֹת *arcus*, קַשְׁתוֹתָם *arcus eorum*, &c. Si vero ת iſtud ſervile ſit, hujuſmodi plurali formando inſervit, ut: כֻּתֹּנֶת fem. *tunica*. Plurale abſol. כֻּתֳּנוֹת *tunicæ*. Cum affixis, כָּתְנֹתָם *tunicæ eorum*, Levit. 10. v. 5.

Denique ſi aliqua anomalia occurrat, quæ in hac Grammatica non fuerit explicata, ea in Lexico noſtro diſcutietur, in quo non paulo doctioribus modo; verum etiam plane rudibus prodeſſe conabimur.

ARTICULUS VII.

Speciales quædam nominum in regimine, & cum affixis compoſitorum anomaliæ.

§. I.

Anomaliæ in regimine.

Anomaliæ regiminis ſpectant vel ipſam nominum formam, vel puncta vocalia. Forma nominum anomala eſt, cum ſtatus abſolutus pro ſtatu conſtructo: & vice verſa, ſtatus conſtructus pro abſoluto ponitur. Anomalia punctorum in eo poſita eſt, quod vel puncta omnia mutabilia non mutentur; vel aliter quam debent, mutentur.

Forma nominum anomala.

Status abſolutus pro conſtructo, per ellipſin nominis conſtructi, poſitus.

Nomina ſtatus abſoluti pro conſtructo, in ſacris Codicibus ſæpe reperiuntur, ut: Exod. 28. v. 17. טוּרִים אָבֶן cum (ָ) ſub א loco (ֶ) ob pauſam, *ordines lapidis*, pro טוּרֵי.

Deut. 16. v. 21. אֲשֵׁרָה כָּל־עֵץ *lucus omnis arboris*, pro אֲשֵׁרַת.

Jos. 3. v. 14. הָאָרוֹן הַבְּרִית *arca fœderis*, pro אֲרוֹן.

Jud. cap. 5. v. 13. לְאַדִּירִים עָם *magnificis populi*, pro לְאַדִּירֵי.

Alia exempla vide Ruth. 2. v. 17. 3. Reg. 3. v. 14. cap. 7. v. 42. cap. 22. v. 27. 4. Reg. 5. v. 23. cap. 7. v. 1. cap. 16. v. 17. 1. Paral. 15. v. 19. Job. 31. v. 11. Isai. 42. v. 25. Psal. 44. Heb. 45. v. 5. Psal. 59. Heb. 60. v. 5. Psal. 68. Heb. 69. v. 7. Prov. 22. v. 1. Isai. 22. v. 17. cap. 24. v. 22. Jerem. 25. v. 15. Ezech. 22. v. 18. cap. 40. v. 38. cap. 45. v. 16. cap. 47. v. 4. Habac. 2. v. 5. Zach. 1. v. 13. &c.

Hæc anomalia ad analogiam facile revocatur per ellipsin nominis constructi, quod in exemplis mox allatis ita supplendum est:

Exod. 28. v. 17. טוּרִים טוּרֵי אָבֶן *ordines, ordines*, inquam, *lapidis*.

Deut. 16. v. 21. אֲשֵׁרָה אֲשֵׁרַת כָּל־עֵץ *lucus, lucus*, inquam, *omnis arboris*.

Jos. 13. v. 14. הָאָרוֹן אֲרוֹן הַבְּרִית *arca, arca*, inquam, *fœderis*.

Jud. 5. v. 13. לְאַדִּירִים אַדִּירֵי עָם *magnificis, magnificis*, inquam, *populi*. Et sic de aliis exemplis.

Neque loquutionum hujusmodi integrarum exempla in Scripturis desunt, ut:

Exod. 38. v. 21. אֵלֶּה פְקוּדֵי הַמִּשְׁכָּן מִשְׁכַּן הָעֵדֻת *ista sunt numerata*, Vulg. *instrumenta tabernaculi, tabernaculi*, inquam, *testimonii*. Vide Num. 32. v. 1. 4. Psal. 132. Heb. 133. v. 2. Ezech. 47. v. 3.

Status constructus pro absoluto, per ellipsin substantivi, &c. positus.

VICE versa, nomina status constructi pro nominibus status absoluti sæpius ponuntur; tuncque *vel* nomen aliquod supplendum est, quod regatur ab eo, quod formam constructam habet. *Vel* nomen sequens post illud, quod est in regimine, non ut nomen adjectivum: sed ut nomen substantivum spectari debet. *Vel* denique aliqua subintelligenda est ex his præpositionibus ב, ל, מ, vel מִן; quibus adde pronomen relativum שֶׁ, vel אֲשֶׁר, quæ sæpius in causa sunt cur nomina præcedentia in regimine ponantur. Hujus autem status constructi pro absoluto positi, hæc inter alia in nominibus masculinis proferuntur exempla.

Num. 5. vers. 18. מֵי הַמָּרִים *aquæ amaræ*, pro מַיִם. Vel potius הַמָּרִים hîc adjectivum non est: sed substantivum *amaritudines*, ut id significati interdum obtinet. Sensus itaque est: *aquæ amaritudinum*, id est, *amarissimæ*, ut Vulg. interpres reddidit.

Judicum 19. v. 22. אַנְשֵׁי בְנֵי־בְלִיַּעַל *viri filii Belial*, pro אֲנָשִׁים. Verum nulla hic anomalia est: אַנְשֵׁי enim regit בְנֵי־, & בְנֵי־ regit בְלִיַּעַל. Sensus itaque est: *viri filiorum Belial*, h. e. qui nati sunt ex filiis Belial, ac proinde nequissimi.

3. Reg. 6. v. 4. חַלּוֹנֵי שְׁקֻפִים *fenestræ prospectui accommodatæ*, pro חַלּוֹנִים. Sed שְׁקֻפִים substantivum est in hoc exemplo, non adjectivum; *fenestræ prospectuum*, h. e. prospectabiles, seu ad prospiciendum accommodatæ.

4. Reg. 12. v. 10. אֲרוֹן אֶחָד *arcam unam*, pro אָרוֹן. At vel error est amanuensium, qui pro (·) scripsere (··; vel ellipsis est vocis *sacerdotis*, h. e. arcam unius sacerdotis.

Ibidem cap. 17. v. 13. בְּיַד כָּל־נְבִיאֵי *in manu omnium prophetarum*, pro נְבִיאִים. Sed Textus lectio נביאו anteponenda est lectioni Massoretharum, qui נְבִיאֵי legendum docent; cum textûs literæ ferant נְבִיאָו *prophetarum ejus*, cum י deficiente, pro נְבִיאָיו, de qua ellipsi infra. Legi etiam potest נְבִיאוֹ *prophetæ ejus*, in sing. ut sequitur aliud sing. nempe כָּל־חֹזֶה *omnis videntis*.

Psal. 15. Heb. 16. v. 3. אַדִּירֵי כָּל־חֶפְצִי־בָם *fortes, omnis voluntas mea in eis*, pro אַדִּירִים. Verum subintelligitur אֲשֶׁר, hoc modo: אַדִּירֵי אֲשֶׁר כָּל־חֶפְצִי־בָם *fortes*, quibus est *omnis voluntas mea in eis*, pro בַּאֲשֶׁר *in quibus est omnis voluntas mea*. Hebraismus, qui in Syntaxi explicabitur.

Psal. 77. Heb. 78. v. 49. מַלְאֲכֵי רָעִים *angeli mali*, vel potius *malorum*; vox enim רַע, & *malum* adjective, & *malum*, seu *malitiam* substantive significat.

Job. 18. v. 2..... *ponetis* קִנְצֵי לְמִלִּין *fines sermonibus*. At ל præpositum voci מִלִּין, præcedentem in regimine ponit, ut infra videbimus.

Cant. 7. v. 10. כְּיֵין הַטּוֹב *ficut vinum optimum*, pro כְּיַיִן. Verum subintelligitur טַעַם *sapor*, *ficut vinum saporis optimi.* Vel טוֹב spectatur hîc ut nomen substantivum, *bonum*, *bonitas*; vinum bonitatis, hoc est, vinum optimum.

Isai. 17. v. 10. *plantabis* נִטְעֵי נַעֲמָנִים *plantationes amœnas*, pro נְטָעִים; sed aut vox illa subintelligitur, *plantationes plantationum amœnarum*; aut נַעֲמָנִים substantivum est, *plantationes amœnitatum*, h. e. *amœnissimas.*

Ezech. 23. v. 14...... *& vidit* אַנְשֵׁי מְחֻקֶּה *viros depictum*, distributio de qua in Syntaxi, h. est, unumquemque virum depictum. Sed מְחֻקֶּה considerari potest ut nomen substantivum *pictura*, hoc modo: *viros picturæ*, id est, depictos; tuncque enallage constructi pro absoluto locum non habet.

Amos. 6. v. 6..... *bibentes* בְּמִזְרְקֵי יַיִן *in phialis vinum*, pro מִזְרָקִים. At subintelligitur כֶּסֶף *argentum*, vel זָהָב *aurum*, hoc modo: *in phialis auri*, vel *argenti*, id est, aureis, vel argenteis.

Zach. 11. v. 17. עֵין יְמִינוֹ *oculus dexter ejus*, pro עַיִן. Verum יָמִין & *dexter*, & *dextera* manus interpretatur; potest igitur dici: oculus dexteræ ejus, id est, ad dexteram ejus respiciens, seu *dexter.*

Sic ex nominibus femininis:

Levit. 8. v. 26. חַלַּת מַצָּה *placentam azymam*, pro חַלָּה. Sed supplenda est vox לֶחֶם *panis*, quæ immediate sequitur. Sensus itaque est: *cepit placentam panis azymi.*

4. Reg. 9. v. 17. שִׁפְעַת אֲנִי רֹאֶה *agmen ego video*, pro שִׁפְעָה. Sed subintelligitur עָם *populus*, sic: *agmen populi*, &c.

Isai. 14. v. 6. מַכַּת בִּלְתִּי סָרָה *plaga sine recessione*, pro מַכָּה. At subintelligenda est vox יָד *manus*, hoc modo: *plaga manus*, &c.

Ibidem cap. 15. v. 5. עֶגְלַת שְׁלִשִׁיָּה *vitula trima*, pro עֶגְלָה. Sed subintelligitur שָׁנָה *annus*, sic: *vitula anni tertii*, h. e. *triennis.*

Ibidem cap. 28. v. 4. *Et erit* צִיצַת נֹבֵל צְבִי תִפְאַרְתּוֹ *flos decidens ornamenti gloriæ ejus*, pro צִיצָה. Verum ibi est trajectio verborum pro צִיצַת צְבִי תִפְאַרְתּוֹ נֹבֵל *flos ornamenti gloriæ ejus decidens.* Discrepantiam generis inter צִיצַת femin. & נֹבֵל masc. expendemus alibi.

Ibidem cap. 33. v. 6..... *divitiæ salutis* חָכְמַת וָדָעַת *sapientia & scientia*, pro חָכְמָה. At subintelligenda est vox יְהוָה *Dominus*, hoc est, *sapientia Domini*, nempe à Domino concessa, vel sapientia maxima. Hebraïsmus, quem explicabimus in Syntaxi.

Ibidem cap. 35. v. 2. גִּילַת וְרַנֵּן *exsultatione & cantu*, pro גִּילָה. Sed subintelligitur vox לֵב *cor*, *exsultatione cordis*, &c. ut supplet Rabbi Salomon.

Ezech. 41. v. 21. מְזוּזַת רְבֻעָה *postis quadratus*, pro מְזוּזָה. Sed supplenda est vox דֶּלֶת, vel שַׁעַר *porta*, *ostium*, sic: *postis ostii*, &c.

Psal. 57. Heb. 58. v. 5. חֲמַת לָמוֹ *venenum eis*, pro חֵמָה. Sed ל ponit in regimine vocem præcedentem חֲמַת. Sic:

Thren. 2. v. 18. אַל תִּתְּנִי פוּגַת לָךְ *ne des requiem tibi*, ubi est פוּגַת pro פוּגָה ob lamedh sequens.

Denique in urbium compellationibus, non raro vox בְּתוּלָה *virgo* conjuncta cum nomine בַּת *filia*, statum constructum pro absoluto recipit, ut: Isai. 23. v. 12. &c. בְּתוּלַת בַּת צִידוֹן *virgo filia Sidonis*, pro בְּתוּלָה. Verum ibi πλεονάζει, seu redundat vox בַּת *filia*, & בְּתוּלַת regit nomen urbis; quare in hujusmodi loquutionibus sæpius omittitur בַּת, ut: *virgo Israel*, Jerem. cap. 18. v. 13. cap. 31. v. 4. &c.

Status constructus pro absoluto, ob præpositiones ב, ל, מ, *&c. relativum* אֲשֶׁר, *vel* שֶׁ, *& adverbia, positus.*

DIXIMUS supra præpositiones ב, ל, מ, & pronomen relativum אֲשֶׁר & שֶׁ, in causa esse cur nomina antecedentia interdum in statu regiminis ponantur. Id exemplis aliquot pro singulis illis præpositionibus, &c. operæ pretium est confirmare.

ב

2. Reg. 1. v. 21. הָרֵי בַגִּלְבֹּעַ *montes in Gelboe*, pro הָרִים.

Psal. 2. v. 12. חוֹסֵי בוֹ *confidentes in eo*, pro חוֹסִים.

Isai. 9. v. 3. כְּשִׂמְחַת בַּקָּצִיר *secundum lætitiam in messe*, pro כְּשִׂמְחָה. Vide Jud. 8. v. 11. Isai. 5. v. 11. Psal. 83. Heb. 84. v. 7. &c.

ל

1. Paralip. 23. v. 28. וְעַל־טָהֳרַת לְכָל־קֹדֶשׁ *& in purgatione ad omnem sanctitatem*, pro טָהֳרָה.

Ezech. 10. v. 3. מִימִין לַבַּיִת *à dextra domus*, pro מִימִין. Et sic sæpissime quando ל istud gignendi casum denotat. Vide etiam Job. 18. v. 2. Psal. 57. Heb. 58. v. 5. Thren. 2. v. 18. Isai. 64. v. 3. &c.

מ

Jerem. 23. v. 23. אֱלֹהֵי מִקָּרֹב *Deus è propinquo*, & אֱלֹהֵי מֵרָחֹק *Deus è longinquo*, pro אֱלֹהִים.

Ezech. 13. v. 2. לִנְבִיאֵי מִלִּבָּם *prophetis ex corde eorum*, i. secundum cor, beneplacitum eorum prophetantibus, pro לִנְבִיאִים.

Ose. 7. v. 5. חֲמַת מִיָּיִן *uter de vino*, pro חֵמָה. Vide Isai. 28. v. 9. &c.

Idem etiam præstant quædam præpositiones integræ, ut:

Isai. 8. v. 6. מְשׂוֹשׂ אֶת־רְצִין *gaudium cum Rasin*, pro מְשׂוֹשׂ.

Ibidem cap. 14. v. 19. יוֹרְדֵי אֶל־אַבְנֵי־בוֹר *descendentibus ad lapides foveæ*, pro יוֹרְדִים.

Ezech. 21. v. 17. מְגוּרֵי אֶל־חֶרֶב *formidines ad gladium*, pro מְגוּרִים.

Jud. 5. v. 10. יֹשְׁבֵי עַל־מִדִּין וְהֹלְכֵי עַל־דֶּרֶךְ *sedentes in Middin, & proficiscentes per viam*, &c. pro יוֹשְׁבִים, הוֹלְכִים. Vide etiam Ezech. 38. v. 12. Quæ omnia facile explicari possunt per præpositionis tam conjunctæ quam separatæ pleonasmum, ut: *secundum lætitiam messis*, *à dextera domus*, *uter vini*, *descensoribus lapidum foveæ*, *formidines gladii*, &c.

אֲשֶׁר

Gen. 39. v. 20. מְקוֹם אֲשֶׁר אֲסוּרֵי הַמֶּלֶךְ.... *loco in quo erant vincti regis*, pro מָקוֹם.

Ibidem cap. 40. v. 3. מְקוֹם אֲשֶׁר יוֹסֵף.... *loco in quo erat Joseph*, pro מָקוֹם.

Levit. 4. v. 24. בִּמְקוֹם אֲשֶׁר *in loco in quo* mactat holocaustum, &c. pro בְּמָקוֹם.

Ezech. 21. v. 30. al. 35. בִּמְקוֹם אֲשֶׁר־נִבְרֵאת *in loco in quo creata es*.

שֶׁ

Eccle. 1. v. 7. אֶל־מְקוֹם שֶׁהַנְּחָלִים *ad locum in quem eunt flumina*.

Ibidem cap. 11. v. 3. מְקוֹם שֶׁיִּפּוֹל הָעֵץ *loco quo cadit arbor*.

Interdum relativum istud אֲשֶׁר, vel שֶׁ subintelligitur, ut:

Levit. 14. v. 46. כָּל־יְמֵי הִסְגִּיר *omnibus diebus quibus clausit*, vel *clausa est* (domus).

Isai. 29. v. 1. קִרְיַת חָנָה דָוִד, pro קִרְיַת אֲשֶׁר *urbs in qua castra metatus est David*.

Psal. 80. Heb. 81. v. 6. שְׂפַת לֹא־יָדַעְתִּי, pro שְׂפַת אֲשֶׁר, vel שְׂפַת שֶׁלֹּא *labium*, Vulg. *linguam*, quam *non noveram*.

Job. 18. v. 21. מְקוֹם לֹא־יָדַע אֵל *locus*, qui *ignorat Deum*. Vulg. *locus ejus*, *qui ignorat Deum*; pro: מְקוֹם אֲשֶׁר לֹא־יָדַע אֵל, vel מְקוֹם שֶׁלֹּא־יָדַע אֵל.

Aliud exemplum vide supra p. 122. col. 2. in Psal. 15. Heb. 16. v. 3.

Interdum etiam מַה־ substantivum antecedens ponit in regimine, ut: Num. 23. v. 3. וּדְבַר מַה־יַּרְאֵנִי *& verbum*, *quod ostenderit mihi*, &c. ubi מַה־ est pro אֲשֶׁר.

Adverbia, quæ adjectivorum munere funguntur, interdum etiam antecedentia nomina in regimine constituunt, ut:

3. Reg. 2. v. 31. דְּמֵי חִנָּם *sanguines innoxie*, h. e. innoxii, pro דָּמִים.

Ezech. 30. v. 16. צָרֵי יוֹמָם *hostes interdiu*, h. e. diurni, pro צָרִים.

Prov. 26. v. 2. קִלְלַת חִנָּם *maledictio gratis*, h. e. immerita, pro קְלָלָה.

Alia exempla vide Prov. 3. v. 25. cap. 15. v. 24. cap. 24. v. 28. Zach. 12. v. 6. &c.

MUTATIO PUNCTORUM ANOMALA.

PUNCTA interdum non mutantur; vel aliter quam debent, mutantur.

Puncta, saltem omnia, non mutantur, ut: Isai. 11. v. 15. בְּעְיָם רוּחוֹ *in fortitudine spiritûs ejus*, ab עְיָם, pro בַּעְיָם. Vel עְיָם est adjectivum.

Psal. 59. Heb. 60. v. 13. עֶזְרָת מִצָּר *auxilium de tribulatione*, pro עֶזְרַת in construct. ob sequens מ.

Psal. 62. Heb. 63. v. 11. מְנָת שֻׁעָלִים *pars vulpium*, pro מְנַת. Vide etiam Psal. 10. Heb. 11. v. 6. 2. Paral. 31. v. 3. &c.

Psal. 131. Heb. 132. v. 4. *Si dedero*, שְׁנָת לְעֵינָי *somnum oculis meis*, pro שְׁנַת in constructo ob ל sequens.

Dan. 1. v. 18. וּלְמִקְצָת הַיָּמִים *& à fine dierum*, pro וּלְמִקְצַת.

Eadem forma interdum occurrit, quamvis nomina non sint constructa, ut:

Psal. 117. Heb. 118. v. 14. *fortitudo mea*, וְזִמְרָת יָהּ *& laus Dominus*, pro וְזִמְרָה.

Psal. 15. Heb. 16. v. 6. נַחֲלָת שָׁפְרָה עָלָי *hereditas, possessio præclara facta est mihi*, pro נַחֲלָה.

At in his duobus exemplis deest affixum primæ personæ, quod expresserunt Lxx. & Vulg. nempe וְזִמְרָתִי *laus mea;* נַחֲלָתִי *possessio mea*.

Huic formæ singulari constructæ nonnunquam accedit (י), quod vocant paragogicum, ut: דִּבְרָתִי *ordo*, cum accentu in ultima, Psal. 109. Heb. 110. v. 4. שָׂרָתִי *domina*, רַבָּתִי *multa*, Thren. 1. v. 1. cum accentu in penultima. Mutato (ֵ) in (ָ), גְּנֻבְתִי *furto sublatum*, Gen. 31. v. 39. מְלֵאֲתִי *plena*, Isai. 1. v. 21. pro מְלֵאָה, גְּנֻבָה. Huc pertinet מַלְכִּי־צֶדֶק *rex justitiæ*, vel *Melchisedek*, Psal. 109. Heb. 110. v. 4. pro מֶלֶךְ־צֶדֶק. Iódh istud redundans videtur esse antiqua vocalis *e*, quæ nunc per (ֵ) subintellectum sub ה exprimitur. Imo librariorum incuria idem (י) mutatum videtur in ו ex quo factum est hhólem, ut: חַיְתוֹ־אֶרֶץ *bestia terræ*, Gen. 1. v. 24. vide etiam Psal. 49. Heb. 50. v. 10. Psal. 103. Heb. 104. v. 11. 20. Isai. 56. v. 9. Soph. 2. v. 14. &c. pro חַיַּת, quod olim sic scribebatur חיתי, & mutato י in ו, חיתו; & punctis adscriptis, חַיְתוֹ; vel sequente maqqaph חַיְתוֹ־.

Sic מַעְיָן *fons*, לְמַעְיְנוֹ־מָיִם *in fontem aquarum*, Psal. 113. Heb. 114. v. 8. pro לְמַעְיַן; ubi, sicut in voce præcedenti חַיְתוֹ, (ַ) mutatur anomalus in (ְ) loco (ַ).

Quandoque puncta aliter quam deberent, mutantur, ut:

Prov. 27. v. 27. חֲלֵב עִזִּים *lac caprarum*, pro חֲלֵב ab absol. חָלָב.

Eccle. 1. v. 2. הֲבֵל הֲבָלִים *vanitas vanitatum*, pro הֲבַל, ab absol. הֶבֶל. At vel error est amanuensium, qui pro (ַ) scripsere (ֵ); ex (ַ) enim cujus media pars abrasa fuerit, facile nascitur (ֵ); vel duo illa singularia constructa deducuntur ab absolutis inusit. הָבֵל, חָלֵב, quorum (ֵ) ultimæ remanet in sing. const. quamvis præcesserit (ָ) in penultima. Vide supra pag. 93. col. 2. in fine.

אֲגַם *stagnum*, plur. absol. אֲגַמִּים cum daghésch forti in מ, quia post parvam motionem sequitur semper vel hujusmodi dagh. vel accentus, vel (ְ). Plur. const. אַגְמֵי pro אַגְמֵּי; sed plurale istud const. venit potius à singulari inusitato אֶגֶם, aut אָגָם.

עַצֶּבֶת *dolor*, constructum עַצְּבַת. Verum forma illa constructa venit ab עַצָּבָה, formæ בַּקָּשָׁה *petitio*, quamvis nomina illa (ַ) penultimæ vulgo retineant ob daghésch literæ, cujus est vocalis, impressum.

§. II.

Anomaliæ cum affixis.

AFFIXORUM anomaliæ ad quinque classes revocari possunt; 1°. paragogen & epenthesin literæ ה. 2°. affixorum enallagen. 3°. eorum contractionem. 4°. literæ (י), notæ pluralis numeri, pleonasmum

& ellipsin, necnon τῶ mappiq in ה affixo tertiæ personæ singul. femininæ absentiam. 5°. literarum א, ה, י; & motionum affixa præcedentium enallagen.

I.

Literæ ה *paragoge & epenthesis.*

FREQUENS est literæ ה paragoge,

1°. post ן, ut: לְבַדְּנָה *seorsim eas*, Gen. 21. v. 29. pro לְבַדָּן. כֻּלָּנָה *omnia hæc*, pro כֻּלָּן, Gen. 42. v. 36.

קִרְבֶּנָה *ventrem earum*, Gen. 41. v. 21. cum (ְ) præter normam, pro (ֶ), sic: קִרְבֶּנָה, & simplici קִרְבָּן.

לָכֵנָה *vobis*, Ezech. 13. v. 18. pro לָכֵן.

כִּסְּתוֹתֵיכֶנָה *pulvillos vestros*, Ezech. 13. v. 20. pro כִּסְּתוֹתֵיכֶן.

זִמַּתְכֵנָה *scelus vestrum*, Ezech. 23. v. 48. pro זִמַּתְכֶן.

בּוֹאֲנָה *adventus earum*, Jerem. 8. v. 7. pro בּוֹאָן.

גְּוִיֹּתֵיהֶנָה *corpora ipsarum*, Ezech. 1. v. 11. pro גְּוִיֹּתֵיהֶן.

2°. post כ affixi ךָ frequentissime, ut:

בְּשִׁמְכָה *in nomine tuo*, Jerem. 29. v. 25. pro בְּשִׁמְךָ. Sed ה istud non tam est paragogicum, quam ex subintellecto expressum. Vide supra pag. 27. col. 2.

Specialis anomaliæ est מַלְאָכֵכֵה *nuntiorum tuorum*, Nahum. 2. v. 14. al. 13. ubi procul dubio librariorum mendum est, pro מַלְאָכַיִךְ, deficiente (י) pluralis numeri indice, ut interdum fieri videbimus infra num. 4. Quod attinet generis discrepantiam affixum inter masculini generis, & Niniven ad quam refertur; ea facile conciliari potest, si non tam urbs ipsa, quam ejus incolæ attendantur. מַלְאָכֵכֵה igitur mendose est pro מַלְאָכַיְכָה, aut sine ה in fine, מַלְאָכַיִךְ.

3°. post ם, ut: אֵילֵמֹּה *superliminaria eorum*, Ezech. 40. v. 16. cum daghésch euphonico in מ, pro אֵילֵיהֶם.

Eadem litera ה nonnunquam per epenthesin in media dictione reperitur, ut:

כֻּלְּהֶם *universi ipsi*, 2. Reg. 23. v. 6. pro כֻּלָּם.

לְכֻלָּהְנָה *omnibus ipsis*, 3. Reg. 7. v. 37. pro לְכֻלָּן; ubi insuper est aliud ה paragogicum.

בְּתוֹכֵהְנָה *in medio earum*, Ezech. 16. v. 53. cum ה quoque paragogico in fine, pro בְּתוֹכָן.

II.

Affixorum enallage.

AFFIXORUM enallage est,

1°. cum affixum in forma plurali, jungitur cum nomine singulari, ut:

וַחֲמִשִׁתָיו *& quintam partem ejus*, Levit. 5. v. 24. pro חֲמִשִׁתוֹ.

עֵצֹתֶיךָ cum (ֶ) sub ת loco (ָ) ob pausam, *consiliorum tuorum*, Isai. 47. v. 13. pro עֲצָתְךָ.

וַאֲחוֹתַיִךְ *& sorores tuæ*, Ezech. 16. v. 55. pro וַאֲחוֹתֵךְ. Hac porro enallage *distributionem* significari volunt hoc modo: *Quintam cujuslibet rei partem. Uniuscujusque consiliorum tuorum. Et unaquæque ex sororibus tuis.* Si in his exemplis spectetur (י) ut superfluum, (de quo infra) & puncta nonnihil mutentur, affixa illa ad formam singularem facile revocabuntur. Alia exempla vide Isai. 54. v. 4. Ezech. 16. v. 15. 53. &c.

2°. cum vice versa affixum sing. numeri cum nomine plurali conjungitur, ut: אֲחוֹתֵךְ *sorores tuas*, pro אֲחוֹתַיִךְ Ezech. 16. v. 52.

עֵינוֹ *oculi ejus*, Job. 24. v. 23. pro עֵינָיו.

גִּבֹּרֵהוּ *fortium ejus*, Nahum. 2. v. 3. pro גִּבֹּרָיו.

מַעֲלוֹתוֹ *gradus ejus*, Ezech. 43. v. 17. pro מַעֲלוֹתָיו.

יָדֵהוּ *manus suas*, Habac. 3. v. 10. pro יָדָיו.

רֵעֵהוּ, vel מֵרֵעֵהוּ, Prov. 19. v. 7. & רֵעֵהוּ, Job. 42. v. 10. *amici ejus*, pro רֵעָיו, מֵרֵעָיו.

Huc pertinent duo illa nomina pluralia, quibus affixis adjungitur ea forma, qua singularibus solet adjici.

עֵדֹתִי *testimonia meum*, Psal. 131. Heb. 132. v. 12. h. e. unumquodque testimoniorum meorum; ea enim enallage indicatur quoque distributio. Sic:

מַכּוֹתְךָ *plagas tuam*, Deut. 28. v. 59. h. e. quamque plagarum tuarum. Nisi sint errores amanuensium, pro עֵדוֹתַי, מַכּוֹתֶךָ cum (י) deficiente de quo infra.

3°. quando componitur affixum cum forma nominis, cui non competit, ut:

אוֹרֵהוּ *lux ejus*, Job. 25. v. 3. pro אוֹרוֹ.

מוֹטֵהוּ *jugum ejus*, Nahum. 1. v. 13. pro מוֹטוֹ.

פִּילַגְשֵׁהוּ *concubina ejus*, Jud. 19. v. 24. pro פִּילַגְשׁוֹ.

לְמִינֵהוּ *secundum speciem suam*, Gen. 1. v. 12. pro לְמִינוֹ, ut legitur v. 11. Vel est à forma inusit. מִינָה.

מִלִּבְהֶן *ex corde suo*, Ezech. 13. v. 17. pro מִלִּבָּם.

לְבַדְּהֶן *solas ipsas*, Gen. 21. v. 28. pro לְבַדָּן.

שְׁבִיתְהֶן pro שְׁבִיתָן *captivitatem earum*, Ezech. 16. v. 53.

4°. cum usurpatur affixum masculinum pro feminino, ut:

בְּעֵינֵיהֶם *in oculis eorum*, Num. 36. v. 6. pro בְּעֵינֵיהֶן *in oculis earum*.

אֲבִיהֶם *patris eorum*, ibid. pro אֲבִיהֶן *patris earum*, sermo enim est de filiabus *Tselophhhádh*, sive ut legit Vulg. *Salphaad*.

5°. cum sumitur affixum tertiæ personæ pro affixo secundæ, ut:

כֻּלָּם תְּשֻׁבוּ *omnes ipsi revertemini*, Job. 17. vers. 10. pro כֻּלְּכֶם *omnes vos*, &c.

שִׁמְעוּ עַמִּים כֻּלָּם *audite populi omnes ipsi*, 3. Reg. 22. v. 28. pro כֻּלְּכֶם *omnes vos*.

Huc pertinent affixa poëtica & Chaldaïca, pro communibus & Hebraïcis usurpata. Poëtica, ut: עֲבֹתֵימוֹ מוֹסְרוֹתֵימוֹ *vincula eorum*, *funes eorum*, Psal. 2. v. 3. pro מוֹסְרוֹתֵיהֶם, &c.

פִּרְיָמוֹ *fructum eorum*, Psal. 20. Heb. 21. v. 11. pro פִּרְיָם, vel פִּרְיָהֶם.

לָמוֹ *eis*, pro לָהֶם, Psal. 2. v. 4. אֵלֵימוֹ pro אֲלֵיהֶם idem, ibid. v. 5.

פִּימוֹ *ore suo*, Psal. 16. Heb. 17. v. 10. pro פִּיהֶם, &c.

Affixum istud videtur etiam singulariter accipi, ut: Job. 27. v. 23. יִשְׂפֹּק עָלֵימוֹ כַפֵּימוֹ *plaudet super eum manibus suis*, ubi עָלֵימוֹ est pro עָלָיו, ut liquet ex hemistichio sequenti MS. Alexand. Ald. & Compl. interpretantur ἐπ᾽αὐτόν, Vulg. *super eum*. LXX. edit. Vat. ἐπ᾽αὐτοὺς *super eos*. Sic Paraph. Chald. עֲלוֹיְהוֹן *super eis*, h. e. eorum quolibet, sensus enim singularem numerum postulat. Sic לָמוֹ pro לוֹ *illi*, Isai. 44. v. 15.

Chaldaïca, ut: תַּגְמוּלוֹהִי *beneficia, retributiones ejus*, Psal. 115. Heb. 116. v. 12. pro תַּגְמוּלָיו. Sic in Dan. 4. v. 9. וּבְעַנְפּוֹהִי *& in ramis ejus*.

Chaldaïca & poëtica simul, ut: לִמְנוּחָיְכִי *in requiem tuam*, Psal. 115. Heb. 116. v. 7. pro לִמְנוּחָתֵךְ cum (ֵ) loco (ֶ) ob pausam. Sic in eadem pausa, תַּחֲלוּאָיְכִי *morbos tuos*, Ps. 102. Heb. 103. v. 3. חַיָּיְכִי *vitam tuam*, ibid. v. 4. נְעוּרָיְכִי *juventutem tuam*, ibid. v. 5. עֲוֹנֵכִי *iniquitatem tuam*, ibid. v. 3. pro עֲוֹנֵךְ. רָעָתֵכִי *malum tuum*, pro רָעָתֵךְ, Jerem. 11. v. 15. בְּתוֹכֵכִי *in medio tui*, Psal. 115. Heb. 116. v. 19. pro בְּתוֹכֵךְ. Sic cum præpositione, עָלָיְכִי pro עָלַיִךְ *super te*, ibidem v. 7.

Ceterum mirum non est affixa Chaldaïca in libris Hebraïce scriptis identidem reperiri; vel enim ad dialectos pertinent, quibus etiam non carebat lingua Hebraïca; vel Chaldaismi illi Sacrorum Codicum exscriptoribus, qui Chaldaïca dialecto in captivitate Babilonica usi fuerant, eique erant assuefacti; incogitantia, quæ Sacræ Scripturæ αὐθεντίᾳ nihil officit, facile excidere potuerunt.

III.

Affixorum contractio.

ACCEDENTIBUS affixis ad nomina in הֶ desinentia, fit interdum contractio, seu potius syncope literæ ת in quod mutatum fuerat ה, ut;

נִצָּהּ *flos ejus*, Gen. 40. v. 10. pro נִצָּתָהּ, à נִצָּה.

לְמַשְׁעִי *ad aspectum meum*, Ezech. 16. v. 4. pro לְמִשְׁעָתִי à מִשְׁעָה. Vulg. *in salutem meam*, referebat ad ישע.

וְגֻלָּהּ *& lecythus ejus*, Zach. 4. v. 2. pro וְגֻלָּתָהּ à גֻּלָּה.

בְּעָרְמָם beormám *in astutia eorum*, Job. 5. v. 13. pro בְּעָרְמָתָם, ab עָרְמָה.

פִּנָּהּ *angulum ejus*, Prov. 7. v. 8. pro פִּנָּתָהּ, à פִּנָּה.

פִּשְׁתִּי *linum meum*, Ose. 2. vers. 5. al. 7. pro פִּשְׁתָּתִי, à פִּשְׁתָּה.

וְצוּרָם *& forma eorum*, Psal. 48. Heb. 49. v. 15. pro וְצוּרָתָם, à צוּרָה. Lxx. καὶ ἡ βοήθεια αὐτῶν, Vulg. *& auxilium eorum*, וְצוּרָם dedu-cebant ex צוּר *rupes*, & metaphoricè *auxilium*.

שׂוֹכֹה cum ה in fine loco ו, *ramum suum*, Jud. 9. v. 49. pro שׂוֹכָתוֹ, aut שׂוֹכוֹ, à שׂוֹכָה.

בִּתְבוּנָם *pro intellectu suo*, Ose. 13. v. 2. pro בִּתְבוּנָתָם, à תְּבוּנָה.

פַּחָם *dux eorum*, 2. Esd. 5. v. 14. pro פַּחָתָם, à פֶּחָה; ut dicitur לְפֶחָתֶךָ *duci tuo*, Malach. 1. v. 8.

Anomaliæ illæ ad analogiam facile revocantur, si aliæ nominum formæ fingantur. v. g. pro נִצָּה, נֵץ; pro גֻּלָּה, גֻּל; pro עָרְמָה, עֹרֶם; pro פִּנָּה, פֵּן ab inusit. פנן; pro מִשְׁעָה, מִשְׁעָה, פִּשְׁתָּה; פִּשְׁתָּה, מִשְׁעָה; pro שׂוֹכָה, שׂוֹךְ, &c. Vero enim simile non est, ut jam sæpius monuimus, omnes nominum Hebræorum formas in Sacris Bibliis contineri.

I V.

Litera (י) notæ pluralis numeri ellipsis, pleonasmus; & τοῦ mappíq absentia.

IN Nominibus plural. cum Affixis, (י) nota pluralis numeri quandoque deficit, ut:

וְעַמֻּדָו *& columnæ ejus*, Exod. 27. v. 11. pro וְעַמֻּדָיו.

מִטַּבְּעֹתָו *ex annulis ejus*, Ibidem cap. 28. v. 28. pro מִטַּבְּעֹתָיו.

דְּרָכֶךָ *vias tuas*, ibidem cap. 33. v. 13. pro דְּרָכֶיךָ.

עִנְּבֵמוֹ *uva eorum*, cum affixo poëtico, Deut. 32. v. 32. pro עִנְּבֵימוֹ.

צֹפָו *contemplatores ejus*, Isai. 56. v. 10. pro צֹפָיו.

חֲפָצֶךָ *voluntates tuas*, ibid. 58. v. 13. pro חֲפָצֶיךָ.

חֲסָדֶךָ *misericordiæ tuæ*, Psal. 118. Heb. 119. v. 41. pro חֲסָדֶיךָ.

וּמֵחֶלְבֵהֶן *& de adipibus earum*, Gen. 4. v. 4. pro וּמֵחֶלְבֵיהֶן. Vel est sing. cum enallage affixi. הֶן pro ן, sic: וּמֵחֶלְבָּן.

Sic cum præpositione אֶל *ad*, ut: אֲלֵהֶם, 3. Reg. 12. v. 16. &c. pro אֲלֵיהֶם *ad eos*. אֲלֵכֶם Exod. 7. v. 4. pro אֲלֵיכֶם *ad vos*, &c.

E contrario interdum (י) istud redundat in sing. ut:

אֹיְבֶיךָ pro אֹיִבְךָ *inimicus tuus*, 1. Reg. 24. v. 5.

דְּבָרֶיךָ pro דְּבָרְךָ *verbum tuum*, 3. Reg. 8. v. 26. &c. (י) istud adscriptis punctis vocalibus supervacaneum, erat antiqua vocalis *e*, quæ nunc per (ֶ) sub ultima nominis litera radicali exprimitur.

Punctum *mappíq* quod attinet, illud 18. vicibus, si bene numerarunt Massorethæ, deficit in litera ה affixo tertiæ personæ sing. femininæ, ut:

וּשְׂעָרָה *& pilus ejus*, Levit. 13. v. 4. pro וּשְׂעָרָהּ.

לְחֵילָה *ad antemurale ejus*, Vulg. *in virtute ejus*, Psal. 47. Heb. 48. v. 14. pro לְחֵילָהּ.

מִבְטַחָה *fiducia ejus*, Prov. 21. v. 22. pro מִבְטַחָהּ, ubi insuper ad euphoniam (ֶ) ultimæ mutatur in (ַ), ob aliud (ָ) sequens sub gutturali; absolutum enim est מִבְטָח *fiducia*.

וְרַחְמָה *& vulva ejus*, Jerem. 20. v. 17. pro וְרַחְמָהּ, quod etiam habent codd. accuratiss.

נְתִיבָה *semita ejus*, Prov. 12. v. 28. pro נְתִיבָהּ.

אַנְחָתָה *gemitum ejus*, Isai. 21. v. 2. pro אַנְחָתָהּ.

Alia loca vide apud Massoram magnam in ordine literæ ח, ad hunc titulum יח מלין.

V.

V.

Literarum א , ה , ו , *& motionum affixa præcedentium enallage.*

Ex facili permutatione literarum אהוי, interdum usurpatur ה pro ו, ut:

אָהֳלֹה pro אָהֳלוֹ *tabernaculum ejus*, Gen. 13. v. 3.

עֶזְרֹה pro עֶזְרוֹ *auxilium ejus*, Ezech. 12. v. 14.

שִׁירֹה pro שִׁירוֹ *canticum ejus*, Psal. 41. Heb. 42. v. 9. &c.

Reperitur etiam א pro ה, in כֻּלָּא pro כֻּלָּה *universa ipsa*, Ezech. 36. v. 5.

Interdum etiam affixa prævias habent motiones alias ab iis, quas vulgo secum afferunt, quando nominibus conjunguntur, ut: מֹדַעְתָּנוּ *cognationis nostræ*, pro מוֹדַעְתֵּנוּ, Ruth. 3. v. 2. nempe cum (ָ) pro (ֵ).

תְּפוֹצוֹתִיכֶם *dispersiones vestræ*, Jerem. 25. v. 34. secundum exemplaria non pauca, pro תְּפוּצוֹתֵיכֶם, ut habent Biblia accuratius edita. Hhiriq itaque pro (ֵ) hîc mendose positum videtur.

CAPUT VIII.

De Verbo & Participio.

VERBUM recte Hebræis dicitur פֹּעַל *actio*; vox enim est, quæ mentis affirmantis actionem proprie exprimit. Vide notas.

Duplicis sunt generis Hebræorum verba: *perfecta* scilicet, & *imperfecta*.

Verba perfecta ea sunt, quorum tres literæ radicales ubique exprimuntur & sonant, seu proferuntur, ut: מָסַר *tradidit*.

Verba imperfecta censentur, quorum aliqua ex tribus literis radicalibus, in quibusdam saltem conjugationibus, aut conjugationum temporibus, vel *deficit*, vel *quiescit*. De his Verbis in capite sequenti agemus; in hoc vero de perfectis, quibus adprime notis, nullo fere negotio intelligentur & imperfecta.

NOTÆ.

VERBA Hebraïca sunt vulgo radices, ex quibus nomina & aliæ orationis partes, instar surculorum, nascuntur. Tribus, ut plurimum, constant nativis literis; raro quatuor, aut quinque. Ut autem Verborum Hebræorum natura melius intelligatur, quædam circa Verbum in genere observanda sunt.

Verbum, ut diximus supra, vox est, quæ affirmationem significat, seu quæ actum mentis attributum cum subjecto in propositione conjungentis exprimit. In lingua Hebraica, sicuti & in aliis, ad actionem illam mentis exprimendam, verbum unicum, nempe substantivum *sum*, sufficeret. Verum ut citius ac brevius illa mentis actio exprimeretur, plurima alia verba excogitata sunt, quorum nonnulla subjectum cum copula, seu affirmatione; quædam affirmationem cum attributo;

quædam denique subjectum, affirmationem, & attributum exprimunt.

Affirmatio autem, quæ est verbi stricte sumti natura, spectat 1°. vel primam personam, vel secundam, vel tertiam, cum singularem, tum pluralem; & in Hebraica lingua, masculinam vel femininam; atque inde natæ sunt diversæ verborum personæ, numeri, & genera. 2°. affirmatio illa fit, vel de tempore præsenti, vel de præterito, vel de futuro; & inde variorum temporum origo. 3°. denique affirmatur vel simpliciter, vel adjecta conditione, vel cum voto ac desiderio; hinc modi *Indicativus*, *Conjunctivus*, seu *Subjunctivus*, & *Optativus*. Quod spectat *Infinitivum*, est potius nomen substantivum, quam modus. *Imperativus* non tam modus est, quam futurum; quare futurum primum etiam appellatur.

Verbum itaque secundum essentiam suam spectatum, est *vox affirmationem exprimens*. Si vero præcipua ejus adjuncta considerentur, ac in ejus definitione includantur, est *vox significans affirmationem cum designatione personæ, numeri, temporis, conditionis, desiderii*; & sæpius etiam apud Hebræos, *generis*.

ARTICULUS I.

De Conjugationum Hebraïcarum numero, nomine, ac potestate.

VERBI conjugatio, quæ Hebræis dicitur בִּנְיָן *structura*, *ædificium*, est varia ejus thematis per tempora, numeros, ac personas inflexio. Secundum eam conjugationis definitionem, Hebræis proprie non esset nisi unica, quandoquidem omnia illorum verba, si terminationem spectes, eodem prorsus modo inflectuntur. Verum, quia hæc ipsa conjugatio, quantum significationem & primas cujuslibet temporis voces attinet, septem modis variatur: ideo unius ejusdemque verbi septem conjugationes admittimus, quarum sequens schema exhibet

Num.	*Nomen.*	*Potestatem.*
I.	קַל, vel פָּעַל *Paál*, vel *Qál*.	Activa est, & actionem simplicem importat, ut: *fecit*, *amavit*, &c. Nonnunquam intransitiva est, ut: *stetit*, *ambulavit*, &c. Vide appendicem.
II.	נִפְעַל *Niphál*.	Præcedentis passiva est, & passionem simplicem, aut actionem immanentem, vel reciprocam denotat, ut: *factus est*, *similitudinem contraxit*, *cavit sibi*, &c. Vide appendicem.
III.	פִּעֵל *Piél*.	Activa est, & actionem intensam repræsentat, ut: *perfecit*, *peramavit*, &c. Vide appendicem.
IV.	פֻּעַל *Puál*.	Præcedentis immediate passiva est, & passionem intensam significat, ut: *perfectus est*, *peramatus est*, &c. Vide appendicem.
V.	הִפְעִיל *Hiphíl*.	Activa est, & actionem duplicem includit, ut: *amare fecit*, &c. Vide appendicem.
VI.	הָפְעַל *Hophál*.	Passiva est immediate præcedentis, & duplicem passionem, aut actionem cum passione complectitur, ut: *amari*, vel *amare factus est*, &c. Vide appendicem.
VII.	הִתְפַּעֵל *Hithpaél*.	Activa & passiva est, exprimitque actionem, aut passionem reciprocam, re, aut simulate, ut: *laudavit se*, *divitem se fecit*, &c. Vide appendicem.

NOTÆ.

De conjugationum Hebraïcarum nomine & numero.

CONJUGATIONUM Hebraïcarum nomina desumta sunt ex primis cujuslibet conjugationis vocibus verbi פָּעַל *fecit*, *operatus est*, quo, ceu paradigmate, olim utebantur Grammatici. Sicut enim verbum istud in primaria voce primæ suæ conjugationis erat פָּעַל *paál*: sic prima conjugatio cujusvis alterius verbi appellata est פָּעַל *paál*. Sæpius tamen קַל *qál*, i. *levis*, nominatur: quia, excepto futuro, in primis temporum suorum vocibus, solis literis radicalibus constat; nec ullam servilem admittit, aut ullo puncto daghésch oneratur. Et quemadmodum idem verbum פָּעַל in secunda conjugatione incipiebat à voce נִפְעַל *niphál*; sic aliorum verborum secunda conjugatio dicitur *niphál*. Et sic de ceteris. Haud secus ac si apud Græcos, prima conjugatio vocitaretur τύπτω, secunda τύπτομαι. Vel apud Latinos, prima *amo*, secunda *amor*, &c.

Circa conjugationum Hebraïcarum numerum, non convenit inter Grammaticos. Alii siquidem nobiscum septem admittunt; alii quatuor duntaxat: *qál* enim & *niphál* pro prima conjugatione; *piél* & *puál* pro secunda; *hiphil* & *hophál* pro tertia; denique *hithpaél* pro quarta accipiunt. Nec male: activa enim & passiva ejusdem verbi conjugatio, non duplex: sed unica censeri potest, ut apud Græcos & Latinos. Septenario tamen numero calculos adjecimus, utpote qui apud melioris notæ Grammaticos obtinuerit. At sine fundamento Grammatici quidam cum veteres, tum recentiores, octavam conjugationem addunt, quam פּוֹעֵל *poél*, seu מְרֻבָּע *quadratam*, aut 4. literarum, appellant. Nam 1°. tria aut quatuor tantummodo verba reperire est, quæ fictam illam conjugationem sequantur, & quorum anomalia in eo posita est, quod loco daghésch fortis in secunda radicali, sumant ו pro motione primæ. Satius itaque est verba illa ut anomala considerare, quam eorum gratia novam conjugandi rationem fingere. 2°. Immerito nova illa conjugatio *quadrata*, aut quatuor literarum à suis patronis appellatur; nam v. g. in שׁוֹפֵט *judicavit*, quatuor non sunt literæ, sed tres duntaxat: ו enim motio est non litera. Recte id nominis consequuta est tertia conjugatio verborum quiescentium in secunda ו, de quibus in capite sequenti, illud enim ו in בּוֹנֵן v. g. revera litera est, & quidem radicalis, cum thema sit בִּין *intelligere*. 3°. In sententiam nostram concedunt doctissimi Grammatici, Rabbi *Elias Levita* Germanus, *Buxtorfius*, noster *Thomas Dufour*, *Simeon Muisius*, qui in notis ad Bellarmini Grammaticam editam Parisiis anno 1622. pag. 126. sic concludit: *Est igitur conjugatio illa* Poël, *quidquid auctor* (Bellarminus) *ex veterum Grammaticorum sententia dicat, excludenda, rejiciendaque. Quod si illam admittere volueris, pari jure nona conjugatio* Hithpoël *tibi erit admittenda: quod nemo hactenus attentavit* Sic doctissimus Muisius L. S. in Acad. Paris. Professor Regius.

APPENDIX.

De conjugationum Hebraïcarum potestate.

PRÆTER ea, quæ in superiori schemate de conjugationum Hebraïcarum potestate diximus, hæc insuper observanda sunt.

I°. Conjugationes, quam supra assignavimus significandi rationem & ordinem, non semper retinent: vix enim reperiuntur verba in omnibus conjugationibus usitata. Cum verbum aliquod in prima conjugatione nihil significat, quæ prior est usitata, assumit significationem simplicem primæ, ut: שָׁבַע in qal nihil significat, in niphal נִשְׁבַּע *juravit*. Quod etiam accidit quando radix quidem est in usu in qal, aut in alia conjugatione, sed aliud omnino significat, ut: פָּלַל inusit. in qal, in piél פִּלֵּל *judicavit*, in hithpaél הִתְפַּלֵּל *oravit* simpliciter; quia verbum istud

significat quidem in piél, sed aliud, nempe *judicavit.* Quando radix in qál intransitiva est, in piél fit transitiva, ut: הָלַךְ *ivit*, in piél הִלֵּךְ *deduxit.* Quandoque etiam prima conjugatio significationem quintæ sibi vindicat, ut: Exod. 25. v. 17. וְעָשִׂיתָ כַפֹּרֶת *& facies propitiatorium*, id est, *fieri curabis.* 3. Reg. 6. v. 9. וַיִּבֶן אֶת־הַבַּיִת *& ædificavit domum*, hoc est, *ædificandam curavit*, &c. Quod linguis omnibus commune est, ut cum dicitur *Ludovicus XIV. Versalias ædificavit*, &c.

II°. Secunda conjugatio, quæ dicitur niphál, in verbis intransitivis, & etiam in qál usitatis, sæpe idem significat ac ipsa conjugatio qál, ut: נִשְׁעַן *innixus fuit*, נִכְסַף *desideravit*, &c. Idem fit in verbis, quæ etiam in qál transitiva sunt, ut: Isai. 66. vers. 16. כִּי בָאֵשׁ יְהוָה נִשְׁפָּט *quia in igne Dominus judicat*, vel *judicabit.* Jerem. 2. v. 35. הִנְנִי נִשְׁפָּט אוֹתָךְ *ecce ego judico te.* Ezech. 6. v. 9. נִשְׁבַּרְתִּי אֶת־לִבָּם הַזּוֹנֶה *contrivi cor eorum fornicans.* Lxx. ὀμώμοκα τῇ καρδίᾳ αὐτῶν τῇ ἐκπορνευούσῃ *juravi cordi eorum fornicanti.* Pro נִשְׁבַּרְתִּי *contrivi*, legebant נִשְׁבַּעְתִּי *juravi.* Quandoque etiam in hac conjugatione augetur significatio, ut: כְּצֵל כִּנְטוֹתוֹ נֶהֱלָכְתִּי *sicut umbra, cum declinat, evanui, abire coactus fui*, Psal. 108. Heb. 109. v. 23. אָז נִדְבְּרוּ *tunc obloquuti sunt*, Malach. 3. v. 16. יְהוָה יִלָּחֵם לָכֶם *Dominus strenue pugnabit pro vobis.* Exod. 14. v. 14.

III°. Verba quædam in tertia conjugatione piél, neutralem habent significationem, ut: פִּתַּח הַסְּמָדַר *aperit se*, vel *aperitur uva*, Cant. 7. v. 13. חִתְּתָה קַשְּׁתוֹתָם *confractus est arcus eorum*, Jerem. 51. v. 56. וּפִתְּחוּ שְׁעָרַיִךְ *& aperientur portæ tuæ*, Isai. 60. vers. 11. לֹא־פִתְּחָה אָזְנֶךָ *non fuit aperta auris tua*, Isai. 48. v. 8. וּשְׂעָרֵךְ צִמֵּחַ *& pilus tuus germinavit*, Ezech. 16. v. 7. כִּי רִוְּתָה בַשָּׁמַיִם חַרְבִּי *quia inebriatus est in cælo gladius meus*, Isai. 34. v. 5.

Quandoque significatio piél à significatione qál parum, vel nihil discrepat, ut: דָּבַר & דִּבֶּר *loquutus est*, קָרַב & קֵרַב *accessit*, &c.

E contrario, quædam verba, quæ sunt intransitiva in qal, non solum actionem intensam in piél habent: verum etiam duplicem, ut in hiphil, sic: לָמַד *didicit*, לִמֵּד *discere fecit*, seu *docuit.* קָם *surrexit*, קִיֵּם *surgere fecit*, *erexit.* חָיָה *vixit*, חִיָּה *vivificavit*, &c. Et reciproce, שִׁחֵת *corrupit se.*

Interdum in hac conjugatione significatum plane diversum à qál obtinent, ut: אָנָה qál, *mæstus fuit*; אִנָּה piél, *obvenire fecit*, *objecit*, *tradidit.* אָשַׁר qál, *incessit*; אִשֵּׁר piél, *beavit.* גָּאַל qál, *vindicavit*, *redemit*; גֵּאֵל piél *contaminavit.* הָלַל qál, *insanivit*; הִלֵּל piél, *laudavit*, &c. Imo quandoque contrarium, ut: תָּאַב qál, *desideravit*; תִּאֵב piél, *abominatus est.* חָטָא qal, *peccavit*; חִטֵּא piél, *à peccato expiavit*, &c.

IV°. In conjugatione puál passionem ab alio, non vero à se ipso, significari volunt Hebræi. Quia vero agens fere non commemoratur, conjugationem illam vocant בִּנְיָן שֶׁלֹּא נִזְכַּר פֹּעֲלוֹ *conjugationem, cujus non commemoratur agens.* Ea quandoque non respondet, quod significationem attinet, ad piél; sed simpliciter instar niphal significat, ut: יָלַד *genuit*, in piél יִלֵּד *parere fecit, obstetricavit*; puál יֻלַּד *natus est*, non *factus est gignere*, &c.

V°. Vis primaria conjugationis hiphil ea est, qua actionem significat, sive per modum causæ primæ, & immediate, ut: עָמַד *stetit*, in hiph. הֶעֱמִיד *stare fecit, collocavit, statuit*, &c. sive per modum causæ secundæ & mediate, ut: אָכַל *comedit*, in hiph. הֶאֱכִיל *comedere fecit*, præcepit, suasit, impulit, &c. ad comedendum. Duæ igitur actiones significantur, *facere* scilicet & *comedere*, quarum prior transit in eum, qui comedit: posterior vero in cibum qui comeditur.

Quæ verba in qál intransitiva sunt, hic fiunt transitiva, ut: שָׁכַב *jacuit*, הִשְׁכִּיב *jacere fecit, collocavit*, בָּרַח *fugit*, הִבְרִיחַ *fugere fecit, fugavit*, &c.

Cum in conjugationibus præcedentibus inusitata sunt, in hiph. significationem qal, aut piél obtinent, ut: שָׁלַךְ in qal, niph. piél & pual inusitatum, in hiph. הִשְׁלִיךְ *jecit, projecit*, &c. נָכָה in qál inusitatum, hiph. הִכָּה *percussit*, &c.

Verba aliquammulta in hiphil transitiva & intransitiva significatione gaudent, ut:

הִשְׂכִּיל *intellexit*, & *intelligere fecit.* הִבְאִישׁ *fœtuit*, & *fœtidum reddidit.* הִקְרִיב *appropinquavit*, & *appropinquare fecit.* הִלְבִּין *albuit*, & *album reddidit.* הֶאֱרִיךְ *prolongatus est*, & *prolongavit.* הֵצַר vel הֵצֵר *angustiavit*, & *in angustiis fuit*, à צָרַר, &c.

Quædam intransitive tantum significant, ut: הִשְׁכִּים *matutino tempore surrexit*, הֶאְדִּים *rubuit*, הִזְקִין *senuit*, &c. Imo verba quædam in hac conjugatione passive sumuntur, ut: כָּל־יְמֵי הַזִּירוֹ *omnibus diebus separari eum*, seu *separationis suæ*, Num. 6. v. 6.

Quæ in qál & hiphíl intransitiva sunt, in hiph. significationem habent intensiorem & magis emphaticam, ut: אָדַם *rubuit*, in hiph. הֶאְדִּים *in summo gradu rubuit.* Sic חָרַשׁ *siluit*, הֶחֱרִישׁ *altum siluit.* רָחַב *dilatatus est*, הִרְחִיב *maxime dilatavit se*, quamvis etiam ibidem active significet.

Sic quoque in qál & hiphíl transitiva, in hiphíl novam aliquam intensionem recipiunt, ut: צָמַח *germinavit*, הִצְמִיחַ *valde germinavit.*

VI°. Conjugatio hophál unicam, vel duplicem passionem pro ratione activæ hiphíl significat. Unicam, ut: הָשְׁכַּב *factus est jacere.* Duplicem, ut: הָאֳכַל *factus est comedi.* Interdum tamen simplicem passionem, eamque in secundo agente sitam denotat, ut: הָרְאֵיתָ *factus es videre*, Exod. 26. v. 30. In hac quoque conjugatione, sicut supra in puál, non commemoratur agens, ut passim scribit Qimhhi in lib. radicum, & Abenesra, Genes. 24. v. 33.

VII°. Septima conjugatione denotatur agentis in semetipsum actio sive *vera*, sive *ficta.* Vera, ut: הִתְגָּאֵל *polluit se*, הִתְגַּדֵּל *magnificavit se*, &c. Ficta, ut: Jos. 9. vers. 4. וַיִּצְטַיָּרוּ *& legatos se finxerunt.* 2. Reg. 13. v. 5. *cuba in cubili tuo*, וְהִתְחָל *& ægrotum te simula.* Prov. 13. v. 7. מִתְעַשֵּׁר *qui se divitem facit*, i. jactat. Ibidem מִתְרוֹשֵׁשׁ *qui se pauperem facit*, hoc est, simulat, &c.

Præterea isthæc conjugatio significat

1°. *Active*, ut: Exod. 32. v. 3. וַיִּתְפָּרְקוּ כָּל־הָעָם אֶת נִזְמֵי הַזָּהָב *& abrupit* (ad verbum, *abruperunt*) *omnis populus inaures aureas.* Sic הִתְחַטָּא *expiavit*, *purgavit*, Num. 31. v. 20. הִתְפַּלֵּל *oravit*, 4. Reg. 19. v. 20. הִתְחַנֵּן *deprecatus est*, Esther 4. v. 8. &c.

2°. *Passive*, ut: וְיִשְׁתַּכְּחוּ *& oblivioni tradentur*, Eccl. 8. v. 10. הִתְפָּרְקוּ *rupti sunt*, seu *fracti sunt*, Ezech. 19. v. 12. וְהִתְבָּרְכוּ *& benedicentur*, Gen. 22. v. 18. quod cap. 12. v. 3. exprimitur per niph. וְנִבְרְכוּ.

3°. *Neutraliter* & *intransitive*, ut: וְלֹא יִתְבֹּשָׁשׁוּ *& non erubescebant*, Gen. 2. v. 25. *Ne intuearis vinum quando* יִתְאַדָּם *rubescit*, vel *flavescit*, ut vulg. interpretatur, Prov. 23. v. 31. Sic הִתְאַנֵּן *lamentatus est*, &c.

4°. *Frequentative*, cum videlicet frequentatio, assiduitas, excellentia, & continuatio actionis significatur, ut: הִתְהַלֵּךְ *itavit*, ambulavit continenter, הִתְחוֹלֵל *expectavit assidue.* הִתְדַּפֵּק *pulsavit continuo*, *pultavit*, הִתְמַכֵּר *venditavit se totum*, &c.

ARTICULUS II.

De conjugationum Hebraïcarum characteribus.

CONJUGATIONUM Hebraïcarum characteres sunt: vel literæ serviles, de quibus supra pag. 11. primæ radicali præpositæ; vel dagh. forte secundæ radic. impressum; vel denique literæ serviles cum dagh. forti, quod secundæ itidem radicali infigitur. Hi characteres una cum formis, de quibus in art. seq. conjugationes Hebraïcas χαρακτηρίζουσι, h. e. alias ab aliis discriminant. Illi porro characteres sunt:

QAL.

Character hujusce conjugationis est ejus simplicitas, i. literarum servilium, & τῶ daghésch in omnibus temporibus absentia, prӕterquam in futuro, quod י futurorum omnium characterem adsciscit. Unde conjugatio illa vulgo dicitur *qál*, i. *levis*, *expedita*, &c. Vide supra pag. 131. col. 1.

NIPHAL.

Character prӕteriti & bénoní, seu participii prӕsentis, est litera נ affecta hhiríq qáton, sic: נִ. Infinitivi & imperativi, ה cum eodem hhiríq qatón, & daghésch in prima radicali, sic: הִ·. Futuri, י cum hhiríq qatón, & daghésch pariter forti in prima radicali, sic: יִ·.

PIEL.

Character omnium conjugationis hujus temporum, est daghésch forte secundӕ radicali impressum, excepto bénoní, quod insuper habet prӕfixum מ cum schevá notatum, sic: מְ; & futuro, cui prӕponitur י schevá quoque affectum, sic: יְ.

PUAL.

Character omnium hujusce conjugationis temporum, idem est ac prӕcedentis conjugationis character; cum eo solo discrimine, quod illa conjugatio participio paoúl gaudeat, quo destituitur piél. Huic autem participio prӕponitur מ cum schevá, sic: מְ. Caret imperativo.

HIPHIL.

Character prӕteriti, infinitivi, & imperativi, est ה affectum (·) in prӕterito, sic: הִ; (-) in infinitivo, & imperativo, ut: הַ. Futuri autem character est י itidem cum (-) hoc modo: יַ. Denique character bénoní est מ cum eodem (-) notatum, ut: מַ.

HOPHAL.

Character prӕteriti & infinitivi, ה cum (ֳ hhatoúph) & interdum (ֻ), ut: הָ & quandoque הֻ. Futuri י cum (ֳ hhatoúph) sic: יָ. Paoúl, caret enim bénoní & imperativo, מ cum (ֻ), & nonnunquam cum (ֳ hhatoúph), sic: מֻ, & מָ.

HITHPAEL.

Character prӕteriti, infinitivi, & imperativi הִתְ; futuri יִתְ; participii מִתְ. Prӕterea secundӕ radicali omnium temporum imprimitur dagh.

forte, ſicuti in piél & puál. Metatheſin literæ ת, & ejus mutationem in ד & ט, vide infra art. XI. in append. ad hithpaél.

Hi ſunt communes Hebraïcarum conjugationum characteres, quos una conjunctos exhibet ſequens tabella, in qua punctum ad ſiniſtram literæ ſervilis characteriſticæ poſitum, indicat daghéſch forte, quod primæ radicali infigitur. Idem punctum numero 2 ſubjectum, repræſentat daghéſch forte ſecundæ radicali impreſſum. Figura ·o notat (ּ hhatoúph). Denique cellulæ vacuæ oſtendunt characteris abſentiam: quæ vero habent o, & temporis, & characteris defectum innuunt.

Tabella conjugationum Hebraïcarum characteres complectens.

Futura.	Imperativi.	Infinitivi.	Paoúl.	Bénoni.	Præterita.	VII. Conjugationes Hebraicæ.
יְ						Qál.
·יִ	·הִ	·הִ	o	נ	נִ	Niphál.
2יְ	2	2	o	2מְ	2	Piél.
2יְ	o	2	2מְ	2	2	Puál.
יַ	הַ	הַ	o	מַ	הִ	Hiphíl.
יָo	o	הָo	מָ	o	הָo	Hophál.
2יִתְ	2הִתְ	2הִתְ	o	2מִתְ	2הִתְ	Hithpaél.

N O T Æ.

De Conjugationum Hebraïcarum literis characteriſticis, & earum motionibus.

CONJUGATIONUM Hebraïcarum literæ characteriſticæ ſunt, ut ex dictis liquet, ה, מ, נ, י, & dagh. forte; excepta VII[a]. conjugatione, quæ præter ה, מ, י, & dagh. in ſecunda radicali, adſciſcit inſuper ת, ſic: הִתְ, מִתְ, יִתְ. Horum autem characterum motio genuina eſt (ְ) ſive ſimplex, ſive compoſitum, ut: מְמַסֵּר, יְמַסֵּר, &c. Si alia afficiantur, puta (ִ) (ַ) (ָ hhatoúph), &c. id accidit, vel ob aliud (ְ) ſequens, quod in cauſa eſt cur (ְ) literæ characteriſticæ mutetur in (ִ), &c. ſecundum leges concurſus traditas ſupra p. 35. coll. 1. 2. ut: יִמָּסֵר pro יִנְמָסֵר, in fut. qál. נִמְסַר pro נְמְסַר, in præt. niphál, &c. Vel quia ſpecialis character temporis excludit communem conjugationis characterem, motione ejus aſſumta, ut: מַמְסִיר pro מְהַמְסִיר, bénoni hiphil. יַמְסִיר pro יְהַמְסִיר, fut. ejuſdem conjugationis. מָמְסָר pro מְהָמְסָר, paoúl hophal. יָמְסַר iomſar pro יְהָמְסַר, iehomſar, fut. ejuſd. conjugationis. Motio propria τῶ ה eſt etiam (ְ), quod alte-

ro concurrente vel expreſſo, vel ſubintellecto, mutatur in (·), ſi fuerit ſimplex, vel in (-), vel in (- hhatoúph), ſi compoſitum. Expreſſo, ut: חמסיר pro חמסיר, præt. hiphil. חמסר pro חמסר, infinitivus ejuſdem conjug. חמסר homſar, & cum (-) חמסר, pro חמסר, præterit. hophál. Subintellecto, ut: חמסר pro חנמסר, infinitiv. niphál.

Sic in fut. ejuſd. conjugationis (') afficitur (·) loco (·), ut: ימסר pro ינמסר. Vel ה & ' ibi afficiuntur (·) non (·); quia daghéſch forte, quod hîc uſurpatur ad communem conjugationis characteriſticam נ excidentem compenſandam, nunquam ſequitur puncta rapta, ſeu motiones breviſſimas, ut diximus ſupra pag. 29. col. 2.

ARTICULUS III.

De conjugationum Hebraïcarum formis, temporibus, & modis.

CONJUGATIONUM Hebraïcarum formas appellamus puncta vocalia, quæ primam & ſecundam radicalem primariarum vocum, in omnibus conjugationum temporibus, afficiunt.

Voces primariæ illæ ſunt à quibus temporis inflexio, & in participiis mutatio maſculini in femininum genus, & ſingularis in pluralem & dualem numerum incipit. Sic v. g. in præteritis, vox primaria eſt tertia perſona ſingularis maſculina, quæ verborum Hebraïcorum flexionis dat initium. In participiis, numerus ſingularis maſculinus. In imperativis, ſecunda perſona ſing. maſculina. Denique in futuris, ſecundum noſtram methodum, tertia perſona ſing. maſculina, ut in præteritis. Vox primaria infinitivorum nulla eſt præter ipſoſmet infinitivos, abſque literis gerundia conſtituentibus, ſpectatos.

Tempora conjugationes Hebraïcæ ſex habent, ſed latiſſime ſumta; ſiquidem inter ea numerantur participia. Illa autem tempora ſunt: ***Præteritum***, ***Bénoní***, ſeu Participium præſens, ***Paoúl***, ſeu Participium præteritum, ***Infinitivus***, ***Imperativus***, & ***Futurum***. Tempore præſenti caret lingua Sancta. Quomodo illud exprimat, docebimus infra, art. V. in notis ad Præteritum; & fuſius in Syntaxi.

Modos, ſi eorum formam, ſeu variam inflexionem ſpectes, non habent verba Hebraïca. At ſi eorum naturam attendas, iis minime deſtituuntur, ut in notis ſubjiciendis probabimus.

Jam formæ communes vocum in qualibet conjugatione primariarum declarandæ. Ut autem facilius percipiantur à tyronibus, eas una cum characteribus in verbo מסר *tradidit*, quo ceu paradigmate verborum perfectorum utemur, proponere operæ pretium eſſe arbitror. Formæ autem minus uſitatæ in appendice cuilibet conjugationi ſubjecta conſpiciuntur.

QAL.

Q A L.

Forma præteriti, est (·) sub prima radicali; (-) vero sub secunda, ut: מָסַר *tradidit.*

Forma bénoní, ו cum prima radicali; (·) sub secunda, ut: מוֹסֵר *tradens.*

Forma paoúl, (·) sub prima radicali; ו cum secunda, ut: מָסוּר *traditus.*

Forma infinitivi, (.) sub prima radicali; hhólem plerumque deficiens cum secunda, ut: מְסֹר *tradere.*

Forma imperativi, (·) sub prima radicali; hhólem communiter deficiens cum secunda, ut: מְסֹר *trade.* Infinitivi & imperativi semper similes sunt, & sensu tantum distinguuntur.

Forma futuri, (.) sub prima radicali; hhólem vulgo deficiens cum secunda, ut: יִמְסֹר *tradet.*

APPENDIX.

In præterito, pro (-) sub secunda radic. interdum ponitur (·), ut: חָפֵץ *voluit*, &c. Quandoque ו, ut: יָכוֹל *potuit*, &c.

In bénoní, prima rad. interdum afficitur (·) loco ו, ut: אָבֵל *lugens*, &c. Interdum etiam secunda rad. notatur cum (-) pro (·), maxime cum ultima rad. gutturalis est, ut: אֹבֵד *periens*, נֹטֵעַ *plantans*, &c. Bis ibidem reponitur hhiriq, ut: יוֹסִף *addens*, תּוֹמִיךְ *sustentans.*

In paoúl, pro ו cum secunda rad. interdum ponitur (·) ad euphoniam, ut: לָבֻשׁ *indutus.*

In infinitivo, loco (·) sub prima rad. nonnunquam subscribitur (·), ut: מְסֹר *tradere*, eaque forma fere tantum usitata est in gerundiis, ut: מָסֹר תִּמְסֹר *tradendo trades.*

In eodem infinitivo, imperativo & futuro, secunda radicalis afficitur etiam (-) loco hhólem, maxime in verbis intransitivis, aut quorum ultima radicalis est gutturalis, שְׁכַב *accumbere*, שְׁמַע *audi*, יִפְתַּח *aperiet.*

N I P H A L.

Forma præteriti, (.) sub prima radicali; (-) sub secunda, ut: נִמְסַר *traditus est.*

Forma bénoní, (.) sub prima radicali; (·) sub secunda, ut: נִמְסָר *traditus*, vel *qui traditur.*

Forma infinitivi, imperativi & futuri, (·) sub prima radicali; (-) sub secunda, ut: הִמָּסֵר *tradi*, הִמָּסֵר *tradere*, *traditor tu*, יִמָּסֵר *tradetur.*

APPENDIX.

In præterito, pro (-) sub secunda radicali reponitur ו in נֶהְפַּךְ *subversus est*, נֶחְתּוֹם *obsignatus est*, נֶעְתּוֹר *exoratus est.* Quæ forma interdum etiam in infinitivo usurpatur, ut: הֵאָכוֹל *comedendo*, הִנָּתוֹן *tradendo.*

In imperativo & futuro, secunda radicalis nonnunquam afficitur (-) loco (·), ut: הֵאָנַח *suspira*, יִנָּפַשׁ *respirabit*, &c.

PIEL.

Forma præteriti, ( ) ſub prima radicali; (-) ſub ſecunda, ut: מִסֵּר *diligenter tradidit.*

Forma bénoní, infinitivi, imperativi & futuri, (-) ſub prima radicali; (-) ſub ſecunda, ut: מְמַסֵּר *diligenter tradens*, מַסֵּר *diligenter tradere*, מַסֵּר *diligenter trade*, יְמַסֵּר *diligenter tradet.*

APPENDIX.

In præterito, prima radicalis rariſſime afficitur ו pro (·); & hæc eſt conjugatio, quam Grammatici non pauci *quadratam* male appellant. Vide ſupra pag. 131. col. 2. ut: שׁוֹפֵט *judicavit*, &c. In eodem præterito, ſicut & in aliis hujuſce conjugationis temporibus, pro (-) ſub ſecunda radicali, non raro ponitur (-), præſertim quando ultima litera radicalis gutturalis eſt, aut ר, ut: אִבַּד *perdidit*, מְקַרְקַר *destruens*, חַרְחַר *accendere*, שַׂמַּח *lætifica*, יְבַקַּע *discindet*, &c. Hic autem (-) uſurpatur, ut guttur. aut ר, facilius proferatur.

PUAL.

Forma præteriti, ( ) ſub prima radicali; (-) ſub ſecunda, ut: מֻסַּר *diligenter traditus eſt.*

Forma bénoní & paoúl ( ) ſub prima radicali; (-) ſub ſecunda, ut: מְמֻסַּר bénoní, *qui diligenter traditur*, מְמֻסָּר paoúl, *diligenter traditus.*

Forma infinitivi, ( ) ſub prima radicali; ו cum ſecunda, ut: מֻסּוֹר *diligenter tradi.*

Forma futuri, caret enim imperativo, ( ) ſub prima radicali; (-) ſub ſecunda, ut: יְמֻסַּר *diligenter tradetur.*

APPENDIX.

In præterito & paoúl, prima radicalis nonnunquam notatur cum (- hhatoúph) loco ( ), quia duæ illæ motiones non raro ad euphoniam invicem permutantur, ut: כָּרַּת corrath *præciſus eſt.* Sic in paoúl מְאָדָּם meoddâm *rubricatus*, *rubro colore tinctus.*

HIPHIL.

Forma præteriti & benoní, ( ) ſub prima radicali; & ( ) ſub ſecunda, ut: הִמְסִיר *tradere fecit*, מַמְסִיר *tradere faciens.*

Forma infinitivi, imperativi, & futuri, (-) ſub prima radicali; & ( ) vel (-) ſub ſecunda, ut: הַמְסִיר, vel הַמְסֵר *tradere facere*, הַמְסֵר, vel הַמְסַר *tradere fac*, יַמְסִיר, vel יַמְסֵר *tradere faciet.*

APPENDIX.

In bénoní, pro ( ) ſub ſecunda radicali, rariſſime ponitur (-), ut: מַסְתֵּר *abſcondens.* In infinitivo, imperativo, & futuro, præter ( ) & (-), ſecunda radicalis afficitur etiam (-), maxime quando ſecunda illa radicalis gutturalis eſt; aut tertia ח, vel ר, ut: הַפְצַר *repugnare.* הַמְעַר *nutare fac.* יַבְטַח *confidere faciet.* In his etiam tribus ultimis temporibus pro ( ) ſub ſecunda radicali, ſæpius uſurpatur (·).

HOPHAL.

Forma præteriti, (ׇ) ſub prima radicali; (ַ) ſub ſecunda, ut: הָמְסַר homſár *tradere*, vel *tradi factus eſt.*

Forma paoúl, caret enim bénoní, (ׇ) ſub prima radicali; (ָ) ſub ſecunda, ut: מָמְסָר *tradere*, vel *tradi factus.*

Forma infinitivi, (ׇ) ſub prima radicali; (ֵ) ſub ſecunda, ut: הָמְסֵר homſér *tradere*, vel *tradi fieri.*

Forma futuri, caret enim imperativo, (ׇ) ſub prima radicali; (ַ) ſub ſecunda, ut: יָמְסַר iomſár *tradere*, vel *tradi fiet.*

HITHPAEL.

Forma omnium hujuſce conjugationis temporum eſt (ִ) ſub prima radicali; (ֵ) & interdum (ַ) ſub ſecunda, ut: הִתְמַסֵּר *tradidit ſe*, מִתְמַסֵּר *tradens ſe*, הִתְמַסֵּר *tradere ſe*, הִתְמַסֵּר *trade te*, יִתְמַסֵּר *tradet ſe.*

APPENDIX.

In præterito, imperativo, & futuro hujuſce conjugationis, ſecunda radicalis non raro afficitur (ַ) loco (ֵ), ut: הִתְחַזַּק *confirmavit ſe.* הִתְעַנַּג *oblectare*, *oblecta te.* יִתְהַדָּר *glorioſum exhibebit ſe.* Metatheſin literæ characteriſticæ ת, vide infra art. XI. in append. ad conjugationem hithpaél, ubi etiam exempla mutationis ejus in ד & ט afferuntur.

Hæ ſunt communes primariarum cujuſlibet conjugationis vocum formæ, quæ, ut melius adhuc à linguæ S. candidatis addiſcantur, in ſubjecto poſt notas diagrammate, ſeu ſchemate, una cum earum characteribus conjunctim, & in uno conſpectu exhibentur. In eo itaque laterculo puncta ſubjecta duabus prioribus literis ex tribus מסר, à dextra ſiniſtram verſus legendo, ſunt formæ. Literæ vero tribus illis מסר præpoſitæ cum ſuis motionibus, prius מ, cum duo conſequenter ponuntur, & daghéſch forte, characteres cenſentur.

NOTÆ.

De Conjugationum Hebraïcarum modis.

Quamvis lingua Hebraïca variam temporum inflexionem pro modis exprimendis non habeat; iis tamen carere minime cenſenda eſt. Et ſane cum modus natura ſua nihil aliud ſit, quam vox affirmationem exprimens vel ſimplicem, ut: *amavi*, qui eſt modus *indicativus*: vel cum aliqua conditione conjunctam, ut: *ſi amaviſſem*, & eſt modus *conjunctivus*, ſeu *ſubjunctivus*: vel votum ac deſiderium complectentem, ut: *utinam amaviſſem*, qui modus dicitur *optativus*: lingua Hebraica modis nequaquam deſtituitur; quandoquidem & actionem ſimplicem recte exprimit, & particulis affirmationem ad conditionem & deſiderium reſtringentibus non caret, ut: אָהַבְתִּי *amavi.* אִם־אָהַבְתִּי *ſi amaviſſem.* לוּ אָהַבְתִּי *utinam amaviſſem.* Idem de futuro dicendum.

Linguis itaque Græca & Latina hac in parte inferior non eſt Hebraica. Imo ipſis eo perfectior videtur , quo ſimplicior ; conſtat enim ex dictis modos ad ſummum ampliori affirmationis declarationi utiles eſſe , minime vero neceſſarios. Id etiam liquet ex optimis quibuſque Græcis Latiniſque ſcriptoribus, qui modis fere indiſcriminatim utuntur. Exemplorum Græcorum ſilvulam vide in Guill. Budæi commentariis linguæ Græcæ pag. 948. edit. Pariſ. 1548. Latinorum vero in Groſippi Grammaticis inſtitutionibus, pag. 57. & ſeqq. & in Latina methodo D. Lancelotii, ſect. 3. cap. 2. num. 4.

Denique circa modorum naturam & numerum adeo variant Grammatici, ut nihil proſus certi hac in re nobis conſtituerint. Alii enim eos vocant diviſiones, alii qualitates, alii ſtatus. Numerum quod attinet, aliis quatuor, aliis quinque, aliis ſex, aliis octo, aliis plures ſunt modi ; ita ut, judice Sanctio in ſua *Minerva* , pag. 43. edit. Amſtelædam. 1664. in iis explicandis nullum tenuerint modum. Hanc Sanctii mentem lepide expreſſit Voſſius lib. 3. de arte Gramm. cap. 8. pag. 45. tom. 2. editionis Amſtelædamenſis 1662.

Qui finxere modos, ratione modoque carebant.

SCHEMA

Complectens omnium conjugationum primarias voces cum earumdem characteribus , formis , ac ſignificationibus.

Futura.	Imperativi.	Infinitivi.	Paoúl.	Bénoni.	Præterita.	Conjugat.
יִמְסֹר *tradet.*	מְסֹר *trade.*	מְסֹר *tradere.*	מָסוּר *traditus.*	מוֹסֵר *tradens.*	מָסַר *tradidit.*	Qál.
יִמָּסֵר *tradetur.*	הִמָּסֵר *tradere.*	הִמָּסֵר *tradi.*	caret.	נִמְסָר *traditur.*	נִמְסַר *traditus eſt.*	Niphál.
יְמַסֵּר *diligenter tradet.*	מַסֵּר *diligenter trade.*	מַסֵּר *diligenter tradere.*	caret.	מְמַסֵּר *diligenter tradens.*	מִסֵּר *diligenter tradidit.*	Piél.
יְמֻסַּר *diligenter tradetur.*	caret.	מֻסּוֹר *diligenter tradi.*	מְמֻסָּר *diligenter traditus.*	מֻסָּר *qui diligent. traditur.*	מֻסַּר *diligent. traditus eſt.*	Puál.
יַמְסִיר *tradere faciet.*	הַמְסֵר *tradere fac.*	הַמְסֵר *tradere facere.*	caret.	מַמְסִיר *tradere faciens.*	הִמְסִיר *tradere fecit.*	Hiphil.
יָמְסַר *tradere fiet.*	caret.	הָמְסַר *tradere fieri.*	מָמְסָר *tradere factus.*	caret.	הָמְסַר *tradere factus eſt.*	Hophál.
יִתְמַסֵּר *tradet ſe.*	הִתְמַסֵּר *trade te.*	הִתְמַסֵּר *tradere ſe.*	caret.	מִתְמַסֵּר *tradens ſe.*	הִתְמַסֵּר *tradidit ſe*	Hithpaél.

NOTÆ

In præcedens ſchema.

I. IN hoc ſchemate eum temporum ordinem ſervavimus, qui in Grammaticis ac Lexicis vulgo receptus eſt ; præcedere enim deberent 1°. tempora finita , ut : Præterita , futura , & imperativi. 2°. infinita. 3°. Participia tanquam nomina verbalia , ut apud Græcos & Latinos. Idem ordo in aliis etiam ſchematis verba ſive perfecta , ſive imperfecta ſpectantibus , necnon in conjugationibus integris , ſervabitur.

II. Formas tantum communes hîc expressimus: aliæ enim partim supra pagg. 137. 138. 139. expositæ sunt: partim in appendicibus ad quodlibet conjugationum tempus infra adjungendis explicabuntur.

III. In conjugationibus, quæ imperativo gaudent, tempus illud, quod ad primariam vocem attinet, infinitivo plane simile est, ut jam monuimus pag. 137. ab eoque sensu duntaxat distinguitur.

IV. Participium dictum paoúl, quod à Bellarmino, Mayro, &c. in conjugationibus activis perperam collocatur, cum passive significet, passivis conjugationibus cum doctissimo Buxtorfio, nostro Thoma Dufour, aliisque melioris notæ Grammaticis reddidimus. In prima tamen conjugatione collocatur; verum hîc repositum est non ob ejus significationem, eo enim nomine pertinet ad niphal; sed propter ejus simplicitatem, literis enim servilibus, & daghésch solutum est atque expeditum.

ARTICULUS IV.

De verborum Hebræorum generibus, numeris, & personis.

Genus non respuunt verba Hebraïca. Eorum tamen prima persona in utroque numero, & in omnibus temporibus conjugatis, communis est. Secunda ubique generibus distinguitur. Tertia diversum genus admittit in singulari numero præteritorum, & in singulari & plurali futurorum: seu utroque genere donatur ubique, præterquam in præteritis pluralibus, ubi communis est generis.

Numerum duplicem agnoscunt verba Hebraïca: *singularem* videlicet & *pluralem*. Dualem ignorant.

Personas in præteritis & futuris tres habent: primam, secundam, & tertiam. Imperativi secundis tantum personis gaudent ob rationem, quam expendemus infra art. 8. Inter flectendum à tertia sing. masculina incipiunt, utpote simpliciori, hoc est, daghésch, & literis servilibus nihil, aut minus onusta. Deinde per secundam ad primam deveniunt. Eumdem in futuris servabimus ordinem, etsi in illis à prima persona vulgo incipiant Grammatici.

Porro genera, numeri ac personæ constituuntur, distinguunturque incrementis quibusdam, quæ primariæ voci in fine adjiciuntur.

ARTICULUS V.

De Præteritis.

Unicum est in qualibet conjugatione præteritum, quod Hebræis dicitur עָבָר; illudque, prout sensus postulat, sumitur pro præterito imperfecto, perfecto, & plusquam perfecto, indicativi, sub-

junctivi, & optativi modi, ut: מָסַר *tradebat*, *tradidit*, *tradiderat*, *tradidisset*. Sic autem reliquæ temporis hujus personæ formantur:

Tertia persona singularis feminina formatur addendo ה ָ voci primariæ, seu masculinæ, puta מָסַר.

Secunda persona sing. masculina addendo תָּ.

Secunda persona sing. feminina addendo תְּ.

Prima persona singularis communis addendo תִּי.

Tertia persona pluralis itidem communis addendo וּ.

Secunda persona pluralis masc. addendo תֶּם.

Secunda persona pluralis femin. addendo תֶּן.

Prima denique persona pluralis communis addendo נוּ.

Illa igitur incrementa ה ָ, תָּ, תְּ, תִּי, וּ, תֶּם, תֶּן, נוּ primariæ voci adjecta, formant in præteritis genera, numeros, & personas, ut ex sequenti diagrammate liquet, in quo triplex stellula primariam vocem præteritorum in qualibet conjugatione indicat, puta מָסַר in qál, נִמְסַר in niphál, מִסֵּר in piél, מֻסַּר in puál, הִמְסִיר in hiphíl, הָמְסַר in hophál, הִתְמַסֵּר in hithpaél.

INCREMENTA

	Feminina.	Communia.	Masculina.	
III. perf. fing. femin.	ה ָ		***	III. perf. fing. masc.
II. perf. fing. femin.	תְּ		תָּ	II. perf. fing. masc.
I. perf. fing. comm.		תִּי		I. perf. fing. commun.
III. perf. plur. comm.		וּ		III. perf. plur. commun.
II. perf. plur. femin.	תֶּן		תֶּם	II. perf. plur. masc.
I. perf. plur. comm.		נוּ		I. perf. plur. commun.

Accedentibus autem hujusmodi incrementis ad primariam vocem, in ea vulgo fit punctorum mutatio, quæ ut melius intelligatur, duas in classes dividuntur illa incrementa: in *vocalia* scilicet, & *consona*. Incrementa vocalia ea sunt, quæ vel pura constant vocali; vel quorum vocalis sola auditur, consonante otiosa remanente. Incrementa consona dicuntur illa, quorum litera consonans auditur ante vocalem. In præteritis duo sunt incrementa vocalia, videlicet ה ָ & וּ. Alia vero incrementa, nempe תָּ, תְּ, תִּי, תֶּם, תֶּן, נוּ, sunt consona.

Porro cum primariæ voci adduntur incrementa vocalia, motio secundæ radicalis mutatur in (ְ) mobile, præterquam in hiphíl ubi remanet hhiriq gadhól. Tertiam vero radicalem afficit incrementum vocale.

Cum vero adjunguntur incrementa consona, si fuerit (-) sub secunda radicali in primaria voce, ut in qál, niphál, puál & hophál, remanet: si ibidem fuerit alia motio, ea mutatur in (-), etiam in hiphíl. Tertia vero radicalis notatur cum ( ) quiescente.

Præterea in secunda persona plurali tam masculina quam feminina præteriti qál, prima rad. habet ( ) loco (-), ob accentum tonicum plus una syllaba ab eo (-) remotum. Exempla sint

PRÆTERITA

	QAL. Personæ			HIPHIL. Personæ			
	Femininæ.	Commun.	Mascul.	Femininæ.	Commun.	Mascul.	
III. perf. sing.	מָסְרָה	*tradidit.*	מָסַר	הִמְסִירָה	*tradere fecit.*	הִמְסִיר	III. perf. sing.
II. perf. sing.	מָסַרְתְּ	*tradidisti.*	מָסַרְתָּ	הִמְסַרְתְּ	*tradere fecisti.*	הִמְסַרְתָּ	II. perf. sing.
I. perf. sing.		*tra-* מָסַרְתִּי *didi.*			*tradere* הִמְסַרְתִּי *feci.*		I. perf. sing.
III. perf. plur.		*tra-* מָסְרוּ *diderunt.*			*tradere* הִמְסִירוּ *fecerunt.*		III. perf. plur.
II. perf. plur.	מְסַרְתֶּן	*tradidistis.*	מְסַרְתֶּם	הִמְסַרְתֶּן	*tradere fecistis.*	הִמְסַרְתֶּם	II. perf. plur.
I. perf. plur.		*tra-* מָסַרְנוּ *didimus.*			*tradere* הִמְסַרְנוּ *fecimus.*		I. perf. plur.

NOTÆ.

De tempore præsenti, & Incrementorum origine.

PRÆTERITUM Hebræis dicitur עָבַר à verbo עָבַר *præteriit.* Ab eo verborum conjugatio incipit, tum quia ordine naturæ reliqua præcedit tempora, tum quia præsens tempus proprium nullum habet lingua Sancta. Nec immerito, ut doctiores quidam opinantur, stricte enim & proprie loquendo, præsens tempus nullum est, sed tantum præteritum & futurum: nam quod præsens dicitur, est potius τὸ νῦν, i. *instans*, & temporis copula, quæ futurum cum præterito conjungit, quam tempus perseverans. Neque tamen Hebræis desunt loquutiones, quibus aliarum linguarum tempus præsens exprimant: illud enim vulgo efferunt modo per participium, ut: *Ecce ego* שֹׁלֵחַ *mittens* sum, i. *mitto Angelum meum*, &c. *Et ego* הֹלֵךְ *vadens* sum, id est, *vado ad habitandum*, &c. Modo per præteritum aut futurum in generalibus sententiis, cum significatur non quod fuit, aut futurum est; sed quod perpetuo esse, aut fieri debet, ut: Psal. 1. v. 1. *Beatus vir qui non* הָלַךְ *ambulavit*, i. ambulat, *in consilio impiorum; & in via peccatorum non* עָמַד *stetit*, h. e. stat; *& in cathedra pestilentiæ*, vel secundum Heb. *derisorum, non* יָשָׁב *sedit*, i. sedet. v. 2..... *& in lege ejus* יֶהְגֶּה *meditabitur*, i. meditatur, *die ac nocte*, &c. Hinc Aben Esra in hunc Psalmum: *Quando volunt* (Hebræi) *loqui per tempus stans* (i. præsens,) *loquuntur sermone præteriti, vel sermone futuri*; h. e. præsens tempus quandoque per præteritum, quandoque per futurum efferunt. Idem in Job. 3. v. 2. *Notum est quod in lingua sancta non est signum aliquod temporis præsentis, neque habent in lingua sua, nisi futurum & præteritum. Unde quidquid repereris in Jobo, quod est futurum, illud etiam pro præsenti, vel præterito capiendum.* De his plura in Syntaxi.

Incrementa ex quibus temporum genera, personæ, & numeri formantur, haud incerto hominum arbitrio, ut in lingua Græca & Latina, conficta sunt; sed ex pronominibus

integris desumuntur, nempe: הָ, ex הִיא *ipsa*, pronomine tertiæ personæ singularis femininæ. תָּ ex אַתָּה *tu*, pronomine secundæ personæ singularis masculinæ. תְּ ex אַתְּ *tu*, pronomine secundæ personæ singularis femininæ. תִּי ex אֲנִי *ego*, pronomine primæ personæ communis, (quare illa persona ubique communis est,) sed adscito ת epenthetico; ne, si diceretur נִי, confunderetur illa syllaba formativa cum pronomine affixo & consignificativo נִי. ו ex pronominibus הוּא *ipse*, & הִוא pro הִיא *ipsa*; quare illa persona in præteritis communis est. תֶּם ex אַתֶּם *vos*, pronomine secundæ personæ pluralis masculinæ. תֶּן ex אַתֵּן, vel אַתֶּן cum (ֶ), ut scribunt fere omnes Grammatici, & nos quoque pag. 72. *vos*, pronomine secundæ personæ pluralis femininæ. Denique נוּ ex אֲנַחְנוּ *nos*, pronomine primæ personæ plur. communis; unde etiam & illa persona ubique communis est.

ARTICULUS VI.

De Participiis.

PARTICIPIA sic dicta sunt, quod partem capiant & à nomine & à verbo. Instar nominum, moventur è singulari in pluralem ac dualem numerum; & è masculino in femininum genus. More autem verborum, eumdem casum regunt, quem verba ipsa ex quibus oriuntur.

Hebræis duo sunt participia: *præsens* & *præteritum.*

Participium præsens activum est in verbis activis, ut: מוֹסֵר *tradens*; passivum in passivis, ut: נִמְסָר *qui traditur*, vel *nunc traditus.* Vocatur בֵּינוֹנִי bénoní, i. *intermedium*, quod medium tempus inter præteritum & futurum, nempe *præsens*, vulgo significet. Dicitur etiam פּוֹעֵל *poél*, ab antiquo paradigmate פָּעַל *operatus est*, quod in illo participio habet פּוֹעֵל, perinde ac si apud Latinos participium activum primæ conjugationis appellaretur *amans*, à verbo *amo.*

Participium præteritum appellatur פָּעוּל *paoúl* eadem de causa, qua participium præsens dictum est פּוֹעֵל *poél*, quia nempe verbum פָּעַל in hoc participio habet פָּעוּל *paoúl.* Passivum est, ac rem præteritam designat, ut: מָסוּר *traditus.* Verbis activis non competit, nisi קַל qál; idque non habita ratione significationis, sed solum formæ simplicis, ut monuimus supra pag. 141. coll. 1. & 2.

Duo in participiis consideranda sunt: *character* & *incrementum* ex quo ultimo numeri & genera formantur.

Character est litera מ affecta (ְ) in bénoní piél, & in paoúl puál: (ַ) in bénoní hiphíl: (ָ) in paoúl hophál: & hhiríq qatón cum ת in hithpaél. Cetera participia, aut charactere destituuntur, aut alium non habent à præterito, ut bénoní niphál.

Incrementa, seu terminationes participiorum eædem sunt ac illæ, quas supra pagg. 52. 53. nominibus adjectivis assignavimus; nempe ָה, pro

pro ſing. feminino, □ִים pro plurali maſculino, □וֹת pro plurali feminino, ſic:

TERMINATIONES

	Femin.	Maſc.
Singul.	□ָה	***
Plur.	□וֹת	□ִים

Cum autem illæ terminationes, ſeu incrementa ſint *vocalia*: motio ſecundæ radicalis vocis primariæ cui adjunguntur, mutatur in (ְ), ſicuti in præteritis. Excipiuntur tamen paſſivarum conjugationum participia, & bénoní hiphíl, in quibus motio illa ſecundæ radic. remanet. Quod vero primæ radicalis vocalem attinet, ea ubique retinetur, præterquam in paoúl qál, ubi (ָ) mutatur in (ְ), ob accentum tonicum longius remotum. Exempla ſint

	BENONI QAL. Terminationes Femin.		BENONI QAL. Maſcul.	PAOUL QAL. Terminationes Femin.		PAOUL QAL. Maſc.	BENONI HIPHIL. Terminationes Femin.		BENONI HIPHIL. Maſc.
Sing.	מוֹסְרָה	*tradens.*	מוֹסֵר	מְסוּרָה	*tradit* { *us.* *a.*	מָסוּר	מַמְסִירָה	*tradere faciens.*	מַמְסִיר
Plur.	מוֹסְרוֹת	*tradẽtes.*	מוֹסְרִים	מְסוּרוֹת	*tradit* { *i.* *æ.*	מְסוּרִים	מַמְסִירוֹת	*tradere facientes.*	מַמְסִירִים

NOTÆ.

De ſignificatione paoúl qál, & bénoní niphál.

In aſſignando diſcrimine, quod intercedit paoúl qál inter & bénoni niphál, quantum ad eorũ ſignificationẽ attinet, variant Grãmatici.

Elias Levita docet ſignificatum τῦ paoúl componi ex præterito & præſenti; adeo ut rem præteritam, quæ tamen adhuc duret, exprimat, ut: הַבַּיִת בָּנוּי *domus ædificata*, i. quæ jam exſtructa eſt, adhucque perſeverat. At vero bénoní niphál, ſecundum eumdem Grammaticum, rem præteritam, forte etiam nec amplius exiſtentem denotat, ut: הַבַּיִת נִבְנָה *domus ædificata*, quæ tamen jam diruta eſſe poteſt, aut combuſta.

Keckermannus in Grammatica Heb. participium paoúl in qál vocat *participium durantis*: quia ejuſmodi paſſionem ſignificat, quæ adhuc durat & continuatur; bénoní vero niphál, *participium ceſſantis.*

Bertramus in Gramm. Hebræo-Aramica, participium paoúl in qál dicit perfectam paſſionem ſignificare, quæ tamen adhuc duret; participium vero niphál, præſentem & durantem paſſionem, ſed non perfectam.

Georgius Mayr opinatur paoúl qál præſentis & imperfecti eſſe temporis, remque deſignare jam agi cœptam, quæ etiamnum fiat, ut: נִגּוֹף *vapulans*, *qui percutitur. Optime*, inquit, *Græci per participium paſſivum præſens explicare poſſunt* iſtud paoúl.

Noſter D. *Thomas Duſour* docet paoúl eſſe participium paſſivum ac præteritum; eoque ſignificari *rem in facto eſſe*, i. præteritam; bénoní vero paſſivorum *rem in fieri*, id eſt, quæ etiamnum fit: prius enim dixerat bénoní eſſe *participium præſens*, *activum in activis*, *paſſivum in paſſivis.*

Hanc opinionum diversitatem peperit varia horumce participiorum in diversis Scripturæ locis significandi ratio. Paoúl enim modo rem præteritam nec amplius durantem significat: modo rem etiamnum perseverantem exprimit. Rem præteritam ac finitam, ut: Gen. 31. v. 39. גְּנֻבְתִי denotat rem *furto sublatam*, non quæ adhuc furto tollitur. Sic Jud. 5. v. 27. שָׁדוּד *vastatus*, *vita spoliatus*, non qui continuo vita spoliatur: sermo enim est de occiso Sisara. Rem perseverantem, ut: Prov. 31. v. 21. *domus ejus* (i. domestici) לָבֻשׁ *vestita est duplicibus*, & adhuc vestitur; unde Lxx. Ald. edit. ml. cod. Alexand. & vetus scholiasta, ἐνδιδύσκονται *vestiuntur*, nempe *domestici ejus*. Joel 1. v. 8. *quasi virgo* חֲגֻרַת־שַׂק *accincta sacco*, id est, *quæ accingitur*, &c.

Sic bénoní niphál interdum rem præteritam ac finitam denotat, ut Isai. 65. v. 4.... וּבַנְּצוּרִים *&* *in custoditis*, seu *observatis*, (Vulg. *in delubris idolorum*,) id est, *in iis, quæ jam observari desierunt*, inquit Arias Montanus in idiotismis linguæ Hebrææ, num. 22. Interdum de re adhuc durante accipitur, ut: Joel 2. v. 13.... נִחָם *pœnitens*, & quem jam pœnitet; ibi enim propheta loquitur de Deo, quem continuo pœnitet super malitia; unde Lxx interpretantur μετανοῶν *pœnitens*. Isai. 57. v. 5. נֵחָמִים *incalescentes*, & qui adhuc incalescitis, ab חָמַם: Lxx. παρακαλοῦντες *advocantes*, vel *consolantes*, Vulg. *qui consolamini*, à נָחַם. Horum itaque participiorum usus in Scripturis attendendus est: fere enim indiscriminatim usurpantur.

Participia sive activa, sive passiva, non raro pro nominibus usurpantur, seu in nomina degenerant, ut: רֹעֶה *pascens*, & *pastor*; אוֹהֵב *amans*, & *amicus*; רֹכֵב *ascendens*, & *ascensor*; נִבְחָר *electus*, & *eximius*; נִכְסָף *desideratus*, & *desiderabilis*; מְהֻלָּל *laudatus*, & *laudabilis*; מוֹשִׁיעַ *salvans*, & *salvator*; verba enim passiva, seu in forma passiva, active interdum significant. Vide supra, pagin. 132. col. 1. Sic in Novo Testamento, ὁ πειράζων *tentans*, & *tentator*; ὁ ἀπολλύων *perdens*, & *perditor*; ὁ ἀγωνιζόμενος *certans*, & *certator*, &c. De his fusius in Syntaxi participiorum.

Denique participia passiva quandoque etiam pro activis usurpantur, ut: שְׁכוּנֵי *habitantes*, pro שֹׁכְנֵי, plur. constructum. אֲחֻזֵי *tenentes*, pro אֹחֲזֵי, plurale itidem constructum, &c. quæ participiorum mediorum apud Græcos, & deponentium apud Latinos naturam imitantur.

ARTICULUS VII.

De infinitivis & gerundiis.

INFINITIVUS Hebræis dicitur מָקוֹר *fons*, *origo*, unde scilicet rivi definitæ significationis in reliqua finita tempora deducuntur. Ut autem temporis: sic quoque numeri, generis, & personæ differentia caret.

Nulla est conjugatio, quæ suum non habeat infinitivum, cujus characterem & formam vide supra pag. 140. in schemate primariarum cujuslibet conjugationis vocum. Eo utuntur Hebræi eodem fere modo, quo Græci, ad exprimenda gerundia, quibus caret lingua Sancta. Id autem muneris fungitur infinitivus cum ipsi præponuntur quatuor particulæ, seu præpositiones, nempe: ב, כ, ל, מ, quæ his motionibus affectæ: בִּכְלָם *bikhlám*, vel *bichlám*; aliis (-) supposito literæ ב, בְּכְלָם *bakhlám*, vel *bachlám*, memoriæ causa, appellantur.

Motio particularum בּ , כּ & לְ , est (ִ), quod concurrente altero sub prima litera infinitivi, mutatur in hhiríq qatón. Quod ad מ pertinet, illud afficitur quoque hhiríq qatón, sequente daghésch forti in prima infinitivi litera, quæ si illius recipiendi sit incapax, utpote gutturalis, aut ר ; loco hhiríq qatón sub מ , reponitur (ֵ). Vide appendicem.

Quod particularum illarum in gerundiis constituendis vim communem attinet :

ב formar gerundium in *do*, & explicatur per : *quando*, *cum*, *dum*, & infinitivus per tempus finitum. Vide appendicem.

כ eodem modo explicatur, sed fere notat tempus præteritum. Vide appendicem.

ל dat gerundium in *dum*, quandoque in *di*. Vide appendicem.

מ denique constituit quoque gerundium in *do* : sed sumitur fere negative, redditurque per : *ne*, *ut non*; aut comparative, & explicatur per : *quam*. Vide appendicem.

Conjugationes puál & hophál istud *bikhlám* non admittunt, proindeque carent gerundiis.

In infinitivo hiphíl, qui fere indiscriminatim terminatur in (ֵ), aut (ִי); cum hujusmodi *bikhlám*, fere semper usurpatur forma (ִי); rarissime forma (ֵ). Exempla sint

INFINITIVUS QAL

מְסֹר , מְסוֹר , מְסַר *tradere.*

Cum gerundiis,

בִּמְסֹר	*In tradendo*, seu *cum traderem*, *traderes*, *traderet*, &c.
כִּמְסֹר	*Cum traderem*, aut *tradidissem*, *tradidisses*, *tradidisset*, &c.
לִמְסֹר	*Ad tradendum*, vel *tradendi*, vel *ut traderem*, *traderes*, *traderet*, &c.
מִמְּסֹר	*A tradendo*, seu *ne traderem*, *traderes*, &c. vel, *quam tradere*, &c.

INFINITIVUS HIPHIL

הַמְסֵר , vel הַמְסִיר *tradere facere.*

Cum gerundiis,

בְּהַמְסִיר	*In tradere faciendo*, seu *cum tradere facerem*, *faceres*, *faceret*, &c.
כְּהַמְסִיר	*Cum tradere facerem*, aut *fecissem*, *fecisses*, *fecisset*, &c.
לְהַמְסִיר	*Ad tradere faciendum*, vel *tradere faciendi*, &c.
מֵהַמְסִיר	*A tradere faciendo*, vel *ne tradere facerem*, &c. aut, *quam tradere facere.*

APPENDIX.

De verborum Hebræorum gerundiis.

GERUNDIA sic vocantur, quod verborum ex quibus deducuntur, vices gerant. Latinis nomina sunt verbalia, & quidem substantiva, quæ sæpe casum verbi sui regunt. Quare mirum videri non debet Hebræos, & forte ex ipsis Græcos, gerundia sua ex infinitivo, qui sæpius nomen est, præfixis quibusdam particulis, seu præpositionibus, composuisse.

Ex tribus autem formis infinitivi qál, scilicet מְסַר , מְסוֹר & מְסֹר , de quibus supra, duæ posteriores tantum particulas gerundia constituentes recipiunt. Prima, nempe מְסַר , cum illis nunquam jungitur ; neque hujus formæ usus est, nisi fere in ejusdem verbi repetitione, ut : טָרֹף טֹרַף *discerpendo discerptus est.*

De variis תּוֹ בִּכְלָם *motionibus.*

Præter motiones supra literis בִּכְלָם assignatas, aliis etiam, quas hic operæ pretium est declarare, afficiuntur.

Quando prima litera radic. infinitivi qál gutturalis est, ea pro (ּ) afficitur (ֲ), vel (ֱ); maxime si sit א; tuncque ב, כ, ל, afficiuntur (ַ), si prima rad. notetur cum (ֲ); vel (ֶ) si eadem moveatur per (ֱ): מ vero notatur cum (ֵ) ad compensandum daghésch deperditum, quod & ipsum imprimitur ad damnum תּוֹ ן sarciendum: מ enim est pro מִן, ut diximus supra pag. 70. ut: עֲמֹד *stare*, pro עְמֹד; cum *bichlám*, בַּעֲמֹד *in stando*, כַּעֲמֹד *cum starem*, לַעֲמֹד *ad standum*, מֵעֲמֹד *à stando.* Sic quando (ֱ) subscribitur loco (ְ) simplicis, ut: אֱכֹל *comedere*, pro אְכֹל; cum *bichlám*, בֶּאֱכֹל *in comedendo*, כֶּאֱכֹל *cum comederem*, לֶאֱכֹל *ad comedendum*, מֵאֱכֹל *à comedendo.* Sæpius tamen (ֱ) sub א, & (ֶ) sub *bichlám* contrahuntur in (ֵ), א otioso remanente, ut: לֵאמֹר *dicendo*, pro לֶאֱמֹר, &c. Quod si ad euphoniam (ֲ), vel (ֱ) ad simplex (ְ) reducantur, ut sæpe fit, nihilominus *bichlám* retinet (ַ), vel (ֶ), ut: לַעְמֹד pro לַעֲמֹד *ad standum.* לֶאְכֹל, pro לֶאֱכֹל *ad comedendum.* לֶאְסֹר pro לֶאֱסֹר *ad ligandum*, &c.

Si prima litera infinitivi qál fuerit (י), ex schevá, quod ei supponitur, & hhiriq qatón sub *bichlám*, fit hhiriq gadhól sub eodem *bichlám*, ut: יְסֹד *fundare*, בִּיסֹד pro בִּיְסֹד *in fundando.* Sic כִּיסֹד *cum fundarem*, לִיסֹּד cum daghésch anomalo in ס, *ad fundandum*: quod etiam interdum imitatur מ, ut: מִיסֹד *à fundando.* Invenitur etiam לְרֹא *ad timendum*, pro לִירֹא 1. Reg. 18. v. 29. à verbo יָרֵא *timuit.* Denique ante infinitivos penacutos & monosyllabos, ל afficitur (ָ), ut: לָשֶׁבֶת *ad habitandum*, לָלוּן *ad pernoctandum*, &c.

מ interdum solo hhiriq afficitur ante gutturalem, vel ר, absque תּוֹ daghésch excidentis compensatione, ut: מִהְיוֹת *ab essendo*, *ne sint*; & ita semper cum hoc verbo. Sic: מִרְדֹף *à persequendo.* Cum autem motio parva loco magnæ his in locis ponatur, accentu euphonico méthegh sustentatur, & quodammodo producitur. Vide p. 37. col. 1.

In niphal & hiphil, sæpe excluditur ה characteristicum post ב, כ, ל, quæ motionem illius assumunt, neglecto suo schevá.

In niphal, בִּכָּשֵׁל pro בְּהִכָּשֵׁל *in impingendo*, בֵּעָטֵף pro בְּהֵעָטֵף *cum obrueretur*, בֵּהָרֵג cum (ֵ) euphonico sub ב loco (ְ) ob sequens (ֵ) sub ה, pro בְּהֵהָרֵג *cum occiderentur*, לֵרָאוֹת pro לְהֵרָאוֹת *ad comparendum*, לֵעָנוֹת pro לְהֵעָנוֹת *humiliari*, לֵאוֹר pro לְהֵאוֹר *illuminari*, &c.

In hiphil, בָּעִיר pro בְּהָעִיר *in evigilando*, בַּגְלוֹתָהּ, & cum daghésch euphonico in ג, ut habent exemplaria quædam etiam accuratiora, בַּגְּלוֹתָהּ pro בְּהַגְלוֹתָהּ *cum absolveris tu*, לַחֲלִיק pro לְהַחֲלִיק *ad dividendum*, לַחֲטִיא pro לְהַחֲטִיא *ad peccare faciendum*, לָבִיא pro לְהָבִיא *ad offerendum*, לָדִין pro לְהָדִין *ad judicandum*, לָלִין pro לְהָלִין *ad pernoctandum*, לָרִיב pro לְהָרִיב *ad litigandum*, לַנְפִּיל pro לְהַנְפִּיל *ad dejiciendum*, לַסְתִּיר pro לְהַסְתִּיר *ad abscondendum*, לַעְשֵׂר cum (ַ), pro לְהַעֲשֵׂר, aut לַעֲשֵׂר *decimas dare*, *decimare*, לַשְׁמִיעַ pro לְהַשְׁמִיעַ *ad audire faciendum*, לַשְׁמִיד pro לְהַשְׁמִיד *ad perdendum*, בַּגְלוֹתוֹ pro בְּהַגְלוֹתוֹ *cum transferret ipse*, לַמְרוֹת pro לְהַמְרוֹת *ad irritandum*, לַמְחוֹת pro לְהַמְחוֹת *ad delendum*, לַרְאוֹת pro לְהַרְאוֹת *ad ostendendum*, לַצְבּוֹת pro לְהַצְבּוֹת *ad tumidum reddendum*, &c.

De varia gerundiorum interpretatione.

ב constituit gerundiorum in *do*, ut diximus supra, explicaturque per *quando*, &c. vel per duos ablativos, alterum nominis, alterum participii, ut: Psal. 50. Heb. 51. v. 2. בְּבוֹא־אֵלָיו נָתָן, Lxx. ἐν τῷ εἰσελθεῖν πρὸς αὐτὸν Ναθὰν, *in veniendo ad ipsum Nathan*, hoc est, *veniente ad eum Nathane*, vel *cum veniret*, aut *venisset*, aut *venit ad eum Nathan.* Psalm. 101. Heb. 102. v. 23. בְּהִקָּבֵץ עַמִּים *in conveniendo populos*, Vulg. vel *in congregando se*, i. *cum congregarentur populi*, vel *congregantibus se populis.*

ב Explicatur quoque per כַּאֲשֶׁר *cum*, *quando*, *postquam*, &c. Sic Græci ἡνίκα, ὅτε, ὅταν, ὡς. Quandoque etiam in duos ablativos resolvitur, ut: Deut. 20. v. 9. כְּכַלֹּת הַשֹּׁטְרִים *secundum finire moderatores istos*,

sive *duces exercitus*, ut Vulg. hoc est, ὅταν παύσωνται, ut Lxx. interpretantur, *cum finirent*, vel *finierint*, vel *finientibus*, *desinentibus moderatoribus* loqui, &c.

Interdum per adverbium similitudinis *ut*, *sicut*, &c. explicatur, ut: 1. Reg. 15. v. 22. *nunquid voluntas Dei* (est) *in holocaustis & sacrificiis*, כִּשְׁמֹעַ *ut obtemperare voci Domini*. Lxx. ὡς τὸ ἀκοῦσαι *sicut audire*, &c. i. ut cum quis auscultat, &c.

ל gerundium in *dum*, & in *di* format, ut supra diximus.

In *dum*: Ezech. 44. v. 13. לֹא־יִגְּשׁוּ אֵלַי לְכַהֵן *non accedent ad me ad sacerdotio fungendum*, Lxx. τοῦ ἱερατεύειν, Vulg. *ut sacerdotio fungantur.* Quandoque in interpretatione præpositio omittitur, ut: 4. Reg. 4. v. 13. מֶה לַעֲשׂוֹת לָךְ *quid faciendum tibi*, pro *ad faciendum*, Vulg. *quid vis ut faciam tibi?* Lxx. τί δεῖ ποιῆσαί σοι *quid oportet facere tibi?*

In *di*: Eccle. 3. v. 5. עֵת לְהַשְׁלִיךְ אֲבָנִים *tempus projiciendi lapides.* Quandoque ל per *ut* exponitur, ut: Isai. 5. v. 4. *expectavi* לַעֲשׂוֹת *ut faceret* uvas, &c. ל istud interdum etiam πλεονάζει, i. superfluum est, ac solus infinitivus spectatur, ut: Jud. 19. v. 10. *noluit vir ille* לָלוּן *pernoctare.* Lxx. καὶ οὐκ εὐδόκησεν ὁ ἀνὴρ αὐλισθῆναι, *& non probavit vir manere.* Denique nonnunquam infinitivus cum isto ל ut nomen substantivum usurpatur, ut: 2. Paral. 16. v. 13..... *& mortuus est anno quadragesimo primo* לְמָלְכוֹ, Lxx. τῆς βασιλείας αὐτοῦ, Vulg. *regni sui.*

מ dat gerundium in *do*, & sumitur fere *negative*, & *comparative.*

Negative, ut: 1. Reg. 8. v. 7. *spreverunt*, seu *abjecerunt me* מִמְּלֹךְ *à regnando* hoc est, ut Lxx. verterunt, τοῦ μὴ βασιλεύειν ἐπ' αὐτῶν, Vulg. *ne regnem super eos.* Isai. 24. v. 10. *clausa est omnis domus* מִבּוֹא *ab ingrediendo*, id est, τοῦ μὴ εἰσελθεῖν, ut reddidere Lxx. *ne quisquam ingrediatur.* Vulg. *nullo introeunte.*

Comparative, ut: Psal. 117. Heb. 118. v. 8. *bonum est* (melius est) *confidere in Domino*, מִבְּטֹחַ Lxx. ἢ πεποιθέναι, Vulg. *quam confidere in homine.* Habac. 1. vers. 13. *Mundus es oculis* מֵרְאוֹת *præ videre malum*, id est, *mundior*, *purior es oculis*, *quam ut videas malum.*

ARTICULUS VIII.

De Imperativis.

IMPERATIVUM Hebræi vocant צִוּוּי *tsivvoûi*, à verbo צִוָּה *imperavit.* Cum autem futurum tempus respiciat, *futurum primum* etiam appellatur. Secundis tantum constat personis, quæ tum in singulari, tum in plurali numero, generibus distinguuntur. Incrementa seu terminationes, quæ voci primariæ adjiciuntur, genera, numeros, & personas, ut supra in præterito, constituunt. Illa vero incrementa sunt: (ִי) pro secunda persona singulari feminina, (וּ) pro secunda plurali masculina, & נָה pro secunda plurali feminina.

Porro cum ex illis incrementis, ִי & וּ sint vocalia: his accedentibus ad vocem primariam, motio secundæ radicalis mutatur in (ְ). Quod si aliud præcesserit, prius illud transit in hhiriq qatón. Excipitur imperativus hiphil, in quo retinetur hhiriq gadhól, vel assumitur, si vox primaria hujus temporis desinat in (ֵ). Cum vero incre-

mentum נָה ſit conſonans, eo adjecto, motio primariæ vocis, quæcunque illa ſit, ſub ſecunda radicali ſervatur. In hiphíl tamen, ſi imperativus terminetur in (ִי), uſurpatur (ֵ), quod proinde cum illo incremento remanet, ſi fuerit in primaria voce hujus temporis. Sic autem incrementa illa genera, numeros & perſonas formant.

TERMINATIONES

	Fem.	Maſc.
Sing.	ִי	***
Plur.	נָה	וּ

Conjugationes puál & hophál carent imperativo ob rationem mox in notis afferendam. Flexionis exempla ſint

IMPERATIVUS QAL.

	Perſonæ Femin.		Maſcul.
Singul.	מִסְרִי	*trade.*	מְסֹר
Plural.	מְסֹרְנָה	*tradite.*	מִסְרוּ

IMPERATIVUS HIPHIL.

	Perſonæ Femin.		Maſcul.
Singul.	הַמְסִירִי	*tradere fac.*	הַמְסֵר
Plural.	הַמְסֵרְנָה	*tradere facite.*	הַמְסִירוּ

NOTÆ.

INCREMENTA, ſeu terminationes, quæ genera, numeros, & perſonas imperativorum conſtituunt, ex pronominibus integris deducuntur, ut in præterito. Sic (ִי) ſecundæ perſonæ ſing. femininæ terminatio deſumitur ex forma אַתִּי *tu* femin. Vide ſupra pag. 72. col. 2. ו ſecundæ perſonæ plur. maſc. nota venit ex א pronominis אַתֶּם *vos*, maſc. gen. א enim & ו non raro permutantur, cum ſint ex אהוי. Denique נָה ſecundæ perſonæ plur. fem. incrementum, formatur ex אַתֵּנָה *vos*, fem. generis, cum ה paragogico, pro אַתֵּן. Vide ſupra, pag. 73. col. 1.

Verborum Hebræorum imperativi ſecundas tantum perſonas habent. Primas & tertias reſpuunt: quia nemo ſibi ipſe imperat; neque etiam apud Hebræos imperium ad tertiam perſonam dirigitur: proprie enim non imperamus, niſi iis, quos in oratione præſentes compellamus.

Conjugationes paſſivæ carent imperativis: id enim imperare non poſſumus, quod ſitum non eſt in poteſtate illius, cui imperamus. Ut v. g. ſi quis alteri dicat: הֵרָג *occiditor*, nempe ab alio, ſi alius nolit occidere, fruſtra erit imperium. At ubi *patiens* & *agens* idem eſt, tunc imperio eſt locus, ut: הִשָּׁמֵר *obſerva te*, *cave tibi*, &c. Sic הִנָּקֵם *ulciſcere.* h. e. *ultorem teipſum exhibe*; eoque ſenſu ſecunda conjugatio habet imperativum, nempe quatenus ſignificationem reciprocam obtinet, quæ quum aliis conjugationibus paſſivis competere nequeat, ideo eo tempore deſtituuntur.

Diximus ſupra, accedente cremento vocali, motionem ſecundæ radic. mutari in ſchevá, & ſchevá primæ, tranſire in hhiriq qatón: mutationis hujus exempla videre eſt in ſecunda perſ. ſing. feminina, & in ſecunda plur. maſcul. conjug. qál. At in ſecunda plur. feminina, cum ſervetur motio primariæ vocis, reſumitur (ִ) ſub prima radicali, quia non concurrit amplius cum altero. De hoc concurſu duplicis ſchevá initio dictionis, vide ſupra pag. 35. coll. 1. 2.

ARTICULUS IX.

De Futuris.

FUTURUM Hebraïce dicitur עָתִיד *paratum*, quod res futura per illud designata parata sit ut fiat, sicuti docent *Bellarminus* & *Mayrus*; eaque forsitan de causa præsentis temporis vices interdum sustinet, ac *paulo-post-futuro* Græcorum respondere videtur. Sæpius tamen pro futuro indefinito, id est, sive proximo, sive remoto, usurpatur.

Futurum, sicut & præteritum, in utroque numero tres habet personas, quæ, si primas communes exceperis, utroque genere, masculino scilicet & feminino, separatim donantur. Illæ autem personæ & characteribus, & incrementis utcunque discriminantur: nam in singulari numero tertia persona feminina, & secunda masculina; in plurali tertia feminina, & secunda itidem feminina similes sunt, ac solo sensu, aut adjunctis nominibus, distinguuntur.

Characteres personarum futuri quatuor sunt literæ א, י, ת, נ, quas Hebræi in nomine proprio אֵיתָן *Ethân* includunt; unde vulgo memoriæ causa, *literæ Ethân* appellantur. Ex his, א format primam personam singularem communem, נ primam personam pluralem itidem communem, י tertiam personam singularem masculinam, & tertiam personam pluralem pariter masculinam, ת denique ceteras, nempe: tertiam personam singularem femininam, secundam singularem tam masculinam quam femininam, tertiam pluralem femininam, & secundam pluralem cum masculinam, tum femininam.

Characterum illorum motio genuina est (ִ), quod, altero concurrente, mutatur in hhiríq qatón. Vide supra pag. 35. coll. 1. 2. Tamen ubi י, נ & ת afficiuntur illo hhiríq qatón, ibi א notatur vulgo cum (ֶ) ob rationem, quam attulimus supra pag. 6. col. 2. Et cum literæ illæ moventur per (ְ), idem א afficitur (ֱ); quia (ְ) simplex mobile nunquam reperitur sub gutturali, ut diximus supra pag. 34. col. 1.

Incrementa futuri eadem sunt ac imperativi, nempe: ִי, וּ, נָה, quibus ad personam, cui competunt, accedentibus, eodem modo mutatur, aut remanet secundæ radicalis motio, ac in imperativo, quem vide in articulo præcedenti.

Cum autem incrementa illa desumantur ex imperativo, qui secundas tantum personas habet: consequens foret ut ea secundis duntaxat

futuri personis adjungerentur; quod in singulari quidem numero fieri manifestum est: at in plurali, tertiæ personæ secundarum incrementa sibi vindicant, masculinæ, masculinarum; femininæ femininarum. Nec male: nam alioqui tertiæ illæ personæ plurales cum tertiis personis singularibus confunderentur.

Hujus autem temporis characteres una cum eorum motionibus, & incrementa, seu terminationes in qualibet conjugatione synopticws exhibet tabella sequens, in qua figura illa .o denotat (. hhatoúph).

Tabella futurorum characteres cum eorum motionibus exhibens.

Voces primariæ.	1. p. plur. comm.	2. p. plur. femin.	2. p. plur. masc.	3. p. plur. femin.	3. p. plur. masc.	1. p. sing. comm.	2. p. sing. femin.	2. p. sing. masc.	3. p. sing. femin.	3. p. sing. masc.	Conjugationes Hebraïcæ.
	נ	ת	ת	ת	י	א	ת	ת	ת	י	
מְסֹר	◌ִ	◌ִ	◌ִ	◌ִ	◌ִ	◌ֶ	◌ִ	◌ִ	◌ִ	◌ִ	Qál.
מָּסֵר	◌ִ	◌ִ	◌ִ	◌ִ	◌ִ	◌ֶ	◌ִ	◌ִ	◌ִ	◌ִ	Niphál.
מַסֵּר	◌ְ	◌ְ	◌ְ	◌ְ	◌ְ	◌ֲ	◌ְ	◌ְ	◌ְ	◌ְ	Piél.
מֻסַּר	◌ְ	◌ְ	◌ְ	◌ְ	◌ְ	◌ֲ	◌ְ	◌ְ	◌ְ	◌ְ	Puál.
מְסִיר	◌ַ	◌ַ	◌ַ	◌ַ	◌ַ	◌ַ	◌ַ	◌ַ	◌ַ	◌ַ	Hiphil.
מְסַר	.o	.o	.o	.o	.o	.o	.o	.o	.o	.o	Hophál.
מַסֵּר	תִ.	תִ.	תִ.	תִ.	תִ.	תֶ.	תִ.	תִ.	תִ.	תִ.	Hithpaél.
		נָה	וּ	נָה	וּ		ִי				

Terminationes vocibus primariis adjungendæ.

Tabellæ praxis.

SCIRE vis tertiam personam singularem masculinam futuri qál, v. g.? Quære illius characterem in capite tabellæ, & invenies (י) cum (.) infra scripto. Adde vocem primariam, quæ è regione qál sita est, nempe מְסֹר; & habebis יִמְסֹר. Si tibi persona investiganda est ex earum numero, quibus subjicitur aliqua ex terminationibus ִי, וּ, נָה; quære eadem methodo characterem illius & vocem primariam, quibus adde terminationem suppositam; & mutata motione secundæ radicalis, ratione habita terminationis, quæ personæ illi subjicitur; eam facile invenies. Sic v. g. inventæ tertiæ personæ singulari masculinæ futuri qál

ימסר

יִסְפֹּר adde terminationem ו, muta hhólem secundæ radicalis in (ְ), quia terminatio illa vocalis est, & habebis יִסְפְּרוּ tertiam personam pluralem masculinam ejusdem futuri qál. Flexionis integræ exempla sint

FUTURA

	QAL. Personæ Femin.	QAL. Personæ Commun.	QAL. Personæ Mascul.	PIEL. Personæ Femin.	PIEL. Personæ Commun.	PIEL. Personæ Mascul.	
III. perf. fing.	תִּסְפֹּר	*tradet.*	יִסְפֹּר	תְּסַפֵּר	*diligenter tradet.*	יְסַפֵּר	III. perf. fing.
II. perf. fing.	תִּסְפְּרִי	*trades.*	תִּסְפֹּר	תְּסַפְּרִי	*diligenter trades.*	תְּסַפֵּר	II. perf. fing.
I. perf. fing.		*tra-* אֶסְפֹּר *dam.*			*diligenter* אֲסַפֵּר *tradam.*		I. perf. fing.
III. perf. plur.	תִּסְפֹּרְנָה	*tradent.*	יִסְפְּרוּ	תְּסַפֵּרְנָה	*diligenter tradent.*	יְסַפְּרוּ	III. perf. plur.
II. perf. plur.	תִּסְפֹּרְנָה	*tradetis.*	תִּסְפְּרוּ	תְּסַפֵּרְנָה	*diligenter tradetis.*	תְּסַפְּרוּ	II. perf. plur.
I. perf. plur.		*tra-* נִסְפֹּר *demus.*			*diligenter* נְסַפֵּר *trademus.*		I. perf. plur.

NOTÆ.

De Futuri characterum origine, & motionibus.

FUTURI characteres ex pronominibus quoque integris, seu *personalibus*, sic formantur: א desumitur ex אֲנִי *ego.* י ex הוּא *ille*, mutato ו in י, ex facili permutatione literarum אהוי. ת pro tertiis personis tam singularibus quam pluralibus femininis, ex הִיא & הֵן, converso ה in ת, ut sæpe fit; pro secunda autem sing. masc. ex אַתָּה *tu*, masc. pro secunda sing. fem. ex אַתְּ *tu*, fem. pro secunda plur. mascul. ex אַתֶּם *vos*, masc. pro secunda plur. fem. ex אַתֵּן *vos*, fem. נ denique ex אֲנַחְנוּ *nos*. Characterum autem illorum motio genuina est (ִ), quod altero concurrente, fit (ְ). Alias vide supra pagg. 139. 140. in notis.

MONITUM

In sequens paradigma.

HÆ sunt septem verborum Hebræorum conjugationes cum earum characteribus, formis, & temporibus. Ut autem ea omnia uno oculorum intuitu perspiciantur, verbum integrum סָפַר tradidit, *in sequenti schemate flectendum duximus. Verbum istud ideo in exemplum selegimus, quod in eo nulla sit daghésch excidentis compensatio, nulla sive mobilis, sive quiescentis schevá dilatatio, ut in* פָּעַל fecit, operatus est, *veterum Grammaticorum paradigmate. Neque etiam commodum nobis visum est verbum* פָּקַד visitavit, *quo usi sunt plerique recentiores, ob variam primæ ejus radicalis pronuntiationem, quæ modo* p *effertur, cum videlicet ei daghésch imprimitur; modo* ph, *aut* f, *cum hujuscemodi daghésch non habet. In eo autem paradigmate, ad cujus normam alia plurima deinceps adornabuntur, vocum flexarum significationes consulto omisimus, tum confusionis vitandæ gratia, tum quia ex articulis præcedentibus satis superque eas innotescere judicavimus. Cetera facile animadvertet lector diligens & curiosus.*

HITHPAEL.

Personæ

Fem.	Com.	Masc.
התספרה		התספר
התספרת		התספרת
	התספרתי	
	התספרו	
התספרתן		התספרתם
	התספרנו	
מתספרה		מתספר
מתספרות		מתספרים
	caret.	
	בהתספר כהתספר להתספר מהתספר	התספר
התספרי		התספר
התספרנה		התספרו
תתספר		יתספר
תתספרי		תתספר
	אתספר	
תתספרנה		יתספרו
תתספרנה		תתספרו
	נתספר	

HOPHAL.

Personæ

Fem.	Com.	Masc.
הספרה		הספר
הספרת		הספרת
	הספרתי	
	הספרו	
הספרתן		הספרתם
	הספרנו	
	caret.	
מספרה		מספר
מספרות		מספרים
		הספר
	caret.	
תספר		יספר
תספרי		תספר
	אספר	
תספרנה		יספרו
תספרנה		תספרו
	נספר	

HIPHIL.

Personæ

Fem.	Com.	Masc.
הספירה		הספיר
הספרת		הספרת
	הספרתי	
	הספירו	
הספרתן		הספרתם
	הספרנו	
מספירה		מספיר
מספירות		מספירים
	caret.	
	בהספיר כהספיר להספיר מהספיר	הספר
הספירי		הספר
הספרנה		הספירו
תספיר		יספיר
תספירי		תספיר
	אספיר	
תספרנה		יספירו
תספרנה		תספירו
	נספיר	

PUAL.

Personæ

Fem.	Com.	Masc.
ספרה		ספר
ספרת		ספרת
	ספרתי	
	ספרו	
ספרתן		ספרתם
	ספרנו	
ספרה		ספר
ספרות		ספרים
ממספרה		מספר
מספרות		מספרים
		ספר
	caret.	
תספר		יספר
תספרי		תספר
	אספר	
תספרנה		יספרו
תספרנה		תספרו
	נספר	

PIEL. Personæ Fem.	Com.	Masc.	NIPHAL. Personæ Fem.	Com.	Masc.	QAL. Personæ Fem.	Com.	Masc.			
מסרה		מסר	נמסרה		נמסר	מסרה		מסר *tradidit.*	3.	Sing.	PRÆTERITA.
מסרת		מסרת	נמסרת		נמסרת	מסרת		מסרת	2.		
	מסרתי			נמסרתי			מסרתי		1.		
	מסרו			נמסרו			מסרו		3.	Plur.	
מסרתן		מסרתם	נמסרתן		נמסרתם	מסרתן		מסרתם	2.		
	מסרנו			נמסרנו			מסרנו		1.		
ממסרה		ממסר	נמסרה		נמסר	מוסרה		מוסר		Sing.	BENONI.
ממסרות		ממסרים	נמסרות		נמסרים	מוסרות		מוסרים		Plur.	
	caret.			caret.		מסורה		מסור		Sing.	PAOUL.
						מסורות		מסורים		Plur.	
	במסר, כמסר, למסר, ממסר	מסר		בהמסר, כהמסר, להמסר, מהמסר	המסר		במסר, כמסר, למסר, ממסר	מסר			INFINITIVI ET GERUNDIA.
מסרי		מסר	המסרי		המסר	מסרי		מסר		Sing.	IMPERATIVI.
מסרנה		מסרו	המסרנה		המסרו	מסרנה		מסרו		Plur.	
תמסר		ימסר	תמסר		ימסר	תמסר		ימסר	3.	Sing.	FUTURA.
תמסרי		תמסר	תמסרי		תמסר	תמסרי		תמסר	2.		
	אמסר			אמסר			אמסר		1.		
תמסרנה		ימסרו	תמסרנה		ימסרו	תמסרנה		ימסרו	3.	Plur.	
תמסרנה		תמסרו	תמסרנה		תמסרו	תמסרנה		תמסרו	2.		
	נמסר			נמסר			נמסר		1.		

ARTICULUS X.

1°. de dilatatione (ׄ) ſub gutturali, & ejus concurſu. 2°. de daghéſch ex litera guttur. aut ר excidentis compenſatione. 3°. de (ַ) furtivo ה, ח, ע ultimis, & ח aut ע penultimis vocum literis ſuppoſito.

IN exponendis ſupra conjugationum Hebraïcarum characteribus, formis, & temporibus, diximus literas quaſdam radicales ſchevá ſimplici modo mobili, modo quieſcente interdum affici; primis vel ſecundis radicalibus nonnunquam imprimi daghéſch forte, &c. Ea in præcedenti ſchemate ad praxim revocata conſpiciuntur. Verum quando litera, cui ſupponendum eſt (ְ) ſive mobile ſive quieſcens, aut daghéſch forte infigendum, gutturalis eſt: tunc illud vulgo dilatatur vel in (ֲ), vel in (ֱ), vel in (ֳ); hoc vero compenſatur, ut plurimum, per magnam motionem loco parvæ ſub litera præcedente repoſitam. Hæc omnia, una cum (ַ) furtivo, in ſeqq. parag. breviter expendenda.

§. I.

De dilatatione (ְ) ſub gutturali, & ejus concurſu.

SCHEVA ſimplex mobile nunquam reperitur ſub gutturali; quare cum ex analogia flexionis eam afficit, dilatatur vulgo in (ֲ), & interdum in (ֱ). Vide ſupra pag. 34. col. 1. Quando autem (ְ) ſic dilatato, ſequitur aliud; prius ſub prima radicali mutatur in (ַ), ut: עֲמֹד *ſta*, עִמְדוּ *ſtate*, אֱכֹל *comede*, אִכְלוּ *comedite*. Iterum tamen (ַ) convertitur in (ָ), ut: עֲרֹךְ, cum ה paragogico, עָרְכָה *diſpone*.

Schevá quieſcens ſæpe etiam dilatatur ſub gutturali. Ubi, & quomodo fiat iſta dilatatio, vide ſupra pag. 34 coll. 1. 2. Hîc addere ſufficiat (ְ), quod dilatandum fuerat in (ֱ), ſæpius dilatari in (ֲ); quia gutturales, ac præſertim ע, amant plurimum vocalem *a*, qua facilius proferuntur, ut: יַעֲמֹד pro יֶעֱמֹד *ſtabit*. Cum vero poſt (ְ) iſtud dilatatum ſequitur aliud (ְ); tunc prius (ְ) dilatatum vel reducitur ad parvam motionem ex qua componitur, vide ſupra pag. 34. col. 2. & in ſeq. paradigmate futur. qál, & præteritum niphál. Vel reſolvitur in ſimplex (ְ), vide paginam & columnam mox laudatas, & in eodem paradigmate præteritum & futurum hophál.

Ut autem ſchevá iſtud quieſcens facilius dilatetur, vox in qua dilatari debet, ad communem flectendi modum revocanda eſt, ac ſine gutturali conſideranda. Sic v. g. tertia perſona ſing. maſc. fut. hiphíl

verbi עָמַד *stetit*, formanda est ut eadem persona verbi פָּקַד, nempe יַעֲמִיד ut יַפְקִיד. Verum quia (ִ) dilatandum est sub ע, ibi dilatatur in (ֲ), quia præcedit (ַ); fitque יַעֲמִיד *constituet*. Ita נֶאֱמַר ut נִפְקַד; & dilatato (ְ) sub א in (ֱ) ob (ֶ) præcedens, נֶאֱמַר *dictum est*. מְאֻחָז ut מְפֻקָּד, dilatato (ְ) τῶ א in (ֲ), quia præcedit (ַ), מְאֻחָז *apprehensus*, &c.

§. II.

De Daghésch ex gutturali, aut ר, *excidentis compensatione.*

DAGHESCH forte in gutturalibus & ר vulgo non recipi, diximus supra pag. 27. Cum itaque his literis ex analogia flexionis imprimendum est; ex eis excidit, ac motione magna loco parvæ literæ præcedenti subjecta analogως compensatur. Vide supra pag. 29 col. 1. ubi de ista compensatione ita egimus, ut nihil hîc addere necesse sit.

§. III.

De (ַ) *furtivo* הּ ח, *vel* ע *ultimis*, *&* ח *aut* ע *penultimis vocum literis supposito.*

PATHAHH furtivum subjici literis הּ ח aut ע quando terminant dictionem, nec immediate præcedit (ָ) vel (ַ), diximus supra p. 23. quam vide cum sua appendice. Cum autem (ַ) istud hisce literis subscribatur loco (ִ) subintellecti, exsulat in flexione, ut: יַרְשִׁיעַ *condemnabit*, יַרְשִׁיעוּ, non יַרְשִׁיעַוּ *condemnabunt*, &c. Sæpe etiam ut vitetur (ַ) istud furtivum, secunda radicalis, quæ afficienda erat vel (ֵ), vel (ִ) vel (ֹ), notatur cum (ַ), ut: נֹטֵעַ pro נֹטַע *plantans*, יִגְבַּהּ pro יִגְבֵּהַּ *exaltabitur*, יִצְלַח pro יִצְלִיחַ *prosperabitur*, &c.

Idem (ַ) furtivum ponitur etiam pro (ְ) sub ח & ע, quando sunt penultima litera dictionis, cujus ultima notatur cum dagh. leni & (ְ) expresso, quamvis præcedat (ָ), aut (ַ), vide supra pag. 24. col. 2. eaque regula locum habet in omnibus secundis pers. sing. fem. præteriti verborum, quorum ult. radic. est ח, aut ע. Vide sequens paradigma.

Jam vero schevá simplicis & mobilis dilatati; ejusdem quiescentis pariter dilatati, aut in sua simplicitate absque dilatatione perseverantis; daghésch excidentis compensati; patháhh denique furtivi ultimæ, aut penultimæ dictionis literæ suppositi, in uno eodemque verbo tribus literis radic. guttur. constante proponenda sunt exempla. Cum autem nullum hujuscemodi, saltem usitatum, in lingua Hebraïca reperiatur: ideo אָחַע fingendum duximus, ac integrum in sequenti paradigmate flectendum.

HITHPAEL.	HOPHAL.	HIPHIL.	PUAL.
Personæ Fem. Com. Masc.	Personæ Fem. Com. Masc.	Personæ Fem. Com. Masc.	Personæ Fem. Com. Masc.
התאחעה התאחע התאחעת התאחעת התאחעתי התאחעו התאחעתן התאחעתם התאחענו	האחעה האחע האחעת האחעת האחעתי האחעו האחעתן האחעתם האחענו	האחיעה האחיע האחעת האחעת האחעתי האחיעו האחעתן האחעתם האחענו	אוחעה אוחע אוחעת אוחעת אוחעתי אוחעו אוחעתן אוחעתם אוחענו
מתאחעה מתאחע מתאחעות מתאחעים	caret.	מאחיעה מאחיע מאחיעות מאחיעים	אוחעה אוחע אוחעות אוחעים
caret.	מאחעה מאחע מאחעות מאחעים	caret.	מאוחעה מאוחע מאוחעות מאוחעים
בהתאחע כהתאחע להתאחע מהתאחע } התאחע	— האחע	בהאחיע כהאחיע להאחיע מהאחיע } האחע	אוחע
התאחעי התאחע התאחענה התאחעו	caret.	האחיעי האחע האחענה האחיעו	caret.
תתאחע יתאחע תתאחעי תתאחע אתאחע תתאחענה יתאחעו תתאחענה תתאחעו נתאחע	תאחע יאחע תאחעי תאחע אאחע תאחענה יאחעו תאחענה תאחעו נאחע	תאחיע יאחיע תאחיעי תאחיע אאחיע תאחענה יאחיעו תאחענה תאחיעו נאחיע	תאוחע יאוחע תאוחעי תאוחע אאוחע תאוחענה יאוחעו תאוחענה תאוחעו נאוחע

PIEL. Personæ Fem.	Com.	Masc.	NIPHAL. Personæ Fem.	Com.	Masc.	QAL. Personæ Fem.	Com.	Masc.			
אחעה		אחע	נאחעה		נאחע	אחעה		אחע	3.	Sing.	PRÆTERITA.
אחעת		אחעת	נאחעת		נאחעת	אחעת		אחעת	2.		
	אחעתי			נאחעתי			אחעתי		1.		
	אחעו			נאחעו			אחעו		3.	Plur.	
אחעתן		אחעתם	נאחעתן		נאחעתם	אחעתן		אחעתם	2.		
	אחענו			נאחענו			אהענו		1.		
מאחעדת		מאחע	נאחעה		נאחע	אוחעה		אוחע		Sing.	BENONI.
מאחעדרת		מאחעים	נאחעות		נאחעים	אוחעות		אוחעים		Plur.	
	caret.			caret.		אחועה		אחוע		Sing.	PAOUL.
						אחועות		אחועים		Plur.	
	באחע	אחע		בהאחע	האחע		באחוע	אחוע			INFINITIVI ET GERUNDIA.
	כאחע			כהאחע			כאחוע				
	לאחע			להאחע			לאחוע				
	מאחע			מהאחע			מאחוע				
אחעי		אחע	האחעי		האחע	אחעי		אחוע		Sing.	IMPERATIVI.
אחענה		אחעו	האחענה		האחעו	אחוענה		אחעו		Plur.	
תאחע		יאחע	תאחע		יאחע	תאחוע		יאחוע	3.	Sing.	FUTURA.
תאחעי		תאחע	תאחעי		תאחע	תאחעי		תאחוע	2.		
	אאחע			אאחע			אאחוע		1.		
תאחענה		יאחעו	תאחענה		יאחעו	תאחוענה		יאחעו	3.	Plur.	
תאחענה		תאחעו	מאחענה		תאחעו	תאחוענה		תאחעו	2.		
	נאחע			נאחע			נאחוע		1.		

ARTICULUS XI.

De verborum perfectorum anomaliis, ac ſpeciatim de punctorum vocalium mutatione ob accentus pauſantes, literas* ה *&* ן *paragogicas, & maqqáph.

QUAS hucuſque tradidimus de verborum perfectorum conjugationibus regulas, illæ communem & analogam ſpectant flexionem. Nunc conjugationes ſingulas retractare, & quidquid in iis ſpeciale & anomalum occurrit, in appendicibus ad ſingula tempora, temporumque perſonas, opus eſt adnotare.

Illæ autem anomaliæ fere ſolas motiones ſpectant, quas non modo mutat flexio, ut in articulis præcedentibus cernere eſt: verum etiam accentus, qui *pauſantes* vocantur, de quibus ſupra pagg. 19. 20. & literæ ה & ן, quæ nonnullis temporibus, temporumque perſonis, in fine paragogicæs adjiciuntur.

Accentus pauſantes mutant vulgo parvam motionem penultimæ & ultimæ ſyllabæ in magnam, puta (ַ) in (ָ), ut: אָהָבְתִּי pro אָהַבְתִּי *dilexi*. אָמָר pro אָמַר *dixit*, &c. In eamdem motionem ob eoſdem accentus ſæpius etiam convertitur (ֶ), aut (ַ) poſituſm pro (ֶ) in penultima participiorum deſinentium in ת præcedente duplici (ֶ), aut duplici (ַ) pro (ֶ), ut: אוֹכָלֶת pro אוֹכֶלֶת *comedens*. שֹׁמָעַת ex analogia, pro שֹׁמַעַת *audiens*, &c.

In vocibus deſinentibus in ה, ו, י, accentus illi aſcendunt communiter ab ultima ad penultim. ac inſuper reducunt primariæ vocis motionem, quæ ſi fuerit (ַ), producitur in (ָ), ut: שָׁקָטָה pro שָׁקְטָה *quievit*, fem. à שָׁקַט *quievit*, maſc. שָׁכֵחָה pro שָׁכְחָה *oblita eſt*, à שָׁכַח *oblitus eſt*. עָבָרוּ pro עָבְרוּ *tranſierunt*, ab עָבַר *tranſiit*. גָּבָרוּ pro גָּבְרוּ *fortiores fuerunt*, à גָּבַר *fortior fuit*. יָכֹלוּ pro יָכְלוּ *potuerunt*, à יָכֹל *potuit*. גְּזֹרוּ pro גִּזְרוּ *dividite*, à גְּזֹר *divide*. שְׁמָעוּ pro שִׁמְעוּ *audite*, à שְׁמַע *audi*. עֲבֹרִי pro עִבְרִי *tranſi*, fem. ab עֲבֹר *tranſi*, maſc. שְׂמָחִי pro שִׂמְחִי *lætare*, fem. à שְׂמַח *lætare*, maſc. &c. quibus in locis ſunt accentus pauſantes.

Litera paragogica ה præcedente (ָ), ſæpe in fine adjicitur 1°. infinitivo. 2°. ſecundæ perſonæ ſingulari maſculinæ imperativi. 3°. primæ perſonæ tam ſingulari quam plurali futuri. 4°. rariſſime tertiæ perſonæ ſingul. femininæ, & ſecundæ perſonæ ſingulari maſculinæ ejuſdem futuri; ibique eamdem punctorum mutationem inducit ac incrementum vocale, vel affixum. Punctorum mutationem ob hujuſmodi incrementum,

tum, vide in præcedentibus articulis; ob affixum vero, infra in pronominibus affixis cum verbo conjunctis. Hîc tantum monebimus in infinitivo & imperativo qál formæ מְסֹר, hhólem cum affixis mutari in (ׇ hhatoúph), quandoque in (ְ), inter quod & (ִ) primæ radicalis fit transpositio. In futuro autem, hhólem mutatur in (ְ) tantum absque metathesi. Sic in infinitivo formæ סַפֵּר, (ַ) illud mutatur in (ְ), & prius (ִ) convertitur in hhiríq ob concursum. At in imperativo & futuro ejusdem formæ, (ַ) mutatur in (ְ). Exempla

Ex infinitivo, לְמָשְׁחָה lemoschhhá *ad ungendum*, ex forma מְשֹׁחַ cum affix. לְרִבְעָה *ad ineundum*, *ad concumbendum*, ex forma רְבֹעַ, sive in flexione, sive cum affixis.

Ex imperativo, שָׁמְרָה *custodi*, ex forma שְׁמֹר cum affixis, שִׁכְבָה *cuba*, ex forma שְׁכַב in flexione, סְלָחָה *condona*, ex forma סְלַח cum affixis.

Ex futuro, אֶשְׁמְרָה ex forma אֶשְׁמֹר in flexione, *custodiam*. אֶשְׁכְּבָה ex forma אֶשְׁכַּב in flexione, *cubabo*. נִלְבְּנָה ex forma נִלְבַּן, vel נִלְבֵּן in flexione, *lateres faciamus*. Sicque in aliis personis, & conjugationibus.

Eadem litera sæpe etiam adjicitur secundæ personæ singulari masculinæ præteritorum, ut: בָּגַדְתָּה *prævaricatus es*. Verum ה istud paragogicum ibi non est, sed ex latente & subintellecto expressum; nam post voces desinentes in (ָ) purum, h. e. quod nulla sequitur litera in fine, ut: בָּגַדְתָּ, semper subintelligitur ה, quod ibidem sæpius etiam exprimitur. Vide supra pag. 27. col. 2.

Altera litera paragogica ן interdum quoque additur personis præteritorum & futurorum desinentibus in ו & י, servata punctorum mutatione, quæ fit vel ob flexionem, vel ob affixum, vel ob accentum pausantem, ut: יָדְעוּן pro יָדְעוּ *cognoverunt*, יֵדְעוּן pro יֵדְעוּ *cognoscent*, תִּדְבָּקִין punctis mutatis ut fit cum affixis, pro תִּדְבְּקִי *adhærebis*, תִּכְרֹתוּן, remanente hhólem primariæ vocis ob accentum pausantem, pro תִּכְרְתוּ *succidetis*, &c.

Cæterum literæ illæ paragogicæ nihil addunt significationi vocum quibus adjiciuntur: sed soli serviunt euphoniæ.

Denique maqqáph, de quo supra pag. 21. & fusius infra lib. 3. cap. 1. in causa est cur hhólem ultimæ mutetur in (ׇ hhatoúph), ut: מְלָךְ־ pro מְלֹךְ *regnare*, &c. Idem maqqáph mutat etiam (ַ) ultimæ in (ֶ), ut: בִּקֶּשׁ־ pro בִּקֵּשׁ *quæsivit*, &c.

His in antecessum notatis, jam singulæ conjugationes excutiendæ, & quidquid in eis à communi analogia recedit, in sequentibus appendicibus observandum.

§. I.

CONJUGATIO QAL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis masculina.

[מָסַר , in pausa מָסָר *tradidit.*] Ex forma (ֵ), חָפֵץ *voluit*, יָבֵשׁ *aruit*, שָׁפֵל *humiliatus est*, &c. Quædam verba habent utramque formam, h. e. (ַ) & (ֵ), ut: שָׁמַע & שָׁמֵעַ *audivit*, &c.

Ex forma hhólem, יָגֹר *timuit*, יָכוֹל *potuit*, קָטֹן *minor*, *minimus fuit*. Hæc ultima forma rarior est ob nomina similiter desinentia.

In pausa, עָמָד *stetit*, רָכָשׁ *acquisivit*, &c. Et anomalos cum mounáhh שָׁפָט *judicavit*, 1. Reg. 7. v. 17.

Per aphæresin primæ radicalis, רַד pro יָרַד *descendit*, קַח & in pausa קָח, pro לָקַח *accepit*. Sed hæc verba referri possunt ad inusitata secundam radicalem geminantia רָדַד, קָחַח, de quibus in capite sequenti.

III. persona singularis feminina.

[מָסְרָה, in pausa מָסָרָה *tradidit.*] Ex forma (ֵ), quæ sequitur communem, חָפְצָה, & in pausa חָפֵצָה *voluit*, *complacuit sibi*, &c.

Ex forma hhólem, quæ pariter formam (ַ) imitatur, יָכְלָה & in pausa יָכֹלָה, *potuit.*

Ex forma communi, & ה mutato in א, גָּבְהָא *extulit se*, Ezech. 31. v. 5. pro גָּבְהָה, ne, inquiunt, duo ה concurrant.

Mutato ה in ת, & (ְ) præcedente in (ַ) ex Chaldaismo, אָזְלַת pro אָזְלָה, *abiit.*

Cum accentu pausante, עָזָבָה *dereliquit*, מָשָׁלָה *dominata est*, נָשַׁתָּה cum daghésch euphonico, *defecit*, &c.

Qaméts primæ radicalis, & (ְ) secundæ invicem commutatis, propter accentum tonicum ab ultima ad penultimam ascendentem, quem ferre non potest (ְ) ob ejus velocitatem, שְׁמָרָה *custodivit*, Amos. 1. v. 11.

II. persona singularis masculina.

[מָסַרְתָּ, in pausa מָסָרְתָּ, *tradidisti.*] Ex forma (ֵ), quæ hîc eadem est ac forma (ַ), חָפַצְתָּ, & in pausa חָפָצְתָּ, *voluisti.*

Ex forma hhólem, quæ ibi perseverat, modo accentus remaneat in penultima, יָגֹרְתָּ *timuisti*. At quando accentus à penultima descendit ad ultimam ob ו convertens de quo infra lib. 3. hhólem mutatur in (ָ hhatoúph) וְיָכָלְתָּ veiácholtá *& poteris*, ubi (ָ) sub (י) est qaméts magnum, non qaméts hhatoúph, quamvis ante aliud qaméts hhatoúph non finale: quia (ָ) illud non ponitur pro hhólem, &c. sed est natura sua magnum qaméts. Vide supra pag. 40. col. 1.

Cum ה expresso in fine, בָּגַדְתָּה *prævaricatus es*, vide supra pag. 161.

Ejecta, scripturæ abbreviandæ gratia, tertia radicali ת, eaque compensata per dagh. forte in ת terminationis, sive incrementi, ut fit quoties tertia illa radicalis est ת, & sequitur incrementum ab altero ת incipiens, ut: כָּרַתָּ, & in pausa כָּרָתָּ *succidisti*, pro כָּרַתְתָּ aut כָּרָתְתָּ. Et sic in secundis personis plural.

Cum aphæresi primæ radicalis, תַּתָּה *dedisti*, 2. Reg. cap. 22. v. 41. pro נָתַתָּה, ut legitur Psal. 17. Heb. 18. v. 41. ubi insuper ejicitur tertia radic. ן, quæ compensatur per dagh. forte in ת incrementi, quod isti verbo נָתַן accidit quoties sequitur litera ת. De hoc verbo speciatim in cap. seq. agemus post verba defectiva *Pé* נ.

In pausa, גָּאָלְתָּ *redemisti*, לָבָשְׁתָּ *induisti*, שָׂבָעְתָּ *saturatus es*, &c.

II. persona singularis feminina.

[מָסַרְתְּ, in pausa מָסָרְתְּ *tradidisti.*] Ex forma (ֵ) & (ֹ) secundum analogiam, חָפַצְתְּ *voluisti*, יָכֹלְתְּ *potuisti.*

Cum tertia radicalis eſt ח , vel ע , pro (ִ) ei ſubjicitur (ַ) furtivum , vide ſupra pag. 157. ut : לָקַחַתְּ *accepiſti*, שָׁכַחַתְּ *oblita es* , יָגַעַתְּ , & in pauſa יָגָעַתְּ *laboraſti* , שָׁמַעַתְּ *audiviſti* , &c.

Cum י ſuperfluo in fine , הָלַכְתִּי *ambulaſti* , וְיָרַדְתִּי & *deſcendes* , וְשָׁכַבְתִּי cum (ָ) ſub כ loco (ַ) ob pauſam , & *cubabis* , &c. י iſtud ſupervacaneum , erat olim vocalis *e* , quæ nunc exprimitur per (ְ) ſub ת.

I. perſona ſingularis communis.

[מָסַרְתִּי , in pauſa מָסָרְתִּי , *tradidi.*] Ex forma (ֵ) , חָפֵצְתִּי , & in pauſa חָפָצְתִּי , *volui.*

Ex forma (ֹ) , יָגֹרְתִּי *timui* , יָקֹשְׁתִּי *laqueum tetendi* , שָׁכֹלְתִּי *orbatus ſum* , &c.

Cum hhiriq qatón in fine pro hhiriq gadhól , יָדַעְתְּ *cognovi* , Job. 42. v. 2. &c.

Cum hhiriq qatón ſub ſecunda radic. loco (ַ) , quia duæ illæ motiones ſæpius invicem permutantur , יְלִדְתִּי *genui* , שְׁאִלְתִּי *petii.*

Ejecta tertia radic. ת ut ſupra in ſecunda perſona ſing. maſc. כָּרַתִּי , pro כָּרַתְתִּי , *ſuccidi* , *excidi.*

Per aphæreſin primæ radical. ut quibuſdam placet , וְשַׁבְתִּי , Pſal. 22. Heb. 23. v. 6. pro וְיָשַׁבְתִּי , & *habitabo* , vel & *ut habitem.* Verum prima illa perſona formam ſuam habet à שׁוּב verbo quieſcente in ſecunda rad. ו , de quo in cap. ſeq.

III. perſona pluralis communis.

[מָסְרוּ , in pauſa מָסָרוּ , *tradiderunt.*] Ex forma (ֵ) , גָּבְרוּ , & in pauſa גָּבֵרוּ , *fortiores facti ſunt* , חָדֵלּוּ cum dagh. euphonico & in pauſa , *ceſſaverunt.*

Ex forma ו , יָכְלוּ , & in pauſa יָכֹלוּ , *potuerunt.* Cum dagh. euphonico & in pauſa , נָזֹלּוּ *fluxerunt.*

Ex forma communi in pauſa , עָבֵרוּ *tranſierunt* , דָּרָשׁוּ *quæſierunt* , &c.

Cum א paragogico ex lingua Arabica deſumto , הָהָלְכוּא Joſ. 10. v. 24. *qui iverant.*

Cum ה ſimiliter paragogico , שָׁפְכָה Deut. 21. v. 7. quod Maſſorethæ legendum docent שָׁפְכוּ , vel cum (ְ) pro (ו) , שָׁפְכָ *effuderunt.* Verum τὸ כְּתִיב , ſeu textus lectio retineri poteſt , nempe שָׁפְכָה *effudit* manus noſtræ , plur. h. e. quælibet manuum noſtrarum : verbo enim ſingulari cum plurali , aut duali compoſito , ſignificatur diſtributio , qua de re in Syntaxi.

Denique cum ן paragogico , יָדְעוּן *ſciverunt* , *cognoverunt* , צָקוּן *effuderunt* , per aphæreſin primæ rad. pro יָצְקוּן , ut volunt nonnulli. At צָקוּן in hac perſona formam ſuam mutuatur à verbo quieſc. aïin ו , de quo in cap. ſeq.

II. perſona pluralis maſculina.

[מְסַרְתֶּם *tradidiſtis.*] Ex forma (ֵ) , חֲפַצְתֶּם *voluiſtis.*

Ex forma hhólem ſecundum analogiam , יְכָלְתֶּם iecholtém , mutato (ֹ) in (ֳ hharóuph) ob accentum in ultima collocatum , *potuiſtis.*

Cum hhiriq qatón ſub ſecunda rad. pro (ַ) , יְרִשְׁתֶּם , unde cum ו converſivo , de quo in Syntaxi , וִירִשְׁתֶּם , & *poſſidebitis.*

Cum (ֶ) ſub eadem radicali loco (ַ) , quia duæ illæ motiones ſæpius invicem permutantur , שְׁאֶלְתֶּם *petiiſtis.*

Cum ה interrog. הַשְׁכַחְתֶּם *an obliti eſtis ?*

II. perſona pluralis maſculina.

[מְסַרְתֶּן *tradidiſtis.*] Nulla in hac perſona occurrit , opinor , anomalia. Si qua forte reperiatur , ea facile explicabitur ex iis , quæ in perſona præcedenti obſervavimus.

I. perſona pluralis communis.

[מָסַרְנוּ , in pauſa מָסָרְנוּ , *tradidimus.*] Ex forma (ֵ) , חָפַצְנוּ , & in pauſa חָפָצְנוּ *voluimus.*

Ex forma (ֹ) ſecundum analogiam , יָכֹלְנוּ *potuimus.*

In verbis quorum tertia rad. eſt נ , ea excidit ac compenſatur per daghéſch forte in נ terminationis , ut ſupra ת in ſecunda & prima perſona ſing. נָתַנּוּ pro נָתַנְנוּ *dedimus.*

Sic ex forma (ֵ) ſecundum analogiam , זָקַנּוּ *ſenuimus.*

Ex forma ו , ſecundum eamdem analogiam , קָטֹנּוּ *minores ſumus.*

APPENDIX

AD BENONI.

Singulare masculinum.

[מוֹסֵר *tradens.*] Cum (-) sub secunda radicali, loco (-), quod fit maxime cum ultima radicalis est ה, aut ע, ut: אֹבֵד *perdens, periens*, אֹרֵחַ Job. 31. v. 32. Vulg. *viator.* Lxx. ἐλθὼν *veniens, hospes.* In aliis tamen exemplaribus, etiam accuratioribus, אֹרַח accentum habet in penultima, proindeque *viam, iter*, & metonymice tantum *viatorem* significat. נֹטֵעַ *plantans*, רֹגֵעַ *scindens*, &c.

Cum hhiriq sub eadem radicali, יוֹסִף *addens*, תּוֹמִיךְ *sustentans.*

Cum ה paragogico, unde accentus est in penultima, בֹּעֵרָה *ardens.*

Cum י itidem paragogico, ut volunt, sed quod erat antiqua vocalis *e*, quæ nunc exprimitur per (·) quiescens sub ultima radicali subintellectum, אֹסְרִי *ligans*, חֹקְקִי *exscindens*, חֹצְבִי *cædens*, יֹשְׁבִי *habitans*, שֹׁכְנִי *commoratus*, תֹּפְשִׂי *apprehendens*, &c. ubi (-) mutatur in (·), quasi י istud esset affixum.

Cum (-) sub prima litera radicali, אָבֵל *lugens*, גָּדֵל *crescens*, דָּבֵק *adhærens*, &c. Aliis voces istæ sunt potius nomina verbalia, quam participia.

Singulare femininum.

[מוֹסֶרֶת, מוֹסְרָה, & in pausa מוֹסָרֶת *tradens.*] Servato (-) masculini generis, quod ibi sæpe accidit, בֹּגֵדָה *prævaricans*, יוֹלֵדָה *pariens*; נֹטֵרָה *custodiens*, &c.

Ex forma ה præcedente duplici (·), אֹמֶנֶת *nutriens*, מוֹלֶכֶת *regnans*, נוֹפֶלֶת *cadens*, עֹמֶדֶת, & in pausa עֹמָדֶת, *stans*, יוֹשֶׁבֶת, & in pausa יוֹשָׁבֶת, *habitans*, &c.

Quando ultima radicalis est ה aut ע, pro duplici (·) usurpatur duplex (-), etiam in pausa, ut: בֹּרַחַת *fugiens*, שֹׁמַעַת *audiens*, &c. Hæc autem forma ה frequentissima est in hoc participio singulari.

Cum י paragogico ex quo & hhiriq ultimæ radicali supposito fit hhiriq gadhol, ut in masculino genere, duo (·) mutantur in duo (·), quorum prius ob concursum convertitur in (-), ut fit cum affixis, vide supra pag. 98. col. 2. & accentus præter analogiam reponitur in penultima, ut: אֹהַבְתִּי *amans*, אֹיַבְתִּי *inimica.* Et cum (·) sub ה loco (·) יֹשַׁבְתִּי *habitans*, שֹׁכַנְתִּי *commorata.* Et sine י paragogico, יוֹלַדְתְּ *pariens.* Istud (י) hodie paragogicum, erat antiquitus vocalis *e*, quæ suppletur sub ה in מוֹסֶרֶת; unde suspicor veteres olim legisse אֹהֶבֶת, יֹשֶׁבֶת, יוֹלֶדֶת, &c.

Plurale masculinum.

מוֹסְרִים *tradentes.*

Plurale femininum.

מוֹסְרוֹת *tradentes.*

APPENDIX

AD PAOUL.

Singulare masculinum.

[מָסוּר *traditus.*] Verba intransitiva, seu neutra carent hoc participio: non enim à נָפַל v. g. *cecidit*, dicitur נָפוּל *casus.* Si quandoque habeant, tunc paoúl proprie non est, sed nomen formale, ut vocant, seu adjectivum, ut: עָצוּם *fortis*, ab עָצַם *fortis fuit*, *roboratus est.* Attamen à שָׁכַן *habitavit*, invenitur Jud. 8. v. 11. הַשְּׁכוּנֵי בָאֳהָלִים *habitantes in tabernaculis*, ubi anomalus ה articulus nomini constructo præfigitur. De hoc in Synt.

Cum (·) euph. pro ּ cum secunda rad. בָּטֻחַ *fisus, confidens*, זָרֻעַ *satus, ortus*, לָבֻשׁ *indutus*, נְאֻם *dictus*, סָתֻם *occultus*, &c.

Singulare femininum.

[מְסוּרָה *tradita.*] Qaméts masculini generis hîc mutatur in (ְ) ob accentum plus una syllaba ab eo remotum; sicque in plurali tam mascul. quam femin.

Cum (ֻ) pro ו, ut supra in masculino, בְּעֻלָה *maritata*, חֲגֻרָה *accincta*, גְּנֻבָה *furto sublata* res; unde in constr. בְּעֻלַת, חֲגֻרַת, & cum (י) paragogico, seu potius antiqua vocali *e*, quæ subintelligitur sub ת, & mutato insuper anomalus (ַ) in (ִ), גְּנֻבְתִי Gen. 31. v. 39. pro גְּנֻבַת *furto sublatum* diei, i. die.

Plurale masculinum.

[מְסוּרִים *traditi.*] Cum (ֻ) pro ו, אֱמֻנִים *nutriti.* Cum eodem (ֻ) & daghésch per legem *æquivalentiæ*, חֲקֻקִּים *sculpti*, *expressi*, *depicti.*

Plurale femininum.

[מְסוּרוֹת *tradita.*] Cum (ֻ) pro ו, גְּרֻשׁוֹת *expulsa*, &c.

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[מְסוֹר *tradere.*] Sic הָלוֹךְ *ire*, פָּגוֹשׁ *occurrere*, &c. Verum forma illa sæpius usitata est in verbi conduplicatione, tuncque infinitivus per gerundium in *do* exprimitur, ut: פָּרֹחַ תִּפְרַח *germinando germinabit*, שָׁמוֹר תִּשְׁמְרוּן *custodiendo custodietis*, &c.

[מְסֹר vel מְסוֹר *tradere.*] Cum ה paragogico, hhôlem ultimæ mutatur in (ָ hhatoúph), & quandoque in (ֻ), quod sedem commutat cum (ְ) penultimæ, ut: אָכְלָה ochla *comedere.* Tamen ה istud rarissime cum simplici infinitivo jungitur, ne videlicet confundatur cum imperativo, cui eadem litera etiam adjicitur. Sed sæpius accedit infinitivo cui ל præponitur, ut: לְמָשְׁחָה *ad ungendum*, לְגָבְהָה *ad efferendum se*, לְחֶמְלָה *ad parcendum*, &c.

Quando secunda rad. gutturalis est, (ְ) dilatatur in (ֲ), ut diximus supra pag. 34. col. 1. Sic: לְרָחֳקָה *ad elongandum.* Interdum tamen ibi non dilatatur, ut: לְרָחְצָה *ad lavandum.* Quandoque etiam remanet hhôlem, ut: פְּשֹׁטָה Isai. 32. v. 11. *spoliare.* Quibusdam imperativus est in quo tollitur נ per Chaldaismum, pro פְּשֹׁטְנָה. Vide infra appendic. ad imperativum, in secunda pers. plur. fem. pag. 167. col. 2.

Cum י epenthetico ac mobili, & (ְ) sub prima rad. loco (ְ), לִדְרְיוֹשׁ 1. Esd. 10. v. 16. pro לִדְרוֹשׁ *ad quærendum.* י istud videtur transpositum, ac olim scriptum fuisse inter ר & ד, sic: לִדְיְרוֹשׁ, ita ut esset vocalis *e*, quæ in forma communi exprimitur per (ְ) sub prima radicali. Vel amanuensium oscitantia duplex quondam exaratum fuit ו, sic: לדרווש, & prioris infima tantum parte obliterata, remansit caput, quod à sequentibus exscriptoribus ut (י) spectatum est ac descriptum.

Sequente maqqáph, hhôlem mutatur in (ָ hhatoúph,) ut: מְלָךְ־ *regnare*, בְּעָנְשׁ־ *cum mulctaverit*, &c.

[מְסָר, & in pausa מְסַר *tradere.*] Forma illa in hoc & duobus sequentibus temporibus, fere tantum convenit verbis intransitivis, raro transitivis, nisi terminentur in ה, aut ע, ut: לִשְׁכַּב *ad dormiendum*, שְׁלַח *extendere*, בְּקַע *scindere*, &c.

Cum ה paragogico, (ַ) mutatur in (ָ), & prius (ְ) ob concursum convertitur in (ִ), vel in (ֲ) sub gutturali, ut: לְרִבְעָה *ad ineundum*, לְאַשְׁמָה *ad delinquendum*, &c. Quando secunda radicalis gutturalis est, (ְ) dilatatur in (ֲ), & prima radicalis notatur cum (ַ), ut: שַׁחֲטָה *mactare*, לְאַהֲבָה *ad diligendum*, לְתַאֲבָה *ad desiderandum*, לְדַאֲבָה *ad dolendum*, &c. Aliis infinitivi illi sunt nomina verbalia, *mactatio*, *amor*, *desiderium*, *dolor*, &c. quæ casum verbi sui regunt, ut apud Latinos: *Quid tibi hanc curatio est rem?* Plaut. in Amphit. Act. 1. sc. 3. De his in Syntaxi.

APPENDIX

AD IMPERATIVUM.

II. persona singularis masculina.

[מְסֹר vel מְסוֹר *trade.*] Prima radicali affecta (ּ) loco (ְ), תְּמוֹךְ *sustenta*, שְׁמוֹר *custodi.* Aliis sunt infinitivi pro imperativis positi.

Cum ה paragogico, hhólem mutatur in (ָ hhatoúph) inter quod & (ְ) primæ rad. fit transpositio, ut supra in infinitivo, sic: זָכְרָה zochrá *memento*, קָרְבָה *accede*, שָׁמְרָה, & cum (ָ) magno seu *a*, ut indicat méthegh, שָׁמְרָה Psal. 85. Heb. 86. v. 2. *custodi.* Vel méthegh ibi male apponitur, vel non impedit quominus (ָ) fit (ָ hhatoúph), vide supra pag. 39. col. 2.

Cum hhólem loco (ָ hhatoúph) sub prima rad. quare (ְ) sequens fit mobile, proindeque dilatatur in (ֲ), זֹעֲמָה Num. 23. v. 7. pro זָעְמָה *detestare.*

Mutato hhólem in (ִ) absque metathesi, & priori (ְ) converso in (ִ), vel in (ֶ) sub gutturali ob concursum, ut fit in flexione, מִכְרָה *vende*, אֶסְפָה *congrega*, עֶרְכָה *dispone*, &c. Et cum daghésch euphonico in secunda rad. נִצְּרָה *custodi.* Vel imperativi illi sunt ex forma מְכַר de qua mox.

Cum (ָ hhatoúph) loco hhólem ob sequens maqqáph, זְכָר־ *recordare*, סְעָד־ *fulci*, &c.

[מְסַר, & in pausa מְסָר *trade.*] In pausa, שְׁכָב *dormi*, שְׁמָע *audi*, חֲכָם *sapiens esto*, אֱמָץ *roborare*, *robustus esto*, &c. Et cum accentu ministro dargá, סְעָד *fulci*, Jud. 19. vers. 5.

Cum ה paragogico, (ַ) mutatur in (ְ), & prius (ְ) ob concursum transit in hhiriq qatón, ut: שִׁכְבָה *dormi*, שִׁלְחָה *mitte*, שִׁמְעָה *audi*, &c.

Et (ַ) ultimæ mutato in (ָ), vel ob accentum pausantem ab ultima ad penultimam ascendentem; vel quia ה istud parag. eodem modo mutat (ַ) ac affixum. Vide supra pag. 161. סְלָחָה *condona*, שְׁאָלָה *pete*, שְׁמָעָה *audi*, &c. ubi retinetur (ְ) primæ radicalis, quia non concurrit cum altero. Et cum (ָ) sub non gutturali, וְסָעֳדָה & *fulci te*, & *confortare.*

II. persona singularis feminina.

[מִסְרִי, in pausa ex forma hhólem, מְסֹרִי, ex forma (ַ) מִסְרִי *trade.*] In pausa ex forma hhólem, עֲבֹרִי *transi.* In eadem pausa ex forma (ַ), וּשְׂמָחִי & *lætare*, חֲרָבִי *desolare*, cum (ָ) loco (ַ) sub ח, quod rarissime accidit. Cum eodem (ָ) sub litera non gutturali, וְצְעָקִי & *clama.*

Posito (ֶ) pro (ִ) sub prima rad. חֶשְׂפִּי *denuda.* Schevá sub secunda rad. gutturali dilatato in (ֲ), unde prima afficitur (ַ), וְטַחֲנִי & *mole.*

Cum (ָ hhatoúph) sub prima rad. loco (ִ), מָלְכִי molchi *regna*, וְעָלְזִי & *exulta*, &c. Istud (ָ hhatoúph) natum est ex hhólem primariæ vocis, quod cum (ְ) primæ radicalis sedem commutavit. Quando in hac forma secunda radicalis gutturalis est, (ְ) quo afficitur, dilatatur in (ֳ); vide supra pag. 34. col. 1. ut: וְאָחֳזִי cujus loco legitur וְאֶחֳזִי & *apprehende*, Ruth. 3. v. 15. cum (ֶ) pro (ָ hhatoúph), sphalmate, ut videtur, graphico; ex (ָ) enim male formato facile nascitur (ֶ). Ibi tamen exemplaria quædam habent וְאָחֳזִי analog*e*. Cum eodem (ֳ) sub litera à gutturali diversa, קָסֳמִי *divina*, *hariolare*, 1. Reg. 28. v. 8. ubi י antiqua vocalis *o* superfluum est, ex quo puncta Massórethica textui Biblico inscripta sunt.

II. persona pluralis masculina.

[מִסְרוּ, in pausa ex forma hhólem מְסֹרוּ, ex forma (ַ) מִסְרוּ *tradite.*] Sic extra pausam, מִשְׁכוּ *trahite*, רִגְזוּ *irascimini*, &c. Cum eodem (ָ) sub prima rad. eaque gutturali, loco (ַ), aut (ֶ), חִדְלוּ *cessate*, עִבְדוּ *servite*, עִמְדוּ *state*, &c. Schevá sub secunda rad. gutturali dilatato in (ֲ), quare prima afficitur (ַ), טַעֲמוּ *gustate*, סַעֲדוּ *ful-*

cite, שַׁחֲטוּ *jugulate*, &c. Et cum (·) mendoso, ut videtur, pro (-) שִׁחֲדוּ *munera date*, Job. 6. v. 22. Eodem (·) ibidem dilatato secundum analogiam in (··), unde prima radic. notatur cum (·), אֶהֱבוּ *diligite*, אֶחֱזוּ *apprehendite, tenete*. Cum (· hhatoûph) sub prima rad. loco (·), ut supra in secunda persona sing. femin. מָשְׁכוּ חָרְבוּ *desolamini*, *trahite*, שָׁדְדוּ *vastate*, Jerem. 49. v. 28. ubi (·) quiescit sub priori ד quamvis repetito.

In pausa ex forma hhólem, גְּזֹרוּ *dividite*, הֲרֹגוּ *occidite*, עֲבֹדוּ *servite*, עֲמֹדוּ *state*, &c. In eadem pausa ex forma (-), אֶהֱבוּ *diligite*, וְזַעֲקוּ *& clamate*, חִדְלוּ *cessate*, וַחֲכָמוּ *& sapientes estote*, שִׁמְעוּ *audite*, וּתְמָהוּ *& admiramini*, &c.

II. persona pluralis feminina.

[מְסֹרְנָה, vel מְסֹרְנָה, & in pausa ex forma illa ultima, מְסֹרְנָה *tradite*.] Ex forma hhólem חֲגֹרְנָה *accingimini*, סְפֹרְנָה *plangite*, &c. Ex forma (-), צְעַקְנָה *clamate*, שְׁמַעְנָה, & sublato ה cum (·) præcedente, ac posito (-) furtivo, ut nonnullis placet, sub ע loco (·), שְׁמַעַן *audite*. Resecto נ incrementi ex Chaldaismo, רְגָזָה pro רְגַזְנָה, & in pausa, רְגָזְנָה *contremiscite*, Isai. 32. v. 11. Sic ibidem, פְּשֹׁטָה pro פְּשֹׁטְנָה *spoliamini*, וַחֲגוֹרָה pro חֲגֹרְנָה *& accingimini*. Aliis infinitivi sunt cum ה paragogico pro imperativis positi. Vide supra infinitivum.

APPENDIX
AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יִמְסֹר, vel יִמְסוֹר *tradet*.] Cum prima radicalis gutturalis est, schevâ ei suppositum dilatatur analogus in (··), unde (י) notatur cum (·), vide supra pag. 34. col 1. ut: יֶחֱשׂוֹף *revelabit*, *denudabit*, &c. Schevâ istud sæpius etiam dilatatur ibidem in (-), quare (י) afficitur (-), ut: יַעֲבֹד *serviet*, יַעֲבֹר *transibit*, &c. Et (-) ad simplex (·) euphoniæ gratia reducto, servatoque (-) sub (י), יַחְפֹּץ *volet*, יַחְגֹּר *accinget*, &c.

Sequente maqqáph, hhólem mutatur vulgo in (· hhatoûph), ut: יִמְשָׁל־ *dominabitur*, יִקְבָּץ־ *congregabit*, &c.

[יִמְסַר, & in pausa יִמְסָר *tradet*.] Sic extra pausam, יִשְׁלַח *mittet*, &c. In pausa, יִשְׁמָע *audiet*, יִשְׂמָח *lætabitur*, יִשְׂבָּע *saturabitur*, &c. Prima gutturali, יֶחְכַּם cum (·) simplici sub ח loco (··) ad euphoniam, pro יֶחֱכַם *sapiens erit*. Sic: יֶחְסַר *deficiet*, &c. Cum (··) loco (·) sub non gutturali, & cum (·) pro (-) sub (י), יִצְחַק *ridebit*, Gen. 21. v. 6.

III. persona singularis feminina.

[תִּמְסֹר, vel תִּמְסוֹר; & ex forma (-), תִּמְסַר, in pausa תִּמְסָר *tradet*.] Ex forma (-) extra pausam, תִּשְׁכַּב *dormiet*, &c. In pausa, וַתִּרְעָד *& tremuit*, &c. Prima gutturali, schevâ dilatatur analogus in (··), quare ה, notatur cum (·), ut: תֶּחֱרַב, cum (·) pro (-) ob pausam, *desolabitur*, וַתֶּחֱנַף *& polluit*, &c. Idem (·) ibidem dilatatur etiam in (-), & ה afficitur (-), ut: תַּהֲלֹךְ cujus loco mendose, ut videtur, legere est תְּהַלָּךְ *ibit*, Psal. 72. Heb. 73. v. 9. Sic: וַתִּהֲלַךְ *& ivit*, Exod. 9. v. 23. Cum ה parag. וַתַּעְגְּבָה *& amavit*, Ezech. 23. v. 20. ubi (-) sub ע reductum est ad simplex (·) loco (-), ob aliud (·) sequens, pro וַתַּעֲגְּבָה.

II. persona singularis masculina.

[תִּמְסֹר, vel תִּמְסוֹר; & ex forma (-) תִּמְסַר, in pausa תִּמְסָר *trades*.] Ex forma hhólem, תָּרִיק *fundes*, &c. Prima gutturali, (·) dilatatur analogus in (··), & ה afficitur (·), ut supra in tertia pers. singul. masc. Sæpe etiam ibidem dilatatur in (-), quare ה notatur cum (-), ut: תַּעֲבֹד *coles*.

Ex forma (-) תִּשְׁמַע, & in pausa תִּשְׁמָע, *audies*, &c. Si prima fuerit gutturalis (·) dilatatur ut in forma hhólem, sic: תֶּחֱרַשׁ *sileas*, תֶּחְכַּם cum (·) simplici sub ח ad euphoniam, pro (··) תֶּחֱכַם *sapiens eris*, &c.

Cum maqqáph, hhólem corripitur in (ָ hhatoúph), ut: תִּפְעָל־ *operaberis*, &c.

II. persona singularis feminina.

[תִּמְסְרִי, in pausa ex forma hhólem, תִּמְסֹרִי; ex forma (ַ), תִּמְסָרִי *trades.*] Schevá sub secunda rad. gutturali mutato in (ֲ), loco (ְ), nisi sit lapsus amanuensium, וַתְּשַׁחֲרִי, Ezech. 16. v. 33. *& munera dedisti.* In pausa ex forma hhólem, תִּשְׁקֹטִי *quiesces*, תֶּחְשְׂכִי cum (ִ) simplici ad euphon. pro (ֱ), sic: תֶּחְשְׂכִי, *prohibebis*, תֶּעֶרְצִי *roborabis te*, ubi (ְ) sub prima rad. dilatatur in (ֱ) loco (ֲ), proindeque ת afficitur (ֶ). Vide supra pag. 156. Servato hhólem extra pausam, & cum accentu in ultima, תַּעֲבוֹרִי *transibis*, Ruth. 2. v. 8. ubi mendose legitur תַּעֲבוּרִי cum ו. In pausa ex forma (ַ), תִּלְבָּשִׁי *vestieris*, &c. Et cum ן paragogico תִּדְבָּקִין *adhærebis.*

I. persona singularis communis.

[אֶמְסֹר, vel אֶמְסוֹר, & ex forma (ַ) אֶמְסַר, in pausa אֶמְסָר *tradam.*] Cum ה paragogico extra pausam, hhólem & (ַ) secundæ rad. mutantur in (ְ), ut: אֶשְׁמְרָה ab אֶשְׁמֹר *custodiam*, &c. אֶשְׁכְּבָה ab אֶשְׁכַּב *cubabo, dormiam*, &c. Pro illo (ְ) simplici interdum invenitur (ֲ) etiam sub litera non gutturali, ut: אֶשְׁקֳלָה *incedam*, אֶשְׁקֳטָה *quiescam*, אֶפְשְׂעָה *appendam*, ubi ו antiqua vocalis *o*, punctis Massorethrarum adscriptis, redundat. Si schevá dilatatum fuerit sub prima rad. illud ob concursum reducitur vel ad simplex (ְ), ut: אֶעְבְּרָה *transibo*, אֶחְדְּלָה ab אֶחְדַּל pro אֶחֱדַּל, *desistam*, *cessabo.* Vel reducitur ad parvam motionem ex qua componitur, ut: אֶעֶזְבָה *derelinquam*, אֶעֶלְצָה *exultabo*, וְאֶהֶרְגָה *& occidam*, &c. At in pausa cum isto ה paragogico hhólem formæ hujus remanet, ut: אֶשְׁמֹרָה *custodiam*, אֶעֱלֹזָה *exultabo*, וְאֶשְׁכֹּנָה *& habitabo*, אֶעֱמֹדָה *stabo*, &c. Alterius autem formæ (ַ) mutatur in (ָ), ut: אֶחְכָּמָה, contracte pro אֶחְכְּמָה, *sapiens ero*, אֶטְבָּעָה *infigar*, וְאֶצְעָקָה *& clamabo*, &c. Sic in eadem forma & pausa, sed absque ה paragogico, (ַ) mutatur in (ָ), ut: אֶשְׁאָב *hauriam*, אֶזְעָק *clamabo*, אֶשְׂחָק, *ridebo*, אֶקְרָע *scindam*, &c.

Cum maqqáph, hhólem corripitur in (ָ hhatoúph), ut: אֶתְמָךְ־ *sustentabo*, אֶכְתָּב־ *scribam*, אֶשְׁמָר־ *custodiam*, ubi punctis inscriptis, ו antiqua vocalis *o* abundat ut supra. In אֶסְלוֹחַ *condonabo*, Jerem. 5. v. 7. duplex forma conspicitur, altera ex hhólem, quam indicat ו redundans; altera ex (ַ), ut ibi legendum docent Massorethæ.

III. persona pluralis masculina.

[יִמְסְרוּ, in pausa ex forma hhólem יִמְסֹרוּ, ex forma (ַ) יִמְסָרוּ *tradent.*] Cum ן parag. extra pausam, יִשְׁמְעוּן *audient*, &c. Cum eodem ן in pausa ex forma hhólem, יִקְצֹרוּן *metent*, &c. Ex forma (ַ) in eadem pausa, יִדְחָקוּן *prement*, יֶחְדָּלוּן, contracte pro יֶחְדְּלוּן *desistent*, *deficient*, יִרְגָּזוּן *contremiscent*, יִשְׁאָלוּן *interrogabunt*, &c. In pausa item absque ן paragogico, ex forma hhólem, יִצְפֹּנוּ *abscondent se*, יִשְׁפֹּטוּ *judicabunt*, cujus loco legitur mendose, ut videtur, יִשְׁפּוּטוּ Exod. 18. v. 26. extra pausam, & cum accentu in ult. Ex forma (ַ), יִשְׁכָּבוּ *dormient*, יִלְבָּשׁוּ *induent se*, &c.

Quando (ְ) sub prima radicali gutturali dilatatum est in (ֲ), unde (י) afficitur (ַ); vel in (ֱ), quare (י) notatur cum (ֶ); in concursu alterius, schevá istud dilatatum vel reducitur ad parvam motionem ex qua componitur; vel revocatur ad simplex (ְ), remanente tamen sub (י) parva motione, qua afficiebatur ob hujusmodi (ְ) dilatatum, ut: יֶחֶרְדוּ *trepidabunt*, יַאַרְכוּ *prolongabuntur*, יַעְזְרוּ *adjuvabunt*, &c.

Cum ה redundante in fine, יִקְרְחָה Levit. 21. v. 5. *radent*, seu *decalvabunt*. Verum istud ה vel est affixum, יִקְרְחָה *radent ipsum* (calvitium); vel est ה articulus vocis sequentis קָרְחָה qorhhá *calvitium*, sic: יִקְרְחוּ הַקָּרְחָה, cum (ּ) sub ח loco ו. Cum enim antiquitus voces omnes conjunctim scriberentur, eorum, qui illas postea distinxerunt, incogitantia forte contigit, ut ה illud in fine vocis præcedentis positum fuerit, cum initio sequentis præfigi debuisset.

III. persona pluralis feminina.

[תִּמְסֹרְנָה, ex forma (ַ) תִּמְסַרְנָה, in pausa תִּמְסָרְנָה.

תִּמְסֹרְנָה *tradent.*] Sic ex forma hhólem, תִּקְצַרְנָה *breviabuntur*, תַּעֲבֹרְנָה *transibunt*, &c. Ex forma (-) תִּשְׁמַעְנָה *audient*, תֶּחֱרַשְׁנָה *obsurdescent*, תֶּחְשַׁכְנָה, contracte pro תֶּחֱשַׁכְנָה, *obscurabuntur*, &c. In pausa ex eadem forma, תִּשְׂבַּעְנָה *saturabuntur*, תִּשְׁכַּחְנָה *oblivis-centur*, &c.

Relicto (ׂ) antiqua vocali *e*, quæ nunc exprimitur per (ֶ) sub tertia radicali, וַתִּגְבְּהֶינָה *& extulerunt se*, Ezech. 16. v. 50. pro וַתִּגְבַּהְנָה. Aliis forma ista desumta est ex verbis quiescentibus in tertia rad. ה, de quibus cap. seq.

Sublato per apocopen ה, altera incrementi litera, תִּלְבַּשְׁן *induent se*, ut olim legebatur 2. Reg. cap. 13. v. 18. pro תִּלְבַּשְׁנָה, ut habent codices hodierni.

Quando tertia radicalis est ן, ea tollitur scripturæ abbreviandæ gratia, ac compensatur per daghésch forte in נ terminationis, ut: תִּשְׁכֹּנָּה, pro תִּשְׁכֹּנְנָה, *habitabunt.*

Denique Dan. 8. v. 22. legitur forma composita ex hac persona feminina, & eadem masculina, יַעֲמֹדְנָה *stabunt*, pro תַּעֲמֹדְנָה; refertur enim ad מַלְכֻיּוֹת *regna*, femin. generis. Nisi dixeris prophetam & regna, & eorum incolas hîc exprimere voluisse. Illa autem vox è tribus est, quas Massorethæ אנדרוגינוס *androgynas* appellant, à voce Græca ἀνδρόγυνος *utriusque sexûs*, *utrumque sexum habens.* Vocum illarum prima legitur Gen. 30. v. 38. וַיֵּחַמְנָה *& conceperunt* (oves). Secunda 1. Reg. 6. v. 12. וַיִּשַּׁרְנָה *& recta ibant* (vaccæ). Tertia ea est de qua hîc sermo, nempe יַעֲמֹדְנָה *stabunt.* Ideo autem voces illæ *androgynæ* vocantur, quod signum masculinum & femininum habeant: nempe י tertiæ perf. mascul. characterem, & נה personæ femininæ incrementum, seu terminationem. Ceterum charactere illo masculino vires masculas significari volunt. Quid si errores sint amanuensium?

II. persona pluralis masculina.

[תִּמְסְרוּ, in pausa ex forma hhólem תִּמְסֹרוּ, ex forma (-) תִּמְסָרוּ *tradetis.*] Persona illa eodem modo puncta mutat in flexione, in pausa, & cum ן paragogico, ac tertia perf. plur. masc. ut: תִּשְׁמְרוּ, in pausa ex forma hhólem, תִּשְׁמֹרוּ *custodietis*, &c. Cum ן paragogico in eadem forma & pausa, תִּכְרֹתוּן *succidetis*, תַּעֲבֹדוּן *servietis*, &c. Ex forma (-), תִּשְׁלְחוּ *mittetis*, &c. Cum ן paragogico, תִּשְׁמְעוּן *audietis*, &c. In pausa, תִּשְׁלָחוּ *mittetis*, תִּבָּלוּ, contracte pro תִּבְלוּ, *evanescetis*, תֶּאֱהָבוּ *diligetis*, &c. Cum ן paragogico in eadem pausa, תִּשְׁמָעוּן *audietis*, &c. Et extra pausam, תֶּאֱהָבוּן *diligetis*, Psal. 4. v. 3. ubi ן istud eodem modo puncta mutat, atque affixum. Anomalum est תְּאֵהֲבוּ idem, Prov. 1. v. 22. pro תֶּאֱהָבוּ, aut תֶּאֱהֲבוּ. Verum תְּאֵהֲבוּ est secunda perf. plur. masc. futuri piël cum (-) mendoso, ut videtur, sub א, loco (-), sic: תְּאַהֲבוּ, sine daghésch ejecti compensatione.

II. persona pluralis feminina.

[תִּמְסֹרְנָה, ex forma (-) תִּמְסַרְנָה, & in pausa תִּמְסֹרְנָה *tradetis*, fem.] Hæc persona, si tamen ejus exempla in verbis perfectis reperiantur, eadem plane est ac tertia plural. feminina, quam vide; soloque sensu ab ea distinguitur.

I. persona pluralis communis.

[נִמְסֹר, vel נִמְסוֹר; & ex forma (-) נִמְסַר, in pausa נִמְסָר *trademus.*] Illa persona eodem modo puncta retinet, aut mutat, ac tertia perf. sing. masc. quam vide supra p. 167. col. 1. Hinc ex forma hhólem, vel (-) cum ה parag. extra pausam, & punctis ut in flexione mutatis, נִלְבְּנָה *lateres faciamus*, נִזְבְּחָה *sacrificemus*, נִקְרְבָה *appropinquemus*, נִרְדְּפָה *persequemur*, נַעְבְרָה, cum (ְ) simplici, pro נַעַבְרָה *transeamus*, &c. In pausa ex forma hhólem, וְנַחְקֹרָה, contracte pro וְנַחְקְרָה, *& inquiramus*, וְנַעֲבֹרָה, *transibimus*, &c. Ex forma (-), וְנִכְרָעָה *& incurvemus nos*, נִקְרְבָה *appropinquemus*, &c. Et sine ה parag. נִשְׁמָע *obediemus*, נִזְרַע *seremus*, נִרְכַּב *equitabimus*, &c. Sequente maqqaph, forma hhólem corripitur in (ָ hhatouph), ut: נִרְדָּף־ *persequemur*, &c.

§. II.

CONJUGATIO NIPHAL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III persona singularis masculina.

[נִמְסַר, in pausa נִמְסָר *traditus est.*] Sic in pausa, נִשְׁאָר *remansit, relictus est*, נִכְתָּב *scriptum est*, נִזְהָר *cavit*, &c. Cum prima litera rad. gutturalis est, (ְ) ei subjectum dilatatur analogos in (ֲ), & נ præcedens afficitur (ֶ), ut: נֶאֱמַר *dictum est, dicitur*, נֶאֱחַז *tenebatur*, נֶאֱסַף *collectus est*, &c. Et (ֲ) ad simplex (ְ) euphoniæ gratia reducto, וְנֶאְמַן *& stabilis erit*, נֶעְכַּר cum (ָ) loco (ַ) ob pausam, *turbatus est*, &c. Interdum etiam (ְ) istud dilatatur in (ֲ), & נ notatur cum (ַ), ut: וְנֶהְפּוֹךְ *& conversus est*, cum hhólem in ultima loco (ַ), sicut & in duobus sequentibus exemplis, ubi (ֲ) ad euphoniam revocatur ad simplex (ְ), ut: וְנֶחְתּוֹם *& obsignatum est*, וְנֶעְתּוֹר *& exoratus est.* Hhólem istud natum videtur ex tertia forma præteriti qal quam vide supra pag. 162. col. I.

III. persona singularis feminina.

[נִמְסְרָה, in pausa נִמְסָרָה *tradita est.*] Schevà sub prima radicali dilatatum in (ֲ), ut supra in hac persona masculina, hic ob concursum mutatur in (ֶ), remanente altero (ֶ) sub נ, ut: נֶאֶמְנָה *creditus est* (spiritus), נֶהֶפְכָה *versa est*, &c. At in pausa remanet (ֲ), quia non sequitur (ְ), ut: נֶאֱלָמָה Isai. 53. v. 7. ubi alia exemplaria habent נֶאֱלָמָה, quædam נֶאֱלָמָה cum accentu in fine ut in participio, *obmutuit*, נֶעֶלְסָה *exsultavit*, &c. In eadem pausa, nec schevà dilatato, quia non subjicitur gutturali, נִשְׁבָּרָה *contritum est* (os, ossis), נִכְרָתָה *succisa est*, נִסְתָּרָה *abscondita est*, &c.

II. persona singularis masculina.

[נִמְסַרְתָּ, in pausa נִמְסָרְתָּ *traditus es.*] Quando tertia radicalis est ת, excidit scripturæ abbreviandæ gratia, & compensatur per daghésch forte in ת incrementi, ut: וְנִכְרַתָּ, pro וְנִכְרַתְתָּ *& exscinderis*, Abd. I. v. 10.

II. persona singularis feminina.

[נִמְסַרְתְּ, in pausa נִמְסָרְתְּ *tradita es.*]

I persona singularis communis.

[נִמְסַרְתִּי, in pausa נִמְסָרְתִּי *traditus*, vel *tradita sum.*] Tertia radicalis ת excidit, ut supra in secunda pers. sing. masc. & compensatur per daghésch forte in ת incrementi, ut: נִבְעַתִּי pro נִבְעַתְתִּי *consternatus sum.* Sic: נִצְמַתִּי *succisus sum.* Schevà quiesc. sub prima rad. gutturali dilatatur in (ֲ), unde נ afficitur (ֶ), ut: וְנֶעֱזַרְתִּי *& adjutus sum.*

III. persona pluralis communis.

[נִמְסְרוּ, in pausa נִמְסָרוּ *traditi*, vel *traditæ sunt.*] In pausa נִלְכָּדוּ *capti sunt*, נִסְמָכוּ *sustentati sunt*, &c. Anomalum est נִשְׁבְּרָה 3. Reg. 22. v. 49. ubi secundum puncta vocalia legendum נִשְׁבַּר cum (ֻ) pro ו, sic: נִשְׁבְּרוּ *confracta sunt* (naves). At secundum literas consonantes, נִשְׁבְּרָה *confracta est* (quælibet navium.) Vide supra p. 163. coll. I. 2. Schevà mobile sub secunda rad. gutturali dilatatur in (ֲ), ut: נִבְהֲלוּ *conturbati sunt.* Schevà vero quiescens sub prima rad. itidem gutturali dilatatur in (ֲ), & נ afficitur (ֶ); sequente autem altero (ְ), ut fit in hac persona, (ֲ) reducitur vel ad (ֶ), ut: נֶהֶפְכוּ *versi sunt*, נֶעֶרְמוּ *coacervatæ sunt*, נֶהֶרְסוּ *destructæ sunt*, &c. Vel ad (ְ) simplex, ut: נֶחְשְׂפוּ *discoopertæ sunt*, וְנֶהְפְּכוּ *& versi sunt*, נֶחְרוּ cum (ָ) sub ח loco (ְ) ob pausam, *irati sunt*, &c.

Prima radicali notata anomalos cum hhólem loco (ְ) quiescentis, quare נ retinet

(ִ) nativam literarum characteristicarum motionem, ut diximus supra pag. 135. col. 1. נְגֹאֲלוּ Thren. 4. v. 24. pro נִגְאֲלוּ *contaminati sunt.* Aliis vox est composita ex niphál & puál; q. d. contaminarunt se mutuis cædibus, & ab hostibus contaminati sunt cædibus.

Ex forma quiescentium pé (י), de quibus in cap. seq. litera characteristica afficitur hhólem loco (ִ) in וְנֹאחֲזוּ Num. 32. v. 30. pro וְנֶאֶחֱזוּ, aut וְנֵאָחֲזוּ *& possessores constituentur.*

II. persona pluralis masculina.

[נִמְסַרְתֶּם *traditi estis.*]

II. persona pluralis feminina.

[נִמְסַרְתֶּן *traditæ estis.*]

I. persona pluralis communis.

[נִמְסַרְנוּ, in pausa נִמְסָרְנוּ *traditi*, vel *traditæ sumus.*] Scheva primæ literæ radicali gutturali subjecto dilatato in (ֲ), unde נ afficitur (ֶ); & (ֲ) reducto ad simplex (ְ) euphonicum, remanente interea (ֶ) sub characteristica, נֶחְשַׁבְנוּ pro נֶחֱשַׁבְנוּ *reputati sumus.*

Tertia radicali נ abjecta, & per daghésch forte in נ incrementi compensata, נִשְׁעַנּוּ pro נִשְׁעַנְנוּ *innitimur.*

APPENDIX
AD BENONI.

Singulare masculinum.

[נִמְסָר *traditus*, vel *qui traditur.*] Prima gutturali, (ְ) quiescens ei subjectum dilatatur in (ֲ), quare נ afficitur (ֶ), ut: נֶאֱנָח, unde (ֲ) ad simplex (ְ), euphoniæ gratia reducto, נֶאְנָח *gemens.* Sic: נֶאְדָּרִי *magnificus*, Exod. 15. v. 6. cum (י) paragogico ex quo & hhiriq ר suppositio, factum est hhiriq gadhól. Verum (י) istud erat antiquitus vocalis *e*, quæ nunc per (ְ) sub ר subintellectum exprimitur. Aliis נֶאְדָּרִי nomen est participale femininum per apocopen ת Chaldæis familiarem, pro נֶאְדָּרִית *magnificata est* (dextera tua); sicque refertur ad יָמִין fem. *dextera.* Speciali anomalia laborat וְנֶאְשְׁאָר *& residuus*, Ezech. 9. vers. 8. cum epenthesi τοῦ א, quod erat olim vocalis *e*, quæ nunc exprimitur per (ְ) sub נ; item cum (ְ) sub שׁ loco (ִ) simplicis, & cum (ָ) in fine pro (ַ). Vox illa analoga esset וְנִשְׁאָר.

Singulare femininum.

[נִמְסֶרֶת, vel נִמְסֶרֶת, & in pausa נִמְסָרָה *tradita.*] Ex terminatione ת præcedente duplici (ֶ), נֶאֱכֶלֶת *quod comeditur*, נֶאֱמֶנֶת *fidelis*, ubi (ְ) sub א dilatatur in (ֱ), quare נ notatur cum (ֶ); נִכְרֶתֶת *quod succiditur*, נִמְרֶצֶת *violenta*, נִשְׁבֶּרֶת *confracta*, &c. Et cum duplici (ַ) pro duplici (ֶ), ob ultimam radicalem ח, נִשְׁכַּחַת *oblivioni tradita.*

Plurale masculinum.

[נִמְסָרִים *traditi.*]

Plurale femininum.

[נִמְסָרוֹת *traditæ.*]

APPENDIX
AD INFINITIVUM.

[הִמָּסֵר *tradi.*] In hoc & sequenti tempore, seu modo, assumitur character specialis ה, qui excludit נ communem hujusce conjugationis characterem, cujus defectus compensatur per daghésch forte in prima litera radicali, modo sit illius recipiendi capax: secus, daghésch istud excidens compensatur per (ָ) loco (ִ) sub characteristica ה, ut: הֵאָסֵף *congregari.* Sic ex terminatione hhólem, quæ in hoc infinitivo infrequens non est, הֵאָכֹל *comedendo.* Ex eadem terminatione, הִנָּתוֹן *dari.*

Servata communi conjugationis characteristica, ac forma præteriti, נִשְׁאֹל *petendo*, נִלְחֹם *pugnando*, נִכְסֹף *desiderando*, נִשְׁלֹחַ *mittendo*, נִגּוֹף *percutiendo*, à נָגַף verbo defectivo Pé נ, de quo in cap. seq. pro נִנְגּוֹף, &c. Et cum ה speciali hujus infinitivi characteristica, הִנָּדֵף, unde כְּהִנָּדֵף *sicut propellitur.* Cum א pro ה, הַאִדָּרֹשׁ pro הֲהִדָּרֹשׁ *an requirendo? consulendo?* Ezech. 14. v. 3.

Accedentibus literis *bichlám*, sæpe excluditur ה characteristicum, cujus motionem sibi vindicat litera *bichlám*, ut: בֵּעָטֵף pro בְּהֵעָטֵף *in deficiendo*, בֵּהָרֵג cum (ֵ) ad euphoniam loco (ִ), pro בְּהֵהָרֵג *in occidendo*, *cum occisa fuerit*, &c. Vide supra, pagin. 148. col. 2.

APPENDIX

AD IMPERATIVUM.

II. persona singularis masculina.

[הִמָּסֵר, vel הִמָּסֶר *tradere.*] Pro characteristica ה, & daghésch primæ radicali impresso, vide infinitivum præcedentem. Cum prima illa radicalis est gutturalis, aut ר, daghésch ipsi infigendum excidit, & compensatur per (ֵ) loco (ִ) sub ה, ut: הֵאָסֵף *congregare*, *congrega te.* Sic ex terminatione (ַ), הֵאָנַח *suspira*, *ingemisce.* Cum ה paragogico, (ֵ) vel (ֶ) mutatur in (ְ), ut: הִשָּׁבְעָה *jura*, &c. Accentu ab ultima ad penultimam ob duorum tonicorum concursum ascendente, (ֵ) corripitur in (ֶ), ut: הִשָּׁמֶר לְךָ *cave tibi.* De hoc concursu infra lib. 3. cap. 1.

II. persona singularis feminina.

[הִמָּסְרִי, in pausa ex forma (ֵ), הִמָּסֵרִי; ex forma (ָ), הִמָּסָרִי *tradere.*]

II. persona pluralis masculina.

[הִמָּסְרוּ, in pausa ex forma (ֵ), הִמָּסֵרוּ; ex forma (ָ), הִמָּסָרוּ *tradimini.*] Sic in pausa ex forma (ֵ), הִשָּׁמֵרוּ *cavete.* Ex forma (ְ) mutati in (ֵ) eamdem ob pausam, הִקָּבְצוּ Joel 3. al. 4. v. 11. & *congregamini*, cum characteristica & forma præteriti, ut supra in infinitivo; unde quibusdam est præteritum.

II. persona pluralis feminina.

[הִמָּסַרְנָה, & ex forma (ֶ), הִמָּסֶרְנָה, in pausa, הִמָּסַרְנָה *tradimini.*] Hic in memoriam revocandum, quod diximus supra pag. 150. col. 2. conjugationis hujus imperativum in sensu tantum reciproco & neutrali; non verò passivo accipi.

APPENDIX.

AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יִמָּסֵר, ex forma (ַ) יִמָּסַר, in pausa יִמָּסֵר *tradetur.*] Character specialis futurorum in hoc excludit pariter נ communem hujusce conjugationis characterem, qui compensatur per daghésch forte in prima litera radicali, quæ si ejus recipiendi fuerit incapax, compensatur & ipsum per (ֵ) sub (י); & aliis literis characteristicis, loco (ִ), vel (ֵ), ut: יֵאָסֵף *congregabitur*, יֵעָדֵר *fodietur*, &c.

Ex terminatione (ַ), וַיִּגָּמַל & *ablactatus est*, וַיִּנָּפַשׁ & *respiravit*, וַיֵּאָמַר & *renunciatum fuit*, &c.

Accentu sublato ob maqqáph, vel ab ultima ad penultimam ascendente ob ו conversivum, aut ob concursum; (ֵ) ultimæ corripitur in (ֶ), ut: יִכָּרֶת־ *exscindetur*, וַיִּנָּגֶף & *percussus est*, וַיִּצָּמֶד & *copulavit se*, יִלָּכֶד בָּהּ *capietur in ea*, &c.

III. persona singularis feminina.

[תִּמָּסֵר, ex forma (ַ) תִּמָּסַר, & in pausa תִּמָּסֵר *tradetur.*] Prima gutturali, תֵּהָרֵס *destruetur*, &c. Ex forma (ַ), וַתֵּעָצַר & *cohibita est*, &c. Ex eadem forma in pausa, תִּזָּכֵר *masculus*, vel *masculum nascetur*, *efficietur*. Duobus accentibus tonicis concur-

rentibus, (-) corripitur in (·), vel in (-), & accentus ascendit ab ultima ad penultimam, ut: וְתִשָּׁבֵר & *contereturr*, תֵּעָזֵב *derelinquetur*, &c. Sic ob ו conversivum, וַתִּפָּעֶם & *consternatus est* (spiritus meus.)

II. persona singularis masculina.

[תִּמָּסֵר, ex forma (-) תִּמָּסֵר, & in pausa תִּמָּסֵר *tradêris.*] Ex forma (-) extra pausam, תִּשָּׁבֵר *confringeris.*

II. persona singularis feminina.

[תִּמָּסְרִי, in pausa ex forma (-) תִּמָּסֵרִי, ex forma (-) תִּמָּסֵרִי *tradêris.*]

I. persona singularis communis.

[אֶמָּסֵר, ex forma (-) אֶמָּסֵר, & in pausa אֶמָּסֵר *tradar.*] Cum (·) pro (·) sub א, quod non raro accidit: אִדָּרֵשׁ *consular*, אִמָּלֵט *eripiar*, אִשָּׁבֵעַ *jurabo*, &c. Sic cum ה paragogico, quod extra pausam mutat (-) in (·), ut: אִמָּלְטָה *eruar, eruam me*, אִשָּׁפְטָה *dijudicabor*, vel *judicio contendam*, וְאִנָּקְמָה & *ulciscar me*, אִכָּבְדָה, & per apocopen ה, אִכָּבֵד, cum (·) sub א, Agg. I. v. 8. *honorabor*, &c.

III. persona pluralis masculina.

[יִמָּסְרוּ, in pausa ex forma (-) יִמָּסֵרוּ, ex forma (-) יִמָּסֵרוּ *tradentur.*] In pausa ex forma (-), יִסָּגֵרוּ *claudentur.* Cum ן paragogico יִתָּצֵבוּן *exscindentur.* Cum eodem ן paragogico & in pausa, יִכָּרֵתוּן *succidentur*, יֵחָרֵסוּן *destruentur*, יֵחָפֵזוּן *festinabunt*, &c.

III. persona pluralis feminina.

[תִּמָּסַרְנָה, ex forma (-) תִּמָּסַרְנָה *tradentur.*] Forma (-) in hac persona frequens est, ut: תִּזָּכַרְנָה, & sublato ה per apocopen תִּזָּכַרְן *commemorabuntur*, תִּפָּתַחְנָה *aperientur*, תִּשָּׁאַרְנָה *remanebunt*, תִּשָּׁבַרְנָה *conterentur*, &c. Prima radicali gutturali, aut ר, תֵּאָכַלְנָה *comedentur*, תֵּהָרַגְנָה *occidentur*, תֵּרָמַסְנָה *conculcabuntur.* Tertia radicali נ abjecta, nec per daghésch forte, ut fieri solet, in נ terminationis compensata, תֵּאָמַנָה Isai. 60. v. 4. pro תֵּאָמַנְנָה, aut תֵּאָמַנָּה *nutrientur.*

II. persona pluralis masculina.

[תִּמָּסְרוּ, in pausa ex forma (-) תִּמָּסֵרוּ, ex forma (-) תִּמָּסֵרוּ *trademini.*] In pausa ex forma (-), תִּגָּאֵלוּ *redimemini.*

II. persona pluralis feminina.

[תִּמָּסַרְנָה, ex forma (-), תִּמָּסַרְנָה *trademini.*] Abjecta tertia radic. נ, nec compensata per daghésch forte in נ incrementi, תֵּעָגֵנָה Ruth. I. v. 13. pro תֵּעָגַנְנָה, aut תֵּעָגֵנָּה *tardabitis.* Vide supra tertiam personam pluralem femininam.

I. persona pluralis communis.

[נִמָּסֵר, ex forma (-) נִמָּסֵר, in pausa נִמָּסֵר *trademur.*] Cum ה paragogico, (-) & (-) ultimæ mutantur in (·), ut: נִשָּׁפְטָה *judicemur.*

§. III.

CONJUGATIO PIEL.

AD hanc conjugationem pertinent 1°. verba, quæ loco daghésch fortis secundæ radicali impressi, habent primam cum hhólem notatam, ut: שׁוֹרֵשׁ *radicare fecit*; eaque conjugatio à forma appellatur פּוֹעֵל *poél*, & à multis Grammaticis *quadrata*, sed perperam, ut probavimus supra pag. 131. 2°. quæ pro eodem daghésch, unam aut alteram radicis literam ingeminant, ut: גִּלְגֵּל (à גָּלַל) *volvit, devolvit.* Vel quæ quatuor, aut quinque literis diversis componuntur,

ut : פרשן *expandit* , &c. quorum omnium exempla in sequentibus appendicibus proferentur.

Quando secunda radicalis est gutturalis , aut ר , daghésch ab ea excidens compensatur vulgo per motionem magnam loco parvæ sub prima radicali , secundum regulas supra traditas pag. 29. col. 1. Sæpius tamen absque compensatione excidit. Vide ibidem , & sequent. appendices.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis masculina.

[ספר , ex forma (-) ספר *diligenter tradidit.*] Ex forma (-) , quæ usurpatur præsertim quando secunda , vel tertia radicalis est gutturalis , aut ר , ut : אבר *perdidit* , גדל *exaltavit* , ושלח *& mittat* , בלע *absorpsit* , פתח & סגר *aperuit* , נקר *perfodit* , חבר *sociavit* , פתח *tradidit* , שבר *confregit* , &c. Et ex defectivis in secunda radicali , de quibus in cap. seq. כתת *fregit.*

Quando secunda radicalis est gutturalis , aut ר , quæ daghésch vulgo non recipiunt , daghésch istud excidens compensatur per (-) loco (·) sub prima radicali , ut : באר *explanavit* , מאן *renuit* , אחר *distulit* , חרף *probris affecit* , ברך *benedixit* , &c. Hanc formam in tota hac conjugatione imitatur חתל , quamvis secunda ejus litera radicalis non sit daghésch recipiendi incapax , ut : חתל *illusit* , cum (-) sub ח pro (·) & daghésch in litera sequenti , per legem *æquivalentiæ.* Sæpe tamen daghésch ex secunda radicali gutturali , aut ר , excidit absque compensatione , ut : נאר *detestatus est* , נאץ *irritavit* , טהר *mundavit* , לחט *inflammavit* , נהג *duxit* , נחם *consolatus est* , בער *removit* , &c.

Sequente maqqáph , vel accentu tonico concurrente , (-) ultimæ sæpius mutatur in (·) , ut : בקש־ *quæsivit* , חתל בי *illusit , circumvenit me.* Sine maqqáph , & accentus tonici concursu , tria illa verba דבר *loquutus est* , כבס *lavit* , כפר *expiavit* , in piél sæpe mutant (-) in (·) , sic : כפר , כבס , דבר : In pausa autem vulgo retinent (-).

Ex forma poél , שרש *radices egit.*

Geminatis radicalibus , קלקל (à קלל) *tersit* , שעשע (à שעה , vel potius ab inusit. שעע) *oblectavit se* , שאנן (ab inusit. שאן) *tranquillus fuit* , cum (-) sub prima radicali , vel ob (-) sequens sub secunda , vel ex forma Chaldaïca , quæ etiam adhibetur in קרקר (à קיר *paries*) *destruxit.* Et cum (·) sub eadem prima radicali , סחרחר (à סחר) *palpitavit.*

Ex verbis quadriliteris פרשן *expandit* , cum (-) , ut supra , loco (·) sub prima radicali.

III. persona singularis feminina.

[מסרה , in pausa ex forma (-) מסרה , ex forma (-) מסרה *diligenter tradidit.*] Secunda gutturali , aut ר , daghésch excidens compensatur per (-) sub prima radicali , ut : מאנה *renuit* , &c. Sæpe tamen excidit absque compensatione , ut : לחשה *inflammavit* , מהרה *festinavit* , נאפה *scortata , mœchata est* , &c. Et sic ex litera etiam non gutturali , sed cui (·) supponitur , sæpius exsulat , ut : שלחה *misit* , שפרה *ornavit* , &c.

In pausa ex forma (-) , לקטה *collegit* , לחכה , sine compensatione daghésch ejecti , *linxit.* In eadem pausa , ex forma (-) mutati in (·) , קבצה *congregavit* , רעננה geminata tertia radicali , *virens , viridis fuit.*

Ex forma poél , שפטה *judicabat* , quod potest esse benoni femininum conjugationis qál , *judicans erat.*

II. persona singularis masculina.

[ספרת , & in pausa ספרת *diligenter tradidisti.*] Media gutturali , ac daghésch ejecto

per (-) sub prima radicali compensato, נֵאַרְתָּה, cum ה expresso in fine, quod ibi latebat, *detestatus es*, *projecisti*, נִהַלְתָּ *deduxisti*, &c. Sic הִהַלְתָּ *illusisti.* Et daghésch excidente absque compensatione, נִאַצְתָּ *sprevisti*, שִׁחַתָּ *corrupisti*, ubi tertia radicalis ת abjicitur, compensaturque per daghésch forte in ת incrementi, pro שִׁחַתְתָּ. Et cum affixo, וְתִתְּנִי & *conteres me*, ab חִתַּת.

II. persona singularis feminina.

[סִפַּרְתְּ, & in pausa, סִפַּרְתְּ *diligenter tradidisti.*] Daghésch ex secunda rad. ejecto, compensatoque per (·) sub prima, מֵאַנְתְּ *renuisti*, &c. Eodem excidente absque compensatione, מִהַרְתְּ *festinasti*, &c. Cum י paragogico antiqua vocali *e*, quæ nunc exprimitur per (·) sub ת, לִמַּדְתִּי *docuisti*, דִּבַּרְתִּי *loquuta es*, &c.

I. persona singularis communis.

[סִפַּרְתִּי, & in pausa, סִפַּרְתִּי *diligenter tradidi.*] Daghésch ejecto ex secunda radicali gutturali, vel ר, absque compensatione, וְרִחַמְתִּי & *miserebor*, יִחַלְתִּי, & in pausa, יִחָלְתִּי *expectavi*, &c.

Geminatis radicalibus, גִּלְגַּלְתִּי (à גלל), unde cum ו conversivo & affixo, וְגִלְגַּלְתִּיךָ & *devolvam te*, וְכִלְכַּלְתִּי (à כול) & *sustentabo*, שִׁעֲשַׁעְתִּי (à שָׁעַר), cum (-) sub secundo ש loco (-) ob pausam, *oblectavi me*, &c.

Ex forma poél, יוֹדַעְתִּי *indicavi*, *notum feci*, &c.

III. persona pluralis communis.

[סִפְּרוּ, & in pausa ex forma (-) סִפֵּרוּ, ex forma (-) סִפָּרוּ *diligenter tradiderunt.*] Media gutturali, aut ר, & daghésch excidente compensato per (·) sub prima radic. מֵאֲנוּ *renuerunt*, בֵּרְכוּ *benedixerunt*, &c. Et dagh. ex his literis absque compensatione ejecto, נִאֲצוּ *spreverunt*, שִׁחֲתוּ *corruperunt*, וְכִהֲנוּ *ut sacerdotio fungantur*, &c.

Schevá sub secunda radicali dilatato in (-) loco (:), quasi ibi esset quiescens, unde prima radicalis afficitur (·), אֵחֲרוּ *distulerunt.*

Eodem daghésch excidente ex secunda radicali non gutturali, ob (:) ei suppositum, שִׁלְחוּ *miserunt*, &c.

In pausa ex forma (-), יִחֵלוּ & *spem faciunt*, cum daghésch euphonico in ל, & daghésch characteristico ex secunda radicali sine compensatione ejecto.

In eadem pausa ex forma (-), & geminata tertia radicali, שַׁאֲנְנוּ *tranquilli sunt.* Geminata eadem tertia radicali, צִמְּתֻתוּ pro צִמְּתוּ, unde cum affixo, צִמְּתוּתֻנִי *exciderunt me.*

Ex forma poél, זֹרְמוּ *exundarunt*, שֹׁרָשׁוּ ex forma (-) mutati in (-) ob pausam, *radices egerunt*, quæ vox referri etiam potest ad poál.

II. persona pluralis masculina.

[סִפַּרְתֶּם *diligenter tradidistis.*] Tertia radicali ת sublata, ac compensata per daghésch forte in ת terminationis, וְשִׁחַתֶּם pro וְשִׁחַתְתֶּם & *perdetis*, ubi insuper daghésch ex secunda radicali excidit absque compensatione. Cetera quæ hanc personam & duas sequentes spectant, in præcedentibus satis superque exposita sunt.

II. persona pluralis feminina.

[סִפַּרְתֶּן *diligenter tradidistis.*]

I. persona pluralis communis.

[סִפַּרְנוּ, & in pausa סִפָּרְנוּ *tradidimus.*] Sic extra pausam, דִּבַּרְנוּ *loquuti sumus*, &c.

APPENDIX

AD BENONI.

Singulare masculinum.

[מְסַפֵּר *diligenter tradens.*] Cum secunda radicalis est gutturalis, aut ר, daghésch ex ea excidens compensatur per (·) loco (-) sub prima radicali, ut: מְתָאֵב *detestans*, מְתַעֵב *abominans*, vel *abominabilis*, מְבָרֵךְ *benedi-*

cens, &c. Sapissime tamen daghésch istud excidit absque compensatione, ac præsertim quando secunda illa radicalis est ה, ח, aut ע, ut: מְנַהֵל *deducens*, מְפַחֵד *pavens*, מְבַעֵר *succendens*, unde in plurali מְבַעֲרִים *succendentes*.

Contractum est מַלֵּף pro מְאַלֵּף, unde cum affixo, מַלְּפֵנוּ, pro מְאַלְּפֵנוּ *docens nos*, Job. 35. v. 11.

Sequente maqqáph, aut accentu tonico concurrente, (-) mut. in (·), ut: מְאַמֶּץ־כֹּחַ *roborans*, vel *roborat vires*, Prov. 24. v. 5. מְבַקֶּשׁ־לָחֶם *quærens panem*, Psal. 36. Heb. 37. v. 25.

Literis geminatis, מְכַלְכֵּל (à כּוּל) *sustentans*, מְכַרְכֵּר (ab inusit. כָּרַר) *saltans*, מְטַלְטֵל, unde cum affixis, מְטַלְטֶלְךָ *obtegens*, vel *transferens te* (à טָלַל *obtexit*, *protexit*), מְקַרְקַר cum (-) in fine loco (-), (à קִיר), *destruens*, מְתַעְתֵּעַ (à תָּעָה) *seducens*.

Ex forma poël, מְשֹׁפֵט, unde cum affix. מְשֹׁפְטִי *judicans me*, *judex meus*, מְלוֹשֵׁן, unde cum (י), quod vocant paragogicum, sed quod erat olim vocalis *e*, quæ nunc per (:) subintellectum sub ן exprimitur, מְלָושְׁנִי melośchni *detrahens*, ubi insuper hhólem mutatur anomalωs in (· hhatoúph), redundante ו antiqua vocali *o*.

Singulare femininum.

[מְמַסֶּרֶת, vel מְמַסֶּרֶת, & in pausa מְמַסָּרֶת *diligenter tradens.*] Interdum (-) ult. anomalωs retinetur, ut: מְכַשֵּׁפָה *præstigiatrix*, מְשַׁכֵּלָה *abortiens*, מְרַקֶּדֶת *saliens*, &c.

Ex forma ת, præcedente duplici (.), מְרַחֶפֶת, daghésch excidente absque compensatione, pro מְרַחֶפֶת *incubans*, מְשַׁכֶּרֶת *inebrians*, מְנָאֶפֶת *adulterans*, &c. Hinc per syncopen, מְשָׁרֵת pro מְשָׁרֶתֶת *ministrans*, ut dicitur לֶלֶת pro לָלֶדֶת, *ad pariendum*, אַחַת pro אַחֶדֶת *una*, &c.

Plurale masculinum.

[מְמַסְּרִים *diligenter tradentes.*] Daghésch ex secunda radicali gutturali, aut ר, in hoc plurali excidens compensatur, vel non compensatur ut in singulari numero, quem vide: Idem etiam sæpe excidit ex secunda illa radicali non gutturali ob (:) ei suppositum, ut: מְבַקְשִׁים *quærentes*, &c. Cum posteriori צ superfluo post impressum daghésch priori, לְמַחְצְצְרִים *tuba clangentibus*, 2. Paral. 5. v. 13. ubi in codicibus quibusdam, etiam accuratioribus, prius צ destituitur daghésch ob (:) ipsi subscriptum. Ex hoc exemplo, & aliis quibusdam, quæ in textu Biblico conspiciuntur, conjicere licet literas, quæ nunc per daghésch forte in prolatione duplicantur, olim in scriptura fuisse geminatas. Vide supra pag. 30. col. 2.

Plurale femininum.

[מְמַסְּרוֹת *diligenter tradentes.*] Daghésch excidente ex sec. radic. gutt. aut ר, absque compensatione, מְנַהֲגוֹת *deducentes*, &c.

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[מַסֵּר, vel מַסַּר *diligenter tradere.*] Quando secunda radicalis est א, vel ר, daghésch excidens compensatur vulgo per (·) sub prima radicali, ut: מָאֵן *renuendo*, לְפָאֵר *ad glorificandum*, בָּרֵךְ *benedicere*, חָרֵם *destruendo*, &c. Sic חָתֵל *illudere*. At cum secunda illa radicalis est ה, ח, aut ע, daghésch plerumque excidit absque compensatione, ut: לְמַהֵר *ad festinandum*, לְכַהֵן *ad sacerdotio fungendum*, שַׁחֵת *perdere*, יַחֵם *concipere*, לְצַחֵק *ad ludendum*, מְרַחֵם *ut non misereatur*, לְבַעֵר *ad succendendum*, *ad removendum*, Isai. 6. v. 13. ubi tamen alia exemplaria habent לְבָעֵר.

Ex forma (-) ob ultimam gutturalem, aut ר, לְשַׁלַּח *dimittere*, pro לְשַׁלֵּחַ, quod etiam legitur Exod. 8. v. 2.

Cum hhólem in fine loco (-), יַסֹּר *castigando*, &c. Et cum (·) sub prima radicali pro (-), ex forma præteriti, ut mox videbimus, יִסֹּד; unde cum crasi & ל præfixo, לְיִסּוֹד 2. Paral. 31. v. 7. pro לְיַסֵּד *fundare*. Aliis est infinitivus qal cum daghésch anomalo

anomalo, pro לִיסֹּד, aut ex analogia לְיַסֵּד.

Prima radicali affecta (·) loco (-), ex forma præteriti, נִאֵץ absque daghésch ejecti compensatione, *irritando*, חַלֵּץ *eruere*. Alii infinitivi formæ hujus sunt nomina substantiva, ut: דַּבֵּר *sermo*, קַטֵּר *suffitus*, &c.

Cum ה paragogico, (-) ultimæ mutatur in (׃), ut: זַמְּרָה *psallere*, צַדְּקָה *justificare*, &c.

Sequente maqqáph, (-) corripitur in (ׄ), ut: דַּבֶּר־ *loqui*, &c.

Geminatis radicalibus, לְכַלְכֵּל (à כּוּל) *ad sustentandū*, לְחַרְחַר (ab חָרַר) *ad accendendū*.

APPENDIX

AD IMPERATIVUM.

II. persona singularis masculina.

[סַפֵּר, vel סַפַּר *diligenter trade.*] Daghésch ex secunda radicali gutturali, aut ר, excidens eodem modo compensatur, aut non compensatur in hoc imperativo, ac in infinitivo præcedenti, quem vide, ut: פָּאֵר *glorifica*, בָּרֵךְ *benedic*, מַהֵר, absque compensatione, *festina*, &c.

Ex forma (-), quæ præsertim usitata est cum tertia radicalis est gutturalis, aut ר, ut: פַּלַּג *divide*, כַּתַּר *exspecta*, שַׁלַּח *mitte*, בַּלַּע *perde*, &c.

Sequente maqqáph, aut accentu tonico concurrente, (-) corripitur in (ׄ), ut: דַּבֶּר־ *loquere*, קַדֶּשׁ־ *sanctifica*, &c.

Cum ה paragogico, (-) mutatur in ( ), ut: חַלְּצָה *erue*, סַפְּרָה *narra*, קַדְּמָה *præveni*, מַהֲרָה *festina*, &c.

Geminatis radicalibus, סַלְסֵל (à סָלַל); unde cum affixo, סַלְסְלֶהָ *extolle eam.*

II. persona singularis feminina.

[סַפְּרִי, & in pausa סַפֵּרִי *diligenter trade.*]. Ejecto daghésch absque compensatione, מַהֲרִי pro מַהֲרִי *festina*. Excidente pariter daghésch ex litera non gutturali, ob ( ) ei suppositum, הַלְלִי *lauda*; quod sæpius accidit cum litera geminatur.

II. persona pluralis masculina.

[סַפְּרוּ, & in pausa סַפֵּרוּ *diligenter tradite.*] Sic: הַלְלוּ *laudate*, הַלְלוּ־יָהּ *laudate Dominum*, sine dagh. in priori ל ob (·) suppositum. Compensato daghésch ex gutturali, aut ר, ejecto, בָּרְכוּ *benedicite*, &c. Eodem excidente absque compensatione, נַחֲמוּ *consolamini*, &c.

II. persona pluralis feminina.

[סַפֵּרְנָה, & ex terminatione (-), סַפַּרְנָה *diligenter tradite.*]

APPENDIX

AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יְסַפֵּר, & ex terminatione (-), יְסַפַּר *diligenter tradet.*] In hac, & sequentibus futuri hujus personis, daghésch ex secunda radicali gutturali, aut ר, ejectum eodem modo compensatur, aut excidit absque compensatione, ac in infinitivo, de quo supra. Daghésch compensato, יְפָאֵר *glorificabit*, יְמָאֵן & יְמָאֵן *renuit*, יְתָאֵר *formabit*, unde cum affixo, יְתָאֲרֵהוּ, & cum (ֲ) loco (ֲ) sub א, יְתָאֳרֵהוּ *formabit illud*, יְתָעֵב *abominabitur*, &c. Eodem absque compensatione excidente, יְנַהֵג *deducet*, יְרַחֵם *miserebitur*, יְבַעֵר *removebit*, &c.

Ex terminatione (-), maxime ob ultimam gutturalem, יְגַלַּח *radet*. יְשַׁבַּח *laudabit*, יְבַקַּע *rumpet*, &c.

Sequente maqqáph, aut accentu tonico concurrente, (-) corripitur in (ׄ), ut: יְחַבֶּל־אָוֶן *parturiet iniquitatem*, יְדַבֶּר־פִּי *loquetur os meum*, &c.

Abjecta prima radicali, cujus י motionem assumit, & (-) mutato in (ׄ) ob accentum ab ultima ad penultimam, propter ו convertens retractum, וַיְחָרֶב, pro וַיְאָרֵב &

insidiatus est, יַחֵל pro יְיַחֵל *& exspectavit.* Cum affixis וַיֹּבִשֵׁהוּ pro וַיְיַבְּשֵׁהוּ *& arefecit illud* (mare), וַיְּשְׁרֵם remanente י radicali, pro וַיְיַשְּׁרֵם *& recta deduxit eos.*

Cum ה paragogico, (-) mutatur in (·), ut: יְדַשְּׁנֶה cum (·) loco (·), quod rarissime accidit, *in cineres redigat.*

Anomala est vox יְרַדֹּף *persequatur*, Psal. 7. v. 6. quam compositam volunt ex fut. qal יִרְדֹּף, & ex fut. piel יְרַדֵּף.

Geminatis radicalibus, יְכַלְכֵּל (à כּוּל) *sustentat*, *sustentabit*, & cum affix. יְכַלְכְּלֶךָ *sustentabit te.*

Ex verbis quadriliteris, יְכַרְסְמֶנָּה *suffodiet* (à כִּרְסֵם), unde cum affix. יְכַרְסְמֶנָּה *suffodiet eam.*

III. persona singularis feminina.

[תְּסַפֵּר, & ex forma (-), תְּסַפַּר *diligenter tradet.*] Hæc persona sequitur præcedentem.

II. persona singularis masculina.

[תְּסַפֵּר, & ex forma (-), תְּסַפַּר *diligenter trades.*] Ex forma (-), תְּשַׁלַּח *mittes*, תְּאַחַר absque compensatione daghésch, *moreris.*

Sublata prima radicali, & ת motionem ejus assumente, וַתְּזְרֵנִי 2. Reg. 22. v. 40. pro וַתְּאַזְּרֵנִי, ut legitur Psal. 17. Heb. 18. v. 40. *& accingis me.*

II. persona singularis feminina.

[תְּסַפְּרִי, & in pausa תְּסַפֵּרִי *diligenter trades.*] In pausa, תְּדַבֵּרִי *loquêris.* Sic ex geminatis radicalibus, תְּשַׂגְשֵׂגִי (à שָׂגָה vel שָׂגָא) *crescere facies.*

I. persona singularis communis.

[אֲסַפֵּר, vel ex terminatione (-), אֲסַפַּר *diligenter tradam.*] Dagh. excidente compensato, אֲפָאֵר *glorificabo*, אֲבָרֵךְ *benedicam*, &c. Eodem excidente absque compensatione, אֲרַחֵם *miserebor*, &c. Cum ה paragogico, אֲבָרְכָה *benedicam*, אֲחַלְּקָה *dividam*, &c. Et servato (-) ob pausam, אֲשַׁלֵּמָה *retribuam*, &c.

Sublata per aphæresin characteristica א cum sua motione; vel, ut aliis placet, excidente prima radicali א, cujus motionem sibi vindicat characteristica, אֹבֵד pro אֲאַבֵּד, unde cum affixo, אֹבֶדְךָ *perdam te.* Facta crasi punctorum vocalium (-) & (-) in (·), & ejecta characteristica, aut prima radicali א, אֹסֵף pro אֲאַסֵּף *congregabo*, quæ vox melius ad סוּף, aut ejus formam, ab aliis refertur.

Geminatis radicalibus, אֲצַפְצֵף (à צָפַף) *pipiam.*

III. persona pluralis masculina.

[יְסַפְּרוּ, & in pausa יְסַפֵּרוּ *diligenter tradent.*] Daghésch ex secunda radicali guttur. aut ר, excidente ac compensato, וַיְמָאֲנוּ *& renuerunt*, יְבָרְכוּ *benedicent*, &c. Et sine compensatione, וַיְנַאֲפוּ *& adulterati sunt*, &c.

In pausa, יְהַתֵּלּוּ *illudent*, Jerem. 9. v. 4. cum daghésch anomalo in ל, quod tamen daghésch in quibusdam exemplaribus desideratur. יְחַלוּ sine compensatione daghésch ejecti, *exspectabunt.* In eadem pausa, & cum ן paragogico, יְרַקֵּדוּן *saltabunt.*

Geminatis radicalibus, יְשַׁעַשְׁעוּ (à שָׁעָה) *oblectabunt.*

III. persona pluralis feminina.

[תְּסַפֵּרְנָה, vel ex terminatione (-), etiam in pausa, תְּסַפֵּרְנָה *diligenter tradent.*] Sic: וַתְּדַבֵּרְנָה *& loquutæ sunt*, &c. Ex forma (-), תְּעַכַּסְנָה *ornabunt*, vel *ornant*; alii, *compeditæ incedunt*, תְּפַלַּחְנָה *discindent*, תְּבַקַּעְנָה *divident*, תְּנָאַפְנָה compensato daghésch, *adulterabuntur*, &c. Sublata tertia rad. נ ob aliud נ sequens, neque ea per daghésch forte, ut fieri solet, compensata: quia post motionem magnam anomalæs sequitur daghésch hujusmodi, תְּרַנֵּנָּה (à רָנַן in forma perfectorum) *cantabunt*, pro תְּרַנֵּנְנָה, aut תְּרַנֵּנָּה.

II. persona pluralis masculina.

[תְּסַפְּרוּ, & in pausa תְּסַפֵּרוּ *diligenter tradetis.*] Daghésch excidente absque compensatione, תְּבַעֲרוּ *succendetis*, &c. In pausa, תְּהַתֵּלּוּ Job. 13. v. 9. *illudetis*, cum daghésch anomalo in ל. Vide supra tertiam personam pluralem masculinam.

I. persona pluralis communis.

[נְסֻפַּר, vel ex terminatione (-), נְסֻפַּר *diligenter trademus.*] Cum ה paragogico, וּנְשַׁלְּמָה *& retribuemus*, נְרַנְּנָה *cantabimus*, נְגַשְּׁשָׁה, & in pausa, נְגַשֵּׁשָׁה *palpabimus*, à גִּשֵּׁשׁ in forma perfectorum.

II. persona pluralis feminina.

[תְּסֻפַּרְנָה, vel ex forma (-), תְּסֻפַּרְנָה, *diligenter tradetis.*] Sic ex forma (-), תְּשַׁבֵּרְנָה *exspectabitis*, &c. ut in tertia plurali feminina, cujus analogiam persona illa in omnibus conjugationibus sequitur.

§. IV.

CONJUGATIO PUAL.

HÆc conjugatio, sicut & præcedens, habet pro charactere daghésch forte secundæ radicali impressum. Quum autem secunda illa radicalis est gutturalis, aut ר; daghésch ab ea excidens compensatur vulgo per motionem magnam loco parvæ sub prima radicali, iis legibus, quas statuimus supra pag. 29. in append. col. 1. Sæpe tamen daghésch istud absque compensatione excidit, ut in sequentibus appendicibus cernere licet. Denique reperiuntur etiam in hac conjugatione verba literam aliquam radicalem geminantia, & ex quatuor literis composita.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis masculina.

[סֻפַּר, & in pausa סֻפַּר *diligenter traditus est.*] In pausa, עֻזָּב Isai. 32. v. 14. *derelictus est*, vel *derelicta est* multitudo, copia. Prima radicali affecta ו, pro (ֻ) & daghésch, per legem æquivalentiæ, הוּתַל *illusus est.* Et cum (וּ) pro (ֻ), יוּלַּד *natus est.* Cum (ָ hhatoúph) pro (ֻ), כָּרַּת corráth *præcisus est*, ubi ר in ת imprimitur daghésch, vide supra pag. 28. in append. col. 1.

Media gutturali, aut ר; daghésch excidens compensatur per hhólem, ut: הֹרַג *occisus est*, טֹרַף *discerptus est*, זֹרַק *aspersus est*, &c. Sæpe tamen daghésch ex his literis excidit absque compensatione, ut: רֻחַץ cum (ָ) loco (-) ob pausam, *lota*, *abluta est* generatio, Prov. 30. v. 12.

Geminata tertia radicali, אֻמְלַל *elanguit*, ab אָמַל.

Ex verbis quadriliteris, רֻטֲפַשׁ *recreatus fuit*, Job. 33. v. 25. cum (ֲ) pro (ְ) simplici sub ט licet non gutturali.

III. persona singularis feminina.

[סֻפְּרָה, & in pausa סֻפָּרָה *diligenter tradita est.*] Cum (ָ hhatoúph) pro (ֻ) sub prima radic. שָׁדְּדָה schoddedhà *vastata est.* Cum (ֻ) loco (ְ) sub secunda radicali non gutturali, לֻקֳּחָה, vel sine daghésch secundum plurima exemplaria, לֻקֳחָה *sumta est*, Gen. 2. v. 23. שֻׁכָּבָה vide infra in tertia persona plurali.

Media gutturali, aut ר; סֹעֲרָה *procellis agitata est.* Sic in pausa כֹּרָתָה *succisa est*, מֹרָטָה Ezech. 21. v. 15. 16. *politus est* gladius, cum daghésch anomalo in ט. Et sine compensatione daghésch excidentis, רֻחָמָה *misericordiam consequuta est*, נֻחָמָה *consolatione affecta est*, *consolationem accepit*, &c.

Geminata tertia radicali, & in pausa, אֻמְלָלָה *languit*, *elanguit.*

II. persona singularis masculina.

[מְסֻּרְתָּ, & in pausa מְסֻּרָתְּ *diligenter traditus es.*]

II. persona singularis feminina.

[מְסֻּרְתְּ, & in pausa מְסֻּרְתְּ *diligenter tradita es.*] Sic in pausa חֻתָּלְתְּ *fasciis involuta es.*

I. persona singularis communis.

[מְסֻּרְתִּי, & in pausa מְסֻּרְתִּי *diligenter traditus*, vel *tradita sum.*]

III. persona pluralis communis.

[מְסֻּרוּ, & in pausa מְסֻּרוּ *diligenter traditi*, vel *traditæ sunt.*] Compensato daghésch ex secunda rad. gutturali, aut ר, excidente, דֹּעֲכוּ *extincti sunt*, מֹעֲכוּ *compressa sunt*, &c. Et in pausa, חֹרָבוּ *siccatæ sunt*, שֹׁרָשׁוּ *radicati sunt*, &c. Et cum (וֹ) pro (ֻ) sub prima radicali, הוּלָּלוּ *laudatæ sunt.*

Geminata tertia radicali, אֻמְלְלוּ, & in pausa אֻמְלָלוּ *languerunt.*

Geminata secunda & tertia radic. חֳמַרְמָרוּ *lutulenta facta sunt*, cum (ֳ) loco (ֻ) sub prima radicali, & cum (ָ) ob pausam pro (ְ) sub ultimo ם. Extra pausam חֳמַרְמְרָה Job. 16. v. 16. *turbatæ*, *turbidæ factæ sunt* (facies meæ.) De hac forma in voce sequenti.

Huc pertinet, quantum ad puncta vocalia attinet, vox שֻׁפְּכָה Psal. 72. Heb. 73. v. 2. ubi secundum vocales, & lectionem Massorethicam, est שֻׁפְּכוּ *effusi sunt* (gressus mei); at secundum literas, שֻׁפְּכָה *effusus est* (quilibet gressuum, seu pedum meorum.) Vide similem anomaliam supra in qal, p. 163. col. 1.

II. persona pluralis masculina.

[מְסֻּרְתֶּם *diligenter traditi estis.*]

II. persona pluralis feminina.

[מְסֻּרְתֶּן *diligenter traditæ estis.*]

I. persona pluralis communis.

[מְסֻּרְנוּ *diligenter traditi*, vel *traditæ sumus.*]

APPENDIX

AD BENONI.

Singulare masculinum.

[מְסֻּר *diligenter traditus.*] Sic יֻלָּד, & cum (וּ) pro (ֻ), יוּלָּד *natus.*

Singulare femininum.

[מְסֻּרָה, & ex terminatione ת præcedente duplici (ֶ), מְסֻּרֶת, in pausa מְסֻּרָת *diligenter tradita.*] Cum (ֹ) sub secunda radicali loco (ָ), pronuntiationis accelerandæ gratia, גֻּשְׁמָהּ Ezech. 22. v. 24. ubi LXX. βρεχομένη, Vulg. *compluta* (terra.) Daghésch è secunda radicali exsulat ob (ֹ) ei suppositum, & ה notatur anomalus cum mappiq. Aliis est nomen גֶּשֶׁם *pluvia*, cum affixo, sic: גֻּשְׁמָהּ *pluvia ejus*, cum (ֻ) sub ג, loco (ָ hhatóuph), ut hujus formæ nominibus interdum accidit. Vide supra pag. 95. col. 2.

Secundum hanc ultimam interpretationem, subintelligendum est pronomen relativum אֲשֶׁר *qui*, *quæ*, *quod*, &c. hoc modo: אֲשֶׁר לֹא גֻשְׁמָהּ *cujus non* (est) *pluvia ejus*, hoc est, in quam non decidit pluvia ejus. De hac pronominis hujus ellipsi, necnon de affixi cum eo conjuncti pleonasmo agemus in Syntaxi.

Ex terminatione ת, מוּעֶדֶת, unde in pausa מוּעָדֶת *luxatus* (pes), cum (וּ) loco hhólem, quod ibi analogus ad daghésch excidens compensandum usurpari deberet.

Plurale masculinum.

[מְסֻּרִים *diligenter traditi.*] Cum (וּ) pro (ֻ) & daghésch per legem æquivalentiæ, יוּקָשִׁים *irretiti*, *illaqueati.*

Plurale femininum.

[מְסֻּרוֹת *diligenter traditæ.*]

APPENDIX
AD PAOUL.

Singulare masculinum.

[מְסֻפָּר *diligenter traditus.*] Secunda gutturali, aut ר, daghésch excidens compensatur per hhólem, ut: מֹגֹאָל *pollutus*, מְבֹרָךְ *benedictus*, &c. Cum (׳ hhatoúph) pro (׳), מְאָדָּם meoddám *rubefactus*, *rubricatus*, *rubro tinctus.*

Ex verbis quadriliteris, מְכֻרְבָּל *paludatus*, *vestitus.*

Singulare femininum.

[מְסֻפָּרָה, & ex terminatione ת præcedente duplici (׳) מְסֻפֶּרֶת, in pausa מְסֻפָּרֶת *diligenter tradita.*] Sic ex terminatione ת, מְעֻלֶּפֶת *tectus* (nitor.) Vulg. *distinctus* (venter.) Daghésch excidente compensato, מְבֹעֶרֶת *accensa* (arula), מְבֹרֶכֶת *benedicta.*

Cum י paragogico, quod erat olim vocalis *e*, quæ nunc exprimitur per (׳) sub ת; &, pronuntiationis accelerandæ gratia, duplici (׳) mutato in duplex (׳), quorum prius convertitur in (-), ut fit cum affixis, מְקֻנַּנְתִּי Jerem. 22. v. 23. *nidificans*, Vulg. *quæ nidificas*, pro מְקֻנֶּנֶת. Aliis vox illa composita est ex præterito קִנַּנְתְּ, & ex hoc participio מְקֻנֶּנֶת; ita ut sensus sit: quæ jam ante nidulata es, & etiamnum nidularis, ut scribit Qimhhi in Michlol fol. 77. col. 2.

Plurale masculinum.

[מְסֻפָּרִים *diligenter traditi.*] Cum (׳ hhatoúph) pro (׳), מְאָדָּמִים meoddamim *rubricatæ*, *rubro tinctæ* (pelles.)

Plurale femininum.

[מְסֻפָּרוֹת *diligenter traditæ.*]

APPENDIX
AD INFINITIVUM.

[סֻפֹּר *diligenter tradi.*] Sic גֻּנֹּב *furando*, Gen. 40. v. 15.

APPENDIX
AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יְסֻפַּר, & in pausa יְסֻפָּר *diligenter tradetur.*] Media gutturali, aut ר, daghésch excidens compensatur vulgo per hhólem deficiens, ut: יְסֹעַר Ose. 13. v. 3. cum (-) loco (-), *turbine abripietur.* Quidam ad *poél* referunt, *turbine afficiet.* יְבֹרַךְ *benedicetur*, &c. Daghésch non compensato, יְרֻחַם *misericordia afficietur*, *misericordiam consequetur.*

In pausa, יְשֻׁלָּם *retribuetur*, יְכֻבָּד *glorificabitur*, יְדֻשָּׁן *impinguabitur*, יְבֹרָךְ *benedicetur*, &c.

Cum (׳ hhatoúph) pro (׳), יְחֻבַּר, aut יְחָבַּר, unde cum affix. mutato (-) vel (-) in (׳), & excidente daghésch ex ב ob (׳) istud ipsi suppositum, יְחָבְרְךָ iehhovrechá *sociabitur tibi*, vel *tecum*, Psal. 93. Heb. 94. v. 20. quod contractum est pro יְחֻבַּר עִמְּךָ; verba enim passiva proprie non suscipiunt affixa, ut infra videbimus.

III. persona singularis feminina.

[תְּסֻפַּר, & in pausa תְּסֻפָּר *diligenter tradetur.*] In pausa, תְּדֻשָּׁן *impinguabitur.*

II. persona singularis masculina.

[תְּסֻפַּר, & in pausa, תְּסֻפָּר *diligenter traderis.*]

II. persona singularis feminina.

[תְּסֻפְּרִי, & in pausa תְּסֻפָּרִי *diligenter tra-*

deris.] Excidente daghéſch ex ſecunda radicali quamvis non gutturali, aut ר, ob ( ) ei ſuppoſitum, & cum (ֳ) ſub characteriſtica loco (ֻ) ſimplicis, וְתְבֻקְשִׁי *& quæreris*, Ezech. 26. v. 21.

I. perſona ſingularis communis.

[אֲמֻסַּר, & in pauſa אֲמֻסָּר *diligenter tradar.*]

III. perſona pluralis maſculina.

[יְמֻסְּרוּ, & in pauſa יְמֻסָּרוּ *diligenter tradentur.*] Daghéſch excidente compenſato, יֻרְבוּ *diffluent*, יְשֹׁרָשׁוּ cum (ָ) loco (ֻ) ob pauſam, *eradicabuntur.*

III. perſona pluralis feminina.

[תְּמֻסַּרְנָה, & in pauſa תְּמֻסָּרְנָה *diligenter tradentur.*]

II. perſona pluralis maſculina.

[תְּמֻסְּרוּ, & in pauſa תְּמֻסָּרוּ *diligenter tra-demini.*] Cum (ָ hhatoúph) pro (ֻ), תְּרָצְּחוּ, & ejecto daghéſch ex צ ob (ְ) ei ſuppoſitum, תְּרָֽצְחוּ Pſal. 61. Heb. 62. v. 4. *interficiemini*, vel *interficimini.* Judæi Orientales hîc legunt תְּרַצְּחוּ in piël, *interficietis*, vel *interficitis.* Sic LXX. φονεύετε, Vulg. Lat. *interficitis.*

Geminatis radicalibus, & cum eodem (ָ hhatoúph) pro (ֻ), תְּשָׁעֳשָׁעוּ teſchóoſcháou Iſai. 66. v. 12. *oblectabimini*, ubi pro (ְ) ſub priori ע reponitur (ֳ) ob præcedens (ָ hhatoúph), & poſterius ש afficitur (ָ) loco (ְ) ob pauſam. Thema שָׁעַע cujus prima & ſecunda radicalis geminantur.

II. perſona pluralis feminina.

[תְּמֻסַּרְנָה, & in pauſa תְּמֻסָּרְנָה *diligenter trademini.*]

I. perſona pluralis communis.

[נְמֻסַּר, & in pauſa נְמֻסָּר *diligenter trademur.*]

§. V.

CONJUGATIO HIPHIL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. perſona ſingularis maſculina.

[הִמְסִיר *tradere fecit.*] Prima gutturali, (ִ) dilatatur vulgo in (ֱ), unde ה notatur cum (ֶ), ut: הֶאֱמִין *credidit*, הֶעֱמִיד *ſtare fecit*, &c. Et (ֱ) euphoniæ gratia reducto ad ſimplex (ְ), ſervato tamen (ֶ) ſub characteriſtica, הֶחְתִּים *obſtruxit*, הֶעְלִים *celavit*, &c. Schevá ſub eadem radicali dilatato in (ֲ), quare ה afficitur (ַ), הַאֲזִין *& aures præbuit.* Atque illa dilatatio (ְ) in (ֱ) vel in (ֲ), in toto hocce præterito obtinet.

III. perſona ſingularis feminina.

[הִמְסִירָה *tradere fecit.*] Accentus eſt in penultima, quia perſona illa deſinit in ה ָ, nec (ְ) immediate præcedit, ut docebimus infra lib. 3. in prolixiori de accentibus tractatu. Si tamen præponatur ו convertens præteritum in futurum, accentus deſcendit à penultima ad ultimam, ut: וְהִבְדִּילָה *& dividet*, &c.

II. perſona ſingularis maſculina.

[הִמְסַרְתָּ, & in pauſa הִמְסָרְתָּ *tradere feciſti.*] Prima gutturali, ſchevá dilatatur ut in tertia ſingulari maſculina, ſic: הֶעֱמַדְתָּ *conſtituiſti*, וְהַעֲמַדְתָּ, accentu ad ultimam ob ו converſivum deſcendente, *& ſiſte*. Cum (ַ) mendoſo, ut videtur, ſub ה loco (ֶ) הַעֲבַרְתָּ Joſue 7. v. 7. *traduxiſti.* Expreſſo ה in fine, quod ibi latebat, הֶעֱמַדְתָּה *conſtituiſti*, וְהִזְהַרְתָּה *& monebis*, &c. Excidente

tertia radicali ה, ac compensata per daghésch forte in ת incrementi, הִשְׁבַּתָּ, pro הִשְׁבַּתְּתָּ *cessare fecisti.* Sic: הִצְמַתָּה (à צָמַת) *perdidisti*, ubi insuper exprimitur ה in fine, quod ibi occultatum erat.

II. persona singularis feminina.

[הִסְגַּרְתְּ, & in pausa הִסְגָּרְתְּ *tradere fecisti.*] Sub tertia radicali ח aut ע reponitur (ַ) furtivum loco (ִ) simplicis, ut: הִשְׂבַּעַתְּ *satiasti.*

I. persona singularis communis.

[הִסְגַּרְתִּי, & in pausa הִסְגָּרְתִּי *tradere feci.*] Prima gutturali, (ֶ) dilatatur ut supra in tertia pers. sing. masc. sic: הֶעֱמַדְתִּי *constitui*, הֶאֱכַלְתִּי *comedere feci*, וְהֶחֱרַבְתִּי, cum accentu in ultima ob ו conversivum, *& exsiccabo.* Sic: וְהַאֲבַדְתִּי *& perdam*, &c. (ֲ) reducto ad simplex (ַ), וְהַעְתַּרְתִּי *& orabo.* Cum (ִ) sub secunda rad. loco (ַ), quia duæ illæ motiones sæpius invicem permutantur, הִשְׁאִלְתִּי, unde cum affixo, הִשְׁאִלְתִּהוּ *expetivi eum.* Tertia rad. ת sublata per apocopen, & compensata per daghésch forte in ת incrementi, הִשְׁבַּתִּי *cessare feci.* Sic cum ו convertente, quod accentum à penultima ad ultimam protrudit, וְהִשְׁבַּתִּי *& cessare faciam*, וְהִכְרַתִּי *& exscindam*, וְהַחִתֹּתִי, cum (ַ) simplici sub ה ad euphoniam, loco (ֲ), sic: וְהַחִתֹּתִי *& pavere faciam*, ab חָתַת in forma perfectorum. Cum א ex forma Chaldaica, pro ה characteristico, אֶגְאָלְתִּי Isai. 63. v. 3. ubi insuper est (ֶ) sub א pro (ִ), *pollui.* Cum ת mendoso, ut videtur, pro eodem ה, תִרְגַּלְתִּי Ose. 11. v. 3. *assuefeci.* Denique cum (ו) pro illo ה, וְיָדַעְתִּי 1. Reg. 21. v. 2. *notum feci.* Sed referri potest ad Poél. Vide supra pag. 175. col. 1.

III. persona pluralis communis.

[הִסְגִּירוּ *tradere fecerunt.*] Prima gutturali, הֶאֱזִינוּ *aures præbuerunt.* Cum א, quod volunt esse epentheticum, sed quod nobis videtur antiqua vocalis ה sub ה, וְהֶאֱזְנִיחוּ Isai. 19. v. 6. pro וְהִזְנִיחוּ *& retro abierunt.* Aliis est forma Hebraica & Chaldaica permixta: Chaldæi enim in hac conjugatione pro ה litera characteristica Hebræorum, usurpant א. Vide Grammaticam Chaldaicam.

II. persona pluralis masculina.

[הִסְגַּרְתֶּם *tradere fecistis.*] Prima radicali gutturali, וְהַעֲבַרְתֶּם *& transire facietis.* Schevá pathâhh reducto ad simplex (ַ), וְהַעְתַּרְתֶּם Ezech. 35. v. 13. *& multiplicastis*, Vulg. *& derogastis.* Sublata tertia rad. ת, eaque per daghésch forte in ת incrementi compensata, וְהִשְׁבַּתֶּם (à שָׁבַת) *& cessare facietis*, וְהִשְׁחַתֶּם (à שָׁחַת) *& corrumpetis.*

II. persona pluralis feminina.

[הִסְגַּרְתֶּן *tradere fecistis.*] Cum ה paragogico in hac persona plane inusit. וְהִשְׁלַכְתֶּנָה Amos 4. v. 3. *& abjicietis.* Quibusdam vox illa composita videtur ex hac persona הִשְׁלַכְתֶּן, & ex secunda persona plurali feminina fut. תַּשְׁלֵכְנָה.

I. persona pluralis communis.

[הִסְגַּרְנוּ, & in pausa הִסְגָּרְנוּ *tradere fecimus.*] Prima gutturali, הֶעֱמַדְנוּ *constituimus.* Cum (ְ) pro (ִ) sub characteristica, הְכְלַמְנוּ *injuria affecimus.*

APPENDIX

AD BENONI.

Singulare masculinum.

[מַסְגִּיר *tradere faciens.*] Prima gutturali, מַאֲכִיל *cibans*, מַעֲמִיד *constituens*, &c. Hoc (ַ) dilatato in (ֲ), quare מ afficitur (ַ), מַאֲזִין; unde sublato א, & (ֲ) ac (ַ) contractis in (ֵ) sub מ, מֵזִין *advertens*, Prov. 17. v. 4. Posset referri ad זוּן, quod Arabibus, ut ex nominibus derivatis liquet, *intelligere* significat. Cum י paragogico, vel potius antiqua vocali *e*, quæ subintelligitur sub tertia radicali sonanti, הַמַּשְׁפִּילִי *humi-*

lians, *demittens se.* Sic: מִתְנַשֵּׂא *exaltans.* Vide supra bénoni qál. Cum (-) in fine loco hhiriq, מַסְתִּר Isai. 53. v. 3. *abscondens.*

Singulare femininum.

[מַמְסִירָה, & ex terminatione ת præcedente duplici (˙), מַמְסֶרֶת *tradere faciens.*] Prima gutturali, מַחְכִּימָה, & (-) ad simplex (:) reducto, מַחְכִּימָה, unde in construct. מַחְכִּימַת *sapientiam præstans*, *sapientem efficiens.* Ex terminatione ת præcedente duplici (-) pro duplici (˙), ob tertiam radicalem ע, & cum (·) sub characteristica מ loco (-), הַמִּרְשַׁעַת 2. Parap. 24. v. 7. *improbe agens*, *improba*, *impia.* Aliis est nomen substantivum *improbitas*, *impietas*, quod adjective hîc & cum emphasi accipitur, q. d. *impiissima*, *improbissima.*

Plurale masculinum.

[מַמְסִירִים *tradere facientes.*] Secunda radicali affecta (:) loco (ִ) pronuntiationis accelerandæ gratia; aut potius ex forma Chaldaïca, מַהְלְכִים Zach. 3. v. 7. pro מַהֲלִיכִים *ambulantes*, *ambulare facientes*, *deducentes.* Sic: מַעְזְרִים *auxiliantes*, מַחְלְמִים *somniare facientes*, מַחְצְצְרִים *tubis clangentes*, 2. Paral. 29. v. 28. ubi redundat צ. Sed est potius bénoni piél מְחַצְּרִים cum posteriori צ superfluo, ex quo prius per daghésch forte duplicatum est. Vide supra pag. 176. col. 2.

Plurale femininum.

[מַמְסִירוֹת *tradere facientes.*] Secunda radicali א sublata, & motione ejus ad primam radicalem transeunte, & litera characteristica מ cum motione primæ radicalis notata, וּמְדִיבֹת Levit. 26. v. 16. pro וּמַדְאִיבֹת (à דָּאַב) *cruciantes.* Aliis est Syriasmus in quo א nunquam ante se patitur (:), sed in ejus locum suam vocalem transfert, & in ea quiescit, aut etiam plane occultatur. Referri etiam posset ad bénoni hiphil verbi דּוּב Hebræis inusitati, sed Chaldæis & Arabibus *liquefecit* cor, h. e. dolore affecit, cruciavit.

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[הַמְסֵר *tradere facere.*] Sic: הַחֲרִישׁ *tacendo*, הַשְׁלִיךְ *projicere*, הַשְׂכֵּל *intelligendi*, &c. Cum (ִ) nunc superfluo, sed olim vocali *e*, quæ exprimitur hodie per (-) sub secunda radicali, הַקְטִיר *&* *adolendo*, הַעֲנִיק *munerando*, הַעֲמִיד *statuere*, הַשְׁמִיד *perdendo*, &c. Sic cum א loco ה, אַשְׁכֵּים *mane surgendo.* Et cum eodem א, sed sine ִ otioso, אַבְרֵךְ *genua flectere*, Gen. 41. v. 43. ubi אַבְרֵךְ infinitivum esse liquet ex alio infinitivo sequente וְנָתוֹן *&* *dare.* Aquila, teste S. Hieron. quæst. in Gen. tom. 2. nov. edit. col. 541. hanc vocem interpretatus est *adgeniculationem.* Sym. verbum Hebraïcum ABRECH retinuit. Idem S. Hieron. *genua flectere* transtulit. Origenes in omnibus catenis Regiis ad hanc vocem sic scribit: τὸ Ἑβραϊκὸν ἔχει ἀβρὴχ, ὃ κυρίως σημαίνει πατὴρ ἁπαλὸς, καὶ εἰκότως· ἁπαλὸς γὰρ ὢν κατὰ τὴν ἡλικίαν, ὡς πατὴρ σωτήριον ἀρχὴν Αἰγυπτίοις ἐνεδείξατο. Δηλοῖ δὲ καὶ ἄλλο ἡ λέξις, ἢ τὸ γονατίζειν· φανερὸν γάρ ἐστιν ἡ φωνὴ τοῦ κήρυκος, &c. *Hebraïcum habet*: ABRECH, *quod proprie* PATER TENER *significat. Et merito quidem: nam cum ætate tener esset* (Josephus), *quasi pater salutarem principatum Ægyptiis exhibuit. Hæc autem vox* (abrech) *nihil aliud significat quam genua flectere: clara quippe est vox præconis*, &c. Unde S. Hieron. in quæstionibus mox laudatis: *vox* ABRECH *mihi videtur*, inquit, *non tam adgeniculatio, quæ in salutando, vel adorando Joseph accipi potest, intelligenda: quam illud, quod Hebræi tradunt, dicentes patrem tenerum & hoc sermone transferri*: AB *quippe dicitur* PATER, RECH *delicatus, sive tenerrimus; significante Scriptura, quod juxta prudentiam quidem, pater omnium fuerit: sed juxta ætatem, tenerrimus adolescens & puer.* Vide Hexapla D. Bern. *de Montfaucon*, tom. 1. p. 49. col. 2.

Alii

Alii אַבְרֵךְ interpretantur : *pater regni*, sive *regis* ; ab אָב *pater*, & רֵךְ, sive רִכָּא Thalmudistis *regnum*, aut *rex* : ut Romani dixerunt : *pater patriæ*. Alii volunt אַבְרֵךְ esse primam personam futuri hujusce conjugationis, quasi unusquisque ex turba clamarit : אַבְרֵךְ *genua flectam*. Aliis denique vox est Ægyptiaca *παμπαφὲρ* quemdam significans.

Cum secunda vel tertia radicalis est gutturalis, aut ר, pro (-) vel (י.) in ultima, sæpius ibi reponitur (-), ut : הַרְקַח *condire*, הַפְצַר *repugnare*, הַזְכַּר, unde cum affixo, הַזְכַּרְכֶם *memorare vos*, &c.

[הַמְסִיר *tradere facere.*] Forma illa rarior est in infinitivo simplici, ut : הַכְלִים *erubescere*, הַעֲבִיר *transire faciendo.* At cum particulis *bichlám* fere perpetua est, ut : לְהַבְדִּיל *ad dividendum*, לְהַשְׁבִּית *ad cessare faciendum*, לְהַעֲבִיר *ad transire faciendum*, &c. Cum hisce particulis, sæpe extruditur ה articulus, ut : לַשְׁבִּית pro לְהַשְׁבִּית *ad cessare faciendum.* Sic : לַסְתִּיר *ad abscondendum*, &c. Vide supra pag. 148. col. 2. Et cum (·) in fine, pro (י.), לְנַפִּל *ad dejiciendum*, לַשְׁמִעַ *ad audire faciendum*, לַשְׁמִד *ad perdendum*, &c. Cum (-) in fine, quod rarissime accidit cum *bichlám*, לַעְשַׂר contracte pro לְהַעְשִׂיר *ad decimandum*, וּלְלַבֵּן & *ad dealbandum.*

Quandoque in hoc infinitivo ה afficitur (·) loco (-) ex forma præteriti, ut : הִמָּלֵיט *liberare*, הִרְגִּיז *commovere*, הִרְגִּיעַ *quietum reddere*, &c. Sic cum affixis, עַד־הִשְׁמִדוֹ *donec perdidit ipse*, הִדְרִיכָהּ *calcandi eam*, הֶחֱזִיקִי *apprehendere me*, ubi ה afficitur (·), quia (·) sub ח dilatatum fuit in (..).

Anomalum, aut potius mendosum est הַצְּפִינוֹ *abscondere eum*, Exod. 2. v. 3. cum daghésch in צ, quod imprimendum erat ... , sic : הַצְפִּינוֹ.

Contractum est לְהָכִיל pro לְהַאֲכִיל *ad comedendum, ad consumendum*, Ezech. 21. v. 28. al. 33. Vel est ex forma כּוּל in hiphíl.

Prima & secunda radicalis transponuntur, ac insuper litera characteristica ה excluditur in לַאֲדִיב *ad cruciandum*, 1. Reg. 2. v. 33. pro לְדָאִיב, & cum ה characterist. לְהַדְאִיב.

APPENDIX

AD IMPERATIVUM.

II. persona singularis masculina.

[הַמְסֵר, vel הַמְסִיר *tradere fac.*] Sic ex forma (-), הַחֲזֵק *apprehende*, הַעֲמֵק *profundum pete*, &c. Sequente maqqáph, aut accentu tonico concurrente, (-) corripitur in (·), ut : הַעֲבֶר־ *transire fac*, &c.

Media gutturali, aut tertia ר, pro (-) vel (י.) in ultima, sæpius adhibetur (-), ut : הַרְחַק *elonga*, הַנְחַת *descendere fac*, הַמְטַר *nutare fac*, הַיְשַׁר Psal. 5. v. 9. quod Massorethæ legendum docent הַיְשַׁר *dirige*, &c.

II. persona singularis feminina.

[הַמְסִירִי *tradere fac.*] Schevá primæ radicalis dilatato in (..), הַחֲזִיקִי *instaura*, Nah. 3. v. 14. וְהַחֲזִיקִי & *apprehende*, Gen. 21. v. 18.

II. persona pluralis masculina.

[הַמְסִירוּ *tradere facite.*] Prima gutturali, הַחֲזִיקוּ *confortate*, *confirmate.*

II. persona pluralis feminina.

[הַמְסֵרְנָה *tradere facite.*] Tertia radicali ן abjecta, ac per daghésch forte in נ incrementi compensata, הַאְזֵנָּה pro הַאְזֵנְנָה *audite*, *auscultate*, Gen. 4. v. 23.

APPENDIX

AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יַמְסִיר, vel יַמְסֵר, vel יַמְסַר *tradere faciet.*] Sic ex terminatione (-), יַשְׁכֵּן *collocabit*, יַאֲמֵן *credet*, וַיַּמְלֵךְ & *regnare fecit*, וַיַּקְהֵל & *congregare fecit*, &c. Sequente maqqáph, (-) corripitur in (·), ut : וַיַּחֲזֶק־

& apprehendit , תַּשְׁלֵךְ *& projecit* , &c.

Cum ultima radicalis est gutturalis , sæpe in fine adhibetur (-) loco (-) aut (.) , ut : יַבְטַח *confidere faciet* , תַּכְנַע *& humiliavit* , תַּצְמַח *& germinare fecit* , תַּצְלַח *& prosperatus est* , &c.

Abjecta prima radicali א cum sua motione , יַהֵל pro יַאֲהֵל *tentoria figet* , Isai. 13. v. 20.

Remanente eadem prima radicali א , sed motione ejus (-) , & (-) præcedente contractis in (-) sub characteristica , וַיַּאצֶל *& sepofuit* , Num. 11. v. 25. pro וַיַּאֲצִל. In וַיַּאצֶל autem (-) ultimæ mutatur in (-) ob accentum ab ultima ad penultimam retractum , qua de re in fusiori de accentibus tractatu. Posset etiam futurum istud referri ad צול , quod Arabibus idem significat ; & א spectari ut antiqua vocalis τῶ (ׅ).

III. persona singularis feminina.

[תַּמְסִיר , vel תַּמְסֵר , aut תַּמְסַר *tradere faciet.*] Ut in tertia singulari masculina.

II. persona singularis masculina.

[תַּמְסִיר , vel תַּמְסֵר , aut תַּמְסַר *tradere facies.*] Prima gutturali , תַּאֲכִל *cibabis.* Ultima gutturali ה aut ע , תַּשְׁמַע *audire facies* , &c.

II. persona singularis feminina.

[תַּמְסִירִי *tradere facies.*] Servatur hhiriq ob incrementum vocale.

I. persona singularis communis.

[אַמְסִיר , vel אַמְסֵר , aut אַמְסַר *tradere faciam.*] Ex forma (.) , & cum hhiriq qatón pro hhiriq gadhól , אַחְרִשׁ *silebo.* Cum ה paragogico usurpatur forma hhiriq , ut : אַשְׁלִיכָה *projiciam* , אַבִידָה (ab אָבַד in forma quiescent. Pé א , de qua in cap. seq.) *perdam.* Cum eadem litera paragogica , & א epenthetico mobili , וְאַשְׂמְאִילָה *& sinistram petam* , Gen. 13. v. 9. Schevá τῶ ו copulativi , & (-) characteristicæ contractis in (-) sub ו , וַעְשִׁר pro וָאַעְשִׁר , non dilatato (-) sub ע , *& ditatus sum* , Zach. 11. v. 5. Vel , ut aliis videtur , anomalia illa nata est ex Syriasmo , quo א non fert ante se (-) , sed in ejus locum vocalem suam substituit , in qua silet , seu quiescit , & interdum etiam plane occultatur. Quod analogiæ magis consonum est ; nam ex duabus vocalibus contractis nascitur magna. Eodem (-) remanente simplici sub prima radicali gutturali , seu non dilatato ad euphoniam , וְאַחְזֵק *& confirmabo.*

Excidente prima radicali , & motione ejus (-) contracta cum (-) characteristicæ in (-) sub eadem characteristica , אֵזִין *auscultabo* , אֹסִיף *congregabo* , pro אַאֲזִין ab אזן , & אַאֲסִיף ab אָסַף. Vel forma illa desumitur ex verbis quiesc. in secunda radicali זין , & סוף , de quibus in cap. sequenti ; verba enim imperfecta nonnunquam formas suas , interdum & significationes , ut dicemus ibidem , confundunt.

III. persona pluralis masculina.

[יַמְסִירוּ *tradere facient.*] Secunda radicali affecta (-) loco (.) , ex forma Chaldaïca , & accelerandæ pronuntiationis gratia , וַיַּדְבְּקוּ *& assequuti sunt* , וַיַּדְרְכוּ *& intenderunt* , vel *intendunt.* Cum ן paragogico , & (-) euphonico pro (ו) in fine , יַרְשִׁיעֻן *condemnabunt.*

III. persona pluralis feminina.

[תַּמְסֵרְנָה *tradere facient.*] In hac & secunda persona plurali feminina , usurpatur forma (-).

II. persona pluralis masculina.

[תַּמְסִירוּ *tradere facietis.*] Cum א epenthetico & mobili , ut supra in prima persona singulari , תַּשְׂמְאִילוּ *ad dexteram ibitis.*

II. persona pluralis feminina.

[תַּמְסֵרְנָה *tradere facietis.*] Vide supra tertiam personam pluralem masculinam.

I. persona pluralis communis.

[נַמְסִיר , vel נַמְסֵר *tradere faciemus.*] Cum ה paragogico , נַשְׁחִיתָה *perdamus* , *corrumpamus.*

§. VI.

CONJUGATIO HOPHAL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis masculina.

[הָמְסַר , & in pausa הָמְסָר *tradere*, vel *tradi factus est.*] Cum prima radicalis est gutturalis, (ָ) vulgo dilatatur in (ֳ); & sic in tota illa conjugatione, ut: הָעֳמַד ex analogia, *constitutus est.* Hoc (ָ) non dilatato ad euphoniam, & pronuntiationis accelerandæ gratia, הָהְפַּךְ *subversus est.* Cum (ֻ) pro (ָ hhatoúph), ut non raro in hac conjugatione accidit, הֻשְׁלַךְ *projectus est*, הֻשְׁכַּב *& prostrabitur.*

III. persona singularis feminina.

[הָמְסְרָה , & in pausa הָמְסָרָה *tradere*, vel *tradi facta est.*] Sic in pausa הֻשְׁלָכָה *projecta est.* (ָ) sub prima radicali gutturali dilatato in (ֳ), הָחֳרָבָה *vastata est.*

II. persona singularis masculina.

[הָמְסַרְתָּ , & in pausa הָמְסָרְתָּ *tradere*, vel *tradi factus es.*] Sic extra pausam, הֻשְׁלַכְתָּ *projectus es.*

II. persona singularis feminina.

[הָמְסַרְתְּ , & in pausa הָמְסָרְתְּ *tradere*, vel *tradi facta es.*] Cum (ֻ) pro (ָ hhatoúph) sub characteristica, & (ַ) furtivo loco (ְ) simplicis sub tertia radicali ח, הֻמְלַחַתְּ *salita es.*

I. persona singularis communis.

[הָמְסַרְתִּי , & in pausa הָמְסָרְתִּי *tradere*, vel *tradi factus*, aut *facta sum.*] Sic extra pausam, הֻשְׁלַכְתִּי *projectus sum.* Speciali anomalia laborat הֶחֳדַלְתִּי Jud. 9. vv. 9. 11. 13. LXX. μὴ ἀπολείψασα *nunquid deserens?* Vulg. *nunquid possum deserere?* ubi, secundum Grammaticos non paucos, הֶ duplici munere fungitur; nempe ה interrogantis, quare notatur cum (ֶ) ob gutturalem sequentem: & ה characteristici. Forte error est amanuensium, qui pro (ָ hhatoúph) ה illi supponendo, scripsere (ֶ), sic: הֶחֳדַלְתִּי, pro הָחֳדַלְתִּי *desistam-ne?* Vel alio sphalmate graphico, pro (ֱ) sub ח, reposuerunt (ֳ); ita ut scripserint הֶחֳדַלְתִּי pro הֶחֱדַלְתִּי in hiphil, *nunquid cessare faciam?* Unde sequitur אֶת־ communis accusativi articulus. In hac utraque conjectura subintelligenda est litera ה interrogans, quod interdum accidit, ut videbimus in Syntaxi. Præterea in priori expositione supplenda est præpositio מ ante אֶת־, sic: *desistam-ne* מֵאֶת־ *à* pinguedine mea? Aliis הֶחֳדַלְתִּי est prima persona singularis præteriti qal, cum ה interrogante præfixo, ita ut (ָ) תֶּ (ֳ) sub ח natum sit ex obscuriore méthegh, sic: הֶחָֽדַלְתִּי; tum méthegh illo mutato in (ָ) ex amanuensium oscitantia, הֶחָֽדַלְתִּי; & adjecto alio méthegh, הֶֽחָֽדַלְתִּי.

III. persona pluralis communis.

[הָמְסְרוּ , & in pausa הָמְסָרוּ *tradere*, vel *tradi facti*, aut *factæ sunt.*] Sic in pausa, הָרְעָלוּ Nah. 2. v. 4. *agitatæ*, *commotæ sunt* (abietes).

II. persona pluralis masculina.

[הָמְסַרְתֶּם *tradere*, vel *tradi facti estis.*]

II. persona pluralis feminina.

[הָמְסַרְתֶּן *tradere*, vel *tradi factæ estis.*]

I. persona pluralis communis.

[הָמְסַרְנוּ , & in pausa הָמְסָרְנוּ *tradere*, vel *tradi facti*, aut *factæ sumus.*]

APPENDIX

AD PAOUL.

Singulare masculinum.

[מְמֻסָּר *tradere*, vel *tradi factus.*] Cum (ֳ hhatoúph) pro (ֻ) sub litera characteristica, מְשֻׁחָת *corruptus*, מְשֻׁזָּר *contortus*, *conduplicatus.* Prima gutturali, (ֻ) dilatatur in (ֳ), unde מ afficitur (ֳ hhatoúph), מָאֳחָז *apprehensus*, מָעֳמָד *constitutus.*

Singulare femininum.

[מְמֻסָּרָה, ex terminatione ה, præcedente duplici (ֶ), מְמֻסֶּרֶת, in pausa מְמֻסָּרֶת *tradere*, vel *tradi facta.*] Ex terminatione ת extra pausam, מְשֻׁלֶּכֶת *projectum* (cadaver).

Plurale masculinum.

[מְמֻסָּרִים *tradere*, vel *tradi facti.*] Schevá sub prima radicali gutturali dilatato in (ֳ), ut supra in singulari masculino, מָאֳחָזִים *contenti*, *contigui.*

Plurale femininum.

[מְמֻסָּרוֹת *tradere*, vel *tradi factæ.*] Prima gutturali, מָחֳרָבוֹת *vastatæ*, *desolatæ.* Vide plurale masculinum præcedens. Servata characteristica communi conjugationis cum characteristica speciali hujus participii, quod in lingua Chaldaïca infrequens non est, מְהֻקְצָעוֹת *angulatæ*, ubi מ afficitur (ְ) motione vulgari servilium. Vide supra p. 135. coll. 1. 2. מְבֻדָּלוֹת *separatæ*, aut potius *separationes*, vide in Lexico sub litera מ: est enim nomen substantivum potius quam participium.

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[הָמְסַר *tradere*, vel *tradi fieri.*] Schevá sub prima radicali gutturali dilatato in (ֳ), הָחֳרַב *desolando.* Et schevá ad euphoniam non dilatato, הָחְתֵּל *fasciando.* Cum ה paragogico, (ַ) mutatur in (ָ), ut: הָשְׁכְּבָה Ezech. 32. v. 19. *& prosterni*, qui infinitivus hic loco est imperativi: præcedit enim רְדָה *descende.* Lxx. & Vulg. per imperativum reddiderunt; illi quidem: καὶ κοιμήθητι, hic vero: *& dormi.*

APPENDIX

AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יָמְסַר, & in pausa יָמְסָר *tradere*, vel *tradi fiet.*] Prima gutturali, יָעֳמַד *constituetur*, *sistetur*, יָחֳרַם, & in pausa יָחֳרָם *devovebitur*, *ut anathema perdetur.*

III. persona singularis feminina.

[תָּמְסַר, & in pausa תָּמְסָר *tradere*, vel *tradi fiet.*] Sic in pausa תָּקְטָר *adolebitur.*

II. persona singularis masculina.

[תָּמְסַר, & in pausa תָּמְסָר *tradere*, vel *tradi fies.*]

II. persona singularis feminina.

[תָּמְסְרִי, & in pausa תָּמְסָרִי *tradere*, vel *tradi fies.*]

I. persona singularis communis.

[אָמְסַר, & in pausa אָמְסָר *tradere*, vel *tradi fiam.*]

III. persona pluralis masculina.

[יָמְסְרוּ, & in pausa יָמְסָרוּ *tradere*, vel *tradi fient.*] Cum (ֻ) sub characteristica pro (ֳ hhatoúph), & (ְ) loco (ָ) sub secunda radicali ob pausam, יֻשְׁלְכוּ *projicientur.*

III. persona pluralis feminina.

[תִּסָּפַרְנָה, & in pausa תִּסָּפַרְנָה *tradere*, vel *tradi fient.*]

II. persona pluralis masculina.

[תִּסָּפְרוּ, & in pausa תִּסָּפֵרוּ *tradere*, vel *tradi fietis.*]

II. persona pluralis feminina.

[תִּסָּפַרְנָה, & in pausa תִּסָּפַרְנָה *tradere*, vel *tradi fietis.*]

I. persona pluralis communis.

[נִסָּפֵר, & in pausa נִסָּפַר *tradere*, vel *tradi fiemus.*]

§. VII.

CONJUGATIO HITHPAEL.

CONJUGATIO illa formatur ex piél, mutato (·) in (-), & præposito charactere הִתְ præterito, infinitivo, & imperativo; מִתְ participio, יִתְ denique futuro. Secundæ ejus radicali daghésch quoque imprimitur, quod ab ea, utpote gutturali, aut ר, excidens compensatur vulgo per (‥) loco (-) sub prima radicali. Sæpe tamen perit absque compensatione.

Syllabæ characteristicæ הִתְ accedit *syncopa* & *metathesis.*

Syncopa, cum litera ה, aut litera ת seorsim tolluntur; vel cum utraque abjicitur.

Litera ה tollitur, cum accedit characteristica propria temporis, ut fit in participio & futuro, ut: מִתְסַפֵּר, pro מְהִתְסַפֵּר *tradens se*, יְתַסַפֵּר, pro יְהִתְסַפֵּר *tradet se.*

Litera ת exsulat, cum euphoniæ causa in primam radicalem contrahitur, ac in ea per daghésch forte compensatur, ut: הִנַּבֵּאתִי pro הִתְנַבֵּאתִי *prophetavi.* Sicque semper, quando prima radicalis est ד, ט, ת. Alias in Bibliis id rarum est; sed apud Thalmudicos frequentissimum.

Interdum perit utraque, & saltem ultima ת compensatur per daghésch forte in prima litera radicali, ut: מִדַּבֵּר, pro מִהִתְדַּבֵּר *loquens, sermocinans*, וְתִנַּשֵּׂא, pro וְתִהִתְנַשֵּׂא *& exaltetur.*

Literæ ת fit metathesis, quando prima radicalis est ז, ס, צ, ש vel שׂ, tunc enim literis illis postponitur, ac insuper post ז mutatur in ד, & post צ convertitur in ט; idque euphoniæ gratia: quod argumento est ט & ת cum daghésch notatum non eodem plane modo sonare, ut diximus supra pag. 6. col. 2. Metathesis hujus exempla sint: הִזְדַּמַּן *præparavit se*, (verbum Chaldaïcum; nam lingua Hebraïca non suppeditat exemplum hujusce metatheseos in verbis à ז incipientibus,) pro הִתְזַמַּן: הִסְתַּבֵּל pro הִתְסַבֵּל *oneravit se*: הִצְטַדֵּק pro הִתְצַדֵּק *justificavit se*: הִשְׁתַּבֵּחַ pro הִתְשַׁבֵּחַ *laudavit se.* Verbum unicum שׁוּט *circuire*, *cursitare*, de quo in cap. seq. hanc metathesim non admittit.

Ad hanc etiam conjugationem pertinent verba, quæ unam aut alteram radicalem geminant, & de quibus supra in piél pag. 173.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis masculina.

[הִתְמַסֵּר, vel הִתְמַסַּר, & in pausa הִתְמַסָּר *tradidit se.*] Sic ex terminatione (-), הִתְמַכֵּר *vendidit se*, הִתְאַמֵּץ *roboravit, confirmavit se*, &c. Sequente maqqáph, aut accentu tonico concurrente, (-) corripitur in (-), ut: הִתְהַלֶּךְ־ *ambulavit*, &c. Ex forma, seu terminatione (-), הִתְחַזֵּק *confirmavit se*, הִתְגַּלַּח *rasit se*, &c. Ex eadem forma, & in pausa, הִתְאַזָּר *accinxit se*, וְהִתְגַּלָּח & *radet se*, &c. Media gutturali, aut ר, daghésch excidens vulgo compensatur per (-) sub prima radicali, ut: וְהִתְבָּרֵךְ & *benedicet se*, &c.

Cum א affecto (-) loco ה characteristici, ex forma Chaldaica, אֶתְחַבַּר *consociavit se*, 2. Paral. 20. v. 35. Formam compositam ex niphál & hithpaél, quæ apud Rabbinos frequens est, agnoscunt Grammatici in וְנִכַּפֵּר & *expiabitur*, Deut. 21. v. 8. ׳נ est ex niphál נִכְפַּר, כַּפֵּר vero ex hithpaél הִתְכַּפֵּר, cujus ה excidens compensatur per daghésch forte in כ vocis וְנִכַּפֵּר. Si puncta sic mutentur: וְנִכְפַּר, erit purum putumque præteritum niphál.

III. persona singularis feminina.

[הִתְמַסְּרָה, in pausa ex forma (-), הִתְמַסָּרָה, ex forma (-), הִתְמַסֵּרָה *tradidit se.*] Formam compositam ex hophál & hithpaél esse volunt in הֻדַּשְּׁנָה *impinguatus est* (gladius), Isai. 34. v. 6. הֻ est ex hophál cum (ֻ) pro (- hhatoúph); reliquum vero ex hithpaél, ita ut daghésch forte impressum fuerit ד ad compensandum ה characteristicum ejectum; & aliud daghésch forte conjugationis character exciderit ex שׁ, ob (ְ) ei suppositum. Punctis sic mutatis: הֻדְּשְׁנָה, vel הֻדְשְׁנָה, erit præteritum hophál.

II. persona singularis masculina.

[הִתְמַסַּרְתָּ, & in pausa הִתְמַסָּרְתָּ *tradidisti te.*]

II. persona singularis feminina.

[הִתְמַסַּרְתְּ, & in pausa הִתְמַסָּרְתְּ *tradidisti te.*]

I. persona singularis communis.

[הִתְמַסַּרְתִּי, & in pausa הִתְמַסָּרְתִּי *tradidi me.*] Cum (-) loco (-) sub secunda radic. quod & in qál observatum est supra p. 163. col. 1. וְהִתְקַדִּשְׁתִּי & *sanctificabo me*, וְהִתְגַּדִּלְתִּי & *magnificabo me*, & *magnificum ostendam me*, in quibus duobus exemplis accentus est in ultima ob ו convertens præteritum in futurum. Secunda radicali gutturali, daghésch ab ea excidens compensatur per (-) loco (-) sub prima, ut: וְהִתְנֶחָמְתִּי, unde cum ו convertente, & in pausa, quapropter (-) secundæ radicalis mutatur in (-), וְהִנֶּחָמְתִּי & *consolabor me*, Ezech. 5. v. 13. ubi ה resectum compensatur per daghésch forte in נ, quod afficitur (-) loco (-), ob aliud (-) sequens sub gutturali ח. Accentus denique non descendit ad ultimam, ut in duobus exemplis præcedentibus, quia ibi pausam efficit; qua de re infra lib. 3. in prolixiori de accentibus tractatu.

Geminatis radicalibus, & in pausa, הִתְמַהְמָהְתִּי (à מָהַהּ) *cunctatus sum.*

III. persona pluralis communis.

[הִתְמַסְּרוּ, & in pausa ex forma (-) הִתְמַסָּרוּ ex forma (-) הִתְמַסֵּרוּ *tradiderunt se.*] Compositum est ex hophál & hithpaél, ut volunt Grammatici, הָתְפָּקְדוּ Num. 1. v. 47. &c. *recensiti, numerati fuerunt.* Qaméts hhatoúph sub ה est ex hophál, cetera vero ex hithpaél, in quo verbum istud pro (-) sub prima radicali & daghésch forti in secunda, habet (-) sub prima per legem æquivalentiæ. Si ה in hoc exemplo afficiatur (-), loco (- hhatoúph), vox erit analoga in hac conjugatione hithpaél, sic: הִתְפָּקְדוּ, ut legitur Jud. 20. v. 17.

Compositum etiam volunt ex puál & hithpaél וְהִתְגֹּעֲשׁוּ *& concutientur*, Jerem. 25. v. 16. הִתְ est ex hithpaél, גֹּעֲשׁוּ vero ex puál cum hhólem pro (ֻ) ad compensandum dagh. ejectum. Vox illa referri etiam potest ad hithpoél, vel hithpoál: ut enim ex piél formatur poél, & ex puál fingitur poál: sic ex poél formari potest hithpoél, & ex poál fingi potest hithpoál.

Cum prima rad. est ט vel ת, quæ sunt literæ ejusdem organi, ת characteristicum excidit, & compensatur per daghésch forte in prima illa radicali, ut: הִטַּהֲרוּ pro הִתְטַהֲרוּ *purificaverunt se*, 1. Esd. 6. v. 20. cum (ַ) sub ט loco (ַ) ad compensandum daghésch ejectum.

In pausa ex forma (ָ), הִתְאַפָּקוּ *continuerunt se*, וְהִטֶּהָרוּ *& purificabunt se*, ubi ת excidit, ut mox diximus, & pro (ַ) sub ט reponitur (ֶ) ob aliud (ָ) sequens sub gutturali ה.

Geminatis radicalibus, הִתְמַהְמָהוּ (à מָהַהּ) *cunctantur*, הִשְׁתַּעַשְׁעוּ cum metathesi ת, (à שָׁעַע) *delicias agunt* Et in pausa, הִתְגַּלְגָּלוּ (à גָּלַל) *devolvunt se*, הִתְקַלְקָלוּ (à קָלַל) *velociter moventur*, *conturbantur*.

II. persona pluralis masculina.

[הִתְמַסַּרְתֶּם *tradidistis vos.*] Cum (ִ) sub secunda rad. pro (ַ), הִתְקַדִּשְׁתֶּם *& sanctificabitis vos*.

II. persona pluralis feminina.

[הִתְמַסַּרְתֶּן *tradidistis vos*] ut in eadem secunda persona plurali masculina.

I. persona pluralis communis.

[הִתְמַסַּרְנוּ, & in pausa הִתְמַסָּרְנוּ *tradidimus nos.*] Geminatis radicalibus, & in pausa, הִתְמַהְמָהְנוּ *cunctati sumus*.

APPENDIX

AD BENONI.

Singulare masculinum.

[מִתְמַסֵּר *tradens se.*] Compensato dagh. ejecto ex secunda radicali ejus recipiendi incapaci, מִתְבָּרֵךְ *benedicens sibi*. Eodem excidente absque compensatione, מִתְנַחֵם *consolans se*. Sublato per syncopen ת characteristico, eoque compensato per daghésch forte in prima radicali, מִדַּבֵּר pro מִתְדַּבֵּר *loquens*, *sermocinans*, מִטַּהֵר pro מִתְטַהֵר, non compensato daghésch ejecto, *purificans se*. Eodem ת characteristico post primam radicalem transposito, מִסְתַּתֵּר pro מִתְסַתֵּר *latitans*, מִשְׂתַּכֵּר pro מִתְשַׂכֵּר *mercedem reportans*.

Compositum ex puál & hithpaél, מִנֹּאָץ Isai. 52. v. 5. *irritatum*, ubi ת characteristicum excidens compensatur per daghésch forte in נ, נֹּאָץ est ex puál cum hhólem pro (ֻ) ad compensandum daghésch ejectum. Si punctis mutatis legatur מְנֹאָץ, erit paoúl analogum τῷ puál.

Geminatis radicalibus, מִתְמַהְמֵהַּ (à מָהַהּ) *cunctans*, *cunctatus*, מִתְלַהְלֵהַּ (à לָהַהּ) *insaniens*.

Singulare femininum.

מִתְמַסֶּרֶת, & ex terminatione ת, præcedente duplici (ֶ), מִתְמַסֶּרֶת, & in pausa, מִתְמַסָּרֶת *tradens se.*] Sic ex terminatione ת extra pausam, מִתְאַמֶּצֶת *roborans se*. Et cum duplici (ַ) pro duplici (ֶ) ob tertiam radicalem ח, מִתְלַקַּחַת *comprehensus*, *immixtus* (ignis)

Plurale masculinum.

[מִתְמַסְּרִים *tradentes se.*] Geminatis radicalibus, & ת characteristico excidente compensato per daghésch forte in prima radicali, מִתַּעְתְּעִים pro מִתְתַּעְתְּעִים (à תָּעָה) *errantes*.

Plurale femininum.

[מִתְמַסְּרוֹת *tradentes se.*]

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[הִתְמַסֵּר , & ex forma (-) הִתְמַסַּר , & in pausa הִתְמַסָּר *tradere se.*] Media gutturali, aut ר ; ac daghésch ab ea excidente compensato, לְהִתְפָּאֵר *ad gloriandum*, לְהִתְגָּרֵד *ad scalpendum se.* Eodem excidente absque compensatione, הִתְנַחֵל *possessorem constituere se*, לְהִתְנַחֵם *ad consolandum se.* Ex forma (-) extra pausam, הִתְגַּלַּע *misceri.* Cum metathesi literæ ת, הִסְתַּפֵּחַ pro הִתְסַפֵּחַ *adjungere se*, לְהִשְׁתַּבֵּחַ pro לְהִתְשַׁבֵּחַ *ad laudandum se*, מִשְׁתָּרֵעַ pro מִתְשָׁרֵעַ , daghésch excidente compensato, *ut non excresceret.* Compositum, ut volunt, ex hophál & hithpaél, הִכַּבֵּס *lavari*, הֻ est ex hophál cum (ֻ) pro (ָ bhatoúph) sub ה, ut in hac conjugatione interdum fieri diximus supra p. 187. col. 1. Dagh. forte in כ compensat ת ejectum. Cetera ex hithpaél. Si, punctis leviter mutatis, legas הֻכְבַּס huchbés, vel הָכְבַּס hochbés, habebis infinitivum analogum hophál.

APPENDIX

AD IMPERATIVUM.

II. persona singularis masculina.

[הִתְמַסֵּר , ex terminatione (-) הִתְמַסַּר , & in pausa הִתְמַסָּר *trade te.*] Ex forma (-), הִתְחַזַּק *robora te, robustus esto*, הִתְעַנַּג *oblecta te*, &c. Hinc in pausa, & cum ה paragogico, הִתְיַצְּבָה *statue te.* Daghésch excidente compensato, הִתְפָּאֵר *gloriare.*

II. persona singularis feminina.

[הִתְמַסְּרִי , in pausa ex forma (-) הִתְמַסָּרִי , & ex forma (-) הִתְמַסְּרִי *trade te.*] Daghésch excidente ex media gutturali, aut ר, absque compensatione, הִתְאַחֲדִי *uni te*, הִתְנַעֲרִי *excute te ipsam.* In pausa ex forma (-), & cum ת epenthetico ac superfluo, הִתְפַּלָּשְׁתִּי Mich. 1. v. 10. pro הִתְפַּלָּשִׁי , ut legendum monent Massorethæ, *voluta te.* Forte vox illa composita est ex הִתְפַּלְּשִׁי extra pausam, *voluta te, volutare*, & ex אַתְּי *tu*, fem. cum (ָ) sub א loco (-) ob pausam; & cum (ִ) superfluo in fine, de quo supra pag. 72. col. 2.

II. persona pluralis masculina.

[הִתְמַסְּרוּ , in pausa ex forma (-) הִתְמַסָּרוּ , ex forma (-) הִתְמַסְּרוּ *tradite vos.*] Sublato per syncopen ת characteristico, eoque per daghésch forte primæ radicali impressum compensato, הִטַּהֲרוּ , & daghésch excidente compensato, הִטֶּהָרוּ *purificate vos*, הִתַּמְּהוּ *obstupescite*, pro הִתְטַהֲרוּ , הִתְתַּמְּהוּ . In pausa ex forma (-), הִתְקַדָּשׁוּ *sanctificamini, sanctificate vos.*

Geminatis radicalibus, הִתְמַהְמְהוּ (à מָהַהּ) *tardi estote.*

II. persona pluralis feminina.

[הִתְמַסֵּרְנָה , & ex forma (-) הִתְמַסַּרְנָה , & in pausa הִתְמַסָּרְנָה *tradite vos.*]

APPENDIX

AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יִתְמַסֵּר , & ex forma (-) יִתְמַסַּר , in pausa יִתְמַסָּר *tradet se.*] Ex forma (-), וַיִּתְאַפַּק *& confirmavit se*, &c. Ex eadem forma, & in pausa, יִתְגַּלָּע *miscebitur*, וַיִּתְעַבָּר *& iratus est*, יִתְנֶחָם *pœnitebit eum*, compensato daghésch ex secunda radic. ejecto per (ֶ) sub prima ad euphoniam loco (ַ) ob aliud (ָ) sub gutturali ח. Ex forma (-) correpti in

in (ּ) ob maqqáph, aut accentum tonicum concurrentem, ־יִתְנַכֵּר *agnoſcetur.*

Cum metatheſi literæ ת, יִסְתַּבֵּל pro יִתְסַבֵּל *onerabitur*, יִשְׁתַּמֵּר pro יִתְשַׁמֵּר *obſervabit*, vel *obſervat aſſidue.* Geminatis radicalibus, יִתְמַהְמַהּ (à מָהַהּ) *cunctabitur*, יִתְפַּרְמַר (à פָּרַר) *exacerbabit ſe.*

III. perſona ſingularis feminina.

[תִּתְמַסֵּר, & ex forma (-) תִּתְמַסַּר, in pauſa תִּתְמַסָּר *tradet ſe.*] Specialiter anomalum, aut potius mendoſum eſt וַתֵּתַצַּב *& ſtiterat ſe*, Exod. 2. v. 4. pro וַתִּתְיַצֵּב, ejecta prima radicali (י) cujus motio tranſit ſub ſecundum ת characteriſticum, priori affecto (-) loco (·) ad euphoniam. Forte etiam וַתֵּתַצַּב eſt à verbo Hebræis inuſitato תָּצַב, cujus ת characteriſticum excidens compenſatur per daghéſch forte in ת radicali, ſic: וַתֵּתַצַּב pro integro וַתִּתְתַּצַּב; & poſito (-) ſub priori ת pro (·) & daghéſch in ת ſeq. per legem æquivalentiæ, וַתֵּתַצַּב. Adde verbum תָּצַב in lingua Arabica uſitatum eſſe, ac ſignificare *deſcendere*, qui ſenſus hîc ſat commodus eſt: *& deſcenderat* (ad flumen) *ſoror ejus*, &c.

Daghéſch excidente compenſato, & retracto accentu ob ו converſivum; quare (-) corripitur in (ּ), וַתִּתְפָּעֶם *& conſternatus eſt* (ſpiritus ejus.)

Geminata prima & tertia radic. וַתִּתְחַלְחַל *& dolore affecta eſt*, Eſth. 4. v. 4. (à חוּל).

II. perſona ſingularis maſculina.

[תִּתְמַסֵּר, & ex forma (-) תִּתְמַסַּר, in pauſa תִּתְמַסָּר *trades te.*] Ex forma (-) extra pauſam, תִּתְהַדַּר *decorem arrogabis tibi.* In pauſa ex eadem forma תִּתְחַסָּד *benignum exhibebis te.* Sic cum ſyncopa literæ charact. ת, quæ compenſatur per daghéſch forte in prima rad. תִּתַּמָּם pro תִּתְתַּמָּם *integrum præbebis te*, תִּתַּפָּל *perverſum*, *diſtortum exhibebis te*, 2. Reg. 22. v. 27. pro תִּתְפַּתָּל, ubi literarum ת & פ metatheſis eſt, pro תִּתְפַּתָּל, ut legitur Pſal. 17. Heb. 18. v. 27. duo enim illa loca ſunt parallela; à verbo פָּתַל in hithpaél *luctari*, & more luctantium *diſtorqueri.*

Daghéſch excidente ex ſecunda rad. ר, ac per (ּ) loco (-) ſub prima compenſato, & ex forma (-) in pauſa, תִּתְבָּרָר Pſal. 17. Heb. 18. v. 27. *purum exhibebis te*, cujus loco legitur 2. Reg. 22. v. 27. תִּתָּבָר, ubi tertia rad. ר tollitur, motio ſecundæ tranſit ſub primam, & (ּ) primæ ſub ת characteriſticum, cui imprimitur daghéſch forte, quod venit ſemper poſt motionem parvam, quam non ſequitur accentus, vel (ְ). Vide ſupra pag. 29. col. 2. Aliis תִּתָּבַר futurum eſt conjugationis Chaldaïcæ Ittaphál verborum defectivorum ע, pro תִּתְבַּר; unde mutato (-) ultimæ in (ּ) ob pauſam, & reſoluto (-) alterius ת, & daghéſch ה in ב, in (ּ) ſub eodem ſecundo ת, per legem æquivalentiæ, תִּתָּבָר.

II. perſona ſingularis feminina.

[תִּתְמַסְּרִי, in pauſa ex forma (-) תִּתְמַסֵּרִי, ex forma (-) תִּתְמַסָּרִי *trades te.*] In pauſa ex forma (-), & cum ן paragogico תִּתְחַפָּקִין *ſubduces te.* Et cum metatheſi ת, תִּשְׁתַּכָּרִין *ebria eris.*

I. perſona ſingularis communis.

[אֶתְמַסֵּר, ex forma (-) אֶתְמַסַּר, in pauſa אֶתְמַסָּר *tradam me.*] Daghéſch excidente compenſato, אֶתְפָּאֵר *gloriabor.* Ex forma (-) mutati in (ּ) ob pauſam, אֶתְאַפָּק *continebo me*, וָאֶתְאַפַּק *& continui me*, אֶתְפָּאֵר *gloriabor*, ubi daghéſch excidens compenſatur per (ּ) loco (-) ſub פ. Sic: אֶתְנֶחָם *conſolabor me*, cum (ּ) loco (ּ) ſub נ ob aliud (ּ) ſequens ſub gutturali ח. Vide ſupra tertiam perſonam ſing. maſculinam. Cum ה paragogico, אֶתְהַלְּכָה *indeſinenter ibo*, אֶתְיַצְּבָה *ſiſtam me*, &c. Litera ת tranſpoſita, אֶשְׁתַּמֵּר, & cum ה paragogico אֶשְׁתַּמְּרָה *obſervabo me*, *cavebo mihi*, à שָׁמַר, pro אֶתְשַׁמֵּר, & אֶתְשַׁמְּרָה.

III. perſona pluralis maſculina.

[יִתְמַסְּרוּ, in pauſa ex forma (-) יִתְמַסֵּרוּ, ex forma (-) יִתְמַסָּרוּ *tradent ſe.*] Daghéſch excidente ex ſecunda rad. etiam non gutturali, ob (ּ) ei ſuppoſitum, וַיִּתְיַלְדוּ *& natales ſuos profeſſi ſunt*, Num. 1. v. 18. Eo-

dem daghéſch ex media gutturali, aut ר, excidente ac compenſato, יִתְפָּרְדוּ *dividentur*, &c. Sic ex פָּקַד, וַיִּתְפָּקְדוּ *& recenſiti ſunt*, cum (ַ) loco (ָ) & daghéſch per legem æquivalentiæ. Cum ן paragogico, & in pauſa ex forma (-), יִתְהַלָּכוּן *ambulabunt*. Et abſque ן paragogico, יִתְבַּקָּעוּ *ſcindentur*, וַיִּתְאַבְּלוּ *& luxerunt*, &c. Forma compoſita ex poal & hithpaél, יִתְגָּעֲשׁוּ *commovebuntur*. Vox illa referri poteſt ad hithpoél, vel hithpoal. Vide ſupra pag. 191. col. 1. Geminatis radicalibus, tranſpoſito ת characteriſtico, & cum ן paragogico, יִשְׁתַּקְשְׁקוּן (à שָׁקַק) *collident ſe*, Nah. 2. v. 5.

III. perſona pluralis feminina.

[תִּתְמַסַּרְנָה, & ex forma (-) תִּתְמַסֵּרְנָה, in pauſa תִּתְמַסָּרְנָה *tradent ſe.*] Ex forma (-) extra pauſam, תִּתְעַלַּפְנָה *animo deficient.*

II. perſona pluralis maſculina.

[תִּתְמַסְּרוּ, in pauſa ex forma (-) תִּתְמַסָּרוּ, ex forma (-) תִּתְמַסֵּרוּ *tradetis vos.*] Ex forma (-), & in pauſa, תִּתְיַמָּרוּ *ſuperbe loquemini, ſuperbietis*; ab אָמַר, mutato א in (י) ex facili permutatione literarum אהוי. Daghéſch ex ſecunda radicali, vel ר excidente, ac compenſato, תִּתְנֶחָלוּ cum (ֶ) ſub נ loco (ַ) ad euphoniam, propter aliud (ָ) ſequens ſub gutturali ח, vide primam perſonam ſingularem præteriti. Iſtud autem (ֶ) pro (ַ) ibi reponitur ob pauſam. Et ſine daghéſch excidentis compenſatione, ac extra pauſam, תִּתְנַחֲלוּ *poſſidebitis.*

II. perſona pluralis feminina.

[תִּתְמַסַּרְנָה, & ex forma (-) תִּתְמַסֵּרְנָה, in pauſa תִּתְמַסָּרְנָה *tradetis vos.*] ut tertia perſona pluralis feminina.

I. perſona pluralis communis.

[נִתְמַסַּר, & ex forma (-) נִתְמַסֵּר, & in pauſa נִתְמַסָּר *trademus nos.*] Ex forma (-) in pauſa, & tranſpoſito ת characteriſtico, ac in ט mutato, נִצְטַדָּק (à צָדַק) *juſtificabimus nos.*

Huc uſque de verbis Hebræorum perfectis, quorum analogia, quæ majoribus literis, & ducto per integram paginam verſu exponitur, à linguæ Sanctæ candidatis diligenter eſt addiſcenda priuſquam verba imperfecta aggrediantur: ea enim, ut par eſt, cognita, nullo fere negotio imperfectorum notitiam ſibi comparabunt. Secus, perfecta cum imperfectis, & viciſſim, imperfecta cum perfectis confundent; cumque ſe multum profeciſſe crediderint, veſtigia non ſine tædio ac moleſtia cogentur relegere. Nunc itaque de verbis imperfectis, ſervata eadem methodo, diſſerendum.

CAPUT IX.

De Verbis imperfectis.

Verba imperfecta ea ſunt, ut diximus ſupra pag. 129. quorum aliqua è tribus literis radicalibus vel *deficit*, vel *quieſcit*. Hinc duplex oritur verborum imperfectorum genus: alia ſiquidem *defectiva* ſunt; alia vero *quieſcentia*.

Verba *defectiva* vocantur, quorum aliqua radicalis in quibusdam saltem conjugationibus, aut conjugationum temporibus, *deficit*, seu *excidit*. Ea autem litera deficiens, seu excidens, compensatur analogως per daghésch forte, quod imprimitur literæ immediate sequenti, modo tamen litera illa sequens non sit prima dictionis litera, quæ non recipit daghésch forte, nisi rarissime euphonicum & anomalum, de quo supra pag. 29. col. 2. & de quo hîc non agitur: modo etiam litera illa non sit ultima vocis, & postquam non subintelligitur alia; illi enim ultimæ literæ nunquam pariter infigitur daghésch forte. Si igitur litera, quæ excidentem sequitur, prima, aut ultima dictionis fuerit; litera excidens minime compensatur, ut ex plurimis exemplis infra proferendis constabit.

Verba *quiescentia* ea sunt, quorum aliqua radicalis in quibusdam pariter conjugationibus, aut saltem temporibus, *quiescit*, vel etiam *deficit*; sed per magnam motionem loco parvæ sub litera immediate præcedente compensanda: in quo verba illa discrepant à defectivis, quæ literam excidentem per daghésch forte solent compensare. De hoc duplici verborum imperfectorum genere, in duobus sequentibus articulis agemus. Sed prius nonnulla verbis utrisque communia opus est observare.

I°. Plurima verba imperfecta, maxime defectiva, non raro perfectorum more flectuntur. Imo unum idemque tempus modo perfectam, modo imperfectam habet formam.

II°. Terminationes, seu incrementa, quæ genera, numeros, ac personas constituunt, eadem plane sunt in verbis imperfectis, atque in perfectis. Literæ characteristicæ conjugationum, temporum & personarum, sunt quoque eædem, & iisdem etiam sæpius afficiuntur motionibus. Adeo ut in solas fere radicales, & earum puncta vocalia, cadat, cum adest, anomalia.

III°. Verba imperfecta ejusdem, sæpe etiam & diversi ordinis, formas suas interdum confundunt, h. e. verba defectiva in prima radicali quandoque flectuntur ut verba defectiva in secunda; & vicissim. Sic verba quiescentia non solum inter se, verum etiam cum defectivis formas suas inter flectendum non raro commutant; quorum omnium exempla in appendicibus afferentur.

IV°. Verborum imperfectorum litera quælibet radicalis, brevitatis ergo, designatur tribus literis radicalibus verbi פָּעַל antiqui, ut diximus, conjugationum perfectarum paradigmatis. Unde verba, quorum prima radicalis deficit, aut quiescit, dicuntur defectiva, vel

quiescentia פ *Pé* : quia פ est prima litera hujusce verbi פָּעַל . Sic verba , quæ deficiunt , aut quiescunt in secunda radicali , vocantur defectiva , aut quiescentia ע *Aïn* : quia ע inter literas פעל secundum obtinet locum. Denique verba , quorum tertia radicalis quiescit , appellantur quiescentia ל *Lámedh* : quia ל tertia est litera פָּעַל שֵׂם .

ARTICULUS I.

De Verbis defectivis.

Illa omnia & sola verba apud Hebræos censentur defectiva ,

I°. Quæ incipiunt à litera נ *Noún* , appellanturque defectiva *Pé* נ *Noún* , ut : נָגַשׁ *accessit* , נָדַר *vovit* , נָפַל *cecidit* , &c. Vide appendicem.

II°. Quorum secunda & tertia radicalis est eadem , seu quæ secundam radicalem duplicant , ut : גָּלַל *volvit* , סָבַב *circumdedit* , רָבַב *multiplicatus est* , &c. Eaque verba appellantur *defectiva* ע , seu in secunda radicali , quæ , ut in articulo sequenti videbimus , sæpe deficit : & *duplicantia* , seu *geminantia* ע , quia secundam suam radicalem geminant.

APPENDIX

De Verbis defectivis Pé י , & Pé ל.

Plerique omnes Grammatici verbis defectivis *Pé* נ adjungunt septem verba , quæ vocant defectiva *Pé* (י). Ea autem sunt : יָצַב *statuit* , יָצַג idem , יָצַע *stravit* , יָצַק *fudit* , יָצַת *arsit* , יָנַח *reposuit* , יָקַף *circumdedit* , quæ primæ radicalis , quam fingunt (י) , defectum patiuntur iis in locis , ubi excidit נ in verbis ab hac litera incipientibus. Verum cum ex conjectura potius quam ex rei veritate , ut docet Qimhhi in Michol fol. 93. horumce verborum prima radicalis statuatur (י) ; ea enim in præterito non sunt usitata , nihil impedit quominus eorum themata fingantur נָצַב , נָצַג , &c. Sic : נָנַח *reposuit* , quamvis in Scriptura non inveniatur aliud verbum à duplici נ inchoatum. Nomina itaque derivata יָצוּעַ , v. g. *stratum* , יָצִיעַ *substructio* , &c. erunt à יָצַע : futurum vero יַצִּיעַ in hiphil , *sternet* , erit à נָצַע ; interdum enim in lingua Hebraica verba in diversis imperfectorum generibus idem significant , ut : בָּרַר & בָּרָה elegit , מוּל & נָמַל circumcidit , נָקַשׁ & יָקַשׁ *illaqueavit* , *laqueos tetendit* , מָשַׁשׁ & מוּשׁ *palpavit* , &c. quare non raro formas suas confundunt , ut diximus supra pag. 195.

Opus igitur non est fingere classem verborum defectivorum *Pé* (י) , uti nec defectivorum *Pé* ל , quamvis duo verba לָקַח *cepit* , לָתַע *evulsit* , primam suam radicalem vulgo amittant , ubi ea in defectivis *Pé* נ abjicitur : nam fingi etiam possunt themata נָקַח & נָתַע. Ne tamen à trita via nimium deflectere videamur , illa quoque verba cum aliis Grammaticis defectiva *Pé* (י) , & defectiva *Pé* ל appellabimus , eorumque exempla in sequentibus defectivis *Pé* נ , afferemus. Ut autem ab iis verba illa facilius secernantur , eorum themata parenthesi inclusa , vel alia ratione indicata exhibebimus.

§. I.

De Verbis defectivis Pé נ.

VERBA defectiva Pe נ primæ radicalis defectum patiuntur, ubi ea ex analogia flexionis ( ) muto afficienda est: nempe in futuro qál, præterito & bénoní niphál, & in tota conjugatione hiphíl & hophál. His in locis prima radicalis excidens compensatur per daghésch forte literæ secundæ radicali impressum; modo tamen secunda illa radicalis, abjecto נ, non sit prima dictionis litera, quæ vulgo daghésch istud non admittit; tunc enim נ absque compensatione excidit. Alibi, hoc est, in præterito, bénoní, paoúl, infinitivo & imperativo qál: in infinitivo, imperativo, & futuro niphál: & in conjugationibus integris piél & puál, verba illa sunt perfecta. Vide append. & seq. paradigma.

Formas & characteres verborum illorum quod attinet; imperativus & futurum qál desinunt communiter in (-) sæpe etiam in hhólem. Vox primaria præteriti piél terminatur in (-), sensuque à primaria voce præteriti niphál, & à prima persona plurali futuri qál formæ (-), distinguitur. Literæ characteristicæ hophál afficiuntur (ֻ) loco (ָ hhatoúph), ut fit etiam interdum in verbis perfectis: quia duæ illæ motiones facile invicem permutantur.

Horum autem verborum paradigma sit verbum נָגַשׁ *accessit*, quod ex eorum numero est, quæ in temporibus supra notatis, & in appendice sequenti indicandis, primam suam radicalem נ amittunt. Istud autem verbum non solum ubi imperfectum est; verum etiam ubi perfectorum analogiam sequitur, integrum flectere operæ pretium esse judicavimus.

APPENDIX

De verbis defectivis* Pé נ, Pé (י), *&* Pé ל, *quæ vel in infinitivo, vel in imperativo, vel in utroque illo modo, seu tempore conjugationis qál prima sua radicali destituuntur.

QUAMVIS verba defectiva *Pé* נ, *Pé* י, & *Pé* ל, primam suam radicalem communiter amittere incipiant in solo futuro qal: sunt tamen tria, quorum prima illa radicalis excidit in hujusce conjugationis infinitivo, quem terminant in ת præcedente duplici (ֶ), aut duplici (-) pro duplici (ֶ), quando ultima eorum litera radicalis est ח aut ע, ut: צֶקֶת (à יָצַק) *fundere*, פַּחַת (à נָפַח) *respirare*, טַעַת (à נָטַע) *plantare.* Horum imperativus perfectorum more vulgo flectitur.

E contrario tria illa verba: נָסַע *profectus est*, נָשַׁל *extraxit*, נָשַׁק *osculatus est*, in infinitivo perfecta sunt; at in imperativo, qui vulgo desinit in (-), primam suam radicalem amittunt, sic: סַע *proficiscere*, שַׁל *extrahe*, שַׁק *osculare.*

Denique verborum נָגַע *percussit*, נָגַשׁ *accessit*, נָשָׂא *tulit*, נָתַן *dedit*, לָקַח *cepit*, prima radicalis utrobique, h. e. cum in infinitivo, tum in imperativo deficit; quamvis etiam in eorum nonnullis more perfectorum retineatur, ut in appendicibus sequenti paradigmati subjiciendis videbimus.

HITHPAEL.			HOPHAL.			HIPHIL.			PUAL.		
Personæ			Personæ			Personæ			Personæ		
Fem.	Com.	Masc.	Fem.	Com.	Masc.	Fem.	Com.	Masc.	Fem.	Com.	Masc.
התנגשה		התנגש	הגשה		הגש	הגישה		הגיש	נגשה		נגש
התנגשת		התנגשת	הגשת		הגשת	הגשת		הגשת	נגשת		נגשת
	התנגשתי			הגשתי			הגשתי			נגשתי	
	התנגשו			הגשו			הגישו			נגשו	
התנגשתן		התנגשתם	הגשתן		הגשתם	הגשתן		הגשתם	נגשתן		נגשתם
	התנגשנו			הגשנו			הגשנו			נגשנו	
מתנגשה		מתנגש		caret.		מגישה		מגיש	נגשה		נגש
מתנגשות		מתנגשים				מגישות		מגישים	נגשות		נגשים
	caret.		מגשה		מגש		caret.		מנגשה		מנגש
			מגשות		מגשים				מנגשות		מנגשים
בהתנגש, כהתנגש, להתנגש, מהתנגש		התנגש			הגש	בהגיש, כהגיש, להגיש, מהגיש		הגש			נגוש
התנגשי		התנגש		caret.		הגישי		הגש		caret.	
התנגשנה		התנגשו				הגשנה		הגישו			
תתנגש		יתנגש	תגש		יגש	תגיש		יגיש	תנגש		ינגש
תתנגשי		תתנגש	תגשי		תגש	תגישי		תגיש	תנגשי		תנגש
	אתנגש			אגש			אגיש			אנגש	
תתנגשנה		יתנגשו	תגשנה		יגשו	תגשנה		יגישו	תנגשנה		ינגשו
תתנגשנה		תתנגשו	תגשנה		תגשו	תגשנה		תגישו	תנגשנה		תנגשו
	נתנגש			נגש			נגיש			ננגש	

PIEL. Personæ Fem.	Com.	Masc.	NIPHAL. Personæ Fem.	Com.	Masc.	QAL. Personæ Fem.	Com.	Masc.			
נגשה		נגש	נגשה		נגש	נגשה		נגש *accessit.*	3.	Sing.	PRÆTERITA.
נגשת		נגשת	נגשת		נגשת	נגשת		נגשת	2.		
	נגשתי			נגשתי			נגשתי		1.		
	נגשו			נגשו			נגשו		3.	Plur.	
נגשתן		נגשתם	נגשתן		נגשתם	נגשתן		נגשתם	2.		
	נגשנו			נגשנו			נגשנו		1.		
מנגשה		מנגש	נגשה		נגש	נוגשה		נוגש		Sing.	BENONI.
מנגשות		מנגשים	נגשות		נגשים	נוגשות		נוגשים		Plur.	
	caret.			caret.		נגושה		נגוש		Sing.	PAOUL.
						נגושות		נגושים		Plur.	
בנגש, כנגש, לנגש, מנגש		נגש	בהנגש, כהנגש, להנגש, מהנגש		הנגש	בגשת, כגשת, לגשת, מגשת		גשת			INFINITIVI ET GERUNDIA.
נגשי		נגש	הנגשי		הנגש	גשי		גש		Sing.	IMPERATIVI.
נגשנה		נגשו	הנגשנה		הנגשו	גשנה		גשו		Plur.	
תנגש		ינגש	תנגש		ינגש	תגש		יגש	3.	Sing.	FUTURA.
תנגשי		תנגש	תנגשי		תנגש	תגשי		תגש	2.		
	אנגש			אנגש			אגש		1.		
תנגשנה		ינגשו	תנגשנה		ינגשו	תגשנה		יגשו	3.	Plur.	
תנגשנה		תנגשו	תנגשנה		תנגשו	תגשנה		תגשו	2.		
	ננגש			ננגש			נגש		1.		

CUM verba illa, exceptis conjugationibus, conjugationumque temporibus supra recensitis, perfecta sint: eorum anomalias in capitis præcedentis appendicibus exposuimus. Eorum igitur quatenus imperfectorum conjugationes, & tempora in sequentibus excutere sufficiet.

CONJUGATIO QAL.

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[גֶּשֶׁת, & in pausa גָּשֶׁת *accedere.*] Sic extra pausam, בְּצֶקֶת (à יָצַק) *in fundendo.* In hoc verbo, uti & in aliis supra memoratis, quæ primæ suæ radicalis in hoc infinitivo defectum patiuntur, ea excidit absque compensatione; quod secunda radicalis fiat prima dictionis litera, quæ daghésch forte non recipit, nisi euphonicum, de quo supra pag. 29. col. 2. Daghésch igitur, quod ת ג in גֶּשֶׁת inscribitur, lene est, ac literis *beghádh kepháth* initio dictionis familiare, ut diximus supra pag. 27. Quamvis etiam literæ בכלם huicce infinitivo præponantur: nihilominus tamen prima radicalis excidit absque compensatione, licet secunda non sit prima vocis litera. Nam ex quatuor illis literis, duæ priores ב & כ afficiuntur (ִ), post quod non sequitur daghésch forte. Vide supra pag. 29. col. 2. ל afficitur (ְ), quod etiam post se non patitur istud daghésch, nisi intercedat accentus, qui locum hîc non habet. Post מ imprimitur quidem daghésch forte secundæ radicali: at dagh. istud hic adhibetur ad compensandum נ τῆ מִן deperditum, minime vero ad damnum primæ radicalis in hoc infinitivo excidentis sarciendum. Adde τὸ בכלם infinitivo esse adventitium, proindeque cum modo adsit, modo absit; secundam radicalem natura censeri primam dictionis literam.

Cum duplici (ַ) pro duplici (ֶ) ob tertiam rad. gutturalem ח, aut ע, כְּגַעַת *cum attigerit*, קַחַת (à לָקַח) *accipere*; & cum (ִ) sub ק loco (ַ) accelerandæ pronuntiationis gratia, קְחַת־ idem, 4. Reg. 12. v. 9. Invenitur etiam לָקֹחַ, Deut. 31. v. 26. in forma perfect. Cum *bikhlám*, לָצֶקֶת (à יָצַק) *ad fundendum*, ubi ל afficitur (ָ) motione ipsi communi ante infinitivos penacutos, quales sunt isti, & monosyllabos, ut diximus supra pag. 148. col. 1. Sic cum duplici (ַ), לָטַעַת *ad plantandum*, לָפַחַת *ad sufflandum*, לָקַחַת (à לָקַח) *ad accipiendum*, &c. Aliorum verborum infinitivi servant נ, ut: נְסוֹג *recedere.*

APPENDIX

AD IMPERATIVUM.

II. persona singularis masculina.

[גַּשׁ, in pausa גָּשׁ; ex forma (ֶ) גֶּשׁ, ex forma hhólem גּוֹשׁ *accede.*] In hoc imperativo, sicut in infinitivo præcedente, excidit prima radicalis absque compensatione. Ex forma (ַ) גַּע *tange*, שַׁל *extrahe*, צַק, & perfecte ex forma hhólem, יְצֹק (à יָצַק) *funde*, קַח, & perfecte לְקַח (à לָקַח) *accipe.* Cum ה paragogico, גְּשָׁה *accede*, וּשְׁקָה *cum* (ְ) loco (ִ) sub שׁ, *& osculare.* Ex forma (ַ) correpti in (ְ) ob maqqáph, גֶּשׁ־הָלְאָה *accede, concede ultra*, Gen. 19. v. 9.

II. persona singularis feminina.

[גְּשִׁי *accede.*] Sic: קְחִי וּפְחִי *& suffla*, קְחִי, & perfecte, לִקְחִי (à לָקַח) *accipe.* Servato hhólem primariæ vocis, licet extra pausam, גֹּשִׁי *accede*, Ruth. 2. v. 14. ubi vox illa præter

præter analogiam cum duplici accentu notatur, altero in penultima, quare retinetur hhólem secundæ personæ sing. masculinæ; accentus enim sive tonicus, sive euphonicus, proprie cum ( ) non conjungitur: altero in ultima, quasi à forma גְּשִׁי. De hoc duplicis in una eademque dictione accentus consortio, infra lib. 3. cap. 1. disseremus.

II. persona pluralis masculina.

[גְּשׁוּ, & in pausa ex forma (-) גֹּשׁוּ *accedite.*] Sic: סְעוּ *proficiscimini*, קְחוּ, & in pausa קָחוּ *accipite*, à לָקַח. Remanente hhólem primariæ vocis ob accentum ab ultima ad penultimam, propter concursum, transeuntem, גֹּשׁוּ *accedite*, Jos. 3. v. 9.

APPENDIX
AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יִגַּשׁ, in pausa יִגָּשׁ; ex forma hhólem יִגֹּשׁ *accedet.*] Sic ex forma (-) יִגַּע *tanget*, וַיִּגַּע *& tetigit*, וַיִּדַּר *& vovit*, וַיִּקַּח (à לָקַח) *& cepit*, &c. Ex eadem forma & in pausa, וַיִּסַּל *& succisus est.* Media gutturali, aut ר, & daghésch excidente compensato per ( ) loco ( ) sub characteristica, יֵחַת *descendet.* Ex forma hhólem יִפֹּל *decidet*, יִגֹּשׂ *exactorem aget*, יִדּוֹד *fugiet*, יִגֹּף *percutiet*, יִצֹּק (à יָצַק) *fundet*, &c. Anomalum est יִשַּׁל pro יִשֹּׁל *excutiet*, Job. 27. v. 8. ubi est (-) pro ( ) & daghésch, per legem æquivalentiæ; ( ) loco (-), quia duæ illæ motiones sæpius invicem permutantur; & accentus in penultima præter analogiam, non enim concurrit cum tonico, neque ulla regula ad hanc syllabam retrahitur; nisi ( ) in voce sequenti אֱלוֹהַּ syllabam non constituat, ut diximus supra pag. 35. col. 1. Servata prima radicali, quod non raro accidit, maxime cum secunda radicalis est gutturalis, יִנְעַם ex forma (-) mutati in ( ) ob pausam, *jucundus erit*, יִנְטוֹר ex forma hhólem, *custodiet*, &c.

III. persona singularis feminina.

[תִּגַּשׁ, in pausa תִּגָּשׁ, ex forma hhólem תִּגֹּשׁ *accedet.*] Ex forma (-) וַתִּתַּךְ *& effusa est*, וַתִּדַּד *& fugit*, וַתִּצַּת (à יָצַת) *& arsit*, &c. Media gutturali, תֵּחַת Prov. 17. v. 10. cum accentu in penult. præter analogiam; & in forma perfecta, תִּנְחַת *descendet.* Ex forma hhólem, תִּפֹּל *cadet*, תִּצּוֹק (à יָצַק) *fundet*, &c.

II. persona singularis masculina.

[תִּגַּשׁ, in pausa תִּגָּשׁ; ex forma hhólem תִּגֹּשׁ *accedes.*] Sic ex forma (-), תִּטַּע *plantabis*, תִּקַּח (à לָקַח) *accipies*, &c. Ex forma hhólem, תִּגֹּשׂ *exiges*, תִּדֹּר *vovebis*, תִּצֹּר *custodies.* In forma perfecta תִּנְדֹּף *impelles*, תִּנְחַל *possidebis*, &c.

II. persona singularis feminina.

[תִּגְּשִׁי, in pausa ex forma (-) תִּגָּשִׁי, ex forma hhólem תִּגֹּשִׁי *accedes.*] Sic: תִּקְחִי (à לָקַח) *accipies*, ejecto daghésch ex ק ob ( ) suppositum.

I. persona singularis communis.

[אֶגַּשׁ, in pausa אֶגָּשׁ; ex forma hhólem אֶגֹּשׁ *accedam.*] Ex forma (-), אֶסַּק *ascendam*, אֶקַּח, & cum ה paragog. אֶקְחָה absque daghésch in ק ob ( ) subscriptum, *accipiam*, (à לָקַח) &c. Ex forma hhólem, אֶגֹּף *percutiam*, אֶצֹּר *custodiam*, אֶתֹּץ *destruam*, אֶצֹּק (à יָצַק) *fundam*, אֶצֹּר, cum ה parag. אֶצְּרָה, & in pausa אֶצֹּרָה *custodiam*, &c.

III. persona pluralis masculina.

[יִגְּשׁוּ, in pausa ex forma (-) יִגָּשׁוּ, ex forma hhólem יִגֹּשׁוּ *accedent.*] Sic: יִנָּתְקוּ *avellentur*, יִצְּקוּ (à יָצַק) *fundent*, יִקְחוּ (à לָקַח) *accipient*, &c. Et daghésch excidente ex secunda radic. ob ( ) suppositum, וַיִּסְעוּ *& profecti sunt*, וַיִּצְקוּ *& fuderunt*, &c. Media gutturali, & daghésch excidente per ( ) loco ( ) sub characteristica compensato, יֵחַתּוּ Job. 21. v. 13. *descendent*, ubi est (-)

sequente daghésch per legem æquivalentiæ, loco (ׅ) sub ח ob pausam, pro יֵחַתּוּ. Sic: יֵצַתּוּ *exurentur*, à יָצַת. In eadem pausa ex forma (-), יִמָּלוּ *succidentur*, יִקָּחוּ *accipient*, à לָקַח. Et cum ן paragogico in eadem forma & pausa, יִשָּׁקוּן *osculabuntur*, &c. In pausa ex forma hhólem, יִתֹּצוּ *diruent*, &c. Et cum ן paragogico, יִפֹּלוּן *decident*, יִדֹּדוּן *fugient*, &c. Ex forma perfectorum, וַיִּנְהֲגוּ *& abduxerunt*, וַיִּנְאֲפוּ *& mœchati sunt*, וַיֹּאמְרוּ *& dixerunt*, &c. In pausa ex terminatione (-) & cum ן paragogico יִנָּצְרוּן *spernent*, &c. Ex terminatione hhólem absque illo ן paragogico, יִכָּפוּ *concident*, &c.

III. persona pluralis feminina.

[תִּגַּשְׁנָה, in pausa תִּגַּשְׁנָה, ex forma hhólem תִּגֹּשְׁנָה *accedent.*] Ex forma (-) cum apocopa ה in fine, וַתִּגַּשְׁןָ *& accesserunt.* Servato ה, תִּצַּתְנָה (à יָצַת) *succendentur.* Ex forma hhólem תִּשְׁפֹּכְנָה *stillabunt.*

II. persona pluralis masculina.

[תִּגְּשׁוּ, in pausa ex forma (-) תִּגַּשׁוּ, ex forma hhólem תִּגֹּשׁוּ *accedetis.*] Sic: תִּקְּחוּ, vel sine daghésch in ק ob (ׅ) subscriptum, תִּקְחוּ (à לָקַח) *accipietis.* Ex forma hhólem in pausa, & cum ן paragogico, תִּתֹּצוּן *destruetis.*

I. persona pluralis communis.

[נִגַּשׁ, in pausa נִגָּשׁ; & ex forma hhólem נִגֹּשׁ *accedemus.*] Ex forma (-) נִקַּח (à לָקַח) *accipiemus.* Cum ה paragogico נִפְּלָה *cademus.* Et abjecto daghésch ex secunda rad. ob (ׅ) subscriptum, נִקְחָה (à לָקַח) *accipiemus*, נִסְעָה *proficiscemur.*

CONJUGATIO NIPHAL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis masculina.

[נִגַּשׁ, & in pausa נִגָּשׁ *accedere jussus est.*] Sic extra pausam, נִתַּךְ *effusus est*, &c. In pausa, & in forma perfecta, נִלְקָח (à לָקַח) *capta est* (arca). Media gutturali, & daghésch excidente absque compensatione, נִחַם pro נִחַם *consolationem accepit*, item, *pœnituit.* Geminata tertia radic. וְנִפְלַל Ezech. 28. v. 23. (à נָפַל) *& corruet.* Alii, *& judicabitur*, à פָּלַל. Vide infra in præterito niphál defectivorum ע. Ex forma hhólem, quæ etiam in verb. perfect. interdum conspicitur, נִמּוֹל *circumcisus est*, נֵעוֹר, secundum nonnullos, *excitatus*, *suscitatus est*; cum (ׅ) sub נ loco (ׅ) ad compensandum daghésch ejectum. Vide etiam infra præteritum niphál verborum quiesc. ע.

III. persona singularis feminina.

[נִגְּשָׁה, & in pausa נִגָּשָׁה *accedere jussa est.*] Extra pausam, נִדְּחָה *depulsa est*, נִצְּתָה (à יָצַת) *accensa est*, נִצְּבָה, & in pausa נִצָּבָה (à יָצַב) *statuit se*, *stans erat.* Analogum est נִלְקָחָה in pausa (à לָקַח) *capta est.*

I. persona singularis communis.

[נִגַּשְׁתִּי, in pausa נִגָּשְׁתִּי *accedere jussus*, vel *jussa sum.*] Analogum est נִנְעַרְתִּי (à נָעַר) *excussus sum.*

III. persona pluralis communis.

[נִגְּשׁוּ, in pausa נִגָּשׁוּ *accedere jussi*, vel *jussæ sunt.*] Sic: נִקְּבוּ *expressi sunt*, *nominati sunt*, נִצְּבוּ (à יָצַב) *steterunt*, נִצְּתוּ (à יָצַת) *succensæ sunt*; cujus loco legitur Jerem. 2. v. 15. נִצְּתָה, h. e. secundum literas, נִצְּתָה *succensa est* quælibet ex ejus urbibus; secundum autem puncta vocalia, נִצְּתוּ, ut legendum monent Massorethæ, *succensæ sunt* urbes ejus. Vide similem anomaliam supra pag. 163. coll. 1, 2. pag. 170. col. 2. 180. col. 2. Daghésch excidente ex secunda rad. absque compensatione, נִחֲתוּ *demissæ sunt.* Ex forma hhólem remanentis ob accentum Tiph-

hhá, נִמֹּלוּ *circumcisi sunt*, Gen. 17. v. 27. quæ tamen vox melius pertinet ad niphál quiescentium Aïin ו, de quibus in articulo sequenti. In pausa ex forma (-) נִתָּעוּ (à לָתַע) *commoliti, evulsi sunt*.

II. persona pluralis masculina.

[נִגַּשְׁתֶּם *accedere jussi estis.*] Sic: וְנִתַּכְתֶּם *& conflabimini.*

APPENDIX

AD BENONI.

Singulare masculinum.

[נִגָּשׁ *accedere jussus.*] Sic: נִכָּה *percussus*, נִדָּח *impulsus*, נִצָּב (à יָצַב) *constitutus*, *stans*. Media gutturali, & daghésch excidente non compensato, נִחָם *pœnitens*.

Singulare femininum.

[נִגָּשָׁה, & ex forma ת præcedente duplici (..), נִגֶּשֶׁת, in pausa נִגָּשֶׁת *accedere jussa.*] Sic: נִצָּבָה, & ex forma ת, נִצֶּבֶת (à יָצַב) *stans*, *subsistens*. Ex eadem terminatione ת, נִתֶּכֶת *effusa*, &c. Et cum duplici (-) pro duplici (..) ob tertiam radicalem gutturalem ח, נִדַּחַת *depulsa*, נִצַּחַת *fortis*, *pervicax*, *contentiosa*, &c.

Plurale masculinum.

[נִגָּשִׁים *accedere jussi.*] Sic: נִכִּים *percussi*, נִדָּחִים *depulsi*, נִצָּבִים (à יָצַב) *subsistentes*, &c. Ex forma hhólem, נִמֹּלִים *circumcisi*, quod referri potest ad bénoní niphál verborum quiescentium ע, de quibus in articulo sequenti. נֵאָרִים vide in bénoní niphál defectivorum ע.

Plurale femininum.

[נִגָּשׁוֹת *accedere jussa.*] Sic: הַנִּצָּבוֹת cum ה articulo, à יָצַב, *adstantes*, &c.

Cetera hujus conjugationis tempora perfecta sunt: quare eorum anomalias in verbis perfectis observavimus.

CONJUGATIO HIPHIL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis masculina.

[הִגִּישׁ *admovit.*] Sic: הִגִּיד *nuntiavit*, הִכִּיר *agnovit*, &c. Ex defectivis *Pé* (י), הִצִּיב *statuit*, הִצִּיג idem, unde cum affixo, הִצִּיגַנִי *statuit me*, הִצִּית *accendit*, הִנִּיחַ *reposuit*, הִקִּיף *circumdedit*.

III. persona singularis feminina.

[הִגִּישָׁה *admovit.*] Ex defectivis *Pé* (י), הִקִּיפָה *circumdedit*, &c.

II. persona singularis masculina.

[הִגַּשְׁתָּ, in pausa הִגָּשְׁתָּ *admovisti.*] Ex defectivis *Pé* (י), הִצַּבְתָּ *statuisti*, הִנַּחְתָּ *reposuisti*. Et cum affixis, וְהִנַּחְתּוֹ *& repones illud*, וְהִנַּחְתָּם *& repones eas* (virgas).

II. persona singularis feminina.

[הִגַּשְׁתְּ, in pausa הִגָּשְׁתְּ *admovisti.*] Tertia radicalis ח, aut ע ibi afficitur (-) furtivo loco (:), ut: הִגַּעַתְּ *pervenisti*, Esth. 4. v. 14.

I. persona singularis communis.

[הִגַּשְׁתִּי, in pausa הִגָּשְׁתִּי *admovi.*] Sic extra pausam, הִדַּחְתִּי *depuli*, הִתַּכְתִּי *& fundam*, &c. In pausa, הִפָּחְתִּי *efflare feci*. Ex defectivis *Pé* (י) הִנַּחְתִּי *reposui*, הִצַּגְתִּי, unde cum affixis, וְהִצַּגְתִּיו *& statuam eum*, וְהִצַּבְתִּיהָ *& statuam eam*, וְהִצַּתִּי *& accendam*, Jerem. 17. v. 27. cum accentu in penultima, licet præponatur ו conversivum; quia concurrit tonicus in voce monosyllaba sequenti. Præ-

terea abjicitur tertia radicalis ת, & compensatur per daghésch forte in ת incrementi, pro הִצַּתְתִּי. Servata analogia perfectorum, הִנְחַלְתִּי *possidendum tradidi.*

III. persona pluralis communis.

[הִגִּישׁוּ *admoverunt.*] Sic: הִצִּיקוּ *fuderunt*, &c. Ex defectivis Pé (י), הֵנִיחוּ *reposuerunt*, הִקִּיפוּ *circumdederunt*, הִצִּיבוּ *statuerunt*, הִצִּיתוּ *accenderunt.*

II. persona pluralis masculina.

[הִגַּשְׁתֶּם *admovistis.*] Sic: וְהִגַּשְׁתֶּם & *admovebitis*, &c. Ex defectivis Pé (י), הִקַּפְתֶּם *circumdedistis*, unde cum ו conversivo, וְהִקַּפְתֶּם & *circumdabitis*, 4. Reg. 11. v. 8.

APPENDIX

AD BENONI.

Singulare masculinum.

[מַגִּישׁ *admovens.*] Sic: מַגִּיד *annuntians*, מַכִּיר *agnoscens*, מַצִּיל *eruens*, &c. In forma perfectorum, מַנְחִיל *possidere faciens.* Ex defectivis Pé (י), מַנִּיחַ *reponens*, מַקִּיף *circumdans*, מַצִּיב, מַצִּיב *statuens*, &c.

Singulare femininum.

[מַגִּישָׁה, & ex terminatione ת, praecedente duplici (..), מַגֶּשֶׁת, in pausa מַגָּשֶׁת *admovens.*] Sic ex terminatione ת, מַגֶּדֶת *annuntians*, מַשֶּׂגֶת מַשֶּׂגֶת *assequens*, מַגַּעַת cum duplici (-) pro duplici (..) ob ע, *pertingens.*

Plurale masculinum.

[מַגִּישִׁים *admoventes.*] Sic: מַכִּירִים *agnoscentes*, מַפִּילִים *procidere facientes*, מַגִּידִים, unde plur. const. מַגִּידֵי *annuntiantes.* Ex defectivis Pé (י), מַקִּיפִים *circumdantes*, &c.

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[הַגֵּשׁ, vel הַגִּישׁ *admovere.*] Ex forma (-), הַצֵּק *fundere*, &c. Ex defectivis Pé (י), הַקֵּף *circumdare*, הַצֵּב *statuere*, &c. Cum (י) nunc superfluo; sed olim vocali *e*, quae nunc exprimitur per (-) sub secunda radicali, הַבִּיט *aspicere*, הַגִּיד *nuntiare*, הַצִּיק *fundere*, &c. Ex defectivis Pé (י), הַקִּיף *circumdare*, *circumdando.*

Ex forma hhiriq, הִבִּיט הִגִּיד *nuntiare*, *aspicere*, &c. Cum (·) pro (-) sub characteristica, ex forma praeteriti, הִצִּיל & *liberare.* Vide supra infinitivum hiphil verborum perfectorum, pag. 185. col. 2. Accedentibus literis *biklám*, usurpatur vulgo forma (·), ut: לְהַגִּיד *ad annuntiandum*, לְהַפִּיל *ad cadere faciendum*, *ad dejiciendum*, &c. Ex defectivis Pé (י), לְהַצִּיב *ad statuendum*, לְהַנִּיחַ, unde cum affixis, לְהַנִּיחוֹ *ad reponendum eum*, &c. Servata prima radicali more perfectorum, בְּהַנְחִל cum (-), *in possidere faciendo*, לְהַנְחִיל *ad possidere faciendum*, לְהַצִּיק *ad fundendum*, לַנְפִּיל extruso ה characteristico, pag. 148. col. 2. pro לְהַנְפִּיל *ad dejiciendum*, &c.

APPENDIX

AD IMPERATIVUM.

II. persona singularis masculina.

[הַגֵּשׁ, vel הַגִּישׁ *admove.*] Sic ex forma (-), הַצֵּק *funde*, &c. Ex defectivis Pé (י), הַצֵּב *statue*, &c. Sequente maqqaph, (-) corripitur in (..), ut: הַבֶּט־ *respice*, וְהַגֶּד־ & *nuntia*, הַכֶּר־ *agnosce*, &c. Cum ה paragogico usurpatur forma hhiriq, ut: הַגִּישָׁה *admove*, הַבִּיטָה *respice*, הַגִּידָה *nuntia*, &c. Sic ex defectivis Pé (י), הַנִּיחָה *dimitte.* Ex

iisdem defectivis, sed absque ה paragogico, הַצֵּב *statue*, הַנַּח cum (-) loco (׳.) ob ultimam gutturalem ח, pro הַנִּיחַ *repone*. Ex forma perfectorum, הַנְחַת (à נָחַת) *descendere fac*, *demitte*, cum (-) in fine, ut fit etiam in perfectis. Vide supra p. 185. col. 1.

II. persona singularis feminina.

[הַגִּישִׁי *admove.*] Sic: הַגִּידִי *nuntia*, &c. Ex defectivis Pé (׳), הַצִּיבִי *statue*, &c.

II. persona pluralis masculina.

[הַגִּישׁוּ *admovete.*] Sic: הַבִּיטוּ *respicite*, *intuemini*, הַגִּידוּ *nuntiate*, הַטִּילוּ *projicite*, הַצִּילוּ *liberate*, *eripite*, &c. Ex defectivis Pé (׳), הַצִּיבוּ *statuite*, הַצִּיתוּ *succendite*, & sine ׳, הַנִּחוּ הַנִּיחוּ *relinquite*, *finite*, *reponite*, הַקִּיפוּ *circumdate*, &c.

APPENDIX

AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יַגִּישׁ, vel יַגֵּשׁ, vel יַגֶּשׁ *admovebit.*] Sic: יַבִּיט *respiciet*, וַיַּבֵּט *& respexit*, וַיַּגֵּשׁ *& obtulit*, &c. Sed forma illa (-) usurpatur maxime cum tertia radicalis est ח, aut ע, ut: וַיַּדַּח *& impulit*, 4. Reg. 17. v. 21. ubi sic legendum docent Massorethæ, quamvis scriptum sit וַיַּדָּא cum א loco ח, וַיַּגַּע *& tetigit*, יַסַּע *proficisci faciet*, וַיַּסַּע *& proficisci fecit*, &c.

Ex defectivis Pé (׳), יַצִּיב, יַצֵּב & יַצֶּב & יַצָּב *statuet*, יַצִּיעַ *sternet*, יַצִּיק *fundet*, יַצֵּת, unde (-) correpto in (ׅ) ob maqqaph sequens, וַיַּצֶּת־ *& accendit*, וַיַּקֵּף *& circumdedit*, יַנִּיחַ *reponet*; & cum (-) in fine, וַיַּנַּח *& reposuit.*

Cum (ׅ) sub characteristica loco (-) & daghésch in litera sequente, per legem æquivalentiæ, & correpto (-) in (ׅ) ob accentum ab ultima ad penultimam retractum propter ו conversivum, וַיָּזֶר (à נָזַר) pro וַיַּזֵּר *& coxit.* Sic: וַיָּשַׁר (à נָשַׁר) cum (-) pro (ׅ) ob ultimam radicalem ר, pro וַיַּשֵּׁר, aut וַיַּשֶּׁר *& serravit*. Vel, quod vero similius est, futura illa sunt ex forma futurorum hiphîl verborum quiescentium ע, de quibus in articulo sequenti.

Ex forma perfecta, יַנְחִיל, & sine (׳), יַנְחֵל *possidendum tradet.*

III. persona singularis feminina.

[תַּגִּישׁ, vel תַּגֵּשׁ, vel תַּגֶּשׁ *admovebit.*] Ex terminatione (-), וַתַּגֵּד *& nuntiavit*, &c. Ex terminatione (-), וַתַּגַּע *& tetigit.* Sic ex defectivis Pé (׳), וַתַּנַּח *& reposuit.*

II. persona singularis masculina.

[תַּגִּישׁ, vel תַּגֵּשׁ, vel תַּגֶּשׁ *admovebis.*] Ex forma (-), וַתַּגֵּר *& diffluere fecisti*, תַּסֵּל *cadere fines*, *permittes*, תַּצִּיל *eripies*, *auferes*, &c. Ex defectivis Pé (׳), תַּצִּיב, תַּצֵּב *statues*, תַּנַּח *repones*, *subtrahes*, &c. Ex forma perfectorum, תַּנְחִיל, unde cum affixo, תַּנְחִלֶנָּה *hæreditare facies eam.*

I. persona singularis communis.

[אַגִּישׁ *admovebo.*] Sic: אַשִּׂיג *attingam*, &c. Cum ה paragogico, וְאַבִּיטָה *& respiciam*, וְאַגִּידָה *& annuntiabo*, &c. Ex defectivis Pé (׳), אַצִּיב, unde cum ה paragogico, אַצִּיבָה *statuam.* Sic: אַצִּיעָה *sternam.* Cum affixo נו, & præfixo שֶׁ, שֶׁאַנִּיחֶנּוּ (ab יַנַּח) *quod deponam eum.*

III. persona pluralis masculina.

[יַגִּישׁוּ *admovebunt.*] Sic: יַבִּיעוּ, & cum ן paragog. יַבִּיעוּן *eructabunt*, &c. Cum ( ) loco (׳.) sub secunda radicali, accelerandæ pronuntiationis gratia, וַיַּכְּתוּ *& contriverunt*, cum affix. וַיַּכְּתוּם *& contriverunt eos*, à verbo inusit. נָכַת. Alii referunt ad hiphîl כָּתַת. Cum eodem affix. & ex forma perfect. וַיַּנְעִלוּם *& calcearunt eos.* Ex defect. Pé (׳), וַיַּצִּיבוּ, וַיַּצִּיגוּ *& statuerunt*, וַיַּצִּיקוּ *& fuderunt*, וַיַּצִּיתוּ *& accenderunt*, יַנִּיחוּ *reponent*, וַיַּנִּיחוּ *& reposuerunt*, יַקִּיפוּ *circumdabunt.*

III. persona pluralis feminina.

[תְּגַּשְׁנָה, ex forma (-) תְּגַּשְׁנָה *admovebunt.*] Sic ex forma (-) תְּבַּעְנָה *eructabunt.*

II. persona pluralis masculina.

[תַּגִּישׁוּ, & cum ן paragogico תַּגִּישׁוּן *admovebitis.*] Ex defectivis Pé (י), תַּצִּיתוּ *accendetis, succendetis*, תַּקִּיפוּ *circumdabitis.*

I. persona pluralis communis.

[נַגִּישׁ, vel נַגֵּשׁ *admovebimus.*] Cum (·) sub characteristica loco (-) & daghesch, & correpto (-) in (·), ob accentum retractum, ut supra in tertia persona singulari masculina, quam vide, תַּבֵּל, pro תַּבֵּל *& defluximus.*

CONJUGATIO HOPHAL.

APPENDIX

AD PRAETERITUM.

[הֻגַּשׁ, & in pausa הֻגָּשׁ *admotus est.*] Ex defectivis Pé (י), הֻצַּב, הֻצָּב *constitutus est.*

[הֻגְּשָׁה, & in pausa הֻגָּשָׁה *admota est.*] Ex defectivis Pé (י), & compositum ex hiphil & hophál, וְהוּנִּיחָה *& reponetur*, Zach. 1. vers. 11. cum accentu in penultima ob concursum, cum deberet esse in ultima, propter ו convertens præterit. in futurum. Si in hac voce spectetur (י) ut antiqua vocalis *e*, quæ nunc per (:) sub secunda radicali exprimitur, erit purum hophál הֻנְּחָה.

[הֻגַּשְׁתִּי, & in pausa הֻגָּשְׁתִּי *admotus sum.*] In forma perfectorum, & cum (· hhatoúph), ut in iisdem perfectis, pro (ֻ), הָנְחַלְתִּי *possidere factus sum.*

[הֻגְּשׁוּ, & in pausa הֻגָּשׁוּ *admoti*, vel *admotæ sunt.*] In forma perfecta, הָנְתְּקוּ *avulsi sunt.*

AD PAOUL.

[מֻגָּשׁ *admotus.*] Ex defectivis Pé (י), מֻצָּב *constitutus*, *erectus*, מֻצָּק *fusus*, מֻנָּח *repositus.*

AD FUTURUM.

[יֻגַּשׁ, & in pausa יֻגָּשׁ *admovebitur.*] Ex defectivis Pé (י), יֻצַּג *statuetur*, יֻצַּע *sternetur.* Ex defectivis Pé נ, יֻקַּח *sumetur.*

[תֻּגְּשׁוּ, & in pausa תֻּגָּשׁוּ *admovebimini.*] Sic extra pausam, תֻּתְּכוּ *fundemini*, *conflabimini*, Ezech. 22. v. 22.

MANTISSA

De Verbo נָתַן dedit.

CUM specialibus anomaliis obnoxium sit verbum נָתַן *dedit* : hic speciatim de eo juvat differere.

I°. Verbum istud primam suam radicalem amittit etiam in infinitivo & imperativo qál, ut diximus supra pag. 197. col. 2.

II°. Tertia ejus radicalis ן abjicitur ubicunque post ipsam sequitur ת, aut aliud נ; hoc est, in secundis & primis personis præteritorum, & in infinitivo qál ex forma ת præcedente duplici (..).

III°. Infinitivus, imperativus, & futurum qál desinunt in (..), ut: תֵּת *dare*, תֵּן *da*, יִתֵּן *dabit.* Denique verbum istud usitatum duntaxat reperitur in conjugatione qál & niphál; & in tertia persona singulari masculina futuri hophál.

NIPHAL. Personæ Fem.	Com.	Masc.	QAL. Personæ Fem.	Com.	Masc.			
נִתְּנָה		נִתַּן	נָתְנָה		*dedit.* נָתַן	3.	Singul.	PRAETERITA.
caret.		caret.	נָתַתְּ		נָתַתָּ	2.		
	caret.			נָתַתִּי		1.		
	נִתְּנוּ			נָתְנוּ		3.	Plural.	
caret.		נִתַּתֶּם	caret.		נְתַתֶּם	2.		
	נִתַּנּוּ			נָתַנּוּ		1.		
caret.		נִתָּן	caret.		נוֹתֵן		Singul.	BENONI.
caret.		caret.	caret.		נוֹתְנִים		Plural.	
	caret.		caret.		נָתוּן		Singul.	PAOUL.
			נְתוּנוֹת		נְתוּנִים		Plural.	
					נָתוֹן			INFINITIVI ET GERUNDIA.
					נְתוֹן			
		הִנָּתֵן		לָתֵת }	תֵּת			
					תְּתֵן			
					תֵּתֶן			
	caret.		תְּנִי		תֵּן		Singul.	IMPERATIVI.
			caret.		תְּנוּ		Plural.	
תִּנָּתֵן		יִנָּתֵן	תִּתֵּן		יִתֵּן	3.	Singul.	FUTURA.
caret.		תִּנָּתֵן	תִּתְּנִי		תִּתֵּן	2.		
	caret.			אֶתֵּן		1.		
caret.		יִנָּתְנוּ	caret.		יִתְּנוּ	3.	Plural.	
caret.		caret.	caret.		תִּתְּנוּ	2.		
	caret.			נִתֵּן		1.		

APPENDIX.

CONJUGATIO QAL.

Praeteritum.

נָתַן, in pausa נָתָן *dedit*, masc.

נָתְנָה, in pausa נָתָנָה *dedit*, fem.

נָתַתָּ, & expresso ה in fine, quod ibi latebat, נָתַתָּה *dedisti*, masc. In hac persona, uti & in sequentibus, tertia rad. ן abjicitur ob ת, vel נ sequens, in quo compensatur per daghésch forte, pro נָתַנְתָּ, &c. Porro תָּ in נָתַתָּ non est proprie ultima vocis litera cui istud daghésch nunquam imprimitur: nam post illam literam subintelligitur ה, quod, nonnunquam exprimitur, ut mox diximus. Vide etiam supra pag. 27. col. 2. Cum aphæresi primæ rad. תַּתָּה pro נָתַתָּה. Vide supra pag. 162. col. 2. ubi voces illæ scribuntur sine ה in fine, quia ibi agitur tantum de literæ נ aphæresi.

נָתַתְּ, abjecto נ pro נָתַנְתְּ *dedisti*, fem. נ istud excidens compensatur per daghésch forte in תְּ, quod non est ultima dictionis litera; quandoquidem post illud subintelligi potest (י), quod exprimitur Ezech. 16. v. 36. sic: נָתַתִּי. Vide etiam supra pag. 163. col. 1.

נָתַתִּי, in pausa נָתָתִּי *dedi*, comm. excidente tertia rad. נ pro נָתַנְתִּי. Vide præcedentes personas.

נָתְנוּ, in pausa נָתָנּוּ, Ezech. 27. v. 19. cum daghésch euphonico in נ, *dederunt*.

נְתַתֶּם, abjecto נ ob ת sequens, pro נְתַנְתֶּם *dedistis*.

נָתַנּוּ *dedimus*, ejecto נ rad. ob aliud נ sequens, quod etiam in verbis perfectis observatum est supra pag. 163. col. 2.

Benoni et paoul.

Verbi hujus participia perfecta sunt, excepto plurali feminino paoul, in quo secunda radicalis afficitur (ֻ) loco (ו) ad euphoniam, sic: נְתֻנוֹת *data*.

Infinitivus.

Infinitivus ille verborum perfectorum & imperfectorum formam sequitur. Perfectorum,

נָתוֹן, נְתֹן, & sequente maqqáph, נְתָן־ nethon- *dare*.

Imperfectorum, תֵּת *dare*, pro תֶּנֶת, cujus נ abjicitur ob ת sequens, in quo נ istud excidens non compensatur per daghésch forte, quia ת illud est ultima dictionis litera.

Cum ל præfixo, quod ibi, utpote ante infinitivum monosyllabum, afficitur (ְ), vide supra pag. 148. col. 1. לָתֵת *ad dandum*. Pro (ֵ) sub priori ת reponitur (ֶ), quando sequitur vox monosyllaba, aut penacuta, propter quam accentus retrahitur ab ultima ad penultimam, ut: לָתֶת לְךָ *ad dandum tibi*, Gen. 51. v. 7. ubi לְךָ monosyllabum est, (ְ) enim, ut diximus supra pag. 35. col. 1. syllabam proprie non efficit. לָתֶת לָנוּ *ad dandum nobis*. Cum ן paragogico præcedente (ִ), & נ radicali excidente compensato per daghésch forte in secundo ת, quare prius afficitur (ִ) loco (ֵ); quia post motiones magnas non sequitur analogus daghésch istud, תִּתֵּן *dare*, unde לְתִתֵּן 3. Reg. 6. v. 19. *ad dandum*, *ad ponendum*. Anomalum est, aut potius mendosum, תְּתֹן 3. Reg. 17. v. 14. ubi Massorethæ legendum docent תֵּת *dare*. Si literarum habeatur ratio, erit תִּתֵּן, ut supra.

Imperativus.

תֵּן, & sequente maqqáph תֶּן־, & cum ה paragogico תְּנָה *da*, masc.

תְּנִי, & in pausa תֵּנִי *da*, femin.

תְּנוּ *date*, masc.

Futurum.

יִתֵּן, & sequente maqqáph, יִתֶּן־ *dabit*, masc.

תִּתֵּן, & sequente maqqáph, תִּתֶּן־ *dabit*, fem.

תִּתֵּן, & sequente maqqáph, תִּתֶּן־ *dabis*, masc.

תִּתְּנִי *dabis*, fem. Thren. 2. v. 18. &c.
אֶתֵּן, sequente maqqáph, אֶתֶּן־, & cum ה paragogico, אֶתְּנָה, in pausa אֶתֵּנָה *dabo*.
יִתְּנוּ, in pausa יִתֵּנוּ *dabunt*, masc.

תִּתְּנוּ, in pausa תִּתֵּנוּ *dabitis*, masc.
נִתֵּן, sequente maqqáph, נִתֶּן־ cum (-) loco (·), & cum ה paragogico נִתְּנָה *dabimus*.

CONJUGATIO NIPHAL.

PRAETERITUM.

נִתַּן *datus est.*
נִתְּנָה, in pausa נִתָּנָה *data est.*
נִתְּנוּ, in pausa נִתָּנוּ *dati, æ, a, sunt.*
נִתַּנּוּ, abjecto נ radicali ob aliud נ sequens, in quo compensatur per daghésch forte, pro נִתְּנְנוּ, *dati sumus.*

BENONI ET INFINITIVUS.

Bénoni, נִתָּן *datus*, ut in verbis defectivis *Pé* נ.

Infinitivus הִנָּתֵן *dando*, לְהִנָּתֵן *ad dandum*, ut in perfectis.

FUTURUM.

יִנָּתֵן, & sequente maqqaph, aut concurrente accentu tonico, יִנָּתֶן־ *dabitur*, *masc.* Sic:
תִּנָּתֵן, & תִּנָּתֶן־ *dabitur*, fem.
יִנָּתְנוּ *dabuntur*, masc.

CONJUGATIO HOPHAL.

Conjugatio illa nullum habet tempus in Scripturis usitatum, præter tertiam personam singularem masculinam futuri יֻתַּן *dabitur*. Invenitur 2. Reg. 21. v. 6. יִתֵּן, quod Massorethæ notant legendum יֻתַּן. Verum si spectentur literæ, erit vel futurum hophál in forma perfecta יִנָּתֵן cum (ִ) pro (ֻ hhatoúph), ut in hoc futuro interdum accidit: vide supra pag. 188. col. 2. in fine; vel futurum niphal יִנָּתֵן, ut supra.

§. II.

De verbis defectivis ע Aïin.

ALTERUM verborum defectivorum genus eorum est, quorum secunda & tertia radicalis est eadem, ut: גָּנַן *protexit*, &c. Hæc verba sæpe perfecta sunt, seu more perfectorum flectuntur, expressis tribus literis radicalibus, ut: זָמַם *cogitavit*, כָּלְלוּ *perfecerunt*, וְחִלְלוּ & *profanabunt*, &c. tuncque vocantur *duplicantia*, seu *geminantia* ע, h. e. secundam radicalem.

At cum verba illa imperfecta sunt, eorum secunda radicalis deficit, seu excidit; & compensatur per daghésch forte in tertia radicali, modo sit illius recipiendi capax, vide supra pag. 195. ut: תַּם pro תָּמַם *consumtus est*, תַּמּוּ pro תָּמְמוּ *consumti sunt*, &c. Quare verba illa vocantur *defectiva* ע, seu in secunda radicali.

Porro secunda illa radicalis, cum hæc verba imperfecte flectuntur, deficit in conjugationibus qál (exceptis participiis, quæ sunt perfecta) niphál, hiphíl & hophál. Conjugationes piél, puál, & hithpaél, quod attinet, *vel* perfectæ sunt, ut: חִקֵּק *defæcavit*, חֻצְצוּ *discissi sunt*, אֶתְחַנַּן

deprecabor, &c. *Vel* imperfectæ; tuncque à perfectis in hoc tantum discrepant, quod pro daghésch forti secundæ radicali impresso, prima afficiatur hhólem immutabili, ut: עוֹלַלְתָּ pro עִלַּלְתָּ *fecisti*, עֹלַל pro עֻלַּל *factus est*, הִתְרוֹצְצוּ pro הִתְרַצְּצוּ *collidebant se.* Unde à grammaticis appellantur vulgo *poél*, *poál*, & *hithpoél.*

Solæ igitur quatuor conjugationes qál, niphál, hiphíl & hophál, quatenus imperfectæ, nonnihil tyronibus facessere possunt negotii, quod ut expediatur, regulæ quædam cum generales, tum particulares paradigmati describendo præmittendæ sunt.

REGULÆ GENERALES.

I. SECUNDA litera radicalis deficiens compensatur per daghésch forte tertiæ radicali impressum, quando ei accedit incrementum. Secus; secunda illa radicalis excidit absque compensatione: cum enim tertia radicalis, absente incremento, sit ultima dictionis litera, daghésch hujusmodi respuit. Vide supra pag. 195. & infra pag. 216. in tertia persona singulari masculina. Quum, accedente incremento, tertia radicalis est gutturalis, aut ר: daghésch ab ea excidens compensatur vulgo per magnam motionem loco parvæ sub prima radicali. Vide infra pag. 216. col. 1. in tertia persona singulari feminina.

II. In secundis & primis personis præteritorum, tertia radicalis afficitur hhólem loco (ְ) quiescentis, quod ferre non potest accentum tonicum, qui in his personis penultimam occupat. Vide ibidem in secunda persona singulari masculina.

III. Personæ imperativorum & futurorum, quæ in verbis perfectis desinunt in נָה, in his terminantur in ֶינָה. Vide paradigma.

IV. Literæ characteristicæ magnis motionibus pro parvis afficiuntur; nempe (ָ) in futuro qál, præterito & bénoni niphál, infinitivo, imperativo, & futuro hiphíl. (ֵ) in præterito & bénoní ejusdem hiphíl. (וּ) denique in toto hophál. Ex his autem motionibus (ָ) & (ֵ) remanent, cum accentus est in syllaba immediate sequente: at cum ulterius removetur, mutantur in (ְ) sub non gutturali, in (ֲ) sub gutturali. וּ vero nunquam mutatur, nisi raro in (ֻ), aut in (ָ hhatouph), sequente daghésch forti; idque ad euphoniam, & per legem æquivalentiæ. Vide paradigma.

V. Verba illa quandoque flectuntur more defectivorum *Pé* נ, de quibus in §. præcedente; & quiescentium ע *Aín*, quæ in artic. seq. expendemus.

REGULÆ PARTICULARES.

QAL.

Præteritum definit in (-), rariſſime in (ׂ).

Participia *bénoní* & *paoúl* perfecta ſunt.

Infinitivus, imperativus, & futurum terminantur in (ׂ), aliquando in (ׁ) ex forma quieſcentium ע, de quibus in art. ſeq. raro in (-). Hhólem autem remanet cum habet ſecum accentum tonicum; ſecus, mutatur in (ֻ) ſequente dagh. forti ad ſecundam radicalem excidentem compenſandam. Patháhh vero in hac & ſequentibus conjugationibus retinetur, ſequente pariter poſt ipſum daghéſch forti, eadem de cauſa, qua venit poſt hhólem ipſum, cum ei incrementum adjicitur.

NIPHAL.

Præteritum definit in (-), raro in (-), vel (ׂ).

Participium bénoní ſing. maſculinum definit in (ָ), & interdum in (-). At in ſingulari feminino, & plurali tam maſculino quam feminino, (ָ) mutatur in (-), & (-) in (ֹ), ſequente poſt utramque motionem daghéſch forti ad compenſandum ſecundæ radicalis excidium.

Infinitivus exit in (ׂ), aliquando in (-), raro in (-).

Imperativus & futurum terminantur in (-), rariſſime in (ׂ).

HIPHIL.

Tota hæc conjugatio definit in (-), etiam in infinitivo cum literis בכלם. Interdum tamen pro illo (-) uſurpatur (-) immutabile, maxime cum tertia radicalis eſt ח, ע, aut ר. Quod (-) attinet, mutatur in (ֹ) ſequente daghéſch forti, quoties accentu tonico deſtituitur. Vide paradigma.

HOPHAL.

Præteritum & futurum terminantur in (-) immutabile.

Infinitivus definit in (-), ſæpe etiam in (-).

Paoúl ſingulare maſculinum exit in (ָ), quod in ſingulari feminino, & in plurali cum maſc. tum fem. mutatur in (-) ſequente dagh. forti.

Hæ ſunt conjugationum illarum voces primariæ, quæ ſubjectis *Memorialibus*, ſeu vocibus technicis, facilius adhuc, opinor, & intelligentur, & in quolibet verbo ſecundam radicalem geminante formabuntur. Ea autem memorialia accommodantur verbo סָבַב *circumdedit*, quod infra pagg. 214. 215. ceu defectivorum ע paradigma flectetur.

MEMORIALIA.

Ut conjugationum illarum voces primariæ facilius memoria tenerentur, memorialia quædam excogitata ſunt, quibus cognitis, modorum, ſeu temporum cujuſlibet è quatuor illis conjugationibus characteres ac formæ nullo negotio à tyronibus addiſcentur. Illa autem memorialia ſunt pro conjugatione

QAL.

סַבִיְסוֹב, cujus prima ſyllaba סַב dat præteritum; ſecunda יְ characterem futuri; tertia סוֹב infinitivum, imperativum, & futurum formæ communis. Bénoní & paoúl, ut diximus, perfecta ſunt.

NIPHAL.

נְהִיסַּב, נְ character eſt præteriti & bénoní; הִ· ſequente daghéſch forti, character infinitivi & imperativi; יְ· ſequente pariter daghéſch forti, character futuri; סַב denique communis temporum omnium terminatio, excepto bénoní, quod deſinit in (ָ); & infinitivo, qui vulgo terminatur in hhólem.

HIPHIL.

הַמְהִיסֵב, הַ format characterem præteriti; מֵ bénoní; הָ infinitivi & imperativi; יָ futuri; סֵב vulgarem conjugationis hujus terminationem.

HOPHAL.

הוּמוּיוּסַב, הוּ characterem exhibet præteriti & infinitivi, יוּ futuri; סַב conjugationem terminat, ſi paoúl excipias, quod deſinit in (ָ); & infinitivum, qui communiter exit in (ֵ), quamvis etiam non renuat (ַ), ut ſupra diximus.

Alia memorialia ad iſtorum normam pro aliis verbis facile eſt fingere. Sic v. g. pro qál verbi גָּלַל, גַּלִיגוֹל. Pro niphál, נְהִיגַּל. Pro hiphíl, הַמְהִיגֵל. Pro hophál הוּמוּיוּגַל. Ita etiam pro qál verbi חָרַר, חַרִיחוֹר. Pro niphál, נְחִיחַר cum (ֵ) ſub ח loco (ִ), ad compenſandum dagh. ex prima rad. ח ejectum. Pro hiphíl, הַמְהִיחֵר. Pro hophál, הוּמוּיוּחַר, &c.

Ut autem voces primariæ tum conjugationum illarum, tum trium aliarum poél, poál & hithpoél melius adhuc tyronum & animis & oculis obverſentur: eas in ſequenti ſchemate deſcribendas duximus, in quo exhibentur etiam quatenus perfectæ; ut quid inter eas intercedat diſcriminis, primo oculorum intuitu advertatur.

SCHEMA

***Complectens voces primarias cum perfectas, tum imperfectas omnium conjugationum verborum defectivorum* ע.**

Futura.	Imperat.	Infinitiv.	Paoúl.	Bénoni.	Præterit.	Conjugationes
יִסְבֹּב יָסֹב	סְבֹב סֹב	סְבֹב סֹב	סָבוּב	סוֹבֵב	סָבַב סַב	Perfectæ Defectivæ } Qal.
יִסָּבֵב יִסַּב	הִסָּבֵב הִסַּב	הִסָּבֵב הִסַּב	caret.	נִסְבָּב נָסָב	נִסְבַּב נָסַב	Perfectæ Defectivæ } Niphál.
יְסַבֵּב יְסוֹבֵב	סַבֵּב סוֹבֵב	סַבֵּב סוֹבֵב	caret.	מְסַבֵּב מְסוֹבֵב	סִבֵּב סוֹבֵב	Perfectæ Defectivæ } Piél. Poél.
יְסֻבַּב יְסוֹבַב	caret.	סֻבּוֹב סוֹבוֹב	מְסֻבָּב מְסוֹבָב	סֻבָּב סוֹבָב	סֻבַּב סוֹבַב	Perfectæ Defectivæ } Puál. Poál.
יַסְבִּיב יָסֵב	הַסְבֵּב הָסֵב	הַסְבֵּב הָסֵב	caret.	מַסְבִּיב מֵסֵב	הִסְבִּב הֵסֵב	Perfectæ Defectivæ } Hiphil.
יֻסְבַּב יוּסַב	caret.	הֻסְבַּב הוּסַב	מֻסְבָּב מוּסָב	caret.	הֻסְבַּב הוּסַב	Perfectæ Defectivæ } Hophál.
יִסְתַּבֵּב יִסְתּוֹבֵב	הִסְתַּבֵּב הִסְתּוֹבֵב	הִסְתַּבֵּב הִסְתּוֹבֵב	caret.	מִסְתַּבֵּב מִסְתּוֹבֵב	הִסְתַּבֵּב הִסְתּוֹבֵב	Perfectæ Defectivæ } Hithpaél. Hithpoél.

His præmissis, jam verbum סָבַב *circuivit*, *circumdedit*, quatenus imperfectum flectendum est. In hujus autem septima conjugatione hithpoél prima radicalis ס præponitur literæ characteristicæ ת; seu, quod idem est, litera illa characteristica postponitur primæ radicali ס, quæ ex earum numero est, quæ hancce metathesin patiuntur. Vide supra pag. 189. ubi trajectionis hujus leges fuse explicantur.

Denique in secundis personis pluralibus præteritorum poél & poál; prima radicalis retinet hhólem quo afficitur, quamvis accentus tonicus longius una syllaba ab eo removeatur; quia hhólem istud in daghésch excidentis supplementum usurpatur, proindeque mutationi non est obnoxium.

HITHPOEL.			HOPHAL.			HIPHIL.			POAL.		
Personæ			Personæ			Personæ			Personæ		
Fem.	Com.	Masc.	Fem.	Com.	Masc.	Fem.	Com.	Masc.	Fem.	Com.	Masc.
הִסְתּוֹבְבָה		הִסְתּוֹבֵב	הוּסַבָּה		הוּסַב	הֵסַבָּה		הֵסַב	סוֹבְבָה		סוֹבֵב
הִסְתּוֹבַבְתְּ		הִסְתּוֹבַבְתָּ	הוּסַבּוֹת		הוּסַבּוֹתָ	הֲסִבּוֹת		הֲסִבּוֹתָ	סוֹבַבְתְּ		סוֹבַבְתָּ
	הִסְתּוֹבַבְתִּי			הוּסַבּוֹתִי			הֲסִבּוֹתִי			סוֹבַבְתִּי	
	הִסְתּוֹבְבוּ			הוּסַבּוּ			הֵסַבּוּ			סוֹבְבוּ	
הִסְתּוֹבַבְתֶּן		הִסְתּוֹבַבְתֶּם	הוּסַבּוֹתֶן		הוּסַבּוֹתֶם	הֲסִבּוֹתֶן		הֲסִבּוֹתֶם	סוֹבַבְתֶּן		סוֹבַבְתֶּם
	הִסְתּוֹבַבְנוּ			הוּסַבּוֹנוּ			הֲסִבּוֹנוּ			סוֹבַבְנוּ	
מִסְתּוֹבְבָה		מִסְתּוֹבֵב		caret.		מְסִבָּה		מֵסֵב	סוֹבְבָה		סוֹבֵב
מִסְתּוֹבְבוֹת		מִסְתּוֹבְבִים				מְסִבּוֹת		מְסִבִּים	סוֹבְבוֹת		סוֹבְבִים
	caret.		מוּסַבָּה		מוּסָב		caret.		מְסוֹבָבָה		מְסוֹבָב
			מוּסַבּוֹת		מוּסַבִּים				מְסוֹבָבוֹת		מְסוֹבָבִים
בְּהִסְתּוֹבֵב כְּהִסְתּוֹבֵב לְהִסְתּוֹבֵב מֵהִסְתּוֹבֵב		הִסְתּוֹבֵב			הוּסַב	בְּהָסֵב כְּהָסֵב לְהָסֵב מֵהָסֵב		הָסֵב			סוֹבֵב
הִסְתּוֹבְבִי		הִסְתּוֹבֵב		caret.		הָסֵבִּי		הָסֵב		caret.	
הִסְתּוֹבַבְנָה		הִסְתּוֹבְבוּ				הֲסִבֶּינָה		הָסֵבּוּ			
תִּסְתּוֹבֵב		יִסְתּוֹבֵב	תּוּסַב		יוּסַב	תָּסֵב		יָסֵב	תְּסוֹבֵב		יְסוֹבֵב
תִּסְתּוֹבְבִי		תִּסְתּוֹבֵב	תּוּסַבִּי		תּוּסַב	תָּסֵבִּי		תָּסֵב	תְּסוֹבְבִי		תְּסוֹבֵב
	אֶסְתּוֹבֵב			אוּסַב			אָסֵב			אֲסוֹבֵב	
תִּסְתּוֹבַבְנָה		יִסְתּוֹבְבוּ	תּוּסַבֶּינָה		יוּסַבּוּ	תְּסִבֶּינָה		יָסֵבּוּ	תְּסוֹבַבְנָה		יְסוֹבְבוּ
תִּסְתּוֹבַבְנָה		תִּסְתּוֹבְבוּ	תּוּסַבֶּינָה		תּוּסַבּוּ	תְּסִבֶּינָה		תָּסֵבּוּ	תְּסוֹבַבְנָה		תְּסוֹבְבוּ
	נִסְתּוֹבֵב			נוּסַב			נָסֵב			נְסוֹבֵב	

POEL. Personæ Fem.	POEL. Com.	POEL. Masc.	NIPHAL. Personæ Fem.	NIPHAL. Com.	NIPHAL. Masc.	QAL. Personæ Fem.	QAL. Com.	QAL. Masc.			
סובבה		סובב	נסבה		נסב	סבה	*circum-*	סב	3.	Sing.	PRÆTERITA.
סובבת		סובבת	נסבות		נסבות	סבות	*dedit.*	סבות	2.		
	סובבתי			נסבותי			סבותי		1.		
	סובבו			נסבו			סבו		3.	Plur.	
סובבתן		סובבתם	נסבותן		נסבותם	סבותן		סבותם	2.		
	סובבנו			נסבונו			סבונו		1.		
מסובבה		מסובב	נסבה		נסב	סובבה		סובב		Sing.	BENONI.
מסובבות		מסובבים	נסבות		נסבים	סובבות		סובבים		Plur.	
	caret.			caret.		סבובה		סבוב		Sing.	PAOUL.
						סבובות		סבובים		Plur.	
	בסובב, כסובב, לסובב, מסובב	סובב		בהסוב, כהסוב, להסוב, מהסוב	הסוב		בסוב, כסוב, לסוב, מסוב	סוב			INFINITIVI ET GERUNDIA.
סובבי		סובב	הסבי		הסב	סובי		סוב		Sing.	IMPERATIVI.
סובבנה		סובבו	הסבינה		הסבו	סבינה		סובו		Plur.	
תסובב		יסובב	תסב		יסב	תסוב		יסוב	3.	Sing.	FUTURA.
תסובבי		תסובב	תסבי		תסב	תסובי		תסוב	2.		
	אסובב			אסב			אסוב		1.		
תסובבנה		יסובבו	תסבינה		יסבו	תסבינה		יסובו	3.	Plur.	
תסובבנה		תסובבו	תסבינה		תסבו	תסבינה		תסובו	2.		
	נסובב			נסב			נסוב		1.		

CONJUGATIO QAL.

APPENDIX

AD PRAETERITUM.

III. persona singularis masculina.

[סַב, in pausa סָב, & ex forma hhólem סֹב *circumdedit.*] In hac persona excidit secunda radicalis absque compensatione, quia tertia in qua compensanda erat per daghésch forte, est ultima dictionis litera, quæ daghésch hujusmodi non admittit; idque in omnibus personis, aut temporibus incremento destitutis accidit. Verum (-) secundæ illius radicalis deficientis transit ad primam, quæ eo afficitur loco (ֵ). In pausa, רָב Psal. 17. Heb. 18. v. 15. *multiplicavit.* Ex forma hhólem, גֹּל Psal. 21. Heb. 22. v. 9. *volvit, devolvit se, speravit*, &c. Aliis est infinitivus pro præterito positus. De hac enallage in Syntaxi.

III. persona singularis feminina.

[סַבָּה, & in pausa סָבָּה *circumdedit.*] Sic חַתָּה, & in pausa חָתָּה *contrita est*, חָתָּה *& conteretur*, &c. Tertia radicali gutturali, aut ר; daghésch ab ea excidens compensatur per (ֵ) loco (-) sub prima, ut: שָׁחָה *incurvata, humiliata est*; וְחָרָה *& exuratur*, &c.

II. persona singularis masculina.

[סַבּוֹתָ, vel סַבֹּתָ *circumdedisti.*] Sic: קַלּוֹתָ *vilis, contemtibilis factus es*, שָׁלוֹתָ *spoliasti*, &c. Expresso ה, quod in fine latebat, סַכּוֹתָה *obumbrasti*, וְקַצּוֹתָה *& abscindes*, cum accentu in ultima ob ו conversivum. In hac persona, necnon in aliis primis ac secundis tam singularibus quam pluralibus præteritorum qal, niphal, hiphil & hophal, tertia radicalis afficitur hhólem loco (ִ) ob accentum tonicum, qui in his personis penultimam occupat, quique componi non potest cum (ִ) nativa in verbis perfectis tertiæ hujus radicalis motione: dici enim non potest סַבָּת, סַבְתָּ, סַבִּתִי, &c.

II. persona singularis feminina.

[סַבּוֹת, vel סַבֹּת *circumdedisti.*] ת in hac persona, sicuti & in aliis secundis personis singularibus conjugationum niphal, hiphil & hophal, caret daghésch leni & (ְ) expresso: quia non præcedit aliud (ְ), aut (-) furtivum. Vide supra pag. 24. col. 1.

I. persona singularis communis.

[סַבּוֹתִי, vel סַבֹּתִי *circumdedi.*] Sic: דַּלּוֹתִי *attenuatus sum*, קַלֹּתִי *contemtibilis factus sum*, &c. Cum accentu in ultima præter analogiam חַמֹּתִי Isai. 44. v. 16. *incalui.* Daghésch ex tertia radicali gutturali, aut ר excidente, ac compensato per (ֵ) sub prima loco (-), וְאָרוֹתִי *& maledicam*, וּבָרֹתִי *& eligam*, cum accentu in ultima ob ו conversivum. Et daghésch excidente absque compensatione, שַׁחוֹתִי *humiliavi me*, &c.

III. persona pluralis communis.

[סַבּוּ, in pausa סָבּוּ *circumdederunt.*] Sic: סַפּוּ *defecerunt*, תַּמּוּ *perfecerunt*, &c. Cum accentu in ultima præter analogiam, vel ex forma quiesc. Lam. ה, de quibus in art. seq. זַכּוּ *mundiores facti sunt*, רַכּוּ *molliora sunt*, &c. In pausa, רָבּוּ *multiplicata sunt*, &c. Ex forma hhólem, רֹמּוּ *elevati sunt*, וַיָּרֹבּוּ *& jaculati sunt*. Daghésch excidente absque compensatione, צַחוּ *candidi facti sunt*, שַׁחוּ *incurvati sunt*, cum accentu in ultima, ut in aliis mox recensitis. Ex forma perfectorum, & in pausa: חָנְנוּ *miserti sunt.* Sic extra pausam, וְסָבְבוּ *& circuibunt.* Et cum א epenthetico, aut mutata tertia radic. in א, בָּזְאוּ *diripuerunt.* At vox illa melius refertur ad verbum inusitatum בָּזָא ex quiescentibus Lámedh א, de quibus in art. seq.

II. persona pluralis feminina.

[סַבּוֹתֶם, vel סַבֹּתֶם *circumdedistis.*] Sic

cum

cum ו convertente præteritum in futurum, וְסַבֹּתֶם & *circumdabitis*, & *circuibitis*, וּמַדֹּתֶם & *mensurabitis*.

I. persona pluralis communis.

[סַבּוֹנוּ, vel סַבֹּנוּ *circumdedimus.*] Sic: בַּזֹּנוּ *prædati sumus*, דַּלֹּנוּ *attenuati sumus*, &c. Ejecto daghésch ex tertia radicali, ac mutato hhólem in (ּ), accelerandæ pronuntiationis gratia; vel ex forma quiesc. ע, de quibus in art. seq. תַּמְנוּ, & in pausa תָּמְנוּ Jerem. 44. v. 18. &c. *consumti sumus*, *defecimus*, *cessavimus*, &c. Est & aliud תַּמְנוּ Psal. 63. Heb. 64. v. 7. quod Lxx. interpretantur ἐξέλιπον, Vulg. Lat. & S. Hieron. *defecerunt*. Hebræi etiam in tertia persona exponunt. Ibi igitur vel נ est pro ם, sic: תַּמְמוּ in forma perfect. Vel ת ponitur pro ט, sic: טָמְנוּ *abscondunt*, ut explicat R. Salomon. Vel denique, quod vero similius est, fingendum verbum תָּמַן, unde תָּמְנוּ, & mendose, ut videtur, תַּמְנוּ.

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[סוֹב, vel סֹב; & ex forma (-) סַב *circumdare.*] Sequente maqqáph, hhólem formæ סֹב mutatur in (ּ hhatoúph), ut: בָּרָן־ beron- *in cantando*. Cum ה paragogico רֹעָה *frangendo*, servato hhólem ad compensandum daghésch ex tertia rad. ע ejectum, pro רֹעַת, aut רֹעַעת rovvá; accedente enim incremento, vel ה paragogico, secunda radicalis, secundum analogiam, compensari debet per dagh. forte in tertia, & hhólem mutari in (ּ), aut in (ּ hhatoúph). Ex forma (-), רַע *frangendo*, כְּשַׁךְ *secundum tendere*, i. cum tenduntur, לָרַד *ad sternendum*, quod syncopa videtur pro לִרְדִּד; nam ל ante infinitivos monosyllabos & penacutos afficitur (ּ), ut diximus supra pag. 148. col. 1. Daghésch excidente ex tertia gutturali, aut ר, ac compensato per (ּ) loco (-) sub prima radicali, לְבָרָם pro לְבָרֵם *ad declarandum eos*, à בָּרַר, unde infinitivus cum ל, לְבָר, & mutato (ּ) in (ּ) ob accentum nimis distantem, לְבָרָם. Ex forma quiescentium ע, de quibus in art. seq. לָבוּר *ad declarandum*, לָחוּל *ad saltandum*, לָעוּת *ad tempestive loquendum*, &c. Ex forma infinitivi piél quiescentium lamédh ה, de quibus in eodem articulo, חַנּוֹת, quasi ab חָנָה, *gratiam facere*, שַׁמּוֹת, veluti à שָׁמָה *desolare*. Denique in forma perfectorum, אָרוֹר *maledicere*, צָרוֹר *oppugnare*, בְּעוֹז *in roborando*, לִסְבֹב *ad circumeundum*, &c. Sic ex forma (-) mutati in (ּ) ob accentum pausantem, לַחְמָם, contracte pro לְחַמֵּם, *ad incalescendum*, *ad calefaciendum se*, Isai. 47. v. 14.

APPENDIX

AD IMPERATIVUM.

II. persona singularis masculina.

[סוֹב, vel סֹב; & ex forma (-) סַב *circumda.*] Sic: גֹּל, & ex forma (-) גַּל *devolve*, *aufer*. Ex eadem forma (-), & cum ה paragogico, אָרָה *maledic*, ubi daghésch excidens ex ר compensatur per (ּ) sub א loco (-), pro אֹרָה. Sic cum eodem (ּ) pro (-) & daghésch per æquivalentiæ legem, קָבָה *exsecrare*, *maledic*, pro קֻבָּה. Huc etiam referunt קָבְנוֹ qovnó *exsecrare eum*, cum נ epenthetico, pro קָבוֹ qobbó, aut קָבוֹ ex forma hhólem. Sed est potius à themate inusitato קָבַן. Vel si legas cum aliis punctis קָבְנוֹ qobbénnou, vel קָבְנוֹ, vox erit analoga. Ex forma quiescentium ע (excepto daghésch) & cum ה paragogico, עוּזָה *confirma*, Psal. 67. Heb. 68. v. 29.

II. persona pluralis feminina.

[סוֹבִי, vel סֹבִי *circumda.*] Sic: רֹנִּי & *canta*, servato hhólem ob accentum in penultima collocatum. At si reponatur in ul-

tima, hhólem mutatur in (ֻ hhatoúph), ut: רָנִּי idem, גֹּזִּי *tonde*, חָגִּי *celebra*, &c.

II. persona pluralis masculina.

[סֹבּוּ, vel סֹבּוּ *circumdate.*] Sic: דֹּמּוּ & *tacete*, כֹּתּוּ *concidite*, שֹׁמּוּ *obstupescite*, הִקֹּשְׁשׁוּ & *excutite vos*, & *congregamini*, &c. cum accentu in penultima. Verum si occupet ultimam, hhólem corripitur in (ֻ hhatoúph) ut in secunda persona singul. fem. sic: רָנּוּ *cantate.*

APPENDIX

AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יָסֹב, vel יָסֹב *circumdabit.*] Sic: יָעֹז *roborabitur*, &c. Accentu ab ultima ad penultimam ob ו conversivum ascendente, hhólem ultimæ mutatur in (ֻ hhatoúph), ut: וַיָּבָל viiávol & *pabulum præbuit*, וַיָּחָם & *contrivit*, וַיָּחָם & *calefacta est* (caro), וַיָּסָב & *circuivit*, &c. Et cum (ֶ) ad euphoniam pro (ֻ hhatoúph), וַיָּרֶם & *vermes produxit*. At cum pausante, remanet hhólem, ut: וַיָּחֹם & *contrivit*, 2. Reg. 22. v. 15.

Qaméts characteristicæ mutato in parvam motionem sequente daghésch per legem æquivalentiæ, וַיִּדֹּם & *conticuit*, וַיִּסֹּב & *circuivit*, וַיִּקֹּד & *inclinavit se*, וַיִּקֹּב & *maledixit*, יִשֹּׁם *obstupescet*, וַיִּתֹּם & *defecit*, &c. Sic ex terminatione (ַ), יָגֵר, unde in pausa יָגֵר *ruminabit*, יֵחַת, & in pausa יֵחַת *conteret*, ubi daghésch ex secunda radicali excidens compensatur per (ֵ) loco (ִ) sub characteristica. Sunt tamen qui futura illa referunt ad niphál; vide ibi. Alii illa repetunt à verbis defectivis Pé נ, quorum formam verba illa interdum imitantur, ut diximus supra pag. 210.

Ex forma quiescentium ע, יָרֹן *cantabit*, יָרֹץ *quassabit*, יָשׁוֹד *vastabit*, &c.

In forma perfectorum, יָחְנֻן *gratiam faciet.*

III. persona singularis feminina.

[תָּסוֹב, vel תָּסֹב *circumdabit.*] Cum ה paragogico, תָּרֹנָּה *cantabit*, *prædicabit*. Ex forma quiescentium ע, וַתָּרָץ & *conteratur*, cum (ֶ) euphonico pro (ֹ). Cum (ִ) sub charact. & daghésch in prima rad. pro (ֻ), ut in persona præcedenti, וַתִּתֹּם & *completus est* (annus.)

II. persona singularis masculina.

[תָּסוֹב, vel תָּסֹב *circumdabis.*] Sic: תָּחֹן *misereberis*, &c. Ex forma defectivorum Pé נ, & cum affixo, תִּקֳּבֶנּוּ *maledices ei*, Num. 23. v. 25. ubi est (ֳ) sub ק loco (ֹ), ex terminatione hhólem. Quædam exemplaria ibidem habent (ֻ) sic: תִּקֻּבֶנּוּ ex forma (ֻ), quod in hoc futuro cum affixis mutatur in (ֻ), ut videbimus infra.

I. persona singularis communis.

[אָסוֹב, vel אָסֹב *circumdabo.*] Sic: אָחֹן *miserebor*, &c. Cum (ֶ) sub א, & daghésch in prima radicali, per legem æquivalentiæ; vel ex forma defectivorum Pé נ; vel denique in futuro niphál, אֶקֹּב *maledicam*, וָאֶכַּת & *contrivi*. Vide supra tertiam personam sing. masculinam.

III. persona pluralis masculina.

[יָסֹבּוּ, vel יָסֹבּוּ *circumdabunt.*] Sic: יָנוּעוּ *titubabunt*, וַיִּמֹּכוּ & *attenuati sunt*, וַיָּשֹׁחוּ & *humiliati sunt*, ubi daghésch excidit ex ח absque compensatione, quia jam præcedit magna motio.

III. persona pluralis feminina.

[תְּסֻבֶּינָה *circumdabunt*. Gen. 37. v. 27.] Cum (ִ) sub prima rad. loco (ֶ), תְּצִלֶּינָה *tinnient*. Vel potius est futurum hiphil, de quo infra. Ex forma defectivorum Pé נ, תִּמַּקְנָה *contabescent*, תִּצַּלְנָה *tinnient.*

I. persona pluralis communis.

[נָסוֹב, vel נָסֹב *circumdabimus.*] Cum ה paragogico, & sine daghésch in tertia radicali ejus recipiendi licet capaci, נָבֹזָּה 1. Reg.

14. v. 36. pro וַנָּבֹזָּה *& prædemur.* Vel est ex forma quiescentium ע; quæ etiam in hoc futuro interdum desinunt in hhólem, ut in articulo seq. videbimus. Cum eodem ה paragogico, mutato hhólem in (ּ) accelerandæ pronuntiationis gratia, & ejecto daghésch ex tertia radicali: quia illud nunquam sequitur post (ּ) sive simplex, sive compositum, ut diximus supra pag. 29. col. 2. וְנָבְלָה Gen. 11. v. 7. pro וְנָבֹלָּה *& confundamus.* Aliis est tertia persona singularis feminina præteriti niphál, mutato eadem de causa (-) in (ּ), pro וְנָבַלָּה *& confundatur.* Aliis est prima persona pluralis futuri hiphíl, mutato pariter (-) in (ּ) pro וְנָבֵלָה *& confundamus.* Vide ibi.

CONJUGATIO NIPHAL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis masculina.

[נָסַב, in pausa נָסָב; ex forma (-) נָסֵב; ex forma hhólem נָסוֹב *circumdatus est.*] Sic ex forma (-) extra pausam, נָחַר *exustum est*, וְנָסַב *& circuivit*, וְנָקַל *& leve erit*, &c. In pausa, נָקָל *levis fuit*, וְנָמָס *& liquefactus est*, נָחָר *consumtus, exustus est, defecit*, &c. Ex forma defectivorum *Pé* נ, & daghésch excidente absque compensatione, נִחַר pro נִחַּר *exustum est.* Sic: נִחַת *contritus est*, נִחַל, & in pausa נִחָל *profanatus est*, &c. Ex forma (-), וְנָמֵס *& liquescet*, נָקֵל *levis fuit*, הֲנָקֵל *num leve fuit?* Ex forma hhólem, נָגוֹז *attonsus est, totondit se*, וְנָרוֹץ *& confringatur.* Ex forma perfectorum, וְנִפְלַל *& judicabitur*, alii, *& cadet*, à נָפַל. Vide supra pag. 202. col. 1.

III. persona singularis feminina.

[נָסַבָּה, in pausa נָסַבָּה; ex forma (-) נָסֵבָּה *circumdata est.*] Ex forma (-), & extra pausam, נָשַׁמָּה *desolata est*, &c. Ex forma (-), נָסֵבָּה *conversa est, convertit se.* Mutato (-) in (ּ), & sublato daghésch ex tertia radicali, accelerandæ & allevandæ pronuntiationis gratia, וְנָבְקָה *& exhaurietur, & dirumpetur*, וְנָסְבָה *& ambiebatur.* Et secundum nonnullos, וְנָבְלָה *& confundatur.* Vide supra primam personam plur. fut. qál. Ex forma defectivorum *Pé* נ, & sine daghésch excidentis compensatione, וְנִחֲתָה Psal. 17. Heb. 18. v. 35. *& confractus est* (arcus), ubi Lxx. ϗ ἔθου, Vulg. Lat. *& posuisti*, legebant וְנִחֲתָה, uti & S. Hieron. qui interpretatur: *& componens.*

II. persona singularis feminina.

[נְסַבּוֹת, vel נָסַבְּתְּ *circumdata es.*] Ex forma defectivorum *Pé* נ, daghésch excidente compensato, & cum (י) superfluo in fine, ubi olim fungebatur munere vocalis *e*, quæ nunc exprimitur per (ּ) sub ת, נֵחַנְתִּי Jerem. 22. v. 23. *gratiosa es*, vel *eris.* Et sine daghésch excidentis compensatione, וְנִחַלְתִּי *& profanata es*, *& profana facta es*, Ezech. 22. v. 16. ubi Lxx. ϗ κατακληρονομήσω, Vulg. *& possidebo*, legebant וְנִחַלְתִּי, à נָחַל. Punctis sic mutatis, & sublato י hodie superfluo, נֵחַנְתְּ, וְנִחַלְתְּ, voces illæ ad analogiam revocabuntur.

I. persona singularis communis.

[נְסַבּוֹתִי, vel נָסַבְּתִּי *circumdatus sum.*] Sic: וְנָקַלֹּתִי *& vilior fiam*, 2. Reg. 6. v. 22.

III. persona pluralis communis.

[נָסַבּוּ, in pausa נָסָבּוּ; ex forma hhólem, נְסוֹבּוּ vel נָסֵבּוּ *circumdati*, vel *circumdatæ sunt.*] Sic ex forma (-), & extra pausam, נָמַקּוּ *contabuerunt*, נָשַׁמּוּ *desolati sunt*, &c. Ex forma defectivorum *Pé* נ, & daghésch excidente non compensato, נִחֲתוּ, pro נִחַתּוּ, Psal. 37. Heb. 38. v. 3. *confractæ sunt.* Alii, *descenderunt*, à נָחַת. Sic: נִחָרוּ Psal. 101. Heb. 102. v. 4. cum (-) loco (ּ) ob pausam, *exardescunt*, וְנִחֲרוּ Lxx. ϗ [illegible]

(τὰ ἅγια) *& polluentur*, *& profanabuntur*, (sanctuaria, sancta) Ezech. 7. v. 24. ubi Vulg. *& possidebunt*, legebat וְנָחֲלוּ à נָחַל in tertia persona plurali præteriti qal. Ex forma hhólem, נָגֹזּוּ *tonsi sunt*, וְנָגֹלּוּ *& convolventur*, וְנָקֹטוּ *& succidentur*, &c.

I. persona pluralis communis.

[נְסַבּוּנוּ *circumdati*, vel *circumdatæ sumus.*] Sic: נְשַׁדֹּנוּ *vastati sumus*, Mich. 2. v. 4. ubi pro hhólem repositum erat ו, quod & ipsum ad euphoniam mutatum est in (ׇ).

APPENDIX

AD BENONI.

Singulare masculinum.

[נָסָב, ex forma (ׇ) נָסַב *circumdatus.*] Sic: נָבָר *purus*, *mundus*, וְנָמֵס *& liquescens*, הֲנָקֵל *an leve* fuit? 3. Reg. 16. v. 32. ubi forte melius legeretur הֵנָקֵל, ibi enim minime necessaria videtur interrogatio, quæ idcirco à Lxx. & Vulg. negligitur.

Singulare femininum.

[נְסַבָּה circumdata.] In hoc singulari feminino, & in plurali tam masculino quam feminino, (ׇ) characteristicæ mutatur in (ְ) ob accentum plus una syllaba ab eo remotum; ultimæ vero (ׇ) vel (ֵ) mutatur illud quidem in (ַ); hoc vero in (ְ) sequente daghésch ad secundam radicalem excidentem compensandam, ut diximus supra pag. 211. nam post motiones magnas, quales hîc sunt (ׇ) & (ֵ), non sequitur daghésch hujusmodi, nisi intercedat accentus tonicus, qui in participiis quatenus nominibus ultimam, non vero penultimam syllabam occupat. Sic: נְקַלָּה, & cum ה interrogativo הַנְקַלָּה *an levis est* res? *an leviusculum?* Cum ה articulo, הַנְּשַׁמָּה *desolata.* Ex forma (ַ), נְסִבָּה 2. Paral. 10. v. 15. *caussatum*, fem. pro neutro genere quo carent Hebræi. Aliis est nomen substantivum *caussa.* Lxx. μεταστροφὴ *conversio.* Vulg. *voluntas.*

Plurale masculinum.

[נְסַבִּים *circumdati.*] Sic: נְמַקִּים *tabescentes.* Ex forma defectivorum Pé נ, נֵאָרִים Malach. 3. v. 9. *maledicti*, ubi (ֵ) reponitur sub נ ad daghésch excidens compensandum. Sic etiam cum ה artic. הַנֵּחָמִים *incalescentes*, Isai. 57. v. 5. ubi Lxx. παρακαλοῦντες *consolantes.* Vulg. *qui consolamini*, à נחם *consolationem accepit.*

Plurale femininum.

[נְסַבּוֹת *circumdata.*] Sic: נְשַׁמּוֹת *desolatæ*, Isai. 54. v. 3.

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[הִסּוֹב, ex forma (ׇ) הִסַּב, ex forma (ֵ) הִסֵּב *circumdari.*] Sic ex forma hhólem, הִבּוֹק *evacuando*, וְהִבּוֹז *& diripiendo.* Ex forma (ֵ), הִמֵּס *liquescendo*, בְּהִמֵּס *ut liquefit*, הֵחַל cum (ֵ) sub characteristica ob dagh. ejectum, *profanari.* Et ex forma (ַ), unde cum affixo, לְהֵחַלּוֹ Levit. 21. v. 4. *ut polluat se*, *ut polluatur.*

APPENDIX

AD IMPERATIVUM.

II. persona pluralis masculina.

[הִסַּבּוּ, in pausa הִסַּבּוּ; ex forma hhólem, הִסֹּבּוּ *circumdamini.*] Sic ex forma (ַ), הִבָּרוּ *purificamini*, *purificate vos.* Vide etiam imperativum hithpaél quiescentium lámedh ה.

In pausa, & daghésch ex tertia rad. excidente per (·) sub prima compensato, הִבָּרוּ *mundamini, purgate vos.* Ex forma hhólem, הֵרֹמּוּ *tollite vos*, cum (-) loco (·) sub characteristica, ad compensandum daghésch ex prima radicali ejectum.

APPENDIX

AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יִסַּב, in pausa יִסָּב ; ex forma hhólem יִסֹּב *circumdabitur.*] Sic ex forma (-) extra pausam, יִגַּז *auferetur*, יִשַּׁח *& incurvavit se*, יִדַּל *attenuabitur*, יִשַּׁךְ *humiliabitur*, יִמַּד *mensurabitur*, יִמַּס *& contabuit*, יֵרַךְ cum (-) loco (·) sub (י) ad compensandum daghésch ejectum, *mollescat*; & sic per legem æquivalentiæ, יֵמַר *amarescet*, &c. In pausa, יִמָּס *tabescet*, *liquefiet*, יֵחָל *profanabitur*, יֵחַר *exardescet*, יֵחַם *calefiet*, &c. cum (-) sub (י) ob daghésch ex prima rad. ejectum. Ex forma hhólem, יִדֹּם *silebit*, יִשֹּׁם *obstupescet*, יִתֹּם *& consumta est* (pecunia), יֵרוֹץ *confringetur*, cum (-) sub (י) loco (·) ob daghésch ejectum. Vide etiam futurum qál, ad quod exempla illa referri possunt. Ex forma perfectorum, sed secunda radicali mutata in א, יִמָּאֵס *liquefiet*. Job. 7. v. 5. pro יִמָּסֵס. Verum aut א istud erat antiqua vocalis *a*, quæ nunc exprimitur per (·) sub ס, quare א male afficitur (-), pro יִמָּאֵס, & sublato א utpote inutili post adscripta puncta vocalia, יִמָּס. Aut persona illa formata est ex מָאַס *aspernatus est*, &c.

III. persona singularis feminina.

[תִּסַּב, in pausa תִּסָּב ; ex forma hhólem תִּסֹּב *circumdabitur.*] Ex forma (-), תִּמַּק *tabescet.* Cum (·) loco (-) ob pausam, & cum (-) sub ת loco (·) ad compensandum daghésch ejectum, תֵּחַת *conteretur.* Cum (-) sub eodem ת loco (·) & daghésch, per legem æquivalentiæ, וַתֵּקַל *& vilis facta est.* Ex forma hhólem תִּבּוֹק *evacuabitur*, תִּבֹּז *diripietur*, &c. vide supra fut. qál. Et hhólem mutato in (ְ) ad euphoniam, תִּתַּם *consumetur.* Ex forma (-), quæ hîc communis non est, תֵּחַל Levit. 21. v. 9. cum (-) loco (·) sub ת ob dagh. ejectum, *polluerit*, *profanaverit se.* Lxx. βεβηλωθῇ *profanata fuerit.* Quidam, *cœperit*, quasi scriptum esset תָּחֵל in futuro hiphil, de quo infra.

II. persona singularis masculina.

[תִּסַּב, in pausa תִּסָּב ; ex forma hhólem תִּסּוֹב, aut תִּסֹּב *circumdaberis.*] Ex forma (-), תֵּחַת, & in pausa תֵּחָת *consterneris*, *paveas*, ubi ת afficitur (-) loco (·) ob daghésch ejectum & compensatum. Sic ex forma hhólem, תֵּרוֹץ *confringeris*, *conquassaberis.*

II. persona singularis feminina.

[תִּסַּבִּי, ex forma hhólem תִּסֹּבִּי *circumdaberis.*] Sic ex forma hhólem תִּדֹּמִּי *excinderis*, quod etiam referri potest ad futurum qál. Vide illic.

I. persona singularis communis.

[אֶסַּב, in pausa אֶסָּב ; ex forma hhólem אֶסֹּב *circumdabor.*] Ex forma (-), & cum (·) sub א pro (·) אִכַּף *incurvabo me.* Daghésch excidente ex prima radicali gutturali aut ר, & compensato per (-) loco (·) sub א, וָאֵחַל *& profanatus sum.* Sic per legem æquivalentiæ, וָאֵקַל pro וָאֵקַל *& contemtibilis fui.* Et cum י superfluo, sed quod erat antiqua vocalis *e*, quæ exprimitur hodie per (-) sub א, אֵיתַם *integer ero.* Cum ה paragogico, אֵחַתָּה *pavebo*, *consternabor.* Ex forma hhólem, וָאֵדֹם *& tacui*, quod referri etiam potest ad qal, quod vide.

III. persona pluralis masculina.

[יִסַּבּוּ, in pausa יִסָּבּוּ ; ex forma hhólem יִסֹּבּוּ *circumdabuntur.*] Sic ex terminatione (-), יִקַּלּוּ *leves erunt*, Isai. 30. v. 16. יִדַּמּוּ, & in pausa יִדָּמּוּ *excindentur*, *conticescent*, יִמַּקּוּ, & in pausa יִמָּקּוּ *tabescent*, יִתַּמּוּ, & in pausa יִתָּמּוּ *deficient*, &c. Daghésch exci-

dente ex tertia rad. absque compensatione, יֵעָנוּ *& humiliabuntur.* Eodem excidente ex prima rad. ac per (-) loco (·) sub (י) compensato, יֵחַמּוּ *incalescent*, יֵחַתּוּ *contererentur, timebunt*, &c. Sic cum (־) sub (י) loco (·) & daghésch, per legem æquivalentiæ, יֵקַלּוּ 1. Reg. 2. v. 30. cum (־) loco (-) ob pausam, *leves fient.* Eodem ejecto ex prima & tertia radicali, ac priori quidem compensato per (-) sub characterist. posteriori vero per (־) sub prima radicali, יֵחָרוּ *adurentur.* Mutato (-) primæ radicalis in (·) accelerandæ pronuntiationis gratia, & daghésch excidente ex tertia radicali, quia nunquam venit post (·), יִתַּמּוּ *& consumti sunt*, יִקְּדוּ *& inclinati sunt*, &c. Et ejecto daghésch etiam ex prima radicali ob (·) suppositum יִדְמוּ *conticescent.* Ex forma hhólem, יֵרֹמּוּ *& extulerunt se*, cum (-) sub י loco (·) ob daghésch ejectum. Ex forma perfectorum, & mutata secunda rad. in א, יִמָּאסוּ *liquescent.* Sed venit potius à מָסַס. Vide supra tertiam pers. sing. masc.

III. persona pluralis feminina.

[תְּסֻבֶּינָה *circumdabuntur.*] Huc referunt nonnulli תְּצִלֶּנָה *tinnient*, תִּמַּקְנָה *marcescent*, abjecto (י) terminationem præcedente, & mutato (־) in (·) sub tertia radicali, ex qua ejicitur daghésch tum ob (·) suppositum, tum accelerandæ pronuntiationis gratia. Verum futura illa melius revocantur ad qál, ex forma defectivorum *Pé* נ. Vide supra pag. 218. col. 2.

II. persona pluralis masculina.

[תְּסֻבּוּ, & in pausa תְּסֻבּוּ *circumdabimini.*] Sic extra pausam, תְּכֻתּוּ *exscindemini.* In pausa, תְּחַתּוּ *consternabimini, pavebitis*, cum (-) sub ח ob daghésch ex prima radicali ejectum.

I. persona pluralis communis.

[נְסֻבַּב, & in pausa נְסֻבָּב *circumdabimus.*] Cum ה paragogico, & mutato (-) primæ rad. in (·) accelerandæ, & allevandæ pronuntiationis gratia, נִדְּמָה *& sileamus.*

CONJUGATIO POEL.

CONJUGATIO illa vel perfecta est, vel imperfecta, ut diximus supra pagg. 209. 210. Si perfecta: ejus anomaliæ in conjugat. perfectarum appendicibus expositæ sunt, ubi etiam afferuntur exempla verborum illorum, cum primam tantum radicalem geminatam secundæ postponunt, ut: גִּלְגֵּל *volvit*, &c. Ea enim inter flectendum analogiam perfectorum sequuntur.

Si conjugatio illa imperfecte flectatur, ejus anomalia in eo solo posita est, quod loco daghésch fortis secundæ radicali impressi, prima afficiatur hhólem immutabili, quantumvis ab eo distet accentus tonicus: magna enim motio, quæ daghésch excidentis compensandi gratia adhibetur, vix est mutationi obnoxia.

Ceterum conjugatio illa, quod ad (-) ultimæ syllabæ mutationem attinet, eodem prorsus modo flectitur ac verborum perfectorum piél, ut ex superiori paradigmate, & exemplis subjectis liquet.

Cum autem exempla illa, in hac & sequenti conjugatione, frequenter admodum in Scripturis non occurrant; neque anomalia multa laborent: varias temporum personas titulis distinguere operæ pretium esse nequaquam existimavimus.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

[סֹבְבָה *circumdedit*, fem.] Sic : עֹלְלָה *confecit*, Thren. 3. v. 51.

[סֹבַבְתָּ *circumdedisti*, masc.] Sic : עֹולַלְתָּ *fecisti*, Thren. 1. v. 22.

[סֹבַבְתִּי *circumdedi*, com.] Sic cum ו copulativo, וְעֹלַלְתִּי *& confeci*, Job. 16. v. 15. וְרוֹמַמְתִּי *& sedavi*, S. Hieron. *& silere feci*, Psal. 130. Heb. 131. v. 2. ubi Lxx. καὶ ὕψωσα, Vulg. Lat. *& exaltavi*, legebant וְרוֹמַמְתִּי à רוּם, vel רָמַם. Ceterum prima illa persona referri etiam potest ad רוּם. Vide infra Poél quiesc. ע.

AD BENONI.

[מְסֹבֵב *circumdans*, masc.] Sic : מְחוֹקֵק *legem ferens*, *legifer*, *legislator*, Deut. 33. v. 21. &c. מְחוֹנֵן *gratiam faciens*, Prov. 14. v. 21. מְעוֹדֵד *erigens*, *statuminans*, Psal. 146. Heb. 147. v. 6. מְעוֹלֵל *conficiens*, Isai. 3. v. 12. מְעוֹנֵן *præstigiator*, Deut. 18. v. 10. מְקֹשֵׁשׁ *colligens*, Num. 15. v. 32. &c.

[מְסֹבֶבֶת, & ex terminatione ת præcedente duplici (◌ֶ), מְסֹבֶבֶת *circumdans*, fem.] Sic : מְקֹשֶׁשֶׁת *colligens*, 3. Reg. 17. v. 12.

[מְסֹבְבִים *circumdantes*, masc.] Sic : מְחֹקְקִים *legislatores*, Jud. 5. v. 14.

[מְסֹבְבוֹת *circumdantes*, fem.] Sic : מְתוֹפְפוֹת *tympanizantes*, *tympana pulsantes*, Nah. 2. v. 7.

AD INFINITIVUM.

[סֹבֵב *circumdare.*] Sic : עוֹלֵל *racemando*, Jerem. 6. v. 9. לְקֹשֵׁשׁ *ad conquirendum*, *ad colligendum*, Exod. 5. v. 12.

AD IMPERATIVUM.

[סֹבֵב *circumda*, masc.] Sic : עוֹלֵל *fac*, Thren. 1. v. 22.

AD FUTURUM.

[תְּסֹבֵב *circumdabis*, masc.] Sic : תְעוֹלֵל *racemabis*, Levit. 19. v. 10.

[יְסֹבְבוּ *circumdabunt*, masc.] Sic : יְעוֹלְלוּ *racemabunt*, Jerem. 6. v. 9. וַיְרֹצְצוּ *& contriverunt*, Jud. 10. v. 8.

CONJUGATIO POAL.

ILLA conjugatio, quatenus imperfecta, nihil discrepat à Poél unde venit, nisi in sola ultima motione quæ est (◌ַ) loco (◌ֵ). Excipitur paoúl, quod more participiorum passivorum desinit in (◌ָ). Bénoní non est in usu. Si ex analogia formetur, erit סוֹבָב, ut in paradigmate descriptum est.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

[סֹבַב *circumdatus est.*] Sic : עוֹלַל *factus est*, Thren. 1. v. 12. רוֹמָם cum (◌ָ) loco (◌ַ) ob pausam, *& exaltatus est*, Psal. 65. Heb. 66. v. 17. quod etiam referri potest ad poál verbi רוּם. Vide infra poál quiescentium ע.

AD PAOUL.

[מְסֹבָב *circumdatus.*] Sic : מְהוֹלָל *insanus factus*, Eccle. 2. v. 2. מְחוֹלָל *vulneratus*, Isai. 53. v. 5.

[מְסֹבָבָה *circumdata.*] Sic : מְגוֹלָלָה *volutatum* (vestimentum) Isai. 9. v. 5.

[מְסֹבָבִים *circumdati.*] Sic : מְהוֹלָלִים, unde cum affixo, מְהוֹלָלַי *insani mei*, *insanientes in me*, Psal. 101. Heb. 102. v. 9. ubi Lxx. οἱ ἐπαινοῦντές με, Vulg. Lat. *qui laudabant me*, verbum הָלַל & *laudare* & *insanire* significat. S. Hieron. *exsultantes*, legebat, מְחוֹלְלַי ab חָלַל *saltavit*, *tripudiavit*, &c.

[מְסֹבָבוֹת *circumdata.*] Sic : מְגֹרָרוֹת *serrati*, *serra dissecti* (lapides) 3. Reg. 7. v. 9.

CONJUGATIO HIPHIL.

APPENDIX

ad Præteritum.

III. perſona ſingularis maſculina.

[הֵסֵב , ex forma (-) הֵסַב *circumdedit.*] Sic ex forma (-), הֵסַב *circuire*, *circumdare fecit*, הֵחֵל *incœpit.* Ex forma (-) הֵדַק *comminuit*, הֵמַר *amaritudine affecit*, הֵקַל *levius affecit*, הֵרַךְ *emollivit*, הֵשַׁח *depreſſit*, הֵתַז *amputavit*, &c.

III. perſona ſingularis feminina.

[הֵסֵבָה *circumdedit.*] Sic: הֵחֵלָּה *incœpit.* Abſque daghéſch in tertia rad. הֵעֵזָה Prov. 7. v. 13. pro הֵעֵזָּה *confirmavit.* Vel eſt ex forma quieſcentium ע, de quibus in articulo ſeq. Vel errore amanuenſium daghéſch iſtud excidit.

II. perſona ſingularis maſculina.

[הֲסִבּוֹתָ , vel הֵסַבְּתָ *circumdediſti.*] Sic: הֲשִׁמּוֹתָ *deſolaſti.* Quando prima rad. eſt gutturalis, ה afficitur (-); ſchéva enim compoſitum gutturales præcedere non ſolet, ob ejus nimiam in prolatione celeritatem, quæ cum gutturalium gravitate pugnat, ut: הַחִלּוֹתָ *incœpiſti*, Deut. 3. v. 4. הַחִתּוֹתָ *confregiſti.* Iſai. 9. v. 3. Vide primam perſonam ſing.

II. perſona ſingularis feminina.

[הֲסִבּוֹת *circumdediſti.*] Sic: וַהֲדִקּוֹת & *comminues.*

I. perſona ſingularis communis.

[הֲסִבּוֹתִי , vel הֵסַבְּתִּי *circumdedi.*] Sic: וַהֲשִׁמּוֹתִי & *averti*, וַהֲסִבּוֹתִי & *admirari*, *obſtupeſcere faciam*, cum accentu in ultima ob ו converſivum. Cum (-) loco (-) ſub characteriſtica ob gutturalem ſequentem, הַחִלֹּתִי *incœpi.* Vide ſecundam perſ. ſing. maſc. Ex forma perfectorum, וְהַחְתַּתִּי Jerem. 49. v. 17. & *pavere faciam*, & *conſternabo*, ubi ה afficitur (·) loco (-), ſic: וְהַחִתֹּתִי. Vide ſupra pag. 34. col. 1. Præterea tertia radic. ת excidit, & compenſatur per daghéſch forte in ת incrementi, pro: וְהַחְתַּתְתִּי. Si puncta ſic mutaveris: וְהַחִתֹּתִי, vox erit analoga.

III. perſona pluralis communis.

[הֵסֵבּוּ , ex forma (-), הֵסַבּוּ, quod legitur 1. Reg. 5. v. 9. *circumdederunt.*] Sic ex forma (-), הֵחֵלּוּ *cœperunt.* Ex forma (-), etiam cum accentu pauſante, הֵתַמּוּ *abſolverunt*, *perfecerunt*, הֵשַׁמּוּ *deſolarunt.*

APPENDIX

ad Benoni.

Singulare maſculinum.

[מֵסֵב , ex terminatione (-), מֵסַב *circumdans.*] Sic ex terminat. (-), מֵחֵל *incipiens*, מֵסֵב *circumdans.* Ex termin. (-) מֵסַב idem, מֵצַל *obumbrans.* In forma perfector. מַשְׁמִים *ſtupore correptus.* Vulg. *mærens*, Ezech. 3. v. 15. al. 16.

Singulare femininum.

[מְסִבָּה *circumdans.*] Quando tertia radicalis gutturalis eſt, aut ר, retinetur (-) ſub prima radicali ad compenſandum daghéſch ejectum, ut: מְצֵרָה Jerem. 48. v. 41. *afflicta.* Vulg. optime, *parturiens.*

Plurale maſculinum.

מְסִבִּים , unde cum affixo מְסִבַּי *circumdantium me*, Pſal. 139. Heb. 140. v. 10. ubi eſt (·) ſub ב loco (-), ob pauſam.

Plurale femininum.

מְסִבּוֹת *circumdantes*, *circumeuntes*, Job. 37. v. 12.

APPENDIX

APPENDIX
AD INFINITIVUM.

[הָסֵב, ex forma (-) הָסֵב *circumdare.*] Sic ex forma (-), הָמֵר *& amaritudine afficere*, *amarum reddere*, מֵהָחֵל *ab incipere*, הָתֵם *consumere*, כְּהָתֵם *secundum consummari*, *cum consummati fuerint*, וּלְהָתֵם, ut legendum docent Massorethæ Dan. 9. v. 24. *& ut perficiatur*, *consummetur.* Vulg. *& impleatur.* Theodotio ϰαὶ τοῦ σφραγίσαι *& ad signandum*, legebat וּלְחָתֹם cum ח pro ה, ut fert textûs lectio, seu כְּתִיב. Ex forma (-), לְהָבֵר *ad purgandum*, לְהָדֵק *ad comminuendum*, 2. Paral. 34. v. 7. cum (-) anomalo, vel potius mendoso, sub ה loco (-). Vide infra tertiam personam singul. femininam futuri. In forma perfectorum, הַשְׁמֵם *desolare.*

APPENDIX
AD IMPERATIVUM.

II. persona singularis masculina.

[הָסֵב, ex forma (-) הָסֵב *circumda.*] Sic ex forma (-), הָחֵל *incipe.*

II. persona singularis feminina.

הָסֵבִּי Cant. 6. v. 4. *verte*, *averte.*

II. persona pluralis masculina.

[הָסֵבּוּ, ex forma (-) הָסֵבּוּ *circumdate.*] Sic ex forma (-), הָבֵרוּ *purgate*, *tergite*, *acuite*, Jerem. 51. v. 11. ubi daghésch excidit absque compensatione; quia jam præcedit motio magna. Ex termin. (-), וְהָשַׁמּוּ *& obstupescite.* In forma perfecta, הַרְנִינוּ *cantate.*

APPENDIX
AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יָסֵב *circumdabit.*] Sic: יָגֵן *proteget*, יָחֵל *incipiet*, &c. Accentu ab ultima ad penultimam ob ו conversivum retracto, quare (-) mutatur in (-), וַיָּגֶל *& revolvit*, וַיָּדֶק *& comminuit*, וַיָּסֶךְ *& texit*, וַיָּטֶל *& jecit*, &c. Mutato (-) characteristicæ in (-) sequente daghésch, per legem æquivalentiæ, יִתֵּם *& perficiet*, *& consummabit*, וַיִּסֵּב *& circumduxit.* Sic ex forma quiescentium ע, יַשִּׁים *desolabit.* Et daghésch illo excidente ex gutturali, absque compensatione, יָחֵל *profanabit*, ut distinguatur à superiori יָחֵל *incipiet.* Ex forma quiescentium *Pé* א, de quibus in artic. seq. יַאֲהִיל *splendebit*, Job. 25. v. 5. Vel potius א istud erat antiquitus vocalis *a* τοῦ י characteristici, sic: יַאהִיל ex forma quiesc. ע, aut יָאהִיל, ita ut י posterius ex quo factum est hhiriq, fuerit etiam olim vocalis *e*, quæ in verborum illorum forma communi exprimitur per (-) sub prima radicali, ut: יָחֵל.

III. persona singularis feminina.

[תָּסֵב *circumdabit.*] Cum (-) anomalo, vel potius mendoso, sub characteristica, pro (-), ut supra in infinitivo, תָּחֵל *incipiet*, *cœperit.* Vel est ex forma quiescentium *Pé* in qál, de quibus in art. seq. Cum (.) loco (-), quod & ipsum est pro (-), ob accentum ab ultima ad penultimam propter ו convertens retractum, וַתָּרֶץ *& confregit*, Jud. 9. v. 53. pro וַתָּרֶץ; quia duæ illæ motiones sæpius invicem commutantur.

II. persona singularis masculina.

[תָּסֵב *circumdabis.*] Mutato (-) characteristicæ in (-) & daghésch, per legem

æquivalentiæ, ut supra in tertia singul. masc. תָּמֵר *exacerbabis*, תָּתֵם *perficies*, *integras facies* vias tuas, Job. 22. v. 3.

I. persona singularis communis.

[אָסֹב *circumdabo.*] Sic: אָחֵל *incipiam*, à quo distinguitur אָחֵל *profanabo*, cujus characteristica in hac persona, uti in tertia sing. masc. afficitur (-) loco (·). In forma perfectorum, אֲרַנֵּין *cantabo.*

III. persona pluralis masculina.

[יָסֹבּוּ *circumdabunt.*] Sic: וַיָּחֵלּוּ *& cœperunt*, &c. Mutato (·) characteristicæ in (-) sequente daghésch, per legem æquivalentiæ, וַיָּסֹבּוּ *& circumduxerunt.* Ejecto daghésch ex tertia radicali, & converso (-) primæ in (:), accelerandæ pronuntiationis gratia, וַיַּכְּתוּ *& contriverunt.* Sic cum affixo, וַיַּכְּתוּם *& contriverunt eos.* Quidam futura illa referunt ad hiphil verbi inusit. נָכַת. Vide pag. 205. col. 2.

III. persona pluralis feminina.

[תְּסֻבֶּינָה *circumdabunt.*] Sic: תְּצִלֶּינָה *tinnient*, תְּחִלֶּינָה *incipient.*

II. persona pluralis masculina.

[תָּסֹבּוּ *circumdabitis.*] Sic: תָּחֵלּוּ *incipietis.*

I. persona pluralis communis.

[נָסֹב *circumdabimus.*] Cum ה paragogico, וְנָסֵבָּה 1. Paral. 13. v. 3. *& reducamus.* Huc referunt quidam וְנָבְלָה *& confundamus*, Gen. 11. v. 7. mutato (-) primæ rad. in (:), & ejecto dagh. ex tertia, pronuntiationis accelerandæ gratia. Vide supra pag. 219. coll. 1. 2. in prima persona plurali futuri qal; & ibidem col. 1. in tertia persona singulari feminina præteriti niphal: ad tres enim illas personas vox ista à Grammaticis revocatur. Mutato (·) characteristicæ in (-) & dagh. per legem æquivalentiæ, & ex terminatione quiescent. ע, וַנַּשִּׁים *& desolavimus.*

CONJUGATIO HOPHAL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona pluralis communis.

[הוּסַבּוּ *circumdati sunt.*] Mutato ו characteristicæ in (ˎ) sequente daghésch forti, per legem æquivalentiæ, converso item (-) primæ radicalis in (:) accelerandæ pronuntiationis gratia, & ejecto dagh. forti ex tertia rad. quia dagh. istud nunquam venit post motiones brevissimas, vide supra pag. 219. coll. 1. 2. הֻמְּכוּ pro הֻמַּכּוּ, Job. 24. v. 24. & servato ו, וְהוּמְכוּ *& humiliabuntur*, *& deprimentur.*

APPENDIX

AD PAOUL.

Singulare masculinum.

[מוּסָב *circumdatus.*] Ezech. 41. vers. 7. מוּסַב־הַבַּיִת *circumdata domus*, cum (-) sub ס loco (·) ob maqqáph sequens; vel potius ob regimen: videtur enim esse nomen substantivum constr. *ambitus*, *circuitus*, *cochlea domus*, &c. nam maqqáph non mutat vulgo (·) in (-); sed hhól. in (· hhat.) & (-) in (·).

Plurale femininum.

[מוּסַבּוֹת *circumdata.*] Cum (ˎ) euphonico sub ם loco (ו), מֻסַבֹּת מִשְׁבְּצוֹת זָהָב Exod. 28. v. 11. *circumdatos*, *inclusos* (lapides onychinos) *inclusoriis*, *ocellaturis*, *fundis*, *cælaturis aureis*; sic enim vocem מִשְׁבְּצוֹת interpretantur. Nos Galli dicimus: *enchassées dans des chatons d'or.*

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[הוּסַב, vel ex forma (-), הוּסָב *circumdari.*] Ex terminatione (-), cum affixo tertiæ personæ sing. femin. & cum (ֹ hhatoúph) sequente daghéſch forti, per legem æquivalentiæ, loco ו, הָשַּׁמָּה hoſchſchammá Levit. 26. v. 35. *deſolari*, vel *deſolatio ejus*, ubi ה affixum caret mappiq, quod interdum accidere diximus ſupra pag. 128. col. 2. in fine. Hinc cum בּ præfixo, & punctis tranſpoſitis, בָּהְשַׁמָּה bohſchammá, ibidem v. 43. pro בְּהוּשַׁמָּה behoſchſchammá, *in deſolari*, vel *deſolatione ejus*; ubi daghéſch forte ejicitur ex שׁ ob (ְ) præcedens poſt quod nunquam ſequitur daghéſch hujuſmodi, ut diximus ſupra pag. 219. coll. 1. 2. & ה affixum caret quoque mappiq.

APPENDIX

AD FUTURUM.

III. perſona ſingularis maſculina.

[יוּסַב, in pauſa יוּסָב *circumdabitur.*] Sic: יוּאַר *maledicetur*, יוּעַם *obſcurabitur*, &c. Cum daghéſch anomalo in prima radicali, & in pauſa, יִסָּב *circumdabitur*, *circumagetur*, יוּשַּׁד *vaſtabitur.* Cum (ֻ) euphonico pro (וּ), יֻחַן *miſericordia*, *gratia fiet.* Cum (ֻ) & daghéſch forti, per legem æquivalentiæ, pro eodem ו, יֻכַּת *conteretur.*

III. perſona pluralis maſculina.

[יוּסַבּוּ, in pauſa יוּסָבּוּ *circumdabuntur.*] Cum (ֻ) & daghéſch forti, pro ו, ut mox in tertia perſona ſingulari maſculina; & in pauſa, יֻכַּתּוּ *contererentur.* Ex forma quieſcentium ע, de quibus in articulo ſequenti, cum (ֻ) euphonico pro ו ſub characteriſtica, & in pauſa, וְיֻחָקוּ & *deſcribentur*, Job. 19. v. 23.

CONJUGATIO HITHPOEL.

ISTHÆC conjugatio in his verbis, uti in perfectis, deducitur ex poél, cui præmittitur character הִתְ, &c. In ea itaque hhólem penultimæ ubique remanet: tſeré vero ultimæ mutatur, aut remanet, ut ſupra in poél, vel ut in hithpaél perfectorum.

In hac autem conjugatione verbi סָבַב, prima radicalis ס præponitur ת׳ ה characteriſtico, ſecundum regulas traditas ſupra pag. 189.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

[הִסְתּוֹבֵב הִסְתּוֹבְבָה *circumdata eſt.*] Sic: הִתְרֹעֲעָה *contrita eſt*, Iſai. 24. v. 19.

[הִסְתּוֹבְבוּ *circumdati ſunt.*] Cum metatheſi literæ ת, & cum א affecto (ִ) pro ה cum hhiriq qatón, ex Chaldaiſmo, אֶשְׁתּוֹלְלוּ, Pſal. 75. Heb. 76. v. 6. pro הִשְׁתּוֹלְלוּ *in prædam tradiderunt ſe.* Lxx. ἐταράχθησαν, Vulg. Lat. *turbati ſunt.* S. Hieron. *ſpoliati ſunt.*

AD BENONI.

[מִסְתּוֹבֵב *circumdatus.*] Sic: מִתְרוֹנֵן *cantillans*, Pſal. 77. Heb. 78. v. 65. מִסְתּוֹלֵל, cum metatheſi ת, *extollens ſe*, Exod. 9. v. 17.

[מִסְתּוֹבְבִים *circumdati.*] Sic: מִתְגֹּדְדִים *incidentes ſe*, Jerem. 41. v. 5.

[מִסְתּוֹבְבוֹת *circumdatæ.*] Sic: מִתְנוֹסְסוֹת *erecti*, *elevati* erunt (lapides) *inſtar vexilli*, Zach. 9. v. 16. ubi Vulg. *elevabuntur.*

AD INFINITIVUM.

[הִסְתּוֹבֵב *circumdari.*] Sic cum ל præfixo, לְהִתְגֹּלֵל *ad volutandum, ad devolvendum se*, Gen. 43. v. 18.

AD IMPERATIVUM.

[הִסְתּוֹבְבוּ *circumdamini*, mascul.] Sic : הִתְקוֹשְׁשׁוּ Soph. 2. v. 1. *excutite vos.* Alii, *congregate vos, congregamini, convenite.*

AD FUTURUM.

[יִסְתּוֹבֵב *circumdabitur*, masc.] Sic cum metathesi ת, יִשְׁתּוֹמֵם *obstupescet*, Psal. 142. Heb. 143. v. 4.

[תִּסְתּוֹבֵב *circumdabitur*, fem.] Ex terminatione (-) mutati in (־) ob pausam, תִּשְׁתּוֹחֵח *deprimit, dejicit se, dejicitur*, Psal. 41. Heb. 42. v. 7.

[תִּסְתּוֹבְבִי *circumdaberis*, femin.] Sic : תִּשְׁתּוֹחֲחִי *deprimeris, dejiceris, tristis es*, Psal. 41. Heb. 42. v. 6. 12. Psal. 42. Heb. 43. v. 5. תִּתְגֹּדְדִי Mich. 4. v. 14. al. cap. 5. v. 1. & in pausa ex forma (-), תִּתְגּוֹדָדִי Jerem. 47. v. 5. *incides te.* Alii, ut Vulg. *vastaberis, conci-deris.*

[אֶסְתּוֹבֵב *circumdabor*, com.] Sic cum metathesi ת, וְאֶשְׁתּוֹמֵם & *obstupescam*, Isai. 63. v. 5. Sic etiam ex terminatione (-) mutati in (־) ob pausam, אֶשְׁתּוֹנָן *acuar*, Psal. 72. Heb. 73. v. 21. Et cum syncopa ת, cujus excidium compensatur per daghésch infixum primæ radicali, quæ cum illud recipere nequeat, compensatur & istud daghésch excidens per (-) sub א in אֲרוֹמָם, pro אֶתְרוֹמָם, *exaltabor*, Isai. 33. v. 10. Vide etiam hithpoél quiesc. ע, ad quod nonnulli pers. illam referunt. Si punctis mutatis legas אֲרוֹמֵם, erit futurum poél.

[יִסְתּוֹבְבוּ *circumdabuntur*, masc.] Sic : וַיִּתְרֹצְצוּ & *collidebant se*, Gen. 25. v. 22. Et ex forma (-) mutati in (־) ob pausam, יִתְגּוֹדָדוּ *turmatim convenient*, Jerem. 5. v. 7.

ARTICULUS II.

De Verbis quiescentibus.

VERBA *quiescentia* ea sunt, quorum aliqua è tribus literis radicalibus est א, ה, ו, vel י, quas literas supra pag. 24. *quiescentes* diximus; quod sæpius *quiescant*, seu non proferantur. Ut autem literæ illæ verba quiescentia constituant, certum ordinem inter radicales servare debent. Nam, v. g. א, vel י primum locum : ו, vel י secundum : א vel ה tertium occupare tenentur. Si alio ordine disponantur, tunc non verba quiescentia & imperfecta, sed perfecta efficiunt, ut : גָּאַל *redemit*, הָלַךְ *ambulavit*, מָהַר *dotavit*, &c.

Quæ verba incipiunt ab א, vel י, ut : אָהַב *dilexit*, יָשַׁב *sedit*; ea appellantur quiescentia *Pé* א, vel quiescentia *Pé* י. Quæ vero habent pro secunda radicali ו, vel י, ut : קוּם *surgere*, גִּיל *exsultare*; illa nuncupantur quiescentia *Aïn* ו, vel quiescentia *Aïn* י. Quæ denique desinunt in א vel ה, ut : מָצָא *invenit*, גָּלָה *migravit*, ea vocantur quiescentia *lámedh* א, vel *lamédh* ה.

Horum autem verborum anomalia in eo posita est, quod eorum litera radicalis, quæ ex אֶהֱוִי est, in quibusdam conjugationibus, aut fal-

tem conjugationum temporibus, *quiescat*, vel etiam *excidat*, sed compensanda vulgo per magnam motionem loco parvæ, sub litera præcedenti; in quo verba illa discrepant à defectivis, quæ hujusmodi literam excidentem, non per magnam motionem, sed per daghésch forte literæ sequenti impressum solent compensare.

§. I.

De verbis quiescentibus Pé א.

HÆc verba ex imperfectorum albo jure expungit doctissimus *Buxtorfius*: ea siquidem sæpius perfecta sunt; nec quietem, aut excidium primæ suæ radicalis patiuntur, nisi in solo futuro qál, & interdum hiphíl, quod etiam sæpius analogum est, ut: תֶּאֱבַל *lugebit*, qál; יַאֲמִין *credet*, hiphíl. Cum autem futura illa imperfecta sunt, prima radicalis א quiescit in hhólem vulgo deficiens, quo literæ characteristicæ afficiuntur. Interdum etiam א istud plane excidit, idque præsertim in prima persona singulari; ne duo א se se immediate consequantur, alterum characteristicum, radicale alterum. Præterea futurum istud in qál terminatur in (-), vel in (-); in hiphíl autem desinit in hhiríq, vel in (-) more perfectorum.

Sufficiat igitur duo illa futura quatenus imperfecta hîc integra flectere.

Futurum Hiphil. Fem.	Comm.	Masc.	Futurum Qal. Fem.	Comm.	Masc.		
תאכיל	*cibabit.*	יאכיל	תאכל	*comedet.*	יאכל	3	Sing.
תאכילי	*cibabis.*	תאכיל	תאכלי	*comedes.*	תאכל	2	
	ciba- אכיל *bo.*			*come-* אכל *dam.*		1	
תאכלנה	*cibabunt.*	יאכילו	תאכלנה	*comedent.*	יאכלו	3	Plur.
תאכלנה	*cibabitis.*	תאכילו	תאכלנה	*comedetis.*	תאכלו	2	
	ciba- נאכיל *bimus.*			*come-* נאכל *demus.*		1	

APPENDIX

AD FUTURUM QAL.

III. persona singularis masculina.

[יאכל, vel יאכַל *comedet.*] Ex forma (-) mutati in (-) ob accentum ab ultima ad penultimam à ו conversivo retractum, וַיֹּאמֶר & cum (-) loco (-) וַיֹּאמַר *& dixit*, Job. 3. v. 1. &c. Sic א deficiente, וַיֹּסֶף pro וַיֹּאסֶף *& addidit.*

III. persona singularis feminina.

[תאכל, vel תאכַל *comedet.*] Abjecta prima radicali א, & (-) ultimæ correpto in

(ֵ) ob accentum ab ultima ad penultimam retractum, ut in tertia sing. mascul. וַיֹּחֶז 2. Reg. 20. v. 9. pro וַיֹּאחֶז, quod legitur Ruth. 3. v. 15. *& apprehendit.* Sic cum affixo, וַתֹּפֵהוּ *& coxit eam* (farinam), ab אָפָה.

II. persona singularis masculina.

[תֹּאכַל, vel תֹּאכַל *comedes.*] Ex forma (-), & abjecto א, תֹּסֵף *recipies.*

II. persona singularis feminina.

[תֹּאכְלִי *comedes.*] Sublato א, & hhólem mutato in (ֵ) sub characteristica ex forma Chaldaïca, תֵּזְלִי *abibis*, *digredieris.* Vel est ex forma quiescentium Pé י, de quibus in §. sequenti.

I. persona singularis communis.

[אֹכַל vel אֹכַל *comedam.*] In hac persona abjicitur א radicale, pro אֶאֱכַל, &c. Sic ex forma (-) אֹמַר *dicam.* Ex forma (-) וָאֹחֶז *& apprehendi.* Cum ה paragogico, quod mutavit (-), vel (-) in (:), אֹכְלָה *comedam*, אֹמְרָה *dicam*, אֹחֲזָה *apprehendam*, אֹסְפָה *congregabo*, &c. Et cum ו loco (ֹ) sub secunda radicali, quasi ex forma quiescentium ע, de quibus infra §. 3. וָאֲנוּשָׁה *& languidus fui.*

Ex forma Chaldaïca, אֵהַב, & in pausa, אֵהָב *diligam*, וָאֵחַר *& moratus sum.* Vide supra secundam personam singularem femin.

III. persona pluralis masculina.

[יֹאכְלוּ, & in pausa יֹאכֵלוּ *comedent.*] Abjecto א, aut mutato in ו, יוֹכְלוּ Ezech. 42. v. 5. *absumebant.* Alii, *capiebant*, *continebant.* Vulg. *supportabant*, legebant יָכְלוּ, ut habent exemplaria quædam, à יָכֹל, vel כּוּל. Extruso plane א, יֹמְרוּ, unde cum affixo, יֹמְרֻךָ *obloquentur tibi.* Schevá nato ex (-) dilatato in (ֲ) pro (-), יֹאחֲזוּךָ *apprehendent te.* Ex quiescentibus Pé א & Lámedh ה, יֹאבוּ *volent*, *acquiescent.*

II. persona singularis masculina.

[תֹּאכְלוּ, & in pausa תֹּאכֵלוּ *comedetis.*] Cum ן paragogico, & (ֵ) euphonico pro (ו), תֹּאמֵרוּן, sed absque ן paragogico & א, sed cum ו, תֹּמְרוּ *dicetis.* Ex quiescentibus Pé א, & Lámedh ה, תֹּאבוּ *volueritis.*

I. persona pluralis communis.

[נֹאכַל, vel נֹאכַל *comedemus.*] Cum ה paragogico, וְנֹאכְלָה *& comedemus*, נֹאבְדָה *peream*, *peribimus*, &c.

APPENDIX
AD FUTURUM HIPHIL.

III. pers. sing. masc. & I. comm.

[יֹאכִיל, vel יֹאכַל *cibabit.*] א abjecto, aut mutato in ו, ex facili permutatione literarum אֹחִי, & (-) ultimæ correpto in (ֵ) ob ו conversivum, quod accentum ab ultima ad penultimam retrahit, וַיּוֹחֶר *& fecit ut tardaret*, *& moratus est.* Vel est ex forma quiescentium Pé (י), de quibus in §. sequenti: nam verba illa formas suas interdum commutant.

In prima pers. cum ה parag. & (ֹ) sub secunda radicali accelerandæ pronuntiationis gratia, וָאוֹצְרָה 2. Esd. seu Neh. 13. v. 13. *& thesaurarios constitui.* אָזִין pro אַאֲזִין *auscultabo*, & אֹסֵף, vel אֹסִיף, pro אַאֲסִיף *congregabo*, vide supra pag. 186. col. 2.

§. II.

De verbis quiescentibus Pé (י).

VERBA quorum prima radicalis est (י), ut: יָשַׁב *sedit*, appellantur quiescentia *Pé* (י), quod vel *quiescit*, vel *excidit*, vel mutatur in ו, ubi ex analogia flexionis (ֹ) muto, seu quiescente afficien-

dum est, h. e. in futuro qál, præterito & bénoní niphál, & in conjugationibus integris hiphíl & hophál.

Quiescit י in futuro qál, *vel* in hhiríq; tuncque futurum istud desinit vulgo in (-), quandoque in (-), ut: אִיבַשׁ *arescam*, אִינַק *sugam*, אִישַׁן *dormiam*, &c. יִיצֶר *formabit*, unde וַיִּצֶר *& formavit*, mutato (-) in (-) ob accentum ab ultima ad penultimam retractum. *Vel* in (-) in quod pariter futurum istud terminatur, ut: אֵילֵךְ, unde cum ה paragogico, אֵילְכָה *ibo*. Verum sæpissime

Deficit י in eodem futuro qál, cujus characteristica afficitur *vel* (-), in quod pariter tempus illud communiter desinit, quamvis etiam terminetur in (-), maxime ob ultimam gutturalem, aut ר, ut: יֵשֵׁב *sedebit*, יֵדַע *sciet*, יֵצַר *arctabitur*, וַיֵּלֶךְ *& ibit*, &c. *Vel* hhiríq; tumque futurum istud desinit vulgo in (-), quandoque etiam in (-), ut: יִבַשׁ *arescet*, יִחַם *incalescet*, וַיִּשַׁר *& rectum fuit*, יִצַר, unde (-) correpto in (-) propter accentum ab ultima ad penultimam retractum, ut supra, וַיִּצֶר *& formavit*.

Mutatur denique י in ו quiescens in hhólem in præterito & bénoní niphál, & in tota conjugatione hiphíl; in ו quiescens in schouréq in tota conjugatione hophál. Vide paradigma. Istud autem ו vel י ubique in flexione remanet, quamvis accentus tonicus plus una syllaba ab eo removeatur: quia magna motio, quæ ad literam quiescentem, aut excidentem compensandam adhibetur, vix est mutationi obnoxia. Iódh istud mutatur etiam in ו consonans in infinitivo, imperativo, & futuro niphál, sed solius euphoniæ causa; ו enim cum daghésch forti notatum facilius pronuntiatur, quam י eodem puncto insignitum.

De cetero verba illa perfecta sunt, præter יָדַע *scivit*, יָלַד *genuit*, יָלַךְ *ivit*, יָצָא *exivit*, יָרַד *descendit*, יָרַשׁ *possedit*, יָשַׁב *sedit*, quæ infinitivum & imperativum qál communiter formant ut quædam defectiva *Pé* י, de quibus supra pag. 197. in appendice, h. e. quæ in his duobus modis primæ suæ radicalis י defectum patiuntur, ac infinitivum vulgo terminant in ת præcedente duplici (-), ut: שֶׁבֶת *sedere*; vel duplici (-) ob ultimam radicalem ע, ut: דַּעַת *scire*. Eorum autem imperativus desinit vel in (-), ut: שֵׁב *sede*; vel in (-), præsertim si ultima radicalis sit gutturalis, ut: דַּע *scito*.

Horumce verborum paradigma sit יָשַׁב, quod omnes anomalias continet, & cujus etiam conjugationes perfectas, ut tyronum animis altius infigantur, hîc integras describere non pigebit, ut supra pagg. 198. 199. in verbis defectivis *Pé* נ fecimus: permagni enim interest ut, dum verba imperfecta addiscuntur, non negligantur perfecta.

HITHPAEL.	HOPHAL.	HIPHIL.	PUAL.
Perſonæ	Perſonæ	Perſonæ	Perſonæ
Fem. Com. Maſc.	Fem. Com. Maſc.	Fem. Com. Maſc.	Fem. Com. Maſc.
הִתְיַשְּׁבָה הִתְיַשֵּׁב	הוּשְׁבָה הוּשַׁב	הוֹשִׁיבָה הוֹשִׁיב	יֻשְּׁבָה יֻשַּׁב
הִתְיַשַּׁבְתְּ הִתְיַשַּׁבְתָּ	הוּשַׁבְתְּ הוּשַׁבְתָּ	הוֹשַׁבְתְּ הוֹשַׁבְתָּ	יֻשַּׁבְתְּ יֻשַּׁבְתָּ
הִתְיַשַּׁבְתִּי	הוּשַׁבְתִּי	הוֹשַׁבְתִּי	יֻשַּׁבְתִּי
הִתְיַשְּׁבוּ	הוּשְׁבוּ	הוֹשִׁיבוּ	יֻשְּׁבוּ
הִתְיַשַּׁבְתֶּן הִתְיַשַּׁבְתֶּם	הוּשַׁבְתֶּן הוּשַׁבְתֶּם	הוֹשַׁבְתֶּן הוֹשַׁבְתֶּם	יֻשַּׁבְתֶּן יֻשַּׁבְתֶּם
הִתְיַשַּׁבְנוּ	הוּשַׁבְנוּ	הוֹשַׁבְנוּ	יֻשַּׁבְנוּ
מִתְיַשְּׁבָה מִתְיַשֵּׁב	caret.	מוֹשִׁיבָה מוֹשִׁיב	יֻשְּׁבָה יֻשַּׁב
מִתְיַשְּׁבוֹת מִתְיַשְּׁבִים		מוֹשִׁיבוֹת מוֹשִׁיבִים	יֻשְּׁבוֹת יֻשְּׁבִים
caret.	מוּשָׁבָה מוּשָׁב	caret.	מְיֻשָּׁבָה מְיֻשָּׁב
	מוּשָׁבוֹת מוּשָׁבִים		מְיֻשָּׁבוֹת מְיֻשָּׁבִים
בְּהִתְיַשֵּׁב, כְּהִתְיַשֵּׁב, לְהִתְיַשֵּׁב, מֵהִתְיַשֵּׁב } הִתְיַשֵּׁב	הוּשַׁב	בְּהוֹשִׁיב, כְּהוֹשִׁיב, לְהוֹשִׁיב, מֵהוֹשִׁיב } הוֹשֵׁב	יֻשַּׁב
הִתְיַשְּׁבִי הִתְיַשֵּׁב	caret.	הוֹשִׁיבִי הוֹשֵׁב	caret.
הִתְיַשֵּׁבְנָה הִתְיַשְּׁבוּ		הוֹשֵׁבְנָה הוֹשִׁיבוּ	
תִּתְיַשֵּׁב יִתְיַשֵּׁב	תּוּשַׁב יוּשַׁב	תּוֹשִׁיב יוֹשִׁיב	תְּיֻשַּׁב יְיֻשַּׁב
תִּתְיַשְּׁבִי תִּתְיַשֵּׁב	תּוּשְׁבִי תּוּשַׁב	תּוֹשִׁיבִי תּוֹשִׁיב	תְּיֻשְּׁבִי תְּיֻשַּׁב
אֶתְיַשֵּׁב	אוּשַׁב	אוֹשִׁיב	אֲיֻשַּׁב
תִּתְיַשֵּׁבְנָה יִתְיַשְּׁבוּ	תּוּשַׁבְנָה יוּשְׁבוּ	תּוֹשֵׁבְנָה יוֹשִׁיבוּ	תְּיֻשַּׁבְנָה יְיֻשְּׁבוּ
תִּתְיַשֵּׁבְנָה תִּתְיַשְּׁבוּ	תּוּשַׁבְנָה תּוּשְׁבוּ	תּוֹשֵׁבְנָה תּוֹשִׁיבוּ	תְּיֻשַּׁבְנָה תְּיֻשְּׁבוּ
נִתְיַשֵּׁב	נוּשַׁב	נוֹשִׁיב	נְיֻשַּׁב

PIEL.

PIEL. Personæ Fem.	Com.	Masc.	NIPHAL. Personæ Fem.	Com.	Masc.	QAL. Personæ Fem.	Com.	Masc.			
יִשְּׁבָה		יִשֵּׁב	נוֹשְׁבָה		נוֹשַׁב	יָשְׁבָה	*sedit.*	יָשַׁב	3.	Sing.	PRÆTERITA.
יִשַּׁבְתְּ		יִשַּׁבְתָּ	נוֹשַׁבְתְּ		נוֹשַׁבְתָּ	יָשַׁבְתְּ		יָשַׁבְתָּ	2.		
	יִשַּׁבְתִּי			נוֹשַׁבְתִּי			יָשַׁבְתִּי		1.		
	יִשְּׁבוּ			נוֹשְׁבוּ			יָשְׁבוּ		3.	Plur.	
יִשַּׁבְתֶּן		יִשַּׁבְתֶּם	נוֹשַׁבְתֶּן		נוֹשַׁבְתֶּם	יְשַׁבְתֶּן		יְשַׁבְתֶּם	2.		
	יִשַּׁבְנוּ			נוֹשַׁבְנוּ			יָשַׁבְנוּ		1.		
מְיַשְּׁבָה		מְיַשֵּׁב	נוֹשָׁבָה		נוֹשָׁב	יוֹשְׁבָה		יוֹשֵׁב		Sing.	BENONI.
מְיַשְּׁבוֹת		מְיַשְּׁבִים	נוֹשָׁבוֹת		נוֹשָׁבִים	יוֹשְׁבוֹת		יוֹשְׁבִים		Plur.	
	caret.			caret.		יְשׁוּבָה		יָשׁוּב		Sing.	PAOUL.
						יְשׁוּבוֹת		יְשׁוּבִים		Plur.	
בְּיַשֵּׁב		יַשֵּׁב	בְּהוּשֵׁב		הוּשֵׁב	בְּשֶׁבֶת		שֶׁבֶת			INFINITIVI ET GERUNDIA.
כְּיַשֵּׁב			כְּהוּשֵׁב			כְּשֶׁבֶת					
לְיַשֵּׁב			לְהוּשֵׁב			לָשֶׁבֶת					
מִיַּשֵּׁב			מֵהוּשֵׁב			מִשֶּׁבֶת					
יַשְּׁבִי		יַשֵּׁב	הוּשְׁבִי		הוּשֵׁב	שְׁבִי		שֵׁב		Sing.	IMPERATIVI.
יַשֵּׁבְנָה		יַשְּׁבוּ	הוּשַׁבְנָה		הוּשְׁבוּ	שֵׁבְנָה		שְׁבוּ		Plur.	
תְּיַשֵּׁב		יְיַשֵּׁב	תּוּשֵׁב		יוּשֵׁב	תֵּשֵׁב		יֵשֵׁב	3.	Sing.	FUTURA.
תְּיַשְּׁבִי		תְּיַשֵּׁב	תּוּשְׁבִי		תּוּשֵׁב	תֵּשְׁבִי		תֵּשֵׁב	2.		
	אֲיַשֵּׁב			אוּשֵׁב			אֵשֵׁב		1.		
תְּיַשֵּׁבְנָה		יְיַשְּׁבוּ	תּוּשַׁבְנָה		יוּשְׁבוּ	תֵּשַׁבְנָה		יֵשְׁבוּ	3.	Plur.	
תְּיַשֵּׁבְנָה		תְּיַשְּׁבוּ	תּוּשַׁבְנָה		תּוּשְׁבוּ	תֵּשַׁבְנָה		תֵּשְׁבוּ	2.		
	נְיַשֵּׁב			נוּשֵׁב			נֵשֵׁב		1.		

CONJUGATIO QAL.

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

Præcedentia conjugationis hujus tempora perfecta sunt. Si quæ in iis occurrant anomaliæ, illæ in verborum perfectorum appendicibus fuerunt expositæ.

[שֶׁבֶת, & in pausa שָׁבֶת *sedere.*] Sic: לֶכֶת & in pausa לָכֶת *ire*, רֶדֶת *descendere*, & cum בְּרֶדֶת, בִּכְלֹם *in descendendo*, לָרֶדֶת cum (-) sub ל ob accentum in penultima, vide supra pag. 148. col. 1. *ad descendendum*, מֵרֶדֶת *à descendendo*, לֶדֶת *parere*, לָלֶדֶת, & cum syncopa τῶ ד, לָלֶת *ad pariendum*, לָרֶשֶׁת *ad possidendum*, &c. Et cum duplici (-) pro duplici (·) ob ultimam radicalem gutturalem ע, דַּעַת *scire*, לָדַעַת *ad sciendum*, &c. Ex forma perfectorum, יְשׁוֹב, & per aphæresin primæ radicalis, שׁוֹב, quod etiam referri potest ad שׁוּב, *sedendo*, *manendo*, יְלֹד *parere.* Sic alia verba quiescentia Pé (י), quæ ex numero supra exceptorum non sunt, in hoc infinitivo perfectorum analogiam sequuntur, ut: יְסוֹד *fundare*, unde cum ל affecto hhiriq ob sequens י cum (·) notatum, vide supra pag. 148. col. 1. לִיסֹד *ad fundandum*, ubi insuper est daghéſch anomalum in ס. Vide etiam supra pagin. 176. col. 2. Sic יְבוֹשׁ *arescere*, & cum ב affecto hhiriq ob eamdem rationem qua ל præcedens, בִּיבוֹשׁ *in arescendo.*

Voces יְכֹלֶת *posse*, יְבֹשֶׁת *exsiccari*, quas volunt nonnulli infinitivos esse compositos ex perfect. יָכֹל & imperfect. כֹּלֶת, יָבֵשׁ & בֹּשֶׁת, sunt nomina verbalia, quæ verbi sui casum regunt, & de quibus in Syntaxi. Idem dicendum de דֵּעָה, לֵדָה, & cum (·) רֵדָה, quæ magis sunt nomina substantiva: *scientia*, *partus*, *descensus*; quam infinitivi *scire*, *parere*, *descendere.* Vide supra pag. 165. col. 2. in fine.

APPENDIX

AD IMPERATIVUM.

II. persona singularis masculina.

[שֵׁב, vel שֵׁב *sede.*] Sic ex forma (-), רֵשׁ *posside*, לֵךְ, sequente maqqaph, לֶךְ־, cum ה paragogico לְכָה, & ter sine isto ה expresso, sed subintellecto, לְךָ, Num. 23. v. 13. Jud. 19. v. 13. 2. Paral. 25. v. 17. *ito*; שֵׁב, & cum ה paragogico שְׁבָה *sede*, רֵד, cum ה paragogico רְדָה, in pausa רֵדָה *descende*, &c. Ex forma (-), דַּע *scito*, רַשׁ cum (·) loco (-) ob pausam, *posside*, הַב *da*, à יְהַב Chald. quod in hoc infinitivo amittit pariter primam suam radicalem; & cum ה paragogico, quod ibi eodem modo puncta mutat ac affixum, הָבָה, quod semel accentum habet in ultima, nempe Gen. 9. v. 21. Ex forma perfectorum יְרַשׁ, unde cum ה paragogico, & in pausa, quare (-) mutatur in (·), יְרָשָׁה *posside.*

II. persona singularis feminina.

[שְׁבִי, in pausa שֵׁבִי *sede.*] Sic in pausa, לְכִי *vade.* Et cum (·) sub secunda radicali loco (-), הָבִי *da.*

II. persona pluralis masculina.

[שְׁבוּ, in pausa שֵׁבוּ *sedete.*] Sic extra pausam, רְדוּ *descendite*, וּרְשׁוּ & *possidete*, &c. In pausa, לְכוּ *ite*, שֵׁבוּ *sedete*, &c. Et extra pausam, הָבוּ, Ose. 4. v. 18. & cum (·) הָבוּ *date*, ubi accentus est in ultima præter analogiam.

II. persona pluralis feminina.

[שֵׁבְנָה *sedete.*] Sic: לֵכְנָה, & sublato ה in fine, לֵכְן *ite.*

APPENDIX

AD FUTURUM.

III. *persona singularis masculina.*

[יֵשֵׁב , יֵשֵׁב , יֵשֵׁב , יֵשֵׁב *sedebit.*] Sequente immediate maqqáph , vel accentu tonico , aut accentu ab ultima ad penultimam ob ו conversivum retracto , (‥) ultimæ corripitur in (‥) , ut : יֵלֶךְ־ *ibit* , וַיֵּלֶךְ & *ivit* , וַיֵּשֶׁב & *sedit* , וַיִּצֶר & *formavit* , וַיֵּצֶר & *in angustia fuit* , &c. Et cum (-) pro (‥) ob ultimam radicalem ע , וַיֵּרַע & *displicuit* , &c. Ex forma (-) , וַיִּשַׁר & *rectum fuit* , וַיִּקַץ & *expergefactus est* , ubi insuper est daghésch forte in secunda radicali ק , per legem æquivalentiæ ; (י) enim ibi deficiens compensandum foret per (-) sub characteristica , ut sæpe fit , vel per (י.). Pro hujusmodi autem (-) aut (י.) , hic reponitur hhiriq qatón , sequente daghésch forti , quod supplendum videtur , quoties præcedit parva illa motio ; nam quando sequitur (:) , illud mobile est , ut liquet ex accentu méthegh ipsi præposito , ut : יִרְשׁוּ *possidebunt* , Abd. v. 20. &c. ubi (.) legitur vel quia est sub litera daghésch notanda , quamvis eo non sit notata : vel quia ibi hhiriq qatón loco hhiriq gadhól usurpatur. Ex eadem forma , & cum hhiriq modo gadhól , modo qatón sub characteristica , יֵחַם *incalescet* , יִקַץ , & in pausa יִיקָץ *evigilabit* , יִסָּךְ in pausa , *unget* , &c. Et cum (‥) sub characteristica , יֵקַד *ardebit* , יֵקַר *pretiosus erit* , יֵרַע , & cum accentu in penultima præter analogiam , ut Job. 20. v. 26. יֵרַע *affligetur* , &c. Formam perfectam & imperfectam mixtam volunt in יֵידַע Psal. 137. Heb. 138. v. 6. *cognoscet* , י ex forma perfectorum est , cum (.) motione nativa harumce literarum characteristicarum quando non sequitur aliud (.) , יֵדַע vero ex forma imperfectorum & in pausa. Quid , si pro יֵידַע vel יֵידָע errore graphico irrepserit יֵדָע ?

III. *persona singularis feminina.*

[תֵּשֵׁב , vel תֵּשֵׁב , & in pausa תֵּשֵׁב *sedebit.*] Ex forma (-) , תֵּחַד *uniatur* , תֵּרֵד *descendet* , תֵּרַע *displicebit* , תֵּשַׁם , & in pausa תֵּשָׁם *desolabitur* , תֵּקַע *recedat* , &c. Accentu ab ultima ad penultimam ob ו conversivum retracto , & (‥) ultimæ correpto in (‥) , וַתֵּלֶד & *peperit* , וַתֵּצֶר & *in angustia fuit* , &c. Et cum (-) pro (‥) ob ultimam radicalem ע , וַתֵּקַע & *luxatum est* (acetabulum femoris) Gen. 32. v. 26.

II. *persona singularis feminina.*

[תֵּשְׁבִי *sedebis.*] (י) quiescente in (.) , הֲתֵיטְבִי *an melior es ?* Ex forma (-) mutati in qamets ob pausam , תֵּדְעִי *scies* , תֵּינְקִי י quiescente in (.) *suges* , &c.

I. *persona singularis communis.*

[אֵשֵׁב , &c. *sedebo.*] Cum ה paragogico , & ex forma (‥) in penultima , & in ultima syllaba , וָאֵשְׁבָה & *sedebam.* In pausa , וְאֵשַׁבְתִּי & *habitabo* , & *sedebo.* Iódh quiescente in (‥) , אֵילְכָה *ibo.* Ex forma (-) in ultima & cum (‥) in penult. וָאֵלֵךְ & *ivi* , אֵדַע , in pausa אֵדָע *sciam.* Cum ה paragogico , וְאֵדְעָה & *cognoscam* , & in pausa , וָאֵדָעָה & *cognovi.* Ex eadem forma , sed cum hhiriq in penultima , אִיקַץ *sugam* , אִיבַשׁ *arescam* , &c. Cum ה paragogico & extra pausam , אִיעָצָה *consulam.* In pausa , וָאִישָׁנָה & *dormivi.* Ex forma defectivorum Pé נ , אֶצָּרְךָ etstsorchá *formarem te* , וְאֶצָּרְךָ veetstsorchá & *formabo te.* Sic : וְאֶסֳּרֵם & *castigabo eos* , cum (‥) sub ס pro (.) simplici. Aliis (‥) characteristicæ resolvitur in (.) sequente daghésch , per legem æquivalentiæ , & usurpatur forma hhólem , licet in his verbis inusitata.

III. *persona pluralis masculina.*

[יֵשְׁבוּ , in pausa יֵשֵׁבוּ *sedebunt.*] Sic : יֵלְכוּ , in pausa יֵלֵכוּ , & cum ן parag. יֵלְכוּן *ibunt.* Cum (‥) loco (‥) sub secunda radicali ח , quare characteristica afficitur (‥) , יֵחָמוּ pro יֵחְמוּ & *incalescebant.* Vel est ex

forma quiescentium Lámedh ה, de quibus infra §. 5. Ex forma hhiriq sub characteristica, יִרְשׁוּ יִשְׁנוּ *possidebunt*, יִשְׁנוּ *dormient*, &c. pro יִירְשׁוּ, aut יִרְשׁוּ, &c. Vide supra tertiam personam singularem masculinam. Ex eadem forma, & terminatione (-) mutati in (·) ob pausam, יִעָפוּ *laborabunt*. Ex forma hhólem in his verbis insolita, יֵאוֹתוּ לָנוּ *acquiescent nobis*, Gen. 34. v. 22. ubi retinetur hhólem, licet extra pausam, ob accentum ab ultima ad penultimam retractum, quia concurrit alter in לָנוּ.

III. persona pluralis feminina.

[תֵּשַׁבְנָה, vel תֵּשַׁבְנָה, in pausa תֵּשַׁבְנָה *sedebunt.*] Sic ex forma (-), תֵּלַכְנָה *ibunt*, וַתֵּלַדְנָה *& pepererunt*, &c. In pausa ex eadem forma, & (י) quiescente in hhiriq, תִּישַׁבְנָה *desolabuntur.* Mixta forma masculina & feminina, quia in lingua Hebraïca genera sæpius confunduntur, תֵּחַמְנָה *ut conciperent*, vel *& conceperunt*, Gen. 30. v. 38. וַיִּשַּׁרְנָה *& recta contenderunt*, 1. Reg. 6. v. 12. ubi שׁ notatur cum daghésch forti, quia (י) afficitur hhiriq qatón pro hhiriq gadhól. Vide supra tertiam personam singularem masculinam. Ceterum his characteribus masculinis vires masculas significari voluit Hebræi. Vide supra pag. 169. col. 1.

II. persona pluralis masculina.

[תֵּשְׁבוּ, in pausa תֵּשֵׁבוּ *sedebitis.*] Sic: תֵּלְכוּ, in pausa תֵּלֵכוּ, cum ן paragogico & extra pausam, תֵּלְכוּן, in pausa תֵּלֵכוּן *ibitis.*

I. persona pluralis communis.

[נֵשֵׁב *sedebimus.*] Cum ה paragogico, נֵרְדָה *descendemus*, נֵלְכָה, & in pausa נֵלֵכָה *ibimus*, נֵדְעָה, & in pausa ex forma (-), נֵדָעָה *sciemus.* Cum eodem ה paragogico, & ex terminatione hhólem, נֵאוֹתָה *acquiescamus*, Gen. 34. v. 23.

CONJUGATIO NIPHAL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis masculina.

[נוֹשַׁב, & in pausa נוֹשָׁב *habitatus est.*] Prima radicalis (י) in hoc præterito, & in bénoni sequente, mutatur in ו quiescens in hhólem, ut diximus supra pag. 231. Sæpe tamen ו istud excidit, & hhólem est deficiens. נוֹדַע *cognitus est*, נוֹלַד *genitus est*, *natus est*, נוֹקַשׁ *illaqueatus est*, נוֹשַׁע *salvatus est*, &c. In pausa, נוֹאָשׁ *desperatum*, *conclamatum est.*

I. persona singularis communis.

[נוֹשַׁבְתִּי *habitatus sum.*] Cum hhólem deficiente, נֹעַדְתִּי *conveni.*

III. persona pluralis communis.

[נוֹשְׁבוּ, & in pausa נוֹשָׁבוּ *habitati*, vel *habitata sunt.*] Sic: וְנוֹקְשׁוּ *& illaqueabuntur*, וְנוֹעֲדוּ *& convenient*, &c. In pausa, נוֹדָעוּ *cognita sunt.* Cum ו pro ו, & cum daghésch in secunda radicali, quasi vox composita esset ex niphál & puál, נוּלְּדוּ 1. Paral. 3. v. 5. cap. 20. v. 8. *nati sunt*, pro נוֹלְדוּ, quod forte olim sic legebatur; nam post vocales longas, ac præsertim post schouréq, rarissime & improprie sequitur daghésch forte, ut diximus supra pag. 29. col. 2.

Anomalum est נוֹשָׁבָה Jerem. 22. v. 6. ubi secundum literas est נוֹשָׁבָה *habitata est* urbs quælibet, in tertia persona singulari feminina, & in pausa: secundum autem puncta vocalia, נוֹשָׁבוּ, vel cum (ֻ) in fine pro ו, נוֹשָׁבֻ, utrobique in pausa, *habitatæ sunt* urbes. Vide similem anomaliam supra pag. 163. coll. 1. 2. pag. 170. col. 2. &c.

I. persona pluralis communis.

[נוֹשַׁבְנוּ, & in pausa נוֹשָׁבְנוּ *habitati*, vel *habitatæ sumus.*] Sic in pausa, נוֹשָׁעְנוּ Jerem. 8. v. 20. *salvati sumus.*

APPENDIX

AD BENONI.

Singulare masculinum.

[נוֹשָׁב *habitatus.*] Sic: נוֹלָד *natus*, & cum ה præfixo, הַנּוֹלָד *qui natus est*, &c. Et cum (ֶ) in fine loco (ָ), ut nonnullis placet, נוֹקֵשׁ *illaqueatus*, Psal. 9. v. 17. Lxx. συνελήφθη Vulg. Lat. *comprehensus est.* Aliis est bénoni qál verbi נָקַשׁ *illaqueavit se*, *illaqueatus est.*

Singulare femininum.

נוֹשָׁבָה, & ex forma ה præcedente duplici (ֶ), נוֹשֶׁבֶת *habitata*, Ezech. 26. v. 17.

Plurale masculinum.

[נוֹשָׁבִים *habitati.*] הַנֹּחָמִים, quod huc referunt nonnulli, vide supra pag. 220. col. 2.

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[הִוָּשֵׁב *habitari.*] In hoc infinitivo, sicuti in imperativo & futuro hujusce conjugationis, prima radicalis י, facilioris pronuntiationis causa, mutatur in ו, ut diximus supra pag. 231. Sic: בְּהִוָּלֵד, unde retracto accentu ab ultima ad penultimam ob concursum, proindeque (ֵ) correpto in (ֶ), בְּהִוָּלֶד לוֹ *quando natus est ei*, Gen. 21. v. 5. Et cum affixo, בְּהִוָּסְדָם *cum consultarent ipsi*, seu *consilium caperent*, Psal. 30. Heb. 31. v. 14.

APPENDIX

AD IMPERATIVUM.

II. persona singularis feminina.

[הִוָּשְׁבִי *habitare.*] Sic: הִוָּסְרִי *erudire*, Jerem. 6. v. 8. ubi euphoniæ gratia י mutatur in ו, ut supra in infinitivo, quem vide.

II. persona pluralis masculina.

[הִוָּשְׁבוּ *habitamini.*] Sic: הִוָּסְרוּ *erudimini*, *eruditionem accipite*, Psal. 2. v. 10. הִוָּשְׁעוּ *salvamini*, Isai. 45. v. 22.

APPENDIX

AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יִוָּשֵׁב, & ex forma (ֶ) יִוָּשֶׁב *habitabitur.*] Sic: וַיִּוָּתֵר *& relictus est*, יִוָּשַׁע *salvabitur*, יִוָּדַע, & ex forma (ֶ), יִוָּדֵעַ *cognoscetur*, וַיִּוָּעַץ *& consilium iniit*, &c. Analogum est וַיִּיָּחֶל *& expectavit*, cum (ֶ) in fine loco (ֵ) ob accentum ab ultima ad penultimam à ו conversivo retractum.

II. persona singularis masculina.

[תִּוָּשֵׁב *habitaberis.*] Sic: תִּוָּרֵשׁ *pauper efficiaris*, significatione desumta à רוּשׁ *pauperem esse*, vel *fieri.*

II. persona singularis feminina.

[תִּוָּשְׁבִי, & in pausa תִּוָּשֵׁבִי *habitaberis.*] Sic in pausa, תִּוָּשֵׁעִי *salvaberis.*

I. persona singularis communis.

[אִוָּשֵׁב, & ex terminatione (ֶ), אִוָּשֶׁב *habitabor.*] Cum (ִ) sub א loco (ֶ), quod in hoc futuro sæpius fieri diximus supra pag. 173. col. 1. אִוָּשֵׁעַ *salvus ero*, אִוָּרֵשׁ *pauper efficiar*, אִוָּעֵד *conveniam*, &c. Cum ה paragogico, & servato (ֵ) ob pausam, וְאִוָּשֵׁעָה *& salvus ero.* Accentu ad penultimam retracto ob concursum, proindeque

mutato (-) ultimæ in (ֵ), אוּלַּד בּוֹ *in qua* (die) *natus sum*. Ex terminatione (-), וְאִוָּדַע *& innotui*.

III. persona pluralis masculina.

[יִוָּשְׁבוּ, in pausa יִוָּשֵׁבוּ *habitabuntur*.] Sic: וַיִּוָּתְרוּ *& remanserant*, &c. Anomalum est וַיִּלְּדוּ *& nati sunt*, 2. Reg. 3. v. 2. ubi secundum puncta Massorethica legendum וַיִּוָּלְדוּ; secundum autem literas, וַיִּלְּדוּ in prætento puál.

II. persona pluralis masculina.

[תִּוָּשְׁבוּ, in pausa תִּוָּשֵׁבוּ *habitabimini*.] Sic extra pausam, תִּוָּסְרוּ *erudiemini*, &c. In pausa, & cum ן paragogico, תִּוָּשֵׁעוּן *salvi eritis*.

I. persona pluralis communis.

[נִוָּשֵׁב *habitabimur*.] Cum ה paragogico, וְנִוָּכְחָה *& increpemus, arguamus nos invicem, disceptemus*, &c.

CONJUGATIO HIPHIL.

APPENDIX AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis masculina.

[הוֹשִׁיב *habitare fecit*.] Sic: הוֹאִיל Deut. 1. v. 5. *voluit*, *acquievit*; vel, ut interpretantur LXX. ἤρξατο, Vulg. *cœpit*. Cum hhólem defectivo, ut sæpe accidit in hac conjugatione, maxime quando sequitur gutturalis, aut ר, ut: הֹלִיד *genuit*; quod sic undecies, observantibus Massorethis, scribitur; הֹרִישׁ *expulit*, &c. Sæpe etiam deficit י in fine, ut: הוֹרִד *demisit*, *descendere fecit*, הוֹשַׁע *salvavit*, &c.

Ex forma defectivorum ע, de quibus supra, vel quiescentium itidem ע, de quibus in parag. seq. vel, ut aliis placet, ex Syriasmo, verba quædam in hac conjugatione habent (-) sub characteristica, prima radicali (י) otiosa remanente, aut etiam exsulante, הֵיטִיב *benefecit*, וְהֵילִיל *& ejulavit*, vel *ejulabit*, &c. Et sic in aliis modis, seu temporibus, & personis.

III. persona singularis feminina.

[הוֹשִׁיבָה *habitare fecit*.] Characteristica affecta (-), & prima radicali sublata, הֵינִיקָה, *lactavit*. Vide tertiam personam singularem masculinam.

II. persona singularis masculina.

[הוֹשַׁבְתָּ, & in pausa הוֹשָׁבְתָּ *habitare fecisti*.] Sic: הוֹלַדְתָּ *genuisti*, הוֹפַעְתָּ, cum (ֵ) sub פ loco (-) ob pausam, *illustrasti*, &c. Cum (-) sub characteristica loco hhólem, הֵיטַבְתָּ *benefecisti*. Vide tertiam personam singularem masculinam.

II. persona singularis feminina.

[הוֹשַׁבְתְּ *habitare fecisti*.] Characteristica notata cum (-) loco hhólem, הֵיטַבְתְּ *benefecisti*. Vide tertiam personam singularem masculinam.

I. persona singularis communis.

[הוֹשַׁבְתִּי *habitare feci*.] Sic: הוֹאַלְתִּי *volui*, וְהוֹדַעְתִּי *& notum faciam*, &c. Et cum י pro ה, יוֹדַעְתִּי *notum feci*, 1. Reg. 21. v. 2. al. 3. quod alii ad poél referunt. Vide supra pag. 175. col. 1.

III. persona pluralis communis.

[הוֹשִׁיבוּ *habitare fecerunt*.] Cum (-) loco ו sub characteristica, הֵיטִיבוּ, vel הֵטִיבוּ *benefecerunt*. Vide supra tertiam personam singularem masculinam.

I. persona pluralis communis.

[הוֹשַׁבְנוּ *habitare fecimus*.] Sic: הוֹאַלְנוּ *acquievimus*, &c. Characterist. affecta (-) loco ו, וְהֵיטַבְנוּ, vel וְהֵטַבְנוּ *benefaciemus*. Vide supra tertiam pers. singul. masculinam.

APPENDIX

AD BENONI.

Singulare masculinum.

[מוֹשִׁיב *habitare faciens.*] Sic : מוֹשִׁיעַ *salvans*, &c. Cum י paragogico, quod erat olim vocalis *e*, quæ subintelligitur sub ultima rad. מוֹשִׁיבִי *habitare faciens*, Psal. 112. Heb. 113. v. 9. Vide supra bénoní qal perfectorum. Cum (ֵ) sub characterist. pro ו, מֵיטִיב, vel מֵטִיב, vel מֵטִב *benefaciens.* Vide præteritum.

Singulare femininum.

[מוֹשִׁיבָה, & ex terminatione ת præcedente duplici (ֶ), מוֹשֶׁבֶת, in pausa מוֹשָׁבֶת *habitare faciens.*] Ex verbo deficiente Pé י, quod tamen hîc quiescentium formam imitatur, מוֹצֶקֶת, unde in pausa מוֹצָקֶת *fundens*, 4. Reg. 4. v. 5. ubi secundum literas, seu כתיב legendum מֵיצֶקֶת in piél. Cum (ֵ) sub charact. pro ו, מֵינֶקֶת *lactans.* Vide præteritum.

Plurale masculinum.

[מוֹשִׁיבִים *habitare facientes.*] Sic : מוֹדִיעִים *notum facientes*, &c. Analogum, seu perfectum est מֵימִינִים *dexterantes*, h. e. *dextera manu utentes*, 1. Paral. 12. v. 2. Cum (ֵ) loco hhólem sub charact. מֵיטִיבִים, vel מֵטִיבִים *benefacientes.* Vide præteritum.

Plurale femininum.

[מוֹשִׁיבוֹת *habitare facientes.*] Cum (ֵ) pro ו sub characteristica, מֵינִיקוֹת *lactantes*, *nutrices.* Vide præteritum.

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[הוֹשֵׁב, vel הוֹשִׁיב *habitare facere.*] Sic : הוֹכֵחַ *increpando*, לְהוֹרִיד *ad dejiciendum*, &c. Cum י antiqua vocali *e*, sed punctis adscriptis superfluo, הוֹלִיד *parere*, & הוֹעִיל *prodesse*, &c. Cum (ֵ) sub charact. הֵיטֵב, & cum י superfluo הֵיטֵיב *benefacere*; cum ל, לְהֵיטִיב *ad benefaciendum.* Suppresso י rad. לְהַמִין *dexteram petere*, *ad dexteram ire.* Vide præteritum. Cum י parag. aut potius antiqua vocali *e*, quæ subintelligitur sub ultima radicali, לְהוֹשִׁיבִי *ad collocandum.* Vide supra bénoní.

APPENDIX

AD IMPERATIVUM.

II. persona singularis masculina.

[הוֹשֵׁב, vel הוֹשִׁיב *habitare fac.*] Sic : הוֹרֵד *demitte*, הוֹאֵל, & sequente maqqáph, aut accentu tonico, הוֹאֶ־ *velis*, *acquiescas.* Ultima guttur. aut ר, sæpius usurpatur (ַ) in fine, ut : הוֹדַע *notum fac*, הוֹשַׁע *salva*, & וְהוֹקַע *suspende*, הֹקַר *pretiosum habe*, &c. Cum ה paragogico, הוֹשִׁיעָה *salva*, &c. Ex forma perfectorum, הַיְשַׁר *dirige*, Psal. 5. v. 9. ut ibi legendum docent Massorethæ, pro הוֹשַׁר, ut ferunt textûs literæ consonantes. Cum (ֵ) pro ו sub characteristica, & prima radicali י otiosa remanente, הֵילֵל *ejula*, הֵיטֵב, unde cum ה paragogico, הֵיטִיבָה *benefac.* Vide præteritum.

II. persona singularis feminina.

[הוֹשִׁיבִי *habitare fac.*] Cum (ֵ) loco ו sub characteristica, הֵילִילִי *ejula*, הֵימִינִי *dexteram pete*, הֵילִיכִי *abduc*, הֵינִיקִי, unde cum affixo הֵינִיקִהוּ & *lacta eum*, Exod. 2. v. 9. ubi pro (ִי) sub ק, reponitur simplex (ִ), pro הֵינִיקִיהוּ. Quod attinet (ֵ) characterist. Vide præteritum.

II. persona pluralis masculina.

[תּוֹשִׁיבוּ *habitare facite.*] Sic : הוֹאִילוּ *velitis, acquiescite*, &c. Characteristica affecta (ֵ) pro ו, הֵילִילוּ *ejulate*, הֵיטִיבוּ, vel הֵיטִבוּ *benefacite.* Vide præteritum.

APPENDIX

AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יוֹשִׁיב, vel יוֹשֵׁב *habitare faciet.*] Sic : יוֹשִׁיעַ *salvabit*, יוֹכִיחַ *arguet*, יוֹסֵף *adjiciet*, &c. Accentu ab ultima ad penultimam ascendente ob ו conversivum, (ֵ) corripitur in (ֶ), ut : וַיּוֹאֶל *& voluit*, וַיּוֹלֶד *& genuit*, וַיּוֹלֶךְ *& deduxit*, וַיֹּסֶף *& adjecit*, &c. Pro eodem (ֵ) ultimæ, interdum etiam usurpatur (ַ), maxime quando ultima radicalis gutturalis est, vel ר, ut : וַיּוֹלַךְ *& deduxit*, Thren. 3. v. 2. יוֹכַח *arguet*, &c. Servata characteristica conjugationis ex forma Chaldaica, quare י notatur cum (ְ) motione genuina servilium, ac præsertim literarum futuri & aliorum temporum characteristicarum, vide supra pag. 135. coll. 1. 2. יְהוֹשִׁיעַ *salvabit.* Cum (ֵ) sub charact. loco ו, vide præteritum, יֵיטִב, יֵיטֵב, יֵיטִיב, & prima radicali י mobili, יְיַטֵּב *bene erit*, *benefaciet.* Sic : יְיַדַּע *notum faciet*, יְיֵלִיל *ejulabit.*

III. persona singularis feminina.

[תּוֹשִׁיב, vel תּוֹשֵׁב *habitare faciet.*] Sic : תּוֹסֵף *addet*, & retracto accentu ab ultima ad penultimam ob ו conversivum, וַתֹּסֶף *& addidit.* Ultima gutturali, aut ר, pro (ֵ), vel (ִי) ultimæ, sæpius usurpatur (ַ), ut : תּוֹפַע *splendeat*, & retracto accentu ob ו conversivum, & posito (ַ) loco (ֵ) propter ultimam gutturalem, וַתּוֹפַע *& splenduit.* Cum (ֶ) in ultima loco (ֵ) ob pausam, וַיּוֹתֶר *& reliquum fecit.* Characterist. affecta (ֵ) pro ו, vide præteritum, וַתֵּינַק *& lactet.* Cum ו conversivo, וַתֵּינֶק *& lactavit*, וַתֵּיטֵב *& bene instruxit*, *bene ornavit*, ubi hhiriq vel (ֵ) corripitur in (ֶ) ob accentum retractum ad penultimam.

II. persona singularis masculina.

[תּוֹשִׁיב, vel תּוֹשֵׁב *habitare facies.*] Sic : תּוֹשִׁיעַ *salvabis*, תּוֹסִיף, & תּוֹסֵף, & ex terminatione (ֵ), תּוֹסֵף *addes*, &c. Ex eadem terminatione (ֵ), תּוֹתֵר *crescas*, *excellas*, תּוֹכַח *corripias*, &c. (ֵ) ultimæ resoluto in duplex (ִ), & sine daghésch leni in ף licet post (ִ) quiescens, תּוֹסִף Prov. 30. v. 6. pro תּוֹסֵף *addes.* Cum (ֵ) sub characteristica loco ו, תֵּיטִיב, & sublato י radicali, תֵּטִיב *benefacies.* Vide præteritum.

II. persona singularis feminina.

[תּוֹשִׁיבִי *habitare facies.*] Sic : תּוֹסִיפִי, & bis cum accentu in ultima præter analogiam, תּוֹסִיפִי *addes.* Cum (ֵ) sub characteristica loco ו, תֵּיטִבִי *benefacies.* Vide præteritum. Hhiriq secundæ rad. mutato in (ְ) accelerandæ pronuntiationis gratia, הֲתֵיטְבִי *num bona eris ?* Potest esse etiam ex qal, vide supra pag. 235. col. 2.

I. persona singularis communis.

[אוֹשִׁיב, vel אוֹשֵׁב *habitare faciam.*] Sic : אֹסְפָה, vel אֹסֵף *addam*, &c. Cum ה paragogico, אוֹדִיעָה *notum faciam*, אוֹחִילָה 2. Reg. 18. v. 14. *exspectabo*, Vulg. *aggrediar.* Lxx. hic duplicem exhibent versionem, nempe ἄρξομαι *incipiam*, cujus interpretationis autor legebat אַחֵלָּה, vel אָחִלָּה, ita ut (ִי) esset vocalis *e*, quæ nunc per (ֵ) exprimitur, ab חָלַל in hiphil. Altera versio est μενῶ *exspectabo*, à יָחַל secundum præsentem analogiam. Est & aliud אוֹחִילָה Jerem. 4. v. 19. quod Lxx. vertunt ἀλγῶ, Vulg. *doleo*, sumta significatione à חוּל in cujus futuro qal esse potest secundum literas, seu כְּתִיב, sic : אָחוּלָה ; scribitur enim cum ו, sic : אחולה. Cum (ֵ) sub charact. loco (ִי), vide præteritum, אֵיטִיב, & cum ה parag. אֵיטִיבָה *benefaciam.* Sic : אֵימְנָה *ad dexteram ibo*, וְאֵילִילָה *& ejulabo.* Et lecto (ִי) radicali, ut supra in tertia singulari masculina, אֵילִיל *ejulabo.*

Perfectum

Perfectum eſt אִיסַּר, unde cum affixo, אַיְסִירֵם *caſtigabo eos.* Oſe. 7. v. 12.

III. perſona pluralis maſculina.

[יֹשִׁיבוּ *habitare facient.*] Sic cum hhólem deficiente, יֹסִיפוּ *& adjecerunt.* Servata characteriſtica præteriti, eaque affecta (-) loco hhólem, vide præteritum, יְהֵילִילוּ, & excluſa illa characteriſtica, ac י radicali motionem ejus aſſumente, יְיֵלִילוּ *ejulabunt.* Iódh iſto quieſcente, יֵיטִיבוּ *bene facient.* In forma perfecta, יְיַשִּׁירוּ Prov. 4. v. 25. *dirigent, dirigant,* vel etiam *dirigantur*, hiphíl enim paſſive interdum ſignificat.

II. perſona pluralis maſculina.

[תּוֹשִׁיבוּ *habitare facietis.*] Cum ן parag. & (·) loco (׳.) תּוֹסִפוּן, & ex forma quieſcentium *Pé* א, תֹּאסִפוּן *addetis.* Ex eadem forma, ſed perfecta, תֵּאמִינוּ *dexteram petetis, ad dexteram ibitis.* Cum (-) ſub charact. pro י, vide præteritum, תֵּיטִיבוּ *bene facietis.* Prima radicali י mobili, ut ſupra in perſona præcedenti, תְּיֵלִילוּ *ejulabitis.*

I. perſona pluralis communis.

[נוֹשִׁיב *habitabimus.*] Cum ה paragogico, נוֹדִיעָה *notum faciemus*, &c.

CONJUGATIO HOPHAL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. perſona ſingularis maſculina.

[הוּשַׁב *habitare factus eſt.*] Sic: הוּסַד *fundata eſt* (domus), הוּצַק *diffuſus eſt*, à יָצַק defectivo *Pé* י, ſed quod hic formam quieſcentium imitatur, הוּרַד *deſcendere factus eſt*, *demiſſus eſt*, &c. Cum ו loco ו cum characteriſtica, הוֹדַע *notum factum eſt*; Levit. 4. v. 23. ſed poteſt eſſe in hiphíl: tertia enim perſona verborum activorum ſæpe in paſſiva ſignificatione accipitur, ut videbimus in Syntaxi.

APPENDIX

AD PAOUL.

Singulare femininum.

[מוּשֶׁבֶת, & ex forma ה præcedente duplici (-) מוּשָּׁבָה *habitare facta.*] Sic ex terminatione ה præcedente duplici (-), pro duplici (·) ob ultimam radicalem ע, מוּדַעַת *notum factum* ſit, Iſai. 12. v. 5. Hebræi enim ad neutrum genus, quo carent, exprimendum, ſæpe utuntur feminino, ut diximus ſupra pag. 50. & infra videbimus in Syntaxi.

Plurale maſculinum.

[מוּשָׁבִים *habitare facti.*] Sic: מֻעָדִים *conſtituti, poſiti*, Jerem. 24. v. 1.

Plurale femininum.

[מוּשָׁבוֹת *habitare facta.*] Cum (ֻ) ſub characteriſtica ad euphoniam, pro ו, מֻעָדוֹת *conſtituta, parata, verſa* facies tuæ, Ezech. 21. v. 16. al. 21.

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[הוּשַׁב *habitare fieri.*] Compoſitum ex hoc infinitivo, & ex infinitivo qál, הֻלֶּדֶת Ezech. 16. v. 4. cum daghéſch anomalo in ל; & cum (ֻ) & daghéſch per legem æquivalentiæ loco ו, הֻלֶּדֶת Gen. 40. verſ. 20. *naſci.*

APPENDIX

Ad Futurum.

III. persona singularis masculina.

[יוֹשֵׁב, & in pausa יוֹשָׁב *habitare fiet.*] Sic extra pausam, יוּכַל *poterit.* In pausa יוּקַד *ardebit*, הַיּוּלָּד *qui nascetur*, cum daghésch anomalo in ל, יֻכַל *poterit.* Et cum (ֻ) sub charact. loco ו, וַיֻּכַל *& prævaluit.*

II. persona singularis masculina.

[תוּשַׁב *habitare fies.*] Sic: תוּרַד *demitteris*, תוּכַל, & in pausa תוּכָל *poteris*, &c. Cum ו loco ו, תוֹתַר *excellas, crescas*, secundum Qimhhi & Aben-Esram; at melius refertur ad hiphil, vide supra pag. 240. col. 2.

I. persona singularis communis.

[אוּשַׁב, in pausa אוּשָׁב *habitare fiam.*] Sic: אוּכַל *ducar*, אוּכַל, in pausa אוּכָל, & cum (ֻ) pro ו, אֻכַל *potero.*

III. persona pluralis masculina.

[יוּשְׁבוּ, in pausa יוּשָׁבוּ, *habitare fient.*] Sic: יוּכְלוּ, in pausa יוּכָלוּ; & cum (ֻ) euphonico sub charact. loco ו, יֻכְלוּ, in pausa יֻכָלוּ *poterunt.*

II. persona pluralis masculina.

[תוּשְׁבוּ *habitare fietis.*] Sic: תוּכְלוּ *poteritis.*

I. persona pluralis communis.

[נוּשַׁב *habitare fiemus.*] Sic: נוּכַל, & cum ה paragogico נוּכְלָה *poterimus.*

CONJUGATIONES

PIEL, PUAL, ET HITHPAEL.

Conjugationes illæ perfectæ sunt, exceptis tribus verbis יָדַע *scivit*, יָכַח *arguit*, & יָסַר *erudivit*, quæ euphoniæ gratia in temporibus, seu modis sequentibus conjugationis hithpaél mutant י in ו, ut:

A יָדַע invenitur in infinitivo בְּהִתְוַדַּע *in innotescendo.* In futuro אֶתְוַדַּע, unde in pausa אֶתְוַדָּע, *innotescam.*

A יָכַח in futuro יִתְוַכָּח ex terminatione (ַ) mutati in (ָ) ob pausam, *disceptabit.*

A יָסַר in præterito וְנִוַּסְּרוּ *& erudientur*, ubi pro ה ponitur נ ex conjugatione niphál, vocem enim illam compositam volunt ex niphál & hithpaél. Deinde ת characterist. tollitur, compensaturque per daghésch forte in ו, pro וְהִתְוַסְּרוּ. Si punctis mutatis legas וְנוֹסְרוּ, vox erit analoga in præterito niphál.

§. III.

De verbis quiescentibus Aïin (ו) *vel* (י).

Verba quorum secunda radicalis est ו, ut: קוּם *surgere*; vel י, ut: בִּין *intelligere*, vocantur quiescentia *Aïin* ו, vel *Aïin* י. Vide notas. Sive autem verborum illorum secunda radicalis sit ו, vel י, perinde est: nam eodem modo flectuntur, ut: קָם *surrexit*, בָּן *intellexit.* Porro ut anomala eorum conjugandi ratio melius intelligatur: regulæ cum generales, tum particulares statuendæ sunt, ac memoria-

lia proponenda, ut supra pagg. 210. 211. 212. in verbis defectivis *Aín*, quibuscum verba illa maximam habent necessitudinem; utpote quæ eorum flectendi rationem non raro imitentur.

REGULÆ GENERALES.

I. SECUNDA verborum illorum radicalis ו, aut י, vel *quiescit*, vel *excidit*.

Quiescit in ו schouréq, h. e. ו istud, vel (י) fit ו in paoúl, infinitivo, imperativo, & futuro qál. Quiescit in ו hhólem, seu ו istud, aut (י) convertitur in ו in conjug. niphál, piél, puál, & hithpaél, quibus in locis ו duplici munere fungitur, literæ radicalis scilicet, & vocalis.

Excidit ו, vel י, in præterito & bénoní qál, & in conjugationibus integris hiphíl & hophál. Nam in הֵקִים, v. g. præterito hiphíl, י radicale non est, sed vocale, ut in verbis perfectis.

II. In præterito niphál semper, & hiphíl sæpius, tertia radicalis afficitur ו loco (.) quiescentis, in primis & secundis personis cum singularibus, tum pluralibus, tam masculinis, quam femininis. Quare aliud ו præcedens in præterito niphál, mutatur vulgo in ו, ne duo hhólem se se immediate consequantur.

III. Literæ characteristicæ futuri qál, præteriti & bénoní niphál, & omnium temporum, seu modorum conjugationum hiphíl & hophál, iisdem magnis motionibus afficiuntur, ac in verbis defectivis ע; nempe: (.) in futuro qál, præterito & bénoní niphál, infinitivo, imperativo, & futuro hiphíl; (-) in præterito & bénoní niphál; (ו) denique in tota conjugatione hophál. Vide supra pag. 210. Reg. IV.

IV. Conjugationes piél, puál, & hithpaél, quæ etiam à forma appellantur poél, poál, & hithpoél, vide supra pag. 210. formantur repetita ultima radicali, & prima affecta hhólem, absque daghéseh in secunda. Ceterum flectuntur ut verba perfecta, vel ut poél, poál, & hithpoél verborum defectivorum ע, quæ vide, & paradigma infra subjiciendum. Hîc igitur supersunt quatuor duntaxat conjugationes qál, niphál, hiphíl & hophál expendendæ, circa quas, præter ea, quæ in genere observavimus, hæc in specie notanda sunt.

REGULÆ PARTICULARES.

QAL.

Præteritum, in quo secunda radicalis excidit, terminatur vulgo in (.), aliquando in (-), interdum etiam in (ו), ut in verbis perfectis.

Ex his autem motionibus, (ֵ) & (ֶ) remanent tantum in tertiis perſ. alibi mutantur in (ִ); hhólem vero ubique remanet, præterquam in ſecundis perſ. plural. ubi mutatur in (ֲ hhatoúph). Vide appendices.

Bénoní, in quo excidit pariter ſecunda radicalis, deſinit etiam vel in (ָ), vel in (ֵ), vel in (ו) immutabilia.

Paoúl, infinitivus, imperativus, & futurum deſinunt in ו, quandoque in ו pariter immutabilia. Futurum interdum terminatur etiam in (ַ), cum ultima radicalis eſt gutturalis, aut ר.

NIPHAL.

Omnia conjugationis hujus tempora deſinunt in (וֹ), quod in primis & ſecundis perſonis mutatur in (וּ), ob aliud (וֹ) ſequens. Alibi remanet. Rariſſime præteritum deſinit etiam in (ָ).

HIPHIL.

Conjugatio hæc in omnibus ſuis temporibus, ſeu modis, terminatur vel in (ִי), vel in (ֵ) immutabilia. Quandoque etiam deſinit in (ַ), cum litera ultima radicalis gutturalis eſt, vel ר.

HOPHAL.

Præteritum & futurum deſinunt in (ָ). Paoúl exit in (ָ). Infinitivus denique terminatur in (ַ) ex analogia perfectorum; nullum enim ejus exemplum in Bibliis uſitatum occurrit. Quare modum, ſeu tempus illud in paradigmate duximus omittendum. Horum autem verborum paradigma ſit קוּם▭ *ſurgere*, cujus hæc ſunt

MEMORIALIA.

QAL.

קָמְתִּיקוּ▭, קָם dat præteritum & bénoní, יָ characterem futuri, קוּם▭ paoúl, infinitivum, imperativum, & futur. prout vulgo terminantur.

NIPHAL.

נְהִיקוּ▭, נָ character eſt præteriti & bénoní, הִ ſequente daghéſch forti, infinitivi & imperativi, יִ, ſequente eodem daghéſch, futuri, קוּם▭ denique conjugationem vulgo terminat.

HIPHIL.

הֲמִהֲיקוּ▭, הֵ format characterem præteriti, מֵ bénoní, הָ infinitivi & imperativi, יָ futuri, קִים vulgarem conjugationis terminationem.

HOPHAL.

הומויוקם, הו constituit characterem præteriti & infinitivi, עד מו paoúl, יו futuri, קם conjugationem terminat, excepto paoúl, quod, ut diximus, definit in (ֻ).

Ut autem verborum illorum magis magisque pateat imperfectio, seu à perfectis discrepantia: non abs re fuerit primarias eorum voces imperfectas in sequenti schemate perfectis subjicere, ut supra pag. 213. in defectivis ע.

SCHEMA

Complectens voces primarias cum perfectas, tum imperfectas omnium conjugationum verborum quiescentium ע.

Futura.	Imperat.	Infinitiv.	Paoúl.	Bénoni.	Præterit.	Conjugationes	
יקום יקום	קום קום	קום קום	קוום קום	קוום קם	קום קם	Perfectæ Quiescent.	} Qál.
יוקם יקום	הוקם הקום	הוקם הקום	caret.	נקום נקום	נקום נקום	Perfectæ Quiescent.	} Niphál.
יקום יקומם	קום קומם	קום קומם	caret.	מקום מקומם	קום קומם	Perfectæ Quiescent.	} Piél. Poél.
יקום יקומם	caret.	caret.	מקום מקומם	caret.	קום קומם	Perfectæ Quiescent.	} Puál. Poál.
יקוים יקים	הקום הקים	הקום הקים	caret.	מקוים מקים	הקוים הקים	Perfectæ Quiescent.	} Hiphil.
יקום יוקם	caret.	הקום הוקם	מקום מוקם	caret.	הקום הוקם	Perfectæ Quiescent.	} Hophál.
יתקום יתקומם	התקום התקומם	התקום התקומם	caret.	מתקום מתקומם	התקום התקומם	Perfectæ Quiescent.	} Hithpaél. Hithpoél.

Jam verbum istud integrum flectendum est, ad cujus normam non solum exiguntur alia verba, quorum secunda rad. est ו; verum etiam ea quæ pro secunda illa radic. habent (י), ut diximus supra pag. 242.

HITHPOEL.	HOPHAL.	HIPHIL.	POAL.
Personæ Fem. Com. Masc.	Personæ Fem. Com. Masc.	Personæ Fem. Com. Masc.	Personæ Fem. Com. Masc.
התקוממה התקומם התקוממת התקוממת התקוממתי התקוממו התקוממתן התקוממתם התקוממנו	הוקמה הוקם הוקמת הוקמת הוקמתי הוקמו הוקמתן הוקמתם הוקמנו	הקימה הקים הקימות הקימות הקימותי הקימו הקימותן הקימותם הקימונו	קוממה קומם קוממת קוממת קוממתי קוממו קוממתן קוממתם קוממנו
מתקוממה מתקומם מתקוממות מתקוממים	caret.	מקימה מקים מקימות מקימים	caret.
caret.	מוקמה מוקם מוקמות מוקמים	caret.	מקוממה מקומם מקוממות מקוממים
התקומם { בהתקומם, כהתקומם, להתקומם, מהתקומם }	caret.	הקים vel הקם { בהקים, כהקים, להקים, מהקים }	caret.
התקוממי התקומם התקוממנה התקוממו	caret.	הקימי הקים הקמנה הקימו	caret.
תתקומם יתקומם תתקוממי תתקומם אתקומם תתקוממנה יתקוממו תתקוממנה תתקוממו נתקומם	תוקם יוקם תוקמי תוקם אוקם תוקמנה יוקמו תוקמנה תוקמו נוקם	תקים יקים תקימי תקים אקים תקמנה יקימו תקמנה תקימו נקים	תקומם יקומם תקוממי תקומם אקומם תקוממנה יקוממו תקוממנה תקוממו נקומם

POEL. Personæ Fem.	POEL. Com.	POEL. Masc.	NIPHAL. Personæ Fem.	NIPHAL. Com.	NIPHAL. Masc.	QAL. Personæ Fem.	QAL. Com.	QAL. Masc.			
קוֹמְמָה		קוֹמֵם	נָקוֹמָה		נָקוֹם	קָמָה		קָם *surrexit.*	3.	Sing.	PRÆTERITA.
קוֹמַמְתְּ		קוֹמַמְתָּ	נְקוּמוֹת		נְקוּמוֹתָ	קַמְתְּ		קַמְתָּ	2.		
	קוֹמַמְתִּי			נְקוּמוֹתִי			קַמְתִּי		1.		
	קוֹמְמוּ			נָקוֹמוּ			קָמוּ		3.	Plur.	
קוֹמַמְתֶּן		קוֹמַמְתֶּם	נְקוּמוֹתֶן		נְקוּמוֹתֶם	קַמְתֶּן		קַמְתֶּם	2.		
	קוֹמַמְנוּ			נְקוּמוֹנוּ			קַמְנוּ		1.		
מְקוֹמְמָה		מְקוֹמֵם	נְקוֹמָה		נָקוֹם	קָמָה		קָם		Sing.	BENONI.
מְקוֹמְמוֹת		מְקוֹמְמִים	נְקוֹמוֹת		נְקוֹמִים	קָמוֹת		קָמִים		Plur.	
caret.			caret.			קוּמָה		קוּם		Sing.	PAOUL.
						קוּמוֹת		קוּמִים		Plur.	
בְּקוֹמֵם		קוֹמֵם	בְּהִקּוֹם		הִקּוֹם	בְּקוּם		קוּם			INFINITIVI ET GERUNDIA.
כְּקוֹמֵם			כְּהִקּוֹם			כְּקוּם					
לְקוֹמֵם			לְהִקּוֹם			לָקוּם					
מְקוֹמֵם			מֵהִקּוֹם			מִקּוּם					
קוֹמְמִי		קוֹמֵם	הִקּוֹמִי		הִקּוֹם	קוּמִי		קוּם		Sing.	IMPERATIVI.
קוֹמֵמְנָה		קוֹמְמוּ	הִקּוֹמְנָה		הִקּוֹמוּ	קוּמְנָה		קוּמוּ		Plur.	
תְּקוֹמֵם		יְקוֹמֵם	תִּקּוֹם		יִקּוֹם	תָּקוּם		יָקוּם	3.	Sing.	FUTURA.
תְּקוֹמְמִי		תְּקוֹמֵם	תִּקּוֹמִי		תִּקּוֹם	תָּקוּמִי		תָּקוּם	2.		
	אֲקוֹמֵם			אִקּוֹם			אָקוּם		1.		
תְּקוֹמֵמְנָה		יְקוֹמְמוּ	תִּקּוֹמְנָה		יִקּוֹמוּ	תְּקוּמֶינָה		יָקוּמוּ	3.	Plur.	
תְּקוֹמֵמְנָה		תְּקוֹמְמוּ	תִּקּוֹמְנָה		תִּקּוֹמוּ	תְּקוּמֶינָה		תָּקוּמוּ	2.		
	נְקוֹמֵם			נִקּוֹם			נָקוּם		1.		

NOTÆ.

OMNIA verba quorum ſecunda radicalis eſt ו, vel י, non ſunt imperfecta; quædam enim ex eis perfectorum analogiam ſequuntur, ut: אָיַב *inimicitias geſſit*, גָּוַע *exſpiravit*, עָוַת, ſive עִוֵּת in piél, *pervertit*, רָוַח *reſpiravit*, שָׁוַע *vociferatus eſt*, &c.

Quæ deſinunt in ה, & quorum media radicalis eſt ו, vel י: ea ſunt tantummodo quieſcentia Lámedh ה, de quibus infra §. 5. ut: אָוָה *concupivit*, קָוָה *exſpectavit*, הָיָה *fuit*, חָיָה *vixit*, &c.

Horumce verborum thema deſumitur ex infinitivo qál, in quo tres literæ radicales exprimuntur; non ex præterito, ut in aliis verbis, quia ſecunda radicalis in eo deficit.

Denique verba illa defectivorum ע flexionem, ut jam monuimus, non raro imitantur; ſive ob mutuam, qua inter ſe devinciuntur, neceſſitudinem; ſive quia defectiva ע, præter vulgares eorum interpretationes, olim etiam ſignificabant ut quieſcentia illa ע, quæ eorum formam imitantur. Sic: v. g. בָּזַז præter *diripiendi* ſenſum, qui in vulgaribus Lexicis ipſi affingitur, olim etiam ſignificare poterat *ſpernere*; quo ſenſu accipitur בַּז Zach. 4. v. 10. quod referunt ad בּוּז, quamvis formam habeat à בָּזַז. Idem dicendum de omnibus verbis imperfectis, quæ aliorum imperfectorum ſequuntur analogiam.

CONJUGATIO QAL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. perſona ſingularis maſculina.

[קָם *ſurrexit.*] Cum א, quod vocant epentheticum, ſed quod erat olim vocalis *a* quæ nunc exprimitur per qaméts ſub ק, וְקָאם Oſe. 10. verſ. 14. *& ſurget.* Sequente maqqáph, remanet (ָ), ut: שָׁת־לִי *poſuit mihi*, Gen. 4. v. 25. ubi apponitur méthegh, quo magis declaretur (ָ) magnum. Vide ſupra pag. 40. col. 1. Ex forma (ֵ), מֵת *mortuus eſt.* Ex forma hhólem, אוֹר *luxit*, *illuxit*, *ſplenduit*: בּוֹשׁ *erubuit*, &c. Sequente maqqáph, hhólem iſtud corripitur in (ָ hhatouph), ut: אֲשֶׁר־גָּר־שָׁם *ubi habitavit*, Gen. 35. v. 27. Ex forma defectivorum ע, בַּז *ſprevit*, טַח *oblevit*, *obduxit*; vel paſſive *oblitus*, *obductus eſt.* Forte בָּזַז olim ſignificabat etiam *ſprevit*, & טָחַח uſitatum erat in eodem ſenſu ac טוּחַ. Vide notas ſuperior.

III. perſona ſingularis feminina.

[קָמָה *ſurrexit.*] Sic: חָלָה *parturivit*, &c. Cum (ָ) loco (ֵ) ſub ultima radicali, niſi ſit error amanuenſium, וְלָנָה *& commorabitur*, Zach. 5. v. 4. Cum א epenthetico ac mobili, וְרָאֲמָה *& exaltabitur*, quaſi à רָאַם. Vel potius א iſtud erat antiqua vocalis *a*, cui nunc reſpondet (ָ) ſub ר, unde melius forte legendum וְרָאֲמָה. Vide tertiā perſ. ſing. maſc. Ex forma Chaldaica, in qua ה mutatur in ת, & (ָ) in (ַ), וְשָׁבַת *& revertetur.* Vide ſupra pag. 162. col. 1. Cum accentu in ultima præter analogiam, בָּזָה *ſprevit*, Iſai. 37. v. 22. At cum ו converſivo accentus ſyllabam illam occupat, ut: וְשָׁבָה *& reverſa fuerit*, וְרָעָה *& malus fuerit* (oculus), וּבָאָה *& veniet*, וְחָלָה *& permanebit*. וְנָחָה *& requieſcet*, &c.

Ex forma (ֵ), מֵתָה *mortua eſt.* Ex forma hhólem, בּוֹשָׁה *erubuit*, *pudore ſuffuſa eſt.*

II. perſona ſingularis maſculina.

[קַמְתָּ, & in pauſa קָמְתָּ *ſurrexiſti.*] In hac & ſequentibus præteriti hujus perſonis, excepta tertia plurali, motio ſecundæ radicalis excidentis tranſit ſub primam: קַמְתָּ enim, v. g. eſt pro קוּמְתָּ, aut קְוַמְתָּ. Expreſſo in fine ה, quod ibi latebat, רַצְתָּה *cucurriſti*, בִּינֹתָה *intellexiſti*, &c. Sublata per ſyncopen.

syncopen ultima radicali ת, eaque compensata per daghésch forte in ת incrementi, שַׁתָּ, ut fert Textûs lectio, *posuisti*, Psal. 89. Heb. 90. v. 8. ubi accentus anomalus est in ultima, pro שַׁתָּ, aut cum ה expresso in fine, ut legendum docent Massorethæ, שַׁתָּה.

II. persona singularis feminina.

[קַמְתְּ, & in pausa קָמְתְּ *surrexisti.*] Ex forma hhólem, בֹּשְׁתְּ *confusa es*, וּבֹשְׁתְּ & *confunderis*. Cum י paragogico, seu potius antiqua vocali *e*, quæ per (ְ) sub ת hodie exprimitur, וְשַׂמְתִּי & *pones*. Vide supra pag. 163. col. 1. pag. 175. col. 1. &c.

I. persona singularis communis.

[קַמְתִּי, & in pausa קָמְתִּי *surrexi.*] Tertia radicali ת sublata per apocopen, & compensata in ת sequenti per daghésch forte, שַׁתִּי *posui*, Psal. 72. Heb. 73. v. 28. ubi accentus est in ultima præter analogiam, וָמַתִּי & *moriar*, pro שַׁתִּי, וָמַתִּי. Sic cum affixo, וְשַׁתִּיהָ & *ponam eam.* In pausa, שַׂשְׂתִּי *lætatus sum*, סַכְתִּי *unxi*, &c. Ex forma hhólem, בֹּשְׁתִּי *erubui.*

III. persona pluralis communis.

[קָמוּ *surrexerunt.*] Ex forma defectivorum ע, vel mutato (ָ) in (ַ) sequente daghésch forti per legem æquivalentiæ, שַׁתּוּ *posuerunt*. Ex forma (ֵ), מֵתוּ *mortui sunt*. Ex forma hhólem, בּוֹשׁוּ, vel בֹּשׁוּ *erubuerunt*, *confusi sunt*. זֹרוּ *alienati sunt*, טֹבוּ *boni sunt*. Mutato hhólem in (ָ) sequente daghésch forti, per legem æquivalentiæ, תֻּכּוּ לְרַגְלֶךָ Deut. 33. v. 3. *conjuncti sunt ad pedem tuum.* LXX. ὑπὸ σέ εἰσι *sub te sunt.* Vulg. *appropinquant pedibus ejus.* Pagninus deducit ex puál verbi inusitati תָּכַךְ, cui favet accentus in ultima, quamvis non raro in hac persona syllabam istam occupet, ut: נָמוּ *dormitarunt*, נָעוּ *vagati sunt*, טָחוּ *liniverunt*, פָּקוּ *titubarunt*, צָדוּ *venati sunt*, רָבוּ *litigarunt*, &c. quæ formam quiescentium lámedh ה, de quibus infra, imitantur.

II. persona pluralis masculina.

[קַמְתֶּם *surrexistis.*] Cum (ַ) loco (ָ) sub prima radicali: quia duæ illæ motiones sæpius invicem permutantur, וּפִשְׁתֶּם & *crescetis.* Vide supra pag. 163. col. 2. Ex forma hhólem, si esset in usu, בָּשְׁתֶּם boschtém *erubuistis*, mutato hhólem in (ָ hhatoúph), ut schevá sequens quiescat; nam cum accentus sit in ultima, si retineretur hhólem, schevá legeretur post ipsum, utpote post motionem magnam non fultam accentu tonico.

I. persona pluralis communis.

[קַמְנוּ, & in pausa קָמְנוּ *surreximus.*] Sic: מַתְנוּ, & in pausa מָתְנוּ *mortui essemus*, רַדְנוּ *dominati sumus*, Jerem. 2. v. 31. ubi Vulg. *recessimus*, referebat ad יָרַד *descendit*, &c. unde per aphæresin רַדְנוּ pro יָרַדְנוּ. Sublata tertia radicali נ, ac compensata per dagh. forte in נ incrementi, וְלַנּוּ pro וְלַנְנוּ & *pernoctemus*. Ex forma hhólem, בֹּשְׁנוּ *erubuimus*.

APPENDIX

AD BENONI.

Singulare masculinum.

[קָם *surgens.*] Cum (ָ) loco (ֵ), quasi ex verbis defectivis ע, לַח *virens*, *viridis*, סָר *recedens*, &c. quæ aliis pura sunt nomina adjectiva. Ex forma (ֵ), מֵת *moriens*, *moriturus*, *mortuus*, עֵר *vigilans*, כֵּן *rectus*, &c. Ex forma hhólem, אוֹר *lucens*, גּוֹז, unde cum affix. גּוֹזִי *abripiens me.* Sic: גֹּחִי *educens me*, &c. quæ possunt esse nomina adjectiva.

Singulare femininum.

[קָמָה *surgens.*] Sic: זָבָה, unde in constructo זָבַת *fluens*, servato (ָ) penultimæ. Vide supra pag. 87. col. 1. Ex forma (ֵ), מֵתָה *mortua.*

Plurale masculinum.

[קָמִים *surgentes.*] Cum א epenthetico, aut potius antiqua vocali *a*, quæ nunc ex-

primitur per (ּ) ſub שׁ, הַשְּׁאטִים *vaſtantes.* Ex forma (ֶ), □ מֵתִים *morientes*, *mortui*, לָנִים *commorantes*, &c. Ex forma hhólem, קוֹמִים, unde cum ה attic. הַקּוֹמִים *inſurgentes*, בּוֹשִׁים, vel בֹּשִׁים *erubeſcentes*, בֹּסִים *conculcantes.* Aliis ſunt potius nomina participialia quam participia.

Plurale femininum.

[קָמוֹת *ſurgentes.*] Cum א epenthetico, ut mox in plurali maſculino, רָאמוֹת *altæ*, שָׁאטוֹת *vaſtantes*, *ſpernentes.* Aliis Syriaſmus eſt, quo ו in hoc participio mutatur in א, quod fit etiam interdum apud Chaldæos.

APPENDIX

AD PAOUL.

Singulare maſculinum.

[□ קוּם *excitatus.*] Participium iſtud rarum eſt, cum ex iis verbis pauca ſint tranſitiva. Sic: סוּג *averſus*, בּוּז *ſpretus*, לוּט *involutus*, מוּל *circumciſus.*

Singulare femininum.

[קוּמָה *excitata.*] Sic: וְסוּרָה *& recedens*, *& declinans*, לוּטָה *involutus* (gladius), שׂוּמָה *poſitum* (hoc), *poſita* (cædes.) Cum (ּ) in fine loco (ָ), niſi ſit error amanuenſium, זוּרֶה pro זוּרָה *compreſſum* (ovum), Iſai. 59. v. 5. Cum ו in penultima loco וּ, רוֹעָה Prov. 25. v. 19. unde שֵׁן רֹעָה *dens confractus*, Vulg. *putridus.* Aliis eſt nomen participiale.

Plurale maſculinum.

[□ קוּמִים *excitati.*] Cum (ֻ) euphonico pro וּ, מֻלִים *circumciſi.*

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[□ קוּם vel קוֹם *ſurgere.*] Ex forma וּ cujus loco ponitur (ֻ) ad euphoniam, לָנֻס *ad fugiendum*, ubi ל afficitur (ָ) motione ejus communi ante infinitivos monoſyllabos & diſſyllabos penacutos. Vide ſupra pag. 148. col. 1. Ex forma hhólem, קוֹם *ſurgere*, בּוֹשׁ *erubeſcere*, גּוֹר *peregrinari*, לוֹט *operire*, *operimentum*, סוֹר *recedere*, סוֹךְ *ungi*, *ungere*, צוֹד *venari*, רוֹב *litigare*, שׁוֹב *reverti*, &c. quorum pars maxima per gerundium in *do* exponitur. Sic etiam בּוֹא, & cum ה paragogico & accentu in ultima præter communem analogiam, בְּבֹאָה *cum ingreſſi fuerint*, 3. Reg. 14. v. 12. Ex forma quieſcentium limedh א, de quibus infra, רָצוֹא pro רוֹץ, aut רוֹץ *currendo*, Ezech. 1. v. 14. Cum א proſthethico, ſeu primæ radicali præpoſito, אָדוֹשׁ *triturando*, Iſai. 28. v. 28. Aliis Syriaſmus eſt, quo media radicalis א primæ interdum præmittitur, ſic: אָדוֹשׁ pro דָאוֹשׁ; unde fingunt verbum דָּאַשׁ, ex quo Arabum דאס *trituravit.* Alii denique אָדוֹשׁ repetunt à verbo inuſitato אָדַשׁ, quod apud Syros reperitur, ſed in alio ſenſu.

APPENDIX

AD IMPERATIVUM.

II. perſona ſingularis maſculina.

[□ קוּם, vel קוֹם *ſurge.*] Ex forma וּ, cujus loco reponitur (ֻ) ad euphoniam, שֻׁב *revertere.* Ex eadem forma, & cum ה paragogico, חוּסָה *parce*, חוּשָׁה *feſtina*, שׁוּבָה, & cum (ֻ) pro וּ, שֻׁבָה, & quinquies cum accentu in ultima, שׁוּבָה *revertere*, קוּמָה & bis קוּמָה *ſurge.* Ex forma hhólem, מוֹל *circumcide*, צוֹר *liga*, שׁוֹב *revertere*, בּוֹא, & cum ה paragogico, וּבוֹאָה, vel וּבֹאָה *& veni.*

II. persona singularis feminina.

[קוּמִי *surge.*] Cum accentu in ultima, quod sæpiuscule accidit, עוּרִי *evigila*, שׁוּבִי *revertere*, &c. Ex forma hhólem, בּוֹשִׁי *erubesce*, וָדוּשִׁי & *tritura*, וְגֹחִי & *educ*, & *profer*, &c.

II. persona pluralis masculina.

[קוּמוּ *surgite.*] Ex forma hhólem, שׁוֹטוּ *clamate*, בּוֹשׁוּ *erubescite*, דֹּמּוּ *silete*, Isai. 23. v. 2. ubi alia exemplaria habent דֹּמּוּ cum daghésch in מ, quasi à דָּמַם. Cum (ֻ) euphonico sub prima radic. loco ו, עֻצוּ *consilium inite.*

II. persona pluralis feminina.

[קוּמְנָה, & ex forma hhólem, קֹמְנָה *surgite.*] Sic ex forma hhólem, שֹׁבְנָה *revertimini.*

APPENDIX
AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יָקוּם, vel יָקֻם, aut יָקֹם *surget.*] Sic ex forma ו, יָמוּת, & ex forma hhólem יָמֹת *morietur.* Ex eadem forma ו, יָקוּט *tædio afficiet*, וַיָּרָם & *exaltabitur*, וַיָּשָׁב & *revertetur*, &c. Accentu non pausante ad penultimam retracto ob ו conversivum, hhólem corripitur in (ָ hhatoúph), ut: וַיָּגָז & *rapuit*, וַיָּגָר & *timuit*, וַיָּמָת & *mortuus est*, וַיָּרָם & *elevatum est*, וַיָּקָץ & *tædio affectus est*, &c. Loco (ָ hhatoúph) usurpatur vulgo (ַ) ad euphoniam, quando prima, vel tertia gutturalis est, aut etiam tertia ר, ut: וַיָּסַר & *declinavit*, וַיָּצַר & *obsedit*, וַיָּעַר & *compressit*, וַיָּעַד & *contestatus est*, וַיָּעַט & *invectus est*, וַיָּצַו & *imperavit*, וַיָּעַף & *defatigatus est*, à perfecto עָיֵף, sed quod in hoc futuro flectitur more imperfectorum, eâque formâ distinguitur à וַיָּעָף & *volavit.* At cum accentus est pausans, remanet in ultima, ubi retinetur etiam hhólem, ut וַיָּמֹת & *mortuus est*, וַיָּשֹׁב & *reversus est*, וַיָּעֹף & *volavit*, וַיָּצוּם & *jejunavit*, &c. quibus in locis est Sóph pasoúq, vel Athnahh. Cum (ַ) sub characteristica ex forma quiescentium *Pé* י, יֵבוֹשׁ, vel יֵבֹשׁ *erubescet*, quasi à יָבַשׁ. Et sic in aliis personis. Ex eadem forma, sed י prima radic. servato, mutatoque (ֵ) ultimæ in (ָ) ob accentum ad penult. vi ו convertentis retractum, וַיִּישֶׂם & *reposuit*, Gen. 50. v. 26. i. *repositus est*, ut optime reddidit Vulg. nam verborum activ. tertia pers. sæpe passive sumitur, ut videbimus in Syntaxi.

III. persona singularis feminina.

[תָּקוּם, vel תָּקֹם *surget.*] Sic ex forma hhólem, תָּחֹס *parcat*, וַתָּמוֹג & *liquefacta est*, cum accentu pausante; at ubi non distinguit accentus, hhólem corripitur in (ָ hhatoúph), ut supra in tertia persona sing. masc. ut: וַתָּחָס & *pepercit*, וַתָּשָׁב & *reversa est*, &c. Sic quando sequitur vox monosyllaba, aut dissyllaba penacuta, vel maqqáph, ut: תָּשָׁב־נָא *revertatur quæso.* Cum (ַ) loco (ָ hhatoúph), ut supra in tertia sing. masc. וַתָּנַח & *requievit.* Cum (ַ) sub characteristica ex forma quiesc. lamédh ה per apocopen, וַתַּחַשׁ & *festinavit*, Job. 31. v. 5. Cum (ֵ) sub eadem characteristica, תֵּבוֹשׁ *erubescet.* Vide tertiam personam singularem masculinam.

II. persona singularis masculina.

[תָּקוּם, vel תָּקֹם *surges.*] Cum ה paragogico & ex forma ו, quod mutatur in (ֻ) ad euphoniam, תָּעֻפָה *obtenebresces*, vel *evolabis.* Ex forma ו, quod corripitur in (ָ hhatoúph) ob accentum ab ultima ad penultimam ob ו convertens retractum, וַתָּשָׁב & *reversus es*, &c. cum (ַ) loco (ָ hhatoúph), וַתָּגַח & *prodis.* Et sine ו conversivo, nec alio accentu tonico concurrente, תָּצַר *hostiliter agas*, Deut. 2. v. 9.

II. persona singularis feminina.

[תָּקוּמִי, vel תָּקֹמִי *surges.*] Ex forma ו, & cum (ַ) sub characteristica loco (ָ),

תֵּבוֹשִׁי *confundêris*, *erubesces.* Vide tertiam personam singularem masculinam.

I. persona singularis communis.

[אָקוּם, vel אָקֻם *surgam.*] Cum ה paragogico, אָקוּמָה *timebo*, *dubitabo*, אָקוּמָה *surgam*, &c. & cum (ֻ) pro ו, אָסֻרָה *divertam.* Ex forma hhólem, & cum (ֵ) sub characteristica, vide tertiam personam singularem masculinam, אֵבוֹשׁ, & cum ה paragogico, אֵבוֹשָׁה *erubescam.*

III. persona pluralis masculina.

[יָקוּמוּ, vel יָקֻמוּ *surgent.*] Ex forma ו & cum ן paragogico, quod cum retrahat accentum à penultima ad ultimam, in causa est cur (ָ) characteristicæ mutetur in (ְ), ut: יְשׁוּבוּן *revertentur*, יְרוּצוּן *current*, יְקוּמוּן & cum (ֻ) euphonico pro ו, יְקֻמוּן *surgent*, *resurgent*, &c. Ex forma י, יָשִׂירוּ *regnabunt*, *regnant.* Cum ן parag. יְקֹשׁוּן *tendiculas ponent.* Cum (ֵ) sub characteristica, יֵבוֹשׁוּ, vel יֵבֹשׁוּ *erubescent.* Vide tertiam personam singularem masculinam.

III. persona pluralis feminina.

[תְּקוּמֶנָה, vel תָּקֹמְנָה *surgent.*] Ex forma י, וַתָּאֹרְנָה 1. Reg. 14. v. 27. ut legunt Massorethæ, Vulg. *& illuminati sunt* (oculi ejus). At secundum כתיב, seu textûs lectionem, וַתִּרְאֶנָה absque י quiescente, ut fit interdum, pro וַתִּרְאֶינָה, Lxx. καὶ ἀνέβλεψαν *& respexerunt*, à רָאָה *vidit*, *respexit.* Ita, secundum eosdem Massoret. תְּשֻׁבְנָה Ezech. 35. v. 9. *revertentur*, ubi textûs literæ ferunt תֵּישַׁבְנָה, Lxx. κατοικηθῶσιν, Vulg. *habitabuntur*, à יָשַׁב *sedit*, *habitavit.*

Sublata per apocopen ultima litera ה, תְּשֻׁבְןָ *revertentur.* Ex terminatione defectivorum ע, תְּמוּטֶינָה *commovebuntur*, תְּעוּפֶינָה *convolabunt*, תְּפוּצֶין, cum apocopa ה, *dispergentur.* Ejecto ו quiescente, eoque per daghésch forte sequenti נ impressum compensato, תְּמוּתֶנָה *morientur*, תְּפוּצֶנָה *dispergentur*; in quibus vocibus (ָ) characteristicæ mutatur in (ְ) ob accentum plus una syllaba ab eo remotum.

II. persona pluralis masculina.

[תָּקוּמוּ, vel תָּקֻמוּ *surgetis.*] Cum ן parag. & (ֻ) pro ו, תְּמֻתוּן *moriemini.* Ex forma ו, & cum (ֵ) loco (ָ) sub characteristica, תֵּבֹשׁוּ *erubescetis.* Vide tertiam personam singularem masculinam.

II. persona pluralis feminina.

[תְּקוּמֶנָה, vel תָּקֹמְנָה *surgetis.*] Ex terminatione defectivorum ע, & cum (ֻ) euphonico pro ו sub prima radicali, תְּשֻׁבֶינָה *revertemini.* Vide supra tertiam pers. plur. femin.

I. persona pluralis communis.

[נָקוּם, vel נָקֻם *surgemus.*] Cum ה paragogico, נָקוּמָה *surgemus*, נָשׁוּבָה *revertemur*, נָנוּסָה *fugiamus*, וְנָסוּרָה *& divertemus*, וְנָעֻפָה cum (ֻ) euphonico pro ו, *& avolavimus*, &c. Ex forma י, & sine ה paragogico, נָסוֹג *retrocedemus.*

CONJUGATIO NIPHAL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis masculina.

[נָקוֹם *excitatus est.*] Ex forma defectivorum *Pé* נ, נֵעוֹר *suscitatus est*, *suscitavit se*, ubi (ֵ) est loco hhiriq & daghésch primæ literæ radicali imprimendi. Quanquam vox illa possit esse etiam à נָעַר, vide supra pag. 202. col. 1. Ex forma defectivorum ע, נָמַר, unde in pausa נָמָר, Jerem. 48. v. 11. Vulg. *immutatus est.* Lxx. ἐξέλιπε *defecit.* Quidam, *amarus factus est*, *in amaritudinem factus est*, à מָרַר.

III. persona singularis feminina.

[נְקוֹמָה *excitata est.*] Sic: נְבוּכָה *perplexa*

erat, נְכוֹנָה *stabilitum est* (regnum), &c. Ex forma defectivorum ע, quæ interdum mutant (-) primæ radicalis in (·), ut diximus supra pag. 219. col. 1. נָקֹטָה *fastidit*. Vox illa potest etiam esse tertia persona singularis feminina præteriti qál verbi נָקֹט Hebræis inusitati, sed Chaldæis *tædio*, *fastidio fuit*, *tædio affecit*, *afflixit*, &c.

I. persona singularis communis.

[נְקוּמוֹתִי *excitatus*, *excitata sum.*] Sic: נְמוּגוֹתִי *debilitatus sum*, נְסוּגֹתִי *declinavi.* Et cum (ׄ) euphonico pro ו, נְבֻנוֹתִי *intellexi.*

II. persona pluralis masculina.

[נְקוּמוֹתֶם *excitati estis.*] Cum duplici hhólem, נְקֹטוֹתֶם *fastidio fuistis*, נְפֹצוֹתֶם *dispersi estis.*

APPENDIX

AD BENONI.

Singulare masculinum.

[נָקוֹם *excitatus.*] Sic: נָבוֹן *intelligens*, נָכוֹן *paratum*, *stabile*, &c. Cum ו in fine loco י, נָצוּר *obsessus*, quod nonnulli referunt ad paoúl qál verbi נָצַר *custodivit*, *obsedit.* נָבוּב *vacuus*, *excavatus*, *excors*, &c. quod pariter venire potest ab inusitato נָבַב.

Singulare femininum.

[נְקוֹמָה *excitata.*] Sic: נְכוֹנָה *rectum*, femininum pro neutro genere, quo destituuntur Hebræi. Cum ו loco hhólem, נְצוּרָה *obsessa.* Vide supra sing. masc. Ex terminatione ת præcedente (·), נְפֹצֶת *dispersa*, ubi remanet (·) ob accentum in penultima, à quo proinde plus una syllaba non distat.

Plurale masculinum.

[נְקוֹמִים *excitati.*] Sic: וּנְלוֹזִים *& perversi.* Cum ו pro hhólem, נְבוּכִים, unde cum (ׄ) euphonico נְבֻכִּים *perplexi.*

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[הִקּוֹם *excitari*] Sic: הִטּוֹחַ *illiniri*, *obduci*, הִמּוֹל *circumcidendo.* Prima radicali gutturali, daghésch ex ea excidens compensatur per (-) sub characteristica, ut: הֵאוֹר, unde cum ל excludente ה charact. & motionem ejus assumente, לֵאוֹר *ad illustrandum*, *ut illustretur.* Vide supra pag. 148. col. 2. Cum ו in fine pro י, בְּהִדּוּשׁ *cum trituratur*, כְּהִתּוּךְ *sicut conflatur*, Ezech. 22. v. 22. ab inusitato הִתּוּךְ, quod etiam est nomen substantivum.

APPENDIX

AD IMPERATIVUM.

II. persona singularis masculina.

[הִקּוֹם *excitare.*] Sic: הִכּוֹן *præparare.*

II. persona pluralis masculina.

[הִקּוֹמוּ *excitamini.*] הִמּוֹלוּ *circumcidimini.*

APPENDIX

AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יִקּוֹם *excitabitur.*] Sic: יִנּוֹן, ut legendum docent Massorethæ Psal. 71. Heb. 72. v. 17. Lxx. διαμενεῖ *permanebit.* Vulg. Lat. *permanet.* S. Hieron. *perseverabit.* Alii, *sobolescet*, *propagabitur*, &c, si fas ita loqui, *filiabitur*, à nomine inde derivato נִין *filius.*

Daghésch ex prima radic. gutturali excidente, ac compensato per (-) sub characterist. יֵעוֹר *excitabitur*, חֵאוֹר *& illuxit.*

III. persona singularis feminina.

[תְּקוֹמֵם *excitabitur.*] Sic: וַתֵּהוֹם *& perstrepuit, & personuit*, cum (-) sub ת ad compensandum daghésch ex prima rad. gutturali ejectum.

III. persona singularis masculina.

[יְקוֹמוּ *excitabuntur.*] Sic: וַיִּמֹּלוּ Gen. 34. v. 24. *& circumcisi sunt*, vel *& circumciderunt*; niphál enim verborum Hebræorum active interdum significat instar mediorum apud Græcos, & deponentium apud Latinos. Vide supra pag. 132. col. 1.

CONJUGATIO POEL.

Conjugatio illa, quam מְרֻבָּע *quadratam* recte appellari posse diximus supra pag. 131. col. 2. formatur repetita tertia radicali, & prima affecta hhólem immutabili; ו enim quocum hhólem istud componitur, vel est secunda radicalis, quæ hîc & literæ, & vocalis munere fungitur: vel ad secundam illam radicalem excidentem compensandam adhibetur, ut: קוֹמֵם *statuit, erexit*, &c. Magna autem motio, quæ literæ excidenti, aut quiescenti compensandæ inservit, vix mutatur, ut jam sæpe diximus. Interdum tamen verba illa in hac & VII. conjugatione formam Piél perfectorum imitantur, h. e. recipiunt daghésch in secunda radicali, quæ est י sive genuinum, sive natum ex ו ob facilem literarum אהוי permutationem, ut: קִיֵּם *stabilivit*, הִצְטַיַּדְנוּ *in viaticum accepimus.*

Ceterum conjugatio illa, quod motionem ultimam (-) attinet, eodem plane modo flectitur ac piél perfectorum, vel poél defectivorum ע, quod vide supra pag. 223. Hoc ut planum atque evidens fiat, exempla quædam hîc operæ pretium est congerere.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

[קוֹמֵם *erexit, excitavit*, masc.] Ex forma perfectorum, קִיֵּם *stabilivit*, Esth. 9. v. 31. ubi ex facili permutatione literarum אהוי, ו convertitur in (י).

[קוֹמְמָה *erexit, excitavit*, femin.] Sic: חֹלְלָה *formavit*, Job. 26. v. 13.

[קוֹמַמְתָּ *erexisti, excitasti*, masc.] Sic: פּוֹרַרְתָּ *dissipasti*, Psal. 73. Heb. 74. v. 13. כּוֹנַנְתָּ Psal. 118. Heb. 119. v. 9. & cum ה expresso in fine, & (·) sub priori נ loco (-) ob pausam, כּוֹנַנְתָּה Psal. 8. v. 4. *fundasti*, &c.

[קוֹמַמְתִּי *erexi, excitavi*, com.] Sublata per apocopen tertia radicali ה, eaque compensata per daghésch forte in sequente ת terminationis, מֹתַתִּי 2. Reg. 1. v. 16. pro מֹתַתְתִּי *interfeci.* וְדוֹמַמְתִּי *& silere feci*, quod huc referunt nonnulli, vide supra in poél defectivorum ע. Geminata prima & tertia radic. & ex forma perfectorum, וְסִכְסַכְתִּי *& miscebo*, Vulg. *& concurrere faciam*, Isai. 19. v. 2. Aliud exemplum vide supra in piél perfectorum, pag. 175. col. 1.

[קוֹמְמוּ *erexerunt, excitarunt*, com.] Sic: כּוֹנְנוּ Psal. 10. Heb. 11. v. 2. *paraverunt.* Ex forma perfectorum, קִיְּמוּ *stabilierunt*, Esth. 9. v. 31.

[קוֹמַמְתֶּם *erexistis*, *excitastis*, masc.] Perfectum est וְחִיַּבְתֶּם *& reum peragetis*, *condemnabitis*, Dan. I. v. 10.

AD BENONI.

[מְקוֹמֵם *erigens*, *excitans*, masc.] Sic: מְחוֹלֵל־כֹּל *formans omnia*, Prov. 26. v. 10. cum (ֵ) loco (ֶ), quamvis sequatur maqqáph. qua de re infra lib. 3. cap. I. מְמוֹתֵת *interficiens*, I. Reg. 14. v. 13. מְשׁוֹבֵב *avertens*, Isai. 58. v. 12. מְרוֹמֵם *exaltans*, unde cum affixo מְרוֹמְמִי *exaltans me*, Psal. 9. v. 14.

[מְקוֹמֶמֶת, vel מְקוֹמֶמֶת *erigens*, *excitans*, fem.] Sic ex terminatione ת praecedente duplici (ֶ), מְחוֹלֶלֶת *dolore afficiens*, Isai. 51. v. 9.

[מְקוֹמְמִים *erigentes*, *excitantes*, masc.] Sic: מְשׁוֹטְטִים *peragrantes*, *circumeuntes*, Zach. 4. v. 10. Geminata prima & tertia radicali, מְעוֹעִים, unde cum affixo, מְעוֹעֶיךָ *commoventes*, Vulg. *lacerantes te*, Habac. 2. v. 7.

[מְקוֹמְמוֹת *erigentes*, *excitantes*, fem.] Sic cum ל praefixo, לִמְקוֹנְנוֹת *lamentatrices*, Jerem. 9. v. 16. מְצוֹדְדוֹת *venatrices*, Ezech. 13. v. 20. מְשׁוֹטְטוֹת *discurrentes*, 2. Paral. 16. v. 9.

AD INFINITIVUM.

[קוֹמֵם *erigere*, *excitare*.] Sic: עוֹרֵר *suscitare*, Job. 3 v. 8. לְצוֹדֵד *ad venandum*, Ezech. 13. v. 18. לְשׁוֹבֵב *ad reducendum*, Isai. 49. v. 5. Ex forma perfectorum לְקַיֵּם *ad statuendum*, Esth. 9. v. 21.

AD IMPERATIVUM.

[קוֹמֵם *erige*, *excita*, masc.] Cum ה paragogico, כּוֹנְנָה *dirige*, *praepara*, Psal. 89. Heb. 90. v. 17. עוֹרְרָה *suscita*, *excita*, Psal. 79. Heb. 80. v. 2. Atque ita persona illa cum ה isto paragogico conjuncta solo sensu à tertia singulari feminina praeteriti distinguitur.

[קוֹמְמוּ *erigite*, *excitate*, masc.] Sic: רוֹמְמוּ *exaltate*, *excelsum praedicate*, Psal. 98. Heb. 99. v. 5.

AD FUTURUM.

[יְקוֹמֵם *eriget*, *excitabit*, masc.] Sic: יְמוֹלֵל *succidet*, Psal. 89. Heb. 90. v. 6. יְשׁוֹבֵב *convertet*, Psal. 22. Heb. 23. v. 3. יְשׂוֹחֵחַ *meditabitur*, *loquetur*, Isai. 53. v. 8. יְרוֹמֵם, unde cum affixo, יְרוֹמְמֵנִי *exaltabit me*, Psal. 26. Heb. 27. v. 5. Geminata prima & tertia radicali, & ex forma piël perfectorum, וַיְפַרְפְּרֵנִי *& disrupit me*, Job. 16. v. 12. וַיְפַצְפְּצֵנִי *& contritum dissecit me*, ibid.

[תְּקוֹמֵם *eriget*, *excitabit*, fem.] Sic: תְּמוֹתֵת *interficiet*, Psal. 33. Heb. 34. v. 22.

[תְּקוֹמֵם *eriges*, *excitabis*, masc.] Sic: תְּכוֹנֵן *praeparabis*, Psal. 20. Heb. 21. v. 13. תְּרוֹמֵם, unde cum affixo, תְּרוֹמְמֵנִי *exaltabis me*, Psal. 17. Heb. 18. v. 49.

[אֲקוֹמֵם *erigam*, *excitabo*, com.] Sic: אֲשׂוֹחֵחַ *meditabor*, *eloquar*, Psal. 142. Heb. 143. v. 5. Ex forma perfectorum cum ה paragogico, & in pausa; quare remanet (ֵ), וָאֲקַיֵּמָה *& statui*, Psal. 118. Heb. 119. v. 106.

[יְקוֹמְמוּ, & in pausa, Isai. 61. v. 4. יְקוֹמֵמוּ *erigent*, *statuent*, *excitabunt*, masc.] Sic in pausa, יְרוֹצֵצוּ *discurrent*, Nah. 2. v. 4. Et geminata prima radicali loco tertiae, יְעֹעֵרוּ, Isai. 15. v. 5. pro יְעוֹרְרוּ *excitabunt*, Vulg. *levabunt*. Quidam referunt ad רִיעַ *vociferari*, ita ut יְעֹעֵרוּ sit per metathesin, pro יְרֹעֲעוּ *vociferabuntur*. Geminata quidem tertia radicali, sed altera ex geminatis primae praeposita, יְעַלְעוּ, Job. 39. v. 30. in forma perfectorum, pro יְלַעֲעוּ *absorbebunt*. Melius vox illa deduceretur ex inusitato עָלַע, quamvis non reperiantur hodie verba perfecta quorum prima & tertia radicalis sit eadem. Ex hoc autem verbo עָלַע, futurum piël erit יְעַלֵּעַ, vel cum (ַ) in fine loco (ֵ) ob gutturalem ע, יְעַלַּע, unde in tertia persona plurali masculina יְעַלְּעוּ, & sine daghésch in ל ob (ְ) ipsi suppositum, vide supra pag. 174. col. 2. in tertia persona singulari feminina praeteriti, יְעַלְעוּ *absorbebunt*, Vulg. *lambent*.

[תְּקוֹמֵמְנָה *erigent*, *excitabunt*, fem.] Sublata tertia radicali נ repetita, eaque per daghésch forte in נ terminationis compensata, תְּקוֹנֵנָּה Ezech. 32. v. 16. pro תְּקוֹנֵנְנָה *lamentabuntur*.

[תְּקוֹמֵמְנָה *erigetis*, *excitabitis*, fem.] Sic: תְּצוֹדֵדְנָה *venamini*, Ezech. 16. v. 18.

CONJUGATIO POAL.

HÆc conjugatio eadem est ac præcedens ex qua formatur, nisi quod desinat in (-) loco (-). Excipitur solum paoúl, quod more participiorum passivorum desinit in (-). Bénoní, infinitivus, & imperativus non sunt in usu; aut eorum exempla in Scripturis saltem desiderantur. Aliorum vero temporum, quæ sunt usitata, hæc exempla referre sufficiat.

PRÆTERITUM.

[קוֹמַם, in pausa קוֹמָם *excitatus est.*] Sic extra pausam, עוֹלַל *factus est*, Thren. 1. v. 12. quod etiam ad poal עֻלַּל referri potest. Vide supra pag. 223. In pausa וְרוֹמָם *& exaltatus est*, Psal. 65. Heb. 66. v. 17.

[קוֹמַמְתָּ, in pausa קוֹמָמְתָּ *excitatus es.*] Sic in pausa, חוֹלָלְתָּ *formatus es*, Job. 15. v. 7.

[קוֹמַמְתִּי, in pausa קוֹמָמְתִּי *excitatus sum.*] Sic in pausa, חוֹלָלְתִּי *formatus sum*, Psal. 50. Heb. 51. v. 7.

[קוֹמְמוּ, in pausa קוֹמָמוּ *excitati, excitata sunt.*] Sic in pausa, כּוֹנָנוּ *præparata sunt*, Ezech. 28. v. 13.

PAOUL.

[מְקוֹמָם *excitatus.*] Sic: מְחוֹלָל *dolore affectus*, Isai. 53. v. 5. מְרוֹמָם *exaltatum* (nomen) 2. Esd. 9. v. 5. ubi tamen in libris etiam accuratius editis pro (-) sub priori מ reponitur (-).

[מְקוֹמֶמֶת, & ex forma ת præcedente duplici (-), מְקוֹמֶמֶת *excitata.*] Sic: מְשׁוֹבֶבֶת *redux, redire facta*, Ezech. 38. v. 8.

FUTURUM.

[יְקוֹמַם, in pausa יְקוֹמָם *excitabitur*, masc.] Sic in pausa, יְרֹעָע *clamor, vociferatio fiet*, Isai. 16. v. 10.

[יְקוֹמְמוּ, in pausa יְקוֹמָמוּ *excitabuntur*, masc.] Sic in pausa, יְחוֹלָלוּ *reformabuntur*, Job. 26. v. 5.

[תְּקוֹמַמְנָה *excitabuntur*, fem.] Sic: תְּרוֹמַמְנָה *exaltabuntur*, Psal. 74. Heb. 75. v. 11.

CONJUGATIO HIPHIL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis masculina.

[הֵקִים, vel הֵקַם *statuit.*] Sic ex forma hhiriq, הֵסִיר *amovit*, הֵפִיר *dissipavit*, הֵנִיף *elevavit*, הֵפִיץ *dispersit*, הֵעִיר *suscitavit*, הֵסִיר, & cum (י) hodie superfluo, sed antiqua vocali *e*, quæ nunc exprimitur per (-) sub ה, הֵימִיר *mutavit*, &c. Ex forma (-), הֵפַר *irritum fecit, dissipavit*, &c. Quando ultima rad. gutturalis est, aut ר, pro (-) in ultima, sæpe usurpatur (-), ut: הֵרַע *malefecit*, הֵפַר *irritavit, irritum fecit*, הֵצַר *angustiavit*, &c. Cum א epenthetico, & ex forma quiesc. Pé (י), כֹּל הִבְאִישׁ Isai. 30. v. 5. Vulg. *omnes confusi sunt.* Quidam vocem hanc ad בָּאַשׁ referentes interpretantur: *omnes putruerunt, fœtidi facti sunt.* Secundum hanc expositionem, א radicale est, ac legendum הִבְאִישׁ. Ex eadem forma, & sine א epenthetico, הוֹבִישׁ, vel הֵבִישׁ *erubuit, pudefecit.*

III. persona singularis feminina.

[הֵקִימָה, & הֵקֵמָה *statuit.*] Sic ex forma (-) sub prima radicali, הֵקָרָה Jerem. 6. v. 7. *effudit,*

effudit. Lxx. ψύχει, Vulg. interp. *frigidam facit*; deducebant à קָרַר Chaldæis, Arabibus, & procul dubio olim etiam Hebræis, *frigefacio*, *refrigero*. Ex forma defectivor. ע, הֵסַתָּה *incitavit*. Ex forma quiescentium *Pé* (י), de quibus in §. præcedenti, הוֹבִישָׁה, vel הֵבִישָׁה *erubuit*, *pudefecit*.

II. persona singularis masculina.

[הֲקִימוֹתָ, vel הֲקֵמוֹתָ, & cum hhólem deficiente הֲקֵמֹתָ *statuisti.*] Sic ex forma (י.), הֲכִינוֹתָ *præparasti*, *stabilivisti*, &c. Ex forma (-), הֵרַעְתָּ *malefecisti*, *malis affecisti*. Et cum accentu tonico in ultima ob ו conversivum, וַהֲקֵמֹתָ *& eriges*, וַהֲרֵמֹתָ *& extolles*. Quando prima radicalis gutturalis est, characteristicæ subjicitur (-) simplex loco (-), quod gutturales non solet præcedere, ut diximus supra pag. 224. col. 1. in verbis defectivis ע, הַעֵדֹתָ, & expresso ה in fine, הַעֵדֹתָה *contestatus es*. Cum (ֱ) sub characterist. pro (-), הֱשִׁיבוֹתָ *benefecisti*, הֱבִישׁוֹתָ *confudisti*, הֲשִׁיבוֹתָ *avertisti*, &c. Sublata per aphæresin characteristica, רִיבוֹתָ Job. 33. v. 13. pro הֲרִיבוֹתָ *contendisti*.

Cum (ִ) sub tertia radicali, loco ו, ex forma perfectorum, הֵנַפְתָּ *agitasti*, וַהֲנֵפֹתָ *& agitabis*, וַהֲפֵרֹתָה *& irritum facies*, ubi exprimitur ה, quod in fine latebat. Ex forma quiesc. *Pé* (י), de quibus in §. præc. הוֹבַשְׁתָּ *confudisti*. Elisa tertia radicali ת, eaque per daghésch forte τῷ ת incrementi impressum compensata, וַהֲמִתָּה pro וַהֲמֵתַתָּה *& interficies*, ubi insuper exprimitur ה, quod in fine subintelligebatur.

I. persona singularis communis.

[הֲקִימוֹתִי, vel הֲקֵמוֹתִי *statui.*] Sic ex forma (י.), הֲרִימוֹתִי *exaltavi*, הֲסִרֹתִי cum hhólem deficiente, *removi*, &c. Et cum hhíriq parvo, & hhólem deficiente, הֲקִמֹתִי *stare feci*, *confirmavi*. Ex forma (-), הֲרֵעֹתִי *malefeci*, וַהֲצֵרֹתִי *& angustiabo*, Jerem. 10. v. 18. cum accentu in penultima præter analogiam; ו enim convertens eum ad ultimam analogos rejicit. Cum simplici (-) sub charact. ob gutturalem sequentem, vide supra secundam pers. sing. masc. הַעִידֹתִי *contestatus sum*, הַעִירֹתִי *suscitavi*. Cum (ֱ) sub charact. loco (-), הֱקִיצוֹתִי *evigilavi*, *experrectus sum*. Sublata characteristica, בִּינוֹתִי pro הֲבִינוֹתִי *intellexi*. Vide personam præcedentem.

Cum (ִ) sub tertia radic. pro ו, הֲשִׁלַּכְתִּי *& projiciam*. Ejecta tertia rad. ת, ac compensata per daghésch forte in ת incrementi, וַהֲמִתִּי, pro וַהֲמִתַּתִּי *& interficiam*. Contractum est הֲמִתִּי, vel הֵמַתִּי pro הֲמִיתוֹתִי, unde cum affixo, וַהֲמִתִּיו *& interfeci eum*, 1. Reg. 17. v. 35. Et cum hhíriq qatón sub ם, וַהֲמִתִּיהָ *& interficiam eam*, Ose. 2. v. 3. al. 5.

Compositam formam habent ex his verbis, & ex quiescentibus *Pé* (י), וְהוֹשְׁבוֹתִים *& collocabo eos*, Zach. 10. v. 6. וְהֵטִיבֹתִי *& benefaciam*, Ezech. 36. v. 11. ubi ה afficitur (-) loco (ו), ut fit in hac conjugatione in verbo יָשַׁב. Vide supra pag. 238. col. 1.

III. persona pluralis communis.

[הֵקִימוּ, vel הֵקֵמוּ *statuerunt.*] Sic ex forma (י.), הֵבִינוּ *intellexerunt*, הֵמִיתוּ *interfecerunt*, וְהֵשִׁיבוּ *& reducent*, &c. Ex forma (-), הֵנֵצוּ *floruerunt*, הֵפֵרוּ *irritum fecerunt*, הֵרֵעוּ *malefecerunt*, à רָעַע; vel *clamaverunt*, à רִיעַ. Tseré characteristicæ resoluto in (ִ) sequente daghésch forti, per legem æquivalentiæ: הִזִּילוּ pro הֵזִילוּ *vilipenderunt*, הִסִּיתוּ pro הֵסִיתוּ *incitarunt*. Nisi personæ illæ sint ab inusitatis verbis נָזַל, נָסַת. Cum aphæresi characteristicæ, & cum affixo, וְדִיגוּם Jerem. 16. v. 16. *& piscabuntur eos*, pro וְהֶדִיגוּם, aut וַהֲדִיגוּם. Quidam, punctis sic mutatis וְדִיגוּם, volunt esse præteritum piél. Ex forma quiescentium *Pé* (י), הוֹבִישׁוּ, vel הֵבִישׁוּ *confusi sunt*, *pudefecerunt*, *confuderunt*.

II. persona pluralis masculina.

[הֲקִימוֹתֶם, vel הֲקֵמוֹתֶם *statuistis.*] Sic ex forma (י.), הֲבִינוֹתֶם *intellexistis*, וַהֲרִיעֹתֶם (à רִיעַ) *& vociferabimini*, &c. Ex forma (-), הֲרֵעֹתֶם *malefecistis*, (à רָעַע), וַהֲרֵעֹתֶם *& clangetis*, (à רִיעַ), וַהֲשִׁיבוֹתֶם *& reducetis*, cum (י) nunc superfluo, sed olim vocali *e*,

quæ exprimitur hodie per (-) sub שׁ. Cum syncopa tertiæ radicalis ת, quæ compensatur per dagh. forte in ת terminationis, הֲמִתֶּם, pro הֲמִיתוֹתֶם, aut ex forma perfectorum, ut supra in secunda persona singulari masculina, הֲמִתֶּם, contracte pro הֲמִתַּתֶּם, *interficietis.*

II. persona pluralis feminina.

[הֲקִימוֹתֶן *statuistis.*] Ejecta tertia radicali, eaque per daghésch in ת incrementi compensata, הֲמִתֶּן *interficietis.* Vide personam præcedentem.

I. persona pluralis communis.

[הֲקִימוֹנוּ, vel הֲקַמְנוּ *statuimus.*] Ex forma (ִי), & cum (ֵ) sub character. loco (ִ), הֲשִׁבוֹנוּ *retulimus.* Ex forma (ַ), הֲקַמְנוּ & *statuemus.* Cum (ֹ) sub tertia rad. pro hhól. הֲכִנֹּנוּ, unde tertia rad. נ elisa, ac compensata per dagh. forte in נ terminationis, הֲכִנּוּ *præparavimus*, 2. Paral. 29. v. 19.

APPENDIX

AD BENONI.

Singulare masculinum.

[מְקִים, vel מֵקִם *statuens.*] Ex terminatione (ִי), מֵבִין *intelligens*, וּמֵרִים & *exaltans*, מֵנִיחַ *requiescere faciens*, מֵעִיר *excitans*, Ose. 7. v. 4. secundum quosdam interpretes. Alii, *ab excitando*, pro מֵהָעִיר, vide infinitivum. Alii, *à civitate*, ex מִן, & עִיר *civitas.* Vide interpretes. Mutato (ֵ) in (ְ) sequente daghésch, per legem æquivalentiæ, מַסִּית *incitans.* Postularet analogia ut (ַ) istud mutaretur in (ִ), vel in (ֵ) loco (ַ); verum tres illæ motiones invicem convertuntur. Forte etiam מַסִּית venit ab inusitato נָסַת. Cum (י) paragogico, ex quo & hhiriq literæ præcedenti supposito factum est hhiriq gadhól, מְקִימִי *erigens*, Psal. 112. Heb. 113. v. 7. ubi (ֵ) mutatur in (ְ) ob accentum plus una syllaba ab eo remotum. Pro isto (י) paragogico, vide supra bénoní qál perfectorum, pag. 164. col. 1.

Ex forma (ֵ) in fine, מֵפֵר *irritans.* Cum (ַ) ibidem ob gutturalem, מֵרַע *malefaciens.*

Singulare femininum.

[מְקִימֶת *statuens.*] Tseré penultimæ in hoc feminino, & in plurali tam masculino quam feminino sequente, mutatur in (ְ) propter auctum syllabarum numerum, & accentum plus una syllaba ab eo distantem. Sic: מְשִׁיבָה *restituens*, מְאִירָה *illuminans*; unde in constructo, מְשִׁיבַת *restitutrix*, מְאִירַת *illuminatrix.*

Plurale masculinum.

[מְקִימִים, vel מְקִמִים *statuentes.*] Sic ex forma hhiriq, מְבִינִים *intelligentes*, מְמִיתִים *interficientes*, מְרִימִים, unde in constructo, כִּמְרִימֵי *sicut exaltantes*, &c. Ex forma (ֵ), מְרֵעִים *malefacientes.* Tseré characteristicæ mutato in (ַ) sequente daghésch, ut supra in sing. masc. מַלִּינִים pro מְלִינִים, *murmurantes*, nisi sit à verbo inusitato נָלַן.

Plurale masculinum.

[מְקִימוֹת *statuentes.*] מְאִירוֹת *illuminantes.*

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[הָקִים, vel הָקֵם *statuere.*] Sic ex forma (ִי), הָבִין *intelligere*, הָמִית *interficere*, &c. Ex forma (ֵ), הָשֵׁב *reducendo*, הָמֵת *interficiendo*, &c. Cum (י) nunc superfluo, sed olim vocali *e*, quæ exprimitur hodie per (ֵ) sub prima radicali, הֵקִים *præstando*, Jerem. 44. v. 25. Interdum abjicitur ה characteristicum, ut: בִּין pro הָבִין *considerando.* Sic: גִּיל *exsultando*, שִׂית, unde וְשִׂית & *ponere*, &c. Et sæpius cum literis *bichlám*, vide supra pag. 148. col. 2. בְּעִיר *in evigilando*, Psal. 72. Heb. 73. v. 20. ubi LXX. ἐν τῇ

πόλει σου, Vulg. Lat. *in civitate tua.* S. Hieron. *in civitate*, simpliciter. Retulerunt ad עִיר *civitas.* לָדִין *ad judicandum*, לָלִין *ad pernoctandum*, לָרִיב *ad contendendum*, לָשִׁיר *ad cantandum*, &c. מֵעִיר *ab excitando*, secundum quosdam interpretes, Ose. 7. v. 4. vide supra bénoní sing. masc. Cum ה parag. & (ַ) loco (ִי), vel (ֵ), sub prima radicali, לְהָנָפָה *ad agitandum*, Isai. 30. v. 28. Verum hic, & similes infinitivi ad nominum potius quam ad verborum classem pertinent. Vide supra p. 165. col. 2. in infinit. qal perfectorum.

APPENDIX
AD IMPERATIVUM.

II. persona singularis masculina.

[הָקִים, vel הָקֵם *statue.*] Sic ex terminatione (ֵ), quæ altera longe est usitatior, הָאֵר *illumina*, הָסֵר *remove*, וְהָרֵץ *& currere fac, defer cito*, הָרֵם, & mutato (ֵ) in (ֶ), ob accentum ab ultima ad penultimam retractum, quia concurrit alter tonicus, הָרֶם 4. Reg. 6. v. 7. *tolle*, הָרֶק *exsere*, הָשֵׁב *restitue*, &c. Et cum (ַ) loco (ֵ), maxime quando ultima radicalis est gutturalis, הָשַׁב *reduc, repone*, הָשַׁע *claude.* Cum ה paragogico usurpatur vulgo forma hhiriq, ut: הָאִירָה *illumina*, הָקִיצָה *evigila*, הָעִירָה *expergiscere*, הָשִׁיבָה *redde*, &c. Et cum (ֵ) pro (ִי), הָפֵרָה *irritum fac.*

Quandoque in hoc imperativo tollitur characteristica, ut: שִׂיחַ *loquere*, וּבִין *& intellige*, לִין *pernocta*, וְשִׂים *& pone*, &c. Sic cum ה paragogico, בִּינָה *intellige*, &c. Et cum accentu in ultima præter analogiam, רִיבָה *contende, litiga, judica*, Psal. 34. Heb. 35. v. 1. .... 118. Heb. 119. v. 154. שִׁיתָה *pone*, Psal. 140. Heb. 141. v. 3.

II. persona singularis feminina.

[הָקִימִי *statue.*] Sic: הָרִימִי *exalta*, &c. Sublata per aphæresin characteristica, ut in secunda pers. sing. masc. לִינִי *pernocta*, שִׁיתִי *pone*, שִׂימִי idem, &c. Et cum accentu in ultima, גִּילִי *exsulta*, Zach. 9. v. 9.

II. persona pluralis masculina.

[הָקִימוּ *statuite.*] Sic: וְהָמִיתוּ *& interficite*, הָרִיעוּ *jubilate*, &c. Cum aphæresi characteristicæ, ut in personis præcedentibus, בִּינוּ *intelligite*, גִּילוּ *exsultate*, נִירוּ *novate*, רִיבוּ *litigate, judicate*, שִׂיחוּ *loquimini*, שִׂימוּ *ponite*, שִׁירוּ *cantate*, שִׂישׂוּ *gaudete*, &c.

APPENDIX
AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יָקִים, vel יָקֵם *statuet.*] Sic ex forma (ִי), יָדִין *judicabit*, יָלִין *pernoctabit*, &c. Ex forma (ֵ), יָרֵב *contendet*, יָפֵץ *disperget*, וְיָעֵר *& excitabit*, יָסֵר *removebit*, יָרֵעַ *malefaciet*, יָגֵל, & cum י nunc superfluo, sed olim vocali *e*, יָגִיל מְאֹד *exsultabit vehementer*, Psal. 20. Heb. 21. v. 2. ubi insuper (ֵ) corripitur in (ֶ) ob accentum ab ultima ad penultimam retractum propter alterum concurrentem in voce מְאֹד, quæ monosyllaba censetur; schevá enim propriè syllabam non efficit, ut diximus supra pag. 35. col. 1. Cum א itidem redundante, sed quod erat quoque vocalis *e*, quæ nunc exprimitur per (ֵ) sub prima rad. וְיָנֵאץ *& florebit*, Eccle. 12. v. 5. Pro (ִי) vel (ֵ), interdum reponitur (ַ), maxime quando ultima rad. gutturalis est, aut ר, ut: יָרַח *odorabitur*, יָלַע *absorbebit*, &c. Qaméts characteristicæ mutato in (ְ) sequente daghésch per legem æquivalentiæ, יְפִית *excitabit*, nisi sit ab inusitato נָפַת.

Accentu ab ultima ad penultimam retracto, vel ob concursum, vel ob ו conversivum, (ֵ) ultimæ corripitur in (ֶ), ut: יָרֶב בּוֹ *judicet de eo*, Jud. 6. v. 32. וַיָּאֶר *& illuxit*, וַיָּבֶן *& intellexit*, וַיָּחֶל *& timuit*,

וַיָּמֶת *& interfecit* , וַיָּשֶׁב *& reduxit* , וַיָּקֶם *& suscitavit* , &c. Et cum (-) loco (ֶ), præsertim quando prima rad. gutturalis est, aut ultima itidem gutturalis, vel ר, ut: וַיָּעַד *& contestatus est* , וַיָּעַר *& excitavit* , וַיָּנַח *& requiescere fecit* , *& requiem dedit* , וַיָּרַע *& malefecit* , וַיָּצַר *& obsedit* , &c. quorum nonnulla referri etiam possunt ad qal, uti quædam in hac conjugatione adducta referri possunt ad hiphil.

Cum ה paragogico in hac persona parum usitato, יָחִישָׁה *festinabit* , Isai. 5. v. 19.

III. persona singularis feminina.

[תָּקִים , vel תָּקֵם *statuet.*] Cum (-) in ultima loco (ִי) vel (ֵ), quamvis tertia radicalis non sit gutturalis, aut ר, תָּלֶן *pernoctabit* , *morabitur.* Cum eodem (-) pro (ֵ) ob accentum ab ultima ad penultimam vi ו conversivi retractum, וַתָּסַר *& removit* , *& deposuit.*

II. persona singularis masculina.

[תָּקִים , vel תָּקֵם *statues.*] Ex forma (-), תָּפֵר *dissipabis* , תָּשֵׁב *reduces* , תָּפֵק *proferes* , *effundes* , &c. Accentu retracto ab ultima ad penultimam, vel ob concursum, vel ob ו conversivum, (-) corripitur in (ֶ), ut: אַל־תָּשֶׁב אֶת־פָּנַי *ne avertas faciem meam* , 3. Reg. 2. v. 20. ubi accentus in תָּשֶׁב retrahitur quamvis non sequatur immediate alter tonicus. Forte olim scribebatur אֶת sejunctum à פָּנַי. Sic cum ו conversivo, וַתָּקֶם *& præstitisti* , וַתָּרֶם *& extulisti* , &c. Et cum (-) loco (ֶ) ob primam, aut ultimam gutturalem, וַתָּעַד *& contestatus es* , quod referri etiam potest ad qál, וַתָּרַע *& male fecisti.* Ex terminatione (-) loco (-) vel (ִי), אַל־תָּלַן *ne pernoctes* , תָּרַע *malefecisti* , *malum intulisti* , Psal. 43. Heb. 44. v. 3. ubi futurum ponitur loco præteriti. De hac enallage in Syntaxi.

II. persona singularis feminina.

[תָּקִימִי *statues.*] Cum י paragogico, quod accentum à penultima ad ultimam retraxit; quare ה afficitur (ִ), תְּחִילִין *paries* , *paritura es* , Isai. 45. v. 10.

I. persona singularis communis.

[אָקִים , vel אָקֵם *statuam.*] Sic ex forma (ִי), אָלִין *pernoctabo* , אָרִיק *evacuabo* , *evaginabo* , וָאָשִׂם *& posui* , &c. Ex forma (-), אָפֵר *irritum reddam* , אָסֵף *consumam* , &c. Cum (-) pro (-) vel (ִי) ob ultimam gutturalem, אָרַע *malefaciam.* Cum ה paragogico, אָבִינָה *intelligam* , אָגִילָה *exsultabo* , אָעִירָה *evigilabo* , אָשִׂימָה *ponam* , אָשִׁירָה *cantabo* , &c. Ex forma quiescentium Pé (י), אוחילה *dolebo* , Jerem. 4. v. 19. secundum קרי, h. e. Massoretharum lectionem: at secundum כתיב, seu textûs Scripturam, אָחוּלָה idem, in futuro qál. Vide etiam supra pag. 240. col. 2. in futuro hiphil quiescentium Pé י.

III. persona pluralis masculina.

[יָקִימוּ , vel יָקֵמוּ *statuent.*] Cum ו paragogico retrahente accentum à penultima ad ultimam; quare (י) afficitur (ִ) loco (ֵ), יְחִילוּן *dolebunt* , יְנִיעוּן *movebunt* , יְמִישׁוּן *palpabunt* , &c. Mutato (ֵ) characteristicæ in (-) sequente daghésch, per legem æquivalentiæ, יַלִּיזוּ *recedere facient* , וַיַּלִּינוּ *& murmurare fecerunt.* Ex forma (-), יָרֵעוּ *malefacient* , וַיָּפֵרוּ *& irritum fecerunt* , וַיָּחִלּוּ Ose. 8. v. 10. *& doluerunt.* Lxx. καὶ κοπάσουσι *& cessabunt.* Vulg. *& quiescent.* Aq. καὶ λιτανεύσουσι *& supplicabunt.* Sym. καὶ μενοῦσι *& manebunt.* Quidam interpretantur *& incipient* , ab חָלַל, leguntque וַיָּחֵלּוּ cum daghésch in ל, ut illud ibidem habent exemplaria etiam accuratiora.

III. persona pluralis feminina.

[תְּקִימֶנָה *statuent.*] Sic: תְּגִילֶנָה *exsultabunt* , תְּשִׁיבֶנָה *reddent* , &c. Ex forma defectivorum ע, excepto daghésch, quod tertiæ radicali non imprimitur, תְּהִימֶנָּה Mich. 2. v. 12. *perstrepent* , *tumultuabuntur* , cum dagh. in נ ad compensandum (י) ejectum, est enim pro תְּהִימֶינָה.

II. persona pluralis masculina.

[תָּקִימוּ , vel תָּקֵמוּ *statuetis.*] Sic ex

forma (ֶ) , תָּפֵרוּ *irritum facietis* , & וְתָרֵעוּ *malefacietis.*

II. persona pluralis feminina.

[תְּקִמְנָה *statuetis.*] Cum (ִ) loco (ֶ) sub prima radicali , הָקֵים תְּקִימְנָה Jerem. 44. v. 25. *statuendo statuetis* , vel potius *statuistis* , *præstitistis.* Vulg. *implestis.* Lxx. ἐνεμείνατε *perseverastis.* Hhiriq istud mendose hic videtur positum pro (ֶ) , quod olim exprimebat י ; sic enim scribendum legendumque videtur תְּקִימְנָה cum י hodie superfluo , quod pariter abundat in voce præcedente & correlativa הָקֵים.

I. persona pluralis communis.

[נָקִים *statuemus.*] Sic : נָלִין *pernoctabimus* , נָשִׂישׂ *gaudebimus* , נָרִיעַ *clangemus* , &c. Cum (ֶ) pro (ִ) ob ultimam radic. ע , נָרֵעַ *malefaciemus* , Gen. 19. v. 9. Cum ה paragogico , נָגִילָה *exsultabimus* , נָלִינָה *pernoctabimus* , נָרִיעָה *clangemus* , &c.

CONJUGATIO HOPHAL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

II. persona singularis masculina.

[הוּקַם , & in pausa הוּקָם *constitutus est.*] Sic : הוּכַן *præparatus est* , הוּכָן , & in pausa הוּמַת *interfectus est* , הוּנַח *requies data est* , הוּרַק *evacuatus est* , &c. Cum (ֻ) pro וּ , וְהֻכַן & *præparabitur* , הֻרַם *sublatus est* , Dan. 8. v. 11. ubi secundum כתיב *scriptum* , est הֵרִים *sustulit* , & tertia illa persona passive accepta , ut videbimus in Syntaxi , *sublatus est* ; secundum vero קרי *lectionem* , הוּרַם : (וּ) enim in הֵרִים scribitur pro וּ , quod & ipsum transponitur , cum reponendum sit inter ה & ר. Cum (ֻ) & daghésch per legem æquivalentiæ loco וּ , וְהֻסַּג & *aversum est* (judicium) , הֻקַּם *constitutus est.*

III. persona pluralis communis.

[הוּקְמוּ *constituti sunt.*] Cum (ֻ) euphonico pro (וּ) , הֻמְתוּ *interfecti sunt.*

APPENDIX

AD PAOUL.

Singulare masculinum.

[מוּקָם *constitutus.*] Sic : מוּגָר *alienus* , *extraneus factus* , מוּסָר *remotus* , מוּמָת *interfectus* , &c. Cum (ֻ) loco (וּ) , מֻגָּר *remotus* , מֻעָף *volare jussus.*

Plurale masculinum.

[מוּקָמִים *constituti.*] Sic : הַמּוּסָרִים *remoti* , הַמּוּמָתִים *interfecti* , 4. Reg. 11. v. 2. ut ibi legendum docent Massorethæ ; scribitur enim הַמְּמוֹתִים cum literæ ו metathesi.

APPENDIX

AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יוּקַם , & in pausa יוּקָם *constituetur.*] Sic : יוּמַת , & cum accentu pausante יוּמָת *interficietur* , יוּשַׁר *cantabitur* , יוּטַל , in pausa יוּטָל , & cum (ֻ) pro וּ , יֻטַּל *projicietur.* Quædam exemplaria pro יֻטָל Job. 41. v. 1. habent יֻטַּל cum daghésch in ט , per legem æquivalentiæ , qua parva motio (ֻ) cum daghésch ponitur loco magnæ , nempe וּ.

III. persona singularis feminina.

[תּוּקַם , & in pausa תּוּקָם *constituetur.*]

Sic extra pausam, וְתוּמַת תּוּמַת *interficiatur*, *& interfecta est*, תּוּרַק *effundetur*, &c. Cum (ֵ) loco ו, תֻּפַר *irritum fiet.*

III. persona pluralis masculina.

[יוּקְמוּ, & in pausa יוּקָמוּ *constituentur.*] Sic: יוּמְתוּ, & in pausa יוּמָתוּ *interficientur.*

CONJUGATIO HITHPOEL.

UT in verbis perfectis hithpaél formatur à piél, cui præponitur הִתְ, &c. sic quiescentium hithpoél desumitur ex poél. Et quemadmodum hithpaél non raro terminatur in (-), quod in pausa mutatur in (ֵ): ita & verborum illorum hithpoél sæpe desinit in (-), quod cum accentu pausante conjunctum producitur in (ֵ), ut sequentia declarant exempla.

PRÆTERITUM.

[הִתְקוֹמַם, ex forma (-) הִתְקוֹמֵם, & in pausa הִתְקוֹמָם *stitit se*, masc.] Sic ex forma (-) & in pausa, הִתְבּוֹנָן *intellexit*, Isai. 1. v. 3.

[הִתְקוֹמְמָה *stitit se*, fem.] Sic: הִתְמוֹטְטָה *mota est*, הִתְפּוֹרְרָה *dissipata est*, Isai. 24. v. 19.

[הִתְקוֹמַמְתָּ *stitisti te*, masc.] Sic: הִתְבּוֹנַנְתָּ *intellexisti*, Job. 38. v. 18.

[הִתְקוֹמַמְתִּי *stiti me*, com.] Sic: הִתְעוֹרַרְתִּי *& excitabo*, *suscitabo me*, Job. 31. v. 29.

[הִתְקוֹמְמוּ, in pausa ex forma (ֵ) הִתְקוֹמָמוּ, ex forma (-) הִתְקוֹמְמוּ *stiterunt se*, com.] Sic ex forma (-) & in pausa, הִתְבּוֹנָנוּ *intellexerunt*, Isai. 52. v. 15.

[הִתְקוֹמַמְנוּ *stitimus nos*, com.] Ex forma perfectorum, cum metathesi literæ ת, & ejus conversione in ט, secundum regulas traditas supra pag. 189. הִצְטַיָּדְנוּ, pro הִתְצַיַּדְנוּ *in viaticum cepimus*, Jos. 9. v. 12. à צוּד vel צִיד.

BENONI.

[מִתְקוֹמֵם *sistens se*, *insurgens*, masc.] Sic: מִתְעוֹרֵר *suscitans se*, Isai. 64. v. 7.

[מִתְקוֹמֶמֶת, & ex forma ת præcedente duplici (ֵ), מִתְקוֹמֵמָה *sistens se*, fem.] Ex poal & hithpoél, מִתְקוֹמְמָה *insurgens*, Job. 20. v. 27. Ex poal est מְקוֹמֵמָה, ex hithpoél vero מִתְקוֹמְמָה. Ex terminatione ת, מִתְבּוֹסֶסֶת *conculcandam se præbens*, Ezech. 16. v. 6.

[מִתְקוֹמְמִים *sistentes se*, *insurgentes*, masc.] Sublata priori litera characteristica מ, ne, inquiunt, quatuor literæ serviles sese immediate consequantur, וּבִתְקוֹמְמֶיךָ Psal. 138. Heb. 139. v. 21. *& in insurgentes in te*, pro וּבְמִתְקוֹמְמֶיךָ.

IMPERATIVUS.

[הִתְקוֹמֵם, ex terminatione (-) הִתְקוֹמַם, & in pausa הִתְקוֹמָם *siste te*, masc.] Sic ex forma (-) הִתְבּוֹנַן *& intellige*, Job. 37. v. 14.

[הִתְקוֹמְמִי, & in pausa ex forma (-) הִתְקוֹמָמִי *siste te*, fem.] Sic: הִתְעוֹרְרִי *suscitare*, *suscita te*, Isai. 51. v. 17. Ex forma (-) mutati in (ֵ) ob pausam, הִתְרוֹעָעִי *clange*, *jubila*, Psal. 59. Heb. 60. v. 10.

[הִתְקוֹמְמוּ *sistite vos*, masc.] Sic: הִתְבּוֹנְנוּ *intelligite*, *animadvertite*, Jerem. 9. v. 16.

[הִתְקוֹמֵמְנָה, & ex terminatione (-) הִתְקוֹמַמְנָה *sistite vos*, fem.] Sic ex forma (-), הִתְשׁוֹטַטְנָה *cursitate*, *peragrate*, Jerem. 49. v. 3. à שׁוּט, quod solum verbum est à ש incipiens in quo non fit literæ ת metathesis, ne, inquiunt, triplex T concurrens κακοφωνίαν pariat.

FUTURUM.

[יִתְקוֹמֵם, ex terminatione (-) יִתְקוֹמַם, & in pausa יִתְקוֹמָם *sistet se*, masc.] Sic ex terminatione (-), & in pausa, יִתְבּוֹנָן *intelliget*, Job. 11. v. 11. יִתְלוֹנָן *commorabitur*, Psal. 90. Heb. 91. v. 1.

[תִּתְקוֹמֵם, &c. *sistet se*, fem.] Sublata per syncopen litera ת altera characteristica, eaque compensata per daghésch in prima ra-

dicali, תְּכוֹנֵן Num. 21. v. 27. pro תִּתְכּוֹנֵן *firmabitur.* Ex terminatione (-) mutati in (-) ob pausam, תִּתְמוֹגָג *liquefiet*, *dissolvet se*, Psal. 106. Heb. 107. v. 26.

[תִּתְקוֹמֵם, &c. *sistes te*, masc.] Sic: וַתִּתְבּוֹנֵן *& intellexisti*, *& considerasti*, Job. 30. v. 20.

[תִּתְקוֹמְמִי, &c. *sistes te*, fem.] Ex terminatione (-) mutati in (-) ob pausam, & cum syncopa alterius ת characteristici, תִּכּוֹנָנִי *firmaberis*, Isai. 54. v. 14. Vide supra tertiam personam singularem femininam.

[אֶתְקוֹמֵם, &c. *sistam me*, com.] Sic: אֶתְבּוֹנֵן, & ex forma (-) in pausa, אֶתְבּוֹנָן *intelligam*, *considerabo*, Job. 23. v. 15. cap. 32. v. 12. &c. אֶתְקוֹטָט *tabescam*, Psal. 138. Heb. 139. v. 21. Et cum ה parag. וָאֶתְקוֹטָטָה *& contabui*, Psal. 118. Heb. 119. vers. 158. אֵרוֹמָם *extollam me*, Isai. 33. v. 10. cum syncopa ת, quod compensatur per dagh. forte in prima radicali, quæ cum ejus recipiendi sit incapax, א afficitur (-) loco (-) ad compensandum daghésch istud ejectum, pro אֶתְרוֹמָם.

[יִתְקוֹמְמוּ, in pausa ex forma (-) יִתְקוֹמָמוּ ex forma (-) יִתְקוֹמְמוּ *sistent se*, masc.] Sic ex forma (-) extra pausam, וְיִתְבּוֹנְנוּ *& considerent*, Psal. 106. Heb. 107. v. 43. Ex forma (-) mutati in (-) ob pausam, יִתְבּוֹנָנוּ *intelligent*, Isai. 14. v. 16. יִתְבֹּשָׁשׁוּ *erubescebant*, Gen. 2. v. 25. יִתְמוֹלָלוּ *exscindentur*, Psal. 57. Heb. 58. v. 8. Sublato ת characteristico, & compensato per daghésch in prima radicali, וְיִכֹּנָנוּ pro וְיִתְכּוֹנָנוּ *& parant se*, Psal. 58. Heb. 59. v. 5.

Ex forma perfectorum, & cum metathesi ת characteristici, quod insuper mutatur in ט euphoniæ gratia, וַיִּצְטַיָּרוּ cum (-) loco (-) sub י ob pausam, *& legatos se finxerunt*, Jos. 9. v. 4.

[תִּתְקוֹמְמוּ, &c. *sistetis vos*, *insurgetis*, masc.] Sic: תִּתְבּוֹנְנוּ Jerem. 23. v. 20. & in pausa ex forma (-), תִּתְבּוֹנָנוּ *considerabitis*, Isai. 43. v. 18.

[תִּתְקוֹמַמְנָה, vel תִּתְקוֹמֵמְנָה *insurgent*, fem.] Sic ex forma (-) sub tertia radicali, תִּתְמוֹגַגְנָה *colliquescent*, Amos. 9. v. 13.

MANTISSA

De Verbis בּוֹא venire, נוֹא frangere, *&* קוֹא vomere.

VERBUM בּוֹא *venire*, quod in secunda & tertia radicali quiescit, in tribus duntaxat conjugationibus usitatum est; nempe in qál, hiphíl & hophál. Imo personæ non paucæ in conjugationum illarum temporibus, seu modis, desiderantur, ut ex subjecto paradigmate liquet. Quæ in Scripturis reperiuntur, eas hîc integras describere operæ pretium esse duximus, eo quod & frequenter occurrant, & tyronibus, ob duplicem cui subjiciuntur imperfectionem, nonnihil negotii soleant facessere.

Alia duo verba נוֹא *frangere*, & קוֹא *vomere*, sequuntur analogiam flexionis verbi בּוֹא *venire*. Quare eorum personas, quæ in textu Biblico conspiciuntur, una cum earum anomaliis, in appendicibus paradigmati sequenti subjectis exhibebimus. Significatio autem tertiæ personæ singularis præteriti hophál, quæ in hoc schemate ob loci angustiam afferri non potuit; ea est *adductus est*, pro masculina, *adducta est*, pro feminina persona.

HOPHAL. Personæ Fem.	Com.	Masc.	HIPHIL. Personæ Fem.	Com.	Masc.	QAL. Personæ Fem.	Com.	Masc.			
הבאת		הובא	הביאה		הביא *adduxit.*	באה		בא *venit.*	3.	Sing.	PRÆTERITA.
caret.		הובאת	caret.		הבאת	באת		באת	2.		
	caret.			הבאתי			באתי		1.		
	הובאו			הביאו			באו		3.	Plur.	
caret.		caret.	caret.		הבאתם	caret.		באתם	2.		
	caret.			הביאנו			באנו		1.		
	caret.		caret.		מביא	באה		בא		Sing.	BENONI.
			caret.		מביאים	באות		באים		Plur.	
caret.		מובא		caret.			caret.			Sing.	PAOUL.
מובאות		מובאים								Plur.	
	caret.		בהביא		הביא	בבוא		בוא			INFINITIVI ET GERUNDIA.
			caret.			כבוא					
			להביא			לבוא					
			caret.			מבוא					
	caret.		הביאי		הבא	בואי		בוא		Sing.	IMPERATIVI.
			caret.		הביאו	caret.		בואו		Plur.	
caret.		יובא	תביא		יביא	תבוא		יבוא	3.	Sing.	FUTURA.
caret.		caret.	caret.		תביא	תבואי		תבוא	2.		
	caret.			אביא			אבוא		1.		
caret.		יובאו	תביאינה		יביאו	תבואנה		יבואו	3.	Plur.	
caret.		caret.	caret.		caret.	caret.		תבואו	2.		
	caret.			נביא			נבוא		1.		

APPENDIX

APPENDIX
AD CONJUGATIONEM QAL.

Præteritum & Benoni.

[בָּא *venit*, masc.] formam quiescentium ע imitatur.

[בָּאָה *venit*, femin.] eamdem formam sequitur. Cum accentu in ultima ob ו conversivum, וּבָאָה *& veniet*, Ezech. 30. v. 4. Et sine ו conversivo, קָאָה *evomuit*, Levit. 18. v. 28. Aliis est bénoni sing. fem. proindeque cum accentu in ultima, ut postulat analogia.

[בָּאתָ *venisti*, masc.] cum ה expresso in fine, ubi latebat, בָּאתָה 2. Reg. 3. v. 7. Persona illa cum aliis hujus præteriti, excepta tertia plurali, sequitur analogiam verborum quiescentium Lámedh א.

[בָּאת *venisti*, femin.] cum (·) sub ת præter consuetudinem; non enim præcedit aliud sub א, vide supra pag. 24. col. 1. וּבָאתְ *& venies*, 2. Reg. 14. v. 3. &c.

[בָּאוּ *venerunt*, com.] ex forma quiescentium ע. Ex forma hhólem, בֹּאוּ Jerem. 27. v. 18. à בֹּא. Vide supra pag. 249. col. 1.

[בָּאנוּ *venimus*, comm.] Sublato per syncopen א, בָּנוּ 1. Reg. 25. v. 8.

Benoni בָּא masc. *veniens*, &c. sequitur analogiam quiescentium ע.

Infinitivus.

[בּוֹא vel בֹּא *venire.*] In hoc & duobus sequentibus temporibus, sæpe scribitur hhólem deficiens. Eadem etiam tempora sequuntur analogiam quiescentium ע, & formam hhólem.

Cum ה paragogico, בֹּאָה, unde cum præfixo ב, בְּבֹאָה *in intrando*, *cum intrabunt*, 3. Reg. 14. v. 12. Cum hoc infinitivo, utpote monosyllabo, ל afficitur (ָ), ut: לָבוֹא *ad veniendum.* Interdum notatur cum (ְ), לְבוֹא, sed tunc infinitivus ille ut nomen substantivum consideratur, unde à Lxx. & Sym. vulgo redditur εἴσοδος, à Vulg. *introitus.* ל & מ ex forma Chaldaïca conjunctis, מִלְּבוֹא *à veniendo*, 3. Reg. 8. v. 45. &c.

Imperativus.

[בּוֹא, vel בֹּא *veni*, masc.] Sequitur analogiam quiesc. ע, & formam hhólem. Et sic in reliquis personis.

Cum ה paragogico, בֹּאָה 3. Reg. 13. v. 6.

[בּוֹאוּ, vel בֹּאוּ *venite*, masc.] Mutato א in י, ex facili permutatione literarum אהוי, & prima radicali affecta (ְ) loco hhólem deficientis, וּקְיוּ pro וְקֹאוּ *& evomite*, Jerem. 25. v. 27. Alii brevius, &, ut videtur, melius וּקְיוּ deducunt ex verbo inusitato קָיָה formæ quiescentium Lámedh ה, de quibus infra §. V.

Futurum.

[יָבוֹא, vel יָבֹא *veniet*, masc.] Ex forma quiesc. ע, & ex terminatione hhólem, quæ in aliis personis retinetur.

[תָּבוֹא, vel תָּבֹא *veniet*, fem.] Cum ה paragogico, quod rarissime huic personæ adjungitur, וְתָבוֹאָה *& veniet*, Isai. 5. v. 19. Et cum altero ה paragogico, quod in causa est cur prius mutetur in ת, תְּבוֹאתָה *veniet*, Deut. 33. v. 13. ubi insuper est contractio pro תבואתה.

[תָּבוֹאִי *venies*, fem.] Cum inserto ת, וַתָּבֹאתִי *& venisses*, 1. Reg. 25. v. 34. Aliis vox illa composita est ex hac persona וַתָּבֹאִי, & ex secunda persona sing. feminina præteriti, וּבָאת, vel וּבָאתִי cum י superfluo in fine, de quo supra pag. 163. col. 1.

[אָבוֹא, vel אָבֹא *veniam.*] Cum ה parag. אָבֹאָה Jud. 15. v. 1.

[תָּבֹאנָה *venient*, fem.] Cum י epenthetico, תְּבֹאינָה 1. Reg. 10. v. 7. Persona illa videtur imitari formam defectivorum ע, ac omissum fuisse (ֶ) sub א, pro תְּבֹאֶינָה, quod legitur Psal. 44. Heb. 45. v. 16. &c. Sublato ה in fine per apocopen, תְּבֹאןָ Gen. 30. v. 38.

[נָבוֹא, vel נָבֹא *veniemus.*] cum ה paragogico, נָבוֹאָה Psal. 131. Heb. 132. v. 7.

APPENDIX

AD CONJUGATIONEM HIPHIL.

Præteritum.

[הֵבִיא *adduxit*, maſc.] Hæc perſona cum tertia ſingulari fem. הֵבִיאָה, tertia plurali הֵבִיאוּ, & prima itidem plurali הֵבֵיאנוּ, ſequitur analogiam quieſcentium ע. Aliæ imitantur vulgo formam quieſcentium Lamedh א, ſervata tamen ſub characteriſtica motione quieſcentium ע. Ex verbo נוּא, הֵנִיא *irritum fecerit*, Num. 30. v. 6. 12. *diſſipavit*, *reprobavit*, Pſal. 32. Heb. 33. v. 10.

[הֵבֵאתָ] Cum י hodie ſuperfluo, ſed olim vocali *e*, quæ nunc exprimitur per (-) ſub ב, הֵבֵיאתָ *adduxiſti*, Num. 14. v. 31. &c. Ex forma quieſc. ע, הֲבִיאֹתָ unde cum affix. הֲבִיאֹתַנִי *adduxiſti me*, 2. Reg. 7. v. 18. &c. הֲבִיאֹתָנוּ *introduxiſti nos*, Num. 16. v. 14. Cum (-) loco (י.) ſub prima radic. הֵקֵאתָ, unde cum affixo וַהֲקֵאתוֹ *& evomas illud*, Prov. 25. v. 16.

[הֵבֵאתִי] Cum י antiqua vocali *e*, vide præcedentem perſonam, וְהֵבֵיאתִי *& adducam*, Num. 14. v. 31. Ex forma quieſc. ע, הֲבִיאֹתִי, unde cum affixis, הֲבִיאֹתִיו *adducam illum*, Iſai. 48. v. 15. Et mixta forma quieſcentium ע, & Lamedh א, הֲבֵיאתִיהָ *adducam illud*, 4. Reg. 19. v. 25. עַד־שֶׁהֲבֵיאתִיו *donec introducam illum*, Cant. 3. v. 4. quibus in exemplis abundat hodie י antiqua vocalis *e*.

Benoni.

[מֵבִיא, ſublato א per apocopen, מֵבִי Jerem. 19. v. 15. & cum ה articulo הַמֵּבִי 2. Reg. 5. v. 2. *adducens*.]

Infinitivus.

[הָבִיא *adducere*.] Cum ל, לְהָבִיא Gen. 26. v. 5. &c. & ejecto ה characteriſtico, cujus motionem aſſumit ל, לָבִיא 2. Paral. 31. v. 10. &c. *ad adducendum*, *ad offerendum*. Vide ſupra pag. 148. col. 2.

Imperativus.

[הָבִיא, vel הָבֵא; cum י pleonaſtico, ſed olim vocali *e*, הָבֵיא 1. Reg. 20. v. 40. & cum ה paragogico, הָבִיאָה Gen. 27. v. 7. &c. *affer*, *adduc*, &c.]

Futurum.

[יָבִיא, cum hhiriq qatón, ſeu abjecto י יָבֵא, ex forma (-) יָבֵא, & cum י antiqua vocali *e*, יָבֵיא *adducet*, maſc.] Sic: יָנִיא *irritum fecerit*, Num. 30. v. 9. Cum apocopa נח א, יָנִי *franget*, & fracto unguenti vaſculo, *impinguabit*, Pſal. 140. Heb. 141. v. 5. ubi Lxx. λιπανάτω, Vulg. Lat. S. Hieron. *impinguet*. Ex forma (-), וַיָּקֵא *& evomuit*, Jon. 2. v. 11.

[תָּבִיא *adducet*, fem.] Sic: תָּקִיא *evomat*, Lev. 18. v. 28. Cum ו converſ. & ſine (י), וַתָּקֵא *& evomuit*, ibid. v. 25.

[תָּבִיא *adduces*, maſc.] Sic ex verbo קִיא cum affixo, תְּקִיאֶנָּה *evomas ipſam*, Prov. 23. v. 8. ubi (-) charact. mutatur in (:) ob accentum tonicum plus una ſyllaba ab eo remotum.

[אָבִיא, & ſine (י) אָבֵא, & cum apocopa נח א, ut ſupra in bénoni, אָבִי 3. Reg. 21. v. 29. Malach. 1. v. 15. *adducam*.]

[יָבִיאוּ *adducent*, maſc.] Sic: וַיָּנִיאוּ *& fregerunt*, Num. 32. v. 9. Cum ן paragogico, quod cum accentum à penultima ad ultimam retrahat, in cauſa eſt cur (-) characteriſticæ mutetur in (:), יְבִיאוּן *adducent*, *referent*, Exod. 18. v. 26.

[תָּבִיאוּ *adducetis*, maſc.] Sic cum ן paragogico, תְּנִיאוּן *frangetis*, Num. 32. v. 7.

[תְּבִיאֶינָה Lev. 7. v. 30. *afferent*, *adducent*, fem.] ſequitur analogiam defectivorum ע, quibuſcum verba illa maximam habent affinitatem, ut diximus ſupra pag. 243. initio; ſicuti verba defect. ע non raro flectuntur ut quieſc. ע. Vide ſupra pag. 210. in fine.

APPENDIX

AD CONJUGATIONEM HOPHAL.

PRÆTERITUM.

[חוּבָאֵת.] Mutato (ו) in (ֻ) euphoniæ gratia, (ָ) & (ֵ) contractis in (ֻ) sub ב ob א quiescens, & ת conve1so in ה ex forma Chaldaïca, de qua supra pag. 162. col. 1. הֻבָאת *adducta est*, Gen. 33. v. 11.

[הוּבָאתְ] Ex forma quiesc. Lam. א, & expresso in fine ת, quod ibi latebat, הוּבָאתָה, vel הֻבָאתָה cum (ֻ) pro (ו), ut habent alia exemplaria, *adductus es*, Ezech. 40. v. 4.

FUTURUM.

[יוּבָאוּ] Hinc mutato (ָ) in (ָ) ob pausam, יֻבָאוּ *adducentur*, Jerem. 27. v. 22.

§. IV.

De Verbis quiescentibus Lámedh א.

VERBA quorum tertia litera radicalis est א, vocantur *quiescentia* Lámedh א, quod litera illa quiescat

I°. In fine vocum omnium primariarum, quæ ad literam illam quiescentem compensandam desinunt in (ָ) in his verbis, quando terminatur in (-) in verbis perfectis. Hinc imperativus & futurum qál, v. g. exeunt in (ָ) in quod mutatum est (-) formæ פְּסַר & יִסְפַּר.

II°. א in his verbis quiescit, ubi ex analogia flexionis (ְ) muto afficitur; hoc est, in omnibus personis incremento consonante auctis; tuncque in præterito qál quiescit in (ָ), quod idcirco secundæ radicali subjicitur. In aliis vero præteritis quiescit in (ֵ), quo eadem litera movetur. In personis autem imperativorum & futurorum quæ in נָה terminantur, silet quidem in (ֶ), sed quod accentu tonico fulcitur, & quasi producitur.

Accedente autem incremento vocali, eo א istud movetur, proindeque non quiescit; quare (ָ) præcedens, ubi adest, mutatur in (ְ), ut in verbis perfectis, quorum de cetero verba illa flexionem imitantur, præterquam in infinitivis qál & piél, & interdum etiam niphál & hithpaél, qui, maxime cum בִּכְלָם, præter communem formam, seu terminationem, desinunt etiam in ות more quiescentium Lámedh ה, de quibus in §. sequenti: nam inter illa duo verborum genera maxima intercedit affinitas, ut constabit ex appendicibus, in quibus afferemus etiam exempla verborum illorum cum dupliciter imperfecta sunt, puta defectiva *Pé* נ, & quiescentia *Lámedh* א, ut: נָשָׂא *tulit*; vel quiescentia *Pé* (י) & *Lámedh* א, ut: יָצָא *exivit*, יָרֵא *timuit*, &c. Interea simplicium paradigma sit מָצָא *invenit*.

HITHPAEL.			HOPHAL.			HIPHIL.			PUAL.		
Personæ			Personæ			Personæ			Personæ		
Fem.	Com.	Masc.	Fem.	Com.	Masc.	Fem.	Com.	Masc.	Fem.	Com.	Masc.
התמצאה		התמצא	המצאה		המצא	המציאה		המציא	מצאה		מצא
התמצאת		התמצאת	המצאת		המצאת	המצאת		המצאת	מצאת		מצאת
	התמצאתי			המצאתי			המצאתי			מצאתי	
	התמצאו			המצאו			המציאו			מצאו	
התמצאתן		התמצאתם	המצאתן		המצאתם	המצאתן		המצאתם	מצאתן		מצאתם
	התמצאנו			המצאנו			המצאנו			מצאנו	
מתמצאת		מתמצא		caret.		ממציאה		ממציא	מצאה		מצא
מתמצאות		מתמצאים				ממציאות		ממציאים	מצאות		מצאים
	caret.		ממצאה		ממצא		caret.		ממצאה		ממצא
			ממצאות		ממצאים				ממצאות		ממצאים
בהתמצאת כהתמצאת להתמצאת מהתמצאת		התמצא התמצאת			המצא	בהמציא כהמציא להמציא מהמציא		המציא המצא			מצא
התמצאי		התמצא		caret.		המציאי		המצא		caret.	
התמצאנה		התמצאו				המצאנה		המציאו			
תתמצא		יתמצא	תמצא		ימצא	תמציא		ימציא	תמצא		ימצא
תתמצאי		תתמצא	תמצאי		תמצא	תמציאי		תמציא	תמצאי		תמצא
	אתמצא			אמצא			אמציא			אמצא	
תתמצאנה		יתמצאו	תמצאנה		ימצאו	תמצאנה		ימציאו	תמצאנה		ימצאו
תתמצאנה		תתמצאו	תמצאנה		תמצאו	תמצאנה		תמציאו	תמצאנה		תמצאו
	נתמצא			נמצא			נמציא			נמצא	

PIEL. Personæ Fem.	PIEL. Com.	PIEL. Masc.	NIPHAL. Personæ Fem.	NIPHAL. Com.	NIPHAL. Masc.	QAL. Personæ Fem.	QAL. Com.	QAL. Masc.			
מצאה		מצא	נמצאה		נמצא	מצאה		מצא *invenit.*	3.	Sing.	PRÆTERITA.
מצאת		מצאת	נמצאת		נמצאת	מצאת		מצאת	2.		
	מצאתי			נמצאתי			מצאתי		1.		
	מצאו			נמצאו			מצאו		3.	Plur.	
מצאתן		מצאתם	נמצאתן		נמצאתם	מצאתן		מצאתם	2.		
	מצאנו			נמצאנו			מצאנו		1.		
ממצאה		ממצא	נמצאה		נמצא	מוצאה		מוצא		Sing.	BENONI.
ממצאות		ממצאים	נמצאות		נמצאים	מוצאות		מוצאים		Plur.	
	caret.			caret.		מצואה		מצוא		Sing.	PAOUL.
						מצואות		מצואים		Plur.	
במצא כמצא למצא ממצא		מצא מצאת	בהמצאת כהמצאת להמצאת מהמצאת		המצא המצאת	במצאת כמצאת למצאת ממצאת		מצוא מצוא מצאת			INFINITIVI ET GERUNDIA.
מצאי		מצא	המצאי		המצא	מצאי		מצא		Sing.	IMPERATIVI.
מצאנה		מצאו	המצאנה		המצאו	מצאנה		מצאו		Plur.	
תמצא		ימצא	תמצא		ימצא	תמצא		ימצא	3.	Sing.	FUTURA.
תמצאי		תמצא	תמצאי		תמצא	תמצאי		תמצא	2.		
	אמצא			אמצא			אמצא		1.		
תמצאנה		ימצאו	תמצאנה		ימצאו	תמצאנה		ימצאו	3.	Plur.	
תמצאנה		תמצאו	תמצאנה		תמצאו	תמצאנה		תמצאו	2.		
	נמצא			נמצא			נמצא		1.		

CONJUGATIO QAL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis masculina.

[מָצָא *invenit.*] Sic : קָרָא *vocavit* , &c. Ex forma (-), quæ etiam verbis illis competit, יָרֵא *timuit* , מָלֵא *plenus fuit* , *implevit* , שָׂנֵא *odio habuit* , צָמֵא *sitivit* , &c.

III. persona singularis feminina.

[מָצְאָה *invenit.*] Sic : קָרְאָה *vocavit* , &c. Ex forma (-), quod in hac persona mutatur in (:) ob incrementum vocale, יָרְאָה *timuit* , &c. Mutato ה in ת ex Chaldaïsmo, & contractis (:) & (-) in (-) sub secunda radicali ; vel ejecto (:) secundæ radicalis, & (-) tertiæ locum ejus subeunte, וְקָרָאת *& vocabit* , Isai. 7. v. 14. ubi LXX. Aq. Sym. & S. Lucas cap. 1. v. 31. καὶ καλέσεις *& vocabis* , legebant וְקָרָאתְ. Vide aliud וְקָרָאת infra in tertia persona singulari feminina præteriti qál quiescentium Lámedh ה.

II. persona singularis masculina.

[מָצָאתָ *invenisti.*] Sic : קָרָאתָ *vocasti* , &c. Ex forma (-), יָרֵאתָ *timuisti* , מָלֵאתָ *implevisti* , &c. ubi quiescit א, nec afficitur (:) muto, ut in verbis perfectis : quod ei accidit in omnibus præteritorum personis, quibus incrementum consonans adjicitur.

II. persona singularis feminina.

[מָצָאת *invenisti.*] Non exprimitur (:) subintellectum sub ת, quia non præcessit aliud sub א. Vide supra pag. 24. col. 1. Sic : וְקָרָאת, & cum י redundante in fine, de quo supra pag. 163. col. 1. קָרָאתִי Jerem. 3. v. 4. *& vocabis* , &c. Ex forma (-), שָׂנֵאת *odio habuisti* , טָמֵאת *polluta es* , &c. Ex forma quiescentium Lámedh ה, וְצָמִת Esth. 2. v. 9. sine י, vel א, pro וְצָמִית *& sities.*

I. persona singularis communis.

[מָצָאתִי *inveni.*] Sic : קָרָאתִי *vocavi* , &c. Extrito א, מָצָתִי *inveni* , Num. 11. v. 11. יָצָתִי *exivi* , Job. 1. v. 21. Ex forma (-), יָרֵאתִי *timui* , מָלֵאתִי, & ejecto א, מָלֵתִי Job. 32. v. 18. *plenus sum.* Sic : צָמִתִי *sitio* , Jud. 4. v. 19. Ex forma quiescentium Lámedh ה, sed servato א, כָּלָאתִי *inhibui.*

III. persona pluralis communis.

[מָצְאוּ *invenerunt.*] Sic : קָפְאוּ *coagulatæ sunt* (aquæ.). Ex forma quiescent. Lámedh ה, sed abjecto א, ut abjicitur ה, כָּלוּ *clauserunt* , מָלוּ *plena sunt* , נָשׂוּ, & cum א paragogico ex forma Arabica, de qua supra pag. 163. col. 1. נָשׂוּא Psal. 138. Heb. 139. v. 20. *tulerunt.* Forte ibi metathesis est literæ א, pro נָשְׂאוּ. Forma (-) mutat illud in (:), ut : יָרְאוּ *timuerunt.*

II. persona pluralis masculina.

[מְצָאתֶם *invenistis.*] Sic : קְרָאתֶם *vocastis* , &c. Ex forma (-), יְרֵאתֶם, & ex forma communi, יְרָאתֶם Jos. 4. v. 24. *timuistis.*

I. persona pluralis communis.

[מָצָאנוּ *invenimus.*] Sic ex forma (-), יָרֵאנוּ *timuimus.*

APPENDIX

AD BENONI.

Singulare masculinum.

[מוֹצֵא *inveniens.*] Cum (..) loco (-) sub secunda radicali, ex forma quiescentium lámedh ה, חֹטֵא *peccans* , מוֹצֵא *inveniens* , &c. ubi accentus est in ultima quamvis א, quod spectat accentum, literæ sonanti respondeat, quia ibi א ponitur loco ה, ut :

בּוֹטֶה *effutiens* , quod integram formam quiescentium Lámedh ה sequitur.

Singulare femininum.

[מוֹצְאָה , & ex terminatione ת , praecedente duplici (ֶ) , מוֹצֶאֶת , unde contracto duplici (ֶ) in (ֵ) מוֹצֵאת , *inveniens.*] Sic: נֹשֵׂאת *afferens.* Et facta altera crasi (ֵ) in (ָ) sub secunda radicali , מוֹצָאת *inveniens* , *sufficiens* , נֹשָׂאת *obtinens* , יֹצָאת. Et abjecto א , ac praeposito ה art. הַיּוֹצֵת *egrediens* , *quae egreditur* , חֹטָאת , *peccatrix.* Ex forma quiescentium Lámedh ה , sed retento א , ac praeposito relativo שֶׁ , שֶׁיֹּצָא *quae procedit* , Eccle. 10. v. 5. pro שֶׁיֹּצֵאת , aut שֶׁיֹּצְאָה.

Plurale masculinum.

[מוֹצְאִים *invenientes.*] Ex forma quiescentium Lámedh ה , & servata tertia radicali א , חֹטָאִים *peccantes* , קֹרָאִים *clamantes* , &c. pro חֹטְאִים , &c. Aliis Syriasmus est quo א nunquam patitur ante se (ְ) , sed in ejus locum suam vocalem transfert in qua quiescit , aut etiam occultatur.

APPENDIX

AD PAOUL.

Singulare masculinum.

[מָצוּא *inventus.*] Sic: קָרוּא *vocatus* , *invitatus* , &c. Cum (ֻ) euphonico sub secunda radicali loco (וּ) , כָּלֻא *clausus* , נָשֻׂא unde const. נְשֻׂא עָוֹן Isai. 33. v. 24. *dimissus* , *condonatus iniquitatis* , h. e. iniquitate ; seu cui dimissa , condonata est iniquitas. Sic ex forma quiescentium Lámedh ה , נְשׂוּי־פֶּשַׁע *dimissus praevaricationis* , Psal. 31. Heb. 32. v. 1. h. e. cui dimissa est praevaricatio. Vulg. Lat. *quorum remissae sunt iniquitates.* Alia (ֻ) pro וּ in hoc participio usurpati exempla vide supra pag. 164. col. 2. in fine.

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[מְצוֹא *invenire.*] Sic: רְצוֹא *currere* , *currendo* , נְשׂוֹא *tollendo* , Ose. 1. v. 6. quod etiam alias formas induit , ut mox videbimus.

[מְצוֹא *invenire.*] Sic: נְשׂא *ferendo* , Isai. 1. v. 14. Et per aphaeresin primae radicalis , בְּשׂוֹא , Psal. 88. Heb. 89. v. 10. *in elevando se* , i. cum elevabuntur , cum extulerint se (fluctus maris.) יְרֹא *timere* , & cum ל affecto (ְ) loco (ִ) , & sublata prima radic. לֵרֹא pro לִירֹא *timere* , *ad timendum* , 1. Reg. 18. v. 29. Sublata tertia radicali א , aut ea mutata in ו , מֵחֲטוֹ *à peccando* , *ne peccares* , Gen. 20. v. 6. pro מֵחֲטֹא , aut מֵחֲטוֹא. Cum ה paragogico mutante hhólem ultimae in (ָ hhatoúph) , quod cum (ְ) penultimae sedem commutat , ut in verbis perfectis , טָמְאָה tomá *pollui* , לְטָמְאָה letomá *ad polluendum se.* Voces לְיִרְאָה *ad timendum* , Deut. 6. v. 24. בְּחָטְאָה *in peccando* , Num. 15. v. 27. sunt potius nomina verbalia , quam infinitivi. Vide supra pag. 165. col. 2.

[מְצֹאת ex forma quiesc. Lámedh ה , *invenire.*] Sic: מְלֹאת *implere* , vel *impleri* , קְרֹאת *vocare* , שְׂנֹאת *odio habere* , &c.

Ex defectivis Pé נ , & quiescentibus Lámedh א , שְׂאֵת , unde per priorem crasin , de qua supra in participio , שְׂאֵת *ferre* , Deut. 1. v. 9. & facta altera crasi , שֵׂאת , unde cum ל , לָשֵׂאת idem , Gen. 36. v. 7. Verbum autem istud ex eorum numero est , quae in hoc infinitivo primam suam radicalem abjiciunt. Vide supra pag. 197. col. 2.

Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh א , צֵאת , unde cum crasi צֵת , ut supra שֵׂאת , *exire* , Gen. 24. v. 11. &c. לָצֵאת *exire* , *ad exeundum* , Deut. 31. v. 2. &c. Interdum etiam ל afficitur (ִ) loco (ָ) , sed tunc צֵאת spectatur ut nomen substantiv. non ut infinitivus , sic: לְצֵאת Exod. 19. v. 1. Lxx. τῆς ἐξόδου , Vulg. Lat. *egressionis.* Hoc quoque verbum primae suae radicalis jacturam facit in hoc infinitivo. Vide supra pag. 231. paulo post medium.

APPENDIX

AD IMPERATIVUM.

II. persona singularis masculina.

[מְצָא *inveni.*] Hoc & sequens tempus desinunt vulgo in (ֵ), quod natum est ex (ַ) altera forma imperativi qal verborum perfectorum, de qua supra p. 137. in appendice qal, & pag. 166. col. 1. Istud autem (ַ) in his verbis mutatur in (ֵ) ob sequens א quiescens. Vide etiam quæ diximus supra pag. 267. Sic: נְשָׂא Psal. 9. Heb. 10. v. 12. & mutato א in ה, conversoque שׂ in ס, נְסָה Psal. 4. v. 7. & abjecta prima radicali, שָׂא Gen. 50. v. 17. &c. *tolle*, *attolle*, *eleva*, &c. à נָשָׂא, quod sæpius in hoc imperativo primæ suæ radicalis excidium patitur. Ita quoque mutato א in ה, רְפָה Psal. 59. Heb. 60. v. 4. & ex forma communi cum ה paragogico, & accentu in ultima præter analogiam, רְפָאָה Psal. 40. Heb. 41. v. 5. *sana*, *cura*.

Ex verbis quiesc. Pé (י) & Lámedh א, & sublata per aphæresin prima radicali, צֵא *egredere.* Cum ה paragogico, & (ָ) ob pausam servato, צְאָה *& egredere*, Jud. 9. v. 29. à verbo יָצָא, quod in hoc imperativo amittit primam suam radicalem ut diximus supra pag. 231. & insuper desinit in (ֵ), vide ibidem.

II. persona singularis feminina.

[מִצְאִי *inveni.*] Abjecta prima radicali, שְׂאִי (à נָשָׂא) *tolle*, *sume*, צְאִי (à יָצָא) *egredere.* Vide personam præcedentem.

II. persona pluralis masculina.

[מִצְאוּ *invenite.*] Ex forma quiesc. Lám. ה, יְראוּ Psal. 33. Heb. 34. v. 10. &c. pro יִרְאוּ *timete*, quod etiam legi potest secundum כְּתִיב לֹּ. Forte יְראוּ sic punctatur ut differat à יִרְאוּ *videbunt.* Abjecta prima radicali, שְׂאוּ (à נָשָׂא) *tollite*, צְאוּ & in pausa צֵאוּ *exite*, *egredimini*, (à יָצָא). Vide præcedentes personas.

II. persona pluralis feminina.

[מְצֶאנָה] unde sublato ה per apocopen, וּמְצֶאןָ *& invenite*, Ruth. 1. v. 9. Sic: קְרֶאןָ, & amoto (ֶ) ante ן, (ְ) à secunda radicali ad tertiam descendente, & (ִ) supposito secundæ radicali, quare (ְ) primæ convertitur in (ִ) ob concursum, קִרְאןָ Exod. 2. v. 20. Ruth. 1. v. 20. *vocate.* Excidente prima radicali cujus (ֵ) transit sub secundam, & (ְ) secundæ afficiente tertiam, צֶאנָה Cant. 3. v. 11. *exite*, pro יְצֶאנָה, à יָצָא.

APPENDIX

AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יִמְצָא *inveniet.*] Sic: יִקְרָא *vocabit*, &c. Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lámedh א, יִשָּׂא *feret.* Ex quiesc. Pé (י) & Lámedh א, יִירָא *timebit.* At יָצָא habet יֵצֵא *exibit*, cum duplici (ֵ) ex forma quiescentium Pé (י); sicque in omnibus futuri hujus personis incremento non auctis, imo & in aliis etiam, quæ cum accentu distinguente notantur.

III. persona singularis feminina.

[תִּמְצָא *inveniet.*] Ex defectiv. Pé נ & quiesc. Lam. א, תִּשָּׂא *feret.* Ex quiesc. Pé י & Lam. א, תִּירָא *timebit.* At תֵּצֵא (à יָצָא) *exibit.* Vide tertiam pers. sing. masc.

II. persona singularis masculina.

[תִּמְצָא *invenies.*] Ex defectiv. Pé נ & quiesc. Lam. א, תִּשָּׂא *feres*, &c. Ex quiesc. Pé י & Lamédh א, תִּירָא *timebis.* Sed תֵּצֵא (à יָצָא) *exibis.* Vide tertiam pers. sing. masc.

II. persona singularis feminina.

[תִּמְצְאִי, & in pausa תִּמְצָאִי *invenies.*] Ex defect.

defect. Pé נ & quiesc. Lám. ת extra pausam, תִּשְׂאִי, & ejecto daghésch ex שׂ ob (:) ei suppositum, תִּשְׂאִי *feres.* Ex quiesc. Pé (י) & Lám. א, תִּירְאִי, & in pausa תִּירָאִי *timebis*, תֵּצְאִי (à יָצָא) *exibis.* Vide tertiam personam singularem masculinam.

I. persona singularis communis.

[אֶמְצָא *inveniam.*] Mutato א in ה quasi ex forma quiesc. Lám. ה, אֶרְפָּה *curabo.* Cum ה paragogico praecedente (ָ) pro (ְ), ut rarissime accidit, וָאֶקְרָאָה 1. Reg. 28. v. 15. pro וָאֶקְרָאָה *& vocavi.* Ex defect. Pé נ & quiesc. Lám. א, אֶשָּׂא *feram.* Ex quiesc. Pé (י) & Lám. א, אִירָא *timebo*, אֵצֵא (à יָצָא) *egrediar*, *exibo.* Vide tertiam personam singularem masculinam.

III. persona pluralis masculina.

[יִמְצְאוּ, & in pausa יִמְצָאוּ *invenient.*] Sic: יִקְרְאוּ, in pausa יִקְרָאוּ *clamabunt*, &c. Ex defect. Pé נ & quiesc. Lám. א, יִשְׂאוּ, vel sine daghésch ob (:) suppositum, יִשְׂאוּ, & in pausa יִשָּׂאוּ *ferent.* Ex quiesc. Pé (י) & Lám. א, יִירְאוּ, & cum unico (י) & méthegh, יִרְאוּ, in pausa יִירָאוּ *timebunt*, יֵצְאוּ, in pausa יֵצֵאוּ *exibunt.* Vide tertiam personam singularem masculinam.

III. persona pluralis feminina.

[תִּמְצֶאנָה, & sublato ה in fine per apocopen, תִּמְצֶאן *invenient.*] Ex forma quiesc. Lám. ה, תְּרַפֶּינָה *medicantur*, *sanant.* Ex defect. Pé נ & quiesc. Lám. א, וַתִּשֶּׂאנָה *& extulerunt*, Zach. 5. v. 9. ubi deficit tertia rad. א. Ex quiesc. Pé (י) & Lám. א, תִּירֶאנָה, unde cum ו conversivo, & sublato ה in fine, וַתִּירֶאןָ Exod. 1. v. 17. *& timuerunt.* Sic exsulante prima radicali, וַתֵּצֶאן & expresso ה, וַתֵּצֶאנָה *& egressae sunt*, à יָצָא. Vide tertiam personam singularem masculinam.

II. persona pluralis masculina.

[תִּמְצְאוּ, & in pausa תִּמְצָאוּ *invenietis.*] Sic: תִּקְרְאוּ, & in pausa תִּקְרָאוּ *vocabitis*, &c. Cum ן parag. & extra pausam, תִּמְצְאוּן *invenietis.* Ex defect. Pé נ & quiesc. Lám. א תִּשְׂאוּ sine dagh. in שׂ ob (:) suppositum, & in pausa תִּשָּׂאוּ *portabitis.* Ex quiesc. Pé (י) & Lám. א, תִּירְאוּ, cum ן parag. תִּירְאוּן, & in pausa absque ן paragog. תִּירָאוּ *timebitis*, תֵּצְאוּ, & in pausa תֵּצֵאוּ *exibitis*, à יָצָא. Vide tertiam personam singularem masculinam.

II. persona pluralis feminina.

[תִּמְצֶאנָה *invenietis.*] Sic: תִּקְרֶאנָה *vocabitis*, &c. Ex defectivis Pé נ, & ex forma quiesc. Lám. א, & Lám. ה, תִּשֶּׂאינָה Ezech. 23. v. 49. *feretis*, à נָשָׂא; quare abjicitur prima radicalis, quae compensatur per dagh. in שׂ. Praeterea א quiescens indicat formam quiesc. Lám. א, (י) vero itidem quiescens arguit formam quiescent. Lámedh ה. De cetero, persona illa tertiam pluralem femininam sequitur.

I. persona pluralis communis.

[נִמְצָא *inveniemus.*] Ex defect. Pé נ & quiesc. Lám. א, נִשָּׂא *attollemus.* Ex quiesc. Pé (י) & Lám. א, נִירָא *timebimus*, נֵצֵא (à יָצָא) *egrediemur.* Vide supra tertiam personam singularem masculinam.

CONJUGATIO NIPHAL.

APPENDIX

AD PRAETERITUM.

III. persona singularis masculina.

[נִמְצָא *inventus est.*] Sic: נִקְרָא *vocatus*, *invocatus est*, נֶחְבָּא contracte pro נֶחְבָּא *absconditus est*, *abscondit se.* Pro hac mutatione punctorum vide supra pag. 170. col. 1. Ex defect. Pé נ & quiesc. Lámedh א, נִבָּא *prophetavit*, וְנִשָּׂא *& feretur*, *& portabitur.*

III. persona singularis feminina.

[נִמְצְאָה *inventa est.*] Sic: נִקְרְאָה *vocata*

est, &c. Mutato ה in ת ex usu Chaldaico, & (ּ) tertiæ radicalis transeunte sub secundam, ut supra pag. 270. col. 1. נִפְלָאת Psal. 117. Heb. 118. v. 23. *mirabile est* (istud). Cum duplici signo, seu incremento feminino, quo intensionem significari volunt, נִפְלְאַתָה 2. Reg. 1. v. 26. *longe admirabilis fuit.* Pro (ּ) sub א, codices alioquin accuratiores habent (ּ), sed præter analogiam. Ex forma quiescentium Lám. ה, & in pausa, נִרְפָּתָה *sanata est* (Babylon), Jerem. 51. v. 9.

II. persona singularis masculina.

[נִמְצֵאתָ *inventus es.*] Sic: נֶחְבֵּאתָ contracte pro נֶחְבֵּאתָ *abscondisti te*, Gen. 31. v. 27.

I. persona singularis communis.

[נִמְצֵאתִי *inventus*, vel *inventa sum.*] Ex forma quiesc. Lám. ה, נִפְלֵיתִי Psal. 138. Heb. 139. v. 14. pro נִפְלֵאתִי, *in admirationem rapior*, vel *raptus sum*, vel *magnificatus sum.* Lxx. ἐθαυμαστώθης, Vulg. Lat. *magnificatus es*, legebant נִפְלֵיתָ. S. Hieron. *magnificasti me*, spectabat (י) ut affixum primæ personæ, & sensum activum huicce conjugationi affingebat, pro נִפְלֵיתָנִי.

III. persona pluralis communis.

[נִמְצְאוּ, & in pausa נִמְצָאוּ *inventi*, vel *inventa sunt.*] Sic in pausa, נִקְרָאוּ *vocati sunt*, וְנִבְרָאוּ *& creata sunt*, &c. Ex forma quiescentium Lámedh ה, remanente tamen א otioso, וְנִרְפְּאוּ Ezech. 47. v. 8. pro וְנִרְפּוּ *& sanabuntur.*

II. persona pluralis masculina.

[נִמְצֵאתֶם *inventi estis.*] Abjecta tertia litera radicali א, נִטְמֶתֶם Levit. 11. v. 43. pro נִטְמֵאתֶם, *polluti estis*, וְנַחְבֵּתֶם Jos. 2. v. 16. pro וְנַחְבֵּאתֶם, aut sine contractione וְנֶחְבֵּאתֶם *& abscondetis vos.*

I. persona pluralis communis.

[נִמְצֵאנוּ *inventi*, vel *inventa sumus.*] Ex forma quiescentium Lámedh ה, נִטְמִינוּ Job. 18. v. 3. *sordemus*, *polluti sumus*, *ut polluti reputamur.*

APPENDIX

AD BENONI.

Singulare masculinum.

[נִמְצָא *inventus.*] Cum ה in fine loco א, נֶחְבָּה Jerem. 49. v. 10. contracte pro נֶחְבָּא *absconsus.* Aliis infinitivus est ex forma præteriti. Ex defectivis Pé נ & quiescentibus Lámedh א, נִשָּׂא *sublatus*, *elevatus*, נִבָּא *prophetans.* Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh א, נוֹרָא *terribilis*, &c.

Singulare femininum.

[נִמְצָאָה, & ex forma ת præcedente duplici (ּ), נִמְצֵאת *inventa.*] Sic ex forma ה, נִפְלָאָה, unde per contractionem נִפְלָאת, ex quo per crasin alteram de qua supra in bénoni qál, נִפְלֵאת *occulta*, *mirabilis.* Ita quoque נִטְמָאָה *polluta*, נִשֵּׂאת (à נָשָׂא) *allata*, quamvis legatur etiam ex prima forma נִשָּׂאָה *elevatus* (collis), Isai. 30. v. 25. Ex quiesc. Pé (י) & Lámedh א, נוֹרָאָה *formidabilis.*

Plurale masculinum.

[נִמְצָאִים *inventi.*] Sic cum ה articulo הַנִּקְרָאִים *vocati*, Ezech. 48. v. 1. Cum (ּ) sub secunda radicali loco (ּ), vel accelerandæ pronuntiationis gratia, vel quia ( ) istud natum est ex (ּ), quasi à singulari inusitato נִמְצָא, ut nonnullis placet, vide supra bénoni niphál quiesc. Pé (י), הַנִּמְצְאִים *inventi*, Esth. 1. v. 5. cap. 4. v. 16. 1. Reg. 13. v. 15. נִבְּאִים (à נִבָּא) *prophetantes*, 1. Reg. 19. v. 20. Jerem. 14. v. 15. &c. Invenitur tamen semel נִטְמְאִים הַנִּבְּאִים Ezech. 13. v. 2. נִטְמְאִים *polluti*, Ezech. 20. v. 30. 31. נֶחְבָּאִים *absconditi*, Jos. 10. v. 17.

Plurale femininum.

[נִמְצָאוֹת *inventæ.*] Ex defectivis Pé נ & quiescentibus Lámedh א, הַנִּשָּׂאוֹת *elati* (colles). Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh א, נוֹרָאוֹת *terribiles*, *terribilia*, &c.

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[הִמָּצֵא *inveniri.*] Mutato א in ה, & characteristica affecta (ֵ) loco (ִ) ad compensandum daghésch ex prima radicali ejectum, הֵרָפֵה *sanari*, הֵחָבֵה *abscondi.* Ex forma quiescent. Lámedh ה, הִנָּבְאֹת, unde cum prafixo ב & affixo ו, בְּהִנָּבְאוֹ *in prophetando eo, cum prophetaverit*, Zach. 13. v. 4.

APPENDIX

AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יִמָּצֵא *invenietur.*] Sic ex defectiv. Pé נ & quiescentibus Lámedh א, יִנָּשֵׂא *attolletur.*

II. persona pluralis masculina.

[תִּמָּצֵא *invenieris.*] Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh א, תִּוָּרֵא *timeberis*, ubi (י) mutatur in ו facilioris pronuntiationis gratia. Vide supra pag. 231.

I. persona singularis communis.

[אִמָּצֵא *inveniar.*] Cum ה paragogico, & (ְ) loco (ֵ) sub characteristica, vide supra pag. 173. col. 1. אִמָּלְאָה *replebor.*

III. persona pluralis masculina.

[יִמָּצְאוּ, & cum ן paragogico יִמָּצְאוּן *invenientur.*] Cum א paragogico ex usu Arabico, aut potius ex literarum metathesi, & ex forma quiesc. Lám. ה, יִנָּשׂוּא Jerem. 10. v. 5. pro יִנָּשְׂאוּ *portabuntur.* Ex forma quiesc. eorumdem verborum Lám. ה, & cum (ָ) loco (ִ) sub (י) ad compensandum dagh. ejectum, וַיֵּרָפוּ 4. Reg. 2. v. 22. pro וַיֵּרָפְאוּ *& sanatæ sunt* (aquæ).

II. persona pluralis masculina.

[תִּמָּצְאוּ, & in pausa תִּמָּצֵאוּ *inveniemini.*] Sic in pausa, תִּקָּרֵאוּ *vocabimini*, תִּנָּשֵׂאוּ *portabimini*, &c. Aliæ futuri hujus personæ nullam habent difficultatem.

CONJUGATIO PIEL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis masculina.

[מִצֵּא, vel מִצָּא *invenit.*] Sic ex forma (ָ) מִלָּא *implevit*, קִנָּא *zelatus est*, נִשָּׂא *extulit*, &c. Interdum etiam primaria illa vox desinit in (ֵ), vel ex terminatione quiescentium Lám. ה, vel potius ex forma (ֵ) perfectorum, quod (ֵ) in his verbis mutatur in (ָ) ob א quiescens, ut: דִּכָּא *contrivit*, מִלָּא *implevit*, נִשָּׂא *tulit*, *donavit*, &c.

II. persona singularis masculina.

[מִצֵּאתָ *invenisti.*] Sic: וְחִטֵּאתָ *& expiabis*, וּמִלֵּאתָ *& implebis*, וּבֵרֵאתָ cum (ֵ) sub ב loco (ִ) ad compensandum daghésch ex ר ejectum, *& excides tibi*, &c. ubi accentus tonicus ultimam occupat ob præfixum ו conversivum. Ex forma quiescentium Lámedh ה, vel א in (י) mutato, נִבֵּיתָ pro נִבֵּאתָ *prophetasti.*

I. persona singularis communis.

[מִצֵּאתִי *inveni.*] Ex altera forma quiesc. Lám. ה, sed א servato, רִפֵּאתִי *sanavi.* Geminatis radicalibus, טֵאטֵאתִי, unde cum ו conversivo, & affixo הָ, וְטֵאטֵאתִיהָ Isai. 14.

v. 23. *& everram, & scopabo eam*, quod alii referunt ad verbum טָאַט, sicque geminatur secunda radicalis. Alii ad טוּא, unde repetitur prima & tertia. Alii ad טָאָה, quare duplicatur prima & secunda. Vox illa erit analoga si deducatur à טָטָא, & prius א in וְטֵאטֵאתִיהָ spectetur ut antiqua vocalis *i* vel *e* prioris ט; quædam enim exemplaria habent וְטֵאטֵאתִיהָ cum (-) sub utroque ט. Primam autem & secundam radicalem interdum geminari probat בְּרַה *sensim procedere.*

II. persona pluralis masculina.

[מְצָאתֶם *invenistis.*] Sic: רִפָּאתֶם *sanastis*, &c. Cum (י) nunc superfluo, sed antiqua vocali ־ִ ante ה incrementi, וּמִלֵּאתִים Ezech. 11. v. 6. *& replevistis.*

I. persona pluralis communis.

[מָצָאנוּ *invenimus.*] Ex altera forma quiescentium Lám. ה, sed א servato, ut supra in prima persona singulari, רִפָּאנוּ *sanavimus*, Jerem. 51. v. 9.

APPENDIX

AD BENONI.

Plurale masculinum.

[מְמַצְּאִים *invenientes.*] Sic: מְשַׂנְּאִים, unde cum ו conv. & affixo, וּמְשַׂנְּאֵינוּ Psal. 43. Heb. 44. v. 8. 11. *& osores nostros*, sine dagh. in נ ob (:) suppositum. Daghésch ex ר excidente ac compensato per (-) loco (-) sub (י), מְיָרְאִים Nehem. seu 2. Esd. 10. v. 14. *terrentes.* Plurale femininum, sicut & singulare masculinum nulla laborant anomalia.

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[מַצֵּא *invenire.*] Sic cum ל præfixo, לְמַלֵּא *ad implendum*, לְחַטֵּא *ad expiandum*, &c. Daghésch excidente compensato per (-) loco (-) sub prima radicali, לְיָרֵא, unde cum affixo, לְיָרְאֵנִי *ad terrendum me.* Ex forma quiesc. Lám. ה, sed remanente א, קַנֹּא *zelando*, רַפֹּא *sanando.* Et cum ה in fine ex eorumdem verborum altera forma, לְמַלֹּאת *ad implendum*, Exod. 31. v. 5. cap. 35. v. 33. Et cum ו superfluo לְמַלּוֹאת, quasi esset לְמַלֹּאות, ut habent exemplaria quædam 1. Paral. 29. v. 5. & 2. Paral. 36. v. 21.

APPENDIX

AD IMPERATIVUM.

II. persona singularis masculina.

[מַצֵּא *inveni.*] Sic: מַלֵּא *imple*, נַשֵּׂא *extolle*, unde cum ו copul. & affixo, וְנַשְּׂאֵם *& extolle eos*, Psal. 27. Heb. 28. v. 9. Daghésch excidente compensato per (-) loco (-) sub prima radicali, ut supra in infinitivo, בָּרֵא *elige*, significatione desumta à בָּרָה.

II. persona pluralis masculina.

[מַצְּאוּ *invenite.*] Excidente daghésch ex secunda radicali ob (:) ei suppositum, מַלְאוּ *implete*, Jerem. 4. v. 5. וּמַלְאוּ *& implete*, Ezech. 9. v. 7.

APPENDIX

AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יְמַצֵּא *inveniet.*] Sic: יְמַלֵּא, & cum ה loco א, יְמַלֵּה Job. 8. v. 21. *implebit.* Cum ו copulativo affecto hhiriq ob (י) sequens notatum cum (:), וִימַלֵּא *& implebit*, Job. 15.

v. 2. Vide infra in conjunctionibus varias תו ו motiones.

II. persona singularis feminina.

[תִּמְצָאִי, & in pausa תִּמְצָאִי *invenies.*] Sic geminatis radicalibus, abjecto א, & in pausa, תְּשַׂגְשֵׂגִי *crescere facies*, Isai. 17. v. 11. Vide supra pag. 178. col. 1. in piél perfect.

III. persona pluralis masculina.

[יִמְצָאוּ, & in pausa יִמְצָאוּ *invenient.*] Sic in pausa, יְמַלְּאוּ *implebunt*, Ezech. 7. v. 19. Extra pausam, & ejecto daghésch ex ל ob (ּ) subscriptum, וַיְמַלְאוּ *& impleverunt*, Gen. 42. v. 25. Ex forma quiescentium Lámedh ה, & א extrito, וַיְרַפּוּ Jerem. 8. v. 11. pro וַיְרַפְּאוּ *& curabant.*

II. persona pluralis masculina.

[תִּמְצָאוּ *invenietis.*] Cum ן paragogico, תְּדַכְּאוּן, unde cum affixo, & servato isto נ, וּתְדַכְּאוּנַנִי *& contereretis me*, Job. 19. v. 2. Plura de isto נ cum affixis retento, infra in verbis cum affixis.

CONJUGATIO PUAL.

CONJUGATIO illa sequitur analogiam Puál verborum perfectorum, nisi quod personæ, quæ in verbis perfectis terminantur in (-), in his desinant in (·) ob א quiescens, ut diximus supra pag. 267.

PRÆTERITUM.

[מֻצָּא *inventus est.*] Daghésch excidente ex secunda radicali, eoque compensato per hhólem, קֹרָא *vocatum, clamatum est*, Ezech. 10. v. 13. וְקֹרָא *& vocabitur*, Isai. 62. v. 2. &c.

PAOUL.

[מְמֻצָּא *inventus.*] Sic dagh. excidente compensato, מְקֹרָא, unde cum affixo מְקֹרָאִי *vocatus meus, vocatus à me*, Isai. 48. v. 12.

[מְמֻצָּאָה *inventa.*] Sic: מְטֻמָּאָה *impurata*, Ezech. 4. v. 14.

[מְמֻצָּאִים *inventi.*] Sic: מְמֻלָּאִים *impleti*, Cant. 5. v. 14. מְסֻלָּאִים *æstimati*, Thren. 4. v. 1.

[מְמֻצָּאוֹת *inventæ.*] Sic: מְטֻלָּאוֹת *resarta* (calceamenta), Jos. 9. v. 5.

FUTURUM.

[תְּמֻצָּא *invenietur.*] Mutato א in ה, תְּסֻלֶּה Job. 28. v. 16. pro תְּסֻלָּא *æstimabitur.*

CONJUGATIO HIPHIL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis masculina.

[הִמְצִיא *invenire fecit.*] Sic: הִפְלִיא Psal. 30. Heb. 31. v. 22. & sine (י), quod etiam in verbis perfectis sæpe deficit, הִפְלִא Isai. 28. v. 29. *mirificavit.* Prima gutturali, (ִ) dilatatur in (ֱ), unde ה afficitur (ֶ), ut: הֶחֱטִיא 3. Reg. 14. v. 16. & cum apocopa תו א, הֶחֱטִי 4. Reg. 13. v. 6. *peccare fecit, ad peccandum induxit.* Ex forma quiescentium Lámedh ה, הִפְלָה *& mirificavit*, Deut. 28. v. 59. Ex defectivis Pé נ & quiescentibus Lámedh א, הִשִּׁיא *decepit.* Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh א, הוֹצִיא *eduxit.*

III. persona singularis feminina.

[הִמְצִיאָה *invenire fecit.*] Prima guttur. הֶחְבִּיאַתָה Jos. 6. v. 25. contracte pro הֶחְבִּיאָה, & cum duplici terminatione feminina, & hhiriq secundæ radicalis mutato in (ִ), accelerandæ & alleviandæ pronuntiationis gratia, ut interdum fieri diximus supra pag. 184.

coll. 1. 2. in bénoní plur. hiphîl perfect. & pag. 286. col. 2. in tertia persona plur. masculina futuri ejusdem conjugationis, תַּחְבִּאֶתָה Jos. 6. v. 17. *abscondit* fideliter, vel fidelissime, hoc enim duplici signo feminino intensionem significari opinantur.

II. persona singularis masculina.

[הִמְצֵאתָ *invenire fecisti.*] Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lám. א , הִשֵּׁאתָ *seduxisti*, Jerem. 4. v. 10. Ex quiesc. Pé (י) & Lám. א, הוֹצֵאתָ *eduxisti*, Deut. 9. v. 12. וְהוֹצֵאתָ *& profers*, Job. 15. v. 13. ubi exemplaria quædam mendose habent וְהוֹצֵאת in secunda persona singulari feminina.

II. persona singularis feminina.

[הִמְצֵאת *invenire fecisti.*] Ex quiescent. Pé (י) & Lám. א , וְהוֹצֵאת *& profers*, Job. 15. v. 13. ubi alia exemplaria melius habent וְהוֹצֵאתָ in pers. masc. Vide præcedentem personam. Cum (ִ) sub ת præter analogiam; neque enim præcedit aliud sub א , וְהוֹצֵאתְ *& afferes*, 3. Reg. 17. v. 13.

I. persona singularis communis.

[הִמְצֵאתִי *invenire feci.*] Ex forma quiesc. Lám. ה , הִמְצֵיתִי , unde cum affixo & hhiriq qatón in fine loco hhiriq gadhól, הִמְצִיתִהָ *invenire*, vel potius *inveniri feci te*, 2. Reg. 3. v. 8. Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh א , הוֹצֵאתִי *eduxi.*

III. persona pluralis communis.

[הִמְצִיאוּ *invenire fecerunt.*] Ex forma quiescentium Lámedh ה , הִשְׁנוּ *auxerunt.* Ex defectivis Pé נ & quiescentibus Lám. א, הִשִּׂיאוּ *portare fecerunt.* Ex quiescent. Pé (י) & Lámedh א , הוֹצִיאוּ *eduxerunt.*

II. persona pluralis masculina.

[הִמְצֵאתֶם *invenire fecistis.*] Ex quiesc. Pé (י) & Lámedh א , הוֹצֵאתֶם *eduxistis.*

APPENDIX

AD BENONI.

[מַמְצִיא *invenire faciens*, masc.] Sic: מַפְלִיא *mirificans*, &c. Ex forma quiescentium Lámedh ה , מַקְנֶה Ezech. 8. v. 3. pro מַקְנִיא *ad zelotypiam provocans.* Ex forma quiesc. Pé (י) & Lám. א , מוֹצִיא , & ex terminatione (ֶ), מוֹצֵא Psal. 134. Heb. 135. v. 7. *educens.* Aliud exemplum bénoni hujus in (ֶ) desinentis vide supra pag. 184. col. 1.

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[הַמְצִיא , vel הַמְצֵא *invenire facere.*] Sic: לְהַפְלִיא *ad mirificandum*, &c. Sublato א per apocopen, vel mutato in (י), הַחֲטִי pro הַחֲטִיא *peccare facere.* Servato א , לְהַחֲטִיא , & assumente ל motionem characteristicæ excidentis, לַחֲטִיא *ad peccare faciendum.* Vide supra pag. 148. col. 2. Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lám. א , הַשִּׁיא *decipiendo.* Ex quiesc. Pé (י) & Lám. א , הוֹצִיא *educere*, לְהוֹצִיא *ad educendum.*

APPENDIX

AD IMPERATIVUM.

[הַמְצִיא , vel הַמְצֵא *educ*, masc.] Ex forma quiesc. Lám. ה , הַפְלֵה Psal. 16. Heb. 17. v. 7. *mirifica.* Ex quiesc. Pé (י) & Lám. א, הוֹצִיא , הוֹצֵא , & sine (י), הוֹצֵא, cum ה parag. הוֹצִיאָה , & ex forma perfectorum הַיְצֵא , ut Massorethæ legendum monent Gen. 8. v. 17. *educ*, *profer*, &c. Et sic in aliis Imperativi hujus personis.

APPENDIX

AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יַמְצִיא, vel יַמְצָא *invenire faciet.*] Ex defectivis Pé נ & quiescentibus Lámedh א, יַשִּׁיא *decipiet.* Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh א, יוֹצִיא *educet*, וַיּוֹצֵא *& eduxit.*

III. persona singularis feminina.

[תַּמְצִיא, vel תַּמְצֵא *invenire faciet.*] Sic ex forma (-), תַּדְשֵׁא *germinet.* Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh א, תּוֹצֵא *producat.*

I. persona singularis communis.

[אַמְצִיא אַמְצִא *invenire faciam.*] Sic absque (י) in fine, וָאַחְבִּא contracte pro וָאַחְבִּא *& abscondi*, 3. Reg. 18. v. 13. Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh א, אוֹצִיא, & cum ה paragogico, אוֹצִיאָה *educam.* Atque ita se habent reliquæ futuri hujus personæ.

CONJUGATIO HOPHAL.

IN his verbis conjugatio illa nihil discrepat ab hophál perfectorum, nisi quod personæ, quæ in verbis perfectis desinunt in (-), in his terminentur in (.) ob א quiescens. Pauca conjugationis hujus reperiuntur exempla. Si alia sint ab iis, quæ subjiciuntur, illa ad eorum normam facile explicabuntur.

PRÆTERITUM.

[הֻמְצָאת, & in pausa הֻמְצָאת *invenire*, vel *inveniri facta est.*] Ex quiescentibus Pé (י) & Lám. א, & in pausa, הוּצָאָה *educta est*, Ezech. 38. v. 8.

[הֻמְצְאוּ, & in pausa הֻמְצָאוּ *invenire facti*, vel *factæ sunt.*] Sic in pausa, הָחְבָּאוּ contracte pro הָחְבְּאוּ *absconditi sunt*, Isai. 42. v. 22.

PAOUL.

[מֻמְצָאת, vel מֻמְצֵאת *invenire*, vel *inveniri facta.*] Sic ex terminatione ה, & ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh א, מוּצָאָה, unde per crasin מוּצֵאת, & facta alia contractione, מוּצֵאת *educta*, Gen. 38. v. 25.

[מֻמְצָאִים *invenire*, vel *inveniri facti.*] Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh א, & cum ה articulo, הַמּוּצָאִים *educti*, Ezech. 14. v. 22. &c.

[מֻמְצָאוֹת *invenire*, vel *inveniri factæ.*] Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh א, מוּצָאוֹת Jerem. 38. v. 22. *eductæ* (erunt), *educentur.*

CONJUGATIO HITHPAEL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis feminina.

[הִתְמַצְאָת, & in pausa ex forma (-), הִתְמַצָּאת *invenit*, vel *inventa est.*] Forma composita ex hophál & hithpaél, excidente characteristica ת, quæ compensatur per daghésch in prima radicali, & in pausa, quæ reduxit motionem primariæ vocis, nempe (.); illa enim conjugatio desinit vel in (-) ut in perfectis, vel in (.), in quod mutatur (-) alterius formæ perfectorum ob א quiescens, הֻטַּמָּאָה *polluta est*, Deut. 24. v. 4. הֻ est ex hophál cum (ֻ) loco (ֳ hhatoúph), reliquum vero ex hithpaél. Si punctis mu-

tatis legatur הָטְמָאֵת hotmáa, vel הֻטְמָאֵת hutmáa, vox erit analoga in hophál.

II. persona singularis masculina.

[הִתְמַצֵּאתָ *invenisti*, vel *inventus es.*] Ex forma quiescentium Lámedh ה, וְהִתְנַבִּיתָ, & *prophetabis*, 1. Reg. 10. v. 6.

I. persona singularis communis.

[הִתְמַצֵּאתִי *inveni*, vel *inventus sum.*] Excidente characteristica ת, eaque compensata per daghésch forte primæ radicali impressum, וְהִנַּבֵּאתִי Ezech. 37. v. 10. pro וְהִתְנַבֵּאתִי & *prophetavi.*

III. persona pluralis communis.

[הִתְמַצְּאוּ *invenerunt*, vel *inventi*, aut *inventa sunt.*] Abjecta characteristica ת, ut in persona præcedenti, הִנַּבְּאוּ Jerem. 23. v. 13. pro הִתְנַבְּאוּ *prophetarunt.* Et sic de reliquis personis.

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[הִתְמַצֵּא *invenire*, vel *inveniri.*] Ex forma quiescentium Lámedh ה, מֵהִתְנַבּוֹת à *prophetando*, 1. Reg. 10. v. 13. quasi à נִבָּה, quod forte erat olim etiam usitatum.

APPENDIX

AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יִתְמַצֵּא, vel יִתְמַצָּא *inveniet*, aut *invenietur.*] Ex terminatione (ֵ), & sublata per syncopen characteristica ת, ut supra in præterito, וַיִּנַּשֵּׂא 2. Paral. 32. v. 23. pro וַיִּתְנַשֵּׂא & *extulit se*, & *elatus est.* Ex terminatione (ָ), יִתְנַשָּׂא *extollet se*, Num. 23. v. 24. Ex eadem forma, sed cum syncopa ת, יִטַּמָּא *polluet se*, Levit. 21. v. 1.

III. persona singularis feminina.

[תִּתְמַצֵּא, vel תִּתְמַצָּא *inveniet*, aut *invenietur.*] Ex terminatione (ָ), & cum syncopa literæ ת, וְתִנַּשֵּׂא Num. 24. v. 7. & *extollet se*, pro וְתִתְנַשֵּׂא.

II. persona singularis masculina.

[תִּתְמַצֵּא, vel תִּתְמַצָּא *invenies*, aut *inveniris.*] Sic ex forma, seu terminatione (ָ), תִּתְפַּלָּא *mirum te exhibebis*, Job. 10. v. 16.

III. persona pluralis masculina.

[יִתְמַצְּאוּ, & in pausa ex forma (ָ), יִתְמַצָּאוּ *invenient*, vel *invenientur.*] Sic cum ן paragogico, & in pausa ex forma (ָ), יִתְמַלָּאוּן *explebunt se*, Job. 16. v. 10. Sublata per syncopen litera ת characteristica, יִנַּשְּׂאוּ pro יִתְנַשְּׂאוּ *extollent se*, Dan. 11. v. 14. Sic יִדַּכְּאוּ Job. 5. v. 4. & in pausa, ut supra, וְיִדַּכָּאוּ ibid. cap. 34. v. 25. & *contererentur*, יִטַּמְּאוּ Ezech. 14. v. 10. &c. & in pausa יִטַּמָּאוּ ibid. cap. 44. v. 25. &c. *pollnentur.*

II. persona pluralis masculina.

[תִּתְמַצְּאוּ, & in pausa ex forma (ָ), תִּתְמַצָּאוּ *invenietis*, vel *inveniemini.*] Abjectæ characteristica ת, eaque per daghésch in prima radicali compensata, ut in personis præcedentibus, תִּטַּמְּאוּ Levit. 11. v. 43. &c. & in pausa, תִּטַּמָּאוּ ibid. v. 24. &c. *polluemini*, *polluetis vos.*

Frequens est in hoc futuro ת alterius literæ characteristicæ syncopa, cujus jam meminimus supra pag. 189. Verum si puncta vocalia leviter mutaveris, exempla superius adducta ad futurum nipház, vel puál facili negotio revocabuntur. Sic v. g. si pro וַיִּנַּשֵּׂא, legas וַיִּנָּשֵׂא, erit futurum niphal; si pro יִטַּמָּא, punctaveris יְטֻמָּא, habebis futurum puál. Et sic de aliis personis & exemplis.

§. V.

§. V.

De verbis quiescentibus Lámedh ה.

VERBA, quæ tertiam radicalem habent ה, vocantur *quiescentia Lámedh* ה, eo quod ה sæpius in eis *quiescat*, seu non proferatur, nisi notetur cum mappíq sic: הּ; tunc enim legitur, ac verba, quæ sic terminantur, perfecta sunt, & more perfectorum flectuntur, ut: גָּבַהּ *extulit se*, נָגַהּ *splenduit*, תָּמַהּ *admiratus est*, &c. quæ conjugantur ut פָּקַד. At cum mappíq ה illi non imprimitur, tunc quiescit, proindeque verba illa imperfecta sunt. Illorum autem ea est anomalia: Omnia præterita, primariam vocem quod attinet, desinunt in (ָ).

Omnia participia & futura terminantur in (ֶ), præter paoúl qál, quod exit in וּי.

Omnes infinitivi, vel perfecti sunt, vel desinunt in וֹת.

Omnes denique imperativi terminantur in (ֵ). Vide paradigma.

In flexione autem, tertia radicalis ה vel *quiescit*, vel *excidit*, vel *mutatur* in י, aut in ת.

Quiescit in fine vocum omnium primariarum, seu personarum, quibus nullum accedit incrementum.

Excidit quoties adjungitur incrementum vocale. Excipitur tertia persona singularis feminina præteritorum omnium, ubi mutatur in ת, ne duo ה concurrant, alterum radicale, servile alterum. Pereunte autem illo ה, perit & motio præcedens, seu quæ secundæ rad. subjicitur.

Mutatur in י mobile quidem in paoúl qál; alibi vero quiescens vel in (ִ), vel in (ֵ), vel in (ֶ). Quiescit in (ִ) in secundis & primis personis præteritorum qál semper, & piél sæpius, ubi etiam non raro excidit, remanente solo puncto (ִ) sub secunda radicali. Quiescit in (ֵ) in iisdem personis præteriti hophál semper. In his vero aliorum præteritorum personis quiescit modo in (ִ), modo in (ֵ), sæpius tamen in (ֵ). Denique in personis imperativorum & futurorum desinentibus in נָה, Iódh istud quiescit in (ֶ), sic: יֶנָה.

Ceterum verba illa sæpe imitantur formam ac flexionem quiescentium Lámedh א, de quibus in §. præced. Sæpe etiam tertiæ suæ radicalis apocopen patiuntur in imperativis & futuris, ut videre est in appendicibus, in quibus afferentur etiam exempla verborum illorum cum dupliciter imperfecta sunt, puta defectiva Pé נ, & quiescentia Lámedh ה; vel quiescentia Pé י, aut א, & simul Lámedh ה. Simplicium Paradigma sit גָּלָה *migravit*, *revelavit*, &c.

HITHPAEL.			HOPHAL.			HIPHIL.			PUAL.		
Personæ			Personæ			Personæ			Personæ		
Fem.	Com.	Masc.	Fem.	Com.	Masc.	Fem.	Com.	Masc.	Fem.	Com.	Masc.
הִתְגַּלְּתָה		הִתְגַּלָּה	הָגְלְתָה		הָגְלָה	הִגְלְתָה		הִגְלָה	גֻּלְּתָה		גֻּלָּה
הִתְגַּלֵּית		הִתְגַּלֵּיתָ	הָגְלֵית		הָגְלֵיתָ	הִגְלִית		הִגְלִיתָ	גֻּלֵּית		גֻּלֵּיתָ
	הִתְגַּלֵּיתִי			הָגְלֵיתִי			הִגְלִיתִי			גֻּלֵּיתִי	
	הִתְגַּלּוּ			הָגְלוּ			הִגְלוּ			גֻּלּוּ	
הִתְגַּלֵּיתֶן		הִתְגַּלֵּיתֶם	הָגְלֵיתֶן		הָגְלֵיתֶם	הִגְלֵיתֶן		הִגְלֵיתֶם	גֻּלֵּיתֶן		גֻּלֵּיתֶם
	הִתְגַּלֵּינוּ			הָגְלֵינוּ			הִגְלִינוּ			גֻּלֵּינוּ	
מִתְגַּלָּה		מִתְגַּלֶּה		caret.		מַגְלָה		מַגְלֶה	גֻּלָּה		גֻּלֶּה
מִתְגַּלּוֹת		מִתְגַּלִּים				מַגְלוֹת		מַגְלִים	גֻּלּוֹת		גֻּלִּים
	caret.		מָגְלָה		מָגְלֶה		caret.		מְגֻלָּה		מְגֻלֶּה
			מָגְלוֹת		מָגְלִים				מְגֻלּוֹת		מְגֻלִּים
בְּהִתְגַּלּוֹת						בְּהַגְלוֹת					
כְּהִתְגַּלּוֹת		הִתְגַּלּוֹת			הָגְלֵה	כְּהַגְלוֹת		הַגְלֵה			גֻּלֵּה
לְהִתְגַּלּוֹת					הָגְלוֹת	לְהַגְלוֹת		הַגְלוֹת			גֻּלּוֹת
מֵהִתְגַּלּוֹת						מֵהַגְלוֹת					
הִתְגַּלִּי		הִתְגַּלֵּה		caret.		הַגְלִי		הַגְלֵה		caret.	
הִתְגַּלֶּינָה		הִתְגַּלּוּ				הַגְלֶינָה		הַגְלוּ			
תִּתְגַּלֶּה		יִתְגַּלֶּה	תָּגְלֶה		יָגְלֶה	תַּגְלֶה		יַגְלֶה	תְּגֻלֶּה		יְגֻלֶּה
תִּתְגַּלִּי		תִּתְגַּלֶּה	תָּגְלִי		תָּגְלֶה	תַּגְלִי		תַּגְלֶה	תְּגֻלִּי		תְּגֻלֶּה
	אֶתְגַּלֶּה			אָגְלֶה			אַגְלֶה			אֲגֻלֶּה	
תִּתְגַּלֶּינָה		יִתְגַּלּוּ	תָּגְלֶינָה		יָגְלוּ	תַּגְלֶינָה		יַגְלוּ	תְּגֻלֶּינָה		יְגֻלּוּ
תִּתְגַּלֶּינָה		תִּתְגַּלּוּ	תָּגְלֶינָה		תָּגְלוּ	תַּגְלֶינָה		תַּגְלוּ	תְּגֻלֶּינָה		תְּגֻלּוּ
	נִתְגַּלֶּה			נָגְלֶה			נַגְלֶה			נְגֻלֶּה	

PIEL. Personæ Fem.	PIEL. Com.	PIEL. Masc.	NIPHAL. Personæ Fem.	NIPHAL. Com.	NIPHAL. Masc.	QAL. Personæ Fem.	QAL. Com.	QAL. Masc.			
גלתה		גלה	נגלתה		נגלה	גלתה		גלה *migravit.*	3.	Sing.	PRÆTERITA.
גלית		גלית	נגלית		נגלית	גלית		גלית	2.		
	גליתי			נגליתי			גליתי		1.		
	גלו			נגלו			גלו		3.	Plur.	
גליתן		גליתם	נגליתן		נגליתם	גליתן		גליתם	2.		
	גלינו			נגלינו			גלינו		1.		
מגלה		מגלה	נגלה		נגלה	גולה		גולה		Sing.	BENONI.
מגלות		מגלים	נגלות		נגלים	גולות		גולים		Plur.	
	caret.			caret.		גלויה		גלוי		Sing.	PAOUL.
						גלויות		גלויים		Plur.	
בגלות		גלה	בהגלות			בגלות		גלה			INFINITIVI ET GERUNDIA.
כגלות		גלה	כהגלות		הגלה	כגלות		גלוה			
לגלות		גלות	להגלות		הגלות	לגלות		גלות			
מגלות			מהגלות			מגלות					
גלי		גלה	הגלי		הגלה	גלי		גלה		Sing.	IMPERATIVI.
גלינה		גלו	הגלינה		הגלו	גלינה		גלו		Plur.	
תגלה		יגלה	תגלה		יגלה	תגלה		יגלה	3.	Sing.	FUTURA.
תגלי		תגלה	תגלי		תגלה	תגלי		תגלה	2.		
	אגלה			אגלה			אגלה		1.		
תגלינה		יגלו	תגלינה		יגלו	תגלינה		יגלו	3.	Plur.	
תגלינה		תגלו	תגלינה		תגלו	תגלינה		תגלו	2.		
	נגלה			נגלה			נגלה		1.		

CONJUGATIO QAL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis masculina.

[גָּלָה *migravit.*] Sic : בָּאַר *magnificatus est*, רָמָה, & ex quiesc. Pé (י) & Lám. ה, יָרָה *dejecit*, הָיָה *fuit*, חָיָה *vixit*; duo enim illa verba sunt tantummodo quiesc. Lám. ה, quamvis secunda eorum radicalis sit (י). Vide supra pag. 248. col. 1. ה mutato in א, קָרָא, unde cum affixo, קְרָאַנִי *obvenit mihi*, Job. 4. v. 14. contracte pro קָרָא לִי, aut potius קָרָה לִי, vel retracto accentu ob concursum, קָרָה לִי.

III. persona singularis fœminina.

[גָּלְתָה, & in pausa גָּלָתָה *migravit.*] Sic extra pausam, הָיְתָה *fuit*, וְחָיְתָה *& vivat*, כָּלְתָה *defecit*, רָאֲתָה *vidit*, &c. In pausa, הָיָתָה *fuit*, נָאָתָה *decet*, מָרָתָה *rebellavit*, &c. Sublato per apocopen incremento feminino ה, & motione τῶ ה transeunte sub secundam radicalem cujus abjicitur (ְ), וְעָשָׂת Lev. 25. v. 21. pro וְעָשְׂתָה *& faciet*. Sic : וְקָרָאת *& obveniet*, Deut. 31. v. 29. ubi א antiqua vocalis *a* redundat. Vel persona illa formam imitatur quiesc. Lám. א, de qua supra pag. 270. Anomalum est וְחָיָה Exod. 1. v. 16. *& vivat*, quod nonnulli reducunt ad חַי, unde חַיָּה, & mutato (ַ) cum daghésch in (ָ) per legem æquivalentiæ, חָיָה; sicque differt à nomine חַיָּה *bestia, fera*, &c. Aliis est syncopa pro וְחָיָתָה in pausa. Si puncta sic mutentur : חַיָּה, erit bénoni singulare femininum, de quo infra. Mutato ה in י ex facili permutatione literarum אָחַת, חָסָיָה *confidit*, Psal. 56. Heb. 57. v. 2. In hac porro mutatione ה in י, quæ infra sæpe recurret, accentus vulgo occupat penultimam; quare loco (ִ), cum ibi reperitur, subscribitur, ut plurimum, (ֵ).

II. persona singularis masculina.

[גָּלִיתָ, vel גָּלֵתָ *migrasti.*] Sic : הָיִיתָ, & הָיִתָ *fuisti*, וְחָיִיתָ *& vives*, נָחִיתָ *deduxisti*, נָטִיתָ *extendisti*, &c. Et expresso ה in fine, quod ibi latebat, בָּנִתָה *ædificasti*, וְהָיִתָה *& eris*, וְחָיִתָה *& vives*, רָאִיתָה *vidisti*, &c. ה isto mutato in (י), aut (י) illo paragogicos adjecto, עָשִׂיתִי 2. Reg. 14. v. 21. *fecisti*, ut ibi legendum docent Massorethæ. At LXX. ἐποίησα, Vulg. *feci*. Paraph. Chald. Syrus, Arabs, & alii interpretantur etiam *feci* in prima persona; proindeque legebant עָשִׂיתִי. Analogum est גָּבַהְתָּ *extulisti te*, venit enim à גָּבַהּ cum mappiq in ה, quod proinde sonat. Vide supra pag. 281.

II. persona singularis feminina.

[גָּלִית *migrasti.*] Sic : חָזִית *vidisti*, חָלִית *ægrotasti*, הָיִית *fuisti*, &c. Cum (ִ) sub ה, quamvis non præcedat aliud sub (י), עָשִׂית *fecisti*, quod sic quater legitur secundum Massoram. Sic etiam וְהָיִית *& eris, & esto*, 2. Reg. 14. v. 2. Et cum (י) hodie paragogico, sed quo olim (ִ) istud exprimebatur, הָיִיתִי *fuisti*, Ezech. 16. v. 31. עָשִׂיתִי *fecisti*, ibidem, & vv. 43. 47. 51. Vide etiam supra pag. 163. col. 1.

I. persona singularis communis.

[גָּלִיתִי *migravi.*] Sic : הָיִיתִי *fui*, עָשִׂיתִי *feci*, בָּנִיתִי, & sine (י) in medio, בָּנְתִי 3. Reg. 8. v. 44. & eodem deficiente in fine, בָּנִית ibid. v. 48. *ædificavi*. Tertia radicali ה mutata in א loco (י), quasi ex forma quiescentium Lámedh א, רָצָאתִי *volui, acceptos habui*, vel *habeo*. Eodem ה mutato in ו pro (י), שָׁלַוְתִּי, pro שָׁלִיתִי, *tranquillus fui*, quasi à שָׁלָו in forma perfectorum.

III. persona pluralis communis.

[גָּלוּ *migraverunt*, contracte pro גָּלְיוּ; quare accentus est in ultima, quamvis non

præcedat (ִ).] Sic : הָיוּ *fuerunt* , חָיוּ *vixerunt* , &c. Cum א paragogico ex forma Arabica , de qua supra pag. 163. col. 1. אָבוּא *voluerunt* , Isai. 28. v. 12. nisi sit metathesis pro אָבְאוּ ex forma quiescentium Lámedh א. Mutata tertia radicali ה in (י) præcedente (ִ) etiam extra pausam , & cum accentu in penultima , נָטִיוּ *declinaverunt* , חָסִיוּ *speraverunt*. Eodem ה mutato in ו , & cum punctorum vocalium crasi , נָאווּ Cant. 1. v. 10. pro נָאֲווּ ex forma perfectorum , *pulchræ sunt* genæ , vel maxillæ tuæ. Alii referunt ad niphál verbi אָוָה , unde נַאֲווּ , & contracte נָאווּ. Ex forma quiescentium Lámedh א , תָּלְאוּ , unde cum affixo , תְּלָאוּם *suspenderunt eos* , 2. Reg. 21. v. 12. ubi sic legendum docent Massorethæ. At si literarum habeatur ratio , erit תְּלוּם analogus , ut videbimus infra in verbis istis cum pronominibus affixis conjunctis. Ita si spectentur literæ in חיה Josue 15. v. 4. erit חָיָה ; si vero puncta vocalia , חָיוּ , ut legunt Massorethæ. Vide eamdem anomaliam supra pagin. 163. coll. 1. 2. pag. 170. col. 2. pag. 180. col. 2. &c. Cum accentu in penultima ex forma quiesc. ע , חָזוּ *viderunt* , כָּלוּ *defecerunt* , תָּעוּ *erraverunt* , &c. Perfecta sunt , גָּבְהוּ *extulerunt se* , תָּמְהוּ cum (ְ) loco (ָ) , & accentu in penultima ob pausam , *admirati sunt.* Vide supra pag. 281. Qaméts primæ rad. mutato in (ַ) sequente daghéich per legem æquivalentiæ , יַדּוּ Abd. v. 11. pro יָדוּ *projecerunt.* Alii referunt ad verbum inusit. יָדַד , ut סַבּוּ.

II. persona pluralis masculina.

[גְּלִיתֶם *migrastis.*] Sic : הֱיִיתֶם *fuistis* , וִהְיִיתֶם *& eritis* , וִחְיִיתֶם *& vivetis* , sine dilatatione (ֱ) sub ה , & ח , quod his duobus verbis accidit quoties litera aliqua servilis primæ eorum radicali præponitur. Interdum tamen litera illa servilis eodem modo punctatur , ac si schevá istud fuisset dilatatum. Vide imperativum.

II. persona pluralis feminina.

[גְּלִיתֶן *migrastis.*] Sic : עֲשִׂיתֶן *fecistis* , Ezech. 33. v. 26. ubi est vel enallage personæ femininæ pro masculina , vel error amanuensium.

I. persona pluralis communis.

[גָּלִינוּ *migravimus.*] Sic : הָיִינוּ *fuimus* , וְהָיִינוּ *& erimus.* Ex forma quiesc. Lám. א , & sublata prorsus tertia radicali ה , אָתָנוּ *venimus.*

APPENDIX

AD BENONI.

Singulare masculinum.

[גּוֹלֶה , vel גֹּלֶה *migrans.*] Sic : חוֶֹה (ab חָיָה) *existens* , שׂוֹכֶה *conducens* , עֹשֶׂה *faciens* , &c. ה mutato in א ex forma quiesc. Lám. א , נוֹשֵׁא *exigens* , *exactor.* Cum (ֵ) loco (ֶ) ex forma eorumdem verborum quiescentium Lám. א ; vel potius quia participium istud naturam nominis induit , proindeque formam nominum constructorum imitatur , ut : בּוֹנֵה Psal. 141. Heb. 142. v. 7. *ædificans* Jerusalem , seu potius *ædificator.* Sic : עֹשֵׂה *faciens* , seu *factor* , רֹאֵה *videns* , seu *conspector* , Psal. 63. Heb. 64. v. 9. ubi est status constructus ob ב sequens in בָּם *in eis.* Vide supra pag. 124. col. 1. קֹנֵה *possidens* , seu *possessor* ; & sic semper in regimine , præterquam in Prov. 15. v. 32. ubi est cum (ֶ) , sic : קוֹנֶה לֵּב *possidens cor* , cum accentu in penultima ob alium immediate sequentem in לֵּב , cujus ל notatur cum dagh. forti ob vocem præcedentem desinentem in ה, sine accentu in ultima. Vide supra pag. 29. col. 2. רֹעֶה *pascens* , seu *pastor* , חֹזֶה *videns* , seu *propheta* , רֹמֶה *jaculans* , seu *jaculator* , &c. Mutato ה in (י) ex quo factum est hhiriq gadhól , רֹעִי *pascens* , *pastor* , Isai. 38. v. 12. Zach. 11. v. 17. Aliis pluralis est numerus cum apocopa מ , pro רֹעִים. Vide supra pag. 54. col. 2.

Singulare femininum.

[גּוֹלָה , vel גֹּלָה , contracte pro גּוֹלְיָה *mi-*

grans.] Sic : הֹוֶה *existens*, עֹשֶׂה *faciens*, רֹעֶה *pascens*, &c. Mutato ה in (י), & cum (ִ) sub secunda radicali, ut in forma perfecta, כְּעֹטְיָה Cant. 1. v. 7. *sicut amicta*, LXX. ὡς περιβαλλομένη *quasi circumamicta*, ob luctum & tristitiam; Sym. ῥεμβομένη *errans*, *vaga.* Vulg. *vagari incipiam.* Cum hhiriq qatón sub secunda radicali, loco hujuscemodi (ִ), בֹּכִיָּה *flens*, צֹפִיָּה *speculans*, פֹּרִיָּה *fructificans*, הֹמִיָּה *strepera*, דּוֹמִיָּה, cum ו loco ֹ, *silens*, &c. ubi יוּד (י) imprimitur daghésch forte, quod venit semper post motiones parvas, quas non sequitur immediate (ְ), vel accentus. Vide supra pag. 29. col. 2. Ceterum hhiriq istud natum est ex hhiriq, quod in hoc participio sing. masculino verborum perfectorum interdum conspicitur. Vide supra pag. 164. col. 1. ה converso in ת, פֹּרָת Gen. 49. v. 22. pro פֹּרָה, secundum Qimhhium, *fructificans.*

Plurale masculinum.

[גֹּלִים, vel גּוֹלִים, contracte pro גֹּלִיִים *migrantes.*] Sic : עֹשִׂים *facientes*, &c. Ex forma quiescentium Lám. א, quod tamen ibi otiatur, נֹשְׁאִים 2. Esd. seu Nehem. 5. v. 7. *exigentes*, *exactores*; pro נֹשִׁים, unde cum affixo מִנּוֹשַׁי *ex creditoribus meis*, Isai. 50. v. 1.

Plurale femininum.

[גֹּלוֹת, vel גּוֹלוֹת, contracte pro גֹּלִיּוֹת *migrantes.*] Sic : הֹמוֹת *streperæ*, שֹׁנוֹת *diversæ*, &c. Mutato ה in (י) præcedente hhiriq qatón, ut supra in singulari feminino, אֹתִיּוֹת pro אֹתוֹת *ventura.*

APPENDIX

AD PAOUL.

Singulare masculinum.

[גָּלוּי *revelatus.*] In hoc participio ה mutatur in (י), ut diximus supra pag. 281. pro גָּלוּה. Sic : עָשׂוּי, & sublato (י) per apocopen, הֶעָשׂוּ *factus*, Job. 41. v. 24. al. 25. quod aliis est præteritum. Cum eadem apocopa, וְצָפוּ *& exploratus*, ibidem. cap. 15. v. 22. pro וְצָפוּי, ut legendum docent Massorethæ.

Singulare femininum.

[גְּלוּיָה *revelata.*] Sic: עֲשׂוּיָה, & cum (ֲ) euphonico pro ְ, עֲשׂוּיָה *facta.*

Plurale masculinum.

[גְּלוּיִם *revelati.*] Sic : עֲשׂוּיִם cum unico (י) pro עֲשׂוּיִים *facti.* ה mutato in א loco (י), ex forma quiescent. Lám. א, תְּלוּאִים *suspensi*, Ose. 11. v. 7. pro תְּלוּיִים, aut cum unico (י), תְּלוּיִם, quod legitur Jos. 10. v. 26. Sic : לִשְׁבוּיִם *captivis*, Isai. 61. v. 1.

Plurale femininum.

[גְּלוּיוֹת *revelatæ.*] Cum (ֲ) euphonico loco ְ, הָרְאֻיוֹת *visa*, *spectatæ*, Esth. 2. v. 9. עֲשׂוּיוֹת *paratæ*, 1. Reg. 25. v. 18.

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[גָּלֹה *migrare.*] Sic : גָּאֹה *magnificando*, זָנֹה *scortando*, הָיֹה *esse*, *essendo*, חָיֹה *vivendo*, עָשֹׂה *facere*, *faciendo*, עָלֹה *ascendendo*, שָׁתֹה *bibere*, &c. ה mutato in א, ex forma quiescentium Lám. א, נָצֹא *volando*, *avolando.* Eodem ה converso in ו, aut penitus sublato, si ו spectetur ut comes ֹ hhólem, בָּכוֹ *plorando*, גָּעוֹ *mugiendo*, הָיוֹ *esse*, *essendo*, חָיוֹ *vivendo*, הָגוֹ *auferre*, עָשׂוֹ *facere*, שָׁתוֹ *bibere*, &c. Et cum hhólem in penultima pro (ָ), הֹרוֹ וְהֹגוֹ *concipere & meditari.* Denique ה mutato in ת, רָאוֹת *videre*, שָׁתוֹת *bibere*, אָלוֹת *jurare*, &c.

[גְּלֹה *migrare.*] Sic : קְנֵה *possidere*, עֲשׂה *facere*, רְאֵה *videre*, שְׁתֵה *bibere*, &c. Cum (ֵ) in fine ex forma Chaldaica, הֱוֵה *esse*, רְאֵה *videndo.* Sic in Daniele & Esdra sæpe occurrit לְהֱוֵא *esse*, ab הֲוָה, vel הֲוָא. Mu-

tato ה in א ex forma quiesc. Lám. א, יְרוֹא *jaculari*, unde cum ל præfixo, לִירוֹא *ad jaculandum.* Eodem ה converſivo in ו, & addito alio ה paragogico, לִרְאֹה *ad videndum.* Verum eſt potius nomen verbale ejuſdem formæ ac illa, de quibus ſupra pag. 165. col. 2. in fine. Ad nominum etiam claſſem pertinet מֵחֲרוֹ Pſal. 84. Heb. 85. v. 4. in ſtatu conſtructo loco abſoluti, *à furore, ab æſtu*, quod nonnulli volunt eſſe infinitivum cum ו paragogico.

[גְּלוֹת, vel גְּלֹת *migrare.*] Sic: עֲשׂוֹת *facere*, חֲנוֹת, unde וּבַחֲנוֹת & *in caſtra metando*, בַּחֲרוֹת *in exardeſcendo*, לַעֲנוֹת *ad reſpondendum*, לַחְתּוֹת contracte pro לַחְתּוֹת *ad capiendum*, לִרְאוֹת *ad videndum*, לִירוֹת & ſine (י) לְרוֹת (à יָרָה) *ad jaculandum*, הֱיוֹת *eſſe*, חֲיוֹת *vivere*; & cum *bikhlám*, לִהְיוֹת *eſſe*, לִחְיוֹת *ad vivendum*; & ſic cum aliis particulis, quibus ad infinitivum iſtum accedentibus, (ִ) non dilatatur ſub ה & ח, ut diximus ſupra pag. 285. col. 2.

APPENDIX

AD IMPERATIVUM.

II. perſona ſingularis maſculina.

[גְּלֵה *migra.*] Sic: בְּנֵה *ædifica*, עֲלֵה *aſcende*, עֲשֵׂה *fac*, הֱיֵה *eſto*, וֶהְיֵה & *eſto*, וֶחְיֵה & *vive*, ubi ו copulativum afficitur (ֶ), quaſi à חֱיֵה, הֱיֵה; unde (ֱ) reducto ad ſimplex (ְ), vel eo non dilatato, ut fit in his verbis cum litera aliqua ſervilis præponitur, ut diximus ſupra pag. 285. col. 2. ו ſuum retinet (ְ). Mutato ה in א, הֱוֵא (ab הֱוֵה) *eſto.*

II. perſona ſingularis feminina.

[גְּלִי contracte pro גְּלְיִי *migra.*] Sic: שְׁחִי *incurva te*, וּרְאִי & *vide*, חֲבִי *latita*, עֲשִׂי *fac*, עֲלִי *aſcende*, חֱיִי *eſto*, חֲיִי *vive*, אֱלִי *plange*, *ulula*, &c.

II. perſona pluralis maſculina.

[גְּלוּ contracte pro גְּלְיוּ *migrate.*] Sic: פְּרוּ *fructificate*, וּרְבוּ & *multiplicamini*, סְפוּ *adjicite*, יְרוּ *jacite*, עֲלוּ *aſcendite*, וַעֲשׂוּ & *facite*, עֱנוּ *canite*, הֱיוּ *eſtote*, וִהְיוּ & *eſtote*, וִחְיוּ & *vivite*, ubi (ִ) non dilatatur ob ſervilem præcedentem. Vide ſupra pag. 285. col. 2. Cum (ַ) ſub prima radicali א loco (ֲ) pronuntiationis dilatandæ gratia, אַפוּ *coquite*, Exod. 16. v. 23. Sic ה mutato in (י) præcedente (ֱ), ut ſupra in præterito, אֵתָיוּ Iſai. 21. vv. 12. 14. &c. & cum ה loco א, הֵתָיוּ Jerem. 12. v. 9. *venite.* Aliis Syriaſmus eſt, quo א afficitur (ֵ) loco (ְ) mobilis, quoties litera illa vel eſt character futuri, vel prima verborum radicalis. In eadem mutatione ה in (י) præcedente (ֱ), בְּעָיוּ *quærite*, Iſai. 21. v. 12.

II. perſona pluralis feminina.

[גְּלֶינָה *migrate.*] Sic: בְּכֶינָה *flete*, וּרְאֶינָה & *videte*, &c.

APPENDIX

AD FUTURUM.

FREQUENS eſt in hoc futuro apocopa, qua in perſonis incremento deſtitutis tollitur tertia radicalis ה, motio ſecundæ radicalis, quæ eſt (ֶ), tranſit ad primam, & literæ characteriſticæ afficiuntur vel (ִ) ut in forma integra, vel (ַ), ut: יֶרֶב pro יִרְבֶּה *augeſcet*, תֵּפֶן pro תִּפְנֶה *aſpicias*, &c.

Quando prima, vel ſecunda radicalis gutturalis eſt, pro (ֶ) ſub prima radicali, reponitur (ַ), & literæ characteriſticæ afficiuntur

sæpius (ˑ) , vel (-) ; rarius (-) , ut : יִחַר pro יֶחֱרֶה , aut יֶחֱרֶה *irascetur* ; יַעַל pro יַעֲלֶה *ascendet* , תֵּתַע pro תִּתְעֶה *errabis* , &c.

Denique cum secunda radicalis est ex בגד כפת , aut saltem ex eodem organo , seu classe , (ˑ) primæ radicalis sæpius resolvitur in duo (ˑ) , quorum prius subjicitur primæ radicali , posterius vero secundæ , idque pronuntiationis accelerandæ gratia ; & literæ characteristicæ afficiuntur vel (ˑ) , vel (-) , ut : וַיִּשְׁבְּ pro וַיִּשְׁבֶּה *& captivum fecit* , וַיֵּרְדְּ pro וַיִּרְדֶּה *& dominabitur* , &c.

In hac autem apocopa , sive prima radicalis afficiatur (ˑ) , sive notetur cum (-) loco (ˑ) , sive (ˑ) resolvatur in duo (ˑ) ; accentus est in penultima , quam vulgo occupat in vocibus desinentibus in (ˑ) , aut in (-) vicarium τῶ (ˑ) , cum litera sonante in fine , ut videbimus infra lib. 3. in fusiori de accentibus tractatu.

III. persona singularis masculina.

[יִגְלֶה *migrabit.*] Sic : יִהְיֶה יְהִי *erit* , יִחְיֶה *vivet* , sine dilatatione τῶ (ˑ). Vide supra p. 285. Et cum apocopa hisce duobus verbis peculiari , hoc est , sublata tertia radicali ה cum (ˑ) præcedente , & hhiriq characteristicæ , ac (ˑ) primæ radicalis invicem commutatis , יְהִי יְהִי *erit* , יְחִי יְחִי *vivet* , *vivat* , וַיְהִי *& erit* , וַיְחִי in pausa וַיֶּחִי *& vivet*. Cur extra pausam ו afficiatur hhiriq loco (ˑ) , vide infra in Conjunctionibus. Cum ו conversivo , וַיְהִי , vel cum méthegh וַיְהִי *& fuit* , וַיֶּחִי , & in pausa וַיֶּחִי *& vixit* , *& revixit*. Citra apocopen , sed ה mutato in א , יִשְׂגֶּא *crescet* , יִשְׁנֶא *mutabitur* , וַיֶּחֱלֶא *& ægrotavit* , &c. Et cum (ˑ) loco (ˑ) , ex forma quiescent. Lám. א , יִקְרָא *eveniet* , Dan. 10. v. 14. ubi tamen alia exemplaria habent יִקְרֶה.

Anomalum plane est יְהוּא *erit* , Eccle. 11. v. 3. pro יִהְיֶה , aut ex forma Chaldaica יֶהֱוֵא , ab הָוָה *fuit*.

Cum apocopa , יָכַל *consumetur* , וַיִּבֶן *& ædificavit* , וַיִּבֶז *& sprevit* , וַיִּמֶץ *& expressit* , וַיִּפֶן *& aspexit* , וַיִּקֶן *& possedit* , וַיִּקֶשׁ *& durum fuit* , וַיִּרֶף *& destitit* , &c. Cum (-) sub characteristica , יֵרָא Exod. 5. v. 21. & cum accentu in ultima præter analogiam ; א enim , prosodiam quod attinet , literæ sonantis munere fungitur , יֵרָא *videbit* , Gen. 41. v. 33. וַיֵּדֶא *& volavit* , &c. Cum metathesi א & ה , & (-) in ultima loco (ˑ) ex forma Chaldaica , וַיֵּתֵא Deut. 33. v. 21. *& venit* , pro וַיֶּאֱת , & integro וַיֶּאֱתֶה. Aliis וַיֵּתֵא Chaldaïsmus est , quo prima radicalis א in futuro qál quiescit (expressa vel latens) in (-) ; vide Gram. Chald. sicque apocopa non est , sed mutatio ה in א , & aphæresis primæ rad. א. Cum (-) in fine loco (ˑ) , ob primam , vel secundam radicalem gutturalem , יִחַר *irascetur* , וַיִּחַר *& iratus est* , וַיִּמַח *& delevit* , Gen. 7. v. 23. ubi codices impressi habent daghésch in מ quasi ex niphal , licet in (-) desinat loco (ˑ) ; וַיִּחַן *& castra metatus est* , וַיִּשַׁע *& respexit* , &c. Et cum (-) sub characteristica , וַיֵּחַץ *& divisit* , יַעַל *ascendet* , יִחַד & in pausa , יֵחַד *acuet* , *acuetur* , וַיַּעַשׂ *& operuit se* , וַיַּעַשׂ & in pausa וַיַּעַשׂ *& fecit* , וַיַּחַל in eadem pausa , & *ægrotavit* , וַיֵּאת unde ultimis duobus (-) contractis in unum sub characteristica , וַיֵּאת *& venit* , Isai. 41. v. 25. Seghól ultimæ resoluto in duplex (ˑ) , וַיִּשְׁבְּ *& captivum fecit* , וַיִּפְתְּ *& seduxit se* , *& seductum est* (cor) , &c. Et cum (-) furtivo sub prima radicali gutturali , loco (ˑ) , יִחַד *lætabitur* , וַיִּחַד *& lætatus est*. Cum (-) sub characteristica , וַיֵּבְךְּ *& flevit* , וַיֵּרְדְּ *& dominabitur* , וַיֵּשְׁתְּ *& bibit* , &c. Sic etiam יֵשְׂטְ *declinabit* , cum ט , quod est ejusdem organi ac ת ; in hac enim resolutione (ˑ) in duplex (ˑ) , necesse est ut secunda radicalis sit ex *beghádh kepháth* , ut diximus.

diximus supra. Huc quoque referunt וַיַּרְא & *vidit*, quamvis secunda radicalis non sit ex *beghádh kephdth*, nec subjiciatur (ִ) ipsi א. Verum brevius & commodius revocatur ad hiphíl, cum apocopa tertiæ radicalis ac præcedentis (ֶ), pro וַיַּרְאֶה.

Ex defectivis Pé נ & quiescentibus Lámedh ה, יִנְוֶה *habitabit*, Habac. 2. v. 5. ubi retinetur נ ut in forma perfecta. Eo abjecto, יַזֶּה *asperget*. Sublato נ per aphæresin, & ה per apocopen, יִז & *aspergetur*, יֵז, וַיִּז & *aspersus est*, יֵט וַיֵּט & *extendet*, וַיֵּט, & sequente maqqáph, וַיֶּט־ & *extendit*, & *tetendit*; ubi prima radicalis excidens non compensatur pro more per daghésch secundæ impressum, quia secunda illa radicalis per apocopen tertiæ fit ultima dictionis litera, quæ daghésch hujusmodi non recipit, ut diximus supra pag. 195.

Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh ה, וַיִּיף pro וַיִּיפֶה & *pulchra fuit*, (cedrus) Ezech. 31. v. 7. ubi secundum apocopæ hujus analogiam legendum esset vel וַיִּף ut וַיִּבֶן; vel resoluto (ִ) in duplex (ֵ), וַיֵּיף ut וַיֵּשֶׁב, quemadmodum in libris quibusdam correctis scriptum invenisse se testatur Qimhhi in *Michlól*, & in libro Radicum; & ut legunt filii *Ascher*, i. Judæi occidentales: cum filii *Nephtali*, h. e. Judæi orientales legant וַיִּיף. Vide Institut. Heb. Pagnini lib. 3. cap. 26. pag. 312. edit. Paris. 1549.

III. persona singularis feminina.

[תִּגְלֶה *migrabit.*] Sic: תִּהְיֶה *erit*, וַתְּהִי & *fuit*, תִּחְיֶה *vivet*. Et cum apocopa, de qua in persona præced. תְּהִי *erit*, תְּחִי *vivet*, וַתְּהִי & *erit*, וַתְּחִי & *vivet*, וַתְּחִי, & in pausa, וַתֶּחִי Thren. 3. v. 37. & *fuit*, וַתֶּחִי & *vixit*, & *revixit*. Cum (ָ) loco (ֶ) in ultima, ex forma quiescentium Lám. א, forte etiam ex mendo graphico, תִּכְלָה *consumetur*, 3. Reg. 17. v. 14. ה mutato in (י), & cum (ִ) loco (ֶ) sub secunda rad. וַתִּזְנִי Jerem. 3. v. 6. & *scortata est*, pro וַתִּזְנֶה, ut censet Qimhhi. Vel est enallage secundæ personæ sing. femininæ pro tertia singulari feminina; quæ personarum enallage frequens est in Prophetis, ut videbimus in Syntaxi. Vide etiam mox. (ֶ) characteristicæ, & (ֱ) primæ radicalis contractis in (ֵ) sub characteristica, תֵּאתֶה Mich. 4. v. 8. *veniet*, pro תֶּאֱתֶה, ut יֶאֱתֶה, quod legitur Job. 37. v. 22.

Cum apocopa, וַתִּבֶן & *ædificavit*, וַתִּזֶן & *scortata est*, ex quo nonnulli factum volunt superius וַתִּזְנִי, adjecto (י) paragogico, & mutato (ֶ) in (ִ). Cum (ֵ) sub characteristica, וַתֵּלֶא & *ægre tulit*, וַתֵּרֶא & *vidit*, וַתֵּכֶל & *perfectum est*, וַתֵּרֶב & *major fuit*, &c. Cum (ֵ) in fine pro (ֶ), וַתֵּתַע & *errabat*, וַתֵּכַהּ & *caligavit*, וַתֵּלַהּ & *furebat*, ubi ipsi ה imprimitur mappiq, quo sonans fiat. Cum (ֵ) sub characteristica, & in fine, וַתַּעַד & *ornavit se*, וַתַּעַל & in pausa וַתָּעַל & *ascendit*, וַתַּהַר & *concepit*, וַתַּחַז & *aspiciat*, &c. Resoluto (ִ) in duplex (ֵ), וַתֵּבְךְּ & *flevit*, &c.

Ex defectivis Pé נ & quiescent. Lám. ה cum apocopa, וַתֵּט & *declinavit*, &c. Vide supra tertiam personam singul. masculinam.

Ex quiescentibus Pé א & Lámedh ה sine apocopa, תֹּאבֶה *voluerit*.

II. persona singularis masculina.

[תִּגְלֶה *migrabis.*] Sic: תִּהְיֶה *eris*, תִּחְיֶה *vives*. Cum (ֵ) loco (ֶ), תִּהְיֵה *eris*, Jerem. 17. v. 17. ubi tamen alia exemplaria habent (ֶ), תִּרְאֶה *videbis*, תַּעֲשֶׂה *facies*, quod sic quater legitur secundum Massoram. Mutato ה in (י), punctis transpositis, & cum accentu in penultima ob pausam, תֶּמְחִי Jerem. 18. v. 23. pro תִּמְחֶה *deleas*. Alii תֶּמְחִי deducunt ex futuro hiphíl תַּמְחֶה, unde per apocopen, de qua ibi, תֶּמַח, & cum (י) paragogico præcedente (ֶ), quare (ַ) mutatur in (ֶ), תֶּמְחִי. Eamdem anomaliam videre est in תֶּשִׁי Deut. 32. v. 18. *oblitus es*, vel *oblivisceris*, à נָשָׁה, unde in futuro תִּשֶּׁה, & mutato ה in (י), ac punctis transpositis תֶּשִׁי cum accentu in penultima ob pausam, & sine daghésch in ש ad compensandum נ radicale abjectum, quia daghésch forte nonnisi raro & improprie venit post accentum tonicum. Alii fingunt verbum שָׁיָה formæ חָיָה, unde תֶּשִׁי in pausa, ut supra וַתֶּחִי.

Ex defectivis Pé נ & quiescentibus Lámedh ה, תט *declinabis.* Vide tertiam personam singularem masculinam.

Ex quiescentibus Pé א & Lámedh ה, תֹּאבֶה *acquiescas*, Prov. 1. v. 10. ubi (ֹ) est in ultima loco (ֶ), ut supra, & deficit prima radicalis, ut interdum fieri vidimus pagg. 229. 230. pro תֹּאבֶה, quod legitur Deut. 13. v. 9.

Cum apocopa tertiæ radicalis, תֵּפֶן *respicias*, תֵּתַע *erres*, תַּעַשׂ *facias*, וַתַּעַשׂ *& fecisti*, &c. Resoluto (ֵ) ultimæ in duo (ְ), תֵּשְׁתְּ *bibes.* Vide tertiam perf. sing. mascul.

II. persona singularis feminina.

[תִּגְלִי contracte pro תִּגְלְיִי *migrabis.*] Sic: תִּחְיִי *eris*, Ose. 3. v. 3. & per apocopen, תְּחִי idem, וַתְּהִי *& fuisti.* Sic etiam תִּחְיִי *vives.* Prima gutturali, וַתַּעְדִּי contracte pro וַתַּעֲדִי *& ornata es.* Cum ן paragogico, תַּעֲשִׂין *facies.* Ex quiescent. Pé (י) & Lám. ה, וַתִּיפִי *& pulchra facta es*, Ezech. 16. v. 13. ubi prima radicalis (י) quiescit in (ִ) ut fit interdum in futuro qal quiescentium Pé (י). Vide supra pag. 231. &c

I. persona singularis communis.

[אֶגְלֶה *migrabo.*] Sic: אֶהְיֶה *ero*, *sum*, אֶחְיֶה *vivam*, אֶחֱזֶה *videbo*, &c. Per apocopen tertiæ radicalis cum motione præcedente (ֶ), & punctis transpositis, ita tamen ut (ֶ) primæ radicalis mutetur in (ֱ) sub characteristica, ubi mobile est, utpote initio dictionis, אֱהִי pro אֶהְיֶה *ero.* Sic cum ו conversivo, וָאֱהִי *& fui.* Cum (ָ) in fine loco (ֶ) ex forma quiescent. Lámedh א, וְאֶשְׁעָה Psal. 118. Heb. 119. v. 117. *& respiciam*, *& delectabor.* Vide supra tertiam personam sing. fem. Mutato ה in (י) præcedente (ֶ), אֶהֱמָיָה *perstrepam.* Sublata per apocopen tertia radicali ה, ut supra in tertia persona singulari masculina, וָאֵפֶן *& diverti*, אַחַז Job. 23. vers. 9. *aspiciam*, cum (ַ) sub א loco (ֶ) ob pausam, וָאַעַשׂ *& feci.* Resoluto (ֵ) in duo (ְ), וָאֵשְׁתְּ *& bibi.* Ex defectivis Pé נ, & quiescent. Lámedh ה, אַטֶּה *inclinabo.*

III. persona pluralis masculina.

[יִגְלוּ, contracte pro יִגְלְיוּ *migrabunt.*] Sic: יִהְיוּ *erunt*, יִחְיוּ *vivent*, יְהִנּוּ *mercede conducent*, &c. ה mutato in (י) præcedente (ָ), & cum ן paragogico, יִבְכָּיוּן *flebunt*, יֶחֱזָיוּן *videbunt*, יֶחֱסָיוּן *confident*, וַיֶּאֱתָיוּן *& venerunt*, יִכְלָיוּן *consumentur*, יִשְׁתָּיוּן *bibent*, &c Et absque ן parag. יִשְׁלָיוּ *tranquilli erunt*; in quibus exemplis (י) habet prævium (ָ) maxime ob pausam; at extra eam, usurpatur etiam (ְ) loco (ָ), maxime cum accedit ן istud paragogic. ut: יִרְבְּיוּן *multiplicabuntur*, יִרְוְיֻן *explebuntur*, *inebriabuntur*, cum (ֻ) euphonico pro ו. Prima gutturali, יֶחֱזוּ *videbunt*, יַעֲנוּכָה *respondebunt tibi*, Jerem. 7. v. 27. ubi exprimitur ה post affixum, pro יַעֲנוּךָ, quod insuper contractum est pro יַעֲנוּ בָךְ. Ex quiesc. Pé א & Lam. ה, וַיֹּאפוּ *& coxerunt.*

III. persona pluralis feminina.

[תִּגְלֶינָה *migrabunt.*] Sic: תִּהְיֶינָה *erunt*, תִּחְיֶינָה *vivent*, תֶּחֱזֶינָה *videbunt*, &c. Sublato per apocopen ה incrementi, תִּהְיֶין *erunt*, וַתִּכְהֶין *& caligaverunt*, &c. Abjecto per syncopen (י) otioso ante incrementum, תַּעֲשֶׂנָה *facient*, וַתִּהְיֶנָה *& erunt*, וַתִּדְלֶנָה *& hauserunt*, &c. Mutato ה in א ex forma quiescentium Lám. א, תִּקְרֶאנָה *evenient.* Cum daghésch anomalo, vel potius mendoso, in נ incrementi, תִּרְאֶנָּה *videbunt*, Mich. 7. v. 10. תַּעֲנֶנָּה *respondebunt*, Jud. 5. v. 29. ubi tamen codices nonnulli, etiam accuratissimi, habent תַּעֲנֶנָה sine (י) quiescente, ad cujus excidium compensandum daghésch istud adhiberi potuit. Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lám. ה, תִּצֶּינָה *vastabuntur.*

II. persona pluralis masculina.

[תִּגְלוּ, contracte pro תִּגְלְיוּ *migrabitis.*] Sic: תִּהְיוּ, & cum ן paragogico, תִּהְיוּן *eritis*, תִּחְיוּ & תִּחְיוּן *vivetis*, תַּעֲשׂוּן *facietis*, &c. Cum eodem ן parag. & mutato ה in (י) præcedente (ָ), ut in tertia persona plur. masc. תִּבְעָיוּן *quæretis*, &c. Cum (ֻ) anomalo, aut potius mendoso, sub ה loco (ָ),

וַתַּעֲלוּ Ezech. 36. v. 3. pro וַתַּעֲלוּ *& ascendistis.*

I. persona pluralis communis.

[נִגְלֶה *migrabimus.*] Sic : נִהְיֶה *erimus*, נִחְיֶה *vivemus*, &c. Sublata per apocopen tertia rad. ה cum (‥) præcedente, & reliquis punctis transpositis, וַנֶּהִי pro וַנִּהְיֶה *& fuimus.* Ex quiesc. Pé (י) & Lám. ה, נִירֶה *jaculabimur*, unde cum ו conversivo, & affixo ם cum prævio (‥) loco (‥), וַנִּירָם pro וַנִּירֵם *& jaculati sumus eos*, Num. 21. v. 30. ubi LXX. καὶ τὸ σπέρμα αὐτῶν *& semen eorum*, pro וַנִּירָם legebant וְנִינָם à נִין *filius, posteritas.* Vulg. *jugum ipsorum*, ex נִיר *novale, aratio, arvum aratum, jugum*, quod apud Varronem significat terræ spatium, quod uno die arare potest jugum boum.

CONJUGATIO NIPHAL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis masculina.

[נִגְלָה *revelatus est.*] Sic : נִהְיָה *factus est, fuit.* Schevá sub prima radicali dilatato in (‥), quare נ afficitur (‥), נַעֲשָׂה *factus*, vel *factum est*, נַאֲוָה *desiderabilis*, vel *decora est* (sanctitas). Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lámedh ה, נִקָּה *innocentem asseruit se*, וְנִכָּה *& percutiatur.*

III. persona singularis feminina.

[נִגְלְתָה, in pausa נִגְלָתָה *revelata est.*] Sic : נִהְיְתָה *facta est* (res), *factum est, confectus est* (somnus), Dan. 2. v. 1. Alii ibid. *periit.* Vulg. *fugit.* נֶעֶשְׂתָה Num. 15. v. 24. &c. *factum est*, ubi (‥) sub prima radicali dilatatum est in (‥), unde נ afficitur (‥); & (‥) reducitur ad simplex (‥) ob (‥) sequens. In pausa, נִפְדָּתָה *redemta est*, נֶעֱשָׂתָה *facta est*, Dan. 11. v. 36. &c. Ex defect. Pé נ & quiesc. Lám. ה, וְנִקָּתָה *& innocens erit.*

II. persona singularis masculina.

[נִגְלֵיתָ, vel נִגְלִיתָ *revelatus es.*] Sic cum (‥) sub secunda radic. נִהְיֵיתָ *factus es.* Ex defect. Pé נ & quiescent. Lám. ה, & cum hhiriq sub secunda radicali, וְנִקִּיתָ *& insons eris.*

II. persona singularis feminina.

[נִגְלֵית, vel נִגְלִית *revelata es.*] Sic ex forma (‥) sub secunda radicali, נִלְאֵית *laborasti, defatigata es*, Isai. 47. v. 13.

I. persona singularis communis.

[נִגְלֵיתִי, vel נִגְלִיתִי *revelatus*, vel *revelata sum.*] Sic : נִלְאֵיתִי *laboravi*, נַעֲוֵיתִי *incurvatus sum*, נַעֲנֵיתִי *humiliatus sum*, alii, *respondebo*, &c. ubi (‥) sub prima rad. dilatatur in (‥), unde נ notatur cum (‥).

III. persona pluralis communis.

[נִגְלוּ contracte pro נִגְלְיוּ *revelati*, vel *revelatæ sunt.*] Sic : וְנִלְווּ Jerem. 50. v. 5. *& adhærebunt*, נַחֲלוּ ibid. cap. 12. v. 13. contracte pro נֶחֱלוּ *ægrotarunt*, Vulg. *hæreditatem acceperunt*, legebat נָחֲלוּ, à נָחַל *possedit*, &c. Cum (‥) sub נ loco (‥), נִחֲרוּ pro נֶחֱרוּ *irati sunt*, Cant. 1. v. 6. Vide supra præteritum niphál defect. ע, ad quod nonnulli vocem illam referunt. Pathahh characteristicæ & (‥) primæ radicalis contractis in (‥) sub charact. נָאווּ pro נַאֲווּ *desiderabiles, pulchræ factæ sunt*, &c. ab אוה. Alii tamen referunt ad נָאָה. Vide supra tertiam personam pluralem præteriti qal. Ex defectivis Pé נ & quiescent. Lám. ה, quod insuper mutatur in (י) præced. (‥), ut supra in præterit. qal, pag. 285. col. 1. נִטְיוּ *extenduntur.* Ex iisdem verbis, & ה mutato in א; vel usurpata forma quiesc. Lám. א, נִכְּאוּ *percussi sunt.*

I. persona pluralis communis.

[נִגְלִינוּ, vel נִגְלֵינוּ *revelati*, aut *revelatæ sumus.*] Sic cum hhiriq sub secunda radicali, וְנִגְלִינוּ *& retegemus nos*, 1. Reg. 14. v. 8.

APPENDIX

AD BENONI.

Singulare masculinum.

[נִגְלֶה *revelatus.*] Sic : נִבְעָה *requisita* (iniquitas), נִרְאָה, & cum (·) in fine loco (·) ex forma quiesc. Lám. א, נִרְאָה *visus*, *apparens.* Ita ex eadem forma, & cum ה articulo, הַנִּלְוֶה Isai. 56. v. 3. *qui adhæret.* Aliis, & forte melius, est tertia persona sing. masc. præteriti hujusce conjugationis.

Singulare femininum.

[נִגְלָה contracte pro נִגְלֵיָה *revelata.*] Sic : נִהְיָה Prov. 13. v. 19. *factum*, *confectum*, *completum* (desiderium). Schevá sub prima radicali gutturali dilatato in (־), unde נ afficitur (־), נַחֲלָה & contracte נַחְלָה *ægra*, נַעֲנָה, & in regim. נַעֲנַת *afflicta*, נַעֲוָה conſt. נַעֲוַת 1. Reg. 20. v. 30. *fili* נַעֲוַת הַמַּרְדּוּת *perversæ rebellione*, seu *contumacia.* Lxx. κορασίων αὐτομολούντων *puellarum ultro venientium*, *sese offerentium* ; legebant נַעֲרוֹת הַמֹּרְדוֹת, deducentes הַמֹּרְדוֹת à יָרַד *descendit*, &c. Vulg. eodem sensu, *mulieris ultro virum rapientis.* נַאֲוָה, & (־) ac (־) contractis in (·) sub נ, נָאוָה *desiderabilis*, *pulchra*, *decens*, *decora*, ab אָוָה; quamvis alii referant ad נָאָה. Vide supra tertiam personam plur. præteriti. Schevá primæ rad. gutturalis dilatato in (־), unde נ movetur per (·); & (־) reducto euphoniæ causa ad simplex (·), נֶחְפָּה pro נֶחְפַּת *tecta.* Ex defectivis Pé נ & quiescent. Lám. ה, & cum duplici terminatione feminina, de qua supra pag. 50. וְנִקָּתָה Isai. 3. v. 26. *& munda*, *& mundata*, *& evacuata*, Vulg. *& desolata.* נְמִבְזָה 1. Reg. 15. v. 9. *vilis*, *contemtibilis*, cum מ epenthetico pro נִבְזָה, vide in Lexico.

Plurale masculinum.

[נִגְלִים contracte pro נִגְלֵיִם *revelati.*] Schevá primæ rad. dilatato in (־), unde נ afficitur (·), נֶחֱרִים *excandescentes.* Eodem (·) dilatato in (־), quare נ notatur cum (־), נַעֲשִׂים *facti.* Ex defect. Pé נ & quiesc. Lám. ה, נִצִּים *contendentes*, *rixantes*, *vastati*, &c. Ex quiesc. Pé (י) & Lám. ה; & cum ו pro י, נוּגִים unde conſt. נוּגֵי Sophon. 3. v. 18. *mœstos*, S. Hieron. qui *nugas* interpretatur, Latinæ vocis etymologiam potius quam genuinum Hebraïcæ sensum videtur exprimere. Ceterum ex hac originatione colligit S. Doctor Linguam Hebraïcam omnium esse matricem. *Id quod diximus* NUGAS, inquit, comm. in h. l. tom. 4. nov. edition. col. 1679. *Sciamus in Hebræo ipsum Latinum esse sermonem*, *& propterea à nobis*, *ita ut in Hebræo erat*, *positum : ut nosse possimus Linguam Hebraïcam omnium linguarum esse matricem.* Aquila, teste eodem S. Patre ibidem, reddidit *translatos*, à verbo הָגָה *removere*, *auferre*, *transferre*, &c.

Plurale femininum.

[נִגְלוֹת contracte pro נִגְלֵיוֹת *revelata.*] Schevá primæ radicalis gutturalis dilatato in (־), quod tamen euphoniæ gratia ad simplex (·) reductum est, remanente interea (־) sub characteristica, quo afficiebatur ob (־), הַנַּחְלוֹת, pro הַנַּחֲלוֹת *ægræ.* Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh ה, & cum ו pro hhólem, ut in plurali masculino, בְּתוּלֹתֶיהָ נוּגוֹת Thren. 1. v. 4. *virgines ejus mœstæ.*

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[הִגָּלֵה *revelari.*] Dághésch excidente ex prima radicali ejus recipiendi incapaci, eoque per (·) loco (·) sub characteristica compensato, לְהֵרָאוֹת, & extrusa characteristica, ac ל motionem ejus assumente, לֵרָאוֹת *ut appareret*, *ad apparendum.* Vide supra pag. 148. col. 2. Cum נ communi conjugationis hujus characteristica, & ex forma

præteriti, ut supra in perfectis pag. 172. col. 1. הֲנִגְלֹה *an apparendo?* נִדְמָה *succidendo*, *deficiendo*, נִקְרָא cum א loco ה, *incidendo*, *occurrendo*, &c.

[הִגָּלוֹת *revelari.*] Sic: כְּהִגָּלוֹת *sicut retegendo*, כְּהִתָּעוֹת *secundum errare*, *sicut errat*, &c. Daghésch excidente ex prima rad. ut supra, הֵעָלוֹת *efferre se*, לְהֵעָשׂוֹת *ut fieret*, הֵרָאוֹת *apparere*, &c. Cum affixo, הֵעָשׂוֹתוֹ, & cum (ֵ) euphonico pro (ֶ) sub ה secundum alia exemplaria, הֵעָשׂוֹתוֹ *fieri istud*, Ezech. 43. v. 18. Abjecta characteristica, ut in forma præcedente, לַעֲנוֹת pro לְהֵעָנוֹת *humiliari.* Cum נ loco ה, ut in eadem forma, נִגְלוֹת *retegere se*, 2. Reg. 6. v. 20. ubi infinitivus pro præterito usurpatur.

APPENDIX

AD IMPERATIVUM.

II. persona pluralis masculina.

[הִגָּלוּ contracte pro הִגָּלְוּ *revelamini.*] Excidente daghésch ex prima rad. gutturali, ac compensato per (ֵ) loco (ִ) sub characteristica, הֵעָלוּ *tollite vos*, *recedite*, Num. 16. v. 24. Servata characteristica & forma præteriti, secundum Qimhhium in Michlól & in commentariis נִלְווּ Jerem. 50. v. 5. *& adjungite vos.* Vide similem anomaliam in imperativo qál perfectorum, supra pag. 172. col. 2. Aliis est præteritum conversum in futurum per ו præfixum, ut posuimus supra pag. 291. col. 2. & ut interpretantur Lxx. & S. Hieron. illi quidem, καὶ καταφεύξονται *& confugient*; hic vero, *& apponentur.*

APPENDIX

AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יִגָּלֶה *revelabitur.*] Sic: יִמָּחֶה *delebitur*, &c. Daghésch excidente ex prima radicali gutturali, aut ר, ac compensato per (ֵ) loco (ִ) sub characteristica, יֵעָשֶׂה *fiet*, *fit*, יֵעָרֶה *effundetur*, יֵרָאֶה *videbitur*, &c. Cum (ֵ) in fine loco (ֶ) ex forma quiescentium Lám. א, יִמָּצֵא *exprimetur*, יִקָּרֵא cum א loco ה, pro יִקָּרֶה *& occurrit.* Sublata per apocopen tertia rad. ה cum (ֶ) præcedente, יִקָּר *& occurrit*, יֵרָא *& apparebit*, יֵרָא *& apparuit*, ubi (י) afficitur (ֵ) loco (ִ) ob daghésch ejectum. Cum (ַ) mendoso, ut videtur, loco (ֶ), יִמַּח *deleatur*, Psal. 108. Heb. 109. v. 13. Ex forma quiesc. Pé (י) & Lám. ה, יִיָּרֶה *jaculis conficietur*, Exod. 19. v. 13. ubi (י) non mutatur in ו, ut fieri solet in hoc futuro quiesc. Pé (י). Vide supra pag. 231. paulo post medium.

III. persona singularis feminina.

[תִּגָּלֶה *revelabitur.*] Sic: תִּבָּנֶה *ædificabitur*, &c. Daghésch excidente ex prima radic. gutturali, aut ר, ac compensato per (ֵ) loco (ִ) sub ת, וְתֵרָאֶה *& apparebit*, תֵּעָשֶׂה *fiet*; & cum (י) epenthetico תֵּיעָשֶׂה idem, Exod. 25. v. 31. Circa (י) istud hodie superfluum plura comminiscuntur Rabbini. Nobis videtur antiqua vocalis *e*, quæ nunc per (ֵ) sub ה exprimitur. Quapropter in libris Gallorum, Hispanorum, & eorum, qui sunt trans mare, (י) non reperisse se testatur Aben-Esra. Desideratur pariter in Samaritano, ubi legitur [Samaritan], non [Samaritan]. Cum apocopa tertiæ radic. ה & (ֶ) præcedentis, תִּגָּל *retegetur*, תִּמַּח *delebitur*, וַתֵּחָץ *& dividetur*, וַתֵּעַשׂ *& fiet*, cum (ֵ) sub ת pro (ִ), in daghésch excidentis supplementum.

I. persona singularis communis.

[אֶגָּלֶה *revelabor.*] Cum (ֶ) loco (ִ) sub א, ut in verbis perfectis etiam non raro accidit, vide supra pag. 173. col. 1. וְאִבָּנֶה *& ædificabor*, אִקָּרֶה *occurram*, &c. Cum (ֵ) sub eodem א loco (ִ), vel (ֶ), ad compensandum dagh. ejectum, אֵעָנֶה *exaudiar*,

ארארה *apparebo*, *ostendam me*, &c. ה cum (ֵ) præcedente sublato per apocopen, וָאֶפְתְּ *& pellectus*, *& seductus sum*, וָאֵרָא *& apparui*, &c.

III. persona pluralis masculina.

[יִגָּלוּ contracte pro יִגָּלְהוּ *revelabuntur.*] Sic : וַיִּתָּלוּ *& suspensi sunt*, &c. Daghésch excidente ex prima gutturali, aut ר, ac compensato per (ָ) loco (ִ) sub (י), יֵעָשׂוּ *fient*, &c. Cum (ָ) forte mendoso sub secunda radicali loco (ֵ), & accentu in penultima ob pausam, יִדָּחוּ *impellentur*, Jerem. 23. v. 12. וַתֵּעָלוּ Ezech. 36. v. 3. quod huc referunt nonnulli, vide supra in futuro qal, pag. 290. col. 2. & pag. 291. col. 1. initio.

III. persona pluralis feminina.

[תִּגָּלֶינָה *revelabuntur.*] Sic : תִּבָּנֶינָה *adificabuntur*, תֵּעָשֶׂינָה *fient*, aut *fieri debent*, cum (ָ) sub ת ad compensandum daghésch ejectum.

CONJUGATIO PIEL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis masculina.

[גִּלָּה *revelavit.*] Sic : חִיָּה *vivificavit*, &c. Daghésch excidente ex secunda rad. gutturali, aut ר, & compensato per (ֵ) loco (ִ) sub prima rad. עֵרָה *nudavit*, רֵעָה *sociavit*, *societatem iniit*, קֵהָה *hebetavit*, ex forma quiesc. Lám. ה duntaxat, quamvis secunda radicalis geminetur. Cum א in fine pro ה, instar quiesc. Lám. א, שִׁנָּא *mutavit.* Prima rad. affecta (ַ) loco (ִ) ex forma Chaldaïca, נַשָּׁה, unde cum affixo, נַשַּׁנִי Gen. 41. v. 51. *oblivisci fecit me.* Alii fingunt thema נָשַׁשׁ, ex quo cum affixo נַשַּׁנִי, ut ex חָנַן legitur חַנַּנִי Gen. 33. v. 11. *gratiose largitus est mihi.*

III. persona singularis feminina.

[גִּלְּתָה *revelavit.*] Sic : קִוְּתָה *exspectavit*, וְכִסְּתָה *& operuerit*, &c. Excidente daghésch ex secunda radic. guttur. absque compensatione, וְכִהֲתָה *& caligabit*, *& arctabitur*, Ezech. 21. v. 7. al. 12.

II. persona singularis masculina.

[גִּלִּיתָ, vel גִּלֵּיתָ *revelasti.*] Sic ex forma hhiriq, חִיִּיתָ, unde cum affixo, חִיִּתַנִי, & in pausa, חִיִּתָנִי *vivificasti me*, וְכִסִּיתָ *& operies*, &c. Dagh. excidente ex secunda rad. gutturali, aut ר, ac compensato per (ֵ) sub prima loco (ִ), זֵרִיתָ *circumplexus es*, &c.

I. persona singularis communis.

[גִּלִּיתִי, vel גִּלֵּיתִי *revelavi.*] Sic ex prima forma, חִלִּיתִי *deprecatus sum*, כִּסִּיתִי *operui*, & ex secunda forma קִוֵּיתִי *exspectavi*, &c. Mutato ה in א, vel adhibita forma quiesc. Pé א, שִׁשֵּׁאתִי, unde cum ו conversivo & affixo, וְשִׁשֵּׁאתִיךָ *& sextabo te*, Ezech. 39. v. 2. h. e. *sextam tui partem perdam*, *intactis quinque aliis.* Alii è contrario, *quinque tui partes interficiam*, *relicta sexta incolumi.* Alias expositiones vide apud interpretes. Lxx. καὶ καθοδηγήσω σε *& deducam*, Vulg. *& educam te*, ex usu Linguæ Æthiopicæ. Abjecto plane ה, & ex forma Poël, שׁוֹשֵׂתִי *prædatus sum*, *diripui*, Isai. 10. v. 13. à שָׁסָה, mutato ס in שׂ. Quibusdam vox illa composita est ex שָׁסָה & שָׁסַס, converso pariter ס in שׂ. Dagh. excidente compensato, וְזֵרִיתִי *& dispergam.*

III. persona pluralis communis.

[גִּלּוּ contracte pro גִּלְּהוּ *revelarunt.*] Sic : חִיּוּ *vivificarunt*, h. e. *in vita conservarunt*, *vivere permiserunt*, *non occiderunt.* Daghésch excidente compensato, זֵרוּ *sparserunt*, &c.

II. persona singularis masculina.

[גִּלִּיתֶם vel גִּלֵּיתֶם *revelastis.*] Sic cum ה interrogativo, & ex forma hhiriq, הַחִיִּיתֶם

Num. 31. v. 15. *an vivificastis?* i. e. *in vita conservastis?* Lxx. ἱνατί ἐζωγρήσατε *cur vivum servastis?* Vulg. *cur reservastis?*

I. persona pluralis communis.

[גִּלִּינוּ *revelavimus.*] Sic: דִּמִּינוּ *imaginati sumus, cogitavimus*, חִלִּינוּ *deprecati sumus*, &c.

APPENDIX

AD BENONI.

Singulare masculinum.

[מְגַלֶּה *revelans.*] Sic: מְחַיֶּה *vivificans*, מְכַסֶּה *operiens*, הַמְּקָרֶה cum ה art. & (ְ) loco (ַ) in daghésch ejecti supplementum, *contignans.* Cum (ֵ) in fine loco (ֶ), vel quia participium istud spectatur ut nomen in regimine positum, vide supra bénoni qál, pag. 285. col. 1. vel quia sequitur aliqua ex particulis, quæ efficiunt ut nomen præcedens formam constructam induat, vide supra pag. 124. coll. 1. 2. מְחַכֵּה *exspectans*, וּמְצַוֶּה & *præcipiens*, מְזָרֶה *dispergens*, cum (ְ) sub ו loco (ַ) ob daghésch ejectum. Mutato insuper ה in א; vel ex forma quiescentium Lámedh א, מְרַפֵּא *remissas efficiens* (manus præliatorum) Jerem. 38. v. 4.

Ex verbo quatuor literis composito, מְתַחֲרֶה Jerem. 22. v. 15. *miscens te, coæquans te*, Vulg. *confers te.* Lxx. Vatic. παροξύνῃ, Complut. παροξύνθῃς *accenderis, irritaris, exacerbaris, contendis*, &c. referebant ad חָרָה, legebantque מִתְחָרֶה in hithpaél.

Plurale masculinum.

[מְגַלִּים contracte pro מְגַלְּיִים *revelantes.*] Sic cum ה artic. הַמְסַנְוְרִים *amorentes*, &c. Mutato ה in ו, & daghésch excidente non compensato, מְטַחֲוִים, unde const. כִּמְטַחֲוֵי Gen. 21. v. 16. *sicut jaculantes*, vel *jaculatores.* Alia exempla ה mutati in ו, vide supra pag. 59. coll. 1. 2.

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[גַּלֵּה *revelare.*] Sic: עַנֵּה *affligendo*, וְנַקֵּה & *mundando*, כַּלֵּה *consumendo*; & mutato ה in א, seu assumta forma quiesc. Lám. א, לְכַלֵּא Dan. 9. v. 24. *ad consumendum, ad consummandum, ut consumat.* Eodem ה converso in (י) וּכְחַכֵּי Ose. 6. v. 9. pro וּכְחַכֵּה & *secundum præstolari*, h. e. & *sicut præstolantur.* Vulg. & *quasi fauces*, vocem hanc deducebat ex חֵךְ *palatum, fauces*, unde plur. const. חִכֵּי, vel cum (ַ) pro (ִ), חַכֵּי; à verbo inusit. חָכַךְ. Geminata prima & secunda radicali, ac tertia ה per apocopen sublata, עַרְעֵר *nudando*, Jerem. 51. v. 58.

[גַּלֹּה *revelare.*] Sic: קַוֹּה *exspectando*, Psal. 39. Heb. 40. v. 2.

[גַּלּוֹת, vel גַּלֹּת *revelare.*] Sic: כַּלּוֹת *perficere*, לְכַסּוֹת *ad operiendum*, לְחַיּוֹת *ad conservandum in vita*, לְצַוֹּת *ad præcipiendum*, עַנּוֹת *affligere*, חַלּוֹת *ægrotare*, *infirmari*, unde cum affix. חַלּוֹתִי *ægrotare, infirmari meum*, Psal. 76. Heb. 77. v. 11. infinitivus pro substantivo; hinc Aq. ἀῤῥωστία μου *infirmitas mea.* S. Hieron. *imbecillitas mea.* Sym. τρῶσίς μου *vulnus meum.* Theod. V. edit. ὠδῖνές μου *dolores mei.* Lxx. vero pro præterito qál verbi חָלַל acceperunt, verteruntque ἤρξάμην, Vulg. Lat. *cœpi*; cui interpretationi favet accentus in penultima. Daghésch excidente compensato per (ָ) loco (ַ) sub prima radicali, עָרוֹת *nudando*, לְזָרוֹת *ad spargendum*, &c. Et cum (ָ) pro (ַ), ut volunt nonnulli, 1. Reg. 3. v. 2.... & *oculi ejus* (Heli) *cœperant* כָּהוֹת Lxx. Vatic. βαρύνεσθαι *gravari*; Complut. ἀμαυροῦσθαι *obscurari, hebetari, caligare*; Vulg. *caligaverant.* Aliis כֵּהוֹת est plurale femininum *caligantes*, à singulari כֵּהָה, servato (ֵ), quia plus una syllaba ab eo non removetur accentus. Vide supra pag. 60. col. 2. initio.

APPENDIX

AD IMPERATIVUM.

II. persona singularis masculina.

[גַּלֵּה *revela.*] Sic : חַיֵּה *vivifica*, unde cum affixo, חַיֵּנִי *vivifica me*, קַוֵּה, & *exspecta*, &c. Cum (ֵ) in fine loco (ֶ), ex forma futuri, רַבֵּה *multiplica*, Jud. 9. v. 29. Mutato ה in א, & daghêsch excidente compensato per (ֵ) loco (ַ) sub prima radic. בָּרֵא *elige*, quasi ex forma quiesc. Lám. א. Sublata per apocopen tertia rad. ה cum (ֵ) præcedente, גַּל *revela*, & in pausa חַס *parce*, חַל *deprecare*, כַּן *prapara*, נַס *tenta*, צַו *pracipe*, &c.

II. persona singularis feminina.

[גַּלִּי contracte pro גַּלֵּיִי *revela.*] Sic : פַּתִּי *decipe*, Jud. 14. v. 15. cap. 16. v. 5.

II. persona pluralis masculina.

[גַּלּוּ contracte pro גַּלֵּיוּ *revelate.*] Sic : כַּלּוּ *consummate*, *perficite*, &c. Cum accentu in penult. ob pausam, vel ex forma defectivorum ע, & ex terminat. (ֻ), חַסּוּ *tacete*, Nehem. seu 2. Esd. 8. vers. 11. עָרוּ *nudate*, *exinanite*, Psal. 136. Heb. 137. v. 7. ubi prima rad. afficitur (ָ) pro (ַ), ad compensandum dagh. ex secunda ejectum; ac insuper accentus est in penult. ob pausam, vel ob concursum. Mutato ה in (י), & extruso daghêsch ex ל ob (ִ) ei suppositum, דַּלְיוּ *tollite*, *auferte*, Prov. 26. v. 7.

APPENDIX

AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יְגַלֶּה *revelabit.*] Sic : יְחַיֶּה *vivificabit*, יְצַוֶּה *pracipiet*, &c. Abjecta prima rad. (י), cujus motionem assumit aliud (י) characteristicum, יֹגֶה Thren. 3. v. 33. pro יְיַגֶּה (à יָגָה) & *molestia affecit*, vel *afficit*. Melius refertur ad futurum hiphil verbi נָגָה, quod Arabibus *increpare*, *increpando repellere* significat. Similem anomaliam vide supra in piél perfectorum pag. 177. col. 2. in fine, & pag. 178. col. 1. initio. Sublata per apocopen tertia radicali ה cum (ֶ) præcedente, & excluso daghêsch ex secunda, quia fit ultima dictionis litera cui daghêsch hujusmodi non imprimitur, יְגַל *revelabit*, יְקַו *exspectabit*, יְרַד *dominari faciet*, יְצַו *pracipiet*, וַיְחַל & *deprecatus est*, וַיְכַס & *texit*, וַיְכַן & *praparavit*, וַיְצַף & *operuit*, יְתַו 1. Reg. 21. v. 14. cum (ַ) anomalo, vel potius mendoso, pro (ֶ), & *signabat*, &c.

III. persona singularis feminina.

[תְּגַלֶּה *revelabit.*] Cum apocopa tertiæ radic. ut in pers. præcedenti וַתְּגַל & *retexit*, Ruth. 3. v. 7. וַתְּעַר & *evacuavit*, & *effudit*, Gen. 24. v. 20. וַתְּכַל & *perfecit*, ibid. v. 19. וַתְּקַשׁ & *difficultatem passa est*, ibid. cap. 35. v. 16.

II. persona singularis masculina.

[תְּגַלֶּה *revelabis.*] Sic : תְּחַיֶּה *vivificabis*, תְּכַלֶּה *perficies*, תְּכַסֶּה *operies*, תְּצַוֶּה *pracipies*, &c. Cum (ֵ) in fine loco (ֶ) ob pausam, vel ex forma imperativi, תְּגַלֵּה *reteges*, *revelabis*, Levit. 18. v. 6. &c. Cum apocopa tertiæ radicalis, תְּכַס *obteges*, תְּעַר *nudabis*, &c. Ex verbo quatuor literis constante, תְּתַחֲרֶה Jerem. 12. v. 5. *miscebis te.* Vulg. *contendere poteris.*

I. persona singularis communis.

[אֲגַלֶּה *revelabo.*] Sic : אֲחַיֶּה *vivificabo*, אֲכַלֶּה *consummabo*, *perficiam*, &c. Daghêsch excidente compensato per (ָ) loco (ַ) sub prima radicali, & א affecto (ֲ) loco (ֲ), quia duæ illæ motiones facile invicem permutantur, אֲזָרֶה *dispergam.* Mutato ה in (י), quod præponitur secundæ radicali ו, præcedente

præcedente (ִ) , ut supra in præterito qál pag. 285. col. 1. in tertia persona plurali ; & cum accentu in penultima præter analogiam ; quare (ָ) affixi corripitur in (ְ) , אֲרַיֶּךָ Isai. 16. vers. 9. *inebriabo te* (à רָוָה), pro אֲרַוֶּךָ , & accentu retracto אֲרַיֶּךָ. Cum apocopa ejusdem ה , ut in personis præcedentibus , וָאֲצַו *& præcepi* , וָאֲכַל *& consumsi*. Patháhh פַּתַּח ו copulantis , & (ָ) characteristicæ contractis in (ַ) sub ו , aut potius abjecto (ָ) character. וָאַעַנֶּה 3. Reg. 11. v. 39. pro וַאֲעַנֶּה *& affligam.*

III. persona pluralis masculina.

[יְגַלּוּ contracte pro יְגַלְּיוּ *revelabunt.*] Sic : יְחַיּוּ *in vita conservabunt* , יְחַלּוּ *orabunt* , וִיצַוּוּ *& præceperunt* , &c. Mutato ה in א , aut ex forma quiesc. Lám. א , וַיְחַפְּאוּ 4. Reg. 17. v. 9. *& occultarunt* , *& occulte perpetraverunt.* Eodem ה mutato in (י) , ut supra in tertia persona plurali præteriti qál , יְכַסְיֻמוּ Exod. 15. v. 5. *operient* , vel potius *operuerunt eos* ; ibi enim est enallage futuri pro præterito. Porro in hac voce excidit dagh. ex secunda radicali ob (ְ) suppositum , (י) afficitur (ֻ) euphonico vice ו , & pro affixo poëtico מו usurpatur מו cum ו loco ו , sphalmate , ut videtur , graphico. Abjecta prima radicali (י) , ut supra in tertia persona singulari masculina , יַדּוּ Thren. 3. v. 52. pro וַיַּדּוּ *& projecerunt.*

II. persona pluralis masculina.

[תְּגַלּוּ contracte pro תְּגַלְּיוּ *revelabitis.*] Sic cum ן paragogico , תְּחַיּוּן *vivificabitis* , *in vita conservabitis.* Cum eodem ן paragogico , & mutato ה in (י) præcedente (ִ) , תְּדַמְּיוּן *assimilabitis* ; & cum affixo , תְּדַמְּיוּנִי *assimilabitis me.* Compensato daghésch excidente ex secunda radicali , תְּתָאוּ *definietis* , Num. 34. v. 7.

II. persona pluralis feminina.

[תְּגַלֶּינָה *revelabitis.*] Sic : תְּחַיֶּינָה נְפָשׁוֹת *vivas conservastis* (animas) , Ezech. 13. v. 18. Et sublato ה terminationis , וַתְּחַיֶּין *& vivos conservastis* , Exod. 1. v. 18. Sic etiam in tertia persona plurali feminina , v. 17.

CONJUGATIO PUAL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis masculina.

[גֻּלָּה *revelatus est.*] Daghésch excidente ex secunda radicali , eoque , ut moris est , compensato per hhólem cum prima radicali , הוֹרָה *conceptus est.* Sic : חֻנָּה 2. Reg. 20. v. 13. *amotus est* , quamvis נ daghésch recipiendi sit capax. Ibi igitur vel est hhólem pro (ֻ) & daghésch per legem æquivalentiæ ; vel usurpatur forma quiesc. Pé (י) in hiphil , ut quibusdam placet , *amovit* : & passive *amotus est* ; nam tertia persona verborum transitivorum sæpe intransitive exponitur , ut videbimus in Syntaxi. Cum (ו) pro (ֻ) , וְזוּנָּה Ezech. 16. v. 34. *scortatio fit.*

III. persona singularis feminina.

[גֻּלְּתָה , in pausa גֻּלָּתָה *revelata est.*] Sic ex defectivis Pé נ & quiescentibus Lámedh ה , ac in pausa , נֻכָּתָה Exod. 9. v. 31. *percussum est* (hordeum).

II. persona singularis masculina.

[גֻּלֵּיתָ , vel גֻּלֵּית *revelatus es.*] Sic ex forma (ֵ) , חֻלֵּית *infirmatus es.* Et expresso ה , quod in fine latebat , צֻוֵּיתָה *jussus es.* Geminata prima & secunda radicali , & cum (ֳ hhatoúph) pro (ֻ) , יָפְיָפִיתָ iophiaphítha *pulchrior factus es* , Psal. 44. Heb. 45. v. 3. Geminatio autem primæ & secundæ radic. augmentum ; secundæ vero & tertiæ , imminutionem denotat , secundum Aben-Esram in hunc Psalmum.

I. persona singularis communis.

[גֻּלֵּיתִי , vel גֻּלֵּתִי *revelatus sum.*] Sic ex-

forma (-) , עָנִיתִי *afflictus , humiliatus sum* , Psal. 118. Heb. 119. v. 71.

III. persona pluralis communis.

[גָּלוּ contracte pro גָּלְהוּ *revelati* , aut *revelatæ sunt.*] Cum (- hhatoúph) pro (-) sub prima radicali , כָּלוּ *desierunt* , כָּסּוּ *operti sunt* , &c. Daghésch excidente compensato per hhólem loco (-) , דֹּחוּ *impulsi sunt* , &c. Eodem excidente absque compensatione , רֻאוּ *visa sunt* , *videntur* , Job. 33. v. 21. ubi secundum *Athiam* א notatur cum daghésch , quare illud non excidit , proindeque non compensatur. Vide supra pag. 28. col. 1.

APPENDIX

AD BENONI.

[גֻּלֶּה masc. *revelatum.*] Daghésch excidente compensato , זֹרֶה Isai. 30. v. 24. *ventilatum* , *dispersum* (pabulum). Et cum ו pro hhólem , וְהַזּוּרֶה *& fractum* , *& compressum* (ovum) , Isai. 59. v. 5. Aliis est paoúl singul. femin. verbi זוּר cum (-) loco (-). Vide supra pag. 250. col. 2.

AD PAOUL.

[מְגֻלֶּה masc. *revelatus.*] Sic : מְחֻקֶּה *depictus* , Ezech. 8. v. 10.

[מְגֻלָּה contracte pro מְגֻלָּה fem. *revelata.*] Compensato dagh. excidente , מוֹרָה *expansum* , *projectum* , *ventilatum* (rete).

[מְגֻלִּים mascul. *revelati.*] Sic : מְצֻפִּים *operti* , Exod. 26. v. 32.

AD INFINITIVUM.

[גַּלּוֹת *revelari.*] Sic : עַנּוֹת , unde cum affix. עַנּוֹתוֹ *affligi ejus* , h. e. *afflictionis ejus* , Psal. 131. Heb. 132. v. 1. ubi infinitivus pro substantivo , ut sæpe fit , ponitur. Aq. *κακουχίας αὐτοῦ* , Sym. *κακώσεως αὐτοῦ* , S. Hieron. *afflictionis ejus.* V. edit. *ταπεινώσεως αὐτοῦ humiliationis ejus.* Lxx. *πραότητος αὐτοῦ* Vulg. Lat. *mansuetudinis ejus* , legebant עַנְוָתוֹ , ab עֲנָוָה.

AD FUTURUM.

[יְגֻלֶּה masc. *revelabitur.*] Sic : יְאֻנֶּה *objicietur* , *tradetur* , יְפֻתֶּה *pellicietur* , *seducetur* , &c. Daghésch excidente compensato per hhólem , יוֹרֶה *spargetur.* Mutato ה in א , & (-) in (-) ex forma quiescentium Lámedh א , יְשֻׁנֶּא *duplicabitur.*

[תְּגֻלֶּה fem. *revelabitur* ,] Sic : תְאֻנֶּה Psal. 90. Heb. 91. v. 10. *causabitur* , *causa dabitur ut obveniat.* Lxx. *προσελεύσεται* , Vulg. Lat. *accedet.*

[יְגֻלּוּ contracte pro יְגֻלְּהוּ masc. *revelabuntur.*] Sic : וַיְכֻלּוּ *& perfecti sunt* , &c.

CONJUGATIO HIPHIL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis masculina.

[הִגְלָה *migrare fecit* , *deportavit* , &c.] Sic : הִקְשָׁה *induravit* , &c. Cum (-) sub characteristica loco (-) , quia duæ illæ motiones sæpius invicem permutantur , הֶגְלָה *deportavit* , הֶרְאָה *ostendit* , &c. Sic cum affix. הֶרְאַנִי , & in pausa , הֶרְאָנִי *ostendit mihi* , הֶרְאָם *ostendit eis* , הֶלְאָנִי in pausa , *laborare me fecit.* Cum (-) analogo sub eadem characteristica , ob (-) in quod dilatatum est (-) primæ radical. guttur. הֶחְיָה *vivificavit* , הֶעֱרָה *effudit* , וְהֶעֱלָה *& ascendere faciet* , &c. Mutato ה in (י) ex dialecto Chaldaïca & Syriaca , הֶחֱלִי Isai. 53. v. 10. *morbo affecit* , *ægrotare fecit.* Lxx. *πληγῇ plaga* , Vulg. *infirmitas* , legebant הֳחֳלִי hhóholi substant. Aliis הֶחֱלִי est ex forma quiescentium Lám. א , cum apocopa tertiæ radicalis ה. Schevá primæ radicalis gutturalis dilatato in (-) , ut

in perfect. pag. 182. col. 1. quare ה characteristicum notatur cum (-), הֶעֱלָה, unde cum (-) mendoso, ut videtur, pro (-), הֶעֱלָה *ascendere fecit*, Habac. 1. v. 15.

Ex defectivis Pé נ & quiescent. Lám. ה, הִזָּה *aspersit*, הִטָּה *inclinavit*, הִכָּה *percussit*, &c. Servato נ, quod non raro accidit quando secunda radicalis est gutturalis, vide supra pag. 201. col. 1. הִנְחָה, unde cum affixo, הִנְחַנִי *deduxit me*, Gen. 24. v. 48.

Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh ה, הוֹגָה *mœrore affecit*, הוֹנָה *oppressit*, הוֹרָה *docuit*, *projecit*, &c. Et sic in aliis personis & temporibus.

III. persona singularis feminina.

[הִגְלְתָה, & in pausa הִגְלָתָה *migrare fecit.*] Sic extra pausam, הִפְנְתָה *retrocessit*, *vertit se ut fugiat*, &c. In pausa, הִשְׁקָתָה *bibere fecit*, *potavit.* Sublato ה, & (-) ante ה transeunte ad secundam radicalem, cujus (ְ) extruditur, הֶלְאַת cum (ֶ) sub ה loco (ִ) ut in persona præced. *laborare fecit*, הִרְצָת Lev. 26. v. 34. *& acquiescet*, alii, *& perficiet*, *& complebit*, &c. Ceterum forma illa utcunque referri potest ad Chaldaïsmum de quo supra pagin. 162. col. 1. Schevá pathâhh primæ radicalis gutturalis in quod dilatatum fuerat (ֵ), redacto ad (-) ob (ָ) sequens, וְהַעֲלְתָה *& ascendere faciebat*, 1. Reg. 2. v. 19.

II. persona singularis masculina.

[הִגְלִיתָ, vel הִגְלֵיתָ *migrare fecisti.*] Sic ex forma hhiriq, הִקְשִׁיתָ *indurasti*, הִרְאִיתָ *ostendisti*, &c. Schevá primæ radicalis gutturalis dilatato in (ֶ), quare ה afficitur (ֶ), הֶעֱלִיתָ, & ex forma (-), הַעֲלִיתָ *ascendere fecisti.* Ex forma hhiriq, & deficiente (י), הִחִיתָ, unde cum affix. הִחִיתָנוּ pro הִחְיִיתָנוּ *vitam dedisti nobis.* Eodem (ְ) dilatato in (ֶ), unde ה notatur cum (-), & ex forma (-), וְהַעֲלִיתָ *& ascendere facies.*

Anomalum est וְהִפְתִּיתָ Prov. 24. v. 28. *& ne decipias*, quod nonnulli componunt ex piél, unde esset פִּתִּיתָ, & ex hiphil ex quo ה desumitur. Alii formant ex duplici radice, nimirum ex פָּתָה & פָּתַת: ex פָּתַת fit הִפְתִּיתָ; ex פָּתָה vero הִפְתֵּיתָ, in conjugatione hiphil. Aben-Esræ est præteritum piél cum ה interrogativo præfixo, *& num decipies*, *pellicies?* Refragatur Elias Levita, qui contendit ו nunquam præponi הֲ ה interrogativo. Si missa ibrida illa conjugationum & radicum compositione legas וְהִפְתִּיתָ, vox erit analoga in hoc præterito hiphil.

Ex defectivis Pé נ & quiescent. Lám. ה, הִכִּיתָ, & expresso ה in fine, הִכִּיתָה *percussisti*, וְהִזֵּיתָ ex forma (-), *& asperges*, &c.

Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh ה, הוֹרֵתָ sine (י), unde cum affix. הוֹרֵתָנִי *docuisti me*, Psal. 118. Heb. 119. v. 102. ubi insuper ה afficitur (ֵ) loco (-), ob pausam.

I. persona singularis communis.

[הִגְלִיתִי, vel הִגְלֵיתִי *migrare feci.*] Ex forma (-), & sublato (י), וְהִגְלֵתִי *& migrare faciam*, Amos. 5. v. 27. Sic cum (ֶ) loco (ִ) sub ה charact. הֶלְאֵתִי, unde cum affix. הֶלְאֵתִיךָ *laborare feci te*, Mich. 6. v. 3. Servato (י), & cum (-) sub characterist. loco (ִ) vel (ֶ), quia tres illæ motiones sunt invicem permutabiles, וְהַרְאִיתִי *& ostendam.* Schevá primæ radicalis gutturalis dilatato in (ֶ), unde ה afficitur (ֶ), וְהֶעֱלִיתִי *& ascendere faciam.*

Ex defectivis Pé נ, & quiesc. Lám. ה, הִטֵּיתִי *inclinavi*, הִכֵּיתִי *percussi*, וְהִכֵּיתִי *& percutiam*, &c.

Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh ה, הוֹרֵיתִי, & sine (י), & cum hhólem deficiente, הֹרֵתִי *docui.*

III. persona pluralis communis.

[הִגְלוּ contracte pro הִגְלִיוּ *migrare fecerunt.*] Sic: הִמְרוּ *irritaverunt*, הִזְנוּ *scortati sunt*, הִתְנוּ *mercede conduxerunt*, הִתְעוּ *errare fecerunt*, הִתְעוּם *errare fecerunt eos*, הִתְווּ *circumscripserunt*, &c. Dilatato (ְ) primæ radicalis in (ֶ), quare ה afficitur (ֶ), הֶעֱווּ *perverterunt*, הֶחֱלוּ Ose. 7. v. 5. *ægrotare fecerunt*, *morbo affecerunt*, &c. Lxx. ἤρξαντο, Vulg. *cœperunt*, legebant הֵחֵלּוּ ab חָלַל.

Ex forma Chaldaïca, הִמְסִיו Jos. 14. v. 8.

liquefecerunt. Si punctis mutatis legas חִמְסִיו, vel חִמְסִיו, vox erit eadem ac quæ supra pag. 285. col. 1. in præterito qal & alibi. Reliquæ voces, quæ huc referuntur, exstant in Danielis capitibus Chaldaïce scriptis. Vide Grammaticam Chaldaïcam.

Ex defectivis Pé נ & quiescent. Lám. ה, הִטּוּ *declinaverunt*, הִכּוּ *percusserunt*, הִצּוּ *rixati sunt*, &c.

Ex quiescentibus Pé (י) & Lám. ה, הוֹנוּ *oppresserunt*, &c.

II. persona pluralis masculina.

[הִגְלִיתֶם, vel הִגְלִיתֶם *migrare fecistis.*] Transposito (י) quiescente, הִתְעֵיתֶם Jerem. 42. v. 20. pro הִתְעִיתֶם *errare fecistis*, *decepistis.* Compositum, ut volunt, ex תָּוָה & תָּאָה, וְהִתְאַוִּיתֶם Num. 34. v. 10. *& describetis*, *& designabitis.* Ex תָּוָה, fit הִתְוִיתֶם; & ex תָּאָה, הִתְאֵיתֶם, unde mutato (·) in (-) sub א, sumto ! ex הִתְוִיתֶם, ac præfixo ו conversivo simul & copulativo, formatur וְהִתְאַוִּיתֶם, cum daghésch in ו, quod daghésch venit semper post motionem parvam (ut est eo loci (-) sub א), quam non sequitur (:), vel accentus tonicus. Vide supra pagin. 37. col. 1. Verum si formam spectes, vox illa analoga est in hithpaél verbi אָוָה vel אָוָה *concupivit*, *desideravit*, & forte etiam olim *definivit*, *determinavit*, *descripsit*, &c.

Dilatato (·) in (-) sub prima gutturali, quare ה charact. afficitur (-), הַחֲיִיתֶם *in vita conservastis.*

Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lámedh ה, הִטִּיתֶם *inclinastis*, וְהִכִּיתֶם *& percutietis*, &c.

I. persona pluralis communis.

[הִגְלִינוּ, vel הִגְלִינוּ *migrare fecimus.*] Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh ה, הוֹדִינוּ *celebravimus*, &c.

APPENDIX

AD BENONI.

Singulare masculinum.

[מַגְלֶה *migrare faciens.*] Sic: מַפְנֶה *respiciens*, *vertens se*, כְּמַלְוֶה *sicut fœnerans*, מַרְאֶה *ostendens*, הַמַּעֲלֶה dilatato (·) in (-) sub gutturali, *ascendere faciens*, &c. Cum (..) in fine loco (..), ob regimen, vide supra bénoní qál, מַלְוֶה *fœnerator*, מַרְבֶּה *multiplicator*, מַשְׁקֶה *propinator*, *pincerna*, &c.

Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lámedh ה, מַכֶּה *percutiens*, &c. Et cum (-) loco (..), ut supra, מַטֶּה *spargens*, מַטֶּה *pervertens*, מַשֶּׁה Deut 15. v. 2. *vindicans*, *creditor.* Aliis substantivum est, *fœnus*, *exactio*, &c.

Ex quiesc. Pé (י) & Lám. ה, מוֹדֶה *confitens*, מוֹרֶה *docens*, &c.

Singulare femininum.

[מַגְלָה contracte pro מַגְלִיָּה *migrare faciens.*] Dilatato (·) in (-) sub prima rad. gutturali, מַחֲלָה *ægrum efficiens*, מַעֲלָה, & in constructione מַעֲלַת *ascendere faciens.* Cum (·) loco (-) sub characteristica, מַרְבָּה *multiplicans*, unde Ezech. 23. v. 32. מַרְבָּה לְהָכִיל *multiplicans ad continendum*, h. e. *capacissimus* (calix); illæ enim voces trajectæ sunt, pertinentque ad verbum כּוֹס *calix.* Lxx. πλεονάζον τοῦ συντελέσαι μέθην, *redundans ad inebriandum*, vel *ita ut inebriet.* Vulg. *capacissima*, retulit ad vocem *subsannationem*, quæ præcedit, hoc modo: *eris in derisum & subsannationem, quæ est capacissima.*

Plurale masculinum.

[מַגְלִים contracte pro מַגְלִיִּים *migrare facientes.*] Sic: מַתְעִים *errare facientes*, &c. Cum (-) loco (·) simplicis ob gutturalem, מַעֲלִים *ascendere facientes.*

Ex defectivis Pé נ & quiescentibus Lámedh ה, מַטִּים unde cum ו copulativo וּמַטִּים, & in constructo, וּמַטֵּי *& inclinantes.*

Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh ה, מוֹדִים *confitentes*, מוֹרִים *jaculantes*, מוֹגִים unde cum affixo, מוֹגַיִךְ *dolore afficientes te*, Sic: מוֹנַיִךְ *opprimentes te.*

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[הַגְלוֹת *migrare facere.*] Sic : הַזְנוֹת *scortando*, הַרְבֵּה *& multiplicando*, &c. Dilatato (:) primæ radic. gutturalis in (-), הַעֲוֵה *perverse agendo*, הַעֲלֵה *ascendere facere*, החיה *& in vita conservando*, &c. Cum (·) in fine loco (-) ex forma præteriti, הַרְבָּה Gen. 3. v. 16. *multiplicando*, הַרְבָּה *& multiplicando*, ibid. cap. 22. v. 17. Et mutato ה in ת, & (·) in (-) ex forma nominum femin. constructorum, מֵהַרְבַּת *ne multiplicetur*, 2. Reg. 14. v. 11. ubi sic legendum docent Massorethæ; scribitur enim מהרבית cum (י) inter ב & ת, quasi esset מֵהַרְבִּית. Forte (י) istud natum est ו, sic: מֵהַרְבוֹת, de qua forma mox.

Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lámedh ה, הַכֵּה *percutiendo*, &c.

[הַגְלוֹת *migrare facere.*] Sic: הַרְבּוֹת *multiplicare*, הַכְאוֹת *conterere*, לְהַשְׁקוֹת *ad adaquandum*, &c. Cum daghésch anomalo, aut potius mendoso, in prima rad. וּבְהַמְּרוֹתָם Job. 17. v. 2. *& in irritatione eorum.* Dilatato (:) sub eadem prima rad. לְהַחֲיוֹת *ad vivificandum*, *ad conservandum in vita.* Cum (·) sub characterist. loco (-), הִקְצוֹת *detrahere*, Levit. 14. v. 43. Abjecta secunda radicali ac duobus prioribus punctis transpositis, לְהַשּׁוֹת 4. Reg. 19. v. 25. pro לְהַשְׁאוֹת *ad perdendum*, à שָׁאָה. Aliis est Syriasmus, quo א non patitur ante se (:), sed in locum ejus motionem suam substituit, in qua quiescit, & interdum etiam exsulat. Vide supra pag. 184. col. 2. 186. col. 1. initio, 271. col. 1. &c.

Excluso ה characteristico, לַמְרוֹת *ad irritandum*, לַמְחוֹת *ad delendum*, &c. Vide supra pag. 148. col. 2.

Ex defectivis Pé נ & quiescent. Lám. ה, הַכּוֹת *percutere*, הַצּוֹת unde cum ב præfixo, & cum ו affix. בְּהַצּוֹתוֹ *in rixando eo*, *cum rixaretur*, &c.

Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh ה, לְהוֹדוֹת *ad celebrandum*, לְהוֹרוֹת *ad nuntiandum*, *ad præmonendum*, לְהוֹנֹתָם *ad opprimendum eos*, &c.

APPENDIX

AD IMPERATIVUM.

II. persona singularis masculina.

[הַגְלֵה *migrare fac.*] Sic : הַשְׁקֵה unde cum affix. הַשְׁקֵהוּ *pota illum.* In hac persona fit interdum apocopa tertiæ radicalis, & prima ac characteristica afficiuntur (·), vel (-) si prima fuerit gutturalis, cum accentu in penultima in utraque forma, ut : הֶרֶב *multiplica*, הֶרֶף *desiste*, *absiste*, &c. הַעַל *ascendere fac*, &c. Ex forma quiesc. ע, הָשַׁע *respice*, Psal. 38. Heb. 39. v. 14.

Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lámedh ה, הַכֵּה & cum apocopa הַךְ *percute.* Sic : הַטֵּה & הַט *inclina.*

Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh ה, הוֹרֵה *doce*, unde cum affix. & hhólem deficiente, הֹרֵנִי *doce me.*

II. persona singularis feminina.

[הַגְלִי contracte pro הַגְלִיִי *migrare fac.*] Sic : הַשְׁקִי, unde cum affix. הַשְׁקִינִי *potum da mihi.* Ex defectivis Pé נ & quiescentibus Lámedh ה, הַטִּי *inclina.*

II. persona pluralis masculina.

[הַגְלוּ contracte pro הַגְלִיוּ *migrare facite.*] Sic: הַשְׁקוּ *adaquate.* Dilatato (:) in (-) sub prima radicali gutturali, הַחֲיוּ *vivos conservate.*

Ex defectivis Pé נ & quiescentibus Lámedh ה, הַטּוּ *inclinate*, הַכּוּ *percutite.*

Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh ה, הוֹדוּ *celebrate*, הוֹרוּ, unde cum affix. הוֹרוּנִי *docete me.*

APPENDIX

AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יַגְלֶה *migrare faciet.*] Sic : יַשְׁקֶה *potum dabit*, *bibere faciet*, &c. Mutato ה in א, & ex terminatione quiescentium Lámedh א, יַפְלִא *separabit*, יַפְרִיא *fructificabit*. Sic ex defect. Pé נ & quiescent. Lámedh ה, יַשִּׁיא, & sublato א, aut mutato ה in (י), יַשִּׁי *exactorem aget*. Ex iisdem verbis, sed servato ה, & ex forma communi, יַכֶּה *percutiet*, יַטֶּה *extendet*, &c.

Ex quiesc. Pé א & Lám. ה, וַיֹּאֶל 1. Reg. 14. v. 24. *& adjuravit*, *& juramento adstrinxit*, cum (ֶ) in ultima loco (ַ) ob accentum retractum vi ו convertentis, quasi ex forma יַאֵל, pro יַאֲלֶה ex forma perfect. aut יֹאלֶה ex forma quiesc. Pé א.

Ex verbis quiesc. Pé (י) & Lámedh ה, יוֹנֶה *opprimet*, יוֹרֶה, & servata characteristica præteriti, ex forma Chaldaïca, יְהוֹדֶה *confitebitur*, יוֹרֵא, mutato ה in א, *jaculabitur*, &c.

Cum apocopa, de qua in imperativo, וַיֶּגֶל *& deportavit*, וַיֶּפֶן *& respicere fecit*, *& vertit*, וַיֶּפֶר *& fructificare fecit*, וַיֶּקֶשׁ *& induravit*, &c. Et cum (ַ) loco (ֶ) ultimi ob secundam rad. gutturalem, וַיַּתַע *& errare fecit.* Et cum duplici (ַ) pro duplici (ֶ) ob primam rad. gutturalem, וַיַּעַל *& ascendere fecit*, *& obtulit*, וַיַּהַס *& silere fecit*, *& compescuit*, וַיַּחַר *& irasci fecit*, &c. Resoluto ultimo (ֶ) in duo (ִ), ut supra in fut. qál, & characteristica affecta (ַ), יַרְדְּ *dominari faciet*, יַפְתְּ *alliciet*, וַיַּשְׁקְ *& adaquavit*, וַיַּרְא *& vidit*, cum unico (ִ), quia nunquam exprimitur in fine sub gutturali.

Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lámedh ה cum apocopa, יַךְ *percutiet*, וַיַּךְ, & in pausa וַיַּךְ *& percussit*, וַיַּז *& aspersit*, וַיַּט *& inclinavit*, &c. ubi prima radicalis excidit absque compensatione, quia daghésch forte ultimæ dictionis literæ nunquam imprimitur.

Ex quiescentibus Pé (י) & Lám. ה cum eadem apocopa, וַיֹּר *& jaculatus est*, &c.

III. persona singularis feminina.

[תַּגְלֶה *migrare faciet.*] Sublata tertia radicali per apocopen, de qua in persona præcedenti, וַתֶּמֶר *& mutavit*, &c. Et cum duplici (ַ) pro duplici (ֶ), ob primam rad. gutturalem, וַתַּעַד *& ornavit se*, תַּעַן *respondebit*, *eloquetur*, &c. Resoluto (ֶ) ultimo in duo (ִ), וַתַּשְׁקְ *& potavit*, *& bibendum dedit.*

Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lám. ה, & cum apocopa, וַתַּךְ *& percussit.*

Ex quiesc. Pé (י) & Lám. ה, תּוֹרֶה, unde cum affixo, וַתּוֹרֵךְ, & in pausa וַתּוֹרֶךָ *& docebit te*, cum daghésch forti in ךָ, de quo infra in verbis cum pronominibus affixis conjunctis.

II. persona singularis masculina.

[תַּגְלֶה *migrare facies.*] Cum apocopa tertiæ radicalis ה, וַתֶּמֶס *& liquescere fecisti*, וַתֶּרֶב *& multiplicabis*, תֶּרֶף *remittes*, &c. Et cum (ַ) loco ultimi (ֶ) ob secundam radicalem gutturalem, תֶּמַח *delebis*, *delere facies*. Cum duplici (ַ) pro duplici (ֶ) ob primam rad. gutturalem, וַתַּעַל *& ascendere fecisti.*

Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lámedh ה, תַּכֶּה *percuties*, תַּטֶּה *inclinabis*, &c. Servato נ ob gutturalem sequentem, תַּנְחֶה unde cum affixo, תַּנְחֵם *deduces eos.* Vide supra pag. 201. col. 1. &c. Ex iisdem verbis, & cum apocopa tertiæ rad. תֵּט pro תַּטֶּה *declines.*

Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh ה, תּוֹדֶה *confiteberis*, *celebrabis*, תּוֹנֶה *opprimes*, &c.

I. persona singularis communis.

[אַגְלֶה *migrare faciam.*] Sic : אַשְׁקֶה *potabo*, &c.

Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lámedh ה, אַכֶּה *percutiam*, אַטֶּה *inclinabo*, &c. Et cum apocopa tertiæ rad. אַךְ unde וָאַךְ *& percussi*,

אַט & in pausa אֵט *declinabo.*

Ex quiesc. Pé (י) & Lám. ה, אוֹרֶה *docebo*, אוֹדֶה *celebrabo*; & servata characteristica præteriti, ut supra in tertia pers. singul. masc. אֲהוֹדֶה, unde cum affix. אֲהוֹדֶנּוּ *celebrabo eum.*

III. persona pluralis masculina.

[יַגְלוּ contracte pro יַגְלִיוּ *migrare facient.*] Sic: יַתְעוּ & *errare fecerunt*, &c.

Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lámedh ה, יַטּוּ *extendent*, *inclinabunt*, יַכּוּ *percutient*, יַכּוּ & *percusserunt*, &c.

Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh ה, יוֹדוּ *confitebuntur*, & servata characteristica conjugationis, יְהוֹדוּ, unde cum aff. יְהוֹדוּךָ *confitebuntur tibi*, *celebrabunt te*, יוֹרוּ *jaculabuntur*, *docebunt*, יוֹרוּ & *jaculati sunt*, &c.

II. persona pluralis masculina.

[תַּגְלוּ contracte pro תַּגְלִיוּ *migrare facietis.*] Ex quiescentibus Pé (י) & Lám. ה, תּוֹנוּ *opprimetis*, &c. Mutato ה in (י) præcedente (ִ) non (ֵ) ob accentum in ultima collocatum propter ן paragogicum, תּוֹגְיוּן *mœrore afficietis*, Job. 19. v. 2.

I. persona singularis communis.

[נַגְלֶה *migrare faciemus.*] Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lám. ה, נַכֶּה & *percutiemus.* Cum apocopa ה & (ֶ) præcedentis, נַךְ & *percussimus.*

CONJUGATIO HOPHAL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis masculina.

[הָגְלָה *deportatus est*, *migrare factus est.*] Cum hhólem loco (ָ hhatoúph) sub characteristica, quare (ְ) sequens, utpote mobile post motionem magnam non fultam accentu tonico, dilatatur in (ֳ) sub gutturali ע in הֹעֳלָה *oblatus est*, Jud. 6. v. 28. pro הָעְלָה.

Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lámedh ה, הֻכָּה, & cum ו pro (ֻ) הוּכָּה *percussus est.*

III. persona singularis feminina.

[הָגְלְתָה, & in pausa הָגְלָתָה *deportata est.*] Sublato ה in fine, & (ְ) ת ה transeunte sub secundam rad. ut supra in tertia pers. sing. fem. præt. qál, הָגְלָת *deportata est.* In pausa, & cum hhólem loco (ָ hhatoúph) sub charact. ut in persona præced. הֹעֲלָתָה Nah. 2. v. 8. *deducta est*, pro הָעֳלָתָה.

Ex defect. Pé נ & quiesc. Lám. ה, הֻכְּתָה *percussa est.*

I. persona singularis communis.

[הָגְלֵיתִי *deportatus sum.*] Dilatato (ְ) primæ rad. gutt. in (ֳ), הָחֳלֵיתִי *infirmatus sum.*

Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lámedh ה, הֻכֵּיתִי *percussus sum.* Sic in tertia plur. הֻכּוּ *percussi sunt.*

APPENDIX

AD PAOUL.

Singulare masculinum.

[מָגְלֶה *deportatus.*] Cum (ָ hhatoúph) sub charact. loco (ֻ), ut in perfectis etiam interdum fieri diximus supra pag. 188. col. 1. מָרְאֶה *videre factus*, מָפְנֶה *aspicere facta*, *versa*, *obversa*, (porta).

Ex defect. Pé נ & quiesc. Lám. ה, מֻטֶּה *perversus*, מֻכֶּה, & cum (ַ) loco (ֶ) quasi in regimine, מֻכַּה *percussus*, &c.

Singulare femininum.

[מגלת contracte pro מגלָה *deportata.*] Cum hhólem loco (ֹ) sub characteristica, ut supra in præterito, מֹרְאָה *visu horrenda*, Soph. 3. v. 1. ubi Lxx. ἐπιφανὴς *illustris*, Vulg. *provocatrix*, à מָרָה in bénoni qál, mutato ה in א ex forma quiescentium Lámedh א.

Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lámedh ה, & cum ה art. הַמֻּכָּה *percussa.*

Plurale masculinum.

[מגלים contracte pro מגלָיִם *deportati.*] Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lám. ה, מֻכִּים & in regimine מֻכֵּי *percussi.*

Plurale femininum.

[מגלות contracte pro מגלָיוֹת *deportatæ.*] Sic ex defect. Pé נ & quiesc. Lám. ה, מֻטּוֹת Isai. 8. v. 8. *extensæ.* Alii, *extensiones.* Vulg. in sing. *extensio.*

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[הָגְלֵת *deportari.*] Sic : הָפְדֵּה Lev. 19. v. 20. *redimendo.*

AD FUTURUM.

[יָגְלוּ contracte pro יָגְלָיוּ *deportabuntur.*] Ex defectivis Pé נ & quiescentibus Lámedh ה, יֻכּוּ & *percussi sunt.*

[תָּגְלוּ *deportabimini.*] Ex defectivis Pé נ & quiescentibus Lámedh ה, תֻּכּוּ *percutiemini.* Vide aliud תֻּכּוּ supra pag. 249. col. 2. initio.

CONJUGATIO HITHPAEL.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis masculina.

[הִתְגַּלֵּת *retexit se.*] Ex verbo quiescente Pé (י) & Lám. ה, יִתְוַדֶּה & *confitebitur*, à יָדָה cujus (י) mutatur euphoniæ causa in ו, pro יִתְיַדֶּה. Verbum שָׁחָה *incurvavit se, adoravit*, in tota hac conjugatione præter primæ suæ radicalis metathesin, quæ ipsi cum aliis verbis ab hac litera incipientibus communis est, geminat tertiam suam radicalem ה, ac insuper mutat prius ה in ו mobile, excidente ubique daghésch ex secunda radicali absque compensatione, ut : הִשְׁתַּחֲוָה pro הִשְׁתַּחָה, seu daghésch excidente ex secunda radicali sine compensatione, יִשְׁתַּחֲוֶה & *incurvaverit se.*

II. persona singularis masculina.

[הִתְגַּלֵּיתָ, vel הִתְגַּלִּיתָ *retexisti te.*] Sic ex forma hhiriq, הִתְרַפִּיתָ *remissus fuisti.* Ex שָׁחָה, תִּשְׁתַּחֲוֶה & *incurves te*, & *adores*, Deut. 4. v. 19. &c.

II. persona singularis feminina.

[הִתְגַּלֵּית, vel הִתְגַּלִּית *retexisti te.*] Sic ex שָׁנָה & cum metathesi, הִשְׁתַּנִּית & *mutabis te.*

I. persona singularis communis.

[הִתְגַּלֵּיתִי, vel הִתְגַּלִּיתִי *retexi me.*] Sic ex שָׁחָה ex forma (ֵ), & literis ש & ת transpositis, הִשְׁתַּחֲוֵיתִי *incurvavi me, adoravi*, הִשְׁתַּחֲוֵיתִי & *incurvabo me*, & *adorabo.*

III. persona pluralis communis.

[הִתְגַּלּוּ contracte pro הִתְגַּלְּיוּ *retexerunt se.*] Sic : הִתְאַוּוּ (ab אָוָה) *concupierunt.* Ex שָׁחָה, הִשְׁתַּחֲווּ *incurvaverunt se, adoraverunt.*

II. persona pluralis masculina.

[הִתְגַּלֵּיתֶם, vel הִתְגַּלִּיתֶם *retexistis vos.*] Sic ex שָׁחָה, תִּשְׁתַּחֲווּם & *adorabitis*, & *incurvabitis vos.*

APPENDIX

APPENDIX

AD BENONI.

Singulare masculinum.

[מִתְגַּלָּה *retegens se.*] Sic: מִתְרַפֶּה *remissus, negligens*, &c. Cum (ָ) in fine loco (ֶ), vel ex forma quiescentium Lámedh א, vel ob ל sequens, quod vocem præcedentem nonnunquam in regimine ponit, vide supra pag. 124. col. 1. & bénoní singul. masc. qál, מִשְׁתָּאָה לָהּ Gen. 24. v. 21. (à שָׁאָה) *admirabatur eam*, ubi insuper ה afficitur (ָ) loco (ֶ) ad compensandum daghésch ex secunda radicali ejectum.

Ex quiescent. Pé (י) & Lám. ה, מִתְוַדֶּה pro מִתְיַדֶּה (à יָדָה) *confitens.* Vide supra tertiam personam singul. mascul. præteriti.

Ex שָׁחָה, מִשְׁתַּחֲוֶה *incurvans se*, *adorans.*

Geminata prima & secunda radicali, מִתְלַהְלֵהַּ *insaniens*, vide supra pag. 191. col. 2. in bénoní perfectorum.

Singulare femininum.

[מִתְגַּלָּה contracte pro מִתְגַּלֵּית *retegens se.*] Sic: מִתְאַוָּה *concupiscens*, &c. Compositum ex niphál & hithpaél, cum (ָ) loco (ֶ) & daghésch per legem æquivalentiæ, & literis transpositis, נִשְׁתָּוָה (à שָׁוָה) Prov. 27. v. 15. *æquans se, æquata, similis facta es*, &c. pro מִשְׁתָּוָה, aut potius נִשְׁתַּוָּה; נ enim librariorum oscitantia irrepsisse videtur in locum מ. Exemplaria quædam, etiam accuratiora, habent נִשְׁתָּוָה cum accentu in penultima, tuncque videtur esse syncopa pro נִשְׁתַּוְּתָה, aut cum (ְ) sub ת loco (ָ) & daghésch, נִשְׁתַּוְּתָה, unde ejecto ת, ac motione ejus transeunte sub ו, cujus (ְ) extruditur, נִשְׁתָּוָה in tertia persona singul. fem. præteriti compositi ex niphál & hithpaél. Vide eamdem syncopen supra pagin. 284. col. 1. in præterito qál.

Plurale masculinum.

[מִתְגַּלִּים contracte pro מִתְגַּלְיִים *retegentes se.*] Sic: מִתְרַפִּים *remissi, negligentes*, &c.

Geminata prima & secunda radicali, מִתְעַתְּעִים (à תָּעָה) *errantes*, vide supra pag. 191. col. 2. in bénoní plurali hithpaél perfectorum.

Ex שָׁחָה, מִשְׁתַּחֲוִים, & forma composita ex præter. ejusdem conjug. מִשְׁתַּחֲוִיתֶם קֵדְמָה Ezech. 8. v. 16. *incurvantes se, adorantes erant ad Orientem.* Forte olim scriptum erat מִשְׁתַּחֲוִים cum ם loco ת, & ultima litera ם incipiebat vocem sequentem, sic: מִקֵּדְמָה *ad Orientem*; מ enim interdum in lingua Hebraïca, sæpe in Arabica, significat *ad.* Vide Gen. 13. v. 11. ubi מִקֶּדֶם exponendum est *ad Orientem, Orientem versus.* Nec obstat ה locale in fine positum; quandoque enim ה istud cum alia particula, seu præpositione motum ad locum exprimente conjungitur, ut videbimus in Syntaxi.

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

[הִתְגַּלּוֹת *retegere se.*] Sic: לְהִתְחַלּוֹת *ut ægrotaret*, &c. Mutato (י) in ו, כְּהִתְוַדּוֹת (à יָדָה pro כְּהִתְיַדּוֹת) unde cum aff. וּכְהִתְוַדֹּתוֹ *& cum confiteretur ipse*, Esd. 10. v. 1. Vide etiam supra in præt. & bénoní. Ex שָׁחָה, לְהִשְׁתַּחֲוֹת *ad adorandum.*

APPENDIX

AD IMPERATIVUM.

II. persona singularis masculina.

[הִתְגַּלֵּה *retege te.*] Sublata per apocopen tertia radicali ה cum (ֵ) præcedente, & ejecto daghésch forti ex secunda, quia fit

ultima dictionis litera, cui daghésch hujusmodi nunquam imprimitur, הִתְחַל unde in pausa הִתְחָל 2. Reg. 13. v. 5. pro הִתְחַלֵּה & *ægrota*, & *ægrotare te simula*. Si tamen secunda radic. sit gutturalis, aut ר, daghésch ab ea excidens compensatur per (ֵ) loco (ַ), etiam extra pausam, ut: הִתְגָּר & *misce*, & *committe* (prælium), Deut. 2. v. 24.

II. persona singularis feminina.

[הִתְגַּלִּי contracte pro הִתְגַּלְּהִי *retege te.*] Ex שָׁחָה, הִשְׁתַּחֲוִי & *adora*, Psal. 44. Heb. 45. v. 12.

II. persona pluralis masculina.

[הִתְגַּלּוּ contracte pro הִתְגַּלְּהוּ *retegite vos.*] Sublato per syncopen ת characteristico, eoque per daghésch in prima radicali compensato, הִזַּכּוּ Isai. 1. v. 16. *purificate vos*, à זָכָה, pro הִתְזַכּוּ, aut potius הִזְדַּכּוּ transpositis ת & ז, ac insuper mutato ת in ד, secundum regulas, quas tradidimus supra pag. 189. Sunt tamen, qui nobiscum imperativum istum referunt ad niphal verbi defect. ע, זָכַךְ. Vide supra pag. 220. col. 2. in fine. Nec obstat accentus in ultima positus; non raro enim in his verbis syllabam istam occupat. Vide pag. 216. col. 2. 218. coll. 1. 2. initio, &c. Ex שָׁחָה, הִשְׁתַּחֲווּ *adorate.*

Geminata prima & secunda rad. הִשְׁתַּעַשְׁעוּ Isai. 29. v. 9. à שָׁעָה, *oblectamini*, *deliciamini*, &c. quod alii referunt ad prætéritum. Vide supra pag. 191. col. 2. initio.

APPENDIX

AD FUTURUM.

III. persona singularis masculina.

[יִתְגַּלֶּה *reteget se.*] Cum apocopa tertiæ rad. ה cum motione præcedente (ֶ), ut supra in imperativo, quem vide, יִתְגַּל & *retexit se*, יִתְכַּס & *operuit se*, &c. In pausa, יִתְחָל & *ægrotare se finxit*. Et etiam extra pausam, יִתְאָו & *concupiscet*, Psal. 44. Heb. 45. v. 12. ubi Mounáhh mutat (ַ) in (ָ) instar Regis majoris, cujus authoritatem quandoque sibi vindicat, ut videbimus infra in prolixiori de Accentibus tractatu. Ex שָׁחָה, יִשְׁתַּחֲוֶה *incurvabit se*, *adorabit*. Cum apocopa, & ו facto ו, יִשְׁתַּחוּ, & in pausa וַיִּשְׁתָּחוּ & *incurvavit se*, & *adoravit*, pro וַיִּשְׁתַּחו.

III. persona singularis feminina.

[תִּתְגַּלֶּה *reteget se.*] Sublato per apocopen altero ת characteristico, eoque per daghésch in prima radicali compensato, תְּכַּסֶּה pro תִּתְכַּסֶּה *operiet se*. Cum apocopa & in pausa, וַתִּתְכָּס & *operuit se*. Geminata prima & tertia rad. תִּתְעַרְעָר Jerem. 51. v. 58. *nudabitur*. Ex שָׁחָה, & cum apocopa, ut in tertia pers. sing. masc. וַתִּשְׁתַּחוּ & *incurvavit se*, & *adoravit*, pro וַתִּשְׁתַּחו.

II. persona singularis masculina.

[תִּתְגַּלֶּה *reteges te.*] Cum apocopa tertiæ rad. ה, & (ֶ) præcedentis, תִּתְחַר *irascaris*, תִּתְרַע *consocieris*, תִּשְׁתַּע (à שָׁעָה) *obstupescas*, &c. Et cum (ֵ) loco (ַ), etiam extra pausam, תִּתְאָו *concupiscas*, תִּתְגָּר *misceas*, *committas* (prælium). Ex שָׁחָה, תִּשְׁתַּחֲוֶה *incurvabis te*, *adorabis*.

II. persona singularis feminina.

[תִּתְגַּלִּי contracte pro תִּתְגַּלְּהִי *reteges te.*] Sic: תִּתְיַפִּי *pulchram efficis te*, Jerem. 4. v. 30. Schevà excidente ex secunda rad. compensato per (ֵ) loco (ַ) sub prima, תִּתְעָרִי & *nudabis te*, Thren. 4. v. 21.

I. persona singularis communis.

[אֶתְגַּלֶּה *retegam me.*] Eliso ת characteristico, eoque per daghésch forte in prima radicali compensato, אֶדַּמֶּה Isai. 14. v. 14. pro אֶתְדַּמֶּה *æquabo me*, *similis ero*. Sic: אֶדַּדֵּם עַד־בֵּית à דָּדָה, unde cum affix. אֶדַּדֵּם אֱלֹהִים *progrediar cum illis* (אֶדַּדֵּם enim contracte est pro אֶדַּדֶּה עִמָּהֶם) *usque ad domum Dei*, Psal. 41. Heb. 42. v. 5. ubi Aq. ἐπιστάξω αὐτοὺς ἕως οἴκου τοῦ θεοῦ *præcedens eos us-*

que ad domum Dei. Sym. διαβασταχθήσομαι ἕως οἴκου τοῦ θεοῦ *bajulabor usque ad domum Dei.* S. Hieron. *tacebo usque ad domum Dei*, pro אֶדַּדֵּם legebat אֶדְדֵּם cum duplici ד expresso, pro אִדַּם à דָּמַם; quod firmat conjecturam nostram pag. 30. col. 2. &c. ubi suspicamur literas, quæ nunc per daghésch geminantur, olim inter scribendum fuisse duplicatas. Lxx. sic versum illum distinguunt & interpretantur: ..... כִּי אֶעֱבֹר בַּסָּךְ אֶדַּדֵּם עַד־בֵּית אֱלֹהִים ὅτι διελεύσομαι ἐν τόπῳ σκηνῆς ΘΑΥΜΑΣΤΗΣ, ἕως οἴκου τοῦ θεοῦ, Vulg. Lat. *quoniam transibo in locum tabernaculi ADMIRABILIS, usque ad domum Dei.* Pro סָךְ legebant סֹךְ, & pro אֶדַּדֵּם legebant etiam אַדֶּרֶת *magnificentia*, &c. cum ר pro secundo ד, & ת pro ם. Cum (·) sub א loco (·), & daghésch excidente compensato per (·) loco (-) sub prima rad. אֵקָרֶה pro אֶתְקָרֶה *occurram*, *obveniam.* At est potius prima persona fut. niphál; vide pag. 293. col. 2. Mutata prima rad. (י) in ו, וָאֶתְוַדֶּה (à יָדָה) & *confessus sum.* Vide supra pag. 304. col. 2. &c. Ex שָׁחָה, אֶשְׁתַּחֲוֶה *incurvabo me*, *adorabo.* Geminata prima & secunda radicali, & sublata tertia per apocopen, אֶשְׁתַּעֲשָׁע Psal. 118. Heb. 119. v. 16. *oblectabo me*, *oblectabor*, à שָׁעָה, cum (·) in fine loco (-), ob pausam.

III. persona pluralis masculina.

[יִתְגַּלּוּ contracte pro יִתְגַּלְּיוּ *retegent se.*] Ex שָׁחָה, יִשְׁתַּחֲווּ *incurvabunt se*, *adorabunt.* Et cum (·) euphonico pro ו, וְיִשְׁתַּחֲווּ & *adorabunt*, Gen. 27. v. 29.

III. persona pluralis feminina.

[תִּתְגַּלֶּינָה *retegent se.*] Ex שָׁחָה cum apocopa ה in fine, וַתִּשְׁתַּחֲוֶיןָ Gen. 33. v. 6. & *incurvaverunt se*, & *adoraverunt.*

II. persona pluralis masculina.

[תִּתְגַּלּוּ contracte pro תִּתְגַּלְּיוּ *retegetis vos.*] Dagh. excidente compensato, תִּתְגָּרוּ *pugnabitis*, תִּתְרָאוּ *aspicitis vos mutuo*, Gen. 42. v. 21. ubi Vulg. *negligitis.* Ex שָׁחָה, תִּשְׁתַּחֲווּ *adorabitis.*

I. persona pluralis communis.

[נִתְגַּלֶּה *retegemus nos.*] Cum (·) anomalo, aut potius mendoso, in fine pro (·); & compensato daghésch ex secunda radicali ejecto, per (·) loco (-) sub prima, וְנִשְׁתָּעָה Isai. 41. v. 23. & *obstupescemus*, à שָׁעָה, & cum accentu in penultima quasi ה esset paragogicum. Ex שָׁחָה, נִשְׁתַּחֲוֶה *adorabimus.*

Hactenus de verbis simpliciter imperfectis: nunc de iis, quæ duplici imperfectione laborant, in sequenti articulo differendum.

ARTICULUS III.

De verbis dupliciter imperfectis.

Quinque numerantur verborum dupliciter imperfectorum genera: Alia siquidem sunt

I. Defectiva Pé נ, & quiescentia Lámedh א, ut: נָשָׂא *tulit.*

II. Defectiva Pé נ, & quiescentia Lámedh ה, ut: נָכָה *percussit.*

III. Quiescentia Pé א, & Lámedh ה, ut: אָבָה *voluit.*

IV. Quiescentia Pé (י), & Lámedh א, ut: יָצָא *exivit.*

V. Quiescentia Pé (י), & Lámedh ה, יָרָה *jecit*: quorum omnium integra linguæ S. candidatis exhibenda sunt paradigmata.

HITHPAEL.	HOPHAL.	HIPHIL.	PUAL.
Personæ Fem. Com. Masc.	Personæ Fem. Com. Masc.	Personæ Fem. Com. Masc.	Personæ Fem. Com. Masc.
התנשאה התנשא התנשאת התנשאת התנשאתי התנשאו התנשאתן התנשאתם התנשאנו	השאה השא השאת השאת השאתי השאו השאתן השאתם השאנו	השיאה השיא השאת השאת השאתי השיאו השאתן השאתם השאנו	נשאה נשא נשאת נשאת נשאתי נשאו נשאתן נשאתם נשאנו
מתנשאה מתנשא מתנשאות מתנשאים	caret.	משיאה משיא משיאות משיאים	נשאה נשא נשאות נשאים
caret.	משאה משא משאות משאים	caret.	מנשאה מנשא מנשאות מנשאים
התנשא התנשאת בהתנשאת, כהתנשאת, להתנשאת, מהתנשאת	השא	השיא השא בהשיא, כהשיא, להשיא, מהשיא	נשא
התנשאי התנשא התנשאנה התנשאו	caret.	השיאי השא השאנה השיאו	caret.
תתנשא יתנשא תתנשאי תתנשא אתנשא תתנשאנה יתנשאו תתנשאנה תתנשאו נתנשא	תשא ישא תשאי תשא אשא תשאנה ישאו תשאנה תשאו נשא	תשיא ישיא תשיאי תשיא אשיא תשאנה ישיאו תשאנה תשיאו נשיא	תנשא ינשא תנשאי תנשא אנשא תנשאנה ינשאו תנשאנה תנשאו ננשא

PIEL. Personæ Fem.	Com.	Masc.	NIPHAL. Personæ Fem.	Com.	Masc.	QAL. Personæ Fem.	Com.	Masc.			
נִשְּׂאָה		נִשֵּׂא	נִשְּׂאָה		נִשָּׂא	נָשְׂאָה	*tulit.*	נָשָׂא	3.	Sing.	PRÆTERITA.
נִשֵּׂאת		נִשֵּׂאתָ	נִשֵּׂאת		נִשֵּׂאתָ	נָשָׂאת		נָשָׂאתָ	2.		
	נִשֵּׂאתִי			נִשֵּׂאתִי			נָשָׂאתִי		1.		
	נִשְּׂאוּ			נִשְּׂאוּ			נָשְׂאוּ		3.	Plur.	
נִשֵּׂאתֶן		נִשֵּׂאתֶם	נִשֵּׂאתֶן		נִשֵּׂאתֶם	נְשָׂאתֶן		נְשָׂאתֶם	2.		
	נִשֵּׂאנוּ			נִשֵּׂאנוּ			נָשָׂאנוּ		1.		
מְנַשְּׂאָה		מְנַשֵּׂא	נִשָּׂאָה		נִשָּׂא	נֹשְׂאָה		נֹשֵׂא		Sing.	BENONI.
מְנַשְּׂאוֹת		מְנַשְּׂאִים	נִשָּׂאוֹת		נִשָּׂאִים	נֹשְׂאוֹת		נֹשְׂאִים		Plur.	
	caret.			caret.		נְשׂוּאָה		נָשׂוּא		Sing.	PAOUL.
						נְשׂוּאוֹת		נְשׂוּאִים		Plur.	
בְּנַשֵּׂאת			בְּהִנָּשֵׂאת			בִּשְׂאֵת		נָשׂוֹא			INFINITIVI ET GERUNDIA.
כְּנַשֵּׂאת		נַשֵּׂא	כְּהִנָּשֵׂאת		הִנָּשֵׂא	כִּשְׂאֵת		נְשׂוֹא			
לְנַשֵּׂאת		נַשֵּׂאת	לְהִנָּשֵׂאת		הִנָּשֵׂאת	לָשֵׂאת		שְׂאֵת			
מִנַּשֵּׂאת			מֵהִנָּשֵׂאת			מִשְּׂאֵת		שְׂאֵת			
נַשְּׂאִי		נַשֵּׂא	הִנָּשְׂאִי		הִנָּשֵׂא	שְׂאִי		שָׂא		Sing.	IMPERATIVI.
נַשֶּׂאנָה		נַשְּׂאוּ	הִנָּשֶׂאנָה		הִנָּשְׂאוּ	שֶׂאנָה		שְׂאוּ		Plur.	
תְּנַשֵּׂא		יְנַשֵּׂא	תִּנָּשֵׂא		יִנָּשֵׂא	תִּשָּׂא		יִשָּׂא	3.	Sing.	FUTURA.
תְּנַשְּׂאִי		תְּנַשֵּׂא	תִּנָּשְׂאִי		תִּנָּשֵׂא	תִּשְּׂאִי		תִּשָּׂא	2.		
	אֲנַשֵּׂא			אִנָּשֵׂא			אֶשָּׂא		1.		
תְּנַשֶּׂאנָה		יְנַשְּׂאוּ	תִּנָּשֶׂאנָה		יִנָּשְׂאוּ	תִּשֶּׂאנָה		יִשְּׂאוּ	3.	Plur.	
תְּנַשֶּׂאנָה		תְּנַשְּׂאוּ	תִּנָּשֶׂאנָה		תִּנָּשְׂאוּ	תִּשֶּׂאנָה		תִּשְּׂאוּ	2.		
	נְנַשֵּׂא			נִנָּשֵׂא			נִשָּׂא		1.		

HITHPAEL.			HOPHAL.			HIPHIL.			PUAL.		
	Personæ			Personæ			Personæ			Personæ	
Fem.	Com.	Masc.	Fem.	Com.	Masc.	Fem.	Com.	Masc.	Fem.	Com.	Masc.
הִתְנַכְּתָה		הִתְנַכָּה	הֻכְּתָה		הֻכָּה	הִכְּתָה		הִכָּה	נֻכְּתָה		נֻכָּה
הִתְנַכִּית		הִתְנַכִּיתָ	הֻכֵּית		הֻכֵּיתָ	הִכִּית		הִכִּיתָ	נֻכֵּית		נֻכֵּיתָ
	הִתְנַכֵּיתִי			הֻכֵּיתִי			הִכֵּיתִי			נֻכֵּיתִי	
	הִתְנַכּוּ			הֻכּוּ			הִכּוּ			נֻכּוּ	
הִתְנַכִּיתֶן		הִתְנַכִּיתֶם	הֻכֵּיתֶן		הֻכֵּיתֶם	הִכֵּיתֶן		הִכֵּיתֶם	נֻכֵּיתֶן		נֻכֵּיתֶם
	הִתְנַכֵּינוּ			הֻכֵּינוּ			הִכֵּינוּ			נֻכֵּינוּ	
מִתְנַכָּה		מִתְנַכֶּה		caret.		מַכָּה		מַכֶּה	נֻכָּה		נֻכֶּה
מִתְנַכּוֹת		מִתְנַכִּים				מַכּוֹת		מַכִּים	נֻכּוֹת		נֻכִּים
	caret.		מֻכָּה		מֻכֶּה		caret.		מְנֻכָּה		מְנֻכֶּה
			מֻכּוֹת		מֻכִּים				מְנֻכּוֹת		מְנֻכִּים
בְּהִתְנַכּוֹת						בְּהַכּוֹת					
כְּהִתְנַכּוֹת		הִתְנַכּוֹת			הֻכֵּה	כְּהַכּוֹת		הַכֵּה			נֻכֵּה
לְהִתְנַכּוֹת					הֻכּוֹת	לְהַכּוֹת		הַכּוֹת			נֻכּוֹת
מֵהִתְנַכּוֹת						מֵהַכּוֹת					
הִתְנַכִּי		הִתְנַכֵּה		caret.		הַכִּי		הַכֵּה		caret.	
הִתְנַכֶּינָה		הִתְנַכּוּ				הַכֶּינָה		הַכּוּ			
תִּתְנַכֶּה		יִתְנַכֶּה	תֻּכֶּה		יֻכֶּה	תַּכֶּה		יַכֶּה	תְּנֻכֶּה		יְנֻכֶּה
תִּתְנַכִּי		תִּתְנַכֶּה	תֻּכִּי		תֻּכֶּה	תַּכִּי		תַּכֶּה	תְּנֻכִּי		תְּנֻכֶּה
	אֶתְנַכֶּה			אֻכֶּה			אַכֶּה			אֲנֻכֶּה	
תִּתְנַכֶּינָה		יִתְנַכּוּ	תֻּכֶּינָה		יֻכּוּ	תַּכֶּינָה		יַכּוּ	תְּנֻכֶּינָה		יְנֻכּוּ
תִּתְנַכֶּינָה		תִּתְנַכּוּ	תֻּכֶּינָה		תֻּכּוּ	תַּכֶּינָה		תַּכּוּ	תְּנֻכֶּינָה		תְּנֻכּוּ
	נִתְנַכֶּה			נֻכֶּה			נַכֶּה			נְנֻכֶּה	

PIEL. Personæ Fem.	Com.	Masc.	NIPHAL. Personæ Fem.	Com.	Masc.	QAL. Personæ Fem.	Com.	Masc.			
נִכְּתָה		נִכָּה	נִכְּתָה		נִכָּה	נָכְתָה *percussit.*		נָכָה	3.	Sing.	PRÆTERITA.
נִכִּית		נִכִּיתָ	נִכֵּית		נִכֵּיתָ	נָכִית		נָכִיתָ	2.		
	נִכִּיתִי			נִכֵּיתִי			נָכִיתִי		1.		
	נִכּוּ			נִכּוּ			נָכוּ		3.	Plur.	
נִכִּיתֶן		נִכִּיתֶם	נִכֵּיתֶן		נִכֵּיתֶם	נְכִיתֶן		נְכִיתֶם	2.		
	נִכִּינוּ			נִכֵּינוּ			נָכִינוּ		1.		
מְנַכָּה		מְנַכֶּה	נִכָּה		נִכֶּה	נוֹכָה		נוֹכֶה		Sing.	BENONI.
מְנַכּוֹת		מְנַכִּים	נִכּוֹת		נִכִּים	נוֹכוֹת		נוֹכִים		Plur.	
	caret.			caret.		נְכוּיָה		נָכוּי		Sing.	PAOUL.
						נְכוּיוֹת		נְכוּיִם		Plur.	
בְּנַכּוֹת		נַכֵּה	בְּהִנָּכוֹת			בִּנְכוֹת					INFINITIVI ET GERUNDIA.
כְּנַכּוֹת			כְּהִנָּכוֹת		הִנָּכֵה	כִּנְכוֹת		נָכֹה			
לְנַכּוֹת		נַכֹּה	לְהִנָּכוֹת		הִנָּכוֹת	לִנְכוֹת		נְכֹה			
מִנַּכּוֹת		נַכּוֹת	מֵהִנָּכוֹת			מִנְּכוֹת		נְכוֹת			
נַכִּי		נַכֵּה	הִנָּכִי		הִנָּכֵה	נְכִי		נְכֵה		Sing.	IMPERATIVI.
נַכֶּינָה		נַכּוּ	הִנָּכֶינָה		הִנָּכוּ	נְכֶינָה		נְכוּ		Plur.	
תְּנַכֶּה		יְנַכֶּה	תִּנָּכֶה		יִנָּכֶה	תַּכֶּה		יַכֶּה	3.	Sing.	FUTURA.
תְּנַכִּי		תְּנַכֶּה	תִּנָּכִי		תִּנָּכֶה	תַּכִּי		תַּכֶּה	2.		
	אֲנַכֶּה			אֶנָּכֶה			אַכֶּה		1.		
תְּנַכֶּינָה		יְנַכּוּ	תִּנָּכֶינָה		יִנָּכוּ	תַּכֶּינָה		יַכּוּ	3.	Plur.	
תְּנַכֶּינָה		תְּנַכּוּ	תִּנָּכֶינָה		תִּנָּכוּ	תַּכֶּינָה		תַּכּוּ	2.		
	נְנַכֶּה			נִנָּכֶה			נַכֶּה		1.		

HITHPAEL.			HOPHAL.			HIPHIL.			PUAL.		
Personæ			Personæ			Personæ			Personæ		
Fem.	Com.	Masc.	Fem.	Com.	Masc.	Fem.	Com.	Masc.	Fem.	Com.	Masc.
התאבתה		התאבה	האבתה		האבה	האבתה		האבה	אבתה		אבה
התאבית		התאבית	האבית		האבית	האבית		האבית	אבית		אבית
	התאביתי			האביתי			האביתי			אביתי	
	התאבו			האבו			האבו			אבו	
התאביתן		התאביתם	האביתן		האביתם	האביתן		האביתם	אביתן		אביתם
	התאבינו			האבינו			האבינו			אבינו	
מתאבה		מתאבה		caret.		מאבה		מאבה	אבה		אבה
מתאבות		מתאבים				מאבות		מאבים	אבות		אבים
	caret.		מאבה		מאבה		caret.		מאבה		מאבה
			מאבות		מאבים				מאבות		מאבים
בהתאבות						בהאבות					
כהתאבות		התאבות			האבה	כהאבות		האבה			אבה
להתאבות					האבות	להאבות		האבות			אבות
מהתאבות						כהאבות					
התאבי		התאבה		caret.		האבי		האבה		caret.	
התאבינה		התאבו				האבינה		האבו			
תתאבה		יתאבה	תאבה		יאבה	תאבה		יאבה	תאבה		יאבה
תתאבי		תתאבה	תאבי		תאבה	תאבי		תאבה	תאבי		תאבה
	אתאבה			אאבה			אאבה			אאבה	
תתאבינה		יתאבו	תאבינה		יאבו	תאבינה		יאבו	תאבינה		יאבו
תתאבינה		תתאבו	תאבינה		תאבו	תאבינה		תאבו	תאבינה		תאבו
	נתאבה			נאבה			נאבה			נאבה	

PIEL

PIEL. Personæ Fem.	Com.	Masc.	NIPHAL. Personæ Fem.	Com.	Masc.	QAL. Personæ Fem.	Com.	Masc.			
אבתה		אבה	נאבתה		נאבה	אבתה *voluit.*		אבה	3.	Sing.	PRÆTERITA.
אבית		אבית	נאבית		נאבית	אבית		אבית	2.		
	אביתי			נאביתי			אביתי		1.		
	אבו			נאבו			אבו		3.	Plur.	
אביתן		אביתם	נאביתן		נאביתם	אביתן		אביתם	2.		
	אבינו			נאבינו			אבינו		1.		
מאבה		מאבה	נאבה		נאבה	אובה		אובה		Sing.	BENONI.
מאבות		מאבים	נאבות		נאבים	אובות		אובים		Plur.	
	caret.			caret.		אבויה		אבוי		Sing.	PAOUL.
						אבויות		אבוים		Plur.	
באבות		אבה	בהאבות			באבות		אבה			INFINITIVI ET GERUNDIA.
כאבות		אבה	כהאבות		האבה	כאבות		אבה			
לאבות		אבות	להאבות		האבות	לאבות		אבות			
מאבות			מהאבות			מאבות					
אבי		אבה	האבי		האבה	אבי		אבה		Sing.	IMPERATIVI.
אבינה		אבו	האבינה		האבו	אבינה		אבו		Plur.	
תאבה		יאבה	תאבה		יאבה	תאבה		יאבה	3.	Sing.	FUTURA.
תאבי		תאבה	תאבי		תאבה	תאבי		תאבה	2.		
	אאבה			אאבה			אבה		1.		
תאבינה		יאבו	תאבינה		יאבו	תאבינה		יאבו	3.	Plur.	
תאבינה		תאבו	תאבינה		תאבו	תאבינה		תאבו	2.		
	נאבה			נאבה			נאבה		1.		

HITHPAEL.			HOPHAL.			HIPHIL.			PUAL.		
Personæ			Personæ			Personæ			Personæ		
Fem.	Com.	Masc.	Fem.	Com.	Masc.	Fem.	Com.	Masc.	Fem.	Com.	Masc.
התיצאה		התיצא	הוצאה		הוצא	הוציאה		הוציא	יצאה		יצא
התיצאת		התיצאת	הוצאת		הוצאת	הוצאת		הוצאת	יצאת		יצאת
	התיצאתי			הוצאתי			הוצאתי			יצאתי	
	התיצאו			הוצאו			הוציאו			יצאו	
התיצאתן		התיצאתם	הוצאתן		הוצאתם	הוצאתן		הוצאתם	יצאתן		יצאתם
	התיצאנו			הוצאנו			הוצאנו			יצאנו	
מתיצאה		מתיצא		caret.		מוציאה		מוציא	יצאה		יצא
מתיצאות		מתיצאים				מוציאות		מוציאים	יצאות		יצאים
	caret.		מוצאת		מוצא		caret.		מיצאת		מיצא
			מוצאות		מוצאים				מיצאות		מיצאים
בהתיצאת, כהתיצאת, להתיצאת, מהתיצאת		התיצא, התיצאת			הוצא	בהוציא, מהוציא, להוציא, כהוציא		הוציא, הוצא			יצוא
התיצאי		התיצא		caret.		הוציאי		הוצא		caret.	
התיצאנה		התיצאו				הוצאנה		הוציאו			
תתיצא		יתיצא	תוצא		יוצא	תוציא		יוציא	תיצא		ייצא
תתיצאי		תתיצא	הוצאי		תוצא	תוציאי		תוציא	תיצאי		תיצא
	אתיצא			אוצא			אוציא			איצא	
תתיצאנה		יתיצאו	תוצאנה		יוצאו	תוצאנה		יוציאו	תיצאנה		ייצאו
תתיצאנה		תתיצאו	תוצאנה		תוצאו	תוצאנה		תוציאו	תיצאנה		תיצאו
	נתיצא			נוצא			נוציא			ניצא	

PIEL. Personæ Fem.	PIEL Com.	PIEL Masc.	NIPHAL. Personæ Fem.	NIPHAL Com.	NIPHAL Masc.	QAL. Personæ Fem.	QAL Com.	QAL Masc.			
יצאה		יצא	נוצאה		נוצא	יצאה	*exivit.*	יצא	3.	Sing.	PRÆTERITA.
יצאת		יצאת	נוצאת		נוצאת	יצאת		יצאת	2.	Sing.	PRÆTERITA.
	יצאתי			נוצאתי			יצאתי		1.	Sing.	PRÆTERITA.
	יצאו			נוצאו			יצאו		3.	Plur.	PRÆTERITA.
יצאתן		יצאתם	נוצאתן		נוצאתם	יצאתן		יצאתם	2.	Plur.	PRÆTERITA.
	יצאנו			נוצאנו			יצאנו		1.	Plur.	PRÆTERITA.
מיצאה		מיצא	נוצאה		נוצא	יוצאה		יוצא		Sing.	BENONI.
מיצאות		מיצאים	נוצאות		נוצאים	יוצאות		יוצאים		Plur.	BENONI.
	caret.			caret.		יצואה		יצוא		Sing.	PAOUL.
						יצואות		יצואים		Plur.	PAOUL.
ביצאת			בהוצאת			בצאת					INFINITIVI ET GERUNDIA.
כיצאת		יצא	כהוצאת		הוצא	כצאת		יצוא			INFINITIVI ET GERUNDIA.
ליצאת		יצאת	להוצאת		הוצאת	לצאת		צאת			INFINITIVI ET GERUNDIA.
מיצאת			מהוצאת			מצאת					INFINITIVI ET GERUNDIA.
יצאי		יצא	הוצאי		הוצא	צאי		צא		Sing.	IMPERATIVI.
יצאנה		יצאו	הוצאנה		הוצאו	צאנה		צאו		Plur.	IMPERATIVI.
תיצא		ייצא	תוצא		יוצא	תצא		יצא	3.	Sing.	FUTURA.
תיצאי		תיצא	תוצאי		תוצא	תצאי		תצא	2.	Sing.	FUTURA.
	איצא			אוצא			אצא		1.	Sing.	FUTURA.
תיצאנה		ייצאו	תוצאנה		יוצאו	תצאנה		יצאו	3.	Plur.	FUTURA.
תיצאנה		תיצאו	תוצאנה		תוצאו	תצאנה		תצאו	2.	Plur.	FUTURA.
	ניצא			נוצא			נצא		1.	Plur.	FUTURA.

HITHPAEL.	HOPHAL.	HIPHIL.	PUAL.
Personæ Fem. Com. Masc.	Personæ Fem. Com. Masc.	Personæ Fem. Com. Masc.	Personæ Fem. Com. Masc.
התירתה התירה התירית התירית התיריתי התירו התיריתן התיריתם התירינו	הורתה הורה הורית הורית הוריתי הורו הוריתן הוריתם הורינו	הורת הורה הורית הורית הוריתי הורו הוריתן הוריתם הורינו	יורתה יורה יורית יורית יוריתי יורו יוריתן יוריתם יורינו
מתירה מתירה מתירות מתירים	caret.	מורה מורה מורות מורים	יורה יורה יורות יורים
caret.	מורה מורה מורות מורים	caret.	מיורה מורה מיורות מורים
בהתירות כהתירות להתירות מהתירות } התירות	הורה הורות	בהורות כהורות להורות מהורות } הורה הורות	יורה יורות
התירי התירה התירינה התירו	caret.	הורי הורה הורינה הורו	caret.
תתירה יתירה תתירי תתירה אתירה תתירינה יתירו תתירינה תתירו נתירה	תורה יורה תורי תורה אורה תורינה יורו תורינה תורו נורה	תורה יורה תורי תורה אורה תורינה יורו תורינה תורו נורה	תיורה ייורה תיורי תיורה איורה תיורינה ייורו תיורינה תיורו ניורה

PIEL.			NIPHAL.			QAL.					
Personæ			Personæ			Personæ					
Fem.	Com.	Masc.	Fem.	Com.	Masc.	Fem.	Com.	Masc.			
ירתה		ירה	נורתה		נורה	ירתה		ירה *jecit.*	3.	Sing.	PRÆTERITA.
ירית		ירית	נורית		נורית	ירית		ירית	2.		
	יריתי			נוריתי			יריתי		1.		
	ירו			נורו			ירו		3.	Plur.	
יריתן		יריתם	נוריתן		נוריתם	יריתן		יריתם	2.		
	ירינו			נורינו			ירינו		1.		
מירה		מירה	נורה		נורה	יורה		יורה		Sing.	BENONI.
מירות		מירים	נורות		נורים	יורות		יורים		Plur.	
	caret.			caret.		ירויה		ירוי		Sing.	PAOUL.
						ירויות		ירוים		Plur.	
בירות		ירה	בהורות			בירות		ירות			INFINITIVI ET GERUNDIA.
כירות		ירה	כהורות		הורה	כירות		ירה			
לירות		ירות	להורות		הורות	לירות		ירות			
מירות			מהורות			מירות					
ירי		ירה	הורי		הורה	ירי		ירה		Sing.	IMPERATIVI.
ירינה		ירו	הורינה		הורו	ירינה		ירו		Plur.	
תירה		יירה	תורה		יורה	תירה		יירה	3.	Sing.	FUTURA.
תירי		תירה	תורי		תורה	תירי		תירה	2.		
	אירה			אורה			אירה		1.		
תירינה		יירו	תורינה		יורו	תירינה		יירו	3.	Plur.	
תירינה		תירו	תורינה		תורו	תירינה		תירו	2.		
	נירה			נורה			נירה		1.		

NOTÆ.

In præcedentia verborum dupliciter imperfectorum paradigmata.

VERBA in præcedentibus ſchematis deſcripta duplici ratione imperfecta ſunt: eorum enim alia defectiva ſunt in penultima, & quieſcentia in ultima: alia cum in penultima, tum in ultima ſyllaba ſunt quieſcentia. In quavis autem ſyllaba imperfecta ſint, eodem plane modo in ea flectuntur, ac ſimpliciter imperfecta. Hinc

Defectiva Pé נ, & quieſcentia Lámedh א, ut: נָשָׁא *decepit*, נָשָׂא *tulit*, נָבָא, ſeu in piél נִבָּא *prophetavit*, in prima ſyllaba flectuntur ut נָגַשׁ pagg. 198. 199. in ultima vero ut מָצָא pagg. 268. 269.

Defectiva Pé נ, & quieſcentia Lám. ה, ut: נָדָה in piél *elongavit*, נָזָה *aſperſus eſt*, נָטָה *inclinavit*, נָכָה *percuſſit*, נָצָה *volavit*, נָקָה *mundus fuit*, נָשָׁה *oblitus eſt*, in penultima flectuntur ut נָגַשׁ pagg. 198. 199. in ultima autem ut גָּלָה pagg. 282. 283.

Quieſcentia Pé א, & Lámedh ה, ut: אָבָה *voluit*, אָוָה, ſeu in piél אִוָּה *concupivit*, אָלָה *juravit*, אָנָה *luxit*, אָפָה *coxit*, אָרָה *carpſit*, *decerpſit*, אָתָה *venit*, in penultima ſequuntur formam verbi ficti אָחַע pagg. 158. 159. vel potius perfecta ſunt præterquam in futuris qal & hiphil, ubi interdum flectuntur ut futura verbi אָכַל pag. 229. Ultimam vero quod attinet, ſequuntur גָּלָה pagg. 282. 283. Hic etiam obſerves in paradig. אָבָה duplex א exaratum eſſe in 1. perſ. ſing. futuri hiphil, ut melius indicaretur analogia.

Quieſcentia Pé (י) & Lámedh א, ut: יָצָא *exivit*, יָרֵא *timuit*, in priori eorum ſyllaba ſequuntur flexionem verbi יָשַׁב pagg. 232. 233. in poſteriori autem flectuntur ut מָצָא pagg. 268. 269.

Quieſcentia Pé (י) & Lámedh ה, ut: יָגָה in hiphil *mœrore affecit*, יָדָה *jecit*, יָנָה *oppreſſit*, יָעָה *removit*, יָפָה *pulcher fuit*, יָרָה *projecit*, flectuntur in penultima ut יָשַׁב; pagg. 232. 233. in ultima vero, ut גָּלָה pagg. 282. 283.

Alia verba ejuſdem formæ atque illa, quæ in ſuperioribus ſchematis deſcribuntur, eorum flexionem imitantur, exceptis duntaxat iis, quæ vel paradigmatis ipſis, vel verbis ad illorum normam flexis ſpecialia ſunt, quæque in verborum ſimpliciter imperfectorum expoſitione ſatis ſuperque, opinor, à nobis fuerunt obſervata. Sic v. g. verbi נָשָׂא defectivorum Pé נ & quieſcentium Lám. א paradigmatis infinitivus qál præter נְשֹׂא & נְשׂא, eſt etiam שְׂאֵת, & per contractionem שְׂאֵרת, quam duplicem ultimam formam non habet נָשָׁא alterum ejuſdem formæ verbum, ſed tantum נְשֹׁא Jerem. 23. v. 39. Ita verbum יָרָה, quod flectitur ut יָדָה paradigma quieſcentium Pé (י) & Lámedh ה, in hithpaél mutat (י) in ו ad euphoniam, cum יָדָה illud ibidem retineret, ſi eſſet in uſu, ut liquet ex verbis quieſcentibus tantum Pé (י), & ex יָפָה ejuſdem formæ verbo, quod ſervat (י) iſtud in hac conjugatione. Mitto daghéſch ejecti compenſationem, quæ fit in prædicto paradigmate יָדָה ob ſecundam radicalem ד, locum non habere in alio ſimili verbo, cujus ſecunda rad. daghéſch hujus recipiendi non fuerit incapax.

ARTICULUS IV.

De verbis quatuor, aut quinque literis conſtantibus.

VERBA Hebraïca cum perfecta, tum imperfecta, tribus duntaxat literis radicalibus vulgo componi diximus ſupra pag. 129. in notis. Pauca reperiuntur, quæ conſtant quatuor, aut quinque literis, vel

diversis, vel iisdem, sed geminatis. Eorum exempla, quæ in Bibliis occurrunt, maximam sui partem in verborum perfectorum appendicibus conspiciuntur. Quare brevissime, & majoris tantum perspicuitatis gratia, de verbis istis hîc agendum.

Verba quatuor literis constantia.

Ex quatuor literis diversis componuntur, ac instar piél perfectorum flectuntur, excepto daghésch, quod secundæ radicali nequaquam imprimitur,

כִּרְסֵם *depastus est*, unde in futuro cum affixo יְכַרְסְמֶנָּה Psal. 79. Heb. 80. v. 14. *depascet*, vel *depastus est*, *vastavit eam* (vineam).

פַּרְשֵׁז cum (-) sub prima radicali pro hhiriq qatón, *expandit*, Job. 26. v. 9. Verba duo quæ sequuntur, flectuntur ut puál,

כֻּרְבַּל *opertus*, *amictus est*, ex quo paoúl מְכֻרְבָּל *opertus*, *amictus*, *involutus*, 1. Paral. 15. v. 27.

רֻטֲפַשׁ cum (-:) loco (:) simplicis sub ט, *recreatus est*, vel *recreata est* (caro ejus), Job. 33. v. 25.

Verba sequentia flectuntur pariter ut piél perfectorum, ac constant quatuor literis, quarum prima geminata secundæ postponitur in

גִּלְגֵּל *devolvit*, (à גָּלַל), unde cum affix. וְגִלְגַּלְתִּיךָ *& devolvam te*, Jerem. 51. v. 25. & in hithpaél, הִתְגַּלְגָּלוּ *devolvunt se*, Job. 30. v. 14. ubi est (-) sub ג loco (:) ob pausam.

חִרְחֵר *succendit*, (à חָרַר), ex quo infinitivus cum ל præfixo, לְחַרְחַר *ad succendendum*, Prov. 26. v. 21.

סִלְסֵל *exaltavit*, (à סָלַל), hinc in imperativo cum affix. סַלְסְלֶהָ *exalta eam*, Prov. 4. v. 8.

Primam & tertiam radicalem geminant, exsulante secunda,

טִלְטֵל *asportavit*, *projecit*, &c. (à טוּל, vel טִיל), unde bénoní singulare masculinum cum affix. מְטַלְטֶלְךָ *asportans te est*, Isai. 22. v. 17.

כִּלְכֵּל *sustinuit*, *sustentavit*, &c. (à כּוּל, vel כִּיל), ex quo bénoní sing. masc. מְכַלְכֵּל *sustinens*, *sustentans*, Malach. 3. v. 2.

כִּרְכֵּר *saliit*, *saltavit*, (à כּוּר, vel כִּיר), unde bénoní sing. masc. מְכַרְכֵּר *saliens*, *saltans*, 2. Reg. 6. v. 14.

קִרְקַר, vel קַרְקַר *vastavit*, (à קִיר), unde וְקַרְקַר cum (-) pro (·) sub priori ק, *& vastabit*, Num. 24. v. 17.

Primam & secundam radicalem geminant, abjecta tertia,

שִׂגְשֵׂג *crevit*, (à שָׂגָה), unde in secunda pers. singul. fem. futuri תְּשַׂגְשֵׂגִי *cresces*, Isai. 17. v. 11. cum (-) sub posteriori שׂ loco (:) ob pausam.

שִׁעֲשַׁע (à שָׁעָה), unde וְשִׁעֲשַׁע *& lætabitur*, Isai. 11. v. 8. שִׁעֲשָׁעְתִּי cum (·) loco (-) ob pausam, *oblectavi me*, *oblecto me*, Psal. 118. Heb. 119. v. 70. In fut. יְשַׁעַשְׁעוּ *lætificabunt*, Psal. 93. Heb. 94. v. 19. Conjugationum puál & hithpaél personæ, quæ in Bibliis occurrunt, in appendicibus perfectorum afferuntur.

תִּעְתַּע *illusit*, *errare fecit*, (à תָּעָה), unde bénoní singul. masc. כִּמְתַעְתֵּעַ *sicut illudens*, Gen. 27. v. 12. Personas geminatas verborum טֵאטֵא *scopavit*, לָהָה, aut לָהַהּ *insanivit*, & מִהְמַהּ, aut מָהַהּ, *cunctatus est*, unde in infinitivo לְהִתְמַהְמֵהַּ *cunctari*, vide in appendd. pag. 190. col. 2. pag. 191. coll. 1. 2. pag. 276. col. 1. & infra in infinit. cum affixis.

Verba quinque literis constantia.

Verba sequentia constant quinque literis, quarum prima & secunda geminatur in

יָפְיָפָה iophiaphá *pulcher fuit*, (à יָפָה), unde secunda persona singularis masculina, יָפְיָפִיתָ iophiaphítha *pulcher effectus es*, Psal. 44. Heb. 45. v. 3. ex conjugatione puál, cum (-: hhatoúph) loco qibbúts.

Secundam & tertiam radicalem geminant

סְחַרְחַר Psal. 37. Heb. 38. v. 11. *circuivit*, *palpitavit*, à סְחַר in piël.

חֳמַרְמַר *conturbatus est*, (ab חָמַר), unde in tertia persona plurali comm. præteriti puál, חֳמַרְמָרוּ Thren. 1. v. 20. *conturbata*, *lutulenta facta sunt* (viscera mea), cum (ֶ) pro (ָ) sub ultimo מ ob pausam, & cum (ֳ) sub prima radicali loco (ֻ), aut potius loco (ֻ hhatoúph), quo litera illa interdum afficitur in puál, ut diximus supra pag. 158. in append. puál, & pag. 179. col. 1.

Si quæ sunt alia verba ex quatuor, aut quinque literis composita, ea ad præcedentium normam facile à tyronibus accommodabuntur. Jam de verbis & participiis cum pronominibus affixis compositis agendum.

CAPUT X.

De verborum ac participiorum cum perfectorum, tum imperfectorum, cum pronominibus affixis conjunctione.

PRONOMINA affixa cum verbis conjuncta, referunt pronomina ipsa primitiva in obliquis eorum casibus, & interdum etiam in recto, seu nominativo, ut: עֲזָבוֹ *dereliquit eum*, כְּשָׁמְעוֹ keschom'ó *cum audiret ipse*, &c. In hac porro affixorum cum verbis compositione, puncta vocis, seu personæ, cui accedunt, sæpius mutantur. Verum antequam mutationis hujus leges expendamus, quædam sunt præmittenda.

I. Conjugationes tantum activæ qál, piél, & hiphíl natura sua suscipiunt affixa; his enim pronominibus denotatur res, aut persona, in quam proxime transit actio verbi, ut: נְתַתִּיךָ *dedi te*, non *dedi tibi*. Quod si aliter accidat, tunc supplenda est particula, aut præpositio cum qua pronomen affixum à verbo etiam activo removendum copuletur, ut: נְתַתָּנִי *dedisti mihi*, quod per contract. est pro נָתַתָּ לִי. Sic: יְגוּרְךָ *habitabit tecum*, resolvendum est in יָגוּר עִמְּךָ; verbis enim neutris non competunt affixa proprie, sicuti nec conjugationibus passivis niphál, puál, hophál, imo nec ipsi hithpaél. Infinitivi quidem niphál non raro, hithpaél rarius, hophál rarissime cum affixis conjunguntur: at tunc temporis considerantur ut nomina, sic: בְּיוֹם הִבָּרְאָם *in die creari eos*, h. e. creationis eorum, Gen. 5. v. 2. De his infinitivis infra ad calcem appendicis ad infinitivum cum affixis. Quum itaque verbis passivis affixa conjuncta reperiuntur, ea vel resolvenda sunt, ac cum præpositione copulanda, ut mox diximus: vel passiva illa ut verba media Græcorum, aut Latinorum deponentia spectanda sunt.

II. Primæ & secundæ personæ non sumunt affixa earumdem, h. e. affixa

affixa primæ perſonæ non junguntur primis perſonis, nec affixa ſecundæ ſecundis; ita ut dicatur v. g. *tradidi me*, *tradidimus nos*, *tradam me*, *trademus nos*, *tradidiſti te*, *tradidiſtis vos*, *trade te*, *tradite vos*, *trades te*, *tradetis vos*; hanc enim converſionem, ſeu reciprocationem, exprimit hithpaél, & interdum niphál. Tertiæ tamen perſonæ conjunguntur cum affixis tertiæ itidem perſonæ: ſed in ſenſu diverſo, non reciproco, ut: מְכָרוֹ *vendidit eum*, non *vendidit ſe*.

III. Secunda perſona ſingularis feminina præteritorum non ſumit affixa in forma propria, ſed primæ ſingularis formam induit, ut: נְשָׂאתִים *portaſti eos*, à נָשָׂאת ſecunda perſona ſingulari feminina præteriti qál verbi נָשָׂא, quæ ſumſit formam primæ נָשָׂאתִי, tuncque ab ea cum affixis conjuncta diſtinguitur vel affixis ipſis; reſpuit enim affixa ſecundæ perſonæ, quæ ſibi vindicat prima, dum & ipſa non recipit affixa primæ, ut diximus ſupra: vel ſolo ſenſu; nam ſecunda illa perſona æque ſumit affixum tertiæ perſonæ ac prima, ut: נְתַתִּיהוּ *dediſti*, & *dedi eum*.

Secundæ perſonæ plurales cum maſculinæ, tum femininæ præteritorum, pro terminatione תֶּם, תֶּן, ſumunt cum affixis תוּ, ſeu mutant ם in ו, abjecto (ֶ) præcedente, tuncque ſolus ſenſus diſtinguit genera, ſeu perſonas, ut: מְסַרְתּוּהוּ *tradidiſtis eum*, vos viri, vel mulieres.

Denique perſonæ imperativorum & futurorum deſinentes in נָה, cum affixis mutuantur formam ſecundæ perſonæ pluralis maſculinæ eorumdem temporum, diſtinguunturque vel ſolo ſenſu, ut in imperativis, vel ſenſu & affixis, ut interdum in futuris. Sic: מְסֹרְנָה in imperativo ſumit formam ſecundæ pluralis maſculinæ מִסְרוּ, unde cum affixis מִסְרוּהוּ *tradite eum*, vos viri, vel mulieres. Ita in futuro תִּמְסֹרְנָה *tradent*, vel *tradetis*, fem. cum affix. imitatur formam ſecundæ pluralis maſculinæ תִּמְסְרוּ *tradetis*, maſc. hinc cum affix. תִּמְסְרוּנִי *tradent*, vel *tradetis me*, fem. & *tradetis me*, maſc. ubi perſonas illas ſolus ſenſus diſtinguit. At תִּמְסְרוּךָ *tradent te*, eſt tertia perſona pluralis feminina, non ſecunda itidem pluralis maſculina, aut feminina; ea ſiquidem non recipit affixa ſecundæ perſonæ, ut num. II. diximus.

IV. Non omnia affixa verbis conveniunt, ab iis enim excluduntur כֶם & כֶן. Imo ex iis, quæ cum ipſis copulantur, alia certis quibuſdam temporibus, aut perſonis deſtinantur, quæ cum aliis conjungi nequeunt. Motio etiam, quæ affixa præcedit, non eſt ſemper eadem; ſed pro varietate temporum, aut perſonarum, interdum mutatur. Quæ omnia ex ſequenti ſchemate patebunt, quod inſtar illius, cujus formam ſupra pag. 83. conſpicere licet, adornatum eſt.

SCHEMA

Pronominum affixorum, quæ verbis conveniunt; una cum præviis eorum motionibus.

AFFIXA

	Feminina.	Communia.	Masculina.
III. p. ſing.	נָּה ‹ Non præteritis, nec perſ. definentibus in י, vel ו. › — הָ ‹ Non ſingul. niſi termina- tis in י; jungitur tamen infinitivo, imper. & futuro. › — הּ ‹ Non pluralibus, nec ſin- gularibus definentibus in vocalem, niſi ſecundæ perſ. ſing. maſc. præteriti. ›		נּוּ ‹ Non præteritis, nec perſ. definentibus in י, vel ו. › — הוּ ‹ Ubique convenit. › præt. / alibi. — ו ad purum. ‹ Non verbis, niſi ſecun- dæ perſonæ ſing. fem. & primæ ſingulari præteriti. › — ו ad puri. ‹ Non pluralibus, nec ſin- gularibus definentibus in vocalem, niſi ſecundæ per- ſonæ ſing. maſc. præteriti, ſuppreſſo ejus (-). ›
II. p. ſing.	ךְ		ךָ
I. p. ſing.		נִי ‹ Ubique convenit. › præt. / alibi. — י ‹ Non præteritis, nec perſonis de- finentibus in י, vel ו. ›	
III. p. plur.	ן præt. & infin. - fere ſemper tert. p. ſingul. femin. præt. alibi.		ם præt. & infinit. - fere ſéper tert. p. ſing. femin. præt. alibi.
II. p. plur.	כֶן		כֶם
I. p. plur.		נוּ præt. / alibi.	

NOTÆ

In præcedens schema.

In præcedenti schemate expressimus puncta vocalia, quæ affixa solent præcedere. Omnia autem affixa prævias hujusmodi motiones habent, præter ו, quod & ipsum vocale est, proindeque afficit ultimam literam personæ cui affigitur; & ו, quod semper jungitur ad purum, hoc est, nulla prævia motione; nulli enim personæ competit, nisi secundæ singulari femininæ præteriti, & primæ singulari ejusdem temporis, quæ desinunt in vocalem; nam secunda persona singularis feminina formam induit primæ, ut diximus supra pag. 321. num. III. Personæ terminatæ in ו & י. sumunt etiam affixa ad purum, utpote quæ desinant in vocalem; nunquam enim in lingua Hebraïca duæ motiones sese immediate consequuntur, si exceperis patháhh furtivum, ut jam monuimus supra pag. 82. Duæ autem vocales concurrerent, si affixum vocale, quale est ו, jungeretur cum persona desinente in vocalem. Illud quidem suscipit secunda persona singularis masculina præteritorum, sed abjecto (ָ) ultima ejus motione, ac in ejus locum assumto isto ו, ut: מָסַרְתָּ *tradidisti*, cum affixo illo מְסַרְתּוֹ, non מְסַרְתָּהוּ *tradidisti eum.* Imo cum aliis affixis exsulat istud (ָ), ut: חֲקַרְתַּנִי *investigasti me*, nisi accentus pausans illud ibidem retineat. Vide appendicem.

ARTICULUS I.

Generalis punctorum in verbis ob affixa mutatio.

Ut in nominibus, sic in verbis puncta vocalia mutantur solum in penultima & in ultima syllaba, nulla habita ratione antepenult. Quatuor duntaxat puncta sunt mutabilia; nempe (ָ), (ֵ), (ֹ), & (ַ) ultimæ, idque genuinum, non vero furtivum, quod perit cum affixis; neque positum pro (ֵ), ut fit interdum in bénoní qál, & in conjugationibus piél & hiphíl: ibi enim (ַ) istud eodem modo mutatur, ac (ֵ) ipsum, cujus mutationem expendemus in articulo sequenti, ubi de mutatione punctorum cum in duabus illis conjugationibus, tum in verbis imperfectis agemus. Hîc solam conjugationem qál exequiemus, circa quam præcipua difficultas versatur, & cujus unius paradigma sequentibus paragraphis attexere sufficiet.

§. I.

Mutatio punctorum in præterito qál.

In omnibus præteriti hujus personis, (ָ) primæ literæ radicalis, ob accentum plus una syllaba ab eo remotum, mutatur in (ְ) simplex sub non gutturali, in (ֲ) sub gutturali.

Secundæ autem radicalis (-) convertitur in (·) in tertiis perſonis tantum. In tertia tamen ſingulari maſculina cum affixis כֶם , כֶן , uti & in aliis temporis hujus perſonis , remanet. Vide paradigma.

In tertia perſona ſingulari feminina מָסְרָה , (·) primæ radicalis & (·) ſecundæ ſedem commutant. Præterea incrementum ה mutatur in ת ante affixa vocalia ה , ם , ן , ךָ ; ante affixa vero conſona convertitur in תְ . Vide paradigma. Sæpe etiam ex affixis הוּ & הָ tollitur ה per ſyncopen, & imprimitur daghéſch forte ac euphonicum τῷ ת præcedenti , ut : מְסָרַתּוּ pro מְסָרַתְהוּ *tradidit eum*, מְסָרַתָּה pro מְסָרַתְהָ *tradidit eam*, ubi in hac ſyncopa exprimitur ה , quod latebat poſt affixum ה , ut diximus ſupra pag. 27. col. 2. Denique pro ם & ן , fere ſemper uſurpatur ם & ן cum accentu in penultima.

In forma מִסֵּר , (·) penultimæ mutatur in (·) , ut in forma communi ; (·) vero ultimæ remanet in tertiis perſonis tantum. In aliis mutatur in (-). In eamdem etiam vocalem convertitur in tertia perſona ſingulari maſc. cum affix. כֶם , & כֶן .

Forma מְסוֹר mutat quoque (·) penult. in (·), & retinet hhólem in tertiis perſonis ; in aliis mutat illud in (· hhatoúph), ſicuti & in tertia ſingulari maſculina cum affixis כֶם , כֶן .

§. II.

Mutatio punctorum in bénoní qál.

Mutatio punctorum in hoc participio eadem eſt ac ea, quæ fit in nominibus ejuſdem formæ, de quibus ſupra pagg. 93. & 95. In hoc tantum ab iſtis nominibus diſcrepat illud bénoní , quod affixa verbis familiaria non reſpuat. Hhólem itaque penultimæ remanet ; (·) vero ultimæ, aut (-) pro (·) ibidem poſitum, mutatur in (·) , quod ſequente altero cum affixis ךָ , כֶם , כֶן , convertitur in (·), & quandoque in (-) , vel hhiríq qatón. Vide paginas mox laudatas , paradigma , & appendicem.

Singulare femininum מוֹסְרָה , non ſuſcipit affixa in hac forma , ſed in forma ת præcedente duplici (·) מוֹסֶרֶת , aut duplici (-) pro duplici (·), ob tertiam radicalem ח aut ע , ut : בֹּרַחַת *fugiens* , שֹׁמַעַת *audiens* , &c. Utrumque autem illud (·) , vel (-), accedentibus affixis, convertitur in duplex (·) , quorum prius ob concurſum tranſit in (-). Vide paradigma , appendicem , & ſupra pag. 98. col. 2.

In plurali tam maſculino quam feminino , retinetur punctorum mutatio , quam induxit motio è ſingulari in pluralem numerum. Eadem

etiam servatur in paoúl plurali, cui interdum adjunguntur affixa, sed in præpositionem & affixum resolvenda, quia participium istud passivum est, ut : הֲרוּגָיו *occisi ejus*, pro הֲרוּגִים מִמֶּנּוּ *occisi ab eo.* Vide appendicem.

§. III.

Mutatio punctorum in infinitivo qál.

FORMA מְסוֹר, vel מְסֹר non recipit affixa præter ךָ, כֶם, כֶן, quibus accedentibus, (ְ) penultimæ mutatur in (ָ), & hhólem ultimæ corripitur in (ָ hhatoúph), ut : מָסְרְךָ *tradere te*, &c. Vide paradigma & appendicem.

In forma מְסוֹר, vel מְסֹר, mutatur hhólem ultimæ in (ָ hhatoúph), quod cum (ְ) penultimæ sedem commutat, sic : מָסְרוֹ *tradere eum*, &c. Vide paradigma & appendicem.

Denique in forma מְסֹר, (ֵ) ultimæ mutatur in (ְ), hinc (ְ) penultimæ ob concursum transit in hhiríq qatón, ut : מִסְרִי *tradere me*, &c. Vide paradigma & appendicem. In qualibet autem hujusce infinitivi forma, pronomina affixa modo sunt activa, modo passiva, ut : מָסְרוֹ *tradere eum*, h. e. vel quod tradat ipse alium ; vel quod alius eum tradat.

§. IV.

Mutatio punctorum in imperativo qál.

IN forma מְסוֹר, vel מְסֹר, puncta eodem modo mutantur, ac in præcedenti infinitivo ejusdem formæ, ab eoque solo sensu distinguitur, ut : מָסְרוֹ *trade eum*, &c. In aliis personis, nempe מִסְרִי *trade*, fem. מִסְרוּ *tradite*, masc. & מְסֹרְנָה *tradite*, fem. quæ persona formam induit secundæ pluralis masculinæ, ut diximus supra pag. 321. nulla alia fit punctorum mutatio præter eam, quam induxit flexio, ut : מִסְרִיו *trade eum*, מִסְרוּהוּ *tradite eum*, masc. vel fem.

In forma מְסַר, (ַ) primariæ hujus vocis mutatur in (ְ), ut : שְׁמָעֵנִי *audi me.* Secunda persona singularis feminina servat puncta flexionis, sicut & secunda pluralis masculina, in qua tamen loco (ְ) sub secunda radicali, interdum reponitur (ָ) ; sive (ְ) primariæ vocis producitur in (ָ), idque maxime ob pausam, ut : שְׁמָעוּנִי *audite me*, &c. Vide paradigma & appendicem. Secunda persona pluralis feminina sumit cum affixis formam secundæ plur. masc. ut in forma præcedenti.

§. V.

Mutatio punctorum in futuro qál.

Forma יִמְסוֹר, vel יִמְסֹר, mutat hhólem in (ָ hhatoúph) cum affixis ךָ , כֶם , כֶן , ut : יִמְסָרְךָ *tradet te*, &c. Cum aliis vero affixis, hhólem iſtud mutatur in (ְ) , ut : יִמְסְרוֹ *tradet eum*, &c. Perſonæ in י & ו terminatæ nihil mutant, ut in imperativo. Vide paradigma & appendicem.

In forma יִמְסַר, (ַ) mutatur in (ָ), ſicut in imperativo, ut : תִּסְעָדֵנוּ *fulcies eum*, &c. Perſonæ exeuntes in י & ו ſua retinent puncta ; niſi quod terminatæ in ו habeant interdum (ָ) ſub ſecunda rad. loco (ְ) maxime ob pauſam, ut in imperativo, יִמְשָׁחֻהוּ, cum (ֻ) euphonico pro ו ſub ח, *& unxerunt eum.* Vide paradigma & appendicem.

His circa punctorum mutationem in ſingulis temporibus & perſonis conjugationis qál obſervatis, jam verbum מָסַר *tradidit*, cum affixis in eadem conjugatione conjungendum. Piél & hiphíl paradigmata deſcribere operæ pretium eſſe nequaquam duximus ; tum quia conjugationes illæ faciles ſunt : tum quia integræ exhibentur cum affixis in appendicibus. In ſequenti autem ſchemate perſonæ maſculinæ in columna, quæ ad dexteram eſt, collocantur ; femininæ in altera, quæ lævam reſpicit ; communes vero, ſicut & infinitivus, mediam paginam occupant.

PRÆTERITUM.

AFFIXA

III. perſona ſingularis feminina מָסְרָה *tradidit.*

Feminina.		Communia.		Masculina.
מְסָרַתָּה / מְסָרַתְהָ	*eam.*		*eum.*	מְסָרַתְהוּ / מְסָרַתּוּ
מְסָרַתֵךְ	*te.*		*te.*	מְסָרַתְךָ
		me. מְסָרַתְנִי		
מְסָרַתָן / מְסָרַתַן	*eas.*		*eos.*	מְסָרַתָם / מְסָרַתַם
מְסָרַתְכֶן	*vos.*		*vos.*	מְסָרַתְכֶם
		nos. מְסָרַתְנוּ		

AFFIXA

III. perſona ſingularis maſculina מָסַר *tradidit.*

Feminina.		Communia.		Maſculina.
מְסָרָהּ	*eam.*		*eum.*	מְסָרוֹ / מְסָרָהוּ
מְסָרֵךְ	*te.*		*te.*	מְסָרְךָ
		me. מְסָרַנִי		
מְסָרָן	*eas.*		*eos.*	מְסָרָם
מְסַרְכֶן	*vos.*		*vos.*	מְסַרְכֶם
		nos. מְסָרָנוּ		

AFFIXA					
Feminina.		Communia.			Masculina.

II. persona singularis feminina
מְסַרְתְּ tradidisti.

מְסַרְתִּיהָ	*eam.*		*eum.*	מְסַרְתִּיו / מְסַרְתִּיהוּ
		me. מְסַרְתִּינִי		
מְסַרְתִּין	*eas.*		*eos.*	מְסַרְתִּים
		nos. מְסַרְתִּינוּ		

AFFIXA					
Feminina.		Communia.			Masculina.

II. persona singularis masculina
מְסַרְתָּ tradidisti.

מְסַרְתָּהּ	*eam.*		*eum.*	מְסַרְתּוֹ / מְסַרְתָּהוּ
		me. מְסַרְתַּנִי		
מְסַרְתָּן	*eas.*		*eos.*	מְסַרְתָּם
		nos. מְסַרְתָּנוּ		

AFFIXA

Feminina. Communia. Masculina.

I. persona singularis communis
מְסַרְתִּי tradidi.

מְסַרְתִּיהָ	*eam.*		*eum.*	מְסַרְתִּיו / מְסַרְתִּיהוּ
מְסַרְתִּיךְ	*te.*		*te.*	מְסַרְתִּיךָ
מְסַרְתִּין	*eas.*		*eos.*	מְסַרְתִּים
מְסַרְתִּיכֶן	*vos.*		*vos.*	מְסַרְתִּיכֶם

III. persona pluralis communis
מְסָרוּ tradiderunt.

מְסָרוּהָ	*eam.*		*eum.*	מְסָרוּהוּ
מְסָרוּךְ	*te.*		*te.*	מְסָרוּךָ
		me. מְסָרוּנִי		
מְסָרוּן	*eas.*		*eos.*	מְסָרוּם
מְסָרוּכֶן	*vos.*		*vos.*	מְסָרוּכֶם
		nos. מְסָרוּנוּ		

II. persona pluralis feminina
מְסַרְתֶּן tradidistis.

מְסַרְתּוּהָ	*eam.*		*eum.*	מְסַרְתּוּהוּ
		me. מְסַרְתּוּנִי		
מְסַרְתּוּן	*eas.*		*eos.*	מְסַרְתּוּם
		nos. מְסַרְתּוּנוּ		

II. persona pluralis masculina.
מְסַרְתֶּם tradidistis.

מְסַרְתּוּהָ	*eam.*		*eum.*	מְסַרְתּוּהוּ
		me. מְסַרְתּוּנִי		
מְסַרְתּוּן	*eas.*		*eos.*	מְסַרְתּוּם
		nos. מְסַרְתּוּנוּ		

AFFIXA

Feminina.			Masculina.

I. persona pluralis communis
מסרנו tradidimus.

מסרנוה	*eam.*	*eum.*	מסרנוהו
מסרנוך	*te.*	*te.*	מסרנוך
מסרנון	*eas.*	*eos.*	מסרנום
מסרנוכן	*vos.*	*vos.*	בסרנוכם

BENONI.

AFFIXA

Feminina.	Communia.	Masculina.

Singulare femininum
מוסרת tradens.

מוסרתה	*eam.*	*eum.*	מוסרתו
מוסרתך	*te.*	*te.*	מוסרתך
	me. מוסרתי		
מוסרתן	*eas.*	*eos.*	מוסרתם
מוסרתכן	*vos.*	*vos.*	מוסרתכם
	nos. מוסרתנו		

Plurale femininum
מוסרות tradentes.

מוסרותיה	*eam.*	*eum.*	מוסרותיו
מוסרותיך	*te.*	*te.*	מוסרותיך
	me. מוסרותי		
מוסרותיהן	*eas.*	*eos.*	מוסרותיהם
מוסרותיכן	*vos.*	*vos.*	מוסרותיכם
	nos. מוסרותינו		

AFFIXA

Feminina.	Communia.	Masculina.

Singulare masculinum
מוסר tradens.

מוסרה	*eam.*	*eum.*	מוסרו
מוסרך	*te.*	*te.*	מוסרך
	me. מוסרי		
מוסרן	*eas.*	*eos.*	מוסרם
מוסרכן	*vos.*	*vos.*	מוסרכם
	nos. מוסרנו		

Plurale masculinum
מוסרים tradentes.

מוסריה	*eam.*	*eum.*	מוסריו
מוסריך	*te.*	*te.*	מוסריך
	me. מוסרי		
מוסריהן	*eas.*	*eos.*	מוסריהם
מוסריכן	*vos.*	*vos.*	מוסריכם
	nos. מוסרינו		

INFINITIVUS.

Forma מסור, vel מסר *tradere.*

		te.	מסרך
מסרכן	*vos.*	*vos.*	מסרכם

Forma

AFFIXA

Feminina.		Communia.		Masculina.

Forma מסור, vel מסר *tradere.*

Feminina.		Communia.		Masculina.
מסרה מסרה מסרנה	*eam.*		*eum.*	מסרו מסרהו מסרנו
מסרך	*te.*		*te.*	מסרך
		me. מסרי מסרני		
מסרן	*eas.*		*eos.*	מסרם
מסרכן	*vos.*		*vos.*	מסרכם
		nos. מסרנו		

Forma מסר *tradere.*

Feminina.		Communia.		Masculina.
מסרה מסרה מסרנה	*eam.*		*eum.*	מסרו מסרהו מסרנו
מסרך	*te.*		*te.*	מסרך
		me. מסרי מסרני		
מסרן	*eas.*		*eos.*	מסרם
מסרכן	*vos.*		*vos.*	מסרכם
		nos. מסרנו		

IMPERATIVUS.

Forma מסור, vel מסר *trade.*

AFFIXA

II. persona singularis feminina
מסרי trade.

Feminina.		Communia.		Masculina.
מסריה	*eam.*		*eum.*	מסריהו
		me. מסריני		
מסרין	*eas.*		*eos.*	מסרים
		nos. מסרינו		

AFFIXA

II. persona singularis masculina
מסיר, vel מסר trade.

Feminina.		Communia.		Masculina.
מסרה מסרה מסרנה	*eam.*		*eum.*	מסרו מסרהו מסרנו
		me. מסרי מסרני		
מסרן	*eas.*		*eos.*	מסרם
		nos. מסרנו		

AFFIXA

Feminina. Communia. Masculina.

II. persona pluralis feminina

מסרנה tradite.

מסרוה *eam.* *eum.* מסרוהו

me. מסרוני

מסרון *eas.* *eos.* מסרום

nos. מסרונו

AFFIXA

Feminina. Communia. Masculina.

II. persona pluralis masculina

מסרו tradite.

מסרוה *eam.* *eum.* מסרוהו

me. מסרוני

מסרון *eas.* *eos.* מסרום

nos. מסרונו

Forma מסר *trade.*

II. persona singularis feminina

מסרי trade.

מסריה *eam.* *eum.* מסריהו

me. מסריני

מסרין *eas.* *eos.* מסרים

nos. מסרינו

II. persona pluralis feminina

מסרנה tradite.

מסרוה, מסרוה } *eam.* *eum.* { מסרוהו, מסרוהו

me. { מסרוני, מסרוני

מסרון, מסרון } *eas.* *eos.* { מסרום, מסרום

nos. { מסרונו, מסרונו

II. persona singularis masculina

מסר trade.

מסרה, מסרה, מסרנה } *eam.* *eum.* { מסרו, מסרהו, מסרנו

me. { מסרי, מסרני

מסרן *eas.* *eos.* מסרם

nos. מסרנו

II. persona pluralis masculina

מסרו tradite.

מסרוה, מסרוה } *eam.* *eum.* { מסרוהו, מסרוהו

me. { מסרוני, מסרוני

מסרון, מסרון } *eas.* *eos.* { מסרום, מסרום

nos. { מסרונו, מסרונו

FUTURUM.

Forma יִמְסוֹר, vel יִמְסֹר *tradet.*

AFFIXA — Feminina. Communia. Masculina.

III. persona singularis feminina תִּמְסֹר tradet.

Feminina		Communia		Masculina
תמסרה, תמסרה, תמסרנה	*eam.*		*eum.*	תמסרו, תמסרהו, תמסרנו
תמסרך	*te.*		*te.*	תמסרך
	me.	תמסרני, תמסרני		
תמסרן	*eas.*		*eos.*	תמסרם
תמסרכן	*vos.*		*vos.*	תמסרכם
	nos.	תמסרנו		

II. persona singularis feminina תִּמְסְרִי trades.

Feminina		Communia		Masculina
תמסריה	*eam.*		*eum.*	תמסריהו
	me.	תמסריני		
תמסרין	*eas.*		*eos.*	תמסרים
	nos.	תמסרינו		

AFFIXA — Feminina. Communia. Masculina.

III. persona singularis masculina יִמְסֹר tradet.

Feminina		Communia		Masculina
ימסרה, ימסרה, ימסרנה	*eam.*		*eum.*	ימסרו, ימסרהו, ימסרנו
ימסרך	*te.*		*te.*	ימסרך
	me.	ימסרני, ימסרני		
ימסרן	*eas.*		*eos.*	ימסרם
ימסרכן	*vos.*		*vos.*	ימסרכם
	nos.	ימסרנו		

II. persona singularis masculina תִּמְסֹר trades.

Feminina		Communia		Masculina
תמסרה, תמסרה, תמסרנה	*eam.*		*eum.*	תמסרו, תמסרהו, תמסרנו
	me.	תמסרני, תמסרני		
תמסרן	*eas.*		*eos.*	תמסרם
	nos.	תמסרנו		

I. persona singularis communis אֶמְסֹר tradam.

Feminina			Masculina
אמסרה, אמסרה, אמסרנה	*eam.*	*eum.*	אמסרו, אמסרהו, אמסרנו
אמסרך	*te.*	*te.*	אמסרך
אמסרן	*eas.*	*eos.*	אמסרם
אמסרכן	*vos.*	*vos.*	אמסרכם

AFFIXA

Feminina. Communia. Masculina.

III. persona pluralis feminina

תְּמַסֵּרְנָה tradent.

תמסרוה	*eam.*	*eum.*	תמסרוהו
תמסרוך	*te.*	*te.*	תמסרוך
	nos. תמסרוני		
תמסרון	*eas.*	*eos.*	תמסרום
תמסרוכן	*vos.*	*vos.*	תמסרוכם
	nos. תמסרונו		

II. persona pluralis feminina

תְּמַסֵּרְנָה tradetis.

תמסרוה	*eam.*	*eum.*	תמסרוהו
	me. תמסרוני		
תמסרון	*eas.*	*eos.*	תמסרום
	nos. תמסרונו		

AFFIXA

Feminina. Communia. Masculina.

III. persona pluralis masculina

יְמַסְּרוּ tradent.

ימסרוה	*eam.*	*eum.*	ימסרוהו
ימסרוך	*te.*	*te.*	ימסרוך
	me. ימסרוני		
ימסרון	*eas.*	*eos.*	ימסרום
ימסרוכן	*vos.*	*vos.*	ימסרוכם
	nos. ימסרונו		

II. persona pluralis masculina

תְּמַסְּרוּ tradetis.

תמסרוה	*eam.*	*eum.*	תמסרוהו
	me. תמסרוני		
תמסרון	*eas.*	*eos.*	תמסרום
	nos. תמסרונו		

I. persona pluralis communis

נְמַסֵּר trademus.

נמסרה נמסרה נמסרנה	*eam.*	*eum.*	נמסרו נמסרהו נמסרנו
נמסרך	*te.*	*te.*	נמסרך
נמסרן	*eas.*	*eos.*	נמסרם
נמסרכן	*vos.*	*vos.*	נמסרכם

Forma יְמַסֵּר *tradet.*

III. persona singularis feminina

תְּמַסֵּר tradet.

תמסרה תמסרה תמסרנה	*eam.*	*eum.*	תמסרו תמסרהו תמסרנו
תמסרך	*te.*	*te.*	תמסרך

III. persona singularis masculina

יְמַסֵּר tradet.

ימסרה ימסרה ימסרנה	*eam.*	*eum.*	ימסרו ימסרהו ימסרנו
ימסרך	*te.*	*te.*	ימסרך

AFFIXA				AFFIXA		
Feminina.	Communia.	Masculina.		Feminina.	Communia.	Masculina.
	me. תמסרי / תמסרני				*me.* ימסרי / ימסרני	
תמסרן *eas.*		*eos.* תמסרם		ימסרן *eas.*		*eos.* ימסרם
תמסרכן *vos.*		*vos.* תמסרכם		ימסרכן *vos.*		*vos.* ימסרכם
	nos. תמסרנו				*nos.* ימסרנו	

II. persona singularis feminina
תמסרי trades.

תמסריה *eam.*		*eum.* תמסריהו
	me. תמסריני	
תמסרין *eas.*		*eos.* תמסרים
	nos. תמסרינו	

II. persona singularis masculina
תמסר trades.

תמסרה / תמסרה / תמסרנה *eam.*		*eum.* תמסרו / תמסרהו / תמסרנו
	me. תמסרי / תמסרני	
תמסרן *eas.*		*eos.* תמסרם
	nos. תמסרנו	

I. persona singularis communis
אמסר tradam.

אמסרה / אמסרה / אמסרנה *eam.*	*eum.* אמסרו / אמסרהו / אמסרנו
אמסרך *te.*	*te.* אמסרך
אמסרן *eas.*	*eos.* אמסרם
אמסרכן *vos.*	*vos.* אמסרכם

III. persona pluralis feminina
תמסרנה tradent.

תמסרוה / תמסרוה *eam.*		*eum.* תמסרוהו / תמסרוהו
תמסרוך / תמסרוך *te.*		*te.* תמסרוך / תמסרוך
	me. תמסרוני / תמסרוני	

III. persona pluralis masculina
ימסרו tradent.

ימסרוה / ימסרוה *eam.*		*eum.* ימסרוהו / ימסרוהו
ימסרוך / ימסרוך *te.*		*te.* ימסרוך / ימסרוך
	me. ימסרוני / ימסרוני	

תְּמַסְּרוּן	*eas.*	*eos.*	תְּמַסְּרוּם	יְמַסְּרוּן	*eas.*	*eos.*	יְמַסְּרוּם
תְּמַסְּרוּן			תְּמַסְּרוּם	יְמַסְּרוּן			יְמַסְּרוּם
תְּמַסְּרוּכֶן	*vos.*	*vos.*	תְּמַסְּרוּכֶם	יְמַסְּרוּכֶן	*vos.*	*vos.*	יְמַסְּרוּכֶם
תְּמַסְּרוּכֶן			תְּמַסְּרוּכֶם	יְמַסְּרוּכֶן			יְמַסְּרוּכֶם
	nos.	תְּמַסְּרוּנִי			*nos.*	יְמַסְּרוּנִי	
		תְּמַסְּרוּנִי				יְמַסְּרוּנִי	

II. persona pluralis feminina תְּמַסֵּרְנָה tradetis. — *II. persona pluralis masculina* תְּמַסְּרוּ tradetis.

תְּמַסְּרוּהָ	*eam.*	*eum.*	תְּמַסְּרוּהוּ	תְּמַסְּרוּהָ	*eam.*	*eum.*	תְּמַסְּרוּהוּ
תְּמַסְּרוּהָ			תְּמַסְּרוּהוּ	תְּמַסְּרוּהָ			תְּמַסְּרוּהוּ
	me.	תְּמַסְּרוּנִי			*me.*	תְּמַסְּרוּנִי	
		תְּמַסְּרוּנִי				תְּמַסְּרוּנִי	
תְּמַסְּרוּן	*eas.*	*eos.*	תְּמַסְּרוּם	תְּמַסְּרוּן	*eas.*	*eos.*	תְּמַסְּרוּם
תְּמַסְּרוּן			תְּמַסְּרוּם	תְּמַסְּרוּן			תְּמַסְּרוּם
	nos.	תְּמַסְּרוּנוּ			*nos.*	תְּמַסְּרוּנוּ	
		תְּמַסְּרוּנוּ				תְּמַסְּרוּנוּ	

I. persona pluralis communis
נְמַסֵּר trademus.

נְמַסְּרָהּ	*eam.*	*eum.*	נְמַסְּרוֹ
נְמַסְּרֶהָ			נְמַסְּרֵהוּ
נְמַסְּרֶנָּה			נְמַסְּרֶנּוּ
נְמַסֶּרְךָ	*te.*	*te.*	נְמַסֶּרְךָ
נְמַסְּרֵן	*eas.*	*eos.*	נְמַסְּרֵם
נְמַסֶּרְכֶן	*vos.*	*vos.*	נְמַסֶּרְכֶם

ARTICULUS II.

Mutatio punctorum ob affixa in conjugationibus piél *&* hiphíl ; *in infinitivis* niphál , hophál , *&* hithpaél ; *& in verbis imperfectis.*

IN conjugatione piél , & in infinitivis niphál, hophál , & hithpaél, (-) ultimæ , vel (-) pro (-) ibi positum , mutatur in (:) , quod , altero concurrente , convertitur in (.) , quandoque in (-) , & inter-

dum etiam in ( ), ut: גִּדְּלוֹ *magnificavit eum*, דַּבֶּרְךָ *loqui te*, וּבְפָרִשְׂכֶם *& cum extendetis vos*, &c.

Tertia perſ. ſing. fem. præteriti מִסְּרָה mutat ה in ת ante affixa vocalia; in ת ante affixa conſona, ut eadem perſona in præterito qál, vide ſupra pag. 324. ſic: מִסְּרָתָם, vel מִסְּרָתַם *tradidit eos*, מִסְּרַתְהוּ & contracte מִסְּרַתּוּ *tradidit eum*, &c.

Bénoní ſingulare femininum מְמַסֶּרֶת ſumit vulgo affixa in forma מְמַסַּרְתּ. De cetero in hac conjugatione nulla alia ſit punctorum mutatio.

In conjugatione hiphíl cum affixis ſecunda radicalis vulgo afficitur hhiríq ſæpius magno, rarius parvo; quamvis in primaria voce interdum afficiatur (-), vel (-), ut: הִמְסִירוֹ *tradere fecit eum*, &c.

Tertia perſona ſing. feminina præteriti הִמְסִירָה mutat ה in ת ante affixa vocalia, & in ת ante affixa conſona, ut in qál & in piél.

In bénoní ſingulari feminino מַמְסִירָה, ה mutatur in ת cum affixis abſolutis, in ת cum affixis conſtructis, ut in nominibus. Uſurpari etiam poteſt forma ת præcedente duplici (.), מַמְסֶרֶת cujus duo (.) mutantur in duo (.), & prius ob concurſum tranſit in (-), ut ſit in nominibus ejuſdem formæ, quæ vide ſupra pag. 98. col. 2.

Verba imperfecta quod attinet, juncta cum affixis analogiam perfectorum ſequuntur, his exceptis.

Defectiva Pé נ, quæ illud amittunt in infinitivo qál, quem terminant in ת præcedente duplici (.), aut duplici (-), ſi tertia radicalis ſit ח, vel ע; mutant duplex (.) in duplex (.), quorum prius ob concurſum convertitur in (.) loco (-), quod in ejuſdem formæ nominibus uſurpatur. Mutant quoque duplex (-) in duplex (.), ſed eorum prius tranſit in (-). Vide in articulo ſeq. appendicem ad infinitivum.

Defectiva ע mutant hhólem conjugationis qál in (.), vel in (. hhatóuph), ſequente daghéſch forti in tertia radicali ad ſecundam excidentem compenſandam. Si autem tertia illa radicalis daghéſch hujuſmodi recipiendi ſit incapax, remanet hhólem. In poél, remanet hhólem penultimæ, quia ibi ponitur ad daghéſch, quod ſecundæ radicali imprimendum erat, compenſandum. Ultimæ vero (.) mutatur ut in piél perfectorum. In hiphíl (-) mutatur in hhiríq qatón ſequente daghéſch forti, eadem de cauſa, qua hhólem in qál. In utraque autem illa conjugatione (-) remanet, & ſolum daghéſch tertiæ radicali imprimitur. Motiones magnæ (.) & (-), quæ characteriſticis ſubjiciuntur, mutantur in (.) ob accentum plus una ſyllaba ab eis remotum. Illud autem (.) dilatatur vulgo ſub ה in (..) in præterito, alibi ſæpius in (-).

Quiescentia Pé א, & quiescentia Pé (י) sequuntur perfecta, nisi quod nonnulla quiescentia Pé (י) infinitivum qál terminent in ת præcedente duplici (ֶ), aut duplici (ַ), ob ultimam rad. gutturalem, ut diximus supra pagg. 231. & 234. col. 1. Cum affixis autem utrunque illud (ֶ), vel (ַ) mutatur in (ְ), & prius ob concursum transit in (ִ), quandoque in (ֵ), & interdum etiam in (ַ). Vide appendicem. In hiphíl eorumdem verborum hhólem penultimæ immutabile perseverat, quia ibi usurpatur ad (י) excidens, aut mutatum in ו, compensandum.

Quiescentia ע eodem modo mutant (ָ) & (ֵ) sub characteristicis, ac defectiva ע, de quibus supra. Ceterum nulla alia fit punctorum mutatio, nisi interdum ו in (ֹ), euphoniæ gratia, in personis desinentibus in ו purum, rarius in aliis.

Quiescentia Lámedh א in præterito qál mutant (ָ) primæ radicalis in (ְ) more perfectorum; (ָ) vero secundæ retinent non solum in hoc præterito, verum etiam in personis aliorum temporum incremento non auctis, imo & in personis futuri desinentibus in ו. Tseré, quod in hoc verborum quorumdam præterito eidem secundæ radicali subjicitur, remanet ut (ָ), cujus loco ponitur. Vide appendicem. In piél (ֵ) ultimæ ubique mutatur in (ְ), exceptis primis & secundis personis præteriti, ubi remanet. In hiphil servatur analogia perfectorum.

Quiescentia Lámedh ה in præterito qál retinent (ָ) penultimæ in tertiis personis tantum, in aliis vero ejusdem temporis illud mutant in (ִ). Præterea in tertia persona singulari feminina præteritorum omnium, (ְ) secundæ radicalis mutatur in (ָ) ante affixa vocalia, in (ַ) ante affixa consona. Vel, si malueris, (ָ) τῶ ת in quod mutatur tertia rad. ה, transit sub secundam radicalem in locum (ְ); quod (ָ) ante affixa consona mutatur in (ַ). Accedente autem affixo ad hanc personam, perit ה, una cum (ָ) præcedente, quod vel transit sub secundam radicalem cujus extrudit (ְ), ut mox diximus: vel plane excidit. Perit quoque alibi tertia radicalis ה cum puncto prævio, quoties vox incremento destituta jungitur cum affixo. Denique affixum ו excluditur à tertia persona singulari masculina præteriti qál, ne confundatur cum eadem persona verborum quiescentium ע cum eodem affixo conjuncta. Non dicitur itaque עָשׂוֹ, sed עָשָׂהוּ *fecit illud.* Quod adnotat Qimhhi in Michlól fol. 161. Idem affixum exsulat etiam à verborum illorum personis incremento non auctis; neque, opinor, exempla ejus reperiuntur, nisi in participiis & in infinitivis. Vide appendices.

ARTICULUS

ARTICULUS III.

De anomaliis in conjunctione affixorum cum verbis.

ANOMALIÆ illæ ſpectant generatim *vel* affixa ipſa, *vel* prævias eorum motiones, *vel* literam נ epentheticam.

I. Pro affixo communi tertiæ perſonæ pluralis maſculinæ ם, interdum uſurpatur affixum poëticum מוֹ, quod prævium habet (ָ) in præteritis, (ֵ) alibi. Vide appendices.

Ut in nominibus: ſic in verbis ה nonnunquam amittit ſuum mappíq, ut: וַתַּחְמְרָה pro וַתַּחְמְרָהּ *& pice obduxit eam*, Exod. 2. v. 3. Vide appendices.

Denique pro affixo feminino conſpicitur interdum affixum maſculinum, ut: וַיְגָרְשׁוּם pro וַיְגָרְשׁוּן *& expulerunt eas*, Exod. 2. v. 17. Vide appendices.

II. Affixa quædam prævias quandoque habent motiones alias ab iis, quas in ſuperiori ſchemate pag. 322. exhibuimus. Nam pro (ֵ) v. g. affixum נִי in futuris aliquando habet prævium (ַ). Affixa נוּ & ם in iiſdem futuris; & ךָ in præterito & bénoní qál, rariſſime ante ſe habent (ָ) loco (ֵ). Accentus pauſantes, ſeu diſtinguentes, mutant vulgo in (ָ) punctum (ַ), quod præit affixo נִי in præteritis; & in (ֶ) ס (ְ), quod affixum ךָ ſolet præcedere. Tſeré etiam, quod ſecum apportat ךָ, mutatur in (ֶ) cum accentus ab ultima aſcendit ad penultimam. Vide appendices.

III. In futuris frequenter, in aliis temporibus rarius, pleonaſtice inſeritur litera נ ante affixa הוּ, ךָ, ךְ, נִי, afficiturque (ְ) motione genuina literarum hujuſmodi ſervilium & epentheticarum; habetque ante ſe (ֶ) ſub ultima litera radicali, cum accentu tonico. Excipitur affixum נִי ante quod litera, quæ נ iſtud epentheticum præcedit, afficitur (ַ) loco (ֶ), cum accentu etiam tonico, qui ſi fuerit pauſans, mutat (ַ) in (ָ). Sæpe autem נ iſtud inſertum abjicitur ante affixa ךָ & נִי, in quibus per daghéſch forte compenſatur. Vide appendices.

His generatim obſervatis; jam ſingula tempora, temporumque perſonas expendere opus eſt in ſequentibus appendicibus, in quibus præter voces anomalas, afferuntur etiam analogæ non paucæ, quibus regulæ ſuperius traditæ illuſtrantur ſimul & confirmantur. In exponenda autem analogia, verba cum perfecta, tum imperfecta, quibus ceu paradigmatis in flexione verborum uſi ſumus, in exempla proferemus,

quamvis eorum nonnulla neutra sint, & affixis recipiendis parum idonea. Verum quia tyronibus notiora esse solent, & de vocum significatione his in exemplis non agitur, sed de earum forma: verba illa ceteris duximus anteponenda.

Denique tres literæ ונו' vocibus primariis temporum conjugationis qál cum affixis postpositæ, initium sunt vocabuli Hebraïci וְגוֹמֵר; quo Rabbini ad nostrum *&c.* exprimendum utuntur.

APPENDIX

AD PRÆTERITUM.

III. persona singularis masculina מָסַר tradidit.

[מְסָרוֹ ונו', vel מְסָרָהוּ *tradidit eum*, &c.] Sic: מְכָרוֹ *vendidit eum*, עֲזָבוֹ *dereliquit eum*, פְּרָעָהּ cum ה pro ו, *nudavit eum*, חֲקָרָהּ *pervestigavit eam*, וּשְׁבָרָהּ *& conteret eam*, &c. Et sine mappiq in ה, ut quidam volunt, שְׁמָרָה *custodivit eam*, Amos. 1. v. 11. cum accentu in penultima, ob concursum. Verum est potius tertia persona singularis feminina simplex, ut diximus supra pag. 162. col. 1. in fine. מְשָׁחֲךָ cum (-) loco (·) ob gutturalem, *unxit te*, יְלָדְךָ, & in pausa יְלָדֶךָ *genuit te*, שְׁבָרְךָ *contrivit te*, שְׁלָחַנִי, & in pausa שְׁלָחָנִי *misit me*. Cum daghésch in affixo ad compensandum נ epentheticum abjectum, וּשְׁמָרַנִּי Gen. 28. v. 20. pro וּשְׁמָרֶנִּי *& custodierit me*. שְׁלָחָם *misit eos*, מְכָרָנוּ *vendidit nos*, עֲזָבָנוּ *dereliquit nos*, &c.

Forma (-) illud retinet, ut: וּשְׁאָלְךָ *& interrogaverit te*, masc. וּשְׁאָלֵךְ *& interrogaverit te*, fem. גְּדֵלַנִי Job. 31. v. 18. contracte pro גָּדַל עִמִּי *crevit mecum*, וּלְבֵשָׁם *& induet eos* (vestes).

Forma hhólem illud pariter retinet, ut: יְכָלְתִּיו (ex analogia) *prævaluit ei*.

Piel, [מִסְּרוֹ, vel מִסְּרֵהוּ, מִסְּרָהּ, מִסֶּרְךָ, מִסְּרֵךְ, in pausa מִסְּרָנִי, מִסְּרֶךָ, מִסְּרֵךְ, in pausa מִסְּרַנִי, מִסְּרָנוּ, מִסֶּרְכֶן, מִסֶּרְכֶם, מִסְּרָן, מִסְּרָם] Sic: גִּדְּלוֹ *magnificavit eum*, בֵּרְכוֹ *benedixit ei*, Gen. 27. v. 27. cum (-) sub ב loco (·) ad compensandum daghésch ejectum, quare immutabile ibi remanet. Præterea ר afficitur (-) loco (·) simplicis, quamvis non sit è gutturalium numero. Vide supra pag. 35. col. 1. Sic: אֵרְרָהּ *maledixit ei*, Gen. 5. v. 29. ex אֵרַר in forma perfectorum, quare א afficitur (-) loco (·) ad daghésch excidens compensandum. בֵּרַכְךָ *benedixit tibi*, Deut. 2. v. 7. ubi ( ) natum ex (-) mutatur in (-) loco (·) ob concursum. Excluso נ epenthetico, eoque compensato per dagh. in affixo, יְבָרֶכְךָּ Deut. 24. v. 13. pro וּבֵרְכֶנְּךָ *& benedicet tibi*. Cum (-) loco (-) ante affixum fem. ךְ, פֵּאֲרָךְ pro פֵּאֲרֵךְ *ornavit te*, Isai. 60. v. 9. quod eamdem formam habet ac פֵּאַרְךָ masc. ibid. cap. 55. v. 5. ubi puncta, (·) & (-) anomalis transponuntur, ut fit in particulis, cum hoc affixo & accentu tonico conjunctis, pro פֵּאַרְךָ, aut פֵּאֶרְךָ, & in pausa פֵּאֲרֶךָ; נִדַּחֲךָ Deut. 30. v. 4. *impulerit te*, quod nonnulli referunt ad bénoní niphál, quamvis (-) ultimæ ibi remanere debeat ex analogia. Cum daghésch in affixo ad compensandum נ epentheticum abjectum, ut supra in qál, יִסְּרַנִּי Psal. 117. Heb. 118. v. 18, pro simplici יִסְּרַנִי, aut cum נ inserto, יִסְּרֶנִּי *castigavit me*, וִיסְּרַנִי cum (-) sub ר loco (-) *& erudiet me*, Isai. 8. v. 11. קִלְלַנִי *maledixit mihi*, 3. Reg. 2. v. 8. à קִלֵּל in forma perfectorum, & ejecto dagh. ex priori ל ob (·) suppositum, אִבְּדָם *perdidit eos*, &c.

Hiphil, [הִמְסִירוֹ, vel הִמְסִירֵהוּ, הִמְסִירָהּ, הִמְסִירְךָ, הִמְסִירֵךְ, in pausa הִמְסִירֶךָ, הִמְסִירַנִי, in pausa הִמְסִירָנִי, הִמְסִירָם, הִמְסִירָן, הִמְסִירְכֶם, הִמְסִירְכֶן, הִמְסִירָנוּ.] Sic: וְהִבְדִּילוֹ *& separabit eum*, &c.

Verba imperfecta.

Defectiva Pé נ in *qál*, [נְגָשׁוֹ , vel נְגָשָׁהוּ ; נְגָשָׁה , נְגָשְׁךָ in pausa נְגָשֶׁךָ , &c.] ut in perfectis. Sic: נְתָנוֹ *dedit eum*, נְתָנְךָ *dedit te*, &c.

Piél, [נִגְּשׁוֹ , vel נִגְּשָׁהוּ ; נִגְּשָׁהּ , נִגֶּשְׁךָ in pausa נִגְּשֶׁךָ , &c.] ut in perfectis.

Hiphíl, [הִגִּישׁוֹ , vel הִגִּישָׁהוּ ; הִגִּישָׁהּ , הִגִּישְׁךָ in pausa הִגִּישֶׁךָ , הִגִּישַׁנִי in pausa הִגִּישָׁנִי , הִגִּישְׁכֶם , הִגִּישְׁכֶן , הִגִּישָׁם , הִגִּישָׁן , הִגִּישָׁנוּ .] Sic: הִצִּילוֹ *eripuit eum*, הִצִּילָנִי cum (ָ) pro (ַ) ob pausam, *eripuit me*, הִצִּילָנוּ *eripuit nos*, &c. Sic etiam defectiva Pé (י), הִצִּיגַנִי (à יָצַג) *statuit me*, &c.

Defectiva ע in *qál*, [סַבּוֹ , vel סַבָּהוּ ; סַבָּהּ , סַבְּךָ in pausa סַבֶּךָ , סַבַּנִי in pausa סַבָּנִי , סַבְּכֶם , סַבְּכֶן , סַבָּם , סַבָּן , סַבָּנוּ .] Ita קַבֹּה cum ה pro ו , sic: קַבּוֹ *maledixit ei*, Num. 23. v. 8. חַנַּנִי contracte pro חָן לִי *largitus est mihi*, &c.

Poél, [סוֹבְבוֹ , vel סוֹבְבָהוּ ; סוֹבְבָהּ , סוֹבֶבְךָ in pausa סוֹבְבֶךָ , סוֹבְבַנִי in pausa סוֹבְבָנִי , &c.] ut in piél perfectorum servato hhólem penultimæ ad dagh. ex secunda rad. ejectum compensandum.

Hiphíl, [הֲסִבּוֹ , vel הֵסַבּוֹ , vel הֲסִבָּהוּ , aut הֵסַבָּהוּ ; הֲסִבָּהּ , הֲסִבְּךָ in pausa הֲסִבֶּךָ , הֲסִבַּנִי in pausa הֲסִבָּנִי , &c.] cum (ֲ) aut (ֵ) sub ה loco (ַ) ob accentum plus una syllaba ab eo remotum. Ultimæ etiam (ַ) mutatur in (ִ) ob sequens daghésch, quod non venit proprie post motiones magnas, nisi accentu tonico fulciantur. Vide pag. 29. col. 2. Sic: הֲדִמָּנוּ cum (ִ) loco (ַ) ob pausam, *silere fecit nos*.

Quiescentia Pé א in *qál*, [אֲכָלוֹ , vel אֲכָלָהוּ *comedit eum*, &c.] ut in qál. perfect.

Piél, [אִכְּלוֹ , vel אִכְּלָהוּ , &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphíl, [הֶאֱכִילוֹ , vel הֶאֱכִילָהוּ , &c.] ut in hiphíl perfectorum, servata dilatatione (ִ) primæ radicalis per (ֶ) ut ibi, vel per (ֱ).

Quiescentia Pé (י) in *qál*, [יְשָׁבוֹ , vel יְשָׁבָהוּ , &c.] ut in qál perfectorum.

Piél, [יִשְּׁבוֹ , vel יִשְּׁבָהוּ , &c.] ut in piél perfectorum, ubi exempla afferuntur.

Hiphíl, [הוֹשִׁיבוֹ , vel הוֹשִׁיבָהוּ , &c.] ut in hiphíl perfectorum: servato ubique hhólem penultimæ, quod hîc adhibetur ad (י) radicale excidens, vel mutatum in ו, compensandum. Cum (ֵ) sub characteristica loco ו , וְהֵיטִיבְךָ *& benefaciet tibi*; eaque anomalia huicce verbo cum aliis quibusdam peculiaris est. Vide supra pag. 238. col. 1. ubique autem retinetur (ֵ) ob sequens (י) quiescens.

Quiescentia ע in *qál*, [קָמוֹ , vel קָמָהוּ ; קָמָהּ , קָמְךָ in pausa קָמֶךָ , קָמַנִי in pausa קָמָנִי , קַמְכֶם , קַמְכֶן , קָמָם , קָמָן , קָמָנוּ .] Retinetur ubique (ָ) ad secundam radicalem excidentem compensandam. Sic: שָׂמוֹ & שָׂמָהוּ *posuit eum*, דָּנַנִּי Gen. 30. v. 6. cum dagh. in affixo ad compensandum נ epenthericum abjectum, pro דָּנַנְנִי *judicavit me*, &c.

Poél, [קוֹמְמוֹ , vel קוֹמְמָהוּ , &c.] ut in piél perfect. vel ut supra in eodem poél defectivorum ע. Retinetur ubique hhólem penultimæ ob secundam radicalem ו excidentem, aut quiescentem. Sic: כּוֹנְנָהּ *stabilivit eam*, מוֹתְתַנִי *interfecit me*, &c.

Hiphíl, [הֱקִימוֹ , vel הֱקִימָהוּ , &c.] Servato ubique hhiriq, & (ֵ) characteristicæ dilatato in (ֱ), vel in (ֲ), ut supra in defectivorum ע. Sic; הֱסִיתְךָ *avertit te*, וַהֲשִׁיבְךָ & וֶהֱשִׁיבְךָ *& reducet, & restituet te*, הֱפִיצְךָ *& disperget te*, הֱכִינַנִי *stabilivit me*, הֱמִיתַנִי cum (ַ) loco (ָ) ob pausam, *interficiet me*, הֱפִיצָם *dispersit eos*, הֵפֵרָם Num. 30. v. 13. *irritabit ea* (vota), ex forma (ֵ), quod ibi quoque ad secundam radicalem excidentem compensandam retinetur.

Ex בּוֹא , הֱבִיאוֹ *adduxit eum*, וַהֲבֵיאתָהּ *& offeret illud*, הֱבִיאֲךָ *adduxit te*, הֱבִיאַנִי *adduxit me*.

Quiescentia Lám. א in *qál*, [מְצָאוֹ , vel מְצָאָהוּ ; מְצָאָהּ , מְצָאֲךָ in pausa מְצָאֶךָ , &c.] ut in perfect. Sic: קְרָאָךְ Isai. 54. v. 6. cum (ָ) sub א loco (ֲ), *vocat te*, femin. pro קְרָאֵךְ. Vide supra pag. 337. & 338. col. 2. Ex forma (ֵ), שְׂנֵאָהּ *odio habuit eam*, אֲהֵבְךָ *diligit te*, &c.

Piél, [מִצְאוֹ , vel מִצְאָהוּ ; מִצְאָהּ , מִצֶּאֲךָ in pausa מִצְּאֶךָ , &c.] ut in piél per-

fectorum. Sic: נְשָׂאוֹ *extulit eum*, וְחִטְּאוֹ *& expiabit eum*, &c.

Hiphil, [הִמְצִיאוֹ, vel הִמְצִיאֵהוּ; הִמְצִיאָהּ, הִמְצִיאֲךָ in pausa הִמְצִיאֶךָ, הִמְצִיאֵךְ, &c.] ut in hiphil perfectorum. Sic: הֶחְבִּיאַנִי *abscondit me*, cum (·) pro (-) ob pausam, הֶחֱטִיאָם *peccare fecit eos*, &c.

Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lámedh א, הִשִּׁיאַנִי *decepit me*, &c.

Et quiescentibus Pé (י) & Lámedh א, הוֹצִיאֲךָ *eduxit te*, וְהוֹצִיאַנִי *& eduxit me*, הוֹצִיאָם *eduxit eos*, הוֹצִיאָנוּ *eduxit nos*.

Quiescentia Lám. ה in *qál*, [גְּלָהוּ, גָּלָהּ, גְּלָךְ in pausa גָּלֶךָ; גָּלָךְ, גְּלָנִי in pausa גָּלָנִי, גְּלָנוּ, גְּלָכֶן, גְּלָכֶם, גְּלָן, גְּלָם; גָּלָנִי.] Sic: עָנָהוּ *respondit ei*, עָשָׂהוּ *fecit illud*, עָשְׂךָ *fecit te*, קָרְךָ contracte pro קָרָה לְךָ *occurrit tibi*, וְתַנְחֲךָ *& deducet te*, פָּדְךָ *redemit te*, עָנָךְ Jerem. 23. v. 37. punctis transpositis etiam extra pausam, quod in hac verborum illorum persona non raro accidit, pro עָנְךָ *respondit tibi*, קָנֶךָ cum (·) pro (·) ob pausam, *possedit te*, נָחַנִי *deduxit me*, עָנָנִי *exaudivit me*, עָשָׂנִי *fecit me*, עָשָׂם *fecit eos*, vel *ea*, פָּדָם *redemit eos*, רָאָם, *vidit eos*, עָשָׂנוּ *fecit nos*, &c.

Piél, [גִּלָּהוּ, גִּלָּהּ, גִּלְּךָ in pausa גִּלֶּךָ; גִּלָּךְ, גִּלַּנִי in pausa גִּלָּנִי; גִּלָּם, גִּלָּן, גִּלְּכֶם, גִּלְּכֶן, גִּלָּנוּ.] Sic: כִּסָּהוּ *operuit eum*, נִסָּהוּ *tentavit eum*, צִוָּהוּ *præcepit ei*, עִנָּהּ *afflixit eam*, צִוְּךָ, & in pausa צִוֶּךָ, punctis transpositis ut supra in qál, pro צִוְּךָ *præcepit tibi*, צִוַּנִי cum (·) loco (-) ob pausam, *præcepit mihi*, נַשַּׁנִי Gen. 41. v. 51. cum (-) sub שׁ loco ( ), *oblivisci fecit me*, צִוָּם *præcepit eis*, כִּסָּמוֹ, cum affixo poëtico, *operuit eos*, צִוָּנוּ *præcepit nobis*, &c.

Hiphil, [הִגְלָהוּ, הִגְלָהּ, הִגְלְךָ in pausa הִגְלֶךָ; הִגְלָךְ, הִגְלַנִי in pausa הִגְלָנִי, &c.] Sic: וַיַּשְׁקֶהָ *& potavit eam*, הֶרְאַנִי *ostendit mihi*, הֶרְאָם cum (·) pro (·) sub charact. *ostendit eis*, &c.

Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lámedh ה, הִטָּהוּ *avertit eum*, הִכָּהוּ *percussit eum*, הִשָּׁהּ *oblivisci fecit eam*, *oblivioni tradidit eam*, *deseruit eam*, וְהִכְּךָ *& percutiet te*, הִכַּנִי & in pausa הִכָּנִי *percutiat me*, הִכָּם *percussit eos*, &c.

Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh ה, הוֹרָהוּ *docuit eum*, הוֹגָהּ *mœrore affecit eam*, הוֹרָנִי *jecit*, *projecit me*, &c.

III. persona singularis feminina מָסְרָה *tradidit.*

[מְסָרַתְהוּ, vel מְסָרַתּוּ *tradidit eum*, &c.] Sic: גְּמָלַתְהוּ & contracte גְּמָלַתּוּ *retribuit ei*, *ablactavit eum*, גְּנָבַתּוּ *furata est eum*, שְׁזָפַתּוּ *conspexit eum*, &c. In pausa, סְמָכָתְהוּ *sustentavit eum*, צְרָפָתְהוּ *conflavit eum*, סְמָכָתְנִי *sustentavit me*, שְׁטָפָתְנִי *inundavit me*, שְׂרָפָתַם *combussit eos*, נְצָרָתַם *custodivit ea*, &c. cum (-) in fine loco (·) ob accentum in penultima collocatum. עֲנָקָתְמוֹ cum affixo poëtico, pro עֲנָקָתַם, aut accentu retracto עֲנָקָתַם *cingit eos*, Psal. 72. Hebr. 73. v. 6.

Piel, [מִסְּרַתְהוּ, vel מִסְּרַתּוּ; מִסְּרַתָּה, vel מִסְּרַתָּהּ & in pausa מִסֵּרַתָּה contracte pro מִסֵּרַתְהָ; מִסְּרַתְךָ in pausa מִסְּרָתֶךָ; מִסְּרָתֵךְ, מִסְּרַתְנִי in pausa מִסְּרָתְנִי; מִסְּרָתַם, vel מִסְּרַתָּם, מִסְּרַתְנוּ, מִסְּרַתְכֶן, מִסְּרַתְכֶם, מִסְּרָתַן, vel מִסְּרַתָּן in pausa מִסְּרָתְנוּ.] Sic: וּבִעֲתַתְהוּ *& conturbabat eum*, וְתִעֲבַתּוּ *& abominabatur eum*, וְכִעֲסַתָּה *& irritabat eam*, quibus in exemplis excidit daghésch sine compensatione: וְכִלְּתָה cum (·) sub ל loco (-) ob pausam, *& orbabit*, *& vastabit eam*. Sic extra pausam חִבְּלַתְךָ *concepit te*, Cant. 8. v. 5. ubi in Bibliis Athianis à doctiss. Leusdeno recognitis accentus tonicus est in ultima, sic: חִבְּלַתְךָ; צִמְּתַתְנִי *succîdit me*, בִּעֲתַתְנִי *terruit me*, cum (·) loco (-) ob pausam, & sine daghésch excidentis compensatione. Eodem daghésch ejecto ex secunda radicali ob (·) suppositum, וּבִקְשָׁתַם *& quæret eos*, Ose. 2. v. 9.

Hiphil, [הִמְסִירַתְהוּ, הִמְסִירַתּוּ, in pausa הִמְסִירָתְהוּ; vel הִמְסִירַתּוּ, & in pausa הִמְסִירָתּוּ; הִמְסִירַתָּה, vel הִמְסִירַתָּהּ, & in pausa הִמְסִירָתָהּ; הִמְסִירַתְךָ in pausa הִמְסִירָתֶךָ; הִמְסִירָתֵךְ, הִמְסִירַתְנִי, in pausa הִמְסִירָתְנִי; הִמְסִירָתַם vel הִמְסִירַתָּם, הִמְסִירָתַן, הִמְסִירַתְנוּ, הִמְסִירַתְכֶן, הִמְסִירַתְכֶם, הִמְסִירַתָּן vel in pausa הִמְסִירָתְנוּ.] Sic: הִדְבִּיקַתְהוּ cum (·) loco (-) ob pausam, *assequebatur eum*, הֶחֱזִקַתְנוּ *apprehendit nos*, cum (·) pro (·.) sub ח.

VERBA IMPERFECTA.

DEFECTIVA Pé נ in *qál*, [נְגַשְׁתִּיהוּ, vel נְגַשְׁתִּיו; נְגַשְׁתָּהּ, vel נְגַשְׁתִּיהָ; נְגַשְׁתִּיךָ, נְגַשְׁתֵּךְ, נְגַשְׁתַּנִי, &c.] ut in perfectis.

Piél, [נִגַּשְׁתִּיהוּ vel נִגַּשְׁתִּיו; נִגַּשְׁתָּהּ vel נִגַּשְׁתִּיהָ, &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphíl, [הִגַּשְׁתִּיהוּ vel הִגַּשְׁתִּיו; הִגַּשְׁתָּהּ vel הִגַּשְׁתִּיהָ; הִגַּשְׁתִּיךָ, הִגַּשְׁתֵּךְ, הִגַּשְׁתַּנִי, &c.] abjecta prima radicali, eaque compensata per daghésch in secunda.

DEFECTIVA ע in *qál*, [סַבֹּתִיהוּ vel סַבֹּתִיו; סַבֹּתָהּ vel סַבֹּתִיהָ; סַבֹּתִיךָ, סַבֹּתֵךְ, סַבֹּתַנִי, סַבֹּתִים vel סַבֹּתָם, סַבֹּתִין vel סַבֹּתָן; סַבֹּתִיכֶם, סַבֹּתִיכֶן, סַבֹּתָנוּ.]

Poél, [סוֹבַבְתִּיהוּ vel סוֹבַבְתִּיו; סוֹבַבְתָּהּ vel סוֹבַבְתִּיהָ; סוֹבַבְתִּיךָ, סוֹבַבְתֵּךְ, סוֹבַבְתַּנִי, &c.] ut piél perfectorum in ultima syllaba, & servato hhólem primæ ut in eadem persona masculina, quam vide.

Hiphíl. [הֲסִבּוֹתִיהוּ, vel הֲסִבּוֹתִיו, & contracte הֲסִבֹּתִיו, aut הֲסִבֹּתִיו; הֲסִבֹּתָהּ, vel הֲסִבֹּתִיהָ; הֲסִבֹּתִיךָ, הֲסִבֹּתֵךְ, הֲסִבֹּתַנִי, &c.] mutato (-) characteristicæ in (:) dilatatum vel in (-:), vel in (-:); & producto, ut moris est, (-) tertiæ radicalis in (·), quando accentus pausans adjungitur.

QUIESCENTIA Pé א in *qál*, [אֲכַלְתִּיהוּ, vel אֲכַלְתִּיו; אֲכַלְתָּהּ, vel אֲכַלְתִּיהָ, &c.] ut in qál perfectorum. Sic: אֲהֵבַתְהוּ ex forma (-), quod ibi retinetur ut (·), *dilexit eum*, אֲהֵבַתֶךָ, unde cum (·) in fine loco (-) ob accentum ad penultimam retractum, אֲהֵבָתֶךָ *dilexit te*, Ruth. 4. 15. אֲכָלַתְנִי cum (·) loco (-) sub ל ob pausam, *comedit me*, וַאֲכָלָתַם *& comedit eos*.

Piél, [אִכַּלְתִּיהוּ, vel אִכַּלְתִּיו, אִכַּלְתָּהּ, vel אִכַּלְתִּיהָ, &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphíl, [הֶאֱכַלְתִּיהוּ, vel הֶאֱכַלְתִּיו, &c.] ut in hiphíl perfectorum, dilatato (:) primæ radicalis in (-:), vel in (-:).

QUIESCENTIA Pé (י) in *qál*, [יָשַׁבְתִּיהוּ, vel יְשַׁבְתִּיו, &c.] ut in qál perfectorum. Sic: יְלָדַתְךָ & in pausa יְלָדָתֶךָ *peperit te*.

Piél, [יִשַּׁבְתִּיהוּ, vel יִשַּׁבְתִּיו, &c.] ut in piél perfectorum. Sic: יִסַּרְתִּיו *erudivit eum*, &c. Daghésch excidente non compensato, & (:) secundæ radicalis dilatato in (-:) loco (-), quasi ibi quiesceret; unde (י) notatur cum (·), יֶחֱמַתְנִי Psal. 50. Heb. 51. v. 7. *concepit me*, pro יִחֲמַתְנִי, & daghésch excidente compensato, יֵחֲמַתְנִי.

Hiphil, [הוֹשַׁבְתִּיהוּ, vel הוֹשַׁבְתִּיו, &c.] ut in hiphíl perfectorum, ultimam syllabam quod attinet, & servato ubique hhólem characteristicæ, ut in eadem persona masculina, quam vide.

QUIESCENTIA ע in *qál*, [קַמְתִּיהוּ, vel קַמְתִּיו; קַמְתָּהּ, vel קַמְתִּיהָ; קַמְתִּיךָ, קַמְתֵּךְ, קַמְתַּנִי, &c.] Servato ubique (·) primæ radicalis, ut in eadem pers. masc. & mutato (-) tertiæ in (·), si cum accentu pausante notetur. Sic in pausa, שָׂמָתְהוּ *posuit eum*. Extra pausam, שָׂמַתְנִי *posuit me*, בָּאַתְנוּ contracte pro בָּאָה לָנוּ *venit nobis*.

Poél, [קוֹמַמְתִּיהוּ, vel קוֹמַמְתִּיו, &c.] ut supra in poél defect. ע. Sic cum affixo secundæ personæ sing. femin. שׁוֹבְבָתֶךְ Isai. 47. v. 10. *pervertit, decepit te*, cum (·) in fine loco (-) ob accentum pausantem ab ultima ad penultimam ascendentem. Vide supra qál perfectorum, & quiescentium Pé א.

Hiphil, [הֲקִימוֹתִיהוּ, vel הֲקִימוֹתִיו, & contracte הֲקִימֹתִיו, vel הֲקִימֹתִיו; הֲקִימֹתָהּ, vel הֲקִימֹתִיהָ; הֲקִימֹתִיךָ, הֲקִימֹתֵךְ, הֲקִימֹתַנִי, &c.] dilatato (:) nato ex (-) characteristicæ in (-:), vel in (-:). Sic: הֱצִיקַתְהוּ *molesta erat ei*, הֱצִיקַתְנִי *coarctat me*, &c.

QUIESCENTIA Lám. א in *qál*, [מְצָאתִיהוּ, vel מְצָאתִיו; מְצָאתָהּ, vel מְצָאתִיהָ; מְצָאתִיךָ, מְצָאתֵךְ, מְצָאתַנִי, &c.] ut in qál perfectorum. Sic: נְשָׂאַתְנִי *tulit me*, מְצָאָתַם *invenit eos*, & in pausa מְצָאָתְנוּ *invenit nos*, &c.

Piél, [מִצֵּאתִיהוּ, vel מִצֵּאתִיו; מִצֵּאתָהּ, vel מִצֵּאתִיהָ, &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphíl, [הִמְצֵאתִיהוּ, vel הִמְצֵאתִיו; הִמְצֵאתָהּ, vel הִמְצֵאתִיהָ, &c.] ut in hiphíl perfect.

QUIESCENTIA Lám. ה in *qál*, [גְּלִיתִיהוּ, vel גְּלִיתִיו; גְּלִיתָהּ, vel גְּלִיתִיהָ; גְּלִיתִיךָ, גְּלִיתֵךְ, גְּלִיתַנִי, גְּלִיתִים vel גְּלִיתָם, גְּלִיתִין, vel גְּלִיתָן; גְּלִיתִיכֶם, גְּלִיתִיכֶן, גְּלִיתָנוּ.] Sic: עָשָׂתְנִי cum (·) loco (-) ob pausam, *fecit me*.

Piél, [גִּלִּיתִיהוּ, vel גִּלִּיתִיו; גִּלִּיתָהּ, vel גִּלִּיתִיהָ; גִּלִּיתִיךָ, גִּלִּיתֵךְ, גִּלִּיתַנִי, &c.] Sic: וְכִלַּתּוּ *& consumet eam* (domum), צִוָּתָה *præceperat*

ei, כִּסַּתְנִי cum (ּ) loco (-) ob pausam, *operuit me*. Sic: חִיַּתְנִי *vivificavit me*, &c.

Hiphîl, [הִגְלָתוֹ, vel הִגְלָתְהוּ; הִגְלָתָה, vel הִגְלָתְנִי, הִגְלָתְךָ, הִגְלָתֵךְ, &c.] Sic: הֶעֱלָתַם *ascendere fecit eos*, &c. Ex defectivis Pé נ & quiescentibus Lámedh ה, הִשָּׁתוּ *seduxit illum*, *declinare fecit illum*, &c.

II. *persona singularis masculina* מְסַרְתָּ *tradidisti.*

[מְסַרְתּוֹ, vel מְסַרְתָּהוּ *tradidisti eum*, מְסַרְתּוֹ וגו׳ &c.] Sic: חֲקַרְתַּנִי *fortior me fuisti*, חֲקַרְתָּנִי *investigasti me*, צְרַפְתָּנִי *conflasti me*, &c. In pausa, עֲזַבְתָּנִי *dereliquisti me*, &c. זְכַרְתָּם *recordatus es eorum*, שְׁמַעְתָּם *audivisti ea*, זְנַחְתָּנוּ *repulisti nos*, לְקַחְתָּנוּ *accepisti*, *tulisti nos*, פְּרַצְתָּנוּ *divisisti nos*, שְׁלַחְתָּנוּ *misisti nos*, &c.

PIEL, [מִסַּרְתּוֹ, vel מִסַּרְתָּהוּ; מִסַּרְתָּהּ, מִסַּרְתָּנוּ, מִסַּרְתָּן, מִסַּרְתָּם, מִסַּרְתָּנִי.] Sic: שִׂמַּחְתַּנִי *lætificasti*, *exhilarasti me*, וְחִלַּקְתָּם *& divides eos*, וְגֵרַשְׁתָּמוֹ cum affixo poëtico, & daghésch excidente compensato per (ּ) sub ר loco (-), *& expelles eos*.

HIPHIL, [הִמְסַרְתּוֹ, vel הִמְסַרְתָּהוּ; הִמְסַרְתָּהּ, הִמְסַרְתָּנוּ, הִמְסַרְתָּן, הִמְסַרְתָּם, הִמְסַרְתָּנִי.]

VERBA IMPERFECTA.

DEFECTIVA Pé נ in *qál*, [נְגַשְׁתּוֹ, vel נְגַשְׁתָּהוּ; נְגַשְׁתָּהּ, נְגַשְׁתָּנִי, &c.] ut in perfectis. Sic: נְתַתַּנִי cum (ּ) loco (-) ob pausam, *dedisti*, *posuisti me*, נְתַתָּם *dedisti eos*, ex נָתַן cujus ultimum ן abjicitur ante ת in quo compensatur per daghésch forte. Vide supra pag. 206.

Piél, [נִגַּשְׁתּוֹ, vel נִגַּשְׁתָּהוּ; נִגַּשְׁתָּהּ, נִגַּשְׁתָּנִי, &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphíl, [הִגַּשְׁתּוֹ, vel הִגַּשְׁתָּהוּ; הִגַּשְׁתָּהּ, הִגַּשְׁתָּנִי, &c.] ut in perfectis. Sic: הִפַּלְתָּם *dejecisti eos*, &c.

DEFECTIVA ע in *qál*, [סַבּוֹתוֹ, vel סַבֹּתָהוּ; סַבֹּתָהּ, סַבֹּתָנִי, סַבֹּתָן, סַבֹּתָם, סַבֹּתָנוּ.] Sic: וְקַבֹּתוֹ *& exsecraberis eum*, &c.

Poél, [סוֹבַבְתּוֹ, vel סוֹבַבְתָּהוּ; סוֹבַבְתָּהּ, סוֹבַבְתָּם, &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphîl, [הֲסִבּוֹתוֹ, vel הֲסִבּוֹתָהוּ; aut הֲסִבֹּתוֹ, vel הֲסִבֹּתָהוּ; הֲסִבֹּתָהּ, הֲסִבֹּתָנִי, &c.] dilatato (ּ) nato ex (-) sub charact. in (ּ), vel in (ּ). Sic: הֲקִלֹּתַנִי *vilipendisti me*, &c.

QUIESCENTIA Pé א in *qál*, [אֲכַלְתּוֹ, vel אֲכַלְתָּהוּ, &c.] ut in qál perfectorum. Sic: וַאֲסַפְתּוֹ *& colliges eum*, &c.

Piél, [אִכַּלְתּוֹ, vel אִכַּלְתָּהוּ, &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphîl, [הֶאֱכַלְתּוֹ, vel הֶאֱכַלְתָּהוּ, &c.] ut in hiphil perfectorum.

QUIESCENTIA Pé (י) in *qál*, [יְשַׁבְתּוֹ, vel יְשַׁבְתָּהוּ, &c.] ut in qál perfectorum.

Piél, [יִשַּׁבְתּוֹ, vel יִשַּׁבְתָּהוּ, &c.] ut in piél perfectorum. Sic: יִחַלְתַּנִי *sperare fecisti me*, cum (ּ) loco (-) sub ת ob pausam, & sine daghésch excidentis compensatione.

Hiphîl, [הוֹשַׁבְתּוֹ, vel הוֹשַׁבְתָּהוּ; הוֹשַׁבְתָּהּ, הוֹשַׁבְתָּנוּ, הוֹשַׁבְתָּן, הוֹשַׁבְתָּם, הוֹשַׁבְתָּנִי.] Sic: הוֹגַעְתַּנִי *laborare fecisti me*, הוֹדַעְתַּנִי *notum fecisti mihi*, וְהוֹדַעְתָּם *& notum facies eis*, &c.

QUIESCENTIA ע in *qál*, [קַמְתּוֹ, vel קַמְתָּהוּ; קַמְתָּהּ, קַמְתָּנִי, &c.] Sic: שַׂמְתּוֹ *posuisti eum*, &c.

Poél, [קוֹמַמְתּוֹ, vel קוֹמַמְתָּהוּ; קוֹמַמְתָּהּ, קוֹמַמְתָּנִי, &c.]

Hiphîl, [הֲקִימוֹתוֹ, vel הֲקִמֹתוֹ, vel הֲקִימֹתָהוּ, הֲקִימֹתָהּ, הֲקִימֹתָנִי, &c.] Sic: הֲקִמֹתוֹ *erexisti eum*, ex forma (ּ) remanentis ut in flexione. Vide supra pag. 257. col. 1. Pro (ּ) sub characteristica reponi etiam potest (ּ), ut supra in defect. ע.

Ex בּוֹא in eadem conjug. וַהֲבֵאתוֹ *& adduces eum*, וַהֲבֵאתָהּ *& introduces eam*, הֲבֵאתָנוּ *induxisti nos*, quæ sunt ex forma quiescent. Lámedh א, vide supra pag. 266. col. 1. Ex forma autem quiesc. ע, הֲבִיאֹתַנִי *deduxisti me*, וַהֲבִיאוֹתָם *& adduces eos*, הֲבִיאֹתָנוּ *introduxisti nos*.

QUIESCENTIA Lám. א in *qál*, [מְצָאתוֹ, vel מְצָאתָהוּ; מְצָאתָהּ Gen. 38. vers. 23. מְצָאתָנִי, מְצָאתָנוּ, מְצָאתָן, מְצָאתָם.]

Piél, [מִצֵּאתוֹ, vel מִצֵּאתָהוּ; מִצֵּאתָהּ, מִצֵּאתָנוּ, מִצֵּאתָן, מִצֵּאתָם, מִצֵּאתָנִי.] Sic: מִלֵּאתַנִי cum (ּ) loco (-) ob pausam, *replevisti me*.

Hiphîl, [הִמְצֵאתוֹ, vel הִמְצֵאתָהוּ; הִמְצֵאתָהּ,

הִמְצֵאתָנוּ , הִמְצֵאתָן , הִמְצֵאתָם , הִמְצֵאתַנִי] Sic ex quiesc. Pé (י) & Lám. א , וְהוֹצֵאתוֹ *& educes eum* , הוֹצֵאתַנִי *eduxisti me* , וְהוֹצֵאתָנִי cum (·) loco (-) ob pausam , *& educes me* , הוֹצֵאתָנוּ *eduxisti nos.*

Quiescentia Lám. ה in *qál* , [גְּלִיתוֹ , גְּלִיתָן , גְּלִיתָם , גְּלִיתַנִי , גְּלִיתָהּ ; גְּלִיתָהוּ vel גְּלִיתָנוּ .] Sic : עָשִׂיתָה *fecisti hoc* , בְּזִיתָנִי cum (·) loco (-) ob pausam , *sprevisti me* , רְצִיתָם *complacuisti in eis* , וַעֲשִׂיתָם *& facies ea* , &c.

Piél, [גִּלִּיתוֹ , vel גִּלִּיתָהוּ ; גִּלִּיתָהּ , גִּלִּיתַנִי , &c.] Sic : רִמִּיתָנִי *exaltasti me* , חִיִּיתָנִי *vivificasti me* , צִוִּיתָנִי *præcepisti mihi* , cum (·) ubique loco (-) ob pausam ; צִוִּיתָנוּ *præcepisti nobis* , &c.

Hiphil , [הִגְלִיתוֹ , vel הִגְלִיתָהוּ ; הִגְלִיתָהּ , הִגְלִיתַנִי , &c.] Sic : הִרְאִיתַנִי *ostendisti mihi* , הִשְׁקִיתָנוּ *potasti nos* , &c.

Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lámedh ה , הִכִּיתַנִי & in pausa הִכִּיתָנִי *percussisti me* , וְהִכִּיתָם *& percuties eos* , הִכִּיתָנוּ *percussisti nos.*

Ex quiesc. Pé (י) & Lám. ה , הוֹרֵתָנִי *docuisti me* , Psal. 118. Heb. 119. v. 102. ex forma (-) sub secunda radicali , deficiente (י) in quod mutatum fuerat ה , & cum (·) loco (-) sub ה ob pausam.

II. *persona singularis feminina* מָסַרְתְּ tradidisti.

[מְסַרְתִּיו וגו׳ , vel מְסַרְתִּיהוּ *tradidisti eum* , &c.]

Piel , [מִסַּרְתִּיו , vel מִסַּרְתִּיהוּ ; מִסַּרְתִּיהָ , מִסַּרְתִּינִי , מִסַּרְתִּים , מִסַּרְתִּין , מִסַּרְתִּינוּ .] Sic : לִבַּבְתִּנִי *traxisti cor meum* , à לֵבָב in forma perfectorum , & cum hhiriq qatón pro hhiriq gadhól sub ת.

Hiphil, [הִמְסַרְתִּיו , vel הִמְסַרְתִּיהוּ ; הִמְסַרְתִּיהָ , הִמְסַרְתִּינִי , הִמְסַרְתִּים , הִמְסַרְתִּין , הִמְסַרְתִּינוּ .] Sic : הִכְרַעְתִּנִי *depressisti me* , cum (·) sub ת pro (י), ut supra in piél ; הִשְׁבַּעְתָּנוּ *adjurasti nos* , Jos. 2. v. 17. cum (-) mendoso , ut videtur , pro (·) sub ת , ut in exemplo præcedenti. Vel est enallage personæ masc. pro feminina , quâ masculus *Rahab* animus , ut volunt nonnulli , significatur.

Verba imperfecta.

Defectiva Pé נ in *qál* , [נְגַשְׁתִּיו , vel נְגַשְׁתִּיהוּ , &c.] ut in perfectis. וּנְתַתִּיהוּ *& dedisti illud* , à נָתַן pro וּנְתַנְתִּיהוּ . Vide supra secundam personam sing. masc.

Piél , [נִגַּשְׁתִּיו , vel נִגַּשְׁתִּיהוּ , &c.] ut in perfectis.

Hiphíl , [הִגַּשְׁתִּיו , vel הִגַּשְׁתִּיהוּ , &c.] ut in perfectis , excepto quod prima radicalis , pro more horumce verborum , excidit compensaturque per daghésch in secunda.

Defectiva ע in *qál* , [סַבּוֹתִיו , vel סַבּוֹתִיהוּ ; סַבּוֹתִיהָ , סַבּוֹתִינִי , סַבּוֹתִים , סַבּוֹתִין , סַבּוֹתִינוּ .]

Poél , [סוֹבַבְתִּיו , vel סוֹבַבְתִּיהוּ ; סוֹבַבְתִּיהָ , סוֹבַבְתִּינִי , סוֹבַבְתִּים , סוֹבַבְתִּין , סוֹבַבְתִּינוּ .]

Hiphil , [הֲסִבֹּתִיו , vel הֲסִבֹּתִיהוּ , הֲסִבֹּתִיהָ , הֲסִבֹּתִינִי , הֲסִבֹּתִים , הֲסִבֹּתִין , הֲסִבֹּתִינוּ .]

Quiescentia Pé א in *qál* , [אֲכַלְתִּיו , vel אֲכַלְתִּיהוּ , &c.] ut in perfectis.

Piél , [אִכַּלְתִּיו , vel אִכַּלְתִּיהוּ , &c.] ut in perfectis.

Hiphil , [הֶאֱכַלְתִּיו , vel הֶאֱכַלְתִּיהוּ , &c.], ut in perfectis.

Quiescentia Pé (י) in *qál* , [יְשַׁבְתִּיו , vel יְשַׁבְתִּיהוּ , &c.] ut in perfectis. Sic : יְלִדְתִּנִי *peperisti me* , cum (·) loco (-) sub ל , quod in simplici flexione interdum etiam fieri diximus supra pag. 163. col. 1. & cum (·) loco (י) sub ת. Cum (-) mendoso , ut videtur , sub eodem ת , יְלִדְתָּנוּ *peperisti nos* , Jerem. 2. v. 27. ubi pariter est (·) pro (-) sub ל. Vel est enallage personæ masculinæ pro feminina , ut supra in hiphil perfectorum. Adde vocem אֶבֶן ad quam refertur , communis esse generis. Si puncta sic mutaveris : יְלִדְתִּנוּ , vel יְלַדְתִּנוּ , vox erit analoga.

Piél , [יִשַּׁבְתִּיו , vel יִשַּׁבְתִּיהוּ ; יִשַּׁבְתִּיהָ , יִשַּׁבְתִּינִי , &c.] ut in perfectis.

Hiphíl , [הוֹשַׁבְתִּיו , vel הוֹשַׁבְתִּיהוּ ; הוֹשַׁבְתִּיהָ , הוֹשַׁבְתִּינִי , הוֹשַׁבְתִּים , הוֹשַׁבְתִּין , הוֹשַׁבְתִּינוּ .] Sic : הוֹרַדְתִּנוּ *demisisti nos* , Jos. 2. v. 18. cum (-) sub ת , pro (·). Vel quia duæ illæ motiones facile invicem permutantur ; vel quia olim scribebatur , הורדתינו cum (י) , quod *i* & *e* exprimebat , & quo , utpote inutili

post adscripta puncta, sublato, lapsu amanuensium irrepsit (-) in locum hhiriq.

Quiescentia ע in *qál*, [קַמְתִּיו, vel קַמְתִּיהוּ, קַמְתִּיהָ, קַמְתִּינִי, &c.]

Poél, [קוֹמַמְתִּיו, vel קוֹמַמְתִּיהוּ; קוֹמַמְתִּיהָ, קוֹמַמְתִּינִי, &c.]

Hiphíl, [הֲקִימֹתִיו, vel הֲקִימֹתִיהוּ, הֲקִימֹתִיהָ, הֲקִימֹתִינִי, &c.]

Quiescentia Lám. א in *qál*, [מְצָאתִיו, vel מְצָאתִיהוּ; מְצָאתִיהָ, מְצָאתִינִי, &c.] Sic: כְּלִתְנִי 1. Reg. 25. v. 33. *cohibuisti me*, duplici (י) deficiente, est enim ex forma quiesc. Lám. ה, pro כְּלִיתִנִי, aut ex verborum illorum forma, מְצָאתִים; כְּלָאתִנִי *invenisti eos*, נְשָׂאתִים *portas ea*, &c.

Piél, [מִצֵּאתִיו, vel מִצֵּאתִיהוּ; מִצֵּאתִיהָ, מִצֵּאתִינִי, &c.]

Hiphíl, [הִמְצֵאתִיו, vel הִמְצֵאתִיהוּ; הִמְצֵאתִיהָ, הִמְצֵאתִינִי, &c.]

Quiescentia Lám. ה in *qál*, [גְּלִיתִיו, vel גְּלִיתִיהוּ; גְּלִיתִיהָ, גְּלִיתִינִי, &c.]

Piél, [גִּלִּיתִיו, vel גִּלִּיתִיהוּ; גִּלִּיתִיהָ, גִּלִּיתִינִי, &c.] Sic: רִמִּיתַנִי cum (·) loco (׳.) sub ה, *decepisti me*.

Hiphíl, [הִגְלִיתִיו, vel הִגְלִיתִיהוּ; הִגְלִיתִיהָ, הִגְלִיתִינִי, &c.]

I. persona singularis communis מָסַרְתִּי tradidi.

[מְסַרְתִּיו, vel מְסַרְתִּיהוּ *tradidi eum*, &c.] Sic: מְשַׁחְתִּיו *unxi eum*, שְׁאִלְתִּיו & שְׁאֶלְתִּיהוּ, cum (·) loco (-) sub א, vide personam præcedentem, in quiesc. Pé (י), *interrogavi eum*, בְּחַרְתִּיךָ *elegi te*, עֲזַבְתִּיךָ *dereliqui te*, עֲזַבְתִּים *dereliqui eos*, שִׁלַּחְתִּיכֶם *dimisi vos*, &c.

Forma hhólem mutat illud in (· hhatóuph), ut: יְכָלְתִּיו iekholtív *prævalui ei*, quod contractum est pro יְכָלְתִּי, מִמֶּנּוּ.

Piel, [מִסַּרְתִּיו, vel מִסַּרְתִּיהוּ; מִסַּרְתִּיהָ, מִסַּרְתִּיךָ, מִסַּרְתִּיךְ, מִסַּרְתִּים, מִסַּרְתִּין, מִסַּרְתִּיכֶם, מִסַּרְתִּיכֶן.] Sic: בִּקַּשְׁתִּיהוּ *quæsivi eum*, &c.

Hiphil, [הִמְסַרְתִּיו, vel הִמְסַרְתִּיהוּ; הִמְסַרְתִּיהָ, הִמְסַרְתִּיךָ, הִמְסַרְתִּיךְ, הִמְסַרְתִּים, הִמְסַרְתִּין, הִמְסַרְתִּיכֶם, הִמְסַרְתִּיכֶן.]

Verba imperfecta.

Defectiva Pé נ in *qál*, [נְגַשְׁתִּיו, vel נְגַשְׁתִּיהוּ; נְגַשְׁתִּיהָ, נְגַשְׁתִּיךָ, נְגַשְׁתִּיךְ, &c.] ut in perfectis. Ex נָתַן, נְתַתִּיו & נְתַתִּיהוּ *dedi eum*, נְתַתִּיהָ *dedi eam*, נְתַתִּיךָ *dedi te*, masc. נְתַתִּיךְ *dedi te*, fem. נְתַתִּים *dedi eos*.

Piél, [נִגַּשְׁתִּיו, vel נִגַּשְׁתִּיהוּ; נִגַּשְׁתִּיהָ, נִגַּשְׁתִּיךָ, נִגַּשְׁתִּיךְ, &c.] ut in perfectis.

Hiphíl, [הִגַּשְׁתִּיו, vel הִגַּשְׁתִּיהוּ; הִגַּשְׁתִּיהָ, הִגַּשְׁתִּיךָ, הִגַּשְׁתִּיךְ, &c.] Sic ex defectivis Pé (י), וְהִצַּגְתִּיו *& statuam eum*, וְהִצַּגְתִּיהָ *& statuam eam*, à יָצַג.

Defectiva ע in *qál*, [סַבֹּתִיו, vel סַבֹּתִיהוּ; סַבֹּתִיהָ, סַבֹּתִיךָ, סַבֹּתִיךְ, &c.] Sic: אֲרֹתִיהָ *maledixi ei*, cum (-) sub א loco (-), ad daghésch excidens compensandum; חַקֹּתִיךְ *descripsi te*.

Poél, [סוֹבַבְתִּיו, vel סוֹבַבְתִּיהוּ; סוֹבַבְתִּיהָ, סוֹבַבְתִּיךָ, סוֹבַבְתִּיךְ, &c.]

Hiphíl, [הֲסִבֹּתִיו, vel הֲסִבֹּתִיהוּ; הֲסִבֹּתִיהָ, הֲסִבֹּתִיךָ, הֲסִבֹּתִיךְ, &c.] characteristica potest etiam affici (-).

Quiescentia Pé א in *qál*, [אֲכַלְתִּיו, vel אֲכַלְתִּיהוּ, &c.] ut in perfectis.

Piél, [אִכַּלְתִּיו, vel אִכַּלְתִּיהוּ, &c.] ut in perfectis.

Hiphíl, [הֶאֱכַלְתִּיו; vel הֶאֱכַלְתִּיהוּ, &c.] ut in perfectis.

Quiescentia Pé (י) in *qál*, [יְשַׁבְתִּיו, vel יְשַׁבְתִּיהוּ, &c.] ut in perfectis. Sic: יְדַעְתִּים masc. & יְדַעְתִּין fem. *novi ea*. Cum (·) sub secunda rad. loco (-), ut sup. יְלִדְתִּיךָ *genui te*.

Piél, [יִשַּׁבְתִּיו, & יִשַּׁבְתִּיהוּ, &c.] ut in perfectis.

Hiphíl, [הוֹשַׁבְתִּיו, vel הוֹשַׁבְתִּיהוּ; הוֹשַׁבְתִּיהָ, הוֹשַׁבְתִּיךָ, הוֹשַׁבְתִּיךְ, &c.] Sic: הוֹדַעְתִּיךָ *notum feci tibi*.

Quiescentia ע in *qál*, [קַמְתִּיו, vel קַמְתִּיהוּ, קַמְתִּיהָ, קַמְתִּיךָ, קַמְתִּיךְ, &c.] Sic: שַׂמְתִּיו *posui eum*, &c.

Poél, [קוֹמַמְתִּיו, vel קוֹמַמְתִּיהוּ; קוֹמַמְתִּיהָ, קוֹמַמְתִּיךָ, קוֹמַמְתִּיךְ, &c.]

Hiphíl, [הֲקִימוֹתִיו, vel הֲקִימוֹתִיהוּ; הֲקִימוֹתִיהָ, הֲקִימוֹתִיךָ, הֲקִימוֹתִיךְ, &c.] Sic: הַעִירֹתִיהוּ *excitavi eum*, cum (-) sub ה loco (-) ob ע sequens. Vide sup. pag. 257. coll. 1. 2. וַהֲמִתִּיו *& interfeci eum*, & וַהֲמִתִּיהָ *& interfeci eam*, vide supra pag. 257. col. 2. וַהֲשִׁיבוֹתִיךָ *& reducam te*, וַהֲשִׁיבוֹתִים *& reducam eos*.

Ex

Ex בּוֹא in forma quiesc. ע, הֲבִיאֹתִיו *reduxi eum*, וַהֲבִיאֹתִיהוּ *& introducam eum*, וַהֲבִיאֹתִים *& adducam eos.* Ex forma quiesc. Lám. א, הֲבֵאתִיךָ *adduco illud*, וַהֲבֵאתִים *& adducam eos.*

Quiescentia Lám. א in *qál*, [מְצָאתִיו, מְצָאתִיהָ, מְצָאתִיךָ, מְצָאתִיךְ, vel מְצָאתִיהוּ; מְצָאתִיהָ, &c.] Sic: בְּרָאתִיו *creavi illum*, מְצָאתִיהוּ *inveni eum.*

Piél, [מִצֵּאתִיו, vel מִצֵּאתִיהוּ; מִצֵּאתִיהָ, מִצֵּאתִיךָ, מִצֵּאתִיךְ, &c.] Sic: מִלֵּאתִיו *implevi illum.*

Hiphíl, [הִמְצֵאתִיו, vel הִמְצֵאתִיהוּ; הִמְצֵאתִיהָ, הִמְצֵאתִיךָ, הִמְצֵאתִיךְ, &c.] Ex forma quiesc. Lám. ה, הִמְצִיתִיךָ *inveniendum feci te*, *tradidi te*, 2. Reg. 3. v. 8. Ex quiesc. Pé (י) & Lám. א, הוֹצֵאתִיהָ *eduxi eam*, הוֹצֵאתִיךָ *eduxi te*, הוֹצֵאתִים *eduxi eos*, &c.

Quiescentia Lám. ה in *qál*, [גְּלִיתִיו, vel גְּלִיתִיהוּ; גְּלִיתִיהָ, גְּלִיתִיךָ, גְּלִיתִיךְ, &c.] Sic: רְאִיתִיו *vidi eum*, מְשִׁיתִהוּ cum (·) sub ת loco (י), *extraxi eum*, וּרְאִיתִיהָ *& videbo eum* (arcum), בְּנִיתִיהָ *ædificavi eam*, עֲנִיתִיךָ *respondi tibi*, בְּנִתִים deficiente priori (י), *ædificavi eos*, עֲשִׂיתִם deficiente posteriori, *feci eos.* Sic: עֲשִׂיתִנִי Ezech. 29. v. 3. contracte pro עָשִׂיתִי לִי *feci mihi.* Vulg. *feci memetipsum*, contra affixorum naturam, quæ cum iisdem personis nunquam junguntur, ut diximus supra pagg. 320. 321.

Piél, [גִּלִּיתִיו, vel גִּלִּיתִיהוּ; גִּלִּיתִיהָ, גִּלִּיתִיךָ, גִּלִּיתִיךְ, &c.] Sic: צִוִּיתִיךָ *præcepi tibi*, אִוִּיתִךְ cum (·) sub ת loco (י), *desideravi te.* Ita quoque שֵׁרִיתִךָ *dimisi te*, Jerem. 15. v. 11. cum (·) sub שׁ loco (·) ad compensandum daghésch ejectum. Vulg. & alii quidam, *reliquiæ tuæ*, à שְׁאֵרִית & contracte, vel ex Chaldaïsmo, שֵׁרִית.

Hiphíl, [הִגְלִיתִיו, vel הִגְלִיתִיהוּ; הִגְלִיתִיהָ, הִגְלִיתִיךָ, הִגְלִיתִיךְ, &c.] Sic: הֶרְאִיתִיךָ *ostendi tibi*, cum (·) pro (·) sub charact. ut fit interdum in flexione, vide supra pag. 299. col. 2. Ita etiam הֶלְאֵתִיךָ *laborare feci te*, ex forma (·) sub secunda radicali, & abjecto (י) in quod mutata fuerat tertia radicalis ה, vide ibidem.

Ex defect. Pé נ & quiesc. Lámedh ה, וְהִכֵּתִיו *& percutiam eum*, וְהִכִּתִיךָ *& percutiam te*, ubi deficit (י), ut mox supra, הִכִּיתִךְ *percussi te*, fem.

Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh ה, הוֹרֵתִיךָ *docui te*, Prov. 24. v. 11. ubi deficit quoque (י), quod tertiam radicalem refert.

III. *persona pluralis communis* מָסְרוּ tradiderunt.

[מְסָרוּהוּ וגו׳ *tradiderunt eum*, &c.] Sic: וּדְקָרֻהוּ *& configent eum*, וּדְרָשֻׁהוּ *& quærent eum*, cum (·) euphonico pro ו; פְּקָדוּךָ *visitaverunt te*, הֲלָמוּנִי *percusserunt*, *contuderunt me*, סְבָבוּנִי *circumdederunt me*, ex סָבַב in forma perfecta; בְּלָעוּנוּ *absorbuerunt nos*, שְׁטָפוּנוּ *inundaverunt nos*, &c.

Piel, [מִסְּרוּהוּ, מִסְּרוּהָ, מִסְּרוּךָ, מִסְּרוּךְ, מִסְּרוּכֶם, מִסְּרוּכֶן, מִסְּרוּם, מִסְּרוּן, מִסְּרוּנִי, מִסְּרוּנוּ.]

Hiphil, [הִמְסִירוּהוּ, הִמְסִירוּהָ, הִמְסִירוּךָ, הִמְסִירוּךְ, הִמְסִירוּנִי, הִמְסִירוּם, הִמְסִירוּן, הִמְסִירוּכֶם, הִמְסִירוּכֶן, הִמְסִירוּנוּ.]

Verba imperfecta.

Defectiva Pé נ in *qál*, [נְגָשׁוּהוּ, נְגָשׁוּהָ, &c.] ut in perfectis.

Piél, [נִגְּשׁוּהוּ, נִגְּשׁוּהָ, &c.] ut in perfect.

Hiphíl, [הִגִּישׁוּהוּ, הִגִּישׁוּהָ, הִגִּישׁוּךָ, הִגִּישׁוּךְ, הִגִּישׁוּנִי, &c.] Sic ex defect. Pé (י), הִקִּיפוּנִי (à יָקַף) *circumdederunt me.*

Defectiva ע in *qál*, [סַבּוּהוּ, סַבּוּהָ, סַבּוּךָ, סַבּוּךְ, סַבּוּנִי, &c.] Sic: סַבּוּנִי Psal. 87. Heb. 88. v. 18. &c. & סַבֻּנִי 2. Reg. 22. v. 6. cum (·) pro ו, *circumdederunt me.*

Poél, [סוֹבְבוּהוּ, סוֹבְבוּהָ, סוֹבְבוּךָ, סוֹבְבוּךְ, סוֹבְבוּנִי, &c.]

Hiphíl, [הֲסַבּוּהוּ, vel הֲסִבּוּהוּ; הֲסַבּוּהָ, הֲסַבּוּךָ, הֲסַבּוּךְ, הֲסַבּוּנִי, &c.] cum (·), vel (·) sub characteristica.

Quiescentia Pé א in *qál*, [אֲכָלוּהוּ, אֲכָלוּהָ, אֲכָלוּךָ, אֲכָלוּךְ, אֲכָלוּנִי, &c.] ut in perfectis.

Piél [אִכְּלוּהוּ, אִכְּלוּהָ, אִכְּלוּךָ, אִכְּלוּךְ, אִכְּלוּנִי, &c.] ut in perfectis.

Hiphíl, [הֶאֱכִילוּהוּ, הֶאֱכִילוּהָ, הֶאֱכִילוּךָ,

הָאֲכִילוּנִי , הַאֲכִילוּךָ , &c.] ut in perfectis.

QUIESCENTIA Pé (י) in *qál* , [יְשָׁבוּהוּ , יְשָׁבוּהָ , יְשָׁבוּךָ , יְשָׁבוּנִי , &c.] ut in perfectis.

Piél , [יִשְּׁבוּהוּ , יִשְּׁבוּהָ , יִשְּׁבוּךָ , יִשְּׁבוּנִי , &c.] ut in perfectis.

Hiphil , [הוֹשִׁיבוּהוּ , הוֹשִׁיבוּהָ , הוֹשִׁיבוּךָ , הוֹשִׁיבוּנִי , הוֹשִׁיבוּךְ , &c.] servato ubique hhólem characteristicæ.

QUIESCENTIA ו in *qál* , [קָמוּהוּ , קָמוּהָ , קָמוּךָ , קָמוּנִי , קָמוּךְ , &c.] Sic : שָׂמוּךָ *posuerunt te* , שָׂמֻנִי cum (ֻ) pro ו , *posuerunt me*.

Poél , [קוֹמְמוּהוּ , קוֹמְמוּהָ , קוֹמְמוּךָ , קוֹמְמוּנִי , &c.]

Hiphil , [הֲקִימוּהוּ vel הֱקִימוּהוּ ; הֲקִימוּהָ , הֲקִימוּךָ , הֲקִימוּנִי , הֲקִימוּךְ , &c.] Sic : הֱלִיצֻנִי cum (ֻ) pro ו , *deriserunt me* , הֱשִׁיבוּם *referebant ea*. Ex בּוֹא , הֱבִיאוּהוּ *intulerunt eum* , הֱבִיאוּךָ *adduxerunt te* , fem. הֱבִיאוּם *adduxerunt ea* ; & cum (ֻ) pro ו , וַיְבִאֻם *& adduxerunt ea.*

QUIESCENTIA Lám. א in *qál* , [מְצָאוּהוּ , מְצָאוּהָ , מְצָאוּךָ , מְצָאוּנִי , מְצָאוּךְ , &c.] Sic ex forma (ֵ) , יְרֵאוּהוּ *reverentur eum.*

Piél , [מִצְּאוּהוּ , מִצְּאוּהָ , מִצְּאוּךָ , מִצְּאוּךְ , מִצְּאוּנִי , &c.] Sic : יִרְאֻנִי *timorem incusserunt mihi* , cum (ֻ) sub (י) ad daghésch excidens compensandum.

Hiphil , [הִמְצִיאוּהוּ , הִמְצִיאוּהָ , הִמְצִיאוּךָ , הִמְצִיאוּךְ , הִמְצִיאוּנִי , &c.] Sic ex quiesc. Pé (י) & Lamedh א , וְהוֹצִיאֻהוּ cum (ֻ) pro ו , *& educent eum.*

QUIESCENTIA Lám. ה in *qál* , [גָּלוּהוּ , גָּלוּהָ , גָּלוּךָ , גָּלוּךְ , גָּלוּנִי , &c.] Sic : עָשׂוּהוּ *fecerunt eum* , עָשׂוּנִי *fecerunt me* , קְרָאֻנִי cum (ֻ) pro ו , & ex forma quiesc. Lámedh א , *evenerunt mihi* , Jerem. 13. v. 22. contracte pro קָרוּ לִי , aut potius קְרָאוּ לִי . Ex eadem forma , תְּלָאוּם *suspenderunt eos* , 2. Reg. 21. v. 12. secundum Massorethas , pro תְּלוּם , quod fert כְּתִיב , seu textus lectio.

Piél , [גִּלּוּהוּ , גִּלּוּהָ , גִּלּוּךָ , גִּלּוּךְ , גִּלּוּנִי , &c.] Sic : כִּלּוּנִי *consumserunt me*.

Hiphil , [הִגְלוּהוּ , הִגְלוּהָ , הִגְלוּךָ , הִגְלוּךְ , הִגְלוּנִי , &c.] Sic : הֶעֱלוּךָ *eduxerunt te* , &c. Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lám. ה , הִכֻּהוּ cum (ֻ) pro ו , *percusserunt eum* , הִכּוּנִי *percusserunt me* , הִכּוּם *percusserunt eos.*

II. persona pluralis masculina מְסַרְתֶּם & *II. persona pluralis feminina* מְסַרְתֶּן } tradidistis.

[מְסַרְתּוּהוּ וגו׳ *tradidistis eum* , &c.] Duæ illæ personæ eodem modo , eademque suscipiunt affixa , ut diximus supra pag. 321. & à se invicem solo sensu distinguuntur. Pro terminatione תֶּם , תֶּן sumunt תּוּ . Raro cum affixis reperiuntur , cum quibus servant puncta flexionis cum in verbis perfectis , tum in verbis imperfectis. Ex his ultimis unum aut alterum exemplum hîc ponere sufficiat. צַמְתֻּנִי cum (ֻ) pro ו , *jejunastis mihi* , Zach. 7. v. 5. contracte pro צַמְתֶּם לִי à צוּם in qál ; הֶעֱלִיתֻנוּ cum eodem (ֻ) pro ו , *ascendere fecistis nos* , Num. 20. v. 5. ab עָלָה in hiphíl.

I. persona pluralis communis מָסַרְנוּ tradidimus.

[מְסַרְנוּהוּ וגו׳ *tradidimus eum* , &c.] Persona illa , in verbis cum perfectis tum imperfectis , servat puncta flexionis cum affixis , nisi prima radicalis afficiatur (ָ) , tunc enim illud mutatur in (ְ) simplex sub non gutturali , in schevá compositum sub gutturali , ob accentum tonicum plus una syllaba ab eo remotum. Sufficiat igitur exempla aliquot ex utrisque illis verbis petita hîc oculis subjicere.

Ex verbis perfectis in *qál* , וּנְתַקְּנֻהוּ *& evellamus eum* , Jud. 20. v. 32. cum dagh. anomalo , vel potius mendoso , in ק ; דְּרַשְׁנֻהוּ *quæsivimus eum* , חֲשַׁבְנֻהוּ *reputavimus eum* , cum (ֻ) pro ו sub נ ; חֲקַרְנוּהָ *investigavimus eam*. Quando tertia radicalis est ה , aut ע , schevá sub ea dilatatur in (ַ) , quamvis remaneat in flexione , ut diximus supra

pag. 34. col. 1. sic: שְׁמַעֲנוּהָ *audivimus eam*, קְבַעֲנוּךָ *spoliavimus te*, שְׁכַחֲנוּךָ *obliti sumus te*, &c.

Piel, בֵּרַכְנוּכֶם *benediximus vobis*, cum (-) loco (·) sub ב ob daghésch ejectum compensatum, בִּלַּעֲנוּהוּ *devoravimus eum*, dilatato (·) sub ע, ut supra in qál.

Hiphil puncta flexionis retinet, ut præcedens piél.

Ex verbis imperfectis, יְדַעֲנוּךָ *cognovimus te*, à יָדַע in qál; הֲבִיאֹנוּם *introduximus eos*, à בּוֹא in hiphil; שִׁקִּוִּינוּהוּ *quem exspectavimus eum*, cum (·) pro ו, & cum pleonasmo affixi, de quo in Syntaxi; קִוִּינוּךָ *exspectavimus te*, à קִוָּה in piél. Atque ita in aliis personis & conjugationibus aliorum verborum imperfectorum, quorum exemplis afferendis brevitatis ergo supersedemus.

APPENDIX
AD BENONI.
Singulare masculinum מוֹסֵר tradens.

[מוֹסְרוֹ וגו׳ *tradens eum*, &c.] In hoc qál & piél bénoní, (-) ultimæ, vel (-) positum ibidem pro (-), mutatur in (·) simplex sub non gutturali, in (-) sub gutturali, quod, altero concurrente, convertitur in (·), quandoque in (-), & interdum in (·); eodem prorsus modo, quo in fine nominum, in quorum penultima non est (·). Vide supra pag. 93. §. V, & pag. 324. §. II. Affixa etiam הו & ני verbis familiaria participium istud non respuit, ut ex exemplis in sequentibus appendicibus afferendis patebit. בּוֹרַאֲךָ, & in pausa בֹּרְאֶךָ *creans te*. Sic in pausa, שֹׁמְרֶךָ *custodiens te*, &c. Servato (·) præter analogiam, שֹׁלֵחֲךָ *mittens te*, 1. Reg. 21. v. 2. ubi forte prono amanuensium lapsu irrepsit (·) in locum (-). גֹּאֲלֵךְ *& redimens te*, גֹּאֲלִי חֹרְפִי *exprobrans me*, *redimens me*, גֹּאֲלָם *redimens eos*, גֹּאַלְכֶם *redimens vos*, גֹּאֲלֵנוּ *redimens nos*, שֹׁפְטֵנוּ *judicans nos*, &c.

Piel, [מְסַפְּרוֹ, מְסַפְּרָהּ, מְסַפֶּרְךָ, & in pausa מְסַפְּרֵךְ; מְסַפְּרֶךָ, מְסַפְּרִי, מְסַפְּרָם, מְסַפְּרֵנוּ, מְסַפֶּרְכֶן, מְסַפֶּרְכֶם, מְסַפְּרָן.] Sic: מְקַלֶּלְךָ, & in pausa מְקַלֶּלְךָ sine daghésch in priori ל ob (·) suppositum, *maledicens tibi*, à קָלַל in forma perfecta; מְשַׁלֵּחֲךָ, servato (-) ut supra in qál, pro מְשַׁלַּחֲךָ *mittens te*, מְקַדִּשְׁכֶם *sanctificans vos*. &c.

Anomalum est מְקַלְלוּנִי, & secundum alios codices etiam accuratissimos, מְקַלְלַוְנִי *maledicens mihi*, Jerem. 15. v. 10 quod compositum volunt ex קַלְּרָה cujus ה mutatur in ו, & ex קַלֵּל. Alii vocem hanc repetunt ex קִלְלוּ *maledixerunt*, cujus ו retinetur; & ex participio isto analogo מְקַלְלֵנִי. Missis aliis Grammaticorum opinationibus, suspicor scriptum olim fuisse מְקַלְלֵינִי cum (·) antiqua vocali *e*, quæ exprimitur hodie per (-) sub altero ל, ex quo (·) factum est ו librariorum oscitantia, qua etiam repositum est (-) pro (-) sub secundo ל. Præterea daghésch ejicitur ex secunda rad. ob (·) suppositum, & adjicitur ני affixum verbis familiare, quod etiam participiis competit, ut diximus supra.

Ex forma poél, לִמְשֹׁפְטִי *judicanti me*, *judici meo*, Job. 9. v. 15.

Huc etiam referri potest מְלוֹשְׁנִי, quod secundum scripturam est מְלוֹשְׁנִי *detrahentem mihi*, Psal. 100. Heb. 101. v. 5. ubi contractio est pro מְלוֹשֵׁן לִי, & pleonasmus pronominis *mihi*, de quo in Syntaxi. Massorethis (·) paragogicum est, nobis vero pag. 176. col. 1. antiqua vocalis *e*, cui respondet (·) sub litera נ subintellectum. Præterea iidem Massorethæ legendum docent מְלָשְׁנִי cum (-hhatoúph) pro hhólem; quare ex eorum sententia ו antiqua vocalis *o*, punctis inscriptis superfluum est.

Hiphil, [מַמְסִירוֹ, מַמְסִירָהּ, מַמְסִירְךָ, in pausa מַמְסִירֶךָ; מַמְסִירֵךְ, מַמְסִירִי, מַמְסִירָם, מַמְסִירֵנוּ, מַמְסִירְכֶן, מַמְסִירְכֶם, מַמְסִירָן.] Sic: מַשְׁחִיתָם *perdens eos*, &c.

VERBA IMPERFECTA.

DEFECTIVA Pé נ in *qál*, [נוֹגְשָׁהּ , נוֹגְשׁוֹ , &c.] ut in qál perfect. Sic: נוֹתְנוֹ *dans eum*, נֹצְרָהּ *custodiens eam*, נוֹתֶנְךָ *dans te*, masc. נֹתְנֵךְ Ezech. 23. v. 28. cap. 25. v. 4. *dans te*, fem. cum (ֵ) pro (ֶ). Vide supra pag. 337.

Piél, [מְנַגְּשׁוֹ , מְנַגְּשָׁהּ , &c.] ut in piél perfectorum. Sic: מְנַחֶמְכֶם sine daghésch excidentis compensatione, *consolans vos*.

Hiphíl, [מַגִּישׁוֹ , מַגִּישָׁהּ , &c.] Sic: מַשִּׂיגֵהוּ cum affixo verbis familiari, *assequens, apprehendens eum*, &c.

DEFECTIVA ע in *qál*, participium istud habent perfectum, ut: סוֹבְבוֹ , סוֹבְבָהּ , &c. ut in qál perfectorum.

Poél, [מְסוֹבְבוֹ , מְסוֹבְבָהּ , מְסוֹבֶבְךָ in pausa מְסוֹבְבֶךָ ; מְסוֹבְבִי , מְסוֹבְבֵךְ , &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphíl, [מְסִבּוֹ , מְסִבָּהּ , מְסִבְּךָ in pausa מְסִבֶּךָּ ; מְסִבִּי , מְסִבֵּךְ , &c.] ubi (ֵ) charact. mutatur in (ִ) ob accentum tonicum plus una syllaba ab eo remotum; ultimæ autem (ֵ) convertitur in (ִ) propter sequens daghésch forte, quod proprie non venit post motiones magnas accentu tonico destitutas.

QUIESCENTIA Pé א in *qál*, [אוֹכְלוֹ , אוֹכְלָהּ , &c.] ut in qál perfectorum. Sic: אֹהַבְךָ *diligens te*, אֹסִפְךָ *congregans te*, אֹסְפָם *congregans ea*, &c.

Piél, [מְאַכְּלוֹ , מְאַכְּלָהּ , &c.] ut in piél perfectorum. Sic: מְאַסִּפְכֶם *colligens vos*, &c.

Abjecta prima radicali, cujus motionem assumit מ characteristicum, מַלְּפֵנוּ Job. 35. v. 11. pro מְאַלְּפֵנוּ *docens nos*. Vide supra pag. 176. col. 1. & in fine libri hujus caput de Syriasmis & Chaldaïsmis, qui in Bibliis observantur.

Hiphíl, [מַאֲכִילוֹ , מַאֲכִילָהּ , &c.] ut in hiphíl perfectorum.

QUIESCENTIA Pé (י) in *qál*, [יוֹשְׁבוֹ , יוֹשְׁבָהּ , &c.] ut in qál perfectorum. Sic: יוֹצְרוֹ *formans eum*, וְיֹצְרָהּ & *formans eam*, וְיֹצֶרְךָ & *formans te*, &c.

Piél, [מְיַשְּׁבוֹ , מְיַשְּׁבָהּ , &c.] ut in piél perfect. Sic; מְיַסֶּרְךָּ Deut. 8. v. 5. *erudiens te*, cum dagh. in affixo ad compensandum נ epentheticum abjectum, pro מְיַסְּרֶנְךָ.

Hiphíl, [מוֹשִׁיבוֹ , מוֹשִׁיבָהּ , &c.] ut in hiphíl perfectorum. Sic: מוֹשִׁיעוֹ *salvans eum*, מוֹשִׁיעֲךָ & in pausa מוֹשִׁיעֶךָ *salvans te*, masc. מוֹשִׁיעֵךְ *salvans te*, fem. מוֹשִׁיעָם *salvans eos*, &c.

QUIESCENTIA ע in *qál*, [קָמוֹ , קָמָהּ , קָמְךָ in pausa קָמֶךָ , קָמִי , קָמֵךְ , &c.] servato ubique (ָ) primæ radicalis ad secundam excidentem compensandam.

Poél, [מְקוֹמְמוֹ , מְקוֹמְמָהּ , מְקוֹמִמְךָ in pausa מְקוֹמְמֶךָ , מְקוֹמְמִי , מְקוֹמְמֵךְ , &c.] Sic: מְרוֹמְמִי *exaltans me*, &c.

Hiphíl, [מְקִימוֹ , מְקִימָהּ , מְקִימְךָ in pausa מְקִימֶךָ , מְקִימִי , מְקִימֵךְ , &c.] mutato (ֵ) characteristicæ in (ִ), ob accentum tonicum plus una syllaba ab eo remotum. Sic: מְנִיפוֹ *agitans eam* (serram), מְעִירָם *suscitans eos*, &c. Ex בּוֹא , מְבִיאֲךָ *introducens te*.

QUIESCENTIA Lám. א in *qál*, [מוֹצְאוֹ , מוֹצְאָהּ , מוֹצַאֲךָ , in pausa מוֹצְאֶךָ , מוֹצְאִי , &c.] ut in qál perfectorum, ubi aliud exemplum vide. Contractum est בּוֹרָאָם *fingens ea*, 2. Esd. seu Neh. 6. v. 8. pro בּוֹרְאָם. Aliis Syriasmus est, quo א vocalem suam in locum (ְ) quiescentis transfert. Vide supra pag. 301. col. 2. ubi varia loca in quibus Syriasmi hujus meminimus, indicantur; & infra cap. 17.

Piél, [מְמַצְּאוֹ , מְמַצְּאָהּ , &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphíl, [מַמְצִיאוֹ , מַמְצִיאָהּ , &c.] ut in hiphil perfectorum.

Ex quiesc. Pé (י) & Lám. א , מוֹצִיאוֹ *educens eum*, הַמּוֹצִיאֲךָ cum ה art. *educens te*, וּמוֹצִיאִי & *educens me*, מוֹצִיאָם *educens eos*.

QUIESCENTIA Lámedh ה in *qál*, [גּוֹלוֹ , vel גּוֹלֵהוּ ; גּוֹלָהּ , vel גּוֹלְךָ ; גּוֹלֶךָ in pausa גּוֹלֵךְ ; גּוֹלֵהֶם , vel גּוֹלָם , גּוֹלִי , גּוֹלֵךְ , גּוֹלֵךְ , vel גּוֹלֵנוּ , גּוֹלְכֶן , גּוֹלְכֶם ; גּוֹלֵהֶן .] Sic: עֹשֵׂהוּ & עֹשֵׂהוּ *faciens eum*, בּוֹזֵהוּ *spernens eum*, עֹנֵהוּ *respondens ei*, וְעֹשָׂהּ & *faciens eam*, עֹשֶׂךָּ cum (ֶ) pro (ֵ) ob pausam, *faciens te*, עֹנֶךָּ cum daghésch in affixo ad compensandum נ epentheticum abjectum, pro עֹנֶנְךָ *respondens tibi*, חֹנָךְ Psal. 52. Heb. 53. v. 6. punctis transpositis ut fit in particulis cum hoc affixo & accentu pausante conjunctis, pro חֹנֶךָ in pausa, *castra metantis contra te*; עֹשָׂי

cum affixo נִי verbis familiari, *faciens me*, רֹעִי *pascens me*, רֹאִי & רֹאֵנִי Isai. 47. v. 10. *videns me*, cum affixo verborum, & praecedente (ָ) loco (ֵ), quod (ֵ) mutatur ibi in (ָ) ob pausam. E contrario (ֵ) ponitur pro (ָ) in רֹדָם Psal. 67. Heb. 68. v. 28. *dominans eis*, pro רֹדֵם, quod contractum est pro רֹדֶה בָּם; רֹאֵנוּ *videns nos*, &c. Mutato ה in (י), aut potius cum (י) antiqua vocali *e*, quae exprimitur hodie per (ֵ) sub secunda radicali, וְנוֹטֵיהֶם *& extendens eos*, (coelos), Isai. 42. v. 5. וְרֹעֵיהֶם *& pascens eas* (oves), Zach. 11. v. 5. Aliis participia illa pluralia sunt, utpote quae ad nomen יְהוָה referantur, sicque (י) istud analogum est. Nomina autem dominii & excellentiae singularia cum adjectivis, & pronominibus pluralibus conjungi, videbimus in Syntaxi.

Piél, [מְגַלּוֹ, מְגַלֵּהוּ, vel מְגַלָּהּ; מְגַלֶּה, vel מְגַלְּךָ; מְגַלִּי, מְגַלֵּךְ, מְגַלֵּךְ & in pausa מְגַלְּךָ, &c.] Sic: מְפַתֶּיהָ Ose. 2. 14. al. 16. *pelliciens eam*, cum (י) antiqua vocali *e*, ut supra in qál. Potest etiam esse plurale, refertur enim ad Deum. Vide supra in bénoní qál. מְצַוְּךָ *praecipiens tibi*, Deut. 12. v. 28. cum daghésch in affixo ad compensandum נ epentheticum abjectum, pro מְצַוֶּנְךָ.

Hiphíl, [מַגְלוֹ, מַגְלֵהוּ, vel מַגְלָהּ; מַגְלֶה, vel מַגְלְךָ; מַגְלִי, מַגְלֵךְ, מַגְלֵךְ in pausa מַגְלְךָ; מַגְלֶה, &c.] Sic: הַמַּעַלְךָ *ascendere faciens te*, הַמַּעֲלֵם Isai. 63. v. 11. cum (ֵ) pro (ָ), *ascendere faciens eos*, &c.

Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lámedh ה, מַכֵּהוּ *percutiens eum*, מַכְּךָ *percutiens te*, fem.

Singulare femininum מוֹסֶרֶת, *& cum affixis* מוֹסַרְתּ tradens.

[מוֹסַרְתּוֹ וגו׳ *tradens eum*, &c.] Sic: סֹחַרְתֵּךְ *negotiatrix tua*, &c.

Piel, [מְמַסֶּרֶת, & cum affixis מְמַסֶּרֶת; hinc מְמַסַּרְתּוֹ, מְמַסַּרְתָּהּ, מְמַסַּרְתְּךָ in pausa מְמַסַּרְתֵּךְ, מְמַסַּרְתִּי, מְמַסַּרְתָּם, מְמַסַּרְתָּן, מְמַסַּרְתֵּךְ; מְמַסַּרְתְּךָ, מְמַסַּרְתֵּנוּ, מְמַסַּרְתְּכֶן, מְמַסַּרְתְּכֶם.] Sic in pausa, & sine daghésch excidentis compensatione, מְבַעִתֶךָ *conturbans te*, 1. Reg. 16. v. 15. quod contractum est pro מְבַעִתְּךָ cum (ֵ) sub ע pro (ַ), ut fit interdum in nominibus, quae desinunt in ה praecedente duplici (ַ). Vide supra pag. 98. col. 2.

Hiphil, [מַמְסִירָה, vel מַמְסֶרֶת; hinc cum affixis, מַמְסִירָתוֹ, מַמְסִירָתָהּ, מַמְסִירָתְךָ in pausa מַמְסִירָתֶךָ, מַמְסִירָתִי, מַמְסִירָתָם, מַמְסִירָתֵךְ; מַמְסִירָתְךָ, מַמְסִירָתֵנוּ, מַמְסִירָתְכֶן, מַמְסִירָתְכֶם, מַמְסִירָתָן. Vel ex forma ת, מַמְסַרְתּוֹ, מַמְסַרְתָּהּ, מַמְסַרְתְּךָ, in pausa מַמְסַרְתֶּךָ; מַמְסַרְתִּי, מַמְסַרְתָּם, מַמְסַרְתֵּךְ, מַמְסַרְתֵּנוּ, מַמְסַרְתְּכֶן, מַמְסַרְתְּכֶם, מַמְסַרְתָּן.]

Verba imperfecta.

Defectiva Pé נ in *qál*, [נוֹגַשְׁתּוֹ, נוֹגַשְׁתָּהּ, &c.] ut in qál perfectorum.

Piél, [מְנַגַּשְׁתּוֹ, מְנַגַּשְׁתָּהּ, &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphíl, [מַגִּישָׁתוֹ, vel מַגַּשְׁתּוֹ, &c.] ut in hiphil perfectorum.

Defectiva ע in *qál*, [סוֹבַבְתּוֹ, סוֹבַבְתָּהּ, &c.] ut in qál perfectorum.

Poél, [מְסוֹבַבְתּוֹ, מְסוֹבַבְתָּהּ, &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphíl, [מְסִבָּתוֹ, מְסִבָּתָהּ, מְסִבָּתְךָ in pausa מְסִבָּתֶךָ, מְסִבָּתִי, מְסִבָּתֵךְ; מְסִבָּתְךָ, &c.]

Quiescentia Pé א in *qál*, [אֹכַלְתּוֹ, אֹכַלְתָּהּ, &c.] ut in qál perfectorum. Sic: אֹמַנְתּוֹ *nutriens eum*, &c.

Piél, [מְאַכַּלְתּוֹ, מְאַכַּלְתָּהּ, &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphíl, [מַאֲכִילָתוֹ, מַאֲכִילָתָהּ, &c. vel מַאֲכַלְתּוֹ, מַאֲכַלְתָּהּ, &c.] ut in hiphil perfectorum.

Quiescentia Pé (י) in *qál*, [יוֹשַׁבְתּוֹ, יוֹשַׁבְתָּהּ, &c.] ut in qál perfectorum. Sic: יוֹעַצְתּוֹ *consulens ei*, לְיוֹלַדְתּוֹ *generanti eum*, *genitrici ejus*, יוֹלַדְתֶּךָ cum (ֶ) loco (ְ) ob pausam, *generans te*, *genitrix tua*, יוֹלַדְתְּכֶם *generans vos*, *genitrix vestra*, &c.

Piél, [מְיַשַּׁבְתּוֹ, מְיַשַּׁבְתָּהּ, &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphíl, [מוֹשִׁיבָתוֹ, מוֹשִׁיבָתָהּ, &c. vel מוֹשַׁבְתּוֹ, מוֹשַׁבְתָּהּ, &c.] ut in hiphil perfectorum.

Quiescentia ע in *qál*, [קָמָתוֹ, קָמָתָהּ, קָמָתְךָ in pausa קָמָתֶךָ, קָמָתִי, &c.] servato (ָ) sub prima radicali, ad secundam excidentem compensandam.

Poël, [מְקוֹמַמְתּוֹ , מְקוֹמַמְתָּהּ , &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphíl, [מְקִימָתוֹ , מְקִימָתָהּ , מְקִימָתְךָ in pausa מְקִימָתֶךָּ ; מְקִימָתֵךְ , מְקִימָתִי , &c.]

QUIESCENTIA Lám. א in *qál*, [מוֹצְאָתוֹ , מוֹצְאָתָהּ , מוֹצְאָתְךָ in pausa מוֹצְאָתֶךָּ ; מוֹצְאָתֵךְ , מוֹצְאָתִי , &c. Vel contracto utroque (·) in (-) sub secunda radicali מוֹצְאתוֹ , מוֹצְאתָהּ , מוֹצְאתְךָ in pausa מוֹצְאתֶךָּ ; מוֹצְאתֵךְ , מוֹצְאתִי , &c.]

Piél, [מְמַצְּאָתוֹ , מְמַצְּאָתָהּ , מְמַצְּאָתְךָ in pausa מְמַצְּאָתֶךָּ ; מְמַצְּאָתֵךְ , מְמַצְּאָתִי , &c. Vel contracto duplici (·) in (-), ut supra in qál, מְמַצְּאתוֹ , מְמַצְּאתָהּ , &c.]

Hiphíl, [מַמְצִיאָתוֹ , מַמְצִיאָתָהּ , מַמְצִיאָתְךָ in pausa מַמְצִיאָתֶךָּ , מַמְצִיאָתֵךְ , מַמְצִיאָתִי , &c.] Vel ex forma ת , מַמְצֵאתוֹ , &c. Vel contracto utroque (·) in (-), ut in qal, מַמְצֵאתוֹ , &c.]

QUIESCENTIA Lám. ה in *qál*, [גּוֹלָתוֹ , גּוֹלָתָהּ , גּוֹלָתְךָ in pausa גּוֹלָתֶךָּ ; גּוֹלָתֵךְ , גּוֹלָתִי , &c.]

Piél, [מְגַלָּתוֹ , מְגַלָּתָהּ , מְגַלָּתְךָ in pausa מְגַלָּתֶךָּ ; מְגַלָּתֵךְ , מְגַלָּתִי , &c.]

Hiphíl, [מַגְלָתוֹ , מַגְלָתָהּ , מַגְלָתְךָ in pausa מַגְלָתֶךָּ ; מַגְלָתֵךְ , מַגְלָתִי , &c.

Plurale masculinum מוֹסְרִים tradentes.

[מוֹסְרָיו וגו׳ *tradentes eum*, &c.] Plurale istud in omnibus verborum cum perfectorum, tum imperfectorum conjugationibus, servat puncta status absoluti. Quare exempla aliquot ex utrisque hîc describere sufficiat.

Ex perfectis, צֹפְנֶיהָ *absondentes eam*, דֹּרְשַׁיִךְ *quærentes te*, masc. לֹחֲמָי cum (·) pro (-) ob pausam, *impugnantes me*, לֹחֲצֵיהֶם *opprimentes*, *impugnantes eos*, רֹדְפֵיכֶם *persequentes vos*, &c.

PIEL, מְחַלְלֶיהָ *profanantes illud* (sabbathum), ab חִלֵּל in forma perfecta, & sine daghésch in priori ל ob (-) suppositum, quod ibi est pro (·), quamvis litera illa non sit gutturalis.

Ex verbis imperfectis, סֹבְבָי cum (·) pro (-) ob pausam, *circumdantes me*, à סָבַב in hiphil; אֹכְלָיו *comedentes eum*, אֹכְלַיִךְ *comedentes te*, ab אָכַל in qál. קָמַיִךְ contracte pro קָמִים עָלַיִךְ *insurgentes contra te*, à קוּם in qál; מְבִיאֶיהָ *adducentes eam*, à בּוֹא in hiphil; שֹׂנְאָיו *odientes eum*, à שָׂנֵא in qál; בְּעֹשָׂיו *in facientibus eum*, ab עָשָׂה in qál; צֹפַיִךְ *contemplatores tui*, fem. à צָפָה in ead. conjug. רֹאָי *videntes me*, à רָאָה in eadem conjug. עֹשֵׂיהֶם *facientes ea*, ab עָשָׂה in ead. conjug. מְעַנַּיִךְ *affligentes te*, fem. ab עָנָה in piél; מוֹנַיִךְ *opprimentes*, *depopulantes te*, fem. ab יָנָה in hiphil; מוֹרָי cum (·) loco (-) ob pausam, *docentes me*, ab יָרָה in ead. conjug.

Plurale femininum מוֹסְרוֹת tradentes.

In hoc quoque plurali puncta status absoluti retinentur, sive in verbis perfectis, sive in verbis imperfectis, ut: קֹרְאֹתַיִךְ *accidentia tibi*, Isai. 51. v. 19. à קָרָה in qál, & ex forma quiescentium Lám. א. Præterea contractio est pro קֹרְאוֹת לָךְ.

APPENDIX

AD PAOUL

Participium istud, utpote passivum, natura sua non recipit affixa. Quando itaque pronomina illa cum eo conjuncta reperiuntur, sermonis contractio est, & affixa illa cum præpositione copulanda sunt, ut diximus supra pag. 320. In solo autem fere plurali numero paoúl affixa suscipit, in quo flexionis puncta retinentur, ut: הֲרוּגָיו *occisi ejus*, h. e. הֲרוּגִים מִמֶּנּוּ *occisi ab eo.* Sic: קְרוּאָיו *invitati ejus*, masc. קְרוּאֶיהָ cum (·) pro ו, *invitati ejus*, fem. הֲרוּגֶיהָ Isai. 25. v. 21. *occisi ejus*, fem. hoc est, qui occisi in ea

ſepeliuntur ; quæ exempla ſunt ex qal.
Ex puäl , וּמְאֻשָּׁרָיו *& beatificati ejus* , ab לְמְיֻדָּעָי ; אֲשֶׁר cum (ֶ) in fine loco (ֵ) ob pauſam , *notis meis* , à יָדַע.

APPENDIX

AD INFINITIVUM.

Forma מְסוֹר , vel מְסֹר tradere.

[מְסָרְךָ וגו׳ *tradere te* , &c.] Forma illa cum tribus duntaxat affixis כֶן , כֶם , ךָ conjungitur , ut diximus ſupra pag. 325. cum quibus (ָ) penultimæ mutatur in (ְ) ſimplex , vel compoſitum , ratione literæ cui ſubjicitur ; & hhólem ultimæ corripitur in (ָ hhatoúph) , ut : לִרְדָפְךָ *ad perſequendum te* , עָמְדְךָ *ſtare te* , Abd. v. 11. ubi plurimi codices , etiam accuratiſſimi , habent méthegh poſt (ָ) , ſic : עָֽמְדְךָ ; at vel méthegh iſtud perperam ibi collocatur : vel non impedit quominus (ָ) iſtud ſit (ָ hhatoúph). Vide ſupra pag. 39. col. 2. & infra in forma לְמָשְׁחֲךָ ; מְסֹר dilatato (ְ) ſub ח in (ֲ) ob præcedens (ָ hhatoúph), *ad ungendum te*, הַרְבֹּתְכֶם *multiplicare vos* , &c.

Forma מְסוֹר , *vel* מְסֹר tradere.

[מָסְרוֹ וגו׳ *tradere eum* , &c.] Affixis ad formam illam accedentibus , hhólem ultimæ mutatur in (ָ hhatoúph) , rariſſime in (ֻ), quæ utraque motio cum (ְ) penultimæ ſedem commutat ; ſeu hhólem ultimæ correptum in (ָ hhatoúph) aſcendit ad penultimam , & (ְ) penultimæ deſcendit ad ultimam , ut diximus ſupra pag. 325. Sic : בְּבָרְחוֹ bevorhhó *cum fugeret ipſe* , בְּמָשְׁכוֹ *cum traxerit ipſe* , וּכְשָׁמְעוֹ *& cum audiſſet ipſe* , עָזְבָהּ *deſerere eam* , 4. Reg. 8. v. 6. ubi ה caret mappiq , לְעָבְדָהּ וּלְשָׁמְרָהּ *ut coleret & cuſtodiret eum* (hortum) , לְעָבְרְךָ *ut tranſeas tu* , וּבְשָׁכְבְּךָ *& dormias tu* , Deut. 6. v. 7. ubi daghéſch lene imprimitur ב תּ præter uſum communem , vide ſupra pag. 31. col. 2. בְּקָצְרְךָ cum (ָ) pro (ְ) ſub ר ob pauſam , *cum meſſueris tu* , עָזְבֶךָ *derelinquere te* , לְגָאָלֵךְ dilatato (ְ) ſub א in (ֲ) ob (ָ hhatoúph) præcedens , *redimere te* , Ruth. 3. v. 13. ubi fruſtra contendunt nonnulli (ָ) ſub ג eſſe (ָ) magnum , ſeu *a* ; לְקָבְצִי *ut congregem ego* , הֲלְהָרְגֵנִי *an occidere me* vis ? רָדְפִי טוֹב *perſequi me bonum* , Pſal. 37. Heb. 38. v. 21. qua in voce trajicitur ו , quod reponendum eſt inter ד & ר , quodque exprimitur hodie per (ָ hhatoúph , non per (ָ) magnum , ut volunt recentiores quidam , quamvis accentus penultimam occupet ob concurſum. Vide ſupra pag. 39. col. 2. ubi vox illa cum accentu duplici notatur , altero in penultima , ut eſt in Bibliis ; altero in ultima in qua eſſe deberet , niſi concurreret alter in voce ſeq. טוֹב. בָּחֳרִי dilatato (ְ) ſub ח in (ֳ) ob (ָ hhatoúph) , quod præcedit , *eligere me* , בְּשָׁמְרָם *in cuſtodiendis illis* , מָאֳסָם *abjicere eos* , לְפָעֳלָם *ad operandum eos* , dilatato (ְ) ſecundæ radicalis guttur. ut ſupra , בְּקָרָבְכֶם בְּקָצְרְכֶם *cum meſſueritis vos* , *cum acceſſeritis vos* , Deut. 20. v. 2. ubi (ְ) ſub ר , licet non gutturali , dilatatur in (ֲ) , quod ob ſequens (ְ) mutatur in (ָ hhatoúph). Hhólem ultimæ aſcendente quidem ad penultimam , ſed ibi remanente , nec mutato in (ָ hhatoúph) tum facilioris pronuntiationis gratia , tum quia non ſequitur (ְ) ante quod ſit (ָ hhatoúph) ; ſchevá enim ſecundæ radicalis ob aliud (ְ) ſequens convertitur in (ֶ) , בּוֹשַׁסְכֶם *conculcare vos* , Amos. 5. v. 11. pro בְּשָׁסְכֶם , aut ex forma מְסוֹר , בְּשָׁסְכֶם ; עָבְרֵנוּ *tranſire nos* , &c.

Cum ה paragogico , quod ad infinitivum illum quandoque adjungitur , ſed mutato in ת , ut in nominibus , ad quorum claſſem infinitivi illi poſſunt etiam referri , כְּשָׁמְעָתוֹ *ſecundum audire eum* , חֻמְצָתוֹ *fermentari eam*

(massam), בְּקָרְבָתָם *cum accederent ipsi*, &c. Alii infinitivi, quos huc referunt nonnulli, ut : בְּאַהֲבָתוֹ *in amando eum*, מִיִּרְאָתוֹ *propter timere eum*, &c. sunt potius nomina verbalia, quæ casum verbi sui regunt, & de quibus in Syntaxi, quam infinitivi.

Forma מְסֹר tradere.

[מָסְרוֹ וגו׳ *tradere eum*, &c.] In forma illa cum affixis conjuncta, (-) ultimæ mutatur in (ׂ), & (ׂ) penultimæ ob concursum transit in (ׂ), quandoque in (ׂ), & non raro in (-), maxime cum prima, aut secunda radicalis est gutturalis, ut : וּבְפִתְחוֹ *& in aperiendo eo*, לְשִׂטְנוֹ *ut adversaretur ei*, לְפָעְלוֹ *agere eum*, חֲבָלֵהוּ *pignerari eum*, Prov. 20. v. 16. quod est potius imperativus piél *pignerare eum*, daghésch excidente ex ב ob (ׂ) ei suppositum; לְחֶנְנָהּ Psal. 101. Heb. 102. v. 14. *ad gratiam ei exhibendam*, ab חָנַן in forma perfect. לְרַגְּלָהּ *ad explorandam eam*, לְיַחְמֵנָה contracte pro לְיַחְמֵנָּה Gen. 30. v. 41. *ut conciperet ipsa*, בְּצַעְדְךָ contracte pro בְּצַעֲדְךָ *in progredi te*, רַקְעֲךָ *plaudere te*, מַחְאֲךָ idem, Ezech. 25. v. 6. ubi ח afficitur (-) loco (ׂ), ob aliud (ׂ) sequens; שְׁאַטְךָ ibidem, *depopulari te*, pro שְׁאָטְךָ sine dilatatione שׁ (ׂ), aut שְׁאָטְךָ cum (-) sub א loco (ׂ) ob (ׂ) sequens; hinc (-) primæ rad. & (-), aut (ׂ) secundæ contractis in (ׂ) sub prima, שְׁאַטְךָ. Aliis est nomen substantivum. Vide Lexicon. בְּזַעֲקֵךְ *in clamando te*, בְּקָעָם *diffindere eos*, בְּשָׁחֲטָם *in jugulando eos*, בְּמָעֳלָם *in prævaricari eos*, לְחַנַּנְכֶם *ut misereatur vestri*, Isai. 30. v. 18. ab חָנַן in forma perfecta, & sine mutatione punctorum, pro לְחָנְנְכֶם.

PIEL, [מַסְּרִי, מַסְּרֵהוּ, מַסְּרֵנוּ; מַסְּרָהּ, מַסְּרָהּ, מַסְּרֵךְ, מַסֶּרְךָ; מַסְּרָהּ in pausa מַסְּרֶךָּ; מַסְּרֵנִי, מַסְּרֵנוּ, מַסֶּרְכֶן, מַסֶּרְכֶם, מַסְּרֵן, מַסְּרָם; מַסְּרֵנִי]. Sic : דַּבְּרוֹ *loqui eum*, צַדְּקוֹ *justificare eum*, לְבָרְכוֹ cum (ׂ) sub ב loco (-) ob daghésch ejectum, *ad benedicendum ei*, לְשַׁלְּחוֹ *dimittere eum*, דַּבֶּרְךָ, דַּבֶּרְךָ *loqui te*, כַּבְּדֶךָּ cum (ׂ) sub ד pro (ׂ) ob pausam, *honorare te*, צַדְּקֵךְ cum daghésch in affixo ad compensandum נ epentheticum abjectum, pro צַדְּקֶנְךָ *justificare te.* Sic : לְקַלֶּלְךָּ Deut. 23. v. 4. *ad maledicendum tibi*, ex קַלֵּל in forma perfect. & sine daghésch in priori ל ob (ׂ) suppositum. בְּשַׁלְּחֲךָ Deut. 15. v. 18. servato (-) sub secunda radicali, ut supra in bénoni sing. masc. qál & piél, *in dimittendo te*, לְשַׁחֶתְכֶם, & secundum alios codices, לְשַׁחֶתְכֶם Ezech. 5. v. 16. *ad corrumpendum vos*, sine daghésch excidentis compensatione; בְּכַזֶּבְכֶם *cum mentiremini vos*, לְרַחֶמְכֶם daghésch excidente non compensato, *ut misereatur vestri*, וּבְפָרִשְׂכֶם *& cum extendetis vos*, &c.

Cum נ epenthetico ante affixum, בְּצַדֶּקְתֵּךְ *cum justificaveris tu*, Ezech. 16. v. 52. ubi videtur esse punctatio anomala; illud enim ת natum videtur ex ה parag. de quo supra in qál, sic : בְּצַדְּקָה, & cum affixo בְּצַדֶּקְתֵּךְ. Vel est à nomine inusitato צַדֶּקֶת formæ אַדֶּרֶת, unde cum affix. בְּצַדֶּקְתֵּךְ, posito (ׂ) sub ד loco (-), quod in nominibus formæ hujus interdum fieri diximus supra pag. 98. col. 2. in fine; sicque nomen istud reget casum verbi sui; quod insolens non esse videbimus in Syntaxi.

HIPHIL, [הַמְסִירְךָ, הַמְסִירֵהוּ, הַמְסִירוֹ, הַמְסִירֵנוּ, הַמְסִירָהּ, הַמְסִירְךָ, הַמְסִירֵךְ, הַמְסִירֶכָּה, הַמְסִירְךָ in pausa הַמְסִירֶךָ, הַמְסִירֵנִי; הַמְסִירָם, הַמְסִירְכֶם, הַמְסִירְכֶן, הַמְסִירֵנוּ, הַמְסִירֵנִי]. Infinitivus ille affixa recipit fere in forma hhiriq, ut : הַקְרִיבוֹ *offerre eum*, בַּעֲבוּר הַרְעִמָהּ *quia provocabat eam*, *fremere faciebat eam*, 1. Reg. 1. v. 6. ubi ע afficitur (ׂ) sequente daghésch pro (ׂ) per legem æquivalentiæ; & dagh. forte anomalum imprimitur ר loco ר. Vide supra pag. 28. col. 1. לְהַעֲצִבָהּ *ad colendam eam*, Jerem. 44. v. 19. ubi deficit mappiq in ה, & (ׂ) subjicitur secundæ radicali pro (ׂ); בְּהַקְרִיבְכֶם *offerentibus vobis*, &c. Ex terminatione (-), quod servatur, הַזְכַּרְכֶם *memorare vos*, Ezech. 21. v. 29.

VERBA IMPERFECTA.

DEFECTIVA Pé נ, quæ in *qál* primam suam radicalem servant, sequuntur perfecta. Hinc ex forma מְסֹר, נְפָלוֹ *cadere eum*, 1. Reg.

Reg. 29. v. 3. Ex forma מְסֹר, נִפְלוֹ idem, 2. Reg. 1. v. 10. נִפְלָם *cadere eos*, Jerem. 49. v. 21. Verum quæ literam illam in hoc infinitivo amittunt, & de quibus supra pag. 197. in appendice, illa, inquam, verba mutant duo (ֵ), in duo (ֶ), quorum prius ob concursum transit in (ִ) loco (ֶ), quod usurpari solet in ejusdem formæ nominibus. Vide pag. 98. col. 1. Eodem modo mutatur duplex (ֶ) positum pro duplici (ֵ); sed prius (ִ) natum ex (ֶ) convertitur in (ַ) propter concursum, ut: גִּשְׁתּוֹ (à גֶּשֶׁת) *accedere eum*, בְּקַחְתּוֹ (à קַחַת) *cum acceperit ipse*, לְקַחְתּוֹ *ad accipiendum eum*, לְקַחְתָּהּ *accipere eam*, קַחְתְּךָ *accipere te*, לְקַחְתְּךָ *ad accipiendum te*, קַחְתִּי *accipere me*, à לָקַח, quod defectiva Pé נ sequitur; בְּגִשְׁתָּם *accedentibus ipsis*, &c.

Ex נָתַן, תִּתּוֹ *dare eum*, לְתִתָּהּ *dare eam*, תִּתְּךָ *dare te*, וּבְתִתְּךָ & *in dando te*, תִּתִּי *dare me*, תִּתָּם *dare eos*, וְלִתְּנֵנוּ contracte pro וְלָתֵת לָנוּ & *ad dandum nobis*, &c. abjecta etiam tertia radicali ן ob ת sequens, vide sup. pag. 206. pro תִּתּוֹ, &c.

Piél, [נַגְּשׁוֹ, נַגְּשֵׁהוּ, נַגְּשֵׁנוּ, &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphil, [הַגִּישׁוֹ, הַגִּישֵׁהוּ, הַגִּישֵׁנוּ, &c.] Sic: הַגִּיעֵנוּ *pervenire nos*, &c.

Defectiva ע in *qál*, סַבּוֹ, סַבֵּהוּ, סַבֵּנוּ, סַבְּךָ; סַבֵּךְ, סַבָּהּ, סַבְּנָה, סַבָּהּ in pausa סַבְּךָ; סַבִּי, סַבֵּנִי, &c.] Sic: תַּמִּי *consumere me*, בְּחֻמָּם *incalescentibus illis*, לְהֻמָּם *ad conterendum eos*, כְּרֻבָּם *secundum multiplicari eos*, *prout multiplicabantur*, מֵרֻבְּכֶם *à multiplicari vos, eo quod numerosi essetis*, &c.

Cum solo (ְ), & sine daghésch in tertia radicali, quasi ex forma quiesc. ע, בְּחֻקוֹ *in statuendo eo*. In forma (ַ) illud retinetur, sed sequente pariter daghésch forti, quod si in litera sequenti, utpote gutturali, aut ר, recipi non possit; tunc excidium ejus compensatur mutato (ַ) in (ָ), ut: לְבָרָם pro לְבָרָם Eccle. 3. v. 18. *ad declarandum eos*. Vide supra pag. 217. col. 2.

Poél, [סוֹבְבוֹ, סוֹבְבֵהוּ, סוֹבְבֵנוּ, סוֹבְבָהּ, סוֹבְבָה, סוֹבְבְךָ, סוֹבְבְנָה, סוֹבַבְתְּ, in pausa סוֹבְבֶךָ; סוֹבְבֵךְ, סוֹבְבִי, סוֹבְבֵנִי, &c.] ut in piél perfectorum, quod ultimam syllabam attinet.

Hiphil, [הֲסִבּוֹ, הֲסִבֵּהוּ, הֲסִבֵּנוּ, הֲסִבָּהּ, הֲסִבָּה, הֲסִבְּךָ, הֲסִבֵּךְ, הֲסִבִּי; הֲסִבֵּךְ in pausa הֲסִבְּךָ, הֲסִבְּנָה, הֲסִבֵּנִי, &c.] Pro (ֲ) sub charact. reponi etiam potest (ַ). הַחִלָּם *incipere eos*, Gen. 11. v. 6. cum (ַ) sub ה loco (ֲ) ob literam ח sequentem; quia motio composita non solet gutturales præcedere, ut diximus supra pag. 224. col. 1. Sublata characteristica, בְּהִלּוֹ pro בְּהַהִלּוֹ, Job. 29. v. 3. *cum lucere faceret ipse*. Ex forma quiescentium ע, vel cum hhiriq gadhól pro hhiriq qatón & daghésch per legem æquivalentiæ, כַּהֲתִימְךָ Isai. 33. v. 1. pro כַּהֲתִמְּךָ *cum absolveris tu*.

Quiescentia Pé א in *qál*, ex forma מְסֹר, בְּאָמְרְכֶם *perire te*, אֲכָלְךָ *comedere te*, אֲבָדְךָ *cum dixeritis vos*, אֲכָלְכֶם *comedere vos*, בְּאָכְלְכֶם *cum comederitis vos*, &c. Ex forma מְסֹר, אֲבָדְךָ *perire te*, בְּאָמְרִי *dum dico ego*, בְּאַהֲבָם *cum diligerent ipsi*, מָאָסְכֶם *spernere, abjicere vos*; dilatationem (ֳ) sub secunda rad. gutturali in (ָ), & ob (ָ) sequens in (ָ hhatoúph), vide supra pag. 34. coll. 1. 2. & pag. 351. coll. 1. 2. בְּאָכְלֵנוּ *in comedendo nos, quando comedebamus*.

Piél, [אַבְּלוֹ, אַבְּלֵהוּ, אַבְּלֵנוּ, אַבְּלָהּ, אַבְּלָה, אַבְּלְךָ, אַבֶּלְנָה, &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphil, [הַאֲבִילוֹ, הַאֲבִילֵהוּ, הַאֲבִילֵנוּ, הַאֲבִילָהּ, הַאֲבִילָה, הַאֲבִילְךָ, הַאֲבִילְנָה, &c.] ut in hiphil perfectorum. Sic: לְהַאֲבִידוֹ *ad perdendum eum*, לְהַאֲבִידֵנוּ *ad perdendum nos*, &c.

Quiescentia Pé (י) in *qál*, sequuntur analogiam perfectorum, ut: מִיָּרְדִי־בוֹר S. Hieron. *ne descenderem in lacum*, Psal. 29. Heb. 30. v. 4. ubi ו hodie superfluum ostendit lectum olim fuisse miiiordhi, non miiiardhi, ut volunt recentiores quidam ob accentum méthegh post (ָ) positum: ille enim accentus non impedit quominus (ָ) sit (ָ hhatoúph), vide supra pag. 39. col. 2. ubi vocem illam cum duplici accentu exhibuimus, altero in penultima, ut hic; altero in ultima, quam syllabam occuparet, nisi interponeretur maqqáph. Lxx. ἀπὸ τῶν καταβαινόντων, Vulg. Lat. *à descendentibus*, legebant מִיּוֹרְדֵי in bénoni plurali constructo.

Verba classis hujus, quæ amittunt primam suam radicalem in hoc infinitivo, quem terminant in ת præcedente duplici (ֶ),

aut duplici (-) ob tertiam rad. ח, aut ע, & de quibus supra pag. 231. illa, inquam, verba mutant duo (ּ) in duo (ּ), quorum prius ob concursum convertitur in (ּ), & quandoque in (ּ), instar ejusdem formæ nominum, quæ vide supra pag. 98. col. 1. Sic etiam mutantur duo (-) posita pro duobus (ּ); sed eorum prius convertitur in (-). Vel, si malueris, ultimum tantum (-) mutatur in (ּ), remanente priori. Vide etiam supra defect. Pé נ in hoc infinitivo. לִכְתּוֹ *ire eum*, דַּעְתּוֹ *scire eum*, לִדְתָּהּ *parere eam*, בְּלִדְתָּהּ *cum pareret ipsa*, רִדְתָּהּ *descendere eam*, לְרִשְׁתָּהּ *ad possidendam eam*, בְּלֶכְתְּךָ *in ambulando te*, לֶכְתְּךָ *ambulare te*, לִדְתָּן, unde cum ח parag. לִדְתָּנָה *parere eas*, בְּשִׁבְתֵּנוּ *cum sedebamus*, &c.

Piél, [יַשְׁבוֹ, יַשְׁבוּהוּ, יַשְׁבֵנוּ, &c.] ut in piél perfectorum. Abjecto נ epenthetico, eoque compensato per daghésch in affixo, לְיַסְּרָךְ pro לְיַסְּרֶנְךָ *ad erudiendum te*. Excidente daghésch ex secunda rad. ac compensato per (ּ) loco (-) sub prima, לְיָרְאֵנִי *ad terrendum me*.

Hiphíl, [הוֹשִׁיבוֹ, הוֹשִׁיבֵהוּ, הוֹשִׁיבֵנוּ, &c.] Sic: הוֹדִיעֲךָ *notum facere tibi*, לְהוֹדִיעֵנִי *ad scire faciendum me*, לְהוֹשִׁיעֵנִי *ad salvandum me*, &c. servato ubique hhólem characteristicæ ad (י) vel excidens, vel mutatum in ו compensandum.

QUIESCENTIA ע in *qál*, [קוּמוֹ, קוּמֵהוּ, קוּמֵנוּ, &c.] remanente ו, quod ibi ad secundam radicalem quiescentem compensandam adhibetur, & cujus loco interdum ponitur (ּ) euphonicum. Sic: בְּשׁוּמוֹ *cum poneret ipse*, בְּנֻחָה *cum quiesceret ille*, cum ח in fine pro ו; בְּקֻמָהּ *quando surrexit illa*; בְּשׁוּרִי cum שׂ pro ס, *in discedendo me*, בְּנֻסָם *cum fugerent ipsi*, מֻתֵנוּ *quam mori nos*, &c.

Ex בּוֹא *venire*, בֹּאוֹ *venire eum*, בְּבֹאָהּ *cum veniret illa*, בֹּאָהּ, & expresso ח, quod in fine latebat, בְּבֹאֲכָה *venire te*, בְּבֹאֲךָ cum (ּ) pro (-) ob pausam, *in veniendo te*, בֹּאִי *venire me*, בֹּאָם, vel בֹּאָם *venire eos*, בֹּאָן, unde cum ח parag. בֹּאֲנָה *venire illas*, בְּבֹאָן *in veniendo illas*, בֹּאֲכֶם *venire vos*, בֹּאֵנוּ *venire nos*, &c.

Poél, [קוֹמְמוֹ, קוֹמְמֵהוּ, קוֹמְמֵנוּ, &c.] ut in piél perfectorum, & supra in poél defectivorum ע.

Hiphíl, [הֲקִימוֹ, הֲקִימֵהוּ, הֲקִימֵנוּ, &c.] usurpata forma hhíriq, quod immutabile vulgo perseverat, & mutato (ּ) charact. in (ּ), vel in (ּ), ut supra in defect. ע, ob accentum tonicum plus una syllaba ab eo remotum. Sic: בַּהֲכִינוֹ *cum aptaret ipse*, לַהֲמִיתוֹ *ad interficiendum eum*, לַהֲשִׁיבוֹ *ut redderet eum*, לַהֲמִיתְךָ, cum (ּ) pro (ּ) ob pausam, *ad interficiendum te*, הֲנִיחִי *facere me ut quiescat*, בַּהֲפִיצִי *in dispergendo me*, שִׁתִי Exod. 10. v. 1. cum aphæresi characteristicæ, pro הֲשִׁתִי *ponere me*, *ut ponam*, ubi insuper est (ּ) sub שׁ, pro (י); לַהֲמִיתֵנִי *ad interficiendum me*, לַהֲמִיתָם *ad interficiendum eos*, הֲסִירְכֶם *removere vos*, לַהֲמִיתֵנוּ *ad interficiendum nos*, &c. Cum ( ) sub prima rad. loco hhíriq, accelerandæ pronuntiationis gratia; quare (ּ) characteristicæ reducitur ad simplex (-), לְהַפְרְכֶם Levit. 26. v. 15. pro לְהָפִירְכֶם *ut irritum faciatis vos*.

Ex בּוֹא *venire*, הֲבִיאֲךָ *adducere te*, בַּהֲבִיאִי *in reducere me*, לַהֲבִיאָם *ad introducendos eos*, הֲבִיאֲכֶם *afferre vos*, &c.

QUIESCENTIA Lámedh א in *qál* ex forma מְצֹא, [מְצָאוֹ; מְצָאֵהוּ, מְצָאֵנוּ, &c.] ut in qal perfect. Sic: בְּקָרְאִי *in clamando me*, *cum clamo*, בְּמֹצַאֲכֶם *cum inveneritis vos*, Gen. 32. v. 20. ubi hhólem ascendens ab ultima ad penultimam ibi invariatum remanet, ut in פּוֹשַׁסְכֶם, quod vide supra pag. 351. col. 2. Ex forma סְפַר, מַחְאֲךָ *plaudere te*, vide supra pag. 352. col. 1. Vox בְּחֶטְאָהּ, quam huc referunt nonnulli, non tam est infinitivus, quam substantivum חֵטְא pro חֶטְא cum affixo הּ, in quo deficit mappiq, sic: בְּחֶטְאָה pro בְּחֶטְאָהּ *in peccato suo*. Vide supra pag. 119. col. 3.

Ex defectivis Pé נ & quiescentibus Lámedh א, שְׂאֵתוֹ *ferre illud*, שְׂאֵתִי *ferre me*, à שְׂאֵת contracte pro שְׂאֵת. Vide supra pag. 271. col. 2.

Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh א, בְּצֵאתוֹ *cum egredietur ipse*, צֵאתְךָ, & in pausa צֵאתֶךָ *exire te*, מִצֵּאתְךָ *ab exire te*, בְּצֵאתִי *in exire me*, בְּצֵאתָם *in exire eos*, בְּצֵאתְכֶם *egredientibus vobis*, צֵאתֵנוּ *exire nos*, à צֵאת,

unde per contractionem צֵאת , ut supra שְׂאֵת ; & contractis adhuc (··) in (-) sub צ , צֵאת , quod vide pag. superius laudata.

Piél , [מַצְּאוֹ , מַצְּאֵהוּ , מַצְּאֵנוּ , &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphil , [הַמְצִיאוֹ , הַמְצִיאֵהוּ , הַמְצִיאֵנוּ , &c.] ut in hiphil perfectorum. Ex quiescentibus Pé (י) & Lám. א , בְּהוֹצִיאוֹ *cum eduxerit ille* , לְהוֹצִיאֵהוּ *ad educendum eum* , בְּהוֹצִיאֲךָ *cum eduxeris tu* , בְּהוֹצִיאִי *cum eduxi ego* , לְהוֹצִיאָם *ad educendum eos* , לְהוֹצִיאֵנוּ Exod. 14. v. 11. cum (··) loco (-) , *ut educeres nos* , &c.

QUIESCENTIA Lámedh ה in *qál* , [גְּלוֹתוֹ , גְּלוֹתֵהוּ , גְּלוֹתֵנוּ , גְּלוֹתָהּ , גְּלוֹתָהּ , גְּלוֹתְךָ , גְּלוֹתֵךְ , גְּלוֹתִי , גְּלוֹתֵנִי , in pausa גְּלוֹתֶךָ ; גְּלוֹתָךְ , &c.] Verba illa in qál , piél & hiphil fere suscipiunt affixa in forma ות , ut : בִּנְטוֹתוֹ *cum declinaret ipsa* (umbra) , בִּרְאוֹתוֹ *cum videret ipse* , לַעֲשׂוֹתוֹ *ad faciendum* , *ad celebrandum illud* (Pascha) , לִבְכֹּתָהּ *ad plangendam eam* , לִשְׁתוֹתָהּ *bibere illum* (calicem) , בַּעֲלוֹתָהּ *cum ascenderet ipsa* , בַּעֲלֹתְךָ *dum ascenderes tu* , רְאֹתְךָ *videre te* , בִּבְנוֹתַיִךְ *in ædificando te* , Ezech. 16. v. 31. pro בִּבְנוֹתֵךְ , quod olim lectum fuisse argumento est (י) ex quo cum hhiriq supposito , & præposito (-) , perperam nata videtur forma illa nominum femininorum pluralium cum affixo ךְ compositorum ; בַּעֲלֹתִי *dum ascenderem ego* , חַיּוֹתָם *vivere eos* , בִּרְאוֹתָם *cum vidissent ipsi* , לַעֲשׂתָם *ut faciatis ea* , בִּבְנֹתְכֶם *ædificantibus vobis* , לַעֲשׂתְכֶם *ut faciatis vos* , בִּרְאוֹתְכֶם *cum videritis vos* , חֲנֹתֵנוּ *castra metari nos* , &c.

Unum est , quod affixum recipit in forma גַּלֹּה , nempe עֲשׂוֹהוּ *facere illud* , Exod. 18. v. 18. pro עֲשׂתוֹ .

Piél , [גַּלּוֹתוֹ , גַּלּוֹתֵהוּ , גַּלּוֹתֵנוּ , גַּלּוֹתָהּ , גַּלּוֹתָהּ , גַּלּוֹתְךָ , גַּלּוֹתֵךְ , in pausa גַּלּוֹתֶךָ ; גַּלּוֹתָךְ , גַּלּוֹתִי , גַּלּוֹתֵנִי , &c.] Sic : כַּלֹּתוֹ vel כַּלּוֹתוֹ *consumere eum* , לְכַסֹּתוֹ *ad operiendum illud* , צַוֹּתוֹ *præcipere ei* , לְרַמּוֹתֵנִי 1. Paral. 12. v. 17. cum (-) sub ה loco (-) , *ad dejiciendum me* , לְחַיּוֹתָם *ad vivificandum eos* , וּלְזָרוֹתָם cum (-) loco (-) sub ז ad compensandum daghésch ejectum , *& ut disperseret eos* , &c.

Hiphil , [הַגְלוֹתוֹ , הַגְלוֹתֵהוּ , הַגְלוֹתֵנוּ , הַגְלוֹתָהּ , הַגְלוֹתָהּ , הַגְלוֹתְךָ , הַגְלוֹתֵךְ , in pausa הַגְלוֹתֶךָ ; הַגְלוֹתָךְ , הַגְלוֹתִי , הַגְלוֹתֵנִי , &c.] Anomalum est לַנְחֹתָם Exod. 13. v. 21. cum aphæresi characteristicæ cujus motionem assumit ל amisso suo (:) , pro לְהַנְחֹתָם *ad deducendum eos.* Sic : כַּגַּלֹּתְךָ Isai. 33. v. 1. *cum absolveris tu* , ubi insuper daghésch anomalum , aut potius mendosum , imprimitur כ , ג , pro כְּהַגְלֹתְךָ . Si punctis mutatis legas לְנַחֹתָם , aut daghésch excidente compensato , לְנַחֹתָם , & כְּכַלֹּתְךָ , aut potius כְּכַלֹּתְךָ à כַּלֵּה , voces illæ erunt analogæ in piél.

Ex defectivis Pé נ & quiescentibus Lámedh ה , הַכּוֹתוֹ *percutere eum* , לְהַכּוֹתָהּ *percutere eam* , לְהַשּׁוֹתָהּ *ad inclinandam* , *ad reducendam eam* , לְהַכּוֹתְךָ *ad percutiendum te* , הַכּוֹתֶךָ cum (·) loco (:) ob pausam , *percutere te* , בְּהַכּוֹתִי *cum percutiam ego* , לְהַכּוֹתָם *percutere eos* , &c.

Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh ה , לְהוֹרֹתָם *ad docendos eos* , &c.

INFINITIVI

NIPHAL , HOPHAL ET HITHPAEL cum affixis.

Diximus supra pag. 320. infinitivos illos interdum conjungi cum affixis , tuncque eos non ut verba , sed ut nomina substantiva , quod ipsis sæpius accidit , considerari. Exempla sint in

NIPHAL , הִלָּקְחוֹ (à לָקַח) unde בְּיוֹם הִלָּקְחוֹ *in die capi* , *sustolli eum* , h. e. sublationis ejus. Et sic in sequentibus exemplis. בְּהִנָּבְאוֹ , & ex forma quiesc. Lámedh ה , בְּהִנַּבְּאוֹתוֹ (à נָבָא , aut נִבָּא) *in prophetando eo* , בְּהֵאָבְקוֹ (ab אָבַק) *in luctando eo* , בְּהִשָּׁפְטוֹ (à שָׁפַט) *cum judicatur ipse* , וּבִכָּשְׁלוֹ abjecta characteristica , cujus motionem sibi vindicat ב , pro וּבְהִכָּשְׁלוֹ (à כָּשַׁל) *& cum impegerit ipse* , בְּהִמֹּלוֹ (à מוּל) *in circumcidi eum* , הֵעָשׂוֹתוֹ , vel secundum alios codices , הֵעָשׂתוֹ

(ab עָשָׂה) Ezech. 43. v. 18. cum (ּ) sub ת loco (-), ob (ּ) seq. sub ש, vide supra pag. 69. col. 1. *fieri*, *fabricari illud*, הִוָּסְדָה (à יָסַד) Exod. 9. v. 18. sine mappiq in ה, *fundari eam*, הִשָּׁמְדָךְ Deut. 28. v. 20. & in pausa הִשָּׁמְדָךְ ibid. v. 24. punctis transpositis, ut fit in hoc affixo cum particulis & accentu pausante, (à שָׁמַד) *perire te*, הִבָּרַאֲךָ Ezech. 28. v. 13. & in pausa הִבָּרַאֲךָ ibid. v. 15. trajectis punctis, ut in exemplo praecedente (à בָּרָא) *creari te*, הִבָּרְאָם *creari eos*, ab eod. verbo, בְּהִוָּסְדָם (à יָסַד) *consultantibus ipsis*, בְּהִנָּשְׂאָם (à נָשָׂא) *cum elevarentur ea* (animalia), וּבְהִכָּשְׁלָם (à כָּשַׁל) *& cum impegerint ipsi*, לְהִשָּׁמְדָם (à שָׁמַד) *ut dissipentur ipsi*, יַעַן הִזָּכֶרְכֶם (à זָכַר) *propter recordari vos*, בְּהִזָּרוֹתֵיכֶם (à זָרָה) Ezech. 6. v. 8. *in dispergi vos*, in forma nominum femininorum plur. cum affixis compositorum. Vel potius (י) istud erat antiqua vocalis *e*, quae exprimeretur hodie per (ּ) sub ת, sic: בְּהִזָּרֹתְכֶם. Vide in col. 1. paginae praecedentis vocem בִּכְנוֹתֵיךְ in infinitivo qal quiescentium Lam. ה cum affixis

HOPHAL, הָשַּׁמָּה hoschschammá Lev. 26. v. 3. *desolari eam*, בְּהָשַּׁמָּה bohschammá *in desolari eam*, ibid. v. 43. vide supra pag. 217. coll. 1. 2. ubi vocum illarum anomalia exponitur.

HITHPAEL, בְּהִתְחַנְנוֹ Gen. 42. v. 21. *cum deprecaretur ipse*, sine daghêsch in priori נ ob (ּ) suppositum, ab חָנַן in forma perfecta; עַד הִתְמַהְמְהָם Jud. 3. v. 6. *dum cunctarentur ipsi*, à מָהַהּ, aut מָהַהּ, geminata prima & secunda radic. עַל־הִתְנַדְּבָם 1. Paral. 29. v. 9. *super sponte offerre eos*, h. e. spontanea sua oblatione. Atque ita omnes infinitivi praecedentes cum affixis conjuncti, aut per nomina substantiva, aut per ablativos, quos vocant absolutos, exponendi sunt.

APPENDIX
AD IMPERATIVUM.
II. persona singularis masculina.
Forma מְסוֹר , *vel* מְסֹר trade.

[מָסְרֵנוּ, מָסְרֵהוּ, מָסְרוֹ וגו׳ *trade eum*, &c.] Forma illa eodem modo puncta mutat, atque infinitivus ejusdem formae, quem vide supra pag. 351. Sic: קָבְנוֹ *maledic ei*, Num. 23. v. 13. ab inusitato קָבַן. Aliis est à קָבַב cum נ epenthetico, ut à יֵשׁ fit יֶשְׁנוֹ, quod vide infra in mantissa 1. Si mutatis punctis legas קָבְנוֹ, vel קָבְנוּ, vox erit analoga à קָבַב, ut videbimus infra in defectivis ע. כָּתְבָהּ *scribe eam*, זָכְרֵנִי *memento mei*, חָנֵּנִי Psal. 9. v. 14. *miserere mei*, ab חָנַן in forma perfecta. In quibusdam codd. legitur חָנְנֵי in piél, & ejecto daghêsch ex priori נ ob (ּ) subscriptum; עָזְרֵנִי *adjuva me*, שָׁפְטֵנִי *judica me*, שָׁמְרֵנִי *custodi me*, כָּתְבֵם *scribe ea*, קָשְׁרֵם *liga ea*, עָזְרֵנוּ *adjuva nos*, &c.

Forma מְסַר trade.

[מְסָרֵנוּ, מְסָרֵהוּ, מְסָרוֹ וגו׳ *trade eum*, &c.] In forma illa (-) ultimae mutatur in (ּ), ut diximus supra pag. 325. Sic: מְשָׁחֵהוּ *unge eum*, פְּרָעֵהוּ *desere eam* (viam), גְּאָלָהּ *redime eam*, שְׁמָעֶנָּה *audi illud*, וּגְאָלֵנִי *& redime me*, בְּחָנֵנִי *proba me*, וּבְצָעָם anomalos, aut potius mendose, pro וּבְצָעָם Amos. 9. v. 1. Lxx. *καὶ διάκοψον & concide*, *& discinde* (eos.) Sic etiam recentiores. Vulg. *avaritia enim* (eorum), legebat וּבִצְעָם à בֶּצַע, *quaestus*, *lucrum*, *avaritia*.

PIEL, [מַסְּרֵהוּ, מַסְּרֵנוּ, מַסְּרוֹ, מַסְּרָהּ, מַסְּרֵם, מַסְּרָן, מַסְּרֵנִי, מַסְּרִי, מַסְּרֶנָּה, מַסְּרָה, מַסְּרֵנוּ.] Sic: וְלַמְּדָהּ *& doce eam*, נִצְּרָהּ Prov. 4. v. 3. cum (ּ) sub prima radic. loco (-), *custodi eam*, בָּרְכֵנִי Gen. 27. v. 34. *benedic mihi*, cum (ּ) loco (-) sub ב ob daghêsch ejectum, & cum (-) pro (ּ) sub ר licet non gutturali; שַׂמְּחֵנוּ *laetifica nos*, &c.

HIPHIL, [הַמְסִירוֹ, הַמְסִירֵהוּ, הַמְסִירֵנוּ,

הַסְּמִירֵנִי , הַסְּמִירִי , הַסְּמִירֶנָּה , הַסְּמִירָהּ , הַסְּמִירָה , הַסְּמִירֵנוּ , הַסְּמִירֵן , הַסְּמִירְכֶם .] Sic : הַשְׁלִיכֵהוּ , & fine (י) הַשְׁלִכֵהוּ *projice eum* (virgam) , הַשְׁמִיעֵנִי *fac me audire* , &c.

Verba imperfecta.

Defectiva Pé נ in *qál* ex forma מְסֹר , [נְגָשׁוֹ , &c. Ex forma מְסַר , נְגַשׁוֹ , &c.] ut in qál perfectorum. Ex נְתַן , quod in hoc imperativo , quem terminat in (-) , amittit primam suam radicalem , ut diximus supra pag. 206. תְּנֵהוּ *da eum* , תְּנֶנָּה *da eam* , וּתְנֵם *& da eos.* Ex לְקַח , quod pariter primæ suæ radic. excidium patitur , & ex forma (-) , קָחֶנּוּ *accipe eum* , קָחֶנָּה *accipe illud* , קָחֶם Gen. 48. v. 9. *accipe eos* , cum (-) in fine loco (-) ob maqqáph sequens.

Piél , [נַגְּשֵׁהוּ , נַגְּשׁוֹ , נַגְּשֵׁנוּ , &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphíl , [הַגִּישֵׁהוּ , הַגִּישׁוֹ , הַגִּישֵׁנוּ , הַגִּישָׁהּ , הַגִּישֵׁנִי , הַגִּישִׁי , הַגִּישֶׁנָּה , הַגִּישָׁהּ , &c.] Sic : וְהַצִּילֵנִי *& eripe me* , הַדִּיחֵמוֹ cum affixo poëtico , pro הַדִּיחֵם *depelle eos* , הַצִּילֵנוּ *erue nos* , &c.

Defectiva ע in *qál* , [סָבֵּנוּ , סָבֵּהוּ , סָבּוֹ , סָבֵּנוּ , סָבָּן , סָבָּם , סָבֵּנִי , סֹבִּי , סֻבֶּנָּה , סֻבָּהּ , סֻבָּה . Vel cum (- hhatoúph) sub prima rad. סָבּוֹ , סָבֵּנוּ , סָבֵּהוּ , &c.] Sic : חֻקָּהּ *exara illud* , חָנֵּנִי *miserere mei* , &c.

Poél , [סוֹבְבֵהוּ , סוֹבְבוֹ , סוֹבְבֵנוּ , סוֹבְבָהּ , סוֹבְבָן , סוֹבְבֵם , סוֹבְבֵנִי , סוֹבְבִי , סוֹבְבֶנָּה , סוֹבְבָהּ , סוֹבְבֵנוּ .]

Hiphíl , [הָסֵבּוֹ , הָסֵבֵּהוּ , הָסֵבֵּנוּ , הָסֵבָּהּ , הָסֵבָּן , הָסֵבֵּם , הָסֵבֵּנִי , הָסֵבִּי , הָסֵבֶּנָּה , הָסֵבָּה , הָסֵבֵּנוּ .]

Quiescentia Pé א in *qál* ex forma מְסֹר , [אֱכָלוֹ , אֱכָלֵהוּ , אֱכָלֵנוּ , אֱכָלָהּ , אֱכָלָה , אֱכָלֶנָּה , &c. Ex forma מְסַר , אֱכָלוֹ , vel אֲכָלוֹ , אֲכָלֵהוּ , אֲכָלֵנוּ , &c.] ut in qál perfectorum , & dilatato (·) sub א , vel in (-) , vel in (-). Sic ex forma (-) , אֱהָבֶהָ *dilige eam.*

Piél , [אַכְּלוֹ , אַכְּלֵהוּ , אַכְּלֵנוּ , &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphíl , [הַאֲכִילוֹ , הַאֲכִילֵהוּ , הַאֲכִילֵנוּ , &c.] ut in hiphíl perfectorum , dilatato duntaxat (·) in (-) sub prima radicali.

Quiescentia Pé (י) in *qál* sequuntur perfecta , nisi sint ex eorum numero , quæ primæ suæ rad. jacturam faciunt in hoc imperativo , qui definit vel in (-) , vel in (-). Si in (-) , mutatur in ( ) ; si in (-) , convertitur in (-) , ut : דָּעֵהוּ *cognosce eum* , &c.

Piél , [יַשְּׁבוֹ , יַשְּׁבֵהוּ , יַשְּׁבֵנוּ , &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphíl , [הוֹשִׁיבוֹ , הוֹשִׁיבֵהוּ , הוֹשִׁיבֵנוּ , &c.] Sic : הוֹרִידֵמוֹ cum affixo poëtico , pro הוֹרִידֵם *dejice eos* , &c.

Quiescentia ע in *qál* , [קוּמוֹ , קוּמֵהוּ , קוּמֵנוּ , &c.] servato ו , ut supra in infinitivo , quem vide. Sic : שׁוּבֵנוּ Psal. 84. Heb. 85. v. 5. *converte* , *reduc nos* , cum (י) hodie superfluo , sed olim vocali *e* , quæ nunc exprimitur per (-) sub ב. In codd. tamen accuratioribus (י) istud desideratur.

Poél , [קוֹמְמוֹ , קוֹמְמֵהוּ , קוֹמְמֵנוּ , &c.] Sic : כּוֹנְנֵהוּ *confirma illud* , וּמוֹתְתֵנִי *& interfice me* , &c.

Hiphíl , [הֲקִימוֹ , הֲקִימֵהוּ , הֲקִימֵנוּ , &c.] Sic : וַהֲקִימֵנִי *& exsuscita , & resuscita me* , הֲבִינֵנִי *fac me intelligere* , וַהֲשִׁיבֵנִי contracte pro הָשֵׁב לִי *& redde mihi* , הֲשִׁיבֵנוּ *converte nos* , &c. Sublata per aphæresin characteristica ה , שִׂימָהּ Deut. 31. v. 19. pro הֲשִׂימָהּ *pone illud* , שִׁיתֵמוֹ Psal. 82. Heb. 83. vv. 12. 14. cum affixo poëtico pro הֲשִׁיתֵם *pone eos.*

Quiescentia Lám. א in *qál* [מְצָאוֹ , מְצָאֵהוּ , מְצָאֵנוּ , &c.] servato (-) ultimæ. Sic : קְרָאֶנָּה *lege illud* , וּקְרָאֵנִי *& invoca me* , רְפָאֵנִי *sana me* , &c.

Piél , [מַצְּאוֹ , מַצְּאֵהוּ , מַצְּאֵנוּ , &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphíl , [הַמְצִיאוֹ , הַמְצִיאֵהוּ , הַמְצִיאֵנוּ , &c.] ut in hiphíl perfectorum. Ex quiesc. Pé (י) & Lám. א , הוֹצִיאֵנִי *educ me* , הוֹצִיאֵם *educ eos* , &c.

Quiescentia Lám. ה in *qál* , [גְּלֵהוּ , גְּלֵנוּ , גְּלֵנִי , גְּלִי , גְּלֶנָּה , גְּלֵהָ , גְּלָהּ , גְּלֵם , גְּלֵן , גְּלֵנוּ .] Sic : נְחֵנִי *deduc me* , עֲנֵנִי *exaudi me* , פְּדֵנִי *redime me* , עֲנֵנוּ *exaudi nos* , וּפְדֵנוּ *& redime nos* , &c.

Piél , [גַּלֵּהוּ , גַּלֵּנוּ , גַּלֵּהָ , גַּלֶּנָּה , &c.] Sic : חַיֵּהוּ *vivifica illud* (opus) , חַיֵּנִי *vivifica me* , &c.

Hiphíl , [הַגְלֵהוּ , הַגְלֵנוּ , הַגְלֵהָ , הַגְלֶנָּה , &c.] Sic : הַעֲלֵהוּ *offer illud* , הַשְׁקֵהוּ *pota eum* , &c.

Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lámedh ה, הַכִּינִי *percute me*, 3. Reg. 20. vv. 35. 37. ubi abundat (י) antiqua vocalis *e*, quæ exprimitur hodie per (ֶ) sub כּ.

Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh ה, הוֹרֵנִי, vel הוֹרֵנִי *doce me*, &c.

II. persona singularis feminina מַסְרִי trade.

[מַסְרִיו וגו׳ *trade eum*, &c.] Verba cum perfecta, tum imperfecta (si defectiva ע in qal & hiphíl excipias) in hac persona puncta flexionis retinent in omnibus conjugationibus affixorum recipiendorum capacibus; quare exempla huc congerere opus non est. Legitur quidem הֵינִיקִהוּ Exod. 2. v. 9. *& lacta eum*, ab יָנַק in hiphíl cum (ֶ) sub charact. loco hhólem, & remanente prima radicali (י) otiosa: Verum anomalia illa huic verbo cum aliis quibusdam, quæ vide supra pagg. 238. 239. in appendicibus, specialis est. Præterea in hac voce pro (ִי) sub ק reponitur (ִ), vide pag. 239. col. 2. in fine. Denique in plurimis codd. legere est הֵינִיקִהוּ cum (ֶ) mendoso, ut videtur, pro (ִ) sub eodem ק. Vel est enallage personæ masculinæ pro feminina. Alia verba imperfecta nihil habent à flexione diversum, ut: הַרְאִינִי *ostende mihi*, à רָאָה in hiphil, הַשְׁקִינִי *potum da mihi*, à שָׁקָה in eadem conjugatione.

At in verbis defectivis ע, analogia postulat ut in qal hhólem mutetur in (ֻ), vel in (ׇ hhatoúph); in hiphíl vero ut (ֵ) convertatur in (ִ), ob accentum tonicum, qui à syllaba in qua est hhólem, vel (ֵ), transit ad sequentem; daghésch enim, quod ibi tertiæ radicali ad secundam excidentem compensandam imprimitur, non sequitur vulgo motiones magnas, nisi intercedat accentus tonicus, vide supra pag. 29. col. 2. initio. Sic in qál, סֹבִּי, vel סָבִּי, סַבּוּהוּ, סֻבִּינוּ, סֻבִּין, סֻבִּים, סֻבִּינִי, סֻבִּיהָ.

In hiphíl, הָסֵבִּי, הֲסִבִּיהוּ, הֲסִבִּיהָ, הֲסִבִּינִי, הֲסִבִּינוּ, הֲסִבִּין, הֲסִבִּים. Pathahh alterius formæ remanet in hac conjugatione.

In poél servantur puncta flexionis, ut in piél perfectorum, sic: סוֹבְבִי, סוֹבְבִיהוּ, &c.

II. persona pluralis masculina מִסְרוּ & *II. persona pluralis feminina* מְסֹרְנָה tradite.

[מִסְרוּהוּ וגו׳ *tradite eum*, &c.] Duæ illæ personæ eodem modo suscipiunt affixa, ut diximus supra pag. 321. Nec quidquam in punctis ob flexionem jam mutatis experiuntur novi, nisi quod ortæ ex persona singulari formæ (ַ), illud mutent in (ָ), quando sequitur accentus distinguens, seu pausans. Sic ex forma hhólem, עִזְבוּהָ *dereliquite eam*, דִּרְשׁוּנִי *quærite me*, &c. Ex forma (ַ), שְׁאָלוּנִי *interrogate me*, שְׁמָעוּנִי *audite me*, &c.

Piel, [מַסְּרוּהוּ, מַסְּרוּהָ, מַסְּרוּנִי, מַסְּרוּם, מַסְּרוּנוּ, מַסְּרוּן.]

Hiphil, [הַמְסִירוּהוּ, הַמְסִירוּהָ, הַמְסִירוּנִי, הַמְסִירוּנוּ, הַמְסִירוּן, הַמְסִירוּכֶם.]

Verba imperfecta.

Defectiva Pé נ in *qál* sequuntur perfecta, nisi sint ex eorum numero, quæ primam suam radicalem amittunt; tunc enim (ְ) secundæ radicalis fit mobilis, utpote initio dictionis. In forma (ַ), illud mutatur in (ָ), ut: קָחוּהוּ cum (ֻ) euphonico pro ו, *accipite eum*, 3. Reg. 20. v. 33. à sing. קַח verbi לָקַח, quod, ut diximus supra pag. 196. in append. formam defectivorum Pé נ imitatur.

Piél, [נַגְּשׁוּהוּ, נַגְּשׁוּהָ, &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphíl, [הַגִּישׁוּנִי, הַגִּישׁוּהָ, הַגִּישׁוּהוּ, הַגִּישׁוּנוּ, הַגִּישׁוּן, הַגִּישׁוּם.]

Defectiva ע in *qál*, [סֻבּוּהוּ, vel סָבּוּהוּ; סֻבּוּהָ, סֻבּוּנִי, סֻבּוּם, סֻבּוּן, סֻבּוּנוּ] mutato hhólem in (ֻ), vel in (ׇ hhatoúph), ob accentum tonicum à syllaba, in qua est

iſtud hhólem, ad ſequentem ab affixo retractum. Vide ſupra in perſona ſingul. fem. Sic: סָלּוּהָ *elevate eam*, חָנֵּנִי cum (ֵ) pro וּ, *miſeremini mei*, חָנֵּנוּ *miſeremini noſtri*, aut potius *gratioſe nobis concedite*, ita ut contractio ſit pro חֹנּוּ לָנוּ.

Poél, [סֹובְבוּהוּ, סֹובְבוּהָ, סֹובְבוּנִי, סֹובְבוּם, סֹובְבוּנוּ, סֹובְבוּן].

Hiphíl, [הֲסִבּוּהוּ, הֲסִבּוּהָ, הֲסִבּוּנִי, הֲסִבּוּם, הֲסִבּוּנוּ, הֲסִבּוּן] mutato (ֵ) in hhiriq qatón, quia accedente affixo accentus tonicus ad ſequentem ſyllabam tranſit. Vide ſecundam perſonam ſingularem femininam.

Quiescentia Pé א in *qál*, [אִכְלוּהוּ, אִכְלוּהָ, &c.] ut in qál perfectorum.

Piél, [אַכְּלוּהוּ, אַכְּלוּהָ, &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphíl, [הַאֲכִילוּהוּ, הַאֲכִילוּהָ, &c.] ut in hiphil perfectorum, dilatato duntaxat (ַ) primæ radicalis in (ֲ).

Quiescentia Pé (י) in *qál* ſequuntur perfecta. Si in hoc imperativo prima eorum radicalis deficiat, ſuſcipiunt affixa inſtar defectivorum Pé נ, quæ vide ſupra.

Piél, [יַשְּׁבוּהוּ, יַשְּׁבוּהָ, &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphíl, [הוֹשִׁיבוּהוּ, הוֹשִׁיבוּהָ, הוֹשִׁיבוּנִי, הוֹשִׁיבוּם, הוֹשִׁיבוּנוּ, הוֹשִׁיבוּן, הוֹשִׁיבוּכֶם].

Quiescentia ע in *qál*, [קוּמוּהוּ, קוּמוּהָ, קוּמוּנִי, קוּמוּם, קוּמוּן, קוּמוּנוּ].

Poél, [קוֹמְמוּהוּ, קוֹמְמוּהָ, קוֹמְמוּנִי, קוֹמְמוּם, קוֹמְמוּנוּ, קוֹמְמוּן]. Sic: וְקוֹנְנוּהָ & *lamentamini eam*.

Hiphíl, [הֲקִימוּהוּ, הֲקִימוּהָ, הֲקִימוּנִי, הֲקִימוּם, הֲקִימוּנוּ, הֲקִימוּן].

Quiescentia Lám. א in *qál* retinent (ְ) ſecundæ ſing. femininæ, ut: קִרְאֻהוּ cum (ֻ) pro וּ, *invocate eum*.

Ex defectivis Pé נ & quieſc. Lámedh א, שְׂאוּנִי *tollite me*, à נָשָׂא, quod in hoc futuro primam ſuam radicalem amittit. Vide ſupra pag. 197. col. 2. & pag. 272. col. 2.

Piél, [מַצְּאוּהוּ, מַצְּאוּהָ, מַצְּאוּנִי, &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphíl, הַמְצִיאוּהוּ, הַמְצִיאוּהָ, הַמְצִיאוּנִי, &c.] ut in hiphil perfectorum.

Ex quieſc. Pé (י) & Lámedh א, הוֹצִיאוּהָ *educite eam*.

Quiescentia Lámedh ה in *qál*, [גְּלוּהוּ, גְּלוּהָ, גְּלוּנִי, גְּלוּם, גְּלוּן, גְּלוּנוּ].

Piél, [גַּלּוּהוּ, גַּלּוּהָ, גַּלּוּנִי, גַּלּוּם, גַּלּוּן, גַּלּוּנוּ].

Hiphíl, [הַגְלוּהוּ, הַגְלוּהָ, הַגְלוּנִי, הַגְלוּם, הַגְלוּן, הַגְלוּנוּ].

Ex defectivis Pé נ & quieſc. Lámedh ה, הַכֻּהוּ cum (ֻ) pro וּ, *percutite eum*, הַכּוּם *percutite eos*.

Ex quieſcentibus Pé (י) & Lámedh ה, הוֹרוּנִי *docete me*.

APPENDIX
AD FUTURUM.

III. perſona ſingularis maſculina.

Forma יִמְסוֹר, *vel* יִמְסֹר tradet.

[יִמְסְרוֹ וגו׳ *tradet eum*, &c.] Forma illa cum affixis mutat hhólem ultimæ in (ְ), exceptis ךָ, כֶם, כֶן cum quibus hhólem iſtud mutatur in (ָ hhatoúph) ob (ְ), quod affixa illa ſecum apportant. Vide ſupra pag. 326. Sic: יִתְקְפוֹ *prævalebit ei*, יִרְדְּפוֹ *perſequetur eum*, וַיִּרְדְּפֵהוּ & *perſequutus eſt eum*, יֶהְדְּפֶנּוּ *depulerit eum*, Num. 35. v. 20. cum (ֶ) loco (ְ) ſub ד quamvis non gutturali, vide ſupra pag. 35. col. 1. Præterea (ֶ) in quod dilatatum fuerat (ְ) ſub ה, (quare (י) notatur cum (ֶ)) reducitur ad ſimplex (ְ) ob (ֶ) ſequens. יַעַבְרֶנּוּ *tranſibit eum*; & cum נ epenthetico, יַעַבְרֶנְהוּ *præteribit illud*, וַיִּלְכְּדָהּ & *cepit eam*, יַעְזְרֶהָ *adjuvabit eam*, יַחְגְּרֶהָ *accinget eam*, & יַעַרְכֶהָ *diſponet eam*, יֶהֶרְסֶנָּה *diruet eam*, יַעֲצָרְכָה 3. Reg. 18. v. 44. *prohibebit te*, ubi exprimitur in fine ה, quod ibi latebat; יִרְדָּפְךָ ſecundum Judæos occidentales, יִרְדֳּפְךָ ſecundum Judæos orientales, *perſequetur te*, Ezech. 35. v. 6. cum (ָ) ſub פ loco (ְ) ob pauſam,

& cum (ֱ) aut (ֲ) loco (ִ) sub ד licet non gutturali, vide supra; יַעְזְרֶךָּ *adjuvabit te*, Isai. 44. v. 2. ubi נ epentheticum abjectum compensatur per daghésch forte in affixo, יִגְמְלֵנִי *retribuet mihi*, יַאַסְפֵנִי *colliget me*, יְהַלְמֵנִי *percutiet me*, וַיִּתְפְּשֵׂם *& cepit eas* (urbes), וַיַּעְזְרֵם *& adjuvit eos*, וַיִּפְרְקֵנוּ *& redemit nos*, &c.

Forma יִסְפֹּר *tradet.*

[יִסְפְּרוֹ וגו׳ *tradet eum*, &c.] In forma illa (ֶ) ultimæ mutatur in (ְ), ut: וַיִּפְעָלֵהוּ *& operatus est eum*, וַיִּשְׁאָלֵהוּ *& interrogavit eum*, וַיִּתְקָעֵהוּ *& fixit eum*, וַיִּתְקָעֶהָ *& fixit eam*, יְבַלְּעֶנָּה *absorbebit eam*, יִמְהָרֶנָּה *dotabit eam*, יִפְגָּשְׁךָ *obviabit tibi*, יִשְׁאָלְךָ *interrogabit te*, יִשְׁלָחֲךָ *mittet te*, יִסְעָדֶךָּ Psal. 19. Heb. 20. v. 3. cum daghésch in affixo ad compensandum נ epentheticum abjectum, pro יִסְעָדְנְךָ, *fulciet te*, יִלְחָצֵנִי *opprimet me*, וַיִּשְׁחָטֵם *& occidit*, *& jugulavit eos*, יִלְבָּשֵׁם cum (ָ) loco (ַ) sub שׁ, *induet eas* (vestes), &c.

Niphal, quod hic ut verbum deponens Latinorum, aut medium Græcorum spectatur, וַיֶּחָלְקֵם *& divisit eos*, 1. Paral. 24. v. 3.

Piel, [יְסַפְּרוֹ, יְסַפְּרֵהוּ, יְסַפְּרֶנּוּ, יְסַפְּרָהּ, יְסַפְּרֶנָּה, יְסַפֶּרְךָ, in pausa יְסַפְּרֶךָ; יְסַפֶּרְךָ, יְסַפְּרֵךְ, יְסַפְּרֵנִי, vel יְסַפְּרֵנִי; יְסַפְּרֵם, יְסַפְּרָן, יְסַפְּרֵנוּ, יְסַפֶּרְכֶם, יְסַפֶּרְכֶן.] In hoc futuro, sicut supra in infinit. & imper. ejusd. conjug. (ֵ) ultimæ mutatur in (ְ), quod altero concurrente, convertitur in (ֲ). Sic: יְבָרֲכֶנְהוּ Psal. 71. Heb. 72. v. 15. *benedicet ei*, cum נ epenthetico, & (ָ) loco (ַ) sub ב ob dagh. ejectum, יְתָאֲרֵהוּ, & cum (ֲ) mendoso, ut videtur, pro (ְ), יְתָאֲרֵהוּ *formabit eum*, Isai. 44. v. 13. ubi similiter prima rad. notatur cum (ָ) pro (ַ) in daghésch ejecti supplementum, יְכַפְּרֶנָּה *placabit eam*, יְהַלְלֶךָּ ab הִלֵּל in forma perfect. *laudabit te*, יְזַמֶּרְךָ, *psallet tibi*, יְכַבְּדָנְנִי *honorificabit me*, Psal. 49. Heb. 50. v. 23. cum נ epenthetico, & (ָ) sub ד loco (ְ), quod (ְ) mutatur in (ָ) ob pausam.

Pual, הַיְחָבְרְךָ haihhovrechá *an sociabitur tibi?* Psal. 93. Heb. 94. v. 20. cum ה interrogativo affecto (ַ) loco (ֲ) ob (ְ) sequens; cum (ָ hhatoúph) sub ח loco (ֻ), & mutato (ַ) in (ְ) sub ב ex quo dagh. ejicitur tum accelerandæ pronuntiationis gratia, tum ob (ְ) suppositum. Ceterum contractio ibi est, pro הַיְחֻבַּר עִמְּךָ *an sociabitur tecum?*

Hiphil, [יַסְגִּירוֹ, יַסְגִּירֵהוּ, יַסְגִּירֶנּוּ, יַסְגִּירֶהָ, יַסְגִּירֶנָּה, יַסְגִּירְךָ, in pausa יַסְגִּירֶךָּ; יַסְגִּירֵךְ, יַסְגִּירֵנִי, יַסְגִּירֵם, יַסְגִּירָן, יַסְגִּירֵנוּ, יַסְגִּירְכֶם, יַסְגִּירְכֶן.] In hoc futuro cum affixis usurpatur vulgo forma hhiriq sæpius magni, rarius parvi, ut: יַשְׁכִּיבֵהוּ *jacère faciet eum*, וַיַּעֲצִימֵהוּ *roboravit eum*, וַיַּעֲמִידֶהָ *& statuit eam*, יַרְחִיקֶנָּה *elongabit eam*, יַבְדִּילֵנִי *discernet me*, Isai. 56. v. 3. cum (ַ) sub ל loco (ִ). Sic: יַשְׂבִּעֵנִי *saturabit me*, Job. 19. v. 18. ubi insuper ב afficitur hhiriq qatón, seu deficit (י) index τῶ hhiriq gadhól. Cum (ְ) pro eodem hhiriq, accelerandæ pronuntiationis gratia, יַעְשְׁרֶנּוּ *ditabit eum*, 1. Reg. 17. v. 25.

Verba imperfecta.

Defectiva Pé נ in *qál* ex forma hhólem, [יִגְּשׁוֹ, יִגְּשֵׁהוּ, יִגְּשֶׁנּוּ, &c. Ex forma (ַ), יִגָּשׁוֹ, יִגָּשֵׁהוּ, יִגָּשֶׁנּוּ, &c.] ut in qál perfectorum. Sic ex forma hhólem, יִדְּבֶנּוּ *sponte voverit eum*, יִגְּפֶנּוּ cum (ֶ) loco (ֵ) sub ג licet non gutturali, *percusserit eum*, יִצְּרֶנְהוּ cum נ epenthetico, *custodiet eum*, וַיִּתְּשֵׁם *& expulit eos*, &c.

Ex לָקַח in forma (ַ), יִקָּחֵהוּ, יִקָּחֶנּוּ *accipiet eum*, יִקָּחֶהָ, יִקָּחֶנָּה *accipiet eam*, יִקָּחֲךָ, in pausa יִקָּחֶךָּ *accipiet te*, יִקָּחֵנִי *accipiet me*, וַיִּקָּחֵם *& accepit eos*, &c.

Ex נָתַן cujus futurum desinit in (ֵ), ut diximus supra pag. 206. וַיִּתְּנֵהוּ *& dedit eum*, יִתְּנֶנּוּ *dabit illud*, וַיִּתְּנֶהָ *& dedit eam*, יִתְּנֶנָּה *dabit eam*, יִתֶּנְךָ *dabit te*, יִתְּנֵנִי *dabit me*, יִתְּנֵם *dabit eos*, &c.

Piél, [יְנַגְּשׁוֹ, יְנַגְּשֵׁהוּ, יְנַגְּשֶׁנּוּ, &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphil, [יַגִּישׁוֹ, יַגִּישֵׁהוּ, יַגִּישֶׁנּוּ, יַגִּישֶׁהָ, יַגִּישֶׁנָּה, יַגִּישְׁךָ, in pausa יַגִּישֶׁךָּ; יַגִּישֵׁךְ, יַגִּישֵׁנִי, יַגִּישֵׁם, יַגִּישָׁן, יַגִּישֵׁנוּ, יַגִּישְׁכֶם, יַגִּישְׁכֶן,

יַגִּישֵׁנוּ , יַגִּישֵׁךְ , יַגִּישׁוּ .] Sic : יַצִּילֵהוּ , יַצִּילֵנוּ *eripiet eum* , וְיַגִּידֶהָ , יַגִּידֶהָ *& indicabit illud* , וְיַגֵּדְךָ Deut. 32. v. 7. *& annuntiabit tibi*, ex forma (-) mutati in (ִ), quod insuper ob concursum convertitur in (ֵ), ut in piél; accentus autem est in penultima propter pausam; יַצִּילֵנִי *eripiet me*, יַנְחִלֵם *possidere faciet eos*, 1. Reg. 2. v. 8. ubi retinetur prima radic. נ ob ח sequens, vide supra pag. 201. col. 1. & 205. col. 1. Praeterea idem ח afficitur (ִ) sequente dagh. pro (ְ), per legem aequivalentiae; יַצִּילֵנוּ *eripiet nos*, יַכִּירֵנוּ *agnoscet nos*, Isai. 63. v. 16. cum (ֵ) sub ר loco (ֶ). Vide supra pag. 337.

Defectiva ע in *qál*, [יְסֻבּוֹ , vel יְסֻבּוֹ ; יְסֻבֶּךָּ , יְסֻבֵּךְ , יְסֻבֶּנָּה , יְסֻבָּה , יְסֻבֶּנּוּ , יְסֻבֵּהוּ , יְסֻבֵּן , יְסֻבֵּם , in pausa יְסֻבֶּךָּ ; יְסֻבֵּנִי , יְסֻבֵּנִי , יְסֻבֵּךְ , יְסֻבֵּנוּ , יְסֻבְּכֶן , יְסֻבְּכֶם .] In hoc futuro (ֹ) charact. mutatur in (ֻ) ob accentum tonicum plus una syllaba ab eo remotum; hhólem vero primae rad. corripitur in (ָ), vel in (ָ hhatoúph), cum daghésch in tertia ad secundam excidentem compensandam. Vide supra pag. 335. Sic: וַיְחֻנֵּהוּ *& miserebitur ejus*, יְסֻבּוּהָ *circumdabat eam* (columnam), יְחֻנְּךָ, unde cum ו copulativo, in pausa, & cum dagh. in affixo ad compensandum נ epentheticum abjectum, וִיחֻנֶּךָּ Num. 6. v. 25. *& misereatur tui*, יְחָנְךָ iohhnekhá Isai. 30. v. 19. punctis transpositis, & ejecto daghésch ex tertia radicali, quia nunquam venit post (ָ), pro יְחֻנְּךָ, *miserebitur tui*, וַיָּהָמֵּם *& contrivit eos*, יְשָׁדְּדֵם, & expresso utroque ד, quod ante inventa puncta in literis per daghésch hodie geminatis factum suspicamur, vide supra pag. 30. col. 2. יְשָׁדְדֵם Jerem. 5. v. 6. *vastabit eos*, יְגוֹרֵם *concidet eos*, servato hhólem ob ר cui daghésch imprimi nequit; יְחָנֵּנוּ *miserebitur nostri, gratiam faciet nobis*, &c.

Ex forma quiescentium ע, יְגוּדֶנּוּ *populabitur, vastabit eum*, &c.

Poél, [יְסוֹבְבוֹ , יְסוֹבְבֵהוּ , יְסוֹבְבֶנּוּ , יְסוֹבְבָה , יְסוֹבְבֶנָּה , יְסוֹבְבֶךָ , יְסוֹבְבֶךָּ , in pausa יְסוֹבְבֶךָ ; יְסוֹבְבֵךְ , יְסוֹבְבֵנִי , יְסוֹבְבֵנִי , &c.] Cum נ epenthetico, יְסֹבְבֶנְהוּ Deut. 32. v. 10. *circumducet, circumduxit eum*.

Hiphil, [יָסֵבּוֹ , יְסִבֵּהוּ , יְסִבֶּנּוּ , יְסִבָּה , יְסִבֶּנָּה , יָסֵבִּי , יְסִבֶּךָ , יְסִבֵּךְ ; in pausa יְסִבֶּךָ , יְסִבֵּנִי , יְסִבֵּנוּ , יְסִבְּכֶן , יְסִבְּכֶם , יְסִבֵּן , יְסִבֵּם , יְסִבֵּנִי .] Qaméts characteristicae, & (ַ) primae radicalis eadem de causa mutantur, qua supra in qál. Sic: יְחִתֵּנִי *conturbabit me*, וַיְסִבֵּנִי *& circumduxit me*, וַיְשִׁמֵּם *& desolavit eos*, יְחִיתַן Hab. 2. v. 17. *terrebit eas*, cum hhiriq magno loco parvi & daghésch per legem aequivalentiae, vel ex forma quiesc. ע, de quibus infra; & cum (ַ) in fine loco (ֵ), nisi sit error amanuensium.

Quiescentia Pé א in *qál* quatenus imperfecta retinent hhólem characteristicae, ac mutant (ַ), vel (ֵ) ultimae in (ִ), quod altero concurrente convertitur in (ֵ), ut in piél perfectorum. Sic: יֹאכְלֵנוּ *comedet eum*, יֹאכְלֶנָּה *comedet eam*, יֹאכְלֵם, & cum affixo poëtico, יֹאכְלֵמוֹ *comedet eos*. Sic: יֹאחֲזוּם *apprehendet eos*, &c.

In forma perfectorum, & ex terminatione (ֵ), וַיֶּאֱהָבֵהוּ *& dilexit eum*, 1. Reg. 18. v. 1. quod secundum כְּתִיב כ׳, seu textûs literas, est: וַיֶּאֱהָבוֹ; secundum vero קְרִי ק׳, seu Massoretharum lectionem, וַיֶּאֱהָבֵהוּ. Sic in prima persona יֶאֱהָבֵנִי cum (ָ) pro (ֵ), vide supra pag. 337. *diliget me*.

Piél, [יְאַכְּלוֹ , יְאַכְּלֵהוּ , יְאַכְּלֶנּוּ , &c.] ut in piél perfectorum.

Hiphil ex forma imperfecta, [יַאֲכִילוֹ , יַאֲכִילֵהוּ , יַאֲכִילֶנּוּ , &c.]

Ex forma perfecta, [יַאֲכִילוֹ , יַאֲכִילֵהוּ , יַאֲכִילֶנּוּ , &c.] ut in hiphil perfectorum, dilatato (ִ) primae radicalis in (ַ).

Quiescentia Pé (י) in *qál* ex forma (ֵ), [יֵשְׁבוֹ , יֵשְׁבֵהוּ , יֵשְׁבֶנּוּ , יֵשְׁבָהּ , יֵשְׁבֶנָּה , יֵשְׁבְךָ , יֵשְׁבֵךְ , in pausa יֵשְׁבֶךָ ; יֵשְׁבֵנִי , יֵשְׁבֵנִי , &c. servato (ֵ) sub characteristica ad primam literam radicalem excidentem, aut quiescentem compensandam. Ex forma (ַ), יִשְׁבּוֹ , vel יִשְׁבוֹ , aut יִשְׁבָּהּ , יִשְׁבֵהוּ , יִשְׁבֶנּוּ , &c.] mutato (ַ) in (ֵ) ut fit in verbis perfectis, & retento (ֵ) sub characteristica, ut in forma (ֵ). Sic ex forma (ַ), יֵדָעֶנּוּ *cognoscet illud* (cor), Jerem. 17. v. 9.

Piél, [יְיַשְּׁבוֹ , יְיַשְּׁבֵהוּ , יְיַשְּׁבֶנּוּ , &c.] ut in piél perfectorum. Sic cum ו conjunctivo & copulativo, וַיַּבְּשֵׁהוּ Nah. 1. v. 4. quod contractum est pro וַיְיַבְּשֵׁהוּ, aut sine dagh.

in (׳) charact. ob (ִ) suppositum, וַיֹּבִשֵׁהוּ *& arefecit illud* (mare), vide supra pag. 178. col. 1. יְיַסְּדֶנָּה *fundabit eam*, &c.

Hiphil, [יוֹשִׁיבוּ, יוֹשִׁיבֵהוּ, יוֹשִׁיבֵנוּ, &c.] Sic: וַיּוֹרִדֵהוּ *& demisit eum*, יַנִּקֵהוּ Deut. 32. v. 13. cum (ֵ) sub charact. pro hhólem, vide supra pag. 238. col. 1. & cum (ִ) sub נ loco (׳), *& sugere fecit eum*, יוֹרִישֶׁנָּה *possidebit eam*, יְכִיחֶךָ cum (ֶ) loco (ֵ) ob pausam, *arguet te*, יוֹעִידֵנִי *tempus*, aut *diem constituet mihi ad litigandum*, Job. 9. v. 19. ubi contractio est pro יוֹעִיד לִי. Et cum (ֵ) & dagh. per legem æquivalentiæ pro (ֵ), יוֹעִדֵנִּי *contestabitur mecum*, Jerem. 49. v. 19. & cap. 50. v. 44. ubi pariter contractio est pro יוֹעִיד עִמִּי; וַיּוֹשִׁיבֵנִי 3. Reg. 2. v. 24. *& collocavit me*, cum (ֵ) loco (ֵ) seu *e*, quo olim efferebatur נ, ut indicat (׳) insertum נ inter & נ, & notatum à Massorethis ut superfluum; יוֹשִׁיעֵם *& salvabit eos*, וַיּוֹשִׁעָן Exod. 2. v. 17. cum (ָ) pro (ֵ), *& salvavit eas*, וְיֹשַׁעֲכֶם *& salvabit vos*, Isai. 35. v. 4. ubi שׁ loco (׳) afficitur (ֲ) nato ex (ְ) accelerandæ pronuntiationis gratia.

Quiescentia ע in *qál*, [יְקוּמוּ, יְקוּמֵהוּ, יְקוּמֶנָּה, יְקוּמֶהָ, יְקוּמֵנוּ, &c.] mutato (ֵ) charact. in (ְ) ob accentum plus una syllaba ab eo dissitum. Sic: יְגוּרֶנּוּ *populabitur*, *vastabit eum*, quod alii referunt ad defectiva ע, sed assumta horumce verborum forma. Vide pag. præced. col. 1. Cum dagh. anomalo, aut potius mendoso, in tertia radicali, וַיְכֻנֶּנּוּ Job. 31. v. 15. *& præparavit eum*. Ex forma, seu terminatione hhólem, יְגוּרֵהוּ *congregabit eum*, &c.

Ex בּוֹא, יְבוֹאֻנוּ contracte pro יָבוֹא לוֹ *eveniet ei*. Sic: יְבוֹאֵנוּ *eveniet nobis*.

Poél, [יְקוֹמְמוּ, יְקוֹמְמֵהוּ, יְקוֹמְמֵנוּ, יְקוֹמְמָה, יְקוֹמְמֶנָּה, יְקוֹמְמֶהָ, &c.] ut supra in poél defectivorum ע. Sic: וַיְכוֹנְנֶהָ *& præparavit eum* (arcum), יְרוֹמְמֵנִי *exaltabit me*, &c.

Hiphil, [יְקִימוּ, יְקִימֵהוּ, יְקִימֵנוּ, יְקִימָה, יְקִימֶנָּה, יְקִימֶהָ, &c.] mutato (ֵ) in (ְ) eadem de causa, qua supra in qál. Sic: וַיְבִינֵהוּ *& intelligere fecit eum*, וַיְמִיתֵהוּ *& interfecit eum*, וַיְשִׂימֵהוּ *& posuit eum*, יְקִימֶנּוּ *suscitabit eum*, יְמִתֶנּוּ *interficiet eum*, יְפֵרֶנּוּ *irritabit illud*, Num. 30. v. 14. ex forma (ֵ), quod retinetur ad secundam radicalem excidentem compensandam; וַיְשִׂימֶהָ *& posuit eam*, יְרוֹמְמֶהָ *eriget eam*, יְשִׁיבֶנָּה *adducet eam*, יְקִימְךָ *suscitabit te*, יְשִׂימְךָ *ponet te*, יְנִיחֲךָ, unde cum ו copulativo affecto hhiriq ob sequens (׳) cum (ְ) notatum, vide infra conjunctiones, cum (ֲ) loco (ֶ) sub ח ob pausam, & cum dagh. in ךָ ad compensandum נ epentheticum abjectum, וִינִיחֶךָּ *& requiem dabit tibi*, Prov. 29. v. 17. וַיְשִׂימֵנִי *& posuit me*, יְשִׂימֵם Deut. 7. v. 15. cum (ֵ) loco (ְ), *ponet eos*, וַיְנִעֵם *& errare*, *& vagare fecit eos*, וַיְמִיתֵם *& interfecit eos*, &c.

Ex בּוֹא, יְבִיאֵנוּ, יְבִיאֵהוּ, *afferet*, *adducet eum*, יְבִיאֶנָּה, יְבִיאֶהָ *adducet eam*, יְבִיאֲךָ, vel יְבִאֲךָ *adducet*, *introducet te*, וַיְבִיאֵנִי *& introduxit me*, יְבִיאֵם *reducet eos*, וַיְבִיאֵנוּ *& introduxit nos*, &c.

Quiescentia Lám. א in *qál* retinent (ָ) ultimæ, [יִמְצָאוּ, יִמְצָאֵהוּ, יִמְצָאֵנוּ, יִמְצָאָה, יִמְצָאֶנָּה, יִמְצָאֶהָ, & in pausa יִמְצָאֶךָּ; יִמְצָאוּךָ, יִמְצָאֵנִי, יִמְצָאֵי, &c.] Sic: יִקְרָאֵהוּ *vocabit eum*, וַיִּקְרָאֶהָ *& vocavit eam*, יִקְרָאֵנִי *vocabit me*, &c. Anomalum est יִקְרְאוֹ Jerem. 23. v. 6. *vocabit eum*, cum (ְ) sub ר loco (ָ). Vel deducitur ex forma inusitata hhólem יִקְרֹא.

Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lámedh א, יִשָּׂאֵהוּ *feret eum*, וַיִּשָּׂאֶהָ *& tulit eam*, וַיִּשָּׂאֵם *& tulit eos*, &c.

Piél, [יְמַצְּאוּ, יְמַצְּאֵהוּ, יְמַצְּאֵנוּ, &c.] ut in piél perfectorum.

Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lámedh א, וַיְנַשְּׂאֵם *& elevavit eos*, &c.

Hiphil, [יַמְצִיאוּ, יַמְצִיאֵהוּ, יַמְצִיאֵנוּ, &c.] ut in hiphil perfectorum.

Ex quiesc. Pé (׳) & Lám. א, [וַיּוֹצִיאֲךָ *& eduxit te*, וַיּוֹצִיאֵנִי *& eduxit me*, וַיּוֹצִיאֵם *& eduxit eos*, וַיּוֹצִיאֵנוּ *& eduxit nos*.

Quiescentia Lám. ה in *qál* abjiciunt illud cum (ֶ) præced. sic: [יִגְלוּהוּ, יִגְלֵהוּ, יִגְלֶה, יִגְלֶנָּה, יִגְלָהּ, יִגְלֵהוּ, in pausa יִגְלֶךָּ; יִגְלְכֶן, יִגְלְכֶם, יִגְלֵם, יִגְלֵנִי, יִגְלֵי, יִגְלֵךְ, יִגְלֵנוּ.] Sic: וַיִּבְזֵהוּ *& sprevit eum*, וַיִּרְאֵהוּ *& vidit eum*, יִשְׁרֵהוּ *solvet illud*, יַעֲשֵׂהוּ *faciet illud*, וַיִּרְאֶהָ *& vidit eam*, יִרְאֶנָּה *videbit eam*, יִרְעֶנָּה *pascet eam*, וַיַּעֲשֶׂהָ *& fecit illud*

(holocaustum,) יַעַנְךָ *respondebit tibi*, יִקָּחֲךָ pro יִקָּחֲךָ *accipiet*, *abripiet te*, יִקְרְךָ 1. Reg. 28. v. 10. cum daghésch anomalo, melius forte mendoso, in ק, & contracte pro יִקְרֶה לְךָ *eveniet tibi*, יִרְאַנִי Exod. 33. v. 20. cum (-) pro (-), *videbit me*, וַיִּרְאֵנִי *& vidit me*, וַיַּעֲנֵנִי *& exaudivit me*, וַיֶּאֱתָיֵנִי Job. 3. v. 25. ubi mutatur ה in (׳) præcedente (-), & contractio est pro וַתֶּאֱתֶה לִי, *& evenit mihi*, וַיֶּחֱצֵם *& divisit eos*, יַעֲנֵנוּ *respondebit nobis*, &c.

Piél, [יְגַלֶּנָּה, יְגַלֶּהָ, יְגַלֵּהוּ, יְגַלֵּנוּ, יְגַלֵּהוּ, יְגַלֶּךָּ, in pausa יְגַלֶּךָ ; יְגַלֵּךְ, יְגַלֵּנִי, יְגַלֵּנִי, &c.] abjecta tertia rad. cum (-) præcedente, ut in qál. Sic: יְחַיֵּהוּ cum hhiriq sub י ob (׳) sequens cum (:) notatum, vide infra conjunctiones, *& vivificet eum*, וַיְצַוֵּהוּ *& præcepit ei*, וַיְצַוְּךָ *& præcepit tibi*, וַיְצַוֵּם *& præcepit eis*, וַיְכַסֵּם *& operuit eos*, וַיְצַוֵּנוּ *& præcepit nobis*, יְחַיֵּנוּ *vivificabit nos*, Ose. 6. v. 2. יְכַסְּיֻמוֹ cum affixo poëtico, *operiet eos*, Psal. 139. Heb. 140. v. 9. ubi, sicut & in exemplo præcedenti, abundat (׳) antiqua vocalis *e*, quæ exprimitur hodie per (-) sub secunda radicali.

Hiphil, [יַגְלֶנָּה, יַגְלֶהָ, יַגְלֵהוּ, יַגְלֶנּוּ, יַגְלֵהוּ, יַגְלְךָ, in pausa יַגְלֶךָ ; יַגְלֵךְ, יַגְלֵנִי, יַגְלֵנִי, יַגְלֵנוּ, יַגְלְכֶם, יַגְלְכֶן, יַגְלֵן, יַגְלֵם.] Sic: יַנְחֶנּוּ *ducet eum*, servato נ ob ה seq. vide pag. 201. col. 1. יַשְׁקֵנִי *potum dabit mihi*, יַעֲלֵם contracte pro יַעֲלֶה *ascendere faciet eos*, וַיַּתְעֵם *& errare fecit eos*, יַרְאֵנוּ *ostendit nobis*, וַיַּשְׁקֵנוּ *& potum dedit nobis*, &c.

Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lámedh ה, יַטֶּנּוּ *inclinabit illud*, יַכֵּהוּ, *percutiet eum*, וַיַּכֶּהָ *& percussit eam*, יַכֶּכָּה, in pausa, & נ epenthetico abjecto compensato per dagh. in affixo, יַכֶּכָּה, expresso utrobique ה, quod in fine latebat, *percutiet te*, יַטְּךָ *declinare te faciet*, ubi נ excidens compensatur quoque per daghésch in affixo, יַכֵּם *percutiet eos*, &c.

Ex quiesc. Pé (׳) & Lámedh ה, יוֹרֶנּוּ *docebit eum*, וַיּוֹרֵהוּ *& docuit eum*, וַיּוֹרֵנִי *& docuit me*, וַיּוֹרֵם *& docebit eos*, יוֹרֵנוּ *docebit nos*, &c.

IN hac persona exponenda paulo prolixiores fuimus, quod aliæ hujus temporis incremento destitutæ ad ejus normam affixa, quæ illis conveniunt, mutato solo charactere, suscipiant; quare ad eam sæpius remittemus.

III. persona singularis feminina תִּמְסוֹר, *vel* תִּמְסֹר, *&* תִּמְסַר tradet.

[תִּמְסְרֶנּוּ ex forma תִּמְסְרֵהוּ, תִּמְסְרֵהוּ וגו׳ hhólem ; תִּמְסָרֶנּוּ, תִּמְסָרֵהוּ, תִּמְסְרוֹ ex forma (-), *tradet eum*, &c.] Vide tertiam personam singularem masculinam. Sic ex forma hhólem, תִּלְכְּדוֹ *capiet eum*, תְּדַבְּקֶנָּה *conculcabit eam*, וְתִשְׁמְרֶךָּ Prov. 4. v. 6. cum daghésch in affixo ad compensandum נ epenth. abjectum, *& custodiet te*. Sic: תִּנְצְרֶכָּה ibid. cap. 2. v. 11. *servabit te*, à נָצַר in forma perfecta, & expresso ה, quod latebat in fine, pro תִּצְּרֶךָּ, quod legitur cap. 4. v. 6. Remanente hhólem in cujus locum schouréq mendosum, ut videtur, irrepsit, תִּשְׁמוּרֵם Prov. 14. v. 3. *custodiet eos*. Vel est potius metathesis pro תִּשְׁמְרוּם *custodient eos*, refertur enim ad nomen וְשִׂפְתֵי *& labia*.

Ex forma (-), תִּשְׁאָלְךָ *interrogabit te*, תִּדְבָּקַנִי Gen. 19. v. 19. *adhæreat mihi*, *apprehendat me*, cum (-) pro (-), & contracte pro תִּדְבַּק לִי ; וַתִּבְלָעֵם *& deglutivit eos*, תִּבְלָעֵמוֹ cum affixo poëtico, *deglutiet eos*, &c.

Piel, [תְּמַסְּרֶנּוּ, תְּמַסְּרֵהוּ, תְּמַסְּרוֹ, &c.] Vide tertiam personam singul. masculinam. Sic: תְּכַבְּדֶךָּ *glorificabit te*. In pausa, & נ epenthetico abjecto, eoque per daghésch in ך compensato, תְּסֻכֶּךָּ *protegat te*, תְּבַעֲתֶךָּ sine daghésch ex secunda radicali excidentis compensatione, *terrebit te*, תְּחַבְּקֵנִי *amplexabitur me*, תְּבַעֲתַנִּי Job. 9. v. 14. *terreat me*, ubi daghésch ex secunda radicali excidit sine compensatione, ה afficitur (-) loco

(-) ob insertum נ, quod deinde abjectum compensatur per daghésch in affixo. Sic: תְּבָרֲכַנִּי Gen. 27. vv. 19. 31. *benedicat mihi*, compensato quidem daghésch excidente, sed cum (-) sub ר loco (:).

HIPHIL, [תַּסְגִּירֵנוּ, תַּסְגִּירֵהוּ, תַּסְגִּירֵנִי, &c.] Vide tertiam personam singularem masculinam.

VERBA IMPERFECTA.

DEFECTIVA Pé נ in *qál*, ex forma hhólem, [תִּגְּשׁוּ, תִּגְּשֵׁהוּ, תִּגְּשֵׁנוּ, &c. Ex forma (-), תִּגְּשׁוּ, תִּגְּשֵׁהוּ, תִּגְּשֵׁנוּ, &c.] Vide tertiam personam sing. masculinam. Sic ex forma hhólem, in pausa, & נ epenthetico abjecto compensato per daghésch in affixo, וַתִּצְּרֶךָּ *& custodiet te.* Ex forma (-), וַתִּקָּחֵהוּ *& accepit eum*, וַתִּקָּחֶהָ *& accepit eam*, תִּקָּחֲךָ *capiet te*, וַתִּקָּחֵנִי *& accepit me*, תִּקָּחֵם *accipiet eos*, &c. à לָקַח, quod verborum illorum analogiam sequitur.

Pro *piél* & *hiphíl*, vide tertiam personam singularem masculinam.

DEFECTIVA ע in *qál*, [תְּסֹבוּ, vel תְּסֻבּוּ; תְּסֻבֵּנוּ, תְּסֻבֵּהוּ, &c.] Vide tertiam personam singularem masculinam.

Poél, [תְּסוֹבְבוּ, תְּסוֹבְבֵהוּ, תְּסוֹבְבֵנוּ, &c.] Vide tertiam personam singularem masculinam. Sic: תְּסוֹבְבֶךָּ *circumdabit te*, cum dagh. in affixo ad compensandum נ epentheticum abjectum.

Hiphíl, [תְּסִבּוּ, תְּסִבֵּהוּ, תְּסִבֵּנוּ, &c.] Vide tertiam personam singularem masculinam.

QUIESCENTIA Pé א in *qál* ex forma imperfecta, תֹּאכְלֵנוּ *consumet eum*, תְּאָכְלֵהוּ idem, Job. 20. v. 26. ubi hhólem in quo quiescebat א, fit ejus motio, ac insuper mutatur in (- hhatoúph); ת vero afficitur (:) genuina literarum servilium, præsertimque characteristicarum, motione. Si pro (-) supponatur (-) sub א, vox erit analoga in piél, in quo daghésch excludetur à secunda radicali כ ob (:) ipsi subscriptum; תֹּאכְלֶךָ *consumet te*, תֹּאכְלֵם *consumet eos*, תֹּאכַלְכֶם *consumet vos*, cum (-) sub כ loco (:), תֹּאכְלֵנוּ *consumet nos.*

In *piél* & *hiphíl*, vide tertiam personam singularem masculinam.

QUIESCENTIA Pé (י) in *qál*, [תֵּשְׁבוּ, תֵּשְׁבֵהוּ, תֵּשְׁבֵנוּ, &c.] Vide tertiam personam singularem masculinam.

Piél, [תְּיַשְּׁבוּ, תְּיַשְּׁבֵהוּ, תְּיַשְּׁבֵנוּ, &c.] Vide eamdem personam.

Hiphíl, [תּוֹשִׁיבוּ, תּוֹשִׁיבֵהוּ, תּוֹשִׁיבֵנוּ, &c.] Vide tertiam personam sing. mascul. Sic: וַתּוֹרִידֵם *& demisit eos*, תּוֹרִישֵׁמוֹ cum affixo poëtico, *expellet eos*, &c. Ex forma quiescentium ע, vel, quod idem est, ex antiquo verbo נוּק, וַתְּנִיקֵהוּ Exod. 2. v. 9. *& lactavit eum.*

QUIESCENTIA ע in *qál*, [תְּקוּמוּ, תְּקוּמֵהוּ, תְּקוּמֵנוּ, &c.] Vide tertiam pers. sing. masc. Ex בּוֹא, תְּבֹאֵהוּ, תְּבֹאֵנוּ, *veniet*, *eveniet ei*, תְּבֹאֶךָּ in pausa pro תְּבוֹאֲךָ *veniet tibi*, & servato ה paragogico, quod mutatur in ת ut in nominibus, תְּבוֹאָתְךָ *eveniet tibi*; תְּבוֹאֵנִי *veniat ad me*, &c. Quæ omnia contracta sunt pro תָּבוֹא לוֹ, &c. Vide tertiam personam singularem masculinam.

Poél, [תְּקוֹמְמוּ, תְּקוֹמְמֵהוּ, תְּקוֹמְמֵנוּ, &c.] Vide tertiam personam sing. mascul. Sic: וּתְרוֹמְמֶךָּ *& exaltabit te*, in pausa, & compensato נ epenthetico abjecto per daghésch in affixo.

Hiphíl, [תָּקִימוּ, תְּקִימֵהוּ, תְּקִימֵנוּ, &c.] Vide tertiam personam sing. mascul. Sic: תְּבִינֵם *intelligere faciet*, aut *facit eos*, &c. Ex בּוֹא, וַתְּבִיאֵהוּ *& adduxit eum*, וַתְּבִיאֵנִי *& adduxit me.*

QUIESCENTIA Lám. א in *qál*, [תִּמְצְאוּ, תִּמְצָאֵהוּ, תִּמְצָאֵנוּ, &c.] Vide tertiam personam singularem mascul. Sic: תִּמְלָאֵמוֹ cum affixo poëtico, *implebitur ex eis*, Exod. 15. v. 9. ubi contractio est pro תִּמָּלֵא מֵהֶם.

Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lámedh א, וַתִּשָּׂאֵהוּ *& tulit eum.*

Pro *piél* & *hiphíl*, vide tertiam personam singularem masculinam.

QUIESCENTIA Lám. ה in *qál*, [תִּגְלוּהוּ, תִּגְלֵהוּ, תִּגְלֵנוּ, &c.] Vide tertiam personam singularem masculinam. Sic: וַתִּרְאֵהוּ *& vidit eum*, וַתִּרְאֵנִי cum (-) pro (-), *& vidit me.*

Piél, [תְּגַלּוּהוּ, תְּגַלֵּהוּ, תְּגַלֵּנוּ, &c.] Vide tertiam personam sing. masc. Cum (י) antiqua vocali *e*, quæ exprimitur hodie per (-) sub נּ, וַתְּעַנֶּהָ *& afflixit eam*, Gen. 16. v. 6.

Hiphîl, [תַּגְלֵהוּ , תַּגְלֵנוּ , &c.] Vide tertiam perſ. ſingul. maſc. Sic : וַתַּשְׁקֵהוּ *& potum dedit ei*, &c. Ex defect. Pé נ & quieſc. Lámedh ה , וַתַּטֵּהוּ *& inclinavit illud*, &c. Ex quieſc. Pé (י) & Lámedh ה , וְתוֹרְךָ *& docebit te*, &c.

II. perſona ſingularis maſculina תִּמְסֹר *&* תִּמְסֹר , *aut* תִּמְסוֹר *trades.*

[תִּמְסְרֵנוּ , תִּמְסְרֵהוּ , תִּמְסְרִי תִּנִּי ex forma hhólem ; תִּמְסָרֵנוּ , תִּמְסָרֵהוּ , תִּמְסָרִי ex forma (-), *trades eum*, &c.] Vide tertiam perſ. ſingul. maſc. Sic ex forma hhólem, תְּחַזְּקֵהוּ *roborabis eum*, תִּזְכְּרֵנוּ *recordaberis ejus*, תִּשְׂרְפֵנוּ *combures eum*, תַּעַזְבֶהָ *derelinques eam*, תַּחְפְּשֶׂנָּה *inveſtigabis eam*, תִּמְשְׁכֵנִי *trahes me*, תַּעַזְבֵנִי *derelinques me*, תִּצְפְּנֵם *abſcondes eos*, &c.

Ex forma (-), תִּבְחָנֵנוּ *probabis eum*, תִּלְחָצֶנּוּ *opprimes eum*, תִּשְׂבָּעֶנּוּ Prov. 25. v. 16. contracte pro תִּשְׂבַּע מִמֶּנּוּ *ſatiaberis ex eo*, תִּסְעָדֵנִי *fulcies me*, תִּשְׁאָלֵנִי *interrogabis me*, תִּשְׁכָּחֵנִי *obliviſcêris me*, &c.

Piel, [תְּמַסְּרֵנוּ , תְּמַסְּרֵהוּ , תְּמַסְּרִי , &c.] Vide tertiam perſonam ſingul. maſc. Sic : וַתְּחַשְּׁבֵהוּ *& reputaſti eum*, וַתְּחַלְּלֵהוּ *& profanaſti illud*, ab חָלַל in forma perfecta, & ſine daghéſch in priori ל ob (:) ſuppoſitum; תְּיַסְּרֵנִי *erudias, arguas me*, תְּלַמְּדֵנִי *docebis me*, וּתְנַהֲלֵנִי daghéſch excidente ſine compenſatione, *& deduces me*, וַתְּזְרֵנִי 2. Reg. 22. v. 40. contracte, vel per Syriaſmum de quo ſupra pag. 301. col. 2. pro וַתְּאַזְּרֵנִי, quod legitur in Pſal. parallelo 17. Heb. 18. v. 40. *& accingis*, vel *& accinxiſti me*, וַתְּפַלְּטֵמוֹ *& eruiſti eos*, תְּבַהֲלֵמוֹ ſine daghéſch excidentis compenſatione, *conturbabis eos*, &c. cum affixis poëticis pro וַתְּפַלְּטֵם , תְּבַהֲלֵם.

Hiphil, [תַּמְסִירֵנוּ , תַּמְסִירֵהוּ , תַּמְסִירִי , &c.] Vide tertiam perſ. ſingul. maſc. Sic : תַּצְפִּנֵנִי *abſcondes me*, תַּסְתִּירֵנִי cum (·) ſub פ pro (׳.), idem, Job. 14. v. 13. ubi exemplaria quædam mendoſe exhibent צ cum daghéſch, פ vero raphatum, ſeu daghéſch deſtitutum. Cum (:) ſub ſecunda rad. loco (׳) accelerandæ pronuntiationis gratia, תַּעְשְׁרֶנָּה *ditabis eam*, Pſal. 64. Heb. 65. v. 10. Vide aliud exemplum ſupra pag. 360. col. 2. in tertia perſona ſingulari maſculina.

Hophal, תָּעָבְדֵם tóovdhém, Exod. 20. v. 5. &c. *coles ea*, quod contractum eſt pro תָּעֳבַד אֹתָם.

Verba imperfecta.

Defectiva Pé נ in *qál* ex forma hhólem, [תִּגְּשֵׁנוּ , תִּגְּשֵׁהוּ , תִּגְּשִׁי , &c. Ex forma (-), תִּגָּשֵׁנוּ , תִּגָּשֵׁהוּ , תִּגָּשִׁי , &c.] Sic ex forma hhólem, תִּקְּבֶנּוּ Num. 23. v. 25. cum (··) ſub ק loco (:), *maledices ei*, תִּצְּרֶנּוּ *cuſtodies eum*, תִּנְצְרֵנִי ſervato נ more perfectorum, *cuſtodies me*, Pſal. 139. Heb. 140. v. 2. Ex forma (-), תִּטָּעֵמוֹ cum affixo poëtico pro תִּטָּעֵם, *plantabis eos*.

Ex לָקַח in eadem forma, תִּקָּחֶנּוּ *accipies eum*, תִּקָּחֶנָּה *accipies eam*, תִּקָּחֵנִי *accipies me*.

Ex נָתַן , תִּתְּנֵנִי , תִּתְּנֵהוּ , תִּתְּנֶנּוּ *dabis eum*, וַתִּתְּנָהּ *& dediſti eam*, תִּתְּנֶנָּה *dabis eam*, וַתִּתְּנֵם *& dediſti eos*, &c. Vide tertiam perſonam ſingularem maſculinam.

Piél, [תְּנַגְּשֵׁנוּ , תְּנַגְּשֵׁהוּ , תְּנַגְּשִׁי , &c.] Vide tertiam perſonam ſing. maſc.

Hiphíl, [תַּגִּישֵׁנוּ , תַּגִּישֵׁהוּ , תַּגִּישִׁי , &c.] Vide tertiam perſonam ſingularem maſcul. Sic : תַּצִּילֵנִי *eripies me*, &c.

Defectiva ע in *qál*, [תְּסֻבֵּנִי , vel תְּסֻבֵּנִי ; תְּסֻבֵּנוּ , תְּסֻבֵּהוּ , &c.] Vide tertiam perſonam ſingularem maſculinam.

Poél, [תְּסוֹבְבֵנוּ , תְּסוֹבְבֵהוּ , תְּסוֹבְבִי , &c.] Vide tertiam perſonam ſingul. maſc. Sic : תְּסוֹבְבֵנִי *circumdabis me*, &c.

Hiphíl, [תְּסִבֵּנוּ , תְּסִבֵּהוּ , תְּסִבִּי , &c.] Vide tertiam perſonam ſingularem maſculinam.

Quiescentia Pé א in *qál* ex forma imperfecta, [תֹּאכְלֵנוּ , תֹּאכְלֵהוּ , תֹּאכְלִי , &c.] Vide tertiam perſonam ſingul. maſc. Sic : תֹּאכְלֶנּוּ *comedes eum*, תֹּאכְלֶנָּה *comedes eam*, &c.

Piél & hiphíl ſequuntur perfecta. Vide illic.

Quiescentia Pé (י) in *qál* ex forma (-) in ultima, [תִּשָּׁבֵנוּ , תִּשָּׁבֵהוּ , תִּשָּׁבִי , &c. Ex forma (-) in eadem ſyllaba, תִּשְׁבִּי ,

תְּשַׁבְּחוֹ , תְּשַׁבְּנוּ , &c.] Vide tertiam personam singularem masculinam. Sic ex forma (-) , וְהֵדַעְתּוֹ *ut cognoscas eum* , &c.

Piél , [תְּשַׁבְּנוּ , תְּשַׁבְּחוּ , תְּשַׁבְּוֹ , &c.] Vide tertiam personam singularem masculinam.

Hiphíl , [תּוֹשִׁיבְנוּ , תּוֹשִׁיבֵהוּ , תּוֹשִׁיבוֹ , &c.] Vide tertiam personam singul. masc. Sic : תּוֹדִיעֵנִי *scire me facies* , תּוֹכִיחֵנִי *argues me* , תּוֹשִׁיעֵנִי *salvabis me* , &c.

Quiescentia ע in *qál* , [תְּקוּמֵהוּ , תְּקוּמוֹ , תְּקוּמֵנוּ , &c.] Vide tertiam personam sing. masc. Sic : תְּעֻגֶנָּה Ezech. 4. v. 12. cum (ֻ) sequente daghésch per legem æquivalentiæ pro ו ; vel ex forma defectivorum ע , pro תְּעוּגֶנָּה , *parabis* , *coques eam* , תְּצוּדֵנִי *venaberis me* , &c.

Poél , [תְּקוֹמְמֵנוּ , תְּקוֹמְמֵהוּ , תְּקוֹמְמוֹ , &c.] Vide tertiam personam singul. masc. Sic : תְּרוֹמְמֵנִי *exaltabis me* , &c.

Hiphíl , [תְּקִימֵנוּ , תְּקִימֵהוּ , תְּקִימוֹ , &c.] Vide tertiam personam singul. masc. Sic : תְּשִׁיתֵהוּ *pones eum* , תְּשִׁיבֶנּוּ *reduces illud* , תְּכִינֶהָ *parabis illam* , תְּקִיאֶנָּה *evomes illam* , תְּדִינֵנִי *judicabis me* , תְּבִישֵׁנִי *confundes me* , תְּשִׁיתֵמוֹ cum affixo poëtico , *pones eos* , תְּשִׁיבֵם *reduces eos* , תְּשִׁיבֵנוּ *reduces* , *convertes nos* , &c.

Ex בּוֹא , תְּבִיאֵהוּ , תְּבִיאֵנוּ *reduces* , *introduces eum* , תְּבִיאֶנָּה *afferes illud* , תְּבִיאֵמוֹ cum affixo poëtico , *introduces eos* , וַתְּבִיאֵם & *introduxisti eos*.

Quiescentia Lám. א in *qál* , [תִּמְצָאוֹ , תִּמְצָאֵהוּ , תִּמְצָאֵנוּ , &c.] Vide tertiam pers. sing. masc. Sic : תִּקְרָאֵם *leges illa* , &c.

Piél , [תְּמַצְּאוֹ , תְּמַצְּאֵהוּ , תְּמַצְּאֵנוּ , &c.] Vide tertiam personam singul. masc. Sic : תְּחַטְּאֵנִי *expiabis me* , &c.

Hiphíl , [תַּמְצִיאוֹ , תַּמְצִיאֵהוּ , תַּמְצִיאֵנוּ , &c.] Vide tertiam personam singul. mascul. Ex quiesc. Pé (י) & Lám. א , תּוֹצִיאֵנִי *educes me* , &c.

Quiescentia Lám. ה in *qál* , [תִּגְלֵהוּ , תִּגְלֵנוּ , &c.] Vide tertiam pers. sing. masc. Sic : תִּרְאֵנִי *videbis me* , &c.

Piél , [תְּגַלֵּהוּ , תְּגַלֵּנוּ , &c.] Vide tertiam personam singularem masculinam. Sic : תְּצַוֵּנוּ *præcipies ei* , תְּחַיֵּנִי *vivificabis me* , תְּצַוֵּם *præcipies eis* , תְּחַיֵּנוּ *vivificabis nos* , &c.

Hiphíl , [תַּגְלֵהוּ , תַּגְלֵנוּ , &c.] Vide tertiam personam singularem masculinam. Sic : תַּשְׁגֵּנִי *errare facies me* , &c.

Ex defectivis Pé נ & quiescentibus Lámedh ה , תַּכֵּנוּ *percuties eum* , &c.

Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh ה , תּוֹגֵנוּ *opprimes eum* , תּוֹרֵם *docebis eos* , &c.

II. persona singularis feminina תִּמְסְרִי trades.

[תִּמְסְרִיו וגו׳ , תִּמְסְרִיהוּ *trades eum* , &c.] In verbis cum perfectis , tum imperfectis , persona illa eodem modo , eademque suscipit affixa , ac secunda pers. sing. feminina imperat. quam vide supra pag. 358. coll. 1. 2. Sic ex נָתַן , וַתִּתְּנִים & *dedisti eos* , Ezech. 16. v. 21. וַתִּזְנִים & *scortata es cum eis* , ibidem v. 28. quod contractum est pro וַתִּזְנִי עִמָּם.

I. persona singularis communis אֶמְסוֹר , *aut* אֶמְסֹר , & אֶמְסַר tradam.

[אֶמְסְרוֹ וגו׳ , אֶמְסְרֵהוּ , אֶמְסְרֶנּוּ ex forma hholem ; אֶמְסָרוֹ , אֶמְסָרֵהוּ , אֶמְסָרֶנּוּ ex forma (-) , *tradam eum* , &c.] Vide tertiam personam singularem masculinam. Sic ex forma hholem , אֶעֶנְדֶנּוּ Job. 31. v. 36. *ligabo eum* , וְאֶשְׁמְרֶנָּה & *custodiam eam* , אֶזְכְּרֶךָּ *recordabor tui* , אֶרְחָמְךָ *diligam te* , וָאֶנְעָלֵךְ & *calceavi te* , אֶזְכְּרֵכִי cum affixo Chaldaico & poëtico , vide supra pag. 127. col. 2. pro אֶזְכְּרֵךְ *memineto tui* , אֶסְפְּרֵם *numerabo eos* , אֶעֶזְבֵם *derelinquam eos* , &c.

Ex forma (-) , אֶלְבָּשֶׁנָּה *induam eam* , אֶבְחָנְךָ *probabo te* , אֶשְׁלָחֲךָ *mittam te* , וְאֶמְאָסְאךָ Ose. 4. v. 6. & *repellam* , vel & *repuli te* , cum א hodie superfluo , sed olim vocali e , quæ nunc exprimitur per (ְ) sub ס ; אֶשְׁכָּחֵךְ *obliviscar tui* , וְאֶשְׁחָקֵם & *comminuam eos* , אֶמְחָצֵם *transfigam eos* , &c.

Niphal, וָאֶסָּעֲרֵם Zach. 7. v. 14. & *procellabo eos*, h. e. instar procellæ dispergam eos. Alii, & *procellosum exhibebo me cum eis*, ita ut sit contractio pro וָאֶסָּעֵר עִמָּם, cum (-) sub א loco (·) & daghésch per legem æquivalentiæ. Si punctis leviter mutatis legas וָאֲסָעֲרֵם, vox erit analoga in sequenti conjugatione piél.

Piel, [אֲסַפְּרֵנוּ, אֲסַפְּרֵהוּ, אֲסַפְּרוֹ, &c.] Vide tertiam personam singul. masc. Sic: אֲקַבְּצֵךְ *congregabo te*, Isai. 43. v. 5. אֲהַלְלֶךָּ *laudabo te*, ab הָלַל in forma perfect. & sine daghésch in priori ל ob (·) suppositum, אֲזַמֶּרְךָּ *psallam tibi*, אֲשַׁחֲרֶךָּ sine dagh. ejecti compensatione, *mane quæram te*, &c. quibus in exemplis imprimitur daghésch forte in ך ad compensandum נ epentheticum abjectum; וָאֲבָרְכֵם daghésch excidente compensato, & *benedicam eis*, אֲאַמִּצְכֶם *roborabo vos*, cum (·) pro (·) sub secunda radicali.

Hiphil, [אַסְפִּירֵנוּ, אַסְפִּירֵהוּ, אַסְפִּירוֹ, &c.] Vide tertiam personam singul. masc. Sic: אַשְׂכִּילְךָ *intelligere te faciam*, אַצְמִיתֵם *exscindam eos*, &c.

Verba imperfecta.

Defectiva Pé נ in *qál* ex forma hhólem, [אֶגְּשֵׁנוּ, אֶגְּשֵׁהוּ, אֶגְּשׁוֹ, &c. Ex forma (-), אֶגָּשֵׁנוּ, אֶגָּשֵׁהוּ, אֶגָּשׁוֹ, &c.] Vide tertiam personam singul. mascul. Sic ex forma hhólem, אֶצְּרֶנָּה, & secundum alia exemplaria, אֶצֳּרֶנָּה Isai. 27. v. 3. *custodiam eam*, אֶצָּרְךָ *custodiam te*, אֶתְּקֶנְךָּ Jerem. 22. v. 24. *evellam te*, cum נ epenthetico, & daghésch anomalo in affixo. Vide supra pag. 32. col. 1. Ex forma (-), אֶשָּׁקְךָ *deosculer te*, אֲנַחֲךָ servato נ ob ח sequens, *deducam te*, &c.

Ex לָקַח in eadem forma, וָאֶקָּחֵהוּ & *capiam eum*, אֶקָּחֲךָ *accipiam te*, וָאֶקָּחֵם & *accepi ea*.

Ex נָתַן, אֶתְּנֵהוּ, אֶתְּנֶנּוּ *dabo eum*, אֶתְּנֶנָּה *dabo eam*, וָאֶתְּנֶהָ & *dedi eam*, אֶתֶּנְךָ *dabo te*, masc. אֶתְּנֵךְ *dabo te*, fem. וָאֶתְּנֵם & *dedi eos*, &c.

Defectiva ע in *qál*, [אָסֹבּוֹ, vel אֲסֻבּוֹ, אֲסֻבֵּהוּ, אֲסֻבֵּנוּ, &c.] Vide tertiam personam singularem masculinam.

Poél, [אֲסוֹבְבֵנוּ, אֲסוֹבְבֵהוּ, אֲסוֹבְבוֹ, &c.] Vide tertiam personam singularem mascul.

Hiphil, [אָסֵבּוֹ, אֲסִבֵּהוּ, אֲסִבֵּנוּ, &c.] Vide tertiam personam singul. masc. Sic: אֲדִקֵּם *comminuam eos*, 2. Reg. 22. v. 43. cujus loco legitur in Psal. parallelo 17. Heb. 18. v. 43. אֲרִיקֵם *evacuabo eos*. Vide infra quiescentia ע.

Quiescentia Pé א in *qál* ex forma imperfecta, [אֹכְלֶנּוּ, אֹכְלֵהוּ, אֹכְלוֹ, &c.] Vide tertiam pers. sing. masc. Sic: וָאֹהֲבֵהוּ & *dilexi eum*, וָאֹהֲבֵם & *dilexi eos*, &c.

Piél, [אֲאַכְּלוֹ, אֲאַכְּלֵהוּ, אֲאַכְּלֶנּוּ, &c.] Vide tertiam personam singularem mascul.

Hiphil ex forma imperfecta, [אֹכִילוֹ, אֹכִילֵהוּ, אֹכִילֶנּוּ, &c.] Vide tertiam personam singul. mascul. Sic: אֹסִפְךָ *perdam te*, 1. Reg. 15. v. 6. cum (·) sub ס loco (י).

Quiescentia Pé (י) in *qál* ex forma (-), [אִישָׁבֵנוּ, אִישָׁבֵהוּ, אִישָׁבוֹ, &c. Ex forma (-), אִשָּׁבֶנּוּ, אִשָּׁבֵהוּ, אִשָּׁבוֹ, &c.] Vide tertiam pers. sing. masc. Sic ex forma (-), וָאֵדָעֲךָ & *cognoscam te*, &c.

Piél, [אֲיַשְּׁבֶנּוּ, אֲיַשְּׁבֵהוּ, אֲיַשְּׁבוֹ, &c.] Vide tertiam personam singularem mascul.

Hiphil, [אוֹשִׁיבֶנּוּ, אוֹשִׁיבֵהוּ, אוֹשִׁיבוֹ, &c.] Vide tertiam personam singul. masc. Sic: אוֹדִיעֲךָ *indicabo tibi*, אוֹכִיחֲךָ cum (·) pro ( ) ob pausam, *arguam te*, אוֹבִילֵם *deducam eos*, אוֹדִיעֵם *scire faciam eos*, &c.

Quiescentia ע in *qál*, [אֲקוּמֵהוּ, אֲקוּמוֹ, אֲקוּמֶנּוּ, &c.] Vide tertiam personam singularem masculinam.

Poél, [אֲקוֹמְמֶנּוּ, אֲקוֹמְמֵהוּ, אֲקוֹמְמוֹ, &c.] Vide tertiam personam singul. masc. Sic: וַאֲרוֹמְמֶנְהוּ cum נ epenthetico, & *exaltabo eum*, אֲרוֹמִמְךָ cum (·) pro (·) sub priori מ, *exaltabo te*, &c.

Hiphil, [אֲקִימֶנּוּ, אֲקִימֵהוּ, אֲקִימוֹ, &c.] Vide tertiam personam singul. masc. Sic: אֲשִׁיבְךָ *respondebo tibi*, cum dagh. in affixo ad compensandum נ epenthet. abjectum; אֲמִילַם Psal. 117. Heb. 118. v. 10. cum (·) pro (-), *concidam eos*, אֲרִיקֵם Psal. 17. Heb. 18. v. 43. *evacuabo eos*; quod nonnulli referunt ad רָקַק, voluntque hhiriq gadhól hic positum esse pro hhiriq qatón & daghésch per legem æquivalentiæ, sic: אֲרִקֵּם, cujus loco legitur אֲדִקֵּם 2. Reg. 22. v. 4. qui locus

cum illo geminus est. Vide supra in defectivis ע.

Ex בּוֹא, אֲבִיאֶנּוּ *adduxero, reduxero eum*, אֲבִיאֶנָּה *adducam illud*, אֲבִיאֲךָ *introducam te*, וַאֲבִיאֵם *& adducam, & afferam eos*, vel *ea*.

QUIESCENTIA Lám. א in *qál*, [אֶמְצָאוֹ, אֶמְצָאֵהוּ, אֶמְצָאֶנּוּ, &c.] Vide tertiam pers. singul. masc. Sic: וָאֶמְצָאֵהוּ *& inveni eum*, אֶמְצָאֲךָ *inveniam te*, וָאֶמְצָאֶךָּ cum daghésch in affix. ad compensandum נ epentheticum abjectum, *& inveni te*. Sic: אֶקְרָאֶךָּ *invocabo te*, &c.

Piél, [אֲמַצְּאוֹ, אֲמַצְּאֵהוּ, אֲמַצְּאֶנּוּ, &c.] Vide tertiam personam singul. masc. Sic: אֲחַטֶּנָּה Gen. 31. v. 39. *expiabam illud*, ex forma quiesc. Lám. ה, pro אֲחַטְּאֶנָּה.

Hiphîl, [אַמְצִיאוֹ, אַמְצִיאֵהוּ, אַמְצִיאֶנּוּ, &c.] Vide tertiam personam singularem masculinam. Sic ex quiesc. Pé (י) & Lámedh א, וְאוֹצִיאֵם *& eduxi eos*, Ezech. 20. v. 10.

QUIESCENTIA Lám. ה in *qál*, [אֶגְלֵהוּ, אֶגְלֶנּוּ, &c.] Vide tertiam pers. sing. masc. Sic: וְאֶעֱנֵהוּ *& respondebo ei*, אֶרְאֶנּוּ *videbo eum*, אֶעֱשֶׂנָּה *faciam illud*, וָאֶכְּרֶהָ Ose. 3. v. 2. cum daghésch anomalo, aut potius mendoso, in כ. Vide supra pag. 29. col. 2. *& comparavi eam*, וְאֶעֶשְׂךָ *& faciam te*, אֶעֱנֶךָּ Job. 14. v. 15. cum daghésch in affixo ob נ epentheticum abjectum, *respondebo tibi*, וָאֶרְאֶךָ *& vidi te*, &c.

Piél, [אֲגַלֵּהוּ, אֲגַלֶּנּוּ, &c.] Vide tertiam pers. singul. masc. Sic: אֲצַוֶּנּוּ *præcipiam ei*, אֲנַסֶּנּוּ *tentabo eum*, אֲחַוְּךָ *indicabo tibi*, אֲכַלְּךָ *consumam te*, Exod. 33. v. 3. ubi pro (-) sub כ reponitur (·), & ejicitur daghésch ex ל ob (·) suppositum. Abjecto נ epenthetico, eoque per daghésch in affixo compensato, אֲצַוְּךָ *præcipiam tibi*, וַאֲחַוֶּךָּ *& indicabo tibi*, &c. Cum aliis affixis וַאֲכַלֵּם *& consumam eos*, &c.

Hiphîl, [אַגְלֵהוּ, אַגְלֶנּוּ, &c.] Vide tertiam personam sing. masc. Sic: אַרְאֶנּוּ *videre faciam eum, ostendam illi*, וְאַנְחֵהוּ *& ducam eum*, וַאֲרֹמְמֶנְהוּ Exod. 15. v. 2. *& glorificabo eum*, אַנְחֶנָּה *ducam eam*, à נָחָה & נָחָה in forma perfecta; וְאַרְאֶךָּ *& ostendam tibi*, cum daghésch in affixo ad נ epentheticum abjectum compensandum. Anomalum est אַפְאֵיהֶם Deut. 32. v. 26. *in angulos profligabo eos*, cum (י) antiqua vocali *e*, quæ exprimitur hodie per (-) sub posteriori א. Adhibetur præterea affixum הֶם, quod verbis non competit, ut diximus supra pag. 321. Lxx. *διασπερῶ αὐτούς dispergam eos.* Vulg. *ubinam sunt?* legebat divisim אַפּוֹא, vel אַיֵּה הֵם *ubi sunt illi?*

Ex defectivis Pé נ & quiescentibus Lámedh ה, אַכֶּנּוּ *percutiam eum*, וָאַכֵּהוּ *& percutiam eum*, &c.

Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh ה, אוֹדֶנּוּ, & servata characteristica conjugationis ex Chaldaïsmo, (quare א afficitur (-) motione ejus genuina, quando in hac futurorum persona non excludit communem conjugationis characterem, nec ponitur ante aliud (·); vide supra pag. 135.) אֲהוֹדֶנּוּ Psal. 27. Heb. 28. v. 7. *celebrabo eum*; אוֹדְךָ, & abjecto נ epenthetico, eoque compensato per daghésch in affixo, אוֹדְךָּ *celebrabo, laudabo te*, וְאוֹרְךָ *& docebo te*, &c.

III. persona pluralis masculina יִמְסְרוּ
&
III. pers. plur. fem. תִּמְסֹרְנָה, *&* תִּמְסַרְנָה } tradent.

[תִּמְסְרוּהוּ, יִמְסְרוּהוּ וגו׳ ex forma hhólem; יִמְסָרוּהוּ, תִּמְסָרוּהוּ ex forma (-), *tradent eum*, &c.] Duæ illæ pers. eodem modo, eademque suscipiunt affixa, ut diximus supra pag. 321. Exempla femininæ ad calcem masculinæ afferemus. Sic itaque ex forma hhólem, יִדְרְשׁוּהוּ *quærent eum*, יִנְצְּרוּהוּ cum (·) pro ו, & servato נ ex forma perfecta, *custodient eum*, pro יִצְּרוּהוּ, vide infra in defect. Pé נ; יַעַבְרֻנְהוּ cum נ epenthetico, & (·) pro ו, *transibunt eum*, יִלְכְּדֻנוּ *capient eum*, cum eodem (·) pro ו, & נ epenthetico, quod in causa est cur affixum ו hic adhiberi possit, efficit enim ut vox non desinat in vocalem, pro יִלְכְּדוּהוּ, quod legitur 2. Paral. 22. v. 9. יִשְׁטְפוּךָ *inundabunt te*, יִרְדְּפוּנִי,

יִרְדְּפוּנִי *persequentur me*, יַעְזְרֻנִי cum (ֻ) pro ו, *adjuvabunt me*, &c.

Ex forma (ַ), יְגָאֲלֻהוּ cum (ֻ) pro ו, *polluent eum*, יִנְחָלוּהָ, à נָחַל in forma perfecta, *possidebunt eam*, יִבְעָלוּךְ *mariti tui erunt*, יִשְׁאָלֻנִי *interrogabunt me*, יִסְחָבוּם *raptaverint eos*, וַיִּשְׁחָטוּם *& jugularunt eos*, &c.

Niphal, [וַיִּלָּחֲמוּנִי *& pugnaverunt contra me*, Psal. 108. Heb. 109. v. 3. ubi contractio est pro וַיִּלָּחֲמוּ בִי.]

Piel, [יְסַפְּרוּךָ, יְסַפְּרוּהָ, יְסַפְּרוּהָ, יְסַפְּרוּהוּ, יְסַפְּרוּכֶן, יְסַפְּרוּכֶם, יְסַפְּרוּן, יְסַפְּרוּם, יְסַפְּרוּנִי, יְסַפְּרוּנוּ.] Sic: יְחַלְּלֻהוּ, ab חָלַל in forma perfecta, & cum (ֻ) pro ו, *profanabunt illud*, יְבַעֲתֻהוּ cum (ֻ) pariter pro ו, & daghésch excidente non compensato, *terrebunt eum*, יְבָרְכוּכָה Psal. 144. Heb. 145. v. 10. daghésch excidente compensato, & expresso ה, quod in fine latebat, *benedicent tibi*, יְשַׁבְּחוּנְךָ Psal. 62. Heb. 63. v. 4. cum נ epenthetico, *laudabunt te*, יְשָׁרְתוּנֶךָ Isai. 60. v. 7. *ministrabunt tibi*, fem. cum (ֶ) ante affixum pro (ַ), ob accentum pausantem ab ultima ad penultimam retractum, cum נ epenthetico, & (ָ) loco (ַ) sub ש dagh. ejecti compensandi gratia; יְקַדְּמֻנִי *prævenient me*, יְשַׁחֲרֻנְנִי cum (ֻ) pro ו, & sine daghésch excidentis compensatione, *mane quærent me*, וַיְגָרְשׁוּם *& expulerunt eas*, Exod. 2. v. 17. ubi est enallage affixi mascul. pro affixo femin. וַיְגָרְשׁוּן, ne, inquiunt, ן istud ibi videatur paragogicum. Vide eamdem anomaliam, aut potius idem mendum graphicum, infra in qál quiesc. Pé א, & quiesc. Lámedh א.

Hiphil, [יַסְפִּירוּךָ, יַסְפִּירוּהָ, יַסְפִּירוּהוּ, יַסְפִּירוּכֶם, יַסְפִּירוּן, יַסְפִּירוּם, יַסְפִּירוּנִי, יַסְפִּירוּךְ, יַסְפִּירוּכֶן, יַסְפִּירוּנוּ.] Sic: יַשְׁמִעֻנוּ cum (ֻ) pro ו, *audire facient nos*, Isai. 43. v. 9.

Verba imperfecta.

Defectiva Pé נ in *qál* ex forma hhólem, [יִגְּשׁוּךָ, יִגְּשׁוּךְ, יִגְּשׁוּהָ, יִגְּשׁוּהוּ, יִגְּשׁוּנִי, &c. Ex forma (ַ), יִגְּשׁוּהָ, יִגְּשׁוּהוּ, &c.] Sic ex forma hhólem, יִצְּרוּנִי *custodient me*, &c.

Ex נָתַן, יִתְּנוּהוּ cum (ֻ) pro ו, *dabunt eam* (pecuniam), וַיִּתְּנֻהָ cum duplici (ֻ) pro duplici ו, *& dabunt eam* (pecuniam) 4. Reg. 22. v. 5. ubi Massorethæ legendum monent וַיִּתְּנֻהוּ cum unico (ֻ). Si legas וַיִּתְּנָהּ *& dabit eam* (Helcias), ita ut כֶּסֶף sit communis generis; vel יִתְּנֻהָ cum ה pro ו, vox erit analoga; וַיִּתְּנוּם, & cum (ֻ) pro ו, וַיִּתְּנֻם *& dederunt eos, eas*, vel *ea*.

Ex לָקַח, & forma (ַ), וַיִּקָּחֻהוּ cum (ֻ) pro ו, *& acceperunt eum*, וַיִּקָּחוּם *& acceperunt ea*.

Piél, [יְנַגְּשׁוּךָ, יְנַגְּשׁוּךְ, יְנַגְּשׁוּהָ, יְנַגְּשׁוּהוּ, יְנַגְּשׁוּנִי, &c.] ut in perfectis.

Hiphíl, [יַגִּישׁוּךָ, יַגִּישׁוּךְ, יַגִּישׁוּהָ, יַגִּישׁוּהוּ, יַגִּישׁוּנִי, &c.] Sic: יַגִּירֻהוּ cum (ֻ) pro ו, *diffluere facient eum*, &c. Ex defect. Pé (י), וַיַּנִּחֻהוּ cum (ִ) loco (י), & (ֻ) pro ו, *& collocarunt eum*, וַיַּנִּחוּם *& posuerunt eos*, וַיַּצִּיגֻם cum (ֻ) pro ו, *& projecerunt ea*, &c.

Defectiva ע in *qál*, [יְסֻבּוּךָ, יְסֻבּוּךְ, יְסֻבּוּהָ, יְסֻבּוּהוּ; יְסֻבּוּנִי, &c.] cum (ֻ) vel (ָ hhatoúph) sub prima radicali, quia non habet secum accentum tonicum. Sic: יָבֹזּוּם *diripient eos*, &c.

Poél, [יְסוֹבְבוּךָ, יְסוֹבְבוּךְ, יְסוֹבְבוּהָ, יְסוֹבְבוּהוּ, יְסוֹבְבוּנִי, &c.]

Hiphíl, [יְסִבּוּךָ, יְסִבּוּךְ, יְסִבּוּהָ, יְסִבּוּהוּ, יְסִבּוּנִי, &c.] Mutatur (ָ) in (ְ) sub prima radicali, quia accentus tonicus ad sequentem syllabam descendit.

Quiescentia Pé א in *qál* ex forma imperfecta, [יֹאכְלוּךָ, יֹאכְלוּךְ, יֹאכְלוּהָ, יֹאכְלוּהוּ, יֹאכְלוּנִי, &c. Ex forma perfecta, יַאֲכָלוּהוּ, vel יַאַכְלוּהוּ, &c.] Sic ex forma perfecta, וַיַּאַסְרוּם *& ligaverunt eas* (vaccas), 1. Reg. 6. v. 10. ubi est enallage affixi masc. pro fem. וַיַּאַסְרוּן. Vide in qál perfectorum similem anomaliam.

Piél, [יְאַכְּלוּךָ, יְאַכְּלוּךְ, יְאַכְּלוּהָ, יְאַכְּלוּהוּ, יְאַכְּלוּנִי, &c.] ut in perfectis.

Hiphíl ex forma imperfecta, [יַאֲכִילוּהוּ, יַאֲכִילוּנִי, יַאֲכִילוּךָ, יַאֲכִילוּךְ, יַאֲכִילוּהָ, &c. Ex forma perfecta, יַאֲכִילוּהָ, יַאֲכִילוּהוּ, &c.]

Quiescentia Pé (י) in *qál* ex forma (ַ) in ult. vocis primariæ syllaba, [יִשָּׁבוּהוּ, יִשָּׁבוּנִי, יִשָּׁבוּךָ, יִשָּׁבוּךְ, יִשָּׁבוּהָ, &c. Ex forma (ֵ) in eadem syllaba, יִשְׁבוּהוּ, vel יֵשְׁבוּהוּ, יֵשְׁבוּנִי, יֵשְׁבוּךָ, יֵשְׁבוּךְ, יֵשְׁבוּהָ; יֵשְׁבוּהוּ aut &c.]

Piél, [יְשַׁבּוּהוּ, יְשַׁבּוּהָ, יְשַׁבּוּךָ, יְשַׁבּוּךְ, יְשַׁבּוּנִי, &c.] ut in perfectis.

Hiphil, [יְשִׁיבוּהוּ, יְשִׁיבוּהָ, יְשִׁיבוּךָ, יְשִׁיבוּךְ, יְשִׁיבוּנִי, &c.] Sic: יוֹבִילוּהָ *adducent eam*, וְהוֹקִיעֻם cum (ֻ) pro ו, *& suspenderunt eos*, &c.

Quiescentia ע in *qál*, [יְקוּמוּהוּ, יְקוּמוּהָ, יְקוּמוּךָ, יְקוּמוּךְ, יְקוּמוּנִי, &c.] Ex בּוֹא, יְבֹאוּנִי contracte pro יָבֹאוּ לִי *venient mihi*, וִיבֹאֻנִי cum (ֻ) pro ו, & ו affecto (ִ) ob י sequens cum (ְ) notatum, vide infra conjunctiones, *& venerint mihi.*

Poél, [יְקוֹמְמוּהוּ, יְקוֹמְמוּהָ, יְקוֹמְמוּךָ, יְקוֹמְמוּךְ, יְקוֹמְמוּנִי, &c.]

Hiphil, [יְקִימוּהוּ, יְקִימוּהָ, יְקִימוּךָ, יְקִימוּךְ, יְקִימוּנִי, &c.] Sic: יְשִׁיתֻהוּ cum (ֻ) pro ו, *ponent eum*, &c. Ex בּוֹא, יְבִיאֻהוּ cum (ֻ) pro ו, *adducent eum*, יְבִיאוּנִי *adducent me*, יְבִיאוּם *inferent ea*, וַיְבִיאוּם, & cum (ֻ), וַיְבִאֻם, *& attulerunt ea*, &c.

Quiescentia Lám. א in *qál*, [יִמְצָאוּהוּ, יִמְצָאוּהָ, יִמְצָאוּךָ, יִמְצָאוּךְ, יִמְצָאוּנִי, &c.] servato (ָ) ultimae. Sic: יִמְצָאֻהוּ cum (ֻ) pro ו, *invenient eum*, יִמְצָאוּנְהָ Jerem. 2. v. 24. cum נ epenthetico, *invenient eam*, יִמְצָאֻנְנִי *invenient me*, יִקְרָאֻנְנִי *invocabunt me*, &c. cum eodem נ epenthetico, & (ֻ) pro ו.

Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lámedh א, יִשָּׂאֻהוּ cum (ֻ) pro ו, *tollent eum*; יִשָּׂאוּנְךָ cum נ epenthetico, *tollent te*, יִשָּׂאוּם *afferent ea*, וַיִּשָּׂאוּם, & cum (ֻ) pro ו, וַיִּשָּׂאֻם *& exportaverunt ea*, Lev. 10. v. 5. *& acceperunt eas* (filias), 1. Paral. 23. v. 22. cum enallage affixi masculini pro feminino. Vide similem anomaliam in piél perfectorum, & in qál quiescentium Pé א.

Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh א, יִירָאוּךָ, vel abjecto (י) radicali, יְרָאוּךָ *timebunt te*, &c.

Piél, [יְמַצְּאוּהוּ, יְמַצְּאוּהָ, יְמַצְּאוּךָ, יְמַצְּאוּךְ, יְמַצְּאוּנִי, &c.] ut in perfectis. Sic: וַיְמַלְאוּם Gen. 42. v. 25. *& impleverunt eos*, sine dagh. in secunda rad. ob (ְ) subscriptum. Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lám. א יְנַשְּׂאֻהוּ cum (ֻ) pro ו, *tollent eum.*

Hiphil, [יַמְצִיאוּהוּ, יַמְצִיאוּהָ, יַמְצִיאוּךָ, יַמְצִיאוּךְ, יַמְצִיאוּנִי, &c.] ut in perfectis. Sic: יַקְנִיאֻהוּ Psal. 77. Heb. 78. v. 58. cum (ֻ) pro ו in quibusdam codicibus, *ad zelotypiam provocabunt eum.* Ex quiescentibus Pé (י) & Lám. א, וַיּוֹצִיאֻהוּ, & cum hhólem deficiente, וַיֹּצִאֻהוּ *& eduxerunt eum*, cum (ֻ) utrobique sub א loco ו; יוֹצִיאֻם *producent ea*, &c.

Quiescentia Lám. ה in *qál*, [יִגְלוּהוּ, יִגְלוּהָ, יִגְלוּךָ, יִגְלוּךְ, יִגְלוּנִי, &c.] Sic: יִרְאֻהוּ *videbunt eum*, וַיִּרְאֻהוּ cum (ֻ) pro ו, *& viderunt eum*, וַיִּבְזֻהוּ cum eodem (ֻ), *& spreverunt eum*, יִרְאוּהָ *videbunt eam*, יִרְאוּנִי *videbunt me.*

Piél, [יְגַלּוּהוּ, יְגַלּוּהָ, יְגַלּוּךָ, יְגַלּוּךְ, יְגַלּוּנִי, &c.] Cum affixo poëtico, ה mutato in (י) mobile per (ֻ) loco ו, & ejecto daghésch ex secunda rad. ob (ְ) suppositum, יְכַסְיֻמוּ *operient*, vel potius *operuerunt eos*, Exod. 15. v. 5. ubi in fine est ו anomalum, melius mendosum, pro ו.

Hiphil, [יַגְלוּהוּ, יַגְלוּהָ, יַגְלוּךָ, יַגְלוּךְ, יַגְלוּנִי, &c.] Sic: יַמְרוּהוּ *exacerbabunt*, vel *exacerbaverunt eum*, &c.

Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lámedh ה, יַכֻּהוּ cum (ֻ) pro ו, *percutient eum*, וַיַּכֻּהָ *& percusserunt eam*, יַכּוּךָ *percutient te*, וַיַּכּוּם *& percusserunt eos.*

Ex quiescentibus Pé (י) & Lámedh ה, יוֹרֻהוּ cum (ֻ) pro ו, *jaculabuntur*, vel *jaculantur eum*, יוֹרוּךָ *docebunt te*, יוֹדוּךָ Gen. 49. v. 8: & servato conjugationis charactere ex Chaldaismo, quare (י) afficitur (ְ) communi literarum servilium motione, vide supra pag. 135. in notis, pag. 368. col. 2. & infra cap. XVII. de Chaldaismis, num. IX. יְהוֹדוּךָ *celebrabunt te*, Psal. 44. Heb. 45. v. 18. יְהוֹדֻךָ cum (ֻ) pro ו, *& celebrabunt te*, &c.

Ut in tertia persona singulari masculina hujus temporis exponenda paulo prolixiores fuimus, quod aliarum incremento destitutarum norma sit, ut diximus supra pagin. 363. sic istam fusius prosequuti sumus, quia ceterae plurales, si primam exceperis, ejus formam imitantur. Hinc in tertia plurali feminina תַּחְשְׁבֻנִי *reputabunt*, vel *reputant me*, Job. 19. v. 5. ab חָשַׁב in *qál*, תּוֹכִיחֻךְ *corripient te*, Jerem. 2. v. 19. ab יָכַח in hiphil, & utrobique cum (ֻ) pro ו.

II. persona pluralis masculina תִּמְסְרוּ
&
II. pers. plur. fem. תִּמְסֹרְנָה , & תִּמְסֹרְנָ־ } tradetis.

[תִּמְסְרוּנִי , תִּמְסְרוּהָ , תִּמְסְרוּהוּ וגו׳ ex forma hhólem ; תִּמְסָרוּנִי , תִּמְסָרוּהָ , תִּמְסָרוּהוּ וגו׳ ex forma (-), *tradetis eum*, vos viri, vel mulieres.] Utraque illa persona in verbis omnibus eodem modo, eademque suscipit affixa, ut diximus supra pag. 321. punctaque retinet, vel mutat ut tertia pluralis masculina, quam idcirco fusiori stylo prosequuti sumus, utpote quæ secundarum illarum sit norma secundum nostram methodum, in qua in futuris, sicut in præteritis, à tertia persona cum flexionem, tum affixorum compositionem auspicamur, quamvis in futuris à prima persona initium faciant plerique omnes Grammatici, ex quorum mente tertiæ personæ ad secundas exiguntur, ut scripsimus pag. superius laudata. Cum itaque secundæ illæ personæ tertiarum in omnibus sequantur rationem, pauca exempla ex verbis quibusdam imperfectis petita hîc ob oculos ponere sufficiat.

Ex defectivis Pé נ in *qál* תִּתְּנוּהָ *dabitis eam* (pecuniam), תִּתְּנוּם *dabitis eos*. In *hiphil*, תַּשִּׂגוּם cum (·) pro ו, *assequemini eos*, &c.

Ex quiescentibus Pé (י) in *qál*, & ex forma (-), תֵּדָעוּהָ *cognoscetis eam*, &c.

Ex quiesc. Lámedh א in piél, תְּדַכְּאוּנַנִי Job. 19. v. 2. & *contereretis me*, cum נ epenthetico affecto (-) loco (·). Ex quiesc. Pé (י) & Lámedh א in *qál*, תִּירָאֻם cum (·) pro ו, *timebitis eos*, &c.

Ex quiescentibus Lám. ה in *qál*, תַּעֲנֻהוּ cum (·) pro ו, *respondebitis ei*, &c. In *piél*, תְּדַמְּיוּנִי *assimilabitis me*, mutata tertia rad. ה in (י), ut supra in tertia plurali masculina.

I. persona pluralis communis נִמְסֹר , & נִמְסַר tradenus.

[נִמְסְרֵנוּ , נִמְסְרֶהָ , נִמְסְרֵהוּ וגו׳ ex forma hhólem ; נִמְסָרֵנוּ , נִמְסָרֶהָ , נִמְסָרֵהוּ וגו׳ ex forma (-), *tradenus eum*, &c.] Illa quoque persona cum affixis eamdem punctorum mutationem subit, ac tertia singul. masculina, quam vide. Quare plura exempla huc congerere opus non est. Hæc itaque ex verbis tum perf. tum imperfectis adducta sufficiant.

Ex perfectis in *piél*, וַנְּשַׁלֵּחֲךָ & *dimisimus te*, Gen. 26. v. 29. ubi ל afficitur (-) anomalo, forte mendoso, pro (-). Vide supra primam personam singularem.

In *hophál*, וְנָעָבְדֵם venóovdhém Deut. 13. v. 3. & *serviamus eis*, & *colamus eos*. Vide supra secundam personam singularem masculinam.

Ex defectivis Pé נ in *qál*, וְנִתְּנֶהָ & *dedimus eam*, &c.

Ex quiescentibus Pé א in *qál* ex forma imperfecta, וַנֹּאכְלֵהוּ & *comedimus eum*, וְנֹאכְלֶנּוּ & *comedemus eum*, &c.

Ex quiescentibus Pé (י) in *qál* ex forma (-), וְנֵדָעֶנּוּ & *cognoscemus eum*, &c.

Ex quiescentibus ע in *hiphil*, וּנְקִיצֶנָּה Isai. 7. v. 6. & *tadio afficiamus eam* (Judæam). Vulg. & *avellamus eum* (Judam); alii & *discindamus*, & *dividamus eam*, &c. à קָצַץ, sed in forma quiescentium ע; vel cum (·) pro (·) & dagh. per legem æquivalentiæ, sic: וּנְקַצֶּנָּה.

Ex בּוֹא in *hiphil*, וּנְבִיאֵם & *adducemus eos*, &c.

Ex quiesc. Lám. ה in *hiphil*; נַשְׁקֶנּוּ *potum demus ei*, &c. Ex defectivis Pé נ & quiesc. Lám. ה, in eadem conjug. נַכֶּנּוּ *percutiemus eum*, וְנַכֵּהוּ & *percutiemus eum*, וְנַכֵּם & *percutiemus eos*, &c. Ex quiesc. Pé (י) & Lám. ה in *qál*, נִינָם *opprimemus eos*, Psal. 73. Heb. 74. v. 8. ubi Lxx. ἡ συγγένεια αὐτῶν Vulg. Lat. *cognatio eorum*; S. Hieron. *posteri eorum*, referebant ad נִין *filius*, *posteritas*, &c. וַנִּירָם & *jaculati sumus eos*, Num. 21. v. 30. cum (·) in hoc utroque exemplo pro (-). Vide supra pag. 291. col. 1. initio.

MANTISSA I.

De verbo יֵשׁ est, sunt, *&c. cum affixis.*

Praeter verbum substantivum הָיָה *fuit* aliud est Hebraeis, nempe יֵשׁ *est*, *sunt*, quod est flexionis expers, & seorsim sumtum tertias tantum personas habet: at quando jungitur cum affixis, secundas etiam agnoscit. Motio ejus nativa est (-), quod sequente maqqáph, aut accedente affixo, mutatur in (.), ut: הֲיֵשׁ אֶת־לְבָבְךָ יָשָׁר 4. Reg. 10. v. 15. *estne cum corde tuo rectum? rectumne est cor tuum?* פֶּן־יֵשׁ־פֹּה עִמָּכֶם ibid. v. 23. *ne sit hîc vobiscum*, יֶשְׁנוֹ Esth. 3. v. 8. cum נ epenthetico, *est ipse*, יֶשְׁךָ Gen. 24. v. 42. *es tu*, יֶשְׁכֶם ibid. v. 49. *estis vos*; & cum (.) pro (.), ac praeposito ה interrogativo, הֲיִשְׁכֶם *an sitis vos?* Deut. 13. v. 4. Mutato (י) in א, quod afficitur hhiriq gadhól, vel qatón, loco (-), אִשׁ 2. Reg. 14. v. 19. ubi Jonathan in Thargum, seu paraphrasi Chaldaica, אִית, Lxx. ἐστι, Vulg. *est*; הַאִשׁ *estne?* Mich. 6. v. 10. quo in loco Lxx. μὴ πῦρ *nunquid ignis?* Vulg. *adhuc ignis*; legebant אֵשׁ; אִישׁ רֵעִים Prov. 18. v. 24. Chald. אִית חַבְרִי *sunt socii*, Lxx. edit. Complut. nam versus ille in Vatic. desideratur, ἀνὴρ ἑταίρων *vir amicorum*, Vulg. *vir amabilis*, vocem אִישׁ in communi suo sensu acceperunt.

MANTISSA II.

De affixorum cum verbis transitivis, intransitivis, aut etiam passivis; compositorum resolutione.

Pronomina affixa cum verbis & participiis intransitivis, & quandoque etiam transitivis, sed quorum actionem proxime non recipiunt, per contractionem jungi; eaque ex verbis istis detrahenda, ac cum praepositionibus conjungenda diximus supra p. 320. Praeter exempla in superioribus appendicibus posita; haec etiam subjicere non abs re erit alienum.

דַּבְּרוֹ Gen. 37. v. 4. pro דַּבֵּר עִמּוֹ *loqui cum eo.*

וַהֲשִׁיבֻנִי Ibid. v. 14. pro וַהֲשֵׁב לִי *& refer ad me.*

קָמֶיךָ Exod. 15. v. 7. pro קָמִים עָלֶיךָ *insurgentes contra te.*

הֲיִקְרְךָ Num. 11. v. 23. pro הֲיִקְרֶה לְךָ *an eveniet tibi?*

וַיִּסָּעֵם Jud. 16. v. 3. pro וַיִּסַּע עִמָּם *& profectus est cum eis.*

יְשַׁלְּמְךָ 1. Reg. 24. v. 20. pro יְשַׁלֵּם לְךָ *retribuet tibi.*

בִּשְּׁלָם 3. Reg. 19. v. 21. pro בִּשֵּׁל לָהֶם *coxit eis.*

יְשֻׂשׂוּם Isai. 35. v. 1. pro יָשִׂשׂוּ עֲלֵיהֶם *laetabuntur de eis.*

תִנָּשֵׁנִי Idem 44. v. 21. pro תִנָּשֶׁה מִמֶּנִּי *oblivioni tradêris à me.*

קְדַשְׁתִּיךָ Idem 65. v. 5. pro קָדַשְׁתִּי מִמְּךָ *sanctior te sum.*

יְצָאֻנִי Jerem. 10. v. 20. pro יָצְאוּ מִמֶּנִּי *egressi sunt ex me.*

חֲזַקְתַּנִי Idem 20. v. 7. pro חָזַקְתָּ מִמֶּנִּי *fortior fuisti me.*

לְעָמְדָהּ Ezech. 17. v. 14. pro לַעֲמֹד בָּהּ *ad standum in eo* (pacto).

חֹנְךָ in pausa, Psal. 52. Heb. 53. v. 6. pro חֹנֶה עָלֶיךָ *castra metantis contra te.*

שׁוּבֵנוּ ibid. 84. Heb. 85. v. 5. pro שׁוּב אֵלֵינוּ *revertere ad nos*, secundum Aben-Esram.

יֹאמְרֻךָ ibidem 138. Heb. 139. v. 20. pro יֹאמְרוּ בְךָ *loquuntur contra te.*

אֲגִידֶנּוּ Job. 31. v. 37. pro אַגִּיד לוֹ *indicabo ei.*

יִלְוֶנּוּ Eccle. 8. v. 15. pro יִלְוֶה לוֹ *adhaerebit ei.*

וַיִּזְעֲקוּךָ Nehem. seu 2. Esdr. 9. v. 28. pro וַיִּזְעֲקוּ אֵלֶיךָ *& clamaverunt ad te*, &c.

HÆc de verborum cum pronominibus affixis conjunctione, quam fusius aliis grammaticis duximus exponendam; utpote quæ non mediocrem tyronibus parere soleat molestiam. In his itaque appendicibus, verborum cum perfectorum, tum imperfectorum voces omnes cum primariis saltem affixis conjunctas exhibemus, quamvis earum omnium exempla Scripturæ non suppeditent. Verum ut in nominibus, sic in verbis sequuti sumus analogiam, cui alienum minime credidimus ו *&* י *imperativis & futuris adjungere, quamvis ab his temporibus ea excludant, aut saltem prætermittant grammatici.*

CAPUT XI.

De Adverbio.

ADVERBIUM vox est, quæ nomini, verbo, aut participio addita, varia eorum adjuncta, seu qualitates exprimit: cumque pars illa orationis verbo ad ejus actionem definiendam, determinandamque potissimum adjungatur; hinc *adverbii* nomen obtinuit.

Adverbiorum autem alia sunt loci, alia temporis, alia demonstrationis, alia interrogationis, alia affirmationis, alia negationis & prohibitionis, alia dubitationis, alia qualitatis, alia quantitatis & intensionis, alia remissionis & diminutionis, alia congregationis, alia separationis & exclusionis, alia similitudinis, alia numeri, &c.

Alia item sunt separata, seu quæ vocem integram & separatam constituunt; alia sunt conjuncta, seu quæ in unam dictionem cum voce cui præmittuntur, coalescunt. Quædam etiam cum affixis conjunguntur, aut potius sermonis contrahendi gratia affixis adponuntur. Quæ omnia in sequentibus duobus articulis operæ pretium est exponere.

ARTICULUS I.

Adverbia simplicia, seu cum affixis non composita.

I.

ADVERBIA loci.

אֵי, אַיֵּה } *ubi.*
אֵיפֹה, אֵפוֹא, אֵיכֹה } *ubinam?*
אָן, אָנָה } *quo? ubi?*
מֵאַיִן *undenam?*
פֹּה, פֹּא } *hic, huc.*
מִפּוֹ, מִפֹּה } *hinc, inde, illinc.*
הֵנָּה, הֲלֹם } *huc, hic.*
שָׁם, שָׁמָּה } *ibi, illic, illuc, eo.*
מִשָּׁם *inde.*
מִבַּיִת, מִבֵּית, בַּיִת } *intra, intrinsecus.*
חוּץ, חוּצָה } *foris, foras.*
מַעַל *super.*
מַעְלָה *supra.*
מִלְמַעְלָה *superne.*
מַטָּה *infra, infime.*
מִלְמַטָּה *inferne.*

אחור / אחורנית *retro, retrorsum.*

פנים *ante.*

פנימה *intro, intus, intrinsecus.*

II.

ADVERBIA temporis.

מתי *quando?*

עד־מתי / עד־אן *quousque? usquequo?*

עתה *jam, nunc, modo.*

מחר / מחרת *cras.*

יומם *interdiu.*

תמול / אתמול / אתמל *heri.*

שלשום *nudiustertius.*

לפנים / מלפנים *ante, antea, antehac.*

קדם / מקדם *pridem, olim, antique.*

תמיד *jugiter.*

נצח / עולם *aeternum, perpetuo, semper.*

עד־אם / עד־כי *donec, usquedum, usquequum.*

כאשר *quum, quando.*

טרם *antequam.*

פתאם / רגע *repente, subito, in momento.*

מהר / מהרה *cito, celeriter, festinanter, velociter.*

אז / אזי *tunc.*

אחר / אחרי *post, postea.*

כבר *jam pridem, jam ante.*

עוד *adhuc.*

עד־כן *hucusque, hactenus.*

אחר כן *postea.*

בכן *tunc, tunc demum,* &c.

III.

ADVERBIA demonstrationis.

הא / הן / הנה *en, ecce.*

IV.

ADVERBIA interrogationis.

ה *an? utrum? num?* &c. Vide appendicem.

אם *si, an?*

האם *an vero?*

איך / היך / איכה / איככה / איכבה *quomodo?*

מדוע *quare?*

למה / למה *ut quid? quamobrem?*

כמה *quot, quoties?*

V.

ADVERBIA affirmationis.

כן *sic, ita.*

אכן *vere, profecto, certe, utique.*

אך *omnino, utique.*

אמנם / אולם *vere, revera, profecto, certe.*

VI.

ADVERBIA negationis, prohibitionis, & dubitationis.

אין / אין / לא / בלי / בלתי *non.*

בל *non, nequaquam.*

אל *ne.*

פן *ne forte, ut ne, ut non.*

אולי *fortassis, fortasse, forsitan.*

VII.

ADVERBIA qualitatis.

ריקם *inaniter, immerito, frustra.*

שוא *vane, in vanum, frustra.*

חנם *gratis, immerito.*

יהודית *Judaice.*

עברית *Hebraice.*

ארמית *Syriace.*

Et apud Rabbinos,

יונית *Graece.*

רומית *Romane,* i. *Latine.*

ערבית *Arabice.*

צרפתית *Gallice,* &c.

VIII.

ADVERBIA congregationis, separationis & exclusionis.

יחד / יחדו *una, pariter.*

לבד *seorsim, separatim.*

רק אך *tantum, tantummodo, duntaxat.*

IX.

ADVERBIA intensionis.

יותר *nimiū amplius, magis, potius.*

מאד *valde, vehementer.*

רב / יתר / הרבה *multum, satis, plurimum.*

אף־כי *quantomagis,* in oratione affirmativâ.

X.

ADVERBIA remissionis & diminutionis.

אט *sensim, lente, leniter.*

מעט *parum, parumper.*

מעט מעט *paulatim.*

כמעט *pene.*

כאין *fere, tantum non.*

אף־כי *quantominus,* in oratione negativa.

XI.

ADVERBIA similitudinis.

כ / כמו / כה / ככה *sicut, ita.* Vide appendicem.

כמו־כן *similiter.*

ככה *taliter, hoc modo.*

XII.

ADVERBIA numeri.

אחת *semel.*

שנית *secundo.*

שלישית *tertio.*

רביעית *quarto.*

Et sic deinceps feminina usurpantur. Vide infra lib. III. cap. III. art. II. §. III.

APPENDIX

De adverbiorum quorumdam natura & motionibus.

Adverbii excogitandi cauſa fuit ſermonis brevitas; nempe ut voce unica exprimeretur, quod duabus foret enuntiandum, ut: *ſapienter*, pro in ſapientia; *vere*, pro in veritate, &c.

Ex adverbiis in hoc articulo recenſitis, quædam ſunt nomina quibuſcum ſubintelligenda eſt præpoſitio, quæ interdum etiam exprimitur, ut: בַּיִת, מִבַּיִת, מִבַּיִת *intra*, *intrinſecus*; פָּנִים pro לְפָנִים *ante*, קֶדֶם, מִקֶּדֶם, *olim*, *antiquitus*; נֶצַח pro לָנֶצַח; עוֹלָם pro לְעוֹלָם *æternum*, *perpetuo*, רֶגַע pro בְּרֶגַע, *ſubito*, *in momento*, &c. ut apud Græcos ταχὺ pro κατὰ τὸ ταχὺ *celeriter*, &c. Apud Latinos *multum*, *nimium*, &c. Hinc apud Virgilium *torva tueri*, quod Græci dicunt δεινὰ βλέπειν. Quædam etiam adverbia ſunt ſimul & præpoſitiones, ut כְּ *ſicut* & *ſecundum*, &c.

Adverbii interrogantis הֲ motio genuina eſt (ֲ), ut: הֲשֹׁמֵר *num cuſtos* fratris mei ſum? Gen. 4. v. 9. Ante (ְ) notatur cum (ַ), & literæ ſequenti modo imprimitur daghéſch forte, modo non imprimitur. Elias Levita vult daghéſch iſtud reponi in litera ſervili tantum, non vero in radicali: ſed incerta eſt hæc regula, ut ex ſubjectis exemplis patet. הַכְזוֹנָה *numquid ut ſcorto* abuti debuere ſorore noſtra? Gen. 34. v. 31. ſine daghéſch in כ licet ſervili; הַזְּבָחִים *numquid ſacrificia* .... obtuliſtis mihi in deſerto? Amos. 5. v. 25. ubi infigitur daghéſch τῷ ז quamvis radicali. Sive autem imprimatur dagh. iſtud, ſive non imprimatur; nihilominus ſchevà iſtud mobile eſt: cum enim non imprimitur, id fit ſolius euphoniæ gratia, quâ à litera affecta (ְ) ſæpius exſulat, ut diximus ſupra pag. 29. col. 1. in fine. Eadem motione afficitur ante ſchevà compoſitum, ut: הַבְרָכָה *an benedictio?* Gen. 27. v. 38. הַיהוָה Jerem. 8. v. 19. hàadhonái *an Dominus?* Pro יְהוָה jehovà legi אֲדֹנָי adhonái, vide infra in adverbio ſimilitudinis כְּ. הַצֳּרִי *numquid reſina*, vel *opo-balſamum?* ibidem cap. 8. v. 22. ubi quædam exemplaria, etiam accuratiora, exhibent צ lene, ſeu ſine daghéſch. Item ante gutturales alia motione quam (ָ) affectas, ut: הַאֵינְךָ רֹאֶה *nonne vides?* Jerem. 7. v. 17. הַאִם *num* ad internecionem uſque cuncti delendi ſumus? ibidem cap. 17. v. 13. הַחִיִּיתֶם *num in vita conſervaſtis?* Num. 31. v. 15. הַעַיִט *numquid avis?* Jerem. 12. v. 9. At quando litera illa gutturalis notatur cum (ָ); tunc ה iſtud afficitur (ֶ) ad euphoniam ut ה articulus, vide ſup. pag. 69. col. 1. ſic: הֶאָנֹכִי *numquid ego?* Num. 11. v. 12. הֶהָיְתָה זֹּאת *num factum eſt iſtud?* Joel. 1. v. 2. &c. Triplex autem illa ה interrogantis motio occurrit in hoc verſiculo 18. al. 19. capitis 13. Numerorum: *Et explorabitis* .... *populum*, *qui habitat in eâ* (terra) הֶחָזָק הוּא הֲרָפֶה הַמְעַט הוּא אִם־רָב *utrum fortis ſit*, *an infirmus? utrum pauci ſint numero*, *an plures?*

Anomala, aut potius mendoſa ſunt, הַאַתֶּם Jud. 6. v. 31. pro הַאַתֶּם *an vos?* הַיִּיטַב Levit. 10. v. 19. pro הֲיִיטַב *numquid bonum videtur*, aut *videretur?* וַהֲפִתִּיתָ *an decipies?* Prov. 24. v. 28. ubi ה iſtud ſequitur literam ſervilem præfixam, quod nunquam fieri ſcribit Elias Levita ſupra laudatus. Hinc LXX. μηδὲ πλατύνου *neque dilates.* Alius μὴ ἀπατήσῃς *ne ſis decipiens*, *ne decipias.* Vulg. *nec lactes*, repetita negatione ex membro præcedente; qui omnes legebant הֲפִתִּיתָ in hiphil, à פָּתָה *dilatare*, *decipere*, &c. unde Græcum ἀπατάω. Vide ſupra pag. 299. coll. 1. 2. ubi vocis illius analyſis explicatur.

Adverbium ſimilitudinis כְּ *ſicut*, *quaſi*, &c. afficitur (ְ), ut: כְּשׁוֹשַׁנָּה *ſicut lilium*, Cant. 2. v. 2. Quando prima dictionis litera notatur cum (ְ), tunc (ְ) τῷ כ mutatur in (ִ), ut: כִּנְחָלִים *ſicut valles*, Num. 24. v. 6. Si prima illa litera affecta (ְ) ſit (י), ex ejus (ְ), & ex (ְ) τῷ כ, fit hhiriq gadhól ſub כ, ut: כִּימוֹת Pſal. 89. Heb. 90. v. 15. pro כִּימֵי, *ſicut dies.* Id etiam interdum accidit cum (י) iſtud afficitur (ְ), tuncque

est contractio, ut: כְּיִתְרוֹן Eccle. 2. v. 13. pro כַּיִּתְרוֹן, *ficut excellentia*.

Ante (ֲ), כ istud notatur cum (ַ), ut: כַּאֲרָזִים *ficut cedri*, Num. 24. v. 6. Sæpe fit contractio ex (ַ) כ ־ אֲ, & ex (ֲ) subjecto אֲ ; vel, si malueris, (ֲ) plane tollitur, ut: כַּאדֹנָיו Isai. 24. v. 2. pro כַּאֲדֹנָיו *ficut Dominus ejus*. Sic cum nomine יְהוָה, quod habet puncta אֲדֹנָי ־ אֲ, כַּיהוָה, Psal. 112. Heb. 113. v. 5. *ficut Dominus*.

Ante (ֱ), כ afficitur (ֶ), ut: כֶּאֱמֹר *cum diceretur*, Ezech. 36. v. 20. ubi sic legebat *Pagninus*, cum in nostris exemplaribus scriptum sit בֶּאֱמֹר cum ב, non כ. Ex hoc (ֱ) sub א, & (ֶ) sub כ, fit etiam contractio in (ֵ) sub כ, ut: כֵּאלֹהִים Gen. 3. v. 5. pro כֶּאֱלֹהִים, *ficut Deus*.

Ex eadem analogia, ante (ֳ) כ notandum foret cum (ָ hhatóuph): verum usus obtinuit ut afficeretur (ָ) magno, seu *a*, quia forte supponitur ה articulus exclusus, de quo mox, ut: כָּאֳנִיּוֹת káoniiióth, non kóoniiióth, *ficut naves*, Prov. 31. v. 14.

Sæpe כ excludit ה articulum assumta ejus motione, quæcunque illa fuerit, ut: כַּשֶּׁמֶן Psal. 132. Heb. 133. v. 2. pro כְּהַשֶּׁמֶן, *ficut oleum*; כַּחֹלֵךְ Isai. 30. v. 29. pro כְּהַהֹלֵךְ, *ficut qui ambulat*; כַּעוֹפֶרֶת Exod. 15. v. 10. pro כְּהָעוֹפֶרֶת, *ficut plumbum*; כַּקַּשׁ ibid. v. 7. pro כְּהַקַּשׁ, *ficut stipulam*; כָּעָם Isai. 24. v. 2. pro כְּהָעָם, *ficut populus*; כָּאָבֶן Exod. 15. v. 16. pro כְּהָאָבֶן, *ficut lapis*; כֶּעָרִים Jerem. 20. vers. 16. pro כְּהֶעָרִים, *ficut urbes*, &c. Varias illas ה articuli motiones vide supra pag. 69. coll. 1. 2.

Pro (ְ) sub כ sequente daghésch ob ה articulum exclusum, reponitur interdum (ָ) per legem æquivalentiæ, ut: כָּזֶה Jud. 18. v. 3. pro כַּזֶּה; & in feminino genere, כָּזֹאת 4. Reg. 5. v. 8. pro כַּזֹּאת, *ficut*, vel *secundum hoc*.

Particulæ expletivæ פִּי, מוֹ, דֵי quandoque etiam cum hoc adverbio conjunguntur, ut: כְּדֵי־אַרְבֶּה *ficut locusta*, Jud. 6. v. 5. כְּמוֹ־אָבֶן *ficut lapis*, Exod. 15. v. 5. כְּמוֹ־פֶתֶן *ficut aspis*, Psal. 57. Heb. 58. v. 5. כְּפִי נִדְרוֹ *ficut*, vel *secundum votum suum*, Num. 6. v. 21.

Accentus pausantes parvas motiones in magnas commutant, ut: יַחַד in pausa יָחַד Psal. 2. v. 2. *simul*, *una*, *pariter*. Interdum etiam ab ultima ascendunt ad penultimam, quam producunt, ut: עַתָּה in pausa עָתָּה Gen. 32. v. 5. *nunc*, &c.

ARTICULUS II.

De Adverbiis cum affixis.

QUÆDAM ex adverbiis in articulo præcedenti descriptis, suscipiunt etiam affixa fere instar nominum; in eoque præsertim ab iis discrepant, quod cum affixis verbis etiam familiaribus interdum conjungantur. Eorum, quæ frequentius in Bibliis occurrunt, hîc paradigmata exhibere juvat.

AFFIXA

Femin.	Commun.	Mascul.
	אַי *ubi.*	
אַיָּהּ		אַיּוֹ
אַיֵּךְ		אַיֶּךָ
	אַיִּי	
אַיָּן		אַיָּם
אַיֵּכֶן		אַיֵּכֶם
	אַיֵּנוּ	

Vide appendicem.

AFFIXA

Femin.	Commun.	Mascul.
	אַיִן *non.*	
אֵינֶנָּה		אֵינֶנּוּ
אֵינֵךְ		אֵינְךָ
	אֵינֶנִּי	
אֵינָן		אֵינָם
אֵינְכֶן		אֵינְכֶם
	אֵינֶנּוּ	

Vide appendicem.

AFFIXA

Femin.	Commun.	Mascul.
	הֵן *ecce.*	
הִנָּהּ		הִנּוֹ , הִנֵּהוּ
הִנָּךְ		הִנְּךָ
	הִנְנִי	
הִנָּן		הִנָּם
הִנְּכֶן		הִנְּכֶם
	הִנְנוּ	

Vide appendicem.

AFFIXA

AFFIXA			AFFIXA		
Femin.	Commun.	Mascul.	Femin.	Commun.	Mascul.
	כְּמוֹ , כְּ *sicut.*			עוֹד *adhuc.*	
כְּמוֹהָ		כְּמוֹהוּ	עוֹדֶנָּה		עוֹדֶנּוּ
כְּמוֹךְ		כָּמוֹךָ	עוֹדָךְ		עוֹדְךָ
	כָּמוֹנִי			עוֹדִי	
כְּמוֹהֶן		כְּמוֹהֶם	עוֹדָן		עוֹדָם
כְּמוֹכֶן		כְּמוֹכֶם	עוֹדְכֶן		עוֹדְכֶם
	כָּמוֹנוּ			עוֹדֵנוּ	
Vide appendicem.			Vide appendicem.		

APPENDIX

De Adverbiorum cum pronominibus affixis compositorum anomaliis.

[אַיֶּכָּה *ubi tu ?*] ex radice inusitata אַיִן , unde אֵי cum affixis , & extra ea , אַי ; & cum ה paragogico præcedente (-) anomalo loco (·), אַיֶּה cum daghésch in tertia radicali ad secundam excidentem compensandam.

Abjecto נ epenthetico , eoque compensato per dagh. in affixo , post quod exprimitur ה, quod ibi latebat , אַיֶּכָּה Gen. 3. v. 9. pro אַיֶּנְכָה.

[אֵינֶנִּי *non ego.*] Prius נ afficitur (·) sequente daghésch in altero per legem æquivalentiæ , pro (-), sic : אֵינֶנִּי. Atque ita in sequentibus הִנְנִי , עוֹדֶנִּי , &c.

[אֵינְכֶם *non ipsi.*] Cum affixo poëtico , אֵינֵמוֹ idem , Psal. 58. Heb. 59. v. 14. & 72. Heb. 73. v. 8.

[הִנְּךָ *ecce tu* , masc.] Expresso ה quod in fine latebat הִנְּכָה 4. Reg. 7. v. 2. Cum daghésch in affixo ad compensandum נ epentheticum abjectum , הִנָּךְ pro הִנְּכָה , Psal. 138. Heb. 139. v. 8.

[הִנָּךְ *ecce tu* , fem.] cum (·) loco (-) sub נ , ut supra pag. 80. in schemate pronominum cum obliquis eorum casibus , & pag. 337. in verbis cum affixis.

[הִנְנִי *ecce ego.*] Cum (·) sequente daghésch per legem æquivalentiæ , pro (-), הִנֵּנִי Gen. 22. v. 7. Vide supra אֵינֶנִּי. Cum (ִ) sub priori נ loco ejusdem (-) , & sine dagh. in eo , accelerandæ pronuntiationis gratia , הִנְנִי , 1. Sam. 12. v. 3.

[הִנֵּנוּ *ecce nos.*] Supposito (·) sequente daghésch sub priori נ , loco (-) ; הִנֶּנּוּ Gen. 50. v. 18. Et cum (ִ) ibidem , eadem de causa , qua in persona singulari , cum eo solo discrimine , quod נ לְמַד affecto (ִ) modo imprimitur dagh. modo non imprimitur , הִנְנוּ Jos. 9. v. 25. 2. Reg. 5. v. 1. quibus in locis נ habet daghésch secundum Massoram , quamvis in nostris exemplaribus, etiam accuratissimis , נ istud sit lene , seu daghésch hujusmodi destituatur , sic : הִנְנוּ , ut Jerem. 3. v. 22. &c.

Porro licet הֵן , quocum pronomina illa conjunguntur , ut vox primitiva , seu radicalis spectetur à Lexicographis , nihilominus tamen deducenda est ex verbo inusitato הָנַן , ob daghésch , quod accedentibus affixis לְמַד נ infigitur.

[כָּמוֹהוּ , aut כְּמוֹהוּ , *sicut ille.*] Adverbium כ cum affixis sumit vulgo particulam expletivam מוֹ , de qua supra pag. 376. col. 2. ac retinet (ִ) cum affixis regiminis tantum ; cum aliis vero afficitur (·) ob accentum tonicum in syllaba sequente positum. Pro כְּמוֹכֶן , כְּמוֹכֶם , כְּמוֹהֶן , כְּמוֹהֶם , dicitur etiam כָּהֶם , כָּהֶן , (& cum ה paragogico , כָּהֵנָּה) , כָּכֶם , כָּכֶן , cum (·) loco (ִ) sub כ ob accentûs viciniam.

[עוֹדְךָ *adhuc tu.*] 3. Reg. 1. v. 14. cum (·) loco (-) , ut supra in הִנְּךָ.

[עוֹדִי *adhuc ego.*] Cum affixo נִי præce-

dente (ֵ), ac ſequente daghéſch in affixo, pro (ֶ), per legem æquivalentiæ, ut ſupra עוֹדֶנִּי חַי *adhuc me vivente*, הִנֶּנִּי & אֵינֶנִּי, 1. Reg. 20. v. 14.

[עוֹדֵנוּ *adhuc nos.*] Cum (ִי) nota pluralis numeri, aut potius antiqua vocali *e*, quæ nunc exprimitur per (ֵ) ſub ד; poſito (ִ) euphonico pro ו; & uſurpato ה pro ו, ex facili permutatione literarum אחהע, עוֹדֵינָה, Thren. 4. v. 17.

CAPUT XII.

De Præpoſitione.

PRÆPOSITIO vox eſt, qua verbo adjungitur nomen, quod locum, tempus, aut cauſam ſignificat ſive *poſitive*, ſive *privative*. Cauſam ſignificant *ob*, & *propter*: privationem indicant *præter* & *ſine*. Ceteræ præpoſitiones aut locum, aut tempus, aut utrumque ſignificant. Dicuntur autem *præpoſitiones*, quod dictionibus, quas regunt, vulgo *præponantur*.

Hebræorum præpoſitiones dividuntur in conjunctas, ſeu *inſeparabiles*; & disjunctas, ſeu *ſeparabiles*. Præpoſitiones conjunctæ unicam dictionem efficiunt cum ea, cui præponuntur; disjunctæ vero vocem ſeparatam ac diſtinctam conſtituunt, niſi cum affixis componantur.

Præpoſitiones conjunctæ quatuor ſunt, nempe בּ *in*, כּ *ſecundum*, לְ *ad*, מ pro מִן, *à*, *ab*, *de*, *ex*, &c. quibus interdum in fine adduntur particulæ expletivæ דֵי, מוֹ, פִּי; nempe דֵי adjicitur præpoſitionibus בְּ, כְּ, & מִ; מוֹ aſſumunt בְּ, כְּ, & לְ; פִּי denique conjunctum reperitur cum כְּ & לְ. Vide exempla infra pag. 380. coll. 1. 2. Illæ autem particulæ expletivæ nihil prorſus addunt præpoſitionum illarum ſignificationi: ſed ſolius euphoniæ & ornatus gratia ad eas accedunt.

Præpoſitiones disjunctæ, ſeu ſeparabiles, variæ ſunt, ac varia ſignificant: ex iis enim, una cum inſeparabilibus, ſive conjunctis, aliæ terminum, vel locum motus, aut quietis denotant: aliæ cauſam ejuſdem motus, vel quietis ſignificant. Quædam loci ſunt ſimul & temporis. Quædam comitatum exprimunt. Quædam denique privationem cauſæ adjuvantis indicant. Quæ omnia ex duobus ſequentibus articulis patebunt, in quorum primo de præpoſitionibus tum conjunctis, tum disjunctis, abſolutis, h. e. cum pronominibus affixis non copulatis, agemus. In altero autem eaſdem præpoſitiones cum affixis compoſitas expendemus.

ARTICULUS I.

De Præpositionibus absolutis.

I.

PRÆPOSITIONES terminum, vel locum motus, aut quietis notantes.

אֶל אֱלֵי } *ad, secus, juxta, erga.*
אֵצֶל *apud, juxta, penes, prope.*
אַחַר אַחֲרֵי } *post.*
בְּ *in, propter.*
בֵּין *inter.*
הָלְאָה *ultra.*
חוּץ *extra.*
כְּ *secundum, juxta.*
לְ *ad.*
לִפְנֵי *ante, coram, præ.*
מִ מִן מִנִּי מִנֵּי } *à, ab, abs, de, è, ex, præ,* & interdum *propter.*
מוּל מִמּוּל נֹכַח לְנֹכַח נֶגֶד } *contra, è regione, ex adverso, coram, ante.*
סָבִיב *circum, circa.*
עֵבֶר } *cis, trans.*
אֶל־עֵבֶר } *contra.*
מֵעֵבֶר } *trans.*
עַל־עֵבֶר } *e regione.*
עַד } *usque.*
עֲדֵי } *usque ad.*
עַל עֲלֵי } *super.*
עֻמַּת לְעֻמַּת מִלְּעֻמַּת } *è regione, ex adverso.*
תַּחַת *sub.*

II.

PRÆPOSITIONES causam motus, vel quietis significantes.

בִּגְלַל & בִּגְלַל בַּעֲבוּר לְמַעַן מִפְּנֵי עַל } *propter.*
בְּעַד חֵלֶף תַּחַת } *pro.*

III.

PRÆPOSITIONES locum simul & tempus denotantes.

אַחַר *post.*
בֵּין *inter.*
בְּ *in.*
secundum, juxta.
לְ *ad.*
מִן & מִ, *à, ab,* &c.
לִפְנֵי *ante.*

IV.

PRÆPOSITIONES comitatum exprimentes.

אֵת עִם עִמָּד } *cum.*

V.

PRÆPOSITIONES privationem causæ adjuvantis denotantes.

בְּלֹא בְּלִי מִבְּלִי בִּלְתִּי בִּלְעֲדֵי מִבַּלְעֲדֵי לְבַד מִלְּבַד זוּלַת } *præter, sine.*

APPENDIX

De Præpositionum quarumdam natura & motionibus.

PRÆPOSITIONES quædam in hoc articulo descriptæ, nomina sunt substantiva quibuscum subintelligitur præpositio, ut supra in adverbiis, quæque etiam interdum exprimitur, ut: לִפְנֵי *coram*, à פָּנִים in statu constructo, & præposito לְ. Sic: בִּגְלַל, in regimine בִּגְלַל, *propter*, עֻמַּת, pro לְעֻמַּת, quod sæpius reperitur, *contra, ex adverso, è regione*, &c.

Præpositio inseparabilis בְּ eamdem motionum vicissitudinem experitur, atque adverbium כְּ, quod vide supra pag. 375. col. 2. hoc est, (ְ) motione nativa afficitur, ut: בְּרֵאשִׁית *in principio*, Gen. 1. v. 1. &c. Sequente altero (ְ), בּ notatur cum (ִ), ut: בִּמְצוֹלֹת *in profunda*, vel *in profundum*, Exod. 15. v. 5. Si prima dictionis litera, cui (ְ) istud supponitur, sit (י), בּ afficitur

hhiriq gadhól, ut: בִּיהוּדָה *in Juda*, 2. Paral. 30. v. 12. בִּירוּשָׁלָיִם *in Jerusalem*, ibid. v. 1. ubi ל notatur cum (ָ) pro (ַ) ob pausam. Quod etiam per contractionem accidit in בִּיקְּרוֹתֶיךָ *inter pretiosas tuas*, Psal. 44. Heb. 45. v. 10. quamvis hhiriq, non (ִ), supponatur יוד (י). Præterea daghésch anomalum, aut potius mendosum, imprimitur יוד ק. Vide supra pag. 29. col. 2. Ante (ֲ), ב habet (ַ), ut: בַּעֲצַת *in consilio*, Psal. 1. v. 1. Contracto (ֲ), quod supponitur אלף א, & (ַ) בית ב, in (ַ) sub eodem ב, בַּאדֹנָי *in Domino*, Psal. 72. Heb. 73. v. 28. Sic: בַּיהוָה idem, Deut. 4. v. 4. Ante (ֱ), ב movetur per (ֶ), ut: בֶּאֱמוּנָה *in veritate*, Ose. 2. v. 20. (ֱ) sub א, & (ֶ) sub ב contractis in (ֵ) sub eodem ב, בֵּאלֹהִים *in Deo*, Psal. 55. Heb. 56. v. 12. At ante (ֳ), ב notatur cum (ָ) magno, non cum (ָ hhatoúph), ut: בָּחֳרִי־אַף *in ira furoris*, Isai. 7. v. 4. בָּעֳנִי *in afflictione*, 1. Reg. 1. v. 11.

Excluso ה articulo, בַּיָּם pro בְּהַיָּם, *in mari*, Exod. 15. v. 1. בַּכֹּחַ pro בְּהַכֹּחַ *in virtute*, ibid. v. 6. בַּקֹּדֶשׁ pro בְּהַקֹּדֶשׁ, *in sanctitate*, ibid. v. 11. בָּאֱלֹהִים pro בְּהָאֱלֹהִים, *in Diis*, Psal. 85. Heb. 86. v. 8. בֶּהָרִים pro בְּהֶהָרִים, *in montibus*, Exod. 32. v. 12. &c. Cum (ָ) sub ב loco (ַ) & daghésch, per legem æquivalentiæ ob ה exclusum, vel ob viciniam accentus, בָּזֶה pro בַּזֶּה, *in hoc* scilicet loco, Num. 22. v. 19.

Cum particulis expletivis דֵי & מוֹ; בְּדֵי־אֵשׁ *ad ignem*, Jerem. 51. v. 58. בְּמוֹ־אֹפֶל *in caligine*, Psal. 10. Heb. 11. v. 2.

Præpositionem inseparabilem כְּ cum variis suis motionibus & particulis expletivis, vide supra pag. 376. col. 2. in appendice ad articulum I. adverbiorum.

Præpositionem לְ itidem inseparabilem, vide supra pag. 70. ubi vice articuli fungitur. Hic tantum observare juvat ante voces penacutas ל istud affici modo (ָ), modo (ְ). Cum accentu tamen ministro sæpius notatur cum (ְ); cum regio autem sæpius movetur per (ָ), ut: לָנֶפֶשׁ *in animam*, Gen. 2. v. 7. לָנֶצַח *in seculum*, Isai. 34. v. 10. לָנֶצַח idem, Prov. 21. v. 28. לָנֶצַח idem, Psal. 9. v. 19. לָבֶטַח *confidenter*, Psal. 4. v. 9. לָמָּיִם *ad aquas*, Gen. 1. v. 6. לָשֹׂבַע *ad saturitatem*. Levit. 26. v. 5. לָטֹרַח *in defatigationem*, Isai. 1. v. 14. לָמַס *in tributum*, Thren. 1. v. 1. &c.

Cum particulis expletivis מוֹ & פִּי; לְמוֹ־פִי *ad os meum*, Job. 40. v. 3. לְפִי רֹב *secundum multiplicari*, Lev. 25. v. 16.

Denique præpositionem מ cum sua originatione & variis suis motionibus, vide supra pagg. 70. 71. Hic addere sufficiat particulam expletivam דֵּי, quam interdum recipit, ut: מִדֵּי שָׁנָה *de anno*, 1. Reg. 7. v. 16.

Præpositionum autem cum conjunctarum, tum disjunctarum rectionem quod attinet; aliæ regunt accusativum, aliæ ablativum, aliæ denique utrumque hunc casum, ratione sensus, & præpositionis Latinæ, quæ ipsis respondet. Sæpe etiam cum aliis præpositionibus, & adverbiis conjunguntur. Sed de his in Syntaxi.

ARTICULUS II.

De Præpositionum tum conjunctarum, tum disjunctarum, cum pronominibus affixis compositione.

OMNES ferme præpositiones cum affixis junguntur, & eamdem fere ac nomina punctorum mutationem sustinent; neque etiam affixa verborum propria respuunt. Novem ex eis in forma nominum masc. plur. affixa suscipiunt, nempe: אֱלֵי *ad*, עֲדֵי *usque*, עֲלֵי *super*, לִפְנֵי *coram*, בִּלְעֲדֵי *præter*, אַחֲרֵי *post*, תַּחְתֵּי *sub*, בֵּינֵי & in fem. בֵּינוֹת *inter*, סְבִיבֵי & in fem. סְבִיבוֹת *circa*. Quibus adjungi potest בִּגְלַל *propter*, cum affixo ךָ.

Ut autem Præpositionum tum conjunctarum, tum disjunctarum cum affixis analogia melius cognoscatur, integra quarumdam paradigmata hîc subjiciemus.

AFFIXA

בְּ *in.*

Femin.	Commun.	Mascul.
בָּהּ		בּוֹ
בָּךְ		בְּךָ
	בִּי	
בָּן		בָּם
בָּכֶן		בָּכֶם
	בָּנוּ	

Vide appendicem.

בַּעַד *pro.*

Femin.	Commun.	Mascul.
בַּעֲדָהּ		בַּעֲדוֹ
בַּעֲדֵךְ		בַּעַדְךָ
	בַּעֲדִי	
בַּעֲדָן		בַּעֲדָם
בַּעַדְכֶן		בַּעַדְכֶם
	בַּעֲדֵנוּ	

נֶגֶד *coram.*

Femin.	Commun.	Mascul.
נֶגְדָּהּ		נֶגְדּוֹ
נֶגְדֵּךְ		נֶגְדְּךָ
	נֶגְדִּי	
נֶגְדָּן		נֶגְדָּם
נֶגְדְּכֶן		נֶגְדְּכֶם
	נֶגְדֵּנוּ	

אַחֲרֵי , אַחַר *post.*

Femin.	Commun.	Mascul.
אַחֲרֶיהָ		אַחֲרָיו
אַחֲרַיִךְ		אַחֲרֶיךָ
	אַחֲרַי	
אַחֲרֵיהֶן		אַחֲרֵיהֶם
אַחֲרֵיכֶן		אַחֲרֵיכֶם
	אַחֲרֵינוּ	

בֵּין *inter.*

Femin.	Commun.	Mascul.
בֵּינָהּ		בֵּינוֹ
בֵּינֵךְ		בֵּינְךָ
	בֵּינִי	
בֵּינֵיהֶן		בֵּינֵיהֶם
בֵּינֵיכֶן		בֵּינֵיכֶם
	בֵּינֵינוּ	

Vide appendicem.

סְבִיבֵי , סָבִיב *circum.*

Femin.	Commun.	Mascul.
סְבִיבֶיהָ		סְבִיבָיו
סְבִיבַיִךְ		סְבִיבֶיךָ
	סְבִיבַי	
סְבִיבֵיהֶן		סְבִיבֵיהֶם
סְבִיבֵיכֶן		סְבִיבֵיכֶם
	סְבִיבֵינוּ	

Et in forma feminina

סְבִיבוֹת

Femin.	Commun.	Mascul.
סְבִיבוֹתֶיהָ		סְבִיבוֹתָיו
סְבִיבוֹתַיִךְ		סְבִיבוֹתֶיךָ
	סְבִיבוֹתַי	
סְבִיבוֹתֵיהֶן		סְבִיבוֹתֵיהֶם
סְבִיבוֹתֵיכֶן		סְבִיבוֹתֵיכֶם
	סְבִיבוֹתֵינוּ	

Vide appendicem.

אֱלֵי , אֶל *ad.*

Femin.	Commun.	Mascul.
אֵלֶיהָ		אֵלָיו
אֵלַיִךְ		אֵלֶיךָ
	אֵלַי	
אֲלֵיהֶן		אֲלֵיהֶם
אֲלֵיכֶן		אֲלֵיכֶם
	אֵלֵינוּ	

Vide appendicem.

לִפְנֵי *ante.*

Femin.	Commun.	Mascul.
לְפָנֶיהָ		לְפָנָיו
לְפָנַיִךְ		לְפָנֶיךָ
	לְפָנַי	
לִפְנֵיהֶן		לִפְנֵיהֶם
לִפְנֵיכֶן		לִפְנֵיכֶם
	לְפָנֵינוּ	

אֶת *cum.*

Femin.	Commun.	Mascul.
אִתָּהּ		אִתּוֹ
אִתָּךְ		אִתְּךָ
	אִתִּי	
אִתָּן		אִתָּם
אִתְּכֶן		אִתְּכֶם
	אִתָּנוּ	

Vide appendicem.

לְמַעַן *propter.*

Femin.	Commun.	Mascul.
לְמַעֲנָהּ		לְמַעֲנוֹ
לְמַעֲנֵךְ		לְמַעַנְךָ
	לְמַעֲנִי	
לְמַעֲנָן		לְמַעֲנָם
לְמַעַנְכֶן		לְמַעַנְכֶם
	לְמַעֲנֵנוּ	

עֲדֵי , עַד *ad.*

Femin.	Commun.	Mascul.
עָדֶיהָ		עָדָיו
עָדַיִךְ		עָדֶיךָ
	עָדַי	
עֲדֵיהֶן		עֲדֵיהֶם
עֲדֵיכֶן		עֲדֵיכֶם
	עָדֵינוּ	

Vide appendicem.

AFFIXA			AFFIXA			AFFIXA		
Femin.	Commun.	Mascul.	Femin.	Commun.	Mascul.	Femin.	Commun.	Mascul.
עַל , עֲלֵי *super.*			עִם *cum.*			תַּחַת , תַּחְתֵּי *sub.*		
עָלֶיהָ		עָלָיו	עִמָּהּ		עִמּוֹ	תַּחְתֶּיהָ		תַּחְתָּיו
עָלַיִךְ		עָלֶיךָ	עִמָּךְ		עִמְּךָ	תַּחְתַּיִךְ		תַּחְתֶּיךָ
	עָלַי			עִמִּי			תַּחְתַּי	
עֲלֵיהֶן		עֲלֵיהֶם	עִמָּן		עִמָּם	תַּחְתֵּיהֶן		תַּחְתֵּיהֶם
עֲלֵיכֶן		עֲלֵיכֶם	עִמָּכֶן		עִמָּכֶם	תַּחְתֵּיכֶן		תַּחְתֵּיכֶם
	עָלֵינוּ			עִמָּנוּ			תַּחְתֵּינוּ	
Vide appendicem.			Vide appendicem.			Vide appendicem.		

HÆc paradigmata integra sufficiant. Quæ sequuntur præpositiones, illa cum solis affixis in Scriptura usitatis conjunguntur.

אֵצֶל *apud ;* אֶצְלוֹ *apud eum ,* אֶצְלָהּ *apud eam ,* אֶצְלִי *apud me ,* אֶצְלָם *apud eos.*

בִּגְלַל, & in regimine בִּגְלַל ; בִּגְלָלֵיהָ in forma nominum plural. *propter te ,* mascul. בִּגְלָלֵךְ *propter te ,* fem. בִּגְלַלְכֶם *propter vos.*

בַּעֲבוּר *propter ;* בַּעֲבוּרוֹ *propter eum ,* בַּעֲבוּרָהּ *propter eam ,* בַּעֲבוּרְךָ *propter te ,* masc. בַּעֲבוּרֵךְ *propter te ,* fem. בַּעֲבוּרָם *propter eos ,* בַּעֲבוּרֵנוּ *propter nos.*

בִּלְתִּי *præter ;* בִּלְתָּהּ in pausa בִּלְתֶּךָ *præter te ,* בִּלְתִּי *præter me.*

בִּלְעֲדֵי *præter ;* בִּלְעָדַי in pausa *præter me.*

זוּלַת *præter ;* זוּלָתָהּ *præter eam ,* זוּלָתְךָ *præter te ,* זוּלָתִי *præter me.*

נֹכַח *coram ;* נִכְחוֹ ex forma נֵכַח *coram eo.*

לְעֻמַּת & in regimine לְעֻמַּת *è regione ;* לְעֻמָּתוֹ *è regione ejus ,* לְעֻמָּתָם *è regione eorum.*

עִמָּד *cum ;* עִמָּדִי *mecum.*

מוּל *è regione ;* מִמּוּלִי *è regione mei ,* cum מ alia præpositione, & (ִ) euphonico pro ו.

APPENDIX

De Præpositionum cum pronominibus affixis conjunctarum anomaliis.

In præpositionibus, ut in nominibus & verbis, accentus pausantes interdum ascendunt ab ultima ad penultimam; & in utravis syllaba reperiantur, mutant parvas motiones in magnas, puta (ַ) ultimæ & penultimæ in (ָ), & (ְ) ante affixum ךָ in (ֶ). Affixa verbis familiaria hîc pariter habent locum, ut jam diximus supra pag. 380. Cum ex his præpositionibus plurimæ componantur ex nominibus, servant cum affixis eamdem fere punctorum mutationem, quam ipsa nomina. Denique ante affixa ךָ & נוּ non raro invenitur (ֶ) pro (ָ).

[בְּ *in.*] Præpositio illa eodem modo sumit affixa, ac לְ, quod vide supra pag. 80. h. e. cum affixis consonis & ךָ, afficitur (ָ). Excipitur tantum ךָ quocum notatur cum (ְ) ad euphoniam ob (ָ) sequens, ut: בְּךָ *in te.* Præterea cum hoc affixo in pausa puncta trajiciuntur, sic: בָּךְ idem, soloque sensu distinguitur à בָּךְ femin. Pro בָּם & בָּן, invenitur etiam בָּהֶם, בָּהֵן, & cum (ֵ) anomalo, vel potius mendoso, בָּהֵן Gen. 30. v. 26. *in*, vel *pro eis.*

[אֶל, & sequente maqqaph אֶל־ *ad.*] Forma (ֵ) reperitur etiam sine maqqaph, Ezech. 6. v. 13. Retinetur (ֶ) cum affixis absolutis; cum affixis vero regiminis mutatur in (ֱ), quasi ab אֱלֵה, formæ רְעֵה. Sumuntur autem affixa in forma nominum pluralium, ut diximus supra. Pro אֲלֵיהֶם *ad eos*, legitur אֵלֵימוֹ Psal. 2. v. 5. cum affixo poëtico.

[אֵת *cum.*] Venit ab inusitato אִתְּ ; quare cum affixis (ֵ) mutatur in (ִ) se-

quente daghésch, ut in nominibus ejusdem formæ. Vide supra pag. 94. col. 1. Vel (-) sic mutatur per legem æquivalentiæ. Pro אִתָּךְ *tecum*, fem. invenitur tantum אִתָּךְ cum (-) sub ת, ut particulæ illi accidit quando est accusativi nota in obliquis pronominum casibus. Vide supra pag. 80. Quatenus præpositio, formam articuli interdum imitatur, h. e. א movetur per hhólem, ut: אתו *cum eo*, אוֹתְךָ *tecum*, mascul. אוֹתָךְ *tecum*, femin. מֵאוֹתִי *à mecum*; h. e. *mecum*, אותם *cum eis.* Denique in forma communi pro אִתָּנוּ *nobiscum*, legitur אִתָּנוּ cum (-) sub ת loco (-), ut fit in obliquis pronominum casibus. Vide paginam ultimo loco laudatam.

[בין *inter.*] Illa præpositio sumit etiam interdum affixa singularia more nominum pluralium masculinorum, ut: בֵּינֶיךָ *inter te.* Cum affixis vero pluralibus, eorumdem nominum pluralium formam induit, vide paradigma. Cum affixo tamen primæ personæ pluralis invenitur etiam in forma singulari, vel deficit (י) nota pluralis numeri in בֵּינֵנוּ *inter nos*, Jos. 22. v. 25. Assumta nominum femininorum pluralium forma, בֵּינֹתָם *inter eos*, בֵּינוֹתֵינוּ *inter nos.*

[מ cum affixis, vide pag. 80.]

[סָבִיב *circum.*] Pro סְבִיבוֹתֵיהֶם legitur quoque סְבִיבֹתָם 4. Reg. 17. v. 15. *circa eos*, vel potius *in circuitibus eorum*; nam vox illa, sive in masculino, sive in feminino genere, purum videtur esse nomen, ante quod subintelligitur ב, aut quævis alia præpositio.

[עד *ad.*] In hac præpositione cum affixis tum absolutis, tum constructis, (-) mutatur in (-); aut potius affixa junguntur cum עֲד præpositione deducta ex עוד. At sine iis, עַד & in plur. constructo עֲדֵי, venit à עֲדָה, unde עַד formæ יָד; & in regimine singul. aut in forma regiminis, עַד; in regim. plur. עֲדֵי; ut enim præpositiones cum affixis eodem fere modo puncta mutant ac nomina cum iisdem affixis conjuncta: sic cum illæ regunt nomina, formam nominum regentium, seu in regimine positorum imitantur.

[עַל *super.*] Cum affixis absolutis (-) mutatur in (-); cum affixis autem regiminis, convertitur in (-), quasi ab עַל formæ יָד. Vide quæ in superiori præpositione diximus. Pro עָלֶיךָ *super te*, in pausa (-) mutatur in (-), sic: מֵעָלָיִךְ *à super te*, *à te*, Jerem. 11. v. 15. & cum affixo Chaldaico & poëtico, עָלָיְכִי *tibi*, Psal. 115. Heb. 116. v. 17. Vide supra pag. 127. col. 2. Cum affixo simpliciter poëtico, עָלֵימוֹ *super eos*, Psal. 5. v. 12.

[עם *cum.*] Venit à radice עָמַם, ut ostendit daghésch מ impressum quando adjunguntur affixa. Cum (-) loco (-) ante affixum fem. ךְ, עִמָּךְ *tecum*, Zach. 14. v. 5. Aliis est apostrophe ad Deum, sicque punctatio est analoga in pausa, in qua (-) quod præit huic affixo masc. & (-) ipsiusmet affixi trajiciuntur, ut cum hoc affixo particulis aut præpositionibus adjecto non infrequenter accidit. Vide Exod. 19. v. 24. cap. 22. v. 25. &c. Cum eodem (-) pro (-) ante affixum כֶם; pro (-) ante affixum נו; עִמָּכֶם *vobiscum*, Gen. 42. v. 38. עִמָּנוּ *nobiscum*, ibid. cap. 24. v. 25. &c. Vide supra אִתָּנוּ in אֵת.

[תַּחַת *sub*, *pro.*] Illa præpositio affixa vulgo recipit in forma nominum pluralium masculinorum. Interdum tamen formam singularem retinet, ut: תַּחְתֶּנָּה *pro ea*, Gen. 2. v. 21. תַּחְתֵּנִי *sub me*, 2. Reg. 22. v. 37.

CAPUT XIII.

De Conjunctione.

CONJUNCTIO vox est, quæ sententiam sententiæ conjungit. Sententia autem sententiæ conjungitur, *vel* per copulam *ET*, &c. *vel* per disjunctionem *AUT*, &c. (conjunctiones enim disjunctivæ,

etsi rem disjungant, verba tamen ac sententias conjungunt), *vel* per discretionem *SED*, &c. *vel* per conditionem *SI*, &c. *vel* per causæ redditionem *QUIA*, *ENIM*, &c. *vel* denique per consequutionem *ITAQUE*, *IGITUR*, &c.

Ex conjunctionibus itaque aliæ sunt *copulativæ*; aliæ *disjunctivæ*; aliæ *discretivæ*, seu *adversativæ*; aliæ *conditionales*; aliæ *causativæ*; aliæ denique *conclusivæ*.

I.

CONJUNCTIONES copulativæ.

וְ *&*. Vide append.

אַף } *etiam*,
גַּם } *quoque*.

II.

CONJUNCTIONES disjunctivæ, quibus partes ita segregantur, ac si una tantum vera esse possit.

אוֹ *aut*, *vel*, *sive*.
לֹא־כֵן *non sic*, *secus*.

III.

CONJUNCTIONES conditionales, quibus pars orationis consequens ex antecedentis conditione connectitur.

אִם *si*, *sin*, *siquidem*, *si quando*, *cum*, *quandoquidem*.
כִּי אִם *quod si*.
אִם לֹא *si non*, *ni*, *nisi*.
לוּ } *si*.
אִלּוּ }
לוּלֵא *nisi*.

IV.

CONJUNCTIONES adversativæ, quibus partes ratione tantum segregantur.

אַךְ *verum*, *veruntamen*.
אֲבָל *at*, *ast*, *sed*, *verum*, *veruntamen*.
גַּם כִּי *etiamsi*.
כִּי אִם *sed*.
וְלֹא } *etsi*.
וְלוּ }
אוּלָם *veruntamen*.
כִּי *quamvis*, *sed*.

V.

CONJUNCTIONES causales, quibus antecedentis rei causa redditur.

כִּי *quia*, *quod*, *quoniam*, *nam*, *enim*, *etenim*.
שֶׁ, אֲשֶׁר *quod*, *quia*, *cum*.
יַעַן *quia*, *eo quod*, *quandoquidem*.
יַעַן אֲשֶׁר } *eo quòd*, *propterea quod*.
יַעַן כִּי }
עֵקֶב } *quia*, *eo quod*.
עֵקֶב אֲשֶׁר }
בַּעֲבוּר } *ut*, *propterea ut*.
לְמַעַן }
לְבִלְתִּי *ut non*.

VI.

CONJUNCTIONES conclusivæ, quibus ex antecedente consequens certa ratione concluditur.

לָכֵן } *quare*, *quamobrem*, *quapropter*, *quocirca*, *ergo*, *ideo*, *itaque*, *igitur*, *idcirco*.
עַל־כֵּן }

APPENDIX

De variis τῶ ו *motionibus.*

MOTIO genuina conjunctionis hujus est (ְ), ut: אֵת הַשָּׁמַיִם וְאֵת הָאָרֶץ *cœlum & terram*, &c. Sæpe tamen ו istud conjunctivum aliis etiam afficitur motionibus; & quidem

I°. Notatur cum (-) ante (ֲ), ut: וַעֲבָדִים *& servi*, &c. Cum (ֲ) reperitur sub א, ex eo & (-) sub ו fit sæpius contractio; vel, si malueris, tollitur (ֲ), & remanet solum (-) sub ו, ut: וַאדֹנָי pro וַאֲדֹנָי, *& Dominus*, &c. Rarissime sub alia litera gutturali istud (ֲ) reducitur ad simplex (ְ), ut: וַעְצֹר Job. 4. v. 2. pro וַעֲצֹר, *& prohibere*, *prohibere enim.* Idem ו habet (-) ante futura, quæ in præterita convertit, ac insuper literæ sequenti daghêsch forte imprimit, ut: וַיַּקֹּד *& inclinavit*, &c. Cum litera illa sequens daghêsch est recipiendi incapax, pro (-) subjicitur (ָ) ו ut, ut: וָאֶבְנֶה *& ædificavi*, &c. De hac conversione futuri in præteritum, & præteriti in futurum, fusius in Syntaxi.

II°. Afficitur

II°. Afficitur (ֶ) ante (ֱ), ut: וֶאֱמֶת & *veritas*, &c. Interdum (ֱ) mutatur, aut reducitur ad simplex (ְ), remanente (ֶ) sub ו cum accentu méthegh, ut: וֶהְיֵה & *esto*, וִחְיֵה & *vivito*, &c. Sæpe etiam (ֱ) sub א, & (ְ) sub ו contrahuntur in (ֵ) sub ו, ut: וֵאלֹהִים, pro וֶאֱלֹהִים, & *Deus*, &c. Analogia etiam postulat ut ante (ֳ), ו afficiatur (ָ hhatoúph); verum obtinuit usus ut ibi per (ָ) magnum moveretur, ut: וָאֳנִי vaoní non vóoni, & *navis*, וָחֳלִי váhholi non vóhholi, & *infirmitas*, &c.

III°. Ante ב, מ, פ, & alias literas (ְ) affectas, ו fit schouréq, ut: וּמִבְחַר & in const. וּמִבְחַר & *electio*, וּבְרֹב & *in multitudine*, וּמֹשֶׁה & *Moses*, וּפֶרֶץ & *Phares*, וּשְׁמֵי הַשָּׁמָיִם & *cœli cœlorum*, &c.

Excipiuntur literæ ה & ח verborum הָיָה *fuit*, & חָיָה *vixit*, ante quas cum schevá notatas, ו afficitur hhiriq qatón, secundum regulas de concursu scheva vitando supra pag. 35. coll. 1. 2. traditas, ut: וִהְיִיתֶם & *eritis*, וִחְיִיתֶם & *vivetis*, וִהְיוּ & *estote*, וִחְיוּ & *vivite*.

IV°. Ante voces ab (י) cum schevá notato incipientes; ex illo schevá & altero sub ו, fit hhiriq gadhól, ut: וִיהוּדָה pro וְיְהוּדָה, aut וִיהוּדָה, & *Juda*. Sic: וִידַעְתֶּם & *scietis*, וִיהִי & *erit*, וִילָדֶיהָ & *pueri ejus*, וִירֵשׁוּהָ & *possidebunt eam*, וִירֵשְׁנוּהָ & *possidebimus eam*. Huc referunt quidam וִילְלַת & *ejulatus*, Jerem. 25. v. 36. quamvis (י) afficiatur hhiriq parvo, sed est contractio pro וִיְלְלַת. Vide similia exempla supra pag. 376. col. 1. in כ, & infra cap. XVII. in Syriasm. num. III.

V°. Denique ו habet (ָ) etiam ante ב, מ, & פ, 1°. cum duo nomina conjungit, quorum posterius monosyllabum est, aut disyllabum penacutum, ut: כְּסִיל וָבַעַר *stultus & brutus*, אֵימָתָה וָפַחַד *terror & tremor*, לְעוֹלָם וָעֶד *in seculum & in perpetuum*, &c. Excipe זְנוּת וְיַיִן Ose. 4. v. 11. *scortatio & vinum*. Si ו plura quam duo nomina copulet, quandoque inter duo tantum posteriora afficitur (ָ), ut: שׁוֹר וְכֶשֶׂב וָעֵז *bovis & agni & capræ*, Levit. 7. v. 23. Interdum etiam inter primum & secundum nomen habet quoque (ָ), ut: פַּחַד וָפַחַת וָפָח *terror, & fovea, & laqueus*, Jerem. 48. v. 43. 2°. ante voces monosyllabas, aut penacutas accentu regio notatas, à quavis litera incipiant, ut: וָמֵת & *mortuus*, cum accentu Sillouq. וָקָם & *surgit*, אַתָּה וָהֵם *tu & illi*, וָלֹא & *non*, וָיָמָּה & *versus mare*, seu Occidentem, &c. Quandoque etiam eadem motione afficitur cum accentus est minister, ut: וָחַי, וָחָי & *vivet*, Ezech. 20. vv. 11. 13. 21. וָדוּשׁ & *tritura*, Mich. 4. v. 13. &c.

CAPUT XIV.

De Interjectione.

INTERJECTIO vox est affectum mentis significans, ac citra verbi opem sententiam complens, ut: הוֹי לָךְ *væ tibi*. Dicitur *interjectio*, quia sæpe *interjicitur*, seu interseritur orationi; non semper, quia ab ea quoque sermonem recte auspicamur. Ex interjectionibus autem aliæ sunt

Blandientis, ut: לוּ, נָא, אָנָּא, בִּי, *quæso*, *obsecro*, *amabo*.

Comminantis, ut: אִי, הוֹי, אוֹי, *væ*.

Dolentis, ut: { אוֹיָה, הוֹי, אוֹי, *ô*, *hei*, *heu*, *eheu*. / אֲהָהּ, הָהּ, אָח, *ahah*, *ah*. }

Ejulantis, ut: אַלְלַי, *hei*, *va.*
Exclamantis, ut: הוֹי *ô*, & ה articulus.
Fastidientis & abominantis, ut: חָלִילָה *absit.*
Gaudentis simul & insultantis, ut: הֶאָח הֶאָח *euge*, *euge*, *ha*, *ha*, *he.*
Hortantis, ut: הָבָה *eia*, *age.* הָבוּ *agite.*
Vocantis, ut: הוֹי *hem*; & interdum ה artic.
Optantis, ut: { לוּ, לוּא, אַחֲלֵי, אַחֲלַי, *utinam*, *ô utinam!*
{ אָמֵן *Amen.*

CAPUT XV.

De Nominum Hebræorum forma & origine.

OMNES fere radices in lingua sancta *verba* sunt ex quibus nomina, ceu rivuli è fonte, originem ducunt suam. Ex tribus autem conjugationibus activis, nempe *Qál*, *Piél*, & *Hiphíl*, nomina derivantur; rarius ex aliis. Verba tam perfecta quam imperfecta producunt ex se nomina, eaque vel nuda ac simplicia, vel composita. Nomina simplicia sunt, quæ puris radicalibus constant; composita vero, quæ præter radicales, adsciscunt unam aut plures ex illis sex literis הֶאֱמַנְתִּי héemánti *credidi*; quare vocantur nomina *Heemantica.* א & מ sæpe adhibentur ab initio, מ raro in fine, א nunquam. Vice versa ה, & נ raro præponuntur, sæpius autem ad finem adjunguntur. ת & י utrobique comparent; sed (י) initium nominum propriorum sæpius, & finem gentilitiorum, professionum, & numeralium occupat. His sex literis adjungitur etiam ל, quod nominibus quibusdam præponitur. Vide infra nomina ex verbis defectivis ע derivata.

Hujusmodi nominum originationis cognitio non parum confert. 1°. Ad investigandam cujuslibet nominis radicem, verba enim & nomina sese mutuo respiciunt, ut partus matrem. 2°. Ad melius cognoscendum nominis significatum, quod plerumque in nomine se habet, ut in verbo secundum distinctas suas conjugationes. 3°. Ad facilius intelligendam rationem mutationis nominis secundum diversas suæ mutationis causas; ut sunt declinatio in pluralem & dualem numerum, motio è masculino in femininum genus, structura sive syntaxis cum altero substantivo, conjunctio cum pronomine affixo, &c.

In hoc capite describemus 1°. Nomina, quæ ex verbis perfectis & imperfectis, sed tres literas suas radicales servantibus, derivantur. 2°. Quæ ex imperfectis. In utraque autem verborum specie oculis subjicientur 1°. Nomina simplicia, 2°. Heemantica, secundum ordinem conjugationum ex quibus deducuntur.

ARTICULUS I.

Nomina ex verbis perfectis & imperfectis, sed perfectorum normam sequentibus, derivata.

§. I.

Nomina ex QAL *deducta.*

I.

NOMINA simplicia.

Formæ

1 ָ ָ { אָבָק *pulvis*, בָּשָׂר *caro*, גָּמָל *camelus*, דָּבָר *verbum*, &c.

2 ֵ ָ { אָבֵל *lugens*, זָקֵן *senex*, חָצֵר *atrium*, יָבֵשׁ *aridum*, &c.

3 ִי ָ { אָבִיר *robustus*, בָּצִיר *vindemia*, גָּדִישׁ *tumulus*, קָצִיר *messis*, &c.

4 וֹ ָ { אָרוֹן *arca*, גָּדוֹל *magnus*, יָתוֹם *pupillus*, כָּבוֹד *gloria*, &c.

5 וּ ָ { חָרוּל *urtica*, עָצוּם *fortis*, קָלוּט *contractum*, &c.

6 ֶ ָ { אָוֶן *iniquitas*, עָוֶל *perversitas*, &c. Huc referunt שָׁוְא *vanitas*, pro שָׁוֶא, quod potius ad quiescentia tertia א pertinet.

7 ָ ֵ { אֵילָם *vestibulum*, הֵיכָל *palatium*, חֵמָר *bitumen*, לֵבָב *cor*, &c.

8 ָ ֵ הֵילֵל *lucifer*, תֵּבֵל *orbis*, &c.

9 וֹ ֵ { אֵזוֹב *hyssopus*, אֵזוֹר *cingulum*, אֵפוֹד *Ephod*, עֵרוֹם & עֵירוֹם *nudus*, quod alii ad piél referunt. Vide illic.

10 וּ ֵ { אֵבוּס *præsepe*, אֵטוּן *funis*, אֵמוּן *fides*, אֵסוּר *vinculum*, &c.

11 ֶ ֵ { אֵבֶר *membrum*, גֵּזֶל *rapina*, סֵפֶר *liber*, &c. Resoluto (ֵ) in dupl. (ִ), נֵרְדְּ *nardus*. Huc pertinent quæ pro (ֶ) habent (ַ) ob ultim. gutturalem sonantem, ut: יֵשַׁע *salus*, נֵצַח *æternitas*, &c.

12 וֹ ִי { קִיטוֹר *fumus*, צִינוֹק *nervus*, &c.

13 ָ וֹ { אוֹצָר *thesaurus*, גּוֹרָל *sors*, חוֹתָם *sigillum*, כּוֹכָב *stella*, &c.

14 ֵ וֹ { אוֹיֵב *inimicus*, אוֹרֵב *insidiator*, חוֹבֵל *nauta*, יוֹנֵק *lactens*, &c.

15 ִי וֹ אוֹכִיל *cibus*, אוֹפִיר *Ophir*, &c.

16 ֶ ֹ { אֹפֶל *tenebræ*, גֹּדֶל *magnitudo*, קֹדֶשׁ *sanctitas*, &c. Et quæ pro (ֶ) habent (ַ) ob secundam radicalem gutturalem, פֹּעַל *opus*, תֹּאַר *forma*, &c. Resoluto (ֹ) in duplex (ָ), קָשְׁטְ pro קֹשֶׁט *veritas*.

17 ָ וּ { אוּלָם *porticus*, יוּקָשׁ *auceps*, עוּגָב *organum*, &c. Huc pertinent סוּגַר *claustrum*, cum (ַ) pro (ָ). גּוּמָּץ *fossa*, cum dagh. euphon. in סֻלָּם, *scala*, אָמָּן *artifex*, ut quædam exemplaria habent Cant. 7. v. 2. cum (ֻ) & (ָ hhatoúph) sequente daghésch per legem æquivalentiæ, pro (וּ).

18 ֶ ֶ { אֶרֶץ *terra*, בֶּטֶן *venter*, גֶּפֶן *vinea*, דֶּלֶת *ostium*, מֶלֶךְ *rex*, &c. Et cum (ַ) pro ultimo (ֶ) ob tertiam radicalem ח aut ע, בֶּטַח *confidentia*, זֶרַע *semen*, &c. Item cum duplici (ַ) pro duplici (ֶ) propter secundam radicalem ח aut ע, בַּעַל *Dominus*, נַחַשׁ *macies*, &c.

Formæ.

זְמַן וְעֵת *tempus*, כְּתָב *ſcriptura*, קְרָב *prælium*, &c. Et cum (..) ſub
19 gutturali pro (:), אֱיָל *robur*, אֱסָר *vinculum*.

כְּאָב וְאֵב *puteus*, בְּאֵר *lupus*, כְּאֵב *do-*
20 *lor*, פְּאֵר *decus*, &c.

כַּפִּיר גְּבִיר *herus*, דְּבִיר *adytum*, כְּפִיר *leo juvenis*, &c. Et cum (:) dila-
21 tato pro ſimplici ſub gutturali, אֱוִיל *ſtultus*, חָסִין *fortis*, עֲוִיל *ini-quus*, &c.

גְּבֹהַּ *altitudo*, גְּדוֹל *magnitudo*, תְּהוֹם *abyſſus*, &c. Et cum (:) di-
22 latato ſub gutturali, אֱגוֹז *nux*, חֲמוֹר *aſinus*, &c.

גְּבוּל *terminus*, זְבוּל *habitacu-*
23 *lum*, &c. Et cum (:) dilatato, אִישׁוֹן *nigredo*.

גֶּבֶר *vir*, דְּבַשׁ *mel*, &c. Cum (:) dilatato, אֲגַם *ſtagnum*, הֲדַס
24 *myrtus*, חֲשַׁשׁ *quiſquiliæ*, חֲתַת *conſternatio*.

25 שְׁכֶם *humerus*.

II.

Aucta, ſive Heemantica ab initio cum א.

אֶצְבַּע *digitus*, אֶשְׁכָּר *munus*, אֶשְׁפָּר *fruſtum*, &c. Et cum (-)
1 pro (:) quæ commutatio frequens eſt, אַכְזָב *fallax*, אַכְזָר *crudelis*, אֶשְׁמָן *pinguedo*, &c. quæ alii refe-runt ad hiphil. Vide pag. 392. col. 1.

אֶגְרוֹף *pugnus*, אֶזְרוֹעַ *brachium*,
2 אֶפְרוֹחַ *pullus avium*, אֶשְׁכּוֹל *botrus*, אַתְמוֹל & אֶתְמוֹל *heſternus*.

Cum י initio.

יִצְהָר *oleum*, &c. Et cum no-
1 minibus propriis ſæpiſſime, יִצְחָק *Iſaac*, &c.

יַלְקוּט *pera*, יַנְשׁוּף *noctua*, &c.
2 quæ ſecundum alios pertinent ad hiphil.

3 יַעֲקֹב *Jacob*.
4 יוֹסֵף *Joſeph*. } nomina propria.
5 יוֹנָתָן *Jonathan*.

Formæ.

Cum נ initio.

1 נַפְתּוּל *lucta*.
2 נִמְרוֹד *Nimrod*.
3 נֶפְתּוֹחַ *Nephtoahh*. } nomina propria.
4 נַפְתָּלִי *Naphtali*.
5 נְמוּאֵל *Nemouel*.

Cum ת initio.

1 תִּדְהָר *tæda*. Inchoata à תְּ, vide in piël, à תַּ in hiphil.

III.

Heemantica, ſive aucta à fine cum ה.

אוֹרָה, vel cum (-) euphoniæ
1 cauſa, אֻרְוָה *ſtabulum*, *præſepe*, ab אֻרָה mutato ה in ו.

סוֹחֵרָה *parma*, תּוֹעֵבָה *abomina-*
2 *tio*, &c. Et cum (:) pro (-), בּוֹגְדָה *perfidia*, סֹלְלָה *agger*.

אֶבְרָה *mucro*, אִמְרָה *ſermo*, כִּבְשָׂה *agna*, &c. Cum (-) pro hhiriq, אַמְצָה *robur*, כַּבְשָׂה *agna*,
3 נַעֲרָה *puella*, שַׂלְמָה & שִׂמְלָה *veſtis*, &c. Cum (:) pro eodem hhi-riq, אֶבְרָה *membrum*, חֶלְקָה *pars*, שְׁאֵלָה *petitio*, &c.

חָכְמָה hhochmá *ſapientia*, חָרְבָּה
4 *vaſtatio*, &c. Et cum (-) pro (: hhatoúph), טֻמְאָה *pollutio*, חֻפְשָׁה *libertas*, חִמְצָה *fermentatio*.

לִבְנֶה *populus*, (arbor), אִשָּׁה pro אִשְׁשָׁה *ignitum*, צָחָה pro צַחְחָה
5 *aridum*. Et cum (-), ſecundum Qimhhi, pro hhiriq, עִלְפָּה *laſ-ſum*.

בְּרָכָה *benedictio*, גְּעָרָה *increpa-tio*, צְדָקָה *juſtitia*, &c. Et cum
6 (-) pro (:) ſub gutturali, חֲרָבָה *vaſtitas*, &c. Cum (-) ſub ea-dem gutturali, עֲגָלָה *plauſtrum*, &c.

בְּהֵמָה *beſtia*, בְּרֵכָה *piſcina*, &c.
7 Et dilatato (:) per (-) ſub gut-turali, אֲבֵדָה *perditio*, חֲשֵׁכָה *te-nebræ*, &c.

Formæ.

8 אֲכִילָה *cibus*, נְגִינָה *cantio*, עֲרִיסָה *massa*, cum (-) pro (·) ob gutturalem. Et mutato hhiriq magno in hhiriq qatón & daghésch per legem æquivalentiæ, כְּלִמָּה *ignominia*, שְׁמִטָּה *intermissio*, &c.

9 בְּשׂוֹרָה *nuntium*. Cum (-) pro (·) ob gutturalem, אֲגוֹרָה *nummus*, חֲגוֹרָה *cingulum*, עֲבוֹדָה *servitus*.

10 יְשׁוּעָה *salus*, מְלוּכָה *regnum*, שְׁמוּעָה *auditio*, &c. Cum (-) pro (·) ob gutturalem, חֲלוּשָׁה *debilitas*, &c. Et ו mutato in (·) cum dagh. per legem æquivalentiæ, אֲלֻמָּה *manipulus*, חֲתֻנָּה *desponsatio*, עֲבֻדָּה *famulitium*, &c.

Cum ם in fine.

1 פִּדְיוֹם *redemtio*, שִׁלְשׁוֹם *nudiustertius*, פִּתְאֹם *repente*.

2 סְלָעַם solám *bombyx*, אָמְנָם omnám *vere*. Et cum hhiriq pro (· hhatoúph), חִנָּם *gratis*, pro חָנָם ab חָנַן.

Cum ן in fine.

1 כִּבְשָׁן *fornax*, מִגְדָּן *pretiosus fructus*, בִּיתָן contracte pro בֵּיתָן *palatium*. Cum (-) pro (·), אַבְדָן, vel sine dagh. אֲבְדָן *perditio*, אַלְמָן *viduus*, רַעֲנָן *viridis*.

2 יִתְרוֹן *emolumentum*, זִכָּרוֹן *memoria*, צִקָּלוֹן *gluma*, רִאשׁוֹן contracte pro רֵאשׁוֹן, aut potius רִאשׁוֹן *primus*. Cum (-) pro hhiriq, אַחֲרוֹן *postremus*, פַּעֲמוֹן *tintinnabulum*. Et cum (·) pro eodem hhiriq, חֶסְרוֹן *defectus*, חֶשְׁבּוֹן *supputatio*.

3 קָרְבָּן, & cum (·) pro (· hhatoúph), קֻרְבָּן *oblatio*, שֻׁלְחָן *mensa*.

4 לְבָנוֹן *Libanus*, פְּרָזוֹן *pagus*, רְעָבוֹן *fames*.

5 יְשִׁימוֹן *solitudo*, שְׁפִיפוֹן *cerastes*, &c. Cum (-) sub guttur. אֲמִינוֹן & cum (·) sub מ, אַמְנוֹן *Amnon*.

Formæ.

Cum ת in fine.

1 חֲבֶרֶת *junctura*, חוֹתֶמֶת *sigillum*, יוֹתֶרֶת *reticulum hepatis*, &c. Et cum duplici (-) pro duplici (·) ob tertiam radicalem gutturalem, תּוֹלַעַת *vermis*, &c.

2 שְׁחֵלֶת *onyx*, תְּכֵלֶת *hyacinthus*. Cum (-) ob gutturalem, חֲמֵשֶׁת *quinque*.

3 כְּתֹבֶת *scriptura*, יְבֹשֶׁת *exsiccatio*, קְטֹרֶת *suffitus*, &c.

4 גְּבֶרֶת *hera*, דְּבֶלֶת *massa ficuum*, בְּהֵמַת *bestia*, &c. Cum (-) sub gutturali, עֲטֶרֶת *corona*, עֲקֶרֶת *sterilis*, עֲצֶרֶת *cohibitio*, עֲשֶׂרֶת *decuria*, &c.

5 סִכְלוּת *stultitia*, רִפְאוּת *sanatio*, שִׁפְלוּת *humilitas*, עִקְּשׁוּת *perversitas*, cum daghésch euphonico præter regulas. Alii referunt ad piél. Vide pag. 391. col. 2.

6 גַּבְהוּת *elatio*, יַלְדוּת *juventa*, מַלְכוּת *regnum*, &c. אַשְׁפּוֹת cum ו pro ו, *stercus*.

7 כְּבֵדוּת *gravitas*, אֱיָלוּת *fortitudo*, cum (-) pro (·) ob gutturalem א.

8 יְדִידוּת *dilectio*, כְּסִילוּת *stultitia*, כְּרִיתוּת *excisio*, &c. Et cum (-) pro (·) ob gutturalem, חֲרִיבוּת *destructio*, עֲלִיצוּת *exsultatio*.

9 גָּפְרִית gophrith *sulphur*, תָּכְנִית tochnith *mensura*.

10 אַחֲרִית *postremum*, תַּחְתִּית sine dilatatione pro תַּחְתִּית *infimum*.

11 שְׁאֵרִית *reliquiæ*, רֵאשִׁית per contractionem, pro רְאשִׁית *principium*. Mutato (-) in hhiriq qatón & daghésch per legem æquivalentiæ, חֲמִשִּׁית *quinta*, ubi insuper est (-) pro (·) ob gutturalem.

12 מָחֳרָת *crastinum*, cui simile non est, quod formam ejus attinet.

Formæ.

Cum י in fine.

1 { מְרִירִי *amarus*, פְּנִימִי *interior*, עֲרִירִי *solitarius*, cum (-) pro (.) ob gutturalem; שְׁלִישִׁי *tertius*, רְבִיעִי *quartus*, &c.

2 { תַּחְתִּי *inferior*, נַחֲרַי *Nahharaus*, cum (-) sub ר pro hhiriq.

Formæ.

3 { חָפְשִׁי חָדְשִׁי hhodhschi *novus*, hhophschi *liber*, נָכְרִי nochri *alienus*.

4 { מִצְרִי *Egyptius*, עִבְרִי *Hebræus*, & sic multis Gentilitiis servit (י) cum diversis punctis antecedentibus, ut: יִשְׂרְאֵלִי *Israelita*, אֲדֹמִי *Edomæus*, מוֹאָבִי *Moabita*, &c.

§. II.

Nomina ex PIEL *deducta.*

I.

NOMINA simplicia.

Nomina cum simplicia, tum composita, quæ ex *Piél* deducuntur, habent daghésch forte in secunda radicali, instar conjugationis ex qua derivantur. Si secunda illa radicalis daghésch recipere nequeat, per motionem magnam loco parvæ sub litera præcedenti compensatur ejus excidium. Interdum tamen ejicitur istud daghésch sine ulla compensatione.

Formæ. גַּנָּב *fur*, דַּיָּן *judex*, דַּכָּא *attritus*, חַטָּא *peccator*, מַלָּח *nauta*,

1 { צַוָּאר *collum*, &c. Dagh. ejecto & compensato, חָרָשׁ pro חָרָשׁ *artifex*, גַּחֶל *carbo*, כַּחָשׁ *mendax*, פֶּחָה *dux*, פֶּחָם *pruna*, פֶּחָר *figulus*, cum (.) pro (-) sub prima radicali, ob secundam radicalem ח alio (.) affectam. Vide pag. 62. §. 7. col. 1. in fine.

2 { מַקֵּל *baculus*, חֵלֶק *levitas*, שַׁבָּח *laudans*. Ejecto daghésch, eoque compensato, מָאֵן *renuens*, שָׁרֵת *ministerium*. Dagh. ejecto nec compensato, מַהֵר *festinans*, רַחֵם *misericordia*.

3 { אַבִּיר *robustus*, אַדִּיר *vehemens*, צַדִּיק *justus*, שַׁלִּיט *dominator*, &c. Daghésch compensato, חָרִישׁ *aratio*, סָרִיס *eunuchus*, פָּרִיץ *latro*, &c.

4 { אַלּוֹן *quercus*, כַּמּוֹן *cyminum*, רַתּוֹק *catena*, &c.

Formæ.

5 { אַלּוּף *dux*, חַלּוּק *levis*, טַבּוּר *umbilicus*, &c. Compensato daghésch, חָרוּץ *sedulus*. Sine compensatione, בַּחוּן *specula*, בַּחוּר *juvenis*, רַחוּם *misericors*.

6 { שַׁדַּי *omnipotens*, פַּנַּג *Pannágh*, אַכַּד *Akkádh*, &c. quæ sunt nomina propria locorum. Compensato daghésch פָּרָשׁ *eques*, פָּרָס *Persa*. Eodem non compensato, אַחַר *post*.

7 { אִכָּר *agricola*, אִסָּר *obligatio*, כִּכָּר *massa*.

8 { אִטֵּר *occlusus*, אִלֵּם *mutus*, דִּבֵּר *sermo*, &c. (-) ultimæ mutato in (.), חִתִּית *consternatio*. Compensato dagh. חֵרֵשׁ *surdus*, מֵאֵן *renuens*.

9 { גִּבּוֹר *potens*, יִסּוֹר *eruditio*, צִפּוֹר *avis*, &c. Compensato daghésch, עֵרוֹם *nudus*, quod etiam referri potest ad qal. Vide ibi, pag. 387. col. 1.

10 { בִּכּוּר *primitivus fructus*, גִּדּוּף *convitium*, חִבּוּק *amplexus*, &c. Compensato daghésch, זֵרוּז *sativum*. Sine compensatione, נִחוּם *consolatio*, בִּעוּת *terror*, נִאוּף *adulteratio*.

11 { סֻבָּל *onus*, סֻבָּךְ *perplexitas*, unde מִסֻּבְּכוֹ Jerem. 4. v. 7. *de perplexitate, de cubili suo*, cum (.) sub ב loco (-), sic: מִסֻּבְּכוֹ. Vide simile exemplum supra pag. 97. col. 1. in סֻבָּל.

Formæ.

II.

NOMINA Heemantica, sive aucta cum ה initio.

1 . תְּאַשּׁוּר *buxus*, תִּכְלוֹל *suffusio*.

Cum ה in fine.

1 . בַּקָּרָה בַּקָּשָׁה *inquisitio*, בַּקָּשָׁה *petitio*, יַבָּשָׁה *arida*, &c. Compensato daghésch, פָּרָשָׁה *expositio*, נְאָצָה *contumelia*, חָרָבָה *siccum*, &c. Et cum (ֵ) pro priori (ַ) ob gutturalem sequentem cum (ְ) notatam, בֶּהָלָה *perturbatio*, בַּהֶרֶת *papula*, לֶהָבָה *flamma*, &c.

2 . בִּכּוּרָה *præcox fructus*, בִּטּוּחָה *securitas*, רַתּוּקָה *catena*, &c.

3 . בִּכּוּרָה *primus fructus*, גִּדּוּפָה *contumelia*, מִלּוּאָה *plenitudo*.

Cum ת in fine.

1 . אַדֶּרֶת *magnificentia*, דַּלֶּקֶת *ardens febris*, יַבֶּשֶׁת *arida terra*, &c. Et cum (ֶֶ) pro (ֵֵ) ob tertiam radic. gutturalem, גַּבַּחַת *recalvatio*, קָרַחַת *calvitium*, cum (ָ) sub ק ob daghésch ejectum. Eodem excidente sine compensatione, בַּהֶרֶת *papula*, גַּחֶלֶת *pruna*, לֶהָבֶת *flamma*.

2 . אִגֶּרֶת *epistola*, אִוֶּלֶת *stultitia*, כִּנֶּרֶת *cithara*, עִוֶּרֶת *cæcitas*.

3 . בַּצֹּרֶת *siccitas*, כַּפֹּרֶת *propitiatorium*, פָּרֹכֶת *velum*, cum (ָ) sub פ ad compensandum daghésch ejectum.

4 . בִּקֹּרֶת *flagellatio*, שִׁבֹּלֶת *spica*.

5 . כֻּתֹּנֶת *tunica*.

6 . כֻּסֶּמֶת *spelta*, קֻבַּעַת *fax*, cum duplici (ַ) ob ultimam radicalem ע.

7 . צַפִּיחִת *laganum*, *placenta*.

8 . עֲקַשּׁוּת *perversitas*. Alii formam illam referunt ad qal. Vide supra pag. 389. col. 2.

9 . חַלָּמוּת *vitellus*.

Cum ן in fine.

1 . בִּצָּרוֹן *munitio*, זִכָּרוֹן *memoria*, עִוָּרוֹן *cæcitas*, קִנָּמוֹן *cinnamomum*, &c. Compensato daghésch, דֵּרָאוֹן *contemtus*, הֵרָיוֹן *conceptus*, ab הרה cujus ultimum ה mutatur in (י); יֵרָקוֹן *rubigo*. Cum (ַ) pro hhiriq, אַיָּלוֹן *Aialon* nomen proprium urbis, צַוָּארוֹן *collulum*, שַׁבָּתוֹן *sabbathum*.

2 . גִּבְּתוֹן *Gibbethon*, nomen urbis, קִלְּשׁוֹן *tridens*, קִמְּשׁוֹן *urtica*.

Cum מ ab initio, & ה in fine.

1 . מְבַשְּׁלוֹת *culina*, מְזַמְּרָה *psalterium*, מְקַטֶּרֶת *altare suffimenti*, מְרַאֲשָׁה sine daghésch ejecti compensatione, *cervical*; quæ sunt ex forma participii *Piël*, quod interdum etiam in masculino genere naturam nominis induit, ut: מְתָעָב *abominabilis*, cum (ָ) ad compensandum dagh. ejectum, מְמַלֵּא *plenus*, מִקְדָּשׁ *sanctuarium*, &c.

§. III.

Nomina ex HIPHIL *&* HOPHAL *deducta.*

Omnia nomina, quæ ex hiphil derivantur, heemantica sunt, habentque initio literam ה, sed rarissime, aut potius semel in verbis perfectis in voce הַשְׁמָעוּת *auditio*. At in verbis imperfectis & apud Rabbinos, frequentius. Pro isto ה in vocibus Biblicis interdum ponitur א affectum (ַ); מ cum (ַ), vel (ָ), vel (ֶ): ה cum (ָ), aut (ֶ): (י) denique cum (ֶ). Sunt tamen, qui מָ, מַ, הָ, imo & יְ referant ad qal. Postponuntur autem ה & ת, ut in præcedentibus conjugationibus.

Formæ.

Cum א ab initio.

1 אַכְזָב *fallax*, אַכְזָר *crudelis*, אַשְׁמָן *pinguedo*, &c. quæ formæ ab aliis referuntur ad qal. Vide supra pag. 388. col. 1.

Cum א ab initio, & ה in fine.

1 אַזְכָּרָה *monimentum*, אֶצְעָדָה *armilla*.
2 אַשְׁמוּרָה *custodia*.

Cum א ab initio, & ת in fine.

1 אַכְזְרִיּוּת *crudelitas*.
2 אַשְׁמֹרֶת *custodia*, *vigilia*.

Cum מ ab initio.

1 מַכְבִּיר *multus*, *multitudo*, מַשְׁחִית *corruptio*, מַשְׂכִּיל *doctrinale*, מַשְׁכִּים *matutinus*, &c.
2 מַחְצֵר *excisio*, מַמְזֵר *spurius*, מַפְתֵּחַ *clavis*, מַרְזֵחַ *curator funebris*, &c.
3 מַטְמוֹן *thesaurus*, מַכְאוֹב *dolor*, מַרְגּוֹעַ *requies*, מַשְׁקוֹף *superliminare*.
4 מַכְלוּל *perfectio*, מַנְעוּל *sera*, מַסְלוּל *agger*, מַעֲרוֹם *nudatio*, &c.
5 מַחְמָד *desiderium*, מַחְמָל *indulgentia*, מַחְשָׁךְ *obscuratio*, &c.
6 מַחֲבַת *scutella*.
7 מִבְחָר *electum*, מִבְטָח *spes*, מִשְׁפָּט *judicium*, &c.
8 מִזְבֵּחַ *altare*, מִסְכֵּן *pauper*, &c.
9 מִבְחוֹר *electus*, מִגְדּוֹל *turris*, מִזְמוֹר *psalmus*, מִכְלוֹל *perfectio*, מִשְׁקוֹל *pondus*, &c.
10 מִכְמָן *thesaurus*, מִשְׂגָּב *arx edita*, מִשְׁמָן *pinguedo*, מִשְׁעָן *scipio*, &c. Et interdum מִזְרָק *pelvis*, מִרְמָס *conculcatio*, מִשְׁפָּט *judicium*.
11 מְשֻׁזָּר moschzár *contortum*, מָשְׁחָת moschhháth *corruptum*, quæ deducta videntur ex hophal.

Formæ.

Cum מ ab initio, & ה in fine.

1 מַמְלָכָה *regnum*, מַרְאֲשָׁה *cervical*, מַחֲשָׁבָה *cogitatio*, &c. Huc etiam pertinet מְלָאכָה *opus*, pro מַלְאָכָה, ut probat plurale constructum מַלְאֲכוֹת.
2 מֶלְתָּחָה *vestiarium*, מֶרְכָּבָה *currus*, מֶמְשָׁלָה *dominium*.
3 מִלְחָמָה *bellum*, מִשְׁפָּחָה *familia*.
4 מַדְמֵנָה *sterquilinium*, מַכְשֵׁלָה *ruina*, מִשְׁעֵנָה *scipio*, מַחֲרֵשָׁה *rutrum*, &c.
5 מַהֲתַלָּה *ludificatio*, מַעֲדַנָּה *oblectatio*.

Cum מ initio, & ת in fine.

1 מַלְכֹּדֶת *decipula*, מַשְׂכֹּרֶת *merces*, מַחֲגֹרֶת *cinctura*, &c.
2 מִכְמֹרֶת *rete jaculum*, מִשְׁקֹלֶת *pondus*, &c.
3 מַמְלְכוּת *regnum*, מִסְכֵּנוּת *paupertas*.
4 מַחְבֶּרֶת *junctura*, מַחְמֶצֶת *fermentatum*, מַחֲשֶׁבֶת *cogitatio*, &c.
5 מִגְעֶרֶת *increpatio*, מִכְמֶרֶת *rete jaculum*, מִשְׁקֶלֶת *pondus*, &c. Et cum duplici (-) pro duplici (..) ob tertiam radicalem gutturalem ח, aut ע, מִרְקַחַת *unguentum*, מִשְׁלַחַת *missio*, &c. Huc etiam pertinent nomina formæ מַמְלָכָה, מֶמְשָׁלָה & מִלְחָמָה in regimine, & cum affixis conjuncta, sic: מַמְלֶכֶת, מֶמְשֶׁלֶת, & מִלְחֶמֶת.

Cum ת initio.

1 תַּשְׁבֵּץ *opus ocellatum*, תַּרְבֵּץ *œsophagus* apud Rabbinos, תַּחְמָס *hirundo*, aliis *struthio*; cum (-) sub מ pro (..).
2 תַּכְרִיךְ *vestimentum latum*, *stola*, תַּלְמִיד *discipulus*.
3 תַּמְרוּק *mundatio*, תַּמְרוּר *amaritudo*, תַּנְחוּם *consolatio*, תַּעֲלוּל *ludificatio*, &c.

Formæ.

Formæ.

Cum ת ab initio, & ת in fine.

1 { תַּנְחוּמֹת *consolatio*, תַּעֲלוּמָה *absconditum*, תַּעֲנוּגָה *oblectatio*, תַּעֲצוּמָה *potentia*.

2 תִּפְאֶרֶת & תִּפְאָרָה *gloria*.

Cum י initio.

1 { יַלְקוּט *collectio*, יַנְשׁוּף *noctua*, quæ ab aliis referuntur ad qál. Vide pag. 388. col. 1.

ARTICULUS II.

Nomina ex verbis imperfectis derivata.

§. I.

Nomina ex defectivis Pé נ *&* Pé י *deducta.*

Formæ. Ex QAL.

1 { שִׂיג *insectatio*, שִׂיא *excellentia*, in quibus abjicitur prima radicalis.

Ex HIPHIL.

Heemantica cum א & ה ab initio.

1 { אַתִּיק *peristylium*, cum א heemantico.

2 { הִתּוּךְ *fusio*, cum ה heemantico.

3 { הַצָּלָה *liberatio*, הַכָּרָה *agnitio*, cum ה heemantico initio & in fine.

Formæ. Cum מ ab initio.

1 { מַבָּט *exspectatio*, מַזָּל *planeta*, מַטָּע *plantatio*, מַכָּר *notus*, &c.

2 מַשּׂוֹר *serra*.

3 { מַבּוּל *diluvium*, מַבּוּעַ *scatebra*, מַפּוּחַ *follis*.

Cum מ initio & ה in fine.

1 { מַטָּרָה *custodia*, מַפָּלָה *casus*, מַתָּנָה *donum*.

2 { מַגֵּפָה *plaga*, מַסֵּכָה *fusile*, מַפֵּלָה *cadivum*, מַצֵּבָה *statua*, à יָצַב.

Cum מ initio & ת in fine.

1 { מַסֶּכֶת *fusile*, מַפֶּלֶת *cadaver*, מַצֶּבֶת *statua*, à יָצַב.

§. II.

Nomina ex defectivis in secunda radicali derivata.

Formæ. Ex QAL.

NOMINA simplicia.

1 { הַר *mons*, זַךְ *purus*, חַם *calidus*, יָם *mare*, תָּם *integer*, שַׂק *saccus*, quæ formam quiescentium ע imitantur, nam secundum analogiam nomina illa desinere debent, & interdum etiam desinunt in (-).

2 { לֵב *cor*, חֵץ *sagitta*, חֵן *gratia*, נֵס *signum*, צִיץ *flos*, עֵת *tempus*, צֵל *umbra*, קֵן *nidus*, &c.

Formæ.

3 { בַּד, & cum ל prosthethico לְבַד *solus*, בַּז *præda*, גַּל *acervus*, דַּל *tenuis*, גַּן *hortus*, דַּךְ *attritus*, רַק *gracilis*, הַר *mons*, חַג *festum*.

4 { חֹם *calor*, כֹּל *omnis*, עֹז *robur*, עֹל *jugum*, קֹר *frigus*, תֹּם *integritas*, אֹם, & cum ל prosthethico לְאֹם *populus*.

5 חוּם *fuscum*.

Ad eamdem conjugationem, sed perfectam, referuntur nomina formæ שָׁלָל *spolia*, &c.

Formæ.

NOMINA heemantica.
Cum ה in fine.

1 { גַּנָּה *hortus*, חַמָּה *sol*, שַׁמָּה *desolatio*, קָרָה *frigus*, cum (-) sub ק ad compensandum daghéſch ejectum; תַּנָּה *draco*.

2 { בִּצָּה *cœnum*, גִּזָּה *vellus*, גִּנָּה *hortus*, זִמָּה *ſcelus*, חִתָּה *conſternatio*, מִלָּה *verbum*, &c. רִנָּה *rumen*, כִּתָּה *contractio*, cum (-) pro hhiriq ob dagh. ejectum.

3 { גֻּלָּה *lecythus*, חֻפָּה *thalamus*, קֻבָּה *lupanar*, סֻכָּה *tugurium*, &c.

4 { חָגָּא hhóggá pro חָגָּה *titubatio*, מָרָה, unde conſt. מָרַת *amara*, Prov. 14. v. 10. cum (- hhatoúph) & daghéſch in ר.

Cum ן in fine.

1 חַמָּן *ſolaris*, נִצָּן *floridum*.

2 { חַלּוֹן *feneſtra*, גָּרוֹן *guttur*, cum (-) ob dagh. ejectum; סִלּוֹן, vel סַלּוֹן *ſpina*, רִמּוֹן *malus punica*.

Cum ת in fine.

1 { זֻלּוּת *vilitas*, סֻכּוֹת *tabernaculum*.

2 { גָּזִית pro גָּזִית *cæſus lapis*, ſecundum Qimhhi, qui cenſet vocem hanc ſcribendam eſſe cum (- hhatoúph) & daghéſch; בֹּרִית *ſmegma*, cum ו ob daghéſch ejectum, pro בֹּרִית.

Ex PIEL & PUAL.
Cum מ initio, & ה in fine.

1 { מְשַׁמָּה *deſolatio*, ex piél. מְכֻסֶּה *operimentum*, ex puál.

Formæ.

2 { מְגִלָּה *volumen*, מְחִתָּה *conſternatio*, מְסִלָּה *via ſtrata*, &c. מְקֵרָה *refrigeratio*, cum (-) ſub ק ob ejectum daghéſch. Punctis tranſpoſitis, מִכְסָה ſine daghéſch in ס, quia numquam venit poſt (-), pro מִכְסָה *ſumma numerata*. Cum נ loco מ, נְסִבָּה *cauſa*, pro מְסִבָּה.

Cum ת ab initio, & ה in fine.

1 { תְּהִלָּה *laus*, תְּחִנָּה *ſupplicatio*, תְּפִלָּה *oratio*.

2 { תָּהֳלָה tóholá *lux*, pro תְּהִלָּה ex puál & ſine daghéſch in ל, quia daghéſch iſtud nunquam ſequitur motiones compoſitas.

Ex HIPHIL.
Cum מ ab initio.

1 מָסָךְ *tegumentum*.

2 מָגֵן *clypeus*, *ſcutum*.

3 { מָחוֹל *chorus*, מָעוֹז *robur*, מְתֹם *integritas*, cum (·) pro (-).

4 { מֵסַב *circuitus*, מֵצַל *umbroſum*, מֵצַר *anguſtum*, cum (-) in fine loco (-).

5 { מוּסָב *ambitus*, מוּסָךְ *tegumentum*, מוּרָד *diductum*.

6 { מִכְסָה *numerus*, מֶמֶר *amaritudo*, מִשְׁשָׁק, & cum duplici (-) & daghéſch in ש, מַשַּׁק *diſcurſitatio*.

7 { מֹרֶךְ *mollities*. Et cum (-) pro (-) ob ע, מַעַל *elatio*, quaſi à עָלַל.

Cum ת initio.

1 תֶּבֶל *confuſio*, תֶּמֶס *liquefactio*.

§. III.

Nomina ex quieſcentibus & defectivis Pé י deducta.

Formæ.

Ex QAL.
NOMINA ſimplicia.

1 דֵּעַ *ſcientia*, צֵא *excrementum*,
2 צוֹא *ſordidus*.
3 יְבוּל *proventus*.

Formæ.

NOMINA heemantica cum ה in fine.

1 { דֵּעָה *ſcientia*, זֵעָה *ſudor*, חֵמָה *excandeſcentia*, לֵדָה *partus*, עֵצָה *conſilium*, עֵדָה *cœtus*, &c.

2 שִׁיבָה *sessio.*
3 צוֹאָה excrementum.
4 צוּרָה *forma.*

Cum ת in fine.

1 { דַּעַת *scientia*, נַחַת *depositum*, à נָחַת; שַׁחַת *fovea*, quod vulgo refertur ad שָׁחַת.

In omnibus his nominibus prima radicalis (י) abjicitur. In sequentibus vero conjugationibus interdum remanet, sed sæpius mutatur in ו.

Formæ. Ex HIPHIL & HOPHAL.
Cum מ ab initio.

1 { מוֹדָע *notus*, מוֹרָא *reverentia*, מוֹרָשׁ *hæreditas*, מוֹשָׁב *sedes*, &c. cum hhólem pro ו; illa enim nomina sunt ex hophál.

2 { מוּסָד *fundamentum*, מוּסָר *disciplina*; quæ sunt ex hophal.

3 { מוֹסֵר *vinculum*, מוֹעֵד *solemnitas*, מוֹפֵת *prodigium*, מוֹקֵד *focus*, מוֹקֵשׁ *laqueus*.

4 { מֵיטָב *optimum*, מֵישָׁר *rectum*, מִיכָל *rivus*, cum hhiriq pro (-).

5 { מַדָּע *scientia*, מַצָּב *status*, *statio*, à יָצַב.

Formæ.

Cum מ ab initio, & ה in fine.

1 { מוֹסָדָה, מוּסָדָה, & cum ו מְסֻדָה *fundamentum*, מוֹעָדָה *conventus*, מוֹרָשָׁה *hæreditas*.

2 { מוֹסֵרָה *vinculum*, מוֹעֵצָה *consilium*.

Cum מ initio & ת in fine.

1 { מוֹלֶדֶת *nativitas*, מוֹרֶשֶׁת *possessio*. Et cum (‑‑) pro (··) ob tertiam radicalem gutturalem, מוֹדַעַת *cognatio*, מוֹשָׁעָה *salus*.

Cum ת initio & ה in fine.

1 { תּוֹלֵדָה *generatio*, תּוֹכֵחָה, & cum (-) pro priori (·), תּוֹכָחָה *increpatio*, תּוֹעָפָה *vis*.

Cum ת initio & in fine.

1 { תּוֹחֶלֶת *exspectatio*, תּוֹלֶדֶת *generatio*, תּוֹעֶפֶת *vis*. Et cum (‑·) pro (··) ob ultimam radicalem gutturalem, תּוֹכַחַת *increpatio*.

1 { Repetitis duabus posterioribus literis radicalibus, & abjecta prima, צֶאֱצָא *progenies*, à יָצָא.

§. IV.

Nomina ex quiescentibus Aiin ו, *vel* י *deducta.*

Formæ. Ex QAL.

NOMINA simplicia.

1 { זָר *alienus*, חָח *hamus*; עָב *nubes*, רַע *malum*, רָשׁ *pauper*, &c. Et cum (-) ex forma defect. ע, צַר *angustus*, פַּח *laqueus*, *lamina*, פַּשׁ *abundantia*, &c. quod (-) servatur in plurali.

2 { אֵל *Deus fortis*, גֵּר *peregrinus*, זֵר *corona*, כֵּן *rectus*, לֵן *pernox*, נֵר *lucerna*, &c. Et servato (י), אֵיל *aries*; רֵיעַ *socius*, רֵישׁ, & mutato (י) in א, רֵאשׁ *pauper*.

Formæ.

3 { נִיר *novale*, גִּיד *nervus*, גִּיל *exsultatio*, חִיל *dolor*, סִיר *olla*, שִׁיר *carmen*, &c.

4 { אוֹר *lux*, דּוֹד *dilectus*, חוֹל *arena*, טוֹב *bonus*, צוֹם *jejunium*, &c. Et geminata tertia radicali נִיחֹחַ *quies*.

5 { אוּר *ignis*, גּוּר *catulus*, חוּג *circulus*, נוּחַ *requies*, צוּר *rupes*, &c.

6 { אָוֶן *iniquitas*, מָוֶת *mors*, תָּוֶךְ *medium*, &c. Resoluto (·) in (‚), שָׁוְא pro שָׁוְא *frustra*, &c.

7 { אַיִל *aries*, חַיִל *robur*, לַיִל *nox*, צַיִד *venatio*, &c.

Formæ.

NOMINA heemantica.
Cum ה in fine.

1 { בָּמָה *excelsum*, נְפָה *agitatio*, צָרָה *angustia*, רָעָה *malum*, &c.

2 { עֵדָה *testimonium*, צֵדָה *viaticum*, שֵׂיבָה *canities*, עֵיפָה *obscuritas*, &c.

3 { בִּינָה *intelligentia*, גִּילָה *exsultatio*, קִינָה *lamentatio*, שִׁירָה *canticum*, &c.

4 { אוֹרָה *lumen*, זוֹנָה *caupona*, טוֹבָה *bonitas*, קוֹמָה *statura*, &c.

5 { דוּמָה *silentium*, דוּגָה *piscatio*, עוּגָה *placenta*, סוּפָה *turbo*, &c.

Cum ת in fine.

1 { גֵּרוּת *hospitium*, עֵדוּת *testimonium*, &c. Cum (·) loco (-) לֵזוּת *vilitas*. Cum (-), רָמוּת *altitudo*.

2 בֹּשֶׁת *pudor*, נֹפֶת *destillatio*.

3 { נֶפֶת *tractus*. Et cum (--) pro (··) ob ultimam radic. gutturalem, רַחַת *vannus*.

Cum ן in fine.

1 { זָדוֹן *superbia*, לָצוֹן *derisio*, שָׂשׂוֹן *lætitia*.

2 { אֵלוֹן *planities*, זֵדוֹן *superbus*. Et cum (·) pro hhólem, אֵיתָן *robustus*.

3 { חִיצוֹן *exterior*, קִיצוֹן *extremus*, תִּיכוֹן *medianum*, אִישׁוֹן *nigredo*.

Ex POEL.

1 { מְקוֹמֵם *adversarius*, מְשׁוֹרֵר *cantor*, quæ sunt participia, quæ sæpe nominum naturam induunt.

Formæ.

2 { זוֹלֵל *vilis*, לוֹצֵץ *irrisor*, שׁוֹטֵט *flagellum*, שׁוֹרֵר *inimicus*, &c.

Cum ת in fine.

1 { קוֹמְמִיּוּת *erectio*, רוֹמְמוּת *exaltatio*.

Ex HIPHIL & HOPHAL.
Cum מ ab initio.

1 { מָאוֹר *luminare*, מָגוֹר *formido*, מָדוֹן *contentio*, מָכוֹן *sedes*, מָלוֹן *hospitium*, מָנוֹד *agitatio*, &c.

2 { מָבוּשׁ *pudendum*, מָעוּף *obscuratus*, מָצוֹד *rete*, מָצוּק *situs*, מָצוֹר *munimentum*, &c.

Cum מ ab initio & ה in fine.

1 { מְדִינָה *provincia*, מְלִיצָה *interpretatio*, מְרִיבָה *contentio*.

2 { מְאוֹרָה *luminare*, מְבוֹאָה *aditus*, מְגוֹרָה *formido*, מְעוֹנָה *habitaculum*, &c.

3 { מְאוּרָה *specus*, מְבוּסָה *conculcatio*, מְנוּסָה, & cum dupl. מ, מַמְגוּרָה *granarium*, מְדוּשָׁה *tritura*, מְנוּחָה *requies*, מְשׁוּבָה *aversio*, &c.

Cum ת ab initio & ה in fine.

1 { תְּאוּנָה *molestia*, תְּבוּסָה *conculcatio*, תְּבוּנָה *intelligentia*, תְּכוּנָה *dispositio*, תְּנוּאָה (à נוּא) *ruptura*, תְּפוֹצָה : cum hhólem, pro וּ, *dispersio*, &c.

Cum ת initio & in fine.

1 תְּנַחַת *quies*.
2 תְּפוּגַת *intermissio*.

§. V.

Nomina ex quiescentibus Lámedh א derivata.

Formæ.

Ex QAL.
NOMINA simplicia.

1 { בָּכָא *morus*, צָבָא *exercitus*, צָמָא *sitis*.

Formæ.

2 { טָמֵא *pollutus*, מָלֵא *plenus*, צָמֵא *sitiens*.

3 { בָּרִיא *pinguis*, נָבִיא *propheta*, נָשִׂיא *princeps*, קָרִיא *vocatus*, &c.

Formæ.

4 { פִּלְאָ *mirabilis*, ut habent exemplaria quædam Isai. 9. v. 5. Resoluto (ּ) in (ִ), חֵטְא pro חֵטְא *peccatum*. Sic: גַּיְא *vallis*, cum (־) sub ג loco (ּ), pro גַּיְא, quasi à גַּיְא.

5 { גֹּמֶא *juncus*, דֹּבֶא *sermo*, סֹבֶא *merum*, סֹפֶא *ramus*.

6 קֹרֵא *perdix*.

7 { גֶּבֶא *lacuna*, דֶּשֶׁא *herba*, טֶנֶא *corbis*, כֶּלֶא *carcer*, פֶּלֶא *mirabilis*, &c. Et sublato ultimo (ּ), גֵּיא pro גַּיְא *vallis*.

8 מְלֹא *plenitudo*, מְצָא *inventio*.

9 { פִּלִי *admirabilis*, vel *admirabile* (nomen), Jud. 13. v. 18. ut legendum docent Massorethæ ex forma quiesc. Lam. ה & in pausa, quare (ּ) mutatur in (ּ). Secundum vero כְּתִיב est פִּלְאִי, trajectis א & (י), pro פִּלִיא formæ בְּרִיא.

NOMINA heemantica.
Cum ה in fine.

1 { חֶמְאָה *butyrum*, cum (ּ) pro (ּ); טֻמְאָה *immunditiea*, צִמְאָה *sitis*, קִנְאָה *invidia*, שִׂנְאָה *odium*.

2 חַטָּאָה *peccatum*, קְרָאָה *occursus*.

3 { בְּרִיאָה *creatio*, *creatura*, קְרִיאָה *lectio*. At בְּרִיאָה saginata, & שְׂנִיאָה *exosa*, sunt feminina adjectivorum בָּרִיא & שָׂנִיא.

4 נְבוּאָה *prophetia*.

Ex PIEL.
NOMINA simplicia.

1 { דַּכָּא *contritus*, חַטָּא *peccator*, קַנָּא *zelotes*.

2 מִלֹּא *munitio*, קַנּוֹא *zelotes*.

3 מִלּוּא *impletio*, קִשּׁוּא *cucumis*.

4 כִּסֵּא *thronus*, *solium*.

NOMINA heemantica.
Cum ה in fine.

1 { חַטָּאָה, & per contractionem, חַטָּאת *peccatum*.

2 מִלֻּאָה *impletio*.

Formæ.

Cum ת in fine.

1 { מְלֵאת *impletio*, מַשְׂאֵת *oblatio*; quæ sunt per contractionem pro מְלֵאַת, מַשְׂאַת; aut מְלֵאת, מַשְׂאת.

Cum ן in fine.

1 { צִמָּאוֹן *sitis*, קִפָּאוֹן *concretio*, דֵּרָאוֹן *contemtus*, cum (ּ) pro hhiriq, ob ejectum daghésch.

Ex HIPHIL.
Cum מ ab initio.

1 { מַחְמָא, unde fem. מַחְמָאָה *butyrina*.

2 { מַבְטָא *pronuntiatum*, מִקְרָא *lectio*, *lectura*, h. e. Scriptura Sacra; מִקְשָׁה cum ה pro א, *cucumerarium*.

3 { מַחְבֵּא, & cum hholem in fine, מַחֲבֹא *absconsio*, *latibulum*.

Ex defectivis Pé נ & quiescentibus Lamedh א.

Ex HIPHIL.
Cum מ ab initio.

1 מַשָּׂא *onus*, *prophetia*, &c.

2 { מַשָּׂא *acceptio*, quæ duæ voces sunt ex נָשָׂא.

Cum מ ab initio & ן in fine.

1 מַשָּׁאוֹן *deceptio*, à נָשָׁא.

Cum מ ab initio & ת in fine.

1 { מַשְׂאֵת contracte pro מַשְׂאַת, *onus*, *incendium*, *oblatio*, *munus*, à נָשָׂא.

Ex quiescent. Pé (י) & Lám. א.

Ex HIPHIL.
Cum מ ab initio.

1 { מוֹצָא *exitus*, *prolatio*, *prolatum*, &c. à יָצָא; מוֹרָא *timor*, à יָרֵא.

§. VI.

Nomina ex quiescentibus Lamedh ה *derivata.*

Ex QAL.

NOMINA simplicia.

Nomina simplicia hîc appello illa omnia, quæ nullam ex literis heemanticis adsciscunt, etiam si ה tertia eorum radicalis generi designando inserviat, aut mutetur in (ו), vel (י); aut etiam interdum excidat.

Formæ.

1 — יָפֶה בָּלֶה *vetus*, רָוֶה *fluens*, יָפֶה *pulcher*, עָלֶה *folium*, קָשֶׁה *durus*, &c. Horum feminina mutant solum (ֶ) in (ָ) בָּלָה *trita*, רָוָה *fluida*, יָפָה *pulchra*, &c. Vel, ut aliis placet, tollitur ה cum (ֶ), & additur aliud ה præcedente (ָ).

2 — אַבָה *desiderium*, גַּאָה & per apocopen גֵּא *superbus*, רֵעֶה & per apocopen רֵעַ *socius*, &c. At in קָצָה *finis*, ה paragogicum est, ut indicat accentus in penultima.

3 — גֵּאָה & א mutato in ו, גֵּוָה *superbia*, עֵצָה *lignum*, פֵּאָה *angulus*, קֵבָה *ventriculus*, &c.

4 — חוֹזָה *provisio*, יוֹרָה *pluvia prima*, רֹאָה *visio*, שׁוֹאָה *vastatio*, &c.

5 — חוֹמָה *murus*, עוֹלָה *holocaustum*, שׁוֹאָה *vastatio*, תּוֹעָה *error*, &c.

6 — בְּכָה *fletus*, הָגָה *meditatio*, פְּדָה *pretium*, קְצָה *finis*, &c.

7 — אָב *pater*, אָח *frater*, חָם *socer*, יָד *manus*, צָו *præceptum*, קָו *regula*, &c. in quibus excidit ה.

8 — בֵּן *filius*, גֵּו *corpus*, זֵר *corona*, כֵּם *folium*, עֵץ *lignum*, &c. abjecta tertia radicali ה.

9 — אִי *insula*, כִּי *adustio*, נִי *lamentum*, עִי *acervus*, צִי *navis*, רִי *irrigatio*, quorum tertia radicalis excidit, remanente secunda (י), quasi ab אִיָה, כִּיָה; &c.

10 — גַּי *vallis*, דַּי *sufficiens*, הַל *elatio*, חַי *vivum*, צַו *præceptum*, קַו *linea*, שַׁי *munus*, שַׁל *error*, *imprudentia*, in quibus abjicitur tertia radicalis ה.

11 — פֶּה *os, oris*, שֶׂה *agnus*, abjecta secunda radicali (י), pro שְׂיֶה, פְּיֶה.

12 — לֵוִי *levita*, שֵׁנִי *secundus*.

13 — בְּכִי *fletus*, גְּדִי *hœdus*, דְּלִי *situla*, פְּרִי *fructus*, שְׁבִי *captivitas*, &c. Cum (ֲ) sub prima radicali gutturali pro (ְ) simplici, חֲלִי *morbus*, חֳרִי *æstus*, עֳנִי *afflictio*, &c. Et sub eadem licet non gutturali, דֳּכִי *contritio*, יֳפִי *pulchritudo*, &c. Sic cum (ֳ), עֳבִי *densitas*, &c. Et cum (ֳ), עֱלִי *pistillum*; in quibus omnibus tertia radicalis ה mutatur in (י).

14 — דְּיוֹ *atramentum*, שְׁבוֹ *topazius*, תְּאוֹ, & trajectis literis, factaque vocalium contractione, תּוֹא *bubalus*; quibus in vocibus ה mutatur in (ו).

15 — דְּוַי *languor*, ה mutato in (י).

16 — כְּסוּי *tegmen*, פְּדוּי *redemtio*, ה mutato in (י).

17 — נָקִי *innocens*, עָנִי *pauper*, רָזִי *macies*, שָׁנִי *coccineum*, &c. ה mutato in (י).

18 — אָחוּ *ulva*, שָׂחוּ *natatio*, ה mutato in (ו).

NOMINA heemantica.

Cum ה in fine.

1 — גַּאֲוָה *superbia*, חֲגָוָה *fissura*, חֶדְוָה *gaudium*, עֲנָוָה *mansuetudo*, עֶרְוָה *nuditas*, שַׁלְוָה *tranquillitas*, תַּאֲוָה *terminus*, in quibus ה convertitur in ו.

Formæ.

2 { דליה *palmes*, הריה *gravida*, זויה *angulus*, דומיה *silentium*, ה converso in (י).

3 { בניה *ædificium*, לויה *adjunctio*, שליה *secundina*, &c. Et cum (ְ) pro hhiriq sub prima radic. עריה *nuditas*, חליה *ornamentum*, quorum tertia rad. ה transit in (י).

4 { צפיה *speculatio*, רמיה *dolus*, שגיה *error*, שביה *aspectus*, שתיה *potus*, &c. Et cum (ֲ) pro (ְ) ob gutturalem, אניה, & cum ת initio, תאניה *mœror*, עליה *ascensus*, in quibus tertia radicalis ה mutatur in (י).

Cum ן in fine.

1 { גאון *excellentia*, חזון *visio*, חרון *æstus*, יגון *dolor*, רזון *macies*, &c. Et cum ו, זנון *scortatio*.

2 { אביון *egenus*, דמיון *similitudo*, חביון *absconsio*, פדיון, & cum ם pro ן, פדיום *redemtio*, &c. In his nominibus ה mutatur in (י).

3 { בנין *ædificium*, ענין *negotium*, קנין *possessio*, ubi ה pariter mutatur in (י).

Cum ת in fine.

1 צפית *speculatio*.

2 אחות *soror*, חמות *socrus*.

3 { בכות *fletus*, ברות *esca*, גלות *captivitas*, הגות *meditatio*, &c.

4 { גאות *excellentia*, עדות *ornamentum regium*.

5 { קבת *venter*, שקת *canalis*. Formam קבת agnoscit Qimhhi in Michlól fol. 244. 1. & post eum Pagninus, Buxtorfius, &c.

6 { צפת *coronamentum*, שקת *canalis*.

7 { דמות *similitudo*, זנות *scortatio*, סות, & per aphæresin כ״ז, כסות *operimentum*, פדות *redemtio*, ראות *visio*, &c.

8 { דות *languor*, מנות *numerus*, פנות *aspectus*; & cum (ֲ) ob guttural., חזות *visio*, חצות *medietas*.

Formæ.

9 { בכית *fletus*, ברית *fœdus*, שבית *captivitas*, &c. Cum (ֲ) ob gutturalem, חנית *lancea*.

Cum א ab initio.

1 { אתנה *merces*. Cum א ab initio & ן in fine. אתנן *merces meretricia*.

Cum ת ab initio.

1 { תגרה *conflictus*, תכלה *perfectio*, תקוה *spes*. Cum (ֲ) pro hhiriq, תאלה *exsecratio*, תאוה *desiderium*; & cum hhólem, תאנה *occasio*. תאניה, vide supra in צפיה.

2 { תעלה *aquaductus*, תלאה *labor*.

Geminata secunda radicali,

1 { חזיז *fulgetrum*, צליל *tostum*; ad quam formam referri possunt זנון *scortatio*, שפיפון *cerastes*.

Ex PIEL.

NOMINA simplicia.

1 דוי *languidus*, ה mutato in (י).

2 { צפוי *obtectio*, שקוי *potus*, ה pariter converso in (י).

3 אוה *desiderium*.

NOMINA heemantica.

Cum מ ab initio.

1 { מקרה *contignatio*, מערה *spelunca*; & cum hhólem pro priori (ְ), quasi ex puál, מערה *nuditas*. Magnæ illæ motiones sunt pro parvis ad daghésch compensandum.

Cum ן in fine.

1 { גליון *volumen*, חזיון *visio*, הריון, & sine (י), הרון *conceptus*, cum (ֵ) loco hhiriq ad compensandum daghésch ejectum; כליון *consumtio*, נקיון *mundities*, שגיון *error*, *cantio erratica*.

Cum ת in fine.

1 חיות *vita*.

Formæ.

2 { מַכְסֶה tegumentum, quod est participium naturam nominis induens.

3 { מִבְצָר scopula, mutato ה in (י).

Ex HIPHIL & HOPHAL.

Cum א ab initio.

1 אַרְבֶּה locusta.

Cum מ ab initio.

1 { מִצְוָה præceptum, מִרְמָה dolus, מִשְׂרָה dominatus, &c. Cum (-) sub מ pro hhiriq, מַרְאֶה aspectus, מַחְתָּה thuribulum, מַעֲנָה jugerum, &c. Et cum (-), quare (:) sequens dilatatur in (-:), מֶחֱצָה dimidium.

2 { מִקְנָה possessio, מִכְסֶה operimentum, מִקְוֶה exspectatio, &c. Et ex forma quiesc. Lamedh א, מִקְוֶה & מִקְוֵא netum, filatum, &c. Cum (-) sub מ pro hhiriq, מַשְׁקֶה potus, מַדְוֶה languor, מַחֲנֶה castra, &c.

3 { מַעַל altitudo, מַעַר nuditas, cum (--) pro (-:), & abjecta tertia radicali.

4 { מֻרְאָה, vel מֻרְאָה mora ingluvies, ex hophal.

Cum מ ab initio, & ת in fine.

1 { מַרְבִּית multitudo, מַשְׂכִּית imaginatio.

Formæ.

Cum ת ab initio.

1 { תָּרְמָה forma dolus, ex hophal.

Cum ת initio & in fine.

1 { תַּבְנִית ædificium, תַּכְלִית finis, תַּרְבִּית fœnus.

2 { תַּזְנוּת scortatio, תַּרְבּוּת multitudo, תַּחֲנוֹת cum ו pro י, metatio, mansio.

Ex defectivis Pé נ & quiescentibus Lamedh ה.

Ex HIPHIL.

Cum מ ab initio.

1 { מַטָּה infra, מִטָּה cum (·) pro (-) lectus, מַטֶּה cum (·) pro (-) virga, מַכָּה plaga, מַסָּה tentatio, מַצָּה jurgium, מַשָּׁא cum א in fine pro ה, venit enim à נָשָׁה, debitum.

Cum מ ab initio & ת in fine, & ex eadem conjugatione.

1 { מַצּוּת concertatio, rixa, contentio.

Ex quiescentibus Pé י & Lamedh ה.

Ex HIPHIL.

Cum ת ab initio.

1 { תּוּגָה mœror, תּוֹדָה confessio, תּוֹעָה error, תּוֹרָה lex, &c.

ARTICULUS III.

Nomina quatuor, aut quinque literis constantia.

NOMINA, ut & verba, tribus vulgo constant literis radic. Sunt tamen nonnulla, quæ componuntur ex quatuor, aut etiam pluribus, iisque vel geminatis, vel diversis, eadem plane ratione, qua ipsamet verba.

Nomina, quorum una, vel duæ radicales geminantur, pertinent ad piél; alia vero, quorum radicales diversæ sunt, peregrina majori ex parte judicantur, & ad certas conjugationes referri nequeunt.

§. I.

§. I.

Nomina quorum radicales geminantur.

Formæ.	Prima radicali geminata.
1	סַנְסִן *palmes*, à rad. inusitata סָנַן. טַלְטֵלָה unde femin. טַלְטֵל *asportatio*, *migratio*, à טוּל, vel טָלַל.
2	זַרְזִיף *stilla*, ab inusitato זָרַף: זַרְזִיר *accinctus*, *gallus*, &c. à זָרַר inusitato.
3	כַּרְכֹּב *ambitus*, כַּרְכֹּם *crocus*, à radicibus inusitatis כָּרַב, כָּרַם. Sic: קָדְקֹד qodqódh *vertex*, à קָדַד.
4	בַּרְבֻּר *capo*, &c. à בָּרַר; בַּקְבּוּק *lagena*, à בָּקַק: חַרְחוּר *adustio*, ab חָרַר.
5	גַּלְגַּל *orbis*, à גָּלַל: גַּרְגַּר *granum*, à גָּרַר: דַּרְדַּר *carduus*, à radice inusitata דָּרַר: זַלְזַל *flagellum vitis*, à rad. inusitata זָלַל: חַתְחַת *contritio*, ab חָתַת: סַלְסַל *canistrum*, à סָלַל: עַפְעַף *palpebra*, à עוּף: צִלְצַל *fuscina*, à צָלַל: קַעֲקַע *stigma*, ab inusitato קָעַע: תַּלְתַּל *cincinnus*, à תָּלַל: אַרְאֵל *nuntius*, *legatus*, secundum Chaldæum & Hebræos, à rad. inusit. אָרַל. Alii alias etymologias afferunt, quas vide in Lexico.
6	צֶלְצֶל *ærugo*, à צָלַל.
7	קְלֹקֵל *vilissimus*, à קָלַל.
8	כִּרְכָּרָה, vel כַּרְכָּרָה *currus velox*, à כָּרַר.
9	שַׁרְשְׁרָה *catena*, ab inusitato שָׁרַר.
10	צִנְצֶנֶת *urna*, ab inusit צָנַן.
11	קַשְׂקֶשֶׂת *squama*, ab inusitato קָשַׂשׂ.
12	גֻּלְגֹּלֶת *calvaria*, à גָּלַל.

	Secunda radicali geminata.
1	פַּרְבָּר *facies exterior*, ab inusitato פָּרַב.
2	מַטְאֲטֵא *scopa*, à טָאט *verrere*.
3	חֲצֹצְרָה *tuba*, ab חָצַר *tuba clangere*.

	Prima & secunda radicali geminata.
1	אֲבַעְבֻּעָה *pustula*, à בָּעָה *intumescere*.
2	זַעֲזוּעַ *motio*, à זָעָה *movere*. תַּעְתּוּעַ *error*, à תָּעָה *errare*. שַׁעֲשׁוּעַ *oblectatio*, à שָׁעָה *oblectavit se*.
3	עַרְעָר *nudatus*, à עָרָה *nudavit*, à qua radice venit etiam
4	עֲרוֹעֵר *myrica*.
5	צְפַצְפָה *speculatio*, à צָפָה *speculatus est*.

	Tertia radicali geminata.
1	פִּרְחַח *flos juventutis*, à פָּרַח *floruit*.
2	שַׁאֲנָן, & inserto ל, שַׁלְאֲנָן *tranquillus*, ab inusitato שָׁאַן. רַעֲנָן *viridis*, ab inusit. רָעַן.
3	בַּעֲלִיל *Dominus*, à בָּעַל *dominatus est*, סַגְרִיר *imber*, à סָגַר *clausit*.
4	גַּבְנֹן *collis*, ab inusitato גָּבַן. שַׁבְּלוּל *limax*, ab inus. שָׁבַל. נַאֲפוּף *adulterium*, à נָאַף *adulteravit*.
5	נִיחוֹחַ *quies*, à נוּחַ *quiescere*.
6	חֲבַקּוּק *Hhavaqqouq*, Vulg. *Habacuc* proph. ab חָבַק *amplexus est*.

	Tertia radicali geminata, & addita heemantica.
1	חַכְלִילִי *rubicundus*, ab inusit. חָכַל, unde etiam
2	חַכְלִילוּת *rubedo*.
3	שַׁעֲרוּר unde femininum
4	שַׁעֲרוּרָה } *res horrenda*, à
5	שַׁעֲרוּרִית } שָׁעַר *horrescere*, &
6	שַׁעֲרוּרִיָּה } ex significat. שַׁעַר.

Formæ. Secunda & tertia radicali geminata.

1 אֲדַמְדָּם *rufus*, unde femin. אֲדַמְדֶּמֶת *rufa*, à radice אָדַם *rubere*. Sic fere שְׁחַרְחֹרֶת *subnigra*, à שָׁחַר *nigrescere*.

Formæ.

2 חֲלַקְלַק *lubricum*, ab חָלַק *lubricum esse*. הֲפַכְפַּךְ *versatile*, ab הָפַךְ *vertit*. יְרַקְרַק *subviride*, ab יָרַק *viridis fuit*. עֲקַלְקַל *tortuosum*, ab inusitato עָקַל. הַבְהַב *donum*, deficiente prima radicali (י) pro יְהַבְהַב, à יָהַב *dedit*.

§. II.

Nomina quorum radicales diversæ sunt.

Formæ. I.

NOMINA quatuor literis radicalibus diversis constantia.

1 דָּרְבָן dorbán *stimulus*, cum (ּ hhatoúph) sub ד quamvis מֶתֶג *méthegh* fulciatur. Vide alia exempla pag. 39. col. 2. in fine. Aliis tamen, quibus favet ב raphatum in libris accuratius editis, (ּ) est (ּ) magnum, seu *a*.
מַלְקֹשׁ *bombyx*. Aliis מ est heemanticum. Vide supra pag. 389. col. 1.

2 אַרְגָּז *capsa*, זַלְעָפָה, vel זִלְעָפָה *procella*, עַכְבָּר *mus*, עַשְׁתֹּר *grex*, צַנְתָּרָה, צַנְתָּר *fistula*.

3 גִּנְזָךְ *gazophylacium*, חַרְצָן *acinus*, חַשְׁמַל *pruna*, חַשְׁמָן *primas*, *atis*. כַּרְפַּס *carbasus*, עַקְרָב *scorpio*, שֶׁנְהַב *dens elephanti*.

4 בַּרְזֶל, כַּרְמֶל *ferrum*, *arvum*, גַּרְזֶן *securis*.

5 אַבְנֵט *balteus*, יַרְדֵּן *Jordanis fluvius*. פַּרְדֵּס *paradisus*, פַּרְתְּמִים *princeps*, אַרְנֶבֶת, unde fem. אַרְנֶבֶת *lepus*, חֶרְמֵשׁ *falx messorum*, סַנְוֵר *cæcitas*.

6 כַּרְמִיל *coccineum*, שַׁרְבִיט *sceptrum*.

7 חַרְגּוֹל *cantharus*, *scarabæus*, חַרְטֹּם *magus*, חַרְצֹב *vinculum*, פַּרְעֹשׁ *pulex*, קַרְסֹל *talus*, רַפְסוֹד *ratis*.

8 גַּלְמוּד *desolatus*, עַכְשׁוּב *aspis*.

9 חַלָּמִישׁ *silex*, עַכָּבִישׁ *araneus*.

Formæ.

10 גִּזְבָּר *thesaurarius*, טִפְסַר & טַפְסַר *princeps*, סִרְפָּד *paliurus*, פִּתְגָּם *verbum*.

11 גִּבְעוֹל *culmus*.

12 פִּילֶגֶשׁ, & mutato hhiriq gadhól in hhiriq qatón & dagh. per legem æquivalentiæ, פִּלֶּגֶשׁ *concubina*.

13 גְּדָבָר, חַשְׁמַל *thesaurarius*, *grando major*, סְמָדַר *uva prima*, סְפָרַד *Hispania*, secundum Rabbinos. Et cum (ּ) pro (-), עֲרָפֶל *caligo*.

14 שְׁקַעֲרוּרָה, unde שְׁקַעֲרוּרֹת *fossula profunda fœda*.

15 עֲטַלֵּף *vespertilio*, חֲבַצֶּלֶת, unde fem. חֲבַצֶּלֶת *rosa*, *lilium*.

16 סְנַפִּיר *pinna piscis*, אֲבַטִּיחַ *pepo*, quam ultimam vocem referunt ad בָּטַח Arabibus *peponibus abundavit*.

17 פְּתִיגִיל *toga*.

18 בְּדֹלַח *Bdellium*.

II.

NOMINA quinque radicalibus diversis constantia.

Variæ Formæ.
אֲגַרְטָל *pelvis*.
אֲדַרְכֹּן *drachma*.
אֶלְגָּבִישׁ *grando major*.
אַרְגָּמָן, אַרְגְּוָן & *purpura*.
פַּרְשֶׁגֶן & פַּתְשֶׁגֶן *exemplar*.
צְפַרְדֵּעַ *rana*.
שַׁעַטְנֵז *heterogeneum*.

HÆ sunt præcipuæ Nominum verbalium formæ, ad quas cæteræ facile revocantur. Hic autem observatum velim nomina non pauca in hoc capite ut derivata describi, quæ aliis sunt radices; quod parvi utique est momenti. Non convenit etiam inter Grammaticos de conjugationibus, ad quas nomina illa referenda sunt: alii enim מִשְׁפָּט judicium *deducunt ex gál, alii ex hiphíl. Non minus de literarum quarumdam natura dissident: sunt enim, quibus* ם *in nomine* סָלְעָם bombyx *servile est; aliis eadem litera radicalis munere fungitur; istudque nomen inter ea, quæ ex quatuor literis radicalibus, iisque diversis constant, ab illis numeratur. Alii denique plura, alii pauciora fingunt themata, seu verba, ex quibus illa nomina formantur. Themata autem, seu radices hujusmodi fingere eo magis licet, quod in uno volumine, quod nobis superest hebraïce scriptum, verba omnia reperiri posse à vero videatur alienum. Adde fictas illas radices, majorem sui partem, in linguis hebraïcæ cognatis inveniri.*

CAPUT XVI.

De Thematis, seu Radicis investigatione.

CUM vocabularia hebraïca voces omnes ordine alphabethico vulgo non exhibeant, sed tantum radicales, seu primitivas, quibus derivatæ, ceu filiæ matribus, subjiciuntur: ut tyrones propositæ cujuslibet dictionis thema, seu radicem, investigare possint, adprime teneant necesse est 1°. Literarum in radicales & serviles divisionem, de qua supra pag. 11. in append & mox infra. 2°. Nominum è masculino genere in femininum, & è singulari in pluralem ac dualem numerum mutationem. 3°. Verborum cum perfectorum, tum imperfectorum flexionem. 4°. denique Pronominum affixorum cum nominibus, verbis, & particulis conjunctionem: adeo ut cum in vocem aliquam inciderint, statim sciant utrum sit nomen, an verbum, an particula indeclinabilis. Si nomen: utrum singulare, plurale, vel duale; masculini, an feminini generis; absolutum, an in regimine, aut cum affixis compositum. Si verbum: perfectumne sit, an imperfectum; simplex, an cum affixis conjunctum; quæ sit ejus conjugatio, quod conjugationis tempus, quæ temporis persona, qui personæ numerus & genus. Si denique particula: utrum sola sit, an cum affixo copulata, &c. Qui hisce præsidiis destituti, ad thematis investigationem accedunt, vix illud possunt deprehendere. Non mediocri tamen adjumento sunt, quæ sequuntur regulæ; sed antequam illas proponamus, non abs re fuerit hîc repetere quæ sint radicales literæ, quæ serviles.

Literæ radicales sunt : ג , ד , ז , ח , ט , ס , ע , פ , צ , ק , ר , quæ retinentur , ac immutabiles perseverant præter ד & ט , quæ in septima verborum conjugatione ponuntur loco ת ; illud quidem in verbis à צ incipientibus : hoc vero in verbis à ז inchoatis. Vide pag. 189.

Literæ serviles sunt reliquæ , nimirum : א , ב , ה , ו , י , כ , ל , מ , שׁ , ת , quæ sic dictæ sunt , ut monuimus supra pag. 11. in appendice , quod nominum & verborum generibus & numeris ; verborum item incrementis, seu personis , temporum & conjugationum quarumdam characteribus ; pronominibus affixis ; particulis inseparabilibus , &c. formandis inserviant. Interdum etiam in principio , medio , & fine dictionum adjiciuntur. Si in principio , prosthethicæ ; si in medio , epentheticæ ; si in fine, paragogicæ appellantur. Serviunt autem initio , ב , ל , & ש ; initio & in fine , כ & מ ; initio , in medio , & in fine , א , ה , ו , י , נ , & ת. Sæpe etiam literæ serviles radicalium munere funguntur , vide regulam I. His præmissis , regulas illas exponamus , quarum ad faciliorem intelligentiam & recordationem non parum videntur conferre carmina , quibus illas comprehendere solent grammatici.

I. REGULA.

SErviles omnes removendæ sunt , & quæ supererunt literæ , radicem verbi , h. e. dictionis exhibebunt , secundum illud distichon :

Abjice serviles , & tres si forte supersunt ;
Radicem verbi noveris esse tui.

Exemplum : וְהִתְפָּרְדוּ *& dispersa sunt* , amotis servilibus ו , ה , ת ab initio , & ו à fine , restant tres radicales פרד quæ revera vocis hujus radicem constituunt , videlicet : פָּרַד *separavit* , *disjunxit* , *dispersit*. Si ablatis servilibus , plures quam tres literæ radicales supersint : tunc vox erit quadrilitera , aut quinilitera , ut : רַפְסֹדוֹת *rates* , unde abjecta terminatione וֹת , restant quatuor literæ radicales רַפְסֹד *ratis*. At cum serviles radicalium munere fungantur , ut mox diximus ; abjectis aliis servilibus , quæ genera , numeros , in nominibus ; præterea personas , tempora , & conjugationum quarumdam characteres in verbis ; denique pronomina affixa , in utrisque & particulis constituunt ; quæ supererunt serviles , hic radicales censebuntur , ut : וּכְתַבְתָּם *& scribes ea* ; sublata conjunctione ו ab initio , & תָּם cremento & affixo à fine , remanebunt כתב , quæ licet natura sua sint serviles , ibi tamen radicalium partes agunt , efficiuntque thema , seu radicem , כָּתַב *scripsit*.

II. REGULA.

CUm detractis servilibus, duæ tantum supersunt literæ, quarum prior notatur cum daghésch forti; tum præponendum est VEL נ, ut: יִגַּשׁ *accedet*, amoto (י), & in ejus locum suffecto נ, thema erit נָגַשׁ *accessit.* VEL (י), sed rarius, & in verbis defectivis Pé (י), ut: הִצִּיב *statuit*, posito (י) pro ה, fiet radix יָצַב *statuit.* VEL denique ל in duobus verbis לָקַח *cepit*, לָתַע *evulsit*; ut: יִקַּח *capiet*, נִתְּעוּ *evelluntur*, *commoluntur.* Cum posteriori è duabus literis superstitibus imprimitur daghésch hujusmodi, tunc geminanda est, ut: סַבּוּ *circumdederunt*, sublato ו & geminato ב fit radix סָבַב *circumdedit.* Si neutra afficiatur isto daghésch, ו, vel (י) in medio reponendum est, ut: קַמְתָּ *surrexisti*, à קוּם *surgere*; בַּנְתָּ *intellexisti*, à בִּין, vel בִּין *intelligere.* Vel litera ה postponenda, ut: גְּלוּ *migrate*, à גָּלָה *migravit.* Daghésch autem, quod est in ג τοῦ גְּלוּ, lene est, non forte. Si ante duas illas literas sit ו, istud fere mutandum est in (י), ut: נוֹשַׁב *habitatus*, הוּשַׁב *habitari*, הוֹשִׁיב *habitare fecit*, &c. quorum omnium thema est יָשַׁב *sedit*, *habitavit.* Si denique post eas sequatur (י), pro eo sæpius reponendum est ה, ut: גָּלִיתָ *migrasti*, à גָּלָה *migravit.* Quam doctrinam quatuor versus sequentes complectuntur.

Sin tantum remanere duas conspexeris, adde
NOUN, vel IODH capiti; vel dato VAV medio.
Aut HE postponas; aut conduplicato secundam;
Vera statim radix pullulat inde tibi.

III. REGULA.

SI denique unica supersit litera; (י), aut נ præponendum est, & ה in fine adjiciendum, ut in בְּתוֹרָתוֹ *in lege ejus*, amotis servilibus בְּתוֹ à principio, & תוֹ à fine, sola remanet litera ר, cui si præponas (י), & postponas ה, erit radix יָרָה in hiphíl *docuit*, *legem tulit.* Sic: יַכּוּ *percutient*, sublato (י) & ו, supererit tantum כ; huic præpone נ, & adjunge ה, habebis thema נָכָה *percussit.* Sic: יַךְ *percutiet*, pro: יַכֶּה ab eodem themate נָכָה. Hæc sequentia docent carmina.

Unica sed remanet mihi litera, quando removi
Serviles: Radix dic, age, qualis erit?
NOUN da principio, vel IODH: superadde quiescens
HE fini: Radix inde petita venit.

CAPUT XVII.

De Chaldaïsmis, Syriasmis, & fundamentis, quibus nititur punctorum vocalium mutatio.

CHALDAÏSMOS & Syriasmos in Scripturæ Sacræ libris Hebraïce scriptis interdum reperiri, in superioribus libri hujus capitibus jam à nobis est observatum. Qua autem ratione sint invecti, non ita facile est divinare. Videntur nobis *vel* dialecti; linguæ enim Hebraïcæ, sicuti & aliis, suas olim dialectos fuisse, monuimus supra pag. 17. col. 1. *vel* primis post captivitatem Babylonicam SS. Codicum exscriptoribus, & Massorethis excidisse; hi enim cum Chaldaïca & Syriaca dialecto essent imbuti, pro formis Hebraïcis, Chaldaïcas & Syriacas facile scribere potuerunt, ut diximus pag. 54. coll. 1. 2. Missa prolixiori de Chaldaïsmis & Syriasmis illis disputatione, eos in duobus sequentibus articulis post doctissimum *Altingum* proponemus, quibus subjungemus & tertium, in quo fundamenta, quibus innititur punctorum & literarum quarumdam mutatio, retegemus: ut his, quæ sparsim ac breviter hac de re disseruimus, & illis, quæ dicenda supersunt, in unum collectis; mutationem illam facilius & intelligere & memoria retinere valeant Linguæ Sanctæ candidati.

ARTICULUS I.

De Chaldaïsmis.

I.

PRO (-) ultima vocis motione, Chaldæi & Syri usurpant (-), quando sequitur ח, ע, aut ר, ut: שְׁלַח pro שְׁלַח *dimisit*, Exod. 9. v. 7. חֲנֹטַע pro חֲנֹטֵעַ *an est plantans*, Psal. 93. Heb. 94. v. 9. סְגַר pro סְגַר *conclusit*, 1. Reg. 26. v. 8. Secundum alios, hîc (-) in locum (-) substituitur, ut gutturalis sequens, aut ר, facilius proferatur; cum enim gutturales literæ & ר aspiratæ sint, plurimum amant (-), vel infra se scriptum, vel literæ præcedenti suppositum. Vide supra pag. 156. §. 1. & pag. 138. in appendice Piël.

II.

LITERA נ interdum adhibetur loco daghésch fortis, quod tertiæ radicali imprimi debet ad secundam excidentem compensandam, ut: קִנְצֵי pro קִצֵּי *fines*, Job. 18. v. 2. מָעוּזֶּנֶיהָ pro מָעֻזֶּיהָ *munitiones ejus*, Isai. 23. v. 11. Alii fingunt plurale מָעוּזְנִים. Vide Lexicon. קָבְנוֹ qovnó pro קָבּוֹ qobbó, aut קָב, *maledic ei*, Num. 23. v. 13. Aliis est à radice inusitata קָבַן. Vide pag. 217. in appendice imperativi; תַּמְנוּ pro תַּמּוּ *defecerunt*, Psal. 63. Heb. 64. v. 7. Vide supra pag. 217. col. 1. initio.

III.

CHALDÆI pro ה articulo, ſeu emphatico, nominibus maſc. in fine addunt א præcedente (ָ), לְזָרָא Num. 11. v. 20. *in faſtidium*, לְחָגָּא lehhoggá Iſai. 19. v. 17. *in commotionem*, כֻּלָּא Ezech. 36. v. 5. *totus*, &c.

Chaldæi & Syri pro terminatione feminina ָה, uſurpant ָא, ut: כַּמַּטָּרָא pro כַּמַּטָּרָה *ſicut ſcopus*, Thren. 3. v. 12. Sic: לְבִיָּא *leæna*, Ezech. 19. v. 2. קָרְחָא qorhhá *calvities*, ibid. 27. v. 31. בְּחֵמָא *cum excandeſcentia*, Dan. 11. v. 14. שֵׁנָא *ſomnus*, Pſal. 126. Heb. 127. v. 2. גָּבְהָא *extulit ſe*, *excelſa fuit*, Ezech. 31. v. 5. שֶׁיֹּצָא *quæ procedit*, Eccle. 10. v. 5. pro שֶׁיֹּצֵאת ex forma quieſc. Lam. ה. Vide pag. 271. col. 1. initio. דָּשָׁא *triturans*, Jerem. 50. v. 11. bénoní fem. qál verbi דּוּשׁ. Alii: *herbilis*, quaſi à דָּשָׁה, ad formam quieſc. Lám. ה, unde fem. דָּשָׁה, & Chaldaïce דָּשָׁא.

IV.

NOMINA pluralia maſculina apud Chaldæos & Syros deſinunt in ִין loco ִים hebræorum, ut: מַלְכִין pro מְלָכִים *reges*, Prov. 31. v. 3. Sic: בַּחַיִּין *in vita*, Job. 24. v. 22. עִיִּין *acervi*, Mich. 3. v. 12. חָרָצִין *currentes*, 4. Reg. 11. v. 13. יָמִין *dies*, Dan. 12. v. 13. חִטִּין *tritica*, Ezech. 4. v. 9. אִיִּין cum unico (ִי), pro אִיִּים *inſulæ*, ibid. 26. v. 18. Alia exempla vide ſupra pag. 54. col. 1.

V.

AFFIXA Chaldaïca, ſeu Chaldæorum more adjuncta, reperiuntur in תַּגְמוּלוֹהִי pro תַּגְמוּלָיו *beneficia*, *retributiones ejus*, Pſal. 115. Heb. 116. v. 12. Vide pag. 127. col. 2. הִבָּרַאֲךָ pro הִבָּרַאֲךָ in pauſa, *creari te*, Ezech. 28. v. 15. Sic in eadem pauſa: הִשָּׁמְדָךְ *perdi te*, Deut. 28. vv. 24. 45. 51. 61. פֵּאֲרָךְ *decoravit te*, Iſai. 55. v. 5. צִוָּךְ *præcepit tibi*, 1. Reg. 13. v. 13. חֹנָךְ *obſidentis te*, *caſtra metantis contra te*, Pſal. 52. Heb. 53. v. 6. Præter Chaldaiſmum, anomalia illa explicari poteſt punctorum trajectione, quæ locum habet cum affixum illud jungitur particulis, & accentus pauſans adſcribitur. Vide pagg. 338. col. 2. 340. col. 2. &c. Extra pauſam, עָנָךְ *reſpondit tibi*, Jerem. 23. v. 37. Sic cum ejuſdem perſonæ affixo feminino, & in ſingulari numero, עֲוֹנֵכִי *iniquitatem tuam*, Pſal. 102. Heb. 103. v. 3. הַמְעַטְּרֵכִי *qui coronat te*, ibidem, v. 4. בְּתוֹכֵכִי *in medio tui*, Pſal. 115. Heb. 116. v. 19. רָעָתֵכִי *malum tuum*, Jerem. 11. v. 15. אֶזְכְּרֵכִי *recordabor tui*, Pſal. 136. Heb. 137. v. 6. In plurali numero & in pauſa; quare (ַ) mutatur in (ָ), תַּחֲלוּאָיְכִי *morbos tuos*, Pſal. 102. Heb. 103. v. 3. &c. Vide pag. 127. col. 2. Sic cum præpoſitione עַל, ſeu עֲלֵי, עָלָיְכִי *ſuper te*, Pſal. 115. Heb. 116. v. 7. Punctis tranſpoſitis & in pauſa, שְׁכֵנָיְכִי pro שְׁכֵנַיִכִי *vicini tui*, 4. Reg. 4. v. 3. Extra pauſam, בָּנָיְכִי pro בָּנַיִכִי *filii tui*, ibid. v. 7. Aliam vocum illarum explicationem vide ſupra pag. 81. col. 1. Schevá pro (ִ) videtur mendoſe poſitum ſub כ in נִשְׁיֵכִי pro נִשְׁיֵכִי *debitum tuum*, 4. Reg. 4. v. 7. Vel (ִי) iſtud erat antiqua vocalis *e*, pro נִשְׁיֵךְ ut legendum monent Maſſorethæ. Sic: לָכִי pro לָךְ 4. Reg. 4. v. 2. Vide pag. 81. col. 1.

VI.

IN bénoní qál prima radicalis apud Chaldæos afficitur (ָ) loco ו, ut: אָבֵל *lugens*, Gen. 37. v. 35. וְגָדֵל *& creſcens*, 1. Reg. 2. v. 26. יָשֵׁן *dormiens*, ibid. cap. 26. v. 7. &c. Aliis tamen ſunt potius nomina verbalia quam participia, ut diximus ſupra pag. 164. col. 1.

Paoúl qál, quod iiſdem dicitur peíl, habet (ְ) ſub prima rad. & (ִי) cum ſecunda, ut: נְחִתִּים *demiſſi* 4. Reg. 6. v. 9. cum (ְ) ſub ח, ſequente daghéſch forti per legem æquivalentiæ, pro נְחִיתִים, quod aliis eſt nomen plurale maſculinum. Vide Lexicon.

VII.

TERTIA perſona ſingularis feminina præteritorum deſinit in ה præcedente unico (ָ) ſi tertia radicalis non ſit gutturalis: præcedente duplici, ſi ſit gutturalis, ut: אָזְלַת *abiit*, Deut. 32. v. 36. vide pag. 162. col. 1. וְשָׁבַת *& revertetur*, Ezech. 46. v. 17. vide pag. 248. col. 2. וְנִשְׁכַּחַת *& oblivioni tradetur*, Iſai. 23. v. 15. וְנוֹכָחַת cum (ָ) ſub כ loco (ַ) ob pauſam, *& erudita fuit*, Gen. 20.

v. 16. Duæ tamen illæ posteriores voces videntur esse potius participia quam præterita. Vide pag. 171. col. 2.

VIII.

IN hiphîl & hithpaêl pro ה characteristico, Chaldæi usurpant א, quod in his vocibus hebraïcis conspicitur: אֶגְאָלְתִּי cum (·) sub posteriori א, loco (-) ob pausam, & cum (·) sub priori, loco (·), pro הִגְאַלְתִּי *pollui*, Isai. 63. v. 3. Vide pag. 183. col. 1. אַבְרֵךְ pro הַבְרֵךְ *genua flectere*, Gen. 41. v. 43. אַשְׁכֵּים pro הַשְׁכֵּים *mane surgere*, Jerem. 25. v. 3. Vide pag. 184. col. 1. אֶתְחַבַּר pro הִתְחַבַּר *consociavit se*, 2. Paral. 20. v. 35. Vide pag. 190. col. 1. אֶשְׁתּוֹלְלוּ pro הִשְׁתּוֹלְלוּ *in prædam tradiderunt se*, Psal. 75. Heb. 76. v. 6. Vide pag. 227. col. 1. in fine; הַאִדָּרֵשׁ in niphâl, pro הַהִדָּרֵשׁ *an requirendo*, *an consulendo*, Ezech. 14. v. 3. Vide pag. 172. col. 1. initio. Cum characteristica Hebraïca & Chaldaïca, הֶאֶזְנִיחוּ pro הִזְנִיחוּ *& retro abierunt*, alii *& retro abjecerunt*, Isai. 19. v. 6. Vide pag. 183. col. 1. initio.

IX.

IN Danielis & Esdræ capitibus Chaldaïce scriptis characteristica conjugationis retinetur cum characteristica temporis, quod etiam in his vocibus cernere est: יְהֵילִילוּ pro יְיֵלִילוּ *ejulabunt*, Isai. 52. v. 5. Vide pag. 241. col. 1. initio, יְהוֹשִׁיעַ pro יוֹשִׁיעַ *salvabit*, Psal. 115. Heb. 116. v. 6. Vide pag. 240. col. 1. יְהוֹדֶה pro יוֹדֶה *celebrabit*, *confitebitur*, Nehem. seu 2. Esd. 11. v. 17. Vide pag. 302. col. 1. אֲהוֹדֶנּוּ pro אוֹדֶנּוּ *celebrabo eum*, Psal. 27. Heb. 28. v. 7. Vide pag. 303. col. 1. initio; יְהוֹדוּךָ pro יוֹדוּךָ *celebrabunt te*, Psal. 44. Heb. 45. v. 18. Vide ibidem. Sic in paoûl hophâl, מְהֻקְצָעוֹת pro מְקֻצָעוֹת *angulatæ*, vel *angulata* (atria), Ezech. 46. v. 22. Vide pag. 188. col. 2. initio.

X.

IN aphêl Chaldæorum, quod אַפְעֵל hiphîl Hebræorum respondet, pro (ִי) terminali, seu ultima vocis motione, sæpius adhibetur (-), quod mutatur in (·), quando secum non habet accentum. Sic in Hebræo: הֶחְבְּאַתָה *diligenter abscondit*, Jos. 6. v. 17. pro הֶחְבִּיאָה, quod legitur v. 25. Vide pag. 278. col. 1. initio, ubi vox illa fusius explicatur; מוֹצֵא pro מוֹצִיא *educens*, Psal. 134. Heb. 135. v. 7. Vide ibid. col. 2. in medio; מַהְלְכִים pro מַהֲלִיכִים Zach. 3. v. 7. *ire facientes*. Vide alia formæ hujus participia pag. 184. col. 2. Sic in infinitivo, הוֹבַרְכֶם pro הוֹבִירְכֶם *recordari vos*, Ezech. 21. v. 29. Vide pag. 352. col. 2. in fine; לְהַפְרְכֶם pro לְהָפִירְכֶם *ut irritum faciatis vos*, Lev. 26. v. 15. Vide pag. 354. col. 2. וְהוֹשַׁעְכֶם pro וְהוֹשִׁיעֲכֶם *& salvabit vos*, Isai. 35. v. 4. Vide pag. 362. col. 1. יַעְשְׁרֶנּוּ pro יַעֲשִׁירֶנּוּ *ditabit eum*, 1. Reg. 17. v. 25. Vide pag. 360. col. 2. תַּעְשְׁרֶנָּה pro תַּעֲשִׁירֶנָּה *ditabis eam*, Psal. 64. Heb. 65. v. 10. Vide pag. 365. col. 1. in fine. וַיַּדְרְכוּ pro וַיַּדְרִיכוּ *& intenderunt*, Jerem. 9. v. 3. וַיַּדְבְּקוּ pro וַיַּדְבִּיקוּ *& assequuti sunt*, 1. Reg. 14. v. 22. & cap. 31. v. 2. Vide pag. 186. col. 2. הַתֵּיטְבִי *an melior es?* Nah. 3. v. 8. quod huc refert doctiss. *Altingus*, pertinet ad qal. Vide pag. 235. col. 2.

XI.

PRO conjugatione hophâl Hebræorum, Chaldæi habent אִתְפְּעֵל Ittaphâl, sic: אִתְּמְסַר, & in defectivis ע, אִתְּסַב, non trajecto ת, quia per daghésch geminari debet. Hoc Chaldaïsmo explicant תִּתַּפָּל cum (-) in fine ob pausam, 2. Reg. 22. v. 27. *judicem agis*, vel *ages*, à פָּלַל; & תִּתַּבָּר ibidem, *purum te exhibes*, vel *exhibebis*, cum (-) sub priori ת, loco (-) & daghésch per legem æquivalentiæ; & cum (·) in fine ob pausam, ut supra, pro תִּתְבַּר, & ex forma hebraïca תִּתְבָּרָר, ut legitur Psal. 17. Heb. 18. v. 27. Vide pag. 193. col. 1. in fine, & col. 2. initio, ubi voces illæ aliter etiam explicantur.

XII.

IN conjugationibus qál, niphâl, hiphîl, & hophâl verborum defectivorum ע, Chaldæi solent compensare secundam radicalem excidentem per daghésch forte in prima, quando ei litera characteristica præponitur; eaque characteristica in tribus primis conjugationibus

gationibus eadem motione afficitur, qua in perfectis.

In qal, יָרֹם יָדֹם pro יִדֹּם *silebit*, Amos. 5. v. 13. Sic: יָשֹׁם *obstupescet*, 3. Reg. 9. v. 8. וַיִּתַּם *& finitum est*, Gen. 47. v. 15. יָגֵר ex forma (-) mutati in (·) ob pausam, *ruminabit*, Levit. 11. v. 7. אָקֹּב *maledicam*, Num. 23. v. 8. וָאַכֹּת *& contrivi*, Deut. 9. v. 21. וַיִּקְּדוּ *& inclinarunt caput*, Exod. 4. v. 31. וַיִּתְּמוּ *& absoluti sunt*, Deut. 34. v. 8. יִדְּמוּ *silebunt*, *conticescent*, Exod. 15. v. 16. &c. His in exemplis pluralibus prima radicalis afficitur (·) ob incrementum vocale, quia opus non est magna, aut parva motione, cum non sit daghésch in tertia. In pausa tamen revocatur motio primariæ vocis, quæ si fuerit parva, mutatur in magnam sibi respondentem, ut: יִתָּמּוּ *consumentur*, Psal. 101. Heb. 102. v. 28. ex forma (-). Ex eadem forma, sed extra pausam, תְּצִלֶּנָה *tinnient*, Jerem. 19. v. 3. In prima persona plur. cum ה parag. וְנִדְּמָה *& sileamus*, Jerem. 8. v. 14. Hæc & alia exempla vide in qál & niphál defectivorum ע; quædam enim ex illis ad hanc ultimam conjugationem pertinere volunt nonnulli.

In niphal, & quidem in præterito, נִחַר *exsiccatum est*, Psal. 68. Heb. 69. v. 4. sine daghésch excidentis compensatione, quod hic sæpissime accidit, pro נִחַּר, quod legitur Jerem. 6. v. 29. Sic: נִחַת *consternatus est*, Malach. 2. v. 5. נִחָל cum (·) ob pausam, *pollutum est*, Ezech. 25. v. 3. וְנִחַתָּה *& frangitur*, Psal. 17. Heb. 18. v. 35. וְנִחַלְתְּ *& profanaberis*, Ezech. 22. v. 16. In quibus exemplis excidit daghésch sine compensatione. Compensatur in נֵחַנְתִּי *gratiosa es*, vel *eris*, Jerem. 22. v. 23. ubi in fine abundat (י), de quo alibi. In plurali, וְנִחַלּוּ *& polluentur*, Ezech. 7. v. 24. נִחָרוּ cum (·) pro (-) ob pausam, *exardescunt*, *adusta sunt*, Psal. 101. Heb. 102. v. 4. In bénoní, & daghésch excidente compensato, נֵאָרִים *maledicti*, Malach. 3. v. 9. הַנֵּחָמִים *incalescentes*, Isai. 57. v. 5. Vide conjugationem niphál defect. ע, ubi hæc & alia exempla per formam defectivorum Pé נ explicata reperies.

In hiphil, & futuro quidem, יָסֵב pro יָסֹב, aut accentu non pausante retracto ob ו conversivum, וַיַּסֵּב, *& circumduxit*, Exod. 13. v. 18. Sic: וְיַתֵּם *& perficiet*, 4. Reg. 22. v. 4. תָּתֵם *perficies*, Job. 22. v. 3. תַּמֵּר *exacerbabis*, Exod. 23. v. 21. אַחֵל sine daghésch excidentis compensatione, *profanabo*, Ezech. 39. v. 7. וַיַּכְּתוּ *& contriverunt*, Deut. 1. v. 44. וַנַּשִּׁים ex terminatione quiescentium ע, *& desolavimus*, Num. 21. v. 30. Vide hiphíl defectivorum ע, ubi exempla illa per legem æquivalentiæ exponuntur.

In hophál, & futuro, יוּשַּׁד *vastabitur*, Ose. 10. v. 14. cum (·) in fine loco (-) ob pausam, & cum ו initio loco (ׇ), vel (· hhatoúph); in hoc enim Chaldaismo characteristica solet affici motione parva, cum daghésch excidens non compensatur; hinc יֻכַּת *conteretur*, Isai. 24. v. 12. & in plurali, & cum accentu pausante, qui parvam motionem vocis primariæ (-) revocavit, ac insuper mutavit in (·) pro (ׇ), יֻכָּתּוּ *conterentur*, Job. 4. v. 20. ubi alia exemplaria accuratissima habent יֻכַּתּוּ cum dagh. in ת, ut expressimus pag. 227. col. 2. in medio; tuncque Chaldaïsmus locum non habet, sed sola æquivalentiæ lex, qua characteristica afficitur (ׇ) sequente daghésch pro ו.

XIII.

In verbis quiescentibus Pé א, illud apud Chaldæos quiescit in futuro qál, expressum, vel latens in tseré, ut: תֵּאתֶה *veniet*, Mich. 4. v. 8. Aliis est punctorum contractio pro תֶּאֱתֶה. Vide pag. 289. col. 1. initio. Sic תֵּחַד excidente א, pro תֵּאחַד *uniatur*, Gen. 49. v. 6. quod alii, & melius quidem, referunt ad יָחַד. Vide pag. 235. col. 1. in fine; וָאֵחַר *& moratus sum*, ibidem, cap. 32. v. 5. pro וָאַחַר; אֵהַב cum (·) loco (-) ob pausam, *diligam*, Prov. 8. v. 6. תֵּזֵלִי pro תֵּאזְלִי *abibis*, Jerem. 2. v. 26. Vide pag. 230. ubi voces illæ per Chaldaïsmum quoque explicantur. Ex terminatione etiam Chaldaica, וַיֵּתֵא pro וַיֶּאֱתֶה, vide infra num. XV. *& venit*, Deut. 33. v. 22. Vide pag. 228. col. 2. initio.

In eorumdem verborum futuro hiphíl, א mutatur in ו, ut: וַיּוֹחֵר *& moratus est*, 2. Reg. 20. v. 5. וָאוֹצְרָה *& thesaurarios constitui*, Nehem. seu 2. Esd. 13. v. 13. ubi est ה

paragogicum, ac insuper hhiriq mutatur in (ִ), vide num. X. & supra pag. 240. coll. 1. & 2. in fine.

XIV.

MEDIA radicalis verborum quiescentium ע, mutatur in א, quod modo quiescit, modo movetur, ut: וְקָאם *& surget*, Ose. 10. v. 14. Vide pag. 248. col. 1. וְרָאמָה *& exaltabitur*, Zach. 14. v. 10. Vide ibid. col. 2. הַשָּׁאטִים Ezech. 28. v. 24. & fem. הַשָּׁאטוֹת ibid. cap. 16. v. 57. *vastantes*, *flagellantes*. Vide pag. 250. coll. 1. & 2. initio, רָאמוֹת *excelsa*, Prov. 24. v. 7. Vide ibidem. Huc quoque refert D. *Altingus* vocem כָּאֲרִי Psal. 21. Heb. 22. v. 17. cum apocope ים, de qua pag. 54. col. 2. pro כָּאֲרִים *fodientes*. Verum (י) in fine mendum est pro ו, sic: כָּארוּ, & sine א antiqua vocali *a*, כָּרוּ à כָּרָה, *foderunt*. Vide infra lib. III. cap. V. in Massora circa voces.

XV.

VERBORUM quiescentium Lámedh א, & Lám. ה, quæ apud Chaldæos eodem modo flectuntur, tertia radicalis in tertia persona singulari femin. præteritorum, modo quiescit, modo excidit. Sive autem quiescat, sive excidat; secunda radicalis cum (ָ) notatur. Illa etiam persona definit in ת, ut diximus supra pag. 162. col. 1. Sic: קָרָאת *evenit*, *contigit*, Jerem. 44. v. 23. וְקָרָאת *& vocabit*, Isai. 7. v. 14. Vide pag. 270. col. 1. נִפְלָאת *mirabile* (istud) *fuit*, Psal. 117. Heb. 118. v. 23. Vide pag. 274. col. 1. וְעָשָׂת *& faciet*, Levit. 25. v. 21. Vide pag. 284. col. 1. וְהִרְצָת *& acquiescet*, Levit. 26. v. 34. Vide pag. 299. col. 1. הֶלְאָת cum (ֶ) pro (ִ), *fatigavit*, *laborare fecit*, Ezech. 24. v. 12. Vide ibid. הָגְלָת *deportata fuit*, Jerem. 13. v. 19. Vide pag. 303. col. 2. הֻבָאת (à בּוֹא) *adducta est*, Gen. 33. v. 11. Vide pag. 267. col. 1.

In tertia persona plurali eorumdem præteritorum, tertia radicalis mutatur in (י) præcedente (ִ), ut: הִמְסִיוּ *liquescere fecerunt*, *liquefecerunt*, Jos. 14. v. 8. Vide pag. 299. col. 2. in fine.

Horumce verborum participiis interdum adduntur pronomina primæ & secundæ personæ initio decurtata, ut: מִשְׁתַּחֲוִיתֶם *adorantes vos*, Ezech. 8. v. 16. pro מִשְׁתַּחֲוִים אַתֶּם. Vide pag. 305. col. 2. ubi vox illa diligentius exponitur, in hoc enim Ezechielis loco non secundam, sed tertiam personam sensus postulat.

Infinitivi, imperativi, & futura verborum illorum desinunt in (ֵ).

Infinitivi, הֱוֵה *esse*, Ezech. 21. v. 10. וּרְאֵה *& videre*, Psal. 141. Heb. 142. v. 5. Vide pag. 286. col. 2. in fine. לְהֵחָבֵה cum ה in fine pro א, *ut abscondaris*, 3. Reg. 22. v. 25. Vide pag. 275. col. 1. initio, עַנּוֹת *affligendo*, Exod. 22. v. 22. Vide pag. 295. col. 1. initio, וּכְחַכֵּי *& sicut præstolantur*, Ose. 6. v. 9. cum (י) in fine pro ה. Vide ibid. קַוֵּה *exspectare*, Jerem. 8. v. 15. הַכֵּה *percutere*, Deut. 13. v. 16. &c. Vide pag. 301. col. 1. הַעֲוֵה *perverse agendo*, Jerem. 9. v. 15. Vide ibidem. וְהָפְדֵּה vehophdé *& redimendo*, Levit. 19. v. 20. Vide pag. 304. col. 1.

Imperativi, הֱוֵא *esto*, Job. 37. v. 6. ubi ה mutatur in א. Vide pag. 287. col. 1.

Futura, תִּהְיֶה *sis*, Jerem. 17. v. 17. Vide pag. 289. col. 2. תִּרְאֵה *vide'is*, Dan. 1. v. 13. Vide ibid. תַּעֲשֵׂה *facies*, Gen. 26. v. 29. Vide ibidem. נַעֲשֵׂה *& fecimus*, Jos. 9. v. 24. תְגַלֵּה *reteges*, Levit. 18. v. 7. & sæpius alibi. Vide pag. 296. col. 2. Pro ה in fine, sæpius est א, ut: תֹּבֵא *acquiescas*, Prov. 1. v. 10. ubi insuper deficit prima rad. א, pro תֹּאבֵא, & analogos, ex forma quiesc. Pé א & Lám. ה, תֹּאבֶה. Vide pag. 290. col. 1. Sic: וַיֵּתֵא *& veniat*, Deut. 33. v. 21. Vide supra num. XIII.

Hactenus de Chaldaïsmis, quorum nonnulli Syris etiam communes sunt, ut interdum monuimus. Nec mirum: cum lingua Syriaca nova Chaldaicæ, aut potius Jerosolymitanæ, sit dialectus. Judæi enim Babylone reversi, ex lingua Chaldaica, qua in captivitate utebantur, & ex Hebraica novam linguam composuerunt, quæ in Novo Testamento Hebraica etiam appellatur, & ex qua nata est Syriaca nova; antiqua enim erat plane eadem ac Chaldaica, quæ etiam Syriaca vocabatur à Syria, vel Assyria, ubi erat vernacula.

ARTICULUS II.

De Syriasmis & anti-Syriasmis.

I.

Quando in verbis litera א character est futuri, vel prima rad. ea loco (ׇ) mobilis, afficitur (ׄ), ut: וְאֵסָעֲרֵם Zach. 7. v. 14. pro וַאֲסַעֲרֵם in futuro piël, *& procellabo*, *& disturbabo eos.* Aliis est futurum niphal. Vide supra pag. 366. col. 1. initio; אְפוּ Exod. 16. v. 23. pro אֱפוּ *coquite*, אֵתָיוּ Isai. 21. vv. 12. 14. &c. & mutato א in ה, הֵתָיוּ Jerem. 12. v. 9. *venite*, pro אֵתָיוּ & הֵתָיוּ. Vide pag. 287. col. 2. in medio.

II.

Eadem litera א nunquam patitur (ׇ) ante se, sed literæ præcedenti dat motionem suam, in qua quiescit, aut plane etiam occultatur, seu excidit, ut: חַטָּאת *peccatum*, Gen. 4. v. 7. pro חַטְּאַת. Aliis est punctorum contractio, qua etiam exempla sequentia explicant. Vide pag. 88. col. 1. & pag. 397. col. 1. in nominibus verbalibus. Sic in plurali const. & cum affixis, חַטֹּאת, & cum י otioso, חַטֹּאות Nehem. seu 2. Esd. 1. v. 16. pro חַטְּאֹת, aut חַטְּאוֹת *peccata.* Vide supra paginam primo loco laudatam. מְלָאכָה *opus*, (unde cum affixis מְלַאכְתּוֹ *opus suum*, Gen. 2. v. 2. quasi ex מַלְאָכָה), pro מַלְאָכָה, hinc in plurali const. & cum affixis, מַלְאֲכוֹת *opera.* לָרְאוּבֵנִי pro לָרְאוּבֵנִי *Rubenitis*, Deut. 3. v. 12. מָאתַיִם pro מְאָתַיִם *ducenti*, Gen. 11. v. 23. חֹטְאִים pro חֹטְאִים *peccantes*, 1. Reg. 14. v. 33. נֹשְׂאִים Nehem. seu 2. Esd. 5. v. 7. & sine א נֹשִׁים vv. 10. 11. pro נֹשְׁאִים *exigentes*, קֹרְאִים pro קֹרְאִים *invocantes*, Psal. 98. Heb. 99. v. 6. Aliis participia illa imitantur formam quiesc. Lam. ה. Vide pag. 271. col. 2. initio. וְנִרְפְּאוּ pro וְנִרְפּוּ *& sanabuntur*, Ezech. 47. v. 8. quod alii explicant per formam quiesc. Lam. ה. Vide pag. 274. col. 2. initio. בּוֹרְאָם pro בֹּרְאָם *fingens ea*, Nehem. seu 2. Esd. 6. v. 8. Vide pag. 348. col. 2. in medio. כַּאבִּיר pro כְּאַבִּיר *ut potens*, Isai. 10. v. 13. ubi tamen Massorethæ legendum docent כַּבִּיר; וְאַעְשִׁיר pro וְאַעְשִׁר Zach. 11. v. 5. *& ditabor*, vel *& ditatus sum.* Vide pag. 286. col. 1. in fine, & col. 2. initio. מַלְּפֵנוּ pro מְאַלְּפֵנוּ, vide pag. 176. col. 1. *docens nos*, Job. 35. v. 11. ubi plane occultatur, seu excidit א, ut & in sequentibus exemplis. וְאַבֶּדְךָ pro וָאֲאַבֶּדְךָ *& perdidi*, vel *& perdam te*, Ezech. 28. v. 16. Vide pag. 178. col. 1. in fine, & col. 2. initio; שֵׁלָתֵךְ pro שְׁאֵלָתֵךְ *petitio tua*, 1. Reg. 1. v. 17. בְּחֵמָה cum (ׄ) sub ח loco (ׇ), ad absolvendam syllabam, de qua mutatione in artic. seq. pro בְּחֶמְאָה *in cremore lactis*, Job. 29. v. 6. שֵׁרִית pro שְׁאֵרִית *residuum*, 1. Paral. 12. v. 38. לְחַטַּת pro לְחַטָּאת *in hostiam pro peccato*, Num. 15. v. 24. וַתַּזְרֵנִי sine daghesch in ז ob (ׄ) suppositum, pro וַתְּאַזְּרֵנִי *& accinxisti me*, 2. Reg. 22. v. 40. Vide pagg. 178. col. 1. 365. col. 1. וְנָשׁוּ pro וְנָשְׂאוּ *& ferent*, Ezech. 39. v. 26. Vide pag. 270. col. 2. in medio, ubi refertur ad formam quiescent. Lam. ה; וּמְרִיבַת pro וּמַדְאִיבֹת Levit. 26. v. 16. *& cruciantes.* Vide pag. 184. col. 2. ubi vox illa ad verbum inusitatum דוב melius refertur. לְהַשׁוֹת *ad perdendum*, 4. Reg. 19. v. 25. ubi insuper est punctorum metathesis pro לְהַשְׁאוֹת, quod legitur Isai. 37. v. 26. Vide pag. 301. col. 2. initio.

E contrario vocalis, in qua א debuisset quiescere, nonnunquam ipsi א tribuitur, & litera præcedens afficitur (ׇ) ante quod, si aliud præcesserit, prius illud convertitur in (ׄ) ob concursum. תְּאֵהֲבוּ *diligetis*, Prov. 1. v. 22. pro תֶּאֱהָבוּ, ex num. XIII. articuli præced. Vide pag. 169. ubi vox illa explicatur per futurum piël; קְרֶאןָ *vocate*, Exod. 2. v. 20. ubi tollitur ה cum (ׄ) præcedente, pro קְרֶאנָה. Vide pag. 272. col. 1. צְאֶינָה *exite*, Cant. 3. v. 11. cum (ׅ) antiqua vocali *e*, quam exprimit hodie (ׄ) sub א, pro צֶאנָה, & si exprimeretur prima radicalis, quæ in hoc imperativo deficit, ut diximus pag. 231.

יְצָאנָה. Vide pag. 272. col. 2. ubi (י) istud utpote supervacaneum in hac voce neglectum est. תְּאָכְלֵהוּ teochléhou *consumet eum*, Job. 20. v. 26. ubi hhólem in quo א deberet quiescere, mutatur in (ָ hhatoúph) euphonicum, pro תֹּאכְלֵהוּ. Vide pag. 364. col. 1.

Huc pertinent שְׂאֵת *ferre*, Deut. 1. v. 9. Vide pag. 271. col. 2. כְּמוֹצְאֵת *sicut inveniens*, Cant. 8. v. 10. Vide ibidem, col. 1. נֹשֵׂאת *ferens, obtinens*, 3. Reg. 10. v. 22. Vide ibidem. Quæ voces deducuntur ex שְׂאֵרת, נֹשֵׂאת, כְּמוֹצֵארת; quæ & ipsæ contractæ sunt pro שְׂאֵת, כְּמוֹצְאֵת, נֹשֵׂאת. Vide paginam supra laudatam.

III.

Iodh initiale affectum hhiriq qatón, illud rejicit in locum תַּחַת (ִ) sub litera servili præcedente; quod ab aliis per contractionem explicatur, ut: בִּיקְּרוֹתֶיךָ *inter pretiosas tuas*, Psal. 44. Heb. 45. v. 10. ubi daghésch anomalum in ק imprimitur, pro בִּיקְרוֹתֶיךָ, ut habent codices quidam. Vide pag. 29. col. 2. כִּיתְרוֹן *sicut excellentia*, Eccle. 2. v. 13. pro כִּיִתְרוֹן. Vide pag. 376. col. 1. initio; וִילְלַת *& ejulatus*, Jerem. 25. v. 36. pro וִיְלָלַת. Vide pag. 385. col. 2. וִיחֵלוּ, ut legit Athias, Job. 29. v. 21. *& spem faciunt*, alii *& exspectarunt*, pro וְיִחֵלּוּ ut vocem illam exhibent exemplaria etiam accuratissima, & ut illam descripsimus pag. 175. col. 2.

Ad hunc Syriasmum revocari etiam possunt futura piél & hithpaél, in quibus (י) prima litera radicalis, rejecta sua vocali ad characteristicam cum (ִ) notatam, excidit in his vocibus: וַיָּחֶל Gen. 8. v. 10. pro וַיְיַחֵל *& exspectavit*. Vide pag. 178. col. 1. initio, וַיַּגֶּה Thren. 3. v. 33. *& molestia affecit*, pro וַיְיַגֶּה. Vide pag. 296. col. 1. וַיְבַּשֵׁהוּ Nah. 1. v. 4. *& arefecit illud*, pro וַיְיַבְּשֵׁהוּ. Vide pag. 178. col. 1. initio, & pag. 161. col. 2. in fine. וַיַּשְּׁרֵם 2. Paral. 32. v. 30. *& recta duxit eos*, pro וַיְיַשְּׁרֵם, ut indicat (י) radicale relictum. Vide pag. 178. col. 1. initio. יַדּוּ Joel 3. v. 3. pro יְיַדּוּ *projicient*, וַיַּדּוּ Thren. 3. v. 53. *& projecerunt*, pro וַיְיַדּוּ. Vide pag. 297. col. 2. וַתֵּתַצַּב Exod. 2. v. 4. *& stiterat se*, pro וַתִּתְיַצַּב, unde secundum hunc Syriasmum, וַתִּתַצַּב, & cum (ֵ) pro (ִ) sub priori ת ad complendam syllabam, וַתֵּתַצַּב. Vide pag. 193. col. 1. ubi anomalia illa aliter, & forte melius, explicatur.

Huic Syriasmo contrarium est, cum vocalis in qua (י) debuisset quiescere, ipsimet (י) subjicitur, & servili præcedenti (ִ) tribuitur. יִיְדַע cum (ְ) loco (ָ) ob pausam, *cognoscet*, Psal. 137. Heb. 138. v. 6. pro יֵדָע. Vide pag. 235. col. 1. in fine. יְיֵטִיב Job. 24. v. 21. *benefaciet*, pro יֵיטִיב. Vide pag. 240. col. 1. in medio. יְיֵלִיל Isai. 15. vv. 2. 3. &c. *ejulabit*, pro יֵילִיל. Vide ibid. אֲיֵלִיל Jerem. 48. v. 31. *ejulabo*, pro אֵילִיל. Vide ibidem, col. 2. in fine.

IV.

Nomina pluralia masculina constructa apud Syros desinunt in ַי, quam formam imitantur hæc Hebraïca: גּוֹבָי & in pausa גּוֹבַי *locustæ*, Nah. 3. v. 17. וְשָׂרָי *& principes*, Jud. 5. v. 15. חוֹרָי & in pausa חוֹרַי *foramina*, *alba opera*, *subtilia*, Isai. 19. v. 9. חַלּוֹנָי & in pausa חַלּוֹנַי *fenestræ*, Jerem. 22. v. 14. Vide alia exempla pag. 54. col. 2. ubi extra pausam exhibentur. Sic particulæ אֱזַי pro אָז *tunc*, Psal. 123. Heb. 124. v. 3. &c. אַחֲלַי pro אַחֲלֵי *utinam*, Psal. 118. Heb. 119. v. 5. אַחֲרַי pro אַחֲרֵי *post*, Prov. 28. v. 23. בִּלְעָדַי pro בִּלְעֲדֵי *præter*, Gen. 14. v. 24.

Nomina pluralia feminina, quæ in singulari numero desinunt in ות, cum affixis sumunt וֹת. Sic: עֵדְוֹתָיו pro עֵדוֹתָיו *testimonia ejus*, 4. Reg. 17. v. 15. עֵדְוֹתֶיךָ pro עֵדוֹתֶיךָ *testimonia tua*, Psal. 118. Heb. 119. v. 14. ab עֵדוּת, cujus ו in his pluralibus mobile est, seu consonat; & retinetur (ֵ) ad secundam radicalem excidentem compensandam.

V.

In verbis defectivis ע, seu quorum secunda radicalis tertiæ similis est, Syri alterutram mutant in א. Alii nova fingunt themata. בָּזְאוּ *diripuerunt*, Isai. 18. v. 2. pro בָּזְזוּ, à בָּזַז, melius à בָּזָא. Vide pag. 216. col. 2. וַיִּמָּאֵס *& liquefactus est*, Job. 7. v. 5. pro וַיִּמָּסֵס ex forma perfecta, vel וַיִּמַּס & in pau-

sa יִמַּסּוּ, ex forma imperfecta, à מָסַס, vel potius à מָאַס. Vide pag. 221. col. 1. יִמָּאֲסוּ *liquescent*, Psal. 57. Heb. 58. v. 8. pro יִמָּסְסוּ, ab eodem verbo. Vide pag. 222. col. 1. שֹׁאסַיִךְ *diripientes te*, Jerem. 30. v. 16. cum א otioso, pro שֹׁאסַיִךְ, quod & ipsum est loco שֹׁסְסַיִךְ à שָׁסַס, aut potius שָׁאַס. Alii referunt ad שָׁסָה, voluntque א esse epentheticum. Vel potius א istud ibi est vocalis *o*, quam olim etiam exprimebat, ut monuimus pag. 16. col. 2. in fine, utque exemplis non paucis liquet. Instar omnium sit נְכֹאת *aroma*, Gen. 37. v. 25. unde sine א & cum affixis, נְכֹתֹה cum ה pro ו, *aroma ejus*, 4. Reg. 20. v. 13.

Sic in nominibus, צֶאֱלִים Job. 40. vv. 21. 22. pro צְלָלִים, aut צִלְלִים, *umbrosa*, *umbrosæ arbores*, à צָלַל.

Huc etiam refert Doctiss. *Altingus*, יָאהֵיל *splendebit*, Job. 25. v. 5. pro יָהֵלִיל, ab הָלַל, mutato priori ל in א, quod deinde primæ radicali præponitur. Vide pag. 225. col. 1. in fine, ubi vox illa commodius explicatur.

VI.

SECUNDA radicalis א primæ interdum apud Syros præponitur. אֱדוּשׁ *triturando*, Isai. 28. v. 28. pro דְּאוּשׁ à verbo inusitato דָּאַשׁ. Vide pag. 250. col. 2. ubi vox illa pluribus modis explicatur. וְלַאֲדִיב *& ad cruciandum*, 1. Reg. 2. v. 33. loco וְלַדְאִיב à quo excluditur ה charact. pro וּלְהַדְאִיב, à דָּאַב. Vide pag. 185. col. 2.

E contrario prima radicalis postposita est secundæ in נוֹאֲלוּ *stulte egerunt*, Isai. 19. v. 13. נוֹאָלוּ in pausa, *& stulte egerunt*, Jerem. 50. v. 36. נוֹאַלְנוּ *stulte egimus*, Num. 12. v. 11. ab inusitato אָוַל in niphal. Verum hæ voces pertinent ad יָאַל quod in hac conjugatione, secundum doctissimum Buxtorfium, aliosque melioris notæ grammaticos, *stultescere*, *stulte agere* significat.

Denique secunda radicalis tertiæ postponitur in לְצֹנַאֲכֶם, pro לְצֹאנְכֶם *gregibus vestris*, Num. 32. v. 24. nisi sit mendum graphicum.

VII.

INTERDUM apud Syros affixa junguntur futuris pluralibus desinentibus in וּן, servato ן paragogico, & cum accentu in penultima; quod alii per נ epentheticum explicant. יַעַבְרֻנְהוּ cum (ֻ) pro וּ, *transibunt eum*, Jerem. 5. v. 22. Vide pag. 368. col. 2. in fine. יִלְכְּדֻנוֹ cum (ֻ) itidem pro וּ, *capient eum*, Prov. 5. v. 22. Vide ibid. יִקְרָאֻנְנִי cum eodem (ֻ) loco וּ, *invocabunt me*, Prov. 1. v. 28. Vide pag. 370. col. 1. יִמְצָאֻנְהָ *invenient eam*, Jerem. 2. v. 24. Vide ibidem. יְשַׁבְּחוּנְךָ *laudabunt te*, masc. Psal. 62. Heb. 63. v. 4. Vide pag. 369. col. 1. יְשָׁרְתוּנֶךְ cum (ֶ) in fine loco (ְ) ob accentum in penultima collocatum, *ministrabunt tibi*, fem. Isai. 60. vv. 7. 10. Vide ibid. יְשַׁחֲרֻנְנִי cum (ֻ) pro וּ, *mane quærent me*, Prov. 1. v. 28. תְּדַכְּאוּנַנִי cum (ַ) sub priori נ loco (ְ), *conteretis me*, Job. 19. v. 2. Vide pag. 371. col. 2.

HÆc de Chaldaïsmis & Syriasmis, quorum ope anomaliæ quædam commode explicari possunt, quamvis alii aliter eas exponant, ut in locis citatis videre est. Varios autem voces hujusmodi anomalas explicandi modos proposuimus, ut, qui sibi magis arriserit, eum sequatur Linguæ Sanctæ studiosus.

ARTICULUS III.

De mutationis punctorum fundamentis.

FUNDAMENTA, quibus innititur punctorum mutatio, ad quatuor capita revocari possunt, I. Syllabæ complementum. II. Daghésch ejecti, & literæ quiescentis, interdum etiam excidentis com-

pensationem. III. Accentus tonici, præsertimque pausantis rationem. IV. Euphoniam, qua etiam literæ quædam in alias convertuntur & interdum trajiciuntur.

§. I.

De Syllabæ complemento.

Syllaba duplicis est generis, simplex & composita. Simplex ea est, quæ constat litera & motione magna; vide pag. 35. col. 1. in fine. Composita dicitur, quæ ex duabus literis & parva motione coalescit; vide pag. 36. col. 2. in fine. Prima ex his syllabis dicitur longa, quia duobus constat modis, seu mensuris: altera vero appellatur brevis, quia unicum habet modum, sive mensuram. Cum igitur syllaba nec simplex est nec composita: complemento indiget. Hinc post parvam motionem, quæ non est posita loco magnæ, sequitur semper *vel* daghésch forte, quod cum geminet literam cui imprimitur, efficit ut prior è geminatis legatur vi parvæ motionis præcedentis; vide pag. 37. col. 1. initio. *Vel* (ְ) mutum, quod literam, quam afficit, annectit syllabæ præcedenti; vide ibid. *Vel* denique accentus tonicus, aut saltem euphonicus, qui syllabam, in qua est parva motio, sustinet & quasi producit; vide ibidem. Cum itaque ex analogia locus non est huicce daghésch, vel (ְ), vel accentui: parva motio mutatur in magnam, vel in (ְ), ut syllaba compleatur, sic: מֶלֶךְ *rex*, plur. מְלָכִים *reges*, non מֶלְכִים, aut מַלְכִים. Eodem modo mutantur (ַ) & (ֶ) vicaria יֹּה (ָ), ut: שַׁעַר *porta*, plur. שְׁעָרִים *portæ*; אֲרִי *leo*, plur. אֲרָיִים *leones*, &c. ubi (ַ) cum suis vicariis mutatur in (ָ), non in (ֵ), quia in mutatione vocalium longarum in breves, & vicissim brevium in longas, non semper attenditur sonus & oppositio: sed sæpius alia obtinet ratio. Cum enim vocales breves universæ natura sua sint mutabiles, longarum vero tres tantum, scilicet (ָ), (ֵ), & (ֹ); breves quædam non propriam, sed cum aliis oppositam habent longam. Opponuntur igitur (ַ), (ֶ), interdum (ִ), & rarius (ֻ). Sibi invicem respondent (ָ), (ֹ), & nonnunquam (ֻ). Denique (ֹ), (ֳ hhatoseph), & (ֻ) sese respiciunt. Interdum etiam pro (ֹ) adhibetur (ֻ), & vicissim.

Eadem syllabæ complendæ ratione motiones parvæ characteristicarum futuri qal, præteriti & bénoni niphal, & integrarum conjugationum hiphil & hophál verborum defectivorum & quiescentium ע, mutantur in longas, ut: יָסֹב *circumdabit*, pro יִסְבֹּב; & abjecta secunda radicali, cujus sola motio retinetur, quæ proinde (ֹ) יּה ס expellit, יִסֹב, & mutato (ִ) יּה (י) in (ָ) ad complendam syllabam יָסֹב. Idem faciendum in aliis temporibus & conjugationibus mox recensitis; utque analogia illa melius pateat, vide verborum illorum paradigmata perfecta & imperfecta, supra pagg. 213. 245.

In verbis quiesc. Pé (י), eædem characteristicæ, eadem ob rationem, pro parvis motionibus afficiuntur magnis in iisdem temporibus & conjugationibus, in quibus, excepto futuro qal, (י) mutatur in ו ex facili permutatione literarum אֵשֵׁב, quod ו quiescit in vocali sibi opportuna, nempe hhólem in præterito & bénoni niphál, & in tota conjugatione hiphil; in ו vero in tota conjugatione hophál, ut: נוֹשַׁב *habitatus est*, pro נֻשַׁב, &c.

At cum daghésch locum habet, illud ad complendam syllabam adhibetur, ut: הֲדַס *myrtus*, plur. הֲדַסִּים *myrti*, אֶרְאֵל *legatus*, alii, *fortis*, *fortissimus*, cum affix. אֶרְאֶלָּם *legatus eorum*, כַּרְמֶל *arvum*, כַּרְמִלָּם *arvum eorum*, mutato (ֵ) in (ֶ) ob euphoniam, de qua infra §. IV.

Interdum etiam parva motio plane abjicitur, ac in ejus locum succedit (ְ), ut: גַּרְגֵּר *granum*, plur. גַּרְגְּרִים *grana*, אַפֶּדֶן *angustiale*, cum affixis אַפַּדְנוֹ *angustiale ejus*, ejecto daghésch ex ד ob (ְ) suppositum.

§. II.

De daghésch ejecti, & literæ quiescentis, aut etiam excidentis, compensatione.

Daghesch forte ex gutturalibus & ר ejectum compensari vulgo motione magna loco parvæ sub litera præcedenti, diximus supra pag. 28. col. 2. in fine, & pag. 29. col. 1. ubi etiam compensationis hujus leges explicantur. Ista autem compensatio fit ob syllabæ complementum, de quo in §. præced. Sæpe tamen cum ex literis gutturalibus & ר, tum ex aliis (ּ) affectis, daghésch istud excidit sine compenlatione, tuncque *implicitum* vocatur, ut, cum imprimitur, dicitur *explicitum.*

Post vocales longas, utpote quæ cum sua sola consonante initio & in medio dictionis syllabam constituant, rarissime & improprie daghésch sequi diximus pag. 29. col. 2. Cum itaque venit daghésch hujusmodi post vocales longas, illæ ut breves, & unius tantum moræ spectantur, ut: לָמָּה pro לָמָּה *quare*, הֵנָּה pro הֵנָּה *huc*, שָׁמּוֹ pro שַׁמּוֹ cum (ֳ hhatóuph) *desolate*, הֲמִתִּיו pro הֲמִתִּיו *& interfeci eum;* unde cum affixo feminino הֲמִתִּיהָ *& interfeci eam*, Ose. 2. v. 3. al. 5. הוּלַּד pro הִוָּלֵד *nasci*, &c. Hinc in verbis defectivis ע motio magna, quæ accentu tonico ob flexionem, aut affixum, destituitur, mutatur in parvam sibi respondentem.

Litera quiescens, & interdum etiam excidens, vulgo quoque compensatur, sed motione magna loco parvæ sub litera præcedenti. Vide verba quiescentia. Quod si interdum videatur quiescere, aut excidere sine compensatione, quia parva motio præcedens mutata non fuit in magnam: parva illa motio vel ibi vices gerit magnæ, quare fulcitur ut plurimum accentu euphonico, & (ְ) sequens mobile est, ut: יִֽרְשׁוּ pro יִירְשׁוּ, aut יִרְשׁוּ *possidebunt*, &c. Vel accentu tonico quasi producitur, ut: קַמְתָּ *surrexisti*, &c. Vel denique specialis aliqua ratio occurrit, quæ in causa est cur vocalis illa brevis non mutetur in longam, puta schevá sequens, quod ibi ex analogia debet quiescere, ut in קַמְתֶּם *surrexistis*, &c.

Magna autem motio, quæ ad daghésch ejectum, vel literam quiescentem, aut excidentem compensandam adhibetur, vix est mutationi obnoxia, ut passim in hoc libro primo videre est; quare accentu euphonico solet insigniri, cum vel sequitur (ְ), vel plus una syllaba distat à tonico, ut: בֵּֽרְכוּ pro בֵּרְכוּ *benedixerunt*, הֵֽרוֹנֵךְ pro הֵרוֹנֵךְ *& conceptus tuus*, הֵֽיכָלוֹ *templum ejus*, תֵּבַת const. pro תֵּיבַת *arca*, &c.

§. III.

De mutatione punctorum ob accentum tonicum cum communem, tum pausantem.

Ea est Hebræorum pronuntiandi ratio, quemadmodum diximus supra pag. 56. num. III. ut ad syllabæ tonum, seu elationem, quam citissime fieri potest, perveniant. Quare si in flexione, cum affixo, &c. vox è disyllaba fiat trisyllaba, & accentus tonicus ultimam occupet, magna motio, quæ est in antepenultima post flexionem, &c. vel in penultima ante flexionem, &c. mutatur in (ְ), aut in parvam sibi respondentem; modo tamen magna illa motio sit natura sua mutabilis, neque daghésch ejectum, aut literam quiescentem compenset; quod semper est observandum.

Eandem ob causam parvæ motiones interdum quoque mutantur, ut: בֶּגֶד *vestis*, בְּגָדִים *vestes*, ubi (ֶ) penultimæ mutatur in (ָ), tum pronuntiationis accelerandæ gratia, tum quia si remaneret, syllaba non esset completa. Sic cum affixis, בִּגְדוֹ *vestis ejus*, &c. ubi duplex (ֶ) mutatur in duplex (ְ), quorum prius ob concursum transit in (ִ). Eadem celeritatis ratione in pluralibus masculinis, & in dualibus cum masculinis tum

femininis, in regimine & cum affixis, ultima litera ס abjicitur.

Non solum autem ad vocis tonum, verum etiam ad sententiæ distinctionem, seu pausam, properant Hebræi. Quare dictiones per maqqàph interdum conjungunt, quo vinculo (id enim significat maqqaph) colligatæ quasi unicam efficiunt. Hinc accentu tonico carent præter ultimam cujus tono innituntur. Sæpius etiam in his vocibus sic unitis; motiones magnæ (ָ) & (ֹ) mutantur in parvas. Vide infra lib. III. cap. I. Eadem de causa in nominibus constructis vocales longæ, quoad possunt, mutantur in breves, & litera ה in singularibus femininis convertitur in ת, ut (ָ) præcedens, quod literæ hujus quietem compensat, corripiatur in (ַ).

Denique ante tonum & pausam, vocales longæ, quantum per earum naturam & officium licet, corripiuntur. Quare literæ characteristicæ & epentheticæ afficiuntur (ְ) vocali omnium brevissima; hhiriq gadhól, quod natura sua immutabile est, in hiphil interdum corripitur in (ִ), aut potius abjicitur, & in ejus locum substituitur (ֵ), daghésch sæpius ejicitur ex literis cum (ְ) notatis, &c.

Quamvis syllabæ tonus ab ejus quantitate sit diversus; vix tamen fieri potest ut attollatur syllaba, quin simul & producatur. Quare accentus pausantes mutant vulgo (ַ) penultimæ & ultimæ syllabæ in (ָ). In eamdem motionem convertunt etiam (ֶ), aut (ַ) positum pro (ֶ), in penultima nominum in duplex (ֶ), aut in duplex (ַ), & literam sonantem desinentium. Præterea cum (ְ) sive simplex, sive compositum, ob nimiam suam in prolatione celeritatem, accentus illos ferre non possit: quando ab ultima ad penultimam ascendunt, ii in nominibus formæ פְּרִי mutant (ְ) in (ֶ), (in quam etiam motionem illud convertunt ante affixum ךָ); (ֲ) in (ָ), & (ֱ) in (ֹ) vulgo deficiens. In verborum personis desinentibus in הָ, יִ, וּ, præcedente (ְ), illud ejiciunt, inque locum ejus revocant motionem primariæ vocis, h. e. personæ singularis, quæ flexioni dat exordium; eamque, si brevis sit, mutant in longam sibi oppositam; puta (ַ) in (ָ). Quorum omnium exempla vide supra pag. 160. & in verborum cum perfectorum, tum imperfectorum appendicibus, &c. præsertimque in lib. III. cap. I. art. I. §. II.

§. IV.

De punctorum & literarum quarumdam mutatione & metathesi ob euphoniam.

PUNCTA mutantur ob euphoniam

I. Cum motiones magnæ in parvas sibi oppositas convertuntur; aut potius cum motiones magnæ parvarum figuram assumunt, servata sua quantitate. Sic hhiriq gadhól mutatur in hhiriq qatón, vel potius (י), quod est nota hhiriq gadhól, excidit; tuncque appellari potest hhiriq gadhól deficiens, ut hhólem, cujus ו abjicitur, dicitur hhólem deficiens.

Istud autem (י) τῶ hhiriq sæpe deficit 1°. In nominibus pluralibus masculinis, quorum singularia desinunt in literam sonantem, seu mobilem, præcedente hhiriq; tumque alterutrum promiscue excidit, hoc est, vel (י) nominis, vel (י) terminationis, ut: שָׂרִיג pro שָׂרִיג *palmes*, plur. שָׂרִגִים excidente (י) nominis, & שָׂרִיגִם abjecto (י) terminationis, *palmites*, &c. Ita antecedente נ, נְתֻנִם *dati*. 2°. In secundis personis singularibus femininis verborum, quibus accedit affixum, ut: מְשִׁיתִהוּ *extraxisti eum*, Exod. 2. v. 10. ubi LXX. αὐτὸν ἀνειλόμην, Vulg. *tuli eum*, in prima persona. Vide etiam supra pag. 345. col. 1. יְלִדְתִּנִי *peperisti me*, Jerem. 15. v. 10. הֵינִקִהוּ *& lacta eum*, Exod. 2. v. 9. הַשְׁמִיעִנִי *audire me fac*, Cant. 2. v. 14. 3°. In conjugatione hiphil, maxime cum præcedit litera quiescens (י), ut: וָאַבְדִּל *& separavi*, Levit. 20. v. 16. אֵימְנָה *ad dexteram ibo*, Gen. 13. v. 9. תֵּיטִבִי *bonam facies*, Jerem. 2. v. 33. 4°. In futuro qál verborum quiescentium Pé (י),

(ʾ), quando characteristica ibidem afficitur hhiriq, ut: יָבֵשׁ *arescet*, Isai. 19. v. 7. וְיָעֲפוּ *& fatigabuntur*, ibid. cap. 40. v. 30. וְיִגָעוּ cum (ְ) loco (ֲ) ob pausam, *& lassabuntur*, ibid. 5°. In verbis quiescentibus Lám. ה, ubi ה istud mutatum fuit in (ʾ), ut: וְהָיִיתָ *& eris*, 2. Reg. 15. v. 33. בָּנִיתִי *ædificavi*, 3. Reg. 8. v. 44. 6°. Denique in nonnullis dictionibus singularibus usu observandis, ut: דָּוִד *David*, &c.

Schouréq mutatur in (ֻ), vel potius motionis hujus formam sæpe induit 1°. In singularibus femininis constructis, aut cum affixo compositis, ut: קְבֻרַת רָחֵל *sepulchrum Rachelis*, Gen. 35. v. 20. גְּבֻלָתוֹ *terminus ejus*, Isai. 28. v. 25. &c. 2°. In pluralibus masculinis, cum (ʾ) terminationis exprimitur, ut: נְתֻנִים *dati*, Num. 8. v. 16. הַכִּפֻּרִים *expiationes*, Levit. 23. v. 27. &c. Sic cum affixo ו, עַמֻּדָיו *columnæ ejus*, Exod. 35. v. 11. 3°. In plur. femininis cum hhólem terminationis plenum est, ut: הָעֲרֻכוֹת *disposita*, Jos. 2. v. 6. &c. 4°. In personis desinentibus in ו & in נה futurorum verborum quiesc. ע, ut: יָקֻמוּ *consistent*, Psal. 1. v. 5. תְּמֻתוּן *moriemini*, Gen. 3. vv. 3. 4. תְּשֻׁבֶינָה *revertemini*, Ezech. 16. v. 55. Sic in aliorum verborum personis desinentibus in ו, quibus adjunguntur affixa consona, seu syllabica, ut: תְּלֻהוּ *suspendite eum*, Esth. 7. v. 9. קְרָאֻנִי *evenerunt mihi*, Jerem. 13. v. 22. יַעַבְרֻהוּ *transgrediuntur illud*, ibid. 5. v. 22. In his autem exemplis ו mutatur in (ֻ) maxime ob sequens ו, aut (ʾ) quiescens. 5°. Denique in fine quorumdam nominum & participiorum, ut: יְהוֹשֻׁעַ *Josue*, לָבֻשׁ *indutus*, &c.

II. Motiones mutantur ad euphoniam, cum per æquivalentiæ legem magnæ mutantur in parvas sequente daghésch forti: & vice versa parvæ, quas sequitur daghésch hujusmodi, convertuntur in magnas.

Magnæ motiones mutantur in parvas sibi respondentes sequente daghésch forti, in גְּמַלִּים Gen. 24. v. 10. pro גְּמָלִים *cameli*, לְשַׁדִּי Psal. 31. Heb. 32. v. 4. pro לְשָׁדִי *præstans humor meus*, &c. Vide supra pag. 59. col. 1. וַיִּקַץ 3. Reg. 3. v. 15. pro וַיִּיקַץ *& experge factus est.* Vide pag. 235. col. 1. עֵירֻמִּים Gen. 3. v. 7. pro עֵירֻמִים *nudi*, קָטָנִּי, pro קְטֹנִי *minimus meus*, 3. Reg. 12. v. 10. ubi rudiorum gratia ו afficitur (ֻ) pro (ֳ hhatoúph). Alia exempla vide pag. 61. col. 1. in fine. וְהֻמְּכוּ Job. 24. v. 24. pro וְהוּמְכוּ (à מוּךְ), *& humiliabuntur.* Alii referunt ad מָכַךְ. Vide supra pag. 226. col. 1. in medio. יֻכַּתּוּ Jerem. 46. v. 5. pro יוּכְּתוּ *contererentur*, &c.

Parvæ motiones, quas sequitur daghésch forte, convertuntur in magnas sibi oppositas, in הֵתֶל בִּי Gen. 31. v. 7. *illusit mihi*, pro הֵתֵל, aut accentu retracto ad penultimam ob concursum, eaque de causa correpto (ֵ) in (ֶ), הֵתֶל. Vide pag. 174. col. 1. יְחִיתַן Habac. 2. v. 17. pro יְחִתַּן *terrebit eas.* Vide pag. 361. col. 1. וַיָּזֶד Gen. 25. v. 29. pro וַיָּזַד *& coxit.* Vide pag. 205. col. 1. וַנָּבֶל Isai. 64. v. 5. pro וַנִּבֹּל *& defluximus.* Vide pag. 206. col. 2. initio.

III. Eadem euphoniæ lege, (ַ), post quod sequitur daghésch, mutatur in (ָ) loco (ֶ) ante literas ה, ח, ע, & interdum א, affectas (ָ); item ante ח notatum cum (ֳ), ut: הֶאָנֹכִי pro הַאָנֹכִי *an ego?* Num. 11. v. 12. נֶאָצוֹת pro נְאָצוֹת *irritationes*, Nehem. seu 2. Esd. 9. v. 18. הֶהָרִים pro הַהָרִים *montes*, Ezech. 18. v. 6. לֶהָבוֹת pro לְהָבוֹת *flammæ*, Psal. 104. Heb. 105. v. 22. אֶחָד pro אַחַד *unus*, Gen. 2. v. 24. אֶחָת in pausa, pro אַחַת *una*, Gen. 11. v. 1. גֶּחָלִים pro גַּחָלִים *carbones*, Psal. 17. Heb. 18. v. 19. הֶפֶּחָה pro הַפֶּחָה *dux*, Neh. seu 2. Esd. 5. v. 14. יִתְנֶחָם cum (ָ) ob pausam, pro יִתְנַחָם *pœnitebit eum*, Deut. 32. v. 25. תִּתְנֶחָלוּ cum (ָ) loco (ֳ) ob pausam, pro תִּתְנַחֲלוּ *possessionem adibitis*, Num. 33. v. 54. Et cum ח afficitur (ֳ), חֳרָבוֹת pro חֳרָבוֹת *vastitates*, Ezech. 36. v. 33. עָרִים pro הֶעָרִים *urbes*, הֶעָרֵל pro הֶעָרֵל *præputiatus*, Levit. 26. v. 41. Id etiam accidit ante ר cum (ָ) notatum in הָרָה *montem versus*, Gen. 14. v. 10. pro הָרָה, aut הָרָה.

IV. Denique euphoniæ gratia, non solum tres parvæ motiones (ַ), (ֶ), (ִ) invicem permutantur, ut superiorum capitum sexcentis in locis vidimus; verum etiam puncta rapta, quæ ex duabus prioribus &

(ׄ) componuntur. Unde pro (ֱ) sæpe usurpatur (ֶ), & vice versa; & pro utroque interdum etiam adhibetur (ֲ). Vicissitudinis hujus exempla hûc congerere inutile videtur.

Eamdem ob causam, ex gutturalibus & ר, necnon ex aliis literis schevá affectis, sæpissime excidit daghésch sine compensatione. Ex his quidem, ob nimiam שְׁוָא (ְ) in ejus prolatione celeritatem, quæ cum literæ geminatione non videtur sat commode cohærere: ex illis vero, propter moram duplicem motionis magnæ, qua daghésch istud excidens compensandum est, & sequentis gutturalis, aut ר, asperitatem, quæ, si sæpius recurrerent, aures possent offendere.

V. Ad euphoniam quoque pertinet 1°. Mutua literarum אהוי permutatio, sic:

א pro ה, הֶאָמוֹן pro הֶהָמוֹן *multitudo*, Jerem. 52. v. 15.

ה pro א, הֵתָיוּ pro אֵתָיוּ *venite*, Isai. 21. v. 14.

ה pro ו, עִירֹה pro עִירוֹ *pullum suum*, Gen. 49. v. 11.

ו pro ה, וְהִשְׁתַּחֲוָה pro וְהִשְׁתַּחֲוָה *& incurvaverit se*, Ezech. 46. v. 2.

ו pro י, בְּהִתְוַדַּע pro בְּהִתְיַדַּע *in notum faciendo se*, Gen. 45. v. 1.

י pro ו, הַיְשַׁר pro הוֹשַׁר, aut הַוְשַׁר *dirige*, Psal. 5. v. 9.

י pro א, רֵים pro רְאֵם *monoceros*, Job. 39. v. 9.

י pro ה, בְּנוּיִ pro בְּנוּיָה *ædificatus*, Cant. 4. v. 4.

2°. Literæ ת metathesis in septima conjugatione verborum à ז, ס, צ, ש, vel שׂ, incipientium, ubi interdum etiam abjicitur, ut: תִּשּׁוֹמֵם Eccle. 7. v. 16. *exitium accerses tibi*, pro תִּשְׁתּוֹמֵם, & sine trajectione תִּתְשׁוֹמֵם. Exempla hujus metatheseos vide pag. 189. &c. Eadem euphoniæ causa, idem ת non solum trajicitur, verum etiam mutatur in ד in verbis à ז inchoatis, & in ט in iis, quæ à צ incipiunt. Vide ibidem.

3°. Mutatio ה in ת in tertia persona singulari feminina præteritorum verborum quiescentium Lám. ה, ut ה duplicis vitetur concursus, sic: וְזָנָתָה Gen. 38. v. 24. pro וְזָנָהָה *scortata est*, &c. In eamdem literam mutatur in fine nominum singularium femininorum constructorum & cum affixis compositorum, mollioris celeriorisque pronuntiationis gratia, ut: צִדְקַת יְהוָה *justitia Domini*, צִדְקָתוֹ *justitia ejus*, &c. pro צְדָקָה, צְדָקָהוֹ. Eodem modo mutatur in infinitivo verborum quiesc. Lám. ה, maxime cum affixis, & in forma regiminis; sæpe enim modus ille naturam nominis induit. Vide exempla in hoc infinitivo cum affixis pag. 355. coll. 1. 2.

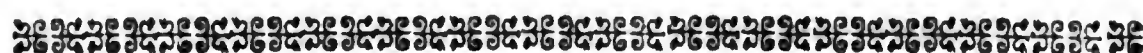
HÆc pro mutationis punctorum, & literarum quarumdam metatheseos fundamentis sufficiant. Qui hæc adprime noverit, is ad ea facile revocabit alias mutationes, quas inducit euphonia, vel syllabæ complementum, puta ex duplici (ׄ) mobili prioris in (ֵ), vel (ִ), vel (ֹ) conversionem, & alia id genus plurima, quæ longius esset persequi.

Libri primi, qui est de etymologia, seu analogia, finis.

GRAMMATICA HEBRAICA.

LIBER SECUNDUS.

De Syntaxi.

SYNTAXIS est apta vocum in oratione conjunctio. Dividitur in *simplicem* & *figuratam*. Simplex ea est, quæ ordinem à natura institutum sequitur, & ad loquendi rationem in linguis vulgaribus receptam, propius accedit. Figurata dicitur, quæ ab hoc usu communi recedit, ut peculiares structuræ rationes, & quosdam loquendi modos, aut breviores, aut elegantiores consectetur.

Vocum conjunctio fit vel *convenientia*, vel *rectione*.

Convenientia, quando partes orationis in aliqua re inter se conveniunt, estque quadruplicis generis. 1°. Substantivi cum substantivo, ut: *puella virgo.* 2°. Substantivi cum adjectivo, ut: *Deus sanctus.* 3°. Relativi cum antecedente, ut: *Deus qui est.* 4°. Nominativi cum verbo, ut: *ego amo.*

Rectione, cum vox vocem regit natura sua, aut vi alicujus præpositionis expressæ, vel subintellectæ.

In prima hujus libri parte syntaxim, sive constructionem simplicem: in alterą vero figuratam, expendemus. In priori autem tradenda, doctissimum *Glassium* sequuti, singulis orationis partibus excussis, quidquid in earum qualibet Linguæ Sanctæ proprium est, distinctis Canonibus, sive Regulis, annotabimus.

PARS PRIMA.

De Syntaxi simplici.

CAPUT I.

De Articulo.

ARTICULUS pars est orationis, quæ nominibus præfixa, eorum significationem speciali quadam ratione sæpe determinat. Nulla est fere lingua, quæ suos non habeat articulos. Hos agnoscit Hebraica ה, ל, את, מ, quamvis alium etiam usum obtineant, ut diximus supra pag. 69. Græca ὁ, ἡ, τό. Gallica *le*, *la*, &c. Caret Latina. In hoc capite agemus 1°. De Hebræorum, 2°. De Græcorum articulis ratione Novi Testamenti, cujus phrasis plerumque Hebraïca est, quamvis Græca sint vocabula. Quare in hac Syntaxi plurima ex eo exempla in canonum Hebraïcorum confirmationem afferemus.

ARTICULUS I.

De Hebræorum articulis, ac præsertim ה.

PRÆCIPUUS Hebræorum articulus est ה, cujus syntaxis exponenda est antequam proprietates ejus expendantur. ה itaque jungitur

1°. Nominibus substantivis, הַמַּיִם *aqua*.

2°. Adjectivis, הַיְקָרִים *pretiosi*. Cum substantivum & adjectivum conjunguntur, nunc alterutri, nunc utrique præponitur, הַנַּעַר הַלָּז *puer iste*.

3°. Propriis locorum & fluviorum, Jud. 8. v. 10. *Zebee autem & Salmana* erant בַּקַּרְקֹר, per contractionem, pro בְּהַקַּרְקֹר *in* urbe *Qarqor*. LXX. ἐν Καρκὰρ *in Karkar*. Vulg. *requiescebant*, h. e. erant in quiete, seu refrigerio: ex nomine proprio fecit appellativum; rad. enim קָרַר Chaldæis & Rabbinis *refrigerescere* significat. Mich. 6. v. 5. מִן־הַשִּׁטִּים עַד־הַגִּלְגָּל *à Sittim Galgalem usque*. Jos. 13. v. 25. עָרֵי הַגִּלְעָד *urbes Galaad*. Jerem. 40. v. 1. מִן־הָרָמָה *de Rama*. Sic: הַיַּרְדֵּן *Jordanis fluvius*, &c.

4°. Nominibus Gentilitiis, ut: הָעִבְרִי *Hebræus*, הָאֱמֹרִי *Emoræus*, &c. Quod si no-

men Gentilitium ex duabus vocibus componatur, quandoque divellitur, & ה secundæ voci præfigitur, אֲבִי הָעֶזְרִי *Aviesrites*, ex אֲבִי & עֶזְרִי. Sic: בֵּית הָאֱלִי *Bethelites*, ex בֵּית & אֱלִי. Vide 1. Reg. 6. v. 14. c. 16. v. 1. &c.

5°. Pronominibus tertiæ personæ, quæ tunc adjective sumuntur, יוֹם הַהוּא *die eo ipso.* בָּעֵת הַהִיא *in tempore eo ipso*; ut apud Latinos: *ipse ille animus*, &c. Quandoque etiam pronomina illa adjective sumuntur, quamvis ה istud non præponatur, ut: בַּלַּיְלָה הוּא *nocte ipsa*, Gen. 30. v. 16. 1. Reg. 19. v. 10. pro הַהוּא. כָּל־הָאָרֶץ הִיא *universam terram istam*, Jerem. 45. v. 4. pro הַהִיא. Idem articulus jungitur etiam cum pronominibus demonstrativis. Jerem. 26. v. 6. אֶת־הַבַּיִת הַזֶּה וְאֶת־הָעִיר הַזֹּאתָה *domum hanc, & urbem hanc.* Vide Gen. 24. v. 65. c. 44. v. 6. Zach. 2. v. 4. &c.

At ה istud non jungitur

1°. Nomini proprio hominis, *quia illud, tanquam individui nomen, sui notitiam per se suo nomine exhibet, neque alio signo opus habet*, ait Qimhhi in Michlól fol. 54. Anomala itaque sunt, לְהַקּוֹץ *Qotso*, 1. Paral. 24. v. 10. & לְהַפִּצֵּץ *Pitsetsiso*, v. 15. Alia exempla, quæ proferuntur, ut: הַמְנַשֶּׁה *Manasse*, Jos. 1. v. 12. הַיְמִינִי *Jemini*, 2. Reg. 16. v. 11. הַגָּד *Gad*, 2. Reg. 24. v. 5. הַמָּגוֹג *Magog*, Ezech. 28. v. 2. קִרְיַת הָאַרְבַּע *Cariatharbe*, Nehem. seu 2. Esd. 11. v. 25. הָאֲרַוְנָה *Arauna*, 2. Reg. 24. v. 16. &c. sunt potius nomina Gentilia, quam virorum propria, sic: *Araunæus, Manassiticus*, &c. Neque etiam anomala est vox הַקֹּהֶלֶת Eccle. 12. v. 8. nomen enim proprium Salomonis non est, sed ejus cognomentum ratione officii; unde à Græcis redditur ἐκκλησιαστὴς *Ecclesiastes*, i. qui sermonem habet ad populum in Ecclesia collectum. Sic: הָאָדָם Gen. 1. v. 27. &c. nomen est appellativum *homo*; quare Lxx. Aq. Sym. Theod. vertunt τὸν ἄνθρωπον. Aq. præmittit σὺν, hoc modo: σὺν τὸν ἄνθρωπον, quia dictio אֶת־ non solum est articulus accusativi, sed etiam præpositio *cum*, quam significationem utpote primariam attendit Aquila literæ nimium serviens. Præposteræ hujus diligentiæ exempla plurima suppeditat liber Ecclesiastes. Vide cap. 7. v. 30. cap. 8. vv. 15. 17. &c. Quibus ex locis patet saltem in hoc libro Lxx. versionem esse interpolatam. Vide etiam cap. 7. v. 22. al. 23. ubi vocum illarum כִּי גַּם־פְּעָמִים רַבּוֹת יָדַע לִבֶּךָ, duplex interpretatio legitur, prior Lxx. posterior Aquilæ, qui pro יָדַע legebant יָרַע.

2°. Nomini constructo, *quia alterum substantivum prioris declaratio, & quasi notificatio est; unde altero signo, nempe ה notificativo, opus non habet*, ut docet idem Qimhhi. Sunt tamen quædam Scripturæ Sacræ loca, in quibus ה istud nomini constructo præpositum est, ut: Gen. 31. v. 13. *Ego sum* הָאֵל בֵּית־אֵל *Deus Bethél.* Sic c. 2. v. 9. הַדַּעַת *scientiæ* boni & mali. Jerem. 25. v. 26. הַמַּמְלְכוֹת *regna* terræ. Jud. 16. v. 14. הַיְתַד *paxillus* texturæ. 3. Reg. 14. v. 24. הַתּוֹעֲבֹת *abominationes* gentium. Zach. 4. v. 10. הָאֶבֶן *lapis* stanni. Jerem. 32. v. 12. הַסֵּפֶר *liber* emtionis. 2. Paral. 15. v. 8. הַנְּבוּאָה *& prophetia* Oded. Ezech. 45. v. 16. הָעָם *populus* terræ. Jud. 8. v. 11. הַשְּׁכוּנֵי *habitantes* in tabernaculis. Jerem. 25. v. 15. הַיַּיִן *vinum* furoris. 4. Reg. 16. v. 17. הַבָּקָר *bos* æris. Jos. 3. v. 14. הָאָרוֹן *arca* fœderis. In his & similibus exemplis, subintelligitur idem nomen substantivum, sed in forma constructa & sine ה repetitum, v. g. *ego sum* הָאֵל אֵל בֵּית־אֵל *Deus, Deus inquam, Bethél.* Et sic de ceteris. Quare ex his nominibus quædam habent formam absolutam pro constructa, ut: הָאָרוֹן pro הָאֲרוֹן. In his vero, quæ in forma constructa sunt, ut: הַמַּמְלְכוֹת, enallage est status constructi pro absoluto, quod non raro fieri vidimus supra pagg. 122. 123. 124.

3°. Nomini cum affixis conjuncto, *ipsum enim affixum nominis notitiam indicat, unde redundabit ה notificativum*, ut scribit idem Qimhhi. Interdum tamen ad majorem notitiam & emphasim, ה articulus hisce nominibus præfigitur, ut: Jos. 7. v. 21. הָאָהֳלִי *tabernaculi mei.* Ibid. c. 8. v. 33. וְהֶחֶצְיוֹ *& dimidium ejus.* Levit. 27. v. 23. הָעֶרְכְּךָ *æstimationem tuam.* 4. Reg. 15. v. 16. הֶהָרוֹתֶיהָ *prægnantes ejus.* Esd. 10. v. 14. בֶּעָרֵינוּ *in civitatibus nostris*, contracte pro בְּהֶעָרֵינוּ. Sic Isai.

24. v. 2. כַּגְּבִרְתָּהּ, quod pariter per contractionem est pro כְּהַגְּבִרְתָּהּ *sicut domina ejus.*

Ea est ה articuli Syntaxis. Ceteros quod attinet, nempe ל, את, מ, ii à nullis nominibus, neque ab ulla eorum forma, excluduntur; ubique enim conveniunt.

CANON I.

ARTICULUS ה apud Hebræos quandoque emphasim importat, unde vocatur ה הַיְדִיעָה *Hé notificationis*, quod nominis significatum notius reddat, & quasi ostendat. Dicitur etiam ה demonstrativum, & superlativum gradum nonnumquam exprimit. Sæpe etiam caret emphasi.

Deut. 3. v. 25. *Transibo igitur & videbo* אֶת־הָאָרֶץ הַטּוֹבָה Vulg. *terram hanc optimam*, ... הָהָר הַטּוֹב הַזֶּה *montem istum egregium*, seu *optimum.*

Esth. 7. v. 4. *nunc autem* הַצָּר *hostis ille*, nempe *Aman.*

Isai. 7. v. 14. *Ecce* הָעַלְמָה Lxx. ἡ παρθένος *Virgo illa concipiet*, &c.

Sæpe etiam ה istud emphasim non habet, sed ad solum orationis ornamentũ adhibetur.

Deut. 8. v. 3...... *ut ostenderet tibi*, *quod non* עַל־הַלֶּחֶם לְבַדּוֹ *in solo pane vivat homo.* Lxx. & Matth. 4. v. 4. ἐπ' ἄρτῳ μόνῳ, sine articulo.

Lev. 18. v. 5. *custodite leges meas atque judicia*, *quæ faciens* הָאָדָם, Rom. 10. v. 5. ἄνθρωπος *homo*, *vivet in eis.* Docti igitur & intelligentis interpretis est expendere quandonam ה istud cum emphasi accipiendum sit, necne.

CANON II.

PRÆTER expositam in canone præcedenti τοῦ ה articuli potestatem, significat etiam *qui*, *quæ*, *quod*, *ô ! an ? num ? numquid ?* &c.

I. *Qui*, *quæ*, *quod*, si addatur præterito, aut participio.

Præterito. Esd. 8. v. 25. *Appendique eis argentum & aurum & vasa*..... הֵהֵרִימוּ *quæ obtulerunt Rex & consiliarii ejus.*

Cap. 10. v. 17. *Et consummati sunt omnes viri* הַהֹשִׁיבוּ *qui duxerant uxores alienigenas.*

2. Paral. 1. v. 4. *Arcam autem Dei adduxerat David de Cariathiarim*, בַּהֵכִין לוֹ *in locum*, *quem præparaverat ei.* Sic Vulg. interpres, qui recte supplevit vocem *locum*; elliptica enim est oratio, pro: בַּמָּקוֹם הַהֵכִין לוֹ. Præterea contractio est in בַּהֵכִין pro בְּהַהֵכִין. Vide Jos. 10. v. 24. Job. 34. v. 31. Ruth. 2. v. 6. 1. Paral. 29. v. 17. &c.

Participio. Lev. 17. v. 10. *obfirmabo faciem meam contra animam illam*, הָאֹכֶלֶת *quæ comederit sanguinem.*

Psal. 145. Heb. 146. v. 6. הַשֹּׁמֵר *qui custodit veritatem in sæculum.*

Rarius ה illud præpositioni præfixum, relativum exprimit. 1. Reg. 9. v. 24. *Levavit autem cocus armum*, וְהֶעָלֶיהָ Lxx. edit. Ald. Complut. & msf. Alex. καὶ τὸ ἐπ' αὐτῆς, *& quod super ipsum erat*, seu *quod adhærebat illi.*

II. Particulam vocandi *ô* ! diciturque ab Heb. ה הַקְּרִיאָה *Hé exclamationis.*

Num. 15. v. 15. הַקָּהָל *ô congregatio ! statutum unum erit tam vobis quam advenæ peregrinanti*, &c. Lxx. vocem הַקָּהָל ad versum præcedentem sine exclamatione in fine adjungunt. Vulg. totum hoc comma omisit, quia idem est, sensum quod attinet, ac v. 16.

Deut. 32. v. 1. *Audite* הַשָּׁמַיִם *ô cæli ! quæ loquor : & audi* (Vulg. *audiat*) הָאָרֶץ *ô terra ! verba oris mei.*

Psal. 113. Heb. 114. v. 4. הַיָּם *ô mare !*

Joel. 1. v. 2. הַזְּקֵנִים *ô senes !* &c.

III. Adverbium interrogandi *num? an?* &c. vocaturque הַשְּׁאֵלָה ה *Hé interrogationis.* Vide exempla pag. 385. col. 1. 2.

In interrogationibus affirmativis, ה istud negat; in negativis, affirmat.

In affirmativis. 2. Reg. 7. v. 5. הַאַתָּה *numquid tu ædificabis mihi domum ad habitandum?* cujus loco 1. Paral. 17. v. 4. habetur: לֹא אַתָּה *non tu ædificabis*, &c. Vide Ezech. 18. v. 23. Zach. 1. v. 5. &c. Aliquando tamen affirmat, sed tunc est pro הֲלֹא *annon? nonne?* Vide infra in Syntaxi figurata tract. III. de figuris sententiæ c. 11. art. I. num. VI.

In negativis. 1. Paral. 21. v. 17. הֲלֹא *nonne ego sum qui jussi ut numeraretur populus? ego qui peccavi*, &c. h. e. revera is ego sum, &c. Vide Abd. v. 5.

Nonnumquam deest interrogandi particula ה. Gen. 27. v. 24. אַתָּה *tu es filius meus Esau?* supple הַאַתָּה *num tu*, &c.

1. Reg. 11. v. 12. *Saül regnabit super nos?* supple *num Saül*, &c.

Job. 2. v. 10. *si bona suscepimus de manu Dei, mala* לֹא נְקַבֵּל *non suscipiamus?* supple הֲלֹא *annon.* Vulg. *quare non.*

Ibid. c. 13. v. 15. *Etiamsi occiderit me* (Dominus) לֹא אֲיַחֵל *non sperabo?* pro הֲלֹא *nonne.* Vulg. *in ipso sperabo.* pro לֹא legebat לוֹ, sicuti legendum docent Massorethæ. Ita etiam legit Chald.

Ibid. c. 40. v. 20. al. 24. תִּמְשֹׁךְ *extrahes Leviathan hamo?* pro הֲתִמְשֹׁךְ *an extrahere poteris*, &c. Sic Vulg.

Psal. 104. Heb. 105. v. 28. *Misit* (Dominus) *tenebras & obscuravit*, וְלֹא מָרוּ *& non rebellarunt* (Ægyptii contra) *sermones ejus?* id est, הֲלֹא *nonne rebellarunt?* Lxx. & VI. Editio ad hunc sensum propius accesserunt: καὶ παρεπίκραναν, *& exacerbaverunt.* Aq. καὶ οὐ προσήρισαν, *& non exacerbaverunt.* Sym. καὶ οὐκ ἠπείθησαν, S. Hieron. *& non fuerunt increduli.* Theod. V. edit. καὶ οὐ παρεπίκραναν *& non exacerbaverunt*; quæ omnes versiones cum interrogatione exponi possunt, si negationem οὐ vel οὐκ interpreteris *nonne*, ut mox videbimus. Alia exempla vide Exod. 8. v. 26. cap. 19. v. 23. 2. Reg. 13. v. 26. 4. Reg. 5. v. 26. Job. 3. v. 26. Ezech. 17. v. 9. confer v. 15. Jon. 4. v. ult. Malach. 2. v. 15. &c.

In novo Testamento: οὐ, vel οὐκ, vel μὴ, *non*, pro interrogativo *nonne* sæpius usurpatur. Matth. 6. v. 26...... οὐχ ὑμεῖς μᾶλλον διαφέρετε αὐτῶν; *nonne vos magis pluris estis illis?* Vide c. 17. v. 24. al. 23. Marc. 6. v. 3. c. 11. v. 17. c. 12. v. 24. 1. Cor. 6. vv. 2. 3. 9. 15. 16. c. 9. vv. 8. 9. c. 10. v. 21. &c.

ARTICULUS II.

De Græcorum Articulo.

GRÆCORUM articuli ὁ, ἡ, τὸ, tam varius est usus, ut certis præceptis vix possit comprehendi. Aliquando enim emphaticus est, aliquando caret emphasi. Modo redundat, modo deficit. Unde Julio Scaligero, teste Frischlino in Synt. Græc. Lat. dicitur *loquacissimæ gentis flabellum.* Ea est præcipua ejus in N. T. potestas.

CANON I.

ARTICULUS ὁ, ἡ, τὸ, sæpe emphasim importat, ac demonstrativi, vel relativi pronominis vim obtinet. Quod ei accidit

I. Cum præponitur nomini casu convenienti, h. e. quando in eodem casu est ac nomen seq.

Matth. 1. v. 17. πᾶσαι αἱ γενεαὶ, *Omnes istæ generationes*, &c. ut habet Syrus; istæ vide-

licet, quæ hîc numerantur, quamvis reipsa plures fuerint.

Ibid. v. 23. Ecce ἡ παρθένος *virgo illa concipiet*, &c. Sic Isai. 7. v. 14. ubi voci הָעַלְמָה additur ה art. cui respondet ἡ, ut significetur virgo quædam insignis ab æterno selecta, quæ Messiam humani generis redemtorem erat paritura.

Ibidem v. 25...... *donec peperit* τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον *filium illum suum primogenitum*, cujus ante ab Angelo facta est mentio; vis enim articuli hoc in loco relativa est, non distinctiva; quasi SS. Virgo alios filios post Christum Jesum pepererit.

Ibidem cap. 2. v. 2. *ubi est* ὁ τεχθεὶς *ille qui natus est*, &c.

Ibidem v. 11. *Et intrantes* εἰς τὴν οἰκίαν *in domum illam*, *invenerunt* τὸ παιδίον *puerulum illum*, &c. quibus articulis certa domus, & puellulus certus indicantur.

Ibidem cap. 16. v. 16. Σὺ εἶ ὁ Χριστὸς, ὁ υἱὸς τοῦ θεοῦ ζῶντος, *Tu es ille Christus filius ille Dei vivi*, à prophetis verus Messias prænuntiatus.

Luc. 2. v. 26. *nisi prius videret* τὸν Χριστὸν κυρίου *Christum illum Domini.*

Joan. 1. v. 21. ὁ προφήτης εἶ σύ; *Propheta ille tu es?* scilicet à Deo, Deut. 18. v. 15. &c. promissus. Quare Divus Joannes negat se esse prophetam illum, de quo loquebantur Sacerdotes illi & Levitæ.

Cap. 6. v. 32. *Non Moïses dedit vobis* τὸν ἄρτον *panem illum de cælo*, id est, panem illum cœlestem, quem ego dabo vobis. Confer seqq.

Act. 3. v. 14. *Vos autem* τὸν ἅγιον καὶ δίκαιον *sanctum illum & justum negastis*, verum Messiam, & mundi Salvatorem. Vide etiam v. 15.

Cap. 9. v. 2. *Ut si quos invenisset* τῆς ὁδοῦ *hujus viæ viros*, i. sectæ. דֶּרֶךְ enim *via* omne vitæ genus denotat.

Ibid. v. 17. *Et introivit* (Ananias) εἰς τὴν οἰκίαν *in domum illam*, quæ v. 11. ipsi designata erat.

1. Cor. 3. v. 11. *Fundamentum enim aliud nemo potest ponere* παρὰ τὸ κείμενον, *præter id, quod positum est*, *Jesum Christum.* Alia exempla vide Joan. 10. v. 11. 1. Cor. 3. v. 13. c. 5. v. 9. 1. Joan. 5. v. 9. &c.

II. Cum præponitur nomini casu ei non convenienti, i. cum nomen sequens est in alio casu.

Apoc. 1. v. 4. *Gratia vobis & pax* ἀπὸ τοῦ ὁ ὢν, καὶ ὁ ἦν, καὶ ὁ ἐρχόμενος, *ab eo, qui est, & qui erat, & qui venturus est.* Hac periphrasi exprimit S. Joannes proprium Dei nomen יְהוָה, quod cum sit indeclinabile, voces Græcas etiam indeclinabiles reliquit, pro ἀπὸ τοῦ ὄντος, &c. Vel articulus τοῦ ponitur eo loci pro τούτου hoc modo: ἀπὸ τούτου ὁ ὢν ὅδε, *ab eo, qui est existens, qui erat*, καὶ ὁ ἐρχόμενός ἐστιν, *& qui venturus est.*

In hac loquutione non raro subintelligendum est participium ὢν, ὄντος. Matth. 16. v. 23. *non sapis* τὰ τοῦ θεοῦ, ἀλλὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων supp. ὄντα, *ea, quæ Dei sunt, sed ea, quæ hominum.* Vide Matth. 22. v. 21. Luc. 2. v. 49. 1. Cor. 15. v. 5. &c.

Sic cum Articulus præpositioni, aut adverbio additur.

Præpositioni. Matth. 6. v. 9. *Pater noster* ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς, supp. ὢν, *qui es in cælis.* Vide Rom. 16. v. 5. Philipp. 4. v. 22.

Adverbio. Coloss. 3. v. 2. τὰ ἄνω φρονεῖτε supp. ὄντα, *quæ sursum sunt sapite.*

Huc pertinet 1°. Cum Articulus τὸ vim habet demonstrativi, poniturque pro τοῦτο.

Marc. 9. v. 23. al. 22. τὸ εἰ δύνασαι πιστεῦσαι, *hoc si potes credere.* Vulg. *si potes credere.* Legebat sine τὸ, quod etiam in ms. Cantab. desideratur. Vim eamdem obtinet articulus, cum ipsi adjungitur particula δέ. Matth. 2. v. 5. οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ, *at illi dixerunt ei.* Vide cap. 4. v. 20. Luc. 6. v. 8. &c. Sic passim ὁ δὲ ἀποκριθεὶς εἶπεν, *ille autem respondens dixit*, &c.

2°. Quando articulus indefinite pro *quidam* accipitur. Matth. 13. v. 2. εἰς τὸ πλοῖον, pro πλοῖόν τι, *in navem quamdam.* Luc. 8. v. 5. ὁ σπείρων *sator quidam.* Vulg. *qui seminat.*

3°. Quando articulus τὸ præponitur vocibus & sententiis, quæ *materialiter* accipiuntur. Luc. 22. v. 24. *Facta est autem* φιλονεικία *contentio inter eos*, τὸ, τίς αὐτῶν δοκεῖ εἶναι μείζων, *nimirum hæc, quis eorum videretur esse major.*

Rom.

Rom. 13. v. 9. τὸ γὰρ οὐ μοιχεύσεις, *nam hoc, non adulterabis*, &c. *in hoc verbo instauratur*, h. e. summatim comprehenditur, ἐν τῷ, ἀγαπήσεις *nempe in eo: diliges proximum tuum sicut teipsum.*

4°. Cum articulus pluralis cum præpositione & nomine proprio conjunctus, idem est, quod ipsum nomen proprium. Joan. 11. v. 19. *Multi autem ex Judæis venerant* πρὸς τὰς περὶ Μάρθαν καὶ Μαρίαν, Vulg. optime *ad Martham & Mariam.* Sic Aristot. 2. Metaph. 4. οἱ περὶ Ἡσίοδον, pro Ἡσίοδος *Hesiodus.* Interdum tamen ista loquutio comitatum significat. Act. 13. v. 13. οἱ περὶ τὸν Παῦλον, Vulg. *Paulus & qui cum eo erant.* Sic c. 21. v. 8. in Græco, quæ tamen verba desunt in mss. Alex. Cantab. & quibusdam aliis; quæque etiam desiderabantur in eo, quo usus est Vulg. interpres Latinus, qui illa non reddidit.

CANON II.

In quibusdam Scripturæ locis deficit articulus necessario complendus.

Matth. cap. 5. v. 20. *Nisi abundaverit justitia vestra* πλεῖον τῶν γραμματέων, &c. *plusquam Scribarum*, &c. supp. τῆς τῶν γραμματέων scilicet οὔσης, *ea quæ, Scribarum est.*

Cap. 27. v. 9..... *quem appretiaverunt* ἀπὸ υἱῶν Ἰσραήλ *à filiis Israel*, supp. οἱ ἀπὸ υἱῶν Ἰσραήλ, *ii, qui sunt ex filiis Israel*, h. e. Israelitæ, nimirum summi Sacerdotes, &c.

Joan. 5. v. 36. *Ego autem testimonium habeo majus Joanne*, supp. τῆς τοῦ Ἰωάννου μαρτυρίας *majus Joannis testimonio.*

Act. 7. v. 14. *Mittens autem Joseph accersivit Jacob patrem suum, & omnem cognationem suam*, ἐν ψυχαῖς ἑβδομήκοντα πέντε *in animabus septuaginta quinque.* supp. τὴν ἐν ψυχαῖς .... συνισταμένην, *quæ constiabat ex animabus septuaginta quinque.* Hic locus pugnare videtur cum Gen. 46. v. 27. ubi secundum Hebræum, & Vulg. Lat. septuaginta tantum animæ in Ægyptum ingressæ memorantur. Verum Moyses eos duntaxat recenset, qui ex Jacobo, vel immediate, vel mediate per filios ejus nati erant, excluditque quatuor uxores Jacobi, & duos Judæ filios *Her & Onan*, qui in terra Chanaan mortui erant. His exclusis, & Jacobo ipso comprehenso, 70. numerus comprobatur. Sanctus autem Stephanus Jacobum excludit, sed quatuor ejus uxores, & duos Judæ filios *Her & Onan* in hoc numero complectitur, proindeque 75. animas enumerat. Neque refert numerum proficiscentium, uti Gen. 46. v. 27. sed summam eorum, quos dicto loco nominatim Moyses enumeravit. Sunt qui existiment Lxx. versionem Gen. 46. v. 27. ad Lucæ contextum reformatam, quapropter τῷ Manasse tribuitur filius nomine *Machir*, qui & ipse genuit *Galaad.* Ephraimo autem assignantur *Suthalaam & Thaam; filii vero*, (i. filius) *Suthalaam, Edem:* qui desumti sunt partim ex Num. c. 26. & 1. Paral. c. 7. quique additi τοῖς 70. numerum 75. conficiunt. Ipsi tamen Lxx. Deut. 10. v. 22. ἑβδομήκοντα *septuaginta* transtulerunt, ubi ms. Alex. habet ἑβδομήκοντα πέντε, *septuaginta quinque.* & Ald. ἑβδομήκοντα καὶ πέντε, *septuaginta & quinque*, quæ castigatio facta est ex Gen. c. 46. v. 27. Alii putant S. Lucam scripsisse ἐν ψυχαῖς ἑβδομήκοντα πάντες supp. ἦσαν, *in animabus 70. omnes erant*, pro ἑβδομήκοντα πέντε *septuaginta quinque*, ac librariorum incuria vocem πάντες mutatam fuisse in πέντε. S. Hieron. quæst. in Gen. col. 543. tom. 2. nov. edit. scribit S. Lucam, absque alia disquisitione Lxx. sequutum fuisse. *Non enim debuit S. Lucas*, inquit, *qui ipsius historiæ scriptor est, in gentes Actuum Apostolorum volumen emittens, contrarium aliquid scribere adversus eam Scripturam, quæ jam fuerat gentibus divulgata. Et utique majoris opinionis illo duntaxat tempore septuaginta interpretum habebatur authoritas, quam Lucæ, qui ignotus & vilis, & non magnæ fidei in nationibus ducebatur..... licet plerique tradant Lucam*

Evangelistam, ut proselytum, Hebræas literas ignorasse.

Eadem ellipsi quidam versum 16. ejusdem septimi Actorum capitis explicant. *Et translati sunt* (Patriarchæ) *in Sichem, & positi sunt* (Jacob) *in sepulchro, quod emit Abraham pretio argenti*, παρὰ τῶν υἱῶν Ἐμμὼρ τοῦ Συχὲμ, *à filiis Hemor filii* (melius patris) *Sichem*, pro παρὰ τὸ, τῶν υἱῶν Ἐμμὼρ τοῦ Συχὲμ, q. d. præter illud monumentum, quod emerat Jacob à filiis Hemor patris Sichem, & in quo positus est Joseph, & forte fratres ejus; S. enim Hieronymus in epitaphio Paulæ, tom. 4. n. ed. col. 677. narrat sepulchra duodecim Patriarcharum ab ea prope Sichem conspecta fuisse. *Atque inde* (Sichimis) *divertens* (S. Paula) *vidit duodecim Patriarcharum sepulchra.* Patriarchæ igitur Jacob & filii ejus, translati sunt ex Ægypto in Sichem ubi conditi sunt Josephus & fratres ejus, secundum Hieronymum; Jacob vero Hebrone sepultus est.

Alii quædam subintelligendo concisum istud comma sic exponunt: *Et translati sunt* (Jacob in Hebron, Gen. 50. v. 13. confer c. 23. v. 19. & Josephus in Sichem, Jos. 24. v. 32.) *& positi sunt* (Jacob) *in sepulchro, quod emit Abraham pretio argenti* ab Ephron filio Seor, Gen. c. 23. vv. 9. 17. Josephus vero, forte & fratres ejus, in sepulchro, quod emerat Jacob *à filiis Hemor patris Sichem*, Gen. 33. v. 19. Jos. 24. v. 32. Loco *Patris*, interp. Lat. habet *filii*, quamvis Hemor fuerit *pater* Sichem, ut liquet ex locis Gen. & Jos. mox laudatis. Græca S. Stephani *patris* etiam sensum exhibent, Articulus enim τοῦ ellipsim quoque dictionis *patris* importat, ut Herodot. in Clio, pag. 7. edit. Henr. Steph. Ἄδρηστος ὁ Γορδίεω τοῦ Μίδεω, *Adrastus* nepos *Gordii* patris *Midæ.* Et in Thalia, Κῦρος ὁ Καμβύσεω, *Cyrus Cambisæ* pater. Quod spectat ad ellipsin, quam in hoc versu complevimus, non solum in SS. Scripturis frequentissima est, verum etiam imprimis eo loci convenit; S. enim Stephanus concise loquitur, & paucis multa conglomerat, utpote qui historiam contribulibus suis notissimam referat, quam proinde fusius explicare necesse non erat.

Alii denique hunc versum sic explicant: *Et translati sunt in Sichem* Josephus, & forte fratres ejus, pars maxima pro toto, Jacobus enim in Hebron translatus est; *& positi sunt in sepulchro, quod emit Abraham, pretio argenti à filiis Hemor patris Sichem.* Abraham, h. e. Abrahamides, seu Jacob Abrahami nepos. Majores enim ac parentes pro nepotibus & filiis sæpe accipiuntur, ut Amos 7. v. 9. *Et demolientur excelsa* יִשְׂחָק *Isaac*, i. Israelis. Sic Æneas vocatur *Dardanus*, pro *Dardanides*, Æn. l. IV. 662. Vide Syntaxim figuratam in Meton. causæ pro effectu.

At Gen. 33 v. 19. Jacobus dicitur emisse agrum illum *centum agnis.* Verum agni illi, sive ut aliis placet, agnæ, nummi erant, quibus impressa erat figura *agni*, sive *ovis*. Sic βοῦς nummus *bovis* imagine signatus; unde proverbium, *bos in lingua*, quod silentium data pecunia imperatum significat. Sic Corinthiorum πῶλοι *pulli*, Peloponnensium χελῶναι *testudines*, &c. Solemne enim erat nummos à figura, quam repræsentabant, cognominare. Sic apud nos *Louis d'or* appellantur nummi, qui figuram Ludovici Regis signatam exhibent.

CANON III.

Ex curiosa & minus necessaria articuli consideratione, falsæ hypotheses & errores facile oriuntur.

DIDYMUS Alexandrinus hanc olim de Spiritu Sancto regulam tradidisse legitur: *Apostoli, quando intelligi volunt personam Spiritus Sancti, addunt articulum* τὸ πνεῦμα, *sine quo Spiritus Sancti dona significantur.* Incerta est hæc regula, quia τὸ πνεῦμα cum articulo, quandoque Spiritus S. dona significat. 1. Thess. 5. v. 19. τὸ πνεῦμα *Spiritum nolite extinguere*, h. e. Spiritus S. dona. Vide Eph. 4. v. 23. 1. Joan. 4. v. 1. &c. Et vicissim

πνεῦμα sine articulo, Spiritus S. personam significat. 1. Cor. 12. v. 11. *Hæc autem omnia operatur unus atque idem πνεῦμα Spiritus, dividens singulis prout vult.* Vide Joan. 3. v. 5. Jud. v. 19. &c.

Origenes explicans v. 21. cap. 3. Epist. ad Rom. *Nunc autem χωρὶς νόμου sine Lege justitia Dei manifestata est, testificata ὑπὸ τοῦ νόμου à Lege & Prophetis*, ait vocem νόμου priori loco positam notare *Legem naturæ*, quia articulus ei non præponitur: posteriori vero, *Legem Mosis*, eo quod ipsi addatur articulus. Verum dictio νόμος sine articulo Legem Mosis interdum etiam denotat, ut v. 20. *Quia ex operibus νόμου Legis* (Mosaïcæ scilicet) *non justificabitur omnis caro coram illo; διὰ γὰρ νόμου per Legem enim* (Mosaïcam) *cognitio peccati.* Vide v. 31. c. 7. v. 7. &c. E contrario νόμος cum articulo Legem naturæ innuit. Rom. 2. v. 14. *Cum enim Gentes, quæ Legem* (Mosaïcam) *non habent, naturaliter ea, quæ τοῦ νόμου legis sunt* (naturalis) *faciunt, ejusmodi Legem* (Mosaïcam) *non habentes, ipsi sibi sunt Lex.*

Asterius, Arii socius, apud S. Athanasium orat. 2. contra Arianos, tom. 1. part. 1. nov. edit. pag. 505. B. Christi divinitatem evertere conatur ex 1. Cor. cap. 1. v. 24. ubi Christus dicitur Θεοῦ δύναμις, καὶ Θεοῦ σοφία *Dei virtus, & Dei sapientia*, sine articulo ἡ. Οὐκ εἶπεν ὁ μακάριος Παῦλος Χριστὸν κηρύσσειν τὴν τοῦ Θεοῦ δύναμιν, ἢ τὴν τοῦ Θεοῦ σοφίαν· ἀλλὰ δίχα τῆς τοῦ ἄρθρου προσθήκης, δύναμιν Θεοῦ, καὶ Θεοῦ σοφίαν. *Non dixit beatus Paulus se Christum ipsam Dei virtutem, vel ipsam Dei sapientiam prædicare: sed sine articuli adjectione, virtutem Dei, & Dei sapientiam.* At Christus, qui eo loci dicitur Θεοῦ σοφία *Dei sapientia*, Luc. 11. v. 49. vocatur ἡ σοφία τοῦ Θεοῦ cum articulo, & Matth. 11. v. 19. ἡ σοφία. Par ratio appellationis δυνάμεως Θεοῦ. In his enim loquendi formulis modo adhibentur, modo omittuntur articuli.

Photiniani & Sociniani hanc tradunt regulam: *nomen Θεὸς cum articulo, verum Deum notat, sine articulo vero, minime.* Falsa est hæc regula, nam ὁ Θεὸς, cum articulo, interdum idolis tribuitur. Act. 7. v. 43. *Et suscepistis tabernaculum Moloch, & sidus τοῦ Θεοῦ ὑμῶν Dei vestri Rempham*, &c. Vide cap. 14. v. 11. 2. Cor. 4. v. 4. Gal. 4. v. 8. Philip. 3. v. 19. Vicissim Θεὸς sine articulo verum Deum designat. Matth. 4. v. 4. *Non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo, quod procedit διὰ στόματος Θεοῦ de ore Dei.* Vide c. 5. v. 9. c. 6. v. 24. c. 12. v. 28 Joan. 1. vv. 6. 12. 13. 18. 1. Thess. 1. v. 9. &c. Imo hæc regula Photinianos ipsos & eorum asseclas confodit; Christus enim Joan. 20. v. 28. à S. Thoma dicitur ὁ Θεός μου *Deus meus.* Neque pronomen μου vim articuli infringit, ut effutit Socinus, cum è contrario veram Christi divinitatem adstruat. Frivolum itaque est discrimen illud, quod statuunt Sociniani inter ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων *Rex Regum*, 1. Tim. 6. v. 15. & βασιλεὺς βασιλευόντων, sine articulo, Apoc. 17. v. 14. c. 19. v. 16. quorum illud Deo Patri, hoc vero Christo tribui aiunt, & exinde inferunt Christum non esse verum & unicum illum Deum, qui est *Rex Regum.* Ejusdem roboris est argumentum, quod deducunt ex Joan. c. 1. v. 1. καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος *& Deus erat verbum;* quasi articulum ὁ ante vocem Θεὸς omiserit Evangelista, ne eodem sensu, quo præcedens ὁ Θεὸς, acciperetur. Quinetiam Socinus ipse ad regulam quandam articulum Græcum spectantem respondens fatetur *regulam istam in Græca lingua non esse perpetuam, atque ubi ea cesset, ex loci circumstantiis optime dijudicari.* Quod de ipsius etiam observatiunculis circa articulum valere debet.

Bellarminus lib. 3. de Romano Pontifice c. 2. col. 705. edit. Parif. 1608. ex articulo voci ἄνθρωπος 2. Thess. c. 2. v. 3. præposito, colligit etiam Antichristum fore certum quemdam hominem & singularem personam: *Apostolus enim*, inquit, *loquitur de certa quadam persona, ut patet ex articulis Græcis*, καὶ ἀποκαλυφθῇ ὁ ἄνθρωπος ἁμαρτίας, ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας, *& revelatus fuerit homo peccati, filius perditionis.* v. 8. καὶ τότε ἀποκαλυφθήσεται ὁ ἄνομος, *& tunc revelabitur ille iniquus.* Mox ex S. Epiphanio addit: *Articuli Græci contrahunt significationem ad unam certam rem, ita ut ἄνθρωπος significet hominem in communi, ut ὁ ἄνθρωπος hominem singularem.*

Isthæc quoque Bellarmini regula ruinoso nititur fundamento; vox enim ὁ ἄνθρωπος cum articulo, hominem singularem & individuum non semper denotat, ut patet Marc. 2. v. 27. *Sabbathum διὰ τὸν ἄνθρωπον propter hominem factum est, & non ὁ ἄνθρωπος homo propter Sabbathum.* Luc. 4. v. 4. *Non in solo pane vivit ὁ ἄνθρωπος homo.* Confer Matth. 4. v. 4. ubi in eadem sententia ἄνθρωπος sine articulo ponitur. Vide etiam 2. Tim. 3. v. 17. Sic & aliis vocibus articulus additus singularem personam minime notat, ut ὁ δίκαιος *justus*, Rom. 1. v. 17. ὁ πονηρὸς *malus*, Eph. 6. v. 16. ὁ ἐπίσκοπος *Episcopus*, Tit. 1. v. 7. .... *qui non confitentur Jesum Christum venisse in carnem: hic est ὁ πλάνος καὶ ὁ ἀντίχριστος, seductor & antichristus*, 2. Joan. v. 7. ubi præcedit: ὅτι πολλοὶ πλάνοι εἰσῆλθον εἰς τὸν κόσμον, *quoniam multi seductores ingressi sunt in mundum*, Vulg. *exierunt*, legebat ἐξῆλθον, ut habent mss. aliquot codices. Alia exempla vide 1. Petr. 4. v. 18. 1. Joan. 2. v. 18. Apoc. 22. v. 11. &c.

Josephus Scaliger (si tamen illius sint notæ Novo Testamento adjunctæ) explicans locum illum 1. Cor. 15. v. 29. *Quid facient, qui baptizantur ὑπὲρ τῶν νεκρῶν pro mortuis?* urget articulum, contenditque hîc omnes mortuos non significari, sed quosdam tantum; eique articulo vim ὁριστικὴν *definitivam* affingit. At in toto hoc capite, in quo de resurrectione mortuorum disputat Paulus, indiscriminatim duo illa νεκροὶ & οἱ νεκροὶ sine articulo, & cum articulo usurpantur. Sine articulo, vv. 12. 13. 15. 20. 21. 29. 32. cum articulo, vv. 29. 35. 42. 52. Hujus autem versiculi, qui interpretibus cruces figit, is videtur esse sensus: si mortui non resurgunt, ut quid baptizantur nonnulli pro mortuis? i. propter, vel occasione mortuorum, ne & ipsi morte præoccupati, & sine baptismo morientes, æternis deputentur suppliciis. Vero enim simile est eo tempore, quo D. Paulus hanc epistolam scribebat, morbum aliquem pestiferum grassari, quo plurimi è medio tollerentur, &c. Alias versiculi hujus expositiones vide apud interpretes.

Casaubonus in notis ad Matth. c. 10. v. 17. super illud, προσέχετε δὲ ἀπὸ τῶν ἀνθρώπων, *cavete autem ab hominibus*, contrariam Scaligerianæ de articulo observationem habet; contendit enim vi articuli *omnes homines* significari. *Nam οἱ ἄνθρωποι*, inquit, *valet omnes homines: ἄνθρωποι autem cum dicitur, quosdam homines intelligimus.* Recte autem subjungit: *sed hæc minutiora sunt & subtiliora. Itaque ratio articuli hic* (adde & in pluribus aliis locis) *non est habenda.*

CANON IV.

ARTICULUS non solum subjecto propositionis, sed & prædicato additur.

CERTA itaque non est ac generalis, quam nonnulli tradunt regulam hoc modo: » Cum dubium est an aliquod nomen vim » habeat subjecti, an prædicati; id facile » apud Græcos cognosci potest. Nam illud » nomen, cui articulus præponitur, sub» jectum est. Valet quidem hæc regula in sequentibus, quia textûs series ostendit ea pro subjectis esse habenda, quibus articuli adduntur, etiamsi fiat terminorum inversio.

Matth. 21. v. 9. *εὐλογημένος ὁ ἐρχόμενος, benedictus qui venit in nomine Domini*, &c. h. e. ὁ ἐρχόμενος εὐλογημένος, *qui venit .... sit benedictus.*

Joan. 1. v. 1. καὶ θεὸς ἦν ὁ λόγος, *& Deus erat verbum illud*, de quo supra; pro καὶ ὁ λόγος ἦν θεὸς, *& verbum illud erat Deus.*

Ibid. cap. 4. v. 24. πνεῦμα ὁ θεὸς, *Spiritus est Deus*, i. ὁ θεὸς πνεῦμα, *Deus est Spiritus.* Vide Joan. 20. v. 29. Rom. 3. v. 13. cap. 11. v. 29. 1. Cor. 11. v. 3.

Fallit autem hæc regula

I. In illis propositionibus, in quibus subjecti locum obtinent *pronomina primitiva*, aut *demonstrativa*: in his enim prædicato

additur articulus. Matth. 5. v. 13. *Vos estis* τὸ ἅλας τῆς γῆς *sal terræ.* v. 14. *vos estis* τὸ φῶς τοῦ κόσμου *lux mundi.*

Ibid. cap. 21. v. 38. οὗτός ἐστιν ὁ κληρονόμος *hic est hæres.*

Ibid. cap. 26. v. 26. τοῦτό ἐστι τὸ σῶμά μου, *hoc est corpus meum.* Perperam itaque *Langus* Calvinista terminos in hac propositione invertit, sic: τὸ σῶμά μου τοῦτό ἐστιν, *corpus meum est hoc;* in his enim & similibus propositionibus mutatio terminorum locum non habet. Vide Bellarminum de Sacra Eucharist. l. 1. c. 8. & alia exempla Joan. 10. vv. 7. 9. 11. 14. c. 6. v. 50. c. 15. vv. 1. 5. Act. 9. v. 22. Philip. 3. v. 3. 1. Joan. 5. v. 20. &c.

II. In aliis propositionibus, in quibus *vel* uterque terminorum articulum præpositum habet, ut 2. Cor. 3. v. 17. ὁ δὲ κύριος τὸ πνεῦμά ἐστιν, *Dominus autem spiritus est.* Vide cap. 4. v. 6. Matth. 13. vv. 37. 38. 39. *Vel* articulus soli prædicato additur, Heb. 13. v. 8. *Jesus Christus* (est) ὁ αὐτὸς *idem heri, hodie & in sæcula*, h. e. immutabilis.

III. In propositionibus, in quibus *subjecti* & *prædicati* fit transpositio, & primæ voci articulus additur, quæ tamen *prædicatum* in propositione est. Act. 18. v. 28. *ostendens* (Apollo) *per Scripturas* εἶναι τὸν Χριστὸν Ἰησοῦν *esse Christum Jesum*, h. e. Ἰησοῦν εἶναι τὸν Χριστὸν, *Jesum esse Christum illum.*

2. Cor. 1. v. 21. ὁ βεβαιῶν ἡμᾶς ..... θεὸς, *qui confirmat nos..... Deus*, pro θεὸς ὁ βεβαιῶν ἡμᾶς, *Deus, qui confirmat nos.*

Ibid. 5. v. 5. ὁ κατεργασάμενος ἡμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, θεὸς, *qui effecit nos in hoc ipsum, Deus.* i. θεὸς ὁ κατεργασάμενος ἡμᾶς εἰς αὐτὸ τοῦτο, *Deus, qui effecit nos in hoc ipsum.* Terminos in his exemplis transponi, nemo est, qui non videat. Vide etiam Rom. 6. v. 23.

CAPUT II.

De Nomine.

NOMEN, quod Hebræis dicitur שֵׁם, dividitur in *Proprium* & in *Appellativum.* Vide supra pag. 49. ubi affertur utriusque definitio. In hoc capite agemus 1°. de nomine proprio, 2°. de appellativo.

ARTICULUS I.

De Nomine proprio.

QUÆ de Nomine proprio dicturi sumus, ad tria capita revocantur. I. Ejus formationem. II. Impositionem. III. Peculiarem usurpationem. Formationem quod attinet, nomen proprium consideratur vel *absolute*, respectu linguæ originalis; vel *comparate*, respectu aliarum linguarum. De absoluta consideratione, in Canonibus I. II. III. IV. De comparata, seu relativa, in V. & VI. De ejus circumloquutione in VII. Quod spectat impositionem, ea vel primaria est, vel iterata. De utraque in §. secundo Canonibus. Denique de peculiari nominis proprii usurpatione in §. tertio differemus.

§. I.

De Nominis proprii formatione.

CANON I.

NOMINA quædam propria licet significatione singularia, formam tamen pluralem, aut dualem obtinent.

Pluralem formam habent hæc nomina propria.

Gen. 25. v. 3. *Filii Dedan fuerunt* אַשּׁוּרִם וּלְטוּשִׁם וּלְאֻמִּים, Vulg. *Assurim, & Latusim, & Leumim*, quæ singulorum hominum, non populorum, ut volunt quidam interpretes, nomina fuisse constat cum ex ipso textu, tum ex v. 6. ubi eos, vivo adhuc Abrahamo, donis instructos fuisse narratur; quod in populos cadere non potest.

Ibid. c. 46. v. 1. *Inter filios Benjamin recensetur* מֻפִּים וְחֻפִּים *Muppim & Hhuppim.* Vulg. *Mophim & Ophim.* Qui חֻפִּים hic dicitur, Num. 26. v. 39. vocatur חוּפָם in sing. num.

Ibid. v. 23. *Filii Dan* חֻשִׁים Vulg. *Husim*, qui Num. 26. v. 24. dicitur שׁוּחָם *Suham* transpositis literis, & terminatione plurali in singularem mutata. Hic etiam Synecdoche est *filii*, pro *filius*. Vide infra in Syntaxi figurata.

Hæc autem nominum propriorum forma plane insolens videri non debet, quandoquidem nomina sunt appellativa, quæ in singulari numero, terminatione plurali gaudent, ut: תַּמִּים *perfectus*, מֵרִים *exaltans*, &c.

In nominibus propriis locorum occurrunt etiam exempla.

2. Reg. 17. v. 18..... *ingressi sunt in domum cujusdam viri* בְּבַחוּרִים *in Baburim.*

Ibid. c. 19. v. 31. רֹגְלִים *Rogelim.*

Num. 25. v. 1. c. 33. v. 49. שִׁטִּים, Vulg. *Setim.* Alia exempla tam masculinæ quam femininæ terminationis vide Num. c. 33. vv. 5. 7. 9. 15. 17. 25. 30. &c.

His exemplis accenset etiam Glassius istud 1. Reg. c. 15. v. 4. *Præcepitque Saul populo, & recensuit eos* בַּטְּלָאִים *in Telaim.* Sed variant interpretes. Lxx. ἐν Γαλγάλοις *in Galgalis.* Vel quia locus iste duplici nomine donabatur, & minus notum cum notiore permutarunt; vel quia loca illa vicina erant, & unus ex alterius celebritate manifestior reddebatur. Vulg. *quasi agnos.* Legisse videtur כַּטְּלָאִים cum כ pro ב, à sing. טָלֶה, & mutato ה in א, טְלָאִים pro טְלִים; ut à singul. נָכֶה *percussus*, fit plur. נְכָאִים *percussi.* R. Salomon cum aliis Hebræorum doctoribus, *agnos* etiam interpretatur. *Dixit*, inquit, *Rex singulis militibus, ut agnum accipiant singuli de grege Regis, & postea numeravit agnos, propterea quod prohibitus fuit numerare populum*, &c. Causam addit R. Levi, *ne plaga obveniret ipsis, sicut contigit postea Davidi.* Vetus Interpres ἐν ἅρμασι *in curribus*, mendum graphicum, pro ἀρνάσι *agnis.*

Huc pertinet nomen Dei אֱלֹהִים *Elohim*, quod plurale est, quamvis unius Dei veri nomen. Hac numeri enallage SS. Trinitatem significari vult Glassius cum aliis quibusdam grammaticis. At nomen istud, uti & alia, quæ dominium & excellentiam significant, in plurali loco singularis, ex usu Linguæ Sanctæ poni videbimus in articulo seq. §. VII. Can. II.

Dualem formam habent nomina sequentia.

Gen. 10. v. 6. *Filii autem Cham* ..... מִצְרַיִם *Mitsraim*, Vulg. *Mesraim.*

Ibid. cap. 41. v. 52. אֶפְרַיִם, unde in pausa אֶפְרָיִם *Ephraïim* filius Josephi.

Jud. 3. v. 8. כּוּשַׁן רִשְׁעָתַיִם *Cusan Rischathaïim*, Vulg. *Chusan Rasathaim.*

1. Reg. 1. v. 1. רָמָתַיִם Vulg. *Ramathaim*, urbs in Tribu Ephraim.

Ose. 1. v. 3. דִּבְלָיִם *Dirlaïim*, Vulg. *Debelaim*, &c.

CANON II.

MULTA nomina propria ex vocibus ſimplicibus, intercedente lineola *Maqqáph*, vel ſine ea, componuntur.

Cum Maqqáph nomina ſeqq. componuntur. 1. Reg. 9. v. 1. בֶּן־יָמִין *Benjamin*, ex בֵּן *filius*, & יָמִין *dextera*. Quam tamen vocem monent Maſſorethæ conjunctim legendam בִּנְיָמִין, ſicuti legitur Gen. 35. v. 18. 3. Reg. 4. v. 18. &c. Cum maqqáph etiam patronymicum eſt Pſal. 7. v. 1. בֶּן־יְמִינִי *Benjaminita.* Et interpoſito ה, 3. Reg. 2. v. 8. בֶּן־הַיְמִינִי. Vide ſupra pag. 421. Sic: מַלְכִּי־צֶדֶק *Melchiſedech Rex juſtitiæ*, ex מֶלֶךְ *Rex*, cum (י) paragogico מַלְכִּי, & צֶדֶק *juſtitia.*

Sine maqqáph. Gen. 17. v. 5. אַבְרָם *Abram*, ex אָב *pater*, & רָם *excelſus.* אַבְרָהָם *Abraham* vero componitur ex אָב *pater*, רָם *excelſus*, & הָמוֹן *multitudo*, ſublata terminatione ן euphoniæ gratia.

Nomen Dei יָהּ abbreviatum ex יְהוָה, ejuſmodi nominum compoſitioni ſæpius inſervit, tuncque excidit mappiq ex litera ה, ut: עֹבַדְיָה *Abdias*, qui interpretatur *ſervus Domini*, ex עֹבֵד *ſerviens*, ſive *ſervus*, & יָהּ *Dominus.* Sic: עֻזִּיָּה *Oſias*, i. *fortitudo Domini*, ex עֹז *fortitudo*, & יָהּ *Dominus*, &c. Non ſolum ex nomine tetragrammato יְהוָה deſumuntur duæ priores literæ, (י) & ה verum etiam tertia quoque ו accipitur, ut: חִזְקִיָּהוּ *Ezechias*, i. *fortitudo Domini*, ex חֹזֶק *fortitudo*, & יְהוָה *Dominus.* Sic: יְשַׁעְיָהוּ *Iſaias*, i. *ſalus Domini*, à יֵשַׁע *ſalus*, & יְהוָה *Dominus.* יִרְמְיָהוּ *Jeremias*, i. *celſitudo Domini*, componitur ex (י), quod nominibus propriis ſæpiſſime præponitur, vide pag. 386. & 388. col. 1. רָם *excelſus fuit*, & יְהוָה *Dominus.*

In nominibus propriis locorum frequens eſt hæc compoſitio, ut Gen. 28. v. 19. בֵּית־אֵל cum maqqáph, & ſine eo בֵּית אֵל *Bethél*, i. *domus Dei*, ex בַּיִת *domus*, & אֵל *Deus.* 1. Reg. 13. v. 18. בֵּית חוֹרֹן *Beth hhorón domus æſtus*, ſive *iræ*, ex בַּיִת *domus*, & חָרָה *exarſit ira*, unde nomen ſubſt. חָרוֹן *ira.* Mich. 5. v. 1. בֵּית־לֶחֶם *Beth-léhem*, *domus panis*, ex בַּיִת *domus*, & לֶחֶם *panis.* Jerem. 48. v. 23. בֵּית מְעוֹן *Beth meón*, Vulg. *Beth maon*, i. *domus habitaculi*, ex בַּיִת *domus*, & מְעוֹן conſt. מָעוֹן *habitaculum.*

Glaſſius profert etiam in exemplum Lev. 16. v. 8. *Mittenſque* (Aarōn) *ſuper utrumque* (hircum) *ſortem*, *unam Domino*, *& alteram* לַעֲזָאזֵל *Azazeli*, loco ſic dicto in quem hircus peccatis populi onuſtus emittebatur. At nomen iſtud ut appellativum habent Lxx. qui interpretantur τῷ ἀποπομπαίῳ *emiſſario*, vel *malorum depulſori*, quod peccata, malorum omnium cauſam, auferret. Sic Deos, qui mala avertebant, ἀποπομπαίους, vel ἀποπομπαίους, aut etiam ἀλεξικάκους Græci vocabant. Aq. εἰς τράγον ἀπολελυμένον εἰς τὴν ἔρημον, *in caprum abſolutum in deſertum.* Sym. εἰς τράγον ἀπερχόμενον, *in caprum diſcedentem.* Vulg. *capro emiſſario*; ab עֵז *capra*, ſive *caper*, animalium enim nomina vulgo epicœna ſunt, & אָזַל *abiit.* Inter tot regionis deſcriptores, nullus meminit montis, vel loci *Azazel* dicti.

Item Ezech. 3. v. 15. *Et veni ad tranſmigrationem* תֵּל אָבִיב, quæ verba diverſimode ab interpretibus exponuntur. Lxx. μετέωρος, καὶ περιῆλθον, *ſublimis*, *& circuivi.* Deducebant תֵּל à תָּלָה *ſuſpendit*, & pro אָבִיב videntur legiſſe אָסֹב *circuibo*, & accepto futuro pro præterito, *circuivi*, à סָבַב in fut. hiphil, ex forma quieſc. ע. Chald. & Vulg. *ad acervum novarum frugum.* Aq. Sym. Theod. voces Hebraicas Θελ ἀβιβ retinuerunt, teſte Hieronymo comm. in h. l. tom. 3. nov. edit. col. 715. *Pro eo quod*, inquit, *nos vertimus*, acervus novarum frugum, *Aquila*, *Symmachus*, *& Theodotio ipſa verba poſuere Hebraica ..... nos autem ab Hebræis didicimus* Thel abib *ſignificare quando nova frumenta*, *vel hordea congregantur.* Ex eo tamen conjici poteſt תֵּל אָבִיב nomen eſſe proprium loci ab ubertate frugum ſic dicti, quod prima vox תֵּל aliis Chaldæorum locorum nominibus præponatur, ut Eſd. 2. v. 59. *Thelmala*, *Thelharſa.*

CANON III.

IN hac nominis proprii compoſitione, brevitatis ergo, quandoque prior, quandoque poſterior pars, omiſſa altera, exprimitur.

Prior pars, omiſſa poſteriori, exprimitur.

Num. 13. v. 26. Deut. 1. v. 46. locus, qui dicitur קָדֵשׁ *Cades*, is Num. 32. v. 8. Deut. 1. v. 19. vocatur קָדֵשׁ בַּרְנֵעַ *Cadesbarne.*

1. Paral. 20. v. 5. יָעִיר *Iair*, trajectis literis pro יַעְרֵי, eſt loco יַעְרֵי אֹרְגִים, quod nomen legitur 2. Reg. 21. v. 19.

Oſe. 10. v. 14. שַׁלְמַן *Salman*, videtur idem eſſe atque שַׁלְמַנְאֶסֶר *Salmaneſer*, Vulg. *Salmanaſar*, 4. Reg. 17. v. 3.

Habac. 3. v. 7. כּוּשַׁן & in pauſa כּוּשָׁן *Cuſan*, vocatur כּוּשַׁן רִשְׁעָתַיִם *Cuſan Riſchathaiim*, Vulg. *Cuſan Raſathaim.*

Poſterior pars, omiſſa priori, exprimitur.

Gen. 19. v. 38. *Minor quoque* (Loti filia) *peperit filium & vocavit nomen ejus* בֶּן־עַמִּי *Ben-ammi*, i. *filius populi mei*, &c. qui vulgo, omiſſa priori voce בֵּן, & addita terminatione וֹן, vocatur עַמּוֹן *Ammon*, ſicuti Vulg. eo loci interpretatur; unde בְּנֵי עַמּוֹן, *filii Ammon*, i. populus Ammoniticus, ſeu Ammonitæ, Num. 21. v. 24. c. 22. v. 5. Deut. c. 2. vv. 19. 37. & ſic ſæpiſſime in libris Joſue, Jud. Reg. Paral. &c. Et עַמּוֹנִי Deut. 23. v. 4. *Ammonita.*

Huc pertinet יְמִינִי *Jemini*, quod ex voce בִּנְיָמִין deciſum, eum notat, qui de tribu Benjamin ortus eſt, ſeu Benjaminitam. Vide 1. Reg. 9. v. 1. ubi *Aphiahh* dicitur *filius viri Jemini*, h. e. Benjaminitæ.

Jud. 19. v. 16. *homines autem regionis illius erant filii Jemini*, i. de tribu Benjamin.

Eſth. 2. v. 5..... *filii Cis*, אִישׁ יְמִינִי *viri Jemini*, i. דְּמִן שִׁבְטָא בִנְיָמִין *de tribu Benjamin*, ut interpretatur Chald. Vulg. *de ſtirpe Jemini.* Cap. 11. v. 2. ubi eadem ſententia repetitur, Lxx. vertunt ἐκ φυλῆς Βενιαμὶν, Vulg. *de tribu Benjamin.* Hæc in Hebræo non habentur.

2. Reg. 21. v. 19. *Elhhanan*, Vulg. etymologia expreſſa, *Adeodatus*, dicitur בֵּית־הַלַּחְמִי *Bethlehemites*; qui 1. Paral. c. 20. v. 5. vocatur ſimpliciter אֶת־לַחְמִי *Lehemites.* Vulg. utrobique *Bethlehemites*; quia forte in hoc ultimo loco legebat בֵּית־ pro אֶת־, quæ particula quandoque etiam cum nominativo conſtruitur. Lxx. legebant ut habet textus Heb. hod. ſcribunt enim 2. Reg. c. 21. v. 19. Βαιθλεεμίτης, vel ut mſ. Alex. Βηθλεεμίτης, aut Compl. Βεθλεεμί. At vero 1. Paral. c. 20. v. 5. τὸν Λαχμὶ ἀδελφὸν Γολιὰθ, percuſſit *Lachmi fratrem Goliath*: ubi לַחְמִי non retulerunt ad Elhhanan, ſed pro nomine proprio fratris Goliath acceperunt. Verum alia eſt difficultas; nam 2. Reg. c. 21. v. 19. Elhhanan occidiſſe dicitur אֵת־גָּלְיָת *Goliathum*; at 1. Paral. c. 20. v. 5. idem Elhhanan occidit אֲחִי גָּלְיָת *fratrem Goliathi.* Recte, nam Goliathus à Davide occiſus eſt. Quare locus 2. Reg. ſic vertendus eſt: *percuſſit Elhhanan*... *Bethlehemites Goliathi*, ſupp. אֲחִי *fratrem*, quæ vox ſupplenda eſt inter אֵת־ & גָּלְיָת, ſic, *percuſſit Elhhanan*..... *Bethlehemites* אֶת־אֲחִי גָּלְיָת *fratrem Goliathi.* Hujuſmodi ellipſeos exempla frequentia ſunt in Scripturis. Luc. 6. v. 16..... *Et Judam Jacobi*, ſuppl. *fratrem.* Vide Jud. v. 1.

In nominibus propriis locorum, Jud. 15. v. 17. *Ramathlechi*, (i. projectio, ſeu ut Vulg. elevatio maxillæ) Samſoni dicitur locus, qui v. 9. appellatur *Lechi.*

1. Reg. 7. v. 1. קִרְיַת יְעָרִים Vulg. *Cariathiarim*, dicitur יַעַר, ſeu in pauſa יָעַר, Pſal. 131. Heb. 132. v. 6..... *invenimus eam* (arcam) *in campis* יָעַר *Jaar*; Lxx. Aq. Sym. δρυμοῦ S. Hieron. *ſylvæ.* Vocem יַעַר ut nomen appellativum ſpectarunt. Urbs autem *Cariathiarim*, juxta quam Philiſthiim arcam Domini reduxerant 1. Reg. c. 6. v. 21. ſic dicta eſt à locis *nemoroſis*, in quibus ſita erat.

Pſal. 75. Heb. 76. v. 3. *Jeruſalem* appellatur *Salem*; וַיְהִי בְשָׁלֵם סֻכּוֹ Aq. cum ceteris interpretibus.

pretibus Græcis præter Lxx. κ, ἐγένετο ἐν Σαλὴμ ἡ σκηνὴ αὐτοῦ, & *factum est in Salem tabernaculum ejus*. S. Hieron. *Et erit in Salem tabernaculum ejus*. Lxx. κ, ἐγένετο ἐν εἰρήνῃ ὁ τόπος αὐτοῦ, Vulg. Lat. & *factus est in pace locus ejus*. Pro שָׁלֵם legerunt שָׁלוֹם; vel etymologiam expresserunt.

1. Paral. c. 4. v. 22. *Bethlehem* vocatur *Lahem*. Et *Bethaven* Ose. 10. v. 5. dicitur *Aven* v. 8.

CANON IV.

UNUM idemque nomen proprium variationi & mutationi in literis, vel syllabis, quandoque est obnoxium. Quod fit

I. In additione & omissione literarum, quæ locum habet *partim* initio, *partim* in medio, *partim* in fine dictionis.

INITIO. Qui 1. Paral. 2. v. 9. רָם *Ram* dicitur, is Matth. 1. v. 3. Ἀράμ *Aram* nominatur. Prius Hebræorum est, posterius Syrorum.

Ibidem v. 13. יִשַׁי Vulg. *Isai*, pater Davidis, vocatur אִישַׁי, præposito א.

2. Paral. 22. v. 5. אֲרָם *Aram* Syria, Job. 32. v. 2. רָם *Ram* appellatur per aphæresin, secundum melioris notæ interpretes.

1. Reg. 17. v. 1. locus אֶפֶס דַּמִּים *Ephes Dammim*, Vulg. *fines Dommim*, 1. Paral. 11. v. 13. dicitur פַּס דַּמִּים *Pas Dammim*, Vulg. *Phesdomim*; quod argumento est vocem אֶפֶס non esse nomen appellativum, sed proprii nominis partem.

Isai. 21. v. 11. דּוּמָה *Douma* appellatur regio, quæ alibi dicitur אֱדוֹם.

IN MEDIO. 2. Reg. 17. v. 25. quæ אֲבִיגַל *Abigal* vocatur, ea 1. Paral. 2. v. 16. אֲבִיגַיִל *Abigail* appellatur. Vulg. utrobique *Abigail*, quia utrobique eodem modo legebat.

2. Reg. 24. v. 24. qui אֲרַוְנָה *Aravna*, Vulg. *Areuna*; is 1. Paral. 21. v. 25. אָרְנָן *ornan* dicitur.

Quæ civitas vulgo דַּמֶּשֶׂק *Damascus* appellatur; ea דַּרְמֶשֶׂק dicitur 2. Paral. 28. v. 5.

Qui 2. Reg. 13. v. 1. אַמְנוֹן *Amnon* dicitur; is v. 20. inserto (י) appellatur אֲמִינוֹן *Aminon*.

Eadem ratione יוֹב *Job* filius Issachar, Gen. 46. v. 13. dicitur יָשׁוּב 1. Paral. 7. v. 1.

Sic filius Isai modo שַׁמָּה *Samma* 1. Reg. 17. v. 13. modo שִׁמְעָא *Sima* 1. Paral. 2. v. 14.

Idem nomen שִׁמְעָא tribuitur etiam Davidis filio, 1. Paral. 3. v. 5. qui vocatur quoque שַׁמּוּעַ *Sammua* 2. Reg. 5. v. 14.

Civitas *Beon* Num. 32. v. 3. eadem est ac *Baal-mehon*, v. 38. *Beth-mehon*, Jerem. 48. v. 23. & *Beth-baal-mehon*, Jos. 13. v. 17.

IN FINE. Urbs אָדָם *Adam*, Vulg. *Adom*, Jos. 3. v. 16. dicitur אֲדָמָה *Adama*, Vulg. *Edema*, c. 19. v. 36.

Isai. 16. v. 7. קִיר־חֲרֶשֶׂת *Qir-hharéseth* urbs quædam nominatur, quæ vers. 11. dicitur קִיר חֶרֶשׂ *Qir hhares*. Lxx. v. 7. pro חֲרֶשֶׂת habent Δεσὲθ; ibi enim pro ר legerunt ד, & literam ח omiserunt, quod interdum solent facere. Aq. & Sym. voces קִיר־חֲרֶשֶׂת ut appellativas acceperunt, eas enim interpretantur, ille quidem: τείχει ὀστρακίνῳ, *muro testaceo*; hic vero: ἐν τῷ τείχει τῷ ὀστρακίνῳ, *in muro testaceo*. Hos sequitur Vulg.....*muros coctí lateris*. V. 11. Lxx. ὡς τεῖχος (ὃ) ἐνεκαίνισας, *ad murum*, (quem) *renovasti*; legebant חֲדַשְׁתָּ cum ד pro ר ut v. 7. Ms. Alex. ὡς τεῖχος (ὃ) ἐνεκαίνισας *ad murum*, (quem) *dissipasti*, vel librariorum error est, pro ἐνεκαίνισας; vel author ejus legebat הֲרַסְתָּ mutato ח in ה, & שׂ in ס; vel חֲרַשְׁתָּ ab חָרַשׁ, cui affingebat sensum *dissipandi*, à quo non multum recedit etiam in vulgatis lexicis. Ceterum ut in v. 7. sic in v. 11. voces illas sine apocope legebant. Theod. Sym. & Vulg. eas cum apocope legere potuerunt; Theodotio enim teste Hieron. comm. in h. l. interpretatur *murum dissipatum*, legebat חֶרֶשׂ, vel חֶרֶס. Vide supra. Sym. τῷ τείχει τῷ ὀστρακίνῳ *muro testaceo*. Vulg. *ad murum coctí lateris*.

II. In permutatione literarum. 4. Reg. 20. v. 12. בְּרֹאדַךְ *Berodach* cum א epenthetico, ut volunt, sed potius antiqua vocali *o*, nomen est Regis Babylonis, qui Isai. 39. v. 1.

dicitur מְראֹדַךְ, & extrito א utpote inutili post adscripta puncta, מְרֹדַךְ 4. Reg. 25. v. 27. Jerem. 50. v. 2. &c.

Jos. 7. v. 1. עָכָן *Achan* dicitur עָכָר *Achar* 1. Paral. 2. v. 7. mutato ן in ר, ob allusionem, quæ fit ad verbum sequens עָכַר *turbavit.*

2. Reg. 11. v. 3. בַּת־שֶׁבַע *Bathscheva*, Vulg. *Bethsabee* uxor Uriæ postea Davidis, בַּת־שׁוּעַ *Bathschoüa* dicitur 1. Paral. 3. v. 6. mutato ב in ו.

Dan. 1. v. 1. נְבוּכַדְנֶאצַּר, & omisso א antiqua vocali *e*, c. 2. v. 1. c. 3. v. 1. נְבוּכַדְנֶצַּר *Nevoucadnetstsar*, Vulg. *Nabuchodonosor*, Jerem. 21. v. 2. appellatur נְבוּכַדְרֶאצַּר *Nevouchadretstsar*, mutato נ in ר. Sic in nomine רְחוּם *Rehum* Esd. 2. v. 2. quod idem est ac נְחוּם *Nehum*, Vulg. *Nahum*, Nehem. sive 2. Esd. c. 7. v. 7.

Literarum ד & ר frequens est commutatio.

Gen. 10. v. 3. רִיפַת *Riphath* appellatur דִיפַת *Diphath* 1. Paral. 1. v. 6. Lxx. ubique Ῥιφὰθ, Vulg. *Riphath*. Quædam etiam exemplaria Hebraica 1. Paral. 1. v. 6. habent רִיפַת cum ר pro ד, quæ ultima litera amanuensium procul dubio error est.

Gen. 10. v. 4. qui דֹּדָנִים *Dodanim* dicitur, is 1. Paral. 1. v. 7. רֹדָנִים *Rodanim* appellatur. Lxx. utrobique Ῥόδιοι *Rhodii*. Ald. 1. Paral. Δωδανιν, Compl. Δωδανεὶμ, legebant cum ד ut Gen. 10. v. 4.

Gen. 36. v. 26. *Hhamdam* dicitur, qui 1. Paral. 1. v. 41. *Hhamram* appellatur.

Num. 1. v. 14. דְּעוּאֵל *Deouel* appellatur רְעוּאֵל *Reouel* cap. 2. v. 14. Lxx. utrobique Ῥαγουὴλ *Rhagouel*, Vulg. *Duel*.

2. Reg. 8. v. 3. הֲדַדְעֶזֶר *Hadadezer* dicitur, qui 1. Paral. 18. v. 5. הֲדַרְעֶזֶר *Hadarezer* appellatur. Lxx. utrobique Ἀδρααζὰρ, vel Ἀδραζὰρ, vel Ἀδραεζὰρ, vel Ἀδραεζὲρ. Attamen 1. Paral. 18. v. 5. Compl. habet Ἀδαδεζὲρ, vel Ἀδαρεζὲρ. Vulg. ubique *Adarezer*. Mendum graphicum videtur alterum ד 2. Reg. 8. v. 3. In nominibus appellativis hæc mutatio frequentissima est, ex eaque profluxit maxima interpretationum varietas, cujus exempla vide in Crit. Cappelli pagg. 250. & seqq.

Act. 1. v. 23. Βαρσαβᾶς idem videtur quibusdam interpretibus ac Βαρνάβας cap. 4. v. 36. mutato σ in ν.

Ibid. cap. 15. v. 14. Συμεὼν dicitur, qui alibi Σίμων appellatur. Interp. Latinus habet *Simon*, quia in suo exemplari legebat Σίμων, non Συμεών; quæ scripturæ diversitas quibusdam veteribus ansam præbuit existimandi non *Petrum* hîc intelligi, sed *Symeonem*, cujus Canticum exstat Luc. 2. v. 29.

4. Reg. 1. v. 2. בַּעַל זְבוּב *Baal zevoubh*, Vulg. *Beelzebub*, i. *musca*, seu *muscarum Dominus* (forsan sic dictus, quod muscas abigere crederetur) in N. T. Matth. 12. v. 24. Luc. 11. v. 15. dicitur Βεελζεβοὺλ *Beelzebul*, i. *Dominus stercoris*, זְבוּל enim Chald. & Syris *stercus* significat. Quod nomen illi Deo Accaronitarum ignominiæ causa inditum est. Vide similia exempla apud Seldenum de Diis Syris, Syntag. 2. pag. 211. &c.

2. Pet. 2. v. 15. Apostolus mutavit ע in σ, *sequuti viam Balaam τοῦ Βοσὸρ Bosor*, supple *filii*, ut liquet Num. 22. v. 5. ubi legitur בֶּן־בְּעוֹר *filius Beor*; & mutato ע in σ, seu *s*, prolatoque schevá initiali secundum sonum vocalis sequentis, ut antiquitus sonabat, vide pag. 37. nata est vox Βοσὸρ *Bosor*.

In nominibus locorum. נֹף *Isai.* 19. v. 13. & מֹף Ose. 9. v. 6. urbs est in Ægypto versus Æthiopiam ad Nilum sita. Chald. reddit מַפִּים, quod cum *Memphis* τῶν Lxx. & Vulg. convenit.

III. In metathesi literarum. 2. Reg. 11. v. 3. pater Bethsabee dicitur אֱלִיעָם *Eliam*, qui 1. Paral. 3. v. 5. vocatur עַמִּיאֵל *Ammiel*, ubi integræ transponuntur syllabæ, nomine & significatione manente eadem; utraque enim vox *populum Dei* significat.

4. Reg. 24. vv. 6. 8. יְהוֹיָכִין *Iehoiachin*, Vulg. *Joachin*, יְכָנְיָה *Iechonia*, Vulg. *Jechonias*, 1. Paral. 3. v. 16. & כָּנְיָהוּ *Coniahou*, Vulg. *Jechonias*, Jerem. 22. v. 24. idem nomen est, sed literis transpositis.

Ibidem c. 15. v. 29. Idem nomen regis Assyriorum תִּגְלַת־פִּלְאֶסֶר *Tiglath-pileser*, Vulg. *Theglathphalasar*, & 1. Paral. 5. v. 6. תִּלְגַּת־פִּלְנֶאסֶר *Tilgath-pilneser*, Vulg. *Thelgath phalnasar*, inserto præterea נ in posteriori nomine.

Jos. 24. v. 30. urbs eadem dicitur תִּמְנַת־סֶרַח *Timnath-serahh*, Lxx. Θαμνασαραχ, melius, si literarum concursus pateretur, Θαμναθσαραχ, Vulg. *Thamnathsare*; & Jud. c. 2. v. 9. תִּמְנַת־חֶרֶס *Timnath-hheres*. Lxx. Θαμναθαρὲς, Vulg. ut Jos. 24. v. 30. *Thamnathsare*, quia utroque in loco eodem modo legebat.

Ceterum ex hoc interprete Latino, necnon ex versionibus Græcis conjicere licet literarum hujusmodi adjectarum, detractarum, mutatarumque tantum in antiquis exemplaribus Hebraïcis numerum non fuisse, quantum exhibent hodierna, in quæ procul dubio anomaliæ illæ irrepserunt, vel ex librariorum incuria, vel ex dialectorum varietate, vel denique ex diversitate codicum, ex quibus ii, quos præ manibus habemus, exscripti sunt. Imo nec inter ipsos etiam plane convenit, ut in nomine רִיפַת observavimus.

CANON V.

HEBRÆORUM nominum propriorum origo in Hebræa; Græcorum in Græca; Latinorum in Latina lingua quærenda est, neque ex aliena lingua deducenda.

Perperam itaque in magno etymologico Græco, nomen *CEDAR* exponitur τὸ σκοτεινὸν, παρὰ τὸ κήδω, τὸ κοιμῶμαι; *tenebrosum à κήδω*, i. *morior*; vox enim Græca non est, sed Hebræa: notatque Arabiæ regionem sic dictam à *Cedar* uno ex filiis Ismael, à quo *Cedareni* dicti sunt, quos posterior ætas *Saracenos* appellavit.

PASCHA non venit à πάσχω *patior*, ut veteres quidam existimarunt, sed à פֶּסַח *transitus*, Chald. פִּסְחָא *Pisbha*, unde *Pascha*; Græci enim interpretes ח per χ vulgo exprimunt.

JESUS Hebraïcam originem habet, non Græcam ab ἰάω *sano*, fut. ἰάσω, mutato α in η, ἰήσω, unde ἰησοῦς, ut Basilio Magno (teste Glassio) aliisque nonnullis videtur. Vox ista derivatur à יָשַׁע *salvavit*, quia *salvum faciet populum suum à peccatis eorum.* Matth. 1. v. 21.

SABÆORUM nomen male Servius deducit à σέβεσθαι *colere*, *quia thure*, *quod apud eos nascitur*, *Deos placamus.* Sic dicti sunt à שְׁבָא *Schebba*, seu *Saba* (prolato (ׁ) secundum sonum sequentis vocalis) Arabiæ felicis regione, in qua thus nascitur, juxta illud Virgilii Georg. 1. v. 57.

India mittit ebur, molles sua thura Sabæi.

PHILIPPI nomen Græcum est à φίλος *amicus*, & ἵππος *equus*, i. qui equis delectatur, & consequenter bellicosus: non Hebraïcum, ut nonnullis placet, qui illud derivant ex פֶּה *os*, *oris* & לַפִּיד *lampas*; quasi esset *os lampadis.* Constat ex Machabæorum libris Judæos, post commercia cum exteris gentibus inita, externa etiam nomina adscivisse, qualia sunt: *Jason*, *Lysimachus*, *Dositheus*, *Sosipater*, *Aristobulus*, *Alexander*, *Andreas*, *Philippus*, *Nicolaus*, *Nicodemus*, *Timotheus*, &c. quæ omnia Græca sunt.

Quædam etiam Syro-Græca reperire est; ut *Bartimæus*, Marc. 10. v. 46. ex בַּר *filius*, & τιμαῖος *timæus*.

Ἰοῦστος *Justus*, Act. 1. v. 23. Latinum est, non Hebræum, ut vult auctor Glossæ ord. plurimi enim Hebræi præter nomen Gentile, sub Græcis, Græco; sub Romanis, Romano nomine donabantur. Ex eadem Lingua Latina originem ducit nomen *PAULUS*, quod Apostolum sumsisse post *Sergii Pauli* conversionem scribit S. Hieron. comm. in epist. ad Philem. tom. 4. nov. edit. col. 444. ubi insuper ait S. Doctor *PAULUM mirabilem* sonare in Lingua Heb. attendebat nempe ad פָּלָא *mirabilis fuit.* Mitto ridiculam originationem, qua nonnulli volunt *Paulum* formari ex פֶּה *os*, *oris*, & αὐλὸς *tibia*, quasi *os tibiæ.*

Quamvis autem nominis proprii etymon in peregrina lingua quærendum non sit, sunt tamen nonnulla in inferioribus linguis, quæ ex suprema, & omnium matre He-

bræa, commoda ratione deducuntur, ut: *Saturnus* à סָתַר *latuit*, à quo verbo Latino dictum est *Latium*, in quo Saturnus latuit. *Mercurius* mercatorum Deus, à מָכַר *vendidit*. *Cadmus* à קֶדֶם *oriens*, quod ex orientali plaga veniens, Græcis literas tradiderit. *Bacchus*, à בָּכָה *flevit*, *ejulavit*; unde Virgilius Æneid. 7. v. 395. de Bacchabus sic cecinit:

Ast aliæ tremulis ululatibus æthera complent.

Pytho serpens à פֶּתֶן *aspis*, *basiliscus*, *draco*.

Nomina appellativa quod attinet, innumera ex Lingua Heb. deducuntur, ut *Camelus* à גָּמָל mutato ג in *c*, quæ mutatio in omnibus Linguis frequentissima est. *Taurus* à תּוֹר, *Saccus* à שַׂק, quæ vox *sola è Babylonica strage ad omnes linguas salva evasit*, ut loquitur Schikardus. Vide Becmmanum de orig. Linguæ Lat. Thomass. in Lexico, &c. Unde scribit Forsterus in præfat. sui Lexici: *ingentem esse gloriam & felicitatem hujus Linguæ præ ceteris, quod ab aliis Linguis nihil mendicet, aut mutuetur: aliæ vero ab hac multas voces mutuentur.* Videndum tamen est in hac nominum originatione, ne idem accidat, quod *Balbo* cuidam, quem irridet Cicero lib. 3. de nat. Deor. n. vulgari 62. Gruteriano 24. quod *Neptunum* deduceret à *nando*, unica servata litera. Hanc etymologiam false ridet Tullius, aitque personam Cottæ sustinens: *in quo quidem magis tu mihi natare visus es, quam ipse Neptunus.*

CANON VI.

NOMINA propria in Versionibus retinenda sunt, neque ut appellativa interpretanda.

Ab hac regula sæpe discedunt Lxx. cum aliis Græcis interpretibus, & Vulg.

Gen. 14. v. 5. *Quartodecimo anno venit Chodorlahomor & reges, qui erant cum eo, percusseruntque Raphaim in Astarothcarnaim*, וְאֶת־הַזּוּזִים בְּהָם *& Zusim in Ham.* Lxx. ἔθνη ἰσχυρὰ ἅμα αὐτοῖς, *gentes fortes cum ipsis.* Chald. quoque vocem הַזּוּזִים ut appellativam accepit, reddiditque תַּקִּיפַיָּא *robustos.* Vulg. *& Zusim cum eis.* Ipse & Lxx. pro בְּהָם legebant בָּהֶם *cum eis.* S. Hieron. quæst. Heb. in Gen. col. 519. tom. 2. nov. edit. dicit vocem hanc scriptam esse cum ה loco ה, sic: בהם. At vel revera in suis codicibus sic exarata erat; vel eos, cum hæc scriberet, non inspexit; ipse enim transtulit *cum ipsis.*

Cap. 31. v. 13. *Ego sum Deus Bethel.* Lxx. ἐγώ εἰμι ὁ Θεὸς ὁ ὀφθείς σοι ἐν τόπῳ Θεοῦ, *Ego sum Deus, qui apparui tibi in loco Dei*, quia בֵּית־אֵל componitur ex בַּיִת const. בֵּית *domus*, *locus*, & אֵל *Deus.*

Deut. 1. v. 1. *Hæc sunt verba, quæ loquutus est Moyses ad omnem Israel.... inter Pharan & Thophel, & Laban*, חֲצֵרֹת וְדִי־זָהָב *& Hhatseroth, & Di-zahav.* Lxx. καὶ αὐλὼν καὶ καταχρύσεα, *& tibiam & auream.* Pro חֲצֵרֹת legebant חֲצֹצְרֹת *tubas* forte etiam *tibias*, & דַּי, quod *sufficientiam* notat, pro דִּי; unde verterunt καταχρύσεα, spectato זָהָב eo loci ut nomine appellativo, quod alias *aurum* significat. Vulg. retinuit חֲצֵרֹת *Haseroth*, sed דִּי־זָהָב appellative accepit, *ubi auri est plurimum.* Legebat pariter דַּי pro דִּי.

1. Reg. 25. v. 3..... *erat autem* (Nabal) כָּלִבִּי *Calebita.* Chald. מִזַּרְעִית כָּלֵב, Vulg. *de genere Caleb.* Lxx. ἄνθρωπος κυνικός, *homo caninus*, à כֶּלֶב *canis.*

2. Paral. 3. v. 17. *Ipsas quoque columnas posuit* (Salomon) *in vestibulo templi.... eam, quæ à dextris erat, vocavit* יָכִין, Lxx. κατόρθωσις, *directio*, Vulg. *Iachin; & quæ ad Lævam* בֹּעַז, Lxx. ἰσχύς, *fortitudo*, Vulg. *Booz.* Attamen 3. Reg. 7. v. 21. nomina Hebræa retinentur apud Lxx. Ἰαχοὺμ, mſ. Alex. Ἰαχεὶν, legebant יָכוּן; & Βολοὸζ, quod mendum est pro Βοὸς, ut legit mſ. Alex. vel Βόαζ, ut habet Complut.

Amos 7. v. 9. *& demolientur excelsa* יִשְׂחָק *Isaac*, Lxx. γέλωτος, *risus*; nomen enim *Isaaci* hic à שָׂחַק *ridere* deducitur. Vulg. *Idoli*, sensum non verbum reddidit.

Malach. 1. v. 1. nomen מַלְאָכִי *Malachia*,

Lxx. interpretantur ἀγγέλκ αὐτῦ, *angeli sui*, pro מַלְאָכָי legebant מַלְאָכִי. Hæc, ut videtur, Lxx. interpretatio occasionem dedit Origeni existimandi *Malachiam* fuisse angelum. Vide S. Hieron. præfat. in hunc proph. tom. 3. nov. edit. col. 1807.

Vulgatus interpres Latinus sequentia nomina appellative accepit. Gen. 2. v. 8. *Plantavit autem Dominus Deus paradisum* בְּעֵדֶן *voluptatis*, pro *in Eden*, ut transtulerunt Lxx. Aq. & Syrus. Appellative etiam Sym. interpretatur παράδεισον ἀνθηρὸν, *paradisum florentem.* Ipse tamen Vulg. Gen. 4. v. 16. vocem Hebraïcam עֵדֶן retinuit.

Ibid. cap. 10. v. 11. *Et ædificavit* (Assur) *Niniven*, וְרְחֹבֹת עִיר *& plateas civitatis*, Lxx. καὶ τὴν Ῥοωβὼθ πόλιν, *& Rhooboth civitatem.* Ipsa est Ptolemæo *Oroba* ad Tigrim sita. Vulg. vocem Hebraïcam retinuit Gen. 36. v. 37. & 1. Paral. 1. v. 48.

Ibid. cap. 14. v. 3. *Omnes hi convenerunt in vallem* הַשִּׂדִּים *sylvestrem.* Aq. πεδινῶν *campestrium*, à שָׂדֶה *ager.* Theod. ἀλσῶν *amœnitatum.* Lxx. ἁλυκὴν *salsam*, quod ex sequenti membro desumtum est: αὕτη ἡ θάλασσα τῶν ἁλῶν, Vulg. *quæ nunc est mare salis.* Alii *Siddim.*

Ibid. c. 22. v. 2..... *& vade in terram* הַמֹּרִיָּה, Sym. ὀπτασίας, Vulg. *visionis.* Aq. καταφανῆ *conspicuam*, à רָאָה *vidit.* Alii *Moria.*

Exod. 17. v. 7. *Et vocavit* Moyses *nomen loci illius* מַסָּה וּמְרִיבָה, Vulg. unica voce *Tentatio.* Lxx. πειρασμὸς καὶ λοιδόρησις, *tentatio & jurgium.* Alii *Massa & Meriba.*

Alia exempla vide 2. Reg. 2. v. 29. in voce מַחֲנָיִם. C. 21. v. 19. in יַעְרֵי אֹרְגִים. 1. Paral. 4. v. 22. in שָׂרָף, יוֹאָשׁ, כֹּזֵבָא, & יוֹקִים, quæ sunt nomina propria in Lxx. quæque Vulg. ut appellativa transtulit. C. 7. v. 18. in אִישְׁהוֹד. 2. Esd. 9. v. 7. in voce אוּר, quam Vulg. eo loci interpretatur *ignem*, quam tamen alibi, scilicet Gen. 11. v. 31. &c. optime reddidit *Ur.* Job. 42. v. 14. in יְמִימָה & קֶרֶן הַפּוּךְ, quas voces Lxx. etiam appellative acceperunt. Prov. 30. v. 1. דִּבְרֵי אָגוּר בִּן־יָקֶה הַמַּשָּׂא נְאֻם הַגֶּבֶר לְאִיתִיאֵל לְאִיתִיאֵל וְאֻכָל *Verba Agour filii Iake, prophetia: dictum viri ad Ithiel, ad Ithiel*, inquam, *& Uccal.* Vulg. *Verba congregantis filii vomentis. Visio, quam loquutus est vir cum quo est Deus, & qui Deo secum morante confortatus ait:* אָגוּר ab אָגַר *congregare* deduxit, יָקֶה à קוֹא *vomere*, אִיתִיאֵל ab אִת *cum* & אֵל *Deus*, & pro אִיתִיאֵל legebat אִתּוֹ אֵל, vel אִתִּיאֵל *cum eo Deus.* Denique אֻכָל derivabat à יָכֹל *potuit*, *prævaluit.* Aq. לְאִיתִיאֵל וְאֻכָל interpretatur τῷ Ἐθιὴλ, καὶ τέλεσον, *Ethieli, & perfice*, seu *consume*, legebat וְאַכֵּל. Theod. τῷ Ἐθιὴλ, καὶ δυνήσομαι, *Ethieli, & potero*, legebat וְאוּכַל pro וְאֻכָל. Vide insuper Cant. 8. v. 11. in לְשַׁלְמָה. Mich. 1. v. 14. in אַכְזִיב, &c.

E contrario nomina quædam appellativa ut propria accipiuntur.

Gen. 22. v. 13. *Levavit Abraham oculos suos, viditque post tergum suum arietem* נֶאֱחַז בַּסְּבַךְ *detentum in perplexitate* (veprium) *cornibus suis.* Vulg. *inter vepres hærentem cornibus.* Lxx. & Theod. ἐν φυτῷ Σαβὲκ, *in planta Sabek.*

Ibid. c. 28. v. 19. *Appellavitque* (Jacob) *nomen urbis Bethel*, וְאוּלָם לוּז שֵׁם־הָעִיר, Aquila (καὶ) πρότερον Λοὺζ ὄνομα τῇ πόλει, (Et) *prius Luz nomen urbi erat.* Theodori nota in quibusdam mss. ea est: ἰστέον ὅτι οὐλὰμ πρότερον εἶπεν οἱ περὶ Ἀκύλαν, καὶ οὐχ ὡς μέρος τοῦ ὀνόματος, *sciendum OUALAM ab Aquila PRIUS redditum fuisse, & non ut partem nominis.* Vulg. *quæ prius Luza vocabatur.* Lxx. voces Hebræas retinuerunt οὐλαμλοὺζ conjunctim. S. Hieron. quæst. Heb. in Gen. col. 532. tom. 2. nov. edit. hæc scribit: *Ridicule quidam verbum Hebraïcum ULAM nomen esse urbis putant, cum ULAM interpretetur PRIUS*, &c. Posset tamen eo loci אוּלָם transferri *sed*, *autem*, ob sequens לָרִאשֹׁנָה *prius.*

Ibid. c. 41. vv. 2. & 18. בָּאָחוּ Aq. & Sym. ut videtur D. Bern. de *Montfaucon*, ἐν τῷ ἕλει *in palude.* Alius ἐν τῇ ὄχθῃ *in ripa.* Vulg. *in locis palustribus.* Lxx. ἐν Ἄχει. Ms. Oxon. & Compl. edit. ἐν τῷ Ἄχι in *Achi*, legebant אָחִי pro אָחוּ cum (י) loco ו. Jam monuimus Lxx. ח exprimere per χ. Attamen Auctor Ecclesiastici c. 40. v. 16. utitur voce Ἄχει pro *palude.* Et vetus scholion: Ἄχος ἐστὶ τὸ λεπτὸν καὶ βοτανῶδες φυτάριον, *Achos est tenuis herbaceusque frutex.* Unde Ἄχει potest

esse nomen appellativum Gen. 41. vv. 2. 18.

Num. 21. v. 1. *Quum audiisset Chananæus rex Arad .... venisse Israel per viam* הָאֲתָרִים, Aq. Sym. κατασκόπων, Vulg. *exploratorum*, i. qua exploratores venerant. Lxx. Ἀθαρείμ *Atharim*, retenta voce Hebraïca.

Deut. 3. v. 10. *Omnes civitates* מִישֹׁר, Vulg. *quæ sitæ sunt in planicie.* Lxx Μισὼρ *Misor.*

1. Reg. 14. v. 11. *Apparuit igitur uterque* (Jonathas & armiger ejus) אֶל־מַצַּב *stationi Philistinorum.* Vetus interp. εἰς τὸ πλῆθος *multitudini.* Lxx. εἰς Μεσσάβ.

Alia exempla vide ibid. c. 20. v. 20. in לְמַטָּרָה, Aq. εἰς τὸν σκοπόν, *ad scopum.* Aq. Theod. εἰς τὴν φυλακήν, *ad custodiam.* Sym. εἰς τὸ συντεταγμένον, *ad condictum*, Vulg. *ad signum.* Lxx. Ἀματταρεὶ. Complut. Αματταρεί.

4. Reg. 16. v. 18. in מוּסַךְ *tegmen, operimentum Sabbathi*, in quo Rex solebat stare, vel sedere Sabbathis & aliis diebus festis, ut sacrificiis interesset, & legem audiret. Alii aliter explicant. Lxx. θεμέλιον *fundamentum*, legebant מוּסָד pro מוּסַךְ, quam vocem Vulgatus retinuit *Musach.*

2. Paral. 1. v. 13. לַבָּמָה *ab excelso.* Lxx. ἐκ Βαμὰ *ex Bama*, quamvis v. 3. eamdem vocem appellative acceperint, εἰς ὑψηλὴν, *in excelsum.*

2. Esd. 3. v. 6. Et portam יְשָׁנָה *veterem.* Lxx. Ἰασαναί. Mſ. Alex. Αἰσανά.

Prov. 26. v. 8. *Sicut qui mittit lapidem* בְּמַרְגֵּמָה, Vulg. *in acervum Mercurii: ita qui tribuit insipienti honorem.* Lat. interpres *Mercurium* deduxisse videtur ab Heb. מַרְגֵּמָה ob quamdam literarum similitudinem; facta insuper allusione ad acervos lapidum Mercuriales, quos viatores crebro lapidum jactu in honorem Mercurii viarum præsidis augebant. Isti lapidum acervi ἑρμαῖοι λόφοι *lapidum acervi Mercuriales* veteribus dicebantur. Sensus itaque est: sicuti mittere lapidem in acervum Mercurii, illique Deo cultum exhibere, impium, absurdum, ac vanum est: ita stulto honorem deferre. Alii, *sicut qui mittit lapidem* pretiosum (אֶבֶן enim id interdum significat, vide Exod. c. 39. v. 10. 1. Paral. 29. v. 8. &c.) *in acervum lapidum* vulgarium, ubi nec conspicitur, & conculcatur: *sic qui tribuit insipienti honorem*, officia sua pessime collocat.

Isai. 22. v. 24. אַגָּנוֹת *phialæ, crateres*, Theod. Ἀγανώθ.

Jerem. 51. v. 27. טִפְסָר *imperatorem*, Lxx. βασιλεῖς *reges*, Vulg. *Taphsar.*

Cap. 52. v. 15. אָמוֹן Vulg. *multitudo*, Lxx. Ἀμμών.

Amos 3. v. 12. דְּמֶשֶׁק *latus, angulus*, Lxx. Δαμασκὸς, Vulg. *Damascus*, legebant דַּמֶּשֶׂק, ut c. 1. v. 3.

Ose. 6. v. 9. שְׁכֶמָה *humerus*, ut Soph. 3. v. 9. Lxx. Σίκιμα, Vulg. *Sichem.*

Ibid. c. 13. v. 7. אָשׁוּר *observabo*, Lxx. Ἀσσυρίων, Vulg. *Assyriorum*, legebant אַשּׁוּר.

Act. 27. v. 13. ἆσσον *propius*, Vulg. *Asson*, quæ quidem urbs est in Creta insula, cujus meminere Plinius & Stephanus, unde Jupiter *Asius.* At urbs illa erat mediterranea, teste Plinio 4. 12. Syrus & Arabs in Polyglott. Lond. *Asson*, ut nomen loci non agnoscunt. Versio Æthiopica Latinum interp. sequitur.

CANON VII.

NOMINIS proprii quandoque periphrasis est, sive circumloquutio.

Nominis proprii personæ. 1. Paral. 17. v. 13. *& misericordiam meam non auferam ab eo* (Salomone), *sicut abstuli ab eo, qui ante te fuit*, h. e. à Saüle, uti exponitur 2. Reg. c. 7. v. 15.

Isai. 7. v. 6. Quidam ex primoribus Syrorum, mentione patris sui facta, circumscribitur.... *ponamus regem in medio ejus filium Tabeel.* Vide similem periphrasin 1. Sam. 22. vv. 9. 12. Psal. 7. v. 1. quo in ultimo loco Saül dicitur *Chus*, sive *Æthiops*, & filius Jemini, i. viri Benjaminitæ.

Joan. 13. v. 23. Joannes ita se ipse indigitat: *erat ergo recumbens unus ex discipulis ejus in sinu Jesu, quem diligebat Jesus.* Sic c. 19. v. 26. c. 21. vv. 7. 20. 24.

Nominis proprii loci. Jud. 5. v. 21. Torrens Cison vocatur torrens קְדוּמִים *antiquitatum*. Vulg. *Cadumim*, ut nomen proprium accepit.

Isai. 18. v. 1. Æthiopia, seu Ægyptus, circumscribitur *terra umbrosa alis*, &c.

Cap. 21. v. 1. Babylon dicitur *desertum maris*. Ezech. 17. v. 4. *terra negotiatorum*.

Cap. 22. vv. 1. 5. Jerusalem appellatur *vallis visionis*. Jerem. 21. v. 13. eadem dicitur *habitatrix vallis solidæ atque campestris*.

Luc. 1. v. 39. *Exurgens Maria in diebus illis abiit in montana* (Judææ) *cum festinatione in civitatem Juda*, nempe Hebronem, quæ erat civitas Sacerdotalis, & inter novem urbes in tribu Judæ & Simeon filiis Aaronis, Jos. 21. vv. 9. 11. assignatas, primaria. Ita censent melioris notæ interpretes.

§. II.

De Nominis proprii impositione.

HEBRÆI veteres nominum liberis imponendorum certas causas habuere, quæ aliquando exprimuntur in Scripturis, sæpe etiam omittuntur; & in omissis non est quod nos immodice torqueamus, aut certe aliquid pronuntiemus temere: cum multis conjecturis locus est, ut scribit Mercerus in Gen. p. 106.

Impositio autem Nominis proprii vel *prima* est, vel *iterata*. Prima dicitur, cum personis, vel locis, sua primum imponuntur nomina: iterata vero, quando iisdem præter ea, quæ jam indita fuerant, adduntur & alia. Prima nominis impositio spectari potest 1°. Ratione Etymi & significationis, ejusque fundamenti. 2°. Ratione extensionis ad alia & communionis.

CANON I.

PLURIMA nomina propria personarum à Deo & Hebræis imposita sunt ab eventu.

Eventus triplicis est generis, præteritus, præsens, & futurus, sive optatus.

I. Ab eventu, seu re gesta præterita imposita sunt nomina

ISAACI יִצְחָק à *risu* non Saræ matris, ut volunt quidam interpretes, sed patris Abrahami; *postquam enim ad risum Abrahæ vocatus filius ejus Isaac*, Gen. 17. v. 19. *tum legimus risisse Saram*. Sic Hieron. quæst. in Gen. tom. 2. nov. edit. col. 522. צָחַק autem *ridere* significat. Porro iste risus Abrahæ exsultatio est gratulantis, non irrisio diffidentis.

MOSIS משֶׁה, Exod. 2. v. 10. *Vocavitque* (filia Pharaonis) *nomen ejus Moyses, dicens: quia de aqua tuli eum*; à מָשָׁה *extraxit*. Aben-Esra in h. l. *forsitan didicit filia Pharaonis linguam nostram, aut quæsivit de illa*.

ICHABOD אִי כָבוֹד, 1. Reg. 4. v. 21. *Et vocavit* (Heli nurus, uxor Phinees) *puerum Ichabod, dicens: translata est gloria de Israel, quia capta est Arca Dei*. Etymon אִי *ubi?* vel, ut quibusdam placet, אִי *non* est, & כָּבוֹד *gloria*.

II. A præsenti rerum statu deducta sunt & indita nomina

ABELIS הֶבֶל, Gen. 4. v. 2. *Rursumque peperit* (Heva) *fratrem ejus* (Caini) *Abel*, qui sic appellatus est à rerum mundanarum

vanitate & miseria, in quam post lapsum primi parentes devenerant; הֶבֶל enim *vanitatem* significat.

SETHI שֵׁת, à שׁוּת *ponere*, dixit enim mater ejus Heva: *posuit mihi Deus semen aliud pro Abel, quem occidit Cain*, Gen. 4. v. 25.

ESAU עֵשָׂו, à עָשָׂה *fecit*, *perfecit*, &c. quia perfectior, quam pueri solent, *totus in morem pellis hispidus* nascebatur, Gen. 25. v. 25.

JACOBI יַעֲקֹב, Gen. 25. v. 26. ab עָקֵב *calcaneus*, quia nascendo calcaneum fratris sui Esaii tenebat.

GAD גָּד, Gen. 30. v. 11. à בָּגָד *venit fortuna*; hanc enim vocem divisim legendam בָּא גָד observant Massorethæ. Jovis autem stella, quam astrologi felicissimam credebant, Arabibus גָּד appellatur. Unde Lxx. ἐν τύχῃ, *in fortuna*, seu *feliciter*, legebant בְּגָד cum præpositione בּ. Mſ. Oxon. & Compl. εὐτύχηκα *felix sum*. Vulg. ut Lxx. *feliciter*. Aq. ἦλθεν ἡ ζῶσις, *venit accinctio*, forte respexit ad Jos. 1. v. 14. & c. 4. v. 12. ubi Gaditæ, Rubenitæ, & dimidia tribus Manasse εὔζωνοι *bene cincti*, i. *armati* dicuntur. Alii בָּגָד interpretantur *venit turma* filiorum scilicet, à בָּא venit, & גְּדוּד *turma*.

III. Ab eventu futuro sperato desumta sunt nomina

HEVÆ חַוָּה, à verbo חָיָה *vixit*, mutato (י) in ו. Gen. 3. v. 20. *Et vocavit Adam nomen uxoris suæ, Heva: eo quod mater* (futura) *esset cunctorum viventium*, nempe hominum.

NOE נֹחַ, *à consolando*, Gen. 5. v. 29. *Vocavitque* (Lamech) *nomen ejus, Noe, dicens: iste* יְנַחֲמֵנוּ *consolabitur nos ab operibus, & laboribus manuum nostrarum*, &c. à נחם *consolatus est*, resecta ultima litera radicali. Lxx. διαναπαύσει *requiescere faciet*; legisse videntur יְנִיחֵנוּ, à נוּחַ *quievit*: quamvis quietem præstare, & consolari, idem fere sint.

SALOMONIS שְׁלֹמֹה, à שָׁלֵם *pace frui*. Quod nomen isti filio suo imposuit David, quod eum pacificum fore exoptaret, & auguraretur ejus imperium. Salomon enim typus futurus erat Christi *principis pacis*, Isai. 9. v. 6.

CANON II.

NOMINA propria locorum quorumdam itidem ab eventu & re gesta imposita leguntur.

Gen. 4. v. 16. *Egressusque Cain à facie Domini, habitavit in terra* נוֹד *Nod, ad orientalem plagam Eden.* Quod nomen isti terræ inditum est à Caini statu, qui vagus & profugus fuit; נוּד enim *vagari* significat. Lxx. Ναΐδ; vel legebant נִיד; vel Ναΐδ error est amanuensium pro Νώδ. Vulg. appellative accepit, interpretaturque, *profugus*. Sed descriptio situs in textu addita, ostendit certam terræ partem denotari.

Ibid. c. 11. v. 9. *Babel* civitas sic dicta est à *confusione* linguarum. Rad. בָּלַל *confudit*; & geminata prima radicali, extrusoque altero ל, factum est nomen בָּבֶל.

Ibid. cap. 28. vv. 17. 19. בֵּית־אֵל locus ita nuncupatur à visione divina Jacobo ibi facta. Alia exempla vide Gen. 31. vv. 47. 48. in *Galaad*. c. 32. v. 2. in *Mahanaim*, &c.

Interdum per anticipationem locis imponuntur nomina, quæ nonnisi postea consequuta sunt.

Gen. 14. v. 7. *& percusserunt omnem regionem Amalecitarum*, &c. h. e. incolas regionis illius, quam postea occupaverunt Amalecitæ. Amalec enim, unde Amalecitæ nuncupati sunt, & regio illa denominata, longo post tempore natus est, ut Gen. 36. v. 12. memoratur. Alia hujus prolepseos in nominibus propriis locorum exempla vide infra in Synt. fig. tract. 1. de fig. Gram. c. 1. de Synchysi, §. 4. memb. 1.

Per eamdem anticipationem S. Hieron. urbem נֹא No *Alexandriam* interpretatur. *Faciamque*, inquit comm. in cap. 30. Ezech. v. 14. &c. *judicia in Alexandria, quæ hodie sic vocatur. Ceterum pristinum nomen habet NO, quod Aq. Sym. Theod. sicut in Hebræo positum est, transtulerunt. Pro quo nescio quid volentes*

volentes Lxx. dixere Diospolim, quæ Ægypti parva civitas est. Nos autem pro NO Alexandriam posuimus per anticipationem, quæ Græce ἀλεξανδρεια appellatur, juxta illud Virgilianum : Lavinaque venit litora : *Non quod eo tempore, quando venit Æneas in Latium, Lavinia dicerentur ; sed quæ postea Lavinia nuncupata sunt, ut manifestior locus fieret lectoris intelligentiæ.* Chald. etiam *No* interpretatur *Alexandriam*, Jerem. 46. v. 25. Nah. 3. v. 8.

E contrario, locus interdum appellatur eo nomine, cujus fundamentum & ratio non amplius exstat, ut: 3. Reg. 4. v. 19. terræ *Sehon* regis Amorrhæorum, & *Og* regis Basan fit mentio, cum tamen jamdiu illorum regum esse desierit. Alia denominationis hujus exempla vide in articulo sequenti.

CANON III.

DISTINCTÆ personæ & loci sæpe in Scripturis eodem insigniuntur nomine.

I. Personæ distinctæ sunt uninomines.

Abia est nomen 1°. filii Jeroboam Regis Israel, 3. Reg. 14. v. 1. 2°. filii Roboam regis Juda, 2. Paral. 11. v. 20. 3°. filii Samuelis prophetæ, 1. Reg. 8. v. 2. 4°. sacerdotis octavæ sortis, 1. Paral. 24. v. 10. 5°. alterius sacerdotis de genere Eleazaris, qui reversus est ex captivitate Babylonica cum Zorobabele & aliis quamplurimis, 2. Esd. 10. v. 8. c. 12. v. 4. 6°. viri alterius ex tribu Benjamin, 1. Paral. 7. v. 8. 7°. uxoris Esron, 1. Paral. 2. v. 23. 8°. matris Ezechiæ regis, 2. Paral. 29. v. 1. ubi observandum eadem nomina quandoque viris, quandoque mulieribus imponi. Alia exempla sunt

Miphiboseth, 2. Reg. 4. v. 4. Alter c. 21. v. 8.

Abigail, 1. Paral. 2. vv. 16. 17. Altera, 1. Reg. 25. v. 3.

Nathan, 2. Reg. 5. v. 14. Alter c. 7. v. 2. c. 12. v. 1. &c.

Hiram, seu *Huram*, 2. Paral. 2. v. 2. Alter v. 12. לְחוּרָם אָבִי, *qui fuit Hiram patris mei*, i. cujus opera pater meus Hiram vel Huram utebatur. Alter cap. 4. v. 11. filius alterius Hiram, de quo v. 16. Quatuor itaque numerantur nomine *Hiram*, primus Rex Tyri; secundus pater ejus; tertius artifex, qui *fecit lebetes*, &c. quartus pater hujus artificis.

Duo homines *Esdræ* nomine reperiuntur, alter Levitici ordinis, qui una cum Josue & Zorobabele Hierosolymam ex captivitate ascendit, 2. Esd. 12. v. 1. Alter, qui anno septimo Artaxerxis Memnonis Perside Hierosolymam cum multis aliis Judæis profectus est, Esd. 7. vv. 1. 3. nominaturque *Sacerdos & Legis peritus*, Nehem. 12. vv. 26. 36.

Nehemiæ nomen tribuitur tum præfecto cuidam inter Judæos reduces, Nehem. 3. v. 16. tum celebratissimo illi duci populi Judæorum, cujus historia & res gestæ ab ipso conscriptæ fuerunt.

Quatuor *Zachariæ* nomine appellantur, tres in V. T. & unus in novo. Primus inter templum & altare jussu regis Joas occisus est, 2. Paral. 24. v. 20. Secundus ab Isaia in testem cum Uria sacerdote adscitus, Isai. 8. v. 2. Tertius, qui sub Dario prophetavit, & inter minores prophetas penultimum obtinet locum. Quartus in N. Test. pater Joannis Baptistæ, Luc. 1. v. 5.

Herodes in N. Test. tres numerantur. Primus Herodes Magnus rex Judææ à Senatu Rom. electus annis circiter 35. ante Christum natum, ex Usser. Secundus *Herodes* Antipas, Magni illius filius, Tetrarcha Galilææ, qui etiam rex dicitur Marc. 6. v. 14. ex vulgi & aulicorum adulatione. Is est, qui Joannem Baptistam decollavit, & Christum à Pilato ad se missum contumeliose dimisit, Luc. 23. Tertius *Herodes* Agrippa, qui Jacobum Apostolum capite truncavit, Act. 12. Hujus Herodis Agrippæ filius, *Agrippas* ille est, cujus mentio fit, Act. 25. v. 13.

Judæ nomen tam in Veteri quam in N. Test. pluribus etiam tribuitur. In novo

reperire est *Judam* cognominatum à Syris *Thaddæum*, Matth. 10. v. 3. Marc. 3. v. 18. Thaddæus autem idem est Syris ac Judas, utriusque enim nominis rad. est ידה in Hiph. *confessus est*. Adde quod omnes fere linguæ nomina extera, quæ sibi peregrina sunt, corrumpere soleant. Præterea hic Apostolus in Græco vocatur etiam Λεββαῖος à לב *cor*, q. d. *cordatus*, *prudens*, &c. Quidam eum sic dictum volunt ab oppido Galilææ maritimo *Lebba* nuncupato, de quo Plinius 5. 19. Alter Judas ad prioris distinctionem, dicitur *Iscariotes*, ab oppido קריות Vulg. *Carioth*, de quo Jos. 15. v. 25.

Duo itidem *Jacobi* (præter Patriarcham Gen. 25. &c. & illum, cujus meminit Matth. 1. vv. 15. 16.) in collegio Apostolico recensentur. Unus Zebedæi filius, frater Joannis; alter *minor* dictus, Marc. 15. v. 40. Alphæi filius, Judæ frater, Matth. 10. vv. 2. 3. Ob staturam parvam, vel ætatem *minor* dicitur, ut quibusdam placet. Alii, ut distingueretur ab altero Jacobo fratre Joannis, eum sic cognominatum volunt.

Mariæ nomen pluribus feminis in N. T. tribuitur. Ac 1°. quidem *Mariæ* Salvatoris nostri Jesu Christi matri. 2°. *Mariæ Magdalenæ*, Matth. 28. v. 1. Marc. 16. v. 9. Luc. 8. v. 2. &c. quæ nomen traxisse videtur ex patrio vico Μαγδαλὰ *Magdala*, Matth. 15. v. 39. ut habet textus Græcus. Vulg. *Magedan*, legebat Μαγεδὰν, ut ferunt mss. quidam codd. S. Hieron. Epist. ad *Principiam*, Magdalenæ nomen deducit ex מגדל *turris*. In etymologiis quisque in suo sensu abundat. 3°. *Mariæ* sorori Lazari & Marthæ, Luc. 10. vv. 38. 39. Joan. 11. v. 12. Has duas Marias Baronius & alii quidam pro una eademque habent, confunduntque cum his aliam mulierem peccatricem, à qua Christus unctus est in domo Pharisæi, Luc. 7. v. 37. sed distinctas has tres fuisse demonstrarunt viri cum apud catholicos, tum apud heterodoxos eruditissimi. 4°. *Mariæ* Cleophæ, scilicet uxori, Joan. 19. v. 25. quæ & *Maria Jacobi* (minoris) vocatur Marc. 16. v. 1. Luc. 24. v. 10. & *Maria Joseph*, Marc. 15. v. 47. Maria illa soror erat SS. Virginis Mariæ, Joan. 19. v. 25. uxor Cleophæ, seu Alphæi; idem enim videtur esse Lighfooto, 1°. quia Maria uxor Cleophæ Joan. 19. v. 25. dicitur mater Jacobi (minoris) Marc. 16. v. 1. Luc. 24. v. 10. qui Jacobus minor appellatur filius Alphæi, Matth. 10. v. 3. nisi forte duobus viris successive nupserit Maria, qua de re silent Evangelistæ. 2°. quia nomen Syrum חלפי indiscriminatim inflecti potest in *Hhalphi*, seu *Alphæus*, & *Cleophi*, sive *Cleophas*; ח enim, utpote litera Græcis barbara, initio dictionis resecari potuit, unde *Alphæus*. Quia vero ab iisdem Græcis exprimitur sæpe per χ, inde natum est nomen *Chleophas*; & mutata aspirata in tenuem, *Cleophas*. Hic ille Alphæus, qui ab Alphæo S. Matthæi patre, Marc. 2. v. 14. distinguendus est, pater fuit trium Apostolorum; Maria enim ejus uxor, mater fuit *Jacobi* minoris, & Joseph, Marc. 15. v. 40. necnon Judæ & Simonis, Marc. 6. v. 3. qui omnes Apostoli fuere, excepto uno Josepho.

Gaius nomen est 1°. cujusdam S. Pauli discipuli, patria Derbæi, Act. 20. v. 4. 2°. alterius ejusdem Pauli discipuli Macedonis, c. 19. v. 29. 3°. Corinthii cujusdam, quem Paulus baptizavit, 1. Cor. 1. v. 4. & cujus mentionem fieri Rom. 16. v. 23. volunt interpretes nonnulli. Alia exempla brevitatis ergo missa facio.

Notandum est nomina quædam propria in versionibus eadem videri, *quæ tamen apud Hebræos elementorum diversitate, & suis proprietatibus distinguuntur*, ut scribit S. Hieron. præf. in *Amos*, quo nomine in Latino vocatur & pater Isaiæ c. 1. v. 1. & Propheta inter minores tertius. Sed in Hebræo discrimen est evidens: Ille enim אָמוֹץ dicitur; hic vero עָמוֹס, quæ duo nomina in sola litera media conveniunt.

II. Loca quædam diversa eodem pariter vocantur nomine, ut: *Socoth*, qui locus est in Ægypto, Exod. 12. v. 37. & in terræ Sanctæ parte illa, quæ tribui Gad assignata est, Jos. 13. v. 27. Jud. 8. v. 5. 3. Reg. 7. v. 46.

Bersabee nomen est loci, seu regionis, Gen. 21. v. 31. & urbis, Gen. 26. v. 33. Sita erat in tribu Simeonis, sed quia tribus illa Judææ olim permixta fuit, Jos. 19. vv. 1. 2. appellatur *Bersabee Juda*, 3. Reg. 19. v. 3.

Maspha quadruplex invenitur. Prima in ingressu Libani super Jordanem, Jos. 11. v. 3. Secunda in tribu Juda, Jos. 15. v. 38. Tertia in tribu Benjamin, Jos. 18. v. 26. Quarta Moabitarum, 1. Reg. 22. v. 3.

Carmel mons duplex est, alter in tribu Juda, in quo habitavit Nabal, 1. Reg. 25. v. 2. alter Tyrum versus, mari Galilææ imminens, ubi habitavit Elias, 3. Reg. 18. v. 42.

Bethlehem una fuit in tribu Zabulon, Jos. 19. v. 15. altera in Juda, Mich. 5. v. 1. Matth. 2. v. 6.

Cana duplex itidem recensetur, altera in tribu Aser, Jos. 19. v. 28. altera in Galilæa, Joan. 2. v. 1. &c.

Cæsarea duplicis in N. T. fit mentio. Alterius *Philippi*, Matth. 16. v. 13. quia condita erat à Philippo Herodis Magni filio, in honorem Cæsaris Tiberii, ad radices Libani, quæ mutato nomine *Paneas* deinde appellata est. Alterius, quam Herodes ipse Magnus instauravit in honorem Augusti Cæsaris, quæque sita est prope Joppen ad mare mediterraneum, ac memoratur Act. 8. v. 40. c. 9. v. 30. c. 10. v. 1.

Laodiceam triplicem agnoscunt Strabo & Plinius. Prima est Metropolis Phrygiæ Pacatianæ, cujus fit mentio Coloss. c. 2. v. 1. c. 4. v. 15. Apoc. 3. v. 14. Altera Medorum, à Macedoniis, sive Græcis condita; unde à Strabone l. 11. civitas Græciæ dicitur. Tertia Syriæ urbs, quam Seleucus Nicanor condidit, & à matre Leodice, *Leodiceam* nuncupari voluit. Strab. l. 16.

Quidam duas urbes nomine *Salem* insignitas ponunt. Alteram quæ postea *Jerusalem* dicta est; alteram vero civitatem Sichimorum, ex Gen. 33. v. 18. *Transivitque Jacob* שָׁלֵם עִיר שְׁכֶם, Lxx. *εἰς Σαλὴμ πόλιν Σηκίμων*, mſ. Alex. *Σικίμων*, Vulg. *in Salem urbem Sichimorum.* Alii שָׁלֵם appellative accipiunt, *incolumis*, *salvus*, &c. Ita omnes fere Hebræi, Onkelos, Jonathan, & interpp. recentiores non pauci.

CANON IV.

UNI eidemque personæ duo, vel plura quandoque imposita leguntur nomina propria.

Gen. 26. v. 34. uxor Esau vocatur *Basemath*, quæ c. 36. v. 2. *Ada* appellatur. Utrobique enim parens *Elon* Hethæus memoratur.

1. Reg. 21. v. 1. אֲחִימֶלֶךְ, Compl. Ἀχιμέλεχ, Vulg. *Achimelech*, Lxx. Vatic. Ἀβιμέλεχ, legebant אֲבִימֶלֶךְ cum ב pro ח, vel error est amanuensium; is inquam, Achimelech dicitur *Abiathar*, Marc. 2. v. 26. Imo si quis conferat 1. Paral. 24. v. 3. & 2. Reg. 8. v. 17. cum 2. Reg. 15. vv. 29. 35. & 3. Reg. 2. v. 26. deprehendet & patrem & filium binomines fuisse, & utrumque modo Achimelech, modo Abiathar nominari.

2. Reg. 3. v. 3. *Cheleab* filius Davidis, vocatur etiam *Daniel*, 1. Paral. 3. v. 1.

4. Reg. 8. v. ult. *Ochosias* filius Joram, rex Juda, vocatur *Azarias*, 2. Paral. c. 22. v. 6. In hoc tamen ultimo loco Lxx. interpretantur Ὀχοζίας, & Vulg. *Ochosias*. Quod argumento est eos utrobique in suis exemplaribus legisse *Ochosias*. Idem 2. Paral. 21. v. 17. vocatur *Joachas*, quod est prius nomen inversum.

1. Paral. 9. v. 39. *Ner* avus Saülis, vocatur *Abiel*, 1. Reg. 9. v. 1.

1. Paral. 10. v. 2. *Abinadab* Saülis filius, dicitur etiam *Jessui*, 1. Reg. 14. v. 49.

2. Paral. 11. v. 20. *Maacha filia Absalom* alius ab Absalomo Davidis filio, appellatur *Michaia filia Uriel de Gabaa*, cap. 13. v. 2. Pater igitur & filia binonimes fuerunt.

2. Paral. 15. v. 1. *Azarias filius Oded*, in Heb. v. 8. dicitur simpliciter *Oded* patris sui nomine. Sic Lxx. Vatic. qui transferunt *Adad*. At mſ. Alex. Cantab. & Ald. edit. habent Ἀζαρίου τοῦ Ἀδδὶδ, Vulg. *Azariæ filii Oded.* Vel quia sic habebant codices Heb. quibus utebantur; vel illud ex suo suppleverunt.

2. Paral. 24. v. 20. *Joiada* sacerdos voca-

tur *Barachias*, Matth. 23. v. 35. & *Johanan* 1. Paral. 6. v. 9.

2. Paral. 26. v. 1. *Ozias* rex Juda, vocatur *Azarias*, 4. Reg. 15. vv. 1. 2.

Esd. 7. v. 1. *Esdras* Legis peritus appellatur *Josedec*, 1. Paral. 6. v. 15. al. 5. vv. 41. 42. uti genealogia utrobique posita ostendit.

Nomina quædam propria cum בַּעַל composita, componuntur etiam cum voce בֹּשֶׁת *pudor*, *pudendum idolum*; idque fortasse in *Baalis* ignominiam. Sic Jud. 6. v. 32. Gedeon vocatur יְרֻבַּעַל *Jerubbaal*, Vulg. *Jerobaal*, i. *ulciscatur se Baal.* Idem Gedeon vocatur יְרֻבֶּשֶׁת, 2. Reg. 11. v. 21. q. d. *ulciscatur se pudendum idolum.*

2. Reg. 2. v. 8. filius Saülis vocatur אִישׁ בֹּשֶׁת *Isboseth*, & 1. Paral. 8. v. 33. c. 9. v. 39. אֶשְׁבַּעַל *Esbaal.*

In Novo Testam. *Judas* appellatur quoque *Thaddæus*, & Matth. 10. v. 3. in græco *Lebbæus.* Vide supra pag. 442. col. 1.

Matthæus vocatur etiam *Levi*, Marc. 2. v. 14. Luc. 5. v. 27.

Saulus dicitur *Paulus*, Act. 13. v. 9. & postea ubique. Vide supra pag. 435. col. 2.

Act. 13. v. 6. Magus Cyprius nomine *Bar-Jesu*, appellatur *Elymas*, v. 8. quasi עֲלִימָא *occultus*, h. e. rerum occultarum studiosus, ut interpretantur quidam eruditi. In Arabica Pentateuchi interpretatione R. Saadiæ, pro חַרְטֹם, quod Chaldaïce *magum* significat, legitur עֲלִימָא.

Huc referunt quidam, quod *Thomas* Apostolus dicitur *Didymus*, Joan. 20. v. 24. sed Hebrææ vocis interpretatio est, non diversum nomen; תְּאוֹם enim & contracte תּוֹם, unde *Thomas*, *gemellum* significat, sicuti & Græca vox δίδυμος.

CANON V.

UNI eidemque loco duo, vel plura interdum imposita leguntur nomina propria.

Gen. 14. v. 7. Fons *Misphat* vocatur etiam *Cades*, ut ibidem dicitur.

Cap. 31. v. 47. Locus, in quo Jacob & Laban fœdus inierunt, vocatur à Labane Syro יְגַר שָׂהֲדוּתָא *Jeghar Sahadhoutha*, à Jacobo Hebræo גַּלְעֵד *Galedh*; utrumque autem *acervum testimonii* significat, illud Syra, hoc Hebræa dialecto. Idem locus v. 49. dicitur etiam מִצְפָּה *Mitspa*, i. *specula*; sequitur ratio: *intueatur & judicet Dominus*, &c.

Deut. 3. v. 9. Mons *Hermon*, qui à Sidoniis *Sarion*, ab Amorrhæis *Sanir* appellatur, is c. 4. v. 48. dicitur etiam שִׂיאֹן *Sion*, estque alius à צִיּוֹן *Sion* monte Sancto. Quidam interpretes existimant vocem minus usitatam שִׂיאֹן mutatam fuisse in communem צִיּוֹן, Psal. 132. Heb. 133. v. 3. *Sicut ros Hermon*, *qui descendit in montem Sion*, h. e. sicut ros Hermon, qui descendit, inquam, in montem Hermon, ita ut bis idem repetatur; Hermon enim & Sion Jerosolymorum longissime à se invicem distant. Alii commode per ellipsin conjunctionis *&* illud sic explicant: *Sicut ros Hermon*, & *qui descendit in montem Sion*; idem enim ros, specie non numero, cadit super montes Hermon & Sion, eodem tempore, eadem copia, & eadem qualitate fœcundante, &c. Vide infra in conjunctione 1.

Psal. 77. Heb. 78. v. 51. & Psal. 104. Heb. 105. vv. 23. 27. Ægyptus vocatur *Cham*, à Chamo Noe filio, cui Africa, cujus veluti frons est Ægyptus, habitanda obtigit. Unde peritissimis Ægyptiorum Sacerdotibus, teste Plutarcho, antiquitus Χημία vocabatur. Et Hieron. trad. in Gen. *Ægyptus usque hodie Ægyptiorum lingua HAM dicitur.* Præcipuum ejus flumen *Nilus* est, qui sic dicitur κατ' ἐξοχὴν à נַחַל *flumen*, & eliso ח factum est Phœnicum & Ægyptiorum *Neel*, unde Græcorum Νεῖλος *Nilus.* Vocatur etiam שִׁיחוֹר Jos. 13. v. 3. Isai. 23. v. 3. Jerem. 2. v. 18. à שָׁחַר *nigrum* esse, quod aquæ ejus turbidæ sint & subnigræ, quare, teste Eustathio, μέλας Græcis primo dictus est. Æthiopibus autem *Siris* (à שִׁיחוֹר, elisa gutturali

ה) nuncupatus est, secundum Dionysium.

Huc pertinet plurium nominum impositio, quæ ex Chaldaicis paraphrasibus colligitur, ut Gen. 8. v. 4. *Ararat*, Vulg. *Armenia*, Onkelos קַרְדּוּ *qardou*, pro קַרְדּוּת per elisionem in Aramæa lingua frequentissimam, præsertimque literarum ע & ה, ut: בַּל pro בַּעַל *Baal*, נַשׁ pro נָחָשׁ *serpens*, יוֹנָן pro יוֹחָנָן *Joannes*; unde Matth. 16. v. 17. *Bar-jona*, sublato etiam ultimo ן, pro *Bar-johhanan*, filius Joannis. יֵשׁוּ pro יֵשׁוּעַ *Jesus*, &c. Ex קַרְדּוּת fluxit nomen proprium *Carduci*, Epiph. l. 1. contra hæres. & *Carduchi*, seu *Corduæni*, aut *Gordiæi*, Plin. lib. 6. hist. nat. c. 15.

Gen. c. 10. v. 10. *Sennaar*, Targ. Jerosoly. *Babel.*

Ibid. *Arach* ab eodem vocatur הֲדַס, quæ est *Edessa* ad Euphratem sita. Et *Achad*, eidem Paraphrastæ dicitur נְצִיבִין, quia respexit ad *Nisibin* Mesopotamiæ urbem.

Deut. 1. vv. 2. 44. cap. 2. v. 8. *Seir*, h. e. Idumæa ab eodem interp. Jerosolymitano vocatur גַּבְלָא, Hieron. *Gebalena*, ab Heb. גבל *terminus*, quod sit terræ Sanctæ limes ad Austrum. Erat altera *Gabla* sive *Gebalena* ad Septentrionem Judææ, in extremo Phœniciæ limite posita, unde *Giblii*, 3. Reg. 5. v. 18. in omni artificio Architectonico & fabrili peritissimi. Sic locum Hebræis dictum *Basan*, Chaldæi Paraphrastæ vocant semper *Mathnan.*

In Novo Testam. Matth. 15. v. 39. *Μαγδαλὰ* vocatur *Δαλμανουθὰ* Marc. 8. v. 10. Vel igitur locus ille erat binominis; vel *Dalmanoutha* est regionis nomen, & Magdala civitatis; vel duo illa loca erant vicina. Lightfoot. præmiss. ad Marc. c. 5. arbitratur *Dalmanoutha* locum fuisse prope mare Tiberiadis intra fines Magdalenses situm. Deducit à צַלְמוֹן, de quo in Thalmudicis mentio fit, & mutato צ in ד, quod Arabibus & Syris insolens non est, factum est nomen דַּלְמוֹן, sive דַּלְמָנוּתָא. Quod libri quidam Marc. 8. v. 10. habuerint *Μαγδαλὰν*, sive *Μαγδαλὰν*, aut *Μαγδαλὰ*, vel *Μαδεγαδὰ*, interpretamentum videtur ex Matthæo desumtum.

Matth. 8. v. 28. mentio fit regionis *Γεργεσηνῶν Gergesenorum*, qui Marc. 5. v. 1. Luc. 8. v. 26. vocantur *Γαδαρηνοὶ Gadareni.* Interp. Lat. vertit ubique *Gerasenorum*, quia legebat *Γερασηνῶν*, ut habent quidam codd. mss. Marc. 5. v. 1. & Luc. 8. v. 26. *Gergessa* autem & *Gadara* quibusdam interpretibus duo erant oppida diversa, sed vicina, & ad lacum Genezareth sita, quorum fines erant commixti, ut cum in horum regionem Christus venisse dicitur, in illorum quoque regionem venisse intelligendus sit. Ceterum *Gadara*, teste Josepho l. 17. c. 13. erat Græcanici instituti, ac proinde mirum non est illic fuisse greges porcorum, quorum carnes Judæis erant prohibitæ.

Act. 21. v. 7. *Ptolemais* Syro interpreti dicitur עַכּוֹ, quæ nonnullis videtur esse civitas *Accho*, de qua Jud. 1. v. 31. quæque postea vocata est *Ptolemais.*

Locis quibusdam nomina emphatica & prophetica tribuuntur.

Isai. 29. v. 1. Jerusalem dicitur *Ariel*, quia replenda erat sanguine interfectorum, sicut altare holocaustorum, quod etiam *Ariel* vocatur Ezech. 43. vv. 15. 16. & ad quod respicit propheta, sanguine victimarum spargebatur. Quidam existimant Jerusalem ita vocari, quod futura esset quasi *leo Dei*, sive *leo potens*, adversus Chaldæos, qui eam obsessuri erant.

Isai. 51. v. 9. Ægyptus vocatur רָהַב *Rahab* propter summam ejus superbiam, רָהַב enim appellative id significat; quare Vulg. interpretatur *superbum.* Vetus interp. Græcus *ἀλαζόνειαν superbiam* transtulit. Vide Psal. 86. Heb. 87. v. 4. Psal. 88. Heb. 89. v. 11. ubi Ægyptus vocatur pariter רָהַב.

Jerem. 25. v. 26. c. 51. v. 4. *Babylon* vocatur שֵׁשַׁךְ *schescbach*, Vulg. *Sesac*, i. Babylonica dialecto *festum agens*, qua denominatione innuitur tempus & modus, quo urbs illa à Cyro expugnanda erat. Vide infra in Synt. fig. tract. 11. c. 9. de Ænigmate.

Ezech. 23. v. 4. *Jerusalem* vocatur à Deo אָהֳלִיבָה Oholiba, i. *tabernaculum meum in ea*, ut ostendat Judæos Templum Dei, Sacerdotium, & regnum, atque adeo ipsam Majestatem Dei apud se præsentem habuisse. Vide 2. Paral. 13. v. 5. seqq. *Samaria* autem

& regnum Israelis dicitur אָהֳלָה Ohola, i. *tabernaculum ejus*, quo innuitur Israelitas inde à tempore discessionis non amplius adhæsisse templo Dei, & domui Davidis; sed tentorium suum habuisse seorsim. Vide 3. Reg. 12. v. 16.

Ose. 4. v. 15. c. 10. v. 5. *Beth-aven*, i. *domus vanitatis*, sive *idoli*, à propheta vocatur, quæ alias *Bethel* est, h. e. *domus Dei*; quod in hoc oppido idololatriam instituerat *Jeroboam*. Vide 3. Reg. 12. v. 29. Est & alia *Bethaven* à *Bethele* distincta, Jos. 7. v. 2. cap. 18. v. 12. 1. Reg. 13. v. 5. Ose. 5. v. 8.

CANON VI.

PERSONIS jam ante nomina sua habentibus, alia quandoque leguntur superimposita, ob certam rationem in SS. Scripturis ut plurimum expositam.

In hac nova nominum impositione, *vel* prius nomen tollitur, & aliud substituitur; *vel* priori novum cognomen superadditur; idque vel à Deo ipso, vel à Prophetis & piis hominibus, vel demum à regibus infidelibus.

I. A Deo, Gen. 17. v. 5. *Abrahami* nomen mutatur in *Abraham*, cujus etymologiam vide supra pag. 430. col. 2.

Ibid. v. 15. *Sarai* שָׂרַי uxoris Abrahæ nomen mutatum fuit in *Sara* שָׂרָה. S. Hieron. quæst. in Gen. tom. 2. nov. edit. col. 522. *caussa autem ita nominis immutati hæc est, quod antea dicebatur princeps mea, unius tantum domus materfamilias. Postea vero dicitur absolute PRINCEPS, id est*, ἄρχουσα; *sequitur enim:* dabo tibi ex ea filium, & benedicam ei, & erit in gentes, & reges populorum erunt ex eo..... *in Hebræo habetur:* non vocabis nomen ejus SARAI, *id est non dices ei PRINCEPS MEA es, omnium quippe gentium futura jam princeps est.* Ita S. Hieron. cui vox שַׂר, aut שָׂר communis erat generis. שָׂרַי autem, secundum S. hujus Doctoris interpretationem, in plurali est, & cum affixo plurali, quo in numero sæpius ponuntur nomina dominii & excellentiæ licet sensu singularia, ut infra videbimus.

Gen. 32. v. 28. Jacobo superadditur *Israelis* nomen, quod compositum est ex (י) nominum propriorum fere formativo, שָׂרָה *principem se gessit*, & אֵל *Deus*; sequitur enim in Heb. *quia* שָׂרִיתָ *principem te gessisti cum Deo, & cum hominibus, & prævaluisti.* Vulg. paululum παραφράζει hoc modo: *Quoniam si contra Deum fortis fuisti, quanto magis contra homines prævalebis?* Aq. ὅτι ἦρξας μετὰ θεοῦ, *quia princeps fuisti cum Deo.* Sym. ὅτι ἦρξω ἰσχύι πρὸς θεὸν, *quia princeps fuisti fortitudine contra Deum.* Lxx. & Theod. ὅτι ἐνίσχυσας μετὰ θεοῦ, *quia invaluisti cum Deo.*

2. Reg. 12. v. 25. A Deo *Salomoni* superadditur nomen יְדִידְיָהּ *Iedhidheia. Misitque* (Dominus) *in manu Nathan prophetæ, & vocavit nomen ejus* (Salomonis) יְדִידְיָהּ בַּעֲבוּר יְהוָה *IEDHIDHEIA propter Dominum*, nempe Christum Salvatorem, qui ex eo nasciturus erat, & cujus typus erat Salomon. Lxx. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰεδδεδὶ ἕνεκεν κυρίου, *& vocavit nomen ejus IEDDEDI propter Dominum.* Pro Ἰεδδεδὶ, mſ. Alex. habet Ειδεδιὰ, al. Ιεδιδιά. Aq. καὶ ἐκάλεσε τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰεδιδία ἕνεκεν κυρίου, *& vocavit nomen ejus IEDIDIA propter Dominum.* Sic Theod. nisi quod pro ἕνεκεν κυρίου, transtulerit ἐν λόγῳ κυρίου *in verbo Domini*; respexit enim ad imperium Domini. Sym. καὶ ἐκάλεσεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἀγαπητὸν κυρίου, ἕνεκεν κυρίου, *& vocavit nomen ejus amabilem Domini, propter Dominum.* Vulg. *Amabilis Domino, eo quod diligeret eum Dominus*, sic παραφράζει, & nomen proprium appellative cum Sym. accepit. Etym. יְדִיד *dilectus*, & יָהּ *Dominus.*

Joan. 1. vv. 42. 43. *Simoni* superindicitur à Christo nomen *Cephas*, i. petra, seu *petrus*, quia super eum, tanquam supra firmam pe-

tram ædificaturus erat Ecclesiam suam, Matth. 16. v. 18.

Marc. 3. v. 17. *Jacobus & Joannes* filii Zebedæi, à Christo cognominantur Βοανεργὲς, i. *filii tonitrui*, quia futuri erant eximii verbi Evangelici præcones. Et ipse Joannes initio Evangelii sui ceteris Evangelistis altius Verbi Divinitatem intonat. Βοανεργὲς autem componitur ex בְּנֵי *filii*, & רֶעֶם *tonitru*. In prima voce בְּנֵי, scheva olim legebatur modo per *o*, modo per *a*; & utraque lectione servata, facta est vox Βοαν: in posteriori vero רֶעֶם, litera ע expressa per γ, ut sæpe fit apud Lxx. & ם mutato in ς, quia in lingua Græca voces non desinunt in μ, natum est vocabulum ργὲς, & ex utraque dictione βοανεργὲς. Quidam pro רֶעֶם substituunt רֶגֶשׁ *strepitus*, forte etiam olim & *tonitru*. At vocum peregrinatum etymologiam accuratius investigare operæ pretium non est, cum sæpius ab amanuensibus, quibus ignotæ sunt, corrumpantur. Unde S. Hieron. comm. in cap. 1. Dan. tom. 3. nov. edit. col. 1076. *In Evangelio quoque ..... filii Zebedæi appellati sunt* filii tonitrui: *quod non ut plerique putant BOANERGES; sed emendatius legitur BENEREEM.*

II. A Prophetis aliisque piis hominibus mutantur nomina; idque fit vel in bonum, vel in malum.

In bonum. Gen. 35. v. 18. Jacobi filius, quem mater moriens vocaverat *Benoni*, i. *filius doloris mei*, quia in partu ejus ad mortem usque laborarat: is à patre, mutato nomine, appellatus est *Benjamin*, i. *filius dexteræ*, quia ipsi erat charissimus, dextera enim honoratior ac charior est sinistra. Ideo autem filii sui nomen immutasse videtur Jacob, ut videlicet occasionem sibi ipse præcideret de tristi dilectæ Rachelis suæ morte cogitandi.

Num. 13. v. 16. *Osee* filii *Nun* nomen à Moyse mutatum est in יְהוֹשֻׁעַ *Josue*, id est, *servabit*, quasi certissimam Dei per Josue salvationem populi, & introductionem in terram Chanaan voluisset Moyses hac mutatione significare. Equidem pro (ְ) deberet esse (ִ), sic: יִהוֹשִׁיעַ, aut sine (ִ), יְהוֹשִׁעַ; at nominum etymologia accuratis Grammatices regulis nequaquam astringitur.

Jud. 6. v. 32. *Gedeon* cognominatus est (à piis scilicet) *Jerobaal*, *eo quod dixisset Joas* pater Gedeonis: *ulciscatur se de eo Baal.* Jerobaal enim componitur ex יָרִב *contendat*, *ulciscatur se*, & בַּעַל *Baal.*

Prov. 31. v. 1. *Salomoni* à matre blandiente & erudiente additum est nomen לְמוּאֵל *Lemouel*, h. e. *cujus Deus est*; vel *qui stat à Deo*; vel *quem Deus fovet*; ex לְמוֹ & אֵל, nam v. 4. legitur in melioris notæ codicibus לְמוֹאֵל. Particula מוֹ hic expletiva est; quare לְמוֹאֵל est pro לְאֵל. Aq. λαμμοῦν *Lammoun*, Sym. Ἰαμουὴλ *Iamouel*. Theod. Ῥεβουὴλ *Rebouel*, quæ sunt menda amanuensium. Lxx. ὑπὸ Θεοῦ, *à Deo*, appellative transtulerunt.

In malum. Jerem. 20. v. 3. פַּשְׁחוּר Vulg. *Phassur*, i. *dispergens pallorem*, seu efficiens violentia ut pallescant homines & metuant; ex פּוּשׁ *dispergere*, *diffundere*, & חוּר *albescere*; cognominatur à Jeremia מָגוֹר מִסָּבִיב *Maghor missaviv*, i. *pavor undique* imminebit tibi. q. d. qui alios terrebas, terrore & ipse concutieris undique. מָגוֹר Lxx. & Theod. interpretantur μέτοικον *migrantem*. Aq. in 2. edit. ξένον *peregrinum*. Verbum גּוּר, unde מָגוֹר, & *peregrinari*, & *metuere* significat. S. Hieron. in h. l. *Juxta superiorem interpretationem, qua PHASCHOR nomen fuerat immutatum ut appellaretur MAGOR, omnes similiter transtulerunt, ut significarent vel PAVOREM, vel PEREGRINATIONEM, vel SUBLATIONEM, & TRANSLATIONEM, & CONGREGATIONEM.* Quod spectat ad מִסָּבִיב, Aq. Sym. Theod. illud interpretantur κύκλοθεν, Vulg. *undique*.

III. A regibus infidelibus mutata sunt nomina eorum, quos peculiari ratione suo addixere vel obsequio, vel servitio, quod non sine omine & certa ratione factum.

Gen. 41. v. 45. *Josephus* cognominatur à Pharaone lingua Ægyptiaca צָפְנַת פַּעְנֵחַ *Tsaphenath paneahh*. Aq. Σαμφανὴ, Symm. Σαφαθφανὴ, Lxx. Ψονθομφανήχ, de hac voce mox. Alius, ᾧ ἀπεκαλύφθη τὸ μέλλον, *cui revelatum est futurum*. Alius, ᾧ κεκρυμμένα ἀπεκάλυψεν, *cui occulta revelavit* (Deus.) Chald.

vir, cui secreta revelantur. Philo *κρυπτῶν εὑρετὴς, ἢ ὀνειροκρίτης, occultorum inventor, vel somniorum interpres.* Syrus *ὁ εἰδὼς τὰ κρυπτὰ, occultorum gnarus.* Quæ omnes interpretationes ex Hebræo proficiscuntur. Melius Hieron. in quæst. Heb. tom. 2. nov. edit. col. 542. *Licet Hebraïce hoc nomen absconditorum repertorem sonet, tamen quia ab Ægyptio ponitur, ipsius linguæ debet habere rationem. Interpretatur ergo sermone Ægyptio* SAPHANETH PHANEE; *sive, ut LXX. transferre voluerunt*, Psomthom-phanech, *salvator mundi, ex eo quod orbem terræ ab imminente famis excidio liberavit.*

Dan. 1. v. 7. *Asphenez* præpositus eunuchorum nomina hebraïca *Danielis*, *Ananiæ*, *Misaelis*, & *Azariæ* mutavit, ipsisque Chaldaïca imposuit: *Danieli* quidem, בֵּלְטְשַׁאצַּר *Beltescbatsisar*, Vulg. *Baltassar*, i. *Beli recondens thesauros*, seu *Sacerdos mysteriorum Dei*; ex בֵּל *Belus*, טְשָׁא *recondidit*, & אֶצַּר *thesaurus.* Danielem autem ab idolo *Bel* sic vocatum fuisse patet cap. 4. v. 5. *Ananias* vero שַׁדְרַךְ *Schadrach*, Vulg. *Sidrach* appellatus est, h. e. *commotio*, seu *afflatus regis*, nimirum *solis*, qui Deus & Rex apud Chaldæos habebatur; confer 4. Reg. 23. v. 11. ex שְׁרָא *commovere*, & רַךְ *Rex.* *Misaëli* inditum est nomen מֵישַׁךְ *Meschach*, Vulg. *Misach*, h. e. *à festo Sacha*, quod in honorem Deæ *Sachæ* celebrabant Babylonii, quo nomine terram colebant; ex מ *à*, vel *ab*, & שַׁךְ *Sacha.* Denique Azariæ nomen commutatum est cum עֲבֵד נְגוֹ *Abhed nego*, Vulg. *Abdenago*, h. e. *servus ignis*, qui à Babyloniis sic vocabatur à נְגַהּ *splendere*, *lucere.* Alii alias horumce nominum etymologias afferunt ex Hebræo plerumque petitas: sed perperam, cum ex Chaldaïca sint origine. S. Hieron. comm. in c. 1. Dan. col. 1076. tom. 3. nov. edit. hanc mutationis nominum causam affert, quod nollent Babylonii *eos* (Danielem, &c.) *in terra captivitatis vocabula habere Judæorum.*

Esth. c. 2. v. 7. *Esther* alio nomine vocabatur הֲדַסָּה *Hadassa*, i. *myrtina*, ab הֲדַס *myrtus.* Vulg. *Edissa:* quam denominationem ab Assuero accepisse Estherem auguratur Drusius. Alia exempla vide 4. Reg. 23. v. 34. c. 24. v. 17. &c.

Locorum quorumdam nomina quoque mutata, ac nova superinducta esse leguntur.

Gen. 19. v. 23. vocatur *Segor*, quæ civitas prius *Bala* dicebatur, conf. c. 14. v. 2.

Ibid. cap. 28. v. 19. *Luza* à Jacobo *Bethel* cognominata est.

Jud. 18. v. 29. urbs *Lais* postmodum appellata est *Dan.*

3. Reg. 9. v. 13. Pars Galilææ, in qua erant 20. civitates, quas Salomon regi Hiramo dedit, pars, inquam, illa ab Hiramo vocata est terra *Chabul*; Josepho Antiq. l. 8. c. 2. *Chabulon*, i. displicentia, quod ipsi displiceret. Qua de causa? hariolantur interpretes.

Jerusalem primum vocata est *Salem*, Gen. 14. v. 18. Epist. ad Heb. 7. v. 1. Deinde *Jebus*, Jud. 19. v. 10. 1. Paral. 11. vv. 4. 5. Tandem *Jerusalem* dicta est, quod nomen vulgo in SS. Scripturis retinuit; raro enim pristino nomine vocatur *Salem*, ut Psal. 75. Heb. 76. v. 3. De hujus nominis etymologia non convenit inter interpretes. Alii Jerosolymam sic dictam volunt à Jebusæis ipsis, quasi יִרְאוּ־שָׁלֵם *timebunt* (hostes) *Salem*, à יָרֵא *timuit.* Confer 2. Reg. 5. v. 6. Alii contendunt urbem hanc à Davide expugnatam, ita ab eo appellatam fuisse, quod sibi pacem polliceretur; id enim nominis componunt ex יִרְאוּ *videbunt*, i. videbitur, à verbo רָאָה *vidit*, & שָׁלֵם olim *pax*; unde vulgo interpretatur *visio pacis.* Quod si ante Davidem hujus nominis fit mentio, ut Jud. 1. v. 8. id per prolepsin explicandum est. Alii alias originationes afferunt. Forma hujus nominis dualis est יְרוּשָׁלַיִם, quia duplex erat civitas, seu duas in partes dividebatur, quarum altera in tribu Judæ, altera cum arce in tribu Benjamini exstructa erat. Cabbalistæ ad duplicem Jerusalem, cœlestem & terrenam respici volunt, atque terrenæ deletionem per literam (י) excidentem significari conjectant; nomen enim istud, quinque locis exceptis, semper defective scribitur hoc modo: יְרוּשָׁלַם. Alias nominum propriorum locorum mutationes vide Num. 32. vv. 37. 38. &c.

CANON

CANON VII.

PLURES unius regni, vel provinciæ reges, sive principes, sibi invicem succedentes, sæpe uno eodemque vocantur nomine.

PHARAO commune regum Ægyptiorum nomen fuit. *Pharaonis* alicujus mentio fit tempore Abrahami, Gen. 12. v. 15. Alterius tempore Josephi, Gen. 41. v. 1. Alius tempore servitutis Ægyptiacæ, Exod. 1. vv. 8. 21. &c. *Pharao Nechao* memoratur 4. Reg. 23. v. 29. Jerem. 46. v. 2. *Pharao* חָפְרַע *Hophra*, Vulg. *Ephree*, Jerem. 44. v. 30. quem Herodotus lib. 2. Ἀπρίην *Haprien* vocat.

Post Alexandri Magni tempora, Reges Ægypti vocati sunt PTOLEMÆI, à voce Græca πόλεμος, & inserto τ, πτόλεμος, *bellum*, q. d. bellatores. *Ptolemæus Evergetes* memoratur in præfat. Eccli. *Ptolemæus Philometor*, in 1. Macc. 1. v. 18. *Ptolemæus Philadelphus*, apud Joseph. antiq. l. 12. c. 2. Philonem lib. 2. de vita Mosis, Epiphan. lib. de pond. & mens. Zonar. tom. 1. Aug. lib. 18. de civ. Dei, cap. 42. Ptolemæi hujus ætate versionem Græcam, quæ LXX. nomine circumfertur, saltem ex parte ferunt adornatam. Reperitur etiam *Ptolemæus Lagus*, *Ptolemæus Philopator*, &c.

ABIMELECH Philistinorum Regum in Scripturis nomen est, Gen. 20. v. 2. c. 26. v. 1. Psal. 33. Heb. 34. v. 1. qui postremus locus ex hac observatione facile conciliari potest cum 1. Reg. c. 21. vv. 12. 13. ubi pro *Abimelech* legimus *Achis*, quod est nomen proprium regis hujus in Geth tunc temporis imperantis, *Abimelech* vero nomen ipsi cum aliis regibus commune.

ARTAXERXES Reges Persarum vulgo vocatos fuisse probant eruditi non pauci ex Esd. 4. v. 7. c. 7. v. 1. Nehem. 13. v. 6. Rabb. Salomone & Aben-Esra in cap. 6. Esd. v. 14. Seder olam c. 30. ubi dicitur: *omne regnum vocatur* ארתחששתא *Artahhschascht*, sic enim Chaldæi exprimunt nomen, quod à Græcis *Artaxerxes* profertur. Item ex Megasthene Persa apud quem legitur *Artaxerxes Assuerus*, *Artaxerxes Ochus*, *Artaxerxes Darius*, &c. Artaxerxes autem interpretatur Græce μέγας ἄρηιος *magnus Martius*. Alii eruditi negant nomen istud regibus Persarum fuisse commune, ex eo quod Herodotus, Thucydides, Xenophon, Diodorus, Plutarchus, aliique scriptores Græci, reges Persidis proprio nomine distinguant, vocitantes eos *Cyrum*, *Cambysem*, *Darium*, *Xerxem*, *Artaxerxem*, &c. Verum historici Græci istos Persarum reges nomine proprio, omisso communi, sicuti mox in *Achis* vidimus, appellare potuerunt.

BENADAD commune esse regum Syriæ nomen scribit S. Hieron. comm. in Amos cap. 1. col. 1374. tom. 3. nov. edit. *Ei* (Azaëli) *in regnum successerat filius suus Benadad, à quo omnes postea reges Aram, id est, Syriæ & Damasci, Benadad vocabulum possederunt.* Et sane tres Syriæ reges *Benadad* dicti memorantur 3. Reg. 15. v. 18. 4. Reg. 8. v. 7. c. 13. v. 3. Drusius observ. lib. 11. cap. 24. negat omnes reges Syriæ post *Benadad* eo nomine fuisse insignitos; quandoquidem *Rasin* cujus mentio fit 4. Reg. 15. v. 37. fuit rex Syriæ, neque tamen *Benadad* appellatur. Verum is nomine proprio, non communi, sicut antea de *Achis* observatum est, potuit appellari.

CANDACES nomen, quod occurrit Act. 8. v. 27. commune reginarum Æthiopiæ Africanæ nomen fuisse tradit Plinius lib. 6. c. 29. circa finem. *Regnare* (inquit) *feminam Candacem, quod nomen multis jam annis ad reginas transiit.* Vide Strabon. l. 17. Geograph.

Huc referunt, quod Parthi suos reges appellarint *Arsaces*, Justin. lib. 41. Scythæ suos *Scolotos*, Herod. lib. 4. Albani suos *Sylvios*, Romani suos *Cæsares*, vel *Augustos*. Sic hodie Turcarum imperatores vocantur *Ottomanni* ab Ottomanno primo, sicut & *Sultani*, à dominio, vel potestate; שׁלט enim *imperare* significat, unde Chald. שׁלטן scholtàn, Arab. סלטאן sultàn, *Dominus*, *Princeps*, *Imperator*.

CANON VIII.

QUÆDAM nomina dubiæ sunt significationis, propriane sint; an appellativa.

Gen. 26. v. 26. אחזת Lxx. ut nomen proprium accipiunt, interpretanturque Ὀχοζὰθ, Vulg. *Ochozath*. Chaldæus autem hanc vocem ut nomen appellativum transtulit סיעת *cœtum*.

Num. 24. v. 17. *Orietur stella ex Jacob.... vastabitque omnes filios* שת, Lxx. Σὴθ, Vulg. *Seth*. Et sic plerique interpretes. Chald. *dominabitur in omnes filios hominum*; à Setho enim omnes propagati sumus, cum in diluvio Caini proles exstincta fuerit, & Noe, à quo genus humanum reparatum est, à Seth originem traxerit suam. Junius interpretatur *filios sedis*, seu posticæ partis, vel qui retro sunt; quibus Ammonitas, Madianitas, & ceteros Orientales ad Euphratem usque pertingentes intelligit Balaamus, qui hoc oraculum edidit in Moabitide, ad Israëlem conversus: proindeque dicti populi pone ipsum erant, quos Judæi postea subegerunt.

Deut. 3. v. 17. אשדת הפסגה Lxx. Ἀσηδὼθ τῆ Φασγά, quæ est urbs Jos. 13. v. 20. Vulg. *montis Phasga*. Pagninus *effusiones* (aquarum) *collis* transtulit.

Jud. 10. v. 1. *Thola filius Phua*, בן־דודו *filius Dodo*, ut quidam Hebræi, qui nomen esse proprium existimant. Melius Lxx. Θωλὰ υἱὸς Φουὰ, υἱὸς πατραδέλφου αὐτοῦ, *Thola filius Phua, filius patrui ejus*, nempe Abimelechi, cujus præcedit mentio; unde Vulg. *Thola filius Phua patrui Abimelech*.

1. Reg. 20. v. 19. ....., *juxta lapidem* האזל, Chald. אתא *signi*, id est, qui index est itineris. Alii *aditionis*, eo quod ad eum lapidem aditurus erat Jonathas Davidem, ut ei negotium indicaret. Vulg. ut nomen proprium accepit, *juxta lapidem, cui nomen est Ezel*. Lxx. παρὰ τὸ ἐργὰβ ἐκεῖνο, *juxta illud Ergab*, quod mendum graphicum videtur, quandoquidem mſ. Alex. habet ἔργον. Noster D. Bern. *de Montfaucon* putat ἐργὰβ huc translatum ex v. 41. ubi Lxx. הנגב exprimunt per ἐργὰβ, quia legebant הרגב, cum ר pro נ, & ה pro vocali *e* habebant, quam olim litera illa sæpe exprimebat. Vide pag. 16. col. 2. in fine. Aquila ad hunc etiam v. 41. respexisse videtur, cum, teste veteri scholiasta & Theodoreto, interpretatus sit ἐχόμενα τοῦ νότου, *juxta austradem plagam*. Is tamen secundum Eusebium & S. Hieronymum loca Hebraica Eusebii interpretantem, transtulit λίθον *lapidem*. Sic etiam vertêre ceteri interpretes Græci, teste Procopio. Aut potius האבן λίθον *lapidem* interpretati sunt, & האזל ἐκεῖνον *illum* transtulerunt, quia legerunt הלז, trajectis ז & ל, & spectato א ut antiqua vocali *a*.

2. Reg. c. 8. v. 1. *Factum est autem post hæc, percussit David Philisthiim .... & tulit David* את־מתג האמה, quas voces ut nomen proprium urbis, aut loci, accipiunt nonnulli, vertuntque *Methegh haamma*. Ita R. Levi Ben-Gerson, Qimhhi, Ariasmontanus, &c. Aq. τὸ χαλινὸν τοῦ ὑδραγωγίου, *frænum aquæductus*; Rabbinis enim אמה & אמתא est *rivus aquæ, aquæ-ductus*. Idem interp. in alia versione, τὸν χαλινὸν τοῦ πήχεος *frænum cubiti*, quæ est genuina significatio vocum Hebraicarum, saltem in hodiernis Lexicis. Symm. τὴν ἐξουσίαν τοῦ φόρου, *potestatem tributi*, Vulg. *frænum tributi*. Lxx. τὴν ἀφωρισμένην, *segregatam*, supp. πόλιν, *civitatem*, quæ est *Geth* cum viculis suis, legitur enim in loco parallelo 1. Paral. 18. v. 1. *Factum est autem post hæc, ut percuteret David Philisthiim ..... & tolleret Geth & filias ejus de manu Philisthiim*. Hujus itaque urbis expugnatio, & tributum impositum, fuit veluti frænum, quo Philisthæos coercuit David.

4. Reg. 18. v. 34. ..... *ubi est Deus Sepharvaim*, הנע ועוה, Lxx. Ἀνὰ καὶ Ἀβὰ, Compl. Ἀνὰ. Aq. Ἀνὶ καὶ Γαυὰ, Vulg. *Ana & Ava*. Has voces appellative accepit Chald. *mente tulit eos & migrare fecit eos*, à נוע *motus fuit*,

in hiphil *movit, agitavit*, & à עָוָה *perverse egit*, in piël *pervertit*. Symm. ἀνεσείσωσαν καὶ ἐταπείνωσαν, *subvertit & humiliavit*.

Alia exempla vide 1. Paral. 26. v. 18. in voce פַּרְבָּר. Esd. 4. v. 17. in וּכְעֶת. Isai. 6. v. ult. in שַׁלֶּכֶת. cap. 22. v. 6. in קִיר. Jerem. 50. v. 21. in מְרָתַיִם & פְּקוֹד. Ezech. 25. v. 9. in מֵהֶעָרִים. c. 38. v. 2. in גּוֹג. c. 39. v. 16. in הֲמוֹנָה. Ose. 5. v. 13. in יָרֵב. Amos 5. v. 6. & Act. 7. v. 43. quæ duo loca si conferantur & interpretum sententiæ expendantur, aliquot voces utrobique occurrent, de quibus utrum propriæ sint, an appellativæ, dubium est. Nah. 2. v. 7. in הֻצַּב. Soph. 1. v. 11. in הַמַּכְתֵּשׁ. Zach. 9. v. 1. in חַדְרָךְ. Ezech. 27. v. 11. in גַּמָּדִים, quam vocem quidam ut nomen proprium accipiunt, *Gammadæi*, seu incolæ *Gammades*, quæ Plinio lib. 2. c. 91. urbs erat Phœniciæ, quam *Gammalen*, pro *Gammadem* vitiose appellat. Symm. ἀλλὰ καὶ Μῆδοι, *sed & Medi*; divisim legebat גַּם מָדִים Theod. Γαμμαδεὶμ *Gammadim*; ex S. Hieronymo autem *Gomadim*. Aq. in prima edit. πυγμαῖοι, Vulg. *Pigmæi*, non fabulares illi homines, qui cubitali mensura finguntur à Poëtis & Rabbinis: sed *bellatores, & ad bella promptissimi*, ἀπὸ τῆς πυγμῆς, *quæ Græco sermone in certamen vertitur*, ut scribit S. Hieron. comm. in h. l. col. 883. tom. 3. nov. edit. Lxx. appellative etiam accipiunt, φύλακες *custodes*. Alia exempla, quæ hic brevitatis causa missa facio, lector diligens & curiosus observabit; eaque vel proprie, vel appellative, pro sua eruditione interpretabitur.

§. III.

De peculiari proprii nominis usurpatione.

PECULIARIS proprii nominis usurpatio triplici ratione contingit. I. Cum nomen pro re ipsa ponitur, quod referri potest ad Metonymiam, qua adjunctum pro subjecto adhibetur. II. Cum nomen unius ob similitudinem alteri tribuitur, quod ad Metaphoram spectat. III. Cum nomen civitatis pro agro circumjacente accipitur, quod itidem Metonymicum est, cum civitas ut subjectum pro adjuncto ipsi agro sumatur.

CANON I.

QUANDOQUE rei nomen pro re ipsa ponitur.

Isai. 7. v. 14. *Ecce virgo concipiet, & pariet filium*, וְקָרָאת Lxx. Aq. Symm. Theod. καὶ καλέσεις *& vocabis* (ô Virgo, verbum enim secundum Massoretharum puncta femininum est) *nomen ejus Emmanuel*. Alii, *& vocabit*, vide supra pag. 270. col. 1. Vulg. *vocabitur*, idem sensus; h. e. revera erit *Emmanuel*, quod interpretatur *nobiscum Deus*. Quæ verba in proprio suo sensu de alio intelligi nequeunt, nisi de æterno Dei verbo, quod in tempore σὰρξ ἐγένετο, καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, *caro factum est, & habitavit in nobis*, Joan. 1. v. 14.

Cap. 9. v. 6. *Et vocabitur nomen ejus* (Messiæ) *Admirabilis, Consiliarius, Deus, Fortis*, &c. h. e. vere erit *Admirabilis*, &c.

Cap. 62. v. 4. *Non vocaberis amplius desolata .....sed vocaberis voluntas mea in ea*, i. non eris amplius desolata, sed eris ita exornata & amœna, ut voluntas mea, & beneplacitum meum in te futurum sit.

Jerem. 23. v. 6. *Et hoc est nomen, quod vocabunt eum, Dominus justus noster*, h. e. erit Dominus justus noster. Vide cap. 33. v. 16.

Zach. 8. v. 3. *Et vocabitur Jerusalem civitas veritatis*, &c. h. e. erit civitas veritatis.

CANON II.

NOMEN proprium unius, quandoque alteri imponitur; ob similitudinem, vel etiam typum.

I. In nominibus personarum.

4. Reg. 9. v. 31. *Jehu* vocatur à Jezabele *Zambri*; quia sicut Zambri occiderat dominum suum *Elam* regem Israëlis, 3. Reg. c. 16. v. 10. ita Jehu occidit *Joram* regem Israel dominum suum, 4. Reg. 9. v. 24. ideo ob facti similitudinem *Zambri* à Jezabele appellatur.

Isai. 55. v. 3. Christus servator noster *Davidis* nomine vocatur, quia Christi typus fuit David. Sic Jerem. 30. v. 9. Ezech. 34. vv. 23. 24. cap. 37. vv. 24. 25. Ose. 3. v. 5. &c. Vide etiam Syntax. fig. tract. II. cap. III. art. VIII. §. I.

Malach. 4. v. 5. Joannes Baptista nominatur *Elias*, ut explicat ipse Christus Matth. 11. v. 14. cap. 17. vv. 11. 12. 13. idque ob similitudinem, quia *in spiritu & virtute Eliæ* antecessit Christum Servatorem, explicante Angelo, Luc. 1. v. 17. Præterea cinctura & vestis utriusque eadem fuit. Jezabelem Elias, Herodiadem Joannes libera increpatione offenderat. Ambo vasta & inculta loca, procul à mortalium profana multitudine habitarunt. Eodem numine afflatus, eodemque zelo in peccatores fuit uterque accensus, &c.

II. In nominibus locorum.

Isai. 2. vv. 2. 3. Mons *Sion* & *Jerosolyma* pro Ecclesia Novi Testam. ponuntur; quia ex urbe Jerosolyma vox Evangelii prodiit in universum orbem terrarum. Vide insuper cap. 40. v. 9. cap. 49. v. 14. cap. 59. v. 20. Zach. 9. v. 9. Gal. 4. v. 26. Heb. 12. v. 22.

Joel 3. al. 4. v. 2. Vallis יְהוֹשָׁפָט *Josaphat*, in qua judicaturus est Dominus omnes gentes, quæque ea de causa à Paraph. Chald. vocatur *vallis distributionis Judicii*, sumitur etiam pro Ecclesia Christiana, ante quam in extremo judicio omnes homines judicabit & angelos apostatas, qui *robustorum* nomine v. 11. denotantur. In ipso autem *Josaphati* nomine ad divinum illud judicium alluditur, significat enim *Dominus judicat*, ex יְהוֹ pro יְהוָה *Dominus*, & שָׁפַט *judicavit*.

Matth. 5. v. 22. Infernus, damnatorum locus, dicitur *Gehenna*, ut & Marc 9. vv. 43. 45. 47. Luc. 12. v. 5. Jacob. 3. v. 6. Vox autem illa formatur à גֵּי־הִנֹּם Gehinnom, i. e. *vallis Hinnom*, Jos. 15. v. 8. quæ etiam dicebatur גֵּי בֶן־הִנֹּם *vallis filii Hinnom*, ibid. Hæc vallis vicina erat urbi Jerusalem, in eaque erat locus editus dictus *Topheth*, in quo Judæi idololatræ filios suos in honorem *Molochi* adurebant, vide 4. Reg. 21. v. 6. cap. 23. v. 10. 2. Paral. 28. v. 3. Jerem. 7. v. 31. cap. 19. vv. 3. 4. 6. cap. 32. v. 35. &c. Locum hunc polluit Josias projiciendo illuc cadavera, fimum, stercora, &c. Vide 4. Reg. 23. v. 10. Ex hoc porro igne, Infernus dictus est *Gehenna*.

Apoc. 11. v. 8. Roma gentilis vocatur *spiritualiter Sodoma & Ægyptus*, ob similem idololatriam & morum depravationem. Urbs eadem appellatur etiam *Babylon*, 1. Pet. 5. v. 13. *Salutat vos ecclesia, quæ est in Babylone coëlecta.* Hic Babylonis nomine Romam designari, scribunt veteres interpretes, quibus assentitur Grotius.

Cap. 16. v. 16. Locus in quem congregandi sunt reges totius terræ in prælium, vocatur Ἀρμαγεδδὼν, vel Ἀρμαγεδὼν, *Armageddon*, vel *Armagedon*, ab Hebræo חֶרֶם *exitium, perditio*, & מְגִדּוֹ *Megiddo*, Vulg. *Mageddo*, qui locus erat in tribu Manassis, ubi *Josias* interfectus est. Vide 4. Reg. c. 23. v. 29. 2. Paral. c. 35. v. 22. Zach. 12. v. 11. Secundum hanc etymologiam Ἀρμαγεδδὼν per syncopen dicitur pro Ἀρμαμαγεδδὼν. Alii nomen istud componunt ex הַר *mons*, & מְגִדּוֹ, forte quia juxta planitiem mons erat, qui una cum planitie *Mageddo* appellabatur. *Armageddon* itaque Apocalypseos, ob eventus similitudinem, id nominis habuit à *Mageddo*, 4. Reg. cap. 23. v. 29. &c.

CANON III.

NOMEN proprium civitatis aliquando pro agro, sive tractu circumjacente, usurpatur.

Josue 14. v. 14. *Atque ex eo fuit Hebron* (לוֹ) *Caleb filio Jephone Cenezæo* (vel Cenezæi) *in possessionem*, h. e. ager Hebronis, ut liquet ex cap. 21. vv. 11. 12.

Ibid. cap. 24. v. 1. *Congregavitque Josue omnes tribus Israël in Sichem*, i. in agrum Sichemiticum, sive in Silo, ubi tunc erat tabernaculum Dei; sequitur enim: *steteruntque in conspectu Domini.* Ibidem v. 32. *Ossa quoque Joseph ....sepelierunt in Sichem*, h. e. in parte agri Sichemitici. Confer Gen. 33. vv. 18. 19. & vide supra pag. 426. coll. 1. 2.

1. Reg. 11. v. 8. *Et recensuit eos* (Saül) *in Bezech*, i. in agro Bezech, confer Jud. 1. v. 4. Planum hoc est ex numero recensitorum, qui erat 330000. hominum. Sic cap. 15. v. 4. *Et recensuit eos* בַּטְּלָאִים *in Telaim*, ut quibusdam videtur, i. in agro Telaim, quæ erat civitas tribus Juda. Confer Jos. 15. v. 24. ubi טֶלֶם appellatur. Vulg. *sicut agnos*, legebat כַּטְּלָאִים cum כ pro ב, ut jam monuimus supra pag. 430. col. 2.

HActenus de nominibus propriis, in quorum prolatione LXX. & Vulgatum interpretem Latinum ut plurimum sequuti sumus eorum gratia, qui Hebraïcæ pronuntiationi non sunt adsueti. Ceterum nomina illa, maximam sui partem, aliter ab his interpretibus, aliter à Judæis proferri, nihil est, quod miremur; illi enim Græcis & Latinis auribus, quantum potuere; ea accommodarunt. Quapropter non solum ultimas syllabas Græca, aut Latina terminatione sæpius donarunt: verum etiam ceteras, quantum per earum naturam licuit, mollire conati sunt. Præterea, cum lingua Hebraïca literas quasdam habeat, quæ in Græca & Latina non occurrunt; fieri non potest ut nomina propria, in quibus illæ reperiuntur, eadem plane sint in Græco, vel Latino idiomate, atque in Hebræo. Denique vocales quod attinet, si nomina usitatiora exceperis, cetera librariorum indiligentia simul & ignorantia ita depravata sunt, ut vix eadem credideris. Corruptionis hujus exempla quædam in hoc articulo protulimus: innumera alia in libris cum editis, tum manuscriptis reperies. Adde prolationem τȣ̃ schevá initialis ratione vocalis, quæ sequitur, quâ de re pag. 37. coll. 1. 2. ad Hebræos cum Græcis & Latinis conciliandos non mediocriter conducere. Ex nominibus itaque propriis ab Hebræis & Græcis, vel Latinis, aliter atque aliter lectis, aut pronuntiatis, nullum adversus Masforetharum punctationem firmum colligi potest argumentum. Massorethæ enim nomina illa, prout à Judæis semper pronuntiata sunt, & pro linguæ, ex qua deducuntur, indole, punctis vocalibus instruxerunt. Sed hæc fusius disputata vide in diatriba, quæ aliquot abhinc annis ad Massoretharum punctationem asserendam à nobis elaborata, in altero operis hujus volumine, typis, si Deus dederit, mandabitur.

ARTICULUS II.

De Nomine appellativo.

NOMEN appellativum dividitur in *Substantivum* & in *Adjectivum*, ut diximus supra pag. 49. in append. Sunt etiam, qui illud tribuant in *Abstractum* & *Concretum*; Latinis enim substantivum & abstractum nonnihil differunt, sicuti adjectivum & concretum: nam neque omne substantivum est abstractum, neque omne concretum est adjectivum: licet omne abstractum sit substantivum, & omne adjectivum sit concretum. Latius igitur patet substantivum quam abstractum; & concretum quam adjectivum.

Nomen, sive substantivum, sive abstractum, Hebræi vocant שֵׁם הַדָּבָר *nomen rei*, qua voce non solum intelligunt substantiam rei, aut personæ; verum etiam accidens, relationem, privationem, &c.

Nomen, sive adjectivum, sive concretum, appellant שֵׁם הַתֹּאַר *nomen formæ*, quod qualitatem quampiam subjecto alicui inhærentem habitu, vel potentia significat, ut: *justus*, *sapiens*, *medicus*, *grammaticus*, &c. In eo autem nomen istud differt à participio, quod participium actum significet, ut: גּוֹנֵב *furans*, seu, qui actu furatur: גַּנָּב vero nomen *Tóar*, habitum, vel potentiam furandi habentem, seu furem exprimit. Sæpe tamen participia nominum *Tóar*, seu *formæ*, naturam induunt, ut: גּאֵל *redemtor*, רֹפֵא *medicus*, &c. quæ sunt participia bénoni verborum גָּאַל *redemit*, & רָפָא *sanavit*.

CANON I.

ADJECTIVUM, seu concretum, pro substantivo, seu abstracto, interdum ponitur.

Gen. 21. v. 16. כִּמְטַחֲוֵי קֶשֶׁת *sicut jaculantes arcu*, h. e. ut vertunt LXX. ὡσεὶ τόξου βολὴν, *quasi arcus jactum*. Vulg. *quantum potest arcus jacere*. Alii, *ut jaculantes arcu* solent scopo abesse.

Num. 24. v. 20. עֲדֵי אֹבֵד *usque ad pereuntem*, h. e. perditionem.

Psal. 118. Heb. 119. v. 176. כְּשֶׂה אֹבֵד *sicut ovis pereuntis*, i. perditionis, שֵׂה enim est in forma constructa, ut (-) denotat.

Dan. 9. v. 24. *Ad obsignandam visionem*, וְנָבִיא *& prophetam*, h. e. *prophetiam*. Vulg. *ut impleatur visio & prophetia*. LXX. τοῦ σφραγίσαι ὅρασιν καὶ προφήτην, *ad obsignandum visionem & prophetam*, i. *prophetiam*; unde Compl. loco προφήτην habet προφητείας *prophetiam*. Huc etiam refertur à Glassio illud Isai. 53. v. 9. וַיִּתֵּן אֶת־רְשָׁעִים קִבְרוֹ וְאֶת־עָשִׁיר בְּמֹתָיו, *& dedit*, vel *posuit impios*, (i. impietates, iniquitates) *in sepulchro suo, & divitem*, (h. e. divitias) *in morte sua*; subintellecta in priori membro præpositione בְּ, quæ in poste-

riori exprimitur. Sensus itaque est: Christus Dominus peccata hominum, quæ in corpore suo portaverat super crucem, intulit quasi secum in sepulchrum, ut à facie Dei essent abscondita, & remissa iis, qui in eum (Christum) crederent. Posuit etiam divitias in morte sua, ex qua omnes divitiæ spirituales hauriuntur. Quare S. Petrus epist. 1. c. 1. v. 19. sanguinem Christi *τίμιον carum & pretiosum* vocat, & omnibus mundi thesauris opponit. Vide Ephes. 1. vv. 7. 8. 18. cap. 2. v. 7. cap. 3. v. 8.

Ephes. 6. v. 12. *contra πνευμάτικα τῆς πονηρίας, spiritualia nequitiæ*, h. e. spiritus nequitiæ, sive spiritus malos.

Heb. 2. v. 16. *Nusquam enim angelos*, (i. angelicam naturam) *apprehendit* (filius Dei) *sed semen Abrahæ*, h. e. naturam humanam ex stirpe Abrahami *apprehendit*. Conf. Rom. 1. v. 3.

2. Pet. 2. v. 14. *ὀφθαλμοὺς ἔχοντες μεστοὺς μοιχαλίδος, oculos habentes plenos adulteræ*, h. e. adulterii, ut optime interpretatur Vulg.

Sic *τὸ χρηστὸν τοῦ Θεοῦ*, pro *ἡ χρηστότης, bonitas Dei*, Rom. 2. v. 4. *τὸ μωρὸν*, pro *ἡ μωρία, stultitia*, 1. Cor. 1. v. 25. *τὸ ἀσθενὲς*, pro *ἡ ἀσθένεια, infirmitas*, Phil. 4. v. 5. &c.

Apud profanos. *τὸ δίκαιον*, pro *ἡ δικαιοσύνη, justitia*, *τὸ ἡδὺ*, pro *ἡ ἡδονὴ, voluptas*, &c.

Apud Latinos. Persius Satyra prima: *Quantum est in rebus inane!* pro quanta inanitas!

Hucusque de enallage concreti pro abstracto. De enallage abstracti pro concreto, infra §. II. Can. II. Sed antequam ultra progrediamur, expendenda est regula de *epithetis* & *denominativis*, quæ sic traditur:

CANON II.

DENOMINATIVA & epitheta quandoque de subjectis suis prædicantur, etiamsi fundamentum ipsorum, & denominationis ratio perierit. Et vicissim denominantur quædam talia, etiam ante rem ipsam, ob quam ista fit denominatio.

I. Aliquando in Scriptura, mutata re, pristinum nomen remanet.

Gen. 2. v. 23. *Hæc est os ex ossibus meis, & caro de carne mea.* Sic loquitur Adamus de Heva, quæ ex costa cum carne ex latere ipsius extracta, formata fuerat.

Exod. 7. v. 12. Virga Aaronis in serpentem conversa, appellatur virga, quia talis erat natura sua, & quia mox in pristinam formam erat reditura.

2. Reg. 24. v. 23. *Areuna* rex appellatur, quia ante captam à Davide Jebus, sive Jerusalem, rex erat Jebusæorum.

Isai. 11. v. 6. *Habitabit lupus cum agno*, &c. i. qui prius erat lupus, &c. Qua metaphora intelliguntur homines feri ac crudeles ante suam ad Christum conversionem.

Matth. 10. v. 3. Matthæus dicitur *publicanus*, quia talis olim fuerat. Confer c. 9. v. 9.

Cap. 11. v. 5. *Cæci vident, claudi ambulant, surdi audiunt*, &c. hoc est, qui erant cæci, claudi, surdi, &c.

Cap. 21. v. 31. *Publicani & meretrices præcedent vos in regnum Dei*, i. qui antea erant publicani, &c. sed conversi sunt.

Cap. 26. v. 6. *Simon leprosus* memoratur, h. e. qui olim fuit leprosus.

Cap. 27. v. 53. Jerusalem dicitur *civitas sancta*, quia olim talis fuerat.

Joan. 9. v. 17. *Dicunt ergo cæco iterum*, &c. h. e. illi, *qui fuerat cæcus*, ut describitur v. 24.

Joan. 12. v. 1. *ὅπου ἦν Λάζαρος ὁ τεθνηκὼς, ubi erat Lazarus mortuus*, Gallice *où étoit Lazare le mort*; h. e. ubi erat Lazarus, qui fuerat mortuus, sed quem suscitaverat Jesus. Articulus *ὁ* voci *τεθνηκὼς* præpositus, indicio est eam esse Lazari epitheton, non vero prædicatum.

1. Cor. cap. 11. vv. 26. 27. 28. Corpus Christi dicitur *panis*, & sanguis ejus *vinum*,

ſeu *calix*, per metonymiam continentis pro contento; quia fit ex pane & vino, quæ vi verborum ſacramentalium in corpus & ſanguinem Chriſti οὐσιωδῶς convertuntur.

Photiniani hac regula abutuntur ad carnis reſurrectionem impugnandam; aiunt enim *carnem reſurrecturam dici, ſicut meretrices & publicanos in regnum cœlorum ingreſſuros*, Matth. 21. v. 31. *nimirum, qui olim publicani & meretrices fuerint: Ita quod caro fuit, reſurrecturum.* At aliud eſt dicere Scripturæ verba ſic, vel ſic accipi poſſe; aliud vero demonſtrare ſic eo loci accipi debere. Carnis reſurrectio evidenter probatur Job. 19. v. 25. Joan. 5. vv. 28. 29. 1. Cor. 15. vv. 42. 44. 53. 2. Cor. 5. v. 10. Philip. 3. v. 12. 2. Theſſ. 4. v. 14. &c. Quibus argumentis accedit ἀναμάρτητον Eccleſiæ judicium, quod in iis, quæ ad fidem & mores pertinent, unus eſt Scripturæ ſenſus interpres.

II. In Sacris literis res interdum deſcribitur, non qualis nunc eſt, ſed qualis futura eſt.

Gen. 1. v. 1. *cœlum & terram* dicitur rudis indigeſtaque illa moles, quæ primitus creata eſt, & ex qua cœli & terra facti ſunt, ac poſtmodum eo nomine donati, vv. 8. 10.

Gen. 3. v. 20. Adamus nominat uxorem ſuam *Hevam, eo quod* (futura) *eſſet mater cunctorum viventium*, nempe hominum.

Gen. c. 29. v. 21. Deut. 22. v. 24. Matth. 1. v. 20. *deſponſata* vocatur *uxor*, quia eſt uxor promiſſa & futura.

Joan. 10. v. 16. Chriſtus *oves ſuas* appellat eos, qui olim tales futuri erant, nunc autem erant lupi. Quamvis etiam ob æternum prædeſtinationis decretum, hoc nomine inſigniri potuerint. Vide c. 11. v. 52.

Epheſ. 5. v. 27. Apoſtolus vocat Eccleſiam *glorioſam, non habentem maculam, aut rugam*, &c. quod intelligendum eſt de Eccleſia in *ſtatu patriæ, non autem in ſtatu viæ, in quo ſi dixerimus, quod peccatum non habemus, nos ipſos ſeducimus*, S. Thom. part. 3. quæſt. 8. art. 3. reſp. ad 2. Vide Apoc. 19. vv. 7. 8. Hactenus de prima nominis appellativi diſtributione: nunc de altera, qua in ſubſtantivum & adjectivum dividitur.

§. I.

De Nomine ſubſtantivo.

DUo in nomine ſubſtantivo notanda ſunt. I. Appoſitio. II. Repetitio, quæ in duobus ſequentibus canonibus explicantur.

CANON I.

SUBSTANTIVUM cum ſubſtantivo ejuſdem rei, in eodem genere, numero, & caſu convenit; quam conſtructionem Latini appoſitionem vocant.

Deut. 22. v. 28. נַעֲרָה בְתוּלָה *puella virgo.*
2. Reg. 14. v. 5. אִשָּׁה אַלְמָנָה *mulier vidua.*
Gen. 13. v. 8. אֲנָשִׁים אַחִים *viri fratres.*

Alia exempla vide Num. 32. v. 14. Jud. 11. v. 1. 2. Sam. 3. v. 18. cap. 20. v. 3. &c.

In Novo Teſtamento. Luc. 4. v. 26. πρὸς γυναῖκα χήραν, *ad mulierem viduam.* Vide Matth. 18. v. 23. c. 20. v. 1. Luc. 2. v. 15. cap. 24. v. 19. Act. 2. v. 29. cap. 7. v. 59. κύριε Ἰησοῦ, *Domine Jeſu*, utraque voce in vocandi caſu poſita, non *Domine Jeſu*, ita ut Jeſu ſit in genitivo, quaſi invocatio eſſet non ipſius Jeſu, ſed Dei patris, qui ſit Dominus Jeſu, in gignendi caſu, ut impie aſſerit *Franciſcus Davidis* Antitrinitarius. Nam ut hæretici illius ſententia ſtare poſſet, dicendum foret, κύριε τοῦ Ἰησοῦ. Præterea Apoc. 22. v. 20. eadem loquendi ratio occurrit ἔρχου

ρίειε Ἰησοῦ, *veni Domine Jesu*; ubi ipsum Jesum compellari, nullus est dubitandi locus. Denique S. Stephanus invocat eum, quem vidit stantem à dextris Dei; is vero *Jesus* est, vv. 55. 56.

Apud Profanos. *Mulier ancilla*, Sallustio. *Ancilla virago*, Plauto.

In hac substantivorum appositione, utrique sæpe articulus, præpositio, aut alia litera servilis præponitur, pleonastice quidem, sed elegantia & emphasi singulari.

Gen. 32. v. 18. לְעַבְדְּךָ לְיַעֲקֹב *servi tui Jacobi*. Ibidem, לַאדֹנִי לְעֵשָׂו *Domino meo Esau.* Vide 2. Reg. 7. v. 10. Psal. 73. Heb. 74. v. 14.

2. Reg. 7. v. 7. אֶת־עַמִּי אֶת־יִשְׂרָאֵל Matth. 2. v. 6. *τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραὴλ*, *populum meum Israelem.*

Ibid. cap. 18. v. 12. בַּנַּעַר בְּאַבְשָׁלוֹם *in puerum istum, in Absalom.*

Ibid. cap. 7. v. 5. אֶל־עַבְדִּי אֶל־דָּוִד *ad servum meum, ad Davidem.*

Ibid. v. 8. עַל־עַמִּי עַל־יִשְׂרָאֵל, Lxx. ἐπὶ τὸν λαόν μου, τὸν Ἰσραὴλ, *super populum meum, super Israelem.*

Ibid. v. 23. מִי כְעַמְּךָ כְּיִשְׂרָאֵל *quis sicut populus tuus, sicut Israel?*

Gen. 21. v. 10. עִם־בְּנִי עִם־יִצְחָק, *cum filio meo, cum Isaaco.*

Loco appositionis, interdum status regiminis ponitur.

Gen. 15. v. 18. נְהַר פְּרָת *fluvius Euphratis*, pro נָהָר פְּרָת *fluvius Euphrates.*

Ezech. 3. v. 15. נְהַר כְּבָר *fluvius Chobaris.*

Amos 5. v. 2. בְּתוּלַת יִשְׂרָאֵל *virgo Israelis*, i. populus Israeliticus.

Act. 8. v. 5. *εἰς πόλιν τῆς Σαμαρείας*, *in urbem Samariæ*, h. e. Samariam. Confer vv. 9. 14. Sic Cicero ad Attic. l. 5. epist. 18. *in oppido Antiochiæ.*

Huc etiam referunt quidam illud Rom. 4. v. 11. *σημεῖον περιτομῆς*, *signum circumcisionis*, h. e. circumcisionem, quæ signum est. Matth. 12. v. 39. *signum Jonæ*, i. Jonas, qui signum, seu typus est filii hominis, ut ibidem sequitur.

CANON II.

IDEM substantivum, eodem casu & numero, sæpius in S. Scriptura repetitur, idque

I. Ad emphasin & evidentiam, vel etiam continuationem designandam.

Deut. 2. v. 27. בַּדֶּרֶךְ בַּדֶּרֶךְ *in eadem via, in eadem via procedam*, h. e. continuo eadem via procedam, *non declinabo ad dexteram vel sinistram.* Vulg. *publica gradiemur via, non declinabimus*, &c.

Ibid. cap. 16. v. 20. צֶדֶק צֶדֶק *justitiam justitiam sectaberis*, i. indesinenter & constanter justitiam sectaberis. Vulg. *juste, quod justum est, persequêris.*

Psal. 21. Heb. 22. v. 1. אֵלִי אֵלִי *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?* Confer Matth. 27. v. 46. Marc. 15. v. 34. &c. quæ repetitio valde emphatica est. Lxx. adjiciunt *πρόσχες μοι*, *respice in me*, quia אלי significare etiam potest *in* vel *ad me*, si legatur אֵלַי. Vocem autem *πρόσχες* *attende, respice*, sensus complendi gratia addiderunt. Ista autem pericope in aliis interpretibus Græcis, & in S. Hieron. desideratur.

Alia iterationis hujus exempla vide 2. Reg. 18. v. 33. 4. Reg. 4. v. 19. Psal. 132. Heb. 133. v. 2. Jerem. 4. v. 19. Sic cum quis geminato nomine proprio vocatur, ut Gen. 22. v. 11. *Abraham, Abraham!* c. 46. v. 2. *Jacob, Jacob!* Exod. 3. v. 4. *Moyses, Moyses!* 1. Reg. 3. v. 10. *Samuel, Samuel!*

Si ter fiat illa repetitio, major adhuc orationis vis ac evidentia designatur.

Jerem. 7. v. 4. *Templum Domini, templum Domini, templum Domini est*, hoc est, unicum & charissimum Domini templum, in quo habitat, & in quo nos maxime confidimus.

Cap. 22. v. 29. *Terra, terra, terra, audi sermonem Domini*, i. ô terra omnium terrarum præstantissima!

Ezech. 21. v. 27. *Perversitatem, perversitatem, perversitatem ponam eam* (coronam), h. e. funditus evertam regnum Israeliticum. Vulg. *iniquitatem, iniquitatem, iniquitatem ponam eam*, i. pœnam iniquitatis.

II. Ad multitudinem significandam, quod plerumque in repetitione substantivorum pluralium fit.

Gen. 14. v. 10. *Vallis autem Siddim* (Vulg. sylvestris) *erat putei putei bituminis*, i. *habebat puteos multos bituminis*, ut optime interpretatur Vulgatus.

Exod. 8. v. 14. *Et colligebant eas* (ranas) *acervos acervos*, h. e. acervatim, seu ut Vulg. *in immensos aggeres*.

Jud. 5. v. 22. *Tunc obtusæ sunt*, (Vulg. *ceciderunt*) *ungulæ equi propter plausus plausus fortium ejus*, h. e. propter multiplicem & incitatissimum equorum cursum.

4. Reg. 3. v. 16. *Fac torrentem hunc foveas foveas*, h. e. fac in torrente isto plurimas foveas.

Isai. 25. v. 7. *Et præcipitabit* (Dominus) *in monte hoc faciem* הַלּוֹט הַלּוֹט *vinculi vinculi*, h. e. multiplicis vinculi. Vulg. *vinculi colligati;* pro ultimo הַלּוֹט legebat הָלוּט in participio. Aq. cum Theod. teste Hieron. comm. in h. l. *faciem tenebrarum* interpretatus est. At Symmach. ἐξουσιαστοῦ τοῦ ἐξουσιάζοντος, *dominatoris dominantis;* quæ omnes interpretationes eumdem sensum efficiunt; vincula enim sive involucra, victoris potentiam denotant, & infelicem captivorum statum, quem *tenebrarum* voce recte expressit Aquila. Sensus autem literæ is est: post reditum è captivitate Babylonica, conteret Dominus in monte Sion vincula, quibus alligati fuerant omnes populi, nempe Israelitæ. Clarius autem innuitur Gentium ad Christi fidem conversio, quarum vincula, quibus à Diabolo captivæ tenebantur, contrivit Dominus in Ecclesia, quæ *montis* nomine significatur.

Joel 3. al. 4. v. 14. הֲמוֹנִים הֲמוֹנִים *multitudines multitudines*, Vulg. *populi populi in valle concisionis*. h. e. tanta erit strages, ut cumuli cadaverum passim coacervati appareant. Qua allegoria infinitus damnatorum numerus significatur. Confer Isai. 66. v. 24.

III. Ad distributionem indicandam.

Gen. 32. v. 16. *Et dedit* (Jacob) *in manus servorum suorum gregem gregem seorsim*, h. e. *singulos seorsim greges*, Vulg.

Num. 5. v. 12. *Vir vir, cum declinaverit uxor ejus*, hoc est, cujuscumque viri uxor declinaverit. Sic Lev. 15. v. 2. cap. 24. v. 15. Ezech. 14. v. 4. cui respondet ἕκαστος *unusquisque*, Matth. 16. v. 27. c. 25. v. 15. 1. Cor. 4. v. 5.

Num. 17. v. 2. *Accipe ab eis virgam virgam*, hoc est, *virgas singulas*, Vulg.

Ibid. c. 28. v. 21. *decimam decimam parato*, i. singulas decimas.

Alia exempla vide 4. Reg. 17. v. 29. *in gens gens*. 1. Paral. 26. v. 13. *ad portam & portam*. 2. Paral. 19. v. 5. *urbe & urbe*. Esd. 10. v. 14. *civitatis & civitatis*. Esth. 8. v. 9. *provinciæ & provinciæ, populo & populo*, &c. Marc. 6. v. 39. συμπόσια συμπόσια, *per convivia convivia*, i. per singulas convivantium classes. v. 40. πρασιαὶ πρασιαὶ, *areolæ areolæ*, h. e. areolatim, sive per singulas areolas, &c.

Eadem fere ratio est adjectivorum numeralium, quæ, si geminentur, distributiva fiunt.

Gen. 7. v. 9. *Duo duo ingressa sunt* animalia munda, i. bina. Vide v. 2.

Marc. 6. v. 7. *& cœpit* (Jesus) *eos mittere* δύο δύο, *duos duos*, i. binos.

IV. Ad diversitatem & varietatem innuendam. Quod fit si copula ו interponatur, etsi exempla quædam in præced. numero posita ostendant distributionem indicari, etiam dum copula illa interjicitur.

Deut. 25. v. 13. *Non erit tibi in loculo tuo pondus & pondus*, h. e. *diversa pondera*, Vulg. nempe *majus & minus*, ut ibidem exponitur. Vide v. 14.

Psal. 11. Heb. 12. v. 3. *In corde & corde loquuntur*, i. duplici corde.

Psal. 86. Heb. 87. v. 5. *homo & homo natus est in ea*, h. e. diversi & quamplurimi homines.

Joel 2. v. 2. *usque in annos generationis & generationis*, i. diversarum ac plurimarum generationum.

Sic in diverso genere, vel numero. Isai. 3. v. 1. *Ecce enim dominator Dominus exercituum auferet à Jerusalem & Juda* מַשְׁעֵן וּמַשְׁעֵנָה *scipionem & scipionem*, i. hunc & illum robustum. Vulg. *validum & fortem.*

Eccle. 2. v. 8. שָׁרִים וְשָׁרוֹת *cantores & cantatrices*, h. e. varios cantores, diversa musices genera. Ibid. שִׁדָּה וְשִׁדּוֹת *symphoniam & symphonias.* Ita recentiores quidam interpretes. Lxx. οἰνοχόον καὶ οἰνοχόας, *ministrum & ministras vini.* Aq. κυλίκιον καὶ κυλίκια, *parvos calicem & calices.* Vulg. *scyphos & urceos in ministerio ad vina fundenda.* S. Hieronym. comment. in h. l. *Denique Symmachus, licet verbum non potuerit exprimere de verbo, ab hac opinione non longe est, dicens* mensurarum species & appositiones. *Sive igitur urceos, sive scyphos, sive crateras, qui in ministeriis ordinantur, auro gemmisque distinctos, Salomonem habuisse credendum est: & quod ex uno κυλικίῳ, id est, cratere, aliis κυλικίοις, minoribus scilicet vasculis, hauriretur: & per ministrorum manus, potantium vinum turba susciperet.* Hæc interpretationum varietas ex eo nata est, quod voces istæ שִׁדָּה & שִׁדּוֹת eo tantum loci reperiantur. Symm. qui interpretatus est mensurarum species, &c. videtur legisse מִדָּה & מִדּוֹת.

§. II.

De Nomine adjectivo.

Nomen adjectivum in lingua Hebraïca, sicut & in aliis, cum suo substantivo in eodem genere, numero, & casu concordat; ac ut plurimum post substantivum ponitur: prius est enim natura τὸ τί, quam τὸ πῶς; prius subjectum, quam ei accidens, vel adjunctum. Ut Prov. 15. v. 14. לֵב נָבוֹן *cor sapiens quærit doctrinam.* Cap. 19. v. 4. *Divitiæ addunt* רֵעִים רַבִּים *amicos plurimos.* Sic participia & pronomina adjective nominibus substantivis addita, Gen. 6. v. 4. בַּיָּמִים הָהֵם *in diebus illis.* Prov. 28. v. 7. בֵּן מֵבִין *filius intelligens.*

Sæpe tamen adjectivum præcedit, & sequitur substantivum. Psal. 88. Heb. 89. v. 51. רַבִּים עַמִּים *multi populi.* Hab. 2. v. 6. עָב טִיט *densum lutum*, &c. Cumque adjectivum ita præcedit, sæpe est ellipsis verbi substantivi intercedentis. Psal. 32. Heb. 33. v. 4. יָשָׁר דְּבַר יְהוָה *rectum* (est) *verbum Domini.* Eccle. 7. v. 12. טוֹבָה חָכְמָה עִם נַחֲלָה *bona* (est) *sapientia cum possessione*, &c. De constructione adject. numeralium infra lib. III. cap. III.

Circa nomen adjectivum hæc in specie notanda sunt. I. Ejus *constitutio*, seu quomodo singulari idiotismo exprimatur: neque enim in sua forma semper venit. II. Ejus *ellipsis*, sive defectus. III. Ejus *enallage*, seu permutatio.

Primum quod attinet, exprimitur adjectivum 1°. Per duo substantiva, quorum alterum loco adjectivi est. 2°. Per abstractum pro concreto positum. 3°. Per duo nomina, quorum alterum altero regitur, & rectum adjectivi munere fungitur. 4°. Per substantivum cum præpositione compositum. 5°. Per adverbium. De quibus omnibus in sequentibus canonibus agendum.

Adjectivi constitutio.

CANON I.

Duo nomina substantiva, vel synonyma, vel disparatæ significationis, conjunguntur, & eorum alterum vicem adjectivi cum emphasi sustinet.

Hæc loquendi forma appellatur vulgo *Hendiadys*, h. e. *ἓν διὰ δυοῖν*, *unum per duo*, quando scilicet una res per duo, vel synonymæ, vel disparatæ significationis vocabula exprimitur.

Gen. 1. v. 26.... *ad imaginem & similitudinem*, h. e. imaginem simillimam.

Ibid. cap. 19. v. 24. *Pluit Dominus super Sodomam & Gomorrham sulphur & ignem*, id est, sulphur igneum, vel ignem sulphureum.

Job. 4. v. 16. דְּמָמָה וָקוֹל *silentium & vocem audivi*, h. e. tacitam & submissam vocem. Vulg. *vocem quasi auræ lenis.* Quidam interpretantur *cum silentio*, per ellipsin ב ante דְּמָמָה.

Ibid. cap. 10. v. 17. חֲלִיפוֹת וְצָבָא *mutationes & exercitus* (sunt) *contra me*, h. e. quasi exercitus alii aliis succedentes me oppugnant. Exercitus illi pœnæ sunt, unde optime Vulg. *& pœnæ militant in me.*

Psal. 115. Heb. 116. v. 1. *Dilexi* (Dominum) *quoniam exaudiet Dominus* אֶת־קוֹלִי תַּחֲנוּנָי *vocem meam, supplicationes meas*, h. e. vocem meam humillime supplicem. Lxx. S. Hieron. *vocem deprecationis meæ*, considerabant (י) vocis קוֹלִי, ut vocalem antiquam *e* sub ל subintellectam.

Jerem. 22. v. 3. *facite* מִשְׁפָּט וּצְדָקָה *judicium & justitiam*, i. judicium justum.

Ibid. cap. 29. v. 11. *ut dem vobis finem & expectationem*, Vulg. *patientiam*, h. e. finem expectatum, seu exoptatum.

Matth. 3. v. 11. *Ipse* (Christus) *vos baptizabit in Spiritu Sancto & igne*, h. e. in Spiritu Sancto ignito, i. illuminante, inflammante, & purificante corda vestra.

Act. 14. v. 12. al. 13. *Sacerdos autem Jovis.... tauros & coronas afferens*, hoc est, tauros coronatos.

In profanis scriptoribus. Virg. l. 2. Georg. v. 192. *pateris libamus & auro*, i. pateris aureis. Lucan. *chalybem frænosque momordit*, h. e. frænos chalybeos.

CANON II.

Sæpius abstractum pro concreto, sive substantivum pro adjectivo; cum insigni emphasi & energia ponitur.

Gen. 46. v. 34. תּוֹעֲבַת *abominatio Ægyptiorum* (est) *omnis pastor pecoris*, h. e. summe abominabilis. Vulg. *quia detestantur Ægyptii omnes pastores ovium*, quia mactabant & comedebant pecora, quæ colebantur ab Ægyptiis. Vel quia pastores in Ægyptios olim rebellarant.

Psal. 5. v. 10. *Cor eorum* הַוּוֹת *perversitates*, h. e. perversum maxime ac pravum est.

Psal. 34. Heb. 35. v. 6. *Sit via illorum tenebræ & lubricitates*, i. tenebrosa & lubrica.

Psal. 38. Heb. 39. v. 6. *Ecce* טְפָחוֹת *palmos posuisti dies meos.* Sym. *ὡς σπιθαμὰς*, *sicut palmos.* Lxx. *παλαιὰς*, *veteres*, sed mendum est pro *παλαιστὰς palmos*, ut habent Ald. & Complut. h. e. posuisti dies meos palmares, non longiores, quam sit hominis palmus. Vulg. Lat. *Ecce mensurabiles posuisti dies meos.* Egregia vitæ humanæ brevitatis descriptio. S. Hieron. *Ecce breves posuisti dies meos.* Sensum optime reddidit. Ibid. *Veruntamen universa vanitas omnis homo* נִצָּב Symm. *ἰσῶς*,

S. Hieron. *stans*. Aq. ἐστηλωμένος *erectus*. Lxx. ζῶν *vivens*, idem sensus, h. e. veruntamen omnis homo vivens vanissimus est; hoc enim substantivo pro adjectivo posito, superlativus gradus nonnunquam exprimitur. Sym. μόνον γὰρ ἀτμὸς πᾶς ἄνθρωπος ἑστὼς, *solum enim vapor est omnis homo stans*.

Cant. 1. v. 17. *Tigna domorum nostrarum* אֲרָזִים *cedri* sunt. Vulg. optime, *cedrina*.

Agg. 2. v. 8. *Et veniet* חֶמְדַּת *desiderium omnium gentium*, i. desideratus & expetitus cunctis gentibus: nempe Christus Messias, qui & *ipse erit expectatio gentium*, Gen. 49. v. 10.

Luc. 16. v. 15. *Quod hominibus altum est, abominatio est ante Deum*, h. e. abominabile.

Joan. 17. v. 17. *Sermo tuus veritas est*, i. verissimus. Sic Psal. 118. Heb. 119. vv. 142. 151.

2. Cor. 5. v. 21. *Eum, qui non noverat peccatum, pro nobis peccatum fecit* (Deus Pater) *ut nos efficeremur justitia Dei in ipso*, h. e. Deus Pater fecit Christum filium suum peccatorem non suis, sed alienis peccatis, ut efficeremur justi. S. Chrysost. *Justum fecit peccatorem, ut peccatores faceret justos*. Vide Eph. 5. v. 8. ubi *tenebræ* pro tenebricosi; *Lux in Domino*, pro illuminati à Spiritu Sancto ponuntur. Rom. 2. v. 26. c. 3. v. 30. ubi Judæi vocantur *circumcisio*, i. circumcisi; Gentiles vero *præputium*, h. e. incircumcisi.

CANON III.

Ex duobus substantivis, quorum alterum altero regitur, modo prius; modo posterius, loco adjectivi ponitur: quandoque etiam utrumvis pro adjectivo commode potest accipi.

I. Prius substantivum loco adjectivi est.

Gen. 17. v. 5. *Patrem* הֲמוֹן *multitudinis gentium constitui te*, h. e. multarum, uti Rom. 4. v. 17. exponitur.

Ibid. cap. 45. v. 22. חֲלִפוֹת *mutationes vestium*, h. e. vestes mutatoriæ. Vulg. *binæ stolæ*. Vide Jud. 14. vv. 13. 14.

Lev. 6. v. 14. *Coctiones muneris frustorum*, i. cocta muneris frusta.

Ibid. cap. 7. v. 35. *Hæc est* (pars) *unctionis Aaron, & unctionis filiorum ejus*, h. e. uncti Aaronis, & unctorum filiorum ejus.

Ibid. cap. 16. v. 12. *plenitudo thuribuli, & plenitudo pugillorum*, h. e. plenum thuribulum, pleni pugilli.

Num. 30. v. 13. *juramentum obligationis*, i. juramento confirmata obligatio.

1. Reg. 17. v. 40. *lubricitates lapidum*, i. lubrici, læves. Vulg. *limpidissimi lapides*.

4. Reg. 19. v. 23. *proceritas cedrorum, delectus abietum*, i. cedri proceræ, electæ abietes. Vulg. *sublimes cedros, electas abietes* interpretatur.

Psal. 1. v. 1. *Beatitudines viri*, i. beatus vir. Aliis tamen אַשְׁרֵי est potius adverbium *beate*, quam substantivum *beatitudines*.

Psal. 73. Heb. 74. v. 5. *implexitas lignorum*, h. e. implexa ligna. Vulg. *sylva lignorum*.

Psal. 76. Heb. 77. v. 5. אֲחַזְתָּ Theod. ἐκράτησας *tenuisti*, Aq. κατέσχες *detinuisti vigilias oculorum meorum*, h. e. vigiles oculos meos tenuisti.

Psal. 98. Heb. 99. v. 4. *fortitudo*, Vulg. *honor regis judicium diligit*, h. e. rex fortissimus, honoratissimus, &c.

Psal. 138. Heb. 139. v. 22. *perfectione odii*, i. *perfecto odio*, Vulg.

Eccle. 1. v. 18. *in multitudine sapientiæ, multitudo indignationis est*. Vulg. optime, *in multa sapientia, multa est indignatio*.

Isai. 22. v. 7. *Electio vallium*, h. e. *electæ valles*, Vulg.

Alia exempla vide Jud. 20. v. 40. Job. 33. v. 3. Psal. 49. Heb. 50. v. 2. Psal. 75. Heb. 76. v. 4. Prov. 20. v. 20. Isai. 2. v. 11. &c.

In Novo Testamento.

Matth. 13. v. 5. *profunditas terræ*, i. profunda terra.

1. Cor. 1. v. 21. *stultitia prædicationis*, h. e. stulta coram ratione humana prædicatio.

Gal. 3. v. 14. *Promissio Spiritus*, h. est, promissus Spiritus.

Cap. 4. v. 4. *plenitudo temporis*, h. e. plenum, seu completum tempus.

1. Thess. 1. v. 3. *opus fidei, labor charitatis, patientia spei*, i. fides operosa, laboriosa charitas, spes tolerans, sive patiens.

1. Pet. 1. v. 7. *probatio fidei*, i. fides probata & explorata, &c.

Alia exempla vide Luc. 1. v. 48. cap. 5. v. 9. Rom. 5. v. 17. Ephes. 4. v. 29. 1. Pet. 3. v. 20. Apoc. 17. v. 1. cap. 18. v. 3.

In profanis. Euripid. in Hecuba. καὶ μὴν Ὀδυσσεὺς ἔρχεται σπουδῇ ποδὸς, *Etquidem Ulysses venit celeritate pedis*, h. e. celeri pede.

Sic adjectivum neutrum pro substantivo positum, eadem constructione, idem substantivum in genitivo regit.

2. Cor. 4. v. 2. τὰ κρυπτὰ τῆς αἰσχύνης, *occulta dedecoris*, h. e. occulta dedecora.

2. Pet. 2. v. 18. ὑπέρογκα ματαιότητος, *superba vanitatis* loquentes, i. superbam vanitatem.

Cap. 3. v. 3. ἔσχατον τῶν ἡμερῶν, *ultimum dierum*, h. e. dies ultimi, sive novissimi.

Apud profanos. Lucian. Menip. ἀλλόκοτον τοῦ σχήματος, *insolens habitus*; τὸ πιστὸν τῆς ἀληθείας, *fidelis veritas*; τὸ βαρβαρικὸν τῆς γλώσσης, *barbara lingua.* Tacit. lib. 6. Annal. *lubricum juventæ*, pro lubricam juventutem. Idem, *humidum paludum, secretum loci*, pro humidæ paludes, locus secretus. Apul. *proclive montis, lubricum ætatulæ virentis.* Hor. *amara curarum.* Catull. *truculenta pelagi.* Virgil. *telluris operta*, &c. pro mons proclivis, lubrica ætatula virens, amaræ curæ, truculentus pelagus, tellus operta, &c.

II. Posterius substantivum loco adjectivi est, cum in singulari, tum in plurali numero.

In singulari. Exod. 15. v. 3. איש מלחמה *vir belli*, seu *pugnæ*, h. e. bellicosus, pugnator.

Psal. 22. Heb. 23. v. 2. בנאות דשא *in caulis*, sive *pascuis herbæ*, h. e. in pascuis herbidis. Vulg. *in loco pascuæ.*

Psal. 30. Heb. 31. v. 3. *petra fortitudinis, domus munitionum*, h. e. petra fortis, domus munita.

Psal. 54. Heb. 55. v. 9. רוח סעה *spiritus profectionis*, h. e. spiritus, sive ventus rapidissimus, cujus impetu omnia dispelluntur, & quasi è loco suo proficiscuntur.

Psal. 67. Heb. 68. v. 31. חית קנה *catervam arundinis*, h. e. sagittis, quæ ex arundinibus fiebant, armatam. Vulg. *feras arundinis*, (videtur legisse חיות,) i. quæ in arundinetis degunt; חיה & *feram* & *catervam* significat.

Psal. 139. Heb. 140. v. 12. *vir linguæ*, i. linguosus, seu maledicus.

Ibid. *vir violentiæ*, h. e. violentus. Sic Isai. 8. v. 18. *vir ingenii*, i. ingeniosus.

Abacuc 1. v. 8. *lupi vesperæ*, h. e. vespertini, qui cum nihil prædæ tota die nancisci potuerint, vespere grassantur. Sic Jerem. 5. v. 6. Sophon. 3. v. 3.

Matth. 26. v. 64. *à dextris virtutis*, h. e. ad dexteram potentissimam, Dei scilicet, ut addit Luc. c. 22. v. 69.

Rom. 7. v. 24. *Quis me liberabit de corpore mortis hujus?* i. de hoc mortali corpore.

Ephes. 4. v. 24. *justitia & sanctitas veritatis*, i. vera, non ficta & fucata sanctitas.

Philip. 3. v. 21. *corpus humilitatis nostræ*, h. e. corpus nostrum humile, sive humiliatum.

Col. 1. v. 13. *filius dilectionis suæ*, i. filius ejus dilectus. Confer Matth. 3. v. 17.

2. Thess. 2. v. 3. *homo peccati*, h. e. peccator. Ibid. *filius perditionis*, i. perditus, sive perditioni destinatus.

Jacob. 1. v. 23. *vultus nativitatis*, i. nativus.

2. Pet. 2. v. 1. *sectæ perditionis*, i. perdentes, seu perniciosæ.

Apoc. 18. v. 3. *vinum veneni*, h. e. venenatum. Vulg. *vinum iræ.* Vox θυμὸς, quæ respondet Hebraicæ חמה, & *iram*, & *venenum* significat. Confer Psal. 57. Heb. 58. v. 5. Psal. 139. Heb. 140. v. 4. Job. 6. v. 4. Deut. 32. v. 33.

Vide alia exempla Ephes. 4. v. 16. Jac. 2. v. 4. &c.

In plurali numero. Exod. 19. v. 6. *Regnum sacerdotum*, i. sacerdotale, inclytum, eximium; nam apud omnes populos, sacerdotes erant ceteris honoratiores.

Jud. 7. v. 13. *panis hordeorum*, h. e. hordeaceus.

1. Reg. 1. v. 11. *semen virorum*, i. virile. Vulg. optime *sexum virilem* reddidit.

2. Reg. 1. v. 21. שדי תרומת *agri elationum*,

i. edifi. Alii ut Lxx. *ἀγροὶ ἀπαρχῶν*, Vulg. *agri primitiarum*. Alii, *agri oblationum*, ex quibus fiunt oblationes. Quæ est communior vocis תְּרוּמָה significatio.

Psal. 22. Heb. 23. v. 2. *super aquas* מְנֻחוֹת *quietum*, id est quietas & leniter fluentes, non turbidas & exitiosas. Vulg. *refectionis*; idem sensus.

Psal. 115. Heb. 116. v. 13. *Calicem salutum accipiam*, i. maxime salutarem. Sacrificia Eucharistica (quæ hîc per calicem, seu libationem vini significantur) offeram Domino pro omnimoda salute ab eo accepta.

Prov. 5. v. 17. *cerva amorum*, h. e. *charissima*, Vulg. C. 14. v. 5. *testis veritatum*, i. verax, seu *fidelis*, Vulg.

Isai. 13. v. 8. *facies flammarum*, h. e. inflammatæ, Vulg. *combustæ*.

Jacob. 1. v. 17. *à patre luminum*, i. luminosissimo & gloriosissimo. Confer Job. 25. v. 3.

Heb. 12. v. 9. *patri spirituum*, h. e. spirituali & cœlesti, cui paulo ante opponuntur *patres carnis*, h. e. carnales.

In hac autem constructione, si pronomen affixum nomini posteriori adjungatur, ad prius magis pertinet.

Deut. 1. v. 41. Heb. *Et accinxistis vos quisque armis belli sui*, i. armis suis bellicis.

Psal. 2. v. 6. Heb. *super Sion montem sanctitatis meæ*, h. e. super Sion montem meum sanctum. Sic Psal. 88. Heb. 89. v. 21. *oleo sanctitatis meæ*, h. e. oleo meo sancto.

Isai. 2. v. 20. *projiciet homo idola argenti sui, & idola auri sui*, h. e. idola sua argentea, & idola sua aurea.

Dan. 9. v. 24. *super urbem sanctitatis tuæ*, i. super urbem tuam sanctam. Vide etiam Psal. 40. Heb. 41. v. 10. Ezech. 9. v. 1. &c.

Matth. 25. v. 31. *super thronum gloriæ suæ*, i. super thronum suum gloriosum. Vide supra Coloss. 1. v. 13. & 2. Thess. 1. v. 7.

III. Utrumvis substantivum pro adjectivo commode accipi potest. Psal. 144. Heb. 145. v. 5. הֲדַר כְּבוֹד הוֹדֶךָ *gloriam honoris magnificentiæ tuæ eloquar* (ô Deus), h. e. vel gloriosum honorem & magnificentiam, vel gloriam honorificam & magnificam.

Matth. 5. v. 22. *εἰς γέενναν τοῦ πυρὸς*, in *gehennam ignis*, i. in gehennam igneam & ardentem; vel in gehennalem & infernalem ignem; vel, ut aliis placet, per hypallagen, in ignem gehennæ, seu inferni.

Ephes. 1. v. 18. & Col. 1. v. 17. *Divitiæ gloriæ*, h. e. dives & superabundans gloria, vel divitiæ gloriosæ.

2. Thess. 1. v. 8. *ἐν πυρὶ φλογὸς*, *in igne flammæ*, i. in ignea flamma, vel in igne flammante.

Huc pertinet Matth. 24. v. 15. *Abominatio desolationis*, h. e. abominabilis desolatio, vel uti Dan. 12. v. 11. שִׁקּוּץ שֹׁמֵם *abominatio desolans*.

CANON IV.

ADJECTIVUM eleganter exprimitur per substantivum cum aliqua ex his præpositionibus בְּ, לְ, מ, vel מִן conjunctum.

I. Cum בּ *in*. Exod. 32. v. 22. *Tu nosti populum istum, quod* בְּרָע *in malo est*, h. e. malus. Vulg. *proclivis ad malum*. Conf. 1. Joan. 5. v. 19.

Ibid. cap. 1. v. 14. *in omni opere in agro*, i. agresti.

1. Paral. 26. v. 14. *consiliarius in intellectu*, h. e. intelligens.

Psal. 28. Heb. 29. v. 4. *vox Domini in virtute, vox Domini in magnificentia*, i. potens & magnifica.

Psal. 50. Heb. 51. v. 7. *Ecce in iniquitate formatus sum, & in peccato concepit me mater mea*, h. e. iniquum & peccatorem, peccato scilicet originali, concepit me mater mea. Conf. Job. 14. v. 4.

Psal. 89. Heb. 90. v. 5. *Custodia in nocte*, i. nocturna.

Cant. 3. v. 8. *propter timorem in noctibus*, i. nocturnum.

Matth. 22. v. 16. *viam Domini in veritate doces*, i. veram viam, vel adverbialiter, *vere*.

Luc. 4. v. 32. *quia in potestate erat sermo ejus* (Christi), i. quia potens erat sermo ejus; vel quia *loquebatur tamquam potestatem habens*, ut Matth. 7. v. 29.

Joan. 9. v. 34. *in peccatis totus natus es*, h. e. omnino sceleratus & peccator.

1. Cor. 2. v. 7. *Loquimur Dei sapientiam in mysterio*, h. e. mysticam & hujus mundi sapientibus *absconditam*, ut statim sequitur. Conf. Matth. 11. v. 25.

1. Thess. 2. v. 6. *cum possemus vobis* ἐν βάρει τῷ *in onere esse*, i. onerosi ac molesti. Vulg. eleganter, *oneri esse*.

2. Pet. 2. v. 13. *voluptatem existimantes* τὴν ἐν ἡμέρᾳ τρυφὴν, *in die delicias*, i. quotidianas delicias. Vide insuper 2. Cor. 15. vv. 42. 43. 44. 1. Tim. 3. v. 4. &c.

Huc etiam referri possunt hæc: Marc. 5. v. 2. *homo in spiritu immundo*, h. e. habens spiritum immundum. Ibid. v. 25. *mulier in fluxu sanguinis*, i. fluxum sanguinis habens, seu αἱμοῤῥοοῦσα, ut Matth. 9. v. 20.

II. Cum ל *ad* vel *in*. Isai. 4. v. 2. *In die illa erit germen Domini* (Messias Christus salvator) לִצְבִי וּלְכָבוֹד *in magnificentiam & gloriam*, h. e. magnificum & gloriosum. Ibid. *& fructus terræ* לְגָאוֹן וּלְתִפְאֶרֶת *in sublimitatem & decorem*, i. sublimis & decorus.

Ibid. cap. 7. v. 23. *Omnis locus erit* לַשָּׁמִיר וְלַשָּׁיִת *in veprem & spinam*, h. e. vepribus obsitus & spinosus.

Psal. 99. Heb. 100. v. 1. *Psalmus* לְתוֹדָה Lxx. εἰς ἐξομολόγησιν, *ad confessionem*, h. e. ἐξομολογητικὸς, *ad confitendum*, sive *gratias agendum* compositus.

Psal. 37. Heb. 38. v. 1. & 69. Heb. 70. v. 1. לְהַזְכִּיר *ad commemorandum*, Lxx. εἰς ἀνάμνησιν, *ad recordationem*; (infinitivi enim interdum substantive accipiuntur,) h. e. μνημονευτικὸς, *memorialis*.

Psal. 59. Heb. 60. v. 1. *Aureum Davidis carmen* לְלַמֵּד *ad docendum*, Lxx. εἰς διδαχὴν, *ad doctrinam*, h. e. διδασκαλικὸς, sive διδακτικὸς, *ad docendum appositus*, *didacticus*.

Tob. 13. v. 1. προσευχὴ εἰς ἀγαλλίασιν, *precatio ad exsultationem*, h. e. exsultatoria, qua Deo grates persolvuntur cum singulari mentis gaudio, quale fuit canticum B. M. Virginis, *Magnificat anima mea*, &c. Luc. 1. v. 46.

Joan. 8. v. 52.... *non gustabit mortem* εἰς αἰῶνα, *in æternum*, i. mortem æternam.

III. Cum מ vel מִן *à*, *ab*, *de*, *ex*. Psal. 15. Heb. 16. v. 4. S. Hieron. *Non libabo libamina eorum* מִדָּם *de sanguine*. Aq. οὐ μὴ σπείσω σπονδὰς αὐτῶν ἐξ αἱμάτων, *non libabo libamina eorum de sanguinibus*, i. sanguinea, vel cruenta.

Psal. 79. Heb. 80. v. 14. *exterminavit eam* (vineam) *aper de sylva*, i. sylvestris. Sic Jerem. 5. v. 6. *Leo de sylva*.

Prov. 7. v. 19. *Abiit via de longinquo*, h. e. *longissima*, Vulg. Sic Jerem. 31. v. 10. Alia exempla vide Psal. 16. Heb. 17. v. 4. &c.

Joan. 3. v. 31. *qui de terra est*, h. e. terrenus, *de terra loquitur*, i. terrena.

Cap. 6. v. 31. *panem de cœlo dedit eis*, i. panem cœlestem, qui Psal. 77. Heb. 78. v. 24. *frumentum cœlorum* dicitur, hoc est, cœleste.

Hac ratione Apost. Rom. 3. v. 26. cap. 4. v. 16. Gal. 3. vv. 7. 8. credentes, seu fideles vocat τοὺς ἐκ πίστεως, *qui sunt ex fide*. Et Rom. 4. vv. 14. 16. legales, seu eos, qui in operibus legis justitiam quærebant, τοὺς ἐκ νόμου, *qui sunt ex lege*. Idem Rom. 4. v. 12. Coloss. 4. v. 11. Tit. 1. v. 10. *circumcisos*, sive Judæos vocat τοὺς ἐκ περιτομῆς, *qui sunt ex circumcisione*. Et Rom. 2. v. 8. Philipp. 1. v. 16. *contentiosos* τοὺς ἐξ ἐριθείας, *qui sunt ex contentione*.

Apud profanos. *Mercenarius de villa*, Ter. Adelph. *Aper de sylva*, Florus. *Vicini è proximo*, Plaut. Aul. *Poeta de populo*, Cicer. pro Arch.

Præpositio separata *cum*, adjectivi etiam periphrasi inservit.

Psal. 88. Heb. 89. v. 14. *tuum brachium* (est) עִם *cum potentia*, h. e. potens est.

1. Tim. 3. v. 4. *Filios habentem in subjectione* (Vulg. *subditos*) μετὰ πάσης σεμνότητος, *cum omni honestate* (Vulg. *castitate*), h. e. subditos & honestissimos, seu castissimos.

Sic κατὰ *secundum*, 2. Cor. 8. v. 2. ἡ κατὰ βάθους πτωχεία αὐτῶν, *secundum profunditatem paupertas eorum*, h. e. profundissima. Vulg. *altissima eorum paupertas*.

CANON

CANON V.

ADVERBIUM substantivo additum, adjectivi significationem non raro induit.

1. Reg. 25. v. 31. .... *quod effuderis sanguinem* חִנָּם *innoxie*, h. e. *innoxium*, Vulg.

Prov. 3. v. 25. *non timebis à timore* פִּתְאֹם *subito*, h. e. subitaneo.

Cap. 15. v. 24. *ab inferno* מָטָּה *infra*, h. e. inferiore.

Cap. 24. v. 28. *Ne sis testis* חִנָּם *temere*, i. temerarius, falso testimonium dicens.

Zach. 12. v. 6. *omnes populos* סָבִיב *circum*, h. e. circumjacentes, qui sunt in circuitu. Sic: יוֹם מָחָר *dies cras*, Gen. 30. v. 33. Prov. 27. v. 1. i. crastinus.

Luc. 10. v. 30. Καὶ τίς ἐστί μου πλησίον; *Et quis est meus prope*, i. meus proximus? πλησίον adverbium esse liquet ex Joan. 4. v. 5. Usurpatur etiam ut nomen, Matth. 22. v. 39. Rom. 13. v. 10.

2. Cor. 4. v. 16. ὁ ἔξω ἡμῶν ἄνθρωπος, *qui foris est homo noster*, i. externus, ὁ ἔσωθεν, *qui intus est*, internus.

2. Petr. 1. v. 9. *oblitus purgationis* τῶν πάλαι αὐτοῦ ἁμαρτιῶν, *suorum olim delictorum*, h. e. *veterum suorum delictorum*, Vulg.

Alia exempla vide Joan. 15. v. 5. in χωρὶς ἐμοῦ, pro χωρισθέντες ἀπ' ἐμοῦ. 2. Cor. 4. v. 17. in τὸ παραυτίκα ἐλαφρὸν, &c.

Apud profanos auctores. Xenoph. pæd. 2. & 8. αἱ παραυτίκα ἡδοναὶ, *momentaneæ voluptates*. Demosth. Philip. 2. ἡ παραυτίκα ἡδονὴ, *momentanea voluptas*. Sophocl. τὰ πρὶν ἔργα, *res præterita*. Eurip. ἡ πάλαι γυνὴ, *natu grandior mulier*.

Apud Latinos. Terent. Andr. Act. 1. Scen. 2. *Heri semper lenitas*, i. perpetua lenitas. Virg. Æneid. lib. I. v. 202.... *neque enim ignari sumus ante malorum*, i. præteritorum, &c.

Adjectivi ellipsis.

CANON VI.

QUANDOQUE adjectivum deest, sed commode supplendum.

Gen. 18. v. 11. *venerant* (Abraham & Sara) בַּיָּמִים *in dies*, supple רַבִּים multos. Vulg. *provectæ erant ætatis*. Confer Luc. 2. v. 36.

Cap. 36. v. 6. *Et abiit* (Esau) *ad terram*, scilicet aliam, quod supplet Chald. Sic Vulg. *in alteram regionem*.

3. Reg. 22. v. 10. *Rex autem Israel, & Josaphat rex Juda, sedebant unusquisque in solio suo, induti vestibus*, supple regiis. Vulg. *vestiti cultu regio*.

Psal. 33. Heb. 34. v. 13. *Quis est homo, qui vult vitam*, supp. longævam, *& diligit dies*, supple bonos, uti 1. Petr. 3. v. 10. unde in textu additur לִרְאוֹת טוֹב *videre bonum*.

Prov. 18. v. 22. *Qui invenit mulierem*, supp. cum LXX. ἀγαθὴν, Vulg. *bonam*, *invenit bonum*.

Isai. 1. v. 18. *si fuerint* (peccata vestra) *rubra quasi vermiculus, sicut lana erunt*, supp. cum Vulg. *alba*. Ibi præterea notanda est hypallage, qua peccatis tribuitur, quod hominis peccatoris & pœnitentis est; non enim peccata, sed peccator albescit. Conf. Psal. 50. Heb. 51. v. 9.

Cap. 37. v. 25. *Ego fodi & bibi aquas*, supp. alienas, quæ vox 4. Reg. c. 19. v. 24. completur.

Cant. 5. v. 9. *Quid dilectus tuus* מִדּוֹד *præ dilecto*, supp. alio. Vulg. *ex dilecto*, h. e. dilectissimus.

Malach. 1. v. 14. *Maledictus dolosus, qui habet in grege suo masculum*, supp. integrum, eximium, &c. sequitur enim: *& votum faciens immolat debile Domino*.

CANON VII.

QUANDOQUE è contrario adjectivum tantum exprimitur, substantivo commode subintellecto.

Gen. 25. v. 30. *Da mihi de rufo, rufo isto*, suppl. edulio. Vulg. *de coctione ista rufa.*

2. Reg. 8. v. 4. *Et cepit David ex ipsis mille*, supp. currus, *& septingentos equites*, &c. quæ ellipsis 1. Paral. c. 18. v. 4. completur.

2. Reg. c. 22 v. 16. *Et accinctus erat novo*, supp. cum Vulg. *ense.*

Psal. 5. v. 10. *Non est in ore eorum* נְכוֹנָה *recta*, supp. אֲמִרָה *loquutio.* Vel femininum genus pro neutro usurpatur.

Psal. 72. Heb. 73. v. 10. וּמֵי מָלֵא יִמָּצוּ לָמוֹ *& aquæ pleni* (scilicet poculi) *exprimentur eis*, hypallage pro vasa aquæ plena exprimentur eis: qua loquutione ingens lacrymarum copia innuitur. Lxx. *Et dies pleni invenientur in eis.* Pro וּמֵי legebant יְמֵי subintellecta copula ו, vel יְמֵי à יוֹם *dies*, plur. absol. יָמִים, const. יְמֵי. Deinde pro מָלֵא legebant מְלֹא *plenitudo*, dies plenitudinis, i. pleni; & יִמָּצוּ deducebant à מָצָא *invenit*; verba enim quiescentia Lamedh א & Lamedh ה formas suas non raro commutant.

Cant. 4. v. 2. *Dentes tui sicut grex tonsarum*, supp. ovium.

Isai. 30. v. 13. *Propterea erit vobis iniquitas ista sicut ruina cadentis*, supp. muri.

Ibid. v. 16. *super veloces ascendemus*, supp. equos.

Cap. 34. v. 4. *sicut defluit folium de vinea, & deciduus de ficu*, supp. fructus, aut grossulus.

Jerem. 15. v. 18. *facta est mihi* (plaga mea) *quasi* אַכְזָב *fallax*, supp. מָקוֹר *fons aquarum infidelium.*

Ezech. 8. v. 3. *ad ostium portæ interioris*, supp. atrii; שַׁעַר enim *porta* masc. est, הַפְּנִימִית vero *interioris*, femin. quare refertur ad חָצֵר *atrium*, comm. gen. sed sæpius feminini.

Huc pertinet, cum adjectivum, sive masc. sive femininum, absolute & neutraliter accipitur. Quidam tamen substantivum subintelligendum asserunt.

Gen. 42. v. 30. *Loquutus est nobis Dominus terræ* קָשׁוֹת *dura*, supp. cum quibusdam, אֲמָרוֹת *verba.* Vulg. *dure.* Vide Prov. 18. v. 23. Job. 40. v. 22. Isai. 32. v. 4.

Psal. 11. Heb. 12. v. 4. *disperdat Dominus … linguam loquentem* גְּדֹלוֹת *magna*, supp. ut supra אֲמָרוֹת *verba.* Vulg. *magniloquam.*

Psal. 37. Heb. 38. v. 8. *Lumbi mei impleti sunt* נִקְלֶה *vili*, supp. דָּבָר *re*, vel נֶגַע *plaga.*

Psal. 105. Heb. 106. v. 21. *Qui fecit* גְּדֹלוֹת *magna in Ægypto*, supp. מַעֲשׂוֹת *opera.*

Jerem. 25. v. 38. *à facie iræ* הַיּוֹנָה *opprimentis*, supp. חֶרֶב *gladii*, ut supplementum istud exstat cap. 46. v. 16. cap. 50. v. 16. & ut supleverunt Lxx. ἀπὸ προσώπου τῆς μαχαίρας τῆς μεγάλης, *à facie gladii magni.* Iidem cap. 46. v. 16. & c. 50. v. 16. vocem הַיּוֹנָה verterunt Ἑλληνικῆς, sic: ἀπὸ προσώπου μαχαίρας Ἑλληνικῆς, *à facie gladii Græci.* Attendebant ad יָוָן filium Japheth, & mutatis punctis, יוֹן, à quo Græci Ἴωνες *Iones* dicti sunt. Verum his in locis de Græcis sermo non est, sed de Babyloniis & Persis. S. Hieron. ubique interpretatur *à facie iræ columbæ*; יוֹנָה enim & *columbam*, & *opprimentem* significat. Columba autem significari volunt Chaldæos, qui in vexillis & labaris suis præferebant columbam; idque, ut notat Diodorus Siculus, in honorem & memoriam Semiramidis primæ Babyloniorum reginæ à columbis, ut scribit Gnidius, enutritæ, ac post mortem in columbam conversæ, ut vulgus credidit. Aq. Sym. Theod. cap. 25. v. 38. ἀπὸ προσώπου ὀργῆς τῆς μεγάλης, *à facie iræ magnæ.*

In novo Testamento hæc ellipseos substantivi exempla legere est.

Matth. 10. v. 42. *Quicunque potum dederit uni ex minimis istis*, ποτήριον ψυχροῦ, *calicem frigidæ*, supp. ὕδατος *aquæ*; quod supplementum in quibusdam mss. codd. legitur, & à Vulg. additum est.

Ibid. cap. 11. v. 8. *qui mollibus vestiuntur*,

ſupp. ἱματίοις *veſtibus* ; quæ vox in priori hujus verſiculi membro ponitur in Græco communi, nam in mſ. Cantabrigienſi abeſt, neque à Vulg. redditur.

Luc. 12. v. 47. *δαρήσεται πολλὰς*, *vapulabit multis*, ſupp. πληγὰς *plagis*.

Cap. 14. v. 18. *Et cœperunt ἀπὸ μιᾶς*, *ab una ſe excuſare omnes*, ſupp. γνώμης *ſententia*, aut φωνῆς *voce*, aut βουλῆς *ſententia*, aut ὥρας *hora*. Vulg. *ſimul*.

Act. 19. v. 35. *Quis eſt hominum, qui neſciat Epheſiorum civitatem cultricem eſſe magnæ Dianæ, καὶ τοῦ Διοπετοῦς ; & à Jove delapſi ?* ſupp. ἀγάλματος *ſimulachri*, quod Dianæ ſimulachrum è cœlo delapſum populis perſuaſere Deæ hujus ſacerdotes, quia ejus fabricatio omnem memoriam ſuperabat. Idem Numa perſuaſit Romanis de ancilibus, & Aſiatici de Peſſinuncio ſuo ſimulachro. Euripides de Tauricæ Dianæ ſimulachro : λαβεῖν τ' ἄγαλμα θεᾶς ὅ φασιν ἐνθάδε εἰς τούσδε ναοὺς οὐρανοῦ πεσεῖν ἄπο, *accipere ſimulachrum Deæ, quod in hæc templa de cœlo cecidiſſe dicunt*. Idem poſtea vocat διοπετὲς ἄγαλμα, *ſimulachrum à Jove delapſum*. Jovem autem pro cœlo dici, Græcis frequens eſt.

Apoc. 3. v. 4. *Ambulabunt mecum ἐν λευκοῖς, in albis*, ſup. veſtibus.

Sic apud profanos auctores Græcos, πρὸς ὀρθὴν ſupp. γραμμὴν, *ad rectam* lineam. Syneſ. ἐκ νέας ſupp. ἡλικίας, *ab ineunte ætate*.

Huc pertinet cum adjectivum reſpondet ſubſtantivo, quod cum altero ſubſtantivo conſtructum eſt ; tunc enim ſubſtantivum abſolutum ſubintelligitur ; nam convenientia eſt inter voces integras, non ob ſtructuram immutatas.

Pſal. 17. Heb. 18. v. 31. אִמְרַת יְהוָה צְרוּפָה *ſermo Domini igne conflatus*, i. purus eſt ; ſupple abſolutum אִמְרָה ante צְרוּפָה, ſic : אִמְרַת יְהוָה אִמְרָה צְרוּפָה *ſermo Domini, ſermo igne conflatus*, ſeu *purus* eſt.

Pſal. 18. Heb. 19. v. 8. תּוֹרַת יְהוָה תְּמִימָה *Lex Domini perfecta* eſt, repete תּוֹרָה ante תְּמִימָה.

Ibid. v. 9. פִּקּוּדֵי יְהוָה יְשָׁרִים *præcepta Domini recta* ſunt, ſubintellige פִּקּוּדִים ante יְשָׁרִים.

Ibid. v. 10. יִרְאַת יְהוָה טְהוֹרָה *timor Domini purus* eſt, ſupple יִרְאָה ante טְהוֹרָה.

Plenæ loquutionis hujus exemplum legere eſt Pſal. 11. Heb. 12. v. 7. אִמְרוֹת יְהוָה אֲמָרוֹת טְהֹרוֹת *eloquia Domini, eloquia munda* ſunt.

Adjectivi, conſtructionem quod attinet, enallage.

CANON VIII.

SUBSTANTIVO plurali adjectivum ſingulare quandoque jungitur, quo diſtributio, ſeu partitio, denotatur.

Pſal. 77. Heb. 78. v. 15. *Et potum dedit eis* בִּתְהֹמוֹת רַבָּה *in abyſſis magna*, h. e. quaque abyſſorum magnarum. In aliis codicibus legitur כִּתְהֹמוֹת *ſicut* (in) *abyſſis*, cum כ pro ב.

Pſal. 118. Heb. 119. v. 137. *Juſtus es Domine*, וְיָשָׁר מִשְׁפָּטֶיךָ *& rectum eſt judicia tua*, h. e. quodque judiciorum tuorum. Niſi (י) nota pluralis numeri, ſit antiqua vocalis *e*, tuncque locum non habet enallage.

Iſai. 16. v. 8. שַׁדְמוֹת חֶשְׁבּוֹן אֻמְלָל *Arva Heſebonis languidum eſt*, i. quodque arvum ; ubi inſuper in Hebræo eſt enallage generis ; ſubſtantivum enim femin. eſt, adjectivum vero maſculinum.

Huc pertinet nomen Toár רֹעֵה, Gen. 47. v. 3. רֹעֵה *paſtor ovium ſervi tui ſunt*, pro paſtores, h. e. ſervorum tuorum quilibet paſtor eſt ovium.

Sic apud profanos. Terent. Eunuch. Act. IV. Scen. III. Verſ. VII. *Neſcio quid profecto abſente nobis turbatum eſt domi*, h. e. abſente unoquoque noſtrûm. Sic Varro, *præſente legatis omnibus*. Pomponius, *præſente amicis*. Catullus carm. civ. *inſperanti nobis*. Tibullus lib. III. Eleg. ult. *nobis merenti*. Vide Donatum ad locum Terentii mox laudatum, & Voſſium in Ariſtarcho, cap. 55. de conſtruct. pag. 532. edit. Amſtelod. 1662.

CANON IX.

DUOBUS substantivis pluralibus diversi generis, subjicitur adjectivum in genere masculino, tamquam digniore.

Deut. 28. v. 32. בָּנֶיךָ וּבְנוֹתֶיךָ נְתֻנִים, *filii tui, & filiæ tuæ traditi* (erunt) *populo alteri.*

3. Reg. 7. v. 5. כָּל־הַפְּתָחִים וְהַמְּזוּזוֹת רְבֻעִים *omnes portæ & postes quadratæ*, ita Lxx. at in Vulg. hæc verba desiderantur.

Job. 1. v. 13. וּבָנָיו וּבְנֹתָיו אֹכְלִים *& filii ejus, & filiæ ejus comedentes* erant.

2. Esd. 9. v. 13. חֻקִּים וּמִצְוֺת טוֹבִים, *statuta & præcepta bona.* His in exemplis adjectiva masc. sunt, & substantivis masc. respondent.

CANON X.

QUANDOQUE duobus, vel pluribus substantivis, adjectivum jungitur, quod cum propiore tantum convenit.

Jerem. 7. v. 20. אַפִּי וַחֲמָתִי נִתֶּכֶת *furor meus, & indignatio mea fusa* est, Vulg. *conflatur.* Adjectivum convenit cum וַחֲמָתִי fem. quamvis præcesserit אַפִּי masc.

Ezech. 1. v. 11. וּפְנֵיהֶם וְכַנְפֵיהֶם פְּרֻדוֹת *vultus eorum & alæ eorum extentæ.* Adjectivum convenit cum voce וְכַנְפֵיהֶם, quæ est feminini generis.

CANON XI.

QUANDOQUE duobus substantivis subjicitur adjectivum conveniens posteriori, cum convenire deberet priori.

Gen. 4. v. 10. *Vox* דְּמֵי אָחִיךָ צֹעֲקִים *sanguinum fratris tui clamantium ad me* est, h. e. clamans est, vel ut Lxx. βοᾷ, Vulg. *clamat.* Alii enallagen hic non agnoscunt. Confer Heb. 12. v. 24.

Exod. 25. v. 5. וְעֹרֹת אֵילִים מְאָדָּמִים *& pelles arietum rubro tinctorum*, h. e. rubro tinctas, sive, ut Vulg. *rubricatas.*

1. Reg. 2. v. 4. קֶשֶׁת גִּבֹּרִים חַתִּים *arcus fortium fractorum*, pro חַתָּה *fractus.* Vulg. *superatus est.*

3. Reg. 17. v. 16. וְצַפַּחַת שֶׁמֶן לֹא חָסֵר *& ampula olei non* (erit) *deficiens.*

Huc etiam referunt illud Act. 5. v. 20. *Loquimini populo* πάντα τὰ ῥήματα τῆς ζωῆς ταύτης, *omnia verba vitæ hujus*, pro πάντα τὰ ῥήματα ζωῆς ταύτα, omnia hæc verba vitæ, ut legit Syrus interpres. Vide etiam c. 13. v. 26.

CANON XII.

DUOBUS, vel pluribus substantivis singularibus, sive unius, sive diversi sint generis, jungitur adjectivum plurale genere masculino.

Gen. 18. v. 11. אַבְרָהָם וְשָׂרָה זְקֵנִים *Abraham & Sara senes* erant.

2. Reg. 1. v. 23. שָׁאוּל וִיהוֹנָתָן הַנֶּאֱהָבִים *Saül & Jonathan amabiles.*

3. Reg. 1. v. 21. אֲנִי וּבְנִי שְׁלֹמֹה חַטָּאִים *Ego* (loquitur Bethsabee) *& filius meus Salomon peccatores* erimus.

Jerem. 34. v. 9. הָעִבְרִי וְהָעִבְרִיָּה חָפְשִׁים *Hebræum & Hebræam liberos.* Vide etiam Psal. 96. Heb. 97. v. 2. in סְבִיבָיו.

§. III.

De adjectivi comparatione, seu de comparativo gradu.

HEBRÆI, pro comparandi gradu exprimendo, adjectiva non inflectunt, sicuti Græci & Latini; sed præpositione מִן, vel מ *præ* utuntur, quam præponunt positivo.

Eccle. 4. v. 9. טוֹבִים הַשְּׁנַיִם מִן־הָאֶחָד *boni sunt duo præ uno*, i. meliores.

Amos 6. v. 2. הֲטוֹבִים מִן־הַמַּמְלָכוֹת הָאֵלֶּה *an boni sunt præ regnis illis?* h. e. meliores.

Agg. 2. v. 10. גָּדוֹל *magna erit gloria domus hujus posterioris*, מִן־הָרִאשׁוֹן *præ priori illa*, i. major, præstantior. Vide & Ezech. 28. v. 3. Amos. 6. v. 2.

Jud. 11. v. 25. *An bonus es* מִבָּלָק *præ Balaq?* h. e. melior.

Prov. 8. v. 11. *Bona est sapientia* מִפְּנִינִים *præ margaritis*, i. melior.

Isai. 54. v. 1. *multi sunt filiæ desertæ*, מִבְּנֵי *præ filiis maritatæ*, Vulg. *ejus quæ habet virum*, h. e. plures sunt filii desertæ, filiis maritatæ. Vide Galat. 4. v. 27.

Rabbini in his loquutionibus usurpant etiam particulam יוֹתֵר *magis*, servata præpositione מ, vel מִן, quæ per *quam* explicatur, ut: גְּדוֹלָה תּוֹרָה יוֹתֵר מֵחָכְמָה *magna est lex magis præ sapientia*, h. e. quam sapientia. Huic loquendi modo consonat illud Act. 20. v. 35. μακάριόν ἐστι διδόναι μᾶλλον, ἢ λαμβάνειν, *beatum est magis, dare quam accipere*, i. beatius est.

§. IV.

De superlativo gradu.

SUPERLATIVUM gradum terminatione cum non habeant Hebræi, illum circumscribendo exprimunt, cum in genere, tum in specie.

I. In Genere, efferunt superlativum

I. Per continuam adjectivi repetitionem.

Gen. 25. v. 30. *Da mihi* מִן הָאָדֹם הָאָדֹם *de ruso, ruso isto*, sup. הַבָּשָׂר *edulio*, h. e. da mihi de edulio isto valde ruso.

1. Reg. 2. v. 3. *Ne loquamini* גְּבֹהָה גְבֹהָה *elatum, elatum*, i. elatissime, superbissime.

Prov. 20. v. 14. רַע רַע *malum, malum est, ait emtor*, h. e. pessimum.

Eccle. 7. v. 25. וְעָמֹק עָמֹק *& profundum profundum* quiddam est sapientia, h. e. profundissimum quid. Vulg. *alta profunditas*.

Isai. 6. v. 3. *Sanctus, Sanctus, Sanctus Dominus exercituum*, i. sanctissimus. Christiani quidam hac trina repetitione, Sanctissimæ Trinitatis mysterium significari volunt.

Adjectivo tamen repetito, superlativus semper non exprimitur, ut Num. 3. v. 9. *Et dabis Levitas Aaroni ac filiis ejus*, נְתוּנִם נְתוּנִם *donati, donati sunt ei & filiis ejus*, h. e. certissime donati sunt; hac enim repetitione non superlativus gradus, sed certa donatio significatur.

II. Per substantivum in genitivo casu seipsum regens.

Gen. 9. v. 25. *Chanaan erit* עֶבֶד עֲבָדִים *servus servorum*, h. e. vilissima servitute pressus, & fratribus suis addictus. Sic Summi Pontifices suis in diplomatibus vocant se *servos servorum Dei*, i. servos humillimos.

Exod. 26. v. 33. *Et dividet vobis velum inter sanctitatem*, וּבֵין קֹדֶשׁ הַקֳּדָשִׁים *& inter sanctitatem sanctitatum*, i. sanctissimum locum in

Tabernaculo, sive Templo, qui locus sanctuarium appellabatur.

Num. 3. v. 32. *Princeps principum Levi*, i. summus princeps ordinis Levitici.

Deut. 10. v. 17. *Deus Deorum, & Dominus Dominantium*, h. e. supremus omnium Deus & Dominus.

3. Reg. 8. v. 27. *Cœli cœlorum*, i. cœli altissimi.

Eccle. 1. v. 2. *Vanitas vanitatum*, h. e. vanitas maxima.

Cant. c. 1. v. 1. *Canticum canticorum*, i. canticum præstantissimum.

Ose. 10. v. 15. *propter malitiam malitiæ vestræ*, h. e. summam malitiam vestram, summamque perversitatem.

1. Tim. 6. v. 15. Deus vocatur ὁ βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων, καὶ κύριος τῶν κυριευόντων, *rex regum, & Dominus Dominantium*, h. e. summus rex & Dominus. In hoc exemplo non nomen seipsum regit, sed nomen conjugatum. Verum idem semper idiotismus.

Apoc. 1. v. 6. *Ipsi gloria .... εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων, in sæcula sæculorum*, i. in sæcula infinita.

Sic in profanis. Sophocl. in Elect. *Δειλαία δειλαίων infelix infelicium*, h. e. infelicissima.

Virg. Æneid. l. 7. v. 266. *Pax*, al. *Pars mihi pacis erit, dextram tetigisse tyranni*, i. maxima pax.

Superlativum gradum exprimunt etiam duo substantiva synonyma per copulam ו conjuncta, ut: Ezech. 35. v. 3. שְׁמָמָה וּמְשַׁמָּה *desolationem & desolationem*, h. e. desolatissimam. Vide etiam v. 7.

III. Per adjectivum regens ablativum cum præpositione ב *in*.

Jos. 14. v. 15. *Nomen Hebron ante vocabatur Cariat Arbe* (i. urbs Arbe, qui) *homo magnus fuit* בָּעֲנָקִים *in*, vel *inter Anakæos*. Vulg. *Enacim*, i. maximus Anakæorum.

1. Reg. 17. v. 12. *Vir ille* (Isai) ... *senex venerat* בָּאֲנָשִׁים *in hominibus*, vel *inter homines*, h. e. maxime senuerat præ ceteris hominibus, erat valde senex.

Psal. 93. Heb. 94. v. 8. *Intelligite insipientes in populo*, h. e. populorum insipientissimi.

Prov. 30. v. 30. *Leo fortis in bestiis*, i. *fortissimus bestiarum*, Vulg.

Cant. 1. v. 8. *Pulchra in mulieribus*, h. e. mulierum pulcherrima. Vulg. *pulcherrima inter mulieres*.

Jerem. 49. v. 15. *Ecce parvum in gentibus dedi te, & contemtum in hominibus*, h. e. minimum gentium, contemtissimumque hominum.

Luc. 1. v. 28. *Εὐλογημένη σὺ ἐν γυναιξὶν, benedicta tu in mulieribus*, i. benedictissima mulierum.

Et sine præpositione, substantivoque in genitivo casu per adjectivum recto.

4. Reg. 10. v. 6. גְּדֹלֵי הָעִיר *magni urbis*, i. *optimates*, Vulg.

2. Paral. 21. v. 17. קְטֹן בָּנָיו *parvus filiorum ejus*, i. *minimus natu*, Vulg.

Prov. 30. v. 24. *Quatuor sunt* קְטַנֵּי אָרֶץ *parva terræ*, h. e. *minima*, Vulg.

Isai. 23. v. 8. *honorati terræ*, i. honoratissimi in terra.

Ezech. 28. v. 7. *feroces gentium*, h. e. ferocissimi. Vulg. *robustissimi gentium*.

Sic apud Hom. Iliad. α. v. 540. *δολομῆτα θεῶν, astute Deorum*, i. astutissime. Virg. Æneid. lib. 4. v. 576. *sequimur te sancte Deorum*, h. e. sanctissime.

Eumdem sensum efficit affixum cum adjectivo junctum. Jon. 3. v. 5. מִגְּדוֹלָם *à magno eorum*, i. à maximo, Vulg. à *majore* eorum, וְעַד־קְטַנָּם *& ad parvum eorum*, h. e. minimum, Vulg. *minorem*.

IV. Quandoque per nomen abstractum pro concreto, seu adjectivo, positum.

Gen. 3. v. 6. *Viditque mulier, quod bonum esset lignum* (arbor) *ad vescendum, &* תַאֲוָה *desiderium oculis*, i. desideratissimum.

Gen. 12. v. 2. *erisque* בְּרָכָה *benedictio*, i. benedictissimus.

Cant. 5. v. 19. *Guttur illius* מַמְתַקִּים *dulcedines, suavitates*, Vulg. *suavissimum; & totus ipse* (dilectus est) מַחֲמַדִּים *desideria*, hoc est, desideratissimus.

Ezech. 35. v. 15. שְׁמָמָה *desolatio erit mons Seir*, h. e. desolatissimus.

Dan. 9. v. 23. *Quia* חֲמוּדוֹת *desideria tu es*, i. desideratissimus. Theod. ἀνὴρ ἐπιθυμιῶν, Vulg. *vir desideriorum*, Sym. ἀνὴρ ἐπιθυμητὸς, *vir desiderabilis*, &c. Vide sup. p. 460. col. 1. in fine.

V. Per adverbium intendendi מְאֹד *valde* adjectivo adpositum.

Gen. 1. v. ult. *Viditque Deus cuncta, quæ fecerat, & erant* מְאֹד *valde bona*, i. optima.

Jerem. 24. v. 3.... *ficus bonas, bonas* מְאֹד *valde*, h. e. optimas; *& ficus malas, malas* מְאֹד *valde*, i. pessimas.

Quod si adverbium istud repetatur, auget emphasin. Num. 14. v. 7. *Bona est terra* מְאֹד *valde* מְאֹד *valde*, h. e. perquam optima.

Matth. 2. v. 10. *Gavisi sunt* (Magi) *gaudio magno* σφόδρα *valde*, i. maximo. Sic Demosthenes hominem ditissimum vocat σφόδρα πλούσιον. Isoc. λίαν πικρῶς *amarissime*. Plutarch. σφόδρα ἑτοίμως *promptissime*, &c.

VI. Per syllabæ, vel literæ in substantivo repetitionem, *quæ ad intendendam significationem, reique duplicationem facit*, ut scribit Qimhhi in Ose. 8. v. 7. & Psal. 3. v. 1.

Exod. 15. v. 16. אֵימָתָה *maximus terror*, ab אֵימָה *terror*, cujus ultima litera ה mutatur in ת, & præterea additur aliud ה nota femin. gen. Vide supra pag. 50. Sic: יְשׁוּעָתָה *maxima salus*, Psal. 3. v. 3. à יְשׁוּעָה *salus*. עֶזְרָתָה *omnimodum auxilium*, Psal. 43. Heb. 44. v. 27. Psal. 62. Heb. 63. v. 8. ab עֶזְרָה *auxilium*. צָרָתָה *maxima angustia*, Psal. 119. Heb. 120. v. 1. à צָרָה *angustia*. עוֹלָתָה *summa nequitia*, Job. 5. v. 16. ab עוֹלָה *nequitia*. עֵיפָתָה *maxima obscuritas*, Job. 10. v. 22. ab עֵיפָה *obscuritas*. סוּפָתָה *ingens procella*, Ose. 8. v. 7. à סוּפָה *procella*, &c.

In alia forma, geminatis nempe radicalibus, חַלְחָלָה *dolor maximus*, Nehem. 2. v. 10. à חוּל *dolere*. צְפַצְפָה *circumspectio accuratissima*, à צָפָה *contemplatus est*. פְּקַח־קוֹחַ *omnimoda apertio*, Isai. 61. v. 1. ubi scribitur ut duæ voces, sed unica est constans ex geminatis duabus ultimis literis radicalibus, à פָּקַח *aperuit*. זְנוּנִים *scortationes maximæ*, Ose. 2. v. 2. à זָנָה *scortatus est*. Ibidem נַאֲפוּפִים *adulteria maxima*, à נָאַף *adulteravit*.

In adjectivis. Jerem. 46. v. 20. יְפֵה־פִיָּה *pulcherrima*, à יָפֶה *pulcher*. *Quod nomen*, inquit Qimhhi, *scribitur ut duæ dictiones, significatio autem unius est, & secunda ac tertia radicalis geminatæ sunt, ad summam pulchritudinem indicandam.*

In verbis. Psal. 44. Heb. 45. v. 3. יָפְיָפִיתָ iophiaphitha *pulcherrimus effectus es*, in puäl verbi יָפָה *pulcher fuit*. Sic Thren. 1. v. 20. *viscera mea* חֳמַרְמָרוּ *maxime turbata sunt*, ab חָמַר *turbari*, in puäl. Confer. Thren. 2. v. 11. Job. 16. v. 16. Psal. 45. Heb. 46. v. 4. Isai. 57. v. 24. Eamdem regulam statuit Aben-Esra Psal. 45. Heb. 46. *Cùm*, inquit, *prima & secunda thematis geminantur, hoc fit ad auxesin significationis; cum secunda & tertia; hoc fit ad diminutionem significationis.*

II. In specie, superlativus gradus effertur quibusdam vocibus, quæ miram emphasin ac intensionem in Lingua Sancta obtinent. Illæ autem sunt

I. בְּכוֹר *primogenitus*, quo nomine in Scripturis vocatur, quod in suo genere excellit & summum est. Metaphora autem desumitur ex nobilitate & præstantia juris primogenitorum; eaque vox tam in *bonum*, quam in *malum* usurpatur.

Psal. 88. Heb. 89. v. 28. *Ego* בְּכוֹר *primogenitum ponam illum* (Christum), *excelsum in regibus terræ*, hoc est, mirum in modum exaltabo illum, & glorificabo in regibus, vel inter reges terræ.

Job. 18. v. 13. *Comedat ramos ejus* (impii) בְּכוֹר מָוֶת *primogenitus mortis*, i. mors cruentissima. Vulg. *consumat brachia ejus primogenita mors.*

Isai. 14. v. 30. *Pascentur primogeniti pauperum*, i. Judæi pauperrimi, multisque calamitatibus attriti. Sic cum verbo inde deducto:

Ezech. 47. v. 12. *Per singulos menses* יְבַכֵּר *primogenitabit* (arbor pomifera) h. e. fructus præstantissimos afferet.

Col. 1. v. 15. Christus æternus Dei filius dicitur πρωτότοκος πάσης κτίσεως, *primogenitus omnis creaturæ*, h. e. princeps & Dominus omnium creaturarum, non ut creatura, sed ut creaturarum opifex & conditor. Quæ explicatio statim in textu subjungitur, v. 16. *Quoniam in ipso condita sunt universa.... omnia per ipsum, & in ipso creata sunt.* V. 17. *Et ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant*, &c. Præterea Christus vocatur primogenitus omnis creaturæ, quod à Patre ab æterno

genitus sit antequam ulla creatura fieret. Quod autem ante omnem creaturam fuisse dicitur, simpliciter æternum est, Psal. 89. Heb. 90. v. 2. Prov. 8. v. 22. seqq. quo ex ultimo loco desumta videtur vox ab Apostolo usurpata.

Ibidem, v. 18. & Apoc. 1. v. 5. Christus dicitur *πρωτότοκος ἐκ τῶν νεκρῶν*, *primogenitus ex mortuis*, h. e. præstantissimus; sequitur enim: *ut sit ipse in omnibus πρωτεύων*, *primatum tenens*. Præstantissimus igitur resurgentium est Christus, *tum* ratione personæ, quæ Divina est, *tum* ratione potentiæ & operationis; illius enim merito & virtute omnes credentes ad vitam resurgent.

II. חֵלֶב *adeps*, sive *medulla*, quæ pro optimo cujusque rei ponitur.

Gen. 45. v. 18. *ut comedatis* אֶת־חֵלֶב הָאָרֶץ *adipem*, Vulg. *medullam terræ*, h. e. fructus terræ selectissimos. Ubi simul causæ efficientis metonymia est, neque enim pinguedinem terræ, sed fructus optimos, quos illa producit, comedunt homines. Quod Græcis *στέαρ πυρῶ*, *pinguedo tritici* dicitur, illud Suidas *κάλλιστον σῖτον*, *pulcherrimum*, aut *optimum triticum* interpretatur. Alia exempla vide Num. 18. vv. 12. 29. 30. 32. Deut. 32. v. 14. Psal. 80. Heb. 81. v. ult.

III. Nomina Dei אֵל, אֱלֹהִים, יְהוָה, quibus, quod est excellentissimum, aut maximum & vehementissimum significatur, superlativo gradui exprimendo serviunt; *rem enim, quam vult* (Scriptura Sacra) *magnificare, eam jungit Deo*, ut scribit Qimhhi in 1. Reg. c. 26. Idem in Psal. 64. Heb. 65. *Vox Elohim est cognomen rei maximæ & admirabilis.*

Gen. 23. v. 6. נְשִׂיא אֱלֹהִים *princeps Dei es apud nos*, h. e. princeps maximus.

Gen. 30. v. 8. נַפְתּוּלֵי אֱלֹהִים *luctationibus Dei*, hoc est, vehementissimis & gravissimis.

Gen. 35. v. 5. חִתַּת אֱלֹהִים *terror Dei*, i. maximus.

1. Reg. 14. v. 15. *trepidatio Dei*, h. e. gravissima.

Ibid. c. 26. v. 12. תַּרְדֵּמַת יְהוָה *sopor Domini*, i. gravissimus.

2. Paral. 28. v. 13. *reatus Domini*, h. e. gravissimus.

Job. 1. v. 16. *ignis Dei*, hoc est, maximus & terribilis.

Psal. 35. Heb. 36. v. 7. הַרְרֵי אֵל *montes Dei*, h. e. maximi.

Psal. 64. Heb. 65. v. 10. *rivus Dei*, i. præstantissimus & maximus.

Psal. 79. Heb. 80. v. 11. אַרְזֵי אֵל *cedri Dei*, h. e. procerissimæ.

Psal. 103. Heb. 104. v. 16. *saturabuntur* עֲצֵי יְהוָה *ligna Domini*, i. arbores celsissimæ. Lxx. *τὰ ξύλα τοῦ πεδίου ligna campi*, pro יְהוָה legisse videntur שָׂדֶה, facto ש ex (י) & ה, ac mutato ו in ד. Ceteri interpretes Græci, teste Eusebio & 2. mss. codd. regiis, verterunt *τὰ ξύλα τοῦ κυρίου*, S. Hieron. *ligna Domini.*

Huc etiam pertinent 1°. Vocabula, quæ cum Dei nomine componuntur.

Cant. 8. v. 6. *carbones ejus* (amoris, sive æmulationis) *carbones* (sunt) *ignis* שַׁלְהֶבֶתְיָה *flammæ Domini*, sive qui est flamma Domini, i. ardentissima & maxima. Ex שֶׁ, & cum (ַ) pro (ֶ), שַׁ, vide supra pag. 74. col. 1. in fine, *qui, quæ, quod*, לֶהָבַת *flamma*, & יָהּ *Deus*, sive *Dominus*. Exemplaria quædam etiam accuratissima, pro שַׁלְהֶבֶתְיָה habent שַׁלְהֶבֶתְיָה sine mappiq in ה; & cum duabus vocibus per maqqaph conjunctis, שַׁלְהֶבֶת־יָה.

Jerem. 2. v. 31. *Terra* מַאְפֵּלְיָה *caliginis Domini*, h. e. maximæ. Ex מַאְפֵּל *caligo*, & יָהּ *Dominus*. 2°. Quando nomen Divinum cum præfixo componitur.

Ruth. 2. v. 20. *Benedictus sit ille* לַיהוָה *Domino*, h. e. omnibus modis benedictus.

Ibid. 3. v. 10. *Benedicta es* לַיהוָה *Domino*, h. e. benedictissima.

Isai. 28. v. 2. *Validus & fortis* לַאדֹנָי *Domino*, i. validissimus & fortissimus. Vulg. *Validus & fortis Dominus*, ל ut prosthεticum accepit.

Jon. 3. v. 3. *civitas magna* לֵאלֹהִים *Domino*, h. e. maxima.

In Novo Test. Act. 7. v. 20. *Eodem tempore natus est Moyses, & fuit ἀστεῖος τῷ θεῷ pulcher Deo*, h. e. pulcherrimus.

2. Cor. 10. v. 4. *Arma militiæ nostra* ..... *potentia sunt τῷ θεῷ Deo*, h. e. potentissima.

§. V.

§. V.

De Graduum inter se enallage, seu permutatione.

ISTHÆC enallage locum habet in Novo Testamento, cujus lingua comparativi & superlativi distinctam terminationem agnoscit.

CANON I.

POSITIVUS pro comparativo ponitur, quam enallagen Atticorum dialecto adscribunt Græci.

Matth. 18. v. 8. καλόν σοι, *bonum tibi est ad vitam ingredi debilem, vel claudum*, ἢ *quam duas manus, vel duos pedes habentem mitti in ignem æternum*, h. e. κάλλιον *melius est.*

Luc. 18. v. 14. *Descendit hic* (publicanus) δεδικαιωμένος, *justificatus*, ἢ ἐκεῖνος *quam ille* (Pharisæus), h. e. magis justificatus. Vulg. *ab illo*, legebat παρ' ἐκεῖνον, ut habent quidam mss. codd.

Sic in V. Test. Græca versione, Psal. 117. Heb. 118. v. 8. ἀγαθὸν πεποιθέναι ἐπὶ κύριον, ἢ πεποιθέναι ἐπ' ἄνθρωπον, *bonum est confidere in Domino, quam confidere in homine*, h. e. melius est, &c.

Homer. Iliad. α. v. 117. βούλομ' ἐγὼ λαὸν σοὸν ἔμμεναι, ἢ ἀπολέσθαι, *volo ego populum servari, quam perire*, i. malo populum, &c.

Menand. καλὸν τὸ μὴ ζῆν ἐστιν, ἢ ζῆν ἀθλίως, *bonum est non vivere, quam misere vivere*, h. e. melius est.

Apud Latinos. Plaut. in Rud. *Tacita mulier bona est semper, quam loquens*, h. e. melior. Tacitus. *Claris majoribus, quam vetustis*, h. e. clarioribus. Seneca lib. 1. de ira, *Vir ingenii magni, quam boni*, h. e. majoris. Alii subintellectum volunt adverbium μᾶλλον *magis*, quod in verbis necessario est subintelligendum.

Positivus pro superlativo interdum etiam ponitur, ut: Matth. 22. v. 36. *Magister, quod est* ἐντολὴ μεγάλη, *mandatum magnum in Lege?* h. e. mandatum maximum, ut liquet ex responsione Christi v. 38. *Hoc est maximum & primum mandatum.* Ita Vulg. interpres Latinus, qui in suo codice legebat μεγίστη, ut habet mss. Velesii. Conf. Marc. 12. vv. 28. 29.

CANON II.

SUPERLATIVUS pro comparativo quandoque ponitur.

Joan. 1. vv. 15. 30. ὅτι πρῶτός μου ἦν, Vulg. *quia prior me erat*, utpote verus Dei filius ab æterno existens. πρῶτος igitur eo loci est loco πρότερος. πρῶτος autem superlativus est ex πρό, comparativus πρότερος, superlativus πρότατος, per syncopen πρῶτος, deinde per crasin πρῶτος.

Joan. c. 15. v. 18. *Si mundus vos odit, scitote quia me* πρῶτον ὑμῶν, *primum vobis odio habuit*, h. e. πρότερον *priorem*, Vulg.

1. Cor. 14. v. 30. *Quod si alii revelatum fuerit sedenti*, ὁ πρῶτος *primus taceat*, i. *prior*, Vulg.

1. Joan. 4. v. 19. *Nos ergo diligamus Deum, quoniam Deus* πρῶτος *primus dilexit nos*, h. e. *prior*, Vulg.

Apoc. 13. v. 12. *Et potestatem* τοῦ πρώτου, *primæ bestiæ omnem faciebat coram eo*, h. e. *prioris bestiæ*, Vulg.

Quidam hac enallage explicant illud Luc. 2. v. 2. αὕτη ἡ ἀπογραφὴ πρώτη ἐγένετο, ἡγεμονεύοντος τῆς Συρίας Κυρηνίου, *Hæc descriptio prior erat ea, quæ facta est à præside Syriæ Cyrenio*, quem Tacitus *Quirinium* vocat. Secundum hanc interpretationem πρώτη est loco προ-

πρώτη. Insuper subaudiendus est articulus τῆ hoc modo: *αὕτη ἡ ἀπογραφὴ πρώτη* (i. προτέρα) ἐγένετο τῆ (supp. γινομένης) ἡγεμονεύοντος, &c. Descriptionis autem alterius à Quirinio factæ mentio fit Act. 5. v. 37. Nempe decem annis post eam, quæ nascente Christo contigit, secundum Usserium; nam eo tempore, quo natus est Christus, & facta hæc descriptio, Syriæ præerat Sentius Saturninus, teste Tertulliano in Marc. l. 4. c. 19. & Joseph. antiq. l. 17. c. 7.

Alii existimant hanc Lucæ descriptionem factam per Quirinium, non Syriæ præsidem, sed Sentio Saturnino, jussu Cæsaris, adjunctum. Neque huic sententiæ adversatur vox ἡγεμονεύοντος; ea siquidem de quavis potestate, præsertim majore, usurpatur. Hinc Josephus de his temporibus agens, Volumnium, quem Saturnino adjungit, vocat ἡγέμονα, l. 16. antiq. c. 17. cum tamen Volumnius ἐπίτροπος tantum fuerit, i. *procurator*, ut eum appellat idem Josephus l. 1. de bello Jud. c. 17. Quirinii autem potius quam Saturnini meminit Lucas, quod præsentem descriptionem cum altera post decennium sub eodem Quirinio facta, conferre voluerit.

Sunt nonnulli, qui hunc textum sic explicent: *Hæc autem descriptio prior erat Quirinio Syriæ præside*, seu antequam Syriæ præesset Quirinius. Vide R. P. Calmetum, Schimidium, &c.

CANON III.

COMPARATIVUS pro superlativo interdum usurpatur.

Matth. 11. v. 11. ὁ μικρότερος, *qui minor est in regno cælorum, major est illo* (Joanne Baptista), h. e. qui minimus est, ὁ μικρότατος.

Matth. 13. v. 32. *Quod* (granum sinapis) μικρότερον, *minus quidem est omnibus seminibus*, i. *minimum*, Vulg. *cum autem creverit*, μεῖζον *majus est omnibus oleribus*, h. e. maximum. Sic Marc. 4. vv. 31. 32.

Matth. 18. v. 1. *Quis putas* μείζων *major est in regno cælorum?* h. e. μέγιστος maximus. Confer v. 4. c. 23. v. 11.

Joan. 10. v. 29. *Pater meus*, ὃς δέδωκέ μοι, *qui dedit mihi* (oves istas), μείζων *major est omnibus*, h. e. maximus. Vulg. *Pater meus quod dedit mihi, majus omnibus est*, pro ὃς legebat ὃ, & pro μείζων in masc. gen. μεῖζον in neutro. Sic etiam habent codd. Velesii, Hilar. August. & Cyril. Mss. Alex. legit etiam μεῖζον. Vide Nov. Test. D. Mill. p. 227. col. 2.

1. Cor. 15. v. 19. *Si in hac vita tantum sperantes sumus in Christo*, ἐλεεινότεροι *miserabiliores sumus omnibus hominibus*, h. e. miserrimi.

2. Pet. 1. v. 19. *habemus* βεβαιότερον *firmiorem propheticum sermonem*, h. e. βεβαιότατον *firmissimum*.

Nilus. πάντων χαλεπώτερόν ἐστιν ἄρχειν ψυχῶν, h. e. χαλεπώτατον, *omnium difficillimum est animabus præesse*.

Synesius. μακρῷ πάντων βαρύτερος, pro βαρύτατος, *longe omnium gravissimus*.

Prudentius hym. 12. *O sola magnarum urbium major Bethleem!* i. maxima. Q. Curt. *Duo majora omnium navigia*, i. maxima.

§. VI.

De Nominum Hebræorum genere.

CANON I.

IN nominibus & pronominibus, pro neutro genere, quo caret Lingua Sancta, Hebræi cum masculino, tum feminino utuntur.

Masculino pro neutro genere posito.

Gen. 2. v. 18. לֹא טוֹב *non* (est) *bonus hominem esse solum*, hoc est, *non est bonum*, Vulg. Vide supra pag. 50.

Psal. 118. Heb. 119. v. 65. טוֹב *bonum fecisti cum servo tuo*, Vulg. *bonitatem*. Alia exempla vide Gen. 1. v. ult. Isai. 5. v. 20. c. 7. v. 15. &c.

In pronominibus. Eccle. 9. v. 9. *Fruere vita cum uxore, quam diligis ..... quia* הִוא *hoc ipsum* (est) *pars tua in hac vita*. Sic Jos. 13. v. 14.

Feminino pro neutro eodem usurpato.

Gen. 50. v. 20. *Vos cogitastis de me* רָעָה *malam*, h. e. *malum*, Vulg. *sed Deus* חֲשָׁבָהּ *cogitavit*, Vulg. *vertit illud* לְטֹבָה *in bonam*, i. *bonum*, Vulg. Sic Job. 5. v. 9. Psal. 11. Heb. 12. v. 4. Psal. 26. Heb. 27. v. 4. &c.

In pronominibus tam separatis, quam affixis.

Gen. 15. v. 6. *credidit Abraham Deo*, וַיַּחְשְׁבֶהָ *& reputavit illam ei* (Deus) *ad justitiam*, h. e. reputavit illud. Vulg. *reputatum est illi ad justitiam*, in passiva voce, sicut Apost. transtulit Rom. 4. v. 3.

Gen. 43. v. 32. Heb. *Non possunt Ægyptii comedere cum Hebræis cibum, quia abominatio* הִוא *illa est*, h. e. illud est.

Exod. 10. v. 11. *Ite tantum viri, & sacrificate Domino, quia* אוֹתָהּ *hanc vos petiistis*, Vulg. *hoc enim & ipsi petistis*.

Num. 23. v. 19. *An loquetur* (Deus) *& non* יְקִימֶנָּה *implebit, seu præstabit illam?* h. e. illud, quod loquutus est.

Psal. 117. Heb. 118. v. 23. *A Domino* הָיְתָה זֹּאת *facta est ista*, הִיא נִפְלָאת *hæc mirabilis est in oculis nostris*. Sic Lxx. παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστι θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν. Aquila vero, vel, ut aliis placet, Symmachus, hunc idiotismum recte expressit: παρὰ κυρίου ἐγένετο τοῦτο, αὐτὸ παράδοξον ἐφάνη ἡμῖν, *à Domino factum est istud, ipsum incredibile visum est nobis*. S. Hieron. *A Domino factum est istud, & hoc est mirabile in oculis nostris*. Vide Matth. 21. v. 42. & Marc. 12. v. 11. ubi versiculus iste allegatur servato Hebraïsmo.

Joan. 17. v. 3. αὕτη *hæc autem vita æterna*, &c. id est, τοῦτο *hoc* est vita æterna, &c.

CANON II.

CUM de persona sermo est, neutrum genus pro masculino interdum usurpatur.

Matth. 1. v. 20. τὸ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν, &c. *quod in ea* (Maria) *natum est, de Spiritu Sancto est*, pro ὃς ἐν αὐτῇ γεννηθεὶς, *qui in ea natus est*, &c. loquitur enim angelus de conceptione Christi. Sic Luc. 1. v. 35. διὸ καὶ τὸ γεννώμενον ἐκ σοῦ ἅγιον, *ideoque est quod nascetur ex te sanctum, vocabitur filius Dei*. Syrus, *is qui nasciturus est ex te, sanctus ipse, & filius Dei vocabitur*.

Matth. 12. v. 6. *Dico autem vobis*, ὅτι τοῦ ἱεροῦ μεῖζόν ἐστιν ὧδε, *Dico autem vobis, quia templo majus est hîc*. Sic in neutro genere legunt mss. Steph. omnes, Cantab. aliique plurimi, quos vide apud D. mill. p. 26. Quæ lectio confirmatur infra v. 41. *Et ecce* πλεῖον Ἰωνᾶ ὧδε, *plus Jona hic*. v. 42. *Et ecce* πλεῖον *plus Salomone hic*, in neutro genere: loquitur autem in his locis Christus de seipso. Quamplurimi tamen libri editi habent μείζων *major*, sicut & Vulg. interp. Latinus, qui ita in suo codice legebat.

Matth. 18. v. 11. *venit enim filius hominis salvare* τὸ ἀπολωλὸς, *quod perierat*, h. e. hominem perditum.

Joan. 1. v. 46. al. 47. *A Nazareth potest aliquid boni esse?* h. e. aliquis homo bonus.

Joan. 3. v. 6. *Quod natum est ex carne, caro est: & quod natum est ex spiritu, spiritus est*, h. e. homo, qui in peccatis conceptus est, nec renatus, totus carnalis est: qui autem renatus est per spiritum, totus spiritus, seu spiritualis est. Confer 1. Joan. 5. v. 4.

Heb. 7. v. 7. *Quod minus est à meliori, seu majori benedicitur*, h. e. minor à majori. Vide insuper Luc. 16. v. 15. Joan. 6. v. 39. (conf. v. 40.) 1. Cor. 1. vv. 27. 28.

1. Joan. 1. v. 1. *Quod fuit ab initio, quod audivimus, quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostræ contrectaverunt de verbo vitæ*. v. 3. *Quod vidimus & audivi-*

mus, &c. hoc est, qui fuit ab initio, ut Joan. 1. v. 1. *In principio erat verbum*, &c. Quem audivimus, quem vidimus oculis nostris, &c. ista enim verba Christum respiciunt, & eadem plane sunt atque illa Joan. 1. v. 14. *Et verbum caro factum est, & habitavit in nobis, & vidimus gloriam ejus*, &c.

Huc referunt quidam illud 1. Petr. 2. v. 8. Christus factus est *lapis offensionis & petra scandali his, qui offendunt* τῷ λόγῳ *verbo, nec credunt*, εἰς ὃ καὶ ἐτέθησαν, *in quod & positi sunt*, h. e. εἰς ὃν, *in quem* (λόγον) ut crederent positi, i. ordinati & conditi sunt. Syrus: *quod non acquiescunt sermoni, in quem positi sunt* ut acquiescerent. Alii: *in quo*, nimirum ut non crederent, positi sunt non à Deo eos reprobante, ut vult Beza, aliique Calvini asseclæ: sed à sua malitia & improbitate; nam ut scribit Oecumenius in h. l. οὐχ ὡς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς τοῦτο ἀφωρισμένοις εἴρηται· οὐδεμία γὰρ αἰτία ἀπωλείας παρὰ τοῦ πάντας ἀνθρώπους θέλοντος σωθῆναι, βραβεύεται· ἀλλὰ τοῖς ἑαυτοὺς σκεύη κατηρτικόσιν ὀργῆς, καὶ ἡ ἀπείθεια ἐπηκολούθησε, καὶ εἰς ἣν παρεσκεύασαν ἑαυτοὺς τάξιν, ἐτέθησαν, *non quasi ad hoc sint segregati à Deo, hoc dictum est: nulla enim perditionis causa ab eo, qui vult omnes homines salvos fieri, ministratur: sed eis, qui seipsos vasa iræ effecerunt, & incredulitas sequuta est, & in ordine constituti sunt, ad quem sese præparaverant.*

§. VII.

De Nominum Hebræorum numero.

CANON I.

INTERDUM singularis numerus pro plurali, ad collectam multitudinem, vel etiam speciem exprimendam, adhibetur.

Gen. 3. v. 8. *Abscondit se Adam & uxor ejus .... in medio* עֵץ *ligni*, seu *arboris paradisi*, h. e. lignorum, seu arborum.

Gen. 49. v. 6. *In furore suo occiderunt* אִישׁ *virum, & in voluntate sua avulserunt* שׁוֹר *bovem*, h. e. viros, boves. Lxx. ἐνευροκόπησαν ταῦρον, *subnervaverunt taurum.* Aq. Symm. ἐξερρίζωσαν τεῖχος, *eradicaverunt*, Vulg. *suffoderunt murum.* שׁוֹר *& bovem*, seu *taurum*, & *murum* significat. Vide c. 34. v. 25. seqq.

Exod. 23. v. 28. *Emittam crabronem ante te*, h. e. *crabrones*, Vulg. Vide etiam c. 14. v. 17. *in curru ejus.* c. 15. vv. 1. 21. *equum & ascensorem ejus.*

Lev. 11. v. 2. *Hæc est* הַחַיָּה *bestia, quam comedetis.* Vulg. *hæc sunt animalia*, &c.

Num. 21. v. 7. *Ora ut tollat* (Dominus) *à nobis* הַנָּחָשׁ *serpentem*, Vulg. *serpentes.*

Deut. 20. v. 19. *Quoniam vita hominis arbor agri*, h. e. arbores.

Prov. 17. v. 22. *Spiritus tristis exsiccat* גָּרֶם *os*, i. *ossa*, Vulg. Sic c. 30. vv. 17. 18. Ose. 5. v. 6.

Isai. 15. v. 9. *His, qui fugerint de Moab*, (mittam) *leonem*, i. leones.

Jon. 2. v. 4. *Et flumen circumdedit me*, h. e. flumina. Lxx. καὶ ποταμοὶ ἐκύκλωσάν με, *& flumina circumdederunt me.*

Alia exempla vide Gen. 32. v. 5. Exod. 10. v. 12. Jud. 4. v. 5. Job. 14. v. 1. Isai. 1. v. 3. c. 16. v. 1. Jerem. 8. v. 7. &c.

CANON II.

VICE versa pluralis numerus pro singulari quandoque ponitur, ad denotandam magnitudinem & excellentiam.

Gen. 19. v. 11. *Et eos, qui foris erant, percusserunt* (Angeli) בַּסַּנְוֵרִים *cæcitatibus*, i. summa ac densissima cæcitate. Vide 4. Reg. 6. v. 18. ubi vox eadem in plurali numero usurpatur.

Job. 40. v. 10. al. 15. *Ecce* בְּהֵמוֹת Lxx. θηρία *bestiæ, quas feci tecum*, &c. h. e. bestiarum maxima, quæ interpretibus est elephas, vel hippopotamus. Vulg. retinuit vocem Heb. *Behemoth*.

Ibid. v. 11. בִּשְׁרִירֵי *in umbilicis ventris ejus*, i. in umbilico forti.

Psal. 21. Heb. 22. v. 4. תְּהִלּוֹת *laudes Israelis*, h. e. perfecta laus.

Psal. 33. Heb. 34. v. 5. & Psal. 41. Heb. 42. v. 6. יְשׁוּעוֹת *salutes*, i. omnimoda salus.

Vide Psal. 44. Heb. 45. v. 16. *Lætitiæ*. Psal. 89. Heb. 90. v. 10. *in excellentiis*, Vulg. *potentatibus*.

Prov. 1. v. 20. חָכְמוֹת *sapientiæ*, i. summa & eximia sapientia, nempe Christus. Vide etiam c. 5. v. 2. c. 6. v. 14. c. 9. v. 1.

Eccle. 5. v. 6. *vanitates*, i. maxima vanitas.

Isai. 58. v. 11. בְּצַחְצָחוֹת *in siccitatibus, ariditatibus*, h. e. in summa ariditate. Vulg. *splendoribus*. Rad. צָחַח etiam *splendere* significat. Vide & cap. 59. v. 9.

Thren. 3. v. 22. *Misericordiæ Domini*, &c. i. maxima Domini misericordia est. Vide Psal. 85. Heb. 86. v. 2. Rom. 12. v. 1. 2. Cor. 1. v. 3.

Ezech. 28. v. 10. מוֹתֵי *mortibus incircumcisorum morieris*, h. e. morte truculentissima. Mors etiam duplex considerari potest, temporalis & æterna.

Mich. 5. v. 1. וּמוֹצָאֹתָיו *& egressus ejus* (Messiæ) *ab initio, à diebus æternitatis*, h. e. eminentissima & maxime miranda illa generatio Divina.

Nahum. 2. v. 6. al. 7. *portæ* הַנְּהָרוֹת *fluminum aperientur*, i. fluminis illius maximi, qui Tigris appellatur. Portæ autem, munitiones sunt, quarum apertio & dejectio hîc prædicitur.

Heb. 9. v. 23. *Necesse est ergo .... ipsa cœlestia κρείττοσι θυσίαις παρὰ ταύτας, melioribus hostiis, quam istis, mundari*, h. e. præstantiori hostia, nempe Christo in cruce immolato. Per cœlestia autem hîc intelliguntur electi in cœlum introducendi.

CANON III.

NOMINA Dominii אֱלֹהַּ, בַּעַל & אָדוֹן, sive ad dignitatem personæ dominantis exprimendam, sive ex solo Linguæ Sanctæ usu, plurali numero, pro singulari, sæpius efferuntur.

Gen. 1. v. 1. *In principio* בָּרָא אֱלֹהִים *creavit Dii*, h. e. אֱלוֹהַּ *Deus*. Sunt qui hoc plurali SS. Trinitatis mysterium denotari existiment. In ea fuit olim sententia Bellarminus, qui institutionum suarum Hebraicarum parte quarta, cap. IV. de Syntaxi, num. V. pag. 235. edit. Paris. 1622. scribit hoc nomine plurali cum verbo singulari composito, Trinitatis mysterium insinuari. At re accuratius perpensa, calculum reduxit; ait enim contr. tom. 1. lib. 2. cap. 6. col. 322. edit. Paris. 1608. se non putare argumentum istud esse admodum solidum, *siquidem*, inquit, *Scripturæ consuetudo id habere videtur, ut nomina illustrium personarum ponantur in numero multitudinis, licet verba retineant numerum singularem*.

Gen. 24. v. 9. *Posuit ergo servus manum suam sub fœmore Abraham* אֲדֹנָיו *Dominorum suorum*, h. e. *Domini sui*.

Gen. 40. v. 1. *Peccaverunt pincerna regis Ægypti, & pistor* לַאֲדֹנֵיהֶם *Dominis suis*, i. Domino suo.

Gen. 42. v. 30. *Loquutus est nobis* אֲדֹנֵי הָאָרֶץ *Domini terræ istius dure*, h. e. Dominus; de solo enim Josepho sermo est.

Exod. 21. v. 4. *Si* אֲדֹנָיו *Domini ejus* (servi) *dederit ei uxorem*, h. e. Dominus ejus. Sic vv. 6. 8.

Ibid. v. 29. *Quod si bos cornupeta fuerit .... & contestati sint* בְּעָלָיו *Dominos ejus*, h. e. *Dominum ejus ..... bos lapidibus obruetur*, וּבְעָלָיו *& Domini ejus morietur*, i. Dominus. Vide Isai. 1. v. 3.

Jos. 24. v. 19. כִּי אֱלֹהִים קְדֹשִׁים הוּא *quia Dii sancti ipse est*, h. e. Deus sanctus. Et sic sæpius in Scripturis.

CANON IV.

IN Novo Testamento quædam etiam vocabula in plurali numero modo cum emphasi, modo sine emphasi, & ex solo linguæ usu, efferuntur.

Matth. 8. v, 11. oriens exprimitur vocabulo *ἀνατολαὶ*, & occidens voce *δυσμαί*. Vide Luc. 13. v. 29. Matth. 2. v. 13. &c.

Heb. 1. v. 2. Mundus, qui à Deo per filium ejus Christum factus est, dicitur *αἰῶνες secula*. Vide c. 11. v. 3.

Heb. 9. vv. 2. 12. pars Tabernaculi, in qua erant candelabrum, mensa, & panes propositionis, vocatur *τὰ ἅγια sancta*. Pars autem, in qua erat arca, dicitur *ἅγια ἁγίων sancta sanctorum*, ibid. v. 3. h. e. sanctum sanctorum, sive sacratissimus Templi, aut Tabernaculi locus, quem *τὸ ἅγιον τῶν ἁγίων sanctum sanctorum* interpretantur Lxx. Exod. 26. v. 33.

Alia exempla sunt: *τὰ δεξιὰ dextra*, pro *ἡ δεξιὰ*, Matth. 26. v. 64. Marc. 16. vv. 5. 19. Luc. 22. v. 69. Act. 2. v. 34. Heb. 1. v. 13. Psal. 109. Heb. 110. v. 1. in Lxx. quamvis in Heb. sit לִימִינִי *ad dexteram meam*, in sing. ut redditur Heb. 8. v. 1. c. 12. v. 2.

τὰ ἱμάτια vestimenta, pro *ἱμάτιον*, Matth. 26. v. 65. Marc. 5. v. 30. Joan. 13. v. 4. cap. 19. v. 23. Act. 18. v. 6.

οἱ οὐρανοὶ cœli, pro *οὐρανὸς*, Marc. 12. v. 25. quocum confer Matth. 22. v. 30. conf. etiam Matth. 16. v. 19. cum cap. 18. v. 18. quibus in locis indifferenter singularis & pluralis numerus usurpantur.

τὰ σάββατα Sabbatha, pro *σάββατον*, Matth. 12. v. 1. *In illo tempore abiit Jesus per sata τοῖς σάββασι, Sabbathis*, Vulg. *Sabbatho*, legeb. *τῷ σαββάτῳ*, ut habet mſ. Veleſ. Vide v. 2. ubi mſſ. aliquot legunt *τοῖς σάββασιν*, Vulg. *Sabbathis*. Vide insuper vv. 10. 11. 12. Luc. 4. v. 16. ubi tamen mſ. Veleſ. habet *σαββάτου*, Vulg. *Sabbathi*, Act. 13. v. 14. cap. 16. v. 13.

Vox eadem sive in plurali, sive in singulari numero, dies septimanæ, seu septimanam integram synecdochice denotat. Matth. 28. v. 1. *Vespere autem σαββάτων Sabbathorum, quæ lucescit εἰς μίαν σαββάτων, in una Sabbathorum*, h. e. in prima die septimanæ. Vulg. utrobique *Sabbathi*, quia legebat *σαββάτου*. Sic etiam mſ. Veleſ.

1. Cor. 16. v. 2. *κατὰ μίαν σαββάτων, in una Sabbathorum*, h. e. prima die septimanæ. Vulg. *per unam Sabbathi*, legeb. *σαββάτου*, ut habent mſſ. quidam codices. In his exemplis *una* est pro *prima*; sæpe enim numerus cardinalis pro ordinali ponitur, ut videbimus infra l. 3. de numeris.

Luc. 18. v. 12. *Jejuno δὶς τοῦ σαββάτου, bis in Sabbatho*, h. e. in hebdomada, nempe die primo & quinto, i. lunæ & Jovis. Quod jejunium etiamnum observant Judæi, qui aliis religiosiores videri volunt. Triplici autem de causa jejunium illud imperaverunt Rabbini, 1°. propter destructum Templum. 2°. legem conflagratam. 3°. probrum Divini nominis.

Denique Philip. 2. v. 6. neutrum plurale *ἴσα æqualia*, usurpatur pro accusat. singul. masc. *ἴσον*, *æqualem*. *Qui* (Christus) *cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, esse æqualia Deo*, h. e. *esse se æqualem Deo*, Vulg.

CANON V.

PLURALIS numerus pro uno aliquo non definito, seu plurale pro uno ex pluribus quandoque ponitur.

Quidam in hac Syntaxi ellipsin distribuivi אֶחָד *unus*, vel אַחַת *una*, statuunt.

Gen. 8. v. 4. *Requievitque arca* עַל הָרֵי *super montes Ararat*, Vulg. *Armeniæ*, hoc est,

super unum montium.

Jud. 12. v. 7. *Sepultus est* (Jephte) בְּעָרֵי גִלְעָד *in urbibus Galaad*, hoc est, in una urbium.

Nehem. 3. v. 8. *Ananias* בֶּן־הָרַקָּחִים *filius pigmentariorum*, h. e. *pigmentarii*, Vulg.

Cap. 6. v. 2. *Conveniamus una* בַּכְּפָרִים *in viculis*, h. e. in uno, seu aliquo viculorum.

Job. 21. v. 32. *Ipse* (impius) *ad sepulchra ducetur*, h. e. unum ex sepulchris. Sic 2. Paral. 16. v. 14.

Psal. 1. v. 3. *Et erit tanquam lignum* (arbor), *quod plantatum est secus decursus*, sive *rivos aquarum*, h. e. aliquem rivorum.

Psal. 18. Heb. 19. v. 5. *Soli posuit* (Deus) *tabernaculum in eis* (cœlis), h. e. in uno eorum.

Jon. 1. v. 5. *Descendit* (Jonas) *ad latera navis*, h. e. unum è lateribus. Sic Amos 6. v. 10.

Zach. 9. v. 9. *super pullum filium asinarum*, h. e. unius ex asinabus. Vulg. *asinæ.*

Matth. 24. v. 1. *Et accesserunt discipuli ejus* (Jesu) *ut ostenderent ei ædificationes Templi*, h. e. *unus ex discipulis suis*, ut Marc. 13. v. 1. dicitur.

Matth. 26. v. 8. *Videntes autem discipuli indignati sunt*, &c. h. e. *unus ex discipulis*, nempe *Judas Iscariotes*, ut dicitur Joan. 12. v. 4.

Matth. 27. v. 44. *Idipsum autem & latrones .... improperabant ei*, h. e. *unus de latronibus*, Luc. 23. v. 39.

Marc. 1. v. 2. *Scriptum est in prophetis*, h. e. aliquo prophetarum, nempe prius: *Ecce ego mitto angelum meum*, &c. Malach. 3. v. 1. posterius vero: *Vox clamantis in deserto*, &c. Isai. 54. v. 13.

Act. 13. v. 40. *Videte ne superveniat vobis, quod dictum est in prophetis: videte contemtores*, &c. h. e. in uno prophetarum, scilicet Habac. 1. v. 5. Alia exempla vide Gen. 19. v. 29. Matth. 24. v. 26. &c.

§. VIII.

De Nominum Hebræorum casu.

CANON I.

NOMINATIVUS in oratione quandoque ponitur absolute, adeo ut vim integri membri in sententia absolvat.

Hic Hebraïsmus reperitur in nominibus & in pronominibus.

In nominibus. Psal. 10. Heb. 11. vers. 4. יְהוָה בַּשָּׁמַיִם כִּסְאוֹ *Dominus, in cœlo sedes ejus*, h. e. Dominum quod attinet, sedes ejus in cœlo est.

Psal. 17. Heb. 18. v. 31. *Deus, perfecta* (est), *via ejus.*

Psal. 103. Heb. 104. v. 17. חֲסִידָה בְּרוֹשִׁים בֵּיתָהּ *Ciconia, abietes domus ejus*, h. e. in abietibus nidificat, vel commoratur. Aq. ἐρωδιῷ ἐλάται οἶκος αὐτοῦ, *Erodio abietes domus ipsi.* Erodius, teste Suida, est εἶδος ὄρνιθος, ἢ πελαργὸς λεγόμενος, ἢ ὅμοιος αὐτῷ, *species avis, vel ciconia dicta, vel ipsi similis.* Sym. τῷ ἰκτῖνι βόρωσιν οἴκησις, *milvo abies domus* ejus, vocem Hebraicam בְּרוֹשִׁים græcis literis expressit, mutato שׁ in τ. Lxx. τοῦ ἐρωδιοῦ ἡ οἰκία ἡγεῖται αὐτῶν, *Erodii domus dux est eorum*, pro בְּרוֹשִׁים legebant בְּרֹאשָׁם *in capite eorum*, quod idem est ac *dux eorum.*

Eccle. 2. v. 14. *Sapiens, oculi ejus in capite ipsius* sunt.

Ose. 9. v. 11. *Ephraim, ut avis avolat gloria eorum.*

Cap. 12. v. 7. *Chanaan*, i. *mercator, in manu ejus* (est) *statera dolosa.*

Nah. 1. v. 3. *Dominus, in tempestate & turbine via ejus.*

Sunt qui hæc exempla per pleonasmum relativi cum suo antecedente concurrentis explicent, ita ut sensus sit: *Domini sedes in cœlo* est. *Dei perfecta* (est) *via.* Et sic de reliquis.

In N. T. nominativus & accusativus hoc sensu sic usurpantur.

Nominativus. Act. 7. v. 40. *Moyses enim hic, qui eduxit nos de terra Ægypti, nescimus quid factum sit ei.*

Apoc. 2. v. 26. καὶ ὁ νικῶν, *& qui vicerit … dabo illi potestatem super gentes.*

Cap. 6. v. 8. καὶ ὁ καθήμενος, *& qui sedebat super eum* (equum pallidum), *nomen illi mors.*

Accusativus. Matth. 21. v. 42. λίθον *Lapidem, quem reprobaverunt ædificantes, hic factus in caput anguli.*

Act. 10. v. 36. τὸν λόγον, *verbum quod misit Deus filiis Israël …..* v. 37. *Vos scitis quod factum est verbum* (istud) *per universam Judæam*, &c. in Græco pro λόγον posterioris membri, est synonymum ῥῆμα.

In profanis. Virg. Æn. I. v. 577. *Urbem, quam statuo, vestra est.* Terent. in Eunuch. Act. 4. Scen. 3. v. 11. *Eunuchum, quem dedisti nobis, quas turbas dedit.*

Quidam hunc accusativum per metathesin relativi sic explicant: ὃν λίθον, *quem lapidem reprobaverunt*, &c. *quod verbum*, &c. *quam urbem*, &c. *quem eunuchum*, &c.

In pronominibus separatis similis nominativi absolute & emphatice positi loquutio occurrit. 1. Paral. cap. 28. v. 2. אֲנִי עִם לְבָבִי לִבְנוֹת בֵּית מְנוּחָה, *Ego, cum animo meo* (fuit) *ædificare domum quietis*, &c. Vulg. *Cogitavi ut ædificarem domum, in qua requiesceret arca fœderis Domini.*

Isai. 59. v. 21. *Ego autem, hoc* (erit) *fœdus meum cum ipsis.* Cap. 66. v. 18. *Ego autem, cum operum cogitationumque ipsorum quæque advenerit*, &c. Vide Psal. 68. Heb. 69. v. 14. 72. Heb. 73. v. 2. Sic apud Lat. *de me, de me autem*, &c. vel plene: *me quod attinet.*

In Novo Test. 1. Joan. 2. v. 27. al. 28. καὶ ὑμεῖς, *& vos: unctio quam accepistis ab eo, manet in vobis.* Vulg. *& vos, unctionem quam accepistis*, &c. cum accusativo absolute sumto, ut supra, vel *quam unctionem*, &c.

CANON II.

CASUUM inter se non raro enallage, seu permutatio occurrit; præcipue autem usurpatur

I. Nominativus pro vocativo; vel, ut rectius loquamur, vocativus similis est nominativo, quod ad dialectum Atticam pertinet.

Matth. 1. v. 20. *Joseph* υἱὸς Δαβίδ, *fili David*, pro υἱέ.

Matth. 27. v. 29. *Salve* ὁ βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων, *rex Judæorum*, pro βασιλεῦ. Vide Marc. 10. v. 47. Luc. 8. v. 54. c. 12. v. 32. c. 18. v. 13.

Rom. 8. v. 15. *Accepistis Spiritum adoptionis, in quo clamamus*, ἀββᾶ ὁ πατήρ, *abba pater*, pro ὦ πάτερ. Vide Marc. 14. v. 36. ubi Christi orantis eadem verba legere est, & ubi voces ὁ πατήρ interpretationis gratia ab Evangelista additæ sunt; Christus enim Syriace, non Græce, loquebatur.

Eph. 6. v. 1. τὰ τέκνα, *filii obedite parentibus vestris*, pro ὦ τέκνα. Sic v. 4. In versione Græc. Psal. 50. Heb. 51. v. 1. *Miserere mei* ὁ θεός, *Deus*, &c. pro ὦ θεέ.

In profanis. Hom. Iliad. γ. vv. 276. 277. Ζεῦ πάτερ, ἠέλιός θ' ὃς πάντ' ἐφορᾷς, &c. *Jupiter pater, & Sol, qui omnia vides*, &c. pro ἠέλιε. Virg. l. 1. Æneid. v. 738. *Adsis lætitiæ Bacchus dator*, pro Bacche. Lucan. *degener ô populus*, pro ô popule.

II. Accusativus pro nominativo ponitur.

Nehem. 9. v. 19. אֶת־עַמּוּד *columna nubis non recessit ab eis per diem.*

1. Reg. 17. v. 34. *Et veniebat leo*, וְאֶת־הַדּוֹב *& ursus*, &c.

4. Reg. 6. v. 5. *Accidit autem…. ut* אֶת־הַבַּרְזֶל *ferrum* (securis) *caderet in aquam.*

Dan. 9. v. 13. אֵת כָּל־הָרָעָה *omne malum hoc venit super nos.*

Amos 9. v. 12. לְמַעַן יִירְשׁוּ אֶת־שְׁאֵרִית אֱדוֹם Lxx. & Jacobus Act. 15. v. 17: ὅπως ἂν ἐκζητήσωσιν οἱ κατάλοιποι τῶν ἀνθρώπων, *ut requirant reliqui hominum* κύριον *Dominum*, quam vocem sensus gratia addiderunt. Pro יִרְשׁוּ *possideant*,

possideant, legebant יִֽרְשׁוּ *requirant*, & pro אֱדוֹם *edom*, legebant אָדָם *homo.* Vulg. Amosi textum sic interpretatur: *ut possideant reliquias Idumææ;* atque ita casus enallage locum non habet. Sic etiam S. Hier. comm. in h. l. t. 3. col. 1451. nov. edit. hunc contextum explicat: *& possideant credentes reliquias Idumææ, & omnes nationes: ut quidquid reliquum fuerit regno sanguinario atque terreno, in cælestia regna mutetur; & omnes gentes, quæ oblitæ sunt Dominum, convertantur & revertantur ad eum.* Vide etiam Agg. 2. v. 17. ubi pronomen אֶתְכֶם in nominandi casu ponitur.

Alia exempla, quæ afferuntur, prætereo; tum quia aliter explicari possunt; tum quia את certa non est articuli nota, ut jam diximus pag. 69. col. 2. initio, & ut in cap. sequenti in verbis passivis videbimus.

§. IX.

De Nominum Hebræorum regiminis statu.

IN regiminis statu quinque notanda sunt. I. Idiotismus. II. Pleonasmus. III. Ellipsis. IV. Enallage. V. Hypallage.

Idiotismus occurrit tum *in genere*, tum *in specie.*

In genere, I. ratione *significationis.* II. ratione *constructionis.*

De Idiotismo in genere considerato.

Idiotismus ratione significationis.

MONOCANON.

NOMEN rectum in genitivo casu, ratione usus & significationis, varie accipitur, denotatque

I. CAUSAM EFFICIENTEM. Deut. 32. v. 19. *Vidit Dominus, & irritavit eos,* מִכַּעַס בָּנָיו וּבְנֹתָיו *præ indignatione filiorum suorum, & filiarum suarum*, h. e. præ indignatione, cujus causa exstiterunt filii & filiæ ejus. Vulg. *Quia provocaverunt eum filii sui & filiæ.*

Esd. 3. v. 7. *Secundum facultatem Cyri regis Persidis super eos*, h. e. à Cyro ipsis datam, seu ut Vulg. *juxta quod præceperat Cyrus rex Persarum eis.*

Job. 14. v. 1. *Homo natus mulieris*, i. de muliere, Vulg. Sic: *nati mulierum*, Luc. 7. vers. 28.

Isai. 1. v. 7. *Secundum subversionem alienorum*, i. quam alieni inferunt.

Ibid. 53. v. 4. *Et nos putavimus eum quasi leprosum*, מֻכֵּה אֱלֹהִים *percussum Dei*, h. e. à Deo, Vulg. Si pro מֻכֵּה in reg. legatur מַכֵּה in absol. sensus erit: *percussum Deum*, quod Christi Divinitatem mirum in modum asserit.

Ibid. v. 13. *Ponam universos filios tuos doctos Domini*, i. *doctos à Domino.* Vulg.

Ezech. 1. v. 1. *Visiones Dei*, i. à Deo oblatas. Vide etiam Isai. 54. v. 13. &c.

Matth. 25. v. 34. *Venite benedicti patris mei*, h. e. à patre meo. Conf. Eph. 1. v. 3.

Joan. 12. v. 43. *Dilexerunt gloriam hominum magis, quam gloriam Dei*, h. e. maluerunt ab hominibus, quam à Deo glorificari. Conf. cap. 5. v. 44.

Rom. 3. v. 23. *Omnes enim peccaverunt, & egent gloria Dei*, i. à Deo collata. Sic *justitia Dei*, cap. 1. v. 17. h. e. quæ à Deo confertur. Hinc Aug. Serm. 131. de verbis Apost. tom. 5. nov. edit. col. 644. *Quomodo dicitur:* Domini est salus, *non qua salvus est Dominus, sed quam dat eis, quos salvos facit: sic & Dei gratia per Jesum Christum Dominum nostrum,*

justitia Dei dicitur, non qua justus est Dominus, sed qua justificat eos, quos ex impiis justos facit.

In Pronominibus possessivis. Psal. 2. v. 6. *Ego autem unxi regem meum*, h. e. qui à me est. Loquitur Deus pater de filio suo unigenito Jesu Christo.

Psal. 36. Heb. 37. v. 22. *Quia* מְבֹרָכָיו *benedicti ejus hæreditabunt terram*, וּמְקֻלָּלָיו *& maledicti ejus disperibunt*, h. e. ut Sym. interpretatur, εὐλογημένοι ὑπ' αὐτοῦ, S. Hieron. *qui benedicti fuerint ab eo, &* καταρώμενοι ὑπ' αὐτοῦ, S. Hieron. *qui maledicti ab eo*. Lxx. οἱ εὐλογοῦντες αὐτὸν . . . . . οἱ δὲ καταρώμενοι αὐτὸν, *benedicentes ei . . . . . maledicentes ei*, legebant in act. voce מְבָרְכָיו & מְקַלְלָיו.

Prov. 9. v. 18. *invitati*, Vulg. *convivæ ejus*, h. e. invitati ab ea.

Ezech. 21. v. 28. al. 33. *Hæc dicit Dominus Deus ad filios Ammon; & ad opprobrium illorum*, quo videlicet meos indesinenter affecerunt. Conf. c. 25. v. 6. Soph. 2. v. 8.

Interdum etiam genitivo indicatur causa instrumentalis. Isai. 33. v. 21. אֳנִי שַׁיִט *navis remi*, seu *remorum*, Vulg. *remigum*, h. e. remis impulsa.

II. CAUSAM MATERIALEM. Gen. 3. v. 21. *Fecit quoque Dominus Deus Adæ & uxori ejus* כָּתְנוֹת עוֹר *tunicas pellis*, h. e. *pelliceas*, Vulg.

Gen. 6. v. 14. *Fac tibi arcam* עֲצֵי גֹפֶר *lignorum Gopher*, h. e. ex lignis illis. Vox גֹּפֶר alibi non occurrit, quare ab interpretibus antiquis varie redditur. Lxx. ἐκ ξύλων τετραγώνων, *ex lignis quadratis*. Alius: ἐκ ξύλων ἀσήπτων, ἢ κεδρίνων, *ex lignis imputribilibus, aut cedrinis*. Alius: ἐπὶ πλακῶν πυξίνων, *super tabulis buxinis*, Vulg. *de lignis lævigatis*. Quidam recentiores *cupressum* interpretantur, facili mutatione g. in c. Ex ea materia naves fabricatas fuisse testantur Plutarch. Symp. l. 1. probl. 2. Veget. 4. c. 34. Cassiod. Var. l. 5. epist. 16. Plato lib. 4. de Leg. Diod. l. 19. Arrian. in Alex. l. 7. Strabo lib. 16. His adde quod in Assyria, vel Babylonia, ubi primos homines habitasse constat, nulla est alia materies navibus construendis idonea. Vide Boch. in Phaleg, l. 1. c. 4.

Jud. 7. v. 13. *panis hordeorum*, i. hordeaceus.

Psal. 2. v. 9. תְּרֹעֵם בְּשֵׁבֶט בַּרְזֶל *conteres eos in virga ferri*, h. e. *ferrea*, Vulg. Lxx. ποιμανεῖς αὐτοὺς, *pasces*, Vulg. *reges eos*, legebant תִּרְעֵם.

III. CAUSAM FINALEM. Psal. 34. Heb. 35. v. 16. בְּחַנְפֵי לַעֲגֵי מָעוֹג *cum hypocritis*, seu *profanis sannionum placentæ frenduerunt super me dentibus suis*, h. e. cum profanis sannionibus, qui placentæ gratia, quæ ibi omne ciborum genus significat, aliis adulantur. Lxx. ἐπείρασάν με, ἐξεμυκτήρισάν με μυκτηρισμὸν, &c. Vulg. Lat. *tentaverunt me, subsannaverunt me subsannatione*, &c. pro בְּחַנְפֵי legeb. בְּחָנוּנִי à בָּחַן *tentavit*, & pro לַעֲגֵי legeb. לְעָגוּנִי addito pronomine *me*, sensus gratia. Denique מָעוֹג retulerunt ad radicem לָעַג, contra hodiernæ grammatices analogiam. Vel dictio ista forte etiam olim μυκτηρισμὸν *subsannationem* significabat.

Psal. 43. Heb. 44. v. 23. *Æstimati sumus sicut oves occisionis*, i. occisioni, seu mactationi destinatæ. Conf. Rom. 8. v. 36.

Psal. 101. Heb. 102. v. 21. *ut solveret filios mortis*, i. morti destinatos, &c.

Joan. 6. v. 29. *Hoc est opus Dei, ut credatis in eum, quem misit ille*, h. e. opus in gloriam Dei cedens, proindeque ipsi gratum & acceptum.

2. Cor. 1. v. 5. *Passiones Christi*, h. e. ob Christi confessionem toleratæ.

1. Petr. 2. v. 19. *conscientia Dei*, h. e. studium Deo placendi. Vide Eph. 3. v. 1. ubi Paulus vocat se *vinctum Christi*, i. ob Christi prædicationem, &c.

IV. EFFECTUM. Gen. 2. v. 9. *Lignum vitæ*, h. e. quod vitam conservabat integram semper & incolumem.

Psal. 4. v. 2. *Deus justitiæ meæ*, i. qui justam causam meam tueris.

Psal. 64. Heb. 65. v. 12. *Coronas annum benignitatis tuæ*, i. in quo hominibus benignitatem tuam bonorum abundantia exhibes.

Isai. 9. v. 5. al. 6. *Princeps pacis*, i. qui pacem cœlestem confert.

Ibid. c. 11. v. 2. *Spiritus sapientiæ & intellectus*, &c. h. e. qui hæc dona credentibus impertitur, & quorum plenitudo in Christo Servatore residet.

Ibid. c. 53. v. 5. *Disciplina pacis nostræ super eum* (Christum Messiam), h. e. castigatio, quæ pacem nostram operata est, super eum cecidit.

Luc. 1. v. 69. *Et erexit cornu salutis nobis in domo David pueri sui*, i. potentiam Christi, à quo salus nostra proficiscitur, erexit Deus in familia David servi sui; sive salutem potentissimam nobis præstitit.

Rom. 5. v. 18. *in justificationem vitæ*, h. e. quæ vitam operatur. Sic *verba vitæ*, Joan. 6. v. 68.

V. SUBJECTUM RECIPIENS. Deut. 16. v. 17. כְּמַתְּנַת יָדוֹ *secundum donum manus suæ*, h. e. donum Dei manui ipsius collatum. Vulg. *offeret unusquisque secundum quod habuerit, juxta benedictionem Domini Dei sui, quam dederit ei.*

Isai. 55. v. 3.... *Misericordias Davidis fideles*, i. Davidi à Deo promissas, nempe Christum ex prosapia ejus nasciturum. Conf. Act. 13. v. 34.

Dan. 4. v. 14. *In sententia vigilum decretum est*, &c. h. e. in sententia vigilibus manifestata. Per *vigiles* autem eo loci, & in sequentibus verbis per *sanctos* intelliguntur Angeli, qui mandatis Dei exsequendis invigilant.

Luc. 21. v. 4. *Munera Dei*, h. e. Deo dicata & consecrata, & metonymice Gazophylacium. Alias, *dona Dei*, ea sunt, quæ dat Deus. Vide Eph. 2. v. 8. &c.

Act. 7. v. 30. ἐν φλογὶ πυρὸς βάτου, *in flamma ignis rubi*, h. e. in rubo visi. Vulg. *in igne flammæ rubi*, legeb. cum mss. quibusdam ἐν πυρὶ φλογὸς βάτου. Vide D. Mill. p. 271.

Apoc. 14. v. 12. *Patientia Sanctorum*, quæ scilicet data est sanctis. Sic *aves cœli*, Matth. 6. v. 26. quia in cœlo, seu aëre volant. *Lilia agri*, ibid. v. 28. quia in agro crescunt, &c.

VI. SUBJECTUM OCCUPANS, quod & *objectum* vocatur. Psal. 149. v. 6. *Exaltationes Dei in gutture eorum*, h. e. laudes, quibus excelsus Deus prædicatur.

Prov. 1. v. 7. *Timor Domini*, i. quo Dominus sicut pater à filiis timetur.

Isai. 3. v. 14. *rapina pauperis*, h. e. quod pauperi ereptum ablatumque est.

Joel 3. al. 4. v. 19. מֵחֲמַס בְּנֵי יְהוּדָה *propter violentiam filiorum Juda*, h. e. ut optime interpr. Vulg. *pro eo quod inique*, seu violenter *egerint in filios Juda.*

Zach. 9. v. 1. *Domini est oculus hominis*, i. respiciens homines; qua loquutione providentia Dei significatur.

Matth. 10. v. 1. *Potestas spirituum immundorum*, h. e. in spiritus immundos. Sic cap. 14. v. 1. *fama Jesu*, h. e. de Jesu.

Act. 4. v. 9. *Beneficium hominis infirmi*, h. e. in eum collatum.

Gal. 3. v. 22. *Fides Jesu Christi*, i. in Jesum Christum.

1. Joan. 2. v. 5. *Charitas Dei*, h. e. qua Deus diligitur.

In Pronominibus possessivis. Gen. 50. v. 4. *Et præterierunt dies fletus ejus* (Jacobi), h. e. tempus, quo deflebatur.

Isai. 21. v. 2. *omnem gemitum ejus* (Babelis) *cessare faciam*, h. e. *quo* (homines) *ingemunt præ timore ejus*, ita Qimhhi, qui addit: *affixa in nominibus cadunt tam supra activam, quam supra passivam significationem*, hoc est, tam efficientem causam, quam objectum designant.

Ibid. c. 53. v. 11. *In scientia sua justificabit ipse justus servus meus multos*, h. e. scientia, sive cognitione, qua per fidem cognoscetur Christus, multi justificabuntur, modo tamen fides illa sit cum charitate conjuncta. Confer Joan. 17. v. 3.

Ibid. c. 56. v. 7. *Lætificabo eos in domo orationis meæ*, h. e. in qua invocor.

Jerem. 51. v. 35. *iniquitas*, seu *violentia mea*, h. e. quæ fit mihi. Vulg. *iniquitas adversum me.*

VII. ADJUNCTUM tam *inhærens*, quam *adhærens* & *connexum.*

Inhærens. Prov. 29. v. 8. אַנְשֵׁי לָצוֹן *viri derisionis*, h. e. derisores, Vulg. *pestilentes*; sensum non verbum reddidit, ut Psal. 1. v. 1. & *in cathedra* לֵצִים *derisorum*, LXX. λοιμῶν *pestilentium*, Vulg. *pestilentiæ.*

Isai. 52. v. 1. עִיר הַקֹּדֶשׁ *civitas sanctitatis*, i. sancta. Vulg. *sancti*, legeb. הַקָּדוֹשׁ.

Jud. v. 18. *ambulantes secundum* ἐπιθυμίας τῶν ἀσεβειῶν, *desideria impietatum*, h. e. maxime impia.

Adhærens & connexum. 1. Reg. 16. v. 20. *Tulit itaque Iſai* חֲמוֹר לֶחֶם וְנֹאד יַיִן *aſinum panis, & utrem vini*, h. e. aſinum pane onuſtum, & utrem vino plenum.

Iſai. 34. v. 5. *populum anathematis mei*, Vulg. *interfectionis meæ*, i. quem devovi internecioni, ſeu interfectioni.

Cap. 51. v. 20. *Bubalus*, Vulg. *Oryx retis*, h. e. *illaqueatus*, Vulg.

Cap. 54. v. 9. *aquas Noë*, h. e. quæ tempore Noë orbem terrarum inundarunt.

Ezech. 20. v. 7. *offenſiones oculorum ſuorum*, h. e. idola, quæ oculis eorum placent, quamvis abominabilia ſint, & oculos divinæ majeſtatis offendant. Vel quæ oculos eorum offendere deberent, nedum ipſis placere.

Cap. 30. v. 3. *Tempus gentium*, i. quo puniendæ ſunt gentes.

Matth. 26. v. 7. *Alabaſtrum unguenti*, i. unguento plenum.

VIII. COMPARATIONEM. 4. Reg. 24. v. 3. *Propter peccata Manaſſis, quæ fecit* (Juda), i. peccata ſimilia iis, quæ fecerat Manaſſes.

2. Paral. 24. v. 6. *Quare tibi non fuit curæ, ut cogeres Levitas inferre de Juda & de Jeruſalem* אֶת־מַשְׂאַת מֹשֶׁה *collectam*, ſeu *oblationem Moſis?* i. pecuniam ſimilem ei, quam Moyſes ad ſtructuram Tabernaculi collegit. Vide v. 9.

Iſai. 1. v. 10. *Principes Sodomorum .... populus Gomorrhæ*; i. Sodomæ & Gomorrhæ incolis ſceleribus æquiparandi.

Jerem. 22. v. 19. *ſepultura aſini ſepelietur*, h. e. ſepultura aſini ſepulturæ ſimili, ſeu inſepulta ſepultura, ut vocat Cicero Philipp. 1.

Luc. 1. v. 17. *Et ipſe* (Joannes) *præcedet ante illum* (Chriſtum) *in ſpiritu & virtute Eliæ*, i. in ſpiritu & virtute Eliæ ſimili.

Joan. 10. v. 23. *Ambulabat Jeſus in porticu Salomonis*, h. e. ædificata in loco, & ad ſimilitudinem ejus, quam ædificaverat Salomon.

2. Pet. 2. v. 16. *Subjugale mutum animal hominis voce loquens*, i. voce ſimili voci hominis.

Jud. v. 11. *in via Cain abierunt, & errore Balaam mercede effuſi ſunt*, h. e. in via Caini viæ ſimili, & errore errori Balaami ſimili.

In pronominibus. Pſal. 54. Heb. 55. v. 14. *Tu vero homo* כְּעֶרְכִּי *ſecundum æſtimationem*, vel *comparationem meam*, i. tanti æſtimatus, quanti & ego. Lxx. ἰσόψυχε, S. Hieron. *unanimis meus*. Sym. ὁμοιότροπός μοι, *ſimilis moris mihi.*

Idiotiſmus ratione conſtructionis.

CANON I.

NON ſolum nomen ſubſtantivum aliud ſubſtantivum ſimpliciter regit: verum etiam intercedentibus quandoque præpoſitionibus inſeparabilibus ב, ל, מ, & quibuſdam ſeparabilibus, quarum omnium vide exempla ſupra pagg. 123. 124.

CANON II.

INFINITIVUS, ceu nomen ſubſtantivum, quandoque ab altero nomine ſubſtantivo regitur.

Gen. 2. v. 4. בְּיוֹם עֲשׂוֹת *in die facere*, h. e. in die factionis, ſeu *quo fecit Dominus Deus cœlum & terram*, Vulg.

Ruth. 1. v. 1. בִּימֵי שְׁפֹט *in diebus judicare judices*, h. e. judicii judicum, ſeu *quando judices præerant* (reipublicæ Iſraëlis,) Vulg.

Iſai. 20. v. 1. בִּשְׁנַת בֹּא *in anno venire Thartan*, h. e. adventus, ſeu quo venit Thartan.

Mich. 7. v. 15. כִּימֵי צֵאתְךָ *ſecundum dies egredi te*, i. ἐξόδου σου, Lxx. *egreſſionis tuæ*, Vulg. Vide etiam Joſ. 10. v. 27. Eccle. 3. v. 4. Soph. 3. v. 8.

Sic etiam Participia quandoque regunt infinitivum. Psal. 126. Heb. 127. v. 2. מַשְׁכִּימֵי קוּם מְאַחֲרֵי שֶׁבֶת *diluculantes surgere, tardantes sedere*, h. e. qui summo diluculo surgitis, qui sero admodum sedetis. Totius versiculi sensus est: vanum est vobis summo diluculo surgere, & sero admodum sedere. Aq. εἰκῆ ὑμῖν ὀρθρίζοντες ἀνίστασθαι, βραδύνοντες καθῆσθαι, *frustra* (est) *vobis mane experrectis surgere, tardantibus sedere*.

Prov. 30. v. 29. *Tres sunt* מֵטִיבֵי צָעַד *bene facientes procedere*, h. e. *qui bene gradiuntur*, Vulg. *& quatuor* מֵטִיבֵי לָכֶת *benefacientes ambulare*, i. qui bene & magnifice ambulant. Idiotismus in secundo tantum membro est, צַעַד enim prioris, substantivum, non infinitivus est.

Isai. 56. v. 10. אֹהֲבֵי לָנוּם *amantes dormire*, i. dormitionem.

Substantivorum ante adverbia quædam constructorum exempla vide supra pag. 124. col. 2.

CANON III.

DUORUM synonymorum rectio auxesin & evidentiam denotat.

Psal. 10. Heb. 11. v. 6. רוּחַ זִלְעָפוֹת *ventus*, seu *spiritus procellarum*, h. e. ventus procellosissimus.

Psal. 15. Heb. 16. v. 5. *Dominus* מְנָת־חֶלְקִי *pars portionis*, Vulg. *hæreditatis meæ*, i. pars, hæreditas mea omnimoda.

Psal. 31. Heb. 32. v. 5. *Remisisti iniquitatem peccati mei*, h. e. peccatum meum gravissimum. Vel iniquitas hîc sumitur pro pœna peccati, seu iniquitatis.

Psal. 39. Heb. 40. v. 3. *Et eduxit me de luto cœni*, Vulg. *fæcis*, h. e. de luto profundissimo. Sic Plaut. in Bacch. *ut eum ex lutulento cœno ejiciat foras.*

Zach. 10. v. 1. *pluviam imbris*, h. e. abundantissimam. Alia exempla vide Isai. 32. v. 13. Ezech. 21. v. 3. al. 20. v. 47. Ibid. cap. 39. v. 4. Mich. 2. v. 4.

2. Thess. 1. v. 8. ἐν πυρὶ φλογὸς, *in igne flammæ*, h. e. in igne ardentissimo, & maxime flammante, Vulg. *in flamma ignis*, legeb. ἐν φλογὶ πυρὸς, ut habent mss. quidam codd. Vide D. Mill. pag. 482.

2. Pet. 2. v. 17. & Jud. v. 13. *caligo tenebrarum*, h. e. densissimæ tenebræ & horribilis caligo. Vide Eph. 1. v. 19.

Sic in adjectivis synonymis. Ezech. 32. v. 21. *Alloquentur illum* אֵלֵי גִבּוֹרִים *fortes potentum*, h. e. duces potentissimi. Vulg. *potentissimi robustorum.*

Jerem. 6. v. 28. סָרֵי סוֹרְרִים *contumaces contumacium*, h. e. contumacissimi. Vulg. *principes declinantes.* Chald. *principes eorum rebellantes.* Vel pro סָרֵי legerunt שָׂרֵי; vel ס in סָרֵי pro שׂ positum existimarunt.

Interdum tamen illa emphasis locum non habet, sed duntaxat pleonasmus est. Num. 19. v. 2. *hoc est* חֻקַּת הַתּוֹרָה *statutum legis*, i. statutum, sive lex.

Psal. 39. Heb. 40. v. 8. בִּמְגִלַּת סֵפֶר *in volumine libri*, h. e. in volumine, sive in libro, S. Scripturæ scilicet.

Psal. 66. Heb. 67. v. 1. *Psalmus cantici*, Psal. 47. Heb. 48. v. 1. *canticum Psalmi*, h. e. canticum, vel Psalmus. Non possumus distinguere, scribit Aben-Esra, inter canticum psalmi, & psalmum cantici, sicut nec inter rupem petræ, Deut. 8. v. 15. & inter petram rupis, Deut. 32. v. 13. Alia exempla vide Isai. 33. v. 23. Dan. 12. v. 2. Rom. 1. v. 23. ὁμοίωμα εἰκόνος *imago similitudinis*, h. e. imago, vel similitudo.

2. Cor. 5. v. 1. *Domus tabernaculi*, i. domus, vel tabernaculum.

Eph. 4. v. 23. *renovamini spiritu mentis vestræ*, i. spiritu, vel mente. Vide etiam 1. Thess. 2. v. 13. Heb. 4. v. 2. Apoc. 16. v. 19.

Apud profanos. Æschylus: χθονὸς πέδον, *terræ solum*. σκάφη νεῶν *scapha navium*, &c.

Sic in adjectivis. Deut. 33. v. 19. שְׂפֻנֵי טְמוּנֵי חוֹל *occulta absconditorum arenæ*, h. e. abscondita arenæ. Vulg. *thesauros absconditos arenarum*, i. thesauros maris, juxta quod habitabat Zabulon, de quo loquitur Moyses.

CANON IV.

ADJECTIVA nominalia & participialia regunt genitivum, qui diversimode Latinis exprimitur.

Adjectiva nominalia regunt genitivum, qui per ablativum redditur, si genitivus iste *rei* sit; si *personæ*, per accusativum cum præpositione *inter* exprimitur.

Genitivus rei. Psal. 23. Heb. 24. v. 4. נְקִי כַפַּיִם וּבַר לֵבָב *innocens manuum & purus cordis*, i. manibus, corde.

Psal. 118. Heb. 119. v. 1. *Beati* תְּמִימֵי דָרֶךְ *immaculati viæ*, h. e. *via*, seu ut Vulg. *in via*. Sic Horat. *integer vitæ scelerisque purus*.

Jerem. 32. v. 19. גְּדֹל הָעֵצָה וְרַב הָעֲלִילִיָּה *magnus consilii, & multus operis*, i. consilio, opere.

Genitivus personæ. Prov. 14. v. 1. חַכְמוֹת נָשִׁים *sapientes mulierum ædificat domum*, h. e. quæque sapientum inter mulieres; hic enim idiotismus distributionem quoque complectitur. Vulg. *sapiens mulier*. Vide etiam cap. 15. v. 20. cap. 21. v. 20.

Isai. 3. v. 3. חֲכַם חֲרָשִׁים *sapientem artificum*, h. e. inter artifices, Vulg. *de artificibus*.

Cap. 29. v. 19. וְאֶבְיוֹנֵי אָדָם *& pauperes hominum*, i. inter homines.

Sic cum nomen אָדָם participio additur, ut: Ose. 13. v. 2. זֹבְחֵי אָדָם *sacrificantes hominum*, i. inter homines. Lxx. θύσατε ἀνθρώπους, *immolate homines*. Sym. teste S. Hier. comm. in h. l. *immolate, homines vitulos adorent*, ita ut post *immolate* sequatur distinctio. Hi pro זֹבְחֵי legebant זִבְחוּ.

Apud profanos. γνήσιοι τῶν φίλων, *genuini amicorum*, i. inter amicos. Sic apud Latinos: *ovorum oblonga; nigra lanarum; canum degeneres*, &c. Sunt tamen, qui per simplicem adjectivi cum substantivo constructionem ista explicent: *sapientes mulierum*, i. sapientes mulieres: *sapiens artificum*, h. e. sapiens artifex: *pauperes hominum*, i. pauperes homines.

Adjectiva participialia, sive proprie participia sint, sive nomina à verbis formata, formæ אָבֵל *lugens*, de quibus infra cap. V. de participiis, regunt genitivum, quo denotatur

I. *Causa efficiens*, explicaturque per ablativum cum præpositione *à*, vel *præ*.

Gen. 24. v. 31. *Ingredere* בְּרוּךְ יְהוָה *benedicte Domini*, h. e. à Domino. Sic Job. 14 v. 1. Isai. 53. v. 4. Matth. 25. v. 34.

Psal. 21. Heb. 22. v. 7. בְּזוּי עָם *contemtus populi*, h. e. à populo.

Cant. 2. v. 5. חוֹלַת אַהֲבָה *ægra amoris*, i. præ amore.

II. *Subjectum*, & sic per accusativum, vel ablativum exprimitur.

Gen. 22. v. 12. יְרֵא יְהוָה *timens Domini*, i. Dominum. Sic apud Lat. *timens mortis*.

Psal. 33. Heb. 34. v. 19. דַּכְּאֵי רוּחַ *contritos spiritus*, i. spiritu.

Isai. 6. v. 5. טְמֵא שְׂפָתַיִם *pollutus labiorum*, i. labiis.

Sic in participio pure activo, Psal. 18. Heb. 19. v. 8. *Lex Domini immaculata* מְשִׁיבַת נָפֶשׁ *restituens animæ*, h. e. animam, seu restitutrix animæ. Ibidem *instituens imperiti*, sive *parvuli*, h. e. institutrix. V. 9. *Illuminans oculorum*, h. e. oculos; vel illuminatrix oculorum.

III. *Adjunctum*; tuncque vel genitivus retinetur, vel ablativus adhibetur.

1. Paral. 29. v. 28. שְׂבַע יָמִים *satur dierum, divitiarum & gloriæ*. Vulg. *plenus dierum, divitiis & gloria*. Sic Jerem. 6. v. 11. מְלֵא יָמִים *plenus dierum*.

Psal. 31. Heb. 32. v. 1. *Beatus* נְשׂוּי פֶּשַׁע כְּסוּי חֲטָאָה *levatus defectionis, tectus peccati*, h. e. defectione, peccato. Conf. Rom. 4. vv. 6. 7.

Joel. 1. v. 8. חֲגֻרַת שַׂק *accincta sacci*, i. sacco.

Eandem constructionem sæpius imitantur adjectiva numeralia, quæ modo loquendi Hebræis proprio, substantivorum naturam videntur induere.

Gen. 17. v. 12. *Filius* שְׁמֹנַת יָמִים *octonarii dierum*, h. e. octo dierum.

De Idiotismo in specie considerato.

Status constructi idiotismus specialis spectat potissimum voces quatuor, aut quinque, quæ sunt אִישׁ *vir*, אֱנוֹשׁ *homo*, בַּעַל *Dominus*, בֵּן *filius*, & בַּיִת *domus*, de quibus ordine agemus.

CANON I.

Nomina substantiva אִישׁ *vir*, & אֱנוֹשׁ *homo*, si aliud substantivum in genitivo regant, respectu illius significant

I. Subjectum respectu accidentis, vel adjuncti, notantque in arte vel facultate aliqua peritum; itemque re aliqua, virtute, vel vitio præditum.

Exod. c. 4. v. 10. אִישׁ דְּבָרִים *vir verborum*, h. e. *eloquens*, Vulg.

1. Reg. c. 16. v. 18. *vir belli*, i. *bellicosus*, Vulg. Ibid. *vir formæ*, i. *pulcher*, Vulg. Sic c. 17. v. 33.

2. Reg. c. 16. v. 7. *vir sanguinum, & vir belial*, i. vir sanguinolentus, homicida, & nequissimus. Vide Deut. 17. v. 13. 1. Reg. 1. v. 16. &c.

3. Reg. c. 2. v. 26. *vir mortis*, i. morte dignus.

Job. c. 11. v. 2. *vir labiorum*, i. *verbosus*, Vulg.

Prov. c. 15. v. 18. *vir iræ*, h. e. *iracundus*, Vulg. Vide etiam c. 22. v. 24.

Prov. c. 18. v. 24. *vir amicorum*, i. cui sunt amici.

Prov. c. 19. v. 6. *vir muneris*, i. munificus, qui large dat munera.

Prov. c. 29. v. 1. *vir correptionum*, h. e. sæpius correptus.

Isai. c. 53. v. 3. *vir dolorum*, h. e. multis doloribus affectus.

Sic אֱנוֹשׁ in plurali numero. Gen. c. 6. v. 4. *viri nominis*, h. e. celebres. Vulg. *famosi*.

Gen. c. 46. v. 34. *viri pecoris*, h. e. *pastores*, Vulg.

Gen. c. 47. v. 6. *viri roboris*, h. e. robusti, strenui. Vulg. *industrii*. Vide 4. Reg. c. 24. v. 16.

4. Reg. cap. 19. v. 29. *viri mortis*, i. rei mortis.

Job. c. 34. v. 8. *viri improbitatis*, h. e. improbi. Ibid. v. 10. *viri cordis*, i. cordati, prudentes.

Psal. 118. Heb. 119. v. 24. *viri consilii mei*, h. e. *consiliarii mei*.

1. Reg. c. 31. v. 3. ubi forma nominis absoluta adhibetur cum præpositione, אֲנָשִׁים בַּקֶּשֶׁת, *viri in arcu*, h. e. in arte jaculatoria instructi. Vulg. *viri sagittarii*.

II. Adjunctum respectu subjecti, vel *occupantis*, vel *recipientis*.

Occupantis; sicque pro occupato circa aliquid, vel rem illam tractante accipitur.

Gen. c. 9. v. 20. *Noe* אִישׁ אֲדָמָה *vir terræ*, h. e. agriculturæ deditus. Vulg. *agricola*.

Gen. cap. 25. v. 27. *vir agri*, i. crebo in agrum egrediens venationis gratia.

Recipientis; ac incolam alicujus loci, tribus, vel urbis; itemque ex ea oriundum significat.

Jud. c. 10. v. 1. אִישׁ יִשָּׂשכָר *vir Issachar*, h. e. ex tribu Issachar oriundus.

Sic Judas Christi proditor dicitur Ἰσκαριώτης, Matth. 10. v. 4. ex patria קְרִיּוֹת, Vulg. *Carioth* opido, aut vico in tribu Juda, de quo Jos. 15. v. 25.

In feminino. Jud. c. 4. v. 4. Debora dicitur אֵשֶׁת לַפִּידוֹת *mulier Lappidoth*, h. e. Lappidoth oriunda. Alii tamen *Lappidoth* Deboræ maritum fuisse existimant; unde Vulg. *uxor Lapidoth*.

In plur. num. Gen. c. 19. v. 4. אַנְשֵׁי סְדֹם *viri Sodomæ*, h. e. cives Sodomæ.

Gen. c. 24. v. 13. *viri civitatis*, i. habitantes civitatem.

Gen. c. 39. v. 14. *viri domus*, i. domestici.

Luc. c. 11. v. 32. *viri Ninives*, i. Ninivitæ.

III. EFFICIENTEM respectu actionis cujusdam, vel effecti.

Jud. c. 12. v. 2. אִישׁ רִיב *vir rixæ*, h. e. qui rixatur, qui litem intentat. Eadem loquutio passive accipitur Jerem. 15. v. 10. ubi *vir rixæ*, is est in quem lis intenditur. E contrario Isai. c. 41. v. 11. active sumitur in plur. *viri contentionis tuæ*, i. qui contra te rixantur.

1. Reg. c. 17. v. 4. Goliath dicitur אִישׁ הַבֵּנַיִם *vir medietatum*, propterea quod quotidie exiret inter duos exercitus, ut pugnam singularem decerni postularet, vv. 8. 9. 10. Lxx. ἀνὴρ δυνατὸς, *vir potens*, seu *gigas*, ut Syrus & Arabs interpretantur. Vulg. *spurius*, q. d. inter duos patres conceptus, cujus scilicet pater incertus est. Et sane Goliathi mater *Arapha* tantum exprimitur in ejus genealogia, non pater. Forte Lxx. & Vulg. respexerunt ad Genes. 6. v. 4. ubi ex illicitis connubiis filiorum Dei cum filiabus hominum, gigantes nati dicuntur.

2. Reg. c. 18. v. 20. *vir nuntii*, i. nuntius.

Isai. c. 46. v. 11. אִישׁ עֲצָתִי *vir consilii mei*, h. e. qui consilia mea exsequatur. Vulg. *vir voluntatis meæ*, i. qui voluntatem meam perficiat.

IV. EFFECTUM, vel potius actionis subjectum, respectu efficientis.

Psal. 79. Heb. 80. v. 18. *Fiat manus tua super* אִישׁ יְמִינֶךָ *virum dexteræ tuæ*, h. e. quem dextera tua, seu virtute tua protegis & roboras.

Huc pertinet loquutio אִישׁ אֱלֹהִים *vir Dei*, qua propheta à Deo missus & Spiritu Sancto afflatus exprimitur 3. Reg. 13. vv. 1. 4. Deut. 33. v. 1. Jerem. 35. v. 4. &c. & uti explicatur 2. Pet. 1. v. 21. ὑπὸ πνεύματος ἁγίου φερόμενοι ἐλάλησαν οἱ ἅγιοι Θεοῦ ἄνθρωποι, *Spiritu Sancto inspirati loquuti sunt sancti Dei homines.* Eadem phrasis ὁ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ, *homo Dei*, occurrit 1. Tim. 6. v. 11. 2. Tim. 3. v. 17. eaque potissimum minister Dei in annuntiando ejus verbo & voluntate indicatur.

CANON II.

NOMEN בַּעַל *Dominus*, substantivo in gignendi casu additum; significat

I. REI POSSESSOREM. Exod. 22. v. 7. בַּעַל הַבַּיִת *Dominus domus*, h. e. paterfamilias. Sic in fem. בַּעֲלַת הַבַּיִת *materfamilias*, 3. Reg. 17. v. 17.

1. Sam. 28. v. 7. *Quærite mihi mulierem* בַּעֲלַת אוֹב *dominam Pythonis*, h. e. Pythonissam. Vulg. *habentem Pythonem*. Lxx. ἐγγαστρίμυθον *ventriloquam*. Pythonissa mulier erat per cujus inferiores ventris partes loquebatur Dæmon.

4. Reg. 1. v. 8. *Dominus pili*, h. e. pilosus.

Prov. 1. v. 17. *Dominus alæ*, i. habens alas, alatus, seu ales.

Isai. 41. v. 15. *Dominus rostrorum*, h. e. rostra habens, rostratus.

Dan. 8. v. 6. *Dominus cornuum*, i. cornutus, cornupotens.

Nah. 3. v. 4. *Domina præstigiorum*, Vulg. *maleficiorum*, h. e. præstigiatrix.

Sic cum affixo, Eccle. 7. v. 12. *Sapientia vivificat* בְּעָלֶיהָ *dominos suos*, h. e. qui illam possident.

II. REI SUBJECTUM. Gen. 14. v. 13. *Et ipsi erant* בַּעֲלֵי בְרִית *domini fœderis Abram*, h. e. *pepigerant fœdus cum Abram*, Vulg. Lxx. συνωμόται *conjurati*. Sic Nehem. 6. v. 18. *viri juramenti*, h. e. conjurati, fœderati.

Gen. 37. v. 19. *Dominus somniorum*, i. *somniator*, Vulg.

Gen. 49. v. 23. *Domini sagittarum*, h. e. sagittarii, sagittandi periti.

Exod. 24. v. 14. *Dominus verborum*, seu *negotiorum*, h. e. qui habet controversias, seu dubia aliqua.

Prov. 22. v. 24. *Dominus iræ*, h. e. iracundus.

Cant. 8. v. 11. *Vinea est Salomoni*, (Vulg. *pacifico*, vocem שְׁלֹמֹה ut appellativam accepit) בְּבַעַל הָמוֹן *in Domino multitudinis*, vini

scilicet;

ſcilicet; h. e. in loco feraci. Aq. ἐν ἔχοντι πλῆθος, *in* (loco) *habente multitudinem* vini. Lxx. Βεελαμὼν, ut nomen proprium acceperunt. Sym. ἐν κατοχῇ λαοῦ, al. ὄχλου, *in detentione populi*, al. *turbæ*. Vulg. *in ea, quæ habet populos*, ſupp. regione.

III. Loci incolam, ſeu habitatorem. Num. 21. v. 28. בַּעֲלֵי בָּמוֹת *Domini excelſorum*, h. e. *habitatores excelſorum*, Vulg.

Jud. 9. vv. 2. 3. 6. &c. *Domini*, Vulg. *viri Sichem*, h. e. habitatores Sichem, ſive Sichemitæ.

IV. Rei alicui, quacumque ratione, deditum. Eccle. 12. v. 11. *Verba ſapientium quaſi ſtimuli* (ſunt,) *& clavi infixi* בַּעֲלֵי אֲסֻפּוֹת *domini collectionum*, h. e. qui in dicta ſapientum colligenda incumbunt, quoſque Græci ῥαψῳδοὺς appellant.

Prov. 18. v. 9. *Dominus diſſipationis*, h. e. prodigus, decoctor.

Cum affixis. Prov. 1. v. 19. *animam* בְּעָלָיו *dominorum ſuorum rapiet quæſtus*, de quo in verbis præcedentibus, h. e. animas eorum, qui ipſi addicti ſunt, perdet.

Prov. 3. v. 27. *noli prohibere bonum* מִבְּעָלָיו *à dominis ſuis*, h. e. ab eis, qui opus habent, & quibus jure debetur. Quod quidam intelligunt de eleemoſina, quæ Hebræis צְדָקָה *juſtitia* vocatur, quod pauperibus ſubvenire jus & æquum ſit. Vulg. aliter hunc contextum explicat. *Noli prohibere benefacere eum, qui poteſt: ſi vales, & ipſe benefac.*

Prov. 17. v. 8. *Gemma gratiſſima eſt munus in oculis* בְּעָלָיו *dominorum ſuorum*, ſeu *Domini ſui*, hoc eſt, ejus, qui illud diligit, ſive ut Chald. interp. *ejus, qui accipit illud.*

CANON III.

Nomen maſculinum בֵּן *filius*, & femininum בַּת *filia*, cum nomine rei animæ expertis conſtructum, multos facit hebraïſmos, & pro ratione ſequentis genitivi diverſimode explicandum eſt.

I. Si nomen *qualitatis*, vel *adjuncti* addatur, per concretum, ſeu adjectivum ei reſpondens, explicari debet; tuncque ſæpius ſupervacaneum eſt nomen *filii*, vel ſynecdochice pro homine in genere ponitur.

Deut. 13. v. 13. *Egreſſi ſunt* בְּנֵי־בְלִיַּעַל *filii Belial*, h. e. viri iniqui & impii. בְּלִיַּעַל enim componitur vel ex בְּלִי *non*, & יָעַל in hiphil *profuit*; h. e. ſecundum Hebraïſmum, *nocuit*. Vel ex בְּלִי *fine*, & עֹל *jugum*, q. d. ſine jugo, qui jugum legis ac timoris Dei excuſſit. Unde Lxx. *filios Belial* quandoque interpretantur παρανόμους *iniquos*. Jud. 19. v. 22. emphatice per pleonaſmum additur: *viri filiorum Belial*, h. e. improbiſſimi.

2. Reg. 2. v. 7. *filii fortitudinis*, h. e. robuſti, fortes, ſtrenui.

Sic Deut. 3. v. 18. 3. Reg. 1. v. 52.

4. Reg. 14. v. 14. *filii fidejuſſionum*, h. e. *obſides*, Vulg.

Iſai. 5. v. 1. *cornu filius olei*, i. clivus pinguis, adeoque uberrimus. Lxx. τόπον πίονα, *locum pinguem* interpretantur.

Luc. 16. v. 8. οἱ υἱοὶ τοῦ φωτὸς, *filii lucis*, h. homines à Deo illuminati, quibus ibidem opponuntur *filii hujus ſæculi*, h. e. præſenti vitæ addicti. Paulo aliter *filii hujus ſæculi* accipiuntur cap. 20. v. 34. nempe pro hominibus in hoc mundo adhuc verſantibus, quibus v. 35. opponuntur *filii reſurrectionis*, i. beatæ reſurrectionis participes. Vide Joan. 12. v. 36. 1. Theſſ. 5. v. 5. Epheſ. 5. v. 8. ubi exſtat etiam appellatio *filiorum lucis*.

Epheſ. 2. v. 2. *filii incredulitatis*, Vulg. *diffidentiæ*, h. e. increduli, inobedientes. Sic c. 5. v. 6.

1. Petr. 1. v. 14. *filii obedientiæ*, i. obedientes.

Quandoque nomen *filii* ſubintelligitur. Heb. 10. v. 39. *Nos autem non ſumus* ὑποστολῆς *ſubſtractionis*, ſupp. υἱοὶ *filii*, ut ſupp. Vulg. interp. qui forte etiam in ſuo cod. legeb. υἱοὶ, ut habet mſ. Veleſ. *ſed fidei* πίστεως, ſupple ex membro præced. *filii*; h. e. ii non ſumus, qui nos ſubducamus in perditionem, ſed vera fide præditi ſumus in acquiſitionem,

hoc est, in salutem animæ.

II. Si nomen *præmii*, vel *pœnæ* addatur; tum per *dignum esse*, *destinatum esse* explicatur.

1. Reg. 20. v. 31. בֶּן־מָוֶת *filius mortis est*, h. e. morte dignus. Sic 2. Reg. 12. v. 6.

Psal. 101. Heb. 102. v. 21. *filii mortis*, h. e. morti destinati. Vide Psal. 78. Heb. 79. v. 11.

Cum infinitivo loco nominis posito. Deut. 25. v. 2. בִּן־הַכּוֹת *filius cædendi*, h. e. dignus qui percutiatur. Vulg. *dignus plagis.*

Matth. 23. v. 15. *filius gehennæ*, seu *inferni*, h. e. gehenna, inferno dignus.

Luc. 10. v. 6. *filius pacis*, h. e. pace dignus, ut exponitur Matth. 10. v. 13.

Joan. 17. v. 12. *filius perditionis*, h. e. perditione dignus. Vide 2. Thess. 2. v. 3.

Ephes. 2. v. 3. *filii iræ*, h. e. ira digni.

2. Pet. 2. v. 14. *maledictionis filii*, i. maledictione digni.

III. Si nomen *ætatis*, seu *temporis* addatur; per *natum esse*, vel alia convenienti voce exponendum est.

Gen. 17. v. 1. בֶּן־תִּשְׁעִים שָׁנָה *filius nonaginta annorum*, &c. h. e. 90. annos natus. Vide vv. 12. 17. cap. 50. v. 26. Num. 3. v. 15.

Exod. 12. v. 5. *Agnus .... filius anni*, h. e. anniculus, nimirum qui annum non excesserit, etiamsi annum præcise non compleverit, nam aptus esse incipiebat ab octavo die, cap. 22. v. 30. c. 34. v. 26. Lev. 22. v. 27. Deut. 14. v. 21.

1. Reg. 13. v. 1. בֶּן־שָׁנָה שָׁאוּל בְּמָלְכוֹ וּשְׁתֵּי שָׁנִים מָלַךְ עַל־יִשְׂרָאֵל *filius anni* (erat) *Saül in regno suo: aut duobus annis regnaverat super Israël.* v. 2. *Cum elegit*, &c. h. e. primo aut secundo anno regni sui super Israël, elegit Saül tria millia, &c. Hæc explicatio ab Hebræo aliena non est, & omnes difficultates tollit. Quod conjunctio ו significet etiam *aut*, multis exemplis probabimus infra, in conjunctione ו.

Isai. 65. v. 20. *Puer filius centum annorum morietur*, h. e. Puer ad centum annos perveniet antequam moriatur; seu centum annos natus erit, cum morietur.

Jon. 4. v. 10. *filius noctis*, h. e. qui una nocte crevit & periit.

Huc referunt Gen. 37. v. 3. *Israël autem diligebat Josephum .... quia filius senectutis erat ipsi*, h. e. in senectute ipsi natus. Vulg. *eo quod in senectute genuisset eum.* Chald. vertit: *filius sapiens*; cum senectute enim sapientia vulgo conjuncta est.

IV. Si nomen *loci*, *urbis*, *populi* addatur; per *civem*, *incolam*, &c. aut *patronymicum* nomen explicandus est idiotismus.

Gen. 15. v. 3. בֶּן־בֵּיתִי *filius domus meæ*, h. e. *vernaculus meus*, Vulg.

Gen. 23. v. 11. *filii populi mei*, h. e. cives mei, populares mei. Sic Jud. 14. v. 16. 2. Paral. 35. v. 13.

Esd. 2. v. 1. *filii provinciæ*, i. incolæ.

Psal. 148. Heb. 149. v. 2. *filii Sion*, h. e. incolæ Sionis.

Eccle. 2. v. 7. *filii domus*, i. vernæ. Vulg. *familia.*

Isai. 11. v. 14. *filii orientis*, h. e. orientales populi.

Jerem. 2. v. 16. בְּנֵי נֹף *filii Noph*, Vulg. *Mempheos*, h. e. incolæ Mempheos.

Ezech. 16. v. 26. *filii Ægypti*, h. e. Ægyptii. Sic & v. 28.

Ezech. 30. v. 5. *filii terræ fœderis*, h. e. incolæ terræ illius, quibuscum fœdus initum est; seu simpliciter juncti fœdere.

Sic *filia Sion*, 4. Reg. 19. v. 21. *filia Jerusalem*, Thren. 2. v. 16. *filia Tyri*, Psal. 44. Heb. 45. v. 13. *filia Babel*, Zach. 2. v. 11. pro harum civitatum incolis. Vide infra in Syntaxi figurata.

Matth. 8. v. 12. *filii regni*, h. e. indigenæ. Quo in loco notantur Judæi.

V. Si nomen *rei continentis* addatur, ad sensum commode instituenda est explicatio.

Job. 41. v. 19. בֶּן־קֶשֶׁת *filius arcus*, h. e. sagitta, quæ Hebræis masculini est generis. Vulg. *vir sagittarius.*

Thren. 3. v. 13. *filii pharetræ*, i. sagittæ, quæ in pharetra continentur.

Isai. 21. v. 10. *filius areæ*, hoc est, frumentum, quod in area trituratur & ventilatur.

Isai. 23. v. 10. *filia maris*, i. navis.

In Nov. Test. Matth. 9. v. 15. οἱ υἱοὶ τοῦ νυμφῶνος, *filii thalami nuptialis*, h. e. amici

sponsi, quos Græci παρανυμφίους appellant. Vulg. *filii sponsi*, legeb. νυμφίου, ut habent mss. quidam. Vide D. Mill. pag. 20.

VI. Sunt & aliæ loquutiones singulariter notandæ, & congrue explicandæ.

Job. 38. v. 32. *Nunquid.... Arcturum* עַל *cum filiis suis deduces?* per cœlum scilicet, h. e. Arcturum cum stellis propinquis, vel etiam ex quibus componitur. עַל enim eo loci usurpatur pro עִם *cum*.

Eccle. 12. v. 4. *filiæ cantici*, i. aures, in quibus recipitur cantionum sonus. Vide infra Synt. fig.

Cant. 6. v. 14. al. 7. v. 4. *porta filiæ multorum*, h. e. maxime frequentata, per quam multi ingrediuntur & egrediuntur.

Isai. 14. v. 12. *Quomodo cecidisti de cœlo lucifer*, בֶּן־שָׁחַר *filius auroræ?* h. e. ut Lxx. interpretantur, ὁ πρωῒ ἀνατέλλων, *mane oriens*, seu ut Vulg. *qui mane oriebaris*. Hac autem Luciferi, seu stellæ matutinæ periphrasi, rex Babylonis significatur, ut liquet ex contextu.

Ezech. 27. v. 6. קַרְשֵׁךְ עָשׂוּ־שֵׁן בַּת־אֲשֻׁרִים *transtra tua fecerunt ex dente filia Gressuum*, i. ex ebore optimo, illud enim ebur præstantissimum est, quod ab elephantibus defoditur in terram, & in ea pedibus teritur. Vide Plinium hist. nat. lib. 8. c. 3. Lxx. τὰ ἱερά σου ἐποίησαν ἐξ ἐλέφαντος, οἴκους ἀλσώδεις. &c. *templa tua fecerunt ex ebore, domus sylvestres*, &c. pro קַרְשֵׁךְ legebant קָדְשֵׁךְ *sanctitatem tuam*, i. templum, vel templa tua; & pro בַּת־אֲשֻׁרִים legeb. בֵּית־אֲשֵׁרִים *domum lucorum*, sive *sylvarum*, h. e. domos sylvestres. Chald. interpretatur *asseres buxorum*, sive *tabulas buxinas*, pro בַּת־אֲשֻׁרִים legebat unica voce בִּתְאַשֻּׁרִים, ex ב præpositione & תְּאַשּׁוּר *buxus*, quæ vox exstat Jerem. 41. v. 19. Vulg. *transtra tua fecerunt tibi ex ebore Indico, & prætoriola de insulis Italiæ*. Post vocem *ebore*, addit *Indico*, & בַּת־אֲשֻׁרִים interpretatur *prætoriola*, quæ erant in prora navis. Videtur legisse cum Lxx. בֵּית־אֲשֵׁרִים *domum sylvarum*, i. domos ligneas.

Gal. 4. v. 28. *filii promissionis*, h. e. ad quos pertinet promissio Abrahæ facta: nempe libertas filiorum Dei atque hæreditas.

Huc referunt quidam illud Gen. 49. v. 22. בֵּן פֹּרָת *filius fructificantis*, seu *frugiferæ* (arboris) *Joseph*; h. e. ramus fœcundus. Lxx. υἱὸς ηὐξημένος, Vulg. *filius accrescens*, videntur legisse בֵּן פֹּרֶה.

Eodem idiotismo Rabbini nomen יהוה vocant *nomen filium quatuor litterarum*, h. e. quatuor litteris constans.

Sic apud Latinos. Horat. 1. carm. Od. 14. .... *pinus sylvæ filia nobilis*. 2. Serm. Satyra 6. *fortunæ filius*, &c.

Denique בֵּן significat etiam *discipulum*, ut: בְּנֵי־הַנְּבִיאִים *filii prophetarum*, 4. Reg. 2. v. 3. & sic sæpe in hoc libro & alibi, h. e. prophetarum discipuli.

Hinc Judæi orientales, qui sequuntur punctationem R. *Mosis* (vel ut placet Eliæ Levitæ præf. III. ad lib. Massoreth Hammassoreth, R. *Jacob*) *filii Davidis*, *de tribu Nephtali*; vocantur *filii Nephtali*, i. e. discipuli. Ita Judæi occidentales, qui adstipulantur lectioni R. *Aaron filii Mosis*, *de tribu Ascher*, vel *Aser*; appellantur *filii Ascher*, vel *Aser*, h. e. discipuli. Vide supra pag. 289. col. 1. Porro in laudandis illis doctoribus, brevitatis ergo omissis eorum nominibus, tribus duntaxat, unde oriundi erant, memorantur. Vixerunt autem circa annum Christi 1034. secundum scriptorem *Schalscheleth*; vel 1037. secundum *Zemahh David*. Non fuerunt ergo primi punctorum vocalium inventores, ut scribit *Vignalius* in notis ad *Quinquarborei* institutiones linguæ Hebraïcæ, pag. 8. edit. Paris. 1621. Dissident à se invicem circa puncta quædam vocalia & accentus, quorum indices ad calcem Bibl. Rabb. editionis Venet. & Basileensis, & in tom. 6. Bibl. polyglott. Lond. pag. 8. exhibentur. Illæ autem discrepantiæ, quæ nullius sunt momenti, quæque ut variantes lectiones ad summum spectari possunt, punctationem Massorethicam mirum in modum confirmant, nedum eam elevent. Hic etiam operæ pretium est observare in codicibus nostris, qui lectionem R. Ascher exhibent, nonnunquam inveniri punctationem R. Nephtali, & vicissim. Vide exemplum in יְהוָה, pag. superius laudata 289.

CANON IV.

NOMEN בַּיִת *domus*, in statu constructo positum, pro quovis continente, vase, aut loco accipitur.

Deut. 5. v. 6. בֵּית עֲבָדִים *domus servorum*, h. e. locus, in quo dura servitute premebatur populus Israëliticus. Vulg. *domus servitutis*. Conf. Levit. 26. v. 13.

Jud. 16. v. 21. *Domus vinctorum*, h. e. carcer. Sic 2. Reg. 20. v. 3. *domus custodiæ*, i. custodia. Jerem. 37. v. 4. *domus carceris*, h. e. carcer. Vide vv. 15. 18.

2. Reg. 15. v. 17. *domus remotionis*, h. e. *locus remotus*, ita Targum.

Eccle. 12. v. 5. *Domus æternitatis*, Vulg. vel *seculi*, i. *sepulchrum*, secundum Targum, in quo manent sepulti usque ad diem resurrectionis.

3. Reg. 18. v. 32. *Fecitque* (Elias) *aquæductum*. כְּבֵית סָאתַיִם זֶרַע *quasi domum duorum satorum seminis*. Vulg. *quasi per duas aratiunculas*, h. e. fecit circa altare foveam, in qua decurrerent aquæ, & latitudo istius aquæductus erat juxta mensuram loci capientis quasi duo sata sementis.

Cant. 2. v. 4. *Domus vini*, h. e. *cella vinaria*, Vulg.

Isai. 3. v. 21. *Domus animæ*, h. e. *olfactoriola*, Vulg. Alii, myrothecia, in quibus servantur unguenta fragrantia, quæ recreant animam, ac veluti in corpore, ceu in domo retinent, cum ex eo per deliquum videtur exire. Alii per *animam* intelligunt halitum, quem ex se exhalant pixides olfactoriæ.

§. X.

De Nominis constructi pleonasmo.

MONOCANON.

E duobus substantivis in regiminis statu copulatis, significatio posterioris, vel unice, vel cumprimis attenditur: adeo ut prius in subjectis vocibus & exemplis redundare videatur.

I. פָּנִים *facies*.

Gen. 1. v. 2. *Et tenebræ erant* עַל־פְּנֵי תְהוֹם *super faciem abyssi*, h. e. super abyssum.

Gen. 23. v. 3. *Cumque surrexisset* (Abraham) מֵעַל־פְּנֵי מֵתוֹ *à facie mortui sui*, h. e. à mortuo suo, in masc. gen. quamvis de mortua Sara sermo sit, quia respicit ad גּוּף *corpus*. Vulg. *Cumque surrexisset ab officio funeris*, h. e. postquam planxit & flevit Saram. Vide v. præcedentem. Alia exempla vide 1. Reg. 14. v. 26. Isai. 14. v. 21. Luc. 21. v. 35. ubi πρόσωπον τῆς γῆς, *facies terræ* est pro *terra*.

II. פֶּה *os*, *oris*.

Deut. 13. v. 15. *Percuties habitatores urbis illius* לְפִי חָרֶב *in ore gladii*, h. e. gladio. Vide Luc. 21. v. 24.

Gen. 43. v. 7. *Et nos respondimus ei* (Josepho) עַל־פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה *secundum os verborum illorum*, h. e. secundum verba illa. Eleganter Vulg. *consequenter juxta id, quod fuerat sciscitatus*.

Num. 26. v. 56. עַל־פִּי הַגּוֹרָל *secundum os sortis*, i. secundum sortem. Vulg. *quidquid sorte contigerit*.

Prov. 22. v. 6. עַל־פִּי דַרְכּוֹ *secundum os viæ suæ*, h. e. *secundum viam suam*, Vulg.

Sic quando vox illa particula expletiva est cum ל & כ. לְפִי & כְּפִי *juxta*, *secundum*. Vide Gen. 47. v. 12. Exod. 16. v. 21. Mal. 2. v. 9.

III. בָּנִים *filii*.

Psal. 35. Heb. 36. v. 8. בְּנֵי אָדָם *filii homi-*

num, i. homines. Sic Marc. 3. v. 28. υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων. Christus etiam seipsum vocat *filium hominis*, Matth. 16. v. 13. cap. 20. v. 28. &c. h. e. hominem κατ' ἐξοχήν. Ezechiel sæpius à Deo appellatur *filius hominis*, h. e. homo. Vide cap. 2. vv. 1. 11. &c.

Psal. 126. Heb. 127. v. 4. בְּנֵי הַנְּעוּרִים *filii juventutis*, h. e. juvenes, vel in juventute procreati; sicque בְּנֵי non redundat.

Joel 3. al. 4. v. 6. *filiis Græcorum*, h. e. Græcis. Sic Deut 9. v. 2. *filii Enacim*, h. e. gigantes. Enac enim fuit celebris gigas, de quo Num. 13. vv. 22. 28. cujus nomen ad omnes gigantes postea traductum fuit.

Apud profanos. υἷες Ἀχαιῶν, *filii Archivorum*, i. Archivi, seu Græci, Hom. Iliad. α. v. 162. &c. Sic *filii medicorum*, i. medici; *filii musicorum*, i. musici, &c.

IV. שֵׁם *nomen.*

Psal. 19. Heb. 20. v. 2. *protegat te nomen Dei Jacob*, h. e. Deus Jacob. Et sic sæpius in Scripturis.

Apoc. 11. v. 13. *occisa sunt* .... ὀνόματα, *nomina hominum septem millia*, h. e. septem millia hominum.

V. יָד *manus.*

Vox illa, quæ in Hebræo pro quovis instrumento sumitur, quandoque etiam redundat.

Gen. 9. v. 5. *Sanguinem vestrum* .... *requiram* מִיַּד *de manu omnis bestiæ*, h. e. ab omni bestia.

Exod. 9. v. 35. *Sicut præceperat Dominus per manum Moysi*, h. e. per Moysen.

3. Reg. 8. v. 53. *Sicut loquutus est per manum Moysi*, i. *per Moysen*, Vulg. Vide Psal. 21. Heb. 22. v. 21. Psal. 48. Heb. 49. v. 16. Psal. 106. Heb. 107. v. 2.

4. Reg. 17. v. 13. *Per manum omnium prophetarum*, h. e. per omnes prophetas.

1. Paral. 6. v. 16. al. 31. *Isti sunt, quos constituit David super manus cantici*, h. e. super cantica, ministerium musicum. Vulg. *cantores*. Vide 2. Paral. 29. v. 27.

Isai. 64. v. 6. *In manu iniquitatis nostræ*, i. propter iniquitatem nostram.

VI. תָּוֶךְ & קֶרֶב *medium.*

Duæ illæ voces sæpius aut supervacaneæ sunt, aut *medium* non significant, sed *in*, *inter*, &c.

Gen. 45. v. 6. *Biennium est, quod cœpit fames esse* בְּקֶרֶב *in medio terræ*, h. e. *in terra*, Vulg. Vide Exod. 8. v. 22. Jos. 3. v. 17. 4. Reg. 4. v. 13. Psal. 21. Heb. 22. v. 15. Psal. 39. Heb. 40. vv. 9. 11. Psal. 47. Heb. 48. v. 10. Isai. 10. v. 23. Conf. Rom. 9. v. 28.

Habacuc 3. v. 2. *Domine, opus tuum* בְּקֶרֶב שָׁנִים חַיֵּיהוּ *in medio annorum vivifica illud*, h. e. populum Israëliticum, qui opus tuum est, interea temporis cum calamitatibus opprimitur, serves incolumem. Aq. ἐν τῷ ἐγγίζειν τὰ ἔτη, ζώωσον αὐτό, *in appropinquando annos vivifica illud*, legeb. בִּקְרֹב pro בְּקֶרֶב. Symm. ἐντὸς τῶν ἐνιαυτῶν ἀναζώωσον αὐτό, *intra annos revivifica illud.* Theod. ἐν μέσῳ ἐτῶν ζώωσον αὐτό, Vulg. *in medio annorum vivifica illud.* Lxx. & alius interpres, ἐν μέσῳ δύο ζώων γνωσθήσῃ, *in medio duorum animalium cognosceris.* Pro שָׁנִים *annorum*, legebant שְׁנַיִם *duorum*; & pro חַיֵּיהוּ *vivifica illud*, חַיּוֹת *animalium.* Denique vocem γνωσθήσῃ *cognosceris*, addiderunt ex membro sequenti תּוֹדִיעַ *notum facies*, cujus loco legebant תִּוָּדַע in passiva voce, *cognoscêris.* Multa insuper in hoc versu παραφραστικῶς addidêre, quæ frustra in Hebræo quæsieris; nisi forte plures simul conjunctæ sint versiones, quod vero similius videtur.

Zach. 2. v. 8. *Præ multitudine hominum & jumentorum in medio ejus* (Jerusalem), h. e. in ea. Vide vers. sequentem.

Matth. 13. v. 25. *seminavit* ζιζάνια *in medio tritici*, i. inter triticum.

Luc. 17. v. 11. *Transibat* (Jesus) *per mediam Samariam*, i. per Samariam. Vide Heb. 2. v. 12. &c.

Cor pro *medio* in hoc sensu interdum metaphorice ponitur. Prov. 30. v. 19. *viam navis in corde maris*, h. e. in mari.

Ezech. 27. v. 4. Tyrus sita dicitur *in corde maris*, h. e. in mari, etquidem non longe à continente.

Matth. 12. v. 40. *Sic erit filius hominis in corde terræ*, h. e. in terra.

VII. דָּבָר *verbum, res.*

Job. 41. v. 4. Heb. *Non silebo* בַּדָּיו *vectes*

ejus (Leviathan, sive crocodili) h. e. membra ejus instar vectium robusta, וּדְבַר גְּבוּרוֹת & *verbum virium*, h. e. & vires ejus.

Psal. 64. Heb. 65. v. 4. *verba iniquitatum*, i. iniquitates.

Psal. 104. Heb. 105. v. 27. *verba signorum*, h. e. signa, miracula.

Psal. 144. Heb. 145. v. 5. *verba mirabilium tuorum*, h. e. *mirabilia tua*, Vulg.

Esth. 9. v. 31. *verba jejuniorum & clamoris eorum*, h. e. *jejunia & clamores*, Vulg.

Sic apud Plaut. in Amphitr. *res voluptatum*, pro, voluptates.

Dictiones קוֹל *vox*, & יָמִים *dies*, quandoque etiam abundare videntur, ut: Isai. 24. v. 18. *à voce formidinis*, h. e. à formidine. 2 Reg. 19. v. 35. *Quot sunt dies annorum vitæ meæ?* h. e. quot sunt anni vitæ meæ? Vide Psal. 89. Heb. 90. v. 10. Et extra regimen, Jud. 19. v. 2. *mansitque ibi* יָמִים אַרְבָּעָה חֳדָשִׁים *diebus, quatuor mensibus*, h. e. *quatuor mensibus*, Vulg. nulla facta dierum mentione. Sunt tamen, qui hîc enallagen absoluti pro constructo agnoscant, nempe יָמִים, pro יְמֵי, *diebus quatuor mensium*, h. e. quatuor mensibus integris, ut per hypallagen dicitur *mensis dierum*, Gen. 29. v. 14. Num. 11. vv. 20. 21. pro *diebus mensis*, seu mense completo. Sic *biennium dierum*, Gen. 41. v. 1. 2 Reg. 14. v. 28. pro *biennio integro*.

§. XI.

De Nominis constructi ellipsi.

MONOCANON.

Ex duobus substantivis, quorum alterum altero regitur, modo prius, sive regens; modo posterius, sive rectum deficit.

Prioris substantivi ellipsis.

I. אִישׁ *vir.*

Jud. 5. v. 19. *supellex varia* שְׁלָל לְצַוְּארֵי *ad colla spolii*, h. e. *ad colla* אַנְשֵׁי *virorum spolii*, i. *spoliantium ornanda congeritur*, ut ultima hæc verba supplevit Vulg.

Ruth. 3. v. 2. *cognatio nostra est*, i. vir cognationis nostræ. Vulg. *propinquus noster est.*

2. Reg. 23. v. 6. *Belial*, pro viri Belial, ut integre habetur cap. 16. v. 7. Vulg. *prævaricatores.*

3. Reg. 22. v. 36. *Et transivit clamor*, h. e. vir clamoris. Vulg. *præco*. Alii supplent קוֹל vox clamoris.

Job. 15. v. 34. *tabernacula muneris*, h. e. viri muneris. Vulg. *eorum, qui munera libenter accipiunt.*

Job. 32. v. 7. *Dies loquentur, & annorum multitudo notam faciet sapientiam*, h. e. viri dierum, & multitudinis annorum, provecti ætate, annosi, valde senes.

Prov. 13. v. 6. *impietas peccatum supplantat*, h. e. virum peccati. Vulg. *peccatorem.*

Isai. 41. v. 24. *Abominatio eliget vos*, h. e. vir abominationis; quare verbum masc. est, quamvis nomen תּוֹעֵבָה *abominatio* sit femininum.

Alia exempla vide Psal. 35. Heb. 36. v. 12. Psal. 108. Heb. 109. vv. 2. 4. Psal. 119. Heb. 120. v. 7. Prov. 17. v. 4. c. 20. v. 1. c. 23. v. 28. cap. 24. v. 9. Isai. 17. v. 5. Dan. 9. v. 23. &c.

Et fem. אִשָּׁה *mulier*. Prov. 14. v. 1. *Sapiens mulier ædificat domum, & stultitia manibus suis destruit eam*, h. e. mulier stultitiæ, stulta. Vulg. *insipiens.*

II. בַּיִת *domus.*

Mich. 3. v. 1. *Principes Jacob*, supp. domus Jacob, ut v. 9. legitur.

Mich. c. 4. v. 2. *Mons Domini*, i. domus Domini. Conf. v. 1.

Apoc. 3. v. 7. *Qui habet clavem David*, h. e. domus David. Conf. Isai. 22. v. 22.

Huc pertinet Act. 2. vv. 27. 31. *εἰς ᾅδου*, *in inferni*, supp. *οἶκον domum*; quæ ellipsis apud auctores profanos tam Græcos quam Latinos frequens est. Euripid. *ἐν ἀνδρὸς Δαιδάλου*

τεθραφεὶς, *in viri religiosissimi*, supp. οἴκῳ *domo nutritus.* Ita Cicero, *ad Opis*, *ad Pollucis*, scilicet ædem.

III. אלהי *Deus.*

Frequens est hæc ellipsis in phrasi, quæ sæpissime in Scripturis occurrit: יהוה צבאות *Dominus Sabaoth*, seu *exercituum*, quæ plena legitur Psal. 88. Heb. 89. v. 9. Jerem. 15. v. 16. Ose. 12. v. 6. Amos 3. v. 3. &c. יהוה אלהי צבאות *Dominus Deus exercituum.* Vox enim יהוה nunquam in regiminis statu ponitur.

IV. אחד *unus*, vel אחת *una.*

Hujus ellipseos exempla vide supra p. 478. Canon V.

V. אבי *pater*, אם *mater*, בן *filius*, אחי *frater*, אשת *uxor*, &c.

2. Reg. 21. v. 19. *Goliath Gethæi*, supp. *fratrem*, ut suppletur 1. Paral. 20. v. 5. Vide supra in nom. prop. pag. 432. col. 2.

Matth. 1. v. 6. *ex ea, quæ fuit Uriæ*, sup. uxor.

Matth. 4. v. 21. *Jacobum Zebedæi*, supp. filium. Sic Joan. 21. v. 2.

Marc. 2. v. 14. *Levi Alphæi*, sup. filium.

Marc. 15. v. 47. *Maria Jose*, Vulg. *Joseph*, ut habet mſ. Alex. sup. mater. Eadem c. 16. v. 1. dicitur *Maria Jacobi*, scilicet mater. Jacobus enim & Joseph erant ejus filii.

Luc. 6. v. 16. *Judas Jacobi*, supp. frater. Vide Jud. v. 1.

Luc. 24. v. 10. *Maria Jacobi*, sup. mater, quod Syrus expressit ex Marc. 15. v. 40.

Joan. 13. v. 2. *Judas Simonis*, sup. filius, ut Syrus exprimit. Sic & v. 26. c. 6. v. 71. cap. 12. v. 24.

Joan. 19. v. 25. *Maria Cleophæ*, sup. uxor.

Joan. 21. v. 15. *Simon Jonæ*, supp. filius. Conf. Matth. 16. v. 17.

Act. 1. v. 3. *Jacobus Alphæi*, supp. filius. Ibid. *Judas Jacobi*, h. e. filius.

Act. 7. v. 16. *à filiis Emmor* τοῦ Συχὲμ, h. e. Patris Sichem. Conf. Gen. 33. v. 19.

2. Petr. 2. v. 15. *Balaam* τοῦ Βοσὸρ, supp. filii.

Hæc ellipsis vocis *filii* perpetua est in genealogia Christi Luc. 3. v. 23. seqq. nisi quod v. 23. in illo: Ἰωσὴφ τοῦ Ἡλὶ, subintelligendum sit nomen *gener*, non enim Josephi, ut Matth. cap. 1. sed Mariæ genealogia texitur; & v. 38. Ἀδὰμ τοῦ Θεοῦ, supp. *creatura.*

Huc pertinet illud Rom. 16. v. 10. al. 11. *salutate* τοὺς ἐκ τῶν Ἀριστοβούλου, *eos qui sunt ex Aristobuli*, sup. οἰκετῶν domesticis. Vulg. *domo.*

In profanis. Herodot. in Clio, Ἄδρηστος ὁ Γορδίεω, τοῦ Μίδεω, *Adrastus* (nepos) *Gordii*, (patris) *Midæ.* Et in Thalia, Κῦρος ὁ Καμβύσεω, *Cyrus Cambysis*, supp. pater. Dionys. Halicar. παρὰ τῷ τοῦ Ὀλόρου, *apud Olori*, supp. filium, nempe Thucydidem; παρὰ τῷ τοῦ Ἀρίστωνος, *apud Aristonis*, supp. filium, Platonem scilicet. Plato ipse, Ζωροάστρης τοῦ Ὡρομάζου, *Zoroastres* (filius) *Horomazi.* Virg. Æneid. lib. 6. v. 36. &c. *Deiphobe Glauci*, supp. filia. Cicero lib. 9. epist. fam. epist. 10. *Sophia Septimiæ*, supp. filia, &c.

VI. Vocis cujuslibet alius, quæ commode supplenda est.

Gen. 42. v. 33. רעבון בתיכם *famem domorum vestrarum accipite*, h. e. שבר *annonam* contra famem domorum vestrarum, &c. quæ vox v. 19. suppletur. Vulg. *cibaria domibus vestris necessaria accipite*, sensum recte expressit.

Exod. 12. v. 11. *Quia est phase*, seu *pascha Domini*, h. e. זבח פסח *sacrificium paschatis.*

Exod. 25. v. 4. c. 35. vv. 6. 23. 26. c. 36. v. 14. &c. vox עזים *capræ*, sumitur pro *pilis caprarum.* Lxx. τρίχας αἰγείας, *pilos caprinos*, Vulg. *pilos caprarum* interpretantur.

Deut. 20. v. 19. *Quando obsederis civitatem .... Non succides arbores, de quibus vesci potest ....* כי האדם עץ השדה *quia homo arbor est agri*, h. e. quia חיי *vita* hominis est arbor agri, seu ex fructibus arboris, quæ est in agro, sustentatur. Lxx. & Vulg. alium sensum exhibent. Lxx. μὴ ἄνθρωπος τὸ ξύλον τὸ ἐν τῷ ἀγρῷ, εἰσελθεῖν ἀπὸ προσώπου σου εἰς τὸν χάρακα, *homo non est lignum agri ut veniat*, seu *fit ante te in vallum.* Vulg. *Quoniam lignum est, & non homo, nec potest bellantium contra te augere numerum.* Paulo aliter legisse videntur atque habet Hebræus textus hodiernus, qui sensum maxime cohærentem cum versu sequente exhibet, nimirum: *Quando obsederis civitatem .... non exscindes arbores .... ex quibus vesci potest, illas*, in-

quam, *non exscindes*, (*quia vita hominis ex fructibus arborum, quæ sunt in agro, sustentatur*), *ut sint ante te propugnaculum*. v. 20. *Sed arbores, quas esui nequaquam aptas noveris, exscindes ut ædifices propugnaculum contra civitatem, quæ adversum te bellum gerit, donec ea corruat.*

Deut. 24. v. 6. *Quia vitam pignore acciperet*, h. e. vitam animæ, seu quæ ad vitæ sustentationem pertinent.

Jud. 7. v. 18. *Domini & Gedeonis*, sup. gladius, ut v. 20. suppletur.

Ruth. 3. v. 15. *Et mensus est sex hordeorum*, supp. mensuras, Vulg. *modios hordeorum*.

4. Reg. 18. v. 31. *comedite quisque vitem suam, & quisque ficum suam*, h. e. fructus vitis suæ, & ficus suæ. Vulg. *de vinea sua, & de ficu sua.*

2. Paral. 30. v. 22. *Et comederunt* אֶת־הַמּוֹעֵד *solemnitatem septem diebus*, h. e. sacrificia solemnitatis. Vulg. paulo aliter: *& comederunt septem diebus solemnitatis.* Lxx. καὶ συνετέλεσαν τὴν ἑορτὴν, *& perfecerunt festivitatem*, pro וַיֹּאכְלוּ *& comederunt*, legebant וַיְכַלּוּ à כִּלָּה *perfecit*; vel וַיְאַכְלוּ, ita ut א spectaverint ut vocalem *e* τῆς (י), ab eadem radice כִּלָּה.

Nehem. 10. v. 31. *Et dimittemus annum septimum*, h. e. culturam terræ anno septimo, quæ Lex exstat Exod. 23. v. 11. Deut. 15. vv. 1. 2.

Esth. 5. v. 1. *induta est Esther regno*, h. e. vestibus regni, seu regiis. Vulg. *regalibus vestimentis.*

Psal. 145. Heb. 146. v. 8. *Dominus aperit cæcorum*, supp. oculos. Vulg. *Dominus illuminat cæcos.*

Prov. 8. v. 6. *Audite, quoniam principum eloquar*, h. e. verba principum, principibus digna. Vulg. *de rebus magnis loquutura sum.*

Prov. 26. v. 18. *Sicut noxius est, qui mittit sagittas mortem*, &c. supp. instrumenta mortis. Vulg. *in mortem.*

Rom. 11. v. 4. *Qui non curvaverunt genua* τῇ Βάαλ *Baali*, supp. τῇ εἰκόνι, vel στήλῃ Βάαλ, *imagini*, vel *statuæ Baal.* Conf. 4. Reg. 11. v. 18.

Posterioris substantivi ellipsis.

Posterius substantivum deficit in

Psal. 73. Heb. 74. v. 19. *Ne tradas* לְחַיַּת *catervæ animam turturis tuæ*, supp. inimicorum, hoc est, ne tradas catervæ inimicorum. Lxx. Μὴ παραδῷς τοῖς θηρίοις ψυχὴν ἐξομολογουμένην σοι, *ne tradas bestiis animam confitentem tibi.* Pro חַיַּת *bestia, caterva*, legebant חַיּוֹת; & pro תּוֹרֶךָ *turturis tuæ*, תּוֹדֶךָ, *quæ confitebitur*, vel *confitetur* tibi; à יָדָה in hiphil *confessus est, laudavit.*

Isai. 14. v. 6. סָרָה *plaga sine aversione*, sup. manus, h. e. plaga manus indesinente. Vulg. *plaga insanabili.*

Isai. 51. v 21. שְׁכֻרַת *ebria, sed non à vino*, sup. afflictionibus, h. e. ebria afflictionibus. Hæc & alia, quæ adducuntur, exempla referunt quidam ad status constructi pro absoluto positi enallagen, de qua in §. seq.

§. XII.

De Enallage.

ENALLAGE, quantum ad præsentem scopum attinet, duplex est; I. in *formatione*, II. in *constructione*.

In formatione, cum nomen regens, quod mutationi obnoxium est; vel non mutatur cum deberet, vel mutatur cum non deberet. Hujus enallages exempla vide supra pagg. 122. 123.

In constructione, I. cum genitivus verbali nomini addendus, resolvitur in casum verbi. II. Cum genitivus resolvitur in casum nominis regentis, cum conjunctione *&*.

CANON

CANON I.

NOMINA verbalia, tam absoluta, quam constructa, casum verbi sui regunt, qui Latinis per genitivum explicandus est.

Num. 10. v. 2. לְמִקְרָא הָעֵדָה וּלְמַסַּע אֶת־הַמַּחֲנוֹת *ad convocationem cœtum*, i. cœtus, & *ad motionem castra*, i. castrorum.

Isai. 11. v. 9. *repleta est terra* דֵּעָה אֶת־יְהוָה *scientia Dominum*, h. e. *Domini*, Vulg.

Ezech. 17. v. 9. לְמַשְׂאוֹת אוֹתָהּ מִשָּׁרָשֶׁיהָ *ad sublationes eam*, i. ejus, *à radicibus suis*. Vulg. *ut evelleret eam radicitus*.

Si aliud nomen, vel pronomen genitivi casus substantivo verbali addatur, tum accusativus, qui per substantivum illud verbale regitur, per accusativum cum præpositione, aut alia ratione, exponendus est.

Deut. 1. v. 27. בְּשִׂנְאַת יְהוָה אֹתָנוּ *propter odium Domini nos*, i. adversum nos. Vel per ellipsin verbi conjugati, i. שְׂנֵא *odio habuit*, quod includitur in nomine substantivo שִׂנְאָה *odium*, sic: *propter odium Domini*, quo *odit nos*. Vide Deut. 7. v. 8. Ose. 3. v. 1.

2. Reg. 3. v. 11. מִיִּרְאָתוֹ אוֹתוֹ *propter timorem ejus ipsum*, h. e. ab ipso, seu ut Vulg. *quia metuebat illum*.

Isai. 13. v. 19. כְּמַהְפֵּכַת אֱלֹהִים אֶת־סְדֹם, *secundum subversionem Domini Sodomam*, h. e. qua subvertit Dominus Sodomam. Sic etiam Amos 4. v. 11.

Isai. 29. v. 13. יִרְאָתָם אֹתִי *timor eorum me*, h. e. erga me. Vulg. *timuerunt me*.

Apud profanos. Plaut. Amph. Act. 1. *Quid tibi hanc curatio est rem?* Idem in Pœn. *Quid tibi hanc digito tactio est?* Cicero l. de Divin. *domum itio*, &c.

CANON II.

INTER duo substantiva per copulam & connexa, alterum per genitivum quandoque exponitur.

Gen. 3. v. 16. *Multiplicabo* עִצְּבוֹנֵךְ וְהֵרֹנֵךְ *dolorem tuum & conceptum tuum*, h. e. dolorem conceptus, seu partus tui.

Isai. 1. v. 13. *Non possum* (ferre) *iniquitatem & cœtum*, h. e. iniquitatem cœtus.

Jerem. 36. v. 27. *Postquam combusserat rex volumen & sermones*, i. volumen sermonum.

Jerem. 29. v. 11. *ut dem vobis finem & expectationem*, i. finem expectationis, seu expectatum. Vulg. *finem & patientiam*.

Act. 23. v. 6. περὶ ἐλπίδος καὶ ἀναστάσεως νεκρῶν, *de spe & resurrectione mortuorum*, h. e. *de spe resurrectionis mortuorum*.

Rom. 1. v. 5. *Per quem accepimus gratiam & Apostolatum*, h. e. gratiam Apostolatus.

Rom. 11. v. 17. *Socius radicis & pinguedinis*, h. e. pinguedinis radicis.

1. Cor. 11. v. 7. *imago & gloria Dei*, h. e. *imago gloriæ Dei*.

Sic Virgil. lib. 1. Æneid. vv. 65. 66. *molemque & montes insuper altos imposuit*, h. e. molem altorum montium, &c.

§. XIII.

De Nominis constructi hypallage.

MONOCANON.

IN statu regiminis quandoque hypallage, seu vocum inversio, contingit.

Levit. 12. v. 4. *Ipsa vero triginta tribus diebus manebit* בִּדְמֵי טָהֳרָה *in sanguinibus purificationis*, h. e. in purgatione sanguinis, qui eo loci metonymice accipitur pro im-

puritate ex eo contracta, ut liquet ex versu 7.

Lev. 22. v. 4. *concubitus seminis*, h. e. *semen concubitus*, Vulg.

Jos. 2. v. 6. *Ipsa autem* (Rahab)... *abscondit eos* (exploratores) *inter lina ligni*, h. e. inter ligna, seu calamos lini. Vulg. *operuitque eos stipula lini.*

3. Reg. 17. v. 14. *Hydria*, sive *cadus farinæ non deficiet, nec lecythus olei minuetur*, h. e. farina cadi non deficiet, oleum lecythi non minuetur.

Nehem. 10. v. 34. *oblationes lignorum*, h. e. ligna oblationum.

Esth. 9. v. 19. *Judæi, qui habitabant in urbibus pagorum*, h. e. in pagis urbium.

Job. 29. v. 10. *vox principum occultabant se*, i. principes voce, eloquentes. Vulg. *vocem suam cohibebant duces.*

Prov. 26. v. 23. *Argentum scoriarum*, h. e. scoriæ argenti. Vulg. *argentum sordidum.*

Ezech. 21. v. 25. al. 30. *iniquitas termini*, i. terminus iniquitatis.

Ezech. 34. v. 18. *sedimentum aquarum*, h. e. aquæ sedimenti, in quibus omnis crassa subsidit, & in profundum depressa est. Vulg. optime *aquam purissimam* interpretatur.

Rom. 9. v. 31. *Lex justitiæ*, h. e. justitia legis.

Apoc. 21. v. 24. καὶ τὰ ἔθνη τῶν σωζομένων, *& gentes salvatorum*, pro salvati gentium, seu ex gentibus.

Huc etiam referunt, quæ supra ad §. II. Can. III. pag. 461. & seqq. pertinere possunt.

Lev. 5. v. 15. *argento siclorum*, pro siclis argenti, seu argenteis. Vulg. *qui emi potest duobus siclis*, pro שְׁקָלִים in plur. legeb. בִּשְׁקָלַיִם *duobus siclis*, in duali numero. Lxx. τιμῆς ἀργυρίου σίκλων, *pretio argenti siclorum*, legebant etiam שְׁקָלִים in numero plurali.

Lev. 7. v. 21. *Immunditiam hominis*, pro hominem immunditiei, i. immundum.

Deut. 12. v. 3. *Sculptilia Deorum comminuetis*, h. e. Deos sculptilium, sive sculptiles.

Sic secundum quosdam, Psal. 1. v. 1. *Beatitudines viri*, pro, vir beatitudinum, sive beatus, &c.

CAPUT III.

De Pronomine.

PRONOMINA Hebræorum dividuntur in *separata* & *conjuncta*. Ex separatis, alia sunt *primitiva*, seu *personalia*; alia *demonstrativa*, alia *relativa*, alia denique *interrogativa*. De primitivis, & interrogativis egimus supra lib. I. cap. VII. art. I. §. I. & IV. De conjunctis egimus etiam in eodem capite, art. II. §. I. II. III. &c. Supersunt igitur eo loci demonstrativa & relativa, singulares eorum idiotismos quod attinet, expendenda; nam de eorum quoque etymologia in §. II. & III. articuli I. ejusdem capitis disseruimus.

ARTICULUS I.

De Pronomine demonstrativo.

DUo circa Pronomen demonstrativum consideranda sunt; *generalia* & *specialia*. Generalia sunt, I. Ejus repetitio. II. Pleonasmus. III. Enallage.

§. I.

De Pronominis demonstrativi repetitione.

MONOCANON.

DEMONSTRATIVI pronominis repetitio distributionem indicat.

Num. 22. v. 24. *Et stetit Angelus Domini in tramite vinearum*, גָּדֵר מִזֶּה וְגָדֵר מִזֶּה *maceria ex hoc, & maceria ex hoc*, i. hinc illinc, seu utrinque maceriam habente. Vulg. *in angustiis duarum maceriarum.*

Jud. 18. v. 4. כָּזֶה וְכָזֶה *secundum hanc, & secundum hunc fecit mihi*, h. e. rationem & modum. Vel, usurpato masculino & feminino genere pro neutro, hoc & hoc fecit mihi. Vulg. *hæc & hæc præstitit mihi.*

2. Reg. 12. v. 8. כָּהֵנָּה וְכָהֵנָּה *secundum hæc, & secundum hæc*, i. & hæc & alia; alia atque alia. Vulg. *multo majora*, sensum non verba, reddidit.

Psal. 19. Heb. 20. v. 8. אֵלֶּה *hi in curribus*, וְאֵלֶּה *& hi in equis*, h. e. alii in curribus, alii in equis. Vide Isai. 6. v. 3.

In Novo Testam. hujus demonstrativi distributivi vim obtinet relativum ὃς, ἣ, ὃ, cum particulis μὲν & δὲ.

Matth. 13. v. 8. *Alia autem* (semina) *ceciderunt in terram bonam, & dederunt fructum*, ὃ μὲν *aliud centesimum*, ὃ δὲ *aliud sexagesimum*, ὃ δὲ *aliud trigesimum.* Vide Act. 17. v. 32. Rom. 14. vv. 2. 5. 1. Cor. 11. v. 21. cap. 7. v. 7.

Matth. 28. v. 17. οἱ δὲ pro τινὲς δὲ *quidam autem* usurpatur, quamvis οἱ μὲν non præcesserit.

Apud profanos etiam in tali usu est articulus ὁ, ἡ, τὸ, cum iisdem particulis. Plato epist. 9. τῆς γενέσεως ἡμῶν τὸ μὲν τι πατρὶς μερίζεται, τὸ δὲ τι οἱ γεννήσαντες, τὸ δὲ οἱ λοιποὶ φίλοι, *ortus nostri partem sibi patria vendicat, partem parentes, partem reliqui amici.*

Democritus: ζημίαν αἱρεῦ μᾶλλον, ἢ κέρδος αἰσχρὸν, ἡ μὲν γὰρ ἅπαξ σε λυπήσει, τὸ δὲ διὰ παντὸς, *elige potius damnum, quam turpe lucrum; illud enim semel tantum te dolore afficiet, hoc vero semper.*

§. II.

De Pronominis demonstrativi & reciproci pleonasmo.

CANON I.

PRONOMEN demonstrativum זֶה interdum cum emphasi pleonastice additur

I. Nominibus numeralibus, & vulgo per adverbium temporis *jam* exprimitur.

Gen. 31. v. 38. זֶה עֶשְׂרִים שָׁנָה *bis viginti annis fui tecum*, i. jam viginti annis.

Num. 14. v. 22. זֶה *bis decem vicibus.* Vulg. *jam per decem vices.* Cap. 22. v. 28. זֶה *istis tribus vicibus.* Vulg. *ecce jam tertio.*

II. Pronomini interrogativo מַה־, aut לָמָּה; tuncque relativum אֲשֶׁר vel שֶׁ subintelligitur.

Gen. 18. v. 13. לָמָּה זֶּה *quid hoc* (est quod) *risit Sara?* Vulg. *quare risit Sara?* Sic cap. 25. v. 22. Jerem. 20. v. 18.

4. Reg. 1. v. 5. מַה־זֶּה שַׁבְתֶּם *quid hoc* (est quod) *reversi estis?* Vulg. *quare reversi estis?*

III. Adverbio עַתָּה *nunc.* 3. Reg. 17. v. 24. עַתָּה זֶה *nunc hoc cognosco, quoniam vir Dei es tu*, h. e. jam nunc. Vulg. *nunc in isto cognovi*, &c. suppl. præposit. ב. Vide 4. Reg. 5. v. 22.

CANON II.

PRONOMEN reciprocum in dandi casu, frequenter nominibus & verbis, interdum etiam & adverbiis, per pleonasmum quemdam emphaticum additur.

Pronomine reciproco hîc intelligit *Glassius* affixa cum articulo ל conjuncta, quæ pronominum reciprocorum munere utcunque funguntur.

Pronomen additum nomini.

Psal. 143. Heb. 144. v. 2. *Susceptor meus, & liberator meus* לִי *mihi.*

Ose. 8. v. 9. *Quia ipsi ascenderunt ad Assur, onagrum solitarium* לוֹ *sibi.* Vulg. *onager solitarius sibi*, retulit ad Israeliticum populum.

Amos 2. v. 10. al. 13. *sicut stridet*, vel *premit plaustrum onustum* לָהּ *sibi.*

Pronomen additum verbo.

Gen. 12. v. 1. לֶךְ־לְךָ *egredere tibi de terra tua.* Vulg. *egredere de terra tua*, neglecto pronomine, ut in sequentibus exemplis.

Gen. 21. v. 16. *& sedit* לָהּ *sibi è regione*, Vulg. *seditque è regione.*

Gen. 22. v. 5. *sedete* לָכֶם *vobis hîc*, Vulg. *exspectate hîc.*

Num. 11. v. 16. אֶסְפָה־לִּי *congrega mihi.*

Ibidem v. 29. *Nunquid æmularis* לִי הַמְקַנֵּא *tu mihi?* h. e. nunquid invides, &c.

Alia exempla vide Gen. 23. v. 8. Exod. 18. v. ult. Jos. 7. v. 10. 2. Reg. 16. v. 20. Job. 12. v. 11. cap. 7. v. 3. Psal. 79. Heb. 80. v. 7. Psal. 119. Heb. 120. v. 6. Psal. 121. Heb. 122. v. 4. Cant. 1. v. 8. Ezech. 37. v. 11. Jerem. 15. v. 8. Zach. 9. v. 9. Isai. 31. v. 8. Mich. 1. v. 11. &c.

Pronomen additum adverbio.

2. Reg. 18. v. 5. לְאַט־לִי *leniter mihi* (agite) *erga puerum istum, erga Absalomum.* Vulg. *servate mihi puerum Absalom.* Sensum optime reddidit.

Eodem idiotismo explicari etiam potest (י) paragogicum in fine benoni qal, de quo pag. 164. col. 1. ut: אֹסְרִי *ligans mihi ad vineam pullum suum*, Gen. 49. v. 11. contracte pro אֹסֵר לִי. Sic מְלוֹשְׁנִי, vel secundum Massorethas, מְלָשְׁנִי, Psal. 100. Heb. 101. v. 5. *detrahentem mihi proximo suo*, &c. Vide etiam supra pag. 347. col. 2.

In Novo Test. Matth. 23. v. 31. *Itaque* μαρτυρεῖτε ἑαυτοῖς, *testimonio estis vobismetipsis*, &c. h. e. *testificamini, quia filii estis eorum, qui prophetas occiderunt.* Alii sine pleonasmo sic explicant: testificamini contra vosmetipsos, in vestrum exitium, &c. quia filii estis, &c. Conf. Marc. 6. v. 11. Luc. 9. v. 5.

In Syriaca Novi Testamenti versione frequens est ille pleonasmus.

Matth. 3. v. 2. קְרֶבַת לָהּ *appropinquat sibi regnum cælorum.* Vide cap. 4. vv. 10. 12. &c.

Apud profanos. Demosth. τούτῳ μοι προσέχετε τὸν, *huic rei mihi mentem advertite.* πῶς ἡμῖν ἔχεις, *quomodo nobis habes?* &c. Apud Latinos. Terent. *scin' ubi nunc sit tibi tua Daphnis?* &c.

§. III.

De Pronominis demonstrativi enallage.

CANON I.

PRONOMINA demonstrativa nominibus subjuncta, verbi substantivi loco, singulari cum elegantia, ponuntur.

Pronominibus demonstrativis, primitiva etiam eo loci intelligit *Glassius.*

Gen. 3. v. 10. *Timui eo quod* עֵירֹם אָנֹכִי *nudus ego*, h. e. *nudus essem*, Vulg. Vel *eo quod*

indus ego essem; illa enim pronomina, secundum alios quosdam grammaticos, retinentur, & subintelligitur cum eis verbum substantivum *sum*. Vide etiam vv. 7. 19.

Cap. 6. v. 2. *Videntes filii Dei filias hominum, quod* טֹבֹת הֵנָּה *bonæ essent*, supp. forma, Vulg. *pulchræ essent*. Vide c. 42. v. 11. Exod. 12. v. 11. Deut. 7. v. 26. Psal. 34. Heb. 35. v. 3. Eccle. 1. v. 10.

Cum nominibus præponuntur, verbi substantivi ellipsis est, remanente pronominum illorum significatione.

Gen. 6. v. 9. אֵלֶּה תּוֹלְדֹת *iſta* (sunt) *generationes*.

2. Paral. 28. v. 22. הוּא הַמֶּלֶךְ *iste* (erat) *rex*,&c.

Isai. 28. v. 12. זֹאת הַמְּנוּחָה *hæc* (est) *requies*.

Ibid. cap. 57. v. 6. הֵם הֵם *illi, illi* (sunt) *sors tua*, &c.

CANON II.

LOCO pronominis demonstrativi primæ & secundæ personæ, quandoque ipsum nomen ejus, qui loquitur, vel ad quem fit sermo, ponitur.

Per pronomen demonstrativum, affixum & hîc intelligit *Glassius*.

Primæ personæ. Exod. 30. v. 16...... *eritque filiis Israël monumentum coram Domino*, h. e. coram me, loquitur enim Dominus.

Lev. 10. v. 11. *Doceatisque filios Israël omnia legitima mea, quæ loquutus est Dominus ad eos per manum Moysi*, h. e. quæ loquutus sum; verba enim Domini sunt ad Aaronem.

Psal. 49. Heb. 50. v. 14. *Sacrifica Deo laudem*, Vulg. *immola Deo sacrificium laudis*, h. e. immola mihi. Loquitur & hîc Deus.

Psal. 131. Heb. 132. v. 1. *Memento Domine David*, h. e. memento mei. Sic enim orat David ipse.

Secundæ personæ. Zach. 3. v. 9. *Quia ecce lapis, quem dedi* (seu) *posui coram Jesu*, h. e. coram te; Jesum enim alloquitur Deus.

Utriusque personæ. Num. 27. v. 11. *Sicut præcepit Dominus Moysi*, h. e. sicut præcepi ego Dominus tibi; Deus enim ibi Moysen alloquitur.

CANON III.

PRONOMINA demonstrativa הוּא & זֶה, quandoque vel cum emphasi majori, quam proprie sonant, vel in alia paululum diversa significatione, accipiuntur.

I. הוּא *ipse* de Deo usurpatum, immutabilitatem ejus notat, id significans, quod Latinis fere *idem*.

Psal. 101. Heb. 102. v. 28. וְאַתָּה הוּא Lxx. *σὺ δὲ ὁ αὐτὸς εἶ, tu autem idem es*, sequitur explicatio: *& anni tui non deficient*. Vide Heb. 1. v. 12. & c. 13. v. 8. ubi loquutio *ὁ αὐτὸς* eodem sensu de Christo legitur.

II. זֶה pro indefinito *quidam* interdum accipitur.

1. Reg. 17. v. 12. *David autem erat filius viri Ephratæi* הַזֶּה *illius*, h. e. *cujusdam*. Vulg. *David autem erat filius viri Ephratæi, de quo supra dictum est*, nempe cap. 16. v. 1.

Ibid. v. 34. *veniebat leo, vel ursus, & tollebat* זֶה *illud de medio gregis*, h. e. aliquid. Lxx. *πρόβατον, ovem*, Chald. אִמְּרָא *agnum*, Vulg. *arietem*, pro זֶה legebant שֶׂה, ut in duobus mss. codd. exstare testantur Junius & Tremellius; vel ז positum pro שׂ crediderunt, ex vicaria harum literarum inter se permutatione.

3. Reg. 19. v. 5. *Et ecce* זֶה *ille angelus tetigit eum* (Eliam), h. e. quidam angelus. Lxx. *καὶ ἰδού τις* (Complut. *ἄγγελος*) *ἥψατο αὐτοῦ*.

III. זֶה & *οὗτος* nonnumquam idem est ac *talis*.

Deut. 5. v. 29. *utinam esset cor eorum* זֶה

illud ad timendum me, &c. h. e. tale, ut timeat me. Vulg. *Quis det talem eos habere mentem, ut timeant me?*

2. Joan. v. 7. *Qui non confitetur Jesum Christum venisse in carnem*, οὗτος *hic seductor est & antichristus*, h. e. talis seductor est, &c. quamvis etiam pronomen demonstrativum sensum commodum efficiat.

IV. αὐτὸς *ipse*, interdum idem est atque αὐτόματος, *ultroneus*, *spontaneus*, ut: Joan. 16. v. 27. αὐτὸς, *ipse enim pater amat vos*, h. e. sponte & ultro amat vos. Confer quæ præcedunt.

V. Denique אַתְּ *tu*, masculinum est Num. 11. v. 15. Deut. 5. v. 24. Ezech. 28. v. 14. אַתֵּם *vos*, femininum est Ezech. 3. v. 20. sicut & הֵמָּה *illi*, Cant. 6. v. 8. Ruth. 1. v. 22. Zach. 5. v. 10. E contrario, הֵן *illa*, masc. est 2. Reg. 4. v. 6. Jerem. 50. v. 5. & לָהֵן Ruth. 1. v. 13. Vide supra pagg. 72. 73. in append.

ARTICULUS II.

De Pronomine relativo.

RELATIVI pronominis voce, non solum eo loci intelligitur אֲשֶׁר, vel שֶׁ, *qui*, *quæ*, *quod*: verum etiam ipsa pronomina primitiva, & quæ ex eis deducuntur, affixa, quæ eo etiam nomine insigniri possunt, quod ad rem, vel personam, de qua habetur sermo, referantur.

Ad quatuor autem reduci possunt, quæ in hoc articulo de pronomine relativo dicturi sumus. I. Idiotismum. II. Enallagen. III. Ellipsin. IV. Pleonasmum.

§. I.

De Pronominis relativi idiotismo.

CANON I.

RELATIVA quandoque referunt ea, quæ remotius distant, licet adsint propiora, ad quæ referri posse videantur.

Gen. 10. v. 12. *Resen quoque inter Niniven & Chale*, הִוא *ipsa est civitas magna*, nimirum Ninive, non Chale. Confer Jon. c. 3. vv. 2. 3. & cap. 4. v. 11.

Gen. 19. v. 12. .... *omnes, qui tui sunt, educ de urbe hac.* V. 13. *Delebimus enim locum istum* .... *misit nos Dominus* לְשַׁחֲתָהּ Lxx. ἐκτρῖψαι αὐτὴν, *ad perdendam eam*, nempe civitatem, de qua v. præced.

2. Reg. 20. v. 6. *Tolle ergo servos Domini tui, & persequere eum*, non Dominum tuum Amasam; sed Sebam, cujus mentio præcessit.

Psal. 98. Heb. 99. v. 6. *Moyses & Aaron in sacerdotibus ejus, & Samuel inter eos, qui invocant nomen ejus.* V. 7. *In columna nubis loquebatur ad eos*, scilicet Moysen & Aaronem, non Samuelem & alios.

Huc pertinet adverbium loci שָׁם *ibi*, quod etiam ut relativum considerari potest.

1. Reg. 7. v. 17. *ædificavit etiam ibi altare Domino*, non in Ramatha, quæ immediate præcedit, sed in urbe Cariathiarim, de qua v. 1. Quod tamen nimis coactum videtur nonnullis, qui singulari Dei dispensatione altare in Ramatha à Samuele extructum opinantur.

In Novo Test. Joan. 8. v. 44. *Cum loquitur mendacium* (Diabolus), *ex propriis loquitur, quia mendax est, & pater ejus*, mendacii scilicet, quæ vox præcedit; non quod Diabolus patrem habeat *draconem, qui regnat in mari, & quem Hebræi appellant Leviathan;* quæ erat veterum quorumdam sententia, referente Hieron. comm. in cap. 14. Isaiæ, tom. 3. nov. edit. col. 163. Erravit etiam Nonnus sic vertens :

ψεύστης αὐτὸς ἔφυ, ψευδήμονος ἐκ φυτῆρος.

Mendax ipse est, mendace ex patre.

Act. 8. v. 26. *Surge & vade contra meridianum, ad viam, quæ descendit ab Jerusalem in Gazam, hæc est deserta*, non Gaza, sed via ob intercurrentes Casii montis solitudines, secundum Strabonem lib. 16. Hujus autem itineris minus triti admoneri Philippum necesse fuit, alioqui communem viam ingressurum. Sunt tamen, qui hæc verba: *hæc est deserta*, ad Gazam veterem referant, quæ ab Alexandro destructa, adhuc Strabonis tempore erat μένουσα ἔρημος, *manens deserta*, quæ sunt Strab. verba, ibid. p. 759. edit. Paris. 1620.

2. Thess. 2. v. 9. *Cujus est adventus secundum operationem Satanæ;* cujus, &c. scilicet hominis iniqui, de quo v. 8.

Heb. 9. v. 2. Σκηνὴ γὰρ *tabernaculum enim factum est* πρώτη *primum, in quo erant candelabra*, (i. septem lucernæ candelabri), *mensa, & propositio panum*, (hypallage, pro panes propositionis,) ἥτις λέγεται ἅγια, *quæ dicitur Sancta*, in neutro plurali. Non propositio panum dicitur *Sancta*, sed σκηνὴ *tabernaculum;* sequitur enim v. 3. *Post velamentum autem secundum, tabernaculum, quod dicitur Sancta Sanctorum.* Apostolus eo loci describit Tabernaculum tempore Mosis erectum, cujus erant duæ partes; prima, quæ dicebatur ἅγιον *Sanctum*, vel ἅγια *Sancta*, & secunda, quæ vocabatur ἅγια ἁγίων *Sancta Sanctorum.*

Eodem idiotismo explicant quidam duos sequentes versiculos. v. 4. *Aureum habens thuribulum, & arcam Testamenti ..... in qua erat urna aurea habens manna, & virga Aaron, quæ fronduerat, & Tabulæ Testamenti.* Has voces *in qua* non referunt ad *arcam*, sed ad σκηνὴν *tabernaculum*, v. 3. Nam ex 3. Reg. cap. 8. v. 9. & 2. Paral. cap. 5. v. 10. *in arca nihil erat aliud, nisi duæ Tabulæ lapideæ, quas posuerat in ea Moyses*, &c. Verum isthæc expositio hîc locum non habet, sequitur enim v. 5. *superque eam erant Cherubim gloriæ*, &c. quæ verba ad arcam, non ad Tabernaculum pertinent. Præterea Tabulæ Testamenti erant non solum in ea Tabernaculi parte, quæ dicebatur *Sancta Sanctorum:* verum etiam intra ipsam arcam.

Locum hunc sic exponit Glassius. Arca duplici ratione considerari potest, *stricte* & *late*. Stricte sumta, est ipsum corpus arcæ, quæ tecta erat propitiatorio. Late vero, non solum corpus arcæ comprehendit, sed etiam lateralia receptacula, sive appendices. Fuisse autem in lateribus arcæ hujusmodi receptacula, colligitur ex Deut. 31. v. 26. ubi liber Legis reponi jubetur מִצַּד *ex latere arcæ.* Vide etiam 1. Reg. 6. v. 8. ubi capsula cum muribus aureis posita dicitur à latere arcæ, quod v. 15. ita exponitur, quod illa capsula fuerit אִתּוֹ *cum ipsa*, scilicet arca, h. e. ipsi exterius in receptaculo quodam addita. Priori modo arca sumitur 3. Reg. 8. posteriori, Heb. 9. Insuper præpositio hebraica ב & Græca ἐν, non solum significat *in, intra*, sed etiam *juxta, prope*, &c. Sensus itaque hujus loci ille est 1°. quod prope alteram Tabernaculi partem, quæ dicitur *Sancta Sanctorum*, fuerit *thuribulum aureum*, h. e. altare thymiamatis; vox enim ἔχουσα *habens*, non significat semper rem eo in loco contentam. 2°. quod in illa altera Tabernaculi parte fuerit arca Testamenti, *juxta* quam erat urna aurea continens manna, & virga Aaron, quæ fronduerat; & *intra* quam (arcam) erant tabulæ Testamenti.

Alii, distinctis temporibus, existimant vas manna plenum, & virgam Aaronis cum Decalogo in arca inclusa fuisse quandiu duravit Tabernaculum à Mose jussu Dei extructum; postquam vero à Salomone ædificatum est Templum, ea ab arca extracta fuisse, ac prope eam posita; quod Apostolus, inquiunt, traditione acceperat. Alias explicationes vide apud Interpretes.

CANON II.

ALIQUANDO relativum respicit ad consequens, sive ad id, quod in textu sequitur.

Num. 24. v. 17. אראנו ולא עתה אשורנו ולא קרוב, *videbo eum, sed non modo: intuebor illum, sed non prope*, illum scilicet, de quo mox dicturus sum, nempe *orietur stella ex Jacob*, &c. quæ stella Christus est Messias. Aq. ὄψομαι αὐτὸν, καὶ οὐ νῦν, προσκοπῶ αὐτὸν, ἀλλ' οὐκ ἐγγύς, *videbo illum, & non nunc; prospiciam illum, sed non prope.* Symm.... ὁρῶ αὐτὸν, ἀλλ' οὐκ ἐγγύς, *video illum, sed non prope.* Lxx. δείξω αὐτῷ, καὶ οὐχὶ νῦν· μακαρίζω, καὶ οὐκ ἐγγίζει, *ostendam ei, & non modo; beatifico, & non appropinquat.* Pro אראנו legebant אראנו in hiphil, contracte pro אראה לו *ostendam ei.* אשורנו deducebant à verbo אשר *beatificavit*, & קרוב ut nomen adjectivum *propinquus* acceperunt: *neque propinquus est.* Vel קרוב ibi est ex forma יכול *potuit.*

Psal. 86. Heb. 87. v. 1. *Fundamenta ejus in montibus sanctis*, &c. ejus, nempe Sionis, ut mox sequitur, sive urbis Jerusalem, quæ exstructa erat partim super montem *Sion*, partim super montem *Moria.* Neque generis discrepantia inter pronomen masc. & urbem Jerusalem feminini generis huic explicationi adversatur; magis enim populus Jerosolymitanus, quam ipsa civitas attenditur. Alii reciproce accipiunt hoc sensu: *Fundationem suam diligit Deus, in montibus sanctis*: nempe *portas Sion super omnia tabernacula Jacob*, i. urbem Jerusalem, quam ipse fundavit Deus in montibus sanctis, diligit præ ceteris urbibus Judææ. Portæ synecdochice pro tota urbe ponuntur. Quidam hæc verba *Fundamentum ejus in montibus sanctis*, ad titulum Psalmi pertinere existimant hac ratione: *Filiis Core; psalmus cantici, cujus fundamentum*, i. argumentum, materies, est *in montibus sanctis*, in quibus ædificata est Jerusalem. Montes isti sunt, ut diximus, *Sion* & *Moria.* Prior, sanctus dicitur propter arcam illuc à Davide translatam; posterior, ob Templum in eo exstructum.

Psal. 104. Heb. 105. v. 18. *Donec veniret verbum ejus*, scilicet Domini, cujus mentio sequitur.

Prov. 7. vv. 7. 8. *Video juvenem, qui transit per plateam juxta angulum illius, & prope viam domus illius graditur*, illius, h. e. meretricis, de qua v. 10.

Jerem. 40. v. 5. ועודנו לא־ישוב ושבה אל־ גדליה *cum non ille revertatur, revertere ad Godoliam*, ille, nimirum Godolias, de quo statim fit mentio. Sensus est: Aut veni mecum Babylonem; aut, si istud tibi non placet, ibi remane; & quandoquidem non revertitur nobiscum Godolias, quem præposuit Rex Babylonis civitatibus Juda, habita cum eo in medio populi tui.

Matth. 17. v. 17. al. 18. *Et increpavit illud Jesus, & exiit ab eo dæmonium*, illud, scilicet dæmonium. Vulg. *& increpavit illum*, retulit ad lunaticum. Relativum αὐτῷ, & lunatico & dæmonio convenire potest. Ex Marc. 9. v. 25. & Luc. 9. v. 42. Jesus Dæmonium increpuit.

Act. 12. v. 21.... *& sedens super tribunali, concionem habebat ad ipsos*, auditores scilicet, quorum in versu sequenti fit mentio.

Apoc. 20. v. 4. *Et vidi sedes, & sederunt super eas, & judicium datum est illis*, scilicet *animabus decollatorum propter testimonium Jesu*, de quibus in verbis sequentibus.

§. II.

De Relativi enallage.

ISTHÆC enallage spectat vel *relativum* ipsum, vel ejus *accidentia*; videlicet, genus numerum, & casum. In relativo ipso duo consideranda

randa sunt. I. Quod sæpius pro antecedente suo ponatur. II. Quod pro relativo alia quandoque usurpentur, ut nomen antecedens repetitum, pronomen demonstrativum, conjunctiones *&*, *quia*, de quibus in sequentibus canonibus agendum.

CANON I.

RELATIVUM sæpius pro ipso antecedente ponitur.

Num. 7. v. 89. *Cumque ingrederetur Moyses tabernaculum fœderis*, לְדַבֵּר אִתּוֹ, Lxx. *λαλῆσαι αὐτῷ*, *ut loqueretur cum ipso*, h. e. cum Deo. Vulg. *ut consuleret oraculum*, sensum, non verba, reddidit.

Num. 25. v. 4. *Tolle cunctos principes populi, & suspende eos contra solem in patibulis.* Eos, hoc est, illos, *qui initiati sunt Beelphegor*, ut v. 5. explicatur, ubi quos antea principes, nunc judices vocat, quia in hoc à Moyse convocantur, ut judicium exsequantur in transgressores, quos quisque subditos habebat.

Josue 13. v. 8. *Cum ipsa Ruben & Gad possederunt terram, quam tradidit eis Moyses famulus Domini, trans fluenta Jordanis, ad orientalem plagam.* Cum ipsa, h. e. cum altera dimidiata tribu Manasse. Qimhhi in h. l. *dixit*, cum ipsa (altera dimidiata tribu), *etiamsi mentionem ejus non fecerit; verum quia mentionem fecit alterius dimidiatæ tribus* (v. 7.), *dixit* cum ipsa, *ac si alteram etiam memorasset.*

2. Reg. 11. v. 25. *Conforta* מִלְחַמְתְּךָ *prælium tuum .... & confirma* וְחַזְּקֵהוּ *eam*, h. e. militem tuum. Optime Vulg. *conforta bellatores tuos .... & exhortare eos*; abstracto per concretum reddito.

4. Reg. 3. v. 24. *Et percusserunt* בָהּ *in ea*, scilicet regione. Cont. Massoram & Chald. In Hebræo וַיַּכּוּ־בָהּ, sed Massorethæ legendum notant וַיַּכּוּ *& percusserunt*, cum כ pro ב. Lxx. *καὶ εἰσῆλθον εἰσπορευόμενοι*, *& ingressi sunt ingredientes*, legebant וַיָּבֹאוּ pro וַיַּכּוּ, & בֹּא pro בָהּ, à verbo בּוֹא *venire*. Vulg. *venerunt igitur*, &c. legebat ut Lxx. Correctio itaque Massorethica temporibus Lxx. & Vulgati interpretis est recentior.

Esth. 9. v. 25. וּבְבֹאָהּ *& cum ingrederetur illa ad Regem.* Illa, h. e. Esther, ut optime supplevit Vulg. *Et postea ingressa est Esther ad regem.*

Job. 40. v. ultimo, al. 41. v. 1. אֶל־מַרְאָיו *ad conspectum illius* (hominis) *præcipitabitur* Leviathan. Vulg. *videntibus cunctis præcipitabitur.*

Psal. 15. Heb. 16. v. 4. *Non libabo libamina eorum de sanguine, neque assumam nomina eorum in labiis meis.* Eorum, h. e. idolorum.

Psal. 113. Heb. 114. v. 2. *Facta est Judæa sanctificatio ejus, Israël potestas ejus*, nempe Dei, cujus in hoc psalmo nulla mentio præcessit.

Prov. 25. v. 27. Ut *comedere plurimum mellis non est bonum: sic investigatio eorum* (non est) *gloria.* Eorum, h. e. cœlestium, rerum Divinarum & abstrusarum. Vulg. optime sensum sic expressit: *Sicut qui mel multum comedit, non est ei bonum: sic qui scrutator est majestatis, opprimetur à gloria.* Conf. v. 2. & Rom. 11. v. 33.

Eccle. 4. v. 15. *Cum adolescente secundo, qui consurget pro eo*, i. pro patre.

Isai. 3. v. 26. *Et mœrebunt atque lugebunt portæ ejus*, nempe Jerusalem. Videtur etiam esse enallage personæ, *ejus* scilicet pro *tuæ*.

Isai. cap. 8. v. 21. *Et transibit per eam*, h. e. Judæam, sive terram, ut expressit Chald. בְּאַרְעָא *per terram.*

Isai. 21. v. 2. *Omnem gemitum ejus cessare feci.* Ejus, i. Babylonis, quæ v. 1. per *desertum maris* describitur.

Jon. 1. v. 3. *ut iret cum ipsis*, hoc est, cum nautis.

Matth. 11. v. 25. *Quod abscondisti hæc à sapientibus*, &c. i. cœlestia mysteria.

Marc. 9. vv. 44. 46. 48. *ubi vermis eorum non moritur, & ignis eorum non extinguitur.*

Eorum, i. damnatorum. Conf. Isai. 66. v. 24. unde verba Christi desumta sunt.

Marc. 14. v. 69. *Quia hic ex illis est*, h. e. ex Christi discipulis, sive Galilæis. Sic v. 70.

Joan. 9. v. 22. .... *ut si quis eum confiteretur esse Christum, extra synagogam fieret.* Eum, i. Jesum.

Joan. cap. 20. v. 15. *Domine, si tu sustulisti eum, dicito mihi ubi posuisti eum, & ego eum tollam.* Eum, h. e. Jesum. Mos est ferventer amantium æstimare, quod omnes cogitent de eo, quod cordi habent. Liran.

Sic usurpatur adverbium loci שָׁמָּה *illuc.*

Job. 1. v. 21. *Nudus egressus sum, de utero matris meæ, & nudus revertar* שָׁמָּה *illuc*, h. e. in terram, sive pulverem.

CANON II.

PRO relativo & reciproco, interdumque etiam possessivo pronomine, sæpius ponitur antecedens in textu repetitum.

Gen. 1. v. 27. *Et creavit Deus hominem ad imaginem suam; ad imaginem Dei creavit illum*, &c. h. e. ad imaginem, inquam, suam creavit illum. Vide etiam cap. 5. v. 1.

Gen. 4. v. 23. *Dixitque Lamech uxoribus suis: .... audite vocem uxores Lamech*, h. e. uxores meæ.

Gen. 12. v. 5. *Et egressi sunt ut venirent in terram Chanaan, & venerunt in terram Chanaan*, h. e. in eam. Vulg. *cumque venissent in eam.* Vide etiam vv. 4. 8.

Gen. 16. v. 16. *Octoginta & sex annorum erat Abram, quando peperit Agar Ismaëlem Abramo*, h. e. ut optime reddidit Vulg. *quando peperit ei Agar Ismaëlem.* Alia exempla vide Lev. 7. v. 19. cap. 14. vv. 15. 26. 1. Reg. 3. v. 21. cap. 15. v. 22. 3. Reg. 8. v. 1. cap. 12. v. 21. Psal. 24. Heb. 25. v. 9. Zach. 1. v. 16. &c.

In Novo Test. Luc. 3. v. 19. *Herodes autem tetrarcha, cum corriperetur ab illo de Herodiade uxore fratris sui, & de omnibus malis, quæ fecit Herodes*, h. e. quæ ipse fecit.

1. Cor. 1. v. 8. *Qui & confirmabit vos usque in finem sine crimine, in die adventus Domini nostri Jesu Christi*, h. e. in die adventus sui, præcedit enim v. 7. mentio revelationis Domini nostri Jesu Christi.

2. Thess. 3. v. 5. *Dominus autem dirigat corda vestra in charitate Dei*, h. e. in charitate sua. Emphatice enim nomen cognatum, sive synonymum *Deus* pro reciproco ponitur.

Sunt tamen quædam loca, in quibus antecedentis repetitio personarum distinctionem denotat.

Gen. 19. v. 24. *Igitur* יְהוָה *Dominus pluit super Sodomam & Gomorrham sulphur & ignem* מֵאֵת יְהוָה *à Domino de cœlo*, h. e. Deus Pater pluit sulphur & ignem de cœlo, à, h. e. per Dominum filium suum; *quæcumque enim ille fecerit, hæc & filius similiter facit*, Joan. 5. v. 19. Nullus autem sensus esse videtur, si dicatur Deus pluere ignem & sulphur à seipso.

Psal. 109. Heb. 110. v. 1. *Dixit Dominus Domino meo: sede à dextris meis*, h. e. Dixit Deus Pater Christo Deo filio suo, & Domino meo, sede à dextris meis, i. æqualem mecum habeto potestatem. Ex hoc loco probavit Christus Pharisæis Matth. 22. v. 42. & seqq. Messiam non esse filium Davidis eo sensu, quo ipsi intelligebant, sed Dei; ac proinde ipsum esse Deum, non purum hominem. Vide Act. 2. v. 34. Heb. 1. v. 13. &c.

Jerem. 23. v. 5. *Ecce dies veniunt, dicit* יְהוָה *Dominus, & suscitabo Davidi germen justum .... v. 6. .... Et hoc est nomen, quod vocabunt eum,* יְהוָה *Dominus justus noster.* Hinc liquet Deum Patrem non de seipso loqui, sed de Messia filio suo, qui etiam vocandus erat יְהוָה, h. e. *Dominus.* Vide cap. 33. v. 15.

Ose. 1. v. 7. *Et domui Jacob miserebor* (ego Dominus) *& salvabo eos in* יְהוָה *Domino Deo suo*, h. e. in Christo, ut 2. Tim. 1. v. 18. *Det illi* (Onesiphoro) *Dominus invenire misericordiam à Domino in die illa*, h. e. Deus Pater concedat illi, ut inveniat misericordiam à Deo filio suo Domino nostro Jesu Christo, quem constituit judicem vivorum & mortuorum, Joan. 5. v. 22. Act. 10. v. 42.

CANON III.

Loco pronominis relativi אֲשֶׁר, interdum ponitur demonstrativum זֶה, vel זוּ, *iste*.

Psal. 9. v. 16. *in laqueo* זוּ *istum absconderunt mihi*, &c. h. e. אֲשֶׁר, *quem absconderunt mihi.* Sic Psal. 31. Heb. 32. v. 8.

Psal. 103. Heb. 104. v. 8. *Ascendunt montes .... in locum* זֶה *istum fundasti eis*, i. *quem fundasti eis.*

Psal. 141. Heb. 142. v. 4. *In via* זוּ *ista ambulabam*, h. e. *qua ambulabam.*

Isai. 43. v. 21. *Populum* זוּ *istum formavi mihi*, h. e. *populum, quem formavi mihi*, Vulg. per attractionem substantivi à relativo, pro, populus, quem formavi mihi. Alia exempla vide Exod. 15. vv. 13. 16. &c.

Quidam tamen, ut Qimhius, istud per ellipsin relativi explicant, ita ut demonstrativum sua gaudeat significatione. Sic Lxx. Psal. 9. v. 16. ἐν παγίδι ταύτῃ, ᾗ ἔκρυψαν, pro ἣν, attracto relativo à demonstrativo praecedente, Vulg. Lat. *in laqueo isto, quem absconderunt*, &c. Et Psal. 141. Heb. 142. v. 3. al. 4. ἐν ὁδῷ ταύτῃ, ᾗ ἐπορευόμην, Vulg. *in via hac, qua ambulabam.*

Paraphrastes Chald. Psal. 103. Heb. 104. v. 8. expressit etiam pronomen relativum, servato demonstrativo, *in locum* דֵּין דִּיקַדְּמָא לְהוֹן *hunc, quem fundasti eis.*

In Novo Test. Huc referunt Act. 8. v. 26. cap. 10. v. 36. ubi αὕτη pro ἣ accipitur; etsi his in locis pronomen demonstrativum sine ullo incommodo retineri potest.

CANON IV.

Loco pronominis relativi, quandoque usurpatur

I. Conjunctio ו. Exod. 10. v. 25. *Hostias quoque & holocausta dabis nobis*, וְעָשִׂינוּ *& offeremus Domino Deo nostro*, h. e. *quae offeramus*, Vulg.

Ruth. 3. v. 16. *Et venit ad socrum suam*, וַתֹּאמֶר *& dixit ei*, hoc est, *quae dixit ei*, Vulg.

I. Reg. 20. v. 2. *Neque enim faciet pater meus quidquam grande vel parvum*, וְלֹא *& non indicabit mihi*, i. quod non indicet mihi. Vulg. *nisi prius indicaverit mihi.*

Isai. 8. v. 3. *Et accessi ad prophetissam*, וַתַּהַר *quae concepit & peperit filium.*

Ibid. cap. 39. v. 6. *Ecce dies veniunt*, וְנִשָּׂא, *quibus auferetur quidquid in domo tua est.*

Malach. 3. v. 1. *Ecce ego mitto angelum meum*, וּפִנָּה *qui praeparabit viam ante me.* Confer Matth. 11. v. 10. & Marc. 1. v. 2. ubi pro *ante me*, duo illi Evangelistae habent ἔμπροσθέν σου, *ante te*; sed in Propheta loquitur Christus, in Evangelio Deus Pater ad Filium.

Ephes. 5. v. 5. *In regno Christi & Dei*, h. e. qui est Deus.

II. Particula causalis כִּי *quia*. Gen. 3. v. 19. *Donec revertaris in terram*, כִּי מִמֶּנָּה *quia ex ea sumtus es*, pro אֲשֶׁר מִמֶּנָּה. Lxx. ἐξ ἧς ἐλήφθης, Vulg. *de qua sumtus es*. De hoc idiotismo fusius infra §. IV. can. III.

Gen. 4. v. 25. *Posuit mihi Deus semen aliud pro Abel*, כִּי *quia occidit eum Cain*, i. *quem occidit Cain*, Vulg.

Psal. 70. Heb. 71. v. 15. *Os meum annuntiabit justitiam tuam, tota die salutare tuum*, כִּי *quia non novi numeros*, h. e. cujus non novi numeros. Alii כִּי adversative exponunt: *quamvis ignorem* (ejus) *numeros*, h. e. amplitudinem.

Psal. 89. Heb. 90. v. 4. *Quia mille anni ante oculos tuos*, (sunt) *tanquam dies hesterna*, כִּי *quae praeteriit*, &c.

Prov. 11. v. 15. *Affligetur malo*, כִּי *qui fidem facit* (spondet) *pro extraneo.*

Ibid. cap. 20. v. 16. *Tolle vestimentum ejus*, כִּי *qui spopondit pro alieno.*

CANON V.

In pronomine relativo, non raro diversitas est generis ab antecedente, quæ vel per aliquod conveniens synonymum, vel alia quavis ratione concilianda est.

Gen. 2. v. 15. *Tulit ergo Dominus Deus hominem, & posuit eum* בְגַן (mascul.) *in horto voluptatis*, seu *Eden*, לְעָבְדָהּ (fem.) *ad colendum eum*, וּלְשָׁמְרָהּ (femin.) *& ad custodiendum eum.* Vel גַּן erat olim utriusque generis; vel pro לְעָבְדָהּ & לְשָׁמְרָהּ, olim legebatur לְעָבְדוֹ & לְשָׁמְרוֹ, cum ה pro ו, ut interdum accidit. Vel denique synonymum גַּנָּה, aut גִּנָּה (fem.) subintelligendum est.

Exod. 11. v. 6. *Eritque* צְעָקָה (fem.) *clamor magnus in universa terra Ægypti, cui* כָּמֹהוּ (masc.) *similis non fuit.* Vulg. *qualis nec ante fuit.* Supplendum est nomen קוֹל (masc.) *vox clamoris*, &c.

Exod. 22. v. 26. *Si* חָבֹל *pignus acceperis* שַׂלְמַת (fem.) *vestem proximi tui, ante solis accasum* תְּשִׁיבֶנּוּ (mascul.) *restitues eam.* Vel affixum masculinum refertur ad חֲבֹל *pignus*, ut vult Aben-Esra; vel ad synonymum subintellectum לְבוּשׁ, aut בֶּגֶד *vestis*, ut placet Qimhhi; vel תְּשִׁיבֶנּוּ est pro תָּשִׁיב לוֹ *reddes ei.*

Deut. 7. v. 26. *Nec inferes* תּוֹעֵבָה (fem.) *abominationem in domum tuam, ne fias anathema* כָּמֹהוּ (mascul.) *sicut ille*, vel *illud*, &c. supple דָּבָר (masc.) Ne inferas rem abominationis, i. abominabilem.

Jud. 19. v. 24. *Ecce filiam meam virginem, & concubinam illius* (hominis) *educam nunc* אוֹתָם *eos, & comprimite* אוֹתָם *eos, ac facite* לָהֶם (masc.) *illis, quod bonum in oculis vestris* (videbitur.) Pronomina illa masculina sunt, licet ad substantiva feminina referantur, quia iis, ut volunt nonnulli, flagitiosissima Benjaminitarum propositio perstringitur.

Jud. 21. v. 22. *Cumque venerint* אֲבוֹתָם *patres earum* (filiarum Silo), *ac* אֲחֵיהֶם *fratres earum .... tum dicemus ad illos: gratificamini nobis* אוֹתָם *eas.* Pronomina masculina sunt, pro אֲבוֹתָן, אֲחֵיהֶן, & אוֹתָן. Qua de causa? Forte amanuensium oscitantia.

Ruth. 1. v. 8. *Faciat Dominus* עִמָּכֶם *vobiscum misericordiam*, affixum masculinum est, quamvis sermo sit de Noëmi nuribus, eaque enallage virilis earum animus denotatur, ut volunt quidam interpp. Vide etiam vv. 9. 11. 13. 19. 22.

Prov. 4. v. 13. *Tene* בַּמּוּסָר (masc.) *disciplinam* .... נִצְּרֶהָ (fem.) *custodi illam, quia* הִיא *ipsa est vita tua.* Vel מוּסָר communis erat generis, vel ejus loco supplenda est vox חָכְמָה *sapientia*, quæ in versibus superioribus præcedit.

Isai. 3. v. 16. בְּרַגְלֵיהֶם *pedibus suis compeditas agunt* (filiæ Sion,) h. e. inter gradiendum leges numerorum observant, quasi compeditæ essent. Pronomine masculino, masculam earum proterviam indicari volunt.

Thren. 2. v. 20. *comedent mulieres* פִּרְיָם *fructum suum*, pro פִּרְיָן. Quod videtur esse sphalma graphicum.

Alia hujus in pronominibus affixis enallages exempla sunt: נּוּ pro נָּה in מִמֶּנּוּ pro מִמֶּנָּה *ab illa, præter illam*, Jud. 11. v. 34. הֶם pro הֶן in בָּהֶם pro בָּהֶן *inter illas*, Cant. 4. v. 2. cap. 6. v. 6. Vide etiam Exod. 1. v. 21. Num. 36. v. 6. Job. 19. v. 15. 2 Reg. 20. v. 3. Ezech. 23. vv. 45. 47. Esd. 10. vv. 3. 44. Zach. 5. v. 9. & cap. 11. v. 5. ם pro ן in שֶׁכֻּלָּם pro שֶׁכֻּלָּן *quæ omnes*, Cant. 4. v. 2. & cap. 6. v. 6. Vide etiam Exod. 2. v. 17. 2 Reg. 20. v. 3. Ezech. 13. v. 20. Psal. 118. Heb. 119. v. 152. ן pro ם in לְאַרְבַּעְתָּן *quatuor illis*, Ezech. 1. vv. 10. 16. 18. pro לְאַרְבַּעְתָּם, quod legitur v. 8. בְּלֶכְתָּן pro בְּלֶכְתָּם *in eundo illos, cum irent ipsi*, ibid. vv. 9. 12. 17. הֶן pro הֶם in רִבְעֵיהֶן pro רִבְעֵיהֶם *quatuor latera ipsorum*, Ezech. 1. v. 17. Vide etiam ibid. vv. 18. 24. 25. cum ה parag. גְוִיֹּתֵיהֶנָה *corpora ipsorum*, ibid. v. 11. כֶם pro כֶן, in אֲבִיכֶם pro אֲבִיכֶן *patris vestri*, Gen. 31. v. 9. Vide quoque Ezech. 13. vv. 19. 20. 21. Jerem. 9. v. 19. Hæc autem affixorum enallage ex eo nata videtur, quod vel nomina

ad quæ referuntur, vel ipsa etiam affixa, ut nonnullis placet, communis olim essent generis. Forte etiam anomaliæ hujus partem non minimam sibi vindicat amanuensium oscitantia.

In Novo quoque Testamento hanc enallagen reperire est, quam *συνθεσιν* vocant; cum videlicet sensus magis, quam verba, respicitur.

Matth. 28. v. 19. *Euntes ergo docete πάντα τὰ ἔθνη, omnes gentes, baptizantes αὐτοὺς, eos in nomine Patris, & Filii, & Spiritus Sancti.* Neutro masculinum respondet, quia de hominibus loquitur Christus.

Joan. 15. v. 26. *τὸ πνεῦμα, Spiritus veritatis, qui à Patre procedit, ἐκεῖνος ille testimonium perhibebit de me.*

Cap. 16. v. 13. *cum autem venerit ἐκεῖνος ille τὸ πνεῦμα Spiritus veritatis*..... v. 14. *ἐκεῖνος ille me clarificabit.* Qua enallage Spiritum Sanctum vere esse personam indicatur. Vide etiam cap. 17. v. 2.

Gal. 4. v. 19. *τεκνία μου, οὓς πάλιν ὠδίνω, filioli mei, quos iterum parturio.*

Coloss. 2. v. 19. *Et non tenens τὴν κεφαλὴν, ἐξ οὗ, caput, ex quo totum corpus constructum,* &c. caput eo loci Christus est, ideo pronomen masculini est generis. Vide etiam v. 15. & Philip. 2. v. 15. Philem. v. 10. 1. Joan. 5. v. 21. 2. Joan. v. 1. &c.

Ex LXX. Græc. versione adducunt locum Gen. 3. v. 15. *Inimicitias ponam inter te & mulierem, ἀνὰ μέσον τοῦ σπέρματός σου, καὶ ἀνὰ μέσον τοῦ σπέρματος αὐτῆς, αὐτός σου τηρήσει* (melius quam *τηρήσει*) *κεφαλὴν σου*, &c. *inter semen tuum, & inter semen illius, ipse conteret caput tuum*, &c. qua generis discrepantia ostenditur Deum non loqui de universo genere humano, ut interpretantur Rabbini, sed de una certa persona, nempe Christo.

Apud Latinos. In hymno laudum tempore Adventus.

Verbum supernum prodiens
E Patris æterni sinu,
Qui natus, &c.

Horat. lib. 1. carm. Od. 37. de Cleopatra sic cecinit..... *daret ut catenis*

Fatale monstrum, quæ generosius
Perire quærens, &c.

Terent. Eun. Act. 2. Scen. 3.

Ut Dî illum Deæque senium perdant, qui me hodie remoratus est.

CANON VI.

In relativo interdum etiam contingit diversitas numeri ab antecedente.

I. Substantivo plurali nonnunquam respondet pronomen singulare, quo distributio plerumque denotatur.

Deut. 21. v. 10. *Si egressus fueris ad pugnam contra hostes tuos,* וּנְתָנוֹ *& tradiderit eum Dominus Deus tuus*, &c. hoc est, unumquemque illorum, vel *eos*, ut Vulg.

Jos. 2. v. 4. *Tollensque mulier viros,* וַתִּצְפְּנוֹ *abscondit eum*, h. e. utrumque, vel eos.

4. Reg. 3. v. 3. *Verumtamen* בְּחַטֹּאות *peccatis Jeroboam*...... *adhæsit* (Joram), *nec recessit* מִמֶּנָּה *ab eo*, i. ab ullo eorum.

Alia exempla vide Psal. 34. Heb. 35. v. 8. Eccle. 10. v. 15. al. 12. Isai. 5. v. 23. Malach. 2. v. 2. &c.

Philipp. 3. v. 20. *Nostra autem conversatio ἐν οὐρανοῖς, in cœlis est, ἐξ οὗ, ex quo etiam Salvatorem exspectamus*, &c. Relativum singulare ad mentem refertur, quasi scriptum esset ἐν οὐρανῷ *in cœlo.* Vel supplenda est vox *τόπου loco*, ex quo loco.

Huc pertinet, cum diversis substantivis respondet pronomen singulare.

Gen. 2. v. 19. *Formatis igitur Dominus Deus de humo cunctis animantibus terræ, & universis volatilibus cœli, adduxit ad Adam, ut videret, quod nomen inderet* לוֹ *ei*, i. unicuique illorum. Vulg. *quid vocaret ea.*

Huc etiam referunt nomina pluralia cum affixo singulari, sive ea forma, qua singularibus adjici solet, conjuncta.

Deut. 28. v. 59. *Augebit Dominus* מַכֹּתְךָ

plagas tuam, h. e. unamquamque plagarum tuarum, pro מַכּוֹתֶיךָ *plagas tuas*.

Psal. 131. Heb. 132. v. 12. *Si custodierint filii tui* עֵדֹתִי *testimonia meum*, h. e. singula testimonia mea, pro עֵדֹתַי *testimonia mea*, ut reddit Vulg.

II. Nomini collectivo singulari respondet pronomen multitudinis.

Gen. 15. v. 13. *Peregrinum erit* זַרְעֲךָ *semen tuum .... & affligent* אֹתָם *eos*. Semen hîc pro posteris ponitur.

Num. 16. v. 3. *Quia omnis hic coetus* כֻּלָּם *omnes illi sancti sunt*. קְדֹשִׁים

4. Reg. 7. v. 10. *Et venerunt & clamaverunt ad* שֹׁעֵר *janitorem civitatis, & nuntiarunt* לָהֶם *eis*, pro לוֹ *illi*. Sed *janitor* eo loci sumitur pro excubitorum coetu. Vulg. *cumque venissent ad portam civitatis*, pro שֹׁעֵר *janitor*, legebat שַׁעַר *porta*.

Act. 15. v. 36. *Revertentes visitemus fratres nostros*, κατὰ πᾶσαν πόλιν, *per universam civitatem*, ἐν αἷς, *in quibus praedicavimus verbum Domini*. Vulg. *per universas civitates*, πᾶσαν enim collective hic sumitur, unde relativum plurale ei subjicitur. Vel distributio est pro, *in earum* (urbium) *qualibet*.

CANON VII.

RELATIVUM quandoque convenit genere & numero, (vel horum alterutro), cum substantivo consequente, cum deberet respondere antecedenti.

Marc. 12. v. 42. *Cum venisset autem vidua una pauper, misit* λεπτὰ δύο, ὅ ἐστι κοδράντης, *minuta duo, quod est quadrans*, pro ἅ ἐστι, *quae sunt*. Relativum genere convenit cum priori substantivo, numero autem cum posteriori.

Galat. 3. v. 16...... καὶ τῷ σπέρματί σου, ὅς ἐστι Χριστός ..... *& semini tuo, qui est Christus*, pro ὅ, *quod* (semen), *est Christus*.

Ephes. 1. v. 13. *Signati estis* τῷ πνεύματι *Spiritu promissionis sancto*. V. 14. ὅς ἐστιν ἀῤῥαβὼν, *qui est pignus haereditatis nostrae*, &c.

Cap. 3. v. 13. *Propter quod peto ne deficiatis in tribulationibus meis pro vobis*, ἥτις *quae est gloria vestra*, pro, quae (tribulationes) sunt gloria vestra.

Sic in pronominibus primitivis, cum relative, aut demonstrative accipiuntur.

Lev. 25. v. 33. *Nam* בָּתֵּי *domus urbium Levitarum*, הִוא אֲחֻזָּתָם *ipsa est possessio eorum*, pro הֵם הִיא *ipsa* (domus sunt) *possessio eorum*. Vulg. *Quia domus urbium Levitarum, pro possessionibus sunt inter filios Israel.* Vide etiam Jerem. 10. v. 3.

Math. 13. v. 38. τὸ δὲ καλὸν σπέρμα, οὗτοί εἰσιν οἱ υἱοὶ τῆς βασιλείας, *bonum vero semen, hi sunt filii regni*, pro τοῦτο *hoc* (semen) *sunt filii regni*.

Galat. 4. v. 24. *Quae sunt per allegoriam dicta*, αὗται γάρ εἰσιν αἱ δύο διαθῆκαι, *illa enim sunt duo Testamenta*, pro ταῦτα *haec*, per allegoriam dicta, duo Testamenta significant.

Ex Profanis. Plato, λόγοι μέν εἰσιν ἐν ἑκάστοις ἡμῶν εἰσιν, ἃς ἐλπίδας ὀνομάζομεν, pro οἵ, *in unoquoque nostrûm sermones sunt, quas spes vocamus*. Sallust. *Et nunc domicilia conjuncta, quas urbes dicimus*, pro *quae*, &c.

CANON VIII.

RELATIVUM apud Graecos quandoque convenit casu cum antecedente substantivo, nulla habita verbi sequentis ratione.

Marc. 13. v. 19. *Ab initio* κτίσεως, ἧς ἔκτισεν ὁ Θεὸς, *creaturae, quam condidit Deus*, pro ἣν ἔκτισεν.

Joan. 2. v. 22. *Et crediderunt* ..... τῷ λόγῳ, ᾧ εἶπεν ὁ Ἰησοῦς, *sermoni, quem dixit Jesus*, pro ὃν εἶπεν. Vide etiam cap. 4. v. 50. 1. Cor. 6. v. 19. Ephes. 2. vv. 4. 10. &c.

Psal. 9. Heb. 10. v. 2. LXX. *comprehenduntur*

ἐν διαλογισμοῖς, οἷς διαλογίζονται, Vulg. Lat. servato idiotismo, *comprehenduntur in consiliis, quibus cogitant*, pro, *quæ cogitant*. Isthæc loquutio, quæ Atticorum propria est, quæque à grammaticis *attractio* vocatur, in profanis auctoribus sæpissime occurrit, ut: χρῶμαι, οἷς ἔχω, βιβλίοις, utor *iis*, *quibus*, pro, *quos habeo, libris*. ἀπολαύω, ὧν ἔχω, ἀγαθῶν, *fruor iis, quibus*, h. e. *quæ habeo, bonis*, &c.

CANON IX.

E contrario, relativum pronomen quandoque in casum suum pertrahit antecedens, quod ipsi interdum subjicitur.

Marc. 6. v. 16. ὃν ἐγὼ ἀπεκεφάλισα Ἰωάννην, οὗτός ἐστιν, *quem ego decollavi Joannem, hic est*, &c. pro, αὐτὸς Ἰωάννης, ὃν ἐγὼ ἀπεκεφάλισα, &c. Vulg. non legebat οὗτός ἐστιν, *hic est*, sed αὐτὸς ἠγέρθη *hic surrexit à mortuis*, ut habent mss. aliquot codd. Vide D. Mill. pag. 85.

Act. 21. v. 16. *Venerunt autem & ex discipulis à Cæsarea nobiscum, adducentes secum* παρ' ᾧ ξενισθῶμεν, Μνάσωνί τινι Κυπρίῳ, *apud quem hospitaremur, Mnasonem quemdam Cyprium*; pro, Μνάσωνά τινα Κύπριον. Vide Rom. 6. v. 17. 1. Cor. 10. v. 16. 1. Joan. 2. v. 25. &c. Vide etiam sup. p. 480. col. 1. initio.

Apud Profanos. Terent. *Eunuchum, quem dedisti nobis, quas turbas dedit.* Virg. *Urbem, quam statuo, vestra est*, &c. Vide p. 480. col. 1.

Denique ad pronominis enallagen pertinet, quando affixum, quod cum particula, aut præpositione jungendum erat, cum substantivo præcedente copulatur, eodem modo, quo supra pag. 372. in verbis. Psal. 114. Heb. 115. v. 7. יְדֵיהֶם *manus illorum*, pro יָדַיִם לָהֶם *manus* (sunt) *illis*, sive ut Vulg. Lat. *manus habent*, ut v. 6. פֶּה לָהֶם *os* (est) *illis*.

§. III.

De Pronominis relativi ellipsi.

PRONOMINIS relativi ellipsis triplicis est generis. I. Nominis antecedentis. II. Relativi & reciproci. III. Utriusque simul.

CANON I.

RELATIVUM אֲשֶׁר *qui, quæ, quod*, cum particulis אֶת־, לְ, מ, ב, conjunctum, non raro antecedens suum includit, quod commode subintelligendum est.

Gen. 44. v. 1. *Præcepit autem Joseph*, אֶת־אֲשֶׁר *cui præerat domui suæ*, h. e. illi, qui. Vulg. *dispensatori domus suæ*. Sic לַאֲשֶׁר v. 4.

Ruth. 2. v. 9. *Et bibas*, מֵאֲשֶׁר *ex quo hauserint pueri isti*, h. e. ex eo, quod, seu ex aqua, quam, &c. Vulg. *Et bibe aquas, de quibus & pueri bibunt.*

Rom. 6. v. 21. *Quem igitur fructum habuistis* ἐφ' οἷς, *in quibus nunc erubescitis*, pro, in illis, in quibus, &c.

Cum de *loco* sermo est, frequens est hæc ellipsis.

Gen. 21. v. 17. *Exaudivit enim Deus vocem pueri*, בַּאֲשֶׁר הוּא שָׁם *in quo ipse est*, supple בַּמָּקוֹם *in loco, in quo ipse est.* Vulg. *de loco, in quo est.* Vide Jud. 17. v. 8. Num. 22. v. 19. Ruth. 1. v. 16. 2. Reg. 7. v. 7. 3. Reg. 18. v. 12. &c.

Sic cum demonstrativo, Gen. 37. v. 17. *recesserunt* מִזֶּה *de hoc*, Vulgatus, *de loco isto*,

recte supplevit nomen substantivum *loco.* Num. 13. v. 17. al. 18. עֲלוּ זֶה *ascendite hac*, supple דֶּרֶךְ *via.* Vide etiam cap. 29. v. 19.

CANON II.

RELATIVUM pronomen tam in Hebræo Veteris Testamenti, quam in Græco Novi, non raro deficit.

In Hebræo. Gen. 39. v. 4. וְכָל־יֶשׁ־לוֹ *& omne erat sibi, tradidit in manum ejus*, pro, וְכָל־אֲשֶׁר יֶשׁ־לוֹ *& omne, quod erat sibi*, &c. ut v. 5.

Exod. 15. v. 7. *misisti iram tuam, devoravit eos*, supple cum Vulg. *quæ devoravit eos.*

Ibid. v. 17. *In loco habitationis tuæ, operatus es*, &c. supple cum Lxx. & Vulg. *quem* locum, vel *quam* habitationem.

Isai. 6. v. 6. *& in manu ejus calculus forcipe tulerat de altari*, supple, *quem forcipe tulerat*, Vulg.

Isai. 42. v. 5. *dans flatum populo* עָלֶיהָ *super eam*, supp. אֲשֶׁר *qui* (est) *super eam* (terram), sic Vulg. Vide c. 55. v. 13. cap. 56. v. 2. Thren. 1. v. 21. &c.

In Græco. 1. Joan. 3. v. 12. *Non sicut Cain, ex maligno erat*, supp. cum Vulg. *qui ex maligno erat.*

Præter ellipsin relativi שֶׁ, vel אֲשֶׁר, alia est etiam, 1°. Relativi *ille*, *ipse*, &c. 2°. Reciproci & possessivi pronominis.

Relativi *ille*, *ipse*. Deut. 6. v. 13. *Non tentabitis Dominum Deum vestrum, sicut tentastis* (supp. eum) *in Massa.* Vulg. *in loco tentationis*, nomen proprium appellative accepit.

Job. 18. v. 9. *Tenebit calcaneum*, (sup. illius improbi) *laqueus.* Vulg. *tenebitur planta illius laqueo.*

Ibid. 42. v. 6. *Idcirco aspernor*, supp. ea, quæ cogitaveram & dixeram. Vulg. *idcirco meipsum reprehendo.* Vide Gen. 9. v. 3. ubi vox *illis* subintelligenda est post *viridem herbam*, ut patet ex cap. 1. v. 29. Vide etiam Exod. 13. v. 8. ubi supplendum pronomen *illa* post *fecit.*

Matth. 21. v. 7. *Et imposuerunt super eos*, (asinam & pullum), *vestimenta sua*, καὶ ἐπεκάθισαν *& collocaverunt*, (supp. ipsum, nempe Christum) *super ea.* Vulg. *& eum desuper sedere fecerunt*, legeb. αὐτὸν pro αὐτῶν, ut mss. Curcel.

Matth. 24. v. 33. *Ita & vos cum videritis hæc omnia, scitote quia prope est in januis*, supp. ille, videlicet filius hominis, ex v. 30. vel *regnum Dei*, ex Luc. 21. v. 31.

Joan. 3. v. 34. *Quem misit Deus, verba Dei loquitur, non enim ad mensuram dat Deus* (sup. illi) *spiritum.*

Act. 13. v. 3. *Tunc jejunantes & orantes, imponentesque eis manus, dimiserunt*, sup. *illos*, ut Vulg. qui legebat ἀπέλυσαν αὐτοὺς, ut habent quidam codd. mss. Vide D. Mill. pag. 285.

1. Cor. 10. v. 9. *Neque tentemus Christum, sicut & quidam illorum tentaverunt* (supp. illum,) *& à serpentibus perierunt.* Vide Num. 21. v. 5. & seqq.

Reciproci & possessivi pronominis ellipseos hæc afferuntur exempla.

Gen. 9. v. 6. *Quicumque effuderit humanum sanguinem, fundetur sanguis illius: quia ad imaginem Dei fecit hominem*, h. e. ad imaginem suam Deus fecit hominem. Vel, ut Vulg. *ad imaginem quippe Dei factus est homo.*

3. Reg. 2. v. 27. *Ejecit ergo Salomon Abiathar, ut non esset Sacerdos Domini, ut impleret verbum Domini*, &c. hoc est, ut Dominus impleret verbum suum, &c. Vel, ut Vulg. *ut impleretur sermo Domini*, &c. Nam verba activa in tertia persona tam singulari quam plurali, sæpe intransitive & passive accipiuntur, ut videbimus in capite sequenti.

Ibid. cap. 13. v. 2. al. 10. *Sic enim præcepit mihi in sermone Domini*, h. e. Sic enim præcepit mihi in sermone suo Dominus. Vel, ut Vulg. *Sic enim mandatum est mihi in sermone Domini.*

Esd. 5. v. 17. *& voluntatem regis super hac re mittat ad nos*, h. e. & voluntatem suam super hac re mittat rex ad nos. Vel mittatur, &c.

Job.

Job. 37. v. 10. *A flatu Dei fortis producit glaciem*, h. e. Deus fortis flatu suo glaciem producit. Vel, ut Vulg. *flante Deo, concrescit gelu*, seu *glacies*. Vel denique *producitur*; ita ut tertia illa persona passive sumatur, ut videbimus in cap. seq. Alia exempla vide Esth. 3. v. 7. Prov. 12. v. 13. (al. 14.) Cap. 21. v. 8. (Confer Jac. 1. v. 8.) Eccle. 2. v. 26. &c.

CANON III.

ELLIPSIS quandoque est antecedentis simul & relativi.

Exod. 4. v. 13. *Mitte, quæso*, בְּיַד תִּשְׁלָח *per manum missurus es*, supp. illius, quem *missurus es*.

1. Paral. 15. v. 12. *Afferte arcam Domini Dei Israël* אֶל־הֲכִינוֹתִי לוֹ *ad preparavi ei*, supp. locum, quem, ut habetur integre v. 3. & Exod. 23. v. 20.

Job. 18. v. 21. *Et iste* (est) *locus non novit Deum*, supp. viri, qui, &c. Vulg. *ejus, qui ignorat Deum*.

Job. 24. v. 19. Heb. (Quemadmodum) *siccitas & æstus rapiunt aquas nivis*: (sic) *infernus peccaverunt*, supp. rapit eos, qui peccaverunt.

Jerem. 2. v. 8. *Prophetæ prophetaverunt in Baal, & post* (supp. Idola, quæ) *non prosunt, ambularunt*. Vulg. *& idola sequuti sunt*.

Ibid. v. 11. *Populus vero meus mutavit gloriam suam in* (supp. idolum, quod) *non prodest*. Vulg. *in idolum*. Alia exempla vide Psal. 80. Heb. 81. v. 6. Prov. 8. v. 32. Isai. 55. v. 2. Jerem. 51. v. 3. Thren. 1. v. 14. &c.

§. IV.

De Pronominis relativi, &, ad quod refertur, substantivi pleonasmo.

CANON I.

ANTECEDENS, seu nomen ad quod relativum pertinet, quandoque post relativum ipsum repetitur.

Isthæc antecedentis repetitio fit לְתוֹסֶפֶת הַבֵּיאוּר *amplioris declarationis gratia*, ut loquuntur Hebræi, sive ad tollendam ἀμφιβολίαν, id est, sermonis ambiguitatem.

Gen. 13. v. 16. *Faciamque semen tuum sicut pulverem terræ, quem si quis potest hominum numerare pulverem terræ, semen quoque tuum numerare poterit*, ubi redundant posteriores voces *pulverem terræ*.

Alia exempla vide Gen. 2. v. 19. Exod. cap. 35. v. 5. Jos. 1. v. 2. 2. Reg. 6. v. 4. ubi עִם pro אֶת־ ponitur, Jerem. 27. v. 8. &c.

Huc pertinet in N. T. Matth. 26. v. 24. *Væ autem homini illi, per quem filius hominis tradetur: bonum erat ei, si natus non fuisset homo ille*, quæ ultimæ voces *redundant*. Vide etiam 2. Cor. 4. v. 4. ubi vox ἀπίστων *infidelium*, quæ in fine versus ponitur, abundat. Aliis verborum trajectio est pro *in quibus infidelibus*.

CANON II.

ANTECEDENTI substantivo relativum quandoque adjungitur, pleonastice quidem, sed evidenter & cum energia; cum alioquin solum substantivum sufficeret.

In hoc idiotismo relativum modo præponitur, modo postponitur.

Præponitur. Exod. 2. v. 6. Et *aperuit* (arcam), וַתִּרְאֵהוּ אֶת־הַיֶּלֶד *& vidit eum puerum*

lum ipsum, pro & vidit puerulum illum.

1. Reg. 21. v. 13. וַיְשַׁנּוֹ אֶת־טַעְמוֹ & *mutavit eam speciem suam.*

Job. 33. v. 20. וְזִהֲמַתּוּ חַיָּתוֹ לָחֶם & *abominatur ipsum anima ejus panem.*

Alia exempla vide Prov. 5. v. 22. cap. 14. v. 13. Jerem. 9. v. 15. Habac. 1. v. 11. &c. In lingua Chaldaïca & Syriaca frequens est hic pleonasmus.

Postponitur. Gen. 2. v. 17. *De arbore autem scientiae boni & mali non comedes* מִמֶּנּוּ *ex ea*, hoc est, ex ea, inquam, plane non comedes.

Exod. 32. v. 1. *Moysi enim huic viro, qui eduxit nos de terra Ægypti, ignoramus quid acciderit ei.* Sic 2. Reg. 6. v. 23. Job. 3. v. 5. Psal. 9. Heb. 10. v. 5. Eccle. 2. v. 14.

Isai. 8. v. 13. *Dominum exercituum ipsum sanctificate.* Alia exempla vide c. 45. v. 9. Ezech. 33. v. 2. Dan. 1. v. 17. &c.

Matth. 12. v. 36. *Dico autem vobis, quoniam omne verbum otiosum, quod loquuti fuerint homines, reddent rationem de eo in die judicii*, pro, de omni verbo otioso, &c.

Ibidem cap. 21. v. 41. *Dicunt illi :* κακοὺς κακῶς ἀπολέσει αὐτούς, *malos male perdet ipsos.* Vide insuper Joan. 17. v. 2. Act. 10. v. 38. Rom. 16. v. 27. Apoc. 6. v. 4. &c.

Apud profanos. Thucyd. pag. 267. edit. Oxon. 1696. τῷ δ' Ἱπποκράτει ὄντι περὶ τὸ Δήλιον, ὡς αὐτῷ ἠγγέλθη, *Hippocrati vero apud Delium versanti, ut ipsi nunciatum est*, &c.

CANON III.

DUPLEX relativum quandoque usurpatur, cum unum sufficeret.

I. Affixum & integrum pronomen interdum cum eleganti emphasi conjunguntur.

4. Reg. 9. v. 27. גַּם אֹתוֹ הַכֻּהוּ *etiam hunc percutite ipsum.*

Psal. 9. v. 7. אָבַד זִכְרָם הֵמָּה *periit memoria eorum ipsorum.* Vel *ipsi* etiam in solidum perierunt. Quidam interpretes Graeci, σὺν αὐτοῖς, S. Hieron. *cum ipsis.* LXX. μετ' ἤχου, Vulg. Lat. *cum sonitu*, pro הֵמָּה legebant הֶמָּה, vel הָמָּה, quae vox legitur Ezech. 7. v. 11. significatque, secundum Qimhhi & alios, *strepitum, tumultum, sonitum.* Hinc Vulg. ibidem מֶהֱמֵהֶם interpretatur *ex sonitu eorum.*

Sic in pronominibus primitivis primae & secundae personae. Gen. 27. v. 34. בָּרְכֵנִי גַם־אָנִי *benedic mihi, etiam ego*, h. e. *mihi*, inquam, ita ut nominativus sit loco dativi. Vel *quantum ad me attinet ;* sicque nominativus phrasim integram conficiet, ut vidimus supra pag. 479. col. 1. Atque ita explicari possunt, quae sequuntur exempla.

1. Reg. 25. v. 24. בִּי אָנִי *in me (sit) ego Domine mi, haec iniquitas*, hoc est, in me, in me, inquam, &c. Vel quantum ad me pertinet.

Prov. 22. v. 19. הוֹדַעְתִּיךָ הַיּוֹם אַף־אָתָּה *nota facio ea tibi hodie, etiam tu.*

Agg. 1. v. 4. הַעֵת לָכֶם אַתֶּם *nunquid tempus vobis est, vos*, &c.

Zach. 7. v. 5. *nunquid jejunium jejunastis mihi, ego?*

Huc pertinet nominativus אֲנִי *ego*, qui pro dativo לִי *mihi* sumitur. Prov. 8. v. 14. אֲנִי בִינָה *ego prudentia*, h. e. mihi est prudentia, praecedit enim & sequitur לִי *mihi.* Vulg. *mea est prudentia.*

II. Relativum *is, ipse* repetitur.

1. Reg. 9. v. 13. *Quia* אֹתוֹ *eum hac ipsa hora invenietis* אֹתוֹ *eum*, h. e. eo ipso certe tempore eum invenietis.

Matth. 8. v. 1. καταβάντι δὲ αὐτῷ ἀπὸ τοῦ ὄρους, ἠκολούθησαν αὐτῷ ὄχλοι πολλοί, *cum autem descendisset ipse (Jesus) de monte, sequutae sunt eum turbae multae.* Vide Marc. 9. v. 28. &c.

III. Relativum אֲשֶׁר *qui, quae, quod*, cum alio relativo saepissime in oratione conjungitur, tuncque posterius relativum negligitur.

Gen. 1. v. 11. אֲשֶׁר זַרְעוֹ־בוֹ *quo (sit) semen suum in eo*, h. e. in quo sit semen suum.

Exod. 6. v. 4. . . . . *terram peregrinationis eorum*, אֲשֶׁר־גָּרוּ בָהּ *qua peregrinati sunt in ea*, h. e. בַּאֲשֶׁר *in qua peregrinati sunt.*

Psal. 1. v. 4. *tanquam gluma, seu pulvis,* אֲשֶׁר תִּדְּפֶנּוּ *quem projicit eum ventus*, h. e.

quem projicit. LXX. addunt explicationis gratia, ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς, *à facie terræ.* Alia exempla vide Exod. 25. v. 29. 2. Reg. 6. v. 2. 4. Reg. 13. v. 14. Jerem. 1. v. 2. &c.

Marc. 7. v. 25. *Mulier.... ἧς εἶχε τὸ θυγάτριον αὐτῆς, cujus habebat filia ejus spiritum immundum*, ubi redundat αὐτῆς *ejus*.

Joan. 1. v. 27. *Cujus non sum dignus ut solvam ejus corrigiam calceamenti*, abundat *ejus*.

Act. 15. v. 17. ἐφ' οὓς ἐπικέκληται τὸ ὄνομά μου ἐπ' αὐτοὺς, *super quos*, vel *super quas* (gentes) *invocatum est nomen meum super eos*, vel *eas*.

1. Pet. 2. v. 24. οὗ τῷ μώλωπι αὐτοῦ ἰάθητε, *cujus livore ejus sanati estis*.

Alia exempla vide Apoc. 7. vv. 2. 9. &c. Antequam huic capiti finem imponamus, quædam observanda sunt.

1°. Loco posterioris relativi, usurpatur interdum adverbium loci שָׁם *ibi*, cum de loco sermo est.

Gen. 2. v. 11. Vulg. *Ipse est* (Phison), *qui circuit omnem terram Hevilath*, Heb. *Hhavila*, אֲשֶׁר שָׁם *qua illic aurum est*, pro אֲשֶׁר בָּהּ, quod & ipsum est pro בַּאֲשֶׁר *in qua*, &c. Vide c. 3. v. 23. Exod. 12. v. 13. Ruth. 1. v. 7. &c.

Huc pertinet Apoc. 12. v. 14. ubi duplex adverbium loci ponitur, ὅπου τρέφεται ἐκεῖ, *ubi alitur ibi*, h. e. *ubi alitur*, Vulg.

2°. Prioris relativi אֲשֶׁר quandoque ellipsis est.

Exod. 18. v. 20. *Ostendasque.... viam bonam* יֵלְכוּ בָהּ *ambulent in ea*, pro אֲשֶׁר יֵלְכוּ בָהּ, *qua ambulent in ea*, h. e. in qua ambulent.

2. Paral. 16. v. 9. *Oculi Domini discurrunt per universam terram, ut robustum se exhibeat* עִם־לְבָבָם שָׁלֵם *cum cor eorum integrum est*, hoc est, עִם־אֲשֶׁר לְבָבָם שָׁלֵם *cum* (iis) *quorum cor eorum integrum est.*

Job. 3. v. 3. *Pereat dies* אִוָּלֶד בּוֹ *natus sum in ea*, h. e. in qua natus sum. Vide etiam v. 15. Psal. 10. Heb. 11. v. 4. Jerem. 2. v. 6. &c.

3°. Pro priori *relativo*, nonnunquam adhibetur, 1°. Particula causalis כִּי *quia.*

Gen. 3. v. 19. *Donec revertaris in terram*, כִּי מִמֶּנָּה *quia ex ea sumtus es*, pro אֲשֶׁר מִמֶּנָּה *qua ex ea*, i. de qua. 2°. Conjunctio *&*.

Gen. 22. v. 24. *concubina vero illius* (Nachoris) וּשְׁמָהּ *& nomen ejus Reuma*, pro אֲשֶׁר שְׁמָהּ *cujus nomen*, &c.

CAPUT IV.

De Verbo.

QUÆ de Verbo, quantum ad præsentem scopum attinet, dicturi sumus, ad quatuor capita revocantur. I. Idiotismum. II. Enallagen. III. Ellipsin. IV. Pleonasmum. Quæ omnia in sequentibus quatuor articulis expendentur.

ARTICULUS I.

De Verborum Idiotismo.

IDIOTISMUS cum *significationem*, tum *constructionem* verborum spectat. Significatio, vel *generalis* est, vel *specialis*. De utraque in paragraphis sequentibus.

§. I.

De significatione verborum in genere.

CANON I.

Simplicia verba apud Hebræos, adjectis præpositionibus, & sæpe etiam sine iis, habent compositorum significationem.

Omnia verba apud Hebræos sunt simplicia. Præpositio igitur, quam Græci & Latini cum verbo componunt, diversarum significationum causa, ab Hebræis inter *verbum* & *nomen* sequens disponitur, ut v. g. הָלַךְ *ire*, cum præpositione אֶל *ad*, significat *adire;* cum מִן *ab*, *abire;* cum לִפְנֵי *ante*, *præire;* cum אַחַר *post*, *sequi*, &c.

Quandoque etiam sine hujusmodi præpositionis adjectione, verbum simplex compositi significationem obtinet; quod ex contextu ipso eruendum.

Sic עָמַד *stetit;* item *obstitit*, *restitit*, Dan. 11. v. 3. קוּם *stare;* item *subsistere*, *consistere*, Jos. 7. v. 12. Psal. 1. v. 5. &c. item *restare*, *superstitem esse*, Jos. 2. v. 11. Ita quoque נָפַל *cadere* & *excidere*, seu *deficere*, & *irritum fieri* significat. נָתַן *dare* & *reddere*. רָעָה *pascere* & *depascere*, seu *perdere*. אָמַר *dicere* & *obloqui*. קָרָא *vocare* & *invocare*. Vide alia exempla in Lexicis.

In N. T. Joan. 14. v. 18. ἔρχομαι, *venio ad vos*, Vulg. *veniam*, optime, enallage enim est præsentis pro futuro ἐλεύσομαι, quod & ipsum futurum simplex esset pro ἐπανελεύσομαι *redibo*. Ibidem v. 31. ἄγωμεν ἐντεῦθεν, pro ὑπάγωμεν, *abeamus hinc*.

E contrario, nonnunquam verbum compositum pro simplici ponitur. Joan. 9. vv. 11. 15. 18. de cæco nato dicitur, quod ἀνέβλεψε, *deperditum videndi usum rursus obtinuerit*. Igitur verbum istud compositum positum est pro simplici ἔβλεψε *vidit*, quod vv. 7. 15. usurpatur. Jacob. 1. v. 17. ἔνι (per syncop. pro ἔνεστι) *inest*, adhibetur pro ἐστί *est*.

CANON II.

In uno verbo eodemque quandoque duæ significationes concurrunt, seu unicum verbum pro duobus ponitur.

Gen. 12. v. 15. וַתֻּקַּח *& capta est mulier in domum Pharaonis*, h. e. capta perducta est. Sic לָקַח accipitur cap. 15. vv. 9. 10. Exod. 18. v. 2. cap. 25. v. 2. cap. 27. v. 20. Num. 19. v. 2. Esth. 2. v. 16.

Gen. 43. v. 33. וַיִּתְמְהוּ *& mirati sunt homines illi, quisque ad proximum suum*, h. e. mirantes respexerunt alter ad alterum.

Ibidem v. 34. וַיִּשָּׂא *Accepit* (Joseph) *fercula de eo, quod erat in conspectu suo, ad eos*, h. e. accipiens misit ad eos, seu distribuit eis. Ita נָשָׂא accipitur Exod. 18. v. 12. c. 25. v. 2. cap. 28. v. 20. &c.

Exod. 23. v. 18. *Non mactabis sanguinem sacrificii mei cum fermentato*, h. e. non mactando fundes. Sic cap. 34. v. 25.

2. Paral. 32. v. 1. *Et cogitavit* (Sennacherib) *discindere eas* (urbes munitas) *ad se*, h. e. divellendo eas à regno Juda, sibi adjungere.

Esd. 2. v. 62. *Et polluti sunt à Sacerdotio*, h. e. quasi polluti *ejecti sunt de Sacerdotio*, Vulg.

Psal. 21. Heb. 22. v. 22. *Salva me ex ore leonis, & à cornibus unicornium* עֲנִיתָנִי *exaudies me*, vel, qui à cornibus unicornium exaudisti me, i. exaudiens liberasti me. Lxx. τὴν ταπείνωσίν μου, *humilitatem meam*, pro עֲנִיָּתִי

legeb. עֲנוֹתִי, ab עֲנָוָה *mansuetudo, humilitas*, cum ו loco (י), & affixo verbali נִי loco יִ.

Psal. 117. Heb. 118. v. 5. *Et exaudivit me in latitudine Dominus*, i. exauditum collocavit me in latitudine.

Psal. 54. Heb. 55. v. 19. *Redemit in pace animam meam*, h. e. redemtum me collocavit in pace.

Psal. 67. Heb. 68. v. 19. *Accepisti dona in hominibus*, vel *in homines*, i. accipiens dedisti hominibus. Quæ Eph. 4. v. 8. de Christo intelligit Apostolus. Alia exempla vide Psal. 41. Heb. 42. v. 2. Psal. 62. Heb. 63. v. 9. Psal. 65. Heb. 66. v. 14. Psal. 72. Heb. 73. v. 27. Psal. 88. Heb. 89. v. 40. Psal. 136. Heb. 137. v. 9. &c.

Prov. 25. v. 22. *Prunas* חֹתֶה *accipis super caput ejus*, h. e. acceptas coacervas super caput ejus. Confer Rom. 12. v. 20. ubi legere est σωρεύσεις *congeres*.

Isai. 11. v. 10. *Ad eam* (radicem Jesse) *gentes requirent*, h. e. requirendo venient.

Ibid. cap. 14. v. 17. *Vinctos suos non solvebat* בָּיְתָה *domum*, h. e. ut domum revertentur.

Ibid. cap. 38. v. 17. *Tu autem* חָשַׁקְתָּ *amavisti animam meam ex fovea consumtionis*, i. amando eruisti animam meam, &c. Vulg. optime: *Tu autem eruisti animam meam, ut non periret.*

Ibid. v. 21. *Sumant palatham ficuum* וְיִמְרְחוּ *& contundant super vulnus*, h. e. contusam applicent super vulnus.

Ibid. cap. 46. v. 6. *Vilipendentes aurum de crumena*, h. e. aurum vilipendentes, illud producunt de crumena, & profundunt.

Ibid. cap. 57. v. 9. al. 13. *Et contemplaris ad regem cum unguentis*, h. e. contemplata mittis ad regem, nempe Tiglathphalasar, 4. Reg. 16. v. 7. Conf. Ezech. 16. v. 33.

Jerem. 41. v. 7. *Et jugulavit eos* (Ismael filius Nathaniæ) *in medium foveæ*, h. e. jugulatos eos projecit in medium foveæ. Vide etiam Ezech. 19. v. 4. Amos 9. v. 3. &c. Sic verbum חָרַד *trepidavit*, significat interdum *trepide accurrere*. Vide 1. Reg. 13. v. 7. cap. 16. v. 15.

In Novo Test. Matth. 4. v. 5. *Tunc* παραλαμβάνει, *assumit eum* (Jesum) *Diabolus in sanctam civitatem*, h. e. assumtum transfert. Sic v. 8. & cap. 27. v. 27.

Luc. 21. v. 38. *Et omnis populus* ὤρθριζε, *diluculo surgebat ad eum*, h. e. diluculo surgens veniebat ad eum.

Act. 7. v. 9. *Et Patriarchæ æmulantes Joseph vendiderunt in Ægyptum*, supple abducendum.

Apoc. 13. v. 3. *Et admirata est universa terra post bestiam*, hoc est, admirata sequuta est bestiam.

CANON III.

VERBUM, quod actum completum significat, accipiendum quandoque inchoative. Et vicissim, quod actum inchoatum denotat, accipiendum quandoque completive.

I. Verba completiva inchoative intelligenda sunt, seu factum ipsum pro ejus initio accipitur.

1. Reg. 3. v. 21. *Et addidit Dominus ut appareret in Silo, postquam revelaverat se Dominus Samueli in Silo*, h. e. postquam revelare se cœperat.

2. Reg. 2. v. 10. *Quadraginta annorum erat Isboseth filius Saul, cum regnaret*, h. e. *cum regnare cœpisset*, Vulg.

3. Reg. 6. v. 1. *Factum est quadringentesimo & octogesimo anno .... ædificavit* (Salomon) *domum Domino*, h. e. ædificare cœpit, ut 2. Paral. 13. v. 1. legere est. Quare optime Vulg. *ædificari cœpit domus Domino.*

Ibidem v. 37. *Anno quarto fundata est domus Domini*, h. e. fundari cœpit, ut reddidit Chald. & ut liquet ex v. 38.

In Novo Testamento. Matth. 2. v. 7. *Diligenter didicit* (Herodes) *ab eis* (Magis) *tempus stellæ, quæ apparuerat*, h. e. apparere cœperat, seu quo tempore primum apparuerat.

II. Verba inchoativa completive intelligenda sunt.

ACCIPERE, pro acceptum retinere. Gen. 38. v. 23. תִּקַּח *accipiat sibi*, hoc est, acceptum retineat. Vulg. *habeat sibi.*

CONGREGARE, pro congregatos detinere. 1. Paral. 16. v. 35. *Salva nos Deus, Salvator noster, & congrega nos, & erue nos de gentibus*, h. e. congregatos contine, ne dissipemur; nam tunc temporis inter gentes dispersi non erant Israëlitæ.

APERIRE, pro apertum tenere. Isai. 60. v. 11. *Et aperient portas tuas jugiter interdiu & noctu*, &c. h. e. apertas tenebunt ministri Ecclesiæ, ut singulis horis animas lucrifaciant Christo, & intromittant ad Ecclesiam.

VINCIRE, seu *ligare*, pro vinctum retinere. Marc. 5. v. 3. *Et neque catenis jam quisquam poterat eum* (hominem spiritu immundo obsessum) *ligare*, h. e. ligatum retinere, ut liquet ex v. 4.

Sic quando verbum *incipiendi* cum altero conjungitur.

Gen. 9. v. 20. וַיָּחֶל *& cœpit Noe vir terræ*, (h. e. agricola,) *& plantavit vineam*, h. e. Noe autem plantavit vineam.

Num. 25. v. 1. *Et cœpit fornicari populus*, h. e. *fornicatus est*, Vulg.

Matth. 16. v. 22. *Et assumens eum* (Jesum) *Petrus, cœpit increpare illum*, hoc est, increpavit.

Marc. 2. v. 23. *Et discipuli ejus cœperunt progredi*, h. e. progressi sunt. Sic cap. 4. v. 1.

Luc. 3. v. 8. *Facite ergo fructus dignos pœnitentiæ, & ne cœperitis dicere*, &c. h. e. ne dicatis.

Ibid. cap. 15. v. 24. *Et cœperunt epulari*, h. e. epulati sunt. Sic cap. 5. v. 21. cap. 11. v. 29. cap. 19. vv. 37. 45. cap. 20. v. 9. cap. 21. v. 28. &c.

Act. 1. v. 1. ... *quæ cœpit Jesus facere & docere*, h. e. quæ fecit & docuit. Sic cap. 2. v. 4.

Ibid. cap. 11. v. 15. *Cum autem cœpissem loqui*, h. e. cum loquerer. Conf. c. 10. v. 44. ubi verba ἔτι λαλοῦντος τοῦ Πέτρου, *adhuc loquente Petro*, indicant eum per aliquod tempus loquutum, cum Spiritus Sanctus in eos, qui illum audiebant, cecidit.

Hoc idiotismo explicant quidam illud Luc. 3. v. 23. αὐτὸς ἦν ὁ Ἰησοῦς ὡσεὶ ἐτῶν τριάκοντα ἀρχόμενος, *ipse Jesus erat incipiens quasi annorum triginta*, h. e. triginta annos natus erat; adverbium enim *quasi* hîc non dubium, sed rem certam indicat, ut ejus synonymum ὡς Joan. 1. v. 14. *gloriam quasi unigeniti*, i. vere unigeniti. Alii: Jesus erat incipiens esse triginta circiter annorum, parum aberat quin triginta annos exegisset, vel paululum trigesimo anno excesserat. Ex Lege Num. 4. vv. 3. 47. confer 1. Paral. 23. vv. 2. 3. Levitæ functionem suam aggrediebantur, cum erant *tricenarii*, quamquam ex alia Lege Num. 8. v. 24. anno vigesimo quinto exacto ministerii sui rudimenta jaciebant. Imo minores quasdam operas præstitisse videntur ab anno vigesimo. Vide 1. Paral. 23. vv. 24. 27. 2. Paral. c. 31. v. 17. Esd. c. 3. v. 8.

CANON IV.

VERBUM quandoque de continuatione rei significatæ intelligendum est. Sive, res sæpe fieri dicitur, cum continuatur & augescit.

Gen. 15. v. 6. *Credidit Abraham Deo, & reputatum est illi ad justitiam*, h. e. fides ejus continuata & confirmata est; jam enim ante crediderat, teste Apost. Heb. 11. v. 8.

Lev. 6. v. 5. al. 12. *Ignis autem in altari semper ardebit*, h. e. perget ardere.

Ibid. cap. 26. v. 11. *Ponam tabernaculum meum in medio vestri*, h. e. gratiosam habitationem meam continuabo vobiscum. Conf. v. 12.

Josue 24. v. 14. *Nunc ergo timete Dominum, & servite ei perfecto corde*, &c. h. e. pergite timere Dominum, &c. Conf. vv. 16. 20. 21.

2. Paral. 29. v. 11. *Filii mei nolite errare*, Vulg. *negligere*, h. e. nolite perseverare in errore, quo cultum Dei omisistis.

Jerem. 7. v. 3. *Bonas facite vias vestras* .... וַאֲשַׁכְּנָה אֶתְכֶם Lxx. Sym. *καὶ κατοικιῶ ὑμᾶς ἐν τῷ τόπῳ τούτῳ*, *& faciam vos habitare in loco isto*, h. e. conservabo vos in loco isto, neque ex illo deportabimini. Sic v. 7. Vulg. *& habitabo vobiscum in loco isto*, legebat וְשָׁכַנְתִּי אִתְּכֶם.

Huc pertinet verbum חִיָּה *vivificare*, Num. 31. v. 15. & alibi, pro in vita conservare.

Luc. 11. v. 13. *Quanto magis pater vester de cælo dabit spiritum bonum petentibus se*, h. e. dona Spiritus Sancti augebit; neque enim eo loci agitur de prima eorum collatione, quandoquidem sine Spiritu Sancto preces Deo gratæ fieri non possunt, Zach. 12. v. 10. 1. Cor. 12. v. 13. Præterea loquitur Christus cum Apostolis, qui Spiritus Sancti primitias jam tum acceperant.

Joan. 2. v. 11. *Et crediderunt in eum discipuli ejus*, i. hoc miraculo in fide confirmati sunt; jam enim in Christum crediderant, ut liquet ex cap. 1. vv. 41. 42. &c.

Ibid. cap. 14. v. 1. *Creditis in Deum, & in me credite*, h. e. pergite credere. Sic cap. 16. v. 30.

Ibid. v. 29. *Et nunc dixi vobis priusquam fiat, ut, cum factum fuerit, credatis; non fide nova, sed aucta*, inquit, S. Aug. tract. 79. in Joannem, tom. 3. part. 2. nov. edit. col. 701. B.

Ibid. c. 20. v. 22. *Accipite Spiritum Sanctum*, h. e. donorum Spiritus Sancti incrementa.

Act. 10. v. 34. *In veritate comperi, quia non est personarum acceptor Deus*, h. e. novo isto miraculo in sententia confirmatus sum.

Huc pertinet 1°. Verbum *innovari*, seu *renovari*, quod interdum pro incremento novitatis à Spiritu Sancto collatæ accipitur. Vide 2. Cor. 4. v. 16. Ephes. 4. v. 23. Col. 3. v. 10. &c. 2°. Cum verbum aliquod de *instauratione*, vel *confirmatione* rei accipitur.

Gen. 4. v. 26. *Tunc cœptum est invocari in nomine Domini*, vel ut Vulg. *Iste* (Enos) *cœpit invocare nomen Domini*, h. e. cultum Divinum instauravit; nam procul dubio primi parentes invocaverant nomen Domini. Lxx. *ἤλπισεν*, *speravit*; pro הוּחַל *cœptum est*, legerunt הוֹחִיל à יָחַל.

Deut. 10. v. 8. *Eo tempore separavit Dominus tribum Levi, ut portaret arcam fœderis*, &c. h. e. jam ante separatam in functione sua confirmavit.

Joan. 1. v. 17. *Lex per Moysen data est*, &c. h. e. solemniter promulgata; nam ante eum data fuerant Sabbathum, Decalogus, circumcisio, &c. Confer Gal. 3. v. 17. ubi in promulgatione solemni Lex dicitur *γεγονὸς* facta.

Ibid. c. 11. v. 53. *Ab illo ergo die cogitaverunt, ut interficerent eum* (Jesum). *Antea quidem cædem ejus meditabantur*, inquit, Theophyl. in h. l. *sed remissius, & quæstio magis erat quam sententia: nunc autem perfectum judicium, & firma sententia.*

Huc pertinet illud 2. Reg. 19. v. 23. *An ignoro hodie me factum regem super Israël?* i. me esse confirmatum regem super Israël.

CANON V.

VERBUM, quod actionem, seu effectum notat, de potestate, seu facultate agendi, non raro intelligendum est, & per *possum* cum infinitivo exponendum.

Gen. 16. v. 10. *Multiplicans multiplicabo semen tuum, & non numerabitur præ multitudine*, h. e. non poterit numerari. Sic 3. Reg. 3. v. 8.

Exod. 9. v. 15. *Quia jam extendi manum meam, & percussi te*, &c. hoc est, extendere potuissem manum meam, & percutere potuissem te, &c. Conf. v. 16.

4. Reg. 5. v. 12. *Nonne lavabo me in illis* (fluminibus Damasci,) *& mundus ero?* h. e. lavare possem.

Job. 9. v. 6. *Qui commovet terram de loco suo, & columnæ ejus concutiuntur.* v. 7. *Qui præcipit soli & non oritur*, &c. h. e. qui potest commovere terram, qui potest præcipere soli, &c.

Psal. 21. Heb. 22. v. 18. אֲסַפֵּר *numerabo omnia ossa mea*, sic Hieron. hoc est, numerare possem præ macie, seu distractione violenta.

Prov. 20. v. 9. מִי־יֹאמַר *quis dicet, purificavi cor meum, mundus sum à peccato?* h. e. *Quis dicere potest*, ut optime Vulg. Alia exempla vide Zach. 2. v. 4. al. 8. Isai. 49. v. 15. &c.

Matth. 12. v. 31. *Omne peccatum & blasphemia remittetur hominibus*, h. e. remitti potest. Nam alioqui non omnia peccata ejusmodi remittuntur actu, impœnitentibus scilicet & incredulis. Sequitur: *Spiritus autem blasphemia*, i. blasphemia in Spiritum Sanctum, *non remittetur ei*, h. e. difficilius remittetur. Alia exempla vide Matth. 7. v. 16. Rom. 10. v. 14. &c.

CANON VI.

VERBUM, quod actionem, seu effectum notat, de jure ac debito quandoque intelligendum est, & per *debeo*, sequente infinitivo, vertendum.

Gen. 20. v. 9. *Opera, quæ non* יֵעָשׂוּ *fient, fecisti mecum*, h. e. quæ fieri non debent. Vulg. *Quæ non debuisti facere, fecisti nobis.* Sic Lev. 4. vv. 7. 13. 22. 27.

Psal. 31. Heb. 32. v. 8. *Instruam te in via hac, qua gradieris*, h. e. qua gradi debeas.

Ezech. 34. v. 2. *Væ pastoribus Israël*, אֲשֶׁר הָיוּ רֹעִים אוֹתָם *qui pascunt eos* (Israelitas), h. e. qui debebant pascere. Vulg. *qui pascebant semetipsos*, אוֹתָם reciproce accepit, quod in Hebræo rarissimum. Vide seqq.

Malach. 1. v. 6. *Filius honorat patrem*, &c. h. e. honorare debet.

Ibid. cap. 2. v. 7. *Labia Sacerdotis custodient*, vel *custodiunt scientiam*, i. custodire debent. Vide etiam Exod. 33. v. 5. Neh. 5. v. 8. Confer Levit. 25. v. 47. & sequentes.

Matth. 2. v. 4. *Sciscitabatur* (Herodes) *ab eis* (principibus Sacerdotum & Scribis) *ubi Christus* γεννᾶται *nascitur*, i. nasci deberet, secundum oracula Prophetarum. Vulg. *nasceretur.*

Luc. 7. v. 42. *Quis ergo eum plus diligit?* h. e. diligere debet. *Non quærit quid evenire soleat, sed quid ex ratione beneficii evenire deberet*, Salmeron in h. l.

Heb. 5. v. 4. *Nec quisquam sibi sumit honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron*, h. e. sumere debet; eo enim tempore, quo hæc epistola scripta est, venalis erat Pontificatus. Alia exempla sunt, Matth. 18. v. 21. 26. v. 52. Luc. 3. v. 14. &c.

CANON VII.

VERBUM, quod actionem, seu effectum notat, de voluntate & voto agendi, non raro intelligitur; & per *volo*, seu *opto*, cum infinitivo, exponitur.

Gen. 24. v. 58. הֲתֵלְכִי *num ibis cum homine isto?* h. e. *vis ire?* Vulg.

Exod. 12. v. 48. *Et si peregrinabitur apud te peregrinus*, וְעָשָׂה *& fecerit Pascha Domini*, &c. h. e. & voluerit facere Pascha Domini. Vulg. *Quod si quis peregrinorum in vestram voluerit transire coloniam, & facere Phase Domini*, &c.

Ibid. cap. 16. v. 23. *Quod coquetis, coquite*, &c. h. e. quod coquere vultis, seu ut Vulg. *quæ coquenda sunt, coquite.*

1. Reg. 21. v. 9. *Si eum* (gladium) *accipis tibi, accipe*, hoc est, si vis accipere. Vulg. *si istum vis tollere, tolle.*

Matth. 13. v. 13. *Ideo in parabolis loquor eis, quia videntes non vident, & audientes non audiunt, neque intelligunt*, i. quia nolunt videre, audire, & intelligere, ut v. 15. exponitur.

Ibid.

Ibid. cap. 23. v. 8. *Vos autem μὴ κληθῆτε, ne vocemini Rabbi*, i. *nolite vocari Rabbi*. Vulg. ne optetis, ne affectetis vocari Rabbi.

Luc. 11. v. 52. *Ipsi non introistis, & eos, qui introibant, prohibuistis*, h. e. qui introire volebant.

Ibid. cap. 22. v. 26. *Qui major est in vobis, fiat sicut minor*, &c. h. e. qui major esse desiderat, qui aliis præesse vult, uti explicatio habetur Matth. 20. v. 22. Marc. 10. v. 43.

Act. 7. v. 26. *Et reconciliabat eos dicens*, &c. h. e. reconciliare volebat, cupiebat. Vide etiam Joan. 15. v. 15. 1. Cor. 10. v. 22. Heb. 2. v. 10. &c.

CANON VIII.

VERBUM, quod actionem, aut effectum notat, de conatu agendi quandoque intelligitur, exponiturque per *conor*, &c. cum infinitivo.

Gen. 37. v. 21. *Et audivit Ruben*, וַיַּצִּלֵהוּ *& liberavit eum* (Josephum) *de manu eorum*, h. e. *nitebatur liberare*, ut optime Vulg. & ut v. 22. exponitur.

Exod. cap. 8. v. 14. al. 18. *& fecerunt similiter* (malefici Pharaonis), h. e. conati sunt facere similiter, neque enim cyniphes eduxerunt.

Deut. 26. v. 5. *Syrus* אֹבֵד אָבִי *perdidit patrem meum*, h. e. perdere conatus est. Vulg. *persequebatur patrem meum*. Syrus eo loci est Laban, qui Gen. 28. v. 5. dicitur אֲרַמִּי *Syrus*. Is dura servitute premebat Jacobum, & persequebatur in patriam redeuntem, uti Gen. 31. v. 23. narratur. Alia exempla vide Psal. 68. Heb. 69. v. 5. Ezech. 24. v. 13. Amos. 9. v. 3. &c.

Act. 17. v. 15. οἱ δὲ καθιστῶντες τὸν Παῦλον, *qui vero constituebant Paulum*, supp. in tuto, h. e. qui constituere conabantur.

1. Cor. 10. v. 33. *Sicut & ego per omnia omnibus placeo*, h. e. placere studeo.

Gal. 5. v. 4. *Evacuati estis à Christo, qui in Lege*, seu *per Legem justificamini*, h. e. justificari conamini. Vel qui putatis justificari. Vide quoque Joan. 5. v. 34. c. 41. v. 44. &c.

CANON IX.

VERBUM, quod actionem, seu effectum notat, de consuetudine agendi quandoque intelligendum est, & per *soleo* cum infinitivo exponendum.

Gen. 6. v. 21. *Tolles igitur tecum, de omni cibo, qui* יֵאָכֵל *comeditur*, h. e. comedi solet, vel potest, ut Vulg.

Ibid. cap. 29. v. 26. *Et dixit Laban:* לֹא־יֵעָשֶׂה כֵן *non sic fiet in loco nostro*, h. e. fieri non solet, seu *non est in loco nostro consuetudinis*, ut optime Vulg.

Deut. 1. v. 44. *Persequuti sunt vos, ut apes faciunt*, Vulg. *sicut solent apes persequi.*

1. Reg. 20. v. 2. *Ecce pater meus non facit quidquam grande vel parvum, quod mihi non indicet*, h. e. non solet facere.

Ibid. v. 5. *Calendæ*, seu *novilunium est cras, quo ego sedendo sedeo cum Rege ad comedendum*, i. sedere soleo, sive ut Vulg. *ex more sedere soleo.*

Ibid. c. 23. v. 22. *Dictum est enim mihi, quod is* (David) *calliditate agendo, callide agat*, h. e. soleat callide agere.

Marc. 15. v. 6. *Per diem autem festum ἀπέλυε, dimittebat illis unum ex vinctis*, h. e. *solebat dimittere*, Vulg. & uti Matth. 27. v. 15. explicatur. Sic c. 14. v. 12.

Joan. 12. v. 20. *Erant autem quidam Græci ἐκ τῶν ἀναβαινόντων, ex his, qui ascendebant, ut adorarent in die festo*, h. e. qui ascendere solebant. Vide etiam Joan. 4. v. 9. 1. Cor. 9. v. 24. &c.

CANON X.

VERBUM, quod actionem, sive effectum notat, de occasione ejus quandoque intelligendum est, ac per *occasionem dare*, &c. explicandum.

Gen. 42. v. 38. *Deducetis canos meos cum dolore ad inferos*, h. e. morti meæ occasionem præbebitis.

Ibid. c. 43. v. 5. al. 6. *Quare* הֲרֵעֹתֶם *malo affecistis me?* h. e. cur occasionem huic malo meo dedistis? Vulg. *in meam hoc fecistis miseriam.* Sic Exod. 5. v. 22.

2. Reg. 12. v. 14. *Veruntamen, quia blasphemare fecisti inimicos Domini*, h. e. blasphemandi ansam tribuisti, vel ob Uriæ mortem, vel propter adulterium cum uxore illius perpetratum.

3. Reg. 14. v. 16. *Propter peccata Jeroboam, qui peccavit, & peccare fecit Israël*, h. e. occasionem peccati & idololatriæ Israëlitis dedit. Sic c. 15. v. 26.

Isai. 19. v. 11. *Quomodo dicitis Pharaoni: filius sapientum ego sum*, &c. h. e. Quomodo occasionem præbetis Pharaoni dicendi de se ipso, *filius*, &c.

Jerem. 38. v. 23. *Et civitatem hanc* תִּשְׂרֹף *combures igni*, i. occasionem præbebis illam comburendi. Lxx. καὶ ἡ πόλις αὕτη κατακαυθήσεται, *& urbs ipsa comburetur*, legeb. תִּשָּׂרֵף in fut. Niphal.

Alia exempla vide Exod. 23. v. 8. Deut. 1. v. 26. 3. Reg. 18. v. 9. Psal. 75. Heb. 76. v. 11. Isai. 43. v. 24. Ezech. 19. v. 7. &c.

Act. 1. v. 18. *Hic* (Judas) *acquisivit agrum ex mercede iniquitatis*, h. e. occasio acquirendi exstitit. Conf. Matth. 27. v. 3.

Rom. 14. v. 15. *Noli cibo tuo illum* (fratrem tuum) *perdere*, &c. h. e. perditioni illius ansam ne præbeas. Vide insuper 1. Cor. 7. v. 16. 1. Pet. 3. v. 1. &c.

Sic apud Mantuan. lib. 1. Parth. v. 164.

Blanda patrum segnes facit indulgentia natos.

Huc pertinent sequentia, in quibus non ad solum verbum, sed ad totum sermonem habetur respectus.

Act. 5. v. 3. *Anania, cur implevit Satanas cor tuum, ut mentireris Spiritui Sancto*, &c. h. e. cur occasionem dedisti Satanæ veneno inficiendi cor tuum, & te ad hoc mendacium impellendi. Vulg. *cur tentavit Satanas*, &c. pro ἐπλήρωσεν, *implevit*, legisse videtur ἐπείρασεν *tentavit.* Vide D. Mill. pag. 265.

1. Tim. 4. v. 12. *Nemo adolescentiam tuam contemnat*, h. e. ne cui occasionem præbeas adolescentiam tuam contemnendi. Vide præterea Rom. 14. v. 16. 2. Cor. 10. v. 2. &c.

CANON XI.

VERBUM, quod actionem, seu effectum notat, de permissione, seu concessione, quandoque intelligendum est, & per *sino*, *permitto*, &c. exponendum.

Deut. 2. v. 28. *Cibum pro pecunia* תַּשְׁבִּרֵנִי *comparare me facies*, h. e. comparandi facultatem mihi concedes. Vulg. *alimento pretio vende nobis, ut vescamur.*

Job. 1. v. 21. *Dominus dedit, Dominus abstulit*, &c. i. auferri permisit.

Psal. 118. Heb. 119. v. 31. *Adhæsi testimoniis tuis Domine, noli me confundere*, h. e. noli permittere ut confundar.

Isai. 63. v. 17. al. 64. v. 3. *Quare errare nos fecisti Domine, de viis tuis, indurasti cor nostrum*, &c. i. quare permisisti, ut erraremus, &c. induraretur cor nostrum, &c. Vide insuper Gen. 24. v. 17. cap. 25. v. 30. Jerem. 15. v. 15. &c.

Matth. 6. v. 13. *Et ne nos inducas in tenta-*

tionem, h. e. & ne sinas nos in tentationem induci, aut ea opprimi. Conf. 1. Cor. 10. v. 13.

Joan. 6. v. 39. *Hæc est autem voluntas ejus, qui misit me, patris, ut omne, quod dedit mihi, non perdam ex eo*, h. e. perire sinam. Vide insuper 1. Cor. 6. vv. 7. 12. &c.

In eadem significatione quandoque accipitur,

I. Verbum נָתַן *dare*, Gen. 20. v. 6. *Propterea* לֹא־נְתַתִּיךָ *non dedi te*, vel *tibi, ut tangeres eam*, hoc est non permisi, sive ut Vulg. *non dimisi.* Vide insuper Gen. 31. v. 7. Exod. 3. v. 19. cap. 10. v. 25. cap. 12. v. 23. Num. 20. v. 21. cap. 22. v. 13. Jud. 1. v. 34. cap. 3. v. 28. cap. 15. v. 1. 1. Reg. 18. v. 2. 3. Reg. 15. v. 17. Psal. 15. Heb. 16. v. 10. Confer Act. 2. v. 27.

Apoc. 13. v. 7. ϰ ἐδόθη αὐτῷ, *& datum est illi* (bestiæ), i. permissum est.

II. חִיָּה, vel הַחֲיָה *vivificare*, pro in vita relinquere, seu vivere permittere. Exod. 1. v. 17. *Timuerunt autem obstetrices Deum* ..... וַתְּחַיֶּיןָ *& vivificarunt mares*, h. e. in vita conservarunt, vivere permiserunt. Vide insuper Deut. 20. v. 16. Jos. 2. v. 13. cap. 9. vv. 15. 20. 1. Reg. 27. v. 11. 2. Reg. 8. v. 2. &c.

Permissio autem negotii alicujus apud Hebræos petitur in futuro rei agendæ. Deut. 2. v. 27. *Transibo per terram tuam*, h. e. transeam quæso. Vide Ruth. 2. v. 2. 2. Reg. 16. v. 9. Jerem. 40. v. 15. &c.

CANON XII.

VERBUM potestatis non raro pro verbo debiti & juris accipitur, exponiturque per *debeo, licet*, &c. cum infinitivo.

In propositionibus negantibus magis, quam in affirmantibus, locum habet iste idiotismus.

Gen. 24. v. 50. *A Domino egressum est verbum istud*, i. res ista; *non possumus eloqui tibi malum, aut bonum*, h. e. non debemus.

Ibid. cap. 34. v. 14. *Non possumus facere, quod petitis*, h. e. non debemus.

Ibid. c. 43. v. 32. *Quia non possunt Ægyptii comedere cum Hebræis*, h. e. non debent, eis non licet. Cujus rei rationem reddit Chald. *Quia pecus, quod Ægyptii colunt, comedunt Hebræi.*

Ibid. c. 44. v. 22. *Non poterit puer relinquere patrem suum*, h. e. non convenit, non decet, ut relinquat. Vide etiam v. 26. & Deut. 16. v. 5. c. 17. v. 15. c. 21. v. 16. 2. Reg. 17. v. 17. &c.

Act. 4. v. 20. *Non possumus nos, quæ vidimus & audivimus, non loqui*, h. e. non debemus. Vide etiam 1. Cor. 3. v. 11. cap. 10. v. 21. Gal. 4. v. 15. &c.

Interdum verbum *potestatis*, pro verbo *difficultatis* ponitur.

Ruth. 4. v. 6. *Non possum redimere mihi, ne perdam possessionem meam*, h. e. difficile mihi est, & cum dispendio rei familiaris conjunctum.

Esth. 8. v. 6. *Quomodo potero aspicere illud malum .... & perditionem cognationis meæ?* h. e. sine insigni luctu ac molestia non potero, &c.

Psal. 100. Heb. 101. v. 5. *Superbum oculo, & tumentem corde*, לֹא אוּכָל אֹתוֹ *non potero ipsum*, supp. ferre, h. e. permolestum est mihi hujusmodi hominem tolerare. S. Hieron. *Superbum oculis, & altum corde, cum hoc esse non poteram.* LXX. τούτῳ οὐ συνήσθιον, Vulg. Lat. *cum hoc non edebam*, legeb. אֹתוֹ לֹא אֹכֵל à verbo אָכַל *comedit*, in bénoni qal.

Marc. 6. v. 5. *Et non poterat* (Jesus) *ibi virtutem ullam facere*, h. e. difficulter miracula ibi patrabat ob eorum incredulitatem.

Luc. 11. v. 7. *Non possum surgere & dare tibi*, h. e. vix possum, grave mihi est, &c.

Joan. 6. v. 60. *Durus est hic sermo, quis potest eum audire?* h. e. nemo sine tædio & molestia eum audiet. Alii, nemo eum credet.

Ibid. cap. 7. v. 7. *Non potest mundus odisse vos*, h. e. difficulter vos mundus oderit.

1. Cor. c. 3. v. 1. *Et ego, fratres, non potui loqui vobis quasi spiritualibus*, hoc est, vix potui.

Apoc. 2. v. 2. *Non potes sustinere malos*, hoc est, ægre admodum sustines.

CANON XIII.

Verbum voluntatis quandoque non de simplici & nudo voluntatis arbitrio accipitur, sed interdum caussam simul & conditionem effectus includit.

Dan. 5. v. 19. *Quos volebat* (Pater tuus Nabuchodonosor) *interficiebat*, &c. Hic respicit Daniel ad caussam occisionis, cap. 2. vv. 12. 13. ubi jubentur occidi sapientes Babylonis, eo quod somnium regis interpretari non potuissent. Vide etiam cap. 4. v. 14. ubi voces illæ: *Deus cui voluerit, dabit regnum*, explicantur per id, quod sequitur, *& humillimum hominem constituet super illud.*

Rom. 9. v. 18. Deus, *cujus vult miseretur: & quem vult, indurat.* Prius membrum pœnitentiæ conditionem includit, ut liquet Exod. 33. vv. 4. 5. 19. qui locus hic ab Apostolo adducitur. Posterius includit etiam conditionem pervicaciæ, & in peccatis perseverantiæ, cujus occasione Deus peccatorem indurat suam ei denegando gratiam, non impertiendo malitiam.

CANON XIV.

Verba quædam, præter usitatam significationem, quoddam ejus adjunctum, aut conditionem in genere indicant. Eorum exempla sunt:

Ædificari. Ezech. 26. v. 14. de Tyro dicitur: *non ædificaberis amplius*, h. e. ea dignitate & elegantia, qua antea exstructa eras; postea enim instaurata est hæc civitas. Imo Isai. 23. vv. 15. 17. ejus instauratio post 70. annos prænuntiatur.

Audire. Joan. 8. v. 47. *Qui ex Deo est, verba Dei audit*, &c. quo in loco auditus ille intelligitur, qui Luc. 8. v. 15. describitur, quique cordis conversionem cum bonorum operum fructu conjunctam includit.

Confiteri. 1. Joan. 4. v. 15. *Confiteri Christum*, non quamvis confessionem notat, sed eam, quæ ex vera fide manat, & quam charitas consequitur, Rom. 10. vv. 9. 10. Sic & Matth. 10. v. 32.

Dicere, *Posse dicere*, pro vere & ex animo dicere posse accipitur

Prov. 20. v. 9. *Quis potest dicere: purificavi cor meum?*

1. Cor. 12. v. 3. *Nemo potest dicere; Dominus Jesus, nisi in Spiritu Sancto*, h. e. nemo potest dicere: *Dominus Jesus*, ratione, quæ ad salutem prosit, & ex salutari & vivifica cognitione, nisi singulari motu, & impulsu Spiritus Sancti. Vel nemo potest dicere *Dominum Jesum*, ut habet Græc. Vulg. hoc est, agnoscere, confiteri, & prædicare, Jesum esse Dominum & Messiam, nisi ex Spiritus Sancti gratia.

Facere. 1. Joan. 3. v. 9. *Omnis, qui natus est ex Deo, peccatum non facit*, i. habitu non peccat; quæ interpretatio liquet ex ipso verbo *facere*, quod habitum notat, ut *medicinam facere* dicitur, qui eam exercet; *mathematicam facere*, in Lampridio, qui ei studet; *aruspicinam, argentariam, mercaturam facere*, in Cicerone, qui has in artes incumbit. Conf. cap. 1. vv. 8. 10. ubi, qui ex Deo nati sunt, h. e. filii Dei, peccare dicuntur. Vide etiam cap. 5. v. 18. Joan. c. 8. v. 34.

Velle, pro sponte & alacriter aliquid velle & peragere. 2. Cor. 8. v. 10. al. 11. *Qui non solum facere, sed etiam velle cœpistis anno superiore.* Item pro cupide optare, Marc. 10. v. 35. c. 12. v. 38.

Vivere, pro bene & feliciter vivere, incolumem esse. 1. Reg. 10. v. 24. 3. Reg. 1. v. 25. יְחִי הַמֶּלֶךְ *vivat rex.* Targ. *felix sit, prosperetur.* Conf. 1. Reg. 25. v. 6. Psal. 21. Heb. 22. v. 27. Psal. 68. Heb. 69. v. 33. Eccle. 6. v. 8. Thess. 3. v. 8. &c.

CANON XV.

VERBA, quæ *fieri*, *esse*, vel *agere* quid significant, quandoque non tam actum, quam ejus notificationem, & prænuntiationem denotant.

Gen. 27. v. 37. *Dominum illum tuum* (Jacobum) *constitui*, &c. h. e. talem eum futurum dispoſui & ſignificavi.

Ibid. cap. 30. v. 13. *Beatificabunt me filiæ*, i. beatam me prædicabunt. Sic Pſal. 71. Heb. 72. v. 17. Luc. 1. v. 48.

Ibid. cap. 35. v. 12. *Terram dedi Abrahamo & Jacobo*, h. e. daturum me promiſi.

Exod. 13. v. 2. *Sanctifica mihi omne primogenitum*, h. e. indica meo nomine populo, ut ſanctificet. Conf. vv. 11. 12.

Ibid. cap. 20. v. 7. *Non faciet inſontem*, &c. h. e. non declarabit, ſeu ut Vulg. *non habebit inſontem.*

Levit. 13. v. 3. *Et inſpiciet eum Sacerdos*, וטמא אתו *& impurabit eum*, h. e. impurum declarabit. Vulg. qui ſenſum non verba reddit, *& ad nutum illius* (Sacerdotis) *ſeparabitur.* Sic vv. 13. 17. טהר *mundabit*, h. e. mundum pronuntiabit.

2. Reg. 15. v. 4. *& juſtificem eum*, h. e. juſtum declarem, ſeu abſolvam. Sic Prov. 17. v 15.

Job. 10. v. 2. אל־תרשיעני *ne facias me impium*, i. ne me impium pronuncies. Vulg. *noli me condemnare.*

Ibid. cap. 24. v. 25. *Quis mendacem faciet me?* i. *Quis me poteſt arguere eſſe mentitum?* Vulg.

Pſal. 33. Heb. 34. v. 4. *Magnificate Dominum mecum*, h. e. magnum prædicate.

Iſai. 6. v. 10. *Excæca cor populi hujus, & aures ejus aggrava, & oculos ejus claude, ne forte videant*, &c. hoc eſt, vaticinare populo huic, fore ut cor ejus excæcandum ſit, aures ejus aggravandæ, & oculi eorum claudendi, adeo ut non videant, &c. idque ſi reſipiſcere noluerint.

Iſai. 29. v. 23. Et *Deum Iſraëlis* יעריצו *formidabilem*, ſeu *robuſtum*, vel *fortem facient*, h. e. *prædicabunt*, Vulg. Vide inſuper cap. 43. v. 28. *Et contaminavi, & dedi*, &c.

Jerem. 1. v. 10. *Ecce conſtitui te hodie ſuper gentes, & ſuper regna, ut evellas & deſtruas, & diſperdas & diſſipes, & ædifices & plantes*, h. e. ut aliis ruinam, aliis incolumitatem denunties. In Scripturis enim miniſtri Dei id facere dicuntur, quod Deus verbo ipſorum prædicit & præſtat.

Ibid. c. 4. v. 10. *Decepiſti populum iſtum & Jeruſalem*, h. e. populum iſtum per pſeudoprophetas pacem denuntiantes deceptum oſtendiſti.

Ibid. c. 15. v. 1. *Ejice eos à facie mea*, i. ejiciendos vaticinare. Conf. v. 7.

Ezech. 13. v. 19. *Ut interficerent animas, quæ non moriuntur, & vivificarent animas, quæ non vivunt, mentientes populo meo*, &c. h. e. ut pronuntiarent morituras, vel victuras eſſe.

Ibid. cap. 20. v. 26. *Et pollui eos in muneribus ſuis*, i. pollutos declaravi, ut impollutos habui.

Jon. 1. v. 16. *Et immolaverunt hoſtias Domino*, h. e. immolare ſtatuerunt. Conf. ſeq.

Hæc ſufficiant exempla, ad quorum normam alia plurima, quæ brevitatis gratia miſſa facio, explicanda ſunt.

In novo Teſt. Luc. 7. v. 29. *Et omnis populus audiens, & publicani juſtificaverunt Deum*, h. e. juſtum prædicaverunt. Sic verbum iſtud accipitur v. 35. c. 10. v. 29. cap. 16. v. 15.

Act. 10. v. 15. *Quod Deus purificavit, tu ne κοίνε polluas*, Vulg. *commune dixeris.*

1. Tim. 3. v. 16. Græc. *Deus manifeſtatus eſt in carne, juſtificatus eſt in ſpiritu*, &c. h. e. declaratus & confirmatus eſt juſtus per Spiritum Sanctum; vel per divinitatem ſuam, cujus vi miracula fecit, & ſeipſum ex mortuis excitavit. Confer Rom. 1. v. 4.

Heb. 1. v. 6. *Et cum iterum introducit* (Deus)

primogenitum in orbem terræ, dicit: & adorent eum omnes Angeli Dei, h. e. introducendum eum per prophetas suos denuntiat. Confer Psal. 96. Heb. 97. v. 7.

Ibid. cap. 10. v. 5. *Ideo ingrediens mundum dicit: hostiam & oblationem noluisti*, &c. hoc est, prænuntians se mundum aliquando ingressurum. Hoc testimonium exstat Psal. 39. Heb. 40. vv. 7. 8.

Huc pertinet Rom. 11. v. 32. *Concludit enim Deus omnia*, (Græc. Vulg.) *omnes in incredulitate*, h. e. in verbo suo declaravit omnes esse conclusos in incredulitate. Gal. 3. v. 22. idem dicitur, sed *Scripturæ* tribuitur, quod eo loci de *Deo* dicitur.

Huc quoque referuntur alia verba, quæ per declarationem, aut quid aliud exponenda sunt, ut: הִשְׁבִּית *cessare facere*, Isai. 30. v. 11. pro amovere, silere, non loqui de, &c. *Iram operari*, Rom. 4. v. 15. pro iram manifestare. Confer cap. 3. v. 20. ubi ex Lege cognitio peccati fieri dicitur, proindeque iræ divinæ, & pœnæ peccato debitæ. נָתַן *docere*, Prov. 9. v. 9. לָקַח *discere*, Prov. 1. v. 3. unde לֶקַח *doctrina*, cap. 4. v. 12. & Deut. 32. v. 2. Sic λαμβάνειν, *discere*, Joan. 16. v. 14.

CANON XVI.

VERBA, quæ rei appellationem, vel ejus notificationem significant, quandoque pro ipsa rei productione & essentia usurpantur.

I. קָרָא καλεῖν, *vocare*, seu *appellare*.

Isai. 47. v. 1. *Ultra non vocaberis mollis & tenera.* Vers. 5. *Non vocaberis ultra domina regnorum*, h. e. non eris.

Ibid. cap. 56. v. 7. *Domus mea, domus orationis vocabitur*, hoc est, erit. Sic Matth. 21. v. 13.

Matth. 5. v. 9. *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur*, h. e. erunt. Vid. v. 19. Luc. 1. v. 76. 1. Joan. 3. v. 1.

Apud Profanos. Hom. Iliad. δ. vv. 60. 61. οὕνεκα σὴ παράκοιτις κέκλημαι, *quapropter uxor tua vocor*, i. *sum*, exponente Eustathio, qui in hunc versum sic scribit p. 445. edit. Rom. 1542. τὸ κέκλημαι, οὐκ ἐνδοιασμὸν δηλοῖ, ἀλλ' ἀντὶ τοῦ εἰμὶ κεῖται, vox κέκλημαι, *dubitationem non significat, sed pro* sum *ponitur.*

II. *Dicere*, & quæ huic analoga sunt.

Isai. 4. v. 3. *Omnis, qui relictus fuerit in Sion .... sanctus* יֵאָמֵר *dicetur*, h. e. erit. Vide etiam Amos 6. v. 1. &c.

Rom. 7. v. 3. *Igitur vivente viro* (mulier) *adultera* χρηματίσει *vocabitur, si fuerit cum alio viro*, h. e. erit adultera. Vide etiam 1. Cor. 5. v. 1.

Hinc דָּבָר, apud Hebræos, ῥῆμα, λόγος, apud Græcos, *verbum, sermo*, rem significant Gen. 18. v. 14. Exod. 9. v. 4. 1. Reg. 14. v. 12. Amos 3. v. 7. &c. Luc. 2. v. 15. cap. 1. v. 37. Marc. 1. v. 45. Luc. 9. v. 28. Rom. 9. v. 28. &c.

III. *Docere*, *notum facere*, *ostendere*.

1. Reg. 14. v. 12. *Ascendite ad nos, & ostendemus vobis verbum*, Vulg. *rem*, i. vobis malum faciemus.

Psal. 44. Heb. 45. v. 5. *& docebit te mirabilia*, Vulg. *mirabiliter, dextera tua*, h. e. dextera tua mirabilia efficiet.

Psal. 59. Heb. 60. v. 5. *Ostendisti populo tuo dura*, h. e. afflixisti eum. Vide etiam Psal. 15. Heb. 16. v. ult. Psal. 70. Heb. 71. v. 20. &c.

Joan. 5. v. 20. *Pater diligit filium, & omnia demonstrat ei, quæ ipse facit, & majora his demonstrabit ei opera, ut vos miremini*, h. e. Pater omnia opera sua per filium, & cum filio operatur, ut vv. 17. 19. 21. declarant. Vide & cap. 10. v. 32. Act. 9. v. 16. 2. Tim. 4. v. 14. Sic in LXX. Gen. 50. v. 17. ὅτι πονηρά σοι ἐνεδείξαντο, *quia mala ostenderunt tibi*, h. e. intulerunt. Vulg. *exercuerunt*. Heb. גְּמָלוּךָ *rependerunt tibi.*

Sic *benedicere* & *maledicere* passim in Scripturis pro bonum conferre, & malum inferre accipiuntur. *Benedicere* etiam sæpius *multiplicationem* significat. Vide Gen. 1. v. 28. cap. 9. v. 1. cap. 17. v. 20. quam etiam significationem obtinet verbum, εὐχαριστεῖν, *gratias agere*, Joan. 6. v. 23.

CANON XVII.

VERBA, quæ *fieri*, *esse*, vel *agere* significant, quandoque pro rei cognitione ponuntur.

Job. 5. v. 3. *Ego vidi stultum firma radice, & maledixi* נָוֵהוּ *habitaculo ejus statim*, h. e. & statim cognovi habitaculum ejus fore maledictum, seu reputavi fore ut domui & familiæ ejus male cederet. Confer seqq. Aq. καὶ κατηρασάμην τὴν εὐπρέπειαν αὐτοῦ παραχρῆμα, Vulg. *& maledixi pulchritudini ejus statim.* Lxx. ἀλλ' εὐθέως ἐβρώθη αὐτῶν ἡ δίαιτα, *sed statim absumta est illorum habitatio.* Heb. נָוֶה *habitaculum* & *pulchritudinem*, pro diversis radicibus, significat.

Psal. 50. Heb. 51. v. 6. *Ut justificeris in sermonibus tuis*, h. e. ut justus agnoscaris.

Psal. 118. Heb. 119. v. 128. *Propterea omnia mandata tua* יִשָּׁרְתִּי, S. Hieron. *direxi*, h. e. recta agnovi ac prædicavi. Lxx. κατωρθούμην, Vulg. Lat. *dirigebar*, legeb. in passiva voce יְשֻׁרְתִּי, addebantque sensus gratia præpositionem πρὸς *ad* omnia mandata tua, &c.

Ose. 5. v. 15. *Donec* יֶאְשְׁמוּ *rei sint*, hoc est, reos se agnoscant. Vulg. *deficiatis*, enallage personæ. Verbum אָשַׁם *deficere* etiam significat.

Matth. 12. v. 33. *Aut facite arborem bonam, & fructum ejus bonum; aut facite arborem malam, & fructum ejus malum*, h. e. agnoscite & fatemini arborem illam esse bonam, quæ fructum bonum affert; aut cognoscite arborem malam ex fructu ejus malo.

Joan. 9. v. 41. *Si cæci essetis, non haberetis peccatum*, hoc est, si cæcitatem vestram agnosceretis, peccatum vobis remitteretur. Patet hæc explicatio ex membro seq. *Nunc vero dicitis: videmus*, &c.

Rom. 5. v. 20. *Lex autem subintravit, ut abundaret delictum*, h. e. ut melius delictum agnosceretur abundare.

Huc pertinet, quod de Melchisedecho dicitur, Heb. 7. v. 3. quod fuerit *sine patre, sine matre, sine genealogia*, &c. h. e. quod parentes ejus in Scriptura non memorentur, nobisque cogniti non sint, ut explicat Theophylactus.

CANON XVIII.

VERBA, quæ *esse*, vel *facere*, &c. significant, quandoque pro rei opinione ponuntur.

Gen. 42. v. 30. *Loquutus est nobis Dominus terræ duræ*, וַיִּתֵּן *& dedit*, seu *posuit nos exploratores terræ*, Vulg. *provinciæ*, h. e. *putavit*, ut optime interp. Vulg.

3. Reg. 1. v. 21. *Erimus ego & Salomon filius meus, peccatores*, h. e. reputabimur peccatores.

Prov. 3. v. 7. *Ne sis sapiens in oculis tuis*, h. e. ne videaris tibi ipsi sapiens.

Matth. 10. v. 39. *Qui invenit animam suam, perdet illam*, hoc est, qui putat vitam suam tueri per abnegationem Evangelii, perdet eam.

Ibid. cap. 13. v. 12. *Qui autem non habet, & quod habet, auferetur ab eo*, &c. & quod habet, h. e. *quod putat se habere*, ut explicatur Luc. 8. v. 18.

Joan. 5. v. 31. *Si ego testimonium perhibeo de me, testimonium meum non est verum*, h. e. falsum à vobis reputatur. Confer c. 8. v. 16.

Ibid. c. 7. v. 28. *Et me scitis, & unde sim scitis*, i. scire putatis.

Rom. 2. v. 25. *Si autem prævaricator Legis sis, circumcisio tua præputium facta est*, h. e. reputata est, ut vers. seq. explicatur. Vide insuper Philip. 3. v. 7. &c.

Sunt tamen quædam loca, in quibus *opinio* pro *re* ipsa ponatur.

Philip. 2. v. 6. *Qui* (Christus) *cum in forma Dei esset*, (i. vere Deus, ut liquet ex vers.

seq. *formam servi accipiens*, h. e. re vera servus) *non rapinam arbitratus est esse se æqualem Deo*, i. non rapuit, seu instar rapinæ usurpavit.

1. Thess. 5. v. 13. καὶ ἡγεῖσθαι, *& ut existimetis eos quam maxime charos*, h. e. ut optime reddidit Vulg. *ut habeatis illos abundantius in charitate.* Confer 1. Tim. cap. 6. v. 1.

Heb. 4. v. 1. *Timeamus ergo, ne forte relicta pollicitatione introeundi in requiem ejus*, δοκῇ *existimetur aliquis ex vobis deesse*, seu *frustratus esse*, hoc est, ne revera frustretur. Vide etiam cap. 10. v. 29. Marc. 10. v. 42. 1. Cor. 11. v. 16. cap. 12. v. 22. &c.

CANON XIX.

Verba affirmantia pro contrariis negantibus quandoque ponuntur.

Odisse pro *non curare*, seu *posthabere*.

Gen. 29. v. 31. *Videns autem Dominus, quod* שְׂנוּאָה *exosa esset Lia*, h. e. Racheli postposita, uti v. 30. exponitur: *Tandemque potitus optatis nuptiis* (Jacob), *amorem sequentis priori prætulit.*

Luc. 14. v. 26. *Si quis venit ad me, & non odit patrem suum, & matrem, &c. non potest meus esse discipulus*, quod Matth. 10. v. 37. sic exponitur: *Qui amat patrem, aut matrem, plusquam me, non est dignus.*

Joan. 12. v. 25. *Qui odit animam suam in hoc mundo*, &c. h. e. qui minus diligit vitam, quam Christum. Conf. Matth. 10. v. 39. c. 16. v. 25. Marc. 8. v. 35. Luc. 9. v. 24. c. 17. v. 33. Apoc. 12. v. 11.

Rom. 9. v. 13. *Jacob dilexi, Esau autem odio habui*, h. e. minus dilexi. Vide Malach. 1. v. 3. unde Apostolus hunc contextum desumsit.

Huc pertinet Job. 2. v. 6.... *veruntamen animam ejus custodi*, h. e. vitam ei ne adimas.

CANON XX.

Verba negantia pro contrariis affirmantibus sæpius cum emphasi usurpantur.

Exod. 20. v. 7. *Non habebit insontem Dominus eum, qui assumserit nomen Domini Dei sui in vanum*, h. e. maxime sontem habebit, & gravissime puniet.

Lev. 10. v. 1. *Obtulerunt coram Domino ignem alienum, quod non præceperat eis*, i. quod ipsis fortiter prohibuerat.

Num. 21. v. 23. *Qui concedere noluit ut transiret per fines suos*, h. e. qui omni vi adhibita prohibuit. Confer Deut. 20. v. 30. Sic & Gen. 20. v. 6. cap. 31. v. 7. Exod. 3. v. 19.

1. Reg. 12. v. 21. al. 23. *Nolite declinare post vana* (idola), *quæ non proderunt vobis*, i. maxime oberunt. Sic Jerem. 2. vv. 8. 11.

Psal. 77. Heb. 78. v. 50. *Non prohibuit à morte animam eorum*, h. e. morti violentæ tradidit.

Psal. 83. Heb. 84. v. 12. al. 13. *Non cohibebit bonis eos, qui ambulant in innocentia*, i. bona largissime confert.

Psal. 106. Heb. 107. v. 38. *Et jumenta eorum non minoravit*, h. e. auxit plurimum.

Prov. 12. v. 2. al. 3. *Non roborabitur homo ex impietate*, h. e. radicitus eradicabitur.

Ibid. c. 17. v. 21. *Non lætabitur pater stulti*, h. e. continuo dolore afficietur.

Isai. 42. v. 3. & Matth. 12. v. 20. *Calamum quassatum non conteret* (Messias), i. confirmabit solidabitque; *& linum fumigans non exstinguet*, h. e. accendet & illuminabit.

Zach. 8. v. 17. *Juramentum mendax*, (i. falsum), *ne diligatis*, h. e. odio habetote.

Joan. 14. v. 18. *Non relinquam vos orphanos*, h. e. certo adero vobis, & potenter vos protegam.

Rom. 4. v. 19. *Et non infirmatus est fide* (Abraham), h. e. fortissimus & constantissimus

tissimus fuit, nec ab ea unquam recessit.

1. Cor. 10. v. 1. *Nolo vos ignorare*, i. scire vos maxime cupio.

Heb. 13. v. 2. *Hospitalitatem nolite oblivisci*, i. omni studio eam sectamini. Vide insuper Matth. 12. v. 32. Apoc. 12. v. 11. &c.

§. II.

De speciali Verborum significatione.

SPECIALIS verborum significatio *activum* & *passivum* verbum seorsim considerat. Quæ de utroque dicenda sunt, sequentibus quatuor canonibus comprehenduntur.

CANON I.

ACTIVUM verbum quandoque non actionem, sed habitum denotat.

Gen. 2. v. 17. *In quocunque die comederis ex eo*, מוֹת תָּמוּת *morte morieris*, h. e. ut reddidit Sym. *θνητὸς ἔσῃ mortalis eris*.

Exod. 4. v. 14. *Aaron frater tuus Levites, scio, quod* דַּבֵּר יְדַבֵּר *loquens loquetur*, i. *eloquens sit*, Vulg.

Levit. 11. v. 3. *Omne, quod dividit ungulam*, h. e. *divisam habet ungulam*, Vulg. Sic v. 5. &c.

Matth. 23. v. 5. *Dilatant enim phylacteria sua, & magnificant fimbrias*, h. e. latis phylacteriis, & magnificis fimbriis utuntur. Phylacteriorum & fimbriarum descriptionem ac figuram vide in lib. III. cap. IX.

2. Pet. 2. v. 8. *Aspectu enim & auditu justus erat* (Lot) *habitans apud eos, qui de die in diem animam justam iniquis operibus ἐβασάνιζεν, excruciabat*, h. e. cruciatus continuos anima ejus sentiebat ob iniqua illa Sodomitarum opera. Vulg. *Cruciabant*, legebat ἐβασάνιζον, ut habet mſ. Veleſ. Vide D. Mill. p. 566. quæ lectio commodum sensum parit.

CANON II.

VERBA activa interdum tribuuntur illis, quæ non proprie & proxime agunt, sed certa tantum ratione concurrunt. Tribuuntur itaque

I. Agendi vim ac potestatem conferenti.

Matth. 19. v. 5. *Et dixit* (Deus) *propter hoc dimittet homo patrem & matrem*, &c. Hoc immediate non dixit Deus, sed Adamus, Gen. 2. vv. 23. 24. At Deus per Adamum, organum suum, hanc legem promulgavit.

Act. 10. v. 20. Spiritus Sanctus dicitur misisse viros illos, qui Petrum accerserant, ... *quia ego misi illos;* cum tamen eos miserit Cornelius, ut liquet ex v. 8. Verum id Cornelio per angelum mandaverat Spiritus Sanctus, ut dicitur v. 5.

Rom. 8. v. 26. *Spiritus* (Sanctus) *postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus*, h. e. Spiritu Sancto afflati postulamus gemitibus inenarrabilibus. Vel, ut scribit pseudo-August. in append. tom. 6. nov. edit. col. 10. B. *eo quod nos gementes facit*, efficitque ut postulemus gemitibus inenarrabilibus; ita ut verbum illud in sensu *Hiphil* Hebræorum accipiatur.

II. Actionem mandanti & procuranti.

Gen. 46. v. 29. *Junxit Joseph currum suum*, h. e. jungi curavit.

2. Reg. 12. v. 9. *Uriam Hethæum percussisti gladio*, h. e. occidi curasti gladio Ammonitarum.

3. Reg. 19. v. 16. *Jehu filium Namsi* (id est, nepotem, 4. Reg. 9. v. 2.) *unges regem super Israël.* Elias Jehu non unxit, sed Elisei

discipulus, 4. Reg. 9. v. 2. Eum itaque ungendum curavit Elias, qui illud injunxit Eliseo, qui & ipse discipuli sui ministerio id præstitit.

Marc. 10. v. 35. *Et accedunt ad eum* (Jesum) *Jacobus & Joannes filii Zebedæi, dicentes: Magister volumus*, &c. quod Matth. 20. v. 20. matri filiorum Zebedæi, non filiis ejus, tribuitur. At filii, Marc. 10. v. 35. petiisse dicuntur, quia matri, ut id faceret, auctores fuere; unde Christus respondet, Matth. 20. v. 21. *nescitis quid petatis.*

Joan. 4. v. 1. *Ut ergo cognovit Jesus, quia audierunt Pharisæi, quod Jesus plures discipulos facit & baptizat, quam Joannes*, &c. Vide c. 3. v. 22. Christus non baptizabat, sed ejus discipuli, ut constat cap. 4. v. 2. Verum baptizabat, & non baptizabat. *Baptizabat, quia ipse mundabat: non baptizabat, quia non ipse tinguebat.* S. Aug. tract. 15. in Joan. tom. 3. nov. edit. part. 2. col. 408. Alia exempla vide Joan. 19. vv. 1. 19. Act. 3. v. 15. c. 4. v. 10. &c.

III. Consentienti & actionem approbanti.

Jud. 9. v. 18. *Surrexistis contra domum patris mei, & interfecistis filios ejus septuaginta viros, super unum lapidem.* Id fecerat Abimelech, uti v. 5. habetur, sed Sichemitæ factum approbaverant, imo & juverant, ut v. 24. legitur.

2. Reg. 3. v. 30. *Igitur Joab & Abisai frater ejus, interfecerunt Abner.* Joab interfecerat Abnerum v. 27. Sed Abisai consenserat, quare & ipsi hæc interfectio tribuitur.

IV. Causæ organicæ, seu instrumentali.

Dan. 12. v. 3. מַצְדִּיקֵי הָרַבִּים *qui justificant multos*, (erunt) *quasi stellæ in perpetuas æternitates*, h. e. ii, quibus, tanquam instrumentis utitur Deus ad justificandum multos. Unde Vulg. *qui ad justitiam erudiunt multos.*

Luc. 16. v. 9. *Facite vobis amicos ex mammona iniquitatis, ut, cum defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula*, h. e. ut precibus, quas pro vobis fundent, exoratus Deus recipiat vos in æterna tabernacula.

1. Tim. 4. v. 16. *Attende tibi & doctrinæ; insta illis; hoc enim faciens, & teipsum salvum facies, & eos, qui te audiunt*, hoc est, Deus, ratione habita doctrinæ tuæ, & bonorum operum tuorum, tanquam mediorum ab eo præstitutorum, te & eos, qui te audiunt, salvabit. Vel alios salvare dicuntur Verbi Divini ministri, quod verbum illud virtus est Dei ad salutem omni credenti, modo tamen accedant opera bona, quæ sunt Dei dona, & sine quibus fides mortua est. Vide etiam Jac. 5. v. 20. Rom. 11. v. 14. &c.

Huc pertinent, 1°. Miracula, quæ hominum ministerio operatur Deus, quæque hominibus tanquam eorum primariis auctoribus tribuuntur, etsi uni omnipotentiæ Divinæ accepta referenda sint. 2°. Quæ in negotio salutis hominibus præscribuntur, quæque soli Deo competunt; & nihil aliud hujuscemodi phrasibus significatur, quam ut Spiritus Sancti operationi non resistant, vel ut gratiam, qua, quod eis præcipitur, fiat, à Deo postulent.

Sic Ezech. 18. v. 31. *Projicite à vobis omnes prævaricationes vestras, ... & facite vobis cor novum, & spiritum novum*, h. e. nolite reluctari gratiæ Divinæ, qua cor & spiritus innovantur. Dei enim est, non hominis, cordis renovatio, Psal. 50. Heb. 51. vv. 12. 13. Ezech. 36. v. 26. cap. 11. v. 19. Jerem. 31. v. 33. Eadem adhortationis Paulinæ ratio est Ephes. 4. vv. 23. 24. &c. Vide insuper 2. Cor. 7. v. 1. 1. Joan. 3. v. 3. &c.

V. Rei, quæ actionem illam manifestat.

Rom. 9. v. 17. *Dicit enim Scriptura Pharaoni: quia in hoc ipsum excitavi te*, &c. h. e. Deus dicit Pharaoni, secundum Scripturæ testificationem.

Galat. 3. v. 8. *Providens autem Scriptura, quia ex fide justificat gentes Deus; prænuntiavit Abrahæ*, &c. h. e. prævidens Deus, quod gentes ex fide justificaturus esset, prænuntiavit Abrahæ, &c. sicuti in Scripturas relatum est.

VI. Signo cuipiam actionem signanti.

Deut. 13. v. 8. *Non acquiescas ei, nec audias, neque parcat ei oculus tuus*, h. e. neque parcas ei. Hic oculis tribuitur, quod personæ competit; oculi enim animum ad veniam pronum ostendunt. Sic Isai. 3. v. 17. Ezech. 5. v. 11. cap. 7. v. 4. cap. 16. v. 5. &c. In hac

phrasi vox עַיִן *oculus*, quandoque deficit, ut 1. Reg. 24. v. 11. ubi eam recte supplevit Vulg. Tribuitur & oculis *ira*, *cupiditas*, & *misericordia*, quia horumce affectuum indices sunt.

Eccli. cap. 48. v. 26. *In diebus ipsius* (Ezechiæ) *retro rediit sol, & addidit regi vitam*, h. e. signum fuit vitæ regi à Deo concessæ. Vide hanc historiam Isai. 38.

Huc pertinet Luc. 9. v. 53. *Et non receperunt eum* (Jesum Samaritani) ὅτι πρόσωπον αὐτοῦ ἦν πορευόμενον εἰς Ἱερουσαλήμ, *quia facies ejus proficiscebatur in Jerusalem*, h. e. quia præ se ferebat speciem euntis in Jerusalem ad diem festum; ex quo facile perspicere potuerunt Samaritani Christum esse Judæum; quare eum recipere noluerunt; nullum enim cum Judæis commercium habebant. Vulg. *quia facies ejus erant euntis in Jerusalem*, legisse videtur πορευομένου, vel sensum duntaxat reddidit, ac per faciem *habitum* intellexit.

VII. Denique verbum activum nonnunquam tribuitur agenti, etsi res præter ejus intentionem accidat.

Prov. 28. v. 8. *Qui coacervat divitias usuris & fænore, liberali in pauperes congregat eas*, eventu scilicet, & divina sic disponente providentia: non improbi illius hominis consilio.

Matth. 10. v. 34. *Non veni pacem mittere, sed gladium.* V. 35. *Veni enim separare hominem adversus patrem suum*, &c. Christi mens non fuit, ut separaret hominem à patre suo, &c. sed hîc tantum declaratur fore ut, qui Evangelio crederent, segregarent se ab incredulis, etiam parentibus & domesticis. Confer Luc. 12. vv. 51. 52. 53. Hîc autem per *gladium* omne genus persequutionis intelligitur.

Ibid. c. 23. v. 31. *Itaque testimonio estis vobisimetipsis, quia filii estis eorum, qui occiderunt prophetas*, h. e. ex vestra agendi ratione hoc testimonium consequitur.

Act. 13. v. 46. *Sed quoniam repellitis illud* (verbum Dei), *& indignos vos judicatis vitæ æternæ*, &c. Judæi indignos se vitæ æternæ non judicabant; sed ex eorum pertinacia & incredulitate id consequuturum est.

Rom. 8. v. 28. *Diligentibus Deum omnia cooperantur in bonum*, omnia, non solum Dei dona, sed & *tribulatio, angustia, fames, nuditas, periculum, persequutio, gladius*, v. 35. etsi præter voluntatem & consilium eorum, qui hujuscemodi calamitates inferunt.

Verba activa, quæ Deo tribuuntur, & quibus malum aliquod inferre dicitur, ita exponenda sunt, ut malum istud non *positive*, sed *privative*, ut loquuntur, inferat; h. e. non impertiendo malitiam, sed justo judicio denegando gratiam, ex cujus privatione homines indurantur, &c. Deus enim peccati auctor non est, sed osor & vindex, Psal. 5. vv. 5. 6. 7. Nah. 1. v. 2. Rom. 2. vv. 4. 5. &c.

CANON III.

ACTIVA verba in tertiis personis, significationem passivorum sæpius assumunt, seu passive exponuntur.

Gen. 16. v. 14. *Propterea* קָרָא *appellavit puteum illum*, h. e. appellatus est. Huic enim nomen non indidit *Agar*, cum verbum sit masculinum.

Exod. 10. v. 21. *Sint tenebræ super terram Ægypti* (tam densæ), וְיָמֵשׁ *ut palpet tenebras*, i. ut palpentur, sive ut Vulg. *ut palpari queant.*

1. Reg. 23. v. 22. כִּי אָמַר אֵלַי *quia dixit mihi, quod astute admodum soleat agere*, hoc est, quia dictum est mihi, quod astute, &c.

Neh. seu 2. Esd. 2. v. 7. *Si regi videtur bonum, epistolas* יִתְּנוּ לִי *dent mihi*, i. dentur.

Job. 3. v. 2. *pereat .... nox, in qua* אָמַר *dixit*, h. e. *dictum est*, Vulg.

Ibid. c. 18. v. 18. *Expellent eum de luce in tenebras, & de orbe transferent eum* (impium), i. expelletur, transferetur.

Ibid. cap. 19. v. 26. *Et postquam pellem meam* נִקְּפוּ *confoderint hanc*, &c. h. e. post-

quam pellis illa mea confossa fuerit.

Ibid. cap. 34. v. 20. *Et auferent violentum absque manu*, h. e. auferetur violentus.

Psal. 48. Heb. 49. v. 15. *Et sicut oves in inferno posuerunt* eos, h. e. *positi sunt*, Vulg.

Isai. 9. v. 6. *Parvulus enim natus est nobis* .... וַיִּקְרָא *& vocavit*, vel *& vocabit nomen ejus, admirabilis*, &c. h. e. *vocabitur;* unde Lxx. καλεῖται, *vocatur.* Aquila, ἐκλήθη, *vocatum est nomen ejus;* & in altera versione ἐκάλεσε, sic etiam Theod. *vocavit.* Sym. κληθήσεται, Vulg. *vocabitur.* Ex his veterum interpretationibus liquet vocem Hebraïcam ויקרא modo per activam, modo per passivam conjugationem hic redditam fuisse, sed eodem sensu; si enim à quibusdam active conversa est, in significatione passiva ab iisdem accepta fuit.

Isai. 38. v. 16. *Domine, si sic* יְחְיוּ *vivunt*, i. *vivitur*, Vulg.

Ezech. 28. v. 3. *Omne secretum non absconderunt tibi*, h. e. *non est absconditum à te*, Vulg.

Ose. 10. v. 2. *Divisit cor eorum*, h. e. *divisum est*, Vulg.

Mich. 2. v. 4. *In die illa sumet super vos parabolam*, i. *sumetur*, Vulg.

Habacuc 3. v. 17. *Abscindet de ovili pecudem*, i. *abscindetur de ovili pecus*, Vulg.

Zach. 13. v. 6. *Et dicet ei*, h. e. *dicetur*, Vulg.

Alia exempla vide in Amos. 4. v. 2. וְנִשָּׂא *& tollet.* Ose. 12. v. 9. יִמְצְאוּ *invenient.* Esth. 2. v. 2. יְבַקְשׁוּ *quærant.* Job. 4. v. 19. יְדַכְּאוּם *conterent eos*, &c.

Luc. 12. v. 20. *Animam tuam repetunt à te*, h. e. repetitur, aut potius repetetur.

Joan. 15. v. 6. *Et colligent eum*, i. colligetur; *& in ignem mittent*, h. e. mittetur.

Apoc. 16. v. 15. *Et videant turpitudinem ejus*, h. e. videatur.

Sic etiam verborum quorumdam infinitivus usurpatur.

Gen. 4. v. 13. *Major est iniquitas mea*, מִנְּשׂא *à remittendo*, h. e. quam ut remittatur. Vulg. eodem sensu, *quam ut veniam merear.*

Exod. 9. v. 16. *Propter* סַפֵּר *enarrare nomen meum*, h. e. *ut enarretur*, Vulg. Vide Rom. 9. v. 27.

3. Reg. 13. v. ult. *Peccavit domus Jeroboam ad evertendum & delendum*, h. e. *eversa est & deleta*, Vulg.

Psal. 41. Heb. 42. v. 4. בֶּאֱמֹר *in dicendo mihi quotidie*, h. e. *dum dicitur mihi quotidie*, Vulg.

Psal. 65. Heb. 66. v. 10. *Conflasti nos secundum conflare argentum*, h. e. sicut conflatur, seu, ut Vulg. *examinatur argentum.* Vide etiam Psal. 50. Heb. 51. v. 6. in בְּשָׁפְטֶךָ *cum judicaris.* Prov. 25. v. 7. in אֲמָר־לְךָ *ut dicatur tibi*, &c.

Philip. 1. v. 23. *Desiderium habens* εἰς τὸ ἀναλῦσαι, *dissolvere*, h. e. ἀναλύεσθαι, aut ἀναλυθῆναι, *dissolvi*, Vulg.

CANON IV.

Verba passiva quandoque active, instar mediorum apud Græcos, & deponentium apud Latinos, usurpantur.

Exempla pro Veteri Testamento vide supra pag. 132. col. 1. In Novo hæc suppetunt, quæ, ut plurimum, ex verbis in activa voce inusitatis deducuntur.

In præterito. Act. 8. v. 14. δέδεκται, *recepit.* cap. 13. v. 47. ἐντέταλται, *præcepit.* c. 17. v. 7. ὑποδέδεκται, *suscepit.* Rom. 4. v. 21. ἐπήγγελται, *promisit.* 2. Cor. 2. v. 10. κεχάρισμαι, *donavi.* Alia exempla vide Act. c. 23. v. 1. c. 27. v. 24. 2. Cor. c. 7. v. 14. Gal. 3. v. 18. 1. Tim. 5. v. 8. 2. Tim. 3. v. 5. c. 4. v. 7. 1. Petr. 4. v. 1. 2. Petr. 1. v. 4. &c. quibus in locis passiva illa quandoque *neutraliter* accipiuntur.

In Aoristo primo. Act. 18. v. 19. διελέχθη, *disseruit, disputavit.* Rom. 1. v. 25. ἐσεβάσθησαν, *coluerunt.* Heb. 11. v. 27. φοβηθεὶς, *veritus.* Sic v. 23. Jac. 2. v. 4. διεκρίθητε *judicatis.*

Ex profanis. Lucian. ἠγάσθης, *admirasti.* Isoc. ad Dæmonic. πεποίηνται, *fecerunt*, &c.

Verba quædam activa, imo & neutra, duplicem quandoque actionem, instar *biphil* Hebræorum, includunt.

Matth. 5. v. 4. ἀνατέλλει, *oritur*, h. e. *oriri facit*, Vulg.

Luc. 11. v. 53. ἀποστοματίζειν, *loqui facere*, ad loquendum allicere. Conf. v. 54.

1. Cor. 3. v. 6. ηὔξανεν, *incrementum dedit*, quod alias significat, *crescere*, *augescere*, Matth. 6. v. 28. Joan. 3. v. 38. &c.

2. Cor. 2. v. 14. θριαμβεύειν, *triumphare facere*, ut quis triumphet efficere.

Heb. 4. v. 8. καταπαύειν, *cessare facere*, requiem præstare. Vide etiam Rom. 8. v. 26. in Can. II. num. I. pag. 529. col. 1.

§. III.

De Verborum constructione.

VERBORUM constructio vel *generalis* est, vel *specialis*, nempe verbi passivi, & verbi substantivi *sum*. In genere, constructio verbi est vel cum *nomine*, vel cum *verbo altero*.

CANON I.

VERBA Hebræa crebro & eleganter regunt nomen conjugatum, vel cognatum, quo vel significati emphasis intenditur, vel effectus & objectum actionis innuitur.

I. Emphasis significati intenditur, nomenque à Latinis per ablativum vulgo exprimitur in iis, quæ sequuntur, exemplis.

Gen. 27. v. 33. וַיֶּחֱרַד יִצְחָק חֲרָדָה גְּדֹלָה *& timuit Isaac timore magno*, h. e. maximo timore perculsus est.

Ibid. c. 30. v. 8. *Luctationibus Dei luctata sum cum sorore mea*, h. e. vehementi lucta luctata sum.

2. Reg. 13. v. 36. *Fleverunt fletu magno*, h. e. maximo.

Isai. 22. v. 17. *Ecce Dominus asportari te faciet* טַלְטֵלָה גָּבֶר *asportatione viri*, h. e. virili, vehementi. Vulg. *sicut asportatur gallus gallinaceus.* S. Hieron. Comm. in h. l. tom. 3. nov. edit. col. 200. GEBER *omnes* VIRUM *interpretati sunt. Hebræus autem, qui nos in veteris instrumenti lectione erudivit*, gallum gallinaceum *transtulit. Sicut, inquit, gallus gallinaceus humero portitoris de alio loco transfertur in alium: sic te Dominus de loco tuo leviter asportabit.* Rabbi Salomon in h. l. *Et transportabit te sicut gallum gallinaceum, qui transportatur de loco uno in alium.* In *Midras Misle*, h. e. in commentatione allegorica & historica, vox גֶּבֶר, Prov. 30. v. 19. exponitur etiam *gallus gallinaceus.* Lxx. & alii interpretes Græci vocem גֶּבֶר *virum* reddiderunt, teste S. Hieron. loco superius laudato. Alia exempla vide Gen. 11. v. 3. ubi ל nomini conjugato præfigitur. 3. Reg. 1. v. 40. 4. Reg. 4. v. 13. Psal. 52. Heb. 53. v. 6. Isai. 22. v. 18. Ezech. 37. v. 35. Dan. 11. v. 3. Jon. 1. v. 10. Zach. 1. vv. 2. 14. 15. &c.

In Novo Testamento. Luc. 2. v. 9. καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν, *& timuerunt timore magno.* Sic 1. Petr. 3. v. 14. Apoc. 17. v. 6. Et in ablativo casu, Joan. 3. v. 29. χαρᾷ χαίρει, *gaudio gaudet.* Sic Luc. 22. v. 15. Act. 4. v. 17. c. 5. v. 28. Qui idiotismus apud profanos cum Græcos, tum Latinos etiam in usu est.

II. Effectus, sive objectum actionis innuitur, ac nomen à Latinis per accusativum fere exprimitur.

Gen. 1. v. 11. *Germinet terra herbam virentem* מַזְרִיעַ זֶרַע *sementantem semen*, h. e. *facientem semen*, Vulg.

Ibid. c. 8. v. 21. *Et odoratus est Dominus odorem quietis*, h. e. acceptum habuit Noe sacrificium, quod effecit ut ira ejus quiesceret.

Ibid. c. 27. v. 3. *Venare mihi venationem.* Sic Lxx. θήρευσόν μοι θήραν. Alia exempla

vide Gen. 18. v. 20. cap. 43. v. 16. Exod. 13. v. 5. Num. 25. v. 11. 2. Reg. 12. v. 16. 4. Reg. 13. v. 14. c. 19. v. 7. Psal. 143. Heb. 144. v. 6. Isai. 8. v. 12. cap. 66. v. 19. Jerem. 22. v. 16. Thren. 3. v. 59. Ezech. 18. v. 2. cap. 28. v. 2. Mich. 2. v. 4. Nah. 1. v. 10. Hab. 3. v. 2. Zach. 3. vv. 7. 9. Esd. 4. v. 14. &c.

Quandoque nomen conjugatum deficit. Psal. 12. Heb. 13. v. 4. *Illumina oculos meos* פֶּן־אִישַׁן הַמָּוֶת *ne dormiam mortis*, supp. שְׁנַת *dormitionem*, sive *somnum*. Vide Num. 11. v. 14.

In Novo Testam. Coloss. 2. v. 19. αὔξει τὴν αὔξησιν τοῦ Θεοῦ, *augescit augmentum Dei*, h. e. à Deo profectum.

Sic apud profanos, & quidem Græcos: ἁμαρτάνω ἁμάρτημα, *pecco peccatum*, δουλεύω δουλείαν, *servio servitutem*, μάχομαι μάχην, *pugno pugnam*, βουλεύομαι βουλὴν, *do consilium*, ἱδρόω ἱδρῶτα, *sudo sudorem*, &c. Latinos: *vitam vivere, pugnare pugnam*, &c.

CANON II.

Verba quædam Græca duos accusativos vel conjugatos, vel cognatos, alterum personæ, rei alterum, eleganter regunt.

In hac duorum accusativorum constructione, accusativus rei, quem Latini per ablativum vulgo exprimunt, præpositione regitur.

Matth. 10. v. 42. al. 43. ὃς ἐὰν ποτίσῃ ἕνα τῶν μικρῶν τούτων ποτήριον ψυχροῦ μόνον, *quicunque potaverit unum ex his pusillis, poculo aquæ frigidæ tantum*, &c. supp. κατὰ ποτήριον, *secundum poculum*. Vide Marc. 9. v. 41. 1. Cor. 3. v. 2.

Eodem modo construuntur μισέω, *odio habeo*, Psal. 24. Heb. 25. v. 19. apud Lxx. λούω *lavo*, apud Aristoph. &c.

In passivo accusativus rei manet, subintellecta quoque præpositione.

Matth. 16. v. 26. *Quid enim prodest homini, si mundum universum lucretur*, τὴν δὲ ψυχὴν αὐτοῦ ζημιωθῇ, supp. κατὰ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, *secundum vero animam suam*, Vulg. *animæ vero suæ detrimentum patiatur.* Sic βαπτίζομαι, *baptizor*, cap. 20. vv. 22. 23. Luc. 7. v. 29.

In eodem Luca, c. 12. v. 47. *Servus, qui cognovit voluntatem Domini sui* .... δαρήσεται πολλὰς, scilicet πληγὰς, *vapulabit multis*, supp. *plagis.*

Sic apud Aristot. πολλὰ ἀδικεῖσθαι, *multis injuriis affici*. Plat. lib. 8. de Leg. μαστιγούσθω πληγὰς ἰσαρίθμους, *flagelletur plagis totidem*, seu *numero paribus*.

Huc pertinent verba *faciendi*. Matth. 27. v. 22. τί οὖν ποιήσω Ἰησοῦν, τὸν λεγόμενον Χριστόν; Vulg. *Quid igitur faciam de Jesu, qui dicitur Christus?* Sic Marc. 15. v. 12. Attamen Matth. 21. v. 40. per dativum nomen personæ exprimitur. Item πράττω *facio*, apud Demosth. δράω, *facio*, apud Isocratem; εὐλογέω, *benedico*, Luc. 2. v. 34. εὐαγγελίζω, seu εὐαγγελίζομαι, *evangelizo*, Luc. 3. v. 10. Act. 8. v. 40. Tamen Luc. 1. v. 19. cap. 2. v. 10. c. 4. v. 18. Act. 8. v. 35. &c. postremum illud verbum cum dativo etiam construitur.

CANON III.

Ex duobus verbis finitis, & per conjunctionem copulatis, vel etiam sine copula conjunctis, alterum quandoque in infinitum, seu infinitivum resolvitur.

Gen. 9. v. 20. וַיָּחֶל נֹחַ אִישׁ הָאֲדָמָה וַיִּטַּע כָּרֶם *Et cœpit Noe vir terræ* (i. agricola), *& plantavit vineam*, h. e. cœpit plantare vineam, vel plantavit.

Deut. 2. v. 31. *Incipe, posside*, hoc est, *incipe possidere*. Vulg.

Jos. 7. v. 7. *Utinam voluissemus, & mansissemus trans Jordanem*, h. e. voluissemus manere.

1. Reg. 2. v. 3. *Ne multiplicetis, ne loqua-*

mini, h. e. *nolite multiplicare loqui*, Vulg.

2. Reg. 7. v. 29. *Velis & benedic domui servi tui*, h. e. velis, seu placeat tibi benedicere, &c.

Esth. 8. v. 6. *Quomodo potero, & aspiciam perditionem cognationis meæ?* hoc est, potero aspicere.

Isai. 1. v. 19. *Si volueritis & audieritis me*, h. e. si volueritis audire me.

Ibid. c. 47. v. 1. *Non perges, vocabunt te mollem & teneram*, i. *ultra non vocaberis mollis & tenera*, Vulg. Præterea tertia pers. plur. activa *vocabunt*, passive accipitur, ut sup. §. 2. Can. III. pag. 531. Vide etiam Job. 31. v. 22.

Sic in Participiis. Prov. 4. v. 18. *pergens & lucens*, h. e. pergens lucere.

Hic etiam observandum, ex duobus verbis finitis sine copula conjunctis, nonnunquam posterius importare particulam causalem *ut*, sic: Psal. 93. Heb. 94. v. 4. *Eructabunt, loquentur vetera*, h. e. ut loquantur vetera. Vide etiam Psal. 87. Heb. 88. v. 11. Psal. 101. Heb. 102. v. 14. &c. ubi alii ellipsin copulæ & esse volunt, quam Lxx. & Vulg. Lat. suppleverunt, præterquam in ultimo exemplo, ubi תָּקוּם per participium reddiderunt: *σὺ ἀναστὰς οἰκτειρήσεις τὴν Σιὼν*, *tu exsurgens misereberis Sion.*

CANON IV.

Cum duo verba ejusdem temporis conjunguntur, vel copula intercedente, vel sine ea; tum prius verbum sæpe per adverbium Latinis exprimitur.

Gen. 24. v. 18. *Et festinavit & demisit hydriam*, h. e. *celeriter demisit*, Vulg.

Ibid. c. 25. v. 1. *Et addidit Abraham, & accepit uxorem*, h. e. denuo, iterum accepit uxorem. Vulg. *aliam duxit uxorem.*

Ibid. c. 26. v. 18. *Et reversus est Isaac, & fodit puteos*, h. e. *rursum fodit*, Vulg.

Ibid. c. 30. v. 31. *Revertar, pascam, pecora tua custodiam*, h. e. *iterum pascam & custodiam pecora tua*, Vulg.

Psal. 77. Heb. 78. v. 41. *Et reversi sunt, & tentaverunt Deum*, h. e. rursus tentaverunt.

Psal. 101. Heb. 102. v. 3. *Festina, exaudi me*, h. e. *velociter exaudi me*, Vulg.

Psal. 105. Heb. 106. v. 13. *Festinarunt, obliti sunt opera ejus*, h. e. cito obliti sunt.

1. Reg. 4. v. 14. *At ille festinavit & venit*, h. e. festinanter venit.

3. Reg. 19. v. 6. *Et reversus est & obdormivit*, h. e. *iterum obdormivit*, Vulg.

1. Paral. 13. v. 2. *Erumpamus, mittamus ad fratres nostros*, i. huc illuc celeriter amandemus cursores. Metaphora ab aquis inundantibus sumta.

Neh. seu 2. Esd. 3. v. 20. הֶחֱרָה הֶחֱזִיק *accendit, instauravit*, h. e. ardenter instauravit. Vulg. *in monte ædificavit.* Pro הֶחֱרָה legebat הָהָרָה *montem versus*, ab הַר *mons*, & cum ה artic. ab initio, & locali à fine, הָהָרָה.

Isai. 6. v. 13. וְשָׁבָה וְהָיְתָה *& convertetur, & erit ad flagrandum*, i. iterum flagrabit. Sym. *καὶ πάλιν ἔσται εἰς καταβόσκησιν*, *& rursus erit in devastationem.* Lxx. *καὶ πάλιν ἔσται εἰς προνομήν*, *& rursum erit in deprædationem.* Sic etiam convertit Hieron. commentario in h. locum. Vulg. *& convertetur, & erit in ostensionem*, quod in malam partem accipiendum est.

Isai. 64. v. 4. *Occurristi lætanti & facienti justitiam*, hoc est, lætanter justitiam facienti.

Jerem. 13. v. 18. *Humiliamini, sedete*, h. e. humillime sedete.

Ose. 9. v. 9. *Profundum fecerunt, corruperunt, sicut in diebus Gabaa*, h. e. profundissime corruperunt, sive, ut Vulg. *profunde peccaverunt.* Gabaonitarum scelus quod attinet, vide Jud. capp. 19. & 20.

Act. 15. v. 16. *μετὰ ταῦτα ἀναστρέψω, καὶ οἰκοδομήσω τὴν σκηνὴν Δαυὶδ*, *Post hæc revertar, & ædificabo tabernaculum David*, h. e. iterum ædificabo. Conf. Amos. 9. v. 11.

Rom. 10. v. 20. *Isaias autem audet & dicit*, h. e. audacter & libere dicit.

CANON V.

VERBUM finitum cum infinitivo junctum, quandoque adverbialiter exponendum est, & infinitivus in tempus & personam finiti convertendus.

Gen. 8. v. 10. וַיֹּסֶף שַׁלַּח *& adjecit* (Noe) *dimittere columbam ex arca*, h. e. *iterum dimisit*, Vulg. Sic v. 12. Psal. 77. Heb. 78. v. 17. &c.

Ibid. v. 21. *Non addam maledicere amplius terræ*, h. e. *nequaquam ultra maledicam terræ*, Vulg.

Ibid. cap. 12. v. 11. *Cum appropinquasset* (Abram) *ingredi in Ægyptum*, h. e. cum prope venisset in Ægyptum; cum jam jam ingressurus esset in Ægyptum.

1. Reg. 19. v. 8. *Et addidit bellum esse*, h. e. *motum est rursum bellum*, Vulg.

Esd. 9. v. 14. *An reverteremur ad irrita facienda mandata tua?* h. e. an iterum irrita faceremus? Sic Job. 7. v. 7. Psal. 70. Heb. 71. v. 20.

Psal. 32. Heb. 33. v. 3. *Benefacite psallere*, i. *bene psallite*, Vulg.

Psal. 77. Heb. 78. v. 38. *Et multiplicavit avertere iram suam*, h. e. plurimum avertit.

Psal. 125. Heb. 126. v. 2. *Magnificavit Dominus facere cum eis*, h. e. magnifice egit. Sic v. 3. 1. Reg. 16. v. 17.

Cum participiis. Psal. 112. Heb. 113. v. 5. *Quis sicut Dominus Deus noster*, הַמַּגְבִּיהִי לָשָׁבֶת *qui exaltat habitare*, h. e. qui altissime habitat, seu ut Vulg. *qui in altis habitat*. V. 6. הַמַּשְׁפִּילִי לִרְאוֹת *& humiliat respicere*, h. e. demisse respicit, seu infime demittit se respiciendo. Participia illa sunt cum (י), quod vocant paragogicum, sed quod revera est antiqua vocalis *e* sub ultima litera subintellecta. Vide pag. 183. col. 2. in fine.

Psal. 126. Heb. 127. v. 2. *Frustra est vobis matutinantibus surgere*, h. e. mane surgentibus; *& tardantibus sedere*, h. e. tarde sedentibus. Sensus est: frustra mane surgitis, & tarde sedetis, seu cubatis, ob vile lucrum; sicque panem multis curis ac laboribus dilutum comeditis, nisi Dominus laboribus vestris faveat.

Prov. 30. v. 29. *Tria sunt benefacientia procedere*, h. e. *quæ bene procedunt*, Vulg. Sic Jerem. 1. v. 12.

Interdum deficit infinitivus. Num. 14. v. 24. וַיְמַלֵּא אַחֲרָי *& implevit post me*, sup. *ire*, h. e. plane sequutus est me. Sic cap. 32. vv. 11. 12. Deut. 1. v. 36. Jos. 14. v. 8. 3. Reg. 11. v. 6.

1. Reg. 18. v. 27. *Et impleverunt ea* (praputia) *regi*, supp. *dare*, h. e. plene dederunt. Vulg. *annumeravit* (David) *ea regi*.

Quandoque etiam infinitivus iste loco adverbii est. 1. Reg. 17. v. 16. *Et appropinquabat Philisthæus* הַשְׁכֵּם וְהַעֲרֵב *matutinare & vesperascere*, h. e. *mane & vespere*. Vulg.

Ex Novo Testamento. Luc. 20. v. 11. *Et addidit alium servum mittere*, sic etiam v. 12. h. e. *& iterum misit*, explicante Marco c. 12. vv. 4. 5. Ita Joan. 6. v. 21. ἤθελον *volebant*, commode explicatur per ἐθελουσίως *voluntarie*, *ultro*, *cupide*. Conf. Matth. 14. v. 32. & Marc. 6. v. 51. Vide etiam Joan. 5. v. 35.

CANON VI.

VERBUM finitum quodvis regit suum infinitivum ad certiorem rei cognitionem, & evidentiam exprimendam.

Hæc verbi cum suo infinitivo syntaxis, non tantum locum habet in eadem conjugatione, sed etiam in diversis. Insuper infinitivus verbum finitum modo præcedit, modo sequitur, eadem utrobique emphasi. Volunt tamen nonnulli, cum infinitivus sequitur, *continuationem* indicari. Hic autem infinitivus, sive præcedat, sive sequatur tempus finitum,

finitum, explicationis causa in *gerundium* convertitur.

Denique Idiotismi hujus exempla tam in oratione *affirmativa*, quam in *negativa* reperiuntur.

I. In oratione affirmativa.

Gen. 2. v. 16. *Ex omni ligno paradisi* אָכֹל תֹּאכֵל *comedendo comedes*, h. e. libere comedere poteris.

Ibid. v. 17. *moriendo morieris*, id est, certissime morieris, seu eris morti obnoxius, ut vidimus supra pag. 529. Can. I. col. 1.

Ibidem c. 37. v. 33. טָרֹף טֹרַף *discerpendo discerptus est Joseph*, i. crudeliter, vel certo certius discerptus est Joseph. In hoc exemplo, infinitivus טָרֹף est in qál, præteritum vero טֹרַף in puál.

Exod. 21. v. 19. וְרַפֹּא יְרַפֵּא *Et medicando medicabitur*, h. e. *mercedem curationis reddet*, Chald. Vel *impensas in medicos restituet*, Vulg. qui optime loci hujus sensum reddidit.

4. Reg. 8. v. 10. *Vade*, אֱמָר־לֹא חָיֹה תִחְיֶה *dic illi: vivendo vives*, i. certissime *sanaberis*, Vulg. quod ironice dictum est. Quidam tamen לֹא ut particulam negativam accipiunt, ac interpretantur *non vivendo vives*; at Massorethæ notant לֹא scriptum esse pro לוֹ, quam ultimam lectionem sequitur Vulg. MS. Alex. Ald. & Complut. habent etiam αὐτῷ *illi*. Alia exempla vide Exod. 19. vv. 12. 13. Num. 11. v. 32. Jos. 7. v. 7. cap. 24. v. 10. 1. Reg. 23. v. 22. 2. Reg. 9. v. 11. 4. Reg. 3. v. 23. Psal. 49. Heb. 50. v. 21. Et sic sæpissime alibi.

Quandoque diversi verbi infinitivus sequitur tempus finitum, quo fere *continuatio* actionis innuitur.

Gen. 8. v. 3. וַיָּשֻׁבוּ .... הָלוֹךְ וָשׁוֹב *Et reversæ sunt aquæ .... eundo & revertendo.* Vulg. *euntes & redeuntes*, i. continuo recedendo.

Ibidem v. 7. וַיֵּצֵא יָצוֹא וָשׁוֹב *Et egrediebatur* (corvus) *egrediendo & revertendo*, h. e. continuo ibat & redibat, ultro citroque circa arcam volitabat, nec tamen intra eam redibat; unde Lxx. καὶ ἐξελθὼν οὐκ ἀνέστρεψεν, Vulg. *& egrediens non revertebatur.* Sensum, non verba, expresserunt. Vide etiam c. 12. v. 9. Psal. 125. Heb. 126. v. 6. Jerem. 29. v. 19.

Pro altero infinitivo, nomen interdum ponitur.

Jud. 4. v. 24. וַתֵּלֶךְ *& ivit manus filiorum Israël* הָלוֹךְ וְקָשָׁה *eundo & dura*, h. e. perrexit indesinenter durior esse. Vulg. *qui* (filii Israël) *crescebant quotidie, & forti manu opprimebant Jabin regem Chanaan.* Sensum optime reddidit.

Pro infinitivis, quandoque participia ponuntur.

1. Reg. 17. v. 41. *Ibat autem Philisthæus* הֹלֵךְ וְקָרֵב *incedens & appropinquans adversum David*, h. e. continenter appropinquabat ad Davidem.

Denique interdum ellipsis est infinitivi verbo cognati. 1. Reg. 14. v. 16. Et *ecce multitudo illa colliquescebat*, וַיֵּלֶךְ וַהֲלֹם *& ibat contundendo se*, pro, וַיֵּלֶךְ הָלוֹךְ וַהֲלֹם *& ibat eundo & contundendo se*, i. indesinenter contundebat se.

In Nov. Testam. Act. 7. v. 34. ἰδὼν εἶδον (cum participio pro infinitivo) *videns vidi afflictionem populi mei*, cujus loco legitur Exod. 3. v. 7. רָאֹה רָאִיתִי *videndo vidi.* Vide etiam Act. 5. v. 4.

Apud profanos. Lucian. ἰδὼν εἶδον, *videns vidi.* Æschyl. βλέποντες ἔβλεπον, *videntes videbant.*

II. In oratione negativa.

Gen. 3. v. 4. לֹא־מוֹת תְּמֻתוּן *non moriendo moriemini*, h. e. *nequaquam morte moriemini.* Vulg.

Exod. 5. v. 23. וְהַצֵּל לֹא־הִצַּלְתָּ *& liberando non liberasti*, hoc est, omnino, prorsus non liberasti; quo in exemplo, sicut & in quibusdam sequentibus, negatio verbo & infinitivo interponitur.

Ibid. c. 34. v. 7. וְנַקֵּה לֹא יְנַקֶּה *& mundando non mundabit*, h. e. mundando non mundabitur; illa enim tertia persona activa, passive accipienda est. Vide supra pag. 531. Can. III. Vulg. *nullusque apud te per se innocens est.*

Lev. 19. v. 20. וְהָפְדֵּה לֹא נִפְדָּתָה *& redimendo non fuit redemta*, h. e. nullo modo redemta. Præteritum est ex niphál, infinitivus ex hophál. Vide Ezech. 16. v. 4. Dan. 10. v. 3.

Psal. 48. Heb. 49. v. 8. אָח לֹא־פָדֹה יִפְדֶּה אִישׁ *Fratrem non redimendo redimet quisquam*, h. e. nullo modo redimet. S. Hieron. *Fratrem redimens non redimet vir.* Lxx. ἀδελφὸς ου λυτρῦται, λυτρώσεται ἄνθρωπος, *frater non redimit, redimet homo.* Pro פָּדֹה legeb. פָּדָה *redemit.*

CANON VII.

VERBIS passivis nominativus subjunctus non raro præcedentem habet particulam אֵת vulgarem accusativi notam, pleonastice quidem, sed emphatice, & amplioris declarationis gratia.

Gen. 17. v. 5. *Nec ultra vocabitur* אֶת־שִׁמְךָ *nomen tuum Abram.*

Ibid. c. 21. v. 5. בְּהִוָּלֶד־לוֹ *cum natus est ei* (Abrahamo) אֵת־יִצְחָק *Isaac.*

Lev. 13. v. 49. וְהָרְאָה אֶת־הַכֹּהֵן *& videre fiet Sacerdos.* Quidam tamen existimant אֶת־ ibi positum esse pro אֶל־ *ad*, unde Vulg. *& ostendetur Sacerdoti.*

Num. 26. v. 55. *Sorte* יֵחָלֵק אֶת־הָאָרֶץ *dividetur terra.* Vide etiam Deut. 20. v. 8. Si puncta mutentur in hujusmodi verbis passivis, facile in activa convertentur, ita tamen ut passive accipiantur. Sic v. g. *Nec ultra* יִקְרָא אֶת־שִׁמְךָ *vocabit nomen tuum Abram*, hoc est, vocabitur, ut supra §. II. Can. III. pag. 531.

CANON VIII.

VERBUM passivum *vocandi* cum dativo construitur, quem Latini per alterum nominativum exprimunt.

Gen. 2. v. 23. לְזֹאת יִקָּרֵא אִשָּׁה *huic vocabitur virago*, i. hæc vocabitur. Alia exempla vide Isai. 1. v. 26. cap. 32. v. 5. cap. 35. v. 8. cap. 62. v. 4. Quandoque etiam alter nominativus exprimitur, ut Isai. 56. v. 7. כִּי בֵיתִי בֵּית־תְּפִלָּה יִקָּרֵא *quia domus mea, domus orationis vocabitur.*

Idoneus hîc esset de speciali aliorum quorumdam verborum constructione disserendi locus. Ex verbis enim, alia casum suum nude & simpliciter, alia intercedente aliqua præpositione, & id quidem frequentissime, regunt. Verum quia hæc in lexico, quod Deo dante, Grammaticam illam excipiet, annotabuntur; ea nunc missa facimus, ut ad singularem verbi substantivi *sum* constructionem deveniamus. Interea temporis, præpositiones illas negligere sufficiat.

CANON IX.

VERBUM substantivum *sum*, vel expressum, vel subintellectum, loco posterioris nominativi, eleganter regit nomen cum præpositione.

I. Cum præpositione ב *in.*

Jud. 11. v. 35. אַתְּ הָיִית בְּעֹכְרָי *tu es in perturbatoribus meis*, h. e. perturbans me. Lxx. καὶ σὺ ἦς ἐν τῷ ταράχῳ μου, *& tu eras*, vel *es in turbatione mea*, h. e. turbas me.

Psal. 53. Heb. 54. v. 6. אֲדֹנָי בְּסֹמְכֵי נַפְשִׁי *Dominus* (est) *in sustentantibus animam meam*, h. e. sustentans. Vulg. *susceptor animæ meæ.*

Psal. 117. Heb. 118. v. 7. *Dominus* (est) *mihi* בְּעֹזְרָי *in adjutoribus meis*, h. e. ut Lxx. interpretantur, ἐμοὶ βοηθὸς, Vulg. *mihi adjutor.* Vide insuper Prov. 3. v. 26.

Apud profanos. Euripid. in Hippolyto, κάρτ' ἂν ἐν σοφοῖσιν ἦν, *valde in sapientibus fuissem*, h. e. valde sapiens. Cicero: *hîc in magnis viris non est habendus*, h. e. magnus vir, &c.

Interdum tamen illa præpositione μεταφορικῶς,

ſeu diviſio & diſtinctio ſignificatur, ut 2. Reg. 15. v. 31. *Achitophel eſt* בַּקֹּשְׁרִים *cum conjuratoribus*, h.e. conjuratorum unus. Vide etiam Prov. 22. v. 26. cap. 23. v. 20.

II. Cum præpoſitione ל *ad*, vel *in*.

Gen. 2. v. 24. *Et erunt* (duo) לְבָשָׂר *in carnem unam, vel in carne una*, h. e. *una caro*, ut explicatur Matth. 19. v. 6. Sic Gen. 20. v. 12. Ruth. 4. v. 13.

Gen. cap. 17. v. 4. *Eriſque* לְאַב *in patrem multarum gentium*, h. e. *pater*, Vulg.

Deut. 28. v. 44. *Ipſe erit* לְרֹאשׁ *in caput*, *& tu eris* לְזָנָב *in caudam*, h. e. caput, cauda; ſuperior, inferior.

Alia exempla vide Pſal. 30. Heb. 31. v. 3. Thren. 1. v. 5. Heb. 8. v. 10.

1. Joan. 5. v. 8. *καὶ οἱ τρεῖς εἰς τὸ ἕν εἰσιν*, *& hi tres in unum ſunt*, h. e. *unum*, Vulg.

Quandoque hac phraſi *converſio* innuitur. Exod. 4. v. 4. וַיְהִי לְמַטֶּה *& fuit in virgam*, h. e. *verſa eſt in virgam*, Vulg. Sic v. 9. וְהָיוּ לְדָם *& erunt* (aquæ) *in ſanguinem*, h. e. *vertentur*.

ARTICULUS II.

De Verborum enallage.

VERBORUM enallagen, ſecundum varia eorum accidentia, diſtinguemus. I. Erit modorum. II. Temporum. III. Perſonarum. IV. Numeri. V. Generis.

§. I.

De modorum enallage, & optativo modo.

CANON I.

INFINITIVUS pro præterito vel præſenti, futuro, imperativo, participio, & nomine interdum ponitur.

I. Infinitivus pro præterito, vel præſenti.

Exod. 8. v. 15. al. 11. *Videns autem Pharao, quod data eſſet requies*, וְהַכְבֵּד *& aggravare cor ſuum*, h. e. aggravavit; vel, ut Vulg. *ingravavit*.

2. Paral. 31. v. 10. *Ex quo cœperunt offerri primitiæ in domo Domini*, אָכוֹל וְשָׂבוֹעַ וְהוֹתֵר *comedere, & ſaturari & remanere plurima*, h. e. *comedimus, & ſaturati ſumus, & remanſerunt plurima*, Vulg. Suppleri poſſet verbum *cœpimus*, ſic: *cœpimus comedere*, &c.

Pſal. 21. Heb. 22. v. 9. גֹּל *ſperare in Domino*, h. e. *ſperavit*, Vulg. Lat. Verum poteſt eſſe præteritum formæ hholem, ut poſuimus ſupra pag. 216. col. 1. initio.

Prov. 12. v. 6. al. 5. *Verba impiorum* אֱרָב־דָּם *inſidiari ſanguini*, h. e. *inſidiantur*, Vulg.

Prov. 15. v. 22. הָפֵר *diſſipare cogitationes in non conſilio*, h. e. *diſſipantur*, Vulg.

Ezech. 1. v. 14. *Et animalia* רָצוֹא וָשׁוֹב *currere & redire*, h. e. currebant, Vulg. *ibant & redibant*. Quidam ſubintelligunt tempus finitum, רָצוּ רָצוֹא *currebant currendo*, *&* שָׁבוּ שׁוֹב *redibant redeundo*.

Alia exempla videſis Iſai. 38. v. 16. Jerem. cap. 7. v. 9. cap. 10. v. 13. cap. 14. v. 5. cap. 31. v. 2. Amos. 8. v. 4. &c.

II. Infinitivus pro futuro.

Exod. 18. v. 22. וְהָקֵל מֵעָלֶיךָ *& alleviare à te*, h. e. levius erit tibi, ſive, ut eleganter Vulg. *leviuſque ſit tibi, partito in alios onere*.

2. Reg. 3. v. 18. *In manu ſervi mei David* הוֹשִׁיעַ *ſalvare populum meum Iſraël*, pro אוֹשִׁיעַ *ſalvabo*, ut reddidit Vulg.

2 Paral. 18. v. 29. *Dixitque rex Israël ad Josaphat :* הִתְחַפֵּשׂ וָבוֹא *mutare habitum & ad pugnam ire*, h. e. *mutabo habitum , & sic ad pugnam vadam*, ita optime Vulg. qui tamen 3. Reg. 22. v. 30. ubi eadem verba Hebraïca legere est, interpretatur : *sume arma & ingredere prælium*, qui non est hujus loci sensus, ut liquet ex contextus serie. Rex autem Israël mutavit habitum, ne à Syris agnosceretur; sequitur enim : *Tu autem* (Josaphat) *induere vestibus tuis* solitis, tibi enim non imminet tantum periculum, quantum mihi primario Syrorum hosti.

Isai. 5. v. 5. הָסֵר *removere sepem ejus* ..... פָּרֹץ *dirumpere maceriam ejus*, ... i. removebo, dirumpam. Sive ut Vulg. *auferam , diruam.*

Jerem. 13. v. 16. .... וְשִׂית *& ponere*, h. e. ponet, vel ponat. Quæ enallage in hoc Propheta frequentissima est.

Ezech. 11. v. 7. *Et vos* הוֹצִיא *educere*, pro אוֹצִיא *educam*, Vulg. qui forte ita legebat.

Zach. 12. v. 10. *Et plangent eum planctu quasi super unigenitum*, הָמֵר, *& amare dolere super eum*, h. e. & amare dolebunt.

III. Infinitivus pro imperativo.

Exod. 20. v. 8. זָכוֹר *recordari diei Sabbathi, ut sanctifices illum*, h. e. recordare, sive, ut Vulg. *memento ut diem Sabbathi sanctifices*, forte legeb. זְכֹר.

Num. 4. v. 1. נָשֹׂא *tollere summam filiorum Caath*, &c. h. e. *tolle* (נְשָׂא) ut forte olim legebatur.

Deut. 5. v. 12. שָׁמוֹר *observare diem Sabbathi*, &c. id est, observa. A vero alienum non est antiquitus lectum fuisse שְׁמֹר *observa*, in imperativo. Alia exempla vide Jos. 1. v. 13. Job. 32. v. 10. Psal 16. Heb. 17. v. 4. Jerem. 2. v. 2. &c.

Luc. 22. v. 42. *Pater , si vis* , παρενεγκεῖν *transferre calicem istum à me*, h. e. *transfer*, Vulg. nisi legerit παρένεγκε, in imperat. ut habetur Marc. 14. v. 36. & ut præ se ferunt mss. quidam codd. quos vide apud D. Mill. pag. 188. col. 2.

Sic apud Greg. Nazian. μὴ σφόδρα θαῤῥεῖν, μηδ' ἀπελπίζειν ἄγαν, *ne aude nimium , nec nimis despera.* Phocylid. μαρτυρίαν ψευδῆ φεύγειν, τὰ δίκαια ἀγορεύειν, *falsum testimonium fuge , justa loquere.* Virg. 3. Georg. vv. 331. 335.

> *Æstibus at mediis umbrosam exquirere vallem.*
>
> *Tum tenues dare rursus aquas , & pascere rursus.*

pro, exquire, da, pasce. Sunt tamen, qui in hac loquutione supplendum existiment θέλε *velis*, χρὴ, δεῖ *oportet*, προσήκει, πρέπει *decet*, *convenit*, &c. Posset etiam in Hebræo subintelligi tempus finitum, sic : זָכֹר תִּזְכֹּר *recordando recordaberis.*

IV. Infinitivus pro participio.

Num. 6. v. 5. גַּדֵּל *magnificare*, i. *magnificans*, seu *crescere faciens*, aut *nutriens*, (ut Lxx. τρέφων,) *comam , capillum capitis sui*, &c.

Jos. 3. v. 17. *Et Sacerdotes* ....*stabant super siccam humum in medio Jordanis* , הָכֵן *accingere se*, h. e. *accincti*, Vulg. Aq. Sym. ἕτοιμοι *parati.* Apud Lxx. vacat.

Psal. 31. Heb. 32. v. 9. *Nolite fieri sicut equus & mulus*, אֵין הָבִין *non intelligere*, h. e. non intelligentes. Sive, ut Vulg. *quibus non est intellectus ;* relativum enim אֲשֶׁר sæpe deficit, & infinitivus pro nomine substantivo usurpatur, ut dicemus infra num. V.

Isai. 49. v. 7. *Hæc dicit Dominus* .... לִבְזֹה *ad contemnere animam*, h. e. ad animam contemnentem ; sequitur enim in participio : לִמְתָעֵב גּוֹי *ad abominantem gentem.* Lxx. τὸν φαυλίζοντα τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, τὸν βδελυσσόμενον ὑπὸ τῶν ἐθνῶν, *eum , qui despicit animam suam , qui abominationi est gentibus.* Theod. referente Hieron. comm. in h. l. tom. 3. nov. edit. col. 353. *ei , qui despicit animam , qui abominationi est genti*, &c. cui interpretationi consentit Aq. teste eod. Hieron. qui ibidem Lxx. quod prophetiæ hujus, quam Christo applicat, sensum mutaverint, & extenuaverint, insimulat. Vide ejus verba. Vulg. *ad contemtibilem animam , ad abominatam gentem.*

Habac. 2. v. 15. הוֹי מַשְׁקֵה רֵעֵהוּ מְסַפֵּחַ חֲמָתְךָ וְאַף שַׁכֵּר *Væ potum præbenti amico suo , adhibenti furorem*, vel *venenum tuum*, (חֵמָה enim) pro diversis radicibus utrumque significat) etiam *inebriare*, h. e. inebrianti. Vulg. *Væ*

qui potum dat amico suo mittens fel suum, & inebrians. Pro חֲמָתְךָ legeb. חֲמָתוֹ *fel*, seu *venenum suum.* Sic etiam legebat Sym. καὶ ἀφιὼν ἀκρίτως τὸν θυμὸν ἑαυτοῦ, *& emittens absque judicio furorem*, vel *venenum suum.* Aq. vero, V. edit. & Theod. legebant ut Heb. Aq. ἐξ ἐκπιμψέως χόλου σου, *ex emissione iræ tuæ.* V. edit. ἐξ ἀπροσδοκήτου ἀναστάσεως τῆς ὀργῆς σου, *de insperata subversione iræ tuæ.* Theod. ἀπὸ χύσεως θυμοῦ σου, *de effusione furoris tui.* Illi insuper interpretes מ τοῦ מְסַפֵּחַ, ut præpositionem spectarunt, מִסְפָּח. Hujus porro versiculi sensus est: væ illi, qui eodem furore, quo tu, percitus potum dat amico suo ad ebrietatem usque. Vel: væ ei, qui in furore suo potum dat amico suo, eumque inebriat.

V. Infinitivus pro nomine substantivo.

3. Reg. 8. v. 52. *Et exaudies eos* בְּכֹל־קָרְאָם *in omni invocare ipsos*, h. e. in omni invocatione, seu oratione ipsorum. Vulg. *in universis, pro quibus invocaverint te.*

4. Reg. 19. v. 27. *Et sedere tuum, & egredi tuum, & venire tuum scio, & furere tuum contra me*, h. e. sessionem tuam, &c. Vulg. *habitaculum tuum, & egressum tuum, & introitum tuum, & viam tuam ego præscivi .... & furorem tuum contra me.* Per egressum autem, ingressum, sessionem, &c. quælibet vitæ actiones significantur.

1. Paral. 16. v. 37. *Et dicat omnis populus: amen* וְהַלֵּל *& laudare Domino*, h. e. laudem, seu *hymnum*, Vulg.

Psal. 100. Heb. 101. v. 3. עֲשֹׂה־סֵטִים *facere declinantium odi*, h. e. opus, factum.

Psal. 131. Heb. 132. v. 1. *Memento Domine David* אֵת כָּל־עֻנּוֹתוֹ *cum omni affligi eum*, vel (&) *omnis affligi eum*, h. e. afflictionis ejus. Aq. κακουχίας αὐτοῦ, *ærumnæ ejus.* Sym. κακώσεως αὐτοῦ, S. Hieron. *afflictionis ejus.* V. edit. ταπεινώσεως αὐτοῦ, *humiliationis ejus.* Lxx. πραότητος αὐτοῦ, *mansuetudinis ejus*, legebant עַנְוָתוֹ ab עֲנָוָה *mansuetudo, humilitas*, &c. Alia exempla vide Isai. 4. v. 4. cap. 32. v. 17. c. 38. v. 12. Dan. 10. v. 1. &c.

Luc. 7. v. 21. *& cæcis multis donavit* (Jesus) τὸ βλέπειν *videre*, h. e. *visum*, Vulg. Vide etiam Heb. 2. v. 15. &c.

Apud profanos. ἐκ τοῦ ὁρᾶν γίγνεται τὸ ἐρᾶν, *ex videre nascitur amare*, i. ex visu nascitur amor. τὸ μαθεῖν πραΰνει τὰ ἤθη, *eruditio emollit mores*, quod convenit cum illo Latino: *didicisse fideliter artes, emollit mores.* Plaut. in Bach. *hic vereri perdidit*, i. verecundiam.

Vice versa interdum nomen pro infinitivo ponitur.

Deut. 10. v. 12. *Et nunc, Israël, quid Dominus Deus tuus petit à te, nisi* לְיִרְאָה *timorem Dominum Deum tuum*, &c. h. e. ad timendum, sive *ut timeas*, Vulg. sequitur enim infinitivus לָלֶכֶת *ad ambulandum.*

Isai. 7. v. 1. *Et factum est in diebus Achaz, filii Joathan .... ascendit Rasin rex Syriæ, & Phacee filius Romeliæ, rex Israel in Jerusalem,* לַמִּלְחָמָה *ad prælium contra eam* (Jerusalem,) h. e. *ad præliandum*, Vulg.

Huc etiam pertinent nomina, quæ casum verbi sui regunt, & de quibus supra cap. II. art. II. §. XII. Can. I. pag. 497.

Marc. 12. v. 38. *Et dicebat* (Jesus) *eis* ἐν τῇ διδαχῇ αὐτοῦ, *in doctrina sua*, h. e. ἐν τῷ διδάσκειν, *inter docendum*, vel *docendo.* Sic cap. 4. v. 2.

CANON II.

IMPERATIVUS quandoque pro præterito seu præsenti, pro futuro indicativi, & pro subjunctivo usurpatur. Interdum etiam permissive exponendus est.

I. Imperativus pro præterito, seu præsenti.

Psal. 8. v. 2. *Quoniam* תְּנָה *dedisti*, vel *das*, aut *ponis*, vel *posuisti*, ut S. Hieron. *magnificentiam tuam super cœlos.* Lxx. ἐπήρθη, Vulg. Lat. *elevata est.* Sym. ἔταξας *ordinasti.* Porro תְּנָה imperativus est cum ה parag. ut posuimus supra pag. 208. col. 2. non infinitivus, ut volunt plerique omnes Grammatici.

II. Imperativus pro futuro indicativi.

Gen. 20. v. 7. *Et orabit pro te*, וֶחְיֵה *& vi-*

ve, hoc est, *& vives*, Vulg.

Ibid. c. 42. v. 18. *Facite, quæ dixi*, וִחְיוּ *& vivite*, h. e. *& vivetis*, Vulg.

Ibid. c. 45. v. 18. *Et ego dabo vobis omnia bona Ægypti*, וְאִכְלוּ *& comedite*, h. e. & comedetis.

Psal. 36. Heb. 37. v. 27. *Declina à malo & fac bonum*, וּשְׁכֹן *& inhabita in sæculum*, i. & inhabitabis.

Alia exempla vide Deut. 32. v. 50. Prov. 3. v. 4. cap. 4. v. 4. Isai. 54. v. 14. Jerem. 27. v. 17. &c.

Joan. 2. v. 19. λύσατε, *solvite templum hoc*, &c. i. solvetis.

Ex profanis. Menand. οἶδ' ὅτι ποίησον, pro ποιήσεις, *scio, quod facturus sis.* Virg. Ecl. 7. v. 36. *Si fœtura gregem suppleverit, aureus esto*, i. eris.

Huc pertinet, quod futura à prophetis prænunciantur forma imperandi.

Isai. 47. v. 1. *Descende, sede in pulvere, virgo filia Babylon*, &c. V. 5. *Sede tacens, & intra in tenebras, filia Chaldæorum*, hoc est, descendes, sedebis, &c.

Psal. 78. Heb. 79. v. 6. *Effunde iram tuam in gentes, quæ te non noverunt*, &c. hoc est, effundes. V. 12. *Redde vicinis nostris septuplum in sinu eorum*, &c. i. reddes. Vide Psal. 68. Heb. 69. vv. 25. 28. Jerem. cap. 18. v. 21. &c. quod *non optantis est, sed prophetantis: non ut fiat, sed quia fiet*, scribit S. Aug. in Psal. 78. v. 24. tom. 4. nov. edit. col. 705. Idem in Psal. 5. v. 11. *Reos illos perage*, vel ut Vulg. *judica*, i. *condemna illos, Deus*, &c. *prophetia est*, inquit ibid. col. 20. *non maledictio: non enim optat* (Propheta) *ut veniat, sed cernit quid eventurum sit.* Pseudo-Hieron. comm. in cap. 1. Thren. tom. 5. nov. edit. col. 810. in fine. *Quando sancti viri deprecatorio more contra hostes suos rogant, non voto malitiæ, sed spiritu prophetiæ, hoc, quod præsciunt, futurum prædicunt.*

III. Imperativus pro subjunctivo cum conjunctione *si*, vel *quamvis*.

Num. 24. v. 21. *Robustum quidem est habitaculum tuum*, וְשִׂים *& pone in petra nidum tuum*, h. e. *sed si posueris*, Vulg.

Psal. 4. v. 5. *Irascimini*, vel *commovemini, & nolite peccare*, h. e. *si irascimini*, &c.

Nah. 3. v. 15. *Congregare ut bruchus, multiplicare ut locusta*, h. e. quanvis congregata, seu numerosa fueris ut bruchus, & multiplicaveris te ut locusta.

Eccli. 30. v. 9. τιθήνησον τέκνον, καὶ ἐκθαμβήσει σε, σύμπαιξον αὐτῷ, καὶ λυπήσει σε, *lacta filium, & terrorem incutiet tibi, lude cum eo, & contristabit te*, h. e. si lactaveris, &c.

IV. Imperativus quandoque permissive exponendus est.

2. Reg. 18. v. 23. *Et ait ei: curre*, hoc est, curras sino; antea enim nolebat Joab, sed efflagitanti Achimaaso illud permisit.

3. Reg. 22. v. 22. *Egrediar & ero spiritus mendax in ore omnium prophetarum ejus. Et dixit Dominus .... egredere & fac ita*, h. e. permitto ut egrediaris, & ita facias; non enim jubet Dominus, sed permittit.

4. Reg. 2. v. 17. *Coegeruntque eum donec acquiesceret & diceret: mittite*, h. e. sino ut mittatis.

Matth. 8. v. 32. *Et ait illis* (Dæmonibus) *ite*, h. e. sino ut eatis; nam Luc. 8. v. 32. pro hoc imperativo legitur, καὶ ἐπέτρεψεν αὐτοῖς, *& permisit illis.*

CANON III.

OPTATIVUS modus, quo carent Hebræi, variis modis apud ipsos effertur.

I. Per particulam לוּ, vel לוּא *utinam*, junctam cum *præterito*, vel cum *futuro*.

Cum præterito. Num. 20. v. 3. לוּ גָוַעְנוּ *utinam expirassemus*, Vulg. *periissemus.* Vide etiam Isai. 64. v. 1. al. 63. v. 19.

Huc pertinet in Novo Test. ὄφελον cum aoristo primo. Vide 1. Cor. 4. v. 8.

Cum futuro. Gen. 17. v. 18. לוּ *utinam Ismael* יִחְיֶה *vivat coram te.* Sic ὄφελον cum futuro, Gal. 5. v. 12.

Interdum etiam usurpatur participium, ut Psal. 80. Heb. 81. v. 14. לוּ *utinam populus meus* שֹׁמֵעַ לִי *audisset me*, ubi futurum sequitur.

II. Per futurum sine particula.

Job. 3. v. 3. יֹאבַד *peribit dies, in qua natus sum*, h. e. utinam periisset, Vulg. *pereat*. Et sic in seqq. verbis.

Cant. 1. v. 2. יִשָּׁקֵנִי *osculabitur me osculo oris sui*, h. e. (utinam) *osculetur me*, Vulg. Vide etiam Psal. 69. Heb. 70. vv. 3. 4. 5. Psal. 121. Heb. 122. vv. 6. 7.

III. Per imperativum. Psal. 44. Heb. 45. v. 5. *& decore tuo* צְלַח *prosperare*, h. e. utinam prosperetis.

Huc pertinent omnes imperativi *petitorii*, quibus rogatur Deus, ut suam nobis gratiam conferat, & prohibeat mala. Illi enim imperativi optandi vim prorsus obtinent.

IV. Per circumscriptionem מִי יִתֵּן *quis dabit?*

Psal. 13. Heb. 14. v. 7. *Quis dabit ex Sion salutare Israël?* hoc est, utinam detur! Sic Exod. 16. v. 3. Num. 11. v. 29. Deut. cap. 28. v. 67. 2. Reg. 19. v. 1. Psal. 54. Heb. 55. v. 7. Cant. 8. v. 1. Jerem. 9. vv. 1. 2. &c.

Pronomini interrogativo aliud verbum nonnunquam adjungitur.

2. Reg. 23. v. 15. מִי יַשְׁקֵנִי *quis bibere me faciet aquas de cisterna, quæ est in Bethlehem?* i. utinam, seu, ut Vulg. *ô si quis mihi daret potum aquæ*, &c. Vide Psal. 4. v. 7.

§. II.

De temporum enallage.

CANON I.

PRÆTERITUM perfectum quandoque pro plusquam-perfecto, præsenti, & futuro ponitur.

I. Pro plusquam perfecto.

Gen. 2. v. 2. וַיְכַל *compleritque Deus die septimo opus suum, quod fecerat*, h. e. compleverat. Alioqui, si in die septimo complevisset, hoc in die laborasset, quod Scripturæ ibidem adversatur. Quare LXX. pro *die septimo*, transtulerunt: τῇ ἡμέρᾳ τῇ ἕκτῃ, *die sexto*, contra omnium codicum fidem. In hoc exemplo, & in quibusdam sequuturis, futurum quidem est, sed conversum in præteritum ob ו præpositum cum pathahh. Vide infra cap. VIII. art. I.

Gen. 36. v. 6. *Tulit autem Esau uxores suas*, &c. h. e. tulerat; jam enim ex terra Chanaan recesserat. Conf. c. 33. vv. 14. 16.

Exod. cap. 12. v. 35. *Feceruntque filii Israël sicut præceperat Moyses, & petierunt ab Ægyptiis vasa argentea*, &c. sic v. 36. h. e. fecerant, petierant, ut liquet cap. 11. v. 2.

Jud. 1. v. 8. *Oppugnantes filii Juda Jerusalem, ceperunt eam*, h. e. ceperant, ut constare videtur Jos. 15. v. 63. Adduxerunt itaque Judæi Adonibezec in Jerusalem, quæ olim à filiis Juda expugnata fuerat.

Alia exempla vide, Gen. 29. v. 12. *& nuntiavit*, i. nuntiaverat. Conf. v. 10. Exod. 33. v. 5. *& dixit Dominus*, i. dixerat, ut ex contextu patet.

In Novo Test. Præterita & aoristi, qui præteritorum significationem habent, eodem modo accipiuntur.

Matth. 14. v. 3. *Herodes autem tenuit Joannem, & alligavit eum, & posuit in carcerem*, &c. h. e. tenuerat, alligaverat, posuerat. Et sic in tota illa recensione.

Luc. 19. v. 15. *Jussit vocari servos suos, quibus dedit pecuniam*, h. e. dederat.

Joan. 4. v. 44. *Ipse enim Jesus testimonium perhibuit, quia propheta in sua patria honorem non habet*, h. e. testimonium perhibuerat.

Joan. 5. v. 13. *Jesus enim declinavit à turba*, h. e. declinaverat. Alia exempla vide, Joan. 18. v. 24. *misit*, i. miserat. Apoc. 21. v. 1. *abiit*, h. e. abierat.

II. Pro præsenti, quo caret lingua sancta.

Gen. 4. v. 1. קָנִיתִי *possedi hominem per Deum*, h. e. possideo. Ibid. v. 9. *nescivi*, h. e. *nescio*, Vulg.

Gen. 32. v. 10. קָטֹנְתִּי *minor fui cunctis miserationibus tuis*, i. *minor sum*, Vulg.

2. Reg. 1. v. 5. *Unde scivisti, quia mortuus est Saul?* h. e. *unde scis*, Vulg.

4. Reg. 3. v. 11. *Est hic Eliseus filius Saphat, qui fundebat aquam super manus Eliæ*, i. fundit; adhuc enim in vivis erat Elias, ut ex 2. Paral. 21. v. 12. apparet. Fundere autem aquam super manus alicujus, omne ministerium synecdochice denotat.

Psal. 1. v. 1. *Beatus vir qui non abiit*, &c. h. e. non abit, &c. Vide insuper Psal. 13. Heb. 14. v. 1. Psal. 24. Heb. 25. v. 2. Psal. 30. Heb. 31. v. 1. Et sic alias sæpissime.

Joan. 1. v. 26. *Medius autem vestrum* ἑστήκει *stetit*, h. e. stat, *quem vos nescitis.* Sic præteritum hoc in infinitivo ἑστηκέναι *stetisse*, pro præsenti usurpatur, Luc. 8. v. 20. Act. 1. v. 11. Rom. 5. v. 2. &c. & ejus contractum ἑστάναι, Act. 12. v. 14. Imperfectum verbi εἰμὶ *sum*, quod est ἦν *eram*, vel *erat*, sumitur etiam pro præsenti, Joan. 1. v. 15. οὗτος ἦν, *hic erat*, i. hic est, *de quo dixi*, &c.

1. Joan. 3. v. 6. *Omnis, qui peccat non vidit, nec cognovit eum* (Deum), h. e. non videt, nec cognoscit, quia destituitur vera fide & charitate, quæ spiritualis Dei visio est & cognitio. Conf. c. 2. v. 4. 3. Joan. v. 11. & alia exempla vide, Joan. 5. v. 45. c. 11. v. 27. c. 16. v. 27. Rom. 5. v. 2. 1. Tim. 4. v. 10.

Apud Profanos. Demosth. pro corona, ὑπείληφα *existimo*. Lucian. μέμνημαι, apud Lat. *memini*. Sic *odi*, &c.

III. Pro futuro. Isthæc enallage locum habet præsertim in prophetiis, in quibus futura per præterita vulgo enuntiantur. Unde Rabbi Salomon in c. 42. Isaiæ: *Omnis lingua prophetica loquitur de futuro tanquam de præterito: & hoc ideo, quia dictum Dei habetur pro facto.* Vide infra in Syntax. fig. tract. 1. c. 3. art. 2. §. 4. ubi de hoc argumento disputatur, & exempla ex Vet. Test. adducuntur.

Joan. 5. v. 24. *Qui verbum meum audit, & credit ei, qui misit me, habet*, i. habebit *vitam æternam, & in judicium non venit*, i. non veniet, seu non condemnabitur, *sed transiit à morte ad vitam*, h. e. transibit; unde quædam exemplaria habent μεταβήσεται, in futuro. Vide D. Mill. pag. 210. col. 2.

Huc pertinet præteritum pro imperativo positum.

Ezech. 32. v. 19. רְדָה וְהָשְׁכְּבָה *descendit* (רְדָה enim, secundum hanc enallagen, est pro יָרְדָה per aphæresin) *& dormivit*, vel *prostrata est*, pro *descende & dormi*, ut reddidit, Vulg. Sic Jerem. 49. v. 8. נָסוּ הָפְנוּ *fugerunt, aversi sunt*, pro *fugite, avertimini*, aut *terga vertite*, Vulg. Vel הָשְׁכְּבָה & הָפְנוּ, quorum causa istud notatur, imperativi sunt hophal, ut volunt quidam grammatici, quamvis conjugatio illa, utpote passiva, modo, seu tempore isto vulgo careat.

CANON II.

Aoristus Græcorum cum primus, tum secundus, præter ordinariam præteriti significationem, etiam pro præsenti & futuro usurpatur.

I. Pro tempore præsenti usurpatur.

Matth. 3. v. 17. *Hic est filius meus dilectus, in quo* εὐδόκησα *bene complacui*, i. bene complaceo. Sic Luc. 3. v. 22.

Matth. 23. v. 2. *Super cathedram Moysi sederunt Scribæ & Pharisæi*, h. e. sedent. Qua loquutione docendi potestas intelligitur.

Luc. 1. v. 47. *Et exsultavit spiritus meus*, &c. i. exsultat. Sic v. 68. *visitavit*, i. visitat, *& fecit redemtionem*, h. e. facit. Alia exempla sunt, Luc. 15. v. 16. Joan. 1. v. 12. 1. Joan. 4. v. 8. &c.

II. Pro tempore futuro ponitur.

Joan. 11. v. 56. *Quid vobis videtur?* ὅτι οὐ μὴ ἔλθῃ, *an non venerit ad diem festum?* h. e. venturus sit. ὅτι hic abundat, & alias sæpissime in Novo Testam. Vulg. *Quid putatis, quia non venit ad diem festum?* Et sic plerique

que

que interpretes præteriti significationem in ἐλήθη agnoscunt.

Joan. 15. v. 6. *Si quis in me non manserit*, ἐϐλήθη, *missus est foras*, καὶ ἐξηράνθη, *& exaruit*, h. e. *mittetur*, *& arescet*, Vulg.

Rom. 8. v. 30. *Quos autem justificavit*, *illos & ἐδόξασε glorificavit*, h. e. glorificabit in vita æterna.

Sic quando aoristi cum πρὶν, vel πρὸ, *ante*, *priusquam*, construuntur.

Marc. 14. v. 30. *Amen dico tibi*, *quia tu hodie in nocte hac*, πρὶν ἢ δὶς ἀλέκτορα φωνῆσαι, *priusquam gallus bis vocem dederit*, *ter me es negaturus*.

Joan. 4. v. 49. *Dicit ad eum regulus*: *Domine*, *descende* πρὶν ἀποθανεῖν, *priusquam moriatur filius meus*.

Joan. 8. v. 58. *Amen amen dico vobis*, πρὶν Ἀβραὰμ γενέσθαι, ἐγώ εἰμι, *antequam Abraham fieret*, i. nasceretur, *ego sum*. Non dicit *eram*, quia hoc præsenti Christus æternam suam exsistentiam, necnon Divinitatem declarat; sic enim Deus, Exod. 3. v. 4. vocat se *ego sum*, *qui sum*. Unde Theophylactus in h. l. ὅρα, οὐκ εἶπε πρὶν Ἀβραὰμ γενέσθαι ἤμην, ἀλλ' εἰμί· αὕτη γὰρ ἡ λέξις, τὸ εἰμί, ἐπὶ Θεοῦ κυριωτέρα, ἅτε τοῦ διηνεκῶς εἶναι καὶ ἀεὶ σημαντική .... ἐπὶ δὲ τοῦ Ἀβραὰμ εἶπε τὸ γενέσθαι, εἰκότως ὡς φθαρτοῦ, τὸ γὰρ γεγονὸς καὶ φθείρεται, τὸ δὲ εἰμί, πάσης φθορᾶς ἀμεθεξίαν καὶ ἀϊδιότητα θείαν ἐμφαίνει, *vide*, *non dicit antequam Abraham fieret*, *ego eram*, *sed sum. Istud enim verbum*, *sum*, *Deo proprie convenit*, *eo quod perpetuus sit & sempiternus*, *id quod hoc verbum significat* .... *de Abraham vero dixit*, *fieret*, *merito tanquam de corruptibili*; *nam quod factum est*, *corrumpitur. Verbum autem sum*, *Divinam & ab omni corruptione alienam æternitatem significat*.

Joan. 13. v. 19. *Amodo dico vobis*, πρὸ τοῦ γενέσθαι, *priusquam fiat*, *ut*, *cum factum fuerit*, *credatis*, &c. Alia exempla vide cap. 14. v. 29. &c.

CANON III.

TEMPUS præsens apud Græcos quandoque pro præterito, quandoque pro futuro, vel paulo post futuro ponitur.

I. Præsens pro præterito.

Matth. 2. v. 13. *Qui* (Magi) *cum recessissent*, *ecce angelus Domini* φαίνεται, *apparet in somnis Joseph*, &c. h. e. *apparuit*, Vulg.

Marc. 2. v. 4. *Et patefacientes* χαλῶσι, *demittunt grabbatum*, h. e. demiserunt, seu ut Vulg. *submiserunt*. Et sic frequentissime, etiam apud profanos, in narrationibus historicis.

Heb. 2. v. 16. *Nusquam enim angelos* ἐπιλαμβάνεται, *assumit*, *sed semen Abrahæ* ἐπιλαμβάνεται, *assumit*, h. e. assumsit.

II. Præsens pro futuro.

Matth. 2. v. 4. *Sciscitabatur ab eis*, ποῦ ὁ Χριστὸς γεννᾶται, *ubi Christus nascitur*, hoc est, *nasceretur*, Vulg. seu nasciturus esset.

Matth. 5. v. 46. *Si enim diligitis eos*, *qui vos diligunt*, *quam mercedem* ἔχετε, *habetis*? h. e. *habebitis*, Vulg.

Matth. 17. v. 11. *Elias quidem* ἔρχεται, *venit*, h. e. *venturus est*, Vulg.

Matth. 26. v. 29. *Non bibam amodo de hoc genimine vitis*, *usque in diem illum*, *cum illud* πίνω, *bibo*, h. e. *bibam*, Vulg. *vobiscum novum in regno patris mei*. Alia exempla vide Matth. 11. v. 3. Luc. 13. v. 32. Joan. 7. vv. 27. 33. cap. 10. vv. 17. 18. c. 16. v. 16. Act. 1. v. 1. 1. Cor. 15. v. 35. c. 16. v. 5. Apoc. 11. v. 5. &c. Sic apud profanos. Eurip. in Hecub. στείχω, & Aristoph. in Pluto, εἶμι, *eo*.

III. Præsens pro paulo post futuro.

Matth. 26. v. 24. *Væ homini illi*, *per quem filius hominis* παραδίδοται, *traditur*, h. e. jamjam *tradetur*, Vulg. Sic v. 45. Vide etiam Marc. 14. v. 41. Luc. 22. vv. 21. 22. 37. Joan. 13. vv. 3. 11. 27. 33. cap. 14. vv. 3. 18. 19. cap. 17. v. 11. &c.

Luc. 22. v. 19. *Hoc est corpus meum*, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν διδόμενον, *quod pro vobis datur*, hoc est, διδοθησόμενον, *mox dandum*. V. 20. *Hic est calix novum testamentum in sanguine meo*, τὸ ὑπὲρ ὑμῶν ἐκχυνόμενον, *quod pro vobis funditur*,

h. e. ἐκχυνόμενον, *mox fundendum*, seu, ut Vulg. *qui funditur.* Sic Matth. 26. v. 28. Marc. 14. v. 24. 1. Cor. 11. v. 24.

Luc. 24. v. 49. *Et ecce ego mitto promissum patris mei*, h. e. mox missurus sum. Sic Joan. 20. v. 17.

CANON IV.

FUTURUM tempus interdum pro præterito, interdum pro præsenti, interdum etiam pro imperativo accipitur.

I. Futurum pro præterito.

Exod. 15. v. 5. *Abyssi* יְכַסְיֻמוּ *operient eos*, h. e. *operuerunt*, Vulg.

Num. 23. v. 13. *Veni, quæso, mecum in alterum locum*, אֲשֶׁר תִּרְאֶנּוּ מִשָּׁם אֶפֶס קָצֵהוּ תִרְאֶה וְכֻלּוֹ לֹא תִרְאֶה *ex quo videas eum* (totum populum Israëliticum): *tantum extremum ejus videbis*, h. e. vidisti, *& totum ipsum non videbis*, i. non vidisti. Hæc explicatio patet ex cap. 22. v. 41. ubi Balaam *extremam* tantum *populi partem intuitus* dicitur. Quapropter hæc verba, *tantum extremum ejus vidisti*, &c. includenda sunt parenthesi hoc modo: *Veni, quæso, mecum in alterum locum, ex quo totum Israëlem videre possis (tantum enim extremum ejus vidisti, & totum ipsum non vidisti) & inde maledicito ei.* Confer etiam seqq. Existimabat Balac nolle Balaamum populo Israëlitico maledicere, eo quod partem tantum ejus prospexisset, sibique in animum induxisset maledictione nequaquam opus esse, cum parvas illas copias facile delere possent Moabitæ.

Jud. 2. v. 1. אַעֲלֶה *faciam ascendere vos ex Ægypto*, וָאָבִיא *& introducam in terram*, &c. h. e. ascendere feci, sive ut Vulg. *eduxi .... & introduxi.*

2. Reg. 3. v. 33. *Nequaquam ut mori solent ignavi*, יָמוּת *morietur*, hoc est, *mortuus est Abner*, Vulg.

Ibid. c. 12. v. 31. *Populum quoque ejus adducens serravit....* וְכֵן יַעֲשֶׂה *& sic faciet universis civitatibus filiorum Ammon*, h. e. *sic fecit*, Vulg.

Alia exempla sunt Exod. 15. v. 1. אָז יָשִׁיר *tunc cecinit*, Vulg. hoc enim adverbium, teste Aben-Esra comm. in h. l. mutat in lingua sancta, sicut & in Arabica, futurum in præteritum. Item Job. 4. vv. 15. 16. Isai. 41. vv. 2. 3. ubi unicum est præt. יָעִיר *excitavit.*

II. Futurum pro præsenti.

Gen. 2. v. 10. *Et fluvius egrediebatur de Eden*, Vulg. *de paradiso voluptatis .... qui inde* יִפָּרֵד *dividetur in quatuor capita*, h. e. *dividitur*, Vulg.

Num. 18. v. 7. *Ministerium doni* אֶתֵּן *dabo Sacerdotium vestrum*, h. e. do.

Job. 3. v. 19. *Quare* יִתֵּן *dabit* (h. e. dat Deus) *lucem misero?* Vulg. *quare misero data est lux?* legeb. יֻתַּן in pass. & futurum pro præterito accepit. Vel sequutus est idiotismum, de quo supra pag. 531. Can. III.

Psal. 1. v. 2. *Et in lege ejus* (Domini) יֶהְגֶּה *meditabitur die ac nocte*, hoc est, meditatur, qui non abit in consilium impiorum, &c. Sic Psal. 3. v. 7. Psal. 21. Heb. 22. v. 3. Psal. 24. Heb. 25. v. 1. Psal. 30. Heb. 31. v. 6. Ose. 1. v. 2. &c.

Luc. 23. v. 46. *Pater, in manus tuas* παραθήσομαι, *commendabo spiritum meum*, id est, *commendo*, Vulg.

Rom. 3. v. 30. *Quoniam quidem unus est Deus, qui* δικαιώσει, *justificabit circumcisionem ex fide*, h. e. *justificat*, Vulg.

Huc pertinent, secundum quosdam grammaticos, futura quædam subjunctivi passivi, quæ in Novo Test. occurrunt, quæque per præsens tempus exponuntur, ut: 1. Pet. 3. v. 1. *Ut, si qui non credunt verbo ....* κερδηθήσωνται, *lucrifiant.* Ad idem tempus referunt Matth. 5. v. 25. *& in carcerem* βληθήσῃ, *conjiciaris.* Ephes. 6. v. 3. *ut bene tibi sit*, ᾖ, ἔσῃ, *& sis longævus super terram.*

III. Futurum pro imperativo, quæ enallage perpetua est in præceptis, quæ *negativa* appellant; *Præcepta enim negativa non veniunt*, scribit Elias Levita in lib. Habbahhur, *nisi in forma futuri*, ut; לֹא תִרְצָח לֹא תִנְאָף

לֹא תִגְנֹב non occides, non mœchaberis, non furtum facies, Exod. 20. vv. 13. 14. 15. &c. *Nec poteris dicere*, לֹא־רְצַח, לֹא־נְאַף, לֹא־גְנוֹב, non occide, non mœchare, non furtum fac; *quia nunquam venit imperativus post unam harum dictionum* אַל לֹא, *non*, פֶּן *ne*, כִּי *quia*, אִם *si*, אֲשֶׁר *quod*, אַף *etiam*, לְמַעַן, בַּעֲבוּר *propter*, *propterea*.

Huc pertinent 1°. Verba *exhortatoria*, Gen. 33. v. 10. *Si inveni gratiam in oculis tuis*, תִּלְקַחְ *accipies munusculum de manibus meis*, h. e. *accipe*, Vulg. Conf. v. 11. ubi est imperativus קַח *accipe*. Jud. 5. v. 21. תִּדְרְכִי *conculcabis*, *anima mea*, *robur*, sive *robustos*, h. e. *conculca*, Vulg. 2°. Verba *petitoria*, quorum exempla vide supra pag. 523. col. 1. in fine Can. XI.

§. III.

De personarum enallage.

CANON I.

PRIMA persona quandoque pro tertia ponitur.

Hæc regula libro *Ecclesiastis* intelligendo plurimum inservit; in eo siquidem sæpius in prima persona referuntur sententiæ aliquot absurdæ, imo impiæ, ut cum scriptor ejus dicit c. 3. v. 12. se deprehendisse optimum esse lætari & epulari, & v. 19. eandem esse sortem hominum & jumentorum, piorum & impiorum, quæ & similia ex persona aliena dicuntur. Unde v. 18. legitur: *dixi ego in corde meo* עַל־דִּבְרַת בְּנֵי הָאָדָם *secundum rationem filiorum hominum*, h. e. secundum rationem humanam & corruptam. Ex qua phrasi constat ea, quæ sequuntur, & alia in hoc libro, μιμητικὰ esse, & in iis hominem mundo addictum loquentem induci.

Huc pertinet, cum in sermone *increpatorio* & *exhortatorio* loquens, iis se admiscet, ad quos, vel de quibus loquitur; idque leniendæ invidiæ causa, dum culpæ partem quandam in se recipere videtur.

1. Cor. 10. v. 6. *Hæc autem in figura* (h. e. in exemplo) *facta sunt nostri, ut non simus concupiscentes malorum*.... V. 8. *Neque fornicemur*.... V. 9. *neque tentemus Christum*, &c. Confer vv. 7. 10. ubi in secunda persona sermo habetur. Vide insuper cap. 11. vv. 31. 32. Heb. 2. vv. 1. 2. 3. &c.

Item in sermone *indicativo* & *narrativo*. 1. Thess. 4. v. 14. *Nos, qui vivimus, qui residui sumus in adventum Domini*, &c. V. 16. *Deinde nos, qui vivimus, qui relinquimur, simul rapiemur cum illis in nubibus obviam Christo in aëra*, &c. h. e. ut optime explicat Corn. à lapide in h. l. *nos, qui vivimus*, id est, *quicunque vivent, sive ex nobis, sive ex posteris nostris, quorum personam hic induo & subeo.* Vide etiam Erasmum in 1. Cor. 15. vv. 51. 52.

Huc etiam refert Qimhhi peccatorum confessiones à prophetis in prima persona plurali factas. Jerem. 14. v. 7. *Si iniquitates nostræ responderint nobis*, seu testimonium dicant contra nos, *Domine, fac propter nomen tuum, quoniam multæ sunt aversiones nostræ, tibi peccavimus.* Vide Thren. 3. v. 42. &c.

CANON II.

SECUNDA persona quandoque pro tertia usurpatur.

Psal. 21. Heb. 22. v. 9. גֹּל *spera in Domino, eripiat eum*, pro *speravit*, Vulg. Lxx. ἤλπισεν ἐπὶ κύριον, *speravit in Domino.* S. Hieron. *confugit ad Dominum.* Chald. etiam in tertia persona interpretatur. Legebant itaque גָּל *volvit, devolvit se.* Aut potius præteritum

est ex forma hhólem. Vide supra pag. 216. col. 1. initio.

2. Esd. 4. v. 42. *Ex omnibus locis, quibus* תְּשׁוּבוּ *reversi fueratis*, i. reversi fuerant, sive *venerant*, Vulg.

Jerem. 29. v. 19. *Misi ad eos servos meos prophetas* .... וְלֹא שְׁמַעְתֶּם *& non audistis*, h. e. non audierunt.

Ibid. c. 49. v. 11. *Et viduæ tuæ in me* תִּבְטָחוּ *sperabitis*, i. *sperabunt*, Vulg. ubi insuper est enallage mascul. pro femin. תִּבְטַחְנָה. Sic Ezech. 37. v. 7. וַתִּקְרְבוּ עֲצָמוֹת *& appropinquastis ossa ad ossa*, h. e. *appropinquaverunt*, Vulg. pro וַתִּקְרַבְנָה, ut videtur Glassio. Verum עֶצֶם communis est generis, ac proinde sola personarum enallage, non simul generis, hoc in exemplo spectari potest.

Huc etiam referunt illud Job. 19. v. 15. *Inquilini domus meæ, & ancillæ meæ sicut alienum* תַּחְשְׁבֻנִי *reputastis me.* At תַּחְשְׁבֻנִי est tertia persona plural. fem. fut. qál, quæ sumit affixa more tertiæ plur. masc. nempe in forma ו, quod ibi mutatur in (ֻ) euphonicum; tuncque non est enallage personæ, nec generis, quia refertur ad nomen proximum *ancillæ meæ*, quod femininum est.

CANON III.

TERTIA persona quandoque pro prima, vel secunda, usurpatur.

Psal. 6. v. 3. *Miserere mei, Domine, quoniam* אֻמְלַל *languet ego*, h. e. quoniam langueo, seu, ut Vulg. *infirmus sum.* Unde quidam volunt אֻמְלַל esse participium *puál*, sed anomalum, nimirum cum (ֻ) loco (ְ).

Isai. 1. v. 29. כִּי יֵבֹשׁוּ *confundentur enim propter idola*, seu *lucos, quos desiderastis*, pro תֵּבֹשׁוּ *confundemini*; orationis enim series secundam personam hîc postulat.

Isai. 54. v. 1. *Lauda sterilis, quæ non* יָלָדָה *parit; decanta laudem* .... *quæ non* חָלָה *parturit*, h. e. quæ non paris, quæ non parturis. Si punctis & accentibus vel levissime mutatis legas יֹלֵדָה & חָלָה erunt participia feminina, quæ per secundam personam facile explicabuntur, nempe *quæ non* (es) *pariens*, *quæ non* (es) *parturiens.*

Thren. 3. v. 1. *Ego vir* רָאָה *vidit paupertatem meam*, h. e. vidi. Vulg. *videns*, legisse videtur רֹאֶה in participio. Alia exempla vide Mich. 7. v. 18. Mal. 2. v. 15. & infra in Synt. fig. tract. 1. cap. III. §. III.

§. IV.

De numeri enallage.

CANON I.

VERBUM pluralis numeri, quandoque pro singulari ponitur.

I. In secunda persona. Job. 18. v. 2. *Quousque* תְּשִׂימוּן *imponetis finem sermonibus? Quousque* תָּבִינוּ *instruetis*, &c. h. e. impones, instrues, solum enim Jobum alloquitur Baldad.

II. In tertia persona. Gen. 34. v. 27. *Et depopulati sunt urbem*, אֲשֶׁר טִמְּאוּ *quia polluerant sororem eorum*, h. e. polluerat Sichem. Tertia illa persona activa, passive etiam accipi potest, *polluta fuerat.* Vide supra pag. 531. Can. III.

Ezech. 46. v. 10. *Princeps autem in medio eorum cum ingredientibus* יָבוֹא *ingredietur, & cum egredientibus* יֵצֵאוּ *egredientur*, h. e. egredietur; de solo enim principe sermo est.

Matth. 2. v. 20. *Defuncti sunt enim, qui quærebant animam pueri*, h. e. qui quærebat, nempe Herodes.

Rabbini quidam recentiores cum Socinianis, volunt enallagen istam in prima etiam persona locum habere; ac in exemplum proferunt Gen. 1. v. 26. נַעֲשֶׂה *faciamus hominem*

ad imaginem & similitudinem nostram. Verum hoc testimonio Sanctissimæ Trinitatis mysterium innui asserunt SS. Patres cum Græci, tum Latini, maxime post concilium Nicænum. Imo concilium Sirmiense eos, qui aliter hæc verba exposuerint, anathemate percellit. Vide S. Barnabæ epist. Tertul. de resurrect. l. 5. c. 6. Clem. Alex. Strom. l. 5. c. 6. Iren. l. 4. c. 37. Basil. homil. 9. in Gen. Chrysost. homil. 8. in Gen. Aug. de Civit. l. 16. c. 6. &c. Præsertim vero Theodoret. quæst. 19. tom. 1. pagg. 15. 16. edit. Paris. 1642. Alia, quæ afferunt exempla, sunt:

Gen. 29. v. 27. *Imple hebdomadam* ..... וְנִתְּנָה *& dabimus tibi etiam istam.* Sed נִתְּנָה, teste Aben-Esra, potest esse tertia pers. sing. fem. præt. niphál conversi in futurum ob ו præpositum, *& dabitur.* Nec obstat articulus אֶת־ vulgaris accusativi nota, quandoquidem cum verbis etiam passivis construitur. Vide supra pag. 538. Can. VII. Vel Laban suo, & parentum cognatorumque suorum nomine loquitur. Confer cap. 24. vv. 50. 57. 58. &c.

Num. 22. v. 6. *Veni igitur & maledic populo huic* .... אוּלַי אוּכַל נַכֶּה־בּוֹ *fortassis prævalebo, percutiemus eum*, &c. h. e. percutiam. Respondet Aben-Esra hîc intelligi Balac cum exercitu suo. Vel נַכֵּה esse infinitivum piél cum (ֵ) pro (ֶ) ob sequens maqqáph, quanvis dictio desinat in literam quiescentem. In hoc sensu interpretati sunt Lxx. ἐὰν δυνώμεθα (melius Ald. δυνήσωμαι) πατάξαι ἐξ αὐτῶν, *si possimus*, Ald. *si possim percutere ex eis*, &c. Vulg. *si quomodo possim percutere eum, & ejicere eum de terra mea.*

2. Reg. 16. v. 20. *Dixit autem Absalom ad Achitophel: inite consilium* (tu & alii consiliarii) *quid agere debeamus*, h. e. ego & alii duces, qui mecum sunt.

Job. 18. v. 2. *Intelligite prius, & sic loquamur, quare reputati sumus ut jumenta, & sorduimus in oculis vestris?* At non solum de se ipso, verum etiam de sociis suis loquitur Baldad.

Cant. 1. v. 4. *Trahe me post te, curremus in odorem unguentorum tuorum* .... *exsultabimus & lætabimur in te*, &c. h. e. ego & puellæ meæ curremus, &c. Sponsa enim sola non est, sed comites habet filias. Confer cap. 2. v. 2. Præterea cum nomine sponsæ significetur Ecclesia, merito pluralis numerus adhibetur.

Dan. 2. v. 36. *Interpretationem quoque ejus* (somnii) *dicemus coram rege.* In plurali loquitur Daniel, quia & sibi & sociis interpretationem illam attribuit, qui & conjunctis precibus à Deo illam obtinuerant. Vide vv. 17. 18. 23.

Alia Veteris Testamenti loca, quæ affert Schmalzius contra Schopperum, quæque sunt 3. Reg. 12. v. 9. (Confer 2. Paral. 10. v. 9.) Item 3. Reg. 22. v. 3. eodem plane modo, quo præcedentia, explicanda sunt; in priori enim Roboam suo & consiliariorum suorum nomine loquitur. Ita in posteriori Achab duces suos secum loquentes inducit.

Marc. 4. v. 30. *Cui assimilabimus regnum Dei, aut cui comparabimus illud?* Hic, inquiunt, Christus de se, & solus loquitur in prima persona plurali. Verum hallucinantur Sociniani: Christus quidem de se loquitur, sed auditorum etiam, quos compellat, personam induit.

Joan. 3. v. 11. *Amen, amen dico tibi, quia quod scimus loquimur, & quod vidimus testamur.* Frustra hunc contextum proferunt adversarii ad pseudocanonem suum stabiliendum; hoc enim testimonio adstruitur SS. Trinitatis mysterium, ac explicari debet per illud 1. Joan. 5. v. 7. *Tres sunt, qui testimonium dant in cœlo, Pater, Verbum, & Spiritus Sanctus, & hi tres unum sunt.* Confer Joan. 8. vv. 16. 17. 18. Luc. 4. v. 18. Heb. 1. v. 1. &c. Is itaque versiculus eodem modo intelligendus est, quo Joan. 14. v. 23. *Pater meus diliget eum*, (qui me diligit) *& ad eum veniemus* (Ego, & Pater, & Spiritus Sanctus) *& mansionem apud eum faciemus.*

Joan. 21. v. 24. *Hic est discipulus ille, qui testimonium perhibet de his, & scripsit hæc, & scimus, quia verum est testimonium ejus*, h. e. scio ego, inquiunt regulæ hujus assertores. Sed facilis est responsio; nam prima illa persona pluralis non ad solum Joannem, sed ad Ecclesiam ejusque membra pertinet,

quorum personam induit S. Evangelista, qui cum solus loquitur, in tertia persona singulari loquitur: *hic est discipulus ille, qui testimonium perhibet de his, & scripsit hæc.* Deinde in sua, & aliorum persona: *& scimus, quia verum est testimonium ejus*, non *meum*, aut *nostrum*, quia tertiam personam singul. resumit. Vide 1. Joan. 5. vv. 18. 19. 20. &c.

Rom. 1. v. 5. *Per quem* (Jesum Christum) *accepimus gratiam & apostolatum.* Accepimus, ego scilicet & ceteri Apostoli. Conf. 2. Cor. 2. v. 15. seqq. cap. 3. v. 1. seqq. &c.

Hæc sunt loca, quæ ex utroque Testamento proferunt cum Judæi quidam recentiores, tum Socini asseclæ; quæque, ut ex dictis manifestum est, ad stabiliendam eorum opinionem infirmi sunt roboris. Imo quædam ex illis Aben-Esra rejicit, asseritque in cap. 1. Gen. v. 26. quod עֵדֵי שֶׁקֶר הֵם *testes falsi sint*, h. e. testimonia ad id, quod volunt, probandum nequaquam idonea. Denique etiamsi nonnulla aliter explicari non possent, quam regula ab Antitrinitariis illis statuta, non inde tamen sequeretur contextum illum *faciamus hominem*, &c. ad eam referendum; aliud enim est, ut jam diximus, Scripturæ locum sic explicari posse, aliud sic explicari debere. Ecclesia autem sola scripturarum interpres, hunc versiculum *faciamus hominem*, &c. de SS. Trinitate exponit. Præpostere igitur Judæi, & eorum sequaces Sociniani, eum aliter exponendum effutiunt.

CANON II.

VERBUM singularis numeri quandoque jungitur cum nomine, vel participio plurali, quo sæpius distributio innuitur.

Gen. 35. v. 26. *Hi sunt filii Jacob, qui* יֻלַּד *natus est ei in Mesopotamia*, hoc est, quorum unusquisque natus est ei, &c. Vulg. *qui nati sunt ei*, sensum, non numerum, reddidit.

Exod. 17. v. 12. וַיְהִי יָדָיו *& fuit manus* (plur.) *ejus* (Moysi) *firma*, h. e. utraque manus ejus. Vulg. *Et factum est ut manus ejus non lassarentur.* וַיְהִי impersonaliter accepit. Lxx. *καὶ ἐγένοντο αἱ χεῖρες Μωυσῆ ἐστηριγμέναι*, *& factæ sunt manus Moysi firmæ*, sensum recte expresserunt.

Ibid. c. 31. v. 14. מְחַלְלֶיהָ מוֹת יוּמָת *profanantes illud* (Sabbathum), *morte morietur*, h. e. quisque profanantium. Vulg. *qui polluerit illud*, *morte morietur.*

Num. 32. v. 25. וַיֹּאמֶר בְּנֵי־גָד *& dixit filii Gad*, h. e. quisque filiorum. Quidam sic supplent: *Et dixit* (tribus) *filiorum Gad.*

Jerem. 35. v. 14. הוּקַם אֶת־דִּבְרֵי *firmatum est verba Jonadab*, h. e. quodlibet verbum.

Alia exempla vide 1. Reg. 16. v. 4. al. 5. Esth. 9. v. 23. Job. 12. v. 7. Jerem. 36. v. 28. Psal. 72. Heb. 73. v. 7. Hæc enallage in participiis etiam locum habet, ut Psal. 86. Heb. 87. v. 3. Prov. 3. v. 18.

Huc referri potest Hellenismus, quo neutro plurali jungitur verbum singulare, ut Rom. 1. v. 20. *τὰ ἀόρατα καθορᾶται*, *invisibilia enim conspicitur*, i. *conspiciuntur*, Vulg. Et sic sæpius in N. Test.

Apud profanos. Diodor. *τῷ ἀργυρίῳ ὑπακούει πάντα*, *pecuniæ obedit*, h. e. *obediunt omnia*, &c. Quod ad Atticum dicendi genus referunt.

CANON III.

VICE versa, verbum pluralis numeri construitur interdum cum nomine singulari.

I. Cum nomine singulari *collectivo*, quia pluralitatem comprehendit.

Gen. 33. v. 13. וָמֵתוּ כָּל־הַצֹּאן *morientur omnis grex*, hoc est, morietur. Vulg. *morientur cuncti greges.*

Ibid. c. 41. v. 57. וְכָל־הָאָרֶץ בָּאוּ *& omnis*

terra veniebant, hoc est, veniebat. Vulg. *omnesque provinciæ veniebant.*

Alia exempla vide Num. 10. v. 3. 3. Reg. 1. v. 40. 1. Paral. 10. v. 6. Esd. 10. v. 12. Psal. 67. Heb. 68. v. 11. Isai. 25. v. 3. cap. 34. v. 10. Et in N. T. Marc. 3. vv. 7. 8.

Apud Profanos. Herod. *ἐς Πόντον νέμοντες τὸ Ταυρικὸν ἔθνος*, *ad Pontum usque habitant Taurica gens*, &c. Ovid. *Quo ruitis generosa domus?* &c.

II. Cum nomine singulari etiam non collectivo, quo partitionem denotari volunt.

Exod. 1. v. 10. *Cum* תִקְרֶאנָה מִלְחָמָה *evenerint bellum*, id est, evenerit, seu, ut Vulg. *ingruerit* (quodque) *bellum.* Vel singula bella ingruerint.

Psal. 118. Heb. 119. v. 103. *Quam dulcia* (sunt) *faucibus meis eloquium tuum!* hoc est, quam dulcia sunt singula eloquia tua!

Prov. 28. v. 1. נָסוּ *fugiunt nemine persequente* רָשָׁע *impius*, h. e. *fugit*, Vulg. Vel fugiunt singuli improbi.

1. Tim. 2. v. 15. *Salvabitur autem* (mulier) *ἐὰν μείνωσιν*, *si permanserint in fide*, h. e. *permanserit*, Vulg. Vel *mulier* eo loci spectatur, ut nomen collectivum, quod totum sexum femineum denotat. Vide similem enallagen Isai. 49. v. 15.

CANON IV.

QUANDO duo nomina substantiva, quorum alterum altero regitur, conjuncta sunt, verbum quandoque numero respondet posteriori nomini, cum deberet priori respondere.

Exod. 15. v. 4. וּמִבְחַר שָׁלִשָׁיו טֻבְּעוּ *& electio principum*, seu *tribunorum ejus submersi sunt*, h. e. submersa est. Vel cum hypallage, principes electionis ejus, h. e. principes ejus electi, præstantissimi, submersi sunt.

2. Reg. 10. v. 9. *Videns igitur Joab*, כִּי הָיְתָה אֵלָיו פְּנֵי הַמִּלְחָמָה *quod esset contra se facies* (plur.) *belli*, &c. pro הָיוּ *essent*; verbum enim construi deberet cum פְּנֵי, convenit autem cum altero nomine מִלְחָמָה, quasi voces sic ordinarentur: כִּי פְּנֵי הַמִּלְחָמָה הָיְתָה אֵלָיו *quod facies belli esset contra se.* Vulg. *quod præparatum esset adversum se prælium.*

Job. 15. v. 20. וּמִסְפַּר שָׁנִים נִצְפְּנוּ *numerus annorum absconditi sunt*, h. e. absconditus est, sive ut Vulg. *incertus est.*

Cap. 29. v. 10. קוֹל־נְגִידִים נֶחְבָּאוּ *vox principum abscondebant se*, hoc est, abscondebatur. Sensus est: vel ipsi principes coram me tacebant.

Agg. 2. v. 7. וּבָאוּ חֶמְדַּת כָּל־הַגּוֹיִם *& venient desiderium cunctarum gentium*, h. e. veniet desiderium, nempe Messias. Hæc autem sic ordinanda sunt: וְחֶמְדַּת כָּל־הַגּוֹיִם בָּאוּ *& desiderium cunctarum gentium venient.* Vulg. *Et veniet desideratus cunctis gentibus.*

§. V.

De generis enallage.

Qua ratione concilianda sit generis discrepantia, quæ intercedit verbum inter & nomen ipsi præpositum, docebimus in Synt. figurata. Duo tantum loca hîc expendemus, quæ ad præcedentem canonem aliquo modo pertinent, & in quibus verbum, genus quod attinet, respondet nomini posteriori, cum respondere deberet priori.

Levit. 13. v. 9. נֶגַע צָרַעַת כִּי תִהְיֶה בְּאָדָם *plaga lepræ cum fuerit in homine*, verbum תִהְיֶה, quod femininum est, pertinet ad נֶגַע masculinum, sed construitur cum צָרַעַת feminino. Nisi antiquitus נֶגַע communis fuerit generis.

Jerem. 10. v. 22. קוֹל שְׁמוּעָה הִנֵּה בָאָה *vox auditionis ecce venit.* Verbum בָאָה construitur cum שְׁמוּעָה, quanvis pertineat ad קוֹל, quæ vox forte etiam olim utroque genere

gaudebat. Cum enim unicus supersit liber Hebraice scriptus, sicut is vocum omnia significata non includit; ita etiam forte nec genera.

ARTICULUS III.

De verborum ellipsi.

MONOCANON.

Verbum quandoque in oratione deest, commoda ratione supplendum.

I. Verbum finitum deficit.

2. Reg. 18. v. 12. *Observate* (ne) *quis in puerum istum Absalom*, supp. mittat manum, seu interficiat. Lxx. φυλάξατέ μοι τὸ παιδάριον τὸν Ἀβεσσαλώμ, Vulg. *custodite mihi puerum Absalom.*

Ibid. c. 23. v. 17. *Num sanguinem istorum hominum* .... supp. cum Lxx. πίομαι, Vulg. *bibam*, quæ vox suppletur 1. Paral. 11. v. 19.

3. Reg. 11. v. 25. *Et hoc est malum, quod Adad*, adde cum Lxx. ἐποίησεν, Chald. דַּעֲבַד *fecerat.* Vulg. *Et hoc est malum Adad*, pronomen אֲשֶׁר ut pleonasticum neglexit.

Ibid. c. 22. v. 36. *Unusquisque in civitatem suam, & in terram suam*, supp. cum ms. Alexand. ἀποστρεφέτω, Vulg. *revertatur.*

Psal. 24. Heb. 25. v. 15. *Oculi mei semper ad Dominum*, supp. respiciunt.

Psal. 119. Heb. 120. v. 7. secundum Massoretharum distinctionem, אֲנִי־שָׁלוֹם וְכִי אֲדַבֵּר הֵמָּה לַמִּלְחָמָה *Ego pacem*, supp. diligo, *& cum loquebar, illi ad bellum*, supp. clamabant. S. Hieron. eleganter: *Ego pacifica loquebar, illi bellantia.* Lxx. aliter distinguentes: v. 6. *Multum incola fuit anima mea, cum his qui oderunt pacem, eram pacificus.* V. 7. *Cum loquebar illis, impugnabant me gratis.* Vocem δωρεὰν, *gratis* sensus gratia addiderunt. Aq. ὅταν ἐλάλουν αὐτοῖς, εἰς πόλεμον, *cum loquebar illis, ad bellum*, supp. ut supra, clamabant. Sym. ὅτε ἐλάλουν αὐτοῖς, πολεμικῶς, cum loquebar illis, *hostiliter*, supp. agebant. Theod. ὅταν ἐλάλουν αὐτοῖς, ἐπολέμουν με, *cum loquebar illis, impugnabant me.* Hi omnes הֵמָּה interpretantur αὐτοῖς *illis*, forte legebant לָהֶמָּה; vel ל istud subintelligendum existimabant.

Prov. 14. v. 14. *Viis suis replebitur stultus, & ab eo vir bonus*, supp. recedet, cavebit sibi, &c.

Eccle. 8. v. 2. אֲנִי פִּי־מֶלֶךְ שְׁמֹר *Ego os regis* (i. mandatum) *observare*, supp. moneo observandum. Lxx. στόμα βασιλέως φύλαξον, *os regis observa*, neglexerunt pronomen אֲנִי, & שְׁמֹר ut imperat. spectarunt. Vulg. *os regis observo*, legisse videtur שֹׁמֵר *observans* (sum.)

Isai. 5. v. 9. *In auribus meis Dominus exercituum*, supp. dixit.

Ose. 8. v. 1. *Sicut aquila in domum Domini*, suppl. involat, nimirum hostis.

Rom. 8. v. 3. *Nam, quod impossibile erat legi .... Deus filium suum mittens*, &c. supp. præstitit.

Apoc. 19. v. 10. ὅρα μὴ, *vide, ne* supp. *feceris*, Vulg.

II. Verbum infinitum deest.

Psal. 20. Heb. 21. v. 12. *Cogitaverunt consilia, quæ non potuerunt*, supp. *stabilire*, Vulg. seu perficere.

Psal. 100. Heb. 101. v. 5. *Elatum oculis, & tumentem corde*, אֹתוֹ לֹא אוּכָל *ipsum non possum*, supp. ferre. Vide Jerem. 44. v. 22. ubi completur infinitivus ille לָשֵׂאת *ferre.* Lxx. τούτῳ οὐ συνήσθιον, Vulg. Lat. *cum hoc non edebam.* Pro אוּכָל, legebant אוֹכֵל in bénoni qal verbi אָכַל *edit, comedit.* S. Hieron. *Cum hoc esse non poteram*, supplebat verbum *sum.*

Psal. 138. Heb. 139. v. 6. *Mirabilis facta est scientia tua ex*, vel *præ me, confortata est*, vel *elevata est, & non potero ad eam*, supp. pertingere.

Isai.

Iſai. 1. v. 13. *Non poſſum iniquitatem & cœtum*, ſupp. ferre. Alia exempla vide Oſe. 8. v. 5. Luc. 13. v. 33. ubi ſubintelligendum verbum *operari*, quod ſupplet Syrus. 1. Cor. 3. v. 2. &c.

III. Verbum ſubſtantivum deeſt quam ſæpiſſime.

Gen. 1. v. 2. *Et tenebræ* (erant) *ſuper faciem Abyſſi.*

Ibid. cap. 3. v. 6. *Vidit igitur mulier, quod bonum* (eſſet) *lignum*, ſeu *arbor ad veſcendum*, i. fructus ligni, ſive arboris. Alia exempla ſunt c. 4. v. 13. c. 5. v. 1. 4. Reg. 6. v. 33. Pſal. 32. Heb. 33. v. 4. Eccle. 7. v. 12. Iſai. 44. v. 6. In Novo Teſtamento, Luc. 2. v. 14. c. 22. vv. 20. 21. Joan. 4. v. 24. Epheſ. 3. v. 1. 2. Tim. 3. v. 16. &c.

Sic in profanis. Menand. *φιλονεξία μέγιστον ἀνθρώποις κακόν*, *avaritia* (eſt) *maximum mortalibus malum*, &c.

ARTICULUS IV.

De Verborum pleonaſmo.

MONOCANON.

VERBUM ſubſtantivum *ſum* in præterito ſæpius, in futuro rarius redundat.

Gen. 41. v. 13. ויהי *Et fuit, ſicut interpretatus eſt nobis, ſic fuit*, vel *evenit*. Prius *fuit* pleonaſticum eſt. Et ſic alias ſæpiſſime, præſertim in initiis librorum & pericoparum; ut Ruth. 1. v. 1. Eſth. 1. v. 1. &c.

Matth. 7. v. 28. *Et factum eſt, cum conſummaſſet Jeſus verba hæc, admirabantur turbæ.* Vide c. 11. v. 1. c. 13. v. 53. c. 19. v. 1. c. 26. v. 1. &c.

In futuro. Act. 2. v. 21. καὶ ἔσται, *& erit, omnis, qui invocaverit nomen Domini, ſalvus erit.* Vide etiam c. 3. v. 22. Sic in Heb. Deut. 18. v. 19. והיה *& erit*, &c.

CAPUT V.

De Participio.

TRIA in participiis conſideranda ſunt. I. Eorum natura. II. Enallage. III. Peculiaris conſtructio. Participiorum naturam expendimus ſupra lib. I. c. VIII. art. VI. pag. 144. & ſeqq. Superſunt igitur excutiendæ enallage, & conſtructio ſingularis.

Enallage locum habet 1°. Cum participium uſurpatur pro nomine 2°. Quando cum verbo *ſum* expreſſo vel ſubintellecto junctum, pro variis verbi hujus temporibus, ſumitur pro præſenti, præterito, futuro, &c. 4°. Cum apud Græcos pro infinitivo, ponitur.

Singularis participiorum conſtructio referri etiam poteſt ad enallagen cum numeri, tum generis. Quæ omnia in duobus ſequentibus articulis eorumque canonibus expendentur.

ARTICULUS I.

De Participiorum enallage.

CANON I.

PARTICIPIA cum activa tum passiva sæpius loco nominum usurpantur, seu in nomina degenerant.

Activa. רוֹעֶה *pascens & pastor*, Jerem. 23. v. 2. שׁוֹמֵר *custodiens & custos*, Psal. 129. Heb. 130. v. 6. אוֹהֵב *amans & amicus*, Prov. 14. v. 20. רוֹפֵא *sanans & medicus*, Job. 13. v. 4. מוֹשֵׁל *dominans & dominator*, Mich. 5. v. 1. סוֹחֵר *negotians & negotiator*, Gen. 23. v. 16. גוֹאֵל *redimens & redemtor, propinquus*, Job. 19. v. 25. Ruth. 3. vv. 12. 13. חוֹזֶה *videns & propheta*, 1. Reg. 9. v. 9. &c.

In Piël, מְמַשֵּׁל *parabolarum artifex*, q. d. proverbificator, Ezech. c. 21. v. 5.

In Hiphil, מַלִּין *murmurans & murmurator*, Num. 14. v. 27.

In Novo Testamento. ὁ πειράζων, *tentans & tentator*, Matth. 4. v. 3. 1. Thess. 3. v. 5. ὁ βαπτίζων, *baptizans & baptista*, Marc. 6. v. 14. ὁ ἀπολλύων, *perdens & perditor*, Apoc. 9. v. 11.

Passiva. רָצוּץ *confractus*, hoc est, fragilis, 4. Reg. 18. v. 21.

Soph. 2. v. 1. *Gens* לֹא נִכְסָף *non desiderata*, i. non desiderabilis, sive ut Vulg. *non amabilis.*

Psal. 17. Heb. 18. v. 4. מְהֻלָּל, S. Hieron. *laudatum invocabo Dominum*, h. e. laudabilem. Lxx. *αἰνῶν ἐπικαλέσομαι κύριον*, Vulg. Lat. *laudans invocabo Dominum*, legebant מְהַלֵּל in activa voce. At 2. Reg. c. 22. v. 4. ubi idem psalmus legitur, Lxx. interpretantur, *αἰνετὸν ἐπικαλέσομαι κύριον*, Vulg. *laudabilem invocabo Dominum.*

Prov. 21. v. 20. *Thesaurus* נֶחְמָד *desideratus*, h. e. *desiderabilis*, Vulg.

Psal. 38. Heb. 39. v. 12. *Et tabescere fecisti sicut araneam* חֲמוּדוֹ *desideratum ejus*, h. e. desiderabile. Sym. *καὶ ἐξέλυσας ὡς ἄραχνα τὸ ἐπιθυμητὸν αὐτοῦ*, *& dissolvis sicut cariem desiderabile ejus.* S. Hieron. *& posuisti quasi tineam desiderabilia ejus.* Lxx. *& tabescere fecisti sicut araneam*, *τὴν ψυχὴν αὐτοῦ*, *animam ejus*, sensum non verbum reddiderunt, h. e. tabescere fecisti sicut araneam ea, quæ sicut animam suam diligebat homo.

Gal. 2. v. 11. *κατεγνωσμένος*, *reprehensus*, h. e. *reprehensibilis*, Vulg.

Heb. 12. v. 18. *ψηλαφώμενος*, *tractatus*, i. *tractabilis*, Vulg.

Ibid. v. 27. *σαλευόμενος* *motus*, h. e. *mobilis*, Vulg.

Sic apud Latinos. *invictus, indomitus, immotus*, &c. pro invincibilis, indomabilis, immobilis. Et apud Ciceronem, *damnatior* pro damnabilior.

Non solum autem participium in nominis adjectivi naturam transit, verum etiam substantivi interdum significationem & naturam induit, ut צָפוּן *absconditum*, significat etiam *thesaurum*, seu *opes*, quæ recondi solent, Psal. 16. Heb. 17. v. 14. בָּחוּר *electus*, item *juvenis*, Ezech. 9. v. 6. cap. 23. v. 6. &c. פְּרֻדוֹת *separata*, h. e. grana, Joel. 1. v. 17. Sic *οἰκουμένη* *habitata*, sumitur pro *orbe* terræ habitabilis, Heb. 1. v. 6. Apoc. 12. v. 9. Item pro futuro beatorum sæculo, Heb. 2. v. 5. Perinde ut & adjectiva quædam pro substantivis usurpantur, ut יַבָּשָׁה *arida*, h. e. terra, Gen. 1. vv. 9. 10. &c. לְבָנָה *alba*, h. e. *luna*, Vulg. Isai. 24. v. 23. Possunt tamen illa nomina ut adjectiva considerari, quorum substantiva subintelliguntur.

Participium passivum *paoûl*, cum pro nomine accipitur, interdum active significat, ut יָקוּשׁ *anceps*, Prov. 6. v. 5. שְׁכֵנִים *habitatores*, Jud. 8. v. 11. נוֹשָׁע *σώζων*, *salvator*, Zach. 9. v. 9. &c.

CANON II.

PARTICIPIA, quæ natura sua tempus præsens significant, si verbo substantivo הָיָה *fuit*, jungantur, notant etiam præteritum, futurum, vel imperativum, si verbum substantivum sit in præterito, vel futuro, aut imperativo.

Gen. 1. v. 6. וִיהִי מַבְדִּיל *& erit* (expansum, seu firmamentum) *dividens*, h. e. dividet, vel dividito, aut *dividat*, Vulg.

Deut. 9. v. 24. מַמְרִים הֱיִיתֶם *rebellantes fuistis*, h. e. rebellastis. Sic v. 22.

2. Reg. 3. v. 6. *Abner* הָיָה מִתְחַזֵּק *erat roborans se in domo Saülis*, h. e. roborabat se, potens erat, Lxx. ἦν κρατῶν, Vulg. *regebat domum Saül.*

Alia exempla vide 2. Paral. 24. v. 14. Neh. seu 2. Esd. 1. v. 4. c. 2. vv. 13. 15. Jerem. 26. v. 18. &c.

In Novo Test. Marc. 1. v. 4. ἐγένετο Ἰωάννης βαπτίζων ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ κηρύσσων βάπτισμα μετανοίας, *fuit Joannes in deserto baptizans, & prædicans regnum pœnitentiæ*, h. e. baptizabat & prædicabat. Vide insuper Luc. 11. v. 14. cap. 15. v. 1. Act. 8. v. 9. 2. Cor. 1. v. 9. cap. 5. v. 19. &c. Et geminato verbo substantivo, seu juncto προϋπάρχω, cum εἰμὶ, Luc. 23. v. 12. προϋπῆρχον γὰρ ἐν ἔχθρᾳ ὄντες πρὸς ἑαυτοὺς, *antea enim inimici erant inter se.*

Apud Profanos. Sophocl. χάρις χάριν γάρ ἐστιν ἡ τίκτουσ' ἀεὶ, *beneficium semper est pariens beneficium*, h. e. semper parit. Et sic sæpissime in elegantioribus scriptoribus cum Græcis, tum Latinis. Ovid. *Omnia sunt hominum tenui pendentia filo*, h. e. pendent, &c.

Interdum deficit participium.

1. Paral. 17. v. 5. *Et fui* מֵאֹהֶל אֶל־אֹהֶל *de tabernaculo* (Mosaico) *in tabernaculum* (Davidicum), supple מִתְהַלֵּךְ *itans.* Frequentissima vero est ellipsis verbi substantivi, ut in canone sequenti videbimus.

CANON III.

PARTICIPIUM pro præsenti, quo carent verba Hebræa, præterito perfecto, vel imperfecto, & futuro, quanvis verbum substantivum deficiat, sæpius usurpatur.

I. Pro præsenti ponitur participium.

Exod. 2. v. 14. *An ad occidendum me tu* אֹמֵר *loquens?* hoc est, loqueris, seu cogitas, Vulg. *Num occidere me tu vis?* Vide etiam cap. 23. v. 19. Jos. 1. v. 2.

Jud. 17. v. 9. וְאָנֹכִי הֹלֵךְ *ego autem vadens ad peregrinandum*, seu *habitandum*, hoc est, *vado*, Vulg.

Eccle. 1. v. 7. *Omnia flumina* הֹלְכִים *euntia in mare*, h. e. eunt, Vulg. *intrant.* Alia exempla vide c. 4. v. 5. Isai. 1. v. 7. &c.

Interdum etiam participium per ablativum, quem vocant absolutum, exponitur, ut 3. Reg. 1. v. 42. עוֹדֶנּוּ מְדַבֵּר *adhuc eo loquente.*

Alia hujus ablativi exempla vide Gen. 18. v. 22. c. 29. v. 9. Job. 2. v. 9. Esth. 6. v. 14. &c.

In Novo Test. Rom. 5. v. 11. καυχώμενοι, *gloriantes in Deo per Dominum nostrum Jesum Christum*, h. e. *gloriamur*, Vulg. Vide Act. 26. v. 20.

2. Cor. 10. v. 5. λογισμοὺς καθαιροῦντες, *consilia destruentes*, i. destruimus..... καὶ αἰχμαλωτίζοντες, *& in captivitatem redigentes*, h. e. redigimus.

Synonymum יֵשׁ quandoque pro præsenti verbi substantivi ponitur.

Gen. 24. v. 42. אִם־יֶשְׁךָ־נָּא מַצְלִיחַ דַּרְכִּי, *si es tu nunc secundans viam meam*, h. e. si secundas. Vide v. 49. & cap. 43. v. 4.

II. Pro præterito perfecto, vel imperfecto; tuncque subintelligitur verbum substantivum in præterito.

Gen. 42. v. 23. *Nesciebant autem, quod* שׁוֹמֵעַ *intelligens Joseph*, supp. הָיָה *esset*, Vulg. *intelligeret*.

Exod. 10. v. 11. *Hoc vos* מְבַקְשִׁים *requirentes*, supp. הֱיִיתֶם *fuistis*. Vulg. *petiistis*. Vide c. 13. v. 21. c. 14. v. 8. Deut. 4. v. 3. &c.

In N. Test. Matth. 3. v. 17. *Et ecce vox de cœlis* λέγουσα, *dicens*, h. e. dixit.

Act. 24. v. 5. εὑρόντες, *invenientes hunc hominem pestiferum*, hoc est, *invenimus*, Vulg. Vide 1. Thess. 2. vv. 11. 12.

III. Pro futuro participium ponitur, & tunc subintelligendum est verbum substantivum in futuro.

Gen. 6. v. 17. *Ecce ego* מֵבִיא *adducens*, supp. אֶהְיֶה *ero*. Vulg. *adducam*.

Deut. 2. v. 4. אַתֶּם עֹבְרִים *vos transeuntes* (supp. תִּהְיוּ *eritis*), *per terminos fratrum vestrorum*. Vulg. *transibitis*. Alia exempla sunt Gen. 19. v. 13. cap. 20. v. 3. 4. Reg. 4. v. 16. Nah. 1. v. 9. Agg. 2. v. 6. &c. Pro N. Testam. vide sup. cap. IV. art. II. §. II. Can. III. pag. 545. col. 2. Ex his porro exemplis quædam tempus paulo post futurum respiciunt, ut Gen. 19. v. 13. c. 20. v. 3. Luc. 22. v. 19. &c. & infra Can. V.

CANON IV.

PARTICIPIUM eleganter apud Græcos pro infinitivo ponitur.

Matth. 11. v. 1. *Et factum est, cum consummasset Jesus* διατάσσων, *præcipiens duodecim discipulis suis*, h. e. διατάσσειν, *præcipere*.

Ephes. 1. v. 16. οὐ παύομαι εὐχαριστῶν ὑπὲρ ὑμῶν, *non cesso gratias agens pro vobis*, h. e. gratias agere. Sic Coloss. 1. v. 9. Alia exempla vide Luc. 5. v. 4. c. 7. v. 45. Act. 5. v. 42. cap. 6. v. 13. c. 13. v. 10. c. 20. v. 31. c. 21. v. 32. Heb. 10. v. 2. &c. Isque Hellenismus sæpissime occurrit, apud præstantissimos quosque auctores cum sacros, cum profanos, maxime post verba, *videndi*, *audiendi*, *cognoscendi*, *recordandi*, *existimandi*, *ostendendi*, *convincendi*, *perseverandi*, *desistendi*, &c.

CANON V.

PARTICIPIUM præsens pro participio futuro, aut mox futuro ponitur.

Exod. 11. v. 5. *A primogenito Pharaonis* הַיֹּשֵׁב *sedente super solio ejus*, h. e. sessuro.

Psal. 77. Heb. 78. v. 4. Heb. *Non celabimus filios eorum* (patrum), *generationem alteram*, מְסַפְּרִים *narrantes laudes Domini*, h. e. narraturos. Conf. v. 6.

Eccle. 2. v. 16. Heb. 17. יָמִים הַבָּאִים *dies venientes*, h. e. venturi. Vulg. *futura tempora*.

Jon. 1. v. 3. *Et invenit navem* בָּאָה *euntem in Tharsis*, hoc est, mox ituram. Vide etiam Jerem. 21. v. 9.

Matth. 11. v. 3. *Tu es* ὁ ἐρχόμενος, *veniens*, h. e. *venturus*, Vulg. Sic Apoc. 1. v. 8. *Qui est, & qui erat*, καὶ ὁ ἐρχόμενος, *& qui venturus est*, pro ὁ ἐλευσόμενος. Vide insuper 2. Pet. 3. v. 11. Heb. 11. v. 21.

ARTICULUS II.

De singulari participiorum constructione.

SINGULARIS participiorum constructio est vel cum *nomine*, vel cum *verbo*. De constructione cum nomine, in §. I, cum verbo, in §. II, differemus.

§. I.

De peculiari participiorum constructione cum nomine.

NOMEN vel præcedit, vel sequitur. Cum præcedit; interdum est enallage numeri vel generis, de qua in Canonibus I. & II. Cum sequitur, quandoque participia nominum constructorum formam imitantur. Qua de re in Canone III.

CANON I.

NOMINI collectivo singulari respondet participium plurale.

2. Reg. 3. v. 1. וּבֵית שָׁאוּל הֹלְכִים וְדַלִּים *&* *domus* (sing.) *Saülis euntes* (erant) *& tenues*, h. e. magis magisque attenuebatur. Vulg. *domus autem Saül* (erat) *decrescens quotidie.*

3. Reg. 1. v. 40. *Et populus canentes* (erant) *tibiis*, h. e. canebat. Sic Thren. 1. v. 11.

Ose. 11. v. 7. *Populus autem meus suspensi* (sunt), hoc est, suspensus, nempe animo.

CANON II.

PARTICIPIUM nonnunquam genere discrepat à nomine quocum convenire debet.

Gen. 4. v. 7. הֲלֹא אִם־תֵּיטִיב שְׂאֵת וְאִם לֹא תֵיטִיב לַפֶּתַח חַטָּאת רֹבֵץ *Nonne si bene egeris, recipies; sin autem male, statim ad fores peccatum* (fem.) *cubans* est (masc.)? Hæc generis anomalia tollitur supplendo aliud nomen synonymum masc. in locum חַטָּאת, nempe חֵטְא, vel עָוֹן masc. generis. LXX. οὐκ ἐὰν ὀρθῶς προσενέγκῃς, ὀρθῶς δὲ μὴ διέλῃς, ἥμαρτες; ἡσύχασον, *Nonne si recte obtuleris, non autem recte diviseris, peccasti? quiesce.* Vocem תֵּיטִיב adverbialiter, ut interdum fit, accepere, *nonne si bene feceris offerre*, seu *offerendo*, h. e. nonne si bene obtuleris, &c. Pro לַפֶּתַח *ad ostium*, legerunt לִפְתֹּחַ *ad dividendum; sed si non bene feceris ad dividendum*, h. e. si male diviseris. Denique pro חַטָּאת legebant חָטָאתָ *peccasti*, & pro רֹבֵץ *cubans*, רְבַץ *cuba*, *quiesce*. Sym. ἀλλ' ἐὰν ἀγαθύνῃς, ἀφήσω· ἐὰν δὲ μὴ ἀγαθύνῃς, παρὰ θύραν ἁμαρτία ἐγκεῖται, *sed si bene feceris, dimittam* (ad verbum שְׂאֵת *remissio* erit) *si vero non bene feceris, ad januam peccatum jacet.* Theod. οὐκ ἂν ἀγαθῶς ποιῇς, δεκτόν; καὶ ἂν μὴ ἀγαθῶς ποιῇς, ἐπὶ θύρας ἁμαρτία ἐγκάθηται; *nonne si bene feceris, acceptabile* (erit?) *& si non bene feceris, super januam peccatum insidet?*

Jerem. 4. v. 30. וְאַתְּ שָׁדוּד מַה־תַּעֲשִׂי *tu autem vastata quid facies?* Pronomen & verbum feminina sunt, participium vero masculinum; *quia*, scribit Qimhhi, *Scriptura de synagoga Israëlis quandoque genere masculino loquitur, & quandoque genere feminino; & utrumque rectum est*, nam si usurpetur masculinum genus, ad *populum* refertur; si femininum, ad *synagogam* pertinet. Forte etiam antiquitus legebatur שְׁדוּדָה *vastata*, & ה librariorum incuria excidit, sicuti in aliis quibusdam nominibus, puta נַעֲרָה *puella*, cujus ה in toto Pentateucho, si Deut. 22. v. 19. exceperis, excidit.

Jerem. 44. v. 19. *Quod si nos* מְקַטְּרִים *sacrificantes sumus reginæ cœli*, &c. participium masculinum est, licet sermo sit de mulieribus, quia consciis & permittentibus maritis, incensum istud obtulerant; adeo ut mariti ipsi id fecisse censerentur. Unde sequitur: *Nunquid sine viris nostris fecimus ei placentas ad colendum eam, & libandum ei libamina?*

CANON III.

PARTICIPIA, maxime passiva, more & forma nominum regunt genitivum, qui Latine vel per casum verbi, cujus est participium, exponendus est; vel participium ut nomen consideratur, & genitivus remanet.

Gen. 4. v. 2. רֹעֵה צֹאן *pascens oves*, vel *pastor ovium.*

Ibid. c. 23. v. 10. לְכֹל בָּאֵי שַׁעַר עִירוֹ *cunctis ingredientibus portam civitatis suæ*, vel *cunctis ingressoribus portæ civitatis suæ.*

Exod. 1. v. 5. יֹצְאֵי יֶרֶךְ *egressi femore*, vel *egressores femoris.*

Alia exempla sunt 4. Reg. 11. vv. 5. 7. 9. Esth. 1. v. 14. Psal. 77. Heb. 78. v. 9. Psal. 98. Heb. 99. v. 6. Thren. 1. vv. 4. 12. &c.

§. II.

De peculiari participii cum verbo constructione.

MONOCANON.

PARTICIPIUM cum verbo constructum quandoque per infinitivum; quandoque per adverbium exponitur. Interdum etiam nominis ellipsin includit.

I. Participium per infinitivum exponitur.

Ose. 7. vers. 4. *Omnes ipsi adulterantur* (æstuantes) *sicut clibanus succensus à pistore*, (quando) *cessat* מֵעִיר *vigilans*, (h. e. vigilare) *& depsere massam, donec tota fermentetur*; tunc enim clibanum pistor solet accendere & dormire, donec calefactus fuerit. Alii alias expositiones afferunt, quas vide apud interpretes. Aliis tamen מֵעִיר infinitivus est hiphil, abjecta characteristica, pro מֵהָעִיר. Vide supra pag. 299. coll. 1. 2. initio.

Isthæc enallage participii pro infinitivo frequens est apud Græcos, ut diximus supra art. I. Can. IV. pag. 556. col. 2. idque peculiare habet cum λανθάνω compositum, quod in causa sit cur verbum istud vel per nomen, vel per participium vertendum sit, ut Heb. 13. v. 2. *Hospitalitatem nolite oblivisci; per hanc enim* ἔλαθόν τινες ξενίσαντες ἀγγέλους, pro λαθόντες ἐξένισαν, *inscii hospitio exceperunt angelos*, ut Lot Gen. 19. ad cujus etiam nomen hic respexisse epistolæ hujus auctorem volunt nonnulli subtiliter magis quam solide, ex eo quod לוֹט derivetur à לוּט *abscondere*, unde λήθω & λανθάνω, quo utitur Scriptor sacer. Hac loquutione nihil frequentius in profanis, apud quos verbum λανθάνω per adverbium interdum etiam exponendum est, ut Arist. in problem. λανθάνει ἐκπίπτων, *latenter excidit.* Hom. Iliad. Ω. v. 477. Τοὺς δ' ἔλαθ' εἰσελθὼν Πρίαμος, *clam autem illis ingressus Priamus*, &c.

II. Participium verbi *mitto* sæpe includit ellipsin nominis ratione sententiæ supplendi.

Matth. 2. v. 16. *Tunc Herodes .... iratus est valde*, καὶ ἀποστείλας, ἀνεῖλε πάντας τοὺς παῖδας, *& mittens* (milites, satellites, carnifices, &c.) *occidit omnes pueros*, &c.

Ibid. cap. 14. v. 10. καὶ πέμψας, ἀπεκεφάλισε τὸν Ἰωάννην ἐν τῇ φυλακῇ, *& mittens* (supp. σπεκουλάτωρα, spiculatorem, ut supplet S. Marcus cap. 6. v. 27.) *decollavit Joannem in carcere.*

Apud profanos. Strabo, Ἀθηναῖοι δέ ποτε πέμψαντες, ἄνδην κατέσφαξαν τοὺς πλείους, *Athenienses autem mittentes petulanter jugularunt multos.*

Eadem ellipsis in Veteri Testamento,

quandoque etiam cernitur, sed cum tempore, seu modo diverso à participio.

Gen. 41. v. 14. *Et misit Pharao* (nuntium) *& vocavit Joseph.*

Psal. 56. Heb. 57. v. 4. *Misit de cœlo* (angelum) *& liberavit me.* Vide etiam 3. Reg. 2. v. 25. & confer Apoc. 1. v. 1. ubi ellipsis illa cum participio completur.

CAPUT VI.

De Adverbio.

ADVERBIUM eo loci cum *in genere*, tum *in specie* considerabimus.

ARTICULUS I.

De Adverbio in genere considerato.

IN adverbio generatim spectato occurrit I. Ejus circumscriptio; II. Repetitio. III. Singularis constructio.

CANON I.

ADVERBIUM quandoque aliarum vocum positione circumscribitur, & constituitur.

I. Nomen substantivum cum præpositione, vel sine præpositione, cum verbo conjunctum, adverbii loco interdum ponitur.

Cum præpositione.

Gen. 34. v. 13. *Responderunt filii Jacob Sichem & patri ejus* בְּמִרְמָה *in dolo*, h. e. dolose. Sic בְּפָרֶךְ Exod. 1. v. 14. in *sævitia*, seu *duritie*, h. e. dure. בְּצֶדֶק בְּמֵישָׁרִים *in justitia*, *in rectitudinibus*, Psal. 9. v. 9. hoc est, juste, rectissime. לָבֶטַח *ad securitatem*, Jud. 18. v. 7. Lev. 25. v. 18. Ose. 2. v. 20. Psal. 4. v. 9. h. e. secure. לְמַכְבִּיר *ad multiplicitatem*, Job. 36. v. 31. h. e. multipliciter, abunde, &c.

Matth. 22. v. 16. *Magister, scimus quia verax es, & viam Dei ἐν ἀληθείᾳ, in veritate doces*, h. e. vere, recte.

Marc. 12. v. 32. ἐπ' ἀληθείας, *in veritate dixisti*, i. vere.

Act. 26. v. 7. ἐν ἐκτενείᾳ, *in extensione*, sive *assiduitate*, hoc est, assidue.

2. Cor. 9. v. 6. *Qui parce seminat parce & metet, & qui seminat in* vel *de benedictionibus*, h. e. copiose & abundanter, *in benedictionibus & metet*, i. copiose & liberaliter, uti oppositio cum priori membro ostendit. Alia exempla vide Heb. 12. v. 1. Apoc. 18. v. 2. &c.

Sine præpositione.

Psal. 74. Heb. 75. v. 3. *Cum accepero tempus, ego* מֵישָׁרִים *rectitudinibus judicabo*, h. e. in rectitudinibus, sive rectissime. Præpositio בְּ *in*, quæ hîc subintelligitur, cum hoc nomine exprimitur Psal. 95. Heb. 96. v. 10. Psal. 97. Heb. 98. v. 9. Lxx. εὐθύτητας, *rectitudines*, Vulg. *justitias judicabo*, subintelligi potest præpositio כְּ, *secundum rectitudines*, i. rectissime.

Psal. 138. Heb. 139. v. 14. *Confitebor tibi, quo-*

niam נִפְלֵיתִי נוֹרָאוֹת *terribilibus magnificatus sum*, h. e. *terribiliter*, Vulg. stupendum in modum, mirabiliter. LXX. *quoniam* φοβερῶς ἐθαυμαστώθης, *terribiliter mirificatus es*, in secunda persona, quia legebant נִפְלֵיתָ. Vel librariorum oscitantia mendose irrepsit ς pro ν, nimirum ἐθαυμαστώθης pro ἐθαυμαστώθην.

Prov. 31. v. 9. *Aperi os tuum*, שְׁפָט־צֶדֶק *judica justitiam*, hoc est, juste. Vulg. *decerne quod justum est.* Alia exempla vide Isai. 21. v. 7. Thren. 1. v. 9. &c.

Marc. 7. v. 3. *Pharisæi enim, & omnes Judæi, nisi* πυγμῇ, *crebro laverint manus, non manducant.* Hanc esse significationem vocis πυγμῇ liquet ex vicino vocabulo πύξ, quod apud Suidam exponitur ἀντὶ πολὺ, *crebro, diligenter*, & *assidue*. Alii, nisi ad carpum, vel cubitum usque laverint manus; πυγμὴ enim utrumque significat. Sic παῤῥησίᾳ, *palam, libere, aperte*, Marc. 8. v. 32. Joan. 7. vv. 13. 26. cap. 10. v. 24. c. 11. v. 14. c. 16. vv. 25. 29. c. 18. v. 20. &c. δημοσίᾳ *publice*, Act. 16. v. 37. ἰδίᾳ *sigillatim*, 1. Cor. 12. v. 11.

Apud profanos. σπουδῇ *celeriter*, σιγῇ, σιωπῇ *tacite*, &c. quæ omnia adverbia substantiva sunt in ablativo casu, quibuscum subintelligitur præpositio ἐν *in*.

II. Cum duo verba ejusdem temporis conjunguntur, prius sæpe adverbii naturam induit. Vide supra cap. IV. art. I. §. III. Can. IV. pag. 535.

III. Verbum finitum cum infinitivo junctum, quandoque pro adverbio ponitur. Vide exempla ibidem, pag. 536.

CANON II.

ADVERBIUM idem repetitum, vel cum synonymo suo conjunctum, emphasin significationis importat.

I. Si repetatur, superlativam fere loquutionem indicat.

Exod. 23. v. 30. מְעַט מְעַט *parum parum expellam eos à facie tua*, &c. hoc est, sensim admodum & paulatim.

Deut. 28. v. 43. *Advena, qui tecum versabitur in terra, ascendet super te* מַעְלָה מָּעְלָה *supra, supra*, h. e. perquam supreme, *tu autem descendes* מַטָּה מָּטָּה *infra, infra*, id est, perquam infime.

4. Reg. 10. v. 4. *Et timuerunt* מְאֹד מְאֹד *valde, valde*, i. maxime, vehementissime. Priori מְאֹד interdum additur præpositio ב in, Gen. 17. v. 6. *Faciamque te crescere* בִּמְאֹד מְאֹד *in valde valde*, hoc est, *vehementissime*, Vulg.

Exod. 1. v. 7. *Filii Israël creverunt, & quasi germinantes multiplicati sunt, ac roborati sunt* בִּמְאֹד מְאֹד *in valde valde*, i. *nimis*, Vulg. Vide etiam Ezech. 16. v. 13.

Ezech. 42. v. 15. *Et mensus est eam* (portam) סָבִיב סָבִיב *circum, circum*, h. e. circumquaque, ab omnibus partibus.

Interdum etiam hac repetitione distributio significatur. Levit. 6. v. 5. al. 12. *Et accendet super eo* (altari) *Sacerdos ligna* בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר *mane, mane*, i. singulis matutinis. Vulg. *mane per singulos dies.*

II. Si jungatur adverbium cum suo synonymo, emphasis denotatur.

Num. 12. v. 2. הֲרַק אַךְ *an solum tantummodo per Moysen loquutus est Dominus?* hoc est, an omnino solum per Moysen loquutus est Dominus, ceteris omnibus exclusis? Vulg. *Num per solum Moysen*, &c.

Isai. 30. v. 13. פִּתְאֹם לְפֶתַע *repente, momento veniet contritio ejus*, h. e. maxime subito & repente. Vulg. *subito dum non speratur.*

Isai. 5. v. 26. Joel. 3. v. 4. al. cap. 4. v. 4. קַל מְהֵרָה & מְהֵרָה קַל, quæ sunt nomina substantiva pro adverbiis posita, *cito velociter reddam vicissitudinem* seu *ultionem vobis super caput vestrum*, hoc est, velocissime. Alia exempla sunt: הֲבִלְתִּי אֵין *an ne non?* Exod. 14. v. 11. הַאִם *an num?* Job. 6. v. 13. כֵּן־כֵּן *similiter sic*, Isai. 51. v. 6. &c.

Apud profanos. Plaut. Milit. *abripuit repente sese subito.* Terent. Heautont. *una mecum simul.* Cicero Verr. 1. *repente è vestigio*, &c.

CANON

CANON III.

ADVERBIUM Græcum, quod affectionem animi, vel corporis denotat, cum verbo ἔχω constructum, ut nomen cum verbo substantivo quandoque exponendum est.

Marc. 5. v. 23. *filia mea* ἐσχάτως ἔχει, *extreme habet*, h. e. *in extremis est*, Vulg. morti vicina est; mors enim ultima linea rerum est. Sic Act. 21. v. 13. ἑτοίμως ἔχειν, *parate habere*, i. paratum esse. Ita 2. Cor. 12. v. 14. 1. Pet. 4. v. 5.

Interdum etiam Latinus sermo Græco ex asse respondet. Marc. 6. v. 55. κακῶς ἔχειν, *male se habere*, i. ægrotare. Joan. 4. v. 52. κομψότερον ἔχειν, *melius se habere*, seu convalescere.

Hujus etiam idiotismi elegantissimi, apud profanos frequentia sunt exempla. Isoc. ἡγεμονικῶς ἔχειν, *imperium appetere*. δυσπείστως ἔχειν, *impersuasibilem esse*. ἡδέως ἔχειν, *jucundum esse*. μαλακῶς ἔχειν, *infirmum esse*, &c.

ARTICULUS II.

De Adverbio in specie considerato.

ADVERBIA in specie considerata notant, vel *circumstantiam*, vel *actionem*, vel *qualitatem*.

Circumstantiam exprimunt adverbia 1°. Loci. 2°. Temporis. 3°. Numeri.

Actionem notant adverbia 1°. Demonstrationis. 2°. Confirmationis. 3°. Negationis. 4°. Dubitationis. 5°. Exclusionis.

Qualitatem designant adverbia 1°. Similitudinis. 2°. Limitationis.

§. I.

Adverbia Loci.

MONOCANON.

ADVERBIUM loci repetitum, intercedente conjunctione copulativa, aut alia voce, loci diversitatem significat.

Exod. 2. v. 12. *Cumque circumspexisset* (Moyses) כֹּה וָכֹה *huc & huc*, h. e. *huc atque illuc*, Vulg.

Jos. 8. v. 20. *Et non potuerunt fugere* הֵנָּה וָהֵנָּה *huc & huc*, h. e. *huc illucque*, Vulg. Sic 4. Reg. 2. v. 8. Vide insuper Jos. 8. v. 33. 3. Reg. 2. vv. 36. 42. 4. Reg. 4. v. 35. Ezech. 40. v. 49.

Pro adverbio loci interdum usurpatur pronomen, ut: οὗ *ubi*, Matth. 2. v. 9. Act. 2. v. 2. c. 7. v. 29. c. 20. v. 8. &c. Significat etiam motum ad locum, 1. Cor. 16. v. 6. αὐτοῦ pro ἐκεῖ, hîc Matth. 26. v. 36. Act. 18. v. 19. c. 21. v. 4. Sic ταύτῃ, *hac* vel *isthac*, ἐκείνῃ, *illac*, ἑτέρᾳ, *aliorsum*, &c. subintellecto substantivo ὁδῷ, *via*.

Quandoque etiam adverbium *quietis* pro *motus* adverbio usurpatur, ut Matth. 2. v. 22. ἐκεῖ, *ibi* pro *eò*, *illuc*; quod etiam apud profanos insolens non est.

Denique adverbium *loci* pro adverbio temporis nonnunquam ponitur.

Ose. 2. v. 15. מִשָּׁם *ex ibi*, pro ex eô tempore, statim. Vulg. tamen interpretatur *ex eodem loco*.

Sunt etiam, qui Psal. 13. Heb. 14. v. 5. Psal. 35. Heb. 36. v. 13. Eccle. 3. v. 17. שָׁם interpretentur *tunc*.

§. II.

Adverbia temporis.

CANON I.

Adverbia temporis certi & determinati, nonnunquam indeterminate & indefinite sumuntur.

I. Heri pro quolibet tempore præterito.

2. Reg. 15. v. 20. תְּמוֹל *heri venisti, & hodie compelleris nobiscum egredi?* h. e. nuperrime venisti. Alia exempla sunt 4. Reg. 9. v. 26. Job. 8. v. 9. Isai. 30. v. 33. (Conf. Matth. 25. v. 41.) Mich. 2. v. 8. Sic *heri, nudius tertius*, Gen. 31. vv. 2. 5. Exod. 21. vv. 29. 36. 2. Reg. 3. v. 17.

II. Hodie pro præsenti tempore.

Deut. 27. v. 9. *Hodie factus es populus Domini Dei tui*, i. hoc tempore.

Psal. 94. Heb. 95. v. 7. *Hodie si vocem ejus audieritis*, &c. i. hoc tempore, quo verbum Divinæ gratiæ vobis prædicatur. Conf. Heb. 3. vv. 8. 13. 2. Cor. 6. v. 2. Vide insuper Isai. 58. v. 4. Ose. 4. v. 5.

Longe alia ratione accipitur *hodie*, Psal. 2. v. 7. *Dominus dixit ad me* (loquitur æternus Dei filius) *filius meus es tu, ego hodie genui te*, h. e. ab æterno. *In æternitate enim nec præteritum quicquam est, quasi esse desierit; nec futurum, quasi nondum sit, sed præsens tantum.* S. Aug. comm. in h. l. tom. 4. nov. edit. col. 5.

III. Cras pro futuro tempore indeterminato.

Gen. 30. v. 33. *Respondebitque mihi*, seu *pro me* מָחָר *cras justitia mea*, h. e. posthac.

Exod. 13. v. 14. *Cumque interrogaverit te filius tuus cras*, i. ut Lxx. μετὰ ταῦτα, *posthæc*. Alia exempla sunt Deut. 6. v. 20. Jos. 4. vv. 6. 21. c. 22. v. 24. Prov. 27. v. 1. Isai. 22. v. 13. c. 56. v. 12. Matth. 6. v. 34. 1. Cor. 15. v. 32. Jacob. 4. vv. 13. 14. *Hodie & cras, ac tertia die*, Luc. 13. v. 32. pro exiguo tempore dicitur.

CANON II.

Adverbium temporis *semper*, seu *jugiter*, per *sæpe*, vel *frequenter*, aut quid aliud, interdum exponendum est.

Exod. 27. v. 20. *Præcipe filiis Israël, ut afferant tibi oleum .... ut ardeat lucerna semper in Tabernaculo testimonii*, &c. semper, i. à vespere ad mane, uti constat ex v. 21. cap. 30. v. 8. Lev. 24. v. 3. 1. Reg. 3. v. 3.

Ibid. 28. v. 30. *Et gestabit* (Aaron) *judicium filiorum Israël in pectore suo, in conspectu Domini semper*, scilicet quoties ingredietur Tabernaculum. Confer v. 29.

3. Reg. 10. v. 8. *Beati viri tui .... qui stant coram te semper*, h. e. frequenter.

Luc. 18. v. 1. *Quoniam oportet semper orare*, &c. h. e. sæpissime.

Ibid. cap. 24. v. 53. *Et erant semper in Templo, laudantes & benedicentes Deum*, hoc est, frequentissime. Vide insuper Joan. 18. v. 20. 1. Cor. 1. v. 4. &c. Sic εἰς τέλος *in finem*, Luc. 18. v. 5.

CANON III.

ADVERBIA temporis distributiva *quotannis*, *in dies*, elegantibus sermonis flosculis exprimuntur.

Exod. 13. v. 10. *Custodies hujuscemodi cultum statuto tempore*, מִיָּמִים יָמִימָה *a diebus in dies*, seu ab anno in annum, h. e. quotannis; pluralis enim יָמִים hîc, & sæpe alibi, pro anno sumitur. Sic 1. Reg. 1. v. 3.

Deut. 15. v. 20. שָׁנָה בְשָׁנָה *anno in annum*, h. e. *per singulos annos*, Vulg. Sic 1. Reg. 7. v. 16. 4. Reg. 17. v. 4.

1. Paral. 12. v. 22. יוֹם בְּיוֹם *die in diem*, h. e. singulis diebus, quotidie. Pro ב ante nomen alterum adhibetur ל, Esth. 3. v. 7. & עַל 2. Paral. 21. v. 15.

Heb. 9. v. 7. τοῦ ἐνιαυτοῦ, *anni*, tanquam adverbium ponitur, ἅπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ, *semel annuatim*, seu in anno. Alias etiam nomina temporis per genitivum apud Græcos efferuntur, νυκτὸς, *noctu*, Joan. 3. v. 2. ὄρθρου, *diluculo*, c. 8. v. 2. ἡμέρας καὶ νυκτὸς, *die ac nocte*, Psal. 1. v. 2. sed subintelligitur præpositio διὰ, *per*.

Apud Hebræos vero per accusativum exprimuntur; item per ablativum cum præpositione, vel sine præpositione.

Per accusativum. Gen. 29. v. 14. *Et mansit apud eum* חֹדֶשׁ יָמִים *mensem dierum*, hypallage, pro *dies mensis*, hoc est, mensem integrum. Sic Deut. 21. v. 13. Vide insuper Gen. 8. v. 10. cap. 29. v. 18. Exod. 2. v. 2. Jud. 19. v. 2. &c.

Per ablativum cum præpositione. Gen. 7. v. 11. בִּשְׁנַת שֵׁשׁ־מֵאוֹת *In anno sexcentesimo vitæ Noe, in mense secundo, in septimo decimo die mensis, in die ipso*, &c. Vide Prov. 7. v. 9. Interdum usurpatur ל, ut: Gen. 8. v. 11. *Reversaque est ad eum columba* לְעֵת עֶרֶב *ad tempus vesperæ*, h. e. vespertino tempore. Vide etiam c. 7. v. 10.

Per ablativum sine præpositione. 2. Esd. 2. v. 12. וָאָקוּם לַיְלָה *& surrexi nocte.* Vide Exod. 33. v. 5. 1. Reg. 30. v. 12.

CANON IV.

ADVERBIUM temporis indeterminati *cum*, vel *quum*, *quando*, per conjunctionem כִּי *quia*, non raro exprimitur.

Gen. 4. v. 12. כִּי *Cum operatus fueris terram*, *non dabit vim suam*, hoc est, *fructus suos*, ut optime reddidit Vulg.

Num. 22. v. 22. *Et iratus est Deus* כִּי *quando abiit ipse* (Balaam); profectio enim ista, quam præceperat Deus v. 20. non causa fuit iræ Divinæ, sed malus Balaami proficiscentis animus. Non enim irascitur Deus, quia solum proficiscitur Balaam, sed quia proficiscitur cum animo maledicendi populo Dei, (ut liquet v. 32. *quia*, ait illi angelus, *declinat hæc via in conspectu meo*, sive ut interp. Vulg. *quia perversa est via tua, mihique contraria*), quod prohibuerat Deus v. 12.

Alia exempla vide Gen. 31. v. 37. Exod. 7. v. 9. c. 30. v. 12. Lev. 1. v. 2. c. 2. v. 1. Deut. 21. v. 22. Jud. 21. v. 22. 1. Reg. 3. v. 21. 2. Reg. 7. v. 1. (Conf. 1. Paral. 17. v. 1. ubi pro כִּי habetur כַּאֲשֶׁר *quando*) Prov. 23. v. 22. &c.

In N. Test. idem adverbium *cum*, quandoque exprimitur per conjunctionem causalem ὅπως, ὡς, ἵνα, *ut*.

Act. 3. v. 19. *Resipiscite*, Vulg. *pœnitemini igitur, & convertimini, ut deleantur peccata vestra.* V. 20. ὅπως ἂν, *cum venerint tempora refrigerii*, &c. ubi ὅπως ἂν est pro ἐπειδὰν, quæ significatio in profanis etiam auctoribus reperitur, puta Herodot. Sophocl. &c.

Rom. 15. v. 24. ὡς ἐὰν, *cum in Hispaniam proficisci cœpero*, &c. Vide 1. Cor. 11. v. 34.

Joan. 16. v. 2. *Venit hora*, ἵνα *cum omnis, qui interficit vos*, &c. Sic v. 32. 3. Joan. v. 4. &c.

CANON V.

ADVERBIUM temporis *statim*, *cito*, interdum moram includit.

Psal. 36. Heb. 37. v. 2. *Quoniam tanquam fænum* מהרה *velociter arescent*, seu *succidentur* (impii), h. e. post aliquod tempus, confer vv. 10. 35. 36. Psal. 72. Heb. 73. vv. 17. 18. 19.

Matth. 13. v. 5. Marc. 4. v. 5. *Alia autem* (semina) *ceciderunt in petrosa*, *καὶ εὐθέως ἐξανέτειλε*, *& continuo exorta sunt*, h. e. post breve tempus. Sic Marc. 1. v. 21. Jacob. 1. v. 24. 3. Joan. v. 14. Et præsertim Marcus sæpissime hac voce utitur, qua sequentia præcedentibus connectit.

Matth. 24. v. 29. *Statim autem post tribulationem dierum illorum*, (h. e. post urbis Jerosolymæ per Titum expugnationem) *sol obscurabitur*, &c. adverbium *statim* expendendum non est ad nostram numerandi rationem, sed Dei, in cujus oculis mille anni sunt tanquam dies hesterna, quæ præteriit. Ad hæc Christus eo loci sequitur consuetudinem prophetarum, qui tum de peculiari judicio, tum de universali sic loquuntur, ac si essent in propinquo. Vide Deut. 32. v. 35. Isai. 5. v. 26. Soph. 1. vv. 14. 15. &c. Idem & Apostoli Domini sequuti sunt, qui totum illud tempus, quod à primo Christi adventu, ad secundum usque intercedit, vocant *ultimum* (tempus), *novissimam horam*, Act. 2. v. 17. 1. Cor. 10. v. 11. Philip. 4. v. 5. Heb. 1. v. 1. cap. 9. v. 26. c. 10. vv. 25. 37. Jac. 5. v. 8. 1. Pet. 4. v. 7. 1. Joan. 2. v. 18. Imo S. Paulus de extremo die ita loquitur, ac si ipse cum iis, ad quos scribit, ad eum usque superstes in vita mansurus esset, 1. Thess. 4. v. 15. idque cum ad excutiendam hominibus securitatem, & vigilantiam suadendam; Matth. 24. v. 47. 1. Thess. 5. vv. 1. 2. 3. 4. tum ad occurrendum curiositati eorum, qui dies ac tempora temere scrutantur, Act. 1. v. 7. &c.

Eodem modo explicandum est illud Apoc. c. 1. v. 1. *quæ oportet fieri ἐν τάχει*, *cito*, h. e. sequuturis temporibus usque ad consummationem sæculi.

CANON VI.

ADVERBIUM temporis *οὐκ ἔτι*, *οὐκέτι*, *μηκέτι*, *non amplius*, interdum ad antecedens tempus nullum respectum habet, sed simpliciter pro *non* ponitur.

Act. 13. v. 34. *Quod autem suscitavit* (Deus Pater) *eum* (Jesum) *à mortuis*, *μηκέτι*, *non amplius reversurum in corruptionem*, h. e. non reversurum, vel potius non perventurum; Christus enim nunquam corruptioni fuit obnoxius, secundum illud Psal. 15. Heb. 16. v. 10. *non dabis sanctum tuum videre* (i. experiri) *corruptionem*, quæ verba Christo applicat Paulus ibidem v. 35. Vide etiam v. 37. ubi pro *ὑποστρέφειν*, *reverti*, legere est *ἰδεῖν*, *videre*.

Rom. 6. v. 9. *Christus resurgens ex mortuis non amplius moritur*, *mors illi οὐκέτι*, *non amplius dominabitur*, h. e. non dominabitur; neque enim prius mors dominata erat Christo, cum Act. 2. v. 24. de eo dicatur, quod *impossibile erat κρατεῖσθαι αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ* (sup. *θανάτου*, ut legitur in eodem versu) *teneri*, Vulg. vel potius *superari*, *vinci eum ab ipsa morte*; id enim verbum *κρατεῖν*, proprie significat. Heb. 2. v. 14. Christus *per mortem destruxit eum qui habebat mortis imperium*, *id est*, *Diabolum*. Non fuit igitur sub dominio & imperio mortis. Vide etiam Joan. 14. v. 30. ubi Christus asserit principem hujus mundi in se non habere quicquam. Princeps autem hujus mundi Diabolus est, qui per mortem dominatur.

Alia exempla *οὐκέτι*, in hoc sensu accepti vide Joan. 15. v. 15. ubi Christus discipulos

suos alloquens dicit : οὐκέτι, *non amplius dicam vos servos*, &c. h. e. non dicam, quatenus videlicet nomen istud amicis opponitur, & timoris servilis, ac dominationis statum includit; Christus enim, ut amicus, amicissime cum discipulis suis conversatus est, conf. Luc. 12. v. 4. neque illos eo nomine unquam vocavit. At ministerii & obsequii debiti ratione, Christus discipulos suos servos appellaverat Matth. 10. vv. 24. 25. Joan. 13. v. 16. & postea eo nomine vocavit eos Joan. 15. v. 20. Vide etiam Rom. 7. vv. 17. 20. Gal. 3. v. 18. &c. Sunt tamen, qui his in locis οὐκέτι interpretentur, *non jam*, sive, ut Vulg. *jam non*.

CANON VII.

ADVERBIA temporis *donec* & *usque*, non semper tempus præteritum determinant & futurum excludunt: sed sæpius indeterminate accipiuntur, ita ut sequens tempus omne includatur; ac proinde per *semper*, vel *nunquam* oratio exponenda sit.

Hæc adverbia in propositionibus tum affirmantibus, tum negantibus reperiuntur. In propositionibus affirmantibus, *donec* & *usque*, per τὸ *semper* exponenda sunt.

Psal. 109. Heb. 110. v. 1. *Dixit Dominus Domino meo : sede à dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum*, hoc est, sede in perpetuum ad dexteram meam, & mecum regna, etiam dum ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum.

Psal. 122. Heb. 123. v. 2. *Oculi nostri ad Dominum Deum nostrum, donec misereatur nostri*, &c. h. e. oculi nostri semper in Dominum intenti erunt, non solum donec misereatur nostri, verum etiam postquam misertus fuerit. Vide insuper Isai. 46. v. 4.

Matth. 28. v. 20. *Ecce ego vobiscum sum .... usque ad consummationem sæculi*, h. e. in æternum, etiam dum variis ærumnis ac calamitatibus obruemini, ac præsentia mea in dubium vocari posse videbitur. Quin autem post consummationem sæculi Christus cum sua Ecclesia futurus sit, nullus est ambigendi locus.

Act. 3. v. 21. *Quem* (Christum) *oportet cœlum suscipere, usque in tempora restitutionis omnium*, hoc est, in cœlo dominari usque ad illud tempus, quo omnia instaurabuntur, i. cœlum novum & terra nova creabuntur, ac perfecte glorificabuntur electi. Exinde autem non sequitur, postquam omnia instaurata fuerint, Christum in cœlo non regnaturum. Confer 1. Cor. 15. v. 25.

1. Tim. 4. v. 13. ἕως ἔρχομαι, *donec venio, attende lectioni*, &c. h. e. donec veniam, & postquam venero intentus esto lectioni; mens enim Apostoli non est, ut post adventum suum Timotheus à legendo, exhortando, & docendo abstineat. Vide etiam Rom. 5. v. 13.

In propositionibus negantibus adverbia temporis *donec* & *usque*, per *nunquam* sæpius exponenda sunt.

Gen. 8. v. 7. ex versione Vulg. *Corvus non revertebatur, donec siccarentur aquæ*, hoc est, nunquam reversus est.

Ibid. c. 28. v. 15. *Nec dimittam te, donec perfecero id, quod loquutus sum tibi*, i. nunquam dimittam te. Simile exemplum vide Psal. 111. Heb. 112. v. 8.

Deut. 34. v. 6. *Non cognovit homo sepulchrum ejus* (Moysi) *usque in præsentem diem*, adde : neque etiam in futurum cognoscet, nisi Deus illud revelaverit.

1. Reg. 15. v. 35. *Et non vidit Samuël ultra Saul usque in diem mortis suæ*, h. e. nunquam vidit. Alia exempla vide 2. Reg. 6. v. 23. Isai. 22. v. 14. c. 42. v. 4.

Matth. 1. v. 25. *Et non cognoscebat eam* (Josephus Mariam) *donec peperit filium suum primogenitum*, h. e. nunquam cognovit. Male ex hoc loco & v. 18. *antequam convenirent*, &c. colligebat Helvidius Josephum Mariam post partum cognovisse. Vide ejus confutationem apud S. Hieron. tom. 4. nov. edit. part. 2. col. 131. & seqq.

Ad hunc canonem referuntur à nonnullis loquendi formulæ, quibus æternitas innuitur per particulas *donec*, *usque*, creaturis additas. Vide Gen. 49. v. 26. Psal. 71. Heb. 72. v. 7. ubi phrases *ad finem collium sæculi*, *donec auferatur luna*, significant *in perpetuum*.

CANON VIII.

Adverbium *non amplius*, *non ultra*, non semper omne tempus removet, sed pro aliquo temporis spatio nonnunquam sumitur.

1. Reg. 7. v. 12. al. 13. *Et humiliati sunt Philisthiim, nec apposuerunt ultra ut venirent in terminos Israël*, nempe temporibus Samuelis, seu quo tempore Samuel Israëlem Judicavit, ut ibidem narratur; nam Saüle imperante Philisthinorum incursiones in terram Israël memorantur cap. 13. & seqq.

4. Reg. 24. v. 7. *Et ultra non addidit rex Ægypti, ut egrederetur de terra sua*, scilicet usque ad ultimos annos Sedeciæ. Confer Jerem. 37. v. 5.

Isai. 23. v. 12. *Non adjicies ultra ut glorieris .... virgo filia Sidonis*, (h. e. ô Tyre à Sidoniis condita, ut est apud Justinum lib. 18. c. 3.) Hic non omne futurum tempus excluditur; nam post 70. annos *ipsi futurum erit quasi canticum meretricis*, v. 15. seqq. Vide insuper Ose. 1. v. 6. &c.

Denique hunc paragraphum claudat particula νῦν *nunc*, quæ interdum adverbium temporis non est, sed quasi conjunctio vel adversativa, vel ratiocinativa, argumentorum seriem connectens.

1. Cor. 12. v. 18. νῦν *nunc autem posuit Deus membra unumquodque eorum in corpore, sicut voluit*, &c. h. e. sed Deus posuit membra, &c. vide v. 20. cap. 7. v. 14. Heb. 11. v. 16. Sic etiam à Demosthene usurpari aiunt. Quandoque etiam est particula expletiva Luc. 11. v. 39.

§. III.

Adverbia numeri.

MONOCANON.

Adverbia quædam numeri, præter vulgarem suam significationem, quandoque alia speciali donantur.

I. Semel,

Nonnunquam idem est ac *prorsus*, *omnino*, *certe*, *immutabiliter*, *perfecte*, &c.

Psal. 88. Heb. 89. v. 36. אחת *semel juravi per sanctitatem meam*, Vulg. *in sancto meo*, h. e. irrevocabiliter, immutabiliter juravi. Confer vv. 34. 35. & Psal. 61. Heb. 62. v. 12. Esth. 4. v. 11.

Judæ v. 3. *Deprecans supercertari semel traditæ sanctis fidei*, h. e. certo & immutabiliter traditæ. Vide insuper 1. Petr. 3. v. 20. Heb. 6. v. 4. &c.

II. Primum,

Quandoque *inprimis*, *præsertim*, &c. significat, neque semper respicit *secundum*.

Rom. 1. v. 8. πρῶτον, *primum quidem gratias ago Deo meo*, &c. h. e. inprimis, ante omnia. Sic cap. 3. v. 2. Sic πρῶτος, *præcipuum* etiam significat, Luc. 15. v. 22. &c.

Primum etiam pro *prius* usurpatur per graduum comparationis enallagen.

Matth. 17. v. 10. *Quid ergo Scribæ dicunt, quod Eliam oporteat primum venire?* hoc est, prius. Vide etiam Joan. 19. v. 39. 2. Thess. 2. v. 3.

III. Secundo,

Speciali ratione accipitur in exemplis seqq. Josue 5. v. 2. *Fac tibi cultros lapideos, &*

circumcide secundo filios Israël, h. e. circumcisionem intermissam in deserto ob frequentem castrorum motionem fieri præcipe, non in eodem homine, ut nugantur Rabbini, sed in eodem populo, *qui per quadraginta annos itineris latissimæ solitudinis incircumcisus fuit*, Vulg. v. 6. Vide etiam v. 7.

Adverbium *secundo* interdum supponit membrum primum, quod deficit.

Esth. 2. v. 19. *Cumque secundo quærerentur virgines & congregarentur*, h. e. secundo quærerentur pro celebratione nuptiarum Regis cum Esther, sicuti primo quæsitæ fuerant pro nuptiis Vasthi, quod membrum subintelligitur.

Denique *secundo* pro *postea* accipitur Jud. v. 5. *Scientes semel* (i. omnino) *omnia, quoniam Jesus populum de terra Ægypti salvans, secundo* (i. postea) *eos, qui non crediderunt, perdidit.* Vel adverbium *primo* subintelligendum est ante hæc verba: *quoniam Jesus populum de terra Ægypti salvans*, vel *salvavit*, &c.

IV. ITERUM, RURSUS,

Non sunt semper particulæ iterationem significantes rei jam factæ, aut sermonis jam dicti; sed interdum oppositionem denotant, ac per *è diverso, è contrario*, explicari debent.

1. Joan. 2. v. 7. *Non mandatum novum scribo vobis, sed mandatum vetus* .... V. 8. *Iterum*, h. e. è contrario, imo, *mandatum novum scribo vobis*, &c.

Quandoque idem est ac *præterea*, Matth. 18. v. 19. *Iterum dico vobis*, hoc est, præterea dico, &c.

Interdum quoque significat *etiam*, Matth. 4. v. 7. *rursum scriptum est*, i. etiam. Cap. 5. v. 33. *Iterum audistis*, &c. i. audistis etiam, &c.

Gal. 4. v. 9. *Quomodo convertimini iterum ad infirma & egena elementa*, &c. h. e. ad ceremonias legales, quæ non possunt salvare hominem, neque magis utiles sunt, quam idola, quibus ante conversionem vestram serviebatis; Galatæ enim gentiles erant, ut patet v. 8. Adverbium itaque πάλιν *rursus*, non rem eandem, sed similem, ibi significat, ac proinde reddendum est *etiam*.

Huc pertinet Hebræum עוֹד *adhuc, amplius*, quod non modo actum continuatum, sed etiam novum ei similem significat, ac per *iterum, rursus*, exponendum est. Gen. 8. v. 21. *Non adjiciam maledicere* עוֹד *adhuc terræ*, &c. h. e. ut Vulg. *nequaquam ultra*, vel rursus, *maledicam terræ*, &c. Vide seq. & Ose. 3. v. 1.

V. TER,

Pro multifariam accipitur Prov. 22. v. 20. *Ecce descripsi eam* (doctrinam) *tibi* שָׁלִישִׁים, LXX. τρισσῶς, Vulg. *tripliciter*, h. e. multifariam & multoties, cum in hoc libro, tum in aliis à me conscriptis. Hic itaque numerus determinatus pro indeterminato ponitur. Chald. עַל תְּלָתָא זִמְנִין *tribus temporibus*, vel *vicibus*. Aben-Esra *nudius tertius*, quia scribitur שלשום cum ו pro (ׁ). R. Salomon *tria*, vel *triplicia*, nempe Legem, Prophetas, & Hagiographa. Alii subintellecta voce דִּבְרֵי *verba principum*, h. e. honorabilia, seu nobilia & egregia interpretantur; nam שָׁלִישִׁים cum (ּ) in antepen. significat *principes, duces, tribunos*, &c. Vide Gramm. p. 58. col. 1. & Lexic.

Huc etiam refertur 2. Cor. 12. v. 8. *Ter Dominum rogavi*, &c. pro *aliquoties*, sicuti *septies* pro *sæpe*, sumitur Psal. 11. Heb. 12. v. 7. &c.

§. IV.

Adverbia demonstrandi.

MONOCANON.

ADVERBIA demonstrandi *En, Ecce*, sæpius emphasin important, & ad attentionem excitandam adhibentur. Eorum autem usus est,

I. In mirandæ, novæ, expetitæque rei enarratione. Isai. 7. v. 14. *Ecce virgo concipiet*, &c. Vide Zach. 9. v. 9. Matth. 21. v. 5. cap. 25. v. 6. &c.

II. In rei præsentis demonstratione. Gen. 29. v. 2. *Cumque circumspiceret, ecce puteus in quodam agro, & ecce ibi tres greges pecudum*, &c. Vide v. 15. Joan. 1. v. 29. Act. 1. v. 10. &c.

III. In certæ & exploratæ rei asseveratione. Gen. 1. v. 29. *Ecce dedi vobis omnem herbam .... & universa ligna, ut sint vobis in escam.* Vide v. 31. cap. 12. v. 11. cap. 16. v. 2. cap. 28. v. 15. &c.

IV. In celeritatis ad obsequendum, aut benefaciendum declaratione. Psal. 39. Heb. 40. v. 8. *Tunc dixi: ecce venio*, &c. confer Heb. 10. v. 7. & seqq. Luc. 1. v. 38. *Ecce ancilla Domini*, &c. Sic cum affixo הִנְנִי aut הִנֶּנִּי *ecce ego*, Gen. 31. v. 11. 1. Reg. 3. vv. 4. 8. Isai. 6. v. 8. cap. 58. v. 9. c. 65. v. 1. In his duobus ultimis locis, Dei in exaudiendo & benefaciendo celeritatem indicat.

Pro adverbio demonstrandi *Ecce*, interdum adhibetur 1°. Imperativus רְאֵה *vide.* 2. Reg. 7. v. 2. רְאֵה נָא *vide, quæso, quod ego habitem in domo cedrina*, &c. pro quo 1. Paral. 17. v. 1. legitur הִנֵּה *ecce.* Vide insuper Gen. 27. v. 27. Sic ἴδε, *vide* pro ἰδοὺ *ecce* ponitur Matth. 25. vv. 20. 22. 25. Marc. 2. v. 24. c. 3. v. 34. c. 11. v. 21. &c. 2°. Pronomen demonstrativum; quod enim Exod. 24. v. 8 sic exprimitur: הִנֵּה *Ecce sanguis fœderis, quod pepigit Dominus vobiscum*, id Heb. 9. v. 20. ubi eadem verba referuntur, sic effertur: τοῦτο τὸ αἷμα τῆς διαθήκης, ἧς ἐνετείλατο πρὸς ὑμᾶς ὁ θεὸς, *hic sanguis testamenti, quod mandavit ad vos Deus.* Cum autem eadem verba à Christo recitata fuerint in SS. Eucharistiæ institutione, in qua novum fœdus sanxit, ad antiquum illud procul dubio respexit. Et quemadmodum Exod. 24. v. 8. adverbium *Ecce*, & Heb. 9. v. 20. pronomen demonstrativum *hic*, rem ipsam, videlicet sanguinem monstrant adesse, nec figuras, umbras, aut metonymias admittunt: sic in N. Test. hæc verba: *hic est sanguis meus*, &c. aperte demonstrant præsentiam sanguinis Christi in Eucharistico poculo. Idem dicendum de his verbis: *hoc est corpus meum.*

§. V.

Adverbia confirmandi.

MONOCANON.

INTER adverbia confirmandi, primas tenet dictio *amen*, de qua hæc annotare sufficiat.

AMEN *in genere* vox est confirmatoria. Confirmat autem vel qui *proponit*, vel qui *rei propositæ* assentitur.

Si voce *amen* utatur, qui proponit; tunc adverbium istud significat *vere, certo, profecto*, &c. unde Christus sæpe utitur hac loquendi formula: *amen dico vobis*, h. e. vere, certe dico vobis.

Matth. 16. v. 28. Quod Christus ait: ἀμὴν λέγω ὑμῖν, *amen dico vobis*, id Lucas 9. v. 27. ita exprimit: λέγω ὑμῖν ἀληθῶς, *dico vobis vere.* Conf. Marc. 12. v. 43. cum Luc. 21. v. 3.

Cum geminatur dictio *amen*, superlativus gradus innuitur, *amen, amen dico vobis*, h. e. certissimum est, quod dico.

Quod spectat ad eum, qui rei propositæ assentitur, vel illa res est *benedictio*, vel *maledictio*. Si benedictio, adverbium *amen* particula optantis est, qua, qui assentitur, desiderat rem ita fieri sicuti proponitur. Jerem. 11. v. 5. post proposita Dei promissa magnifica respondet Jeremias: *amen Domine.* Huc pertinet *amen*, quod in fine precum respondetur, Matth. 6. v. 13. Rom. 15. v. 33. Et sic sæpissime in D. Pauli Epistolis, & in Ecclesiæ Catholicæ liturgia. Quando vero maledictionibus in Lege propositis, Dei mandato respondebatur *amen*, id *dictum erat per modum receptionis*, inquit Qimhhi, *quæ in se, & super se recipiebant* (qui ita respondebant)

debant), *illas imprecationes, si transgressi essent.*

Præter dictionem *amen*, sunt & alia asseverationis & confirmationis adverbia, cum apud Hebræos, quæ in Lexico annotabimus; tum apud Græcos, quorum sequentia tantum hic observasse sufficiat.

I. τὴν ἀρχὴν. Joan. 8. v. 25. *Dicebant ergo ei: tu quis es? Dixit eis Jesus:* τὴν ἀρχὴν, ὅτι καὶ λαλῶ ὑμῖν, *omnino* (sum id) *quod & loquor vobis*, nempe *lux mundi*, v. 12. Sic Demosth. contra Androt. περὶ ὧν γὰρ μὴ κεῖνται νόμοι, οὐδὲ γράφειν τὴν ἀρχὴν προσήκει, *de quibus leges non ponuntur, ea scribere omnino non licet.* Soph. in Antigone: ἀρχὴν θηρᾶν οὐ πρέπει τὰ ἀμήχανα, *omnino tentanda non sunt impossibilia.* Sic etiam τὴν ἀρχὴν, usurpant Plato, Pausanias, Xenophon, &c. Porro τὴν ἀρχὴν est pro κατὰ τὴν ἀρχὴν, ab ἀρχὴ *principium.*

II. ἀλλά. Joan. 16. v. 2. *Absque synagogis facient vos*, ἀλλ' ἔρχεται ὥρα, *quin imo, sane venit hora*, &c. Sic Lxx. אָכֵן *certe*, Job. 32. v. 8. per ἀλλὰ interpretantur.

III. γάρ. Act. 16. v. 37. *Et nunc occulte nos ejiciunt?* οὐ γὰρ *non certe*, Vulg. *non ita, sed veniant* ipsi, &c.

§. VI.

Adverbia negandi.

IN adverbiis negandi considerabimus I. Constructionem. II. Significationem. III. Permutationem, sive enallagen. IV. Metathesin. V. Pleonasmum.

CANON I.

ADVERBIA negandi non promiscue, sed cum distinctione in Syntaxi usurpantur.

Hebræis septem sunt negandi adverbia, אַיִן & אֵין, אַל, בַּל, בְּלִי, בִּלְתִּי, לֹא, פֶּן, quæ in Syntaxi ita se habent.

I. אֵין non jungitur verbis, nisi verbo substantivo subintellecto. Si interdum construatur cum infinitivo, ut Psal. 31. Heb. 32. v. 9. tunc infinitivus loco nominis ponitur. Vide supra cap. IV. art. II. §. I. Can. I. num. V. pag. 541. col. 1. Videtur tamen jungi cum futuro, Jerem. 38. v. 5. כִּי אֵין הַמֶּלֶךְ יוּכַל אֶתְכֶם דָּבָר *quia rex non poterit contra vos quidquam.* Vulg. *Nec enim fas est regem vobis quidquam negare.* Sed post אֵין subintelligitur verbum substantivum *est*, (ut fit Prov. 21. v. 30. Jerem. 8. v. 13.) hoc modo: non est rex, qui possit contra vos quidquam facere. Relativum etiam sæpe subintelligitur. אֵין itaque jungitur tantum nominibus, participiis, quæ more nominum sese habent, & particulis, ac de tota specie negat.

Exod. 5. v. 16. *Palea* אֵין נִתָּן *non* (est) *data servis tuis*, hoc est, nulla palea datur. Vide 1. Reg. 26. v. 12.

Dan. c. 9. v. 26. *Post hebdomades sexaginta duas occidetur Christus*, וְאֵין לוֹ *& non ei*, supp. erit quidquam, i. putabitur plane excisus, ita ut nihil ejus supersit. Conf. Jerem. 11. v. 19. Aq. καὶ οὐκ ἔστιν αὐτῷ, *& non est ei.* Sym. καὶ οὐχ ὑπάρξει αὐτῷ, *& non subsistet ei.* Theod. καὶ κρίμα οὐκ ἔστιν ἐν αὐτῷ, *& judicium non est in eo.* Vocem *judicium* supplevit sensus gratia. Vulg. *& non erit ejus populus, qui eum negaturus est*, verba, *populus qui eum negaturus est*, ad sententiam complendam addidisse videtur. Quidam, nec male, existimant וְאֵין לוֹ positum esse pro וְאֵינֶנּוּ *& non ipse*, supple erit superstes. Quæ loquutio usurpatur de Henocho, Gen. 5. v. 24. de Josepho, ibid. c. 42. v. 36. & de Rachelis liberis, Jerem. 31. v. 15.

Ceterum אֵין quasi formam nominis constructi imitatur, hujus absoluta forma est

אָיִן, quæ adhibetur in fine alicujus membri ſententiæ, & ab antecedentibus ſemper dependet, nunquam autem cum ſequentibus conjungitur. Exod. 17. v. 7. *Eſtne Dominus nobiſcum* הַ…ין אִם *an non?* Vide Gen. 30. v. 1. Job. 3. v. 8. cap. 33. v. 33. &c. אַיִן vero alibi uſurpatur.

Quidam etiam volunt per apocopen dici אִי pro אַיִן, quod ſic legitur 1. Reg. 21. v. 9. ubi mendum eſſe videtur pro אִים aut אִם; ſed exempla, quæ adducuntur, ejuſmodi apocopen non probant; nam primum locum quod attinet, Prov. 31. v. 4. אִי redditur à Vulg. *ubi*, legebat proculdubio אֵי. Alter locus eſt Job. 22. v. 30. יְמַלֵּט אִי־נָקִי *eruet* (Deus) *non innocentem*, Lxx. Theod. ῥύσεται ἀθῶον, *eruet innocentem*. Vulg. *ſalvabitur innocens*. Hi interpretes neglexerunt אִי, pro quo forte legebant אֶת־. Tertium locum profert Glaſſ. 1. Reg. 4. v. 21. ubi Heli nepos vocatur à matre אִי כָבוֹד *Ichabod*, h. e. ut interpretatur, *non gloria*. Verum verti etiam poteſt אֵי *ubi eſt gloria?* quæ interrogatio æquivalet negationi *non eſt gloria*. Non conſtat igitur אִי per apocopen poſitum fuiſſe pro אַיִן, vel אִין.

II. אַל tantum futuro convenit, & deprecantis, aut dehortantis particula eſt. Prov. 23. v. 4. אַל תִּיגַע *ne labores ut diteſcas*, &c. Vulg. *noli laborare ut diteris*. Rariſſime negat, vide v. 13. c. 3. v. 25. 4. Reg. 6. v. 27. &c. Qimhhi vult iſtud adverbium etiam negantis eſſe, Gen. 49. v. 6. Exod. 12. v. 9. Pſal. 120. Heb. 121. v. 3. Jerem. 14. v. 17. ſed hæc loca facile explicari poſſunt per particulam dehortantem.

Speciale eſt אַל־פְּשַׁטְתֶּם *quo irruiſtis hodie?* 1. Reg. 27. v. 10. ubi אַל eſt pro אָן *quo*, ſecundum Paraph. Chald. qui vertit לְאָן *quo*. Vel potius ſubintelligitur מִי *quis*, & pro אַל, legendum אֶל־ *ad*, loco עַל *contra*, ſic: אֶל־מִי pro עַל־מִי *contra quem irruiſtis hodie?* Ita Lxx. ἐπὶ τίνα, Vulg. *in quem irruiſti hodie?* Quod de ſolo Davide intellexit; vel ſphalma graphicum eſt pro *irruiſtis*.

III. בַּל jungitur præterito & futuro.

Præterito. Prov. 9. v. 13. וּבַל־יָדְעָה־מָּה *& neſcit quidquam* (mulier ſtulta & clamoſa.) Vide c. 23. v. 35.

Futuro. Prov. 22. v. 29. בַּל יִתְיַצֵּב *non ſtabit* (vir in opere ſuo velox) *ante ignobiles*. Vide Iſai. 26. v. 11. Oſe. 7. v. 2. &c. Repetitur & cum infinitivo, ſed anomalos, Pſal. 31. Heb. 32. v. 9. בַּל קְרוֹב אֵלֶיךָ *non appropinquare ad te*, pro שֶׁלֹּא קָרוֹב *ut non appropinquet*, quomodo Rabbini paſſim loquuntur.

IV. בְּלִי Præterito & futuro jungitur, negatque abſolute.

Præterito. Gen. 31. v. 20. *Et furatus eſt Jacob cor Labanis Syri*, עַל־בְּלִי הִגִּיד לוֹ *eo quod non indicaſſet ei, quod fugeret*. Vulg. *noluitque Jacob confiteri ſocero ſuo, quod fugeret*. Hebraiſmum *furari cor* ad linguæ Latinæ indolem eleganter accommodavit. Vide Pſal. 18. Heb. 19. v. 4. Iſai. 14. v. 6.

Futuro. Iſai. 32. v. 10. *Collectio* בְּלִי יָבוֹא *non veniet*. Vide Oſe. 8. v. 7. Jungitur quoque participio, Oſe. 7. v. 8.

V. בִּלְתִּי conſtruitur cum præterito & participio.

Cum Præterito. Num. 21. v. 35. *Percuſſerunt igitur & hunc* (Og regem Baſan) *cum filiis ſuis* ..... עַד־בִּלְתִּי הִשְׁאִיר־לוֹ שָׂרִיד *adeo ut non relinqueret* (Moyſes) *ei ſuperſtitem*. Breviter & eleganter Vulg. *uſque ad internecionem*.

Cum Participio. מַכַּת בִּלְתִּי סָרָה *plaga non recedens*, Iſai. 14. v. 6. Sæpiſſime בִּלְתִּי לְמַד præponitur ל, conſtruiturque 1°. cum infinitivo, & exponitur *ut non*. Deut. 17. v. 20. לְבִלְתִּי רוּם *ut non elevetur cor ejus* (Regis) *ſuper fratres ſuos*, וּלְבִלְתִּי סוּר *& ut non declinet à præcepto illo, ad dexteram vel ſiniſtram*. 2°. Cum præterito. Jerem. 23. v. 14. לְבִלְתִּי שָׁבוּ *ut non revertantur*. Vide cap. 27. v. 18. Ezech. 13. v. 3. 3°. Cum futuro. Exod. 20. v. 20. לְבִלְתִּי תֶחֱטָאוּ *ut non peccetis*.

VI. לֹא omnibus temporibus convenit, excepto imperativo, cui nulla particula negans præponitur, quique per futurum, præpoſita negatione, exponitur. Vide Decalog. Cum participio conjunctum, de certo quodam & individuo negat, ut: Soph. 3. v. 5. לֹא יוֹדֵעַ עַוָּל בֹּשֶׁת *non* (eſt) *ſciens*, i. neſcit *iniquus confuſionem*, nempe populus Judaicus, de quo loquitur Propheta.

VII. פֶּן cum futuro conſtruitur. Gen. 3.

v. 21. פֶּן־יִשְׁלַח *ne extendas.* Sic Prov. 5. v. 6. Malach. 4. v. ultimo. Semel jungitur cum præterito loco futuri posito, 2. Reg. 20. v. 6. פֶּן־מָצָא *ne inveniat*, pro פֶּן־יִמְצָא. Sic & Chald. per futurum vertit, דִּלְמָא יַשְׁכַּח *ne inveniat*, &c.

CANON II.

PARTICULA negativa אַיִן, לֹא, בִּלְתִּי, & præposito ל, לְבִלְתִּי, universali כָּל־ *omnis* addita, universalem negationem indicat, ita ut *non omnis* idem sit, quod *nullus.*

Gen. 4. v. 15. *Posuitque Dominus Caïn signum*, לְבִלְתִּי *ut non interficeret eum* כָּל־ *omnis qui invenisset eum*, h. e. nemo, nullus.

Ibid. c. 39. v. 23. אֵין *non præfectus carceris inspiciebat* אֶת־כָּל־ *omne quidquam*, i. nihil quidquam, rem plane nullam. Sic 2. Reg. 12. v. 3. Eccle. 1. v. 9.

Deut. 8. v. 9. *Non indigebis omni in ea* (terra), i. nulla re indigebis. Sic Psal. 48. Heb. 49. v. 18. Jerem. 13. v. 7. Dan. 11. v. 37.

Psal. 142. Heb. 143. v. 2. *Non justificabitur in conspectu tuo omnis vivens*, h. e. nullus vivens justificabitur ante te, si cum eo summo jure agas.

Matth. 24. v. 22. *Et nisi abbreviati fuissent dies illi, non fieret salva omnis caro*, hoc est, nulla caro.

Luc. 1. v. 37. *Non erit impossibile apud Deum omne verbum*, i. nihil omnino erit impossibile.

Rom. 3. v. 20. *Ex operibus legis non justificabitur omnis caro*, hoc est, nulla caro. Vide Joan. 6. v. 39. Ephes. 4. v. 29. 1. Joan. 2. v. 21. cap. 3. vv. 6. 15. 2. Petr. 1. v. 20.

In his exemplis negatio afficit *verbum*, non particulam universalem. Quod si in eam cadat, tunc particularis est negatio.

Matth. 7. v. 21. *Non omnis, qui dicit mihi Domine, Domine, intrabit in regnum cælorum*, hoc est, aliquis intrabit, & aliquis non intrabit.

Cum particula negativa præponitur voculis עַד־מְאֹד *usque valde, usquequaque*, non solum negat summum gradum & inferiorem admittit; sed universalis est, ac eandem rationem obtinet, atque *non omnis*, h. e. nullus. Psal. 118. Heb. 119. v. 8. *Non me derelinquas* עַד־מְאֹד *usquequaque*, i. nequaquam, ne in minimo quidem derelinquas me. Vide ibid. v. 43. Sic in negatione implicita, Isai. 64. v. ult. *Nunquid Domine ..... affliges nos usquequaque?* h. e. non affliges nos ullo modo; interrogatio enim hîc negationi æquipollet.

CANON III.

ADVERBIA *negandi* cum verbis & nominibus composita, nonnunquam speciali quædam ratione significant.

I. Contrarium affirmatum cum emphasi denotant. Exempla verborum vide cap. 4. art. I. §. I. Can. XX. pag. 528.

Psal. 42. Heb. 43. v. 1. מִגּוֹי לֹא־חָסִיד *de gente non sancta*, id est, impia, maligna & crudeli.

Ose. 13. v. 13. *Ipse* (Ephraim est) *filius non sapiens*, h. e. stultissimus.

Prov. 18. v. 5. *Accipere personam impii* לֹא־טוֹב *bonum non* (est), i. pessimum est.

Matth. 2. v. 6. *Et tu Bethlehem terra Juda, nequaquam minima es*, &c. h. e. maxima es.

Apoc. 18. v. 7. *Vidua non sum*, h. e. sum populosissima.

II. Adverbia negandi nominibus præposita, habent interdum vim *privativam*, ut *α* apud Græcos, & *in* apud Latinos.

1. Reg. 20. v. 26. בִּלְתִּי טָהוֹר *non mundus*, h. e. immundus.

Prov. 12. v. 28. *In semita justitiæ, vita* (est):

וְדֶרֶךְ נְתִיבָה אַל־מָוֶת & *via semita ejus non mors*, h. e. immortalis est. Vulg. *iter autem devium ducit ad mortem*, pro אַל *non* legebat אֶל־ *ad*. Sic etiam legerunt Lxx. & Chald. quorum illi *εἰς θάνατον*, hic vero לְמוֹתָא *in mortem* interpretati sunt.

Ibid. cap. 30. v. 25. *Formicæ* (sunt) *populus* לֹא־עָז *non firmus*, h. e. *infirmus*, Vulg.

Alia exempla sunt Psal. 35. Heb. 36. v. 5. Isai. 5. v. 14. Jerem. 8. v. 6. Ose. 13. v. 13. &c.

III. Duæ negationes apud Græcos fortius negant.

Luc. 21. v. 33. *Cœlum & terra transibunt, verba autem mea οὐ μὴ, non transibunt*. Sic apud Lat. Plaut. Mil. 5. 1. *Jura te non nociturum esse homini de hac re nemini*. Vide eundem Epid. 5. 1. Bacch. 4. 9.

Sic οὐ vel οὐκ, & οὐδεὶς *nullus*, vel οὐδὲν *nihil*, conjunguntur; tuncque nomina illa negativa per *quisquam*, vel *quidquam* exponuntur.

Luc. 20. v. 40. *Et amplius non audebant eum interrogare οὐδὲν nihil*, h. e. *quidquam*, Vulg. Sic Joan. 5. v. 30. c. 12. v. 19. c. 15. v. 5. c. 16. v. 24.

Joan. 19. v. 41. *Et in horto erat monumentum novum, in quo οὐδέπω οὐδεὶς ἐτέθη, in quo nondum quisquam positus erat*.

Interdum etiam triplicantur & quadruplicantur negationes apud Græcos. Marc. 14. v. 25. οὐκέτι οὐ μὴ πίω, *non amplius bibam*, &c. Vide Matth. 24. v. 21.

Luc. 10. v. 19. καὶ οὐδὲν ὑμᾶς οὐ μὴ ἀδικήσει, *& nihil omnino vobis nocebit*. Vide etiam cap. 23. v. 53.

Apud profanos. Plato: οὐ δύναται οὐδέποτε οὐδὲν τούτων πράττειν, *non potest quicquam horum facere*.

Demosth. οὐδέποτε οὐδὲν οὐ μὴ γένηται τῶν δεόντων, *nunquam quidquam fiet eorum, quæ oportet*.

Aliquando tamen duæ vel plures negationes apud Græcos, perinde ut apud Latinos, affirmant.

Act. 4. v. 20. οὐ δυνάμεθα γὰρ ἡμεῖς, ἃ εἴδομεν καὶ ἠκούσαμεν, μὴ λαλεῖν, *non possumus enim nos, quæ vidimus & audivimus, non loqui*, h. e. oportet nos ea loqui.

Xenoph. οὐ δύναμαι μὴ μεμνῆσθαι αὐτοῦ, *non possum ejus non meminisse*, h. e. cogor ejus meminisse. Idem: οὐ δύναμαι μὴ οὐκ ἐπαινεῖν, *non possum non laudare*, &c.

CANON IV.

PRO negativo adverbio quandoque comparativa particula adhibetur.

Psal. 117. Heb. 118. v. 8. *Bonum* (melius) *est confidere in Domino, quam confidere in homine*, h. e. bonum est confidere in Domino, non vero in homine. Vide v. 9. & confer Psal. 145. Heb. 146. v. 3. Jerem. 17. v. 5. Exempla similia vide Prov. 25. v. 7. Jon. 4. v. 3. Heb. 2. v. 15. Matth. 18. v. 8.

Ose. 6. v. 6. *Quia misericordiam volui & non sacrificium, & scientiam Dei, plusquam holocausta*, h. e. scientiam Dei, non holocausta, ut patet ex membro præced. Confer Matth. 9. v. 13. Hic holocausta sine fide & cum hypocrysi oblata intelliguntur, quæ non vult Deus, Isai. 1. v. 11. c. 66. v. 3. Prov. 15. v. 8. c. 21. v. 27. Jerem. 7. vv. 9. 10. &c.

Luc. 18. v. 14. *Descendit hic* (Publicanus) *in domum suam* (magis) *justificatus*, ἢ *quam ille* (Pharisæus), sive, ut Vulg. *justificatus ab illo*, h. e. descendit hic justificatus, ille vero condemnatus, vel non justificatus, ita ut ἢ positum sit pro οὐ *non*. Sic veteres exposuerunt illud Homeri, Il. Α. v. 117.

Βούλομ' ἐγὼ λαὸν σόον ἔμμεναι, ἢ ἀπολέσθαι.
Volo ego populum servari, non vero perire.

Vide insuper 1. Cor. 7. v. 9. 1. Petr. 3. v. 17.

Hunc inprimis idiotismum efficit particula μᾶλλον *magis*, quæ non est semper comparationis nota, sed sæpius *correctionis* & *oppositionis*; h. e. non semper ita comparat, ut aliquid utrique tribuatur, uni vero magis quam alteri: sed sæpius simpliciter rem totam transfert in unum, & alterum ei contradictorie opponit.

Joan. 3. v. 19. *Lux venit in mundum, &*

dilexerunt homines μᾶλλον τὸ σκότος, ἢ τὸ φῶς, *magis tenebras, quam lucem*, h. e. dilexerunt tantum tenebras, non vero lucem. Confer vv. 20. & 21. c. 1. v. 15.

Joan. 12. v. 43. *Dilexerunt gloriam hominum* μᾶλλον ἤπερ, *magis quam gloriam Dei*, hoc est, nequaquam dilexerunt gloriam Dei. Vide Act. 4. v. 19. c. 5. v. 29. 1. Tim. 1. v. 4. 2. Tim. 3. v. 4. (conf. v. 5. Tit. 1. v. 16.) Heb. 11. v. 25.

Sic cum simpliciter μᾶλλον ponitur, & tamen oppositio tacite fit. Marc. 15. v. 11. *Pontifices autem concitaverunt turbam, ut* μᾶλλον *magis Barabbam dimitteret eis*, supp. quam Jesum, hoc est, ut Barabbam, non Jesum dimitteret eis. Vide Matth. 25. v. 9. 1. Cor. 5. v. 2. c. 6. v. 7. 2. Pet. 1. v. 10.

Denique cum μᾶλλον particulæ negativæ postponitur, ut: Matth. 10. vv. 5. 6. *In viam gentium ne abieritis*, &c. *Ite autem* μᾶλλον *potius ad oves, quæ perierunt, domus Israël*, h. e. in viam gentium ne abieritis, sed ite ad oves, &c. Sic v. 28. Luc. 10. v. 20. Rom. 14. v. 13. Ephes. 4. v. 28. c. 5. v. 4.

Huc pertinet, cum adverbia comparativa non occurrunt quidem, sed tamen comparatio institui videtur.

Matth. 21. v. 31. *Publicani & meretrices* (i. qui tales ante conversionem exstiterunt) *præcedent vos in regnum Dei*, hoc est, in regnum Dei intromittentur, vos autem excludemini.

Eadem ratione *primi* dicuntur respectu regni cœlorum, qui ejus fiunt participes; *ultimi* vero, qui eo excluduntur, Matth. 19. v. ult. Luc. 13. v. 30. Sic *maximus* in regno cœlorum is est, qui illud ingreditur, Matth. 18. v. 4. *minimus* vero, qui ejus possessione excidit, Matth. 5. v. 19.

CANON V.

VICE versa quandoque adverbium negans pro comparativa particula ponitur.

Gen. 45. v. 8. *Nequaquam vos misistis me huc, sed Deus ipse*, h. e. non tam vos, quam ipse Deus.

Exod. 16. v. 8. *Nec contra nos est murmur vestrum, sed contra Dominum*, i. sed potius contra Dominum. Vel non tam contra nos est, quam contra Dominum.

Prov. 8. v. 10. *Accipite disciplinam*, seu *eruditionem meam, & non pecuniam*, hoc est, potius quam pecuniam; sequitur enim: *& doctrinam, magis quam aurum eligite.*

Ibid. c. 17. v. 12. *Occurrat ursa orba in virum, & non stultus in stultitia sua*, h. e. ut optime reddidit Vulg. *Expedit magis ursæ occurrere, raptis fœtibus; quam fatuo confidenti sibi in stultitia sua.* Vide Jerem. 7. v. 22. Joel 2. v. 13.

Luc. 14. v. 12. *Cum facis prandium aut cœnam, noli vocare amicos tuos.....* V. 13. *sed voca pauperes, debiles, claudos*, i. potius hos quam illos voca.

Joan. 5. v. 45. *Nolite putare, quod ego accusaturus sim vos apud patrem; est, qui accusat vos, Moyses*, &c. h. e. potius accusabit vos Moyses quam ego, cum ipsi de me testanti non credatis. Vide etiam Joan. 6. v. 27. 1. Cor. 1. v. 17. quo in ultimo loco Paulus dicit se à Christo non missum fuisse ad baptizandum, sed ad evangelizandum, cum tamen baptizaverit, vv. 14. 16.

Huc pertinet idiotismus, quo adverbium *solum* post particulam negativam subintelligitur, ac *non* per *non solum* explicandum est. Qua significatione pleraque ex præcedentibus accipi possunt, & vicissim multa exempla ex iis, quæ allaturi sumus, cum præcedentibus coincidunt.

Gen. 32. v. 28. *Nequaquam Jacob appellabitur nomen tuum, sed Israël*, hoc est, non solum Jacob appellaberis, sed etiam Israël, nam utroque nomine postea indiscriminatim vocatur Jacob.

1. Reg. 8. v. 7. *Non te abjecerunt, sed me, ne regnem super eos*, h. e. non solum te, sed me abjecerunt.

Ezech. 16. v. 47. *Et non in viis earum ambulasti.... tanquam parvum fastidio fuit hoc,*

& corruptionem adhibuisti majorem eis, in omnibus viis tuis, i. non solum in viis earum ambulasti, sed longe deterior eis facta es.

Matth. 10. v. 20. Marc. 13. v. 11. *Non vos estis, qui loquimini, sed Spiritus Sanctus*, &c. h. e. non tam vos, quam Spiritus Sanctus, seu, quod idem est, non solum vos, sed Spiritus Sanctus. Vide & Matth. 18. v. 22.

Act. 5. v. 4. *Non est mentitus hominibus, sed Deo*, hoc est, non solum hominibus, sed etiam Deo.

Alia exempla sunt Marc. 9. v. 36. Græc. 37. Joan. 5. v. 30. cap. 12. v. 44. Ephes. 6. v. 12. 1. Thess. 4. v. 8. &c.

CANON VI.

Adverbium negandi quandoque extra locum suum ponitur.

Eccle. 10. v. 10. *Si retusum fuerit ferrum* (securis) וְהוּא לֹא־פָנִים קִלְקַל *& ipse* (scindens, de quo v. præced.) *non aciem acuerit*, pro *aciem non acuerit*, *tunc vires roborabit*, i. majoribus viribus ipsi ad cædendum opus erit, *præstantia autem dirigendi est sapientia*, h. e. sapientia autem præstantissima est actionum directrix, efficitque ut nihil cum mediis, seu instrumentis minime aptis aggrediamur. Vulg. obscurum hunc versum sic interpretatur: *Si retusum fuerit ferrum, & hoc non ut prius* (acutum fuerit) *sed hebetatum fuerit, multo labore exacuetur, & post industriam sequetur sapientia.* Vocem פָּנִים ut adverbium *prius* accepit.

Joan. 6. v. 32. *Non Moyses dedit vobis panem de cœlo*, id est, cœlestem, pro *Moyses non dedit vobis*, &c. Hic enim non quæritur quis manna dederit, Moyses an Deus? sed quid datum fuerit, an verus cœlestisque panis, an alius corporalis tantum? Probat Christus manna non fuisse vere cœlestem panem, se vero cœlestem esse panem à Deo patre datum.

Rom. 1. v. 21. *Cum cognovissent Deum, non sicut Deum glorificaverunt*, pro *sicut Deum non glorificaverunt*; posset enim quis putare, quod aliter eum nihilominus glorificaverint. Vide simile exemplum 1. Cor. 10. v. 5.

Rom. 3. v. 9. *Quid ergo? præcellimus eos?* οὐ πάντως, *non omnino*, Vulg. optime *nequaquam*; nam οὐ πάντως hîc est pro πάντως οὐ, *omnino non*; neque enim οὐ ita determinat vocem πάντως, ut *non omnino* sit pro *aliquatenus*; sed τὸ *omnino* particulam negativam intendit, ut fortior sit negatio.

Huc pertinet, quando adverbium negans priori propositionis connexæ membro præponitur, cum pertineat ad posteriorem; & in priori est ellipsis particulæ conditionalis *si*.

Exod. 33. v. 20. לֹא *non videbit me homo & vivet*, h. e. si viderit me homo, non vivet. Non potest me videre ullus homo, dum vivit. Vide alia exempla Deut. 22. vv. 1. & 4.

CANON VII.

Verbis negativis & prohibitivis particula negativa interdum adjicitur, quæ videtur abundare.

Luc. 20. v. 27. *Accesserunt autem quidam Sadducæorum, οἱ ἀντιλέγοντες ἀνάστασιν μὴ εἶναι, contradicentes resurrectionem non esse*, h. e. ut interp. Vulg. *qui negant esse resurrectionem.* Alii ἀντιλέγοντες, pro simplici λέγοντες positum esse volunt.

Luc. 22. v. 34. *Non cantabit hodie gallus,* πρὶν ἢ τρὶς ἀπαρνήσῃ μὴ εἰδέναι με, *priusquam ter neges te non nosse me*, hoc est, *donec ter abneges nosse me*, Vulg.

1. Joan. 2. v. 22. al. 23. *Quis est mendax nisi is,* ὁ ἀρνούμενος ὅτι Ἰησοῦς οὐκ ἔστιν ὁ Χριστὸς, *qui negat quoniam Jesus non est Christus?* hoc est, *quoniam Jesus est Christus.* Vulg.

Apud profanos. Demosth. μὴ πέμπειν ἀποψηφίζομαι, *non mittere meo calculo veto*, h. e.

mittere veto. Idem, ἀπιςῶ μὴ δυνήσεσθαι, *diffido me non posse*, h. e. diffido me posse. Lucian. οὐκ ἂν ἔξαρνος γένοιο, μὴ οὐκ ἐμὸς υἱὸς εἶναι, *negare haud queas, te meum non esse filium*, h. e. te meum esse filium. Vide eandem loquutionem apud Thucyd. &c.

§. VII.

Adverbia dubitandi.

MONOCANON.

Dubitandi adverbia non semper rem incertam denotant; sed ejus difficultatem interdum innuunt, aut alia de causa emphatice adhibentur.

I. אוּלַי *fortasse*, non semper particula dubitantis est, sed interdum confidentis & bene sperantis ominantisque.

Exod. 32. v. 30. *Ascendam ad Dominum*, אוּלַי *si quomodo quivero eum deprecari pro scelere vestro*, sic Vulg. At Lxx. ἵνα ἐξιλάσωμαι, *ut expiationem faciam pro scelere vestro.*

Jerem. 26. v. 3. אוּלַי *si forte audiant, & convertantur unusquisque à via sua mala*, Vulg. Hæc verba per ἀνθρωποπάθειαν Deo tribuuntur; quibus non dubium, sed liberum hominis arbitrium significatur. Unde Hieron. comm. in h. l. tom. 3. nov. edit. col. 653. *Verbum ambiguum*, forsitan, *Majestati Divinæ non potest convenire; sed nostro loquitur affectu, ut liberum hominis servetur arbitrium, ne ex præscientia ejus, quasi necessitate, vel facere quid, vel non facere cogatur. Non enim ex eo, quod Deus scit futurum aliquid, idcirco futurum est; sed quia futurum est, Deus novit, quasi præscius futurorum.*

Thren. 3. v. 29. *Ponet in pulvere os suum, si forte sit spes.* Particula *si forte* hîc dubitantis non est, sed potius affirmantis; ex humilitate enim & patientia concipitur spes, quæ non confundit. Sensus itaque est: *ponet in pulvere os suum*, hoc est, humiliabit se, quia spem habet.

Alia exempla vide Jos. 14. v. 12. (& confer v. 9.) 1. Reg. 14. v. 6. 2. Reg. 16. v. 12. 4. Reg. 19. v. 4. Amos 5. v. 15.

II. פֶּן *ne forte*, dubitationem non semper importat, sed interdum rem certo futuram exprimit.

Gen. 3. v. 3. *De fructu vero arboris, quæ est in medio Paradisi, præcepit Dominus* (dicens) *non comedetis ex eo, & non tangetis eum*, פֶּן־תְּמֻתוּן *ne moriamini.* Vulg. commutatis personis, *ne forte moriamur.* Sed dubium hîc non est, quare Lxx. recte interpretati sunt, ἵνα μὴ ἀποθάνητε, *ut non moriamini.*

Ibid. c. 38. v. 23. *Habeat sibi* (Thamar pignora) פֶּן נִהְיֶה לָבוּז *ne simus contemtui*, si diutius inquiramus. פֶּן itaque eo loci prohibentis est adverbium, non dubitantis; neque enim ignorabat Judas infamem esse scortationem. Vulg. פֶּן affirmative interpretatur: *certe mendacii arguere nos non potest*, quandoquidem stetimus promissis. Judæ sermonis sensum, non textus verba stricte reddidit.

III. Particula ἂν, quam Vulgata nostra versio sæpius *dubitative* exponit, plerumque expletiva est, vel sumitur pro *sane, utique, certe*, &c.

Joan. 5. v. 46. *Si crederetis Moysi, crederetis ἂν utique mihi.* Vulg. *crederetis forsitan & mihi.*

Cap. 8. v. 19. *Si me sciretis, ἂν certe & patrem meum sciretis.* Vulg. *forsitan & patrem meum sciretis.* Vide insuper Matth. 11. v. 21. ubi particula ἂν à Vulg. reddita non est, quia eam ut expletivam spectavit. V. 23. ubi per *forte* exprimitur. Joan. 4. v. 10. ubi *forsitan* transfertur. Quibus in locis hæc particula affirmat, dubium vero nequaquam innuit. Imo Vulg. Psal. 50. Heb. 51. v. 18. & Heb. 8. v. 7. particulam ἂν per *utique* exprimit; & Matth. 12. v. 7. οὐκ ἂν *nequaquam* interpretatur.

§. VIII.

Adverbia excludendi.

MONOCANON.

ADVERBIUM excludendi *præterquam*, *nisi*, non raro pro conjunctione adversativa *sed* ponitur.

4. Reg. 5. v. 17. *Non faciet ultra servus tuus holocaustum, aut victimam Diis alienis, nisi Domino*, h. e. sed Domino.

Matth. 12. v. 3. *Non legistis quid fecerit David....* V. 4. *quomodo panes propositionis comedit, quos non licebat ei edere, neque his, qui cum eo erant, nisi solis sacerdotibus*, h. e. sed solis sacerdotibus.

Luc. 4. v. 27. *Multi leprosi erant in Israël sub Eliseo propheta, & nemo eorum mundatus est, nisi Naaman Syrus*, h. e. sed Naaman, qui ex leprosorum in Israël numero non excipitur, sed iis opponitur.

Joan. 5. v. 19. *Non potest filius à se facere quidquam, nisi quod viderit patrem facientem*, h. e. sed quod viderit patrem facientem, hoc & ipse similiter facit, quia scientia filii à patre est, non per doctrinam, sed per generationem; nam idem est Deo scire & esse, & proinde idem est filio accipere sapientiam, sive doctrinam, & accipere essentiam.

Gal. 2. v. 16. *Scientes autem, quod non justificatur homo ex operibus legis, nisi per fidem Jesu Christi*, h. e. sed per fidem Jesu Christi, quæ operibus legis opponitur; unde subdit Apostolus: *& nos in Christo Jesu credimus, ut justificemur ex fide Christi, & non ex operibus legis.* Bona tamen opera tanquam media à Deo præstituta & data non excluduntur, imo requiruntur. Vide præterea 1. Cor. 7. v. 17. Apoc. 9. v. 4. cap. 21. v. ult. &c.

E contrario, *sed* pro *nisi* adhibetur, Marc. 9. v. 7. al. 8. *Neminem amplius viderunt*, ἀλλὰ *sed*, h. e. εἰ μὴ *nisi Jesum tantum secum.*

§. IX.

Adverbia comparandi.

QUATUOR in adverbiis comparandi observari possunt. I. Eorum significatio. II. Enallage, seu permutatio. III. Ellipsis, sive defectus. IV. Pleonasmus, seu redundantia.

CANON I.

ADVERBIA comparandi ὡς, ὥσπερ, καθὼς, οὕτως, non semper omnimodam similitudinem, aut æqualitatem denotant, sed de aliqua interdum convenientia intelligenda sunt.

Matth. 5. v. 48. *Estote ergo vos perfecti, sicut & pater vester cœlestis perfectus est.* Non injungitur à Christo perfectionis nostræ cum perfectione Divina æqualitas, quæ quidem impossibilis est, sed perfectionis ejus, de qua loquitur, necessitas. Quemadmodum v. g. pater cœlestis bonis & malis benefacit: ita & nos amicos & inimicos diligamus, iisque benefaciamus oportet.

Luc. 6. v. 36. *Estote ergo misericordes, sicut & pater vester misericors est.* Hoc exemplum ut præcedens, explicandum est.

Joan. 17. v. 21. *Ut omnes unum sint, sicut tu pater in me & ego in te, ut & ipsi in nobis unum sint.... V. 22. ut sint unum, sicut & nos unum sumus.* Non vult Christus hac comparatione, ut fideles unum sint inter se eadem ratione, qua & ipse unum est cum patre; hæc enim unitas patris cum filio in ὁμουσίᾳ, *consubstantialitate* posita est; fidelium vero in ὁμονοίᾳ, *animorum consensu*, Act. 4. v. 32. consistit. Unitas inter Patrem & Filium *essentialis* est, Joan. 10. v. 30. c. 14. vv. 9. 10. 1. Joan. 5. vv. 7. 9. Unitas autem fidelium inter se & cum Christo, *spiritualis* & *mystica*, Rom. 12. v. 5. Ephes. 4. v. 3.

Alia exempla vide Matth. 6. vv. 10. 11. 12. (conf. Luc. 11. v. 4.) Joan. 6. v. 57. cap. 10. vv. 14. 15. cap. 15. v. 10. cap. 17. vv. 16. 18. 23. cap. 20. v. 21. &c.

CANON II.

SIMILITUDINIS particula quandoque non similitudo, sed res ipsa notatur.

Gen. 25. v. 33. *Jura mihi* כַּיּוֹם *sicut hodie*, h. e. hodie, ut LXX. interpretantur, ὄμοσόν μοι σήμερον, *jura mihi hodie*. Caph istud similitudinis vocatur à Qimhhi *Caph veritatis*, ideoque ab interpretibus negligitur; vel si exprimatur, abundat.

Num. 11. v. 1. *Fuit autem populus* כְּמִתְאֹנְנִים *sicut quiritantes*, h. e. quiritantes. LXX. καὶ ἦν ὁ λαὸς γογγύζων, *erat autem populus murmurans*, sine particula similitudinis.

2. Esdræ 7. v. 2. *Ipse enim* (Hananias) כְּאִישׁ *quasi vir veritatis.... plus ceteris videbatur*, h. e. *erat vir veritatis*. MS. Alex. ἦν ἀνὴρ, *erat vir*, sine particula comparativa.

Job. 24. v. 14. *Mane primo consurgit homicida, & interficit egenum & pauperem, per noctem vero erit* כַגַּנָּב *quasi fur*, h. e. erit fur. Ald. ὁ κλέπτης.

Psal. 121. Heb. 122. v. 3. *Jerusalem, quæ ædificatur* כְּעִיר *ut civitas*, h. e. civitas.

Alia exempla sunt Isai. 1. v. 7. cap. 13. v. 6. Ose. 4. v. 4. apud quem frequentissimæ sunt similitudines. Abd. v. 11. &c.

Matth. 14. v. 5. *Quia sicut prophetam eum* (Joannem) *habebant*, h. e. pro vero propheta eum habebant.

Luc. 22. v. 44. *Et factus est sudor ejus* (Christi) *sicut guttæ sanguinis decurrentis in terram*, h. e. guttæ sanguinis.

Joan. 1. v. 14. *Vidimus gloriam ejus, gloriam* ὡς μονογενοῦς, *quasi unigeniti à Patre*, h. e. vere unigeniti à Patre; illa enim particula ὡς est βεβαιώσεως καὶ ἀναμφισβητήτου διορισμοῦ, *confirmationis & indubitatæ definitionis*, S. Chrysost. hom. 11. in Joan. tom. 2. ed. Paris. 1636. p. 76.

Rom. 9. v. 32. *Quare? quia non ex fide, sed* ὡς *quasi*, seu *tanquam ex operibus*, i. ex operibus justificari voluerunt.

Alia exempla vide 1. Cor. 4. v. 1. 2. Cor. 2. v. 17. c. 3. v. 18. Philip. 2. v. 12. Philem. v. 9. 1. Pet. 1. v. 19. &c. quibus in locis ὡς & καθάπερ redundant.

CANON III.

ADVERBIUM comparandi οὕτως *sic*, non in comparatione solum, sed in aliis etiam loquutionibus usurpatur.

I. Rei qualitatem, sive adjuncta exprimit. Matth. 1. v. 18. *Christi autem generatio sic erat*, &c. i. hac ratione se habebat. Sic cap. 3. v. 15. cap. 5. vv. 19. 47. & alias sæpissime.

II. Rei magnitudinem ac præstantiam indicat. Joan. 3. v. 16. *Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret*, q. d. tantus tamque ardens fuit Dei amor erga homines, ut &c. Vide etiam c. 7. v. 46.

III. Pro conjunctione conclusiva *itaque* adhibetur. Apoc. 3. v. 16. οὕτως *itaque*, *quia tepidus es*, &c. Vulg. *sed quia tepidus es*, &c.

IV. Notanda est significatio, quæ Joan. 4. v. 6. occurrit, ubi de Christo dicitur: *Erat autem ibi fons Jacob. Jesus ergo fatigatus ex itinere, sedebat* οὕτως *sic supra fontem*, i. simpliciter, neglectim, &, ut Græci loquuntur, ὡς ἔτυχε, *ut res dabat.*

V. Hebræum adverbium כֵּן *sic*, quandoque intendendi significationem habet. Exod. 1. v. 12. *Et sicut affligebant eum* (populum Israëliticum) כֵּן *sic multiplicabatur*, וְכֵן *& sic crescebat.* Vulg. eleganter: *Quantoque opprimebant eos, tanto magis multiplicabantur & crescebant.* Vide etiam Ose. 4. v. 7. cap. 11. v. 2. &c.

Denique אַחֲרֵי־כֵן *post sic*, sæpissime ponitur pro *post hæc*, *postea*, ita ut adverbium istud naturam pronominis induat, ut: 2. Reg. 2. v. 1. *Et factum est* אַחֲרֵי־כֵן *post sic*, *consuluit David Dominum*, &c. Vulg. *Igitur post hæc consuluit David Dominum.*

CANON IV.

Pro particula comparativa quandoque aliæ particulæ usurpantur.

I. Copulativa ו *&*. 1. Reg. 12. v. 15. *Tunc erit manus Domini super*, seu *contra vos*, וּבַאֲבֹתֵיכֶם *ut* (fuit) *super patres vestros.* Sic Paraph. Chald.

Prov. 10. v. 25. *Sicut transit turbo*: וְאֵין *sic non est impius.* Sic c. 17. v. 3. c. 25. vv. 23. 25. 26. &c.

Isai. 53. v. 7. *Et sicut agnus coram tondente se obmutescet*: וְלֹא *sic non aperiet os suum* Christus Messias. Quod Act. 8. v. 32. optime redditur: οὕτως οὐκ ἀνοίγει τὸ στόμα αὐτοῦ, *sic non aperuit os suum*, ita Vulg. qui pro ἀνοίγει videtur legisse ἤνοιξε, ut habent mss. quidam codd. Vide D. Mill. p. 275. & Amos 8. v. 7.

Matth. 6. v. 10. *Fiat voluntas tua sicut in cœlo, & in terra*, h. e. sic in terra. Vide insuper Act. 7. v. 51. &c.

II. Præfixum ל *ad.* Isai. 1. v. 31. *Et erit fortis* לִנְעֹרֶת *sicut stupa, & opus ejus* לְנִיצוֹץ *sicut scintilla.* Vulg. *ut favilla stupæ .... quasi scintilla.*

Abd. v. 18. *Et erit domus Jacob ignis, & domus Joseph flamma, domus autem Esau* לְקַשׁ *sicut stipula*, quæ ab igne consumitur.

III. Præpositio עִם *cum.* Job. 9. v. 26. *Dies mei transierunt* עִם אֳנִיּוֹת אֵבֶה *cum navibus desiderii*, h. e. sicut naves desiderii; sequitur enim: *sicut aquila volans ad escam.* Naves autem desiderii dicuntur naves desideratissimæ, seu præstantissimæ, velocissimæ: quare Sym. interpretatur, ὡσπερ ναῦς σπευδούσας, *quemadmodum naves festinantes.* Paraph. Chald. transtulit *naves optimis fructibus onustas*, quæ celerrime feruntur, cum ne fructus putrescant, tum etiam ut citius divendantur. Hunc sequutus est Vulg. *quasi naves poma portantes.* אֵבֶה deducebant ab אֵב *fructus recens.* Recte autem cum navibus & avibus, quæ in aëre vel in mari nullam sui notam relinquunt, conferuntur decurrentis ævi spatia, tum ob celeritatem, tum quia temporis semel elapsi nullum remanet vestigium.

Psal. 119. Heb. 120. v. 4. *Sagittæ potentis acutæ cum carbonibus juniperorum*, sic S. Hier. h. e. sicut sagittæ potentis acutæ, sicut carbones juniperorum es, ô lingua dolosa! Psaltes hic commemorat carbones juniperorum, qui ceteris vehementius adurunt, & diutius ignem fovent. Retineri tamen potest significatio *cum*, sicuti retinuerunt Aquila, σὺν ἀνθρακίαις ἀρκευθίναις, *cum carbonibus juniperinis.* Sym. Theod. μετ' ἀνθράκων ἐσωρευμένων, *cum carbonibus congestis*, (רֹתֶם רָתַם unde רֹתֶם *juniperus*, *congerere* significat) Lxx. σὺν τοῖς ἄνθραξι τοῖς ἐρημικοῖς, *cum carbonibus solitariis*, quia carbones arborum, quæ in desertis nascuntur, ardentiores sunt ob materiæ densitatem. Vulg. *cum carbonibus desolatoriis*, ipse & Lxx. sensum, non verbum reddiderunt.

Huc etiam refert Glass. v. 5. *habitavi*, vel *habito*, *cum habitantibus Cedar*, h. e. ut habitatores Arabiæ desertæ & petrææ (dicti *Cedareni* Lampridio, à Cedar Ismaëlis filio) certas & fixas sedes non habent, sed huc illuc vagantur, ac in tentoriis degunt: sic & ego locum continuo mutare cogor. Alii re-

tinent *cum* : habito cum hominibus feris ac barbaris, quales ſunt habitantes Cedar; neque enim apud Arabes David manſiſſe legitur, ſi tamen illius eſt iſte pſalmus. Sic Gallice dicimus : *j'aimerois mieux demeurer avec un Arabe.*

CANON V.

COMPARANDI particulæ non raro in oratione deſunt.

I. In ſimilitudine contracta.

Gen. 16. v. 12. *Hic* (Iſmaël) *erit onager homo*, h. e. ut onager. Vulg. *ferus homo.*

Exod. 19. v. 4. *Vos vidiſtis .... quomodo portaverim vos ſuper alas aquilarum*, h. e. quaſi ſuper alas aquilarum, quæ pullos ſuos tranſferunt non unguibus, aut pedibus, ut reliquæ aves, ſed ſuper alas & dorſum. Hac loquutione indicatur celeritas, qua Deus Iſraëlitas ex Ægypto eduxit.

Pſal. 10. Heb. 11. v. 1. *In Domino confido, quomodo dicitis animæ meæ* (i. e. mihi) *fuge* (tu & qui tecum ſunt, unde ſecundum literas legitur נוּדוּ *fugite*) הַרְכֶם צִפּוֹר *in montem*, vel *è monte veſtro paſſer* ? ſupple : ſicut paſſer. LXX. μεταναστεύου ἐπὶ τὰ ὄρη ὡς στρουθίον, *tranſmigra in montes* (Vulg. *montem*) *ſicut paſſer.* Aq. ἀνάστατε εἰς τὰ ὄρη ὡς στρουθίον, *abſcede in montes ſicut paſſer.* S. Hieron. *tranſvola in montem ut avis.* Chald. ut Vulg. Lat. Hi omnes legeb. הַר כְּמוֹ צִפּוֹר, ſicque particula ſimilitudinis exprimitur, nec ſubintelligitur.

Vide inſuper Pſal. 11. Heb. 12. v. 7. *argentum*, ſupple ſicut argentum. Iſai. 9. v. 18. *ſuperbia fumi*, ſeu *elevatio fumi* ; ſupple ſicut ſuperbia. Ibid. cap. 21. v. 8. *Et clamavit leo*, ſup. ſicut leo, &c.

II. In ſimilitudine explicata, ubi quandoque prioris membri particula comparandi deficit, poſterioris vero per conjunctionem copulativam loco comparativæ exprimitur.

Pſal. 124. Heb. 125. v. 2. *Jeruſalem, montes in circuitu ejus, & Dominus in circuitu populi ſui*, i. Jeruſalem quod attinet, quemadmodum montes ſunt in circuitu ejus, qui eam contra hoſtes tuentur : ita Dominus eſt in circuitu populi ſui, eumque in æternum proteget.

Prov. 26. v. 9. *Spina venit in manu ebrii, & parabola in ore ſtultorum*, ſupp. cum. Vulg. *Quomodo ſi ſpina naſcatur in manu temulenti : ſic parabola in ore ſtultorum eſt*, h. e. quemadmodum male ſpina in manu ebrii eſt, quia & ſe & alios ea lædit : ſic parabola ſeu ſententia ſtultum non decet ; is enim dum male vivit & bene loquitur, gravius judicium ſibi ipſe acceſſit ; dum vero parabolam aliis intempeſtive applicat, eorum in ſe concinat odium.

Joan. 5. v. 17. *Pater meus uſque modo operatur, & ego operor*, i. quemadmodum pater meus operatur : ita & ego operor, quæ facit, ſimiliter facio. Vide v. 19.

Ibid. c. 14. v. 1. *Creditis in Deum, & in me credite*, h. e. ſicut in Deum creditis, ita & in me credite. Ibid. v. 19. *Ego vivo & vos vivetis*, i. ſicut ego vivo, ſic vos vivetis.

Interdum prioris membri, quod πρότασις dicitur, particula deeſt, quæ in poſteriori, quod ἀπόδοσιν vocant, occurrit.

Jac. 1. v. 11. *Exortus eſt enim ſol cum ardore, & areſecit fœnum .... οὕτω καὶ, ſic & dives in itineribus ſuis*, (i. in actionibus ſuis) *marceſcet*, h. e. ſicut exortus eſt ſol, &c.

Quandoque poſterioris membri ſive ἀποδόσεως particula deeſt.

Abd. v. 15. *Sicut feciſti, fiet tibi*, ſup. ſic fiet tibi.

Interdum utraque & προτάσεως & ἀποδόσεως particula deſideratur.

Job. 24. v. 19. *Siccitas & æſtus rapiunt* (i. citiſſime abſumunt) *aquas nivis : ſepulchrum* (eos, qui) *peccaverunt*, i. quemadmodum ſiccitas & æſtus, &c. ſic ſepulchrum rapit eos, &c.

Eccle. 10. v. 1. *Muſcarum mortis* (id eſt, mortuarum una) *fœtere facit & vaporare*, ſeu *exhalare* (tetrum odorem) *unguentum aromatarii : quod pretioſum eſt ob ſapientiam & gloriam, parum ſtultitiæ* (perdit & cor-

rumpit), hoc est, quemadmodum vel una musca mortua unguentum pigmentarii fœtidum reddit: ita parum stultitiæ hominem alias ob sapientiam & gloriam illustrem dedecorat. Vide etiam Prov. 11. v. 12.

Jerem. 17. v. 11. *Perdix fovit* (ova) *quæ non peperit: facit divitias & non in judicio*, &c. h. e. sicut perdix fovet ova aliena, neque ea excludit: ita, qui comparat opes injustas *in dimidio dierum suorum derelinquet eas.* Id genus ellipseos in Jobi & proverbiorum libris frequenter occurrit.

CANON VI.

VICISSIM, adverbium comparationis interdum abundat.

I. Cum non similitudo, sed rei veritas indicatur. Vide supra Can. II. pag. 577.

II. Cum verbum ipsum comparationis adest, & tamen adverbium similitudinis ponitur, quod in Heb. pro ל est.

Job. 30. v. 19. הֹרָנִי לַחֹמֶר וָאֶתְמַשֵּׁל כֶּעָפָר וָאֵפֶר *projecit me*, vel *projectus sum in lutum*, *& assimilatus sum sicut pulvis & cinis*, hoc est, pulveri & cineri.

Psal. 48. Heb. 49. v. 13. וְאָדָם בִּיקָר בַּל־יָלִין נִמְשַׁל כַּבְּהֵמוֹת נִדְמוּ *Et homo in honore non pernoctabit*, seu *permanebit*, *comparatus est sicut jumenta*, (h. e. jumentis, quæ) *exscinduntur*, seu *intereunt*. LXX. Καὶ ἄνθρωπος ἐν τιμῇ ὢν οὐ συνῆκε, παρασυνεβλήθη τοῖς κτήνεσι ἀνοήτοις, καὶ ὡμοιώθη αὐτοῖς, Vulg. Lat. *Et homo cum in honore esset, non intellexit; comparatus est jumentis insipientibus, & similis factus est illis.* Pro יָלִין *pernoctabit*, *commorabitur*, & posito futuro pro præterito, ut supra pag. 546. col. 1. *pernoctavit*, *commoratus est*, legebant יָבִין, ut infra v. 21. *intelliget*, vel *intellexit*; & vocem ultimam נִדְמוּ quam retulerunt ad ἄνθρωπον, quod nomen utpote collectivum cum plurali numero construi potest, in sensu *assimilandi* interpretati sunt, & sententiæ complendæ gratia, voces ἀνοήτοις & αὐτοῖς addiderunt. Vel duplex vocis hujus נִדְמוּ in hoc hemistichio interpretatio est, quod in Psalmis interdum contingit; altera, qua redditur per ἀνοήτοις, *insipientibus*, q. d. jumentis, quæ silent; verbum enim דָּמָה & *assimilare*, & *silere* significat: altera, qua vulgaris ejus significatio retinetur, nempe ὡμοιώθη, *assimilatus est*, *similis factus est*, αὐτοῖς *ipsis*, quæ ultima dictio ad sensum perficiendum adjicitur. S. Hieron. *Et homo in honore non commorabitur*, *assimilatus est jumentis*, *& exæquatus est.* Pro *commorabitur*, quod habent mss. nostri Sangermanenses 1. & 9. mendose in Bibliotheca Divina edidit *Martianæus* noster *commorebitur.*

Marc. 4. v. 31. *Cui assimilabimus regnum Dei*.... V. 31. ὡς κόκκῳ, *ut grano sinapis*, hoc est, grano sinapis assimilabimus illud. Vulg. *sicut granum sinapis*, &c. pro κόκκῳ legebant κόκκος, ut habent non pauci codd. mss.

Rom. 9. v. 29. *Nisi Dominus Sabaoth reliquisset nobis semen*.... ὡς Γόμοῤῥα ἂν ὡμοιώθημεν, *sicut Gomorrhæ similes fuissemus*, h. e. ut in Heb. habetur Isai. 1. v. 9. לַעֲמֹרָה דָּמִינוּ *Gomorrhæ similes fuissemus.*

§. X.

Adverbia limitandi.

MONOCANON.

ADVERBIUM limitandi, seu restringendi, *quatenus*, quo caret lingua Hebraïca, aliis particulis exprimitur.

Gen. 39. v. 9. *Nec quidquam est, quod non in mea sit potestate*,... *præter te*, בַּאֲשֶׁר *in quo*, h. e. *quatenus uxor ejus es*; in ceteris enim Josephi curæ etiam commissa erat.

Matth. 10. v. 41. *Qui recipit prophetam in nomine prophetæ*, h. e. quatenus prophetam. Sic mox *in nomine justi*, v. 42. *in nomine discipuli.*

Joan. 5. v. 27. *Et potestatem dedit ei* (Christo Deus pater) *etiam judicium facere*, ὅτι *quatenus filius hominis est*, h. e. quatenus homo, quatenus enim Deus est, habet illam potestatem essentialiter & ab æterno.

Rom. 1. v. 3. *De filio suo, qui factus est ei ex semine David*, κατὰ σάρκα *secundum carnem*, h. e. quatenus homo est; caro enim hic synecdochice pro toto homine sumitur.

Cap. 11. v. 13. ἐφ' ὅσον, *quatenus quidem ego sum Gentium Apostolus.* Vulg. *quandiu*, nec male.

CAPUT VII.

De Præpositionibus.

PRÆPOSITIONES apud Hebræos sunt vel conjunctæ, seu *inseparabiles*, vel disjunctæ, aut separatæ, seu *separabiles*, ut diximus supra pag. 378. In hoc capite agemus I. De præpositionibus quibusdam disjunctis, seu separatis, quarum tum constructionem, tum significationem expendemus. II. Præpositiones conjunctas, seu inseparabiles, discutiemus.

ARTICULUS I.

De Præpositionum separabilium constructione.

MONOCANON.

QUÆDAM præpositiones junguntur infinitivo, illæque per verbum finitum & conjunctionem exponuntur.

Gen. 5. v. 4. *Et facti sunt dies Adam* אַחֲרֵי הוֹלִידוֹ *post gignere eum*, i. *postquam genuit*, Vulg.

Gen. 18. v. 12. אַחֲרֵי בְלֹתִי *post consenescere me*, i. *postquam consenui*, Vulg.

Ibid. v. 19. לְמַעַן הָבִיא *propter adducere Dominum Abrahamo*, h. e. *ut adducat Dominus*, Vulg.

Exod. 9. v. 16. *Ideo autem posui te*, בַּעֲבוּר הַרְאֹתְךָ *propter ostendere tibi potentiam meam*, h. e. ut ostendam, &c. וּלְמַעַן סַפֵּר *& propter narrare nomen meum*, i. ut enarres, vel, ut Vulg. *narretur.* Vide etiam c. 20. v. 20. Num. 9. v. 17. Ezech. 13. v. 8. Jon. 4. v. 2. &c.

Matth. 24. v. 12. διὰ τὸ πληθυνθῆναι τὴν ἀνομίαν, *propter abundare iniquitatem*, h. e. quia abundabit iniquitas. Vulg. *quoniam abundavit iniquitas.*

Luc. 22. v. 20. *Similiter & calicem* μετὰ τὸ δειπνῆσαι, *post cœnare*, h. e. postquam cœnavissent, vel *postquam cœnavit*, Vulg.

Ibid. cap. 23. v. 8. διὰ τὸ ἀκούειν πολλὰ περὶ αὐτοῦ, *propter audire multa de eo*, h. e. *eo quod audierat multa de eo*, Vulg.

Jac. 4. v. 15. ἀντὶ τοῦ λέγειν ὑμᾶς, *pro dicere vos*, h. e. *pro eo, ut dicatis*, Vulg.

ARTICULUS II.

De præpositionum quarumdam separabilium significatione.

OMNES Hebræorum præpositiones vocem, quæ ab eis regitur; antecedunt. Specialem quarumdam significationem, quæ in enallage præsertim sita est, hoc in articulo operæ pretium est expendere.

§. I.

De præpositione אֶל, *vel* אֶל־ ad.

CANON I.

PRÆPOSITIO אֶל *ad*, ex earum numero est, quibus motus ad locum exprimitur.

Gen. 6. v. 19. *Ex cunctis animantibus universæ carnis bina introduces* אֶל־הַתֵּבָה *ad*, vel *in arcam.* Vide Isai. 2. v. 2. &c.

Pro אֶל, vel alia præpositione motum ad locum denotante, non raro usurpatur ה, præcedente (ָ) & rarissime (ֶ), quod ה ad finem dictionis adjicitur. Vide supra pag. 102.

Gen. 19. v. 1. *Veneruntque duo illi angeli* סְדֹמָה *Sodomam vespere.*

Ibid. 33. v. 14. *Donec veniam ad Dominum meum* שֵׂעִירָה *in Seir.*

Ibid. 46. v. 4. *Descendam tecum* מִצְרַיְמָה *in Ægyptum.*

Alia exempla vide Gen. 10. v. 19. cap. 12. v. 5. Deut. 1. v. 47. c. 2. v. 2. 1. Reg. 9. v. 22. 3. Reg. 18. v. 46. c. 19. v. 15. Jerem. 29. v. 15. Ezech. 47. v. 17. Jon. 1. v. 3. &c.

Speciale est מִדְבַּרָה *versus desertum*, 3. Reg. 19. v. 15. cum (ַ) sub ב loco (ָ) ob statum constructum, ut observant Massorethæ & Qimhhi, qui eandem anomaliam in eadem voce esse Jos. 18. v. 12. testantur. At in Bibliis nostris etiam emendatioribus (ָ) non (ַ) ב subjicitur.

Quandoque nomini proprio loci composito per tmesin diviso, ה locale interponitur, ut Gen. 46. v. 1. בְּאֵרָה שָׁבַע *in Bersabee.* Lxx. ἐπὶ τὸ φρέαρ τοῦ ὅρκου, Vulg. *ad puteum juramenti*, nomen proprium ut appellativum interpretati sunt.

Interdum pleonastice ל synonymum τῷ אֶל à fronte præponitur, & ה in fine adjungitur. 1. Paral. 26. v. 17. לַצָּפוֹנָה *ad septentrionem*, לַנֶּגְבָּה *ad meridiem.* Psal. 9. v. 18. לִשְׁאוֹלָה *ad sepulchrum.*

Loco (ָ) ante ה rarissime usurpatur (ֶ), ut: נֹבֶה *Nobam versus*, 1. Reg. 21. v. 1. דְּדָנֶה *& Dedanem versus*, Ezech. 25. v. 13. &c. In his autem exemplis (ֶ) positum esse pro (ָ) ostendit accentus in penultima.

Sæpe ה, aut אֶל deficiunt, sed supplentur; nam apud Hebræos cum nominibus propriis urbium & locorum præpositio vel exprimitur, vel subintelligitur.

3. Reg. 3. v. 15. *Cumque venisset* (Salomon) יְרוּשָׁלַםִ in *Jerusalem*, pro יְרוּשָׁלַיְמָה, vel אֶל־יְרוּשָׁלַםִ, aut לִירוּשָׁלַםִ. Vide etiam c. 19. v. 3. Deut. 28. v. 68. 3. Reg. 2. v. 41. 2. Paral. 34. v. 30. Psal. 5. v. 8. Jon. 1. v. 3. &c.

Motum ex loco significare volunt ה Gen. 13. v. 1. ubi הַנֶּגְבָּה explicari videtur v. 3. per מִנֶּגֶב *à meridie*, sive *a meridiano tractu.*

Denique ה ponitur pro *in*, vel *ad*, quanvis de loco sermo non habeatur. 1. Reg. 1. v. 3. יָמִימָה *in dies.* Psal. 43. Heb. 44. v. 27. עֶזְרָתָה *in*, vel *ad auxilium*, &c.

CANON II.

SÆPE præpositiones אֶל & εἰς *ad*, pro בְּ & ἐν *in*, sive de loco sermo sit, sive de alia re, ponuntur. Seu Præpositiones motum significantes pro Præpositionibus quietem exprimentibus interdum usurpantur.

I. De loco.

Gen. 49. v. 29. *Sepelite me cum patribus meis*, אֶל־הַמְּעָרָה *ad speluncam duplicem*, pro בְּ *in spelunca duplici*, Vulg.

3. Reg. 8. v. 30. *Et exaudies* אֶל־מְקוֹם *ad locum tabernaculi tui*, &c. h. e. *in loco*, Vulg. vel *de loco*, adeo ut אֶל־ ponatur pro מִן, quod legitur 2. Paral. 6. v. 21. Vide etiam 1. Reg. 10. v. 22.

Matth. 2. v. 23. *Et veniens* (Joseph) *habitavit* εἰς πόλιν, *ad civitatem*, h. e. *in civitate, quæ vocatur Nazareth*, Vulg.

Marc. 1. v. 9. *Venit Jesus a Nazareth Galilææ, & baptizatus est a Joanne* εἰς τὸν Ἰορδάνην, *ad Jordanem*, hoc est, ἐν τῷ Ἰορδάνῃ, *in Jordane*, Vulg.

Alia exempla vide v. 39. cap. 2. v. 1. c. 13. v. 16. cap. 14. v. 9. Luc. 9. v. 61. cap. 11. v. 7. Joan. 1. v. 18. cap. 8. v. 26. Act. 2. v. 31. &c.

In profanis. Diodorus: οἱ εἰπόντες αὐτὸν εἰς τὴν ὑστεραίαν εἰς Συρακούσας δειπνήσειν, *qui dixerunt eum postridie in Syracusas cœnaturum*, h. e. Syracusis.

II. De alia re.

Gen. 6. v. 6. *Et doluit* (Deus) אֶל־לִבּוֹ *ad cor suum*, h. e. in corde suo.

Cap. 8. v. 21. *Et dixit Dominus* אֶל־לִבּוֹ *ad cor suum*, i. in corde suo, intra se.

Cap. 24. v. 45. *Ego antequam finirem loqui* אֶל־לִבִּי *ad cor meum*, hoc est, in corde meo. Vulg. *Dumque tacitus hæc mecum volverem.*

Matth. 12. v. 18. *Ecce .... dilectus meus* εἰς ὃν εὐδόκησεν, *in quem bene complacuit animæ meæ*, h. e. ἐν ᾧ *in quo*, uti cap. 3. v. ultimo legitur.

Ibid. c. 12. v. 41. *Quia pœnitentiam egerunt* (Ninivitæ) εἰς τὸ κήρυγμα Ἰωνᾶ, *ad prædicationem Jonæ*, hoc est, *in prædicatione Jonæ*, Vulg.

Marc. 5. v. 34. ὕπαγε εἰς εἰρήνην, *vade in pacem*, hoc est, in pace. Sic Luc. 7. v. 10. cap. 8. v. 48. Sic apud Heb. לֵךְ לְשָׁלוֹם Exod. 4. v. 18. pro לֵךְ בְּשָׁלוֹם 2. Reg. 15. v. 9. Vide insuper Luc. 16. v. 8. Act. 7. v. 53. cap. 8. v. 13.

Act. 13. v. 42. Ἐξιόντων δὲ ἐκ τῆς συναγωγῆς τῶν Ἰουδαίων, παρεκάλουν τὰ ἔθνη εἰς τὸ μεταξὺ σάββατον λαληθῆναι αὐτοῖς τὰ ῥήματα ταῦτα, *exeuntibus autem ex synagoga Judæorum, rogabant gentes ut in sequens Sabbathum loquerentur sibi verba hæc*, h. e. ἐν τῷ μεταξὺ σαββάτῳ, *in sequenti Sabbatho*. Eam esse quoque vocis μεταξὺ significationem liquet ex Joseph. de bello Jud. l. 6. c. 6. Δαυίδ τε καὶ Σολομῶντος, ἔτι δὲ τῶν μεταξὺ τούτων βασιλέων, *Davidis & Salomonis, & eorum, qui hos sequuti sunt reges*; nulli enim inter Davidem & Salomonem reges fuerunt. Vide etiam S. Clementem in Epist. ad Corinth. Pro μεταξὺ in hoc Act. loco quidam codd. mss. legunt ἐσόμενον *futurum*, quidam ἑξῆς *sequens*. Vulg. Lat. *Exeuntibus autem illis, rogabant ut sequenti Sabbatho loquerentur sibi verba hæc.* Legebat αὐτῶν cum quibusdam mss. pro ἐκ τῆς συναγωγῆς τῶν Ἰουδαίων, quæ in pluribus codd. mss. desiderantur. Non legebat τὰ ἔθνη, quas voces non agnoscunt pariter codd. nonnulli. Vide D. Mill. pag. 328. col. 2. & confer v. 44. *Sequenti vero Sabbatho*, &c.

Frustra sunt igitur, qui per εἰς τὸ μεταξὺ σάββατον, intelligunt sextiduum inter duo Sabbatha, quod Hebræis חוֹל appellatur.

Eadem enallage reperitur etiam apud Lxx. Gen. 21. v. 2. εἰς τὸ γῆρας, *in senectutem*, pro ἐν τῷ γήρᾳ, *in senectute*, quod legitur v. 7.

Apud profanos sumitur etiam εἰς pro ἐν. Demosth. pro cor. τοσούτῳ ἀμείνων πολίτης γέγονα εἰς αὐτὰ, ἃ λέγω, *tanto in his rebus, quas dico, præstantior civis fui.*

Euripid. in Rheso: εἰς καιρὸν ἥκεις, *in tempore opportuno venisti*, &c.

CANON III.

VICISSIM, ב *in* pro אֶל *ad*, & apud Græcos ἐν pro εἰς interdum veniunt, sive de loco, sive de qualibet alia re sermo habeatur. Seu præpositiones quietis loco præpositionum motus quandoque adhibentur.

I. De loco.

Levit. 16. v. 22. *Et emittet hircum illum* בַּמִּדְבָּר *in deserto*, pro אֶל־הַמִּדְבָּר *in desertum*, Vulg.

Luc. 7. v. 17. *Et exiit hic sermo* ἐν ὅλῃ τῇ Ἰουδαίᾳ, *in universa Judæa*, h. e. *in universam Judæam*, Vulg. καὶ ἐν πάσῃ τῇ περιχώρῳ, *& in omni circa regione*, h. e. *& in omnem circa regionem*, Vulg. pro εἰς ὅλην τὴν Ἰουδαίαν, εἰς πᾶσαν τὴν περίχωρον. Vide c. 10. v. 30. c. 21. v. 23.

Apud profanos. Xenoph. ἔλθοι ἐν Ἑλλάδι, pro εἰς Ἑλλάδα, *veniret in Græciam*. Homer. κάππεσον ἐν Λήμνῳ, pro εἰς Λῆμνον, *decidi in Lemnum*.

II. De qualibet alia re.

Luc. 1. v. 17. *Ut convertat corda patrum in filios, & incredulos* ἐν φρονήσει, *in prudentia justorum*, pro εἰς φρόνησιν, *in prudentiam*. Confer Malach. 3. v. 24. al. 4. v. 6.

Alia exempla vide Rom. 1. vv. 23. 24. 25. (confer v. 26. cum v. 24.) 1. Thess. 4. v. 7. 1. Joan. 4. v. 9. Heb. 4. v. 11. &c.

CANON IV.

PRÆTER significata superius recensita, præpositio אֶל *ad*, *in*, aliis etiam quandoque insignitur. Ac significat quidem

I. DE. Job. 42. v. 7. *Non estis loquuti rectum* אֵלַי *ad me*, h. e. de me, *sicut servus meus Job.*

Jerem. 40. v. 16. אֶל־יִשְׁמָעֵאל *de Ismaël.*

Ezech. 21. v. 28. al. 33. *Hæc dicit Dominus Deus* אֶל־ *ad filios Ammon*, וְאֶל־ *& ad opprobrium eorum*, h. e. de filiis Ammon, & de opprobrio eorum. Vide etiam Psal. 2. v. 7. Psal. 68. Heb. 69. v. 27. &c.

Luc. 19. v. 9. *Ait Jesus ad eum* (Zachæum), *quia hodie salus domui huic facta est*, &c. id est, ait de ipso; non enim sermo ad Zachæum, sed ad circumstantes dirigitur, ut & verba ipsa declarant. Insuper particula ὅτι *quia*, hîc ut & alias sæpissime in N. Testam. abundat.

Act. 2. v. 25. *David enim dicit* εἰς αὐτὸν, *in eum* (Jesum), h. e. περὶ αὐτοῦ *de eo*. Alii, *in eum*, supple respiciens.

Heb. 1. v. 7. *Et ad angelos quidem dicit*, &c. hoc est, de angelis; afferuntur enim ab Apostolo verba Psal. 103. Heb. 104. v. 4. Vide etiam Ephes. 5. v. 32. & Heb. 4. v. 13.

II. SUPER; tuncque אֶל pro עַל ponitur.

Levit. 14. v. 50. *Et immolabit passerem unum* אֶל־ *ad vas fictile*, i. super vas fictile, in quo erat aqua viva; sequitur enim: עַל *super aquas vivas.*

2. Reg. 2. v. 9. *Et constituit eum* (Isbosethum) אֶל־ *ad Galaad*, h. e. *super Galaad*, Vulg. unde mox sequitur: וְעַל־אֶפְרַיִם *& super Ephraim.*

III. PROPTER; tumque אֶל itidem pro עַל usurpatur.

1. Reg. 1. v. 27. אֶל־ *ad puerum istum oravi*, hoc est, propter puerum istum, sive, ut Vulg. *pro puero isto.*

1. Reg. 4. v. 21. *Et vocavit puerum Ichabod, dicens: translata est gloria de Israël*, אֶל־הִלָּקַח *propter capi arcam Dei*, h. e. propterea quod capta esset arca Dei; וְאֶל־ *& propter socerum suum, & propter virum suum*, sive, ut Vulg. *pro socero suo, & pro viro suo.*

2. Reg. 21. v. 1. *Dixitque Dominus:* אֶל־ *propter Saülem*, וְאֶל־ *& propter domum ejus sanguinum*, i. sanguinariam.

IV. CONTRA. אֶל pariter pro עַל, & πρὸς pro κατὰ adhibetur.

Isai. 32. v. 6. *Ad loquendum errorem* אֶל־יְהוָה *ad Dominum*, h. e. contra Dominum.

Ezech. 13. v. 9. *Et erit manus mea* אֶל־ *contra prophetas istos*, &c. Vulg. *super*, eodem sensu. Sic v. 20.

Ita πρὸς pro κατά.

Marc. 12. v. 12. *Cognoverunt enim, quoniam* πρὸς αὐτοὺς, *ad eos*, vel *ad se*, (h. e. contra eos) *parabolam hanc dixerit.* Vide etiam Luc. 20. v. 19.

Joan. 10. v. 35. *Si illos dixit Deos*, πρὸς οὓς *ad quos sermo Dei factus est*, i. contra quos, in hoc enim psalmo 81. Heb. 82. vv. 2. 5. 7. iniqui judices ob neglectum officium à Deo graviter objurgantur.

Alia exempla vide Act. 9. v. 5. Rom. 10. v. 21. (conf. c. 11. v. 2.) Ephes. 6. vv. 11. 12.

Sic εἰς *in* pro *contra*, *adversus*, Luc. 7. v. 30. cap. 12. v. 10. (confer Matth. 12. v. 32.) 1. Cor. 8. v. 12. &c.

Eadem praepositio usurpatur etiam loco πρὸς *ad.* Act. 16. v. 40. ..... *introierunt* εἰς τὴν Λυδίαν, *in Lydiam*, i. *ad Lydiam*, Vulg. Sic Matth. 15. v. 24. Joan. 11. vv. 31. 32. Et apud profanos. Appian. εἰς Σύλλαν *ad Syllam.* Demosth. εἰς ὑμᾶς *ad vos.* Hom. ἐς δαίτυναν *ad beram*, &c.

V. CUM. אֶל pro עִם.

Thren. 3. v. 41. *Levemus corda nostra* אֶל־ *ad manus*, i. *cum manibus ad Dominum*, Vulg.

Ezech. 16. v. 26. *Et fornicata es* אֶל־ *cum filiis Aegypti.*

VI. אֶל pro אֶת־ articulo accusandi casus usurpatur Psal. 2. v. 7. אֲסַפְּרָה אֶל־חֹק *narrabo decretum.* Vide Jud. 7. v. 25. Isai. 38. v. 19. Jerem. 4. v. 23. 2. Paral. 6. v. 27. cum quo confer 3. Reg. 8. v. 36.

VII. אֶל cum aliis quibusdam praepositionibus, in quarum naturam transit, conjungitur. אֶל־מוּל *è regione.* אֶל־מִחוּץ *extra.* אֶל־הַחוּץ *foris.* אֶל־תַּחַת *sub*, *pro*, *in locum*, sive *loco.* אֶל־נֹכַח *coram*, seu *è regione.* אֶל־עֵבֶר *trans.* אֶל־מִבֵּית *extra.* אֶל־אַחֲרֵי *post.* Et cum adverbio, אֶל־חִנָּם *frustra.*

VIII. Praepositio אֶל & εἰς *ad*, *in*, interdum deficit. Exempla τοῦ אֶל, vide sup. Can. I. p. 581. col. 2. Pro εἰς haec afferuntur:

Act. 5. v. 3. *Cur implevit Satanas cor tuum*, ψεύσασθαί σε τὸ πνεῦμα τὸ ἅγιον; *ut mentireris*, supp. εἰς *in Spiritum Sanctum?* ut habent mss. quidam codd. Vide D. Mill. pag. 265. col. 2.

2. Pet. 3. v. 12. *Exspectantes & properantes*, sup. εἰς, *in adventum diei Domini*, sicuti Vulg. supplevit. Sic Thucyd. σπεύδω τὴν ἡγεμονίαν, supp. εἰς, *ad principatum propero.* Pind. βίον ἀθάνατον σπεῦδε, *ad vitam immortalem propera.*

§. II.

De Praepositione אַחַר, *vel* אַחֲרֵי post.

MONOCANON.

PRAEPOSITIO אַחַר, sive אַחֲרֵי, & ejus synonyma מִקֵּץ, מִקְצֵה, & Graec. μετὰ *post*, cum locum, tum tempus interdum ratione speciali denotant.

I. אַחַר *post*, si de loco accipiatur, nonnunquam pro nomine sumitur.

3. Reg. 14. v. 10. *Et removebo* אַחֲרֵי *post domum Jeroboam*, h. e. asseclas domus Jeroboam. Vulg. *reliquias*, hoc est, posteritatem. Sic cap. 16. v. 3. ubi Vulg. *posteriora.* Quidam supplent participium *euntes* post domum Jeroboami.

Ose. 5. v. 8. *Clangite buccina in Gabaa*, *tuba in Rama: ululate in Bethaven* אַחֲרֶיךָ *post te*, *Benjamin*, h. e. posteriori te, Benjamin. Hieron. comm. in h. l. *Pulchre dixit*, *quod Bethaven post tergum sit Benjamin: ubi enim tribus finitur Benjamin*, *haud procul in tribu Ephraim haec urbs condita est.* Aliter Glassius post Junium: sensus est, inquit, Juda quo-

que ad bellicas clades perferendas seipsum comparet, qui *posterior te* est, ô Benjamin, seu, qui post regionem tuam habitat. Quamobrem Israëlis mentio fit v. 9. & Judæ v. 10.

II. Præpositio *post*, si de tempore accipiatur, non semper ultimam temporis partem exactam ac præteritam denotat, sed interdum pro *intra* sumitur, ac interjectum & adhuc vigens tempus significat.

Deut. 14. v. 28. מִקְצֵה *à fine trium annorum*, Lxx. μετὰ τρία ἔτη, *post tres annos separabis omnes decimas*, &c. i. *anno tertio*, Vulg. Vide c. 26. v. 12. ubi legere est בַּשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁת Lxx. ἐν τῷ ἔτει τῷ τρίτῳ, *in anno tertio*.

Deut. 31. v. 10. מִקֵּץ *à fine septem annorum*, Lxx. μετὰ ἑπτὰ ἔτη, Vulg. *post septem annos*, h. e. septimo anno, qui *annus remissionis* est, ut ibidem exponitur. Aliter hic sentiunt Rabbini interpretes, qui annum octavum, atque ita primum sequentis hebdomadis annalis intelligunt.

Josue 9. v. 16. *Et fuit* מִקְצֵה *à fine trium dierum*, Lxx. μετὰ τρεῖς ἡμέρας, Vulg. *post tres dies*, i. die tertio, ut v. 17. explicatur.

4. Reg. 18. v. 10. *Et ceperunt eam* (Samariam) מִקְצֵה *à fine trium annorum*, Lxx. Vatic. ἀπὸ τέλους, Complut. εἰς τέλος τριῶν ἐτῶν, *in fine trium annorum*, Vulg. *post tres annos*, h. e. tertio anno; nam anno Osee 7°. obsederunt eam, v. 9. & nono ejusdem anno expugnaverunt, ut v. 10. & cap. 17. v. 6. narratur.

Jerem. 34. v. 14. מִקֵּץ *à fine septem annorum*, Vulg. *cum completi fuerint septem anni*, *dimittat unusquisque fratrem suum Hebræum*, &c. hoc est, septimo anno, ut liquet Exod. 21. v. 2. Deut. 15. v. 12. nempe postquam sex anni exacti fuerint; quare Lxx. reddiderunt: ὅταν πληρωθῇ ἓξ ἔτη, *cum impleti fuerint sex anni*, quæ explicatio statim sequitur: *serviet tibi sex annis*, *& dimittes eum à te liberum*, nempe anno septimo.

Matth. 1. v. 12. Μετὰ δὲ τὴν μετοικεσίαν Βαβυλῶνος, *Post transmigrationem autem Babylonis*, &c. h. e. per, intra eam transmigrationem, toto captivitatis tempore. Vel si μετὰ transferatur *post*, tunc μετοικεσία sumitur pro μετοικισμῷ, ipsa transmigratione, seu actione, qua in Babyloniam translati sunt Judæi.

Cap. 27. v. 63. μετὰ τρεῖς ἡμέρας, *post tres dies resurgam*, h. e. tertia die, ut v. 64. explicatio sequitur. Sic quod Marc. 8. v. 31. Christus dicit μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀναστῆναι, *post tres dies resurgere*: hoc Matth. 16. v. 21. per τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθῆναι, *tertia die resurgere* exprimitur.

Sic apud Hom. Od. χ. μετὰ δαῖτα, *in prandio*. Euripid. Bacch. μεθ' ἡμέραν, *interdiu*, cui ibidem opponitur νύκτωρ *noctu*.

Huc pertinet oratio, quæ completum tempus interdum significare videtur, cum tamen de incompleto intelligenda sit.

Jerem. 25. v. 12. כִּמְלֹאות *cum impleti fuerint septuaginta anni*, &c. h. e. initio septuagesimi, quo liberati sunt Israëlitæ. Vide cap. 29. v. 10. & Usserium in Annalibus pag. 82. edit. Paris. 1673.

Luc. 2. v. 21. καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν ἡμέραι ὀκτὼ, *& postquam consummati sunt dies octo*, &c. hoc est, cum exactis septem diebus, octavus advenisset, quo die circumcisio fiebat, Lev. 12. v. 3. Luc. 1. v. 59. Alia exempla sunt Luc. 9. v. 51. Act. 2. v. 1.

§. III.

De Præpositionibus אֶת־, עִם, עִמָּד, cum.

MONOCANON.

PRÆPOSITIO *cum* variis vocibus speciali significatione gaudentibus exprimitur.

I. אֶת־, & sine maqqaph, אֵת. Illa præpositio cum affixis mutat (-) in hhiriq qaton sequente daghesch in ת, ut אִתִּי *mecum*, &c. Interdum tamen (-) mutatur in ו, sicuti cum pronominis vice fungitur, ut וַיִּשְׁכַּב אוֹתָהּ *& dormivit cum illa*, Gen. 34. v. 2.

אִתִּי *mecum*, Jos. 14. v. 12. אוֹתוֹ *cum illo*, 4. Reg. 3. v. 12. אוֹתָם *cum illis*, Isai. 59. v. 11. &c. Vide supra 383. col. 1. Atque ita punctata hæc vox, interdum significat *ex*. Exod. 1. v. 7. וַתִּמָּלֵא הָאָרֶץ אֹתָם Aq. Theod. ἐπλησθη ἡ γῆ ἐξ αὐτῶν, *repleta est autem terra ex eis.* Vide etiam Joel 2. v. 19.

Præterea אֵת *cum*, significat 1°. Comitatum & conjunctionem. Exod. 1. v. 1. *Hæc sunt nomina filiorum Israël, qui ingressi sunt in Ægyptum* אֶת־ *cum Jacob.* Sic Gen. 34. v. 10. Cant. 4. v. 8. Isai. 40. v. 14. &c. 2°. Intimam conjunctionem, seu potius identitatem personarum SS. Trinitatis in agendo. Agg. 2. v. 5. *Et nunc confortare, Zorobabel .... & omnis populus terræ .... & facite, quoniam ego vobiscum sum, dicit Dominus exercituum.* V. 6. אֶת־הַדָּבָר *cum* VERBO, *quo pepigi vobiscum* (fœdus), *cum egrederemini de terra Ægypti*, & (cum) SPIRITU *meo stante in vobis*, &c. VERBUM Dei, quo pepigit fœdus cum Israëlitis, vocatur *angelus fœderis*, seu *testamenti*, Malach. 3. v. 1. Confer Isai. 63. vv. 9. 10. 3°. Propinquitatem. Esth. 1. v. 10. *Itaque die septimo .... præcepit rex .... septem eunuchis, qui ministrabant* אֶת־פְּנֵי *coram facie regis.* 4°. Auxilium. 4. Reg. 9. v. 32. מִי־אִתִּי *quis mecum est?* h. e. quis mihi auxiliaturus est? 5°. *De*, poniturque pro מ, vel מִן. Num. 35. v. 6. וְאֵת הֶעָרִים, &c. Vulg. *de ipsis autem opidis, quæ Levitis dabitis*, &c. 6°. *Præter.* 3. Reg. 11. v. 1. *Rex autem Salomon adamavit mulieres alienigenas multas*, וְאֶת־ *idque præter filiam Pharaonis.* Vide 2. Paral. 11. v. 18. &c. Alia significata τῆ אֵת facilia sunt, ut v. g. cum usurpatur pro *contra, adversus*, 1. Paral. 20. v. 5. Ezech. 21. v. 20. &c.

II. עִם *cum*, eadem fere significata obtinet ac præcedens אֵת, quare denotat, 1°. Conjunctionem. Gen. 39. v. 7. עִמִּי *mecum.* Sic Cant. 4. vv. 13. 14. Et in genere quanvis analogiam, sive convenientiam, ut Psal. 105. Heb. 106. v. 6. *Peccavimus* עִם *cum patribus nostris*, i. perinde ut patres nostri, videlicet eorum peccata imitando. Vide Job. 9. v. 26. &c. 2°. Propinquitatem, sive vicinitatem. Gen. 25. v. 11. *Et habitavit Isaac* עִם *cum*, hoc est, *juxta puteum*, &c. Vulg. Sic cap. 35. v. 4. Jos. 7. v. 2. al. 3. cap. 18. v. 22. cap. 19. v. 11. 2. Reg. 19. v. 37. &c. 3°. Præsens auxilium, Gen. 26. v. 3. *Et ero* עִמְּךָ *tecum, & benedicam tibi.* Sic Jos. 1. vv. 5. 17. 3. Reg. 1. v. 8. &c. Huc pertinet nomen עִמָּנוּאֵל *Immanuel*, sive, ut legunt Lxx. & Vulg. *Emmanuel*, i. *nobiscum Deus*, quod Chald. Isai. 8. v. 10. interpretatur *in auxilio nostro Deus.* 4°. Durationem respectu temporis. Psal. 71. Heb. 72. v. 5. יִירָאוּךָ עִם־שָׁמֶשׁ וְלִפְנֵי יָרֵחַ דּוֹר דּוֹרִים *timebunt te cum sole, & ante lunam;* (in) *generationem generationum.* Vel *timebunt te* (plur. ob nomen collectivum) *cum sole & ante lunam generatio generationum*, h. e. ut optime reddidit S. Hieron. *& timebunt te quandiu erit sol, & ultra lunam, in generatione generationum.* Sym. καὶ φοβηθήσονταί σε ἐφ' ὅσον ὁ ἥλιος, καὶ ἔμπροσθεν τῆς σελήνης, *& timebunt te quandiu* (erit) *sol, & ante lunam*, i. quandiu sol & luna permanebunt. Lxx. καὶ συμπαραμενεῖ τῷ ἡλίῳ, καὶ πρὸ τῆς σελήνης, Vulg. Lat. *& permanebit cum sole & ante lunam.* Pro יִירָאוּךָ legisse videntur יַאֲרִיךְ *prolongabitur, permanebit*, א transposito.

III. עִמָּד *cum*, isthæc præpositio jungitur tantum cum affixo primæ personæ, ut עִמָּדִי *mecum*, Gen. 3. v. 12. Psal. 22. Heb. 23. v. 4. Job. 9. v. 35. &c.

IV. Præpositio *cum*, Hebræis quandoque per copulativam & in oratione negativa, vel negativæ æquipollente exprimitur.

Jos. 22. v. 24. מַה־לָּכֶם וְלַיהוָה *Quid vobis & Domino Deo Israel?* h. e. cum Domino Deo Israël? non est vobis quidquam cum Domino Deo Israëlis. Alia exempla vide Jud. 11. v. 12. 2. Reg. 16. v. 10. 3. Reg. 17. v. 18. 4. Reg. 3. v. 13. &c. Esd. 4. v. 3. לֹא לָכֶם וָלָנוּ *non vobis & nobis*, h. e. nihil est vobis nobiscum. Alii, non est vestrum nobiscum ædificare domum Deo nostro, idem sensus. Vide Ose. 14. v. 9. & Joel 3. v. 9. al. 4. v. 4.

Joan. 2. v. 4. τί ἐμοὶ καὶ σοὶ, γύναι, *quid mihi & tibi, mulier?* hoc est, quid mihi tecum est? Alii supplent κοινὸν *commune*, vel πρᾶγμα *negotium.* Vide etiam Matth. 8. v. 29. cap. 28. v. 19.

Apud profan. Anacr. τί γὰρ μάχαισι κἀμοί; *quid enim mihi cum bellis?* Arist. τί κοινὸν

κυνὶ καὶ βαλανείῳ; quid cani commune cum balneo? Demosth. οὐδέν ἐστιν ἐμοὶ καὶ σοὶ πρᾶγμα, *nihil mihi tecum est negotii.*

Denique præpositiones אחר & עם interdum pleonastice cum alia præpositione conjunguntur. Vide infra in præfixo מ in fine. E contrario aliquando desunt. Levit. 26. v. 42. *Et recordabor fœderis mei Jacob, & fœderis mihi Isaac, & fœderis mei Abraham.* supple *cum* Jacob, &c. Vulg. *quod pepigi cum Jacob*, &c. Vide etiam Deut. 22. v. 43. & conf. Rom. 15. v. 10.

Apoc. 8. v. 3. *Et data sunt illi* (Angelo) *incensa multa*, ἵνα δώσῃ ταῖς προσευχαῖς τῶν ἁγίων, *ut daret*, seu *offerret*, supple *sub cum precibus sanctorum.* Vide etiam v. 4.

§. IV.

De Præpositione עֵבֶר trans.

MONOCANON.

Præpositio Hebræa עֵבֶר, Græca πέραν, *trans*, non semper ulteriorem partem loci significat, sed & citeriorem; adeoque etiam vicina & proxima citerioris partis loca.

Deut. 1. v. 1. *Hæc sunt verba, quæ loquutus est Moyses ad omnem Israel*, בְּעֵבֶר *trans Jordanem, in solitudine campestri*, &c. h. e. cis, secundum Jordanem, quem Moses nunquam transiit. Sic Jos. 1. v. 14.

Isai. 9. v. 1. *Primo tempore alleviata est terra Zabulon, & terra Nephthali ..... via maris* עבר *trans Jordanem.* Sic Matth. 4. v. 15. h. e. juxta Jordanem; Zabulon enim, Nephthali, & utraque Galilæa sunt cis Jordanem ratione Judææ.

Matth. 14. v. 22. *Et statim compulit Jesus discipulos ascendere in naviculam, & præcedere eum εἰς τὸ πέραν*, Vulg. *trans fretum*, h. e. ad remotiorem citerioris partis locum, nempe *Bethsaïdam*, ut exprimitur Marc. 6. v. 45. Eremus autem, Bethsaïda, & urbs Capharnaum ad idem latus citerius maris Tiberiadis sitæ sunt. τὸ πέραν igitur eo loci non *trans* significat, sed *ultra*, *longius*, *remotius*, idque ex eadem ripa. Confer v. 34. ubi διαπεράσαντες, *transfretantes*, sumitur pro διαπλεύσαντες, *pernavigantes*, *enavigantes*; Genesareth enim, quo Christus cum discipulis suis Bethsaïda venit, juxta eandem ripam est, atque Bethsaïda.

Marc. 10. v. 1. *Et inde exsurgens* (Jesus) *venit in fines Judææ*, διὰ τοῦ πέραν Ἰορδάνου, h. e. *iter faciens secundum Jordanem*; Capharnaum enim, unde veniebat Jesus, & Judæa sitæ sunt cis Jordanem.

Joan. 1. v. 28. *Hæc in Bethania facta sunt πέραν τοῦ Ἰορδάνου*, *penes Jordanem, ubi erat Joannes baptizans*; Bethania enim non est *trans*, sed *cis* Jordanem. Pro ἐν Βηθανίᾳ *in Bethania*, quam lectionem exhibent Vulg. Syrus, Pers. Arab. Æthiop. Copt. Heracleon. Euthym. & innumeri pene mss. codd. à D. *Mill.* laudati; editi cum quibusdam mss. habent ἐν Βηθαβαρᾷ, *in Bethabara.* Hanc lectionem priori anteponendam & amplectendam docent Suidas, Theophilact. ac inprimis Chrysostomus, qui homil. 16. in cap. 1. Joan. sic scribit: ὅσα τῶν ἀντιγράφων ἀκριβέστερον ἔχει ἐν Βηθαβαρᾷ φησιν· ἡ γὰρ Βηθανία οὐχὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, οὐδὲ ἐπὶ τῆς ἐρήμου, ἀλλ' ἐγγύς που τῶν Ἱεροσολύμων, *exemplaria quædam accuratiora habent in Bethabara; neque enim Bethania trans Jordanem est, neque in deserto; sed prope Jerusalem.* Prima Chrysostomi ratio solida non est; πέραν enim non semper *trans* significat, ut vidimus supra. Multo adhuc luculentius Origenes in Joan. tom. 2. pag. 130. edit. Huet. ἐπιδημήσαντες μὴ δεῖν Βηθανίᾳ ἀναγινώσκειν, ἀλλὰ Βηθαβαρᾷ, γενόμενοι ἐν τοῖς τόποις, ἐπὶ ἱστορίαν τῶν ἰχνῶν Ἰησοῦ, καὶ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, καὶ τῶν προφητῶν. Βηθανία γὰρ, ὡς αὐτὸς ὁ εὐαγγελιστὴς φησιν, ἡ πατρὶς Λαζάρου, καὶ Μάρθας, καὶ

Μαρίας, ἀπέχει τῆς Ἱεροσολύμων σταδίους δεκαπέντε· ἧς πόῤῥω Ἰορδάνης ποταμὸς, ὡς ἀπὸ σταδίων πλατεῖ λόγῳ ρπ΄. ἀλλ' οὐδὲ ὁμώνυμος τῇ Βηθανίᾳ τόπος ἐστὶ περὶ τὸν Ἰορδάνην. Δείκνυσθαι δὲ λέγουσι παρὰ τῇ ὄχθῃ τοῦ Ἰορδάνου τὰ Βηθαβαρᾶ, ἔνθα ἱστοροῦσι τὸν Ἰωάννην βεβαπτικέναι, *sed persuasi sumus non Bethania, sed Bethabara legere, cum ad loca pervenissemus, ut Jesu discipulorumque ejus ac prophetarum vestigia inspiceremus. Bethania namque, ut ipse inquit Evangelista, patria Lazari, & Marthæ, & Mariæ, quindecim stadiis à Jerosolymis distat, quæ (* Bethania *) Jordanes fluvius, lato computo abest stadiis circiter octoginta supra centum. Sed neque locus est circa Jordanem, qui nomen commune habeat cum Bethania. Dicunt autem ostendi circa ripam Jordanis Bethabara, ubi historiæ dicunt Joannem Baptizasse.* Recte Origenes in assignando intervallo, quod intercedit Bethaniam inter & Jordanem, addidit πλατεῖ λόγῳ, *lato computo;* nam Josephus, quocum itinerarium vetus Jerosolymitanum convenit, centum & quinquaginta stadia ponit inter Jerosolymas & Jerichuntem; & à Jerichunte ad Jordanem, sexaginta. Vide Doctiss. Reland. in Palæst. sua sacra tom. 1. pag. 509. Bethabara autem collocatur vulgo ad oram Jordanis orientalem, in tribu Ruben. Secundum hanc lectionem & situm, præpositio πέραν *trans*, in hoc Joannis contextu, nativa sua significatione gaudebit.

§. V.

De Præpositione עַל super.

MONOCANON.

PRÆPOSITIO עַל *super*, præter communem significationem; alias obtinet, quarum præcipuas operæ pretium est recensere. Significat itaque

I. JUXTA. Gen. 16. v. 7. *Et invenit eam* (Agarem) *angelus Domini* עַל־עֵין *juxta fontem*, Vulg. Alia exempla vide Exod. 14. v. 9. Psal. 1. v. 3. &c.

II. VERSUS. Gen. 19. v. 28. *Et respexit* (Abraham).... עַל *versus universam terram regionis illius.* Vide etiam Exod. 9. v. 22. cap. 10. vv. 12. 22. &c.

III. AD. Gen. 38. v. 12. *Et ascendit* (Judas) עַל *ad tonsores ovium suarum*, &c. Vide Exod. 20. v. 26. Psal. 17. Heb. 18. v. 41. &c.

IV. CORAM, maxime si jungatur cum פָּנִים *facies.* Exod. 20. v. 3. *Non habebis Deos alienos* עַל־פָּנָי *coram me*, Vulg. Vide Deut. 21. v. 15. Psal. 9. v. 20. Zach. 4. v. ult.

V. IN. 2. Paral. 1. v. 1. *Confortatus est ergo Salomon.....* עַל *in regno suo.* Vide Psal. 21. Heb. 22. v. 11. Isai. 38. v. 20. Ezech. 36. v. 11. Jon. 4. v. 12. &c.

VI. EX. Exod. 23. v. 13. *Nomen Deorum alienorum non recordabimini, non audietur* עַל *ex ore tuo.* Vide Jerem. 7. v. 31. Ezech. 29. v. 32. c. 38. v. 10. &c.

VII. ERGA. Gen. 19. v. 16. *In clementia Domini* עָלָיו *erga eum.* Eleganter Vulg. *eo quod parceret Dominus illi.* Sic 1. Reg. 20. v. 8. Psal. 4. v. 7. נְסָה עָלֵינוּ אוֹר פָּנֶיךָ יְהוָה, Aq. ἔπαρον *attolle*, S. Hieron. *leva super nos*, i. erga nos *lumen vultus tui, Domine.* LXX. ἐσημειώθη *signatum est*, &c. legeb. נִסָּה à נָסָה *attollere*, quod & ipsum formatum est à נָשָׂא, vide supra p. 272. col. 1. & ob affinitatem, quam habet cum נָסַס, significare etiam potest *vexillum, signum erigere.* Sym. σύσσημον ποίησον, *insigne fac*, legeb. נֵסָה in imperat. qal. Eadem ferme loquutio occurrit Num. 6. v. 26. ubi pro עַל ponitur אֶל *ad, in, erga.*

VIII. CONTRA. Num. 14. v. 2. *Et murmuraverunt* עַל־מֹשֶׁה וְעַל־אַהֲרֹן *contra Moysen & contra Aaronem.* Vide Psal. 2. v. 2. Psal. 3. v. 2. Isai. 2. v. 12. &c. Sic fere accipitur, cum peccatum ac pœna peccati dicitur esse

super aliquem; tunc enim maledictio, quam lex Divina vibrat, innuitur. Ezech. 33. v. 10. *Iniquitates & peccata nostra* עָלֵינוּ *super nos sunt*, h. e. contra nos, pœnam peccatorum & iniquitatum nostrarum luimus. Vide Gen. 27. v. 13. Jon. 1. v. 14.

IX. PROPTER. Gen. 26. v. 7. *Ne occidant me viri loci illius* עַל *propter Rebeccam*, &c. Sic cap. 37. v. 8. 2. Reg. 1. v. 26. Psal. 7. v. 8. &c.

X. PRO. Levit. 4. v. 3. *Offeret* עַל *pro peccato suo vitulum*, &c. Neh. seu 2. Esd. 4. v. 8. *& pugnate* עַל *pro fratribus vestris.*

XI. DE. Gen. 41. v. 15. *Ego audivi* עָלֶיךָ, LXX. περὶ σοῦ, *de te.* Vide insuper Isai. 2. v. 1. Zach. 12. v. 1. & sic sæpe in prophetis. Tale est illud Virg. Æneid. I. v. 774.

Multa super Priamo rogitans, super Hectore multa.

XII. CUM. Exod. 35. v. 22. *Et venerunt viri* עַל *cum mulieribus*, &c. Vide Levit. 2. v. 2. cap. 3. v. 4. cap. 4. v. 11. cap. 19. v. 26. 1. Reg. 14. v. 35. Isai. 7. v. 2. Ezech. 25. v. 10. Mich. 7. v. 13. &c.

Antequam huic parag. finem imponamus, quædam notanda sunt. 1°. עַל scribitur pro אַל, Ezech. 9. v. 5. עַל־תָּחֹס *non parcat oculus vester*, וְאַל־ *neque misereamini*, Vulg. quod etiam notarunt Masslorethæ. E contrario, אַל ponitur pro עַל 1. Reg. 27. v. 10. עַל־, supple מִי *contra quem irruistis*, diffudistis vos hodie? Vide supra pag. 570. col. 1. 2°. עַל cum præfixo מ conjunctum abundat. 4. Reg. 15. v. 18. *Non*, recessit מֵעַל *à peccatis Jeroboam.* Sic 1. Reg. 6. v. 5. 3°. Vice versa, עַל quandoque deest. Psal. 3. v. 8. *Quoniam tu percussisti omnes adversantes mihi* לֶחִי, pro עַל־לֶחִי, *super maxillam*, vel *in maxilla.* Vulg. *sine causa*, cujus interpretationis rationem vide infra in Synt. fig. in Proverbio. In hac loquutione præpositio עַל exprimitur 2. Paral. 18. v. 23. Mich. 4. v. 14. al. c. 5. v. 1.

Ezech. 12. v. 10. *Sic dicit Dominus* הַנָּשִׂיא pro עַל־הַנָּשִׂיא *super ducem* ..... וְכָל־ pro וְעַל־כָּל־ *& super omnem domum Israël*, Vulg. Hanc præpositionem deficientem supplet quoque Chald. Paraphrastes.

§. VI.

De Præpositione תַּחַת, sub, subter.

MONOCANON.

PRÆPOSITIO תַּחַת *sub, subter*, præter communem hanc notionem, significat etiam

I. LOCUM. Exod. 16. v. 29. *Maneat unusquisque* תַּחְתָּיו *sub se*, h. e. in loco suo. Vulg. *apud semetipsum.*

Jos. 5. v. 8. *Et manserunt* תַּחְתָּם *in locis suis*, Vulg. *in eodem castrorum loco.* Vide etiam c. 6. v. 4. al. 5. Isai. 25. v. 10. al. 12. Jerem. 38. v. 9. &c.

II. PRO, LOCO, VICE. Gen. 4. v. 25. *Posuit mihi Deus semen aliud* תַּחַת *pro Abel, quem occidit Cain.*

Ibid. c. 30. v. 2. *Et iratus est Jacob contra Rachelem, & dixit:* הֲתַחַת *nunquid pro Deo ego sum?*

Exod. 21. v. 23. *Et dabis animam* תַּחַת *pro anima.* Vide vv. 24. 25. 26. Gen. 30. v. 2. c. 50. v. 19. Jos. 5. v. 7. Psal. 44. Heb. 45. v. 17. &c.

III. PROPTER, EO QUOD. Prov. 30. v. 21. תַּחַת שָׁלֹשׁ *propter tria contremiscit*, vel *movetur terra*, &c. hoc est, terræ incolæ.

Ibid. v. 22. תַּחַת *propter servum, cum regnaverit, &* (propter) *stultum, cum saturatus fuerit pane.*

Ibid. v. 23. תַּחַת *propter odiosam mulierem, cum in matrimonium fuerit assumta, &* (propter) *ancillam, cum fuerit hæres dominæ suæ.*

Isai. 60. v. 15. תַּחַת הֱיוֹתֵךְ *pro eo quod fuisti derelicta.*

Interdum adjicitur אֲשֶׁר, Isai. 53. v. 12. תַּחַת אֲשֶׁר *pro eo quod tradidit in mortem animam suam*, &c. Sic Deut. 28. v. 47.

ARTICULUS III.

De præpositionum inseparabilium constructione & significatione.

PRÆPOSITIONES Hebræorum conjunctæ, sive *inseparabiles*, quatuor sunt, nempe : ב , כ , ל , מ , quæ idcirco dicuntur *inseparabiles*, quod cum aliis vocibus componi debeant, ut certa ipsis constet significatio. Componuntur autem ab initio, unde & *præfixa* vocantur.

§. I.

De præpositione præfixa ב.

Præpositionis hujus significatio primaria est IN cum ablativo, notatque *vel* locum & subjectum in quo, ut : בַּבַּיִת *in domo*, Gen. 39. v. 5. בְּעַמְּךָ *in populo tuo*, Exod. 22. v. 28. *Vel* tempus, ut : בְּרֵאשִׁית *in principio*, Gen. 1. v. 1. *Vel* qualitatem, aut rem quancumque, ut : בֶּאֱמוּנָה Psal. 32. Heb. 33. v. 4. *in veritate*, sive *constantia*, h. e. verum & constans, sicque periphrasin efficit *adjectivi*, vide supra pag. 463. can. IV. & *adverbii*, ut : בְּמִרְמָה Gen. 34. v. 13. *in dolo*, h. e. dolose, vide pag. 559. can. I. Præterea ב significat

I. INTER. Psal. 67. Heb. 68. v. 19. *Accepisti dona* בָּאָדָם *inter homines* distribuenda. Confer Ephes. 4. v. 8. Vide etiam Psal. 59. Heb. 60. v. 12. &c. & supra pag. 517. col. 1.

II. AD, vel IN cum accusativo, notatque *vel* causam finalem, Eccle. 10. vers. 17. בִּגְבוּרָה וְלֹא בַשְּׁתִי *ad robur, & non ad compotationem*, Vulg. *ad reficiendum*, &c. *Vel* motum ad locum, aut subjectum, Gen. 11. v. 4. *Faciamus nobis civitatem & turrim, cujus culmen pertingat* בַשָּׁמַיִם *ad cælum.* Job. 5. v. 19. *Non pertinget* בְּךָ *ad te malum.* Vide etiam Levit. 16. v. 22. 1. Reg. 8. v. 2. Psal. 18. Heb. 19. v. 5. (confer Rom. 10. v. 18.) Prov. 30. v. 19. Isai. 10. v. 22. &c. Usurpatur etiam de tempore. 1. Reg. 1. v. 7. שָׁנָה בְשָׁנָה *anno in annum*, hoc est, quotannis. Vide etiam Isai. 66. v. 23.

III. CONTRA. Gen. 16. v. 12. *Manus ejus* (Esau) בַּכֹּל *contra omnes, & manus omnium* בוֹ *contra eum.* Vide Exod. 14. v. 25. Num. 12. v. 1. cap. 21. v. 5. 3. Reg. 2. v. 23. Jerem. 31. v. 20. Mich. 1. v. 2. Psal. 104. Heb. 105. v. 27. Isai. 21. v. 13. &c.

IV. EX, DE ; atque ita innuit 1°. Causam materialem, Exod. 35. v. 32. *Ad faciendum opus* בַּזָּהָב *ex auro, & argento, & ære, & ferro.* Vide c. 38. v. 8. 2. Paral. 16. v. 16. &c. 2°. Subjectum cujuscunque actionis, Exod. 12. v. 43. *Omnis alienigena non comedet* בּוֹ *ex eo* (agno paschali.) Vide Lev. 8. v. 32. c. 26. v. 36. Deut. 6. v. 7. cap. 11. v. 19. &c. 3°. Modum actionis & rei, Deut. 6. v. 5. *Diliges Dominum Deum tuum* בְּכָל־לְבָבְךָ *ex toto corde tuo*, &c. Marc. 12. v. 30. Luc. 10. v. 27. ἐξ ὅλης τῆς καρδίας σου. Vide Habac. 2. v. 4. & confer Rom. 1. v. 17. Gal. 3. v. 11.

V. PRO, eoque innuitur 1°. Commodum, 1. Reg. 19. v. 3. *loquar* בְּךָ *pro te ad patrem.* Sic v. 4. Vel incommodum, Jos. 6. v. 26. בִּבְכֹרוֹ *contra primogenitum suum fundamenta illius* (Jericho) *jaciat*, &c. 2°. Pretium cum verbis *mercandi* ; & quantitas, cum verbis *æstimandi*, Deut. 2. v. 6. *Cibum emetis ab eis* בַּכֶּסֶף *pro pecunia.* Isai. 2. v. 22. *Nam* בַּמֶּה *pro quo æstimatur ipse*, h. e. quanti. Vide insuper Gen. 37. v. 28. Exod. 22. v. 3. 1. Paral. 21. v. 24. Isai. 52. v. 3. Thren. 4. v. 2. cap. 5. v. 4. &c.

VI. PROPTER. Gen. 18. v. 28. *An delebis* בַּחֲמִשָּׁה *propter quinque* (ex quinquaginta deficientes) *universam urbem ?* Vide Prov. 27.

v. 1. ubi etiam verti potest *de*, Psal. 149. Heb. 150. vv. 1. 2. Jerem. 17. v. 3. c. 18. v. 18. Jon. 1. v. 4. &c.

VII. PER. Num. 12. v. 2. *Num* בְּמֹשֶׁה *per solum Moysen loquutus est Deus?* Sic 2. Reg. 23. v. 2. Heb. 1. v. 1. Vide præterea Deut. 32. v. 21. &c. In juramento quandoque adhibetur, Isai. 45. v. 23. בִּי *per me juravi.*

VIII. CUM, idque *vel* de causa instrumentali, aut modo actionis, Gen. 48. v. 22. *Do tibi partem unam .... quam tuli de manu Amorrhæi*, בְּחַרְבִּי וּבְקַשְׁתִּי *cum gladio meo, & cum arcu meo*, h. e. gladio meo & arcu meo; Latini enim hanc præpositionem negligunt. Vide Psal. 2. v. 9. Prov. 24. v. 3. ubi modus actionis innuitur. Interdum ב subintelligitur, Psal. 43. Heb. 44. v. 3. יָדְךָ *manu tua gentes expulisti.* Sic Psal. 59. Heb. 60. v. 7. Psal. 137. Heb. 138. v. 7. Isai. 1. v. 20. *Vel* de causa principali, cujus auxilium indicatur. Psal. 17. Heb. 18. v. 30. בְּךָ *in te*, hoc est, tecum, tua ope, tuo auxilio, אָרֻץ *transgrediar turmam*, hostium cuneos perrumpam, וּבֵאלֹהַי *& cum Deo meo transiliam murum.* Vide Psal. 59. Heb. 60. v. 14. *Vel* denique de conjunctione & comitatu, Gen. 32. v. 10. בְּמַקְלִי *cum baculo meo transivi Jordanem istum*, h. e. præter baculum meum nihil mecum habebam cum Jordanem hunc transii. Vide quoque Exod. 10. v. 9. 1. Reg. 1. v. 24. Jerem. 11. v. 19. Ose. 5. v. 6. &c.

IX. SIVE, vel *tam, quam*, cum repetitur, & distributive accipitur. Exod. 12. v. 19. *Peribit anima illa de cœtu Israël*, בַּגֵּר וּבְאֶזְרַח *tam de advenis, quam de indigenis terræ*, Vulg. Vel sive sit peregrinus, sive indigena. Vide Ose. 4. v. 3. &c.

X. CUM, vel QUUM, POSTQUAM, si infinitivo addatur, & gerundium in *do* constituat. Vide supra pagg. 147. 148. 149.

Lev. 12. v. 6. בִּמְלֹאת *cum expleti fuerint dies purificationis suæ*, Vulg. Vide Deut. 4. v. 46. Psal. 4. v. 2. &c.

XI. Præfixa ב sæpius venit post verba, & modo *dativo*, modo *accusativo* exprimendo inservit, prout verbum Latinum Hebræo respondens postulat.

Dativo, Exod. 14. v. 31. *Et crediderunt* (Israëlitæ) בַּיהוָה וּבְמֹשֶׁה *Domino & Moysi servo ejus.* Sic Deut. 28. v. 66. 1. Reg. 27. v. 12. 2. Paral. 20. v. 20. &c.

Accusativo, Gen. 31. v. 7. *Sed & pater vester* הֵתֶל בִּי *circumvenit me.* Vide c. 34. v. 1. c. 37. v. 2. Exod. 4. v. 4. Prov. 9. v. 5. Psal. 71. Heb. 72. v. 3. &c. Sic Matth. 10. v. 32. *Qui confitebitur* ἐν ἐμοὶ *in me*, hoc est, *me*, *coram hominibus*, *confitebor & ego* ἐν αὐτῷ *in eo*, h. e. eum, *coram patre meo*, Vulg.

XII. Quandoque *deficit*, quandoque *redundat* ב.

DEFICIT. Prov. 8. v. 22. *Dominus possedit me* רֵאשִׁית *principium*, pro בְּרֵאשִׁית *in principio*, sive, ut Vulg. *in initio viarum suarum*; quæ expositio confirmatur textu seq. *antequam quidquam faceret à principio.* Alii ellipsin hic non agnoscunt, vertuntque: *Dominus possedit me principium viarum suarum*, h. e. operationum suarum; principium, inquam, per quod omnia facta sunt, & sine quo factum est nihil. Sic fere antiqui interpretes Græci. Aq. κύριος ἐκτήσατό με κεφ. τῆς ὁδῶν αὐτοῦ, ἀρχῆθεν κατεργασμάτων αὐτοῦ, *Dominus possedit me capitulum viarum suarum, à principio operum suorum.* Sym. κύριος ἐκτήσατό με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ, πρὸ τῆς ἐργασίας αὐτοῦ, *Dominus possedit me principium viarum suarum ante operationem suam.* Theod. κύριος ἐκτήσατό με ἀρχὴν ὁδοῦ αὐτοῦ, πρὸ τῆς ἐργασίας αὐτοῦ ἀπὸ τότε, *Dominus possedit me principium viæ suæ, ante operationem suam ex tunc.* LXX. κύριος ἔκτισέ με ἀρχὴν ὁδῶν αὐτοῦ εἰς ἔργα αὐτοῦ, *Dominus creavit me principium viarum suarum, in opera sua.* Vero simile est amanuensium incuria irrepsisse in LXX. versionem ἔκτισέ με, *creavit me*, pro ἔκτησέ με, *possedit me*, à κτάω, quod licet in hac forma activa usitatum non sit, potuit tamen ab illis interpretibus usurpari, qui non semper purioris græcitatis vocibus utuntur. Vel si transtulerunt ἔκτισε, forte ipsi affinxerunt significatum τοῦ ἐγγέννησε *genuit*, sicuti verbum istud קָנָה reddiderunt, Zach. 13. v. 5. unde Latini dicunt *creare* & *procreare liberos*, pro *gignere.* Præterea Gen. 4. v. 1. קָנִיתִי *possedi hominem cum Deo*, nihil aliud est quam *genui* hominem. Æterna itaque sapientia à Deo possessa est in initio viarum, i. operationum

donum suarum, hoc est, ab æterno; vel Deus *genuit* eam ab æterno, quod eodem recidit.

Isai. 41. v. 2. *Quis suscitavit ab oriente justum* (Abrahamum).... *dabit* (h. e. dedit) *in conspectu ejus* (in potestatem ejus) *gentes*, וּמְלָכִים יַרְדְּ pro וּבִמְלָכִים *& in reges dominari fecit?* Vulg. *& reges obtinebit*, h. e. obtinuit. Vide Gen. 14. Aliis tamen justus ille est *Messias*, aliis *Cyrus*. Alia exempla τῆς ב deficientis, vide Gen. 45. v. 16. *& vox audita est* בֵּית *domo*, pro בְּבֵית *in domo Pharaonis*. Num. 12. v. 8. מַרְאֶה pro בְּמַרְאֶה *in visione*, Vulg. *palam*. Jerem. 36. vv. 7. 8. 9. בֵּית יְהוָה pro בְּבֵית *in domo Domini*, &c.

Interdum ex præcedenti membro ב repetendum est. Exod. 6. v. 3. *Ego Dominus apparui Abrahamo, Isaaco, & Jacobo*, בְּאֵל שַׁדָּי *in Deo omnipotente*, וּשְׁמִי יְהוָה לֹא נוֹדַעְתִּי לָהֶם supp. ב, וּבִשְׁמִי *& in nomine meo* יְהוָה *non innotui eis*. Vulg. *& nomen meum* Adonai *non indicavi eis*; niphal enim interdum active significat, vide supra pag. 132. col. 1. Secundum hanc interpretationem non est ellipsis τῆς ב. Sensus autem hujus loci non est, quod Abraham, Isaac, & Jacob nomen יְהוָה ignoraverint; contrarium enim evincitur ex Gen. 14. v. 22. c. 15. vv. 2. 7. c. 26. v. 25. c. 27. v. 20. &c. sed innuit Deus illustriorem sui, suarumque perfectionum cognitionem factam fuisse Moysi, quam Patriarchis istis, quibus facie ad faciem, sicut Moysi, non apparuit. Vide Exod. 33. v. 11. Num. 12. v. 8. Alii ad *αὐτουσίας à se existentiæ* (quæ est genuina vocis יְהוָה significatio) attributa quædam attendentes, puta veritatem, & in exsequendis promissis fidelitatem, hunc locum sic exponunt: apparui quidem Abrahamo ....in Deo omnipotente, h. e. quatenus Deus omnipotens, atque ita docui posse me præstare promissionem terræ Chanaan: at in nomine יְהוָה non innotui illis, h. e. nondum præstiti, quod promisi. Nunc autem cognoscetis vim hujus nominis, & quod promisi Abrahamo, jam exsequar. Huic sententiæ adstipulatur R. Salomo comm. in h. l. Denique existimant nonnulli nomen יְהוָה primis Patriarchis ignotum fuisse, ac Moysi primo revelatum. Ad loca autem Geneseos mox laudata, quod attinet: respondent nomen istud loco aliorum Dei nominum, quibus Patriarchis innotuerat, à Moyse scriptum fuisse, utpote quod perfectiorem essentiæ Divinæ cognitionem in suo conceptu includeret. Sic, qui linguam Hebraïcam mundi coævam negant, argumentum ex nominum propriorum etymologia petitum solvunt, aiuntque originationem à Mose in lingua, qua scribebat, servatam fuisse, antiquam vero minime expressam; ut v. g. si quis Hebræa in linguam Latinam vertens scriberet Hevæ primogenitum vocatum fuisse *possessionem*, quia Heva dixit: *possedi* hominem per Deum, seu Dei auxilio. Vide argumentum istud fusius explicatum in præfat. pagg. xxiv. xxv.

Job. 12. v. 12. בִּישִׁישִׁים חָכְמָה וְאֹרֶךְ יָמִים תְּבוּנָה *in antiquis est sapientia, & (in) longitudine dierum intelligentia.* Vulg. *& in multo tempore prudentia.* Recte præpositionem *in* supplevit. Alia exempla sunt Isai. 48. v. 14. Jerem. 27. v. 18. &c.

Redundat ב. Job. 16. v. 10. al. 11. *Aperuerunt contra me* בְּפִיהֶם *in ore suo*, hoc est, *os suum*. Vulg. *ora sua*.

Prov. 9. v. 5. *Venite, comedite* בְלַחְמִי *panem meum, & bibite* בְּיַיִן *vinum, quod miscui vobis.* Vide Thren. 1. v. 17. &c. Sæpius enim ב istud post verba pleonasticum est.

In aliquibus sententiis ב istud repetitum *ἀντίστροφον* efficit. 1. Paral. 7. v. 23. כִּי בְרָעָה הָיְתָה בְּבֵיתוֹ *quia malum fuit in domo ejus*, vel *quia in malo fuit domus ejus.* Duo alia exempla vide Job. 18. v. 8. Ose. 13. v. 8. al. 9.

Denique ב cum vocibus indeclinabilibus interdum jungitur, idque sæpius pleonastice, sed eleganter, ut: בְּאֵין מֵבִין *in non intelligente*, h. e. nemine advertente. בִּבְלִי־דַעַת *in non scientia*, i. sine scientia, vel studio. בְּלֹא כֶסֶף *in non argento*, h. e. sine argento. בְּבֵין *in inter*, hoc est, inter. בְּטֶרֶם *in antequam*, i. antequam. בְּכֵן, בְּכֹה *in sic*, hoc est, sic. בִּמְאֹד *in valde*, i. valde. בְּעֵבֶר *in trans*, i. trans. בְּעַד *in usque, in propter*, id est, pro, propter, per. בְּעוֹד *in adhuc*, hoc est, adhuc, dum, בְּיוֹמָם *in interdiu*, hoc est, interdiu, &c.

§. II.

De præpositione præfixa כ.

Primaria ejus significatio est *sicut*, *tanquam*. Psal. 1. v. 3. *Et erit* כְּעֵץ *sicut*, Vulg. *tanquam lignum, quod plantatum est secus decursus aquarum.* Vide Psal. 43. Heb. 44. v. 23. Psal. 142. Heb. 143. v. 6. &c.

Cum geminatur כ, significat rerum inter se ex æquo comparationem, ita ut prius πρότασιν, posterius ἀπόδοσιν similitudinis denotet. Gen. 18. v. 25. *Et erit* כַּצַּדִּיק כָּרָשָׁע *sicut justus, sic impius*, concise pro & erit justus sicut impius, & impius sicut justus. Vide cap. 44. v. 18. 3. Reg. 22. v. 4. Isai. 24. v. 2. quo in ultimo loco כ duodecies geminatur. Quandoque tamen כ repetitum *tum*, vel *tam*, *quam* redditur, Zach. 9. v. 15.

Præterea כ significat

I. CIRCITER, PROPE, notatque *numeri*, *mensuræ*, aut *temporis* conjecturam.

Numeri. Exod. 12. v. 37. *Profectique sunt filii Israël....* כְּשֵׁשׁ *circiter sexcenta millia virorum.* Vide 1. Reg. 14. v. 14.

Mensuræ. Ruth. 2. v. 17. *Quæ collegerat* (Ruth) *virga cadens & excutiens, invenit hordei* כְּאֵיפָה *circiter*, Vulg. *quasi Ephi mensuram.* Vide Jos. 3. v. 4.

Temporis. Gen. 18. v. 10. *Revertens veniam ad te* כָּעֵת חַיָּה *circa hoc tempus vitæ.* Vulg. *tempore isto, vita comite*, i. in quo vita supererit vobis, ut fere Chald. interpretatur. R. Salomo, *circa tempus hoc in anno sequuturo.* Vide Ruth. 1. v. 4.

Huc pertinet כִּמְעַט *circiter parum*, hoc est, ferme, parum abfuit. Vide Prov. 5. v. 14.

II. JUXTA, SECUNDUM, ita ut normam vel exemplar respiciat.

Gen. 1. v. 26. *Faciamus hominem ..*, כִּדְמוּתֵנוּ *secundum similitudinem nostram.* Alia exempla vide Isai. 44. v. 13. 1. Reg. 13. v. 14. (confer Psal. 88. Heb. 89. vv. 19. 20. Act. 13. v. 22.) Psal. 50. Heb. 51. v. 3. Prov. 24. v. 12. Jerem. 31. v. 32.

III. QUOMODO, QUA RATIONE. Eccle. 11. v. 5. *Quomodo ignoras, quæ sit via spiritus*, h. e. quomodo anima creetur infundendo in corpus, & creando infundatur, & בַּעֲצָמִים *qua ratione compingantur ossa in ventre prægnantis: sic nescis opera Dei, qui fabricator est omnium.*

IV. QUUM, vel CUM, POSTQUAM, & fere tempus præteritum notat, si videlicet infinitivis præponatur. Vide supra pagg. 147. 148. 149.

Gen. 27. v. 34. כִּשְׁמֹעַ *Cum audisset Esau verba patris sui*, Lxx. ἡνίκα ἤκουσεν Ἠσαῦ, *cum audivit Esau*, Vulg. *auditis Esau sermonibus patris.* Vide insuper Deut. 20. v. 9. Jud. 2. v. 4. Jerem. 36. v. 23.

Psal. 11. Heb. 12. v. 9. *In circuitu impii ambulant* (bonis nocendi causa) כְּרֻם זֻלּוּת לִבְנֵי אָדָם *cum exaltatur vilitas*, seu *cum exaltantur vilitates* (quædam enim exemplaria habent זלות) *filiorum hominum*, h. e. ut optime reddidit Hieron. *cum exaltati fuerint vilissimi hominum.* Sym. ὅταν ὑψωθῶσιν οἱ ἀτελεῖς τῶν υἱῶν τῶν ἀνθρώπων, *cum exaltati fuerint viles filiorum hominum.* Lxx. κατὰ τὸ ὕψος σου ἐπολυώρησας τοὺς υἱοὺς τῶν ἀνθρώπων, *secundum altitudinem tuam multa cura dignatus es*, vel *laute excepisti filios hominum*, quod recidit cum Vulg. Lat. *multiplicasti*, bonorum enim abundantia homines multiplicantur. Porro Lxx. legisse videntur זֻלּוּת à זָלַל inusitato, unde זולל *epulo.* VI. Edit. ἐξουδένωσας *contemsisti*, legebat quoque זָלוּת, sed vocem hanc deducebat à זוּל *vilipendere*, quod flectebat ut זָלַל; duæ enim illæ verborum species formas interdum commutant, ut diximus supra pag. 210. in fine.

Sic cum participio, Gen. 38. v. 29. *Et fuit* כְּמֵשִׁיב *cum retraxisset manum suam*, &c.

Interdum etiam כ cum infinitivo per similitudinem explicatur. 1. Reg. 15. v. 22. *Numquid vult Dominus holocausta & victimas*, כִּשְׁמֹעַ *sicut quum quis obtemperat voci Domini?* Vulg. *& non potius ut obediatur voci Domini?* idem sensus. Vide Ezech. 35. vv. 14. 15.

Denique כ & שֶׁ conjuncta similitudinem denotant. Eccle. 12. v. 7. *Et revertatur pulvis in terram suam*, כְּשֶׁהָיָה *sicut fuerat.* Vulg. *unde erat.* Item *cum*, *quandoquidem.* Eccle. 9. v. 12. כְּשֶׁתִּפּוֹל *cum eis extemplo supervenerit.*

V. כ interdum *deficit*, interdum *redundat.*

DEFICIT. Gen. 49. v. 9. *Catulus leonis Juda*, h. e. sicut catulus leonis. Sic Deut. 33. v. 21.

2. Paral. 3. v. 16. *Fecit quoque* (Salomon) *catenulas in oraculo*, h. e. sicut catenulas, seu catenulas similes eis, quæ erant in oraculo. Vulg. *quasi catenulas in oraculo*; trajectio verborum, pro catenulas quasi in oraculo. Vide Prov. 25. vv. 11. 12. 14. c. 17. v. 22. Et sic sæpe in hoc libro.

Ezech. 4. v. 12. וְעֻגַת *& placentam hordeaceam comedes illud* (nempe mixtum ex frumento, hordeo, faba, lente, milio, & vicia, v. 9.) hoc est, quasi placentam, Vulg. *quasi subcinericium hordeaceum*, &c.

Sic apud Horatium in Art. poët. v. 133.

Nec verbum verbo curabis reddere fidus Interpres, h. e. sicut fidus interpres.

REDUNDAT. Vide supra cap. VI. art. II. §. IX. Can. VI. pag. 580.

§. III.

De præpositione præfixa ל.

Significatio primaria est AD, vel IN cum accusativo, notatque 1°. *Motum* ad aliquid. Psal. 67. Heb. 68. v. 19. *Ascendisti* לַמָּרוֹם, *εἰς ὕψος*, Ephes. 4. v. 8. *in altum.* Vide Isai. 53. v. 7. (conf. Act. 8. v. 32.) Deut. 32. v. 46. &c.

2°. *Essentiam* rei, vel *conditionem*, & *statum.* Essentiam, Gen. 2. v. 7. *Et factus est homo* לְנֶפֶשׁ *in animam viventem*, conf. 1. Cor. 15. v. 45. Vide insuper Gen. 2. v. 22. Jud. 8. v. 27. &c. Conditionem & statum, Gen. 20. v. 12. *Et fuit mihi* לְאִשָּׁה *in uxorem.* Vide 2. Reg. 8. v. 3. & Act. 7. v. 21. ubi *εἰς* in eodem significatu accipitur.

3°. *Adjectivi periphrasin.* Vide supra in nominibus adjectivis, cap. II. art. II. §. II. can. IV. pag. 464. col. 1. num. 2.

4°. *Causam finalem.* Isai. 58. v. 4. *Ecce* לְרִיב *ad litem & contentionem jejunatis*, hoc est, ut ad litigandum otium habeatis. Sic quando jungitur infinitivo, Jud. 6. v. 11. לְהָנִיס *ut fugeret à facie Madian.* Vide etiam cap. 9. v. 24.

Præterea ל significat

I. IN. 1°. De loco & subjecto. Psal. 9. v. 5. *sedisti* לְכִסֵּא *in*, vel *super solium*, estque pro ב, vel עַל. Vide Psal. 15. Heb. 16. v. 10. (confer Act. 2. v. 27.) Ose. 7. v. 2. &c. 2°. De instrumento, poniturque pro ב. Levit. 26. v. 7. *Corruent coram vobis* (inimici vestri) לֶחָרֶב *in gladio*, i. per gladium. 3°. De tempore. Gen. 3. v. 8. *Et cum audiissent vocem Domini Dei deambulantis in paradiso*, לְרוּחַ הַיּוֹם *in aura diei*, h. e. sub vesperam, quo tempore zephyrus sese attollere, & aspirare solet. Vulg. *ad auram post meridiem.* S. Hieron. quæst. in Gen. tom. 2. nov. edit. col. 510. *In plerisque codicibus Latinorum, pro eo quod hic posuimus* AD VESPERAM, post meridem *habet: quia τὸ δειλινὸν Græcum sermonem ad verbum transferre non possumus: pro quo in Hebræo scriptum est* LARUE AIOM, *quod Aquila interpretatus est ἐν τῷ ἀνέμῳ τῆς ἡμέρας, id est*, in vento diei. *Symmachus vero διὰ πνεύματος ἡμέρας, id est*, per spiritum diei. *Porro Theodotion manifestius ἐν τῷ πνεύματι πρὸς καταψύξιν τῆς ἡμέρας*, [in spiritu ad refrigerium diei] *ut meridiano calore transacto, refrigerium auræ spirantis ostenderet.* Vide insuper Psal. 72. Heb. 73. v. 14. Isai. 27. v. 3. Psal. 21. Heb. 22. v. 31. quibus in locis ל distributionem indicat.

II. INTER. Exod. 12. v. 2. *Mensis iste.... primus erit* לְחָדְשֵׁי *inter menses anni.* Vulg. *in mensibus anni.*

III. JUXTA. Gen. 49. v. 13. *Zabulon* לְחוֹף *juxta litus*, Vulg. *in litore maris habitabit.*

IV. ERGA. 2. Reg. 18. v. 5. *Leniter mihi* לַנַּעַר לְאַבְשָׁלוֹם *erga puerum istum, erga Absalom*, supp. agite. Vulg. eleganter: *servate mihi puerum Absalom.*

V. SECUNDUM. Gen. 1. v. 21. לְמִינָהּ *se-*

cundum speciem suam. Sic vv. 24. 25.

VI. CONTRA. Prov. 1. v. 11. *Abscondamus nos* לְנָקִי *contra insontem frustra*, i. sine causa. Vulg. *abscondamus tendiculas*, &c. vocem tendiculas sensus complendi gratia adjecit. Lxx. aliam suppleverunt: *abscondamus eis* γῆν *in terra*, &c.

VII. DE. Gen. 20. v. 13. אִמְרִי־לִי *dic de me: frater meus est.* Vide cap. 26. v. 7. c. 44. v. 20. Exod. 14. v. 3. 2. Reg. 11. v. 7. Esth. 3. v. 2. Psal. 3. v. 3. Psal. 44. Heb. 45. v. 2. Psal. 90. Heb. 91. v. 11. (confer Matth. 4. v. 6.) Prov. 30. v. 1. Vide etiam Jun. & Tremel. ad Isai. 41. v. 7. Jon. 1. v. 6. Habac. 2. v. 6.

VIII. A, vel AB. 2. Paral. 1. v. 13. *Venit ergo Salomon* לַבָּמָה *ab excelso Gabaon in Jerusalem.* Vide etiam Exod. 12. v. 13. Prov. 24. v. 23.

IX. PRÆ, PROPTER, SUPER. Num. 16. v. 34. *At vero omnis Israël .... fugit* לְקֹלָם *præ voce*, vel *propter vocem eorum.* Vulg. recte, *ad clamorem pereuntium.* Vide Isai. 36. v. 9. Ose. 10. v. 5. c. 11. v. 7. &c.

Lev. 21. v. 11. Sacerdos magnus לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ *super patre suo, aut matre sua non polluetur.*

X. PRO, notatque 1°. Commodum. Exod. 14. v. 25. *Dominus enim pugnat* לָהֶם *pro eis contra nos.* Vide Num. 25. v. 13. Jud. 6. v. 31. Mich. 2. v. 11. 2°. *loco*, seu *vice* significat. Gen. 11. v. 3. *Habueruntque lateres* לְאָבֶן *pro saxis.* Vide c. 16. v. 3. Exod. 4. v. 16. &c.

XI. CUM. 1°. De auxilio. Gen. 31. v. 42. *Nisi Deus patris mei Abraham ....* הָיָה לִי *fuisset mecum.* Vulg. *adfuisset mihi.*

Psal. 117. Heb. 118. v. 6. יְהוָה לִי *Dominus mecum* (est), *non timebo quid faciat mihi homo.* Confer v. seq. Lxx. suppleverunt vocem βοηθὸς *adjutor*, sic: *Dominus mihi adjutor*, &c.

Psal. 123. Heb. 124. v. 1. *Nisi quia Dominus erat* לָנוּ *nobiscum*, &c. Vulg. *in nobis.*

2°. De conjunctione vel comitatu. Gen. 46. v. 26. *Cunctæ animæ, quæ ingressæ sunt* לְיַעֲקֹב *cum Jacob in Ægyptum.* Sic etiam Vulg.

XII. SICUT. Exempla vide supra in adverbiis comparandi cap. VI. §. IX. can. IV. num. II. pag. 578. col. 1.

XIII. QUOAD, QUOD ATTINET. Prov. 25. v. 3. *Ut cælo* לָרוּם *quoad altitudinem, & terræ* לָעֹמֶק *quoad profunditatem; ita animo regis non est pervestigatio.*

XIV. Quamvis ל dativi casus proprie articulus sit, aliis tamen casibus interdum inservit. Etquidem 1°. Nominativo, quando cum verbo substantivo construitur. Ezech. 37. v. 27. *Ero eis* לֵאלֹהִים *Deus, & ipse erunt mihi* לְעָם *populus*, Vulg. Sic v. 23. Levit. 26. v. 17. (confer 2. Cor. 6. v. 16.) Vide etiam supra in verbo substantivo *sum*, pag. 539. col. 1. 2°. Genitivo, cum rei alicujus auctor vel possessor memoratur. Auctor, ut Psal. 3. v. 1. מִזְמוֹר לְדָוִד *Psalmus Davidis.* Et sic sæpe in Psalmis. Possessor, Gen. 32. v. 18. לְעַבְדְּךָ לְיַעֲקֹב *servi tui Jacobi* sunt ea, &c. Psal. 23. Heb. 24. v. 1. לַיהוָה *Domini est terra & plenitudo ejus*, &c. ל istud cum pronominibus affixis in eo casu conjunctum, ea interdum ex demonstrativis, seu personalibus, efficit possessiva, ut Psal. 49. Heb. 50. v. 10. לִי *mea est omnis bestia sylvæ.* Psal. 118. Heb. 119. v. 94. לְךָ *tuus sum ego*, &c. Hab. 2. v. 6. *væ ei, qui multiplicat* לֹא־לוֹ *non sua.* Denique cum quævis alia relatio notatur, ut Gen. 7. v. 11. *Anno sexcentesimo* לְחַיֵּי *vitæ Noe.* Psal. 120. Heb. 121. v. 1. *Canticum* לַמַּעֲלוֹת *graduum*, quod Psal. 119. Heb. 120. v. 1. & seqq. scribitur הַמַּעֲלוֹת. Ezech. 10. v. 3. *à dextris* לַבַּיִת *domus.* Mich. 4. v. 8. *Regnum* לְבַת *filiæ Jerusalem.* 3°. Dativo, idque communiter. Gen. 21. v. 7. *Quis dixisset* לְאַבְרָהָם *Abrahamo*, &c. Vide etiam Deut. 9. v. 5. Psal. 109. Heb. 110. v. 1. &c. Huc pertinet *vel* cum officium & debitum notatur, 2. Paral. 20. v. 17. לֹא לָכֶם *non vestrum erit pugnare*, &c. Vulg. *non eritis vos, qui pugnabitis.* Mich. 3. v. 1. *Nunquid non* לָכֶם *vestrum est scire judicium?* Vulg. Prov. 31. v. 4. אַל לַמְּלָכִים לְמוֹאֵל אַל לַמְּלָכִים שְׁתוֹ־יָיִן וּלְרוֹזְנִים אֵו שֵׁכָר *regum non est, Lemoel, regum non est bibere vinum: & potentum* (non est) *desiderium vini*, sive potus inebriantis, h. e. potentes vinum appetere non debent. Vulg. *Noli regibus, ô Lamuel, noli regibus dare vinum: quia nullum secretum est, ubi regnat ebrietas.* Prioris hemistichii sensum, non omnia verba, reddidit; at in posteriori, pro וּלְרוֹזְנִים videtur legisse וְלוֹ רֹזְנִים divisim & trajecto ו, quod ibi est pro א, ut fit interdum, nempe וְלוֹ pro וְלֹא *non enim* (sunt) *secreta*, vel

posito singulari pro plurali, *non enim*, vel *quia nullum est secretum*, sumta voce רָזִים in sensu alterius, quæ ab eadem radice רָזָה deducitur, nempe רָזִי, aut sine affixo רָז, quam Isai. 24. v. 16. Chald. Syr. Arab. Ox. & ipse Vulgat. interpretantur *secretum*, quam etiam significationem habet in Chald. Syr. & Samaritana dialecto. Præterea loco אֵו legebat אֵי *ubi*, cum (י) pro ו, ut ibi legendum monent Massorethæ. Denique שֵׁכָר *ebrietatem* interpretatur, per metonymiam effectus pro causa. *Vel* cum rei causa innuitur, Psal. 3. v. 9. לַיהוָה *Domino est salus*, h. e. Dominus salutis auctor est. Sic Jon. 2. v. 10. Apoc. 7. v. 10. *Salus* τῷ Θεῷ ἡμῶν *Deo nostro*, non enim salutem Deo precantur, sed Deum salutis auctorem agnoscunt & prædicant. 4°. Accusativo, quando videlicet cum verbis hunc casum in lingua Latina regentibus construitur. 2. Reg. 3. v. 30. *Igitur Joab & Abisai frater ejus occiderunt* לְאַבְנֵר *Abnerum.* Vide etiam Psal. 103. Heb. 104. v. 32. Jerem. 40. v. 2. Ose. 1. v. 6. &c.

XV. ל infinitivo præpositum diversimode exponitur. 1°. Per gerundium in *di*, vide supra pagg. 147. 148. 149. 2°. Per gerundium in *dum*, vide ibid. 3°. Per gerundium in *do*, 2. Reg. 13. v. 2. *Et angebatur Amnon* לְהִתְחַלּוֹת *conficiendo se morbo propter Thamar sororem suam.* Vulg. *ita ut propter amorem ejus ægrotaret.* 4°. Per infinitivum; tuncque supervacaneum est ל. Vide sup. pag. 149. coll. 1. 2. In hac loquutione verbum finitum quandoque deficit. Jud. 1. v. 19. *nec* לְהוֹרִישׁ *expellere*, seu *delere habitatores vallis*, supple *potuit.* Vide Amos 8. v. 4. ubi ante לְהַשְׁבִּית supplendum est cum Chald. *putatis*, aut quid simile. Thren. 3. v. 34. לְדַכֵּא *conterere sub pedibus suis omnes vinctos terræ.* v. 35. לְהַטּוֹת *declinare judicium viri*, &c. v. 36. לְעַוֵּת *pervertere hominem in judicio suo*, in his tribus infinitivis ל abundat, & reguntur à verbo finito sequente: *Dominus ignoravit*, h. e. nescit conterere, &c. 5°. Per participium, Jos. 2. v. 5. *Et erat porta* לִסְגּוֹר *claudenda*, Vulg. *cumque porta clauderetur.* 2. Reg. 18. v. 3. *melius est ut sis nobis in*, vel *ex urbe* לַעְזוֹר *opitulans*, Vulg. *præsidio.* 6°. Per nomen, vide supra pag. 149. col. 2.

7°. Per adverbium, Mich. 7. v. 3. עַל הָרַע כַּפַּיִם לְהֵיטִיב *ad male faciendum manibus egregie* proni, seu intenti sunt. In hac phrasi ל interdum deficit, Deut. 9. v. 21. *Et contrivi illum* (vitulum aureum) טָחוֹן הֵיטֵב *molendo benefacere*, h. e. bene, valde, omni studio & opera molendo. Cap. 17. v. 4. *Audiensque inquisieris* הֵיטֵב *diligenter*, Vulg. Alia exempla vide Deut. c. 19. v. 18. c. 27. v. 8. 4. Reg. 11. v. 18. Huc refert Qimhhi Jon. 4. v. 4. הַהֵיטֵב *an benefaciendo ira est tibi?* h. e. an ita valde iratus es? vox enim illa (הֵיטֵב), secundum eundem Qimhhi, ad augendam significationem adhibetur. Vide etiam v. 9.

XVI. ל quandoque *deficit*, quandoque *redundat.*

DEFICIT. 2. Reg. 15. v. 31. וְדָוִד הִגִּיד pro וּלְדָוִד *Davidi autem nuntiatum est.* Psal. 44. Heb. 45. v. 7. *Sedes tua, ô Deus*, עוֹלָם *in sæculum*, pro לְעוֹלָם, ut v. 3. exprimitur. Psal. 118. Heb. 119. v. 33. *& exquiram eam* (legem) עֵקֶב pro לְעֵקֶב *in finem.* Lxx διὰ παντός, Vulg. Lat. *semper.* Sic v. 112. Eccle. 12. v. 13. *Deum time, & mandata ejus observa, quia hoc* כָּל־הָאָדָם pro לְכָל־ *omni homini* convenit; vel omnis hominis officium est. Jerem. 23. v. 17. וְכֹל pro וּלְכֹל *& omni.* Ose. 7. v. 16. *Revertuntur* לֹא עָל pro לְלֹא עָל *non ad excelsum*, h. e. Deum verum. Vulg. *Reversi sunt ut essent absque jugo*, pro עָל legeb. עֹל. Sic Symm. ἀπέστρεψαν εἰς τὸ μὴ ἔχειν ζυγὸν, *reversi sunt ut non haberent jugum.* V. edit. ἀπέστησαν ἵνα διάγωσιν ἄνευ ζυγοῦ, *defecerunt ut viverent sine jugo.* Lxx. ἀπεστράφησαν εἰς οὐδὲν, *conversi sunt in nihilum*, pro עָל legisse videntur אַל *non, nihil*; vel inter vertendum ע cum א commutandum existimaverunt. Alia exempla vide 1. Reg. 5. v. 8. cap. 16. v. 16. &c.

Interdum ל ex præcedenti membro repetendum est. Gen. 41. v. 12. *Interpretatus est* (Joseph) לָנוּ *nobis somnia nostra*, אִישׁ pro לְאִישׁ *cuilibet secundum somnium suum.* Vide Deut. 33. v. 4. ubi est קְהִלַּת pro לִקְהִלַּת *congregationi*, seu *multitudini Jacob.*

REDUNDAT. 1°. Quando nomini præfigitur, & nominativus simpliciter intelligitur. 1. Paral. 3. v. 1. *Hi sunt autem Davidis filii....* v. 2. *tertius* לְאַבְשָׁלוֹם *Absalom.* Conf. 2. Reg.

3. v. 3. ubi sine ל est. 1. Paral. c. 5. v. 2. *Judas erat fortissimus inter fratres suos, & de stirpe ejus* לְנָגִיד *princeps*, Vulg. *principes germinati sunt.* Quidam per *principem* illum Messiam intelligunt, qui ex tribu Juda venturus erat. Alia exempla vide 1. Paral. 28. v. 21. in vocibus לְכָל־נָדִיב *omnis spontaneus.* Cap. 29. v. 5. in לַזָּהָב *aurum*, לַכֶּסֶף *argentum*, pro הַזָּהָב & הַכֶּסֶף, ut v. 2. legitur. Isai. 32. v. 1. in לְשָׂרִים *principes.* Cap. 63. v. 2. in לִלְבוּשֶׁךָ *vestimentum tuum.* Jerem. 30. v. 12. in לְשִׁבְרֵךְ *confractio tua.* Prov. 14. v. 34. in לְעֶבֶד *servus*, &c. 2°. Quando præpositionibus emphatice subjungitur, ut Gen. 1. v. 6. *Et dividat* (firmamentum, seu expansum, aut aër) בֵּין מַיִם לָמָיִם *inter aquas ad aquas*, id est, inter aquas & aquas. Videlicet inter aquas superiores, quæ sunt nubes; & aquas inferiores, puta flumina, lacus, maria. Deut. 17. v. 8. בֵּין־דָּם לְדָם בֵּין־דִּין לְדִין וּבֵין נֶגַע לָנֶגַע *inter sanguinem & sanguinem, inter judicium & judicium, & inter plagam & plagam*, ubi ל est pro ו quod in hac loquutione locum non habet, nisi repetatur præpositio, ut Gen. 1. v. 4. בֵּין הָאוֹר וּבֵין הַחֹשֶׁךְ *inter lucem, & inter tenebras.* Vide Levit. 11. v. 47. Alia exempla τοῦ ל post præpositiones pleonastice adjuncti vide Gen. 1. v. 7. c. 19. v. 16. c. 22. v. 9. c. 35. v. 21. Levit. 4. v. 12. Num. 1. vv. 50. 53. c. 18. v. 7. c. 32. v. 19. Deut. 23. v. 10. c. 30. v. 13. 2. Paral. 33. v. 15. Psal. 33. Heb. 34. v. 8. Eccle. 3. v. 21. Cant. 4. v. 1. cap. 2. v. 6. Ezech. 1. v. 26. &c. 3°. Quando vocibus indeclinabilibus præfigitur, ut לְלֹא, לְבִלְתִּי, לִבְלִי, לְאֵין *ad non*, h. e. absque, לְאָחוֹר *retrorsum*, לְאַל *ad non*, h. e. in nihilum, לְבַעֲבוּר *ad propter*, i. propter, ut, לַחוּץ *ad extra*, i. foras, לְיַחַד *ad simul*, i. unum, una, לָכֵן *ad sic*, id est, quamobrem, idcirco, propterea, לְמַטָּה *ad infra*, i. deorsum, inferne, לְמַעְלָה *ad supra*, id est, sursum, superne, לְמִנִּי, לְמִן *ad ab*, i. inde ab, לְמִבְּרָאשׁוֹנָה *inde à principio*, ubi מ anomalos afficitur (-) pro hhiriq qatón, לְמִבָּרִאשׁוֹנָה. Sic: לְמֵרָחוֹק *à longinquo*, לִמְעַט *parum.* לְמָתַי *quando*, לְנֶגֶד, לְנֹכַח, לְעֻמַּת *coram.* In quibus omnibus ל pleonasticum est. Denique ל cum duobus præfixis ב & כ, sumit syllabam מו, non adsignificantem aliquid, sed expletivam tantum; idque maxime in libris poëticis, ut Psal. 10. Heb. 11. v. 2. בְּמוֹ־אֹפֶל *in caligine.* Exod. 15. v. 5. כְּמוֹ אָבֶן *sicut lapis.* Job. 27. v. 14. לְמוֹ־חָרֶב *ad gladium.* Vide supra pag. 376. col. 2. 378. in cap. 12. 380. coll. 1. 2. ubi etiam particularum expletivarum מִי & מֵי cum his præpositionibus conjunctarum afferuntur exempla.

§. IV.

De Præpositione præfixa מ.

Præpositionis hujus significatio primaria est 1°. A vel AB. 2°. DE vel EX. 3°. PRÆ. I. A vel AB, notatque 1°. Causam efficientem, Psal. 117. Heb. 118. v. 23. מֵאֵת יְהוָה *à Domino factum est istud.* Vide Gen. 49. v. 25. Ose. 7. v. 4. &c. 2°. Temporis circumstantiam, Isai. 64. v. 3. וּמֵעוֹלָם *& à sæculo non audierunt*, &c. Vide 1. Paral. 15. v. 13. Jerem. 7. v. 7. &c. 3°. Loci circumstantiam, Job. 39. v. 22. מֵרָחוֹק *à*, Vulg. *de longe oculi ejus* (Aquilæ) *prospiciunt.* 4°. Negationem, aut privationem; idque *vel* ante verbum infinitum, cujus constituit gerundium in *do*, fereque explicatur per *ne, ut non.* Vide supra pagg. 147. 149. ubi præter exempla allata, vide Gen. 31. v. 29. 1. Reg. 15. v. 26. c. 8. v. 7. Job. 33. v. 28. Psal. 68. Heb. 69. v. 24. (conf. Rom. 11. v. 10.) Isai. 5. v. 6. cap. 8. v. 11. c. 17. v. 1. c. 23. v. 1. c. 33. vv. 15. 19. c. 54. v. 9. &c. Sic præpositio integra מִן cum futuro, Deut. 33. v. 11. *& qui oderunt eum* (Levi) מִן־יְקוּמוּן *non consurgant*, seu *non consistant.* Interdum מ deficit, Exod. 19. v. 12. *cavete* עֲלוֹת, pro מֵעֲלוֹת *ne ascendatis in montem.* Sic Isai. 58. v. 13. *Vel* ante nomina, ubi negationem pariter aut privationem innuit. 1. Reg. 15. v. 23. *abjecit te Dominus* מִמֶּלֶךְ *à rege*, h. e. *ne sis rex.* Vulg. Vide c. 16. v. 1. ubi pro nomine infinitivus est מִמְּלֹךְ *à regnando, ne regnes.* 3. Reg. 15. v. 13. *Insuper & Maacham matrem suam*

amovit (Asa) מִגְּבִירָה *à Domina*, h. e. ne esset Domina, Vulg. *princeps in sacris Priapi.* Vide Isai. 23. v. 1. Jerem. c. 48. v. 2. Ose. 9. v. 12. Mich. 3. v. 6. Job. 33. v. 21. *Tabescet caro ejus* מֵרֹאִי *à visu*, h. e. ita ut non videatur, non appareat ob maciem.

Huc pertinet quando מ cum אַחֲרֵי *post* conjungitur. 2. Reg. 20. v. 2. *Et ascendit omnis vir Israëlis* מֵאַחֲרֵי דָוִד *à post Davidem*, hoc est, ne deinceps sequeretur Davidem. Sic c. 7. v. 8. Psal. 77. Heb. 78. v. 71. Ose. 1. v. 2. Soph. 1. v. 6. Ita etiam מֵעַל, Gen. 40. v. 18. *Tres adhuc dies sunt*, v. 19. *post quos* יִשָּׂא פַרְעֹה אֶת־רֹאשְׁךָ מֵעָלֶיךָ *tollet*, seu *auferet Pharao caput tuum à te*, i. recensebit te, ita ut non sit deinceps de te recensio, neque inter ministros ejus habearis; hac enim loquutione *auferet*, seu *tollet caput tuum*, non innuitur caput pistorum principi amputandum; is siquidem in cruce suspensus est, ut ibidem legitur & v. 22. Præterea eadem phrasis occurrit v. 13. de præposito pincernarum, quam eleganter ad sensum reddidit Vulgatus: *recordabitur Pharao ministerii tui*, h. e. inter ministros suos recensebit te, *& restituet te in gradum pristinum*; quod factum narratur v. 21. Isthæc autem loquendi ratio: *tollere*, vel *auferre caput*, pro *recensere*, frequens est in Scriptura. Vide Exod. 30. v. 12. Num. 1. vv. 2. 49. c. 4. vv. 2. 22. c. 31. v. 26. 4. Reg. 25. v. 27. Jerem. 52. v. 31. unde Rabbi Salomoni *significatio numerandi & computandi est.* Quandoque tamen illa præpositio non plane negat, sed comparationem tantum innuit, ut Jos. 19. v. 47. *Et exiit terminus* (seu sors, vel hæreditas) *filiorum Danis* מֵהֶם *ab eis*, h. e. minor quam illis ob eorum numerum sufficeret. Hinc explicandus versus primus 18. capitis Judicum, ubi tribus Dan usque ad illum diem inter ceteras sortem non accepisse dicitur. 5°. Distributionem, si cum sequente עַד *usque*, *ad* jungatur. Gen. 31. v. 24. *Cave tibi ne loquaris cum Jacob* מִטּוֹב עַד־רָע *à bono ad malum*, hoc est, sive bonum, sive malum, quo eum à proposito suo deterreas. Sic 2. Reg. 13. v. 22. Vide etiam Exod. 22. v. 4. Num. 6. v. 4. Jon. 3. v. 5. Illud autem Psal. 89. Heb. 90. v. 2. מֵעוֹלָם עַד־עוֹלָם *à seculo usque ad seculum*, absolutam æternitatem denotat. Sic Psal. 102. Heb. 103. v. 17.

II. Ex, vel DE, ac indicat 1°. Causam materialem, Cant. 3. v. 9. *Ferculum*, sive *lecticam fecit sibi rex Salomon* מֵעֲצֵי *de lignis Libani*, &c. 2°. Motum ex loco, Ose. 11. v. 1. מִמִּצְרַיִם *ex Ægypto vocavi filium meum*, &c. 3°. Subjectum ex vel de quo, Gen. 15. v. 4. *Qui egredietur* מִמֵּעֶיךָ *ex utero tuo, ipsum habebis heredem*, h. e. qui ex te nascetur. Vide Psal. 21. Heb. 22. v. 11. Eaque ratione interdum adjectivi periphrasin efficit. Vide supra pag. 464. col. 2. Item quod præstantissimum est, denotat. Vide art. seq. num. VI. in præpositione ἐν vel ἐξ. Præterea continuationem & incrementum innuit, si cum sequente אֶל jungatur. Psal. 83. Heb. 84. v. 8. *Ibunt* מֵחַיִל אֶל־חָיִל *de virtute in virtutem*, seu *de victoria in victoriam*, i. magis magisque vincent. Vide Jerem. 9. v. 3. Rom. 1. v. 17. 2. Cor. 3. v. 18. &c. Sic apud Hom. Il. 19. v. 290. *ὥς μοι δέχεται κακὸν ἐκ κακῦ αἰεὶ*, *ut mihi semper malum ex malo succedit.* Denique distributionem & partem aliquam significat, 1. Paral. 9. v. 3. *commorati sunt in Jerusalem* מִבְּנֵי *de filiis Juda*, &c. hoc est, aliquot de filiis Juda. Vide c. 12. v. 20. c. 27. v. 18. 2. Paral. 32. v. 21. &c. 4°. Aliam quamlibet circumstantiam, Job. 23. v. 12. *A mandatis labiorum ejus* (Dei) *non recessi*, מֵחֻקִּי *ex instituto meo* (i. more meo) *abscondi verba oris ejus*, h. e. abscondita, recondita apud me servavi. Lxx. ἐν δὲ κόλπῳ μου, Vulg. *& in sinu meo*, &c. legeb. מֵחֵקִי ab חֵיק *sinus*, quod interdum etiam scribitur sine (י).

III. PRÆ, atque in hac significatione notat 1°. Causam, Psal. 6. v. 8. *Contabescit* מִכַּעַס *præ indignatione oculus meus*, hoc est, propter indignationem. In hac loquutione rei defectus sæpe innuitur, ut Psal. 108. Heb. 109. v. 24. *Caro mea emaciatur* מִשָּׁמֶן *præ defectu pinguedinis.* Vulg. *propter oleum*, i. defectum olei; שֶׁמֶן & *pinguedinem* & *oleum* significat. Sym. καὶ σάρξ μου ἠλλοιώθη ἀπὸ ἀναλειψίας, *caro mea immutata est à defectu unctionis.* Jerem. 48. v. 45. *In umbra Hesebon steterunt*, מִכֹּחַ *præ defectu roboris, fugientes.* Theod. ἀπὸ παγίδος φεύγοντες, Vulg. *de laqueo fugientes*, pro מִפַּח

legebant מִפַּח, à פַּח *laqueus*. Deest apud Lxx. Vide etiam Thren. 4. v. 9. ubi Vulg. מִתְּנוּבֹת שָׂדָי *præ fructibus*, seu *proventibus terræ*, eleganter reddidit *à sterilitate terræ*. 2°. Comparationem tum in nominibus, vide sup. pag. 469. §. III. Infinitivus loco nominis in hac phrasi interdum etiam adhibetur, vide supra pag. 571. can. IV. *Tum* in verbis, iisque tam *neutris*, quam *activis*. Neutris, 2. Reg. 1. v. 23. *Saul & Jonathas....* מִנְּשָׁרִים קַלּוּ מֵאֲרָיוֹת גָּבֵרוּ *præ aquilis veloces, præ leonibus fortes fuere*, hoc est, *aquilis velociores, leonibus fortiores*, Vulg. Vide alia exempla Jerem. 15. v. 8. Thren. 4. v. 7. Activis, Psal. 8. v. 6. *Minuisti eum paulo* מֵאֱלֹהִים *præ angelis*, hoc est, paulo minorem angelis reddidisti. Vide insuper Psal. 44. Heb. 45. v. 8. Jerem. 48. v. 32. Eccle. 23. v. 11. &c.

Præter significata superius allata, מ significat etiam

I. PROPTER, EO QUOD, & causam moventem ac finalem denotat. Deut. 7. v. 8. מֵאַהֲבַת *propter amorem Domini erga vos*, וּמִשָּׁמְרוֹ *& propter custodire eum juramentum suum*, &c. Vulg. *quia dilexit vos Dominus*, &c. Vide Psal. 11. Heb. 12. v. 6. Psal. 67. Heb. 68. v. 30. Prov. 20. v. 4. Isai. 1. v. 29. cap. 21. v. 3. c. 53. vv. 5. 8. Jerem. 22. v. 22. Zach. 9. v. 8. &c.

Huc pertinet Jerem. 10. v. 6. מֵאֵין כָּמוֹךָ יְהוָה *propter non* (esse) *sicut tu, Domine*, h. e. quia *non est similis tui, Domine*, Vulg.

II. ANTE, de tempore. Psal. 92. Heb. 93. v. 3. *Parata sedes tua* מֵאָז *ante tunc*, h. e. ante ullum certum ac finitum tempus, de quo vox *tunc* ab homine enuntiari possit, unde sequitur: *à sæculo tu es.*

Prov. 8. v. 23. מֵעוֹלָם *ante sæculum ordinata sum*, מֵרֹאשׁ *ante principium*, מִקַּדְמֵי־אָרֶץ *ante primordia terræ*, h. e. *antequam terra fieret*, Vulg. Ita loquitur Sapientia æterna.

Isai. 43. v. 13. מִיּוֹם *ante diem ego ipse* (sum), h. e. antequam esset dies. Vulg. *ab initio.*

Mich. 5. v. 2. *Egressus ejus* (Messiæ) מִקֶּדֶם מִימֵי עוֹלָם *ante principium, ante dies sæculi*, Vulg. *æternitatis*; qua loquutione æterna Christi filii Dei nativitas demonstratur.

In N. Testam. 2. Thess. 2. v. 12. al. 13. *Nos autem debemus gratias agere Deo semper pro vobis, fratres dilecti à Deo, quod elegerit vos Deus* ἀπ' ἀρχῆς, *ante initium*, Vulg. *primitias*, legebat ἀπαρχὴν, vel ἀπαρχὰς, ut habent mss. quidam codd. Vide D. Mill. p. 484.

Apoc. 13. v. 8. *Et adoraverunt eam* (bestiam) *omnes, qui inhabitant terram, quorum non sunt scripta nomina in libro vitæ agni, qui occisus est* ἀπὸ καταβολῆς τοῦ κόσμου, *ante constitutionem mundi*, hoc est, qui decretus est occidi; vel ut Vulg. *qui occisus est ab origine mundi*, nam quotquot ante Christi adventum salvi facti sunt, per virtutem sanguinis ejus quondam effundendi salvati sunt. Quidam hyperbaton hic agnoscunt hoc modo: *quorum non sunt scripta nomina ante constitutionem mundi, in libro vitæ agni, qui occisus est.* Conf. c. 17. v. 8. Quod autem hic dicitur ἀπὸ καταβολῆς τοῦ κόσμου, id Ephes. 1. v. 4. per πρὸ καταβολῆς τοῦ κόσμου, *ante constitutionem mundi* exprimitur. Sic 1. Joan. 1. v. 1. *Quod fuit* ἀπ' ἀρχῆς *ab initio*, hoc est, ante initium, proindeque ab æterno. Vide etiam art. seq. in præpositione ἀπό.

III. POST. Gen. 2. v. 2. *Et requievit* (Deus) *die septimo*, מִכָּל־מְלַאכְתּוֹ *post omne opus suum, quod fecerat.*

Gen. 4. v. 3. *Factum est autem* מִקֵּץ *post finem dierum*, h. e. *post multos dies*, &c. Vulg. Ose. 6. v. 4. *Vivificabit nos* מִיֹּמָיִם *post duos dies.* Vulg.

IV. AD, VERSUS, cum motum ad locum denotat.

Gen. 13. v. 11. *Et recessit* (Lot) מִקֶּדֶם *ad orientem*; Jordanis enim versus quem profectus est Lot, fluit ad orientem Bethel & Hai, unde veniebat.

2. Reg. 6. v. 2. *Surrexitque David & abiit, & universus populus, qui erat cum eo*, מִבַּעֲלֵי יְהוּדָה *ad Baalim Juda*, &c. In loco parallelo 1. Paral. 13. v. 6. legitur בַּעֲלָתָה cum ה locali. Baalim autem, sive Baala, urbs erat dicta etiam *Cariathiarim*, Jos. 15. v. 9. & *Cariathbaal*, v. 60. Lxx. Vulg. & plurimi alii interpretes vocem מִבַּעֲלֵי, ut appellativam accipiunt. Lxx. ἀπὸ τῶν ἀρχόντων Ἰούδα, de *principibus Judæ*. Vulg. *de viris Juda*. Sed adverbium loci מִשָּׁם, *inde*, quod sequitur, *ut addu-*

adducerent inde arcam Dei, nomen eſſe civitatis indicat.

Iſai. 17. v. 13. *Et fugiet* מִמֶּרְחָק *ad longinquum*, Vulg. *procul.*

V. Apud, cum vel locus, vel aliud ſubjectum denotatur. Exod. 33. v. 6. *Depoſuerunt ergo filii Iſraël ornatum ſuum* מֵהַר *apud montem Horeb.*

Num. 32. v. 22. *Et eritis innocentes* מֵיְהוָה וּמִיִּשְׂרָאֵל *apud Dominum, & apud Iſraël.*

Pſal. 30. Heb. 31 v. 12. מִכָּל־צֹרְרַי הָיִיתִי חֶרְפָּה *apud omnes inimicos meos factus ſum opprobrium.* Lxx. παρὰ πάντας τοὺς ἐχθρούς μου, Vulg. *ſuper omnes inimicos meos*, &c. Sed præpoſitio παρὰ hîc explicanda eſt *apud*, quam ſignificationem cum accuſandi caſu conſtructa apud profanos etiam obtinet.

VI. In, vel de tempore, vel de loco. Exod. 25. v. 18. *Duos quoque Cherubim aureos & productiles facies* מִשְּׁנֵי *in duabus extremitatibus propitiatorii.* Verſ. 19. *Cherub unus ſit* מִקָּצָה מִזֶּה *in latere inde*, h. e. *uno*, &c.

Exod. 32. v. 30. *Et fuit* מִמָּחֳרָת *in craſtino die.* Vulg. *facto autem altero die.*

Pſal. 71. Heb. 72. v. 16. *Et florebunt* מֵעִיר *in civitate ſicut fœnum terræ.*

Ezech. 48. v. 29. *Hæc eſt civitas, quam divideritis* מִנַּחֲלָה *in hereditatem*, Lxx. ἐν κλήρῳ, *in ſorte filiis*, ſeu *tribubus Iſraël.*

VII. Contra. Jerem. 3. v. 20. *Sicut perfide agit mulier* מֵרֵעָהּ *contra ſocium ſuum: ſic perfide agit* בִּי *contra me domus Iſraël.* Vide Levit. 4. v. 2. ubi מ ſignificat *contra*, vel *præter.*

VIII. Cum. Deut. 33. v. 2. *Et venit* (Dominus) מֵרִבְבֹת Lxx. σὺν μυριάσι, *cum decem millibus ſanctorum.*

Denique מ interdum *deficit*, interdum *redundat.*

Deficit. Gen. 18. v. 28. *Si forſitan defuerint* חֲמִשִּׁים pro מֵחֲמִשִּׁים *de quinquaginta juſtis, quinque*, &c.

Joſ. 10. v. 13. *Donec ulciſceretur ſe gens* אֹיְבָיו pro מֵאֹיְבָיו *de inimicis ſuis.*

2. Reg. 23. v. 24. *Elhhanan filius* דֹּדוֹ (Lxx. πατραδέλφου αὐτοῦ, Vulg. *filius patrui ejus*, quidam, *filius Dodonis*,) בֵּית לָחֶם pro מִבֵּית לָחֶם, Lxx. Vatic. ἐν *in*, mſ. Alex. Ald. ἐκ Βηθλεέμ, Vulg. *de Bethlehem*, hoc eſt, Bethlehemita.

Ibid. v. 32. בְּנֵי יָשֵׁן pro מִבְּנֵי *de filiis Jaſen.* Lxx. υἱοὶ Ἀσὰν, *filii Aſan.* Vulg. *filii Jaſſen.*

Iſai. 52. v. 2. הִתְפַּתְּחִי מוֹסְרֵי צַוָּארֵךְ *ſolve te vinculis colli tui*, pro מִמּוֹסְרֵי *de vinculis.* Vulg. *ſolve vincula colli tui*, recte; ibi enim neceſſaria non videtur præpoſitio.

3. Reg. 8. v. 32. *Tu exaudies* הַשָּׁמַיִם pro מֵהַשָּׁמַיִם *de cœlis;* unde Lxx. ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, *de cœlo.* Vulg. *in cœlo.* Vide vv. 34. 36. 39. 43. 45. 49. ubi eadem præpoſitio deficit ante eandem vocem הַשָּׁמַיִם.

Methatheſis τοῦ מ, vel מִן, videtur eſſe in illo Gen. 2. v. 7. *Formavit igitur Dominus Deus* אֶת־הָאָדָם עָפָר מִן־הָאֲדָמָה *hominem pulverem de terra*, pro מֵעָפָר הָאֲדָמָה *de pulvere*, ſeu, ut Vulg. *de limo terræ.* Veteres tamen interpretes hanc trajectionem retinent. Aq. καὶ ἔπλασε κύριος ὁ θεὸς σὺν τὸν ἄνθρωπον χοῦν ἀπὸ τῆς χθονὸς, *& formavit Dominus Deus hominem humum ab humo*, hic interpres אֶת־ vulgo reddit σὺν *cum*, ut jam monuimus pag. 421. coll. 1. 2. quia vox illa primum ſignificat *cum*, neque Aquila diſtinguit loca in quibus eſt præpoſitio vel articulus. Sym. & Theod. καὶ ἔπλασε κύριος ὁ θεὸς τὸν Ἀδὰμ χοῦν ἀπὸ τῆς Ἀδαμὰ, *& formavit Dominus Deus Adam pulverem ab Adama*, voces Hebraïcas אָדָם & אֲדָמָה retinuerunt. Lxx. καὶ ἔπλασεν ὁ θεὸς τὸν ἄνθρωπον χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς, *& formavit Deus hominem pulverem de terra.*

Redundat מ in illis vocibus, quibuſcum jungitur, ut מִטֶּרֶם *ab ante*, h. e. ante, priuſquam. מִתַּחַת *de ſub*, hoc eſt, ſub, ſubter. מִעַל *de ſuper*, h. e. ſuper, ſupra. מִלְמַטָּה *de infra*, h. e. infra. מִלִּפְנֵי *de ante*, h. e. ante. מִלְּעֻמַּת *de coram*, h. e. coram, in quibus ל & מ concurrunt. מִנֶּגֶד *de coram*, h. e. coram. מֵעֵבֶר *de trans*, h. e. trans. מֵעִם *de cum*, hoc eſt, cum, vel à, aut ab. Sic מֵאֵת idem. מֵעַתָּה *à nunc*, ut & Græci dicunt ἀπὸ τοῦ νῦν. מִשָּׁם *de illic*, i. inde. מִחוּץ *de extra*, i. extra. מֵאֵין *à non*, hoc eſt, *non*, Jerem. 10. vv. 6. 7. Et ſic plura alia, quorum uſus & ſtructura in ſermone Hebræo elegans eſt. Talia quædam apud Latinos occurrunt, ut *de repente*, Cic. *de procul*, Plaut. *de ſubito*, idem. *à foris*, Plin. &c.

ARTICULUS IV.

De speciali Græcarum quarumdam præpositionum significatione.

PRÆPOSITIONIBUS Hebræis Græcas aliquot, ob earum peculiarem in Novo Testamento potestatem, hîc non ab re fuerit subjicere. Quanvis enim Novum illud Fœdus Græcis vulgo scriptum sit vocabulis, ejus tamen loquutio, seu phrasis, plerumque Hebraïca est, aut Syriaca; neque voces eodem plane sensu, quo apud profanos auctores, in eo semper accipiendæ sunt; sed sæpius ex Hebræarum, quibus respondent, significatione explicandæ. Quod non solum in Novo Testamento, verum etiam in Veteri Græce à LXX. reddito faciendum. Illarum itaque præpositionum vulgari sensu duntaxat indicato, illius exempla afferemus, qui, vel ex Hebræo idiomate pendet, vel saltem in profanis auctoribus non ita frequens deprehenditur.

I. Ἀνά.

I. Ista præpositio distributionem æqualem exprimit, & per nomina numeralia distributiva explicatur.

Matth. 20. vv. 19. 20. *Acceperunt* ἀνὰ δηνάριον, *singuli denarium.*

Luc. 9. v. 3. μήτε ἀνὰ δύο χιτῶνας ἔχειν, *neque duas tunicas habere.*

Joan. 2. v. 6. *Hydriæ capientes* ἀνὰ μετρητὰς δύο, ἢ τρεῖς, *singulæ metretas binas, aut ternas.*

Alia exempla vide Marc. 6. v. 40. Luc. 9. v. 14. cap. 10. v. 1. Apoc. 4. v. 8. cap. 21. v. 21. &c.

II. Distributionem per vices significat.

1. Cor. 14. v. 27. *Sive lingua quis loquitur, secundum duos, aut ut multum tres,* καὶ ἀνὰ μέρος, *& vicissim*, seu *per vices.* Gallice, *l'un aprés l'autre.*

III. Cum μέσον constructa, *intermedium* denotat tum ratione loci, Matth. 13. v. 25. *Seminavit autem* ζιζάνια ἀνὰ μέσον τοῦ σίτου, *in medio tritici.* Vide etiam Marc. 7. v. 31. Tum ratione personarum, 1. Cor. 6. v. 5. *Sic non est inter vos sapiens quisquam, qui possit judicare* ἀνὰ μέσον τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, *inter fratrem suum?*

IV. In compositione iterationem exprimit, ut ἀναγγέλλω *renuntio.* Sæpe tamen simpliciter *nuntiare* significat. Item *sursum*, ab ἄνω. Vide Matth. 17. v. 1. Luc. 24. v. 51. 1. Pet. 2. v. 24. &c.

II. Ἀντί.

Illa præpositio significat

I. PRO, LOCO, VICE. Joan. 1. v. 16. *Et de plenitudine ejus nos omnes accepimus*, καὶ χάριν ἀντὶ χάριτος, *& gratiam pro gratia*, hoc est, gratiam Novi Testam. pro gratia Veteris, ut explicat Chrysostomus, ἀντὶ τῆς παλαιᾶς τὴν νέαν, *pro antiqua* (gratia) *novam* accepimus; ubi gratiæ veteris nomine, Legem Mosaïcam; novæ autem, Evangelium intelligit. Conf. v. 17.

II. Permutationem. Matth. 5. v. 38. ὀφθαλμὸν ἀντὶ ὀφθαλμοῦ, *oculum pro oculo.* Vide etiam cap. 2. v. 22. Luc. 11. v. 11. Rom. 12. v. 17. Heb. 12. vv. 2. 16. Jac. 4. v. 15. 1. Pet. 3. v. 9. &c.

III. Commodum, vel utilitatem. Matth. 20. v. 28. *Filius hominis venit .... ut daret animam suam* ἀντὶ πολλῶν, *pro multis*, hoc est, in salutem multorum. Vide insuper cap. 17. v. 27. Marc. 10. v. 45. &c.

IV. Causam finalem. 1. Cor. 11. v. 15.... ὅτι ἡ κόμη ἀντὶ περιβολαίου δέδοται αὐτῇ, *quoniam*

capilli pro velamine dati sunt ei (mulieri), h. e. ut essent velamen.

V. Rationem quancunque, aut causam. Luc. 1. v. 20. ἀνθ' ὧν, *pro eo quod, propterea quod non credidisti*, &c. Vide c. 12. v. 3. (ubi significat *igitur*) c. 19. v. 44. Act. 12. v. 23. Ephes. 5. v. 31. 2. Thess. 2. v. 10. &c.

VI. CONTRA, seu ADVERSUS; idque tantum in compositione, ut ἀντίδικος *adversarius*, Matth. 5. v. 25. ἀνθύπατος *proconsul*, Act. 13. v. 7. &c. ἀντιλέγω *contradico*, Luc. 2. v. 34. ἀντιπέραν *opposita ripa*, Luc. 8. v. 26.

III. Ἀπό.

I. A, vel AB, Matth. 2. v. 1. &c. DE, vel Ex, Matth. 3. v. 4. &c.

II. PER. Apoc. 14. v. 20. *Et exivit sanguis de lacu..... ἀπὸ σαδίων, per stadia mille sexcenta.*

III. ANTE. Matth. 25. v. 34. *Possidete paratum vobis regnum ἀπὸ καταβολῆς κόσμου, ante constitutionem mundi*, h. e. ab æterno. Vide etiam 2. Thess. 2. v. 13. Apoc. 13. v. 8. Conf. Ephes. 1. v. 4. 2. Tim. 1. v. 9.

IV. POST. Luc. 2. v. 36. *Vixerat cum viro suo annis septem, ἀπὸ τῆς παρθενίας αὐτῆς, post virginitatem suam.*

V. PRÆ, vel PROPTER. Matth. 13. v. 44. καὶ ἀπὸ τῆς χαρᾶς αὐτοῦ ὑπάγει, *& præ gaudio illius vadit*, &c. Rom. 9. v. 3. *Optabam* (melius optarem) *enim ego ipse anathema esse ἀπὸ τοῦ Χριστοῦ, propter Christum, pro fratribus meis*, &c. hoc est, optarem esse ab hominibus despectus, exosus, diris devotus, &c. modo fratres meos Christo lucrifacerem. Ibi enim ἀπὸ respondet Hebrææ præpositioni מִן, quæ etiam *propter* significat. Vide etiam Matth. cap. 18. v. 7. c. 28. v. 4. Luc. 19. v. 3. c. 21. v. 26. c. 22. v. 45. Joan. 21. v. 6. Act. 20. v. 9. &c.

VI. Interdum abundat. Matth. 26. v. 58. Luc. 16. v. 23. ἀπὸ μακρόθεν, *procul*, quod Luc. 18. v. 13. simpliciter dicitur μακρόθεν.

VII. In compositione significat 1°. *inde, ex eo*, Luc 6. v. 35. μηδὲν ἀπελπίζοντες, *nihil inde sperantes*, Vulg. 2°. *intensionem*, Philipp. 3. v. 20. *Unde & Salvatorem ἀπεκδεχόμεθα, sollicite & vehementer exspectamus.* 3°. *separationem*, Joan. 16. v. 2. ἀποσυνάγωγος, *ex synagoga exclusus.* 4°. *privationem*, Matth. 15. v. 10. Marc. 6. v. 16. ἀποκεφαλίζειν *decollare.* 1. Pet. 2. v. 24. ἀπογενόμενοι, *mortui*, q. d. denati, vita privati.

IV. Διά.

I. PER, de via, ordine, tempore, &c. Luc. 17. v. 11. Act. 14. v. 22. Heb. 2. v. 5. &c.

II. POST. Marc. 2. v. 1. *Et iterum intravit* (Jesus) *Capharnaum δι' ἡμερῶν, post dies aliquot.*

Act. 24. v. 17. δι' ἐτῶν δὲ πλειόνων, *post annos autem plures.* Sic Plut. διὰ ἔτους τρίτου, *post tertium annum.*

III. IN. Rom. 2. v. 27. *Judicabit te præputium..... τὸν διὰ γράμματος καὶ περιτομῆς, qui in litera & circumcisione prævaricator Legis es.*

Ibid. cap. 4. v. 11. *Ut sit pater omnium credentium δι' ἀκροβυστίας, in præputio.*

Heb. 7. v. 9. διὰ Ἀβραάμ, *in Abrahamo decimatus est Levi.*

Alia exempla vide Rom. 7. v. 4. Gal. 4. v. 13. 1. Tim. 2. v. 15. 2. Pet. 3. vv. 5. 12.

Sic in Sophocl. Tyran. νόμοι οὐρανίαν δι' αἰθέρα τεκνωθέντες, *leges cœlesti in æthere generata.*

V. Εἰς.

I. AD, IN, tum de motu, tum de quiete; CONTRA, &c. Vide supra art. II. can. II. & IV. pagg. 583. 585.

II. DE. Vide ibid. can. IV. p. 584. col. 1.

III. CAUSAM FINALEM, vel USUM denotat. 1. Cor. 10. v. 6. *Hæc autem facta sunt in figura* vel *exemplo nostri, εἰς τὸ μὴ, ut non simus concupiscentes malorum*, pro ἵνα μή. Vide etiam 1. Tim. 4. v. 3. Eph. 4. v. 19. Rom. 4. v. 18. &c.

IV. EVENTUM præter agentis intentionem & finem proprium exprimit. Luc. 2. v. 34. ἰδοὺ, οὗτος κεῖται εἰς πτῶσιν, *Ecce hic positus est in ruinam & resurrectionem multorum in Israel*, &c. Christus enim non venit ut homines perderet, sed ut servaret eos. Vide etiam Joan. 9. v. 39.

V. USQUE AD, Joan. 13. v. 1. .... *εἰς τέλος*, *usque ad finem dilexit eos.* Vide insuper Gal. 3. v. 23. Ephes. 3. v. 19.

VI. PER, Matth. 5. v. 35. .... *μήτε εἰς Ἱεροσόλυμα*, *neque per Jerusalem* jurate. Vide quoque 1. Cor. 10. v. 2.

VII. PROPTER, Matth. 6. v. 34. *Nolite ergo solliciti esse εἰς τὴν αὔριον*, Vulg. *in*, alii, *propter crastinum diem.* Vide etiam 1. Tim. 4. v. 10.

VIII. Interdum periphrasin constituit 1°. *Nominativi*, Matth. 19. v. 5. .... *& erunt duo εἰς σάρκα μίαν*, *in carnem unam*, hoc est, una caro. Vide etiam Heb. 8. v. 10. 1. Joan. 5. v. 8. 2°. *Dativi*, Coloss. 1. v. 20. *Καὶ δι᾽ αὐτοῦ ἀποκαταλλάξαι πάντα εἰς αὐτὸν*, pro *ἑαυτῷ*, *& per ipsum* (Jesum) *reconciliare omnia sibi ipsi.*

VI. E'κ vel ἐξ.

I. Ex pro A, vel AB, notatque causam efficientem. Vide Matth. 1. v. 20. (& conf. Luc. 1. v. 35.) Joan. 6. v. 65. (confer v. 45.) Joan. 18. v. 3. Rom. 11. v. 36.

1. Cor. 10. v. 4. *Bibebant ἐκ πνευματικῆς ἀκολουθούσης πέτρας*, *ex spirituali consequente*, seu *comitante eos petra*, *petra autem erat Christus*, h. e. potus ille à Christo spirituali petra illis suppeditabatur, adeo ut aquæ illius miraculo eductæ auctor esset & scaturigo.

II. POST, Joan. 13. v. 4. *Surgit* (Jesus) *ἐκ τοῦ δείπνου*, *à cœna*, Vulg. hoc est, post cœnam. Sic apud Eurip. in Hecuba, *ἐκ δείπνου*, *post cœnam*. Xenoph. *ἐξ ἀρίστου*, *post prandium*, &c.

III. Cum ἐκ, vel ἐξ nomini præponitur, dignitatem & excellentiam interdum significat. Philip. 3. v. 5. *Ἑβραῖος ἐξ Ἑβραίων*, *Hebræus ex Hebræis*, hoc est, non infimi apud Hebræos nominis; non vero, ut quibusdam placet, genere Hebræus, opposite ad proselytos, qui Hebræi quidem erant, sed non genere; id enim in verbis præcedentibus dixerat Apostolus: *ἐκ γένους Ἰσραὴλ*, *φυλῆς Βενιαμὶν*, *ex genere Israëlis*, *ex tribu Benjamin.* Sic apud Heb. Amos. 6. v. 4. *qui comeditis agnos* מִצֹּאן *è grege*, & vitulos מִתּוֹךְ *è medio armenti*, seu *saginarii*, i. optimos, pinguissimos, &c. Hinc in compositione illa præpositio vehementiam interdum notat, ut *ἐκπλήσσεσθαι percelli*, Matth. 7. v. 28. *ἐξηρτισμένος*, *perfecte instructus*, 2. Tim. 3. v. 17. &, secundum nonnullos, *ἐκπορνεύσασαι*, Jud. v. 7. *in scortationem penitus effusæ.*

VII. E'ν.

I. IN, de quiete, & interdum etiam de motu. Vide pag. 584. Can. III. coll. 1. 2.

II. DE, Rom. 11. v. 2. *An nescitis quid ἐν Ἠλίᾳ, in Elia dicat Scriptura?* h. e. de Elia. Vide etiam 2. Tim. 1. v. 13. Philip. 1. v. 30. &c.

III. A vel AB, Luc. 4. v. 1. *Et actus est* (Jesus) *ἐν τῷ πνεύματι*, *in Spiritu in desertum*, h. e. *à Spiritu*, Vulg. ibi enim *ἐν πνεύματι*, est pro *ὑπὸ τοῦ πνεύματος*, ut apud Matth. 4. v. 1. exponitur.

IV. CUM, Matth. 3. v. 11. *Ego baptizo vos ἐν ὕδατι*, *in aqua*, h. e. cum aqua, aut sine præpositione, quæ apud Latinos vulgo negligitur, aqua.

Luc. 14. v. 34. *Si sal infatuatum fuerit*, *ἐν τίνι*, *in quo*, h. e. *quo salietur?* (ipsum sal, confer Marc. 9. v. ult.) Vide insuper Luc. 11. v. 20. c. 22. v. 49. &c.

Idem sæpe significat ἐν cum ad comitatum exprimendum adhibetur. Vide Matth. 6. v. 29. c. 11. v. 21. 2. Cor. 13. v. 4. Ephes. 6. v. 2. 1. Thess. 4. v. 16. 2. Pet. 1. vv. 5. 6. 7. Jud. v. 14. &c.

V. PER, Rom. 5. v. 9. *Justificati ἐν τῷ αἵματι*, *in sanguine ejus*, h. e. per sanguinem ejus. Sic Gal. 1. v. 16. c. 3. v. 11. Vide etiam Coloss. 2. v. 18. &c.

Ita in juramentis, Matth. 5. v. 34. *Non jurare*, *neque ἐν τῷ οὐρανῷ*, *in cœlo*, *neque ἐν τῇ γῇ*, *in terra*, h. e. *per cœlum*, *per terram*, ut interpretatur Vulg.

VI. PROPTER, Matth. 6. v. 7. *Putant enim*, *quod ἐν τῇ πολυλογίᾳ αὐτῶν*, *in multiloquio suo exaudiantur*, h. e. propter multiloquium suum. Vide cap. 11. v. 6. c. 26. vv. 31. 33. Act. 7. v. 29. Ephes. 1. vv. 3. 4. &c.

VII. POST, Luc. 9. v. 36. *καὶ ἐν τῷ γενέσθαι τὴν φωνὴν*, *& cum fieret hæc vox*, h. e. postquam facta est. Vide etiam c. 11. v. 37. c. 14. v. 1. &c.

VIII. INTER, Luc. 16. v. 15. *Quia*, *quod*

ἐν ἀνθρώποις, *in hominibus*, h. e. *inter homines altum est*, &c. Vide etiam 1. Tim. 4. v. 15. &c.

Ceterum præpositio illa tot significationibus in N. Testamento gaudet, quia respondet Hebraïcæ ב, quæ pene innumeros sensus habet, ut in art. præcedenti vidimus.

In compositione, verbo interdum jungitur, cum præponenda esset nomini, ut Act. 3. v. 25. τῷ σπέρματί σε ἐνευλογηθήσονται πᾶσαι αἱ πατριαὶ τῆς γῆς, pro ἐν σπέρματί σε εὐλογηθήσονται, *in semine tuo benedicentur omnes familiæ terræ.* Vel subintelligenda est illa præpositio, quam exhibet mſ. Alexand.

Interdum abundat, Act. 4. v. 12. *Nec enim aliud nomen est sub cælo datum* ἐν ἀνθρώποις, *in hominibus*, i. hominibus, vel inter homines, ut supra num. VIII.

VIII. Ἐπί.

I. IN, de loco, subjecto, instrumento, &c. Matth. 6. v. 10. cap. 14. v. 11. Marc. 2. v. 4. &c.

II. AD, de loco, subjecto, &c. Luc. 1. v. 17. c. 3. v. 2. c. 10. v. 9. Item de causa finali, Matth. 26. v. 50. *Amice* ἐφ' ᾧ πάρει; *ad quid venisti?* Ephes. 2. v. 10. *Creati sumus in Christo Jesu*, ἐπὶ ἔργοις ἀγαθοῖς, *in bonis operibus*, h. e. ad bona opera exercenda, *quæ præparavit Deus*, &c.

III. AD, APUD, sine motu, Matth. 9. v. 9. Luc. 24. v. 22. Marc. 13. v. 9.

IV. JUXTA, SECUS, Matth. 21. v. 19. *Et videns ficum* ἐπὶ τῆς ὁδῦ, *juxta viam*, paululum tamen longe ab ea, ut habet Marc. 11. v. 13. ubi legitur μακρόθεν, quod de distantia non ita magna accipitur, Matth. 27. v. 55. Marc. 5. v. 6. c. 13. v. 40. Luc. 18. v. 13.

V. CUM, Apoc. 7. v. 15. σκηνώσει ἐπ' αὐτὲς, *habitabit cum illis*, pro μετ' αὐτῶν, quod legitur c. 21. v. 3.

VI. SUPER, SUPRA; idque tum de loco, persona, & re, Matth. 24. vv. 2. 3. &c. tum de statu & excellentia ac dignitate, Matth. 24. v. 47. c. 25. v. 23. Luc. 1. v. 33. &c.

VII. CONTRA, Luc. 11. v. 17. Πᾶσα βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν διαμερισθεῖσα ἐρημοῦται, καὶ οἶκος ἐπὶ οἶκον, πίπτει, *Omne regnum in se divisum desolabitur, & domus contra domum* (divisa) *cadet.* Vel *domus supra domum cadet*, ut Vulg. Vide etiam cap. 9. v. 5. Ephes. 5. v. 6.

VIII. SUB, 1°. De persona, Marc. 2. v. 26. ἐπὶ Ἀβιάθαρ, *sub Abiathar*, hoc est, ejus tempore. Vide insuper Luc. 3. v. 2. cap. 4. v. 27.

Huc etiam referunt quidam 1. Tim. 6. v. 13..... *& Christo Jesu, qui testimonium reddidit* ἐπὶ Ποντίε Πιλάτε, *sub Pontio Pilato.* Et illud Heb. 9. v. 17. *Testamentum enim* ἐπὶ νεκροῖς, *sub mortuis confirmatum est*, h. e. tempore, quo testator obiit; sequitur enim: *alioquin nondum valet, dum vivit, qui testatus est.* Confer etiam v. 16. Alii ἐπὶ in hoc contextu per *post* exponunt.

2°. De tempore, Matth. 1. v. 11. *Josias autem genuit Jechoniam* (non immediate, sed mediante Joakimo patre ejus, 1. Paral. 3. vv. 15. 16. qui Joakim, cum indignus fuerit sepultura regum Juda, Jerem. 22. v. 8. dignus etiam Matthæo visus non est, qui Christi genealogiæ insereretur) *& fratres ejus* (i. & fratrem ejus, nempe Sedeciam, 1. Paral. 3. v. 16. Vel si alios fratres habuit, de his silet Scriptura Hebraïca) ἐπὶ τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος, *sub*, vel *circa transmigrationem Babylonis*; nam Josias ante illam mortuus est, 2. Paral. 34. v. 28. ea enim tantummodo incœpit sub Joakimo ejus filio, continuata est sub Jechonia filio Joakim, & consummata sub Sedecia Jechoniæ patruo. Vide 4. Reg. c. 24. & 2. Paral. c. 36. In quibusdam codd. mſſ. quos vide apud D. Millium & alios, legitur: Ἰωσίας δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰωακείμ· Ἰωακεὶμ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰεχονίαν, &c. *Josias autem genuit Joakim: Joakim autem genuit Jechoniam*, &c. Hoc additamento complentur duæ tessaradecades, quæ à Davide ad Christum usque à S. Matth. memorantur, quæque alioquin videntur deficere, nisi sanctissima Christi mater in genealogia censeatur, quem ei honorem decernunt nonnulli præ aliis mulieribus, quæ in genealogiis locum non habent, quod ex illa sine viri consortio natus sit Christus.

IX. SECUNDUM, DE, Luc. 1. v. 59. καὶ

ἐκάλων αὐτὸν ἐπὶ τῷ ὀνόματι, *& vocabant eum secundum nomen*, vel *de nomine patris sui*, *Zachariam.* Vide etiam c. 5. v. 5.

X. PER, Act. 3. v. 16. καὶ ἐπὶ τῇ πίστει τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, *& per fidem nominis ejus* (Christi), &c.

XI. PROPTER, Luc. 1. v. 29. *Quæ cum vidisset* (Vulg. *audisset*, pro ἰδοῦσα legebat ἀκούσασα, ut habent codd. quidam mss.) *turbata est* ἐπὶ τῷ λόγῳ αὐτοῦ, *propter sermonem ejus.* Vide etiam c. 9. v. 43. Apoc. 1. v. 7. Heb. 7. v. 11. &c.

Huc etiam referunt illud Act. 11. v. 19. *Et illi quidem, qui dispersi fuerant à tribulatione*, seu *persequutione*, *quæ facta est* ἐπὶ Στεφάνῳ, *propter Stephanum*, vel *occasione Stephani.*

Denique illa præpositio interdum abundat. Act. 10. v. 16. ἐπὶ τρὶς, Vulg. *per ter*, hoc est, ter. Vide insuper 1. Cor. 8. v. 11.

IX. Κατά.

I. CONTRA, Rom. 8. v. 32. 1. Pet. 2. v. 11. &c.

II. AD, de loco, Luc. 10. v. 32. &c. De re, aut persona, Act. 17. v. 28. *Sicut & quidam* τῶν καθ' ὑμᾶς ποιητῶν, *poëtarum vestrorum dixerunt.*

III. IN pro εἰς, Marc. 14. v. 3. *Effudit illud* κατὰ τῆς κεφαλῆς, *in*, vel *super caput ejus.* Vide etiam Gal. 2. v. 11. 2. Tim. 1. v. 1. &c. Pro ἐν, de loco, Act. 22. v. 19. &c. De tempore, Luc. 11. v. 3. &c. De re quacunque, Matth. 1. v. 20. κατ' ὄναρ, *in somno*, Heb. 11. v. 13. κατὰ πίστιν, *in fide.* Distributive, Marc. 15. v. 6. κατὰ ἑορτὴν, *in singulis festis.* Luc. 21. v. 11. κατὰ τόπους, *in singulis locis.* Act. 16. v. 5. καθ' ἡμέραν, *singulis diebus*, *quotidie.* 1. Cor. 16. v. 2. κατὰ μίαν σαββάτων, *primo quoque die Sabbathi*, seu hebdomadis. Vide etiam Tit. 1. v. 5. Act. 20. v. 20. &c. ubi *per* exponitur.

IV. EX, Marc. 5. v. 13. *Et impetu ruit se grex* κατὰ τοῦ κρημνοῦ, *ex præcipitio in mare.* Tit. 3. v. 5. κατὰ ἔλεον, *ex misericordia.* Philem. v. 14. κατὰ ἀνάγκην, *ex necessitate*, &c.

V. PER, de loco, Act. 9. v. 42. καθ' ὅλης τῆς Ἰόππης, *per totam Joppen.* Vide etiam cap. 21. v. 21. De tempore, Apoc. 22. v. 2. κατὰ μῆνα ἕκαστον, *per singulos menses.* De jurejurando, Heb. 6. v. 13. ὤμοσε καθ' ἑαυτοῦ, *juravit per semetipsum.* De causa & modo agendi, Marc. 1. v. 27. κατ' ἐξουσίαν, *per potestatem.* 1. Tim. 5. v. 21. κατὰ πρόσκλισιν, *per inclinationem*, h. e. ut reddit Vulg. *in alteram partem declinando.*

VI. ANTE, Luc. 2. v. 31. *Quod parasti* κατὰ πρόσωπον, *ante faciem omnium populorum.*

VII. PROPTER, Philip. 4. v. 11. οὐχ ὅτι καθ' ὑστέρησιν λέγω, *non quasi propter penuriam dico.*

VIII. DE, 1. Cor. 15. v. 15. ὅτι ἐμαρτυρήσαμεν κατὰ τοῦ Θεοῦ, *quoniam testimonium diximus de Deo*, &c. Vide etiam Tit. 1. v. 9.

IX. SECUNDUM, Luc. 6. v. 23. κατὰ ταῦτα γὰρ ἐποίουν τοῖς προφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν, *secundum hæc enim faciebant prophetis patres eorum.* Vide etiam Rom. 8. v. 1. cap. 9. v. 11. 2. Cor. 11. v. 29. 1. Tim. 1. v. 11. &c.

X. Inservit periphrasi 1°. Adjectivi, Act. 25. v. 23. τοῖς κατ' ἐξοχὴν οὖσι τῆς πόλεως, *urbis proceribus.* 2. Cor. 8. v. 2. ἡ κατὰ βάθους πτωχεία, *profunda egestas.* 2°. Adverbii, κατὰ κράτος, *fortiter*, Act. 19. v. 20. καθ' ὃν τρόπον, *quemadmodum*, Act. 15. v. 11. κατ' ἰδίαν, *seorsim*, Marc. 9. v. 31. κατ' ὄνομα, *nominatim*, Joan. 10. v. 3. εἷς καθ' εἷς, *singulatim*, Marc. 14. v. 19. & Joan. 8. v. 9. ubi pro καθ' ἕνα legitur καθ' εἷς in nominandi casu ex Hebræa dialecto, in qua nomina sunt ἄκλιτα, *indeclinabilia.*

XI. In compositione, modo *contra* significat, ut καταφρονεῖν, *contemnere*, Matth. 6. v. 24. κατηγορεῖσθαι, *accusari*, cap. 27. v. 12. κατακρίνειν, *condemnare*, 1. Joan. 3. v. 20. &c. Modo significationem intendit, ut κατεσθίειν, καταφάγειν, *devorare*, Matth. 13. v. 4. c. 23. v. 14. Modo verbi simplicis significationi nihil addit, ut καταγγέλλειν, *nuntiare*, Act. 13. v. 5. &c. κατακυριεύειν, *dominari*, Matth. 20. v. 25. &c. Confer Luc. 22. v. 25.

XII. Denique illa præpositio interdum deficit, ut Matth. 4. v. 15. ὁδὸν θαλάσσης, pro καθ' ὁδὸν, *secundum*, *juxta viam maris.*

X. Μετά.

I. CUM, Matth. 12. v. 30. &c.

II. APUD, Joan. 3. v. 26. *Magister, qui erat* μετὰ σοῦ, *apud te trans Jordanem*, &c.

quanvis vulgaris significatio *cum* hîc etiam retineri possit.

III. CORAM, ANTE, Act. 2. v. 28. *Implebis me lætitia* μετὰ τοῦ προσώπου σου, *coram vultu tuo*, h. e. coram te, seu cum intuebor te.

IV. INTER, Luc. 24. v. 5. *Quid quæritis viventem* μετὰ τῶν νεκρῶν, *inter mortuos?*

V. PER, Act. 14. v. 27. *Retulerunt quanta fecisset Deus* μετ' αὐτῶν, *per eos.* Vide etiam cap. 15. v. 4.

VI. CONTRA, Apoc. 11. v. 7. *Faciet bellum* μετ' αὐτῶν, *contra eos.*

VII. POST, Joan. 3. v. 22. Μετὰ ταῦτα, *Post hæc venit Jesus*, &c. Vide Act. 7. v. 4. cap. 13. v. 15. cap. 28. v. 11. &c.

Interdum tamen μετὰ, cum de tempore sermo est, significat *intra.* Exempla vide in art. II. §. II. pag. 586. coll. 1. 2.

VIII. Cum infinitivo constructa exponitur *postquam*, & infinitivus in tempus finitum convertitur. Act. 7. v. 4. Μετὰ τὸ ἀποθανεῖν τὸν πατέρα αὐτοῦ, *postquam mortuus est pater ejus*, &c. Vide cap. 15. v. 13. &c.

IX. In compositione illa præpositio significat 1°. *Trans*, ut μεταβαίνειν *transire*, Matth. 11. v. 1. &c. 2°. *Ad*, ut μετακαλεῖσθαι, *advocare*, *accersere*, Act. 7. v. 14. 3°. *Circum*, ut μετάγω, *circumago*, μετάγεσθαι, *circumagi*, Jac. 3. vv. 3. 4. 4°. *Cum*, ut μετέχειν, *participare*, 1. Cor. 9. vv. 10. 12. &c.

XI. Παρά.

I. A, vel AB, Joan. 6. v. 45. &c.

II. AD, Matth. 15. vv. 29. 30. &c.

III. APUD, Luc. 1. v. 30. c. 5. v. 1. &c.

IV. JUXTA, Matth. 4. v. 18. c. 20. v. 30. &c.

V. IN, Matth. 13. vv. 4. 19. Joan. 14. v. 23. &c.

VI. PRÆTER, ULTRA, Luc. 3. v. 13. *Nihil amplius* παρὰ τὸ διατεταγμένον ὑμῖν, πράσσετε, *præter*, vel *ultra id, quod vobis constitutum est, facite.* Vide etiam 1. Cor. 3. v. 11. &c.

VII. CONTRA, Act. 18. v. 13. παρὰ τὸν νόμον, *contra legem hic persuadet hominibus colere Deum.* Vide insuper Rom. 1. vv. 25. 26. c. 4. v. 18. &c.

VIII. PRÆ, Luc. 13. v. 2. *Putatis, quod hi Galilæi* παρὰ πάντας τοὺς Γαλιλαίους, *præ omnibus Galilæis peccatores fuerint.* Vide etiam v. 4. Rom. 14. v. 5. Heb. 1. vv. 4. 9. &c.

IX. PROPTER, 1. Cor. 12. v. 16. οὐ παρὰ τοῦτο, *num propter hoc* (Vulg. *ideo*) *non est de corpore?*

X. MINUS, de numero, 2. Cor. 11. v. 24. *A Judæis quinquies quadraginta* (plagas) παρὰ μίαν, *una minus, accepi.*

XI. SUPRA, MAGIS QUAM, Rom. 1. v. 25. *Et servierunt creaturæ* παρὰ τὸν κτίσαντα, *magis quam creatori.* Vide etiam cap. 14. v. 5. Heb. 1. v. 9.

In compositione significat 1°. *Ad*, Matth. 2. v. 1. παραγίνομαι, *adsum.* 2°. *Trans*, Matth. 5. v. 2. παραβαίνω, *transgredior.* 3°. *Comparationem*, Matth. 4. v. 30. παραβάλλω, *confero, comparo.* 4°. Significationem auget, Matth. 1. v. 19. παραδειγματίζω, *ignominiæ expono.* Vulg. *traduco.*

XII. Περί.

I. DE. Joan. 1. v. 22. c. 5. v. 46. &c.

II. PRO, de utilitate. Matth. 26. v. 28. Marc. 14. v. 24. &c.

III. PER, Rom. 8. v. 3. περὶ ἁμαρτίας, *per peccatum condemnavit peccatum in carne*, hoc est, peccatum destruxit per carnem Christi, *quem fecit pro nobis peccatum*, h. e. hostiam pro peccato, 2. Cor. 5. v. ult. Tit. 2. v. 7. περὶ πάντα, *per omnia* (Vulg. *in omnibus*) *te ipsum præbe exemplum bonorum operum*, &c.

IV. PROPTER, Luc. 19. v. 37. περὶ πασῶν ὧν εἶδον δυνάμεων, *propter omnes, quas viderant, virtutes.* Vide etiam Joan. 6. v. 61. &c.

V. CONTRA, Joan. 6. v. 41. *Murmurabant ergo Judæi* περὶ αὐτοῦ, *contra illum*, &c.

VI. CUM, Act. 21. v. 8. *Altera autem die exeuntes* οἱ περὶ τὸν Παῦλον, *qui erant cum Paulo*; quæ verba (οἱ περὶ τὸν Παῦλον) Latinus interpres non reddidit, ut diximus supra pag. 425. col. 2. initio.

VII. CIRCUM, de loco, Act. 28. v. 7. Apoc. 15. v. 6. De tempore, Act. 22. v. 6. De alia re, 1. Tim. 6. v. 4.

In compositione significat 1°. *Circum*, ut περιάγειν, *circumire*, Matth. 4. v. 23. 2°. Signi-

ficationem auget, ut: περίλυπος, *valde tristis, admodum dolens*, &c.

XIII. Πρός.

I. AD, Joan. 14. v. 12. 1. Cor. 7. v. 3. &c.

II. APUD, Matth. 13. v. 56. Marc. 14. v. 49. &c.

III. PROPE AD, Joan. 18. v. 16. *Petrus autem stabat* πρὸς τῇ θύρᾳ ἔξω, *prope ad ostium foris.*

IV. USQUE AD, Apoc. 1. v. 13. *Et præcinctum* πρὸς τοῖς μαστοῖς, *usque ad*, vel simpliciter *ad*, *versus mammas zona aurea.*

V. CONTRA, ADVERSUS, Luc. 20. v. 19. *Cognoverunt enim, quod* πρὸς αὐτοὺς, *adversus se dixerit similitudinem hanc.* Vide etiam Act. 9. v. 5. &c. & supra art. II. §. I. can. IV. pag. 585. col. 1.

VI. ERGA, 2. Tim. 2. v. 24. *Servum autem Domini non oportet litigare, sed mansuetum esse* πρὸς πάντας, *erga omnes.*

VII. DE, Heb. 1. v. 7. Καὶ πρὸς μὲν τοὺς ἀγγέλους λέγει, *Et de angelis quidem dicit*, &c. Vide etiam v. 8. c. 4. v. 13. &c. & supra art. II. §. I. can. IV. pag. 584. col. 1.

VIII. EX, Ephes. 3. v. 4. πρὸς ὃ, *ex quo*, Vulg. *prout potestis legentes intelligere*, &c.

IX. PRO, Act. 27. v. 34. τοῦτο γὰρ πρὸς τῆς ὑμετέρας σωτηρίας ὑπάρχει, *hoc enim pro vestra salute est.*

X. SECUNDUM, 2. Cor. 5. v. 10. πρὸς ἃ ἔπραξεν, *secundum ea, quæ fecit*; Vulg. *prout gessit.* Vide etiam Gal. 2. vv. 2. 14.

XI. PROPTER, Matth. 19. v. 8. πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν ὑμῶν, *propter duritiam cordis vestri*, &c.

XII. CIRCITER, FERE, Luc. 24. v. 29. *Mane nobiscum, quoniam* πρὸς ἑσπέραν ἐστὶ, *fere vespera est.* Vulg. *advesperascit.*

XIII. Illa præpositio in comparatione usurpatur, Rom. 8. v. 18. *Existimo enim, quod non sunt condignæ passiones hujus temporis*, πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν, *comparatæ ad futuram gloriam, quæ revelabitur in nobis.*

XIV. Cum infinitivo constructa denotat 1°. Causam finalem, & exponitur per *ut.* Matth. 6. v. 1..... πρὸς τὸ θεαθῆναι αὐτοῖς, *ut videamini ab eis.* Vide etiam c. 13. v. 30. 2°. Quandoque eventum, Marc. 13. v. 22.. πρὸς τὸ ἀποπλανᾶν, *ad seducendos, si fieri potest, etiam electos*, hoc est, unde fiet ut seducantur, &c. 3°. Adjunctum aliquod, seu rei conditionem, Matth. 5. v. 28. *Qui viderit mulierem* πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτῆς, *ad concupiscendam eam*, hoc est, ita ut eam concupiscat.

XV. In compositione vel *ad* significat, ut προσέρχεσθαι, *accedere*, Matth. 4. v. 3. προστίθεσθαι, *adjici*, cap. 6. v. 33. &c. Vel certum respectum addit verbo, ut προσαιτεῖν, *mendicare*, Marc. 10. v. 46.

XIV. Σύν vel Ξύν.

I. CUM, Matth. 27. v. 38. &c.

II. PRO, Act. 14. v. 4. *Et alii quidem erant* σὺν τοῖς Ἰουδαίοις, *cum Judæis, alii vero* σὺν τοῖς ἀποστόλοις, *cum apostolis*, h. e. pro Judæis, pro apostolis.

III. APUD, Luc. 1. v. 56. *Mansit autem Maria* σὺν αὐτῇ, *apud eam*, Vulg. *cum ea tribus circiter mensibus.* Vide etiam Philip. 1. v. 23. ubi tamen σὺν exponi etiam potest *cum*, ut reddidit Vulg.

IV. Illa præpositio interdum deficit. Vide in artic. II. §. III. pag. 588. col. 2. Quandoque etiam deest apud profanos. Thucyd. πορευόμενος χιλίοις ὁπλίταις ἐς τὰ ἐπὶ Θρᾴκης, *profectus* (σὺν cum) *mille armatis in Thraciam.*

V. In compositione vel retinet significationem *cum*, ut συνευδοκεῖν, *consentire, comprobare*, Luc. 11. v. 48. Vel nihil significat, ut συνήδομαι, *delector*, Rom. 7. v. 22. ubi tamen Vulg. *condelector* transtulit.

XV. Ὑπέρ.

I. PRO, notatque 1°. Causam, ut Philip. 2. v. 13. *Deus est, qui operatur in vobis & velle & perficere*, ὑπὲρ τῆς εὐδοκίας, *pro bona voluntate*, vel *pro beneplacito suo.* 2°. Commodum, ut Joan. 6. v. 51. *Caro mea, quam ego dabo* ὑπὲρ τῆς τοῦ κόσμου ζωῆς, *pro mundi vita.*

Rom. 5. v. 8. *Christus* ὑπὲρ ἡμῶν, *pro nobis mortuus est*, &c. Et sic in sexcentis Scripturæ locis.

Huc

Huc pertinet Col. 1. v. 24. *Gaudeo in passionibus meis* ὑπὲρ ὑμῶν *pro vobis, & adimpleo ea, quæ desunt passionum Christi, in carne mea,* ὑπὲρ τοῦ σώματος αὐτοῦ, *pro corpore ejus, quod est Ecclesia.* Christus plene satisfecit pro nobis patri suo, nec quidquam deest passionum ex parte ejus; at deest aliquid ex parte membrorum, nempe fidelium, in quibus patitur, cum & ipsi patiuntur & exagitantur ab improbis. Unde Paulus eum persequutus dicitur, cum in eum credentes insectaretur, Act. 9. v. 4. Idem ex persequutore factus apostolus, & Christi membrum, *adimplet*, melius ex mſ. nostro cod. Sangermanensi & Claromontano, *supplet*, quæ desunt passionum Christi, cum in confirmandis in fide Colossensibus patitur. Cum abundant in eo passiones Christi, & tribulatur pro Corinthiorum exhortatione & salute, 2. Cor. 1. vv. 5. 6. Cum pro Evangelio annuntiando laborat usque ad vincula, & omnia sustinet propter electos, ut & ipsi salutem consequantur, 2. Tim. 2. vv. 9. & 10. &c.

II. SUPER. Tum de *loco*, tum de *statu*. 1°. De loco, 1. Cor. 15. v. 29. *Quid facient, qui baptizantur* ὑπὲρ τῶν νεκρῶν, *super mortuos*, hoc est, mortuorum sepulchra, supra quæ Christianos olim baptizatos fuisse in signum fidei & confessionis de resurrectione mortuorum scribit Glassius post Lutherum, Flaccium, &c. qui gratis id asserunt. Vide supra pag. 428. coll. 1. 2. aliam versiculi hujus expositionem, quæ est doctissimi *Harduini* S. J. quamque sequenti postponit in epistola ad nobiliss. virum D. *Delanghenmantel* Canonicum Augustanum, quæ exstat in operibus selectis eruditissimi illius Jesuitæ Amstelodami MDCC. IX. editis, pag. 237. In ea itaque epistola sic Paulinum istud comma aliter exponit: *Quid facient, qui baptizantur pro mortuis, si omnino mortui non resurgunt?* » h. e. qua spe ducuntur ii, qui immissis ab » adversariis fidei Christianæ molestiis ærumnisque, iis veluti quadam aquarum mole » perfunduntur, merguntur, obruuntur, » pro incredulis, pro convertendis ad Deum » Christumque gentibus ac Judæis: qui hac » veritatis luce destituti, vere pro mortuis » habendi sunt? Nam & vidua, *quæ in deliciis est, vivens mortua est*, 1. Tim. 5. v. 6. Deinde laudat Luc. 15. v. 32. Matth. 4. v. 16. Luc. 1. v. 79. Eph. 2. v. 1. cap. 5. v. 14. Rom. 6. v. 13. &c. quibus in locis vox *mortuus* metaphorice accipitur. Probat etiam verbum *baptizari* interdum esse metaphoricum, & in hujus rei confirmationem affert loca Luc. 12. v. 50. *Baptismo autem habeo baptizari: & quomodo coarctor, usque dum perficiatur?* Et Marc. 10. v. 38. *Potestis bibere calicem, quem ego bibo, aut baptismo, quo ego baptizor, baptizari?* Baptismo autem, sive aquis, calamitates, ærumnas, perpessiones, &c. significari, passim in Scripturis legere est. Unum pro omnibus exemplum affert scriptor celeberrimus, nempe Psal. 123. Heb. 124. vv. 4. 5. *Forsitan aqua absorbuisset nos..... Forsitan pertransiisset anima nostra aquam intolerabilem.* Vox itaque *mortui*, quæ in hoc Apostoli contextu bis ponitur, metaphorice accipitur priori loco, posteriori vero genuinum suum sensum retinet. Ceterum postrema illa expositio doctissimo suo auctori sic arridet, ut præ illa se prioris pœnitere asserat.

Quandoquidem locus ille obscurissimus est, duabus eruditissimi Harduini expositionibus tertiam juvat adjungere. Ea est veterum quorumdam interpretum, qui existimant Paulum eo loci argumentari contra eos, qui resurrectionem negabant, quam probat ex prava nonnullorum consuetudine, qui pro mortuis non baptizatis baptizari se curabant, quasi baptismus ille *vicarius*, ut eum appellat Tertullianus, illis ad peccatorum remissionem esset profuturus. Sic igitur ex illo baptismate, quod tamen non approbat, ratiocinatur Apostolus: si mortui non resurgunt, quid faciunt, qui baptizantur pro mortuis? Quid alieni corporis ablutio prodest corpori, quod nunquam est resurrecturum? Baptismi hujus meminit Tertullianus, Epiphanius, aliique Patres antiqui, quos vide laudatos in speciali diatriba, quam Doctissimus P. *Calmetus* super hunc Pauli contextum edidit, & in qua 24. diversas interpretum sententias commemorat.

2°. De statu, Matth. 10. v. 24. *Non est discipulus* ὑπὲρ τὸ διδάσκαλον, *supra magistrum, nec servus* ὑπὲρ τὸ κύριον αὐτοῦ, *super dominum suum.* Vide etiam v. 37. Act. 26. v. 13. 1. Cor. 4. v. 6. &c. In hac significatione comparationibus etiam inservit, Luc. 16. v. 8. *Filii hujus seculi prudentiores sunt* ὑπὲρ τοὺς υἱοὺς φωτὸς, *super filios lucis*, h. e. filiis, vel quam filii lucis.

III. DE. Rom. 9. v. 27. *Isaias autem clamat* ὑπὲρ τοῦ Ἰσραὴλ, *de Israel.*

2. Cor. 1. v. 6. *Et spes nostra firma est* ὑπὲρ ὑμῶν, *de vobis.*

Ibid. c. 7. v. 4. *Multa mihi fiducia est apud vos, multa mihi gloriatio* ὑπὲρ ὑμῶν *de vobis*, Vulg. *pro vobis.*

Ibid. c. 8. v. 22. *Misimus autem cum illis & fratrem nostrum, quem probavimus in multis sæpe solicitum esse .... v. 23. sive* ὑπὲρ Τίτου, *de Tito*, Vulg. *pro Tito*, &c. v. 24. *Ostensionem ergo charitatis vestræ & nostræ gloriæ* ὑπὲρ ὑμῶν *de vobis*, Vulg. *pro vobis*, *in illos ostendite in faciem Ecclesiarum.*

Ibid. c. 12. v. 5. Ὑπὲρ τοῦ τοιούτου καυχήσομαι· ὑπὲρ δὲ ἐμαυτοῦ οὐ καυχήσομαι, &c. *De hujusmodi gloriabor: de me autem non gloriabor*, &c. Vulg. *pro hujusmodi*, &c. *pro me*, &c. Vide etiam Philip. 1. v. 7.

Eodem modo hanc præpositionem explicat Flaccius, & post eum Glassius, 2. Thess. 2. v. 1. *Rogamus autem vos, fratres*, ὑπὲρ τῆς παρουσίας τοῦ κυρίου ἡμῶν, *de adventu Domini nostri J. C. & nostra congregatione ad ipsum*, &c. h. e. adventum Domini, quod attinet, ne putetis eum instare, &c. Conf. vers. 2. 3. 4. &c. Vulg. & alii interpretantur, *per adventum*, &c.

XVI. Ὑπό.

I. SUB, SUBTER, de loco, Joan. 1. v. 49. &c. De statu, seu subjectione, Matth. 8. v. 9. &c.

II. A, vel AB, cum verbis passivis & neutris, Matth. 2. v. 17. &c.

III. PER, de instrumento, Apoc. 6. v. 8. καὶ ὑπὸ τῶν θηρίων τῆς γῆς, *& per bestias terræ.*

IV. In compositione significat 1°. *Sub*, ut ὑποβάλλειν, *subjicere*, Act. 6. v. 11. 2°. *Iterationem*, ut ὑποστρέφειν, *reverti*, Luc. 1. v. 56. 3°. *Quidlibet aliud*, ut ὑπομένειν, *tolerare*, Matth. 10. v. 22. &c. ὑποκρίνεσθαι, *simulare*, Luc. 20. v. 20. &c.

CAPUT VIII.

De Conjunctione.

CONJUNCTIO vel *enuntiativa* est, vel *ratiocinativa.*

Enuntiativa ea est, qua orationis partes cohærent; idque tum *affirmative*, & hæc conjunctio *copulativa* & *conditionalis* est: tum *opposite*, & ista conjunctio *disjunctiva* & *adversativa* dicitur.

Ratiocinativa est, qua enuntiationis, sive orationis, pars alia ex altera ratiocinando velut asseritur; estque vel *causalis*, qua antecedentis causa redditur; vel *conclusiva*, qua ex antecedente consequens concluditur.

Sex itaque numerantur conjunctionum species. Aliæ siquidem sunt I. Copulativæ. II. Conditionales. III Disjunctivæ. IV. Adversativæ. V. Causales. VI. Conclusivæ. Vide supra pagg. 383. 384.

ARTICULUS I.

De Conjunctione copulativa.

CANON I.

INTER conjunctiones copulativas primum locum obtinet ו, quod præterea in verbis mutat vulgo præteritum in significationem futuri, & vice versa, futurum in significationem præteriti.

Motio genuina τῶ ו copulantis est schevá, ut diximus supra pag. 384. in appendice, quod schevá retinet ante præteritum, quod commutat in significationem futuri (modo præteritum istud non incipiat à labiali; tunc enim ו fit schouréq: aut modo prima ejus litera non habeat (ֲ), nam ו afficitur (ַ)) ut: וְעָבַר *& transibit Dominus*, Exod. 12. v. 23. וּפָחַד *& expavescet*, Isai. 19. v. 16. וַעֲבַדְתֶּם *& servietis*, Exod. 23. v. 25. Si tamen præcesserit aliud præteritum, aut futurum pro præterito positum, ו istud præterito præfixum, copulat tantum, non vero convertit. Isai. 41. v. 4. מִי־פָעַל וְעָשָׂה *quis fecit & operatus est?*

Ante futurum, ו conversivum notatur cum (ַ); & præterea, syllabæ complendæ gratia, imprimit daghésch forte characteristicæ, quæ si fuerit א in quo, utpote gutturali, daghésch istud non recipitur, pro (ַ) ו habet (ָ).

Exod. 12. v. 27. וַיִּקֹּד הָעָם וַיִּשְׁתַּחֲווּ *& inclinavit se populus, & adoravit.* Sic passim וַיְהִי *& fuit*, sine daghésch in (י), quia ex litera schevá affecta sæpius excidit, & semper, aut saltem fere semper, ex isto (י) tertiæ personæ futuri charactere. Vide supra p. 29. col. 1.

3. Reg. 8. v. 20. וָאֶבְנֶה *& ædificavi.*

Excipiuntur duo, in quibus ו istud ante א afficitur (ַ) loco (ָ), 2. Reg. 1. v. 10. וַאֲמֹתְתֵהוּ *& occidi illum.* Ezech. 16. v. 10. וַאֲכַסֵּךְ, *& operui te.* Sed possunt esse futura pro præteritis posita, nec per ו conversa.

Quandoque etiam adverbium temporis אָז *tunc, tum*, futuro præpositum, illud in præteritum mutat, ut: Exod. 15. v. 1. אָז יָשִׁיר *tunc cecinit.* Deut. 4. v. 41. אָז יַבְדִּיל *tunc divisit*, &c. Vide supra pag. 546. col. 1. in fine.

Interdum tamen ו illud copulat tantum & non convertit, Isai. 5. v. 15. וַיִּשַּׁח *& incurvabitur homo*, וַיִּשְׁפַּל *& humiliabitur vir.* Vide v. 16. c. 22. v. 7. &c.

E contrario ו conversivum, in præterito & futuro, ea convertit solum, non vero copulat.

Gen. 22. v. 4. *Die autem tertio* וַיִּשָּׂא *sustulit Abraham oculos suos*, &c.

Exod. 12. v. 15. *Quicunque comederit fermentatum*, וְנִכְרְתָה *peribit anima illa de Israël.* Vide Num. 14. v. 37. 2. Paral. 9. v. 1. Jerem. 28. v. 7. &c. Sic in initiis librorum, ut Ruth. 1. v. 1. וַיְהִי *fuit*, &c.

CANON II.

PRÆTER hunc copulandi & convertendi usum, ו illud plurimis etiam aliis significationibus insignitur, ac significat quidem

I. ETIAM. Prov. 24. v. 27. *Præpara foris opus tuum .... postea* וּבָנִיתָ *etiam ædificabis domum tuam.* Posset etiam ו spectari eo loci ut simpliciter convertens.

Ose. 8. v. 6. *Quia ex Israël* וְהוּא *etiam ipse est* (vitulus Samariæ in Dan & Bethel positus.)

II. SI. Exod. 12. v. 13. וְרָאִיתִי *si videro sanguinem, tunc transibo*, &c.

Jud. 6. v. 13. וְיֵשׁ *si Dominus nobiscum est, cur apprehenderunt nos hæc omnia?* Vide etiam Lev. 10. v. 29.

III. AUT. Exod. 12. v. 5. *Erit autem agnus absque macula, masculus, anniculus,* מִן־הַכְּבָשִׂים וּמִן־הָעִזִּים תִּקָּחוּ *ex ovibus, aut ex capris accipietis.*

Exod. 21. v. 15. *Qui percusserit patrem suum,* וְאִמּוֹ Lxx. ἢ μητέρα αὐτοῦ, Vulg. *aut matrem suam, morte moriatur.* Conf. Matth. 15. v. 4.

Deut. 17. v. 9. *Veniesque ad Sacerdotes Levitici generis,* וְאֶל־ *aut ad judicem*, &c. Conf. v. 12. ubi pro ו habetur אוֹ *aut.* Alia exempla vide 2. Reg. 2. v. 19. *ad dexteram aut ad sinistram*, Prov. 30. v. 8. *paupertatem aut divitias*, &c. Isai. 7. v. 6. *aut ponamus regem*, &c.

Huc pertinet, secundum quosdam interpretes, illud Judicum 11. v. 31. *Et erit, quod egredietur è foribus domus meæ in occursum meum, cum revertar in pace à filiis Ammon,* וְהָיָה לַיהוָה וְהַעֲלִיתִהוּ עוֹלָה *aut erit Domino, aut offeram illud in holocaustum*, h. e. si fuerit homo, consecrabitur Domino, & cultui ejus dicabitur; si fuerit animal, quod ex Lege immolari potest, immolabitur. Qui hanc explicationem sequuntur, contendunt filiam Jephthæ combustam non fuisse, sed cœlibatui perpetuo addictam. Id probant ex v. 37. *dimitte me, ut .... plangam virginitatem meam*, & v. 39. *Et fecit ei* (Pater) *sicut voverat,* וְהִיא לֹא־יָדְעָה אִישׁ *& ipsa non cognovit virum*, quandiu vixit. Versum autem quadragesimum sic exponunt: *Et consuetudo servata est, ut post anni circulum conveniant in unum filiæ Israël,* לְתַנּוֹת *ad colloquendum*, seu *confabulandum, cum filia Jephthæ Galaaditæ, diebus quatuor.* Contrariam sententiam tuentur quamplurimi SS. Patres cum Græci, tum Latini. Tertull. Athanasius, Nazianzenus, Hieronymus, Ambros. Chrysost. August. Theodor. &c. Ita veteres Judæi, & Joseph. lib. 5. antiq. c. 9. pag. 158. F edit. Genev. 1611. θύσας τὴν παῖδα ὡλοκαύτωσεν, *mactatam filiam in holocaustum obtulit.* Ex hac historia nata est Iphigeniæ à patre sacrificatæ fabula.

Apud profan. Virg. Æneid. l. 2. vv. 36. 37.
Aut pelago Danaûm insidias, suspectaque dona
Præcipitare jubent, subjectisque urere flammis.

ubi conjunctio *que* significat *aut*, ut sensus postulat. Si ו repetatur, per *sive* exponitur. Exod. 21. v. 16. *Qui furatus fuerit hominem,* וּמְכָרוֹ וְנִמְצָא *sive vendiderit eum, sive deprehensus fuerit in manu ejus, morte moriatur.*

IV. SED, AUTEM, VERO. Gen. 3. v. 3. וּמִפְּרִי *de fructu vero ligni*, &c. Sic c. 30. v. 30. c. 42. v. 10. Exod. 13. v. 18. c. 14. v. 8. Isai. 9. vv. 9. 10. c. 29. v. 13. (confer Matth. 15. v. 8.) c. 53. v. 5. Zach. 8. v. 19. Malach. 1. vv. 2. 3. &c. In N. Testam. καὶ sæpe hanc significationem obtinet. Exempla vide infra in conjunctione adversativa.

V. TAMEN, ATTAMEN. Psal. 43. Heb. 44. v. 18. *Hæc omnia venerunt super nos,* וְלֹא *neque tamen obliti sumus te.* Vide etiam Exod. 5. v. 16. Job. 3. v. 26. Prov. 21. v. 2. Jon. 2. v. 6. &c.

VI. QUANVIS. Gen. 18. v. 27. *Loquar ad Dominum meum* וְאָנֹכִי *quanvis*, Vulg. *cum sim pulvis & cinis.* Sic c. 48. v. 14. Vide etiam 2. Reg. 9. v. 11. 2. Paral. 30. v. 19. Zach. 12. v. 8. &c.

Act. 7. vers. 5. *Et non dedit* (Deus) *illi* (Abrahamo) *hæreditatem in ea .... καὶ ἐπηγγείλατο, quanvis promisisset se illam daturum ei*, &c. Vide etiam Luc. 18. v. 7. in καὶ μακροθυμῶν, *quanvis patientiam habeat*, i. tardus videatur in ulciscendis eorum injuriis. Sic Heb. 3. v. 9.

VII. QUIA, ENIM, NAM. Gen. 14. v. 18. *At vero Melchisedech proferens panem & vinum,* וְהוּא Lxx. ἦν δὲ, Vulg. *erat enim Sacerdos Dei altissimi*, &c.

Gen. c. 20. v. 3. *En morieris propter mulierem, quam tulisti;* וְהִוא *quia juncta est marito.* Vulg. *habet enim virum.*

Isai. 39. v. 1. *In illo tempore misit Merodach munera ad Ezechiam;* וַיִּשְׁמַע *audierat enim, quod ægrotasset & convaluisset.* Vide 4. Reg. 20. v. 12. ubi pro ו ponitur כִּי *quia.* Vide insuper Gen. 30. v. 27. Isai. 33. v. 11. c. 64. v. 4. Psal. 59. Heb. 60. v. 12. Psal. 107. Heb. 108. v. 13. &c.

Sic in N. Testam. Luc. 6. v. 32. καὶ, *nam si diligitis eos, qui vos diligunt*, &c.

VIII. UT. Exod. 7. vv. 16. 26. *Dimitte populum meum,* וְיַעַבְדֻנִי Lxx. ἵνα μοι λατρεύσῃ,

Vulg. *ut mihi serviat.* Vide etiam cap. 5. v. 1. 1. Reg. 20. v. 16. &c.

Thren. 1. v. 19. *Quæsierunt cibum sibi* וְיָשִׁיבוּ *ut refocillarent animam suam.* Cap. 3. v. 26. טוֹב וְיָחִיל *bonum est ut exspectet*, &c. Vide etiam Jon. 1. v. 11. Isai. 53. v. 2. Ose. 2. v. 2. &c.

IX. Itaque. Amos 5. v. 27. וְהִגְלֵיתִי *itaque migrare vos faciam*, &c. Sic Psal. 2. v. 10. Ezech. 18. v. ult. &c. Marc. 6. v. 12. καὶ ἐξελθόντες, *itaque exeuntes*, &c. Vide c. 10. v. 26. 1. Cor. 5. v. 12. cap. 6. v. 2. c. 12. v. 26. Gal. 4. v. 7. &c.

X. Cum. Gen. 46. v. 1. *Profectus est itaque Israël*, וְכָל *cum omnibus, quæ habebat*, Vulg.

1. Reg. 14. v. 18. *Erat enim arca Dei in die illa*, וּבְנֵי *cum filiis Israël*, Vulg. Sic etiam Chald. qui interpretatur עִם *cum.* Vide etiam 2. Reg. 8. v. ult. & conf. c. 20. v. 23.

XI. Tunc. Gen. 3. v. 5. *Scit enim Deus, quod in quocunque die comederitis ex eo*, וְנִפְקְחוּ *tunc aperientur oculi vestri*, &c. Vulg. non expressit ו quod potest eo loci tantum convertere. Vide c. 18. v. 10. Exod. 7. v. 9. Lev. 26. v. 2. 1. Reg. 12. v. 15.

Luc. 2. v. 15. *Et cum discederent ab eis angeli in cælum*, καὶ, *tunc pastores dicebant*, &c.

Cap. 21. v. 25. καὶ ἔσονται, *tunc erunt signa in sole & luna*, &c. transit Christus ab excidio Jerosolymitano ad extremi Judicii vaticinium.

XII. Donec. Gen. 18. vv. 4. 5.... *requiescite sub arbore*, וְאֶקְחָה *donec accipiens afferam frusta panis.* Vide etiam 1. Sam. 14. v. 25.

XIII. Quum, quando. Gen. 47. v. 30. וְשָׁכַבְתִּי *quum dormiero cum patribus meis*, וּנְשָׂאתַנִי *tunc tolles me ex Ægypto.*

2. Esd. 2. v. 6. *Et misit me* (rex) וָאֶתְּנָה *postquam dedissem ei tempus*, h. e. cum certum reditus mei tempus ipsi designassem. Vide Zach. 7. v. 2. c. 14. v. 4. &c.

Marc. 15. v. 25. *Erat autem hora tertia*, καὶ, *cum crucifixerunt eum* (Christum), h. e. hora tertia desinens, & incipiens sexta; nam Joan. 19. v. 14. à Pilato condemnatus est circa horam *quasi* sextam, incipientem scilicet, quæque nostræ horæ duodecimæ respondet. Judæi enim diem ab ortu solis ad occasum, in quatuor partes seu horas dividebant, & earum quælibet tribus horis constabat. Prima pars sive prima hora incipiebat oriente sole, & durabat ad horam nonam ubi incipiebat *tertia* Judæorum. Secunda pars ab hora nona, seu *tertia* Judæorum, ad horam duodecimam, seu meridiem à quo initium ducebat *sexta* Judæorum. Tertia pars ab hora duodecima, seu *sexta* Judæorum, ad horam tertiam pomeridianam, quæ erat initium *nonæ* Judæorum. Quarta denique pars incipiebat ab hora tertia pomeridiana, sive *nona* Judæorum, & ad solis occasum desinebat. Christus itaque cruci affixus fuit hora circiter duodecima, in qua desinebat tertia Judæorum, & incipiebat sexta. Sic nox in quatuor vigilias dividebatur. Prima incipiebat ab occasu solis ad horam nonam. Secunda ab hora nona, ad duodecimam, sive mediam noctem. Tertia ab hora duodecima, sive media nocte, ad tertiam post mediam noctem. Quarta denique ab hora tertia post mediam noctem, ad ortum solis. Judæi, cum penes ipsos erat jus armorum, noctem in tres tantum vigilias dividebant, quarum singulæ quatuor horis constabant: at postquam sub Romanorum ditione fuerunt, eorum divisionem sequuti sunt. Vigiliæ autem ab arte militari dictæ sunt, quod vigiles quater in nocte, hoc est, singulis ternis horis mutarentur. Ex his porro liquet (si æquinoctiorum tempus excipias) noctis horas duodecim inæquales fuisse, utpote quæ breviores essent in æstate, in hyeme longiores. Sic horæ diei longiores erant in æstate, in hyeme breviores. De his fusius in Kalendario Judaïco, quod in alterius tomi libro tertio describetur.

XIV. Sic, in comparationis ἀποδόσει. Vide pag. 578. col. 1.

XV. Imo, quin. Prov. 6. v. 16. *Sex sunt, quæ odit Dominus;* וְשֶׁבַע *imo septem detestatur anima ejus*; æque enim coram Deo abominabilia sunt scelera, quæ priori senario continentur, atque illud, quod septimo loco ponitur. Vide etiam c. 30. vv. 15. 18. Psal. 7. v. 5. וָאֲחַלְּצָה *quin eripui hostiliter insequentem me immerito.* Innuit David occasiones quibus Saülem occidere potuisset, quæque narrantur 1. Reg. 24. v. 6. seqq. c. 26. v. 9.

Act. 7. v. 43. καὶ ἀνελάβετε, *imo suscepistis*, vel *bajulastis tabernaculum Moloch.*

XVI. NEMPE. Jerem. 40. v. 8. *Et venerunt ad Godoliam in Mitspa, & Ismaël filius Nathaniæ*, &c. h. e. nempe Ismaël, &c.

XVII. INQUAM. Gen. 14. v. 23. *Si accepero à filo usque ad corrigiam caligæ*, וְאִם *si, inquam, accepero ex omnibus, quæ tua sunt*, &c. Vulg. *non accipiam*, idem sensus, juramentum enim negationem hîc includit.

Isai. 55. v. 1. *Properate, emite, & comedite*, וּלְכוּ *properate, inquam, emite absque argento.*

Cap. 57. v. 17. הַסְתֵּר וְאֶקְצֹף *abscondendo me, inquam, indignatus sum*, seu *efferbui.*

XVIII. ID EST, cum aliquid clarius exponitur. Gen. 35. v. 12. *Terram, quam dedi Abraham & Isaac* (i. daturum me promisi) *dabo tibi*, וּלְזַרְעֲךָ *id est, semini tuo post te.* Sic Lev. 5. v. 1. *Et anima, cum peccaverit*, וְשָׁמְעָה *id est, audierit vocem juramenti*, &c.

Num. 31. v. 6. *Et vasa sancta*, וַחֲצֹצְרוֹת *id est, tubæ clangoris in manu ejus* (erant).

1. Reg. c. 28. v. 3. *Et sepelierunt eum* (Samuelem) *in Rama* וּבְעִירוֹ, *id est, in urbe sua.* Vulg. *in Ramatha urbe sua.* Alia exempla vide 1. Reg. 17. v. 40. 2. Reg. 17. v. 12. Isai. 57. v. 18. Jerem. 34. v. 21. Ose. 2. v. 15. Zach. 1. v. 4.

Matth. 13. v. 41. *Mittet filius hominis angelos suos, & colligent de regno ejus omnia scandala*, καὶ τοὺς ποιοῦντας τὴν ἀνομίαν, *id est, eos, qui faciunt iniquitatem.* Alii per *scandala* eos intelligunt, qui à fide deflectunt, ac prava dogmata disseminant; per *facientes* vero *iniquitatem*, eos, qui Christianam professionem morum corruptelis dedecorant.

Joan. 10. v. 33. *De bono opere* (ob bonum opus) *non lapidamus te, sed de blasphemia* (ob blasphemiam), καὶ, *id est, quia tu homo cum sis, facis te ipsum Deum.* Sic Col. 2. v. 8.

Apud profanos. Hesiod. l. 2. ἄστρῳ, ἄστρῳ καὶ αὐτῶς ἀρχομένου, *sidere, id est, cane exoriente.* Virg. l. 1. Æneid. vers. 31.

Judicium Paridis, spretaque injuria formæ. id est, spretæ injuria formæ.

XIX. QUI, QUÆ, QUOD. Vide supra pag. 507. col. 1. in can. IV.

XX. AN? UTRUM? NUNQUID? Ezech. 18. v. 13.... וָחָי *an vivet?* Vide etiam v. 24.

XXI. ו interdum *deficit*, interdum *abundat.*

DEFICIT. 1. Reg. 4. v. 8 *Hi sunt Dii, qui percusserunt Ægyptum*, sive *Ægyptios, in omni plaga* (in Ægypto), בַּמִּדְבָּר *in deserto*, pro וּבַמִּדְבָּר, Lxx. καὶ ἐν τῇ ἐρήμῳ, *& in deserto*, hoc est, in mari rubro, quod deserto adjacet.

Psal. 132. Heb. 133. v. 3. *Sicut ros Hermon*, שֶׁיֹּרֵד *qui descendit in montem Sion*, h. e. & sicut ros, qui descendit in montem Sion. Mons Hermon eo loci non is est, qui ad fines septentrionales terræ Israëliticæ situs est, quique centum milliarium Romanorum spatio à monte Sion distat, unde æstivæ nives Tyrum solebant deferri, teste Hieronymo, & in quem proinde ros non descendebat: sed Hermon iste non longe est à monte Thabor. Tanta in eum roris copia decidit, ut *Maundrellus* scribat se, cum his in locis pernoctaret, abunde didicisse quid esset ros Hermon, qui tentoria ipsius adeo copiose perfuderat, ac si tota nocte pluisset. Vide doctissimum *Relandum* tom. 1. Palæst. Sacræ, pagg. 325. 326. à quo hæc mutuati sumus. Idem conjicit montem Sion, in quem ros Hermonis descendit, esse שִׁיאֹן Jos. 19. v. 19. in tribu Issachar, non longe ab Hermone monti Thabor vicino. Cum literæ ש & צ facile commutentur, scribi potuit צִיּוֹן pro שִׁיּוֹן aut שִׁיאֹן. Vide etiam supra in nom. proprio pag. 444. col. 1. Isai. 63. v. 11. *Et recordatus est* (Dominus) *dierum sæculi, Moysi*, עַמּוֹ *populi sui*, h. e. *& populi sui*, Vulg. Apud Lxx. vacat *Moysi* & *populi sui.* Hab. 3. v. 11. *Sol, luna steterunt in habitaculo suo*, h. e. *sol & luna*, ut conjunctionem supplent Lxx. & Vulg.

ABUNDAT ו,

1°. Quando solummodo convertit futurum in præteritum, & vice versa, non vero copulat. Vide supra pag. 611. col. 2.

2°. Quando aliis vocibus præfigitur. Gen. 20. v. 16. וְאֵת כֹּל וְנֹכַחַת, *& coram omnibus & reprehensa fuit* (Sara), hoc est, reprehensa fuit, vel esto, sine conjunctione *&*. Vulg. *mementoque te deprehensam.* Addidit *mementoque* ad sensum explendum, ait Mercerus.

LXX. καὶ πάντα ἀληθευσον, *& omnia vere dicito*, h. e. dicito verum deinceps, neque te sororem Abrahami dixeris, cum sis uxor illius. נֹכַחַת deducebant à נָכַח inusitat. unde נֹכַח *æquitas, rectum, verum*. Qui vero interpretantur *& reprehensa fuit*, vocem hanc derivant à יָכַח *arguit, reprehendit*, unde in tertia pers. sing. fem. præt. niphal ex forma Chald. supra p. 407. col. 2. in fine, נֹכַחַת & in pausa נֹכָחַת. Aliis est benoni singul. fem. ejusdem conjug. ex forma ה præcedente duplici (-) pro duplici (·) ob tertiam rad. ח, & mutato priori (-) in (·) ob pausam.

Levit. 7. v. 16. *Et die postero* וְהַנּוֹתָר *reliquum ex eo comedetur.*

2. Reg. 13. v. 20. *Mansit itaque Thamar* וְשֹׁמֵמָה *desolata*, Vulg. *contabescens in domo Absalom fratris sui.* Alia exempla vide c. 15. v. 34. וַאֲנִי *ego.* Job. 23. v. 12. וְלֹא *non.* Psal. 4. v. 4. וּדְעוּ *scitote.* Eccle. 5. v. 6. וַהֲבָלִים *vanitates.* Isai. 9. v. 7. וְלָכֵן *idcirco.* Amos. 4. v. 10. וּבְאַפְּכֶם *in nasum vestrum*, &c.

Matth. 9. v. 10. *Et factum est discumbente eo in domo*, καὶ ἰδοὺ, *ecce multi publicani*, &c. ubi καὶ redundat; quare ab interpr. Latino negligitur. Vide etiam cap. 28. v. 9. Luc. 23. v. 51. Joan. 6. v. 51. Act. 1. v. 10. 1. Cor. 10. vv. 6. 9. (& confer vv. 7. 8.) 1. Joan. 1. v. 3. Jac. 2. v. 4.

3°. Sæpe ו pleonastice ponitur in initiis librorum, capitum, & quarumlibet sententiarum, ubi non copulat, sed inchoat sermonem, idque ex usu & proprietate Linguæ Sanctæ; quare à Qimhhi in libro Radicum vocatur וָו תְּחִלַּת הַדְּבָרִים *vav principium verborum.* Incipiunt autem ab hac litera *Exodus, Leviticus, Josue, Judices, Ruth, quatuor libri Regum, secundus Paralipom. Esdras, Esther, Ezechiel, & Jonas.* Vulgo etiam narrationes historicæ incipiunt à וַיְהִי *& fuit*, & plurima capita sunt, quorum singuli versus ab hac litera incipiunt.

Hæc de multiplici usu præfixi ו, quod, ut mox vidimus, per omnes fere orationis partes vagatur; unde à quibusdam, nec male, *Proteus* appellatur.

CANON III.

PRO conjunctione copulativa aliæ interdum usurpantur particulæ.

I. Relativum אֲשֶׁר *qui, quæ, quod.* Eccle. 5. v. 17. *Hoc itaque visum est mihi* טוֹב אֲשֶׁר־יָפֶה *bonum & pulchrum comedere*, &c. pro וְיָפֶה.

Ose. 12. v. 9. ... *in omnibus laboribus meis non invenient* עָוֹן אֲשֶׁר־חֵטְא *iniquitatem & peccatum*, i. non invenietur. Vulg. *iniquitatem, quam peccavi*, videtur legisse חָטָאתִי *peccans fui.* Sic etiam LXX. sed verterunt in 3. pers. δι' ἀδικίας ἃς ἥμαρτεν, *propter iniquitates, quas peccavit.*

II. Præpositio עִם *cum.* 1. Reg. 16. v. 12. *Erat autem* (David) *rufus* עִם־יְפֵה *& pulcher aspectu*, Vulg. Sic c. 17. v. 42.

Nah. 3. v. 12. *Omnes munitiones tuæ* (sunt sicut) *ficus*, עִם־בִּכּוּרִים *& primitivi fructus; si concussæ fuerint* (ficus illæ), *cadent in os comedentis.* Sic pari facilitate munitiones tuæ corruent ante hostes tuos, cum te in obsidione concutient.

CANON IV.

IN copulativa enuntiatione contingit quandoque ἀσύνδετον, seu copulativa omittitur in pluribus membris, cum vel semel poni debuisset. E contrario quandoque πολυσύνδετον est, seu pluries quam necesse erat, conjunctio copulativa repetitur.

I. Conjunctio omittitur. Exod. 15. v. 9. *Dixit inimicus: persequar, comprehendam, dividam spolia, implebitur*, seu *explebitur eis anima mea, evaginabo gladium, interficiet eos manus mea*; pro *persequar & comprehendam*, Vulg. Hoc asyntheto hostium victoriam sibi polli-

centium confidentia innuitur. Alia exempla vide Jud. 5. v. 27. 1. Reg. 15. v. 6. 1. Cor. 12. v. 4. seqq. 1. Thess. 5. v. 14. seqq.

II. Conjunctio repetitur. Gen. 25. v. 34. *Et Jacob dedit Esavo panem, & jusculum*, seu *edulium lentium, & comedit ille, & bibit, & surrexit, & abiit, & contemsit Esau primogenita sua.* Vide c. 43. v. 8. Jos. 7. vv. 11. 24. 4. Reg. 2. v. 14. Psal. 106. Heb. 107. v. 35. seqq. Isai. 37. v. 37. Joan. 10. vv. 27. 28. 1. Cor. 13. vv. 1. 2. 3. &c.

Conjunctionis copulativæ repetitio distributionem nonnunquam denotat. Psal. 75. Heb. 76. v. 7. *Ab increpatione tua, Deus Jacob*, נִרְדָּם וְרֶכֶב וָסוּס *consopitus est & currus & equus*, h. e. cum currus, tum equus. Seu consopiti sunt, vel perierunt tam qui currus, quam qui equos ascendebant. Aq. ἀπὸ ἐμβριμήσεως (al. ἐπιτιμήσεως) Θεὲ Ἰακώβ, κατεφέρετο καὶ ἅρμα, καὶ ἵππος, *a fremitu* (al. *ab increpatione*), *Deus Jacob, dejiciebatur & currus & equus.* Symm. ἀπὸ ἐμβριμήσεώς σου, Θεὲ Ἰακώβ, ἐκαρώθη καὶ ἅρμα, καὶ ἵππος, *a fremitu tuo, Deus Jacob, soporatus est & currus & equus.* Lxx. ἀπὸ ἐπιτιμήσεώς σου, ὁ Θεὸς Ἰακώβ, ἐνύσταξαν οἱ ἐπιβεβηκότες τοὺς ἵππους, Vulg. Lat. *ab increpatione tua, Deus Jacob, dormitaverunt* [*omnes*] *qui ascenderunt equos.* Pro וְרֶכֶב וָסוּס videntur legisse רֹכְבֵי סוּס (qui) *ascendent equum*, i. ascendunt, vel ascendebant, cum (י) loco prioris ו, posteriori ו conjuncto cum voce præcedenti, & mutato singulari in pluralem numerum. S. Hieron. *Ab increpatione tua, Deus Jacob, consopitus est currus & equus.* Neglexit prius ו, quod supervacaneum esse docet etiam R. Salomon.

Gen. 36. v. 24. *Et filii Sebeon* וְאַיָּה וַעֲנָה *& Aiia & Ana.* Vulg. *Aia & Ana*, omisso priori ו. Vide etiam Ezech. 42. v. 11.

CANON V.

Conjunctio copulativa non solum conjungit, sed interdum in eo, cui additur, singulare aliquid designat, & per adverbia *maxime, præsertim, potissimum*, &c. exponenda est.

Jos. 2. v. 1. *Ite & considerate terram, & Jericho*, h. e. & potissimum Jericho.

2. Esd. 8. v. 15. *Ut prædicent in universis urbibus, & in Jerusalem*, h. e. præsertim in Jerusalem. Alia exempla sunt 2. Reg. 2. v. 30. 2. Paralip. 26. v. 10. Psal. 17. Heb. 18. v. 1. Jerem. 4. v. 3. Soph. 1. v. 4. Zach. 2. v. 2. Prov. 6. v. 16. de quo ultimo loco vide supra pag. 613 col. 1.

Marc. 16. v. 7. *Sed ite, dicite discipulis ejus, & Petro*, h. e. & cumprimis Petro. Vide etiam c. 3. vv. 7. 8. Act. 1. v. 14. c. 26. v. 22. 1. Cor. 9. v. 5.

Sic in profanis. Virg. Æneid. 3. v. 87.

..... *relliquias Danaûm, atque immitis Achillei.*

Conjunctio copulativa quandoque affectum emphatice exprimit, ac instar *interjectionis* est.

Act. 23. v. 3. καὶ, *& tu sedens judicas me*, &c. ubi affectus Pauli indignantis exprimitur. Vide etiam 2. Cor. 2. v. 2.

Virg. Æneid. l. 1. v. 52.

.... *& quisquam numen Junonis adoret Præterea?*

CANON VI.

Copulativæ אַף & גַּם *etiam*, præter copulandi officium, quandoque non carent emphasi; eaque de iis in specie notanda sunt.

I. Augendæ & intendendæ sententiæ inserviunt. Gen. 18. v. 23. הַאַף *an etiam perdes justum cum impio?* Vide etiam cap. 31. v. 15. Levit. 26. vv. 28. 29.

Sic

Sic in N. Test. καὶ *&*, *etiam.* Apoc. 1. v. 7. *Et videbit eum* (Jesum) *omnis oculus*, καὶ *etiam qui eum pupugerunt.* Cap. 2. v. 13. *neque negasti fidem meam*, καὶ *etiam in diebus illis*, &c. Vide etiam Matth. 10. v. 30. καὶ *etiam capilli*, &c. Luc. 19. v. 42. *Quia si cognovisset* καὶ σὺ, *etiam tu*, &c.

II. אַף כִּי in collatione rerum affirmativa, valet *quanto magis*; in negativa, *quanto minus.*

In affirmativa. Deut. 31. v. 27. *Adhuc vivente me .... semper contentiose egistis contra Dominum*: וְאַף כִּי *quanto magis cum mortuus fuero.* Sic 1. Reg. 14. v. 30. Prov. 11. v. 31. cap. 15. v. 11.

In negativa. 3. Reg. 8. v. 27. *Si cælum & cæli cælorum te capere non possunt*: אַף כִּי *quanto minus domus hæc, quam ædificavi?* Sic Job. 9. v. 14.

Extra comparationem, אַף כִּי significat *eo quod, quia.* Prov. 21. v. 27. *Hostiæ impiorum abominabiles* (sunt coram Domino) אַף כִּי בְזִמָּה *quia in scelere*, Vulg. *ex scelere offeruntur.*

Gen. 3. v. 1. אַף כִּי varie ab interpretibus redditur. Lxx. τί ὅτι, Vulg. *cur præcepit vobis Deus*, &c. Chald. בְּקוּשְׁטָא *in veritate, verumne est, quod præcepit vobis Deus*, &c. Interpretationum illarum alterutram sequuntur doctiores.

גַּם כִּי *etiam quia*, significat quoque *etiamsi, etsi, quamvis.* Psal. 22. Heb. 23. v. 4. גַּם כִּי *etiamsi ambulavero in medio umbræ mortis*, &c. Et sola conjunctio גַּם, Psal. 94. Heb. 95. v. 9. *ubi tentaverunt me patres vestri, probaverunt*, seu *tentaverunt* (me inquam), גַּם *etiamsi vidissent opera mea* plena prodigiis; quomodo scilicet eduxissem eos ex Ægypto, scidissem mare, manna pluissem, petram rupissem, &c. Eodem sensu exponendum est καὶ in hoc versiculo, qui Heb. 3. v. 9. ab Apostolo laudatur.

III. גַּם *etiam* interdum repetitur, nec sine emphasi. Gen. 50. v. 9. *Habuit quoque* (Joseph) *in comitatu* גַּם רֶכֶב גַּם פָּרָשִׁים *etiam currum*, (Vulg. *currus*,) *etiam equites*, h. e. tum currus, tum equites. Sic Exod. 12. v. 31.

Conjunctio אַף interdum cum altera ו pleonastice conjungitur. Levit. 26. v. 42. *Et recordabor fœderis mei* (cum) *Jacob*, וְאַף *& etiam fœderis mei* (cum) *Isaac*, וְאַף *& etiam fœderis mei* (cum) *Abraham*, h. e. *cum Jacob, & Isaac, & Abraham*, Vulg. Ad duas illas conjunctiones interdum accedit tertia גַּם, Ibid. v. 44. וְאַף גַּם־זֹאת *& etiam quoque hoc*, pro, attamen.

Sic apud profanos conjunctio *etiam* interdum abundat. Terent. Hecy. Act. 5. Scen. 1. v. 7. *Ego pol quoque etiam timida sum*, &c. v. 35. *Ego quoque etiam credidi.*

ARTICULUS II.

De Conjunctione conditionali.

CANON I.

PRO conjunctione conditionali *si*, aliæ orationis partes interdum usurpantur.

I. In Veteri Testamento pronomen relativum אֲשֶׁר *qui, quæ, quod.* Levit. 4. v. 22. אֲשֶׁר נָשִׂיא יֶחֱטָא, Lxx. ἐὰν ὁ ἄρχων ἁμάρτῃ, Vulg. *si peccaverit princeps*, &c. Conf. vv. 3. 27. ubi in simili loquutione est אִם. Vide etiam Exod. 21. v. 13. Deut. 11. v. 27. (& confer v. 28. ubi pro אֲשֶׁר legitur אִם). 3. Reg. 8. v. 31. אֵת אֲשֶׁר *si peccaverit quis in proximum suum*, &c. cujus loco 2. Paral. 6. v. 22. habetur אִם *si.*

II. In N. Test. μήποτε *ne quando*, interdum accipitur pro εἴποτε, *si quando*, vel εἰ ἄρα, *si forte*; tuncque negativa particula affirmative intelligenda est. Luc. 3. v. 15. *Existimante autem populo, & cogitantibus omnibus in cordibus suis*, μήποτε, *ne forte ipse esset*

Christus, hoc est, si forte, num ipse esset Christus. Vide 2. Tim. 2. v. 25.

Huic simile est εἰ δὲ μήγε, *quod si non*, quæ voculæ subjiciuntur non solum affirmativis sententiis, ut Luc. 10. v. 6. Joan. 14. vv. 2. 11. Apoc. 2. vv. 5. 16. verum etiam negativis, ubi contra quam sonant, affirmative accipiendæ sunt. Matth. 9. v. 17. *Neque mittunt vinum novum in utres veteres*, εἰ δὲ μήγε, *quod si non*, *rumpuntur utres*, &c. hoc est, *sin autem*, vel ut Vulg. *alioquin*, sive *quod si* nimirum mittant vinum novum, &c. Sic Matth. 6. v. 1. Marc. 2. vv. 21. 22. 2. Cor. 11. v. 16.

III. In eod. Novo Test. ὅταν *cum*. Luc 17. v. 10. *Sic & vos*, ὅταν *cum feceritis omnia*, *quæ præcepta sunt vobis*, *dicite*: *servi inutiles sumus*, &c. h. e. si feceritis; ad eam enim perfectionem in hac vita perveniri non potest.

CANON II.

CONDITIONALIS *si* aliam quandoque significationem obtinet, poniturque sæpissime,

I. Pro adverbio interrogandi. Jud. 9. v. 2. *Quid vobis est melius*, *ut dominentur vestri septuaginta viri*, *omnes filii Jerobaal*, אִם *an ut dominetur unus vir?*

Job. 6. v. 5. אִם *an mugiet bos*, *cum ante præsepe plenum steterit?* Vide vv. 6. 12. c. 7. v. 12. c. 10. vv. 4. 5. Isai. 66. v. 9. Thren. 5. v. ult. Et cum præfixo ה interrogativo, Job. 6. v. 13. הַאִם *nonne* אֵין *nullum auxilium meum in me est?* h. e. omni prorsus auxilio destituor. Vulg. *Ecce non est auxilium mihi in me.* Quidam e contrario hæc affirmative accipiunt, *nunquid non auxilium meum in me est?* sed sensus Vulg. commodior videtur.

In N. Test. Matth. 12. v. 10. cap. 19. v. 3. εἰ ἔξεστιν, *si licet*, h. e. an licet? Vide Marc. 15. v. 44. Luc. 13. v. 23. cap. 14. v. 3. c. 22. v. 49. Act. 1. v. 6. c. 4. v. 19. c. 19. v. 1. Phil. 1. v. 21. &c. Et sic etiam apud profanos.

II. Pro adverbio negandi, quod fit in formulis juramenti ellipticis, cum membrum orationis conditionalis, quod mali imprecationem continet (si jurans fallat), per aposiopesin reticetur; tuncque conditionalis, sensum quod attinet, idem est ac *non*. Gen. 14. v. 22. *Levo manum meam ad Dominum*, &c. id est, juro. V. 23. אִם *si à filo usque ad corrigiam caligæ*, וְאִם *si*, *inquam*, *accepero ex omnibus*, *quæ tua sunt*, h. e. juro quod *non accipiam ex omnibus*, *quæ tua sunt*, Vulg. 3. Reg. 1. v. 51. *Juret mihi rex Salomon hodie*, אִם *si interficiet servum suum gladio*, h. e. *quod non interficiat*, Vulg. Alia exempla vide Gen. 21. v. 23. cap. 26. v. 29. Deut. 1. v. 34. Jud. 5. v. 8. 1. Reg. 3. v. 14. Psal. 94. Heb. 95. v. 11. &c.

In N. Test. Marc. 8. v. 12. *Amen dico vobis*, εἰ *si dabitur generationi isti signum*, h. e. non dabitur, ut Syrus habet eo loci, & ut legitur Matth. 16 v. 4. *signum non dabitur ei.*

Quandoque negativa לֹא in hac loquendi formula usurpatur. Ezech. 14. v. 18. *Vivo ego*, *dicit Dominus*, לֹא *non liberabunt filios neque filias*, pro אִם *si liberabunt*. E contrario אִם־לֹא nonnunquam affirmativum sensum habet. 3. Reg. 20. v. 23. *Pugnemus contra eos in campestribus*, אִם־לֹא *si non prævalebimus eis*, h. e. certe prævalebimus, Vulg. *& obtinebimus eos.* Vide etiam Gen. 24. vv. 37. 38. Isai. 14. v. 24. Jerem. 22. v. 6. Ezech. 3. v. 6. &c.

Pro אִם־לֹא quandoque est 1°. Copulativa ו, quæ tunc vertitur *quia*. Ezech. 35. v. 11. *Vivo ego*, *dicit Dominus Deus*, וְעָשִׂיתִי *quia faciam juxta iram tuam*, &c. 2°. כִּי *quia*, *quoniam*. 3. Reg. 2. v. 23. *Juravit itaque rex Salomon*.... *Hæc faciat mihi Deus & hæc addat*, כִּי *quia contra animam suam loquutus est Adonias verbum hoc*, pro אִם־לֹא *si non contra animam suam*, &c. Vide Ruth. 1. v. 17. Jerem. 22. v. 5.

Ezech. 35. v. 6. *Vivo ego*, *dicit Dominus*, כִּי *quoniam sanguini tradam te*, pro, si non sanguini tradam te. Aliter vero explicandæ sunt illæ particulæ, quæ ibidem sequuntur, nempe

per *quia.* אִם־לֹא *quia non odisti sanguinem* (fundere), *sanguis persequetur te.* Aliter Vulg. *Et cum sanguinem oderis*, &c. Per sanguinem intelligit Israëlitas Idumæorum fratres; unde Symm. τὸ αἷμά σε ἐμίσησας, *sanguinem tuum odisti*, i. Israëlitas cum quibus communem patrem habes Isaacum. Vide Hieron. comm. in h. l. tom. 3. nov. edit. col. 948.

III. Pro conjunctione causali *quia.* Job. 14. v. 5. אִם *quia breves dies hominis sunt*, &c.

Sic εἰ significat *quod*, Act. 26. v. 8. *Quid incredibile judicatur apud vos, εἰ quod Deus mortuos suscitat?* Vide v. 23. 1. Tim. 5. v. 10. Marc. 15. v. 44. Heb. 7. v. 15. Item *cum, quandoquidem*, Act. 4. v. 9. εἰ ἡμεῖς, *quandoquidem nos hodie dijudicamur*, &c. Vide etiam cap. 11. v. 17. Rom. 8. v. 31. c. 11. v. 17. 1. Pet. 1. v. 17. &c.

Sic etiam אִם, pro *quandoquidem* ponitur, Psal. 138. Heb. 139. v. 19. אִם *Si occideris, Deus, peccatores*, &c. h. e. quandoquidem occisurus es, &c.

IV. Pro adverbio indeterminati temporis ὅταν *cum, postquam.* Isai. 4. v. 3. *Omnis, qui relictus fuerit in Sion .... sanctus vocabitur ....* V. 4. אִם *si abluerit Dominus sordes filiarum Sion*, hoc est, postquam abluerit, &c. Vide Prov. 3. v. 24. Amos 7. v. 2. &c. Joan. 14. v. 3. καὶ ἐὰν *& si abiero, & præparavero vobis locum*, &c. hoc est, cum abiero, &c. Vide 1. Joan. 3. v. 2. &c. Sic illud Virg. l. 5. Æneid. vv. 64. 65.

Præterea, si nona diem mortalibus almum
Aurora extulerit, &c. i. postquam extulerit, Donato interprete.

Quidam opinantur conditionalem ἐὰν *si*, affirmative significare *vere, utique, certe*, &c. quam sententiam probare nituntur ex Joan. c. 21. v. 22. ἐὰν αὐτὸν θέλω μένειν ἕως ἔρχομαι, τί πρὸς σε; *certe volo eum manere donec veniam, quid ad te?* quare, inquiunt, Vulg. interpr. Lat. transtulit *sic.* At mendum esse graphicum pro *si* agnoscunt interpretum doctissimi. Maldonatus inter alios fatetur *locum hunc incredibili scriptorum negligentia esse contaminatum.* Et Jansenius Gandavensis *corruptionem adeo certam esse* scribit, *ut protervus esse videatur, qui inveteratum errorem agnoscere nolit, aut agnitum corrigere.* Et sane Lucas Brugensis 7. antiquissimos codices Latinos memorat, in quibus *si*, non *sic* legitur; atque ita habent Biblia Polyglotta Philippi II. Hispaniarum Regis. Præterea conjunctio ἐὰν 42. vicibus (hoc loco non connumerato) in Joanne exstat, & 223. vicibus in N. Test. præter Joannem, & ubique conditionem exprimit, aut saltem significationem affirmativam & absolutam ne unus quidem admittit locus. Insuper tractatores Græci hunc contextum hypothetice exponunt. Vide Chrysost. Cyrill. &c. Denique cum Joannes scribit v. 23. *& non dixit ei Jesus: non moritur*, &c. aperte declarat primam propositionem, *si eum volo manere*, hypotheticam esse, non vero absolutam & affirmativam, *certe volo eum manere*, &c. alioquin periret oppositio, & in errore firmarentur discipuli; quid enim aliud Christus dixisset asserendo se velle Joannem manere donec veniret, quam eum non moriturum? Vide R. P. *Calmet* in h. l. diatribam.

CANON III.

CONJUNCTIO conditionalis quandoque deest, quandoque etiam redundat.

DEEST. Gen. 42. v. 38. וּקְרָאָהוּ *Et* (si) *quid ei* (Benjamin) *adversi acciderit in via*, &c. pro וְאִם. Sic

Levit. 10. v. 19. וְאָכַלְתִּי *&* (si) *comedissem hostiam pro peccato hodie, an placuisset* (illud) *in oculis Domini?*

Deut. 30. v. 8. וְאַתָּה *Tu autem* (si) *reversus fueris*, &c. Sequitur v. 9. *Tum abundare te faciet Dominus Deus tuus in cunctis operibus manuum tuarum*, &c.

Matth. 18. v. 21. *Domine, quoties peccabit in me frater meus, & dimittam ei?* hoc est, si peccaverit in me frater meus, quoties dimittam ei? in hoc enim contextu adverbium

interrogandi *quoties* extra locum suum ponitur.

REDUNDAT אִם quando aliis particulis otiose conjungitur, ut Gen. 28. v. 15. עַד אֲשֶׁר אִם *usque quo si*, pro עַד אֲשֶׁר *usquequo, donec*, &c. Cap. 47. v. 18. בִּלְתִּי אִם *præter si*, pro solo בִּלְתִּי *præter*. Ezech. 20. v. 39. אַחַר אִם pro אַחַר אֲשֶׁר אִם *posteaquam*, ubi אֲשֶׁר subauditur, & abundat אִם; vel, ut aliis placet, אִם ponitur pro אֲשֶׁר.

ARTICULUS III.

De Conjunctione disjunctiva.

CANON I.

CONJUNCTIO disjunctiva *aut*, *sive*, non semper separandi, sed interdum distinguendi tantum, imo & conjungendi vim habet.

Levit. 4. v. 22. *Si peccaverit princeps....* V. 23. אוֹ־הוֹדַע *aut notum factum fuit ei peccatum ejus*, &c. Lxx. καὶ γνωσθῇ αὐτῷ ἡ ἁμαρτία, *& notum fuerit ei peccatum.* Vulg. *& postea intellexerit peccatum suum.*

Prov. 30. v. 29. *Tria sunt, quæ bene gradiuntur, & quartum, quod incedit feliciter,* Vel *imo quatuor*, &c. vide supra pag. 613. col. 2. num. XV. V. 30. *Leo fortissimus bestiarum*, &c. V. 31. זַרְזִיר מָתְנַיִם אוֹ־תָיִשׁ *gallus succinctus lumbos, aut aries*, i. *& aries*, Vulg. וּמֶלֶךְ אַלְקוּם עִמּוֹ *& rex, cum quo stare*, seu *comparare se nemo potest.* Vox אַלְקוּם quanvis in Massora non recenseatur inter eas, quæ conjunctim scribuntur, & divisim leguntur; in duas tamen dividenda est hoc modo; אַל קוּם. Præterea videtur esse ellipsis אֲשֶׁר עִם, sic: וּמֶלֶךְ אֲשֶׁר אַל קוּם עִמּוֹ *& rex, cum quo non* (licet) *stare*, seu *componere se*; vel cui resistere nemo potest; hunc enim sensum admittit etiam Hebræus. Vulg. *nec est rex, qui resistat ei*, arieti sive hirco; quæ expositio commoda non videtur, in ea siquidem ex quatuor, quæ bene gradiuntur, tria tantum recensentur. De voce זַרְזִיר non minor est inter eruditos controversia. Cumque uno hoc in loco legatur, non ab re fuerit veterum interpretum versiones adscribere. Lxx. ὡς ἀλέκτωρ ἐμπεριπατῶν, *sicut gallus circumincedens.* Aq. Theod. ἀλεκτρυὼν νώτου, *gallus dorso*, supple cum Sym. περιεσφιγμένος, *succinctus.* Sym. περιεσφιγμένος τὴν ὀσφύν, *succinctus lumbos*, repetita ἀπὸ κοινοῦ voce ἀλέκτωρ, sive ἀλεκτρυὼν, *gallus.* Vulg. *gallus succinctus lumbos.* Videtur & nomen, & etymologiam nominis expressisse; זְרַז enim Chaldaïce *accingere* significat. Chald. Syrus, & Arabs זַרְזִיר *gallum* etiam interpretantur. Per gallum autem lumbos succinctum, alii intelligunt gallum fortem ac robustum; alii gallum ad pugnam, &c. procedentem.

Huc etiam refert Glassius Matth. 5. v. 17. *Nolite putare, quoniam veni solvere legem,* ἢ *aut prophetas*, i. & prophetas; non enim separatur lex à prophetis; quanvis enim distinctæ, ejusdem tamen Scripturæ sacræ partes sunt, quæ conjunguntur. Vide etiam 1. Cor. 11. v. 13. c. 13. v. 8. c. 15. v. 11. &c.

CANON II.

DISJUNCTIVA particula interdum deficit.

1. Reg. c. 20. v. 12. *Si investigavero sententiam patris mei, crastino perendie*, hoc est, *vel perendie*, Vulg.

4. Reg. 9. v. 32. *Et inclinaverunt se ad eum* (Jehu) *duo tres eunuchi*, hoc est, *duo vel tres eunuchi*, Vulg. Vide Isai. 17. v. 6. c. 38. v. 14.

Jerem. 11. v. 19. *Ego autem quasi agnus bos, qui ducitur ad mactandum*, h. e. agnus aut bos. Vulg. *agnus mansuetus*, ex usu linguæ Arabicæ, in qua אֱלַף (unde אִלֵּף) *mansuefacere* significat, & אַלּוּף familiare est ovis epitheton. LXX. ἀρνίον ἄκακον, *agnus innocens.*

Notandus est usus disjunctivæ particulæ ἢ *aut* in argumentationibus. Matth. 7. v. 9. *Aut quis est ex vobis, quem si petierit filius suus panem, nunquid lapidem porriget ei?* Hîc Christus transit ad alium argumentationis locum; nam illius præcepti *petite & dabitur vobis*, &c. duplex affertur confirmatio: prior à natura Dei, à quo, utpote optimo, *omnis qui petit* (ut par est), *accipit*, &c. posterior à comparatione naturæ hominum, q. d. aut si hoc non capitis, considerate naturam vestram, *quis est ex vobis*, &c. Eundem usum particulæ, *aut* vide cap. 12. v. 29. c. 20. v. 15. c. 26. v. 53.

ARTICULUS IV.

De Conjunctione adversativa.

CANON I.

PRO adversativa *sed*, aliæ etiam particulæ usurpantur.

I. Conjunctio copulativa ו, cujus exempla pro Veteri Testamento, vide supra pag. 612. col. 2. num. IV. Ex Novo,

Matth. 11. v. 19. καὶ ἐδικαιώθη, *sed justificata est sapientia à filiis suis*, Pharisæi me reprehendunt, inquit Christus æterna Dei sapientia, sed tamen justitiæ testimonium consequor à filiis meis, h. e. electis, qui sunt veri sapientes. Significatio nativa τῶ καὶ retineri etiam potest hoc modo: *& condemnata est sapientia à filiis suis*, h. e. à Judæis, qui ejus discipuli esse debuerant; verbum enim δικαιοῦν Atticis *condemnare* significat, & nomen *filius* pro discipulo sæpe in Scripturis usurpatur, ut *filii prophetarum*, h. e. discipuli. Vide supra pag. 491. col. 2.

Matth. 12. v. 39. *Generatio mala & adultera signum quærit*, καὶ *sed signum non dabitur ei*, &c. Alia exempla vide Matth. 1. v. 25. c. 13. v. 22. Joan. 5. v. 40. Act. 10. v. 28. 1. Cor. 5. v. 10. c. 16. v. 12. 1. Thess. 2. v. 18. Heb. 10. v. 38. 1. Joan. 2. v. 20. Apoc. 20. v. 9.

II. Conjunctio causalis כִּי *quia*. Psal. 36. Heb. 37. v. 19. *Non confundentur* (justi, seu immaculati) *in tempore malo*.... V. 20. כִּי *sed peccatores peribunt.*

Psal. 129. Heb. 130. v. 4. כִּי *sed apud te est propitiatio*, &c.

Jerem. 48. v. 45. *In umbra Hesebon steterunt*.... כִּי *sed ignis egressus est de Hesebon*, &c. Vide etiam Exod. 5. v. 11. Jud. 1. v. 19. Isai. 2. v. 6. &c.

Act. 8. v. 39. ἐπορεύετο γὰρ, *ibat autem*, &c. Vulg. Philip. 3. v. 20. ἡμῶν γὰρ τὸ πολίτευμα ἐν οὐρανοῖς ὑπάρχει, *nostra autem conversatio in cœlis est*, Vulg.

Adversativa *sed* quandoque deest. Isai. 1. v. 3. *Cognovit bos possessorem suum, & asinus præsepe domini sui: Israël me non cognovit*, h. e. sed Israël, vel ut Vulg. *Israël autem*, &c.

CANON II.

PRO adversativa *atqui*, & *attamen*, interdum usurpatur conclusiva לָכֵן *propterea*, *idcirco*.

I. Pro *atqui*. Gen. 4. v. 15. *Dixitque ei* (Caïno) *Dominus:* לָכֵן *atqui omnis, qui occiderit Cain, septuplum punietur*. Vulg. *nequaquam ita fiet*, &c. pro לָכֵן legebat לֹא כֵן *non*

sic, nequaquam. S. Hieron. in epist. ad Damasum, tom. 2. col. 563. nov. edit. sic verba Hebraïca legit, aut potius librariorum ignorantia sic eum illa partim mendose legentem exhibet: VAIOMER LO ADONAI LOCHEN CHOL OREG CAIN SOBATHAIM IOCCAMO. In fine vocis יֻקָּם adjunxit ו sequentis dictionis שִׁבְעָתַיִם. Vel in ejus exemplari addebatur ו paragogicum, aut affixum; vel denique error est amanuensium, qui scripserunt *ioccamo* pro *ioccam.* Aquila, *Et dixit ei Dominus: propterea omnis, qui occiderit Cain, septempliciter ulciscetur,* legeb. לָכֵן. Sym. *Et dixit ei Dominus: non sic, sed omnis, qui occiderit Cain, hebdomas* (forte hebdomos) *sive septimus vindicabitur,* legeb. לֹא כֵן. Lxx. Theod. καὶ εἶπεν αὐτῷ ὁ κύριος, οὐχ οὕτως, πᾶς ὁ ἀποκτείνας Κάϊν, ἑπτὰ ἐκδικούμενα παραλύσει, *& dixit ei Dominus: non sic, sed omnis, qui occiderit Cain, septem vindictas exsolvet,* legebant לֹא כֵן, ut Sym. Sic Hieron. Aq. Sym. & Theod. versiones Latine refert in epistola illa, in qua sequutus Hebræos שִׁבְעָתַיִם *septuplum, septempliciter, septies,* exponit, non de pœnis illius, qui occiderit Caïn; sed de Caïno ipso in septima generatione occiso; volunt enim Hebræi eum interfectum fuisse à Lamecho, qui septimus est ab Adam. *Verum Deus nolens,* inquit S. Doctor, *eum* (Cainum) *compendio mortis finire cruciatus, nec tradens pœnæ, qua se ipse damnaverat, ait:* non sic, *id est, non, ut æstimas, morieris, & mortem pro remedio accipies: verum vives usque ad septimam generationem, & conscientiæ tuæ igne torquaberis; ita ut quicunque te occiderit secundum duplicem intelligentiam, aut in septima generatione, aut septimo te liberet cruciatu. Non quod ipse, qui occiderit Cain, septem ultionibus subjiciendus sit; sed quod septem vindictas, quæ in Cain tanto tempore cucurrerunt, solvat interfector, occidens eum, qui vita fuerat derelictus ad pœnam.* Huic expositioni favere videtur v. 24. *septuplum ultio dabitur de Cain.* Secundum hanc explicationem voces כָּל־הֹרֵג per ablativum absolutum, ut vocant, exponendæ sunt, *quovis occidente, Cain septuplum,* seu *septies,* h. e. *in septima generatione punietur.* Alii tamen Caini interfectorem pœnis illis subjiciendum putant, & numerum certum pro incerto positum arbitrantur, hoc modo: omnis qui occiderit Cain, gravius ipso punietur, utpote qui ejus exemplo & suppliciis ab homicidio perpetrando deterritus non fuerit. Eodem sensu dicitur v. 24. *De Lamech vero septuagies septies* ultio dabitur, h. e. qui occiderit Lamechum longe adhuc gravioribus, suppliciis afficietur.

II. Pro *attamen.* Ose. 2. v. 14. לָכֵן *attamen ecce ego lactabo eam, & ducam in solitudinem, & loquar ad cor ejus,* h. e. quanvis populus Israëliticus (de quo sub uxoris adulteræ imagine loquitur Deus) à me recesserit, ut Diis alienis serviret; attamen lactabo eum, ducam in solitudinem, & cordi ejus jucunda eloquar, seu consolabor eum. Phrasis enim *loqui ad cor,* consolari significat.

Huc referunt quidam illud Joan. 7. v. 22. διὰ τοῦτο, *propterea,* h. e. *attamen Moyses dedit vobis circumcisionem,* &c. ita ut novum argumentum incipiat, quo adversariorum opinio convellatur. Sed Theophylactus, cum quibusdam interpretibus, has voces cum præcedentibus sic conjungit: *unum opus feci, & omnes miramini* διὰ τοῦτο, *propter hoc.* Postea incipit aliud argumentum, *Moyses dedit vobis circumcisionem,* &c. Quidam subintelligunt *audite,* sic: *Propterea audite,* &c.

CANON III.

PRO adversativa *quanvis, etsi,* sæpius causalis כִּי *quia* ponitur.

Gen. 8. v. 21. *Nequaquam ultra maledicam terræ propter hominem,* כִּי *quia figmentum cordis humani est in malum à pueritia sua,* seu, ut Vulg. *sensus enim & cogitatio humani cordis in malum prona sunt ab adolescentia sua,* hoc est, quanvis sensus & cogitatio, &c.

Ibid. cap. 47. v. 15. *Da nobis panes; quare morimur coram te,* כִּי *quia deficit pecunia?* hoc

est, quanvis deficiat pecunia.

Ibid. c. 48. v. 14. *Intelligere fecit manus suas* (Jacob, sive Israël) h. e. sciens & consulto direxit eas, posita dextera super caput Ephraim, sinistra vero super caput Manasse, כִּי *quia*, id est, *quanvis Manasse esset primogenitus*, ut explicat Aben-Esra.

Exod. 13. v. 17. *Non eos* (Israëlitas) *duxit Deus per viam terræ Philisthiim*, כִּי *quanvis vicina esset*. Vulg. *quæ vicina est.*

Josue 17. v. 18. *Expelles Chananæum*, כִּי *quanvis currus ferrati sint ei*, כִּי *quanvis robustus sit.* Alia exempla vide 1. Paral. 26. v. 10. 2. Paral. 28. v. 21. Prov. 6. v. 35. Isai. 54. v. 10. Jerem. 4. v. 30. Hab. 3. v. 17. Zach. 9. v. 2. Nah. 2. v. 2. Psal. 70. Heb. 71. v. 15. &c.

Luc. 23. v. 40. *Neque tu times Deum*, ὅτι *quanvis in eadem damnatione sis.* Sic Joan. 8. v. 45.

Act. 1. v. 16. *Qui* (Judas) *fuit dux eorum qui comprehenderunt Jesum*, v. 17. ὅτι *quanvis connumeratus esset in nobis*, &c.

Denique particula adversativa Græca μὲν *quidem*, interdum in oratione abundat; quare nec eam sequitur δὲ, quæ illi respondere solet.

Act. 1. v. 1. Τὸν μὲν πρῶτον λόγον ἐποιησάμην, *Primum quidem sermonem habui*, &c. Vide etiam cap. 3. vv. 21. 22. Quandoque etiam δὲ, conjunctio adversativa non est, sed particula exegetica, aut confirmativa δὴ *sane*, *nimirum.* Gal. 2. v. 4. διὰ δὲ, *nimirum propter irreptitios*, Vulg. *subintroductos fratres*, &c.

ARTICULUS V.

De Conjunctione causali.

CANON I.

CONJUNCTIO causalis *quia*, *enim*, non semper notat causam rei; sed sæpe rationem conclusionis.

Matth. 16. v. 2. *Facto vespere dicitis: serenum erit; rubicundum enim est cælum.* V. 3. *Et mane: hodie tempestas; rutilat enim triste cælum.* Cœlum rubicundum causa non est serenitatis, sed signum. Sic v. 3. cœlum rutilans tempestatem non efficit, sed denotat.

Luc. 7. v. 47. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* Remissionis multorum peccatorum causa non fuit multa dilectio; sed è contrario, ideo multum dilexit mulier illa peccatrix, quia multa illi peccata remissa fuerant. Quod liquet cum ex ipsa parabola, tum ex verbis sequentibus: *cui autem minus dimittitur, minus diligit.*

Joan. 16. v. 27. *Ipse pater amat vos, quia vos me amastis, & credidistis, quia ego à Deo exivi.* Sensus est: ideo vos me amastis, &c. quia pater meus amat vos; qui enim amat filium, amat & patrem. Porro ex 1. Joan. 4. vv. 10. & 19. Deus prior dilexit nos, & non vicissim.

1. Cor. 10. v. 5. *Sed non in pluribus eorum beneplacitum est Deo: nam prostrati sunt in deserto.* Hæc prostratio consequens & effectus est displicentiæ, seu reprobationis Divinæ, non causa, quæ peccatum est, v. 6. & seqq. Alia exempla vide Joan. 10. v. 26. 1. Joan. 3. v. 14. &c.

CANON II.

CONJUNCTIO causalis *quia*, *quod*, &c. aliis etiam modis, quam per כִּי exprimitur.

I. Copulativa ו, vide supra pag. 612. col. 2. num. VII.

II. Conditionali *si*, vide supra pag. 619. col. 1. num. III.

III. Conclusiva עַל־כֵּן *quapropter, ideo.* Psal. 44. Heb. 45. v. 8. *Dilexisti justitiam & odisti iniquitatem*, עַל־כֵּן *quia unxit te, Deus, Deus tuus oleo lætitiæ, præ consortibus tuis;* non enim Deus Pater unxit filium suum Christum, quia recte administravit regnum; sed ideo unxit, ut recte illud administraret. Conf. Isai. 61. v. 1. Luc. 4. v. 18. Eodem sensu accipitur עַל־כֵּן Gen. 38. v. 26. Jud. 6. v. 22.

IV. Pronomine אֲשֶׁר *quod.* Gen. 34. v. 13. אֲשֶׁר *quia polluerat* (Sichem) *Dinam sororem eorum.* Vide v. 27. c. 24. v. 3. 3. Reg. 15. v. 13. Psal. 8. v. 2. Psal. 30. Heb. 31. v. 8.

V. עֵקֶב אֲשֶׁר *propterea, quod.* Gen. 22. v. 18. *Et benedicentur in semine tuo omnes gentes terræ*, עֵקֶב אֲשֶׁר *quia obedisti voci meæ.* Sic c. 26. v. 5. Num. 14. v. 24. Amos 4. v. 12.

VI. Præpositione תַּחַת *sub*, &c. vide supra pag. 590. in §. VI. col. 2. num. III.

VI. Apud Græcos præpositionibus ἐν, ἐπὶ, διὰ, ἀντὶ, cum pronomine relativo, ut: ἐν ᾧ, *eo quod infirmabatur per carnem*, &c. Rom. 8. v. 3. ἐφ' ᾧ, *eo quod omnes peccaverunt*, ibid. c. 5. v. 12. 2. Cor. 5. v. 4. δι' ὧν, *ex eo quod maxima*, &c. 2. Pet. 1. v. 4. ubi Vulg. *per quem*, legebat δι' ὅν, ut habet ms. Stephani. ἀνθ' ὧν, *eo quod non credidisti*, &c. Luc. 1. v. 20. Vide etiam cap. 19. v. 44. & supra pag. 603. col. 1. initio.

CANON III.

Conjunctio causalis כִּי, ὅτι, *quia, quod*, interdum alias etiam significationes obtinet, poniturque

I. Pro pronomine אֲשֶׁר *qui, quæ, quod.* Vide supra pag. 607. col. 2. in can. IV. num. II.

II. Pro adverbio temporis indeterminati *quum, quando.* Vide supra pag. 563. can. IV.

III. Pro conjunctione adversativa *sed.* Vide supra pag. 621. col. 2. *Attamen*, Isai. 39. v. 8. c. 66. v. 8. *Quamvis*, supra pag. 622. can. III.

IV. Pro particula interrogativa. Isai. 36. v. 19. *Ubi est Deus Emath & Arphad...* וְכִי *nunquid liberaverunt Samariam de manu mea?* Vulg.

Marc. 9. v. 11. ὅτι, *quid ergo dicunt Pharisæi & Scribæ, quia Eliam oportet venire primum?* Vide etiam v. 28.

Hæc autem conjunctio ὅτι, interdum explicativa est significans *nempe.* Matth. 26. v. 54. *Quomodo ergo implebuntur Scripturæ*, ὅτι *nempe, sic oportet fieri?* Vide Rom. 9. v. 30. 1. Cor. 11. v. 23. &c.

CANON IV.

Conjunctio causalis & explanativa *quia, quod*, &c. quandoque deest, quandoque etiam redundat.

Deest. Gen. 17. v. 14. *Masculus, cujus præputii caro circumcisa non fuerit, delebitur anima illa de populo suo: pactum meum irritum fecit*, h. e. *quia pactum meum irritum fecit*, Vulg.

Exod. 29. v. 14. *Carnes vero vituli, & corium, & fimum comburetis foris extra castra, oblatio est pro peccato*, h. e. quia oblatio est pro peccato, sive, ut Vulg. *eo quod pro peccato sit* (oblatio).

Psal. 9. v. 21. *Ut sciant gentes, homines sunt*, hoc est, *quoniam homines sunt*, Vulg. i. se homines esse; qui infinitivus cum accusativo rarissimus est. Exstat exemplum Gen. 2. v. 18. לֹא־טוֹב הֱיוֹת הָאָדָם לְבַדּוֹ *non est bonum esse hominem solum.* Vulgo autem hæc loquutio effertur per nominativum cum verbo finito, addita conjunctione כִּי, אֲשֶׁר, vel שֶׁ. Alia exempla conjunctionis causalis deficientis vide Psal. 114. Heb. 115. v. 9. Zach. 8. v. 23. &c.

Redundat. Ruth. 3. v. 12. וְעַתָּה כִּי אָמְנָם כִּי אִם גֹּאֵל אָנֹכִי *jam igitur vere*, seu verum est, *quia propinquus ego sum*, ubi prius כִּי redundat,

redundat, ſicuti אם, quod idcirco puncto vocali deſtituitur.

Zach. 3. v. 8. *Audi, Jeſu, Sacerdos magne ....* כִּי־הִנְנִי *quia ecce ego adducam ſervum meum Orientem*, i. Meſſiam, pro, ecce ego, &c. Vide Dan. 6. v. 14. ubi Chaldaïcum דִּי *quod*, pleonaſticum quoque eſt.

Matth. 1. v. 18. *Chriſti autem generatio ſic erat : μνηστευθείσης γὰρ, cum enim deſponſata eſſet mater ejus Maria Joſeph*, &c. hoc eſt, *cum eſſet deſponſata*, &c. Vulg.

1. Joan. 3. v. 20. *Quoniam ſi reprehenderit nos cor noſtrum*, ὅτι *quia major eſt Deus corde noſtro*, hoc eſt, *major eſt Deus*, &c. Vulg. neglecta cauſali particula.

Huc pertinet, quando duplex cauſalis conjunctio ponitur, cum una ſufficeret. Lev. 26. v. 43. יַעַן וּבְיַעַן *quia & quia judicia mea ſpreverunt*, pro, quia judicia mea ſpreverunt, ſive, ut Vulg. *eo quod abjecerint judicia mea.* Vide Ezech. 13. verſ. 10. Sic conjunguntur יַעַן כִּי & יַעַן אֲשֶׁר, *propterea quod.*

In Novo Teſtamento particula ὅτι ſæpiſſime redundat, nec Latine vertenda eſt. Matth. 4. v. 6. *Scriptum eſt enim :* ὅτι *quia angelis ſuis mandavit de te*, &c. pro, ſcriptum eſt enim angelis ſuis, &c.

Apoc. 3. v. 17. *Quia dicis :* ὅτι *quod dives ſum*, &c. h. e. quia dicis : dives ſum ; hæc enim ad angelum Laodicææ Eccleſiæ pertinent, non ad Chriſtum. Alia exempla vide Matth. 7. v. 23. cap. 9. v. 18. c. 20. v. 7. c. 21. v. 3. c. 26. vv. 65. 72. Marc. 1. v. 40. c. 3. v. 21. cap. 14. vv. 58. 69. 71. Luc. 4. vv. 11. 21. 43. cap. 5. v. 26. c. 6. v. 5. cap. 7. vv. 4. 16. c. 12. v. 55. c. 19. vv. 7. 9. 40. 42. c. 20. v. 6. c. 21. v. 8. cap. 24. v. 7. Joan. 1. v. 20. cap. 4. v. 17. cap. 9. v. 41. Act. 3. v. 22. Rom. 3. vv. 8. 10. c. 10. vv. 5. 9. c. 14. v. 11. Gal. 2. v. 23. Jac. 1. v. 13. Quidam originem particulæ hujus redundantis deducunt ex Chaldæo-Syriaſmo, in quo conjunctio inſeparabilis ד, cui Græcum ὅτι reſpondet, ſæpiſſime occurrit ac πλεονάζει. In quibuſdam tamen locis ὅτι non male reddi poteſt, *certe, utique.*

Denique Glaſſius cum aliis quibuſdam interpretibus exiſtimat כִּי eſſe quoque nomen ſubſtantivum, *aduſtionem* ſignificans, Iſai. 3. v. 24. כִּי־תַחַת יֹפִי *aduſtio pro pulchritudine.* Huic interpretationi favet, quod in eodem verſu præpoſitio תַּחַת quater cum duobus nominibus ſubſtantivis componatur, proindeque vero ſimile ſit כִּי eſſe quoque ſubſtantivum formæ רִי, quod cum præpoſito ב legitur בְּרִי *in irrigatione*, ut interpretantur nonnulli, Job. 37. v. 11. ubi Lxx. tranſtulerunt ἐκλεκτὸν *electum.* Vulg. *frumentum* ; is & Lxx. legebant בַּר, aut בַּר à בָּרַד *elegit, purgavit*, &c. neglecto (י) τῷ ברי utpote paragogico, aut potius antiqua vocali *e* ; & ſpectata litera ב ut radicali. Sym. καρπὸν *fructum* reddidit, quia legebat פְּרִי. Ad prædictum Iſaïæ locum quod attinet, Aquila, forte etiam & Sym. (vide Hexapla noſtri D. Bern. de *Montfaucon*, tom. 2. pag. 94. col. 2. initio), כִּי interpretatur ὅτι *quia.* Lxx. καὶ *&*. Vulg. *quoque.*

CANON V.

CONJUNCTIO cauſalis לְמַעַן ἵνα, *ut*, & quæ illi reſpondent, non ſemper notant cauſam rei finalem, ſed ſæpius conſequentiam duntaxat, aut eventum.

Exod. 11. v. 9. *Non audiet vos Pharao, ut multa ſigna fiant in terra Ægypti*, h. e. quia non audiet vos Pharao, inde conſequetur ut multiplicentur ſigna ſive portenta, &c.

Exod. 17. v. 3. *Cur feciſti nos exire de Ægypto, ut occideres nos ?* &c. h. e. ita ut ex noſtro exitu ſequatur mors noſtra.

Pſal. 50. Heb. 51. v. 6. *Tibi ſoli peccavi, & malum coram te feci, ut juſtificeris in ſermonibus tuis, & vincas*, ſive *purus ſis, cum judicaris*, ſive *judicaveris*, h. e. ex eo quod tibi peccaverim, & peccatum meum mihi condonaveris, ſequetur te juſtum in ſermonibus tuis, & purum, i. veracem in judiciis tuis agnitum iri ; quandoquidem per prophetas tuos promiſiſti veniam reſipiſcentibus, è quo-

eum numero ego sum. Confer Ezech. 18. vv. 21. 22. *Si impius egerit pœnitentiam*, &c. Alia exempla vide Num. 32. v. 14. Jerem. 7. v. 18. c. 27. v. 15. Ose. 8. v. 4. Amos. 2. v. 7. &c.

In Novo Testamento. Matth. 23. v. 34. *Ecce ego mitto ad vos prophetas .... & ex illis occidetis ...*, V. 35. *Ut veniat super vos omnis sanguis justus*, &c. h. e. unde eveniet, ut super vos omnis illius sanguinis reatus ac pœna veniat, uti v. 36. explicatur.

Joan. 9. v. 2. *Quis peccavit, hic, aut parentes ejus, ut cæcus nasceretur?* h. e. ex quo natus est cæcus.

Ibidem v. 3. *Respondit Jesus: neque iste peccavit, neque parentes ejus; sed ut manifestentur opera Dei in illo*, i. sed ex eo, quod cæcus natus est, manifesta fiet Dei potentia & bonitas in ejus sanatione à me præstanda. Non ideo itaque homo iste cæcus natus est, ut manifesta fierent opera Dei in ipso; sed ex eo, quod talis natus sit, manifesta facta sunt opera Dei in ejus sanatione.

Ibidem v. 39. *In judicium ego in hunc mundum veni, ut, qui non vident, videant, & qui vident, cæci fiant*, h. e. sequetur ex adventu meo in hunc mundum, ut, qui in negotio salutis oculatos se esse putant, justo judicio excæcentur. Quanvis autem hæc duo cohæreant: *ut, qui non vident, videant, & qui vident, cæci fiant*, voces tamen *in judicium*, &c. spectant tantum ad posteriorem commatis hujus partem, *& qui vident, cæci fiant.* Christus enim non venit ad excæcandos & judicandos, sed ad illuminandos homines, Joan. 1. v. 9. cap. 3. v. 17. c. 12. v. 47.

Sic Matth. 11. v. 25. *Confiteor tibi, pater .... quia abscondisti hæc à sapientibus & prudentibus, & revelasti ea parvulis*, h. e. confiteor tibi, pater, seu gratias tibi ago, quod cum absconderis mysteria verbi tui sapientibus hujus sæculi, tamen ea revelaveris humilibus & simplicibus. Pro posteriori itaque, non pro priori, Christus patri suo gratias agit, quanvis illa duo membra cohæreant. Vide etiam Rom. 6. v. 17. 1, Tim. 1. vv. 12. 13. &c.

Rom. 1, v. 20. *Invisibilia enim ipsius* (Dei) *à creatura*, sive *creatione mundi, per ea, quæ facta sunt, intellecta conspiciuntur .... εἰς τὸ εἶναι αὐτοὺς ἀναπολογήτους, ut sint inexcusabiles*, h. e. ex quo sequitur eos esse inexcusabiles, seu, ut Vulg. *ita ut sint inexcusabiles.*

1. Cor. 11. v. 19. *Oportet & hæreses esse, ut, & qui probati sunt, manifesti fiant in vobis.* Non ideo necesse est esse hæreses, ut, qui probati sunt, manifesti fiant: sed ex eo, quod sint hæreses, qui probati sunt, cognoscuntur.

Huc pertinent illa Scripturæ loca, in quibus hoc vel illud malum dicitur factum, *ut impleretur Scriptura*; non enim ideo mala futura sunt, quia Scriptura illa prædicit: sed quia futura sunt ex agentium malitia, Deo ad finem bonum ea permittente, à prophetis prænuntiantur.

Matth. 27. v. 35. *Postquam crucifixerunt eum* (Jesum), *diviserunt vestimenta ejus, sortem mittentes, ut impleretur, quod dictum est per prophetam: diviserunt sibi vestimenta mea*, &c. h. e. sic evenit illud, quod olim prænuntiatum fuerat à Davide, Psal. 21. Heb. 22. v. 19.

Joan. 12. v. 37. *Cum autem tanta signa fecisset* (Jesus) *coram eis, non crediderunt in eum*, v. 38. *ut sermo Isaiæ prophetæ impleretur, quem dixit: Domine, quis credidit auditui nostro*, &c. h. e. sic verum comprobatum est Isaiæ vaticinium.

Ibid. v. 39. *Propterea non poterant credere, quia iterum dixit Isaias: excæcavit oculos eorum*, &c. Isaiæ sermo causa non fuit impotentiæ illius ad credendum, sed excæcatio & induratio Judæorum.

Ibid. c. 15. v. 24. *Nunc autem & viderunt & oderunt & me & patrem meum.* V. 25. *ἀλλ' ἵνα, ut impleatur sermo, qui scriptus est in Lege eorum*, &c. Non ideo Judæi oderunt Christum & patrem ejus, ut impleretur sermo, qui scriptus est, &c. sed ex eo quod illum & patrem ejus oderint, impletus est. Vide etiam c. 17. v. 12. &c.

Denique pro conjunctione causali לְמַעַן *ut*, usurpatur interdum אֲשֶׁר.

Jos. 3. v. 7. אֲשֶׁר יֵדְעוּ *Ut sciant, quod sicut cum Moyse fui, ita & tecum sim.* Vide Gen. 11. v. 7. Exod. 20. v. 25. Ruth. 3. v. 1. Sic כְּ, Eccle. 3. v. 14.

ARTICULUS VI.

De Conjunctione conclusiva.

MONOCANON.

Pro conjunctione conclusiva לָכֵן, עַל־כֵּן *igitur*, *ergo*, &c. aliæ etiam particulæ interdum usurpantur.

I. Causalis כִּי *quia.* Gen. 22. v. 16. *Per memetipsum juravi, dicit Dominus, quia fecisti hanc rem*, &c. V. 17. כִּי *igitur benedicens benedicam tibi*, &c. Lxx. ἦ μὴν *certe benedicens benedicam tibi.* Vulg. *benedicam tibi*, neglecta particula כִּי, uti eam hoc in loco supervacaneam esse arbitrantur interpretes quidam doctissimi.

1. Reg. 2. v. 25. *Et non audierunt* (filii Heli) *vocem patris sui*, כִּי *quapropter voluit*, h. e. *decrevit Dominus occidere eos.*

Ose. 9. v. 15. *Omnes nequitiæ eorum in Galgal*, כִּי *idcirco ibi exosos habui eos.*

Psal. 115. Heb. 116. v. 1. *Credidi*, כִּי Lxx. & Apostolus 2. Cor. 4. v. 13. διὸ, Vulg. *propter quod loquutus sum.*

Sic etiam explicant quidam illud Luc. 7. v. 47. de quo supra pag. 623. col. 1. in art. V. *Remittuntur ei peccata multa*, ὅτι *idcirco*, *quapropter dilexit multum.*

II. Adverbium temporis עַתָּה & *nunc.* Gen. 4. v. 11. וְעַתָּה *igitur maledictus eris super terram.*

Ibid. c. 21. v. 23. וְעַתָּה *jura ergo per Deum*, &c. Vulg.

Psal. 2. v. 10. וְעַתָּה *itaque, reges, intelligite*, &c.

III. Adversativa ἀλλὰ *sed.* 2. Cor. 8. v. 7. ἀλλὰ *itaque sicut in omnibus abundatis fide*, &c. (videte) ἵνα *ut & in hac gratia abundetis.*

Gal. 2. v. 14. ἀλλ' ὅτε εἶδον, *itaque cum vidissem, quod non recte ambularent ad veritatem Evangelii*, &c. Eadem particula adversativa frequenter etiam apud Atticos usurpatur pro ὥστε *itaque.*

Item πλὴν *veruntamen.* Matth. 11. vv. 22. 24. πλὴν λέγω ὑμῖν, *quapropter dico vobis.* Vide c. 26. v. 64.

Luc. 6. v. 35. πλὴν *itaque diligite inimicos vestros*, &c.

Ibid. c. 12. v. 31. πλὴν *igitur quærite regnum Dei, & hæc omnia adjicientur vobis.*

Ephes. 5. v. 33. πλὴν *itaque & vos singuli, unusquisque uxorem suam sicut seipsum diligat.*

IV. Præpositio cum pronomine demonstrativo. Matth. 19. v. 5. ἕνεκεν τούτου, *propter hoc relinquet homo*, &c. i. quapropter, igitur; respondet enim Heb. עַל־כֵּן Gen. 2. v. 24. Sic διὰ τοῦτο, Joan. 12. v. 39. διὰ τοῦτο, *propter hoc*, i. *ergo non poterant credere, quia iterum dixit Isaias*, &c. Isaiæ autem vaticinium causa non erat, cur Judæi illi credere non possent, sed eorum malitia, ex qua factum est ut Isaias prædixerit fore ut cor eorum excæcaretur, &c. Vide supra pag. 623. art. V. can. I.

V. Adverbium similitudinis οὕτως *sic*, Apoc. 3. v. 16. οὕτως *itaque, quia tepidus es*, &c.

Notandum conclusivam οὖν *igitur*, nonnunquam redundare. Matth. 7. v. 12. *Omnia* οὖν *ergo, quæcunque vultis, ut faciant vobis homines, & vos facite illis*, pro, omnia, quæcunque vultis, &c. nihil enim præcedit, ex quo conclusio hæc elici possit; sed est simplex mandatum à superioribus sensu distinctum.

Interdum etiam οὖν transitioni inservit. Joan. 9. v. 18. *Non crediderunt* οὖν *ergo Judæi de illo, quia cæcus fuisset*, &c. pro, non crediderunt autem, &c. 1. Cor. 14. v. 23. ἐὰν οὖν *si ergo conveniat universa Ecclesia in unum*, &c. Vulg. h. e. si autem conveniat, &c. quanvis etiam particula conclusiva hic retineri possit.

CAPUT IX.

De Interjectione.

EX Interjectionibus aliæ sunt *obsecrantis*, aliæ *hortantis*, seu *excitantis*, aliæ *abominantis*, aliæ *comminantis* & quandoque *prædicentis*, *deplorantis*, ac *dolentis*, aliæ denique *insultantis* & *exprobrantis*.

I. *Obsecrantis interjectiones.*

Obsecrantis interjectiones sunt

1°. נָא *quæso*, *obsecro*. Gen. 18. v. 30. אַל־נָא *ne*, *quæso*, *irascatur Dominus meus*, &c. Vide etiam Num. 12. v. 12. &c.

Interdum etiam נָא est temporis particula *nunc*. Vide exempla Gen. 18. v. 27. Cant. 3. v. 2. &c. Sæpius tamen à Vulg. ut particula expletiva negligitur. Semel nomen est, quod *crudum* ex usu linguæ Arabicæ significat, Exod. 12. v. 9. *Non comedetis ex eo* (agno paschali) נָא *crudum*, &c.

Ex hac particula natum videtur ναὶ Græcorum, quod præter communem *asseverandi* significationem, *obsecrantis* etiam est particula apud Nonnum in Joan. 13. v. 9. Euripid. in Hippol. Aristoph. in Nub. &c. &, ut quibusdam placet, Matth. 15. v. 27. Philem. v. 20. Apoc. 22. v. 20.

2°. אָנָּא, & sexies cum ה in fine, secundum Massoram, אָנָּה. Psal. 117. Heb. 118. v. 25. אָנָּא יְהוָה הוֹשִׁיעָה נָּא S. Hieron. *obsecro*, *Domine*, *salva*, *obsecro*. Aq. Sym. Theod. & V. edit. teste Hieron. in epist. ad Damasum, tom. 4. nov. edit. col. 146. 1. part. ὢ δὴ, κύριε, σῶσον δὴ, *obsecro*, *ô Domine*, *salva*, *obsecro*. Lxx. & VI. edit. ὢ κύριε, σῶσον δὴ, *ô Domine*, *salva*, *obsecro*. Vulg. Lat. *ô Domine*, *salvum me fac*. Ex הוֹשִׁיעָה נָּא facta est per elisionem vox *OSANNA*, vel *HOSANNA*, Matth. 21. v. 9. Marc. 11. v. 9. Joan. 12. v. 14. Vide supra pag. 30. col. 1. eaque corrupta est pro *OSIANNA*, ut scribit S. Doctor in epistola mox laudata, in qua pro הוֹשִׁיעָה נָּא, quod in hodierno textu conspicitur, legebat הוֹשַׁע אָנָּא, ut liquet ex col. 148. ubi sic loquitur: *OSI* (הוֹשַׁע) *ergo SALVIFICA interpretatur*; *ANNA* (אָנָּא) *interjectio deprecantis est. Si ex duobus his velis compositum verbum facere, dices OSIANNA, sive, ut nos loquimur, OSANNA, media vocali litera elisa*, (nempe ע, quæ S. Doctori erat vocalis) *sicut facere solemus in versibus Virgilii, quando pro* Mene incœpto desistere victam, *scandimus*: Meninœpto; *Aleph namque litera verbi sequentis prima*, (אָנָּא) *extremam prioris verbi* (הוֹשַׁע) *Ain veniens excludit*. Aliæ etiam discrepantiæ in hac epistola observantur, quæ vel ex codicum diversitate repetendæ sunt, vel potius ex maximis S. Doctoris occupationibus, per quas, dum hæc scriberet, codicem suum non licuit inspicere.

3°. בִּי. Gen. 43. v. 20. *Et dixerunt*: בִּי *quæso*, vel *quæsumus*, *Domine*, &c. Vulg. *oramus Domine*, &c.

Jud. 6. v. 15. *Qui* (Gedeon) *respondens ait*: בִּי *Obsecro*, *mi Domine*, *in quo liberabo Israël?*

1. Reg. 1. v. 26. *Et ait* (Anna); בִּי *Obsecro*, *mi Domine*, *vivit* (vel vivat) *anima tua*, &c. Vulg.

4°. לוּ. Gen. 23. v. 13. לוּ *quæso*, *ut audias me*, &c. Vulg.

II. *Hortantis* seu *excitantis interjectio.*

Hortantis, seu excitantis interjectio quandoque est הַב *da*, à verbo Chald. יְהַב *dedit*, unde imperativus הַב, & cum ה paragogico הָבָה, vide supra pag. 234. col. 1. Gen. 11. v. 3. *Dixitque alter ad proximum suum*; הָבָה *age*

dum, vel *agite*, *faciamus lateres*, &c. Lxx. Δεῦτε, Vulg. *venite*; qui imperativi, in hac loquutione, hortantis particulæ sunt. Sic vv. 4. 7. Exod. 1. v. 10. quibus in locis Lxx. Δεῦτε, Vulg. *venite* interpretantur. Quidam alios etiam imperativos huc referunt, ut לְכָה *ito*, h. e. age, Gen. 19. v. 32. לְכוּ *ite*, seu agite, Ose. 6. v. 1. Psal. 94. Heb. 95. v. 1. &c. בֹּאוּ *venite*, Deut. 1. v. 8. &c. h. e. agite. קוּמִי *surge*, Isai. 60. v. 1. &c. קוּמוּ *surgite*, Neh. seu 2. Esd. 9. v. 5. hoc est, agite, rumpite moras, &c.

III. *Abominantis interjectio.*

Abominantis interjectio est חָלִילָה *absit!* à verbo חָלַל in piél *profanavit*; unde חָלִילָה idem est ac τὸ βέβηλον, *profanum*, sicuti Aquila interpretatur. Hæc autem interjectio usurpatur, vel absolute, ut 1. Reg. 14. v. 45. חָלִילָה *absit.* Vide etiam cap. 20. v. 2. &c. Vel cum nominibus ac pronominibus, Gen. 18. v. 25. חָלִלָה לְּךָ *absit tibi.* C. 44. v. 7. חָלִילָה לַעֲבָדֶיךָ *absit à servis tuis.*

Majorem abominationem denotat, *vel* cum repetitur, ut 2. Reg. 20. v. 20. *Respondensque Joab ait:* חָלִילָה חָלִילָה *absit, absit à me*, &c. *Vel* cum nomen Dei adjicitur, 3. Reg. 21. v. 3. חָלִילָה לִּי מֵיְהוָה *absit mihi à Domino.* 1. Paral. 11. v. 19. חָלִילָה לִּי מֵאֱלֹהַי *absit mihi à Deo meo.* Præpositio מ interdum in hac phrasi desideratur, 2. Reg. 23. v. 17. *Et dixit:* חָלִילָה לִּי יְהוָה, pro, מֵיְהוָה, *absit mihi à Domino, ut hoc faciam*, &c. Cum alio nomine aut pronomine simplicem abominationem significat, Jos. 22. v. 29. חָלִילָה לָּנוּ מִמֶּנּוּ *absit nobis ab hoc*, supple scelere. Vulg. *absit à nobis hoc scelus.*

Interpretes Græci hanc interjectionem diversimode interpretantur. Aq. βέβηλον, *profanum*, ut diximus supra. Sym. ἀπὸν, Vulg. *absit.* Lxx. vel μηδαμῶς, *nequaquam*; vel μὴ γένοιτο, *non fiat*; vel ἵλεώς μοι ὁ Θεὸς, *propitius sit mihi Deus*, si prima persona loquatur. Unde patet ratio loquutionis hujus, Matth. 16. v. 22. ἵλεώς σοι, κύριε, *propitius sit tibi* (Deus), *Domine*, h. e. *absit à te*, ut optime reddidit Vulg. Vox *Deus* subintelligitur etiam in Græca Lxx. versione, Gen. 43. v. 23. ἵλεως ὑμῖν, *propitius sit vobis* (Deus).

IV. *Comminantis, &c. interjectio.*

Comminantis interjectio est אוֹי, vel הוֹי, Græc. οὐαὶ, *væ!* quæ tamen lugentis & dolentis significationem interdum etiam obtinet.

1°. Comminantis & simul prædicentis particula est in prophetarum & Christi ad impios vaticiniis. Isai. 1. v. 4. הוֹי גּוֹי *væ genti peccatrici!* &c.

Matth. 11. v. 21. οὐαί *væ tibi Corozain!* &c.

Cap. 23. v. 13. οὐαὶ *væ vobis, Scribæ & Pharisæi!* Vide vv. 14. 15. 16. 23. 25. 27. 29.

Comminantis, prædicentis, & deplorantis particula est, Matth. 26. v. 24. οὐαὶ *væ autem homini illi, per quem filius hominis traditur*, Vulg. *tradetur*, &c. Vide etiam Marc. 14. v. 21. Luc. 22. v. 22.

2°. Dolentis ac lugentis. Isai. 6. v. 5. אוֹי לִי *Heu mihi, quia tacui!* Vulg. *væ mihi.*

Jerem. 22. v. 18. הוֹי אָחִי *heu, frater mi!*

Matth. 24. v. 19. οὐαὶ, *væ autem prægnantibus & nutrientibus in illis diebus.*

Interdum scribitur אִי pro אוֹי. Eccle. 4. v. 10. וְאִילוֹ *& væ sibi*, vel *ei*, i. *soli*, Vulg. Vox illa ex duabus componitur, nempe ex אִי & לוֹ, sed conjunctim scribitur, ut liquet ex Massora, quæ illam inter quinque dictiones duobus accentibus (*mounáhh & reviá*) notatas recenset. Male igitur in quibusdam codd. separatim scribitur וְאִי לוֹ.

Ibid. c. 10. v. 16. אִי־לָךְ אֶרֶץ *væ tibi, terra, cujus rex puer est*, &c.

V. *Insultantis interjectio.*

Insultantis & exprobrantis interjectio est הֶאָח, *vah!* Psal. 34. Heb. 35. v. 21. *Et dilataverunt contra me os suum, dicentes:* הֶאָח הֶאָח, Lxx. εὖγε εὖγε, Vulg. Lat. *euge euge.* Sic v. 25.

Psal. 38. Heb. 39. v. 16. *Qui dicunt mihi:* הֶאָח הֶאָח, Aq. ἀὰ, ἀὰ; Lxx. Symm. εὖγε εὖγε, Vulg. Lat. *euge euge.* S. Hieron. *vah, vah!*

Ezech. 36. v. 2. *Hæc dicit Dominus Deus: eo quod dixerit inimicus de vobis:* הֶאָח, Lxx. εὖγε, Vulg. *euge*, &c.

Marc. 15. v. 29. οὐὰ *vah, qui destruis templum*, &c.

MANTISSA

De voce Hebraïca סֶלָה Sela, *& Græca* ΔΙΑΨΑΛΜΑ Diapsalma.

Interjectionibus vocem סֶלָה, quam Lxx. Sym. & Theod. interpretantur *διάψαλμα*, subjungimus, quod ea interpretibus non paucis exclamationis nota, ac interjectionis species esse videatur. Alii aliter sentiunt. Juvat audire S. Hieronymum in epist. ad Marcellam, tom. 2. nov. edit. col. 706. & seqq. ubi diversas affert de hac voce veterum sententias.

Quidam Diapsalma *commutationem metri dixerunt esse; alii pausationem spiritus; nonnulli alterius sensus exordium. Sunt, qui rythmi distinctionem; & quia psalmi tunc temporis juncta voce ad organum canebantur, cujusdam musicæ varietatis existiment silentium. Nobis nihil horum videtur, quum Aquila, qui verborum diligentissimus explicator est, SELA, hoc est,* Diapsalma, *quod ex Samech, Lamed, He, scribitur, SEMPER transtulerit: & inveniamus in psalmorum quoque fine* Diapsalma *positum, ut est illud in tertio.....* Domini est salus, & super populum tuum benedictio tua, *SELA; id est, SEMPER. Et vigesimo tertio:* Quis est iste rex gloriæ? Dominus virtutum ipse est rex gloriæ, *SEMPER. E contra, in psalmis multorum versuum penitus non inveniatur: in tricesimo videlicet sexto, & septuagesimo septimo, & in centesimo decimo octavo. Rursus nonus psalmus distinguatur cantico Diapsalmatis; cum utique, sicut quibusdam videtur, Diapsalma indicium silentii esse non possit. Ex quo animadvertimus hoc verbum* (*Sela*) *superiora pariter inferioraque connectere; aut certe docere sempiterna esse, quæ dicta sunt; ut est illud in tertio:* Multi dicunt animæ meæ, non est salus ipsi in Deo suo, *SEMPER. Et rursum:* Voce mea ad Dominum clamavi, & exaudivit me de monte sancto suo, *SEMPER. Et in quarto:* Ut quid diligitis vanitatem, & quæritis mendacium? *SEMPER. Et alibi:* Quæ dicitis in cordibus vestris; & in cubilibus vestris compungimini, *SEMPER. Et in Abacuc:* Deus ab austro veniet, & sanctus de monte Pharan, *SEMPER. Et infra:* Juramenta tribubus, quæ loquutus es, *SEMPER.*

Scire autem debemus, apud Hebræos in fine librorum, unum è tribus solere subnecti: ut aut AMEN scribant, aut SELA, aut SALOM, quod exprimit pacem.... Igitur ut solemus nos completis opusculis, ad distinctionem rei alterius sequentis, medium interponere explicit, *aut* feliciter, *aut aliquid istiusmodi: ita & Hebræi, ut, quæ scripta sunt, roborentur, facere solent; ut dicant AMEN, aut IN SEMPITERNUM: aut scribenda commemorant, ut ponant SELA, aut transacta feliciter protestantur, PACEM in ultimo subnotantes.*

Hanc epistolam suam claudit Hieronymus fragmento Origenis, qui in eo scribit se diligentissime observasse, ubi in Hebræo habetur *Sela*, Septuaginta, Theodotionem, & Symmachum transtulisse *diapsalma*; alios vero Græcos interpretes, *semper*, aut aliquid istiusmodi. Postea Psalmorum loca quædam profert, in quibus revera Lxx. Theod. & Sym. *Sela* interpretantur *διάψαλμα diapsalma*, Aq. & V. edit. *ἀεὶ semper*, VI. vero, *διαπαντὸς perpetuo*, *εἰς τέλος in finem*, quod idem est ac *semper*. Fragmentum istud, cujus meminit *Martianæus* noster in notis Hieronymianæ illi epistolæ subjectis, col. 707. quodque ex codice Regio 1807. Græce & Latine edidit noster itidem D. Bernardus *de Montfaucon*, in prælimin. Hexapl. Origenis tom. I. pag. 80. col. 1. hîc referre, Hebræorum philologorum gratia, operæ pretium esse existimo. Πολλάκις ζητήσας τὴν αἰτίαν δι' ἣν γράφεται μεταξὺ τῶν ψαλμῶν, διάψαλμα, ὕστερον παρατηρήσας ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ, καὶ συνεξετάζων αὐτῷ τὸ Ἑλληνικὸν, εὗρον ὅτι ὅπου τὸ Ἑβραϊστὶ σὲλ (סֶלָה), Ἑλληνιστὶ δὲ, ἀεὶ, ἤ τι τούτῳ ἰσοδυναμοῦν, ἐκεῖ οἱ Ο καὶ Θεοδοτίων, καὶ Σύμμαχος ἔταξαν τὸ διάψαλμα. οὐ χεῖρον δὲ παραδείγματι τὸ λεγόμενον βεβαιῶσαι· οἷον ἐν τῷ οε' ψαλμῷ, οὗ ἡ ἀρχή· ἐξομολογησόμεθά σοι ὁ θεὸς,

ἐξομολογησόμεθά σοι, καὶ ἐπικαλεσόμεθα τὸ ὄνομά σου· μετὰ τὸ, ἐγὼ ἐστερέωσα τοὺς στύλους αὐτῆς, παρὰ τοῖς Ο καὶ Θεοδοτίωνι, καὶ Συμμάχῳ, ἐστὶ, διάψαλμα· ἀντὶ δὲ τούτου, παρὰ μὲν Ἀκύλᾳ· ἐγὼ ἐσταθμισάμην τοὺς στύλους αὐτῆς ἀεί. ἐν δὲ τῇ ε ἐγώ εἰμι ἡτοίμασα τοὺς στύλους αὐτῆς ἀεί· ἐν δὲ ϛ. ἐγὼ ἐστερέωσα τοὺς στύλους αὐτῆς διαπαντός. ἔκειτο δὲ ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ μετὰ τὸ ἀμουδᾶ (עַמּוּדֶיהָ), ὅ ἐστι, στύλους αὐτῆς, τὸ σὲλ (סֶלָה). πάλιν τε αὖ ἐν τῷ οε, οὗ ἀρχή· γνωστὸς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ ὁ Θεὸς, εὕρομεν παρὰ τοῖς Ο καὶ Θεοδοτίωνι μετὰ τὸ, ὅπλα, καὶ ῥομφαίαν, καὶ πόλεμον, διάψαλμα. παρὰ δὲ Συμμάχῳ μετὰ τὸ, ἀσπίδα, καὶ μάχαιραν, καὶ πόλεμον, ὁμοίως διάψαλμα. ἀντὶ δὲ τούτου παρὰ μὲν Ἀκύλᾳ μετὰ θυρεὸν, καὶ πόλεμον, καὶ μάχαιραν, τὸ ἀεί. ἐν δὲ τῇ ε. μετὰ ὅπλον, καὶ ῥομφαίαν, καὶ πόλεμον, τὸ ἀεί. ἐν δὲ τῇ ϛ. μετὰ τὸ, ὅπλον, καὶ ῥομφαίαν, καὶ πόλεμον, τὸ, εἰς τέλος· ἦν δὲ πάλιν ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ μετὰ τὸ, οὐμάλαμα (וּמִלְחָמָה), ὅ ἐστιν, καὶ πόλεμον, τὸ, σὲλ (סֶלָה). καὶ ἔτι ἐν τῷ αὐτῷ ψαλμῷ, μετὰ τὸ τοῦ σῶσαι πάντας τοὺς πραεῖς τῆς γῆς, ὁ Σύμμαχος ὁμοίως διάψαλμα. παρὰ δὲ τῷ Ἀκύλᾳ μετὰ τὸ, πάντας τοὺς πραεῖς τῆς γῆς, τὸ ἀεί. οὕτω δὲ καὶ ἐν τῇ πέμπτῃ μετὰ τὸ, πάντας τοὺς πραεῖς τῆς γῆς, τὸ ἀεί. ἐν δὲ τῇ ἕκτῃ μετὰ τὸ, τοῦ σῶσαι τοὺς πραεῖς τῆς γῆς, τὸ; εἰς τέλος. καὶ ἐν τῷ Ἑβραϊκῷ μετὰ τὸ, ἀνὶη ἄρς (עַנְוֵי־אֶרֶץ) ὅ ἐστι πραεῖς τῆς γῆς, τὸ σὲλ (סֶלָה). καὶ οὕτως ἀδιάπλαστον εὑρόντες τὴν τοιαύτην παρατήρησιν, ταῦτα ἐσημειωσάμεθα. πότερον δὲ μουσικοῦ τινος μέλους, ἢ ῥυθμοῦ γινομένης ἐναλλαγῆς ἔγραψαν τὸ διάψαλμα οἱ ἑρμηνεύσαντες, ἢ ἄλλως κινηθέντες, καὶ σὺ ἐπισκέψῃ. Hæc Origenis Græca ita ſe ad verbum latina feciſſe, epiſtola ſuperius laudata, profitetur Hieronymus. *Sæpe quærens cauſas, cur in quibuſdam Pſalmis interponatur DIAPSALMA, obſervavi diligentiſſime in Hebræo, & cum Græco contuli, inveniique quia ubi lingua Hebræa SELA* (Græc. *SEL*) *habet, Græca vero SEMPER, aut aliquid iſtiuſmodi; ibi Septuaginta & Theodotion, & Symmachus tranſtulerunt DIAPSALMA. Neque vero nocet exemplis affirmare, quod dicimus. In ſeptuageſimo quarto Pſalmo, cujus principium eſt:* Confitebimur tibi, Deus, confitebimur (Græc. tibi) & invocabimus nomen tuum: *& poſt illud;* ego confirmavi columnas ejus, *apud Septuaginta, & Theodotionem, & Symmachum eſt, DIAPSALMA; pro quo apud Aquilam:* ponderavi columnas ejus, *SEMPER. In quinta autem editione:* ego ſum, qui paravi columnas ejus *SEMPER. In ſexta vero:* ego firmavi columnas ejus *JUGITER. Porro in Hebräico habet poſt*, amuda, *quod eſt* columnas ejus, *SELA* (Græc. *SEL*). *Et rurſum in ſeptuageſimo quinto, cujus principium eſt:* Notus in Judæa Deus, *invenimus apud Septuaginta & Theodotionem, poſt*, ſcutum, & frameam, & bellum, *DIAPSALMA. Apud Symmachum, poſt*, clypeum, & gladium, & bellum, *ſimiliter DIAPSALMA. Pro quo apud Aquilam, poſt*, clypeum, & gladium, & bellum, *SEMPER. In ſexta vero, poſt*, ſcutum, & gladium, & bellum, *IN FINEM. Eratque rurſum in Hebräico, poſt*, umalama, *quod eſt* & bellum, *SELA* (Græc. *SEL*). *Et in eodem Pſalmo, poſt illum locum:* ut ſalvos faceret [Græc. omnes] mites terræ, *DIAPSALMA; apud Symmachum ſimiliter, DIAPSALMA: & apud Aquilam [poſt illud:* omnes mites terræ] *SEMPER: necnon & apud quintam [poſt illud:* omnes mites terræ] *SEMPER. In ſexta vero [poſt illud:* ad ſalvandum mites terræ] *IN FINEM. Et in Hebräico, poſt, ANIE ARES* (Græc. ἈΝΊΗ ἌΡΣ), *quod eſt*, mites terræ, *SELA* (Græc. *SEL*). *Atque ita cum talem uniuſcujuſque editionis opinionem reperiſſemus, hæc annotavimus. Utrum autem cujuſdam muſicæ cantilenæ, aut rythmi immutationem, qui interpretati ſunt DIAPSALMA, ſenſerint, aliudve intellexerint, tuo judicio derelinquo.*

Quanvis fragmentum iſtud Origenis ad verbum ſe tranſtuliſſe dicat Hieronymus: ea tamen neglexit, quæ uncinis includuntur, utpote quæ eadem eſſent verba repetita; ſolamque varietatem interpretationis vocis סֶלָה attendit. Neque etiam Græca Origenis mendo carent; σὲλ enim ſphalma graphicum eſt pro σέλα, ut legunt Hieronymus, & Judæi cum veteres, tum recentiores. ἄρς quoque error eſt, pro ἄρες, uti vocem hanc alibi legit ipſe Origenes. Vide Hexaplorum ejus fragmenta. Corruptum etiam videtur ἀμουδᾶ, S. Hier. *amuda*, pro *ammoudeha*, niſi lectum olim fuerit עַמּוּדָהּ in ſingul. numero, pro

hodierno עַמּוּדִירָה. Sanius non est verbum ὑμάλαμα, S. Hieron. *umalama*, ut in postrema editione ad Græcum Origenis restituit *Martianæus*; nam in aliis exemplaribus legitur *omalama*, vel *omalaama*, cum *o* pro *u*, vel *ou*. Denique ἀνίν, S. Hieron. *anie*, mendosum est pro ἄνυν *anve*; nisi in suo codice legerit Origenes עֲנִיֵּ cum (י) pro ו, (ut ad ejus Græcum notavimus), quod tamen vero simile non est, cum nomen istud *pauperes & afflictos* significet, ut illud interpretantur Aq. Psal. 11. Heb. 12. v. 6. &c. Sym. Job. 24. v. 9. &c. עֲנָוִים autem, quod in exemplaribus hodiernis legitur, *mites* & *mansuetos* exprimit, ut & eo loci à Lxx. Aq. V^æ. VI^æ. editt. auctoribus, necnon à S. Hieronymo transfertur. In quibusdam etiam S. Hieronymi codicibus vox illa cum sequente *ares* jungitur, & unam cum ea efficit, sic: *aniares.*

Hæc circa istud Origenis fragmentum observanda duximus, ut constaret quo fundamento nitantur argumenta ex Hebræis vocibus Græco aut Latino charactere apud SS. Patres scriptis, & amanuensium imperitia corruptis petita, quibus Massorethicam punctationem oppugnant recentiores quidam. Sed istud argumentum alias urgebimus.

Alia duo fragmenta Græca, in quibus vocis *Diapsalma* expositiones partim superius ex Hieronymo positæ, partim aliæ afferuntur, vide in Glossario mediæ & infimæ Latinitatis, ubi etiam laudatur Greg. Nyss. tract. 2. in Psal. cap. 10. & Chronicon Alexandrinum pag. 202.

Ex his omnibus vocis סֶלָה interpretationibus, commodior videtur, quam afferunt Aquila, & V^æ. ac VI^æ. editionis auctores, quamque sequutus est Hieronymus in suo Psalterio, in quo verbum illud *SEMPER* interpretatur; isque sensus adprime convenit quatuor & Septuaginta Scripturæ locis, in quibus legitur סֶלָה.

Paraphrastes Chald. Habac. 3. v. 3. transtulit בִּגְבוּרַת עָלְמִין *in potentia sæculorum.* Idem vv. 9. 13. לְעָלְמִין *in sæcula.* Et sic sæpissime in Psalmis. At in Psal. 43. Heb. 44. v. 9. interpretatus est לְעָלְמֵי עָלְמִין *in sæcula sæculorum.* Syrus Psal. 3. v. 9. *in sæculum*, Psal. 4. v. 3. *in sæcula.* Vulg. ipse interpres Psal. 61. Heb. 62. v. 9. *in æternum.* Alibi vocem illam omisit, quod eam ad musicam pertinere crediderit. Non desunt etiam Thalmudis loca, quibus evincitur סֶלָה *in æternum* significare. Unum laudasse sufficiat. In Erouvin c. 5. paulo post medium legitur: *Traditio est schola R. Eliezer, filii Jacobi: omnis locus, in quo dictum est SELA, non est ei interruptio æternitatis.* Vide etiam de hac voce R. P. *Calmeti* diatribam.

Syntaxis simplicis, & tomi I. finis.

